

DÉNES TAMÁS SÁNDOR MIHÁLY B. BÁBA ÉVA

DÉL-AMERIKA ÉS DÉL-EURÓPA URALKODÁSA (1945–1966)

CAMPUS KIADÓ 2018

Dénes Tamás–Sándor Mihály–B. Bába Éva

A világ labdarúgásának története II.

Dél-Amerika és Dél-Európa uralkodása (1945–1966)

A VILÁG LABDARÚGÁSÁNAK TÖRTÉNETE

A VILÁG LABDARÚGÁSÁNAK TÖRTÉNETE II.

Dénes Tamás–Sándor Mihály–B. Bába Éva

Dél-Amerika és Dél-Európa uralkodása
(1945–1966)

Dénes Tamás–Sándor Mihály–B. Bába Éva

A világ labdarúgásának története II.

Dél-Amerika és Dél-Európa uralkodása
(1945–1966)

Szerző: Dénes Tamás–Sándor Mihály–B. Bába Éva

Szerkesztő: Dr. Bács Zoltán
Lektor: Dr. Forisek Péter

Képdigitalizálás: Sándor Mihály
Címerrekonstrukció: Goron Gergő, Komáromi Gábor, Petrovics Enikő

Borítóterv és nyomdai előkészítés: Barna Ildikó

© Minden jog fenntartva
© Dénes Tamás–Sándor Mihály–B. Bába Éva
© Debreceni Egyetem

ISBN 978-963-9822-59-7ö A világ labdarúgásának története
Dénes Tamás, Sándor Mihály, B. Bába Éva Campus Kiadó

ISBN 978-963-9822-61-0 A világ labdarúgásának története II.
Dénes Tamás, Sándor Mihály, B. Bába Éva Campus Kiadó

Kiadó: CAMPUS KIADÓ
(Debreceni Campus Nonprofit Közhasznú Kft.)
Felelős kiadó: Miklósvölgyi Péter

Nyomta és kötötte az Alföldi Nyomda Zrt.
Felelős vezető: György Géza vezérigazgató

A futball élt, mert élni akart

A nemzetközi labdarúgás ötkötetes sorozatának második részéhez értünk, amely 1945-től 1966-ig tárgyalja a nagyvilág futballjának történéseit.

Politikailag igen változékony korszak szakadt az emberiség nyakába a II. világháború után, mert amíg a győztes szövetségesek boldogan ünnepeltek, a vesztes tengelyhatalmak polgárai pedig örültek, hogy egyáltalán túlélték a kataklizmát, addig a diplomácia berkeiben serényen tették a dolgukat azok, akiknek a feladatuk volt. Készülőben volt a „szép és új világ", mely aztán tényleg új lett, ám szépnek aligha volt minősíthető. Európa középső felében hamarosan előbb csak fújni, majd süvíteni kezdtek a keletről érkező „fényes szelek", aztán fagyást hoztak, és a béke sarjadó rügyecskéit zúzmara fonta be. Következett a hidegháború, a két világrendszer a létezés minden területén folytatott áldatlan vetélkedése. Ilyen kulisszák közepette, a baljós politikai tendenciák dacára a futball élt, mert élni akart, sőt meg tudott maradni milliók legkedveltebb játékának. Nem túlzok, még népszerűbb lett, mint a szörnyű világégés előtt volt!

A jól bevált Közép-európai Kupát követve újabb kontinentális tornák keltek életre, a válogatottak mellett a klubok is összemérhették erejüket időben elsőként a Bajnokcsapatok Európa-kupájáért, aztán a Vásárvárosok Kupájáért, majd a Kupagyőztesek Európa-kupájáért. A szubkontinens királya, a Copa Libertadores győztese évente párbajozhatott az Európa uralkodójával, a BEK nyertesével, és a jobbik jutalma – a dicsőség mellett – a Világkupa lett.

A sportág egyre szervezettebb keretek között működött, és már nem csupán a mi kontinensünkön és Dél-Amerikában, hanem a földkerekség egészén. Szövetségek sora alakult meg (közöttük az UEFA), amelyek igyekeztek biztosítani a versenyek infrastrukturális és egyéb feltételeit. A rádióközvetítések után a televíziózás új dimenziókat nyitott meg az érdeklődők hada előtt, mivel a bolygó legtávolabbi zugaiban lebonyolított sporteseményekről is tudott műsorokat sugározni.

A régi, jól bevált tornák (világbajnokság, Dél-Amerika-bajnokság, olimpia) után nemzeti tizenegyek számára kiírták a hamar népszerűvé vált tulajdonképpeni Európa-bajnokságot, amit eleinte még Nemzetek Európa Kupájának neveztek. Úgy vélem, az ifjabb olvasóinknak ezek a szériák már a tényleges futballtörténelmet jelentik, hiszen napjainkra egyik sem létezik a legkorábbi formájában, de abban is biztos vagyok, hogy az én nemzedékem, a középkorosztály számára nosztalgikus perceket, órákat szerez a tanulmányozásuk.

A korabeli sztárokról vagy a „derék iparosokról" több mint száz portré került a könyvünkbe, s egyik fejezetünkben sem feledkeztünk meg a manapság topligáknak nevezetett bajnokságok (angol, francia, német, olasz, spanyol) eseményeinek részletes taglalásáról. Mellettük teret szenteltünk az érdekességeknek, például bővebben írtunk a Tito-féle Jugoszlávia futballjának harmadikutasságáról, az ébredező ultramozgalom pionírjairól, a sajnálatosan ismétlődő stadionkatasztrófákról, a korai huliganizmus vadhajtásairól, az angol pályákon először tapasztalható rasszizmusról.

Előző ötkötetesünk a magyar labdarúgás történetét foglalta össze, ezért a mostani sorozatban csupán a legszükségesebb tényeket ismételjük meg, ám így is bőséggel jutott belőlük. Gondolok itt elsősorban az 1952-es és 1964-es olimpiai aranyra, az 1960-as bronzra, az 1954-es vébéezüstre, az 1964-es Eb-bronzra, a Ferencváros 1965-ös VVK-bravúrjára vagy az MTK 1964-es KEK-ezüstjére.

Hasznos időtöltést, jó egészséget, sport- és munkasikereket kívánva búcsúzom el mindazoktól, akik megtisztelik figyelmükkel a könyvünket!

Debrecen, 2018. szeptember

Sportbaráti üdvözlettel:

Dr. Bács Zoltán
(szerkesztő)

Az újrakezdés nehézségei

- ***A legjobb igazolás: Matt Busby a Man Unitednél***
- ***Lengyel injekció a francia futballnak***
- ***A Sevilla egyetlen bajnoki címe***

Amikor a háború véget ért, az angol futball temérdek problémával kényszerült szembenézni. Még többel maga az ország (illetve az Egyesült Királyság), ahol nem éppen a labdarúgás volt az újjáépítésben a legfontosabb. Ugyanakkor tényszerű, hogy hatalmas tömegigény nyilvánult meg az iránt, hogy újból – hogyha a hadi időszak mérkőzéseit vesszük: továbbra is – játsszanak a csapatok.

Nagyon sok futballista még nem szerelt le, vagy ellátott különféle közfeladatokat, a pályák jelentős része megrongálódott a bombázásokban – különösen nagy károkat szenvedett két világhírű stadion, a londoni Highbury és a manchesteri Old Trafford –, az üzemanyaghiány pedig alaposan megnehezítette az országon belüli közlekedést. A Manchester United egyébként nehéz időszakot élt meg, s nem csak azért, mert be kellett kéredzkedni albérlőnek a Maine Roadra, a Cityhez. Elszegényedett, 15 000 fontos hiányt halmozott fel. A vezetőség a bajokból való kilábalást egy új menedzserre bízta. Februárban került posztjára **Matt Busby**, aki Sir Alex Ferguson sikeresorozatáig vitathatatlanul a „vörös ördögök" történetének legnagyobb hatású vezetője lett.

A Football League vezetői a problémákat érzékelve úgy döntöttek, hogy területi alapon írnak ki bajnokságot, külön az északi és külön a déli résznek. A beosztásnál a második világháború kitörése előtti utolsó békeszezont, az 1938–1939-est vették alapul, az ott az első és a második osztályban szereplő, összesen 44 csapatot sorolták földrajzi alapon a két csoportba. Eleinte nem minden egyesület értett egyet a döntéssel, a Wolverhampton Wanderers, például, javasolta, hogy a franciákhoz hasonlóan az angolok is azonnal térjenek vissza a békeidők bajnoki rendszeréhez.

A Football League végül július 25-i éves ülésén a területi alapon szervezett, még nem hivatalos bajnokság kiírása mellett döntött. Egyben engedélyezte, hogy a csapatok továbbra is igénybe vegyék vendégjátékosok segítségét. Tíz hónappal később az északi országrészben a Sheffield United, délen pedig a Birmingham City nyerte meg a maga csoportját. A League nem tartotta fontosnak, hogy a két győztes megmérkőzzön egymással.

Angliában az idény első számú sorozata az FA-kupa lett. Olyan rengeteg csapat indult, hogy még extra selejtezőfordulót is beiktattak, azzal együtt nyolc fordulót lejátszottak, mire az úgynevezett Third Round Properben, 1946. január ötödikén a legerősebb csapatok

is bekapcsolódtak. A kupa akkor éppen hatvanötödik kiírása különleges volt abból a szempontból, hogy – a First Round Propertől kezdve – minden egyes fordulóban legalább két mérkőzésen dőlt el a továbbjutás. A meccsek iránt óriási érdeklődés nyilvánult meg, az Aston Villa–Derby County negyeddöntőt 76 500, a Birmingham City–Charlton Athletic elődöntő harmadik felvonását a manchesteri Maine Roadon több mint nyolcvanezer szurkoló látta. Ottani források szerint korábban hétközi klubmeccsen a Wembley-n kívül még soha, sehol nem voltak ennyien Angliában. A kormány nem is örült annak, hogy az újjáépítés helyett az emberek mérkőzésekre járnak, hamarosan egy időre betiltotta a hétköznap délutáni találkozók rendezését. De visszatérve a nézőszámokhoz: a Wembley-ben 98 000 nézőt regisztráltak a Derby County–Charlton Athletic döntőben. Minden bizonnyal a felfokozott érdeklődés, a túl nagy tömeg okozta a boltoni tragédiát is. A március kilencedikei, Bolton–Stoke City mérkőzés előtt nyolcvanötezren igyekeztek benyomulni az egyébként hivatalosan 65 419 férőhelyes Burnden Parkba, sokan akarták látni, hogy a hazai csapat megőrzi-e idegenben szerzett kétgólos előnyét. Még azt követően is, hogy lezárták a kapukat. A kívül rekedt, de bejutni vágyó tömeg két kaput betört, a tumultusban harminchárman meghaltak, több mint ötszázan megsebesültek. A mérkőzést egyébként – amelyen pályára lépett a későbbi aranylabdás, Stanley Matthews is – a drámai történések ellenére lejátszották, de szünetet nem tartottak, az első 45 perc letelte után azonnal fordultak a csapatok. Gól nem esett, így a Bolton továbbjutott. Ez volt a brit futball legsúlyosabb katasztrófája 1971-ig. Moelwyn Hughes walesi jogász vezette az utólagos vizsgálatot, amely megállapította, hogy a pálya túlzsúfoltsága vezetett a tragédiához. Javasolta a mérkőzéseken a nézőszám korlátozását, valamint több más biztonsági intézkedés meghozatalát – de a gyakorlatban ezeknek nem sok foganatja lett.

Pánikközeli állapot Boltonban. Harminchárman haltak meg a Burnden Parkban

A finálé újabb futballtörténelmi különlegességről maradt emlékezetes: az FA-kupa döntőinek történetében először szerzett egy játékos mindkét csapatnak gólt. Bent Turner, a Charlton walesi szélsőhátvédje a 85. percben a saját kapujába talált, majd egy perccel később kiegyenlített, hosszabbítást kiharcolva. A kétszer tizenöt perc alatt aztán a Derby County az északír válogatott (és később sikeres szövetségi kapitány) Peter Doherty egy, valamint Jackie Stamps két góljával simán nyert. A „kosok” megszerezhették volna a győztes gólt már a rendes játékidő utolsó perceiben is, ám a bivalyerős lövéseiről híres Stamps ágyúzásánál a labda kidurrant, így Sam Bartram, a Charlton kapusa könnyedén védett. A két gólszerző mellett kitűnően játszott az ősz hajú, veterán Raich Carter is. Az akkor már a 33. évében járó belsőcsatár az

egyetlen futballista, aki a második világháború előtt és után is megnyerte az FA-kupát. (1937-ben a Sunderlanddel győzött.)

Akadt még egy fontos eseménye az angol idénynek: az FA, mint ahogyan a többi brit szövetség is, visszatért a FIFA berkein belülre. Jules Rimet, a világszövetség francia elnöke nem csak ezt a diadalt aratta akkoriban: sikerült elérnie – egyébként a Dinamo Moszkva brit túrájának idején –, hogy a Szovjetunió is csatlakozzon a FIFA-hoz.

Noha például a magyar és az osztrák válogatott már 1945. augusztus 19-én hivatalos mérkőzést játszott egymással, a „háromoroszlánosok" az 1945–1946-os szezonban egyetlen hivatalosnak elkönyvelt meccset sem vívtak. Ez nem jelenti azt, hogy ne léptek volna pályára. Ahogyan az első világháború után, a másodikat követően is úgynevezett „győzelmi válogatott mérkőzéseket" (victory internationals) vívtak, amelyeket nem számítanak be a statisztikákba. A nem hivatalos jelleget bizonyosan nem az érdeklődés hiánya magyarázza. 1946. április 13-án Glasgow-ban, a Hampden Parkban 139 468 néző előtt kaptak ki 1:0-ra a skótoktól. Még abban a hónapban hetvenezren látták a 2:2-re végződő „visszavágót", amelynek bevételét egyébként a boltoni katasztrófa áldozatai családtagjainak és sérültjeinek ajánlották fel. A skótok játszottak még a belgákkal és a svájciakkal is a brit riválisokon kívül, az angolok, akik amúgy messze nem voltak akkoriban a világ tanítómesterei, Birminghamben kikaptak a walesiektől, Párizsban pedig a franciáktól. Csak az írek, a belgák és a svájciak ellen tudtak nyerni.

Egy másik győztes hatalom, a francia a futballéletét tekintve hamar visszatért a háború előtti időkhöz. Már az 1944–1945-ös idényben is rendeztek bajnokságot, de az még a hadi jelzőt kapta, a két területi csoport győztese, az FC Rouen és a Lyon Olympique Universitaire játszott a bajnoki címért, előbbi sikerével. 1945 nyarán már hagyományos, egycsoportos bajnokságot írtak ki, tizennyolc résztvevővel. A háború „némileg" átrendezte az erőviszonyokat, a harmincas évek egyik legjobbja, a Sochaux utolsó helyezettként kiesett. Az FC Sète, a tulajdonképpeni

Az FC Rouen csapata. Állnak, balról: Magnin, Rivière, Bese, Dambach, Blondel, Pignault. Elöl: J. Taillis, Delfour, Mandaluniz, Rio, Jacques

A Francia Kupa-győztes Lille OSC. Állnak, balról: Berry edző, F. Bourbotte, Jadrejak, Prévost, Somerlinck, Carré, Hatz, Grimonpont. Elöl: R. Vandooren, Baratte, Bihel, Tempowski, Lechantre

címvédő tizenharmadikként, a Red Star tizenegyedikként, az Olympique Marseille kilencedikként fejezte be a bajnokságot. Új bajnokot avattak, sőt a Lille Olympique Sporting Club duplázott, a ligaelsőség mellé megnyerte a kupát is. Ugyancsak ellentétben a francia profi futball hőskorával, a második világháború előtti évekkel, a lille-ieknél szinte csak hazai játékos szerepelt. A három kivétel egyaránt lengyel származású volt, Joseph Jadrejak (eredetileg Jadrzejczak) két-, Boleslaw „Bolek" Tempowski hatéves kora óta élt Franciaországban, Maik „Marius" Walter pedig már ott is született, lengyel családban. Az angol George Berry által összerakott gárda, noha már 1945-ben is kupadöntőt játszott, valójában a bajnoki elsőséggel, illetve a Red Star ellen hatvanezer néző előtt 4:2-re megnyert kupadöntőbeli sikerrel kezdte aranykorszakát, amelyben 1946-ban bajnok, 1948-ban, 1949-ben, 1950-ben és 1951-ben bajnoki ezüstérmes, 1946-ban, 1947-ben, 1948-ban, 1953-ban és 1955-ben kupagyőztes, 1949-ben pedig újra kupadöntős lett. Berry egyébként, miután nézeteltérése támadt a klub elnökével, Louis Hennóval, a sikerek csúcsán távozott, a helyére érkezett André Cheuva irányította aztán a csapatot egészen 1959-ig. A Lille OSC nagy idényének még egy főszereplőjét érdemes kiemelni: René Bihel 28 góllal megszerezte a gólkirályi címet.

A lille-i Roger Vandooren (a földön) második gólja a Francia Kupa döntőjében

Olaszországban a szövetség kiírta az 1945–1946-os szezont, de úgy döntött, hogy visszatér az egységes, egycsoportos Serie A lebonyolítása helyett az 1929 előtti módihoz. Külön csoportba osztotta az északi (vagy felső, az elnevezés: Campionato Alta Italia), s különbe a középső és a déli régióba (Campionato Serie A Centro-Sud) tartozó csapatokat. Nem képezett azonos játékerőt a két csoport, a hagyományosan erősebb északiba 14 korábbi Serie A-s alakulat, a másikba mindössze négy élvonalbeli és nyolc Serie B-s került. (Utóbbiak közül a Pisa visszalépett.) Az erőkülönbség ellenére a kiírás igazságos volt: mind a kettőből négy-négy gárda jutott a rájátszásba. Ott, jellemző módon, a négy északi megelőzte a négy közép-, illetve délolasz alakulatot. Egy déli csapat mégis szó szerint döntő szerephez jutott: az utolsó forduló előtt a két torinói gárda azonos pontszámmal állt. A „bikák" 9:1-re megverték a Pro Livornót, ellenben a Napoli elvett egy pontot a Juventustól. Így a Bacigalupo – Ballarin, Maroso – Grezar, Rigamonti, Castigliano – Ossola, Loik, Gabetto, Mazzola, Ferraris II alaptizenegyre építő bordó mezeseké lett a bajnoki cím. Az immár Luigi Ferrero, a klub korábbi csatára által dirigált csapat alaposan megváltozott az 1943-as bajnokcsapathoz képest. Csupán Grezar, Loik, Gabetto, Mazzola és Ferraris II őrizte meg a helyét, illetve Ossola, aki már akkor is játszott 12 bajnokin, bekerült az alaptizenegybe. De a védelmet és a fedezetsort szinte teljesen

A Grande Torino legnagyobbja: Valentino Mazzola

Igazi polonaise

Az Onze-Mondial *nevű havilap gyűjtését alapul véve több mint negyven lengyel származású futballista játszott 1935 óta a francia válogatottban. Köztük az 1946-os lille-i duplázók között szerepelt Jadrejak, Tempowski, Walter trió, valamint az aranylabdás Raymond Kopa, illetve a vele az 1958-as világbajnokságon bronzérmet nyert Maryan Wisnieski, az egy válogatott mérkőzésen szerzett öt góljával francia társrekorder Thadée Cisowski, a hatvanas évek legendái közül Georges Lech, Robert Budzinski és Georges Bereta, vagy apa és fia, Julien és Yannick Stopyra. Legutóbb, 2011-ben, Laurent Koscielny debütált, neki már „csak" édesapja lengyel származású, édesanyja francia. Egy 1919-ben megkötött államközi egyezmény alapján a következő évtizedben legalább félmillió lengyel érkezett Franciaországba, elsősorban az északi részre, a Francia-középhegységbe és Forez-be. A harmincas évek végén Lens környékén, Pas-de-Calais megyében a külföldiek 73 százaléka lengyel volt. Egy nagyon értékes és érdekes tanulmány (*Y a-t-il trop de noirs en équipe de France de foot ? – www.curieuxdesavoir.com*) szerint ameddig a negyvenes években Franciaország lakosságának egy százalékát alkották lengyel bevándorlók, ugyanakkor a válogatottban és általában az élvonalbeli klubok egy részében a negyvenes-ötvenes években a tíz, esetenként a húsz százalékot is elérte a számuk. Meglepő, de igaz példa: a Lens 1958-as alaptizenegyéből hatan is lengyel származásúak voltak.*

A Torino bajnokcsapata. Állnak, balról: Bacigalupo, Piacentini, Grezar, Zecca, Castelli, Castigliano, Ballarin, Maroso, Santagiuliana, Bodoira, Ferrero edző. Elöl: Rigamonti, Loik, Guaraldo, Ossola, Gabetto, Mazzola, Ferraris II

újjá kellett építeni. Az olasz szövetség, noha teljes jogú bajnokként ünnepelte a Torinót, az idénybeli szereplési, illetve gólszámokat nem veszi figyelembe a statisztikáinál.

Spanyolországban a Barcelona elvette az 1944–1945-ös idény végén a bajnoki elsőséget a Valenciától, de a következő évadban lemaradt a Sevilla mögött. Az andalúz gárda első, s mindmáig egyetlen elsőségét szerezte meg a Primera Divisiónban. A szezon történéseit figyelve nem is az volt az igazán meglepő, hogy a Barcelonát megelőzte a Sevilla – a címvédő csak a bajnokság első felében vezetett, akkor is csupán három forduló után –, hanem hogy a szezon legjobb játékosát, a gólkirályi címét megvédő Telmo Zarrát soraiban tudó Atlético Bilbaót is lehajrázta. A 24. forduló után, tehát két fordulóval a zárás előtt a Sevillának, a Barcelonának és az Atlético Bilbaónak is 33 pontja volt. A baszkok elrontották az utolsó meccseiket, kétszer is kikaptak. A Sevilla az utolsó előtt játéknapon megverte az Oviedót, s ezzel, miután a katalánok csak 1:1-re végeztek a Castellón pályáján, lépéselőnybe került. Ám március utolsó napján, az utolsó játéknapon a Barcelonához kellett utaznia. A csapatot ötszáz szurkoló is elkísérte a hosszú útra. A hetedik percben a Sevilla Araujo révén vezetést szerzett. A Real Madridtól visszatért Ramón Encinas – a kor egyik spanyol sikertrénere, a Sevilla első kupagyőztes alakulatának, aztán a Valencia szintén kupagyőztes, majd bajnokcsapatának 1946 tavaszán már 53 éves irányítója – elégedetten látta, milyen jól áll a Sevilla. Ám a 63. percben José Bravo, a Barça jobbösszekötője kiegyenlített. Egy újabb hazai találat a katalánok bajnoki címét jelentette volna… Encinas hátraküldte védekezni mind a tizenegy játékosát, a gránátvörös-kékek a hátralévő szűk fél órát szinte csak a sevillai térfélen töltötték. Hiába.

A Sevilla a Busto (22, 16, 339) – Joaquín (27, 13, 234), Villalonga (28, 10, 119) – Alconero (26, 11, 272), Félix (30, 10, 155), Eguiluz (24, 9, 120) – López (31, 11, 187), Arza (22, 16, 349), Araujo (25, 11, 207), Herrera (22, 11, 123), Castro (2, 11, 131) tizeneggyel nyerte meg a bajnokságot. A tartalékok közül egyedül az idény előtt a városi riválisBetistől érkezett Antúnez játszott legalább tíz mérkőzésen. Érdemes még egyszer visszapillantani az összeállításra: a játékosok neve után az első szám az életkor, a második a Sevillával a legmagasabb osztályban töltött idények, a harmadik pedig az ott lejátszott mérkőzések száma. Abszolút megmagyarázza, miért emlegetik még mindig a Sevilla hívei ezt a tizenegyet: minden tagja legalább közel egy évtizedet játszott a csapatban. Hozzájuk képest Antúnez a maga nyolc idényével vándormadárnak számított…

Egész idényben egy igazán sokkoló vereség érte a Sevillát, a Copa del Generalísimo elődöntőjének első mérkőzésén, Valenciában 7:0-ra kikapott. A díjat végül a Real Madrid szerezte meg, a barcelonai döntőben 3:1-re nyert a bajnokverő ellen. Ez volt a királyi klub első nagy trófeája éppen egy évtizedes várakozás után. Kétségtelen, hogy tízéves pauzában szerepet játszott a polgárháború is, de tény, a spanyol liga első kiírása óta sem előtte, sem utána nem volt ilyen hosszú szünete két serleg begyűjtése között. A Valencia bánkódhatott: sorozatban a harmadik kupadöntőjét veszítette el. (Kétszer az Atlético Bilbaótól kapott ki. A baszkok egymást követő négy finálében szerepeltek, ezt a bravúrt azóta is csak egy csapat ismételte meg, a Barcelona 2014 és 2017 között.)

Portugáliában az 1944–1945-ös idényt az SL Benfica nyerte, egyébként Biri János irányításával. Ebben nem volt semmi meglepő, egyrészt a lisszaboni „sasok" már a hatodik bajnoki címüket szerezték, másrészt négy éven belül a harmadikat. A piros-fehérek alakulata és a csodálatos góllövővel, az angolai születésű, de fehér bőrű Peyroteóval tündöklő Sporting CP tűnt a legesélyesebbnek az 1945–1946-os idény megnyerésére. Ám Lisszabon harmadik számú csapata, az Os Belenenses mindenkit meglepett. A ligarendszerű bajnokság 1934-es bevezetésétől egészen a XXI. század beköszöntéig mindössze egyszer fordult elő, hogy nem a Benfica, Sporting, FC Porto trióból került ki a portugál bajnok. Éppen 1946-ban, amikor a Belenenses, elsősorban pazar védelmének tulajdoníthatóan, megelőzte minden riválisát. A „szakma", illetve a szövetség egyáltalán nem tartotta véletlennek a kék-fehérek sikerét: Tavares da Silva kapitány öt Belenenses-játékost (Serafim Neves, Amaro, Feliciano, Rafael Correia, Artur Quaresma) állított 1946 tavaszán, a franciák ellen 2:1-re megnyert mérkőzésre a válogatottba – s egyikőjük sem volt újonc.

Ausztriában tulajdonképpen az 1936–1937-es állapotokhoz tértek vissza a bécsi bajnokság kiírásával. Az élvonalba tizenkét fővárosi klub kapott besorolást, különben a harmincas évek minden jeles szereplője köztük volt. (1937–1938-ban is csak bécsiek kezdték el az idényt, de a kiírás szerint feljuthattak más alszövetséghez tartozó gárdák is. Az Anschluss miatt azonban nem tudták befejezni az idényt. Egészen 1945-ig a Harmadik Birodalom berkein belül szerepeltek az osztrák csapatok, előbb a Gauliga Ostmarkban, majd a Bereichsklasse Ostmarkban, végül a Bereichsklasse Donau Alpenlandban.) Az új korszak első sztárcsapata a Rapid lett, amely megnyerte a bajnokságot, majd – Franz „Bimbo" Binder két góljával – a Vienna ellen a kupát is. Binder egyébként szakosztályvezető, csapatkapitány és az élete formájában játszó, Lukas Aurednik mögött a második legjobb góllövő is volt egyszemélyben ebben az idényben. Már a 35. évében járt, de még mindig ő volt Bécs (és Ausztria)

„Bimbo" Binder, a Rapid és az osztrák futball legendája

kedvence: a *Sportfunk* „A legnépszerűbb futballista" szavazásán 1946-ban, aztán 1948-ban és 1949-ben is az élen végzett. Az edzői teendőket Hans Pesser, a klub korábbi négyszeres bajnok, osztrák és német válogatott csatára, a háború utáni osztrák futball egyik legsikeresebb, hét bajnoki címet is nyerő trénere látta el. Így festett a duplázó Rapid alapcsapata: Zeman – Rybicki (F. Wagner), Smutny – Fitz, Schors, R. Körner I – Hartl, Aurednik, Binder (A. Körner II), Hafer, Kaspirek. A felsoroltakon kívül még további tízen játszottak az idényben, köztük a sérülése miatt csak ritkán beszálló Ernst Happel.

Svédországban folytatódott az IFK Norrköping nagy menetelése, Czeizler Lajos legénysége sorozatban már a harmadik elsőségét szerezte. A legendás Gunnar Nordahl köré épített gárda az 1945-ös, félidényes tavaszi bajnokságban még csak jobb gólarányával előzte meg az IFK Göteborgot, aztán az 1945–1946-os, teljes szezonban öt pontot vert még legközvetlenebb riválisára, a megerősödött Malmö FF-re is. A másfél év alatt az IFK Norrköping kék-fehérjei, elsősorban a középcsatár eredményességét kihasználva, 107 gólt szereztek, ez hihetetlen bravúrnak számított a nem kifejezetten gólgazdag svéd ligában. Jellemző, hogy a riválisok közül a Malmö és az IFK Göteborg 77-77, az AIK és a Hälsingborgs IF 73-73 találatig jutott. Czeizler szinte ugyanazzal a tizeneggyel játszotta végig az évet, nyolcan az összes meccsen szerepeltek, Malm és a gólkirály egy-egy találkozóról hiányzott, a későbbi legendás edző, Georg „Aby" Ericsson pedig a második tavaszi forduló után megsérült, hét mérkőzésen Sven Persson helyettesítette. A Torsten Lindberg – Oscar Holmqvist, Gösta Malm – Birger Rosengren, Einar Stéen, Lennart Wigren – Halvar Carlbom, Knut Nordahl, Gunnar Nordahl, Erik Holmqvist, Georg Ericsson tizenegyen és Perssonon kívül csupán ketten, Lars Appelqvist és Ingemar Knutsson játszottak, mindössze egy-egy mérkőzésen.

A Szovjetunióban az 1944-es nyári kupaküzdelmek után 1945 elején már a bajnokságot is kiírták. A tizenkét csapatos első osztályba (az addigi utolsó teljes idény, az 1940-es eredményei alapján) az oroszok, hat moszkvai, két leningrádi és egy sztálingrádi alakulat mellé, egy-egy grúz, ukrán és fehérorosz került. Az élvonal közel fele, öt gárda tartozott a Dinamo „sportcsaládhoz". A belügy és a hadsereg kirakatcsapata, a Dinamo Moszkva és CDKA kiemelkedett a mezőnyből. Az első kör utolsó fordulójában találkoztak először, mindkettőnek tizennyolc pontja volt, hasonló gólaránnyal (Dinamo 37:8, CDKA 38:8). Ehhez képest meglehetősen egyoldalú mérkőzést hozott a rangadó, a kék-fehérek a nagy napot kifogó Szergej Szolovjov mesterhármasával 4:1-re nyertek. Mihail Jakusin együttese (leggyakrabban: Homics – Ragyikorszkij, Szemicsasztnij, Sztankevics – Blinkov, L. Szolovjov – Trofimov, Karcev, Beszkov, Maljavkin, Sz. Szolovjov) a hátralévő fordulókban csupán egyszer nem tudott nyerni: a CDKA visszavágott (2:0) a tavaszi vereségért. A veterán Mihail Szemicsasztnij már a negyedik bajnoki címét gyűjtötte, de nem az utolsót, még 39 évesen, 1949-ben is győzött egyszer! A **Vszevolod Bobrov**, az idény gólkirálya köré épített katonacsapat is hasonlóan jól menetelt, mint riválisa (sőt…), a Dinamo elleni vereség után csak a Zenit ellen nem tudott nyerni – de ez a bajnoki címébe került. Nem mellesleg a kupaelődöntőben a CDKA 7:0-ra verte meg a leningrádiakat, majd a finálében 2:1-re legyűrte a Dinamót is. Borisz Arkagyev, a legendás edző, már akkor építette a következő évek nagy csapatát. A CDKA a Nyikanorov –

Tucskov, Kocsetkov – Prohorov, Vinogradov, Afanaszjev – Grinyin, Nyikolajev, Fedotov, Bobrov, Gyomin tizeneggyel nyerte meg a kupadöntőt.

Tito Jugoszláviájában (akkor még: a Demokratikus Föderatív Jugoszláv Köztársaságban) már 1945 szeptemberében rendeztek „bajnokságot" – de nem a hagyományos módon, klubcsapatokkal. Az új szövetségi köztársaságot erősítendő, egy szerb, egy montenegrói, egy szlovén, egy horvát, egy macedón és egy bosznia-hercegovinai válogatott, valamint a Vajdaság csapata, illetve a JNA, a Néphadsereg gárdája indult. Az egyenes kieséses rendszerű tornán a szerb és a katonaalakulat játszotta a döntőt, az előbbi győzelmével. Soraiban olyan nagyszerű futballisták szerepeltek, mint Rajko Mitics és Braniszlav Sztankovics. A gólkirályi címet a JNA középcsatára, Stjepan Bobek szerezte meg.

Argentínában a River Plate visszavette a trónt az 1943-ban és 1944-ben is első Boca Juniorstól. Ángel Labruna, a gólkirály élete egyik legjobb formájában vezényelte a Moreno helyett Gallóval felálló, legendás La Máquinát, a támadóötöst. A River az utolsó előtti fordulóban, a Chacarita Juniors ellen biztosította be az elsőségét, Loustau és Labruna egy-egy góljával. Brazíliában a Vasco da Gama kilencéves várakozás után nyerte meg az immár egységes riói bajnokságot. Ondino Vieira irányításával már formálódott a következő évek egyik legerősebb délamerikai klubtizenegye: Barbosa, Augusto, Rafagnelli, Alfred II, Ely, Berascochea, Santo Cristo, Ademir, Isaías, Jair és Chico közül heten (!) is világbajnoki ezüstérmet nyernek öt év múlva a Maracanã Stadionban.

São Paulo államban a São Paulo FC nagy, ötpontos előnnyel nyerte meg a bajnoki címet a Corinthians előtt. Joreca edző leggyakrabban a Gijo – Piolin, Renganeschi – Bauer, Zarzur, Ruí – Luizinho, Sastre, Leônidas, Remo Januzzi, Teixeirinha tizenegyet játszatta.

A német futball a háború után

Két kiváló könyv, Ulrich Hesse-Lichtenberger tor!, *valamint* David Goldblatt The Ball is round *című munkája is egybehangzóan számol be arról, hogy a jaltai tárgyalássorozaton négy övezetre osztott Németországban az amerikaiak felügyelete alatt indult be leghamarabb és leginkább a futballélet. Függetlenül attól, hogy a győztesek közül az Egyesült Államokban volt a legkevésbé népszerű a labdarúgás.*

Hesse-Lichtenberger *írja, hogy „általánosságban véve, az élet kemény volt a szovjet és a francia, szabadabb az amerikai és a kettő keveréke, a brit zónában. Természetesen ez némileg leegyszerűsítése a valóságnak, de mindenképpen jellemző. A szovjetek tudták leginkább, mit is akarnak. Sztálin már a háború vége előtt Moszkvában kiképeztette Walter Ulbrichtot, az egykori lipcsei asztalost, aki aztán évekkel később a Német Demokratikus Köztársaság első embere lett."*

A szovjetek – egyébként hasonlóan a többiekhez – tiltották a régi klubok életre hívását, s a nagyobb tömegek gyülekezését. Nem akarták „kiirtani" a futballt, de eltökéltek voltak abban, hogy azt a saját keretrendszerükben működtessék. Mindent ellenőrizni és irányítani akartak. A franciák sem mutatkoztak sokkal barátságosabbnak. Még túlságosan elevenen élt bennük az 1916-os verduni csata emléke, nem szólva a második világháború éveiről, a náci megszállásról. Aligha lehet csodálkozni azon, hogy nem rajongtak a németekért. Ahogyan a másik három övezetben is, itt is bejelentési kötelezettséget írtak elő a labdarúgó-mérkőzések, illetve általánosságban a sportrendezvények lebonyolítására, a különbség csak

AZ ÉV TÖRTÉNETE

A Dinamo Moszkva brit túrája

1945 nyarától a szövetségesek egyre több futballmérkőzést vívtak egymással, a háború végét és a győzelmet ünnepelve. Berlinben és Bécsben különösen gyakran találkoztak, szeptember 30-án, például, egy szovjet alakulat Berlinben 2:0-ra megverte az ott állomásozó briteket. A Vörös Hadsereg csapata nyert a franciák ellen szintén a felosztott német fővárosban, egy másik „kamanda" pedig ugyancsak briteket gyűrt le az egykori császárvárosban. A szovjetek, mint híre ment, különösen szívesen játszottak a britekkel, akikben a futball tanítómestereit látták. Az ellenfél is készen volt ezekre a barátságos csatározásokra, a II. világháború alatti szövetségesi viszony értelmetlenné tette a harmincas években hozott, a szovjetek látogatását tiltó és megakadályozó kormányrendeletet. A britek nem nézték jó szemmel a vereségeket, egy, az október 7-re tervezett mérkőzésre alaposan megerősítették a keretüket három Arsenal-sztár, Eddie Hapgood, Leslie Compton és Bernard Joy (az utolsó amatőrjátékos, aki az angol válogatottban szerepelt) meghívásával. A szovjetek megneszelték a készülődést, s kérték, halasszák el a találkozót, hadd készüljenek fel jobban. Állítólag az a mérkőzés aztán soha nem jött létre – ellenben az igazi brit–szovjet futballkapcsolatok új irányt vettek.

1945. október 13-án a Chelsea és a West Ham United játszott a Stamford Bridge-en. Az egyik díszpáholyban Stanley Rous, az FA akkori titkára (tulajdonképpeni ügyvezetője) mellett ott ült bizonyos Revenko, a szovjet sportfőhatóság nem sokkal korábban Londonba

annyi volt, hogy a franciák jóval többször mondtak nemet a kérésekre, mint a britek és az amerikaiak együttvéve.

Sokszor egy adott katonatiszt kényének-kedvének voltak kitéve az egyesületek. Hesse-Lichtenberger *megemlít egy esetet, a Westfalia Hernéjét. A háború előtt sikeres klub elveszítette a pályáját, a szereléseit, a nevén kívül mindenét. Egy angol tiszt el akarta égettetni a mezeket is. Akadt ellenpélda is: 1945 őszén a Schalke 04 megmérkőzött az 53. hadosztály csapatával Wuppertalban – s ráadásul még győzött is.*

Az amerikai zónában indult be a leggyorsabban a futballélet. A Schwaben Augsburg már a nyártól rendszeresen játszott mérkőzéseket, akár hadifoglyokkal is. Az októberben megalapított Oberliga Südben, a déli területek bajnokságában 1945. november 4-én tartották az első fordulót, tizenhat csapat vívott a következő nyárig 30-30 mérkőzést. A VfB Stuttgart végzett az élen, megelőzve az 1. FC Nürnberget és a Waldhof Mannheimet. A francia övezetben (Oberliga Südwest) két főcsoportban – a másodikban további két divízióban – játszottak, majd a győztesek összecsaptak a zónabajnoki címért. Az 1. FC Saarbrücken bizonyult a legjobbnak.

A négy részre osztott Berlinben – a szovjet kivételével – minden zónából kerültek csapatok az 1945 őszén kiírt városi bajnokságba. Egyik sem viselhette a korábbi elnevezését, szigorúan földrajzi nevet kellett választaniuk. Az első idényben a Berliner SV 1892 bázisára építkező SG Wilmersdorf szerezte meg a bajnoki címet.

érkezett megbízottja. Stanley Rous, az angol futball nagy történelmi csatáinak egyik organizátora megkérdezte tőle, mit szólna egy szovjet klubcsapat angliai meghívásához. Revenko nem dönthetett egy ilyen horderejű kérdésben, de belelkesedett. Tettvágyát csak fokozta, hogy a követségen is pozitív fogadtatásra lelt az ötlet, sőt néhány nap alatt megjött a távirat Moszkvából: az új bajnokcsapat, a Dinamo Moszkva minden bizonnyal eleget tudna tenni egy ilyen meghívásnak. Noha már előző áprilisban felvetődött egy London–Moszkva városi válogatott meccs lehetősége, immár belátható közelségbe került egy ilyen találkozó. Korábban szovjet labdarúgócsapat soha nem lépett pályára Nagy-Britanniában.

Talán nem meglepő, hogy az előkészületekről és a szovjet játékosokról a legtöbbet és a legrészletesebben a *Daily Worker*, a Brit Kommunista Párt lapja számolt be. A brit sajtó azt már tényként kezelte október végén, hogy érkezik egy csapat a Szovjetunióból, de csak találgatta, hogy az a Dinamo, a Szpartak vagy esetleg a Torpedo lesz-e. Kicsit csúszott a túra, ennek okát, egyebek mellett, a *Daily Worker* is abban látta, hogy a futballisták egy része nagyon fontos pozíciót tölt be a munkahelyén, s ilyen rövid idő alatt nem lehetett megfelelő helyettesítésükről gondoskodni.

Orosz karikatúrán a Dinamo Moszkva a brit túrán járt csapata. Elöl a Tigrisnek becézett Homics

A Dinamo nagyon erős csapatot alkotott, de a szovjet politikai vezetők (köztük Joszif Visszarionovics Sztálin, a Népbiztosok Tanácsának elnöke, valamint Lavrentyij Pavlovics Berija, az NKVD, az államvédelmi hatóság vezetője, a Dinamo sportcsalád teljhatalmú vezetője, akik az indulás előtt fogadták a játékosokat, s tudomásukra hozták, hogy „nem veszíthetnek az imperialistákkal szemben") biztosra akartak menni, már amennyiben ilyen létezik a futballban. Négy kölcsönjátékossal, Borisz Oreskinnel, Jevgenyij Arhangelszkijjel, Vlagyimir Lemesevvel (mindhárom Dinamo Leningrád), valamint Vszevolod Bobrovval (CDKA) erősítették meg az utazó keretet, amelyben az alábbi játékosok kaptak még helyet: Alekszej Homics, Borisz Kocsetov, Nyikolaj Medvegyev kapusok, Vszevolod Ragyikorszkij, Mihail Szemicsasznij, Ivan Sztankevics, Szergej Nyikulcev, Alekszandr Petrov védők, Vszevolod Blinkov, Leonyid Szolovjov, Alekszandr Maljavkin fedezetek, Vaszilij Trofimov, Vaszilij Karcev, Konsztantyin Beszkov, Nyikolaj Gyementyev, Szergej Szolovjov, Valerij Behtyenyev, Szergej Iljin, Alekszandr Nazarov és Vlagyimir Szavdunyin csatárok. Mihail Jakusin és Jevgenyij Fokin utazott edzőként a csapattal. A 39 tagú delegáció vezetője Konsztantyin Andrianov, a Testnevelési és Sportbizottság elnökhelyettese volt, helyet kaptak benne még újságírók (köztük fotósok és filmesek), természetesen belügyi tisztek, s egyetlen hölgy, bizonyos Alekszandra Jeliszejeva tolmács. A szovjetek külön kérése volt, hogy egy mérkőzésüket, lehetőleg az Arsenal ellenit,

A Sunday Cronicle karikatúráját idézték a szovjet lapok. Aggódó anya: „Eddig az atombombától őrültek meg, most meg a Dinamótól!"

saját bíró vezesse, ezért utazott Nyikolaj Latisev is, mint ahogyan ment az ismert rádióriporter, Vagyim Szinjavszkij is, hogy tudósítsa az otthoniakat. Nemcsak azt kérték, hogy Latisev vezessen egy mérkőzést, hanem 14 pontból álló listát is küldtek a vendéglátóknak. Az angolok erősen meglepődtek a kitételeken – például azon, hogy a delegáció biztonsági okokból csak a londoni szovjet nagykövetségen óhajt étkezni –, de egy kivételével teljesítették azokat. Abba nem mentek bele, hogy a Dinamo csak egy héten egyszer, szombaton játsszon: az volt a legfontosabb meccsnap az Egyesült Királyságban, nem akartak „rászervezni" a többi mérkőzésre.

Mihail Jakusin edző és a Dinamo Moszkva a túrán

A küldöttség végül november 4-én érkezett Londonba. Mondhatni némileg váratlanul, mert a lapok az előző hét szinte minden napján beharangozták a jövetelét, tévesen. A szovjetek nehezményezték, hogy érkezésük tiszteletére nem vonták fel országuk zászlaját. Noha nagyszámú újságíró várta őket a Croydon repülőtéren, a játékosok – vélhetően a nyelvi problémák miatt is – szinte meg sem szólaltak. Ugyanakkor óriási bőröndöket cipeltek, amelyről a szenzációhajhászok tudni vélték, hogy „talán atombombát csempésznek be az Egyesült Királyságba". Valójában a csomagokban élelem volt, a szovjetek hoztak maguknak, semmit sem bízva a véletlenre vagy inkább a vendéglátókra.

A szovjetek fogadásával kapcsolatban a legnagyobb gondot elszállásolásuk okozta. A britek először a Királyi Lovastestőrség whitehalli laktanyájába tervezték kvártélyozni őket, de ott csak csupasz ágyat kaptak volna, párna és ágynemű nélkül. Ezt a moszkvaiak visszautasították. Mivel a háború befejeződése után fél évvel London szállodai helyzete nem volt éppen optimális, úgy tűnt, nincs más lehetőség, mint „szétszórni" a vendégeket különböző hotelekben. Ez sem tetszett a szovjeteknek. Közben a sajtó is tudomást szerzett a mizériáról, így az nyilvános lett. A beszámolók szerint a szovjetekben a háború hőseit látó londoniak számos levelet küldtek a követségre, amelyben felajánlották házukat vagy lakásukat. Nem volt rá szükség, mert végül az egész küldöttséget sikerült elhelyezni a Russell Square-en lévő Imperial Hotelben.

Mihail Jakusin már a megérkezés utáni első napon edzést vezényelt a csapatnak. Egy olyan stadionban, ahol rendszerint agárversenyeket rendeztek. A szovjetek elájultak a gyep minőségétől, ellenben nagyon csodálkoztak, hogy futballcipőben nem léphettek rá. Az edzések láttán a brit sajtó rossz következtetéseket vont le. Arról írt, hogy a vendégek műkedvelő gyári munkások, amatőrök, akik a napi munkavégzés után kedvtelésből edzegetnek. Egy „szakíró" észrevételezte, hogy biztosan nem lehetnek méltó ellenfelei a brit profiknak, mert „még csak fel sem hajtják a mezük ujját". Általános vélemény szerint a Dinamo Moszkva legfeljebb egy harmadik ligás angol csapattal vehette fel sikerrel a versenyt.

Mindazonáltal az első, a Chelsea elleni mérkőzésre a londoniak napok alatt elkapkodták a jegyeket. A Stamford Bridge-be 85 000 néző zsúfolódott be. A publikum meglepődve látta, hogy a vendégek 15 perccel a kezdés előtt kimentek a gyepre bemelegíteni, illetve, hogy a játékosaik egy-egy hatalmas virágcsokrot adtak ellenfelüknek. A Szovjetunióban ez bevett szokás volt, Angliában, futballmérkőzésen ilyet még nem láttak.

A Dinamo 1945 őszén. Hátul, balról: Szemicsasztnij, L. Szolovjov, Lemesov, Ragyikorszkij, Sz. Szolovjov, Karcev, Maljavkin, Szavdunyin. Középen: Petrov, Nyikulcev, Medvegyev, Arhangelszkij, Blinkov, Kocsetov, Beszkov, Sztankevics. Elöl: Jakusin edző, Nazarov, Iljin, Oreskin, Homics, Behtyenyev, Gyementyev, Trofimov

A meglepetések sora még folytatódott. A Dinamo ugyanis nemhogy méltó ellenfele volt az egyik legerősebb angol profi csapatnak, de az első percek zavarodottsága után valóságos futballélményt nyújtott játékával. A második félidőben a Chelsea fölé nőtt. Fura módon a vendégeket először zavarta a pályához közeli nézők hangos szurkolása. Ők ahhoz voltak szokva, hogy a hatalmas, a játéktér és a tribünök közötti részen még futópályával is ellátott stadionokban messze ülnek a drukkerek, akik ráadásul csendben nézik a mérkőzéseket, legfeljebb egy-egy fontosabb eseménynél tapsolnak vagy kiabálnak. A Stamford Bridge-en ellenben néha a nyakukon érezték a szurkolók leheletét. A szünetben, miután Leonyid Szolovjev a kapufára lőtt egy tizenegyest, 2:0-ra vezettek a londoni „kékek", ám a Dinamo kiegyenlített, 3:3-mal fejeződött be a meccs. Kiválóan játszott Tommy Lawton az egyik, Vszevolod Bobrov a másik oldalon, de a mérkőzés hőse az orosz kapus, az otthon Tigrisnek becézett Alekszej Homics volt. Gyorsan megtanulta az angol sajtó is a becenevét. A hármas sípszó után a nézők berohantak a gyepre, vállukra kapták a szovjet játékosokat. Elragadtatottan nyilatkoztak a Chelsea játékosai is, John Harris, a csapatkapitány például kijelentette, hogy „a Dinamo a legerősebb csapat, amely ellen valaha játszottam". A brit futballtudorok megállapították, hogy a náluk megszokotthoz képest a szovjetek sokkal többször változtatták a helyüket, ezt egyébként Organized Disordernek, szervezett zűrzavarnak nevezték el.

A Dinamo november 17-én a cardiffi Ninian Parkban a helyi City ellen játszotta a második mérkőzését. A vendéglátók akkoriban a harmadik vonalban szerepeltek, ez volt az a szint, amire előzetesen a britek taksálták a Dinamót. A Cardiff City játékosai a meccs előtt, utalva a régió gazdag széniparára, kis bányászlámpákkal ajándékozták meg a szovjeteket. Kevésbé voltak kedvesek az előkészületeknél: állítólag szódás vízbe áztatták a cipőiket és a labdát, hogy a bőr megkeményedjen. Nem segített. A Dinamo 10:1-re nyert, a két csatársztár közül Konsztantyin Beszkov négy, Vszevolod Bobrov három gólt is lőtt. Bobrov elmesélt később egy érdekes történetet: „A nyolcadik gól szabályos volt Nagy-Britanniában. Karcev beívelte a szögletet, nekem meg eszembe jutott, hogy itt más szabályok vonatkoznak a kapus támadására.

Láttam, ahogyan a Chelsea elleni meccsen Lawton meglökte Homicsot. Gondoltam, mi sem vagyunk gyengébbek. Felugrottam, s egy kicsit a vállammal meglöktem a kapust. A labda pedig behullott a hálóba.”.

Nemcsak a Ninian Park 40 000 nézőjét, hanem az Arsenal vezetőit is lenyűgözte a sokszor a 4-2-4 egy korai előfutárát bemutató szovjet csapat. Úgy döntöttek, hogy a november 21-i, szerdai mérkőzés előtt megerősítik a keretüket. Kölcsönkérték Stanley Matthewst a Stoke Citytől, Stan Mortensent a Blackpooltól, Harry Brownt pedig a Queen’s Park Rangerstől. Csatlakozott a kerethez a Fulhamből Joe Bacuzzi és Ronnie Rooke, a Cardiff Cityből Wyn Griffith, a Buryből pedig Reg Halton. Valójában több kölcsönjátékos készült a Dinamo ellen, mint arsenalos (Cliff Bastin, Horace Cumner, George Drury, Bernard Joy és Larie Scott). A Highburyt ért károk miatt a Tottenham Hotspur pályáján, a White Hart Lane-en fogadta az Arsenal az ellenfelét, a klub történészei szerint ez volt az egyetlen jeles alkalom, hogy az „ágyúsok” az ősi és gyűlölt rivális stadionjában otthon érezhették magukat. Az 54 600 néző előtt játszott meccs bevonult a klub történetébe, ilyen ködben aligha játszottak végig még egyet. Homics, a Tigris később azt mondta, a szurkolók hangjából próbált arra következtetni, mi is történik a másik kapunál, mert odáig nem látott el. Mint ahogyan Latisev, a szovjet bíró sem vette észre, hogy a kiállított Drury a köd leple alatt visszasettenkedett a pályára, de azt sem, hogy a Dinamo tartalékjai közül időnként néhányan bementek a pályára. Ráadásul az angolok szerint Latisev nem adott meg egy szabályos találatot az övéiknek 3:3-nál. A Dinamo ellenben Bobrov révén megszerezte a győztes gólt.

A túra utolsó mérkőzésére Glasgow-ban került sor, az Ibrox Parkban 90 000 néző várta a szovjeteket, akikről addigra a brit sajtó megállapította, hogy bármelyik ottani csapattal képesek felvenni a versenyt. A Rangers kapott két ajándék tizenegyest, ám ebből az egyiket Homics kivédte. Így 2:2-re végződött az összecsapás, a Dinamo veretlenül zárta a közel háromhetes túrát. Az angol sajtó meglepődve tapasztalta, hogy a keletről érkezett vendégek milyen éretten s taktikailag is képzetten futballoznak. Azt, hogy milyen kiválóan érvényesítik fizikai erejüket, de emellett a WM-rendszert továbbfejlesztve változtatják a helyüket, s kiválóan passzolnak. Passzovocskának nevezték Moszkvában ezt a szisztémát, a kifejezés a passzolás szó oroszosított megfelelőjéből származik.

A britek egyébként próbáltak még egy birminghami mérkőzést utólag a programba illeszteni, ezen a szövetség, az FA válogatottja játszott volna a Dinamóval. A december ötödikére tervezett meccsre a kor sztárjai közül Frank Swift (Manchester City), Neil Franklin (Stoke City), Joe Mercer (Everton), Stanley Matthews (Stoke City), Raich Carter (Sunderland) és Tommy Lawton is meghívót kapott. A szovjetek előbb hezitáltak, majd nem vállalták a fellépést – talán azért, hogy ne kockáztassák a veretlenségüket.

Vagy éppen minél hamarabb otthon akarták már tudni a küldöttséget. Híre ment, hogy egy észak-angol klub menedzsere amatőrszerződést ajánlott Vszevolod Bobrovnak. A túrán hat gólt is szerző csatár állítólag azt mondta, inkább viccesen, mint komolyan, hogy ő marad, ha adnak még hozzá egy feleséget is. Ugyanakkor szinte biztosan kaptak a jól őrzött Dinamosztárok ajánlatokat. Konsztantyin Beszkov – később három különböző korszakban a szovjet válogatott szövetségi kapitánya, Európa-bajnoki második 1964-ben – a moszkvai hazatérés után azt nyilatkozta, hogy tudomása van arról, hogy egy brit klubvezető 10 000 fontot ajánlott érte és Bobrovért.

AZ ÉV CSAPATA

A River Plate és a La Máquina

1945 végén ismét a River Plate nyerte az argentin bajnokságot. A sikerben főszerepet játszott a La Máquinának becézett, Juan Carlos Muñoz, José Manuel Moreno, Adolfo Pedernera, Ángel Labruna, Félix Loustau összeállítású támadóötös „nyolcvan százaléka". Ezért választottuk az 1944-ig Renato Cesarini, majd 1945-ben már Carlos Peucelle által irányított gárdát az Év csapatának.

A La Máquina (Gépezet) 1942. június 28-án, a Platense ellen játszott először együtt, Félix Loustau akkor került Aristóbulo Luis Deambrossi helyére, a balszélre. Érdekes, hogy a La Máquina mindmáig az argentin futball (egyik) legtöbbet emlegetett formációja, igazi legenda, mégis – ahogyan a magyar Aranycsapat alaptizenegye – viszonylag keveset játszott együtt változatlan formációban. Csupán 18 bajnoki mérkőzésen! Ebből következik, hogy kiegészítették további, egyébként kiváló játékosok, mint „Mono" (Majom) Deambrossi vagy éppen az 1945-ben kivételesen jó formában játszó Alberto

A River Plate. Állnak, balról: Peucelle edző, Yácono, Vaghi, Soriano, E. Rodriguez, Ramos, Rossi. Elöl: Muñoz, Gallo, Pedernera, Labruna, Loustau

AZ EDZŐ

Az első milliomos

Carlos Desiderio Peucelle hajdanán könyvet írt a fantasztikus csatársorról, Futbol Todotiempo e Historia de La Máquina *(Minden idők labdarúgása és a La Máquina történelme) címmel – nem kétséges, első kézből származó információi voltak. A River Plate hajdani csillaga 1931-ben, akkor horribilisnek számító tízezer pesóért került a csapathoz, ezért is kapta becenevét, El Primer Millonario, az első milliomos. Megszolgálta az árát, 1941-ig 407 mérkőzésen 143 gólt szerzett jobbszélsőként vagy jobbösszekötőként, négy bajnoki címet is szerzett. Tagja volt az 1930-as világbajnoki döntőben veszítő, így második helyezett argentin válogatottnak, amellyel kétszer is megnyerte a dél-amerikai bajnokságot.*

Visszavonulása után maradt a csapat környékén, Renato Cesarini edzősége alatt örömmel látta, hogy ötletét – Adolfo Pedernera visszavonását – sikerrel alkalmazza a gárda. 1945 elején vette át a Rivert, s bemutatkozásként visszahódította az övéivel a bajnoki elsőséget a Boca Juniorstól.

Gallo, majd a fiatal Alfredo Di Stéfano. A statisztikák szerint a Muñoz, Moreno, Pedernera, Labruna, Loustau ötös 18 mérkőzésen 11 győzelem, 5 döntetlen, 2 vereség mutatót ért el. Az 1945-ben leggyakrabban pályára lépő Muñoz, Gallo, Pedernera, Labruna, Loustau kvintett 37 meccsen 24-6-7-es eredménnyel zárt. A legjobb mérlege a Muñoz, Moreno, Pedernera, Labruna, Deambrossi sornak volt: 20 mérkőzésen 16-3-1.

A La Máquina elnevezés az *El Gráfico* uruguayi származású újságírójától, *Borocotótól* (hivatalos nevén *Ricardo Lorenzo Rodrigueztől)* ered, aki a Chacarita Juniors elleni, 1942. októberi gála, a 6:2-es győzelem után nevezte így el a River Plate támadóötösét. Ezzel a La Máquina új értelmet kapott az argentin futballban, a húszas években ugyanis az angol típusú, gépies, kevésbé ötletes játékot nevezték így. Éppen az ellenkezőjét annak, ahogyan a Labruna köré épített kvintett futballozott.

„Sale el sol, sale la luna, centro de Muñoz, gol de Labruna" (Felkel a nap, felkel a hold, Muñoz bead, Labruná: a gól) énekelte a tömeg a River mérkőzésein, mert hát a futball egyszerű játék. Legalábbis akkor, ha ilyen képességűek játsszák. A valaha volt egyik legkiválóbb játékosát, Alfredo Di Stéfanót, amikor arról kérdezték, szerinte ki volt a világ legjobb öt játékosa, felsorolta a La Máquinát: Muñozt, Morenót, Pedernerát, Labrunát és Loustaut.

Ernesto Lazzatti, az Aranykölyök (Pibe de Oro, ugyanaz volt a beceneve, mint később Diego Armando Maradonának), a nagy riválisa Boca Juniors ötszörös bajnok középfedezete nagyon is jellemző véleményt fogalmazott meg: „Amikor a La Máquina ellen játszottam, minden idegszálammal arra törekedtem, hogy megállítsam. Ám mint a futball rajongója, néha legszívesebben felültem volna a tribünre, hogy csodáljam a játékát." Feljegyezték, hogy a támadósor tagjai gyakran változtatták a helyüket, s Pedernera gyakran visszahúzódott a fedezetsorba, némileg hasonló módon, mint később Hidegkuti Nándor a mi Aranycsapatunkban. Pedernerárról mondta Obdulio Varela, az 1950-es világbajnok uruguayi válogatott egyik legjobbja: „Amikor kérdezték, nem féltem-e játszani Jair, Zizinho és Ademir ellen, csodálkoztam. Félni, mitől? Én játszottam Pedernera ellen is. Senki sem volt olyan jó, mint ő."

A River Plate alapcsapata 1945-ben:

JOSÉ Eusébio SORIANO: A csapat egyetlen légiósa, aki az 1942-es Dél-Amerika-bajnokságon a perui válogatottban mutatott kiváló teljesítménye jutalmaként került Argentínába. A Banfieldből 1944-ben lépett át a River Plate-be. Szinte azonnal ő lett a csapatkapitány. Az argentinok többször is felajánlották neki az állampolgárságot, de ő maradt perui. Megelőzte a korát azzal, hogy bátran elhagyta a büntetőterületet. 2011. március 22-én, 93 évesen, e tizenegyből utolsóként hunyt el. Az idény során védett még az újonc Amadeo Carizzo, aki aztán 1968-ig, 23 éven keresztül, rekordot jelentő 522 meccsen védett a Riverben.

RICARDO Alfredo VAGHI: Az olasz származású jobbhátvéd 1935-ben, 19 évesen került a Riverbe, 1949-ig hat bajnoki címet nyert. Hosszú pályafutása alatt 323 bajnoki meccset játszott a csapatban, ezzel mindmáig tizedik az egyesület örökrangsorában.

EDUARDO Enrique RODRIGUEZ: A balhátvéd 1945 elején érkezett az Estudiantesből. 1949-ig játszott a Riverben, majd a sztrájk miatt Kolumbiába szerződött. Nyolcvanegy évesen, 2000-ben hunyt el.

NORBERTO Antonio YÁCONO: A védelem óriása – mindössze 162 centis testmagassággal. 1938-tól 1953-ig játszott a River profi csapatában, 393 fellépésével ötödik a klub örökranglistáján. Hat bajnoki címet szerzett. 1985-ben hunyt el.

NÉSTOR Raúl ROSSI: A mindössze húszéves Pipo 1945. június 24-én mutatkozott be az első csapatban, elsősorban a védekezésért felelős fedezetként. Az első idényben Manuel Giúdicével osztozott a poszton. Hosszú pályafutása alatt két klubbal ért el nagy sikereket, 1945 és 1949, majd 1955 és 1958 között a Riverrel, 1949 és 1954 között a kolumbiai Millonariosszal öt, illetve hat bajnoki elsőséget szerzett.

JOSÉ RAMOS: A Kancsalnak (El Tuerto) becézett balfedezet 304 mérkőzésen játszott 1940 és 1952 között a Riverben, öt bajnoki címet szerzett. 1969-ben, mindössze 51 évesen hunyt el.

JUAN Carlos MUÑOZ: Minden idők egyik legkiválóbb argentin jobbszélsője húszévesen, 1939-ben mutatkozott be az első csapatban, 1950-ig 184 mérkőzésen 39 gólt szerzett. A Riverrel négy bajnoki címet nyert. 2009-ben szívroham végzett vele. Az idény során Joaquín Martínez és Aristóbulo Deambrossi is helyettesítette.

ALBERTO Atilio GALLO: A Mexikóba távozott Moreno helyére került az első csapatba 1945-ben, 25 évesen a tartalékból lépett elő. Kiváló idénye volt, tíz góljával, Labruna és Pedernera mögött a harmadik legeredményesebb csatárnak bizonyult. Gallo 1946 végén távozott, a Racing, a Banfield, az Estudiantes és a Quilmes játékosa volt, majd 1952-ben, egyetlen idényre, visszatért a Riverbe.

ADOLFO Alfredo PEDERNERA: A Mester (El Maestro) 1933-ban igazolt a River Plate-hez, két évvel később, mindössze 16 évesen már bemutatkozott az első csapatban. 1946-ig öt bajnoki címet nyert a csapattal. Az *IFFHS*, a labdarúgás történetével és statisztikáival foglalkozó szervezet a XX. század tizenkettedik legjobb dél-amerikai játékosának választotta. 278 mérkőzésen 143 gólt szerzett piros-fehérben, ezzel ő a River történetének hatodik legjobb góllövője. 1995-ben, 76 évesen hunyt el.

ÁNGEL Amadeo LABRUNA: A klubtörténet első számú játékosa, pedig meglehetősen széles a kínálat. Bernabé Ferreyra, José Manuel Moreno, Alfredo Di Stéfano, Oscar Más, Norberto Alonso, Daniel Alberto Passarella, bárki méltó lenne a címre – ha nem lett volna Labruna, aki 1939 és 1959 között húsz évet játszott a Riverben, 515 mérkőzésen 293 gólt szerzett, nyolc bajnoki elsőséget gyűjtött. Az 1945-ös bajnokságban 25 gólig jutott. 1983-ban, 64 évesen hunyt el.

FÉLIX LOUSTAU: Deambrossi egyszer azt mondta Carlos Peucellének: „Küldd már be ezt a gyereket, Loustaut, soha nem játszik, pedig nagyon tud." Ki is szorította az első csapatból – Deambrossit. Loustau 1942-ben került be az első csapatba, 1957-ig 365 mérkőzésen 111 gólt szerzett, balszélső létére nagyon gólerős volt. Szereplési számát tekintve nyolcadik a River örökranglistáján. Az alkata és kiismerhetetlen mozgása miatt Chaplinnek becézett balszélső nyolc bajnoki címet nyert a Riverrel. 2003 elején, 80 évesen hunyt el.

DÉL-AMERIKA BAJNOKSÁGA, 1945

Túcho vezérletével

Hároméves szünet után rendezték meg ismét a dél-amerikai válogatottak kontinensbajnokságát – „félhivatalos" jelleggel. A Conmebol, a szubkontinens szövetsége mindmáig „rendes" tornaként ismeri el a chileit, ugyanakkor – akárcsak például a 2016-os, centenáriumi torna esetében – a győztes nem kapott trófeát. A január 14. és február 28. között rendezett, másfél hónapos bajnokságban hét csapat (Argentína, Brazília, Chile, Uruguay, Kolumbia, Bolívia és Ecuador, a végső sorrendben felírva a résztvevőket) indult, a peruiak és a paraguayiak visszaléptek. Az uruguayiak a vártnál gyengébben szerepeltek, a chileiek ellenben kitettek magukért, legyőzték a Celestét, s döntetlent játszottak – egyedüliként a mezőnyben – a remek argentinokkal. Noha az argentinok az utolsó meccsüket az uruk ellen játszották (1:0), a tulajdonképpeni döntő a brazilokkal szembeni rangadó volt. Ezen Guillermo Stábile legénysége 3:1-re megverte legnagyobb riválisát, amelynek védelmét a torna legjobb játékosának megválasztott Domingos da Guía vezényelte. Ő sem bírt azonban a széria társgólkirályával, a mesterhármast elérő **Norberto „Túcho" Méndez**zel. A válogatottban akkor újonc csatár háromszor nyerte meg Dél-Amerika bajnokságát, összesen 17 góljával, a brazil Zizinhóval együtt, mindmáig a több mint százéves sorozat társgólkirálya. Minden, az Albiceleste mezében elért gólját a dél-amerikai bajnokságokban lőtte! Chilében hat gólt is szerzett, éppen annyit, mint a brazil Heleno de Freitas. Utóbbi sem volt akármilyen futballista: 18 válogatott mérkőzésén 19 találatot szerzett, azon kevesek közé tartozik, akik több gólt értek el a brazil válogatottban, mint ahány találkozón játszottak. A győztes argentinok egyébként a Ricardo – Salomón, De Zorzi (Palma) – Sosa, Perucca, Colombo – Muñoz, Méndez (De la Mata), Pontoni, Martino (Farro), Loustau összeállításban játszottak ezen a mérkőzésen.

Adolfo Pedernera és René Pontoni

DÉL-AMERIKA BAJNOKSÁGA, 1946

Nagy botrány egy lábtörés után

1946 elején (pontosan: január 12. és február 10. között) újabb kontinensbajnokságot rendeztek. Nehéz ma már megérteni, miért: az egy évvel korábbihoz hasonlóan hivatalos győztest hirdettek, ám az nem kapott serleget. Ezúttal hat csapat indult, köztük a szubkontinens legjobbjai, a rendező argentinok, valamint a brazilok és az uruguayiak is. A továbbra is Guillermo Stábile által irányított Albiceleste pontveszteség nélkül, 17:3-as gólaránnyal nyerte meg a tornát (mögötte a sorrend: 2. Brazília, 3. Paraguay, 4. Uruguay, 5. Chile, 6. Bolívia), minden mérkőzésén legalább kétgólos különbséggel diadalmaskodott. A torna legkiválóbb játékosai végeztek a góllövőlista élmezőnyében: a meglepetésember, az uruguayi José María Médina – a Nacional csatára, 1941 és 1947 között 15 meccsen 11 gólt szerzett a Celestében, ezekből hetet ezen a sorozaton –, valamint a három ötgólos, az argentin Ángel Labruna, „Túcho" Méndez és a brazil Zizinho. Mellettük, sőt talán előttük még Adolfo Pedernera tündökölt. A sorsolás jól mérte fel az erőviszonyokat: a körmérkőzéses torna utolsó találkozója valóban döntő volt. Az argentinok ugyan egy ponttal vezettek előtte, de a brazilok, győzelmük esetén, megelőzték volna őket. A meccs kevés híján botrányba fulladt. Akadt némi előzmény is: 1945 végén, Rio de Janeiróban, a két csapat találkozóján Ademir de Menezes (az 1950-es Mundial gólkirálya) egy szerencsétlen belépőnél eltörte Batagliero lábát. Néhány nappal később, egy újabb riói mérkőzés viszonylag simán lement, de az argentinok nagyon készültek hazai pályán a „visszavágóra". Ennek ellenére nem valamelyik égszínkék mezes belépője robbantotta ki a botrányt, hanem a brazil Jair da Rosa Pinto megmozdulása. A José Salomón elleni durvasága után az argentinok legtapasztaltabb játékosa, a védelem vezére sípcsont- és szárkapocscsonttöréssel, kínok között fetrengett a gyepen. Nobel Valentini, az uruguayi bíró nem Jairt, hanem az összeverekedő szélsőket, Chicót és De la Matát állította ki, de addigra már a nézők egy része is beözönlött a pályára, a brazilok menekültek az öltözőbe. A meccset hetven (!) perces szünet után folytatták, a nem éppen barátságos légkörben az argentinok Méndez két góljával nyertek. Salomón soha többé nem tudta visszanyerni a formáját. Az argentinok Vacca – Salomón (Marante), Sobrero – Fonda, Strembel (Ongaro), Pescia – De la Mata, Pedernera, Méndez, Labruna, Loustau, a brazilok Luiz Borracha – Domingos da Guía, Norival – Zezé Procópio, Danilo, Jaime de Almeida (Rui) - Tesourinha (Eduardo Lima), Zizinho (Ademir), Heleno, Jair, Chico összeállításban játszottak.

A győztes argentin válogatott a brazilok elleni mérkőzés előtt. Állnak, balról: Stábile, De la Mata, Méndez, Pedernera, Labruna, Loustau. Elöl: Salomón, Sobrero, Fonda, Strembel, Vacca, Pescia

Bajnokok, kupagyőztesek

1944–1945

	Ország	*Bajnok*	*Kupagyőztes*
EURÓPA	Ciprus	APOEL	EPA Larnaca
	Dánia	Akademisk Boldklub	–
	Észak-Írország	–	Linfield FC
	Franciaország	FC Rouen	Racing Club
	Írország	Cork United	Shamrock Rovers
	Luxemburg	Stade Dudelange	Progrès Niederkorn
	Málta	Valletta FC	Floriana
	Portugália	SL Benfica	Sporting CP
	Spanyolország	CF Barcelona	Atlético Bilbao
	Svájc	Grasshopper-Club	Young Boys Bern
	Svédország	IFK Norrköping	IFK Norrköping
	Törökország	Fenerbahçe SK	–
ÉSZAK- ÉS KÖZÉP-AMERIKA	Egyesült Államok	Brookhattan	Brookhattan
	Mexikó	España	Puebla

CF Barcelona

1945–1946

EURÓPA	Albánia	Vllaznia	–
	Anglia	–	Derby County
	Ausztria	SK Rapid	SK Rapid
	Belgium	KV Mechelen	–
	Bulgária	Lokomotiv Szófia	Levszki Szófia
	Ciprus	EPA Larnaca	EPA Larnaca
	Csehszlovákia	Sparta Praha	–
	Dánia	Boldklubben af 1893	–
	Észak-Írország	–	Linfield FC
	Feröer-szigetek*	Klaksvíkar Ítróttarfelag	–
	Finnország*	Vaasan Palloseura (VPS)	–
	Franciaország	Lille OSC	Lille OSC
	Görögország	Arisz Szaloniki	–
	Hollandia	Haarlem FC	–
	Írország	Cork United	Drumcondra FC
	Izland*	Valur	–
	Luxemburg	Stade Dudelange	Jeunesse Esch
	Málta	Valletta FC	Sliema Wanderers
	Norvégia	–	SFK Lyn Oslo
	Portugália	Os Belenenses	Sporting CP
	Spanyolország	FC Sevilla	Real Madrid
	Svájc	Servette FC	Grasshopper-Club
	Svédország	IFK Norrköping	Malmö FF
	Szovjetunió*	Dinamo Moszkva	CDKA
	Törökország	Fenerbahçe SK	–
DÉL-AMERIKA*	Argentína	River Plate	–
	Bolívia	The Strongest	
	Brazília		
	Rio de Janeiro	Vasco da Gama	–
	São Paulo	São Paulo FC	–
	Minas Gerais	Cruzeiro EC	–
	Rio Grande do Sul	Internacional	–
	Chile	CD Green Cross	–
	Paraguay	Libertad	–
	Peru	Universitario	–
	Uruguay	Peñarol	–
ÉSZAK- ÉS KÖZÉP-AMERIKA	Egyesült Államok	Baltimore Americans	Chicago Viking
	Mexikó	Veracruz	Atlas

FC Sevilla

IFK Norrköping

Vasco da Gama

VÁLOGATOTTAK TORNÁI	Dél-Amerikai bajnokság	Argentina
	Brit válogatottak tornája (nem hivatalos)	Skócia

* naptári éves lebonyolítási rend

Közel egymillió szurkoló figyelte az angol bajnoki rajtot

- ***A Torino száz gólnál is többet szerzett***
- ***Pazarul muzsikált az „öt hegedű” Lisszabonban***
- ***A katonák átvették a hatalmat Moszkvában***

1946 nyarára a Torino kétségtelenül az olasz futball első számú klubjává emelkedett. A háború alatti utolsó „igazi” bajnokságban kezdődött a nagy sorozat, amely a világégés utáni első, a B-ligás alakulatok miatti különleges bajnokságban folytatódott. Mindkét idényt csupán egyetlen pont különbséggel nyerte meg a Livorno, illetve a Juventus előtt – de megnyerte. A ligarendszerű campionato megteremtése óta a Torón kívül addig csupán a harmincas évek első felének fantasztikus Juventusa, valamint 1937-ben a Bologna tudta megvédeni a címét. Ferruccio Novo, a klubelnök és Luigi Ferrero edző azzal a természetes ambícióval vágtak neki a következő szezonnak, hogy a Torino nyerje meg sorozatban harmadszor is a bajnokságot, méghozzá a korábbiaknál magabiztosabban.

Ám az idénykezdet nagyon rosszul alakult. Az első öt fordulóban rá sem lehetett ismerni a „bikákra”. Három hazai mérkőzésük kivétel nélkül döntetlenre végződött, ráadásul kikaptak Velencében. Október közepén, az első számú riválisa Juventus elleni 0:0 után csak a tizenkettedik helyen szerénykedett a csapat. No, de hibázott, aki leírta!

A Torino a következő hetekben szenzációs formában futballozva indult a vetélytársak után. Mintha egy addig csizmában kínlódó alakulat hirtelen felhúzhatta volna a futballcipőit. December végéig kilenc mérkőzésen nyolc győzelmet aratott egy döntetlen mellett, 32 szerzett gól ellenében csupán nyolcat kapott. Két nappal a szenteste előtt a bordóingesek szenzációs játékkal, 7:2-re megverték a Fiorentinát, s ezzel – miután a szezon meglepetéscsapata, a Modena 1:0-ra legyűrte a Juventust –, az idény során először, a tabella élére ugrottak. Nem mellékesen a „kanáriknak” becézett modenaiak az első fél év utolsó fordulójában nem kaptak ki a Torino otthonában, a Filadelfia-stadionban sem, így a Juvét ünnepelték az „ősz” bajnokaként. De a Toro aztán gyorsan visszavette a vezetést, s végül óriási fölénnyel, tízpontos előnnyel, 104 gólt szerezve nyerte meg a bajnoki címet. Vittorio Pozzo szövetségi kapitány, aki egyébként is ezer szállal kötődött a klubhoz, a magyarok elleni, májusi mérkőzésen mind a tíz mezőnyjátékosát a Torinóból válogatta.

A bajnokságban leggyakrabban a Bacigalupo (25 mérkőzésen szerepelt) – Ballarin (38), Maroso (31) – Grezar (35), Rigamonti (34), Castigliano (27) – Ossola (29), Loik (30), Gabetto (35), Mazzola (38), Ferraris II (34) tizenegy játszott. Piani (13) volt a cserekapus, viszonylag gyakran szállt még be Rosetta (13), a Bresciától igazolt Martelli (17) és az idény előtt a Fiorentinától visszaszerzett Menti III (14), ritkábban pedig Tieghi (3). Érdekes, hogy az

A Modena, az olasz idény meglepetéscsapata. Állnak, balról: Corghi, Malinverni, Braglia, Neri, Brighenti I, Zecca. Elöl: Remondini, Romani, Cassani, Stefanini, Del Medico

alaptizenegy teljes egészében megmaradt az előző idényről, a cserék azonban újak voltak, ötük közül senki sem játszott az 1945–1946-os bajnokcsapatban.

A Torino mögött a Juventus végzett a második helyen, olyan kiváló játékosokkal, mint Lucidio Sentimenti IV (öten voltak testvérek, négyen játszottak az olasz első osztályban, de csak ő, becenevén Cochi vitte a válogatottságig), Vittorio Sentimenti III, Carlo Parola, a veterán, 36 évesen már a búcsúidényét játszó, a harmincas évek bajnokcsapatából utolsóként még a Juvét szolgáló Giovanni „Nini" Varglien II, a világbajnok Ugo Locatelli és a két cseh, Čestmír Vycpálek és Július Korostelev. Ebben az idényben mutatkozott be a következő másfél évtized Juventusának legjobb olasz játékosa, a hat mérkőzésen öt gólt szerző Giampiero Boniperti, s időnként játszott még az ugyancsak világbajnok Alfredo Foni is.

Az igazi meglepetést a csak olasz játékosokkal felálló Modena okozta, amely története legnagyobb sikerét elérve harmadik lett a bajnokságban. A „kanárik" kapták a legkevesebb gólt – ez volt az egyetlen faktor, amelyben nem a Torino bizonyult az idény legjobbjának –, elsősorban a még csak a harmincas éveiben járó fiatal edző, Alfredo Mazzoni korát megelőző nagy újításának köszönhetően: nemcsak, hogy a középfedezetét vonta vissza a védelembe, de az Ermanno Malinverni, Leandro Remondini, Lidio Stefanini hármas mögé (!) beállította Renato Bragliát is. Noha a catenaccio, a híres olasz védekezési rendszer Karl Rappan a harmincas évek végén kitalált „svájci reteszén" alapult, a szakirodalom szerint itáliai pionírja Nereo Rocco Triestinája volt. Érdemes azonban felfigyelni arra, hogy Mazzoni is tulajdonképpen már a catenacciót játszatta a csapatával, sőt, eggyel több védekező játékossal, mint Rappan. (Mazzoninál Maino Neri, a fedezet a védőhármas előtt játszott, egy tulajdonképpeni 1-3-1-2-3-as formációt kialakítva. Rappannál 1-3-2-1-3 volt a felállás.)

A CO Roubaix-Tourcoing gárdája. Állnak, balról: Urbaniak, Deruelle, Staho, Sumera, Leduc, Darui. Elöl: Hiltl, Jerusalem, Kretschmar, Grava, Frutoso

Franciaországban egy mindössze két évvel korábban alapított klub, a Club Olympique de Roubaix-Tourcoing (CORT) nyerte meg a bajnoki címet. Nem a semmiből lett: 1945-ben három helyi klub, az Excelsior AC Roubaix, az RC Roubaix és az US Tourcoing egyesüléséből jött létre azzal a céllal, hogy a textiliparáról híres környéken szuperklub alakuljon. (A Lille OSC mellett, tehetjük hozzá, mert az 1946-ban bajnok és kupagyőztes gárda székhelye alig 15 kilométer Roubaix-tól.)

A CORT az egyesülő csapatok legjobb erőire támaszkodott, s még igazolt is máshonnan. Így aztán már az első idényében, az 1945–1946-osban a harmadik helyen végzett a bajnokságban, majd a következőt magabiztosan, négypontos előnnyel meg is nyerte. A Darui (37 mérkőzésen szerepelt) – Deruelle (38), „Staho" Laczny (33), Urbaniak (36) – Lewandowski (29), Leduc (35) – Hiltl (36), Frutoso (35), Grava (34), Sumera (25), Jerusalem (25) tizenegy játszott a legtöbbször, de hasonló értékű kiegészítőembernek számított a csatársorban Stricanne (25) és Leenaert (23) is. Rajtuk kívül Maes (kapus, 1), valamint Kretschmar (12) és Henry (5) kapott játéklehetőséget még. A névsort olvasva felfigyelhetünk arra, hogy a négy lengyel bevándorló (Staho, Urbaniak, Lewandowski és Sumera) mellett kulcsember volt a két osztrák szélső, a házi gólkirály, a 36 évesen 23 gólig jutó Henri (eredetileg Heinrich) Hiltl, valamint a korábban a bécsi Austria tagjaként a magyarok ellen is gyakran játszó Camillo Jerusalem. Hiltl 1935-ben, Jerusalem az Anschluss után, 1938-ban szerződött először Franciaországba. Akadt egy olasz is a csapatban: a tragikus sorsú Ruggero Grava, aki egyéves korától élt új hazájában. 1947-ben pályafutása legnagyobb sikerét érte el a bajnoki címmel, akkoriban olyan jól futballozott, hogy a Nagy Torino egy évvel később áthívta Olaszországba. Bár ne ment volna! Ruggero „Roger" Grava 1949 májusában, 27 évesen szörnyethalt a supergai tragédiában. A CORT franciái közül két játékost érdemes kiemelni. Az egyik az egyébként luxemburgi

Vincent Auriol köztársasági elnök átadja a Francia Kupát a Lille OSC tagjainak

születésű **Julien Darui**, aki 1947 tavaszán az Európa-válogatottba is bekerült, sőt akit 1999-ben *a L'Équipe* a XX. század legkiválóbb francia kapusának választott. A másik Lucien Leduc, a balfedezet, aki később edzőként négy bajnoki címet is nyert a francia élvonalban.

Némi meglepetésre az RC Strasbourg kezdte a legjobban az idényt, noha csak a tizenkettedik helyen végzett 1946 tavaszán. Az elzásziak a második és a tizenkettedik forduló között az élen álltak, s végül harmadikként zártak. Kiválóan szerepeltek a Francia Kupában is, eljutottak a párizsi döntőbe, ahol ellenben kikaptak a címvédő Lille OSC-től. A tél elejétől élre állt a CORT, s feljött addigra már első számú üldözője, a Stade de Reims. E két csapat között dőlt el a bajnoki cím, a Division Nationale legészakibb alakulata számára.

Angliában megérett a helyzet arra, hogy újra „rendes" bajnokságot írjon ki a Football League. 1946. augusztus 31-én pocsék eső áztatta Albiont, de ez sem vetett vissza közel egymillió (!) szurkolót attól, hogy a helyszínen nézze meg az első három osztály arra a napra kiírt 43 meccsének valamelyikét. (A második vonalban az „özönvíz" elmosta a Newport County–Southampton találkozót.) A legtöbben, hatvenegyezren a Chelsea 4:3-as sikerét látták a Stamford Bridge-en a Bolton Wanderers ellen. A párosítás megegyezett a félbeszakadt 1939–1940-es idény első fordulójának kiírásával. Hasonló hosszúságúra is tervezték az idényt, mint a soha be nem fejezettet, de aztán az időjárás átírta az elképzeléseket. A még Angliában is szokatlanul hideg és havas télen három hónap alatt több mint 140 találkozót kényszerültek elhalasztani. Januárban több hétvégén is olyan vastag hópaplan borította a gyepet, hogy más megoldás nem lévén, vörös festékkel vonalazták fel a pályákat.

Végül négy csapat tusakodott a bajnoki címért, a Liverpool FC (57 pont), a Manchester United (56), a Wolverhampton Wanderers (55) és a Stoke City (55). A Matt Busby irányításával gyorsan megerősödött „vörös ördögök" az 1911-es bajnoki címnyerés óta a legjobb idényüket zárták, akár bajnokok is lehettek volna, ha május 3-án nem kapnak ki a Liverpooltól az Anfield Roadon. S a négyesből nekik volt a legkevesebb esélyük az elsőségre! A Stoke City a

A Liverpool FC bajnokcsapata. Állnak, balról (csak a játékosok): Balmer, Ramsden, Sidlow, Lambert, Paisley. Elöl: Taylor, Jones, Stubbins, Eastham, Liddell, Hughes

hajrára elveszítette válogatott csatárát, **Stanley Matthews**t, aki szinte az egész szezonban hadban állt a „főnökével", Bob McGroryval. Állítólag az akkor már 56 éves menedzser féltékeny volt egykori játékostársa hírnevére. A piros-fehéreket 1921 és 1945 között játékosként, majd attól kezdve 1952-ig szakvezetőként szolgáló McGrory nagy tekintélynek örvendett, de a Wizard, a Varázsló, az ország egyik legnépszerűbb játékosa még nagyobbnak. Konfliktusuk azzal kezdődött, hogy a sérüléséből felépült Matthewsnak a menedzser azt mondta, próbálja ki az erőállapotát a tartalékok között. A válogatott csatár ezen megsértődött, s egyébként is szeretett volna inkább Blackpoolba igazolni, ahol a felesége vezette közös családi vállalkozásukat, egy kis szállodát. Második gyermekük, az ifjabb Stanley – aki 1962-ben megnyerte a wimbledoni teniszbajnokság fiú egyesét – alig múlt akkoriban egyéves. Matthews úgy gondolta, még négy évet játszik, aztán még húsz éven át futballozott! A Stoke viszont nélküle fejezte be a bajnokságot. Az első négy fordulóban csupán egy pontot szerző, az 1946-os őszi bajnokijaiból nyolcat is elveszítő gárda az utolsó fordulóig csak két további összecsapáson maradt pont nélkül. Június 12-én úgy lépett pályára a sheffieldi Bramall Lane-en, hogy ha nyer, jobb gólarányával bajnok! Ám a csapatot az idegenbeli mérkőzésre elkísérő, ünnepelni vágyó tízezer szurkoló legnagyobb bánatára a Stoke 2:1-re kikapott.

A bajnoki cím így a Liverpoolé lett, amely már május 31-én lejátszotta utolsó bajnoki mérkőzését az akkor még listavezető Wolverhampton Wanderers ellen. A „farkasok", annak ellenére, hogy az első hat forduló után egyetlen győzelem állt a nevük mellett, a bajnokság egy későbbi szakaszában már tizenegy ponttal vezettek az üldözők előtt. A végét ellenben elrontották. A Molineux-ben a szünet előtt két gólt szerzett a Liverpool, a csapat két legeredményesebb játékosa, Jack Barber és Albert Stubbins révén. Tekintve, hogy a folytatásban Jimmy Dunn szépített, a bajnoki címet eldöntő gól Stubbinsé lett. Azé a játékosé, akit szeptemberben azért igazolt le a Liverpool, mert a vezérkar megijedt a rossz idénykezdettől. A csatár, akit az Everton is hívott soraiba, végül feldobott egy érmét – s az a Liverpool FC javára perdült szerencsésen. Ilyen kevésen is múlhat egy bajnoki cím…

Ausztriában a Wacker volt az 1946–1947-es idény Rapidja. A bécsi zöld-fehérek után a fekete-fehérek nyerték meg a bajnokságot és a kupát is. Április 20-án még elveszítették a címvédő elleni rangadót (ötvenhatezer néző előtt játszottak…), de a második félidőben, 1:4 után, talpra álltak. Még ha ki is kaptak 5:4-re… Utána pedig szinte megállíthatatlanok voltak, minden meccsüket megnyerték, s végül két ponttal megelőzték a Rapidot. Kaptak egy kis segítséget is: a nagy riválisaz utolsó fordulóban elbukott az FC Wien ellen. A Wacker néhány héttel később 4:3-ra megnyerte az FK Austria ellen a kupadöntőt is. A duplázó gárdában olyan kiváló játékosok szerepeltek, mint a kapus Franz Pelikan, a veterán hátvéd Otto Marischka, a fedezet Theodor „Turi" Brinek (azon kevés osztrák válogatott játékosok egyike, akiknek az édesapja is az volt), vagy a csatárok közül Ernst Reitermaier és a „Cigány", azaz a már a hatodik bajnoki cí-

WALTER WINTERBOTTOM

Az angol kapitány, aki soha nem állíthatta össze a csapatát

Stanley Rous már a háborús évek alatt javasolta, nevezzen ki a szövetség egy főállású edzőt (angol kifejezéssel: menedzsert) a válogatott élére. A malmok lassan őröltek, noha a felvetés egyetértésre talált, Walter Winterbottomot csak 1946 őszén jelölte ki az FA a „háromoroszlánosok" élére. Az első angol szövetségi kapitány mindmáig a leghosszabb ideig szolgáló, legtöbb mérkőzést vívó ezen a poszton. Winterbottom maga is futballozott, méghozzá a Manchester Unitedban is, de csupán két szezont (1936–1938). Addig feladta a számára oly kedves tanári pályát, majd a sérülése miatti kényszerű visszavonulása, illetve a háború alatti katonai szolgálat után visszatért a katedrára. Már a háború alatt is foglalkozott edzőképzéssel, Rous elsősorban így figyelt fel rá. Utóbbi eredeti ötlete az volt, hogy Winterbottom vegye át az angol edzőképzés irányítását, s mellette dolgozzon a válogatottal is. Noha a nagyvilág elsősorban szövetségi kapitányként emlékezik rá (három világbajnokságon irányította az angolokat, 1946 szeptembere és 1962 júliusa között összesen 139 mérkőzést vívott velük 78-33-28-as mutatóval, tizenhatból tizenháromszor megnyerte a Brit bajnokságot), ő soha nem titkolta, számára az edzőképzés vezetése és irányítása a fontosabb feladat. Ritkán felidézett érdekesség, hogy valójában közel másfélszáz mérkőzése közül egyszer sem állította ő össze a saját csapatát, az ugyanis a válogató bizottság kiváltsága maradt. Winterbottom egykori játékosa, illetve utóda, Alf Ramsey volt az első angol kapitány, aki összeállíthatta a maga keretét. Walter Winterbottom 1913. március 31-én született, és 88 évesen, 2002. február 16-án hunyt el.

mét nyerő, pályafutása során harmadszor duplázó Willy Hahnemann. Nem utolsósorban pedig a mindössze 18 éves újonc, a szikrázóan tehetséges Gerhard Hanappi.

Spanyolországban a Valencia hároméves szünet után ült vissza a trónra, hét idényen belül harmadszor nyert bajnoki címet. Ez volt a klub első aranykorszaka. 1940 és 1959 között az egyesületet Luis Casanova irányította elnökként. Részben kényszerűségből, de nyaranta viszonylag gyakran cserélte az edzőit. Ramón Encinasszal kezdődött a sor, vele nyerte a csapat az első kupát és az első bajnoki címet, de ő aztán a Real Madridhoz távozott, majd a Sevillát is bajnoki aranyig vezette. Utána Rino következett egyetlen idényre, majd 1943-tól az egyesület történetének első válogatott játékosa vette át a helyét. Eduardo Cubells az első idényében bajnok és kupadöntős lett, majd még a következő kettőben is bejutott az akkor a bajnokságnál is fontosabb Copa del Generalísimo fináléjába. Sorozatban háromszor is veszített, ezért aztán 1946 nyarán Luís Casas Pasarín váltotta.

A 44 éves, de korábban az élvonalban még nem dolgozó edző azért enyhén szólva nem a „semmiből" került a Valencia élére. 1929-től hat éven át játszott a csapatban, a válogatottságig vitte. A polgárháború után megszerezte az edzői papírját, majd 1946-ban egy, az írek ellen 1:0-ra elveszített madridi mérkőzésen irányíthatta a spanyol válogatottat. Utána került Valenciába. Az első három fordulóban nyert, például a bajnok Sevillát 4:1-re verte a csapatával, ami aztán összezuhant, s a következő öt fordulóban csupán egyetlen pontot szerzett. A Valencia a nyolcadik forduló után csak két ponttal előzte meg a sereghajtót. Utána nyert négyet, majd a következő négy fordulóban ismét háromszor kikapott. A tizenhatodik játéknap után még mindig csak a hatodik helyen szerénykedett. Ám attól kezdve minden megváltozott. Szinte nem hibázott. A nevét Atlético Aviacionról ismét Atléticóra váltó madridi gárdával döntetlent játszott, a Murciától kikapott, de az összes többi mérkőzését megnyerte. Az utolsó forduló előtt az Atlético Bilbao, az Atlético Madrid és a Valencia is esélyes volt a bajnoki címre. A legjobb helyzetben lévő, pontelőnnyel álló baszkok csak 3:3-as döntetlent játszottak a Deportivóval, a madridi Atlético kikapott saját pályáján a Real Madridtól, így a Sporting Gijónt 6:0-ra kiütő „Che" nyerte el a trófeát. A negyvenes években már harmadszor! Rádióközvetítés nem lévén a mérkőzésekről, a valenciaiak telefonon keresztül tudták meg, hogy ők a bajnokok! Azonos pontszámmal végeztek az Atlético Bilbaóval, a baszkoknak jobb volt a gólkülönbsége, sőt az akkor sokkal fontosabb gólaránya is – de ez semmit sem számított. A kiírás szerint az egymás elleni eredmény döntött, a Valencia pedig a San Mamés- és a Mestalla-stadionban is 1:0-ra legyőzte legnagyobb riválisát.

Az akkori spanyol élklubokra jellemzően a Valencia is évek óta együtt játszó, összeszokott csapat volt. Az 1946–1947-es idény legtöbbet játszó tizenkét játékosából (csak az egyik csatárposzton nem volt állandó szereplő, a kétszeres gólkirály Mundót az idény előtt igazolt Morera váltotta), éppen az új szerzemény kivételével, mindenki legalább két bajnoki cím részese volt. Morera mellett csak a chilei Ortúzar nem töltött legalább kilenc (!) szezont az élvonalban a „denevérekkel". Az alapcsapat így festett: Eizaguirre – Álvaro, Juan Ramón – Ortúzar, Monzó, Asensi – Epi, Amadeo, Mundo (Morera), Igoá, Giraldez. A Valenciából Eizaguirre, Asensi, Igoá, valamint az ebben az évadban még csak tartalék Puchades is részt vett az 1950-es világbajnokságon.

Az országos kupát, a Franco tábornok után elnevezett Copa del Generalísimót sorozatban másodszor is a Real Madrid hódította el. Ezúttal a La Coruña-i Riazor Stadionban, az Espanyol ellen győzött 2:0-ra.

Portugáliában a Sporting nyerte meg a bajnoki címet, ekkor kezdődött a nagy sorozata, a következő hét idényből még hatszor az élen végzett. 1946 nyarán foglalta el a klubelnöki posztot António Ribeiro Ferreira, aki aztán az aranykorszakban, egészen 1953-ig az egyesület élén állt. A csapat irányítását Cândido de Oliveirától (egykori játékos, majd edző, újságíró, a Bola című sportlap alapítója) átvette a brit Robert Kelly, aki ötpontos előnnyel nyerte meg a bajnoki címet a legénységével a Benfica előtt. A Sporting elsősorban szenzációs csatárjátékának köszönhette a sikerét, az „öt hegedűnek" becézett támadósor (Jesus Correia, Manuel Vasques, Albano Pereira, Fernando Peyroteo és José Travassos) a 26 bajnoki meccsén 123 gólt szerzett. Közülük Correia két sportágban is kiváló eredményeket ért el, a futball mellett a Portugáliában nagyon népszerű görkorcsolyás hokiban is ásznak számított. Peyroteo még Eusébiónál is jobb gólátlagot ért el a portugál bajnokságban, 197 meccsen 332 gólt szerzett. Travassost Zé da Európának becézték, mert a portugálok közül ő játszott először (1955-ben) a kontinensválogatottban.

Nagyon erős tizeneggyel nyert bajnoki címet Svédországban Czeizler Lajos alakulata, az IFK Norrköping is. A névsor alig változott az előző évihez képest: Torsten Lindberg – Oscar Holmqvist, Gösta Malm (Nils Liedholm) – Birger Rosengren, Einar Stéen, Lennart Wigren – Halvar Carlbom, Knut Nordahl, Gunnar Nordahl, Erik Holmqvist, Sven Persson. Tízen megmaradtak, a tizenegyedik, Persson is már sokat játszott az előző idényben Aby Ericsson helyén, 1946-ban pedig kiszorította. A nagy újdonság Nils Liedholm leigazolása volt, aki miatt Malm maradt ki, de „Lidas" ténylegesen nem az ő helyére, hanem a fedezetsorba került. Az IFK Norrköping hatpontos előnnyel szerezte meg a bajnoki elsőséget az AIK előtt.

Németországban még mindig nem írtak ki országos bajnokságot, ellenben a különböző zónákban, a regionális ligákban rendeztek mérkőzéseket. Délen az 1. FC Nürnberg, délnyugaton az 1. FC Kaiserslautern, Berlinben a Charlottenburg győzött. A szovjet zóna parancsnoksága továbbra sem engedélyezte a labdarúgó-mérkőzések megrendezését. Tulajdonképpen történt egy halovány kísérlet a „német bajnoki döntő" megszervezésére is. Az első terv az volt, hogy rendezzenek egy nyolccsapatos tornát, amelybe három-három alakulat érkezik a brit és az amerikai, egy-egy pedig a francia és a szovjet zónából. Miután ez elvetélt, a Hamburger SV szerette volna egy négyes tornán vendégül látni a regionális győzteseket. Ám ebből sem lett semmi, miután a két déli egyesület, a Nürnberg és a Kaiserslautern nemet mondott a részvételre.

A szovjet futball új elitcsapata, a CDKA Moszkva

A Szovjetunióban a CDKA, a hadsereg központi klubja megnyerte története első bajnoki címét 1946 végén. 1952-ig csupán egyszer engedte át az elsőséget a Dinamónak. A katonacsapat az első fél évben, tavasszal, mindössze egy pontot veszített, ám a kijeviek elleni mérkőzésen súlyosan megsérült a legjobb két

csatára, Vszevolod Bobrov és **Grigorij Fedotov** is, előbbi mindössze nyolc mérkőzésen játszott az idényben, igaz, így is nyolc gólig jutott. Borisz Arkagyev alaptizenegye így festett: Nyikanorov – Ljaszkovszkij, Kocsetkov, Prohorov – Vinogradov, Afanaszjev – Grinyin, Nyikolajev, Fedotov, Vjacseszlav Szolovjov, Gyomin. Talán éppen a két sérülés miatt nem került a góllövőlistán CDKA-játékos az első háromba (negyedik lett Valentyin Nyikolajev). Alekszandr Ponomarjov (Torpedo) nyerte el a gólkirályi címet, a két dinamós, Vaszilij Karcev és Szergej Szolovjov előtt. Még egy érdekesség a CDKA-ról: 1946. július 28-án a katonacsapat játszotta a II. világháború utáni első nemzetközi futballmérkőzést Moszkvában, illetve a Szovjetunióban. A CDKA 1:0-ra legyőzte a belgrádi Partizant.

A Szovjetunió Kupáját a moszkvai Szpartak nyerte meg, 3:2-re verve a Dinamo Tbiliszit. Magyar szempontból a legérdekesebb a győztesek edzőjének a személye: Albert Vollrat nemzetisége szerint észt volt, birkózóként kezdte a pályafutását, 18 évesen világbajnoki negyedik lett. Utána átpártolt a futballhoz, majd kitanulta a masszőrséget, 1927–1928-ban a Ferencváros profi csapatánál is tevékenykedett, az amszterdami olimpián pedig a magyar birkózó-válogatott tagjainak izmait tartotta karban. (A magyar sporttal való kapcsolatáról orosz forrásokból szereztünk tudomást, a hazai napi sajtóban nem bukkantunk megerősítésre.)

Tito Jugoszláviájában először rendeztek ligarendszerű bajnokságot, ebben a szerb, a horvát, a montenegrói, a bosnyák, a szlovén és a macedón klub vagy klubok mellett helyet kapott egy trieszti is. A bajnoki címet a belgrádi Partizan szerezte meg, a korábbi magyar válogatott Spitz Illéssel a kispadon, soraiban a 14. Oktobar elleni találkozón kilenc (!) gólt szerző Sztjepan Bobekkel, valamint Zlatko Csajkovszkival, a jugoszláv válogatottak közül egyedüliként a háború előtt és után is nemzeti bajnoki címet nyerő Franjo Glaser (a szerb írásmód szerint Glazer) kapussal és az Újvidéki AC színeiben a Nemzeti Bajnokságunkban is szerepelt Pálfi Bélával. (A „jugoszláv” korszakról írva a neveket egységesen átírva tüntettük fel – a szerk.)

Romániában az aradi textilgyáros, báró Neumann Ferenc által támogatott ITA gyűjtötte be a bajnoki titulust, a tengelyében korábbi vagy későbbi magyar válogatott játékosokkal, mint Perényi-Pecsovszky József, Lóránt Gyula és Tóth Mátyás. Bulgáriában a Levszki úgy nyerte meg a kuparendszerű bajnoki sorozatot, hogy egyetlen gólt sem kapott. Csehszlovákiában a Slavia győzött, pedig az egy ponttal lemaradó Sparta is erős volt, az idény közben Londonban döntetlent játszott az Arsenallal.

Dél-Amerikában a San Lorenzo (a Bocát és a Rivert is megelőzve) lett első az argentin bajnokságban. Rio államban különlegesen alakult az 1946-os bajnokság. Négy klub is azonos pontszámmal, huszonhattal végzett – s nem volt köztük a címvédő Vasco da Gama, amely nem tudta kiheverni legjobb góllövője, Ademir de Menezes elvesztését. Ademirt a Fluminense szerezte meg. Extravagáns edzője, Gentil Cardoso azt mondta a vezérkarnak: „Hozzák ide nekem Ademirt, s vele megnyerem a bajnokságot.” Ademir tényleg jól játszott, 25 gólig jutott, de még ennél is fontosabb, hogy ő szerezte a holtverseny után a négy csapat, a Fluminense, a Botafogo, a Flamengo és az America között kiírt Supercampeonatót eldöntő gólt. A paulisták bajnokságát, négy éven belül harmadszor, a São Paulo FC zárta az élen, köszönhetően a nagyon erős fedezetsorának (Rui, Bauer, Noronha), valamint az elnyűhetetlen, már a 34. évében járó Leônidasnak, aki az elsőséget biztosító gólt (is) lőtte.

Az albán futball legnagyobb sikere

A Balkán Kupát 1929-ben írták ki először, aligha kérdéses, a közép-európai válogatottak számára kiírt Európa Kupa mintájára. Az első sorozatban még három éven keresztül játszott egymással két kört a jugoszláv, a román, a bolgár és a görög válogatott. A későbbiekben 1936-ig minden évben kiírták, egy körülbelül egyhetes tornává szűkítve. 1946 októberében, tízéves pauza után született újjá a Balkán Kupa, immár a görögök helyett „új barátokkal" a mezőnyben.

Az albánok egyből elvállalták a rendezést is, hazai pályán jó eredményre számítva. A kiváló szerb edző, a mindössze 35 éves Ljubisa Brocsics a „sasok" (Shqiponjat) addigi legerősebb keretével dolgozhatott, élén az Olaszországból hazatért Loro Boriçival. A válogatott csak néhány héttel korábban, 1946. augusztus 22-én játszotta első (még nem hivatalos) mérkőzését Montenegró csapata ellen. Az 5:0-s diadal csak tovább növelte a várakozást és a reménykedést – meg a csapat népszerűségét. Októberben, a Balkán Kupán aztán megtörtént a hivatalos premier is, az albánok 3:2-re kikaptak a jugoszlávoktól, majd megverték 3:1-re a bolgárokat, miközben a románok megtették azt a szívességet, hogy legyőzik a „plávikat". A torna utolsó napján a jugoszlávok megverték ugyan a bolgárokat, de csak egy góllal. Így az albánoknak elég volt egy „szűk" győzelem is az utolsó találkozójukon, a románok ellen. Nagy izgalmak közepette Qamil Teliti góljával 1:0-s hazai győzelem született, ezzel az albánok a futballtörténetük legnagyobb sikerét érték el. Brocsics, aki később a CF Barcelona és a Juventus együttesével is dolgozhatott, elsősorban a bajnok Vllazniából és a nevével Tirana 1944. november 17-i felszabadítását ünneplő 17 Nëntoriból válogatta össze a keretét. Mindössze ketten voltak más egyesület tagjai, a románok elleni gólt szerző Teliti (Besa Kavajë), valamint az albán forrásokban Xhakom Pozelli (ritkábban Poselli, sőt Buzeli) néven szereplő kapus (Flamurtari Vlorë).

„Pozellit" valójában Giacomo Posellinek hívták, egy olasz családba született 1922-ben a görögországi Szalonikiben. Tízévesen költözött a szüleivel Albániába, ahol édesapja sikeres építési vállalkozóként dolgozott. A tehetséges kapus a Flamurtariban kezdett védeni, sőt lett a bajnokság legjobbja. Olyan jó volt, hogy 1946-ban az albánok honosították a Balkán Kupa előtt. A családja egyébként a „kirakatban" élt, a húgába, Aureliába hajdanán szerelmes volt az ország új első embere, Enver Hodzsa. Viszonzatlanul. (Hodzsa volt különben kiemelkedően a legiskolázottabb az 1945 utáni kommunista diktátorok közül.) Pechjére. Férjét, az olasz Giuseppe Terrusit (Vlorë városában az Albán–Olasz Bank igazgatóját) a féltékeny Hodzsa parancsára koholt vádakkal letartóztatták, Burrel börtönében halt meg 1952-ben. Akkorra a Poselli-Terrusi család már három éve elhagyta a kommunista Albániát, s Olaszországba menekült. Giacomo Poselli csak 44 évvel később, 71 évesen látogatott vissza Albániába, majd 2007 augusztusában hunyt el olaszországi otthonában. 2012-ben a történetének dokumentumait elhelyezték az Albán Labdarúgó-szövetség tiranai múzeumában.

AZ ÉV CSAPATA

A Liverpool és a félelmetes hajrá

A Liverpool FC alkalmasint kicsit „kakukktojás” azon alakulatok között, amelyeket e kötetben az Év csapatának jelöltünk. A többiekkel ellentétben a „vörösök” nem egy jelentős korszakuk fontos állomásaként nyerték meg a bajnoki címet, hanem egyetlen szezonban nyújtottak csak kiemelkedő teljesítményt. Mégis futballtörténelmi jelentőségűnek ítéltük elsőségüket: a világ akkori legerősebb bajnokságát nyerték meg, méghozzá az elsőt a II. világháború után.

Kétségtelen, hogy a Pool rengeteget erősödött azzal, hogy 1946 szeptemberében – akkor borsosnak számító 12 500 fontért – megvette a háborús idők egyik legkiválóbb góllövőjét, Albert Stubbinst a Newcastle Unitedtől. A középcsatár 28 gólt szerzett az idényben, pontosan annyit, mint a különösen novemberben remekelő, a Portsmouth, a Derby és az Arsenal ellen, három egymást követő mérkőzésen is mesterhármast szerző Jack Balmer. Érdemes kiemelni még két további kulcsembert: a későbbi legendás edzőt, a balfedezetet játszó Bob Paisley-t, aki ugyanazon a bajnoki találkozón mutatkozott be a Liverpool első csapatában, amelyen Billy Liddell az első gólját szerezte.

Az alapcsapat

CYRIL SIDLOW: Az akkor már 30 éves kapus 1946. augusztus 31-én mutatkozott be a Liverpoolban ligamérkőzésen, a háború előtt a Wolverhampton tagja volt, 4000 font ellenében érkezett az Anfield Roadra. A walesi válogatottban is szerepelt kapus 149 találkozón védett a „vörösöknél”, 1952-ben a New Brightonhoz lépett tovább. 1915. november 26-án született, 2005. április 12-én hunyt el.

Raymond „RAY” LAMBERT: A szélsőhátvéd többnyire a védelem jobb oldalán szerepelt, 1936 januárjában, 13 évesen és 189 naposan került a Liverpool kötelékébe. Soha korábban ligaklub nem igazolt ilyen fiatal játékost. 1939-ben került a profik közé, 1957-ig 309 mérkőzésen játszott, két gólt szerzett. Tagja volt az 1950-es FA-kupadöntős csapatnak is. Viselte a walesi válogatott mezét. 1922. július 18-án született, 2009. október 22-én hunyt el.

AZ EDZŐ

Az ötletek embere

George Kay nevét nem emlegetik immár a „vörösök” legendái között – a kétezres évek közepén a szurkolók készítettek egy látványos drapériát a klubtörténet öt, szerintük legsikeresebb edzőjének a képével, Billy Shanklyt, Bob Paisley-t, Joe Fagant, Kenny Dalglisht és Rafa Benítezt tették rá –, mégis, vitathatatlanul beírta a nevét a klub, sőt az angol futball aranykönyvébe. Ő nyerte a II. világháború miatti hosszú szünet után az első bajnokságot.

Jó középfedezet volt – az első angol játékosként lehetett csapatkapitánya az ír ligaválogatottnak, ő volt a „csékája” az 1923-as, fehér lovas FA-kupa-döntőben szerepelt West Ham Unitednak, később a „kalapácsosok” első futballistájaként jutott el a 200. bajnoki mérkőzésig –, de annyira mégsem jó, hogy egyszer is bekerüljön az angol válogatottba. Menedzserként a Luton Townt, aztán öt éven át a Southamptont dirigálta, ám amikor észlelte, hogy az anyagi gondokkal küzdő „szentek” eladják a legjobb játékosaikat, elfogadta a

Lawrence „LAURIE" HUGHES: 1924. március 2-án született. Tizenkilenc évesen, 1943 februárjában, néhány nappal a tizenkilencedik születésnapja előtt kötötte első profiszerződését a Liverpool FC-vel, amelynek 1960-ig maradt a tagja. Középfedezetként, illetve középhátvédként elsősorban a védekezéshez értett – 303 bajnoki mérkőzésén egyetlen gólt szerzett –, elsőrangú fejjátékkal és kiváló irányítókészséggel tűnt ki. Háromszor játszott az angol válogatottban, mindannyiszor a brazíliai világbajnokságon. Ő a klub történetének első vb-játékosa. 1960-ban vonult vissza. 2011. szeptember 9-én hunyt el.

BERNARD RAMSDEN: Az 1917. november 8-án született balhátvéd mindössze hatvan bajnoki mérkőzésen játszott a Liverpoolban, gól nélkül. Tizennyolc évesen, 1935-ben a Sheffield Victoriából érkezett, 1948-ban lépett tovább a Sunderlandbe, aztán 1950 elején a Hartlepool Unitedba ment. Néhány hónappal később kivándorolt Kaliforniába. 1990-ben hunyt el.

William „BILL" Henry JONES: A klubtörténet egyik legsokoldalúbb játékosa, az 1946–1947-es bajnokcsapatban hat poszton is szerepelt, leggyakrabban jobbfedezetként. Már 22 évesen, 1938 szeptemberében profiszerződést kötött a klubbal, ám a háború alatt különböző csapatokban szerepelt vendégjátékosként, sőt megjárta a frontot, a Rajnán történt átkelés során még kitüntetést is kiérdemelt. 1954-ig összesen 257 bajnokin 17 gólt szerzett, a bajnoki cím megnyerése után tagja volt a kupadöntős gárdának is. A brazíliai Mundial előtt kétszer játszott az angol válogatottban, de a vébére nem jutott el. 1921. május 13-án született, 2010. december 26-án hunyt el.

Robert „BOB" PAISLEY: 1919. január 23-án született. A balfedezet 1939-ben, az Amatőr-kupa megnyerése után került a Bishop Aucklandből a Liverpoolba, amelyben ligamérkőzésen csak 1946. augusztus 31-én játszhatott először. 1954-ig 253 mérkőzésen 10 gólt szerzett a „vörösöknél", ritka góljai egyikével ő juttatta 1950-ben, az Everton elleni elődöntőből tovább a csapatát, aztán a finálében már nem játszott. 1954-ben vonult vissza, addigra kitanulta a masszőrszakmát, de aztán pályaedzőként, edzőként, majd 1974 és 1983 között menedzserként szolgálta a klubot, irányításával húsz fontos trófeát nyertek a „vörösök", köztük háromszor is a Bajnokcsapatok Európa-kupáját. 1996. február 14-én hunyt el.

Liverpool FC hívását. 1936-tól dolgozott a Mersey-parti városban, az első idényében majdnem kiesett a csapata, a következőben legalább a középmezőnybe előrelépett. 1939 őszén megszerezte Bob Paisley-t és Billy Liddellt, de aztán majdnem egy évtizedet kellett várnia, hogy tényleg összerakhassa az új csapatot. Kay, aki soha nem volt híján az újszerű ötleteknek, az 1946–1947-es idény előtt Kanadába és az Egyesült Államok északi részére vitte túrázni legénységét, hogy az a jobb klímában és a sokkal jobb étkezési lehetőségeket kihasználva felkészülhessen az idényre. Egy hónap alatt tíz mérkőzést játszott, s szó szerint megerősödött. Csak ki kellett várni, ameddig ez ki is jön belőle. A közepes idénykezdet után a Liverpool akkor játszott a legprímább erőben, amikor a legjobban kellett: a hajrában. Február elejétől csupán kétszer kapott ki, az utolsó hét fordulóban mindössze egyetlen pontot veszített. George Kay pályafutásának legnagyobb sikere lett a bajnoki cím. 1951-ig maradt a „vörösöknél", soha többé nem tudott velük az első hét hely valamelyikére kerülni. 1950-ben eljutott az FA-kupa-döntőbe a Poollal, de ott kikaptak az Arsenaltól. George Kay hatvankét évesen, 1954. március 18-án hunyt el.

Henry „HARRY" EASTHAM: 1917. június 30-án született. Az 1946–1947-es bajnokcsapat jobbszélsője a csatársor bármelyik helyén bevethető volt. A Blackpool amatőrjeitől már 1936-ban, 19 évesen a Liverpool profijai közé került. A háború miatt csupán 63 bajnoki meccs áll a neve mellett, három góllal. 1948-ban a Tranmere Rovershez távozott. 1998 szeptemberében hunyt el.

Philip „PHIL" Henry TAYLOR: 1917. szeptember 18-án született. 1936-ban, 18 évesen már profi játékosként igazolt a Bristol Roversből a Liverpoolba, amelyben aztán 1954-ig 314 bajnoki mérkőzésen 34 gólt szerzett. Eleinte belsőcsatárt, majd jobbfedezetet játszott, az 1949–1950-es idénytől már csapatkapitányként. Tagja volt 1950-ben az FA-kupa-döntős gárdának. 1947 őszén háromszor szerepelt az angol válogatottban. Tizenévesen első osztályú krikettjátékos is volt. A csapatból utolsóként, 2012. december elsején hunyt el.

ALBERT STUBBINS: 1919. július 17-én született. Az idény elején, szeptemberben érkezett a Newcastle Unitedből, ahol a háborús években 199 mérkőzésen 237 gólt szerzett. A „vörösök" mezében sem kímélte a kapusokat, 161 bajnokin 75 gólt ért el. Tagja volt a kupadöntős alakulatnak is. 1953-ig játszott a Liverpoolban, egy évvel később az Ashingtonból vonult vissza. Később sportújságíróként dolgozott, illetve ő volt az egyetlen (ex-)futballista, aki felkerült a Beatles Bors őrmester Magányos Szívek Klubjának zenekara című albumának borítójára. 2002. december 28-án hunyt el.

John „JACK" BALMER: Az 1916. február 6-án született gólerős balösszekötő (belsőcsatár) volt az egyetlen liverpooli születésű tagja a bajnokcsapatnak. 1935 augusztusában, 19 évesen kötött először profiszerződést a klubbal, a legnagyobb sikerét 31 évesen érte el a bajnoki cím megnyerésével. 1946 novemberében, decemberében hét egymást követő bajnoki meccsen összesen 15 góllal segítette a csapatot. Tagja volt az 1950-es kupadöntős keretnek is. 1952-ben vonult vissza. 1984. szeptember 25-én hunyt el.

William Beveridge „BILL" LIDDELL: A bajnokcsapat első számú játékosa tartotta 1957-től közel két évtizeden keresztül a Liverpool szereplési rekordját, 1949-től 1958-ig, kilenc szezonból nyolcszor ő volt a házi gólkirály. A huszonkilencszeres skót válogatott kétszer játszott a brit válogatottban a világválogatott ellen. 1938 júliusában amatőr-, 1939 áprilisában profiszerződést írt alá a „vörösökkel", 1961 májusában 39 évesen vonult vissza. A Poolban 495 bajnoki meccsen 216 gólt szerzett, még mindig negyedik (Ian Rush, Roger Hunt és Gordon Hodgson mögött) az egyesület góllövőlistáján. Népszerűségére jellemző, hogy pályafutása csúcsán a szurkolók Liddellpoolként emlegették a csapatot. 1922. január 10-én született, 2001. július 3-án hunyt el.

Az idény során játszott még Cyril Done, Willie Fagan, Jim Harley, a dél-afrikai Berry Nieuwenhuys, Eddie Spicer, Bob Priday, Billy Watkinson, Stan Palk, Ray Minshull, Tommy McLeod, Tom Bush, Len Carney, Charlie Ashcroft, John Easdale, Harry Kaye.

EURÓPA-VÁLOGATOTT

A britek önmagukat ünnepelték

Ünnepi mérkőzést rendeztek 1947 májusában a glasgow-i Hampden Parkban. Nagy-Britannia válogatottja fogadta – tagszövetségei a FIFA-ba visszatérése alkalmából – Európa csapatát. A kontinens gárdájába a holland Karel Lotsy és az edzői munkát ellátó, osztrák Karl Rappan (akkor svájci szövetségi kapitány) nem feltétlenül a legjobbakat hívta meg. Noha volt a háborúban vesztes (igaz, kiugró és 1943 őszén a győzők oldalára átálló) ország képviselője is az olasz Carlo Parola személyében, elsősorban a szövetségesek, illetve a semlegesek futballjából toborozta a vendégeket. A korszak futballjának ismerői bizonyára egyetértenek: Közép-Európa, főleg a jugoszlávokkal és a szovjetekkel közösen, ennél lényegesen erősebb tizenegyet tudott volna kiállítani. (Némi pikantéria: Rappan meghívott magyarokat is, a szövetség eleinte ajánlotta Puskás Ferencet és Rudas Ferencet, de végül egyikük sem utazhatott ki. Egy nappal a gálamérkőzés után, május 11-én a válogatottunk a Squadra Azzurrával játszott Torinóban, a két játékosra ott volt szükség. Az olaszok könnyedén lemondtak Paroláról, ugyanis csapatuk valójában Squadra Granata volt, mind a tíz mezőnyjátékos a Torinót képviselte.) A Walter Winterbottom által vezényelt brit csapat az angolokra épült, de nyilván vezérelv volt, hogy minden szövetséget képviseljen legalább egy-egy játékos. Azért William Steelnek, a Morton balösszekötőjének kivételével mindannyian angol klubban szerepeltek.

Tommy Lawton a britek negyedik gólját lövi az Európa-válogatott hálójába

Nagy-Britannia–Európa 6:1 (4:1)

1947. május 10., Glasgow, Hampden Park, 137 000 néző. Jv.: George Reader (angol)

Nagy-Britannia: Swift (angol) – Hardwick (angol), W. Hughes (angol) – MacAulay (skót), Vernon (északír), Burgess (walesi) – Matthews (angol), Mannion (angol), Lawton (angol), Steel (skót), Liddell (skót)

Európa: Darui (francia) – Petersen (dán), Steffen (dán) – Carey (ír), Parola (olasz), Ludl (csehszlovák) – Lemberechts (belga), Gren (svéd), G. Nordahl (svéd), Wilkes (holland), Præst (dán)

Gólszerzők: Mannion (22., 33., a másodikat 11-esből), Nordahl (24.), Steel (35.), Lawton (37., 82.), Parola (74. – öngól)

Bajnokok, kupagyőztesek

1946–1947

Wacker Wien

AFC Ajax

I. T. Arad

CF Valencia

São Paulo FC

	Ország	*Bajnok*	*Kupagyőztes*
EURÓPA	Albánia	Partizani	–
	Anglia	Liverpool FC	Charlton Athletic
	Ausztria	Wacker Wien	Wacker Wien
	Belgium	Anderlecht	–
	Bulgária	Levszki Szófia	Levszki Szófia
	Ciprus	APOEL	APOEL
	Csehszlovákia	Slavia	–
	Dánia	Akademisk Boldklub	–
	Észak-Írország	–	Belfast Celtic
	Feröer-szigetek*	B36 Thorshavn	–
	Finnország*	Vasa IFK	–
	Franciaország	CO Roubaix-Tourcoing	Lille OSC
	Görögország	Olympiakosz Pireusz	Olympiakosz Pireusz
	Hollandia	AFC Ajax	–
	Írország	Shelbourne	Cork United
	Izland*	Fram Reykjavík	–
	Jugoszlávia	FK Partizan	–
	Lengyelország	Polonia Warszawa	–
	Luxemburg	Stade Dudelange	Union Luxembourg
	Málta	Hamrun Spartans	Floriana
	Norvégia*	–	Lyn Oslo
	Olaszország	AC Torino	–
	Portugália	Sporting CP	–
	Románia	I. T. Arad	–
	Skócia	Rangers FC	Aberdeen FC
	Spanyolország	CF Valencia	Real Madrid
	Svájc	FC Bienne	FC Basel
	Svédország	IFK Norrköping	Malmö FF
	Szovjetunió	CDKA	Szpartak Moszkva
	Törökország	Beşiktaş JK	–
DÉL-AMERIKA*	Argentína	San Lorenzo	–
	Brazília		
	Rio de Janeiro	Fluminense	–
	São Paulo	São Paulo FC	–
	Minas Gerais	Atlético Mineiro	–
	Rio Grande do Sul	Grêmio FBPA	–
	Chile	Audax CS Italiano	–
	Paraguay	Nacional Asunción	–
	Peru	Universitario Lima	–
	Uruguay	Nacional	–
	Venezuela	Deportivo Español	–
ÉSZAK- ÉS KÖZÉP-AMERIKA	Egyesült Államok	Philadelphia Americans	Ponta Delgada
	Mexikó	Atlante	Moctezuma
VÁLOGATOTTAK TORNÁI	Brit válogatottak tornája	Anglia	
	Balkán Kupa (1946 ősz)	Albánia	

* naptári éves lebonyolítási rend

A vitéz elvtársak kiváló matematikusok voltak

- ***Egymillióan látták az angol FA-kupa-döntőt***
- ***Pénzügyi szigorítások az olasz futballban***
- ***Először játszott nem bécsi klub az osztrák kupadöntőben***

1947 szeptemberében – hosszú és nehéz éveken át tartó szünet után – újra az országos bajnoki címért játszottak Németországban. A politikai helyzet, a megszállási zónák megléte alapvetően meghatározta a futball struktúráját. A háború előtti évek területi beosztása értelemszerűen részben megmaradt, de az alszövetségek helyett a zónabeosztás alakította a csoportokat.

A brit megszállási övezetben, az ország északnyugati részében két csoportot alakítottak ki, nem meglepő módon az északit és a nyugatit. Mindkettőből négy-négy csapat jutott a nyolcas döntőbe, amelyet végül a Hamburger SV nyert meg a St. Pauli ellen (6:1). Mindez csak a végkifejlet volt, a HSV előtte megnyerte az úgynevezett Oberliga Nordot, a későbbi elődöntőben elbukó Borussia Dortmund pedig az Oberliga Westet.

A francia zónában, délnyugaton, északi és déli csoportban játszottak, a két divízió győztesének párharcát a kiemelkedően erős Kaiserslautern 9:1-es összesítéssel nyerte meg a Fortuna Rastatt ellen, s lett az Oberliga Südwest győztese. Az amerikai fennhatóság alá tartozó területeken egycsoportos bajnokságot rendeztek, húsz csapattal. A Stuttgarter Kickers a 113 szerzett gólja ellenére lemaradt az országos bajnoki részvételre jogosító első két helyről, azokat a Nürnberg és az 1860 München foglalta el. A Club lett az Oberliga Süd győztese. A berlini városi bajnokság az újonc SG Oberschöneweide sikerével zárult, A szovjet zónában az első tulajdonképpeni keletnémet bajnokságot az SG Planitz nyerte meg, s ezzel ugyancsak bejutott az országos bajnokság negyeddöntőjébe. A politika azonban másképpen rendelkezett.

Az előbb az amerikai és brit szövetségben létrejött bizónia, majd a franciákkal hármas szövetséggé bővült trizónia egyre élesebb ellentétben állt a szovjetekkel, már megfagyasztotta a kapcsolatokat a hidegháború. A német márka bevezetése 1948. június 21-én a három „nyugati” megszálló övezetében, illetve az azt kísérő politikai szituáció nyilvánvalóan lehetetlenné tette a szovjet zónából való kiutazást, illetve az oda történő beutazást. Így az SG Planitz nem vehetett részt az országos sorozatban.

A német futball akkoriban meglehetősen vad korszakát élte, különösen a déli területeken kifejezetten gyakoriak voltak a majdani angol huligánokat is lepipáló elemek randalírozásai. Az SpVgg Fürth és a VfB Mühlburg egyik mérkőzésén utóbbi szurkolói rátámadtak a fürthi játékosokra és a játékvezetőre, akit végül a katonai rendőrség embereinek kellett a kórházba szállítaniuk. Ennél békésebb és szívderítőbb, hogy egyre inkább megerősödtek a német csapatok. A fináléba végül a valóban két legkiválóbb, az 1. FC Nürnberg és a következő éveket uraló, ám

Manapság már nem így jutnak el a futballisták egy mérkőzésre… A hamburgi St. Pauli játékosai (Machate, Börner, Dzur, Appel, Hempel, Thiele) átkelnek a „senki földjén” a berlini Oberschöneweide elleni találkozóra utazva

ebben a döntőben még elbukó 1. FC Kaiserslautern került. A Clubot Max Morlock, a Lauternt Werner Kohlmeyer, a bátyja, Ernst oldalán játszó Werner Liebrich, valamint Fritz és Ottmar Walter is erősítette, mind az öten világbajnoki címet nyertek 1954-ben. Amúgy jelzi az ottani élet konszolidálódását, hogy a kölni döntőre Nürnbergből szombat este tíz óra körül különvonat indult a szurkolókkal, amely aztán a döntő másnapján, hétfőn hajnalban tért vissza. Telis-teli örömittas „Schlachtenbummlerekkel”, akik csapatuk 2:1-es győzelmét ünnepelték a negyeddöntőben és az elődöntőben 5:1-re nyerő, nagy esélyesnek kikiáltott Kaiserslautern ellen. Aztán ők is ott voltak hétfő este a bajnokcsapatot ünneplő százezer szurkoló között. Addigra a stadion bejáratához kifeszítették a transzparenst: „Hipp, Hipp, Hurrá, die Siebte ist da” – ez volt a klubtörténet hetedik bajnoki címe. Még az amerikai városparancsnok, James C. Barnett is gratulált. A nürnbergiek pedig néhány héttel később visszakapták tőle a klubházukat…

Angliában minden korábbinál magasabbra szökött a futball-láz. A szezon össznézőszáma először érte el a negyvenmilliós határt. A BBC közlése szerint egymillióan látták az FA-kupa döntőjének közvetítését! Skócia sem akart lemaradni: az ottani szövetségi kupa elődöntőjét, a Rangers és a Hibernian csatáját 143 750 szurkoló figyelte a helyszínen. A „protestánsok” és a Morton közötti kupadöntő második, megismételt mérkőzésére 133 570-en voltak kíváncsiak. Csak ennyien – mivel szerdán rendezték. Amúgy korábban soha nem voltak még hétköznap ennyien egy futballmérkőzésen.

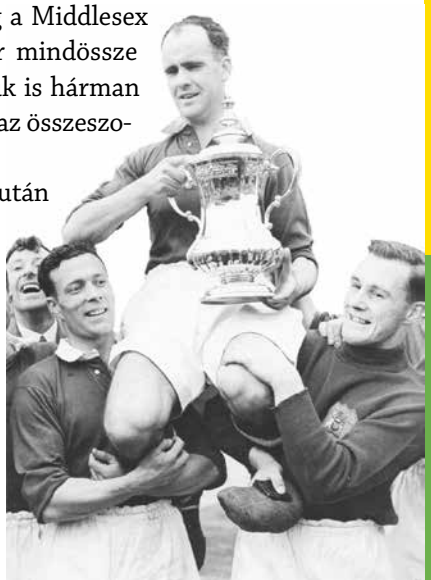
Az Arsenal fölényes győzelmet aratott a bajnokságban. Az új menedzser, Tom Whittaker az első 18 fordulóban veretlen maradt, az első tizenháromban csupán két pontot veszített legénységével. A veterán Joe Mercer köré épített csapat végül óriási, hétpontos fölénnyel – elsősorban remek védekezésének köszönhetően – nagyon magabiztosan szerezte meg a bajnoki címet, feledtetve az előző évi tizenharmadik helyezést. (Az „ágyúsok” akkor már tizenhét éve nem zártak olyan rossz szezont.) A kudarc után George Allison lemondott, s átadta a helyét

Az Arsenal játékosai aggódnak, két társuk, Mercer és Crompton is sérülten fekszik a földön

Whittakernek, aki 49 évesen jutott élete feladatához. Szolgálta a klubot játékosként (1919–1925), majd a térdkalácstörése miatti korai visszavonulása után edzőként. Segítette Herbert Chapmant, majd Allisont is. Menedzserként közel egy évtizeden keresztül irányította a csapatot, két bajnoki címet, egy FA-kupát nyert. Ahogy mentorát, Chapmant, úgy őt is az Arsenal szakmai főnökeként, szezon közben érte a halál, 1956 őszén. Kevéssé ismert érdekessége pályafutásának, hogy 1949-ben a Torino hívta, építse újjá a csapatot a szörnyű légikatasztrófa után, ám Whittaker nemet mondott.

A bajnokcsapatban egyetlen igazi sztárjátékos szerepelt: az akkor már 34. évében járó, minden nyáron visszavonulni készülő, aztán 1955-ig futballozó Joe Mercer. A középcsatár, Ronnie Rooke 33 gólt lőve gólkirályi címet szerzett. Az Arsenal a Swindin (42 mérkőzésen szerepelt a bajnoki szezonban) – Scott (39), Barnes (35) – Macaulay (40), L. Compton (35), Mercer (40) – Roper (40), Logie (39), Lewis (28), Rooke (42), McPherson (29) alapcsapattal nyerte meg a bajnokságot, a balszélsőt február elejétől Denis Compton pótolta. A két Compton azért nem játszott az idény elején, mert akkoriban még a Middlesex krikettcsapatát segítették a bajnoki címhez. Whittaker mindössze tizenkilenc játékost küldött pályára az idényben, közülük is hárman négynél kevesebb mérkőzésen szállhattak be. Az egység, az összeszokottság jellemezte az Arsenalt.

Johnny Carey az FA serlegével, társai vállán

Az FA-kupában a Manchester United 39 éves várakozás után játszhatott ismét döntőt. Matt Busbynek a háború után nagyon kevés pénz állt a rendelkezésére a keret megerősítésére, mégis átszabta az alaptizenegyet, jó néhány játékost új posztra vezényelve. Az ír válogatott s egyben csapatkapitány, Johnny Carey a jobbösszekötő helyéről jobbhátvédnek húzódott vissza, Johnny Morris foglalta el a helyét. John Aston balösszekötőből lett balhátvéd, az ő eredeti helyét Stan Pearson vette át. Busby nagyon bízott a Delaney, Morris, Rowley, Pearson, Mitten alkotta, Famous Five-nak, Híres Ötösnek nevezett támadósorban, s nem ok nélkül. A United az Aston Villát 6:4-re, az előző évi bajnok Liverpoolt 3:0-ra, a Charltont 2:0-ra,

a Preston North Endet 4:1-re, majd az elődöntőben a Derby Countyt (Stan Pearson mesterhármasával) 3:1-re verte meg. A döntőben a kor két kiválóságával, Stan Matthewsszal és Stan Mortensennel felálló Blackpool várt a Man Unitedre. Az akkor éppen fehér mezben játszó alakulat az első félidő végén 2:1-re vezetett, ám a második játékrész a „vörös ördögöké" volt. Az első 45 percben is eredményes Jack Rowley – egyike annak a négy játékosnak, akik több mint 200 gólt szereztek a Manchester United játékosaként, a további három Denis Law, Bobby Charlton és Wayne Rooney – kiegyenlített, majd az utolsó tíz percben előbb Pearson, majd John Anderson is a kapuba talált (4:2). Az angol futballtörténészek minden idők egyik legkiválóbb FA-kupa-döntőjeként emlegetik ezt a találkozót.

Az angol futballidény nagy témájának számított Tommy Lawton átigazolása. A kor leggólerősebb angol csatára (22 válogatott meccsen 23 góllal zárta a karrierjét), noha nem ment éppen rosszul a sora, hiszen az 1946–1947-es idényben 26 találatig jutott a Chelsea mezében, mindenképpen távozni akart a Stamford Bridge-ről. Ám a „kékek" nem akarták egyetlen riválisuknak sem eladni. Átengedték ellenben a harmadik ligás, a Third Division déli csoportjában szereplő Notts Countynak, amely képes volt brit rekordot jelentő 20 000 fontot is fizetni érte. 1947 novemberében Anglia legjobb középcsatára a harmadik vonalban kezdte termelni a gólokat! S még onnan is bekerült a válogatottba, pedig – elsősorban nikotinfüggősége miatt – Walter Winterbottom, a kapitány nem igazán szerette. Persze, mint tudjuk, nem is ő állította össze a keretet…

1948 tavaszán visszatért a francia bajnoki cím a déli országrészbe, Marseille-be. A BTC korábbi játékosa, a később Olaszországban letelepedett Zilizy József vette át az előző idényben hatodik csapat irányítását, amely megerősödött Nagy András és a nagy rivális Lille OSC-től egy évvel korábban bajnokként távozott, a Le Havre-től elcsábított René Bihel érkezésével. Zilizy azonnal megtalálta a hangot észak-afrikai származású játékosaival, rájuk építette a védelmet. Közülük – olaszos neve ellenére – Liberati kapus, valamint Dahan és Rodriguez algériai,

Az Olympique Marseille bajnokcsapata. Állnak, balról: Dahan, Scotti, Salem, Libérati, Bastien, Rodriguez. Elöl: G. Dard, Robin, Bihel, Aznar, Pironti

az állítólag sem írni, sem olvasni nem tudó Salem marokkói volt. De épp úgy közös nyelvet beszélt a sokszínű támadószekció tagjaival, Naggyal, Bihellel, Robinnal és Dard-ral. Az OM kétségtelenül a Stade Vélodrome-ban harcolta ki a bajnoki elsőséget, tavasszal ugyanis, idegenben egyetlen mérkőzését sem tudta megnyerni. Ám így is megelőzte egy ponttal a Lille-t és kettővel a Reims együttesét. A Lille OSC a kupadöntő megnyerésével vigasztalódott, nagyszerű meccsen 3:2-re verte egyik legnagyobb északi riválisát, a Lenst. Az egyik oldalon Jean Baratte, a másikon a lengyel Stanis, azaz Stefan Dembicki egyaránt két gólt szerzett. Baratte – aki egyébként az 1947–1948-as idényben a Division 1 gólkirálya lett – nagy sztárnak számított, első lille-i korszakában 273 bajnokin 171 gólt lőtt.

Olaszországban az idény előtt megszigorították a csapatok költségvetését. Minden egyesület legfeljebb tizenhatos kerettel dolgozhatott, a kezdőcsapatba tartozók fizetését 30 000-50 000 líra, a tartalékokét 7500 és 15 000 líra közé rendelték, utóbbiak ellenben kaphattak még 5000 lírát minden lejátszott mérkőzés után. Meghatározták a pontpénzt, a szerződéshosszabbítási összeget, s engedélyeztek további összegeket a huzamosabb ideje, legalább három éve a Serie A-ban szereplő játékosoknak kifizetni. Rögzítették, hogy a bajnoki címért legfeljebb 300 000, a további helyezésekért maximum százezer líra adható.

Az előző idény húsz csapatával szemben az 1947–1948-as huszoneggyel rajtolt, mivel a Triestina, amely utolsóként kiesett volna, elérte a szövetségnél, hogy „háborús érdemeire tekintettel" maradhasson a Serie A-ban. Egyébként a tudása, a teljesítménye igazolta a döntés helyességét: csak a Torino szerzett nála több pontot! Második lett, a Milannal és a Juventusszal holtversenyben, egyaránt 49 ponttal zárva. Triesztben veretlen maradt. A Triestina látványos feltámadása mögött a klub régi, válogatott játékosa, az edzői pályafutását éppen csak kezdő, mindössze 35 éves Nereo Rocco állt. A korábban a svájci válogatottnál Karl Rappan által alkalmazott, azt újra- és továbbgondolt védekezési rendszerrel meglepte az ellenfeleket. A catenaccio segítségével az előző idényben 79 gólt kapó Triestina csak negyvenkettővel zárt. Rocco az addigra már a Serie A-ban általánossá vált háromvédős felállást még biztonságosabbá tette azzal, hogy Ivano Blasont a hátvédei mögé vonta. A két összekötője közül korábbi játékostársát, a Genoától visszahívott, rutinos Guglielmo Trevisant a fedezetsorba, a Milantól megszerzett Mario Tosolinit a három csatár mögé állította.

Szinte minden élcsapat erősített az idény előtt, legkevésbé talán a Torino, amely bátran támaszkodhatott az előző három bajnokságot megnyert játékosaira. A Roberto Copernico sportigazgató, Egri-Erbstein Ernő tanácsadó és Mario Sperone edző alkotta „agytröszt" a Bacigalupo (40 mérkőzésen szerepelt) – Ballarin (39), Rigamonti (39), Tomà (24) – Grezar (33), Castigliano (29) – Menti III (38), Loik (33), Gabetto (36), Mazzola (37), Ossola (17) tizenegyet játszatta a leggyakrabban. Mindössze annyit változtattak az előző idényben szerepelthez képest, hogy Sauro Tomà, aki aztán egy porcsérülésnek köszönhette, hogy lemaradt a Supergánál drámába torkollott portugáliai túráról, bekerült a balhátvéd helyére, Franco Ossola átment a balszélre, kiszorítva Pietro Ferrarist, a jobb oldalon pedig bekerült a csapatba Romeo Menti. Csupán négy tartalék játszott, Tomà helyén Maroso, Ossoláén Ferraris, a fedezetsorban és a védelemben Danilo Martelli, valamint a kolozsvári születésű, a magyar élvonalban is szerepelt csatár, Fábián József.

A Torino óriási, tizenhat pontos előnnyel nyerte meg a scudettót, összesen 125 gólt szerezve. Mindkettő rekord a Serie A történetében. Ugyancsak máskor felül nem múlt teljesítmény

A legjobb olasz csapat, a Torino az 1947–1948-as idényben. Állnak, balról: Castigliano, Mazzola, Fábián II, Rigamonti, Loik, Bacigalupo. Elöl: Menti II, Martelli, Ballarin, Gabetto, Tomà

volt az Alessandria elleni 10:0-s hazai, s az AS Roma elleni idegenbeli 7:1, Fábián mindkét meccsen két gólt szerzett. A kimagasló eredmények tudatában különösen érdekes, hogy a félidényben még a Milan állt a tabella élén, ám a piros-feketék tavaszra összecsuklottak, a második fél év tabelláján tizenötödikek lettek. A szezon gólkirálya és egyben legnagyobb felfedezettje a Juventus mindössze 19 éves csatára, Giampiero Boniperti lett. A Serie A-ban ez volt az utolsó év, amely a harmincas éveket idézte: az évad során hat klubnál is dolgozott magyar edző (Berkessy Elemér, Hajós Árpád, Kutik András, Lelovics Gyula, Nemes Kovács Lajos, Plemich Ferenc, Senkey Imre).

Spanyolországban a tekintélyes kupasorozatot, a Copa del Generalísimót a kor egyik sikercsapata, a Sevilla FC nyerte meg, a Ricardo Zamora által irányított Celta Vigo elleni 4:1-es diadallal. Fura mérkőzés volt ez a Chamartínban: a Celta vezetett a Real Madrid későbbi legendás játékosának, majd edzőjének, Miguel Muñoznak a találatával. A Sevilla Mariano (azaz Mariano Uceda) két góljával fordított, a másodiknál megsérült Francisco Simón, a vigóiak kapusa, a fedezet Gabriel Alonso állt a helyére. Az utolsó fél órának így tíz emberrel vágott neki a Celta, de hamarosan kilencre fogyatkozott, mert az idény végén Muñozzal együtt a Real Madridhoz igazoló Pahíñót (Manuel Fernándezt), egyébként a bajnoki idény gólkirályát, a játékvezető kiállította. Addigra Mariano rúgott még egy gólt, majd Juan Arza beállította a végeredményt, nem sokat számított, hogy Juan Areitio sérülése miatt a vigóiak nyolc emberrel fejezték be a kupadöntőt. A galíciai egyesület a döntőbe jutással fennállása legnagyobb sikerét érte el, amelyet azóta kétszer, 1994-ben és 2001-ben megismételt. A Sevilla története során, 1935 és 1939 után, harmadszor nyerte el a kupasorozat trófeáját, most ötnél tart.

A bajnoki cím az utolsó játéknapon dőlt el, a története harmadik ligaelsőségét szerző Barcelona javára. A katalánok csupán három forduló után álltak a tabella élén, a nyolcadikat, valamint az utolsó kettőt követően. Elsőségükben döntően közrejátszott, hogy az utolsó előtti

A Barcelona bajnokcsapata. Állnak, balról: Gonzalvo II, Gonzalvo III, Elías, Calvet, Curta, Velasco, Ángel Mur gyúró. Elöl: Basora, Seguer, César, Badenes, Valle

fordulóban, április 4-én, 3:1-re megverték a sokáig vezető Valenciát, sőt a riválisaztán elbukott a Celta ellen is. Az uruguayi Enrique Fernández Viola – a Barça korábbi játékosa – az idény előtt érkezett a montevideói Nacionalból. Nagyszerű karriert futott be aztán Spanyolországban, 1947 és 1950 között a Barcelona, utána 1953 és 1955 között a Real Madrid, végül 1959–1960-ban a Betis edzője volt. A két sztárklubbal összesen hét trófeát nyert. A Velasco (26 mérkőzésen szerepelt) – Elias (26), Curta (26) – Gonzalvo III (21), Calvet (23), Gonzalvo II (23) – Basora (26), Seguer (20), César (19), Badenes (13), Valle (9) tizenegy az utolsó fordulóban tíz mágikus percnek köszönhetően verte meg 3:0-ra az Atlético Bilbaót, bebiztosítva az elsőséget. Seguer, Badenes és Valle az első félidőben szerzett egy-egy gólja hozta meg a nagy sikert. Nyilvánvalóan nem ez volt a Barcelona históriájának legerősebb gárdája, de két kiváló futballista szerepelt benne. Estanislau Basora tizennégy, César Rodriguez tizenhárom fontos titulust nyert pályafutása során a csapattal. César 301 góljával – Lionel Messi mögött – második a klub örök-góllövőlistáján.

Portugáliában a Sporting megvédte bajnoki címét, de csak „éppen hogy". A zöld-fehérek azonos pontszámmal zártak a Benficával és jobb gólarányukkal nyerték meg a bajnoki aranyat.

Svédországban is folytatta a bajnok a sorozatát, az IFK Norrköping, Czeizler Lajos csapata négypontos előnnyel végzett a Malmö előtt. A magyar edzők óriási sikert értek el, a bajnok Czeizler mögött Konrád Kálmán második, Wampetics István harmadik, Nagy József ötödik lett a maga alakulatával. Norrköpingben az alapcsapat nem változott sokat az előző évihez képest, Nils Liedholm már tulajdonképpen az előző évad második felében átvette a balfedezet helyét Lennart Wigrentől, Georg Ericsson pedig visszakerült a kezdőbe, a cserék közé szorítva Halvar Carlbomot. Így festett az IFK legerősebb tizenegye: Torsten Lindberg – Oscar Holmqvist, Gösta Malm – Birger Rosengren, Einar Stéen, Nils Liedholm – Georg Ericsson, Knut Nordahl, Gunnar Nordahl, Erik Holmqvist, Sven Persson.

Ausztriában a Rapid és a Wacker különharcot vívott az elsőségért. A zöld-fehérek nyertek, noha a Wacker több gólt szerzett és kevesebbet kapott riválisánál. A válogatott játékosai (Walter Zeman, **Ernst Happel**, Alfred Körner) köré épített csapat, habár a tavasz egy részében már négy ponttal is vezetett, az utolsó fordulóban megszenvedett a bajnoki címért. A bécsi Austria ellen legalább egy pontra szüksége volt, de a lila-fehérek a már sorozatban harmadszor gólkirály Stojaspal, valamint Reiter egy-egy góljával a 60. percben még 2:0-ra vezettek. Akkor Knorr szépített, ám az önmagában még kevés volt. Aztán a 84. percben az ifjabbik Körner fivér, Robert gólra váltotta a megítélt tizenegyest – bajnok lett a Rapid. Stojaspal aztán a kapuba talált a kupadöntőben is, vezérletével az Austria 2:0-ra megverte a Sturm Grazot. Kicsit fura, de futballtörténelmi szempontból a vesztes az érdekesebb: először játszott nem bécsi alakulat az Osztrák Kupa fináléjában.

Jugoszláviában a bajnok Partizan és a kupagyőztes Crvena zvezda megosztozott egymással a legfontosabb két tituluson.

Nagy izgalmakat hozott a szovjet bajnokság utolsó fordulója. A két kiemelkedően legjobb csapat, a Dinamo Moszkva és a CDKA óriási harcot vívott az elsőségért. Miután a katonacsapat utolsó mérkőzéséig a belügyiek már lejátszották az összes találkozójukat, a hadsereg futballszerető matematikusai könnyen kiszámolták: 5:0-ra, 9:1-re, vagy 13:2-re kell legalább nyernie a CDKA-nak ahhoz, hogy gólaránya jobb (3,8125) legyen a Dinamóénál (3,800). Sikerült is éppen 5:0-ra megverni a Traktor Sztálingrádot. Megérte a vitéz urak (azaz elvtársak) igyekezete: a szovjet bajnokság történetében ekkor kaptak először a győztesek, igaz, csak azok, akik a mérkőzések legalább ötven százalékán szerepeltek, aranyérmet. Még egy újdonság: ekkor indult először a legjobbak között a légierő kirakatcsapata, a VVSZ (Vojenno-Vozdusnije Szili). A CDKA előző évi alaptizenegye (Nyikanorov – Ljaszkovszkij, Kocsetkov, Prohorov – Vinogradov, Afanaszjev – Grinyin, Nyikolajev, Fedotov, Vjacseszlav Szolovjov, Gyomin) együtt maradt, de a szűk keret kiegészült három kiváló játékossal, Csisztohvalovval, Vodjaginnal és a felépült Vszevolod Bobrovval. Utóbbi nyerte el a gólkirályi címet is, klubtársával, Valentyin Nyikolajevvel holtversenyben.

Brazíliában a Vasco da Gama veretlenül menetelve végzett a riói bajnokság élén. A paulistáknál Osvaldo Brandão edző először nyerte meg az állam bajnokságát, ezt még a következő harminc évben további hat követte. A Palmeiras négy ponttal előzte meg a Corinthianst. Argentínában a River Plate szokatlanul nagy fölénnyel, hatpontos előnnyel diadalmaskodott, az új csillag, Alfredo Di Stéfano mindenkinél több gólt szerzett.

Három River-csillag: Moreno, Pedernera és Labruna

Uruguayban a Nacionalt avatták bajnokká. Nicolás Falero gólkirályi címét azért érdemes kiemelni, mert ugyanezt a titulust kiérdemelte néhány héttel később, a dél-amerikai bajnokságon a Celeste tagjaként is.

Rióba szállt a kondorkeselyű

Robinson Alvarez Marín, a Colo-Colo elnöke remek ötlettel rukkolt elő kevéssel azt követően, hogy csapata megnyerte az 1947-es chilei bajnokságot. Meghívta egy kontinentális tornára Dél-Amerika többi országának bajnokcsapatát, kiírva a Campeonato Sudamericano de Campeonest. Soha többé nem szervezett egyesület ehhez hasonló tornát Dél-Amerikában, a jelentősége mégis felbecsülhetetlen: a futballtörténelem első, egy teljes (szub)kontinenst átfogó klubtornája előfutára lett az 1960-ban először kiírt Libertadores-kupának. A torna terve azonnal egyetértésre talált a Confederación Sudamericana de Fútbolban, a Conmebolban, a dél-amerikai labdarúgó-szövetségben – nyilván ebben szerepe volt annak is, hogy a szubkontinens szövetségének élén 1939 és 1955 között a chilei Luis Valenzuela állt.

Santiago de Chilében 1948. február 11. és március 17. között hét alakulat küzdött egymással. Argentínát a bajnok River Plate, Bolíviát a La Paz-i ligát megnyerő Litoral, Brazíliát Rio de Janeiro állam legjobbja, a Vasco da Gama, Chilét a Colo-Colo, Ecuadort a fővárosinál, a quitóinál erősebb guayaquili liga védője, az Emelec, míg Perut az ezüstérmes Deportivo Municipal, Uruguayt az országos bajnok, a montevideói Nacional képviselte.

A Vasco da Gama győztes csapata. Állnak, balról: Augusto, Barbosa, Rafagnelli, Danilo, Jorge, Ely. Elöl: Djalma, Maneca, Friaça, Haroldo, Chico, Américo gyúró

Alkalmasint mindenki sejtette előre, hogy három csapat kiemelkedik majd a mezőnyből: a Nacional, a River és a Vasco. Emiatt aztán meglepő volt, hogy a brazilok csak 2:1-es győzelemmel kezdtek a bolíviai Litoral ellen. Ettől ellenben észbe kaptak, s nagyon simán, 4:1-re megverték a Nacionalt. Nem okozott gondot a perui Muncipal sem (4:0), s kapott gól nélkül verte a Vasco az Emelecet (1:0) is. Utána a Colo-Colo kiharcolt egy döntetlent (1:1) a sérült Ademir hiányát megérző brazilok ellen.

Utána következett a tulajdonképpeni döntő az argentinok ellen. A Vascóban Barbosa, Augusto, Wilson (Rafagnelli), Ely, Danilo, Jorge, Djalma, Maneca (Lelé), Friaça (Dimas), Ismael és Chico, a River Plate-ben Grizetti, Vaghi, Rodríguez, Yácono (Méndez), Rossi, Ramos (Ferrari), Reyes (Muñoz), Moreno, Di Stéfano, Labruna és Loustau játszott. Ennél nagyobb sztárparádét addig még nem látott senki dél-amerikai klubmérkőzésen. A santiagói Estadio Nacional de Chilében hivatalosan 58 717 fizető néző volt, de minden korabeli sajtóforrás szerint legalább hetvenezren zsúfolódtak be. A Vascónak elég volt a döntetlen is a torna megnyeréséhez, azt pedig a 0:0-val is elérte. Rio de Janeiróban húszezren fogadták a Santiagóból trófeák sorával, köztük a fődíjjal, a chilei államelnök, Gabriel Gonzales Videla által felajánlott óriási, bronzból készült keselyűvel hazatérő gárdát.

A nagy diadalt tizenhét játékos harcolta ki: Barbosa (6 mékőzésen szerepelt), Barcheta (1), Augusto (4), Rafagnelli (5), Wilson (5), Ely (6), Danilo (6), Jorge (6), Djalma (6), Friaça (6), Maneca (6), Ismael (6), Chico (6), Lelé (5), Dimas (4), Néstor (2) és Ademir (1).

AZ ÉV CSAPATA

A Vasco és a Győzelem gyorsvonata

A Vasco da Gama egy lelkes rajongója hajdanán így foglalta össze azt, amit mindenképpen tudni érdemes a klub valaha volt legerősebb tizenegyéről: Expresso da Vitóriának, a Győzelem gyorsvonatának nevezték, kevés nála erősebb klubtizenegy formálódott Brazíliában, ha volt ilyen egyáltalán. Mindent megnyert, amit akkoriban megnyerhetett, első brazil klubcsapatként hódított el egy nemzetközi trófeát külföldön. Dél-Amerika legerősebb gárdájaként ünnepelték a Libertadores-kupa előfutárának megnyerése után. Nyolc játékost adott az 1949-es kontinensbajnoki címet megszerző, majd az 1950-es, hazai rendezésű Mundialon második brazil válogatottba. Tündöklése alatt olyan ellenfelek ellen diadalmaskodott, mint a La Maquina River Plate-je 1948-ban vagy a londoni Arsenal 1949-ben.

A Vasco diadalmenete 1945-ben a Campeonato Carioca megnyerésével kezdődött. Akkor még az uruguayi Ondino Viera irányította a csapatot, de az alaptizenegyben (Barbosa – Augusto, Rafagnelli – Alfredo II, Ely, Berascochea – Santo Cristo, Ademir, Isaías, Jair, Chico) már kilencen is szerepeltek a későbbi nagymenők közül. Viera, aki Európában talán leginkább arról ismert, hogy 1966-ban, az angliai világbajnokságon ő dirigálta az uruguayi válogatottat, Dél-Amerikában valóságos legenda. Soha nem volt jó futballista, de csodálatos edző lett belőle. Sokan tartják úgy a szubkontinensen, hogy ő találta ki valójában a 4-2-4-es felállási rendet. Dolgozott a montevideói Nacionalnál, a River Plate-nél, majd 1938-ban átköltözött, északra, Rióba, ahol a Fluminensével háromszor is megnyerte a Campeonato Cariocát. Utána győze-

A Placar 2006-os poszterén a Vasco da Gama álomcsapata. (Állnak, balról: Augusto, Barbosa, Ely, Bellini, Mazinho, Danilo. Elöl: Juninho Pernambucano, Roberto Dinamite, Ademir de Menezes, Edmundo és Romário. A kis képen az edző, Flavio Costa). Dominálnak a negyvenes-ötvenes évek sztárjai

lemre vezette a Vascót is, szinte új csapatot építve fiatal játékosokból. Szakmai sikerei mellett ő találta ki a klub ma is használatos, híres mezét, talán éppen a Riverről példát véve. Ő vitte az egyesülethez a korábbi bokszolót, Mário Américót, aki aztán hét világbajnokságon is segítette gyúróként a brazil válogatottat. Flávio Costa már kitűnő alapokra építkezett 1947-től. Nem kellett neki új csapatot összerakni, a jobbat még jobbá nemesítette. A Vasco, illetve az Expresso da Vitória 1947-ben, 1949-ben, 1950-ben, majd 1952-ben is megszerezte a legértékesebb riói futballtrófeát. De még ennél is büszkébben emlegetik a hívei az 1948 eleji, chilei hőstettet, a dél-amerikai bajnokok tornájának megnyerését.

A remek riói futballmagazin, a *Placar* három különböző évtizedben is megszavaztatta felkért szakértőivel a legjobb brazil klubcsapatok, köztük a Vasco álomtizenegyét. Az Expresso da Vitória hősei tartják a helyüket. Az 1982-es névsor: Barbosa – Augusto, Bellini, Jorge – Orlando, Danilo – Tesourinha, Ipojucan, Roberto Dinamite, Ademir, Chico. Az 1994-es: Barbosa – Augusto, Orlando, Ricardo Rocha, Jorge – Ely, Danilo – Ipojucan, Roberto Dinamite, Romário, Ademir. S végül a 2006-os: Barbosa – Augusto, Bellini, Mazinho – Ely, Danilo, Juninho Pernambucano – Edmundo, Roberto Dinamite, Romário, Ademir. Öten alkalmasint örökre megőrzik a helyüket.

Az alapcsapat

BARBOSA: Moacir Barbosa Nascimento 1921. március 27-én született, 29 éves koráig azt hitte, hogy az élet gyönyörű. Alapember volt a Vascóban már 1945 óta, egymás után nyerte az értékes trófeákat a fehér-feketékkel, majd a válogatottal is. Ám miután 1950-ben ő lett a bűnbakja a Mundial elvesztésének, minden rosszra fordult. Élete hátralévő fél évszázadában (!) viselte a keresztet. A hatvanas évek

elején megkapta a Maracanã régi kapufáját, hazavitte, aztán elégette. Harminc évvel később Ricardo Teixeira, a brazil szövetség akkori elnöke nem engedte, hogy Barbosa legyen egy válogatott mérkőzés szakkommentátora, mert úgy gondolta, az egykori kapus elátkozott. Barbosa néhány héttel a halála előtt azt mondta: „Brazíliában a leghosszabb börtönbüntetés harmincéves lehet. Én már ötven éve bűnhődöm azért, amit el sem követtem." 2000. április 7-én hunyt el.

AUGUSTO: Augusto da Costa 1920. október 22-én született, 1945-ben a São Cristóvão csapatából került a Vascóba. A nagy sikerek idején ő volt a csapatkapitány. 1954-ig részese volt az érkezése utáni évtized minden nagy sikerének. Hússzor játszott a brazil válogatottban, 2004. március elsején hunyta le örökre a szemét.

WILSON: Wilson Francisco Alves 1927. december 21-én született, mindössze 16 évesen a Vascóhoz került. Amikor 1948-ban, a dél-amerikai bajnokok tornáján „eltüntette" a pályáról Alfredo Di Stéfanót, már befutott játékosnak számított. Capão, azaz Kappan 1952-ig erősítette a Vascót, majd két évet a Portuguesában, aztán további kettőt a Santosban töltött, az utolsó időszakot Pelé klubtársaként. Mind az öt válogatott meccsét a megnyert 1949-es dél-amerikai bajnokságon játszotta. 1998. július 12-én hunyt el, azon a napon, amelyen Brazília világbajnoki döntőt veszített.

ELY: Ely do Amparo 1921. május 14-én született, az Américában kezdte a pályafutását, majd a Canto do Rióból igazolt át a Vascóba. 1952 végéig futballozott élete klubjában. Recifében, a Sport Clubban zárta le a pályafutását. A tizenkilencszeres válogatott jobb- vagy középfedezet részt vett az 1950-es és az 1954-es világbajnokságon is. 1991. március 9-én hunyt el.

AZ EDZŐ

A brazil Sebes Gusztáv

A negyvenes-ötvenes évek Marcello Lippije, Vicente Del Bosquéja, Luiz Felipe Scolarija – írhatnánk Flavio Costáról, de ha még élne és olvasná, belefacsarodna a szíve. Hiszen ő is tudná – amellett, hogy ül a párhuzamunk, hiszen a világ legsikeresebb edzői közé tartozott pályafutása csúcsévtizedében, a fentebb

említettekhez hasonlóan a klubjaival és a válogatottal is nagy sikereket elérve –, hogy ahogyan a mi Sebes Gusztávunk, ő is elveszítette élete legfontosabb mérkőzését. S a későbbiekben leginkább azt emlegették fel neki.

Pedig ***Flávio Rodrigues Costa*** *csodálatos edző volt, fantasztikus sikerekkel. 1906. szeptember 14-én született Minas Gerais állam Carangola nevű városában, de húszévesen már a riói Flamengóban kezdte profi játékos-pályafutását. Tíz esztendőn keresztül futballozott a piros-feketék között, az utolsó két évben már edzőként is dolgozott. Így aztán könnyű volt az átmenet, vissza-*

DANILO: Danilo Alvim Faria a világ egyik legjobb középfedezete volt fénykorában. 1920. december 3-án született, 25 éves volt már, amikor az Américából (addig annak a klubnak a játékosa volt, a Canto do Rióban töltött 1943-as év kivételével), túl egy súlyos lábtörésen, a Vascóba került. Flávio Costa egyik kedvenc játékosából Flávio Costa kulcsembere lett a következő években. 1954-ben távozott a fehér-feketéktől, a Fonsecában, a Botafogóban és az Uberabában is játszott a következő két évben. Huszonhétszer szerepelt a brazil válogatottban, tagja volt a vb-ezüstérmes csapatnak. Akkor is elszomorította a brazilokat, majd 1963-ban is, amikor a bolíviai válogatottal megnyerte a Copa Américát – az utolsó mérkőzésen a honfitársait legyőzve. O Principe, azaz a Herceg 1996. május 16-án hunyt el.

JORGE: Jorge Dias Sacramento 1927. október 22-én született, az egész pályafutását a máltai keresztes mezben töltötte. 1945 és 1954 között a klub minden nagy sikerének részese volt. 1998. július 30-án hunyt el.

DJALMA: Djalma Bezerra dos Santos volt a korelnöke a csapatnak, 1918. december 19-én született. Recifében nőtt fel, onnan került 25 évesen a Vascóhoz, amelyben öt éven keresztül játszott, elsősorban Jair távozása után. Egyetlen mérkőzésen szerepelt (1945-ben) a válogatottban. Pályafutását a Banguban zárta le. 1954. március 3-án, a riói karneválon halálos balesetet szenvedett.

MANECA: Manuel Marinho Alves 1926. január 28-án született Bahia államban. 1943-ban megnyerte az ottani bajnokságot a Galíciával, majd a Vitóriában játszott 1945–1946-ban. Húszévesen csatlakozott a Vascóhoz, amellyel aztán rövid élete legnagyobb sikereit érte el. 1947 és 1952 között négyszer is megnyerte a riói bajnokságot, tagja volt a „chilei" csapatnak is. Távozása után két év alatt még a Vitóriában, a Banguban és a Galíciában is

vonulása után maradt a Flánál. A harmincas évek végén, a klubvezetőkkel vívott áldatlan csatája miatt elment egy kis időre az ugyancsak riói Portuguesához, majd a Santoshoz, de 1938 végén visszatért. S vele a Flamengo története egyik legszebb korszakát élte meg, 1939-ben, majd 1942 és 1944 között még háromszor is megnyerte a riói bajnokságot. Flávio Costa 1947 elején átszerződött a Vascóhoz, a feketefehérekkel az első évében, majd 1949-ben és 1950-ben ugyancsak a campeonato carioca legjobbja lett. 1948-ban megnyerte a dél-amerikai bajnokcsapatok tornáját. Közben a szövetség rábízta a válogatott irányítását is. A brazilok megnyerték az 1949-es, hazai rendezésű kontinensbajnokságot, s egészen az utolsó összecsapásig magabiztosan meneteltek egy évvel később a világbajnoki cím felé vezető úton. Ám a legfontosabb mérkőzést elveszítették az uruguayiak ellen. Flávio Costa egy időre kegyvesztett lett. De csak rövid időre. 1951 elejétől újra a Flamengót, aztán a Vascót irányította, sőt visszahívták szövetségi kapitánynak is (1955–1956). Utána külföldön, az FC Portónál és a chilei Colo-Colónál dolgozott, majd a São Paulo FC-t vette át. A hatvanas években még egyszer megkapta a Flamengót (1962–1965), amellyel 1963-ban megnyerte pályafutása során nyolcadszor, s egyben utoljára Rio állam bajnoki címét. A Flát – brazil statisztikák szerint – 784 mérkőzésen dirigálta. Pályafutását 1970-ben a Bangunál zárta le. Kilencvenhárom évesen, 1999. november 22-én hunyt el Rio de Janeiróban.

megfordult, előbbivel újra megszerezte az állami bajnokságot, de már csak árnyéka volt önmagának. 1961. június 28-án ciánnal öngyilkosságot kísérelt meg, a kórházba szállítás után meghalt.

ADEMIR: Ademir Marques de Menezes 1922. november 8-án született, a korszak talán leggólerősebb brazil csatára volt, noha a chilei tornán, mivel csak nem sokkal korábban tért vissza a csapathoz a Fluminenséből, többnyire át kellett engednie a helyét Ismaelnek. (Lásd külön bemutatónkat Ademirről a könyv portrégyűjteményében.)

FRIAÇA: Albino Friaça Cardoso 1924. október 20-án született, 1949-ig csak a Vascóban játszott. Utána két idényt a São Paulo FC-ben töltött, de 1951-től 1954-ig ismét anyaegyesületét szolgálta. Nyert két carioca és egy paulista bajnokságot, győzött a dél-amerikai bajnokok chilei tornáján, a válogatottal vb-ezüstérmes lett, s előtte megnyerte a kontinensbajnokságot. A vesztes vébédöntőn ő szerzett vezetést Uruguay ellen. Pályafutását a Portuguesában zárta le. Tizenhárom mérkőzésen játszott a brazil válogatottban, 2009. január 12-én hunyt el.

CHICO: Francisco Aramburu 1922. január 7-én született, Rio Grande do Sul államból származott, a Grêmióból került 1942-ben a Vascóhoz. Eleinte a Lelé, Ademir, Isaías, Jair, Chico ötösben játszott elöl, aztán szép lassan mindenki kicserélődött mellette (még egy időre Ademir is távozott), ő ellenben 1954-ig sikerrel és hűségesen szolgálta a klubot, majd két szezont eltöltött még a Flamengóban. Négy gólt is szerzett 1950-ben, a világbajnoki ezüstéremmel zárt a Mundialon. A válogatottban 21 mérkőzésen nyolc gólt ért el. 1997. október elsején hunyt el.

DÉL-AMERIKA BAJNOKSÁGA, 1947

Di Stéfano legnagyobb sikere az argentin válogatottal

A brazilok visszalépése után az argentin válogatott megkérdőjelezhetetlen esélyesként lépett pályára 1947 decemberében az ecuadori Guayaquilben, a kontinens huszadik bajnokságán. Ezúttal nyolc csapat indult – ennél több egyszer sem egészen 1975-ig! –, a brazilokon kívül csupán a venezuelai legénység hiányzott a mezőnyből.

Guillermo Stábile elsősorban a Mario Boyé, Norberto „Túcho" Méndez, René Alejandro Pontoni, José Manuel Moreno, Félix Loustau csatársorra épített, amely a hét mérkőzésén 28 gólt szerzett a tornán. Jó választás volt, de állítólag nem az övé. A Conmebol remek történeti könyve szerint ugyanis Tomás Adolfo Ducó, az argentin szövetség alelnöke, az Huracán elnöke, nem mellékesen befolyásos katonatiszt azzal az ötlettel állt elő, hogy a sok remek támadó közül egy szavazással a szurkolók válasszák ki, hogy

Az argentin válogatott tagjai éppen a riválisok mérkőzését figyelik. Balról: Boyé, Perucca, Pescia, Pontoni, Cozzi, Loustau, Sobrero, Oscar Sastre, Yácono, Méndez

ki játsszon. Ők öten kapták a legtöbb voksot, olyat sztárok, mint De la Mata, Pedernera vagy Martino pedig otthon maradtak.

Az Albiceleste végül a második helyezett paraguayiakat és a kolumbiaiakat 6:0-ra, a bolíviaiakat 7:0-ra ütötte ki. Képzelhetjük, hogyan futballoztak az argentinok, ha annak ellenére rúgtak fél tucat gólt a kolumbiai csapatnak, hogy annak fiatal, 21 éves kapusa, Efraín Elías Sánchez, becenevén a Kajmán fantasztikusan védett. Úgy, hogy a torna végén már háromszoros kontinensbajnok csatár, René Pontoni azonnal rábeszélte csapata, a San Lorenzo vezetőit, hogy szerződtessék le az ismeretlen kapust. Sánchez, aki még az 1962-es vb-n is szerepelt a hazája válogatottjában, a kolumbiai futball történetének második légiósa lett a Kubába igazolt Roberto Meléndez után. (A Soványnak, El Flácónak becézett Meléndez az ecuadori tornán még játékos, ám egyben már szövetségi kapitány is volt.)

De vissza az argentinokhoz, akiknek a legnehezebb mérkőzése a chileiek elleni volt, azon 1:1-re végeztek, **Alfredo Di Stéfano** góljával. Ez volt az egyetlen nagy torna, amelyet a Szőke Nyíl (Saeta Rubia) megnyert az argentin válogatottal. Az argentinok egyetlen titulust engedtek ki a kezükből: a gólkirályi címet az uruguayi Falero nyerte el. Csapata ellenben, meglepetésre csak harmadik lett a kiválóan szereplő paraguayiak mögött. Guillermo Stábile már negyedik kontinensbajnoki címét nyerte, ebből hármat sorozatban. Az Albiceleste az utolsó mérkőzését, az uruguayiak ellenit a Cozzi – Marante, Sobrero – Yácono, Rossi, Pescia – Boyé, Méndez (Fernández), Pontoni (Di Stéfano), Moreno, Loustau (Sued) összeállításban nyerte meg. Négy futballista, Pontoni (San Lorenzo), Méndez (Huracán), Boyé (Boca Juniors) és Loustau (River Plate) 1945-ben, 1946-ban és 1947-ben is Dél-Amerika bajnoka lett. Méndez három tornán tizenhét gólt szerzett, ezt azóta sem múlta felül senki.

Bajnokok, kupagyőztesek

1947–1948

Dinamo Zagreb

1. FC Nürnberg

IFK Norrköping

Palmeiras

	Ország	*Bajnok*	*Kupagyőztes*
EURÓPA	Albánia	Partizani	Partizani
	Anglia	Arsenal FC	Manchester United
	Ausztria	SK Rapid	FK Austria
	Belgium	KV Mechelen	–
	Bulgária*	Levszki Szófia	Lokomotiv Szófia
	Ciprus	APOEL	AE Lemeszou (AEL)
	Csehszlovákia	Sparta Praha	–
	Dánia	Kjøbenhavns Boldklub (KB)	–
	Észak-Írország	Linfield FC	Linfield FC
	Feröer-szigetek*	Sørvágs Ítróttarfelag (SÍ)	–
	Finnország*	HIFK	–
	Franciaország	Olympique Marseille	Lille OSC
	Görögország	Olympiakosz Pireusz	Panathinaikosz
	Hollandia	Bossche Voetbal Vereniging (BVV)	FC Wageningen
	Írország	Drumcondra FC	Shamrock Rovers
	Izland	Fram Reykjavík	–
	Jugoszlávia	Dinamo Zagreb	FK Partizan*
	Lengyelország	Warta Poznań	–
	Luxemburg	Stade Dudelange	Stade Dudelange
	Málta	Valletta FC	Sliema Wanderers
	Németország	1. FC Nürnberg	–
	Németo., Keleti zóna	SG Planitz	–
	Norvégia	–	Skeid Fotball
	Olaszország	AC Torino	–
	Portugália	Sporting CP	Sporting CP
	Románia	Industriile Textile Arad (ITA)	Industriile Textile Arad (ITA)
	Skócia	Hibernian	Rangers FC
	Spanyolország	CF Barcelona	Sevilla CF
	Svájc	AC Bellinzona	La-Chaux-de-Fonds
	Svédország	IFK Norrköping	Råå Idrottsförening
	Szovjetunió*	CDKA Moszkva	Szpartak Moszkva
DÉL-AMERIKA*	Argentína	River Plate	
	Brazília		
	Rio de Janeiro	Vasco da Gama	
	São Paulo	Palmeiras	
	Minas Gerais	Atlético Mineiro	
	Rio Grande do Sul	Internacional	
	Chile	Colo-Colo	
	Bolívia	Litoral Cochabamba	
	Paraguay	Olimpia Asunción	
	Peru	Atlético Chalaco	
	Uruguay	Nacional	
	Venezuela	Unión SC	
ÉSZAK- ÉS KÖZÉP-AMERIKA	Egyesült Államok	Philadelphia Americans	St. Louis Simpkins-Ford
	Mexikó	Club León	Veracruz
NEMZETKÖZI KUPA VÁLOGATOTTAK TORNÁI	Dél-amerikai bajnokok bajnoksága		Vasco da Gama
	Brit válogatottak tornája	Anglia	
	Balkán Kupa (1947)	Magyarország	

* naptári éves lebonyolítási rend

„Kanadaiak” nyerték a nyugatnémet bajnokságot

- ***Megérkeztek az első északi csillagok Olaszországba***
- ***Evita újra kupát küldött a spanyoloknak***
- ***Két hétig volt harminccsapatos a szovjet élvonal***

Rettenetes, mégis magasztos hangulatban ért véget az olasz bajnokság 1948–1949-es idénye. A Torino sorozatban ötödször is az élen végzett, törzstagjai közül Giuseppe Grezar, Ezio Loik, Guglielmo Gabetto, Valentino Mazzola és Franco Ossola 1943 óta minden bajnokcsapatnak tagja volt. Ám – ahogyan a Torino keretének szinte minden játékosa – május 4-én szörnyethaltak Supergánál. A 34. forduló után a „bikák” négy ponttal vezettek az Inter és hattal a Milan előtt. A szövetség a tragédia után úgy döntött, az utolsó négy forduló eredményétől függetlenül a Torinót nyilvánítja bajnoknak, más kérdés, hogy aztán a tulajdonképpeni ifjúsági gárda is megnyerte a kiírt és még hátralévő négy mérkőzést. Az ellenfelek tiszteletből ugyancsak korosztályos csapatot küldtek pályára.

Az idény előtt a Torino nyolc új játékost szerződtetett Andrea Bonaiutinak, a vezérkar az átigazolásokért felelős tagjának munkálkodása eredményeként. A Torót tartották Európa egyik „legmodernebb” klubjának akkoriban, Ferruccio Novo a fiatal játékosok megszerzését a jövőre szóló befektetésnek szánta. Az újak közül senki sem fért be az alapcsapatba, de Piero Oporto tizenegy, Rubens Fadini tíz mérkőzésen szerepet kapott. (Schubert Gyula, az egykori kőbányai összekötő 1948 elején Pozsonyból igazolt a Torinóhoz, egyébként kétszeres csehszlovák válogatottként. Öt mérkőzésen játszott a tavaszi idényben.)

A Grande Torino, történetének utolsó mérkőzése, a Benfica elleni összecsapás előtt, Lisszabonban. A zászló a magyar sportigazgató, Egri-Erbstein Ernő kezében

Érdekes, hogy a Torino akkor a nemzetközi piacon viszonylag ismeretlen külföldi játékosokat vásárolt, ellentétben, például, a Juventusszal és a Milannal, e két klub az idény során a londoni olimpia hősei közül erősített néhánnyal. A fehér-feketékhez

került a dán John Hansen és aztán januárban honfitársa, Johannes Pløger, a Milan decemberben megszerezte a svéd Gunnar Nordahlt. A piros-feketéknek akadt két további érdekes átigazolása: szerződtették Paddy Sloant, aki az olasz élvonal első ír játékosa lett, s egy tehetséges izlandit, bizonyos Albert Guðmundssont.

Utóbbi élete kész regény. 1923. október 5-én született Reykjavíkban, otthon a Valur csatára volt. 1944-ben Skóciába, a Skerry's College-ba ment közgazdaságtant tanulni, de közben amatőrként leigazolt a Rangersbe. Ott nem került be az első csapatba, de aztán átment a londoni Arsenalhoz, ahol, még mindig amatőrként, két bajnokin is szerepelt 1946-ban, ő lett egyébként az „ágyúsok" második külföldi (értsd: nem a szigetországból való) játékosa. Az egyesület szívesen kötött volna vele profi szerződést, de Guðmundsson nem kapott munkavállalási engedélyt. Az izlandi csatárnak ezért kapóra jött, hogy a Racing Paris, amely ellen játszott, érdeklődik iránta. Át is költözött Franciaországba, de nem a fővárosba, hanem Nancyba, ahol aztán profi szerződést kötött, minden idők első izlandi játékosaként. Góljaival az élvonal törpéi közé tartozó Nancyt bevitte a kupaelődöntőbe. 1948 nyarán újabb országba költözött, az AC Milan játékosa lett. Eleinte rendszeresen játszott a csapatban, ám a Lazio ellen súlyos térdsérülést szenvedett. A Milan orvosa nem akarta engedni az operációt, a riválisInteré, akit Guðmundsson ugyancsak felkeresett, mindenképpen javasolta. A csatár neki hitt, ezért, más megoldás nem lévén, felbontotta a piros-feketékkel kötött szerződését, s a kés alá feküdt. A beavatkozás sikerült, az akkor 25 éves csatár még öt évet játszott a francia élvonalban, a Racing Paris-ban és az OGC Nice-ben. A visszavonulása után Franciaországból importált női ruhaneművel kereskedett, majd kiterjesztette az üzletet más termékekre is. 1968-tól öt éven át vezette az Izlandi Labdarúgó-szövetséget, 1962 és 1989 között ő volt Franciaország konzulja Izlandon, 1974-ben választották be először az izlandi parlamentbe, amelynek tizenöt éven át volt a tagja. 1983-tól pénzügyminiszterként, 1985-től ipari miniszterként dolgozott, majd hazája nagykövete lett Franciaországban. 1994-es halála után szobrot emeltek a tiszteletére az Izlandi Labdarúgó-szövetség székháza előtt.

A bajnokságban szinte minden faktort tekintve a Torino bizonyult a legjobbnak, kivéve az idegenbeli teljesítményt, s a szerzett gólok számát, az Inter mindkettőben megelőzte. Utóbbit tudva nem meglepő, hogy a góllövőlistán a fekete-kékek csatárai, Nyers István és Amedeo Amadei foglalták el az első két helyet, egyébként a harmadik is egy magyar, a Bolognát erősítő Mike-Mayer István lett.

Spanyolországban ismét a CF Barcelonát avatták bajnokká, 1941 óta először tudott a címvédő ismételni. Ahogyan egy évvel korábban, újra a Valencia végzett a második helyen. A Les Corts bevehetetlen erőd volt a vendégcsapatok számára, a bajnoki arannyal zárt két idényben a Barça egyetlen hazai vereséget sem szenvedett. Noha egy évvel korábban három-, most „csak" kétpontos előnnyel végeztek az élen katalánok, ez volt a biztosabb címnyerés, az utolsó nyolc fordulóban már nem engedték át senkinek a vezetést. A Valencia 1948 tavaszán elrontotta a zárást, a következő idényben viszont inkább a téli hónapokban gyengélkedett, a végére nagyon feljött. Ez volt az első bajnoki idény, amelyben a Real Madrid valóban Madridban rendezte a hazai mérkőzéseit, tekintve, hogy a stadionnak helyt adó Chamartín de la Rosát 1948 júniusában csatolták a fővároshoz.

A Barcelona három trófeát is megnyert az idényben, a bajnoki cím mellett a tulajdonképpeni szuperkupát, amelyet Eva Duarte, azaz Evita, az argentin elnök, Juan Perón felesége ajánlott fel, akkor már másodszor, valamint a Latin Kupát. (Az Eva Duarte Kupáért első alkalommal,

1948 júniusában, az egy évvel korábbi győztesek, a bajnok Valencia és a kupagyőztes Real Madrid játszottak, utóbbi nyert 3:1-re.) A kor leggólerősebb Barcelona-csatára, **César Rodriguez** szállította a Sevilla elleni 1:0-s sikert hozó gólt a szuperkupa-találkozón, 1948 decemberében, majd Estanislao Basora és José Seguer a Latin Kupát eldöntő kettőt, nyáron, a Sporting ellen.

A bajnokcsapat kerete nem sokat változott az előző évihez képest, az uruguayi Enrique Fernández mindössze két új játékost épített be az alapcsapatába: Sagrerát, aki már az előző idényben is nem játszó tartalék volt, s egyébként csak egy meccsel játszott többet, mint riválisa, Navarro, az 1947–1948-as csapat jobbösszekötője, valamint a fiatal argentin csatárt, Nicolaut. A legtöbbet játszók tizenegye így festett: Velasco (25 mérkőzésen szerepelt) – Curta (26), Seguer (24) – Elias (13), Calvet (21), Gonzalvo II (21) – Gonzalvo III (23), Sagrera (10), César (24), Basora (25), Nicolau (18). A Barça különben profitált az argentin futball feszült „belpolitikai" helyzetéből, 1948 nyarán három játékost (Nicolaun kívül Marco Aurélio Di Paulót és Florencio Caffarattit) is áthozott onnan Európába.

A Valencia a Copa del Generalísimo megnyerésével vigasztalódott, a Chamartínban 1:0-ra megverte döntőbeli riválisát, az Atlético Bilbaót. Előtte, az elődöntőben, nagy csatában, 5:4-es összesítéssel gyűrte le a Barcelonát. A fináié egyetlen gólját az egyébként baszk származású Epi, **Epifánio Fernández Barridi** szerezte, aki részese volt a negyvenes évek nagy Valencia-sikereinek, három bajnoki címet, két kupaelsőséget szerzett csapatával.

Franciaországban a következő bő évtized legsikeresebb alakulata elhódította első bajnoki címét. A Stade de Reims 1962-ig hat bajnoki elsőséget szerzett, kétszer zárt másodikként.

A Stade de Reims bajnokcsapata. Állnak, balról: Jacowski, Petitfils, Jonquet, Abenoza, Prouff, Marche. Elöl: Flamion, Pierre Sinibaldi, Noël Sinibaldi, Batteux, Bini

Kétszer megnyerte a Francia Kupát, egyszer a Latin Kupát, amelyben egyszer még döntőt játszott. Nem utolsósorban a Real Madridon kívül egyedüliként kétszer is döntőt vívott a Bajnokcsapatok Európa-kupája első öt kiírásában. Az 1948–1949-es bajnokcsapat némiképp átmenet volt a háború utáni építkezés 1947-ben már bajnoki ezüstéremmel dekorált gárdája és az ötvenes évek európai viszonylatban is kiemelkedően erős legénysége között. A kulcsemberek közül Roger Marche 63 válogatottságig jutott, 1954-ig játszott a Reimsben. Pierre és Paul Sinibaldi egyaránt több mint kétszáz bajnokit vívott az együttesben. (Egy korzikai család három fiúgyermeke, Pierre, Paul és Noël is játszott a piros-fehéreknél, közülük utóbbi, a legidősebb futotta be a legszerényebb karriert.) Robert Jonquet 58-szoros válogatottként vonult vissza, 18 éven át volt az egyesület tagja. Nem utolsósorban Albert Batteux: 1937 és 1950 között szerepelt a klubban, ő volt a bajnoki címnyerés évében a kapitány, majd 1950-től edzőként a francia futball legsikeresebbjei közé emelkedett. A Stade de Reims az alábbi tizenegyre építve nyerte meg története első bajnoki címét: Paul Sinibaldi (28 mérkőzés) – André Jacowski (eredetileg Andrzej Żakowski, 34), Robert Jonquet (34), Roger Marche (33) – Armand Penverne (22), André Petitfils (32) – Albert Batteux (34), Pierre Bini (34), Jean Prouff 34), Pierre Flamion (30), Pierre Sinibaldi (26).

Félix Witkowski, a Lille kapusa gólt kap a kupadöntőben

A kupa Párizsban, a döntő színhelyén maradt, miután a Coupe de France specialistája, a tizenhárom éven belül ötödször első Racing Club 5:2-re megverte a Lille OSC-t.

Angliában a Portsmouth szolid, nem kifejezetten híres játékosokból álló kerettel, de nagyon egységes csapattal nyerte meg története első bajnoki címét. Egyetlen kivétellel – az angol élvonal első jamaicai játékosa, Lindy Delapenha – mindenki 1947 előtt érkezett a Pompey-hoz. Delapenha – aki bár rendkívül sokoldalú és értékes sportember volt, de még a legjobb indulattal is csak kiegészítő embernek számított – a jamaicai futball egyik legendája. 2007-ben megjelent róla a *The Jamaica Observer*-ben egy hosszú cikk, amely a „Jamaica legnagyobb futballistája, az ember, aki megelőzte a korát" címet kapta. Mi azért tartunk attól, hogy ez a cím inkább a Liverpool kingstoni születésű világklasszisát, John Barnest illeti.)

A Portsmouth bajnokcsapata. Állnak, balról: Scoular, Yewell, Butler, Flewin, Thompson, Ferrier. Elöl: Parker, Phillips, Clarke, Reid, Froggatt

A Portsmouth vezérkara profitálni tudott abból, hogy a háború alatt rengeteg jó futballista szolgált a tengerészetnél vagy a légierőnél a környéken, 1946-ra megerősítette velük a keretét. Az 1948–1949-es bajnokcsapat (Butler – Rookes, Ferrier – Scoular, Flewin, Dickinson – Harris, Reid, Clarke, Phillips, Froggatt) minden tagja több mint száz, sőt nyolc futballista több mint kétszáz bajnoki mérkőzést játszott a Portsmouth mezében. Noha később eljutottak a válogatottságig (Peter Harris és Jack Froggatt az angoloknál, Jimmy Scoular a skótoknál játszott), mindössze egy, világhírnévre emelkedett futballista volt közöttük: Jimmy Dickinson. Az 1953-as, magyarok elleni londoni találkozón, az Évszázad mérkőzésén is szerepelt balfedezet 48-szor viselte a háromoroszlános mezt, 764 bajnoki mérkőzést játszott 1946 és 1965 között a Portsmouth színeiben. Negyvenéves korában búcsúzott el.

A Pompey remekül kezdte az idényt, s ettől olyan lendületbe jött, hogy meg is nyerte a bajnoki címet. Szinte minden sikerült: amikor az egyesület elnöke, Bernard Law Montgomery (közismert becenevén Monty, a második világháború idején a brit vezérkari főnök) azt írta a kapitánynak, Flewinnek, hogy szerinte jó ötlet lenne hat gólt rúgni a Chelsea-nek, a csapat azt is megcselekedte. A végül ötpontos előnnyel a második Manchester United előtt záró Portsmouth olyan jó formába lendült, hogy sokan akár a duplázásra is esélyesnek tartották. Ám az nem sikerült, a második ligás Leicester City, az elődöntőben, nagy meglepetésre legyűrte. Igaz, a „rókák" a Wembley-ben már nem tudták megismételni remek teljesítményüket. Két kulcsjátékosuk, a kapus Ian McGraw és a középcsatár Don Revie (később a Leeds United történetének legsikeresebb menedzsere, majd angol szövetségi kapitány) nélkül tulajdonképpen simán, 3:1-re kikaptak a Wolverhampton Wanderertől. Stan Cullisnak, a „farkasok" egy évvel korábban még játszó fiatal menedzserének az irányításával, a Billy Wright, a világ első százszoros válogatott futballistája köré épített sárga-feketék ezzel a diadallal érték el aranykorszakuk első nagy sikerét.

Németországban meglepetésre a VfR Mannheim szerezte meg a bajnoki elsőséget, s nyerte el ezzel az új díjat, a szövetség által az adott idény legjobbjának felajánlott „salátástálat". Immár tíz csapat – az északi, a nyugati és a délnyugati ligából kék-két, a déliből három, míg a berliniből egy – került a különböző területi ligákból (Oberligákból) az egyenes kieséses szakaszba. A mannheimiek nagyon lemaradtak délen a Kickers Offenbach mögött, de aztán az országos sorozatban kiütötték (5:0) a Hamburger SV-t, sőt, az elődöntőben 2:1-re legyőzték az offenbachiakat. Érdekes meccs volt, az első nyolc percben három gól is esett, de az utolsóval ki is alakult a végeredmény. A másik ágon a Borussia Dortmund szintén fölényes győzelemmel kezdett (5:0) a Berliner SV 92 ellen, majd megismételt mérkőzésen 4:1-re megverte a nagy esélyesnek kikiáltott Kaiserslauternt is. Ettől, persze, azonnal a sárga-feketék lettek a nagy favoritok.

A VfR Mannheimnek nem voltak korábbi sikerei, nem voltak híres játékosai, „csak" az utolsó leheletükig küzdő futballistái. A stuttgarti döntőben, 92 000 (!) néző előtt, a Dortmund Werner Erdmann révén vezetést szerzett. Ernst Löttke az utolsó negyedórának vélt periódus kezdetén erre válaszolt. Ám néhány perccel később Erdmann rúgott még egyet, amit viszont egy másik Ernst, Langlotz a 85. percben kiegyenlített. Kétszer tizenöt perc hosszabbítást játszottak, s ebben már csak egy gól esett: Ernst Löttke, élete nagy napján, berúgta a második gólját is. Hans Schmidt, a korábbi német válogatott játékos, a Schalke harmincas évekbeli aranycsapatának sikeredzője a negyedik bajnoki címét szerezte így edzőként. Csapata a „kanadaiak" becenevet kapta…

Az idény legjobb német csapata, a VfR Mannheim

A történet a második világháború idejére nyúlik vissza, a britek által ellenőrzött 133-as hadifogolytáborba. Ott találkozott a Szudéta-vidéken született, hugenotta őseire is büszke, Rotterdamnál fogságba esett Rudolf de la Vigne néhány, Észak-Afrikában elfogott futballistával, Philip Henningerrel, Hermann Jöckellel, Ernst Langlotzcal, Jakob Müllerrel (mindannyian játszottak aztán az 1949-es bajnoki döntőben) és Herbert Senckkel. De la Vigne ott kapta a később a futball világában ismertté vált becenevét, a Bellát. 1946-ban, hatévnyi fogság után tért vissza Németországba, ahol hamar rájött, hogy nincs hova mennie. Úgy döntött, egy olyan városban kezd új életet, amelyet nyolcvan százalékig lebombáztak. A hazatérő többi „kanadai" is tartotta magát az álmukhoz: egyszer még, otthon, együtt futballoznak. 1949. július 10-én együtt érték el a VfR Mannheim történetének legnagyobb sikerét.

Csehszlovákiában mindössze 13 fordulót, gyakorlatilag egy fél szezont játszottak le 1948 őszén, a szövetség akkor úgy döntött, hogy áttér a „szovjet típusú" bajnoki naptárra, s 1949 elején új szezont kezd. Addig a rendkívüli támadójátékot játszó, 71 gólt szerző Slavia és Viktoria Plzeň vezette a mezőnyt.

A Szovjetunióban a CDKA nyerte meg az 1948-as bajnokságot, noha a Dinamo vezetett szinte végig. A tavaszt, akárcsak egy évvel korábban, kissé elrontotta a hadsereg alakulata, ellenben utána a második fél év mind a tizenegy mérkőzését megnyerte. A Dinamo előnyéből egy pont még az utolsó mérkőzés előttig is megmaradt. Szeptember 24-én, a bajnokság utolsó találkozóján a két élcsapat egymás ellen játszott. Vszevolod Bobrov a 3. percben vezetést szerzett, Konsztantyin Beszkov még az első negyedórában kiegyenlítette azt. Kevéssel a szünet előtt Valentyin Nyikolajev újra előnyhöz juttatta a katonákat, de a második félidő derekán, Ivan

Kocsetkov öngóljával, 2:2-re alakult az állás. Már csak négy perc volt hátra, a döntetlennel a Dinamo letaszította volna a trónról a riválisát. Ám akkor Vjacseszlav Szolovjov nagy lövése után a labda kipattant a kapufáról, éppen Bobrov elé. Ő pedig az ennél nehezebb helyzeteket sem nagyon rontotta el... A katonák 3:2-re nyertek, s így sorozatban harmadszor is bajnokok lettek. Alaptizenegyük így festett: Nyikanorov (26 mérkőzésen szerepelt) – Ljaszkovszkij (15), Kocsetkov (20), Csisztohvalov (20) – Szolovjov (22), Vodjagin (22) – Grinyin (26), Nyikolajev (22), Fedotov (17), Bobrov (17), Gyomin (26). Borisz Arkagyev keretében összesen huszonketten játszottak. A „tartaléksorban" is olyan kiváló, későbbi meghatározó futballisták voltak, mint Jurij Nirkov és Anatolij Basaskin.

Korabeli színes felvétel a CDKA Moszkva gárdájáról. Középen Vszevolod Bobrov

Ez volt egyébként minden idők egyik legfurább bajnoksága. 1948. május 2-án harminc (!) gárda kezdett játszani az élvonalban, minden köztársaságnak és minden nagy orosz és ukrán központnak volt képviselője az elitben. Ám az illetékesek nem egészen két hét alatt (!) rájöttek, hogy a rendszer működésképtelen, az addig lejátszott harminc mérkőzésből huszonkettőnek az eredményét törölték, s ismét tizennégy csapatosra redukálták a mezőnyt.

Októberben aztán teljes lett a CDKA diadala: a kupadöntőben 3:0-ra megverte a Szpartakot.

LATIN KUPA

A Barcelona lett az első győztes

Ebben az esztendőben írták ki először a Latin Kupát, amelynek ötlete már majdnem negyedszázaddal korábban megfogant egy spanyol újságíró, Alberto Martín Fernández fejében. A XX. század elején az Osztrák-Magyar Monarchiában népszerű Challenge Cup mintájára szeretett volna egy több országot átfogó, mindenhonnan a legerősebb csapatot verbuváló kupasorozatot létrehozni. Az ötlet később elhalt, illetve a kontinens más részén, Közép-európai Kupa néven vált valósággá. Az első Latin Kupát csak 1949 elején kezdték szervezni, a spanyolok kezdeményezésére. Ők vállalták az első házigazda szerepét is. Egy-egy elődöntőt tartottak Barcelonában és Madridban, a katalán város legnagyobb stadionjába, a Les Cortsra vitték a „bronzmérkőzést", a Chamartínba pedig a döntőt. Az egyik ágon a portugál Sporting CP könnyedén legyőzte a supergai tragédia után még nem is egészen két hónappal fiatal csapattal kiálló Torinót (3:1), a másikon a Barcelona még a vártnál is sokkal magabiztosabban, 5:0-ra megverte a francia színeket képviselő Stade de Reimst. A harmadik helyért az olaszok, gólokban gazdag mérkőzésen, 5:3-ra nyertek a kicsit túl hamar vakációzó reimsiek ellen. A döntő hozta a torna legjobb mérkőzését, a Barcelona 2:1-re nyert a portugálok ellen. A gólokat Basora, Seguer, illetve Correia szerezte.

AZ ÉV TÖRTÉNETE

A dél-amerikai futballsztrájkok

Noha az argentin és az uruguayi labdarúgás is a harmincas évek elején a professzionalizmus útjára lépett – értsd: a futball szakma lett, mint a pék, a kereskedő vagy az orvos – a játékosok érdekvédelme megoldatlan maradt. Mint az *Andreas Campomar* kiváló *Golazo!* című könyvében olvasható, pedig Montevideóban például a legtekintélyesebb sztár, José Nasazzi, a világbajnok válogatott kapitánya vitte a zászlót, 1938-ban őt választotta az alakuló szakszervezet, az Agrupación de Jugadores Uruguayos Profesionales az első elnökének. Miután a szervezet nem kapta meg a megfelelő elismerést a szövetségtől, a futballisták négyhetes sztrájkba léptek. 1944-ben az argentin labdarúgók is megalapították a maguk szervezetét, a Fútbolistas Argentinos Agremiadost, sőt két évvel később újabb csoportosulás jött létre Uruguayban is.

1948 végén az argentin és az uruguayi futballisták egy része is sztrájkba lépett. Az AFA, az Argentin Labdarúgó-szövetség elismerte ugyan a futballisták szakszervezetét, de nem teljesítette a követeléseket. Ahogyan korábban Uruguayban, úgy Argentínában is tekintélyes játékosok álltak a seregek élére. Novemberben Fernando Bello, az Independiente kapusa, Oscar Basso, a San Lorenzo csapatkapitánya és **Adolfo Pedernera**, a River Plate korábbi, akkor már az Huracánban játszó csillaga jobb munkakörülmények biztosítását, a minimálbér meghatározását, valamint a szakszervezet elismerését követelte. Ahogyan *Campomar* találóan megfogalmazta: „Közel két évtizeddel azután, hogy a La Plata folyó két oldalán létrejött a profi futball, a kapcsolat a klubok és a játékosok között még mindig feudálisnak volt mondható.”

A Juan Perón vezette kormány megpróbált közvetíteni, de az egyesületi vezetők hajthatatlannak tűntek. Sőt, megegyezés helyett bekeményítettek. A bajnokság utolsó négy fordulójában a klubok többnyire amatőrjátékosokat szerepeltettek, mivel felbontották a sztárjátékosok szerződését. A bajnoki címet megszerző Independiente a titulust biztosító találkozójára mindössze 900 néző váltott jegyet. Nagyobb érdeklődést keltett az a gálamérkőzés, amelyet Montevideótól 150 kilométernyire, Juan Lacaze városában, az ország legnagyobb textilgyárának, a Campomar y Soulasnak a pályáján játszottak. Az uruknál Gambetta, Obdulio Varela, Ernesto, Schiaffino és Miguez, a vendégeknél Di Stéfano, Túcho Méndez, Moreno, Loustau és Rossi is játszott. Mind részt vettek a sztrájkban, a bevétellel segíteni akarták a náluk rosszabb anyagi helyzetben lévő, de a tiltakozás mellett kitartó kollégáikat.

Közben Kolumbiában is felforrósodott a helyzet. 1948. június 26-án két, egymással egyébként nem mindenben egyetértő vezető, Alfredo Senior, a bogotái Millonarios elnöke és Humberto Salcedo megalapították a DiMayort, teljes nevén a Division Mayor del Futbol Colombianót. Nézetkülönbségük abban állt, hogy Salcedo, aki aztán a (nevezzük így: a liga) első elnöke is lett, szeretett volna végre egy országos bajnokságot kiírni, Senior, a klubtulajdonos ellenben úgy gondolta, a legfontosabb, hogy a klubok bizonyosfajta autonómiát élvezzenek a szövetséggel szemben, s megmaradjon a lehetőségük arra, hogy bármikor jövedelmező túrákra

mehessenek, illetve, hogy nemzetközi túrákra induljanak. *Campomar* rámutatott arra, hogy egy 1948-as bogotái négyes torna alaposan átformálta az ottaniak gondolkodását. A montevideói River Plate és az argentin Vélez Sarsfield mérkőzései az Independiente Santa Fével és a Millonariosszal rekordközönséget, s ebből következően rekordbevételt hoztak. A klubvezetők ebből levonták azt a következtetést, hogy külföldi sztárokra van szükségük.

Törekvéseik nem estek egybe, nem is eshettek egybe az Adefútbol, a Kolumbiai Labdarúgó-szövetség érdekeivel. Pedig még segítséget is kaptak a politikától. Az állam óriási összeget, 10 000 pesót ajánlott fel a bajnoknak, jelezve, látja és érzi a labdarúgásban, illetve annak népszerűségében lévő lehetőségeket. A liberális ellenzéki politikus, korábbi miniszter, a közelgő választások esélyesének számító Jorge Eliécer Gaitán megölése után kiéleződött belpolitikai helyzetben, az erőszakos cselekmények számának növekedésekor, a Bogotázo (gyakorlatilag Bogotá belvárosának szétverése) után a Mariano Ospina Pérez vezette kormány helyesnek látta, ha a nép nem a politikával, hanem a futballal foglalkozik.

Eleinte a DiMayor jól funkcionált, meg tudott állapodni a vidéki területi szövetségekkel is. Ám aztán egyre jobban kiéleződött a Bogotá-Barranquilla ellentét, s amikor a fővárosi klubok hatalmasságai nem engedték el a májusi Dél-Amerika-bajnokságra a futballistáikat (Kolumbiát egyetlen légiós kivételével csak a Junior Barranquilla játékosai képviselték), az Adefútbal kizárta soraiból a DiMayort. Nem sokkal később hasonló lépésre szánta rá magát a Conmebol, a dél-amerikai szövetség is.

A kolumbiai liga hirtelen törvényen kívülivé vált, a klubjaival együtt. Alfredo Senior nem esett kétségbe. Argentin játékos-edzőjét, Carlos „Cacho" Aldabét hazaküldte Buenos Airesbe, tárgyaljon a legnagyobb fogásról, a kontinensszerte óriási tekintélynek örvendő Adolfo Pedernera megszerzéséről. A Mesternek (Maestro) becézett támadófedezet akkoriban már túljárt pályafutása legjobb évein, a River Plate-et elhagyva az Huracánban futballozott, közben megjárta a mexikói Atlantét is. Aldabe olyan ajánlatot tett neki, amelyet hallva sem Pedernera, sem később az egyesület elnöksége nem jutott szóhoz. Ötezer dolláros „aláírási pénzt", s havi ötszáz dolláros fizetést kínált. Már otthon, Bogotában, amikor az elnökség mindezt meghallotta, tagjai csak annyit kérdeztek: „Megőrültek? Miből fogjuk mi ezt kifizetni?" Attól kérdezték ezt, aki 1946-ban, amikor megalakította a klubot, a Milliomosok nevet választotta.

Senior később csak nevetett a folytatáson. A tamáskodók ugyanis azzal „ijesztgették", hogy az addigi átlagnézőszám többszöröse, öt-hatezer néző kell rendszeresen ahhoz, hogy Pedernerát fizetni lehessen. Amikor a Maestro először kifutott aztán az El Campín gyepére, harmincezer őrjöngő szurkoló várta.

Közben Argentínában még mindig tartott a legjobb játékosok és a klubvezetők közötti kötélhúzás. Ángel Labruna, Julio Cozzi, **Nestor „Pipo" Rossi**, Alfredo Di Stéfano és a többiek szerettek volna Argentínában maradni, miközben egyre gyakrabban csábították őket az európai, elsősorban a spanyol és az olasz klubok. Mégis vacilláltak. A hazájukban a korábbiakhoz képest „aprópénzért" játszottak, ugyanakkor Európa nemcsak a nagy pénzt, hanem a bizonytalanságot, az ismeretlent is jelentette számukra.

A megoldást egy másik dél-amerikai ország és egyben Pedernera példája kínálta.

AZ ÉV CSAPATA

A Grande Torino és a supergai tragédia

Az olasz labdarúgás addigi történetében nem volt eredményesebb szereplő a Grande Torinónál, a „bikák" legendás alakulatánál. 1949 tavaszán már sorozatban az ötödik bajnoki címének kapujában állt – hasonlóra korábban csak 1931 és 1935 között a Juventus volt képes, a Toro sikere talán azért volt értékesebb, mert az 1943-as és az 1946-os elsőség között a második világháború miatt nem rendeztek bajnokságot, tehát a sikersorozat hosszabb ideig tartott –, Vittorio Pozzo rendszeresen hét-nyolc-kilenc, illetve a magyarok ellen tíz játékosára építette a válogatottat. Az alaptizenegy korösszetétele ideális volt, s Torino még éveken át uralhatta volna az olasz futballt.

Ám minden másképpen alakult, 1949. május 4-én, a calcio történetének legtragikusabb napján a Grande Torino Lisszabonból hazafelé tartó gépe a nagy ködben nekiment a Superga-domb tetején magasló bazilikának. Lezuhant, mind a harmincegy ember, tizennyolc játékos, öt vezető, három újságíró, egy túraszervező és négyfőnyi személyzet szörnyethalt. A küldöttségnek két magyar tagja volt, Egri-Erbstein Ernő sportigazgató és Schubert

AZ EDZŐ

Az ismeretlen angol

Kevés csapat nyert sorozatban öt bajnoki címet a világ legerősebb bajnokságainak valamelyikében, s közülük egynek sem volt abban a periódusban annyi edzője, mint a Torinónak. 1942–1943-ban még Kutik András, majd Antonio Janni irányította a csapatot, utóbbi maradt a következő, a világháború miatt csak területi alapon játszott, nem hivatalos bajnokságra is. 1945–1946-ban, az újrakezdésnél Luigi Ferreróra bízta Novo elnök a gárdát, aki 1947 nyaráig maradt, akkor átszerződött a Fiorentinához. Az 1947–1948-as idényben sportigazgatóként Roberto Copernico, edzőként Mario Sperone dolgozott, majd az újabb címnyerés után változott a képlet: Novo az addigi tanácsadót, Egri-Erbstein Ernőt bízta meg a sportigazgatói teendőkkel, ő pedig az angol Lesley Lievesley-t javasolta trénernek. Janni 1943 eleji színrelépése óta először volt olyan edzője a Torónak, aki korábban nem volt a klub játékosa.

Lievesley (a tulajdonképpeni pályaedző az ész, Erbstein Ernő mögött) a Doncaster, a Manchester United, a Chesterfield, a Torquay United és a Crystal Palace védője volt 1929-től egy évtizeden át, kiemelkedő sikerek nélkül. A háború alatt hol ejtőernyős-kiképzőként, hol az ellenséges vonalak mögött kémeket likvi-

Gyula, az egykori kőbányai csatár. A csapat egy gálamérkőzésre utazott Lisszabonba, a Benfica kapitányának, Francisco Ferreirának tiszteletére. „Xico" Ferreirát akkoriban a Real Madrid és a Torino is szívesen szerződtette volna, de ő, a 30. születésnapjához közeledve inkább maradt a Benficánál. Egyébként rendkívül megviselte, hogy éppen az ő gálamérkőzéséről hazafelé tartva érte baleset a torinói játékosokat, pénzt küldött az áldozatok családjának, s haláláig a trófeái, érmei között őrizte a lakásában a Grande Torino fekete keretbe illesztett fotóját.

A Fiat G.212-es típusú gép a mérkőzést követő nap, május negyedike reggelén indult visszafelé a portugál fővárosból. Leszállt Barcelonában, megtankolt, majd folytatta útját Piemontba. Torino közelébe érve a pilóta, Pierluigi Meroni – a rossz látási viszonyok és a rádióadás gyengesége miatt – lejjebb ereszkedett, majd manőverezés közben a Superga-dombon lévő bazilikának ütközött. Senki sem élte túl a katasztrófát. Az áldozatok azonosításában Vittorio Pozzo szövetségi kapitány segített, akinek szinte minden futballista a játékosa volt. Olaszország gyászba borult. A játékosokat óriási részvét mellett helyezték örök nyugalomra, a temetésen legalább ötszázezer ember siratta az áldozatokat. A Torónak mindössze két felnőtt játékosa maradt, Sauro Tomà, aki porcsérülése miatt maradt le az útról, valamint a harmadik számú kapussá visszasorolt Renato Gandolfi. Az ifjúsági csapat kapitánya, Luigi Giuliano az eredeti tervek szerint utazott volna, de végül útlevélgondok miatt otthon maradt. 1955-ben a magyarok ellen ünnepelte egyetlen válogatottságát. A Torino vezetői szerették volna, ha az akkoriban, eltiltása idején, a Pro Patriában tréningező Kubala László is a küldöttséggel tart, de a Barcelona későbbi nagy csillaga kisfia betegsége miatt lemondta az utat.

1949. május 26-án az argentin River Plate genovai emigránsok gyermekeként született elnöke, Antonio Vespucio Liberti felajánlotta Ferruccio Novo elnöknek, hogy Dél-Amerika akkor legtekintélyesebb klubja jótékonysági mérkőzést játszik a Stadio Comunalében az áldozatok hozzátartozóinak megsegítése céljából. A találkozót Gara della solidarietának, a szolidaritás mérkőzésének nevezték el. A River, amely 34 órás légiút után, Rio de Janeiro, Dakar és Lissza-

dálóként tevékenykedő edző 1945-ben Hollandiába ment dolgozni, a Heracles csapatát edzette, illetve Jesse Carver segítőjeként az ottani válogatott fizikai felkészítéséért volt felelős. 1947-ben költözött Itáliába, a Torino ifjúsági csapatát irányította, nagy sikerrel. A gárda 1948 tavaszán Angliában az országát képviselve részt vett egy nemzetközi tornán. Vittorio Pozzo, aki szövetségi kapitányként is mindig „rajta tartotta a szemét" korábbi klubján, elkísérte a küldöttséget. Hazafelé mindketten rajta voltak azon a gépen, amely egy műszaki hiba miatt alig tudott leszállni, majd megállni, s végül letarolta a szárnyával az egyik hangárt. Miután Pozzóék túlélték a szörnyű utazást, a galambősz mester felkérte Lievesley-t a londoni olimpiára készülő olasz keret erőnléti edzőjének. Az ottani jó szereplés, a negyeddöntőbe jutás csak erősítette a pozícióját. Erbstein Ernőnek is nagyon tetszett a munkája, ő beszélte rá aztán a külföld felé szívesen nyitó – 1948 nyarán három légiót is szerződtető – Novo elnököt arra, hogy az angol trénert emelje fel az első csapathoz. Lesley Lievesley, aki 38 évesen ugyancsak életét veszítette a supergai balesetben, 1926, Peter Farmer távozása óta az első angol edző lett a Torinónál. A következő nyártól fényűző szerződés várta volna a Juventusnál. Olyan kiváló baráti kapcsolatba került a fiatal elnökkel, Gianni Agnellivel, hogy később a Torino városi riválisa, a Juve fizette ki a feleségének, Harrietnek a holttest Angliába szállíttatását. A „zebrák" aztán mégis brit edzővel vágtak neki a következő idénynek, szerződtették Lievesley korábbi főnökét, Jesse Carvert.

bon érintésével érkezett Olaszországba, elvitte a legnagyobb sztárjait, Vaghit, Yaconót, Loustaút, Rossit, Labrunát és az ifjú Alfredo Di Stefanót is Torinóba. Az ellenfél, a Torino Simbolo, vagyis a jelképes Torino színeiben a kor olasz futballjának olyan helyi és légiós csillagai játszottak, mint Lucidio Sentimenti IV, Giampiero Boniperti, Nyers István, Gunnar Nordahl és John Hansen. A szomorú hangulatú gálameccs Nyers, Labruna, Annovazzi és Di Stéfano egy-egy góljával 2:2-re végződött.

A Grande Torino alapcsapata

VALERIO BACIGALUPO: 1924. március 12-én született Vado Ligurében, a Cairese, a Savona, illetve a háború alatt, nem hivatalos mérkőzéseken a Genova 1893 és a Vado tagja volt. 1945 őszén került, 160 000 líra ellenében a Toróhoz. Négy bajnoki címnek volt részese, mindvégig ő volt az első számú kapus, 137 találkozón szerepelt a „bikák" csapatában az olasz élvonalban. Ötször védett az olasz válogatottban.

ALDO BALLARIN: A jobbhátvéd a Velencéhez közeli Choggiában született 1922. január 10-én, a Rovigo, a Triestina és a Venezia futballistája volt. Rendkívüli tehetségnek tartották, aki remekül beilleszkedett a „sistemába", miután éveken át játszott egy más felállítási rendben, a „metodóban". Ez magyarázza, hogy Ferruccio Novo másfélmillió lírát adott érte a velencei klubnak, többet, mint előtte Mazzoláért és Loikért együttvéve! Ballarin négy bajnoki címet nyert 148, a „bikákkal" játszott élvonalbeli bajnoki mérkőzésén, kilenc válogatottbeli szereplés áll a neve mellett. Öccse, Dino is szörnyethalt Supergánál.

MARIO RIGAMONTI: A középhátvéd 1922. december 17-én Bresciában született, mindössze 19 évesen került a Toróhoz. A háború utolsó éveiben újra a Brescia, majd a Lecco mezét viselte, 1945. október 14-én, a Juventus ellen mutatkozott be az élvonalban. Négy bajnoki címnek volt részese, 140 meccsen egyetlen gólt szerzett. Háromszor játszott a válogatottban, 1947-ben a magyarok elleni 3:2-n mutatkozott be.

VIRGILIO MAROSO: A balhátvéd egy Vicenza környéki kis faluban, Crosara di Marosticában született 1925. június 26-án. A Torino nevelése volt, majd mielőtt bekerült volna az első csapatba, egy (háborús) évet az Alessandriában töltött. 1945-től 103 bajnoki meccset játszott a Toróban, négyszeres bajnok. Hétszeres válogatott, egy góllal. Öccse, Pietro is élvonalbeli futballista lett, majd 2012-es haláláig a Varese tiszteletbeli elnökeként tevékenykedett. Még érdekesebb, hogy unokatestvérük volt Severino Minelli, a háború előtti svájci futball egyik legnagyobb alakja, a nyolcvanszoros válogatott.

EUSEBIO CASTIGLIANO: 1921. február 9-én Vercelliben született, a legendás helyi klub, a Pro Vercelli nevelése volt. Miután 1941-től két szezon alatt 26 gólt szerzett a B-ligás Speziában, a Torino hatszázezer líráért leigazolta. Előtte, a háború utolsó két évében a Biellese és a Vigevano középfedezete volt. Ő is az 1945–1946-os idény első, a Juve elleni mérkőzésén debütált az élvonalban, annak a szezonnak a gólkirálya lett. A Torinóban 116 bajnokin 35 gól fűződött a nevéhez. Négyszeres bajnok, a válogatottban hét mérkőzésen egy gólt ért el.

GIUSEPPE GREZAR: A trieszti származású jobbfedezet 1918. november 25-én született, a Torino 450 000 líráért szerezte meg a Triestinától 1942-ben. Részese volt a Grande Torino mind az öt bajnoki diadalának és az 1943-as kupagyőzelemnek is. A bordó ingesek között 154 bajnokin 19 gólt szerzett. 1944-ben, a háború alatt a ma Szlovéniához tartozó Izola csapatában, az

Ampeleában futballozott. A válogatottban nyolc mérkőzésen egy gólt lőtt. A lánya, Ardea később Romeo Menti fiával, Cristianóval között házasságot.

ROMEO MENTI II: Vicenzában született, 1919. szeptember 5-én, két bátyja, Mario és Umberto is futballista volt, a legidősebb kevésbé sikeres, ezért is támad némi zavar az elnevezésekben, Romeót hol „kettőnek", hol „háromnak" jelölték. A Vicenza, majd a Torino tagja volt, a háborús években az AC Milanót (AC Milant) és a Stabiát erősítette, majd az 1945–1946-os, „félhivatalos" bajnokságot a Fiorentinában töltötte. Firenzéből szerezte vissza a Torino. Jobbszélső létére 131 bajnoki mérkőzésen 53 gólt ért el bordó mezben. Négyszeres bajnok, kétszeres kupagyőztes, utóbbiból egyet a Fiorentinával nyert. Hét válogatott meccsén öt gólt szerzett.

EZIO LOIK: A jobbösszekötő Fiumében született 1919. január 26-án. A helyi Fiumanában kezdett futballozni, de 18 évesen már az AC Milanóban mutatkozott be az élvonalban. 1940-ben elindult hazafelé, a Venezia játékosa lett, két nagyon sikeres évet töltött ott, Valentino Mazzolával remek párost alkotva. Kettejükért 1,2 millió lírát és két játékost adott Novo elnök 1942 nyarán. Megérte, mindketten pillérei lettek az ötszörös bajnok Grande Torinónak. A kétszeres kupagyőztes (ebből egyet még a velenceiekkel szerzett) Loik 160 mérkőzésen 62 gólt ért el a csapatban, egyébként a „bikák" között Elefántnak szólították. Akadt egy sokkal hízelgőbb beceneve is: a lehetetlen gólok embere. Az olasz válogatottban 9 mérkőzésen 4 gólt rúgott.

GUGLIELMO GABETTO: A csapat legidősebb játékosa 1916. február 24-én született Torinóban. Egyike volt annak a mindössze három futballistának (a másik kettő Alfredo Bodoira és Eugenio Staccione), akik a Toróval és a Juventusszal is nyertek bajnoki címet. Az elegáns külseje és játéka alapján Bárónak, Il Baronénak becézett Gabetto 1934 és 1941 között 164 bajnoki meccsen 85 gólt szerzett a Juvében. Utána 300 000 líráért átigazolt, s az 1935-ös mellé még további öt bajnoki címet szerzett, miközben 193 bajnoki 102 gólt vágott. Mind a két klubjával egyszer megnyerte az Olasz Kupát is. Hat mérkőzésen öt gólt lőtt a Squadra Azzurrában.

VALENTINO MAZZOLA: 1919. január 26-án született Lombardiában, a Milánóhoz közeli Cassano d'Addában. Húszéves koráig a Tresoldi, a Fara d'Adda, majd az Alfa Romeo autógyár csapatának a futballistája volt. Húszévesen Velencébe került, a haditengerészethez vonult be. Előbb a Venezia tartalékjai, majd a legjobbak között játszott, vele és Loikkal érte el a klub a legnagyobb sikereit. A balösszekötőt játszó Mazzola 1942-ben átigazolt a Torinóhoz, ahol az öt bajnoki címet nyerő gárda legnépszerűbb és legsikeresebb játékosává nőtte ki magát. A 170 bajnoki mérkőzésén 97 gólt szerzett bordó mezben. Ő volt az 1946–1947-es idény gólkirálya. A válogatottban 12 meccsen négy gólt ért el. Két fia közül Sandro az Inter és az olasz válogatott Európa-bajnok, vb-ezüstérmes középpályása, a keresztnevét Novo elnök után kapó Ferruccio olasz bajnok lett.

FRANCO OSSOLA: Varesében született 1921. augusztus 23-án. A helyi csapatból mindössze 55 000 líráért szerezte meg a Torino. A teljes további pályafutását a „bikáknál" töltötte, 1939-től 181 mérkőzésen 85 gólt szerzett a klub balszélsőjeként, ötszörös bajnok, egyszeres kupagyőztes. Fia, aki a supergai tragédia után született 1972-ben világcsúcsot állított fel társaival egy 4x200 méteres atlétaváltó tagjaként.

(E tizenegy játékoson kívül a supergai tragédia áldozata lett a klub futballistái közül Rubens Fadini, Piero Operto, Dino Ballarin, Danilo Martelli, a francia Émile Bongiorni és Ruggero Grava, valamint a magyar Schubert Gyula is.)

A LONDONI OLIMPIA

A svédek diadalmenete

Az 1938-as világbajnokság után tíz évvel, a londoni olimpián rendeztek újra olyan futballtornát, amelyen több kontinens csapata is részt vett. A július 26. és augusztus 13. között rendezett vetélkedőn tizennyolc válogatott vett részt, miután Magyarország, Lengyelország, Burma, Pakisztán és Palesztina csapata visszalépett.

Természetesen továbbra is érvényben volt a NOB amtőrszabályzata, amely miatt profi játékosok nem szerepelhettek. Az amatőrizmushoz ragaszkodó skandinávok, valamint az állami amatőrizmust képviselő, már egyre erősebb csapatokkal rendelkező „keleti blokk" képviselői számítottak az esélyeseknek, noha utóbbi országaiból kettő visszalépett, a szovjetek pedig még nem érezték időszerűnek a részvételt az olimpiai játékokon.

A tizennyolc résztvevőből három ázsiai, Afganisztán, India és Korea először vett részt ilyen nagy tornán. Megjelenésük kétségtelenül jelezte a sportág ottani erősödését, népszerűségét is. Részt vettek az olimpián a kínai futballisták is, akik miután az első mérkőzésükön kikaptak 4:0-ra a jó erőkből álló, Lefter Küçükandonyadis köré épített török csapattól, sietve hazautaztak. Soha többé nem játszottak együtt, a játékosok egyik fele később a bő egy év múlva kikiáltott Kínai Népköztársaság válogatottjában, a másik a Kínai Köztársaság, a későbbi Tajvan alakulatában szerepelt.

A torna két selejtezővel kezdődött, az egyiken a luxemburgiak könnyedén, 6:0-ra megverték a gyenge afgán csapatot, majd a hollandok 3:1-re legyőzték az íreket.

A nyolcaddöntők már érdekesebb, változatosabb mérkőzéseket hoztak. Nagyon jól helyt álltak a koreaiak, akik alig bő két hónappal korábban csatlakoztak csupán a FIFA-hoz. Az egyetlen, a Korea Egyetemet képviselő tartalékkapuson kívül a többieket mindössze két klubból válogatta Ri Jang Min (Lee Young Min) szövetségi kapitány: a Chosun Jeonupból és a Cho-il

A magyar futball sikere is volt a svédek olimpiai elsősége

Imi Markos, az egykori válogatott játékos fia, az élete nagy részét Svédországban leélt kiváló újságíró idézte fel hajdanán, hogy az 1948-as olimpiai bajnok svéd csapat minden egyes pályára lépett játékosát egy kivételével magyar klubedző készítette fel a tornára. A „kakukktojásnak", a legidősebb Nordahl fivérnek is hét éven keresztül magyar, Vampetits „Pidi" volt a klubedzője Degerforsban. Íme, a lista: Torsten Lindberg (IFK Norrköping, klubedzője Czeizler Lajos) – Knut Nordahl (IFK Norrköping, Czeizler), Erik Nilsson (Malmö FF, Konrád Kálmán) – Birger Rosengren (IFK Norrköping, Czeizler), Bertil Nordahl (Degerfors IF, edzője 1937 és 1944 között Vampetits István), Sune Andersson (AIK, Vampetits) – Kjell Rosén (Malmö FF, Konrád), Gunnar Gren (IFK Göteborg, Nagy József), Gunnar Nordahl (IFK Norrköping, Czeizler), Nils Liedholm (IFK Norrköping, Czeizler), Henry Carlsson (AIK, Vampetits). Játszott még a tornán kétszer Knut Nordahl helyén: Björne Leander (AIK, Vampetits István). Soha, egyetlen más tornagyőztes külföldi csapat sikerében nem játszottak ilyen óriási szerepet a magyar klubedzők!

Yanjóból. E kettő számított a függetlenségét nem sokkal korábban visszanyert országban a legerősebbnek. Mindkettő magánkézben volt, az első, egy villamosipari cég egyesülete, lakással és az amerikaiaktól vett gépkocsival csábította soraiba más kluboktól a riválisok legjobbjait. A Cho-il Yanjo egy sörgyár bázisára épült, köszönhetően a sportrajongó, s egyébként egy kosárlabdacsapatot is támogató elnöknek, Kim Young Ginek. A válogatott személyes viták kereszttűzében „készült" a tornára – egyetlen közös edzés nélkül. Helyet kaptak a keretben veteránok, köztük olyanok, mint az akkor már 38 éves Kim Yong Sik, aki az 1936-os, berlini olimpián egyike volt a japán válogatott koreai nemzetiségű játékosainak.

A koreaiak mindenkit megleptek bemutatkozó mérkőzésükön, 5:3-ra megverték az esélyesebbnek vélt mexikói legénységet. Kiestek az indiaiak is, pedig talán még jobb benyomást keltettek, mint a koreaiak. A franciák amatőrcsapatától 2:1-re kikaptak, de akár nyerhettek is volna, ha nem hagynak ki két tizenegyest! A csapat mindazonáltal nem is elsősorban a játékával keltett szenzációt, hanem azzal, hogy futballistái többsége mezítláb, vagy legfeljebb fáslizott lábára húzott zokniban vette fel a harcot a franciák bakancsra emlékeztető kemény cipőivel szemben. Mindez akkora feltűnést keltett, hogy amikor VI. György király a Buckingham-palotában fogadta az indiai küldöttséget a franciák elleni mérkőzés után, megkérte az egyik játékost, Sailen Mannát, tűrje fel a nadrágját, mutassa meg, acélból vannak-e a lábai. A történetből legenda lett, amit mások másképpen meséltek. Állítólag az akkor 17 éves Margit hercegnő kérdezte meg az egyébként később orvosi diplomát is szerzett védőtől, miért játszanak cipő nélkül. Sailen Manna nem akarta megmondani a királyi hercegnőnek, hogy a szegénység miatt többüknek nem telt futballcsukára, s így szokták meg a játékot, inkább így felelt: „A mi erőnk a fejünkben van." Manna élete végéig nem tudta magának megbocsátani, hogy elrontotta az első tizenegyest, majd a másodikat nem vállalta el, attól tartva, hogy azt is kihagyja.

A svédek nagyon jól mutatkoztak be a felettébb erős és – fogalmazzunk így – csak nevében amatőr osztrák együttessel szemben. Utóbbiaknál olyan futballisták szerepeltek, mint az akkor már 34 éves, osztrák és német A-válogatott Wilhelm Hahnemann, vagy a következő évek nagy csillagai közé tartozó Alfred Körner, Ernst Happel, Ernst Ocwirk és Ernst Melchior. Kerettag volt, de nem játszott Karl Decker és egy negyedik Ernst, Stojaspal. A svédek ezt a csapatot igen simán, 3:0-ra megverték.

Jól rajtoltak a jugoszlávok is, akik 6:1-re kiütötték a luxemburgiakat. De nem ez volt a forduló legnagyobb különbségű győzelme, miután az olaszok 9:0-ra lelépték a gyenge amerikaiakat. Pedig a Squadra Azzurra játékereje meg sem közelítette az 1936-os bajnokcsapatét. Az egyetlen kapcsolódási pont a szövetségi kapitány, Vittorio Pozzo volt.

A dánok a vártnál nehezebben, csak hosszabbításban (3:1) kerekedtek felül az egyiptomiakon, s ugyancsak 120 perces csatát hozott a házigazda brit válogatott és a Faas Wilkesszel, Kees Rijversszel és Abe Lenstrával felálló hollandok ütközete. A Matt Busby (!) által irányított, skót, angol és walesi játékosokat is bevető britek némi meglepetésre nyertek 4:3-ra. Fura, de igaz: a hollandok játékosállománya erősebb volt, noha a brit kaput egy 17 éves, tehetséges skót kapus, bizonyos Ronnie Simpson védte. Tizenkilenc évvel később az akkor már veterán „hálóőr" minden idők legidősebb debütánsaként mutatkozott be a skót A-válogatottban, és megnyerte a Celtickel a Bajnokcsapatok Európa-kupáját.

A következő körben a jugoszlávok 3:1-re megverték a törököket, a britek 1:0-ra nyertek a franciák ellen, a svédek futballbemutatót tartottak szegény koreaiaknak (12:0), míg a dánok

5:3-ra legyűrték az olaszokat. Ez volt az első alkalom, hogy Pozzo, 1934 és 1938 világbajnoka, 1936 olimpiai bajnoka egy nagy tornán veszített és kiesett az övéivel. A mérkőzés hőse a 24 éves, a dán válogatottban mindössze egy hónappal a torna előtt debütált John Hansen volt. A kiválóan fejelő csatár négy gólt szerzett az olaszok ellen, s ezzel megcsinálta a szerencséjét. Néhány hónappal az olimpia után a Juventus leszerződtette. Bár kicsit nehezen illeszkedett be új csapatába, 1954-ig 187 bajnokin 124 gólt szerzett a Juvéban. Profiként a dán válogatottól azonban el kellett búcsúznia, így maradt örökre az 1948-as mutatója: nyolc mérkőzésen tíz gól.

Az elődöntőben is szerzett egyet, de az is kevés volt a remek svédek ellen. Henry Carlsson és Kjell Rosén is két-két gólt ért el az első félidőben, miután „megijedtek" egy kicsit Holger Seebach a harmadik percben elért vezető gólja miatt. Különösen Carlsson egyik találata volt érdekes: inkább Gunnar Nordahlnak jött jól a labda, de ő lesen állt. Megoldva a helyzetet, bedobta magát a kapuba, a gólvonal mögé – így viszont már nem volt lesen, Carlsson pedig befejezte az akciót.

Torsten Lindberg, a svéd kapus tisztáz

A másik elődöntőben Bobek, Wölfl és Mitics egy-egy góljával a jugoszlávok 3:1-re megverték a briteket. A bronzmérkőzést és a döntőt egymás után rendezték a Wembley-ben, előbbire ötvenezres, utóbbira már hatvanezres publikum gyűlt össze. A dánok nagyon jól játszottak ismét, Carl Aage Præst és John Hansen is két-két gólt szerzett, sőt betalált a kapuba Joergen Leschly Sorensen is. Így aztán hiába kaptak megint három gólt a védők, 5:3-ra nyert a csapatuk.

A döntőben a torna valóban legjobb két csapata találkozott, a hat évvel később a berni vb-döntőt is vezető, brit William Ling bíráskodása mellett. A Rudolf „Putte" Kock szövetségi kapitány és az angol George Raynor edző által irányított svédek, elsősorban a két gólt is elérő Gunnar Gren, s az egy találatig jutó Gunnar Nordahl vezérletével 3:1-re nyertek, az ellenfél gólját a horvát nemzetiségű Stjepan

Északi sztárok Itália kék ege alatt

Az aranyérmes svéd és a bronzmedáliával hazatérő dán együttes legjobbjai a tornát követő két évben külföldi profiszerződést kötöttek.

George Raynor játékosai közül Gunnar Nordahl, a torna társgólkirálya 1949. január 22-én a Milanhoz szerződött. A következő években a klubtörténet legjobb góllövőjévé emelkedett, pedig a piros-feketék eredetileg Johannes Pløgert akarták leszerződtetni, de a dán csatár az utolsó pillanatokban a még többet ígérő Juventus mellett döntött. Nordahlt is hívta a Juve, szívesen is ment volna Torinóba, de Pløger szerződtetése miatt már nem volt rá szükség. Így talált aztán egymásra a Milan és Gunnar Nordahl. Gunnar Gren és Nils Liedholm a következő nyáron lettek a lombard „ördögök" játékosai. Az akkor már 31 éves Bertil Nordahl, akit 1948-ban az Év játékosának választottak Svédországban, 1949 elején az Atalantához igazolt. A Garvisnak becézett Carlsson az 1948–1949-es idényben a Stade Français tagja lett, majd a következő nyáron az Atlético Madridhoz ment tovább. Az 1950-es világbajnokság után Knut Nordahl és Sune

Bobek gólja a döntőben. Bár szabálytalankodtak vele a svédek, a kapuba lőtt

Bobek lőtte. A jugoszlávok hevesen kritizálták a kárukra két büntetőt is megadó Linget. S akkor még nem is tudták, döntőbeli mizériájuk nemhogy nem ért véget, csak akkor kezdődött. 1948 után 1952-ben és 1956-ban is az aranyért játszhattak, s mindig elbuktak, mígnem 1960-ban, Rómában, „végre" nyerni tudtak.

Olimpiai döntő

Svédország–Jugoszlávia 3:1 (1:1)

1948. augusztus 13., London, Wembley Stadion, 60 000 néző. Játékvezető: William Ling (angol)

Svédország: Lindberg – K. Nordahl, E. Nilsson – Rosengren, B. Nordahl, Andersson – Rosén, Gren, G. Nordahl, Liedholm, Carlsson

Jugoszlávia: Lovrics – Brozovics, Sztankovics – Z. Csajkovszki, Jovanovics, Atanackovics – Cimermancsics, Mitics, Bobek, Zs. Csajkovszki, Vukas

Gólszerzők: Gren (24., 67., a másodikat 11-esből), Bobek (42.), G. Nordahl (48.)

Andersson az AS Roma, az olimpián „csak" kerettag Stellan Nilsson a Genoa futballistája lett, ők hárman részt vettek a brazíliai Mundialon is. Kjell Rosén már nem, ő is Olaszországba került, a Torinóhoz.

Az angol Reg Mountford által dirigált dánok közül a másik társgólkirályért, John Hansenért novemberben 111 111, 11 dán koronát, azaz 23 500 dollárt fizetett a Juventus. Néhány héttel később csatlakozott hozzá Johannes Pløger. Karl Aage Præst 1949 nyarán trióvá egészítette ki a dán duót. 1956-ig 232 bajnokin játszott a Juvében. Jørgen Leschly Sørensen 1949-ben igazolt az Atalantához, onnan lépett át 1953-ban a Milanhoz. Karl Aage Hansen az olimpia után a Huddersfield Townnál maradt Angliában, majd 1949-ben ő is Itália kék ege alá költözött, a következő öt évben az Atalantában, a Juventusban és a Sampdoriában játszott. Ivan Jensen ugyancsak 1949-ben került Olaszországba, a Bolognához. Olyan jól bevált, hogy egy évvel később javasolhatta egy honfitársa szerződtetését, ő pedig Axel Pilmarkot választotta. Hans Colberg, a tartalék szélsőhátvéd 1950-ben a Lucchese kötelékébe került. Viggo Jensen 1948 októberétől játszott Angliában, a Hull Citynél előbb amatőr-, majd 1950 decemberétől profiszerződéssel. Erik Kuld Jensen 1950-ben Franciaországban kötött ki, 1959-ig öt különböző klubban is játszott.

DÉL-AMERIKA BAJNOKSÁGA, 1949

A történelem majdnem megelőzte önmagát

Brazília egyetlen eredményt tartott elfogadhatónak Dél-Amerika huszonegyedik kontinensbajnokságán a válogatottja számára: a győzelmet. Részben azért, mert mind a két korábbi alkalommal, 1919-ben és 1922-ben is nyert a csapat a hazai rendezésű „Copán", részint meg azért, mert az előző évek egyeduralkodója, az argentin lemondta a részvételt. Főleg a szövetségük vezetőinek a brazil futballvezérekkel való vitája, kicsit pedig az argentin labdarúgók otthoni sztrájkja miatt. (Hivatalos indok végül a rossz terminus volt, arra hivatkoztak, hogy a májusi program nem kedvező a hazai bajnokság szempontjából.) A keleti határ másik oldalán is létező „huelga", a sztrájk alakította az uruguayi válogatott összeállítását is, a Celeste a Nacional játékosai nélkül érkezett Brazíliába.

A házigazdák már a világbajnokságra készültek és készítették a csapatukat, akkor már évek óta Flavio Costa irányította a válogatottat, aki akkoriban kiemelkedően a legsikeresebb riói edzőnek számított, 1946-ban a Flamengót, 1947 óta a Vasco da Gamát dirigálta. Keretét korábbi játékosaira építette.

A brazilok – egyetlen mérkőzés kivételével – úgy játszották végig a tornát, mintha egy első osztályú csapatot tévedésből beosztottak volna az NB II-be. Ecuadort 9:1-re, Bolíviát 10:1-re, Kolumbiát 5:0-ra, Chilét 2:1-re, Perut 7:1-re, Uruguayt 5:1-re verték meg. Utána, az utolsónak tervezett mérkőzésen 2:1-re kikaptak a torna meglepetéscsapatától, az elsősorban a kiváló védelmére alapozó paraguayi legénységtől. Ha korábban az uruguayiak nem verik meg a minden más meccsét megnyerő Albiroját, a brazilok ugyanúgy járnak, mint jártak aztán az 1950-es Mundialon: nagy menetelésük, gólfesztiváljaik ellenére elviszi tőlük a serleget egy másik dél-amerikai válogatott. Ám 1949-ben megkapták a lehetőséget a javításra, miután a két legjobb csapat azonos pontszámmal zárt. A szuperdöntő aztán már teljesen egyoldalú „csatát" hozott, a Barbosa – Augusto, Mauro Ramos – Ely, Danilo, Noronha – Tesourinha, Zizinho, Ademir, Jair, Simão összeállításban játszó brazilok 7:0-ra nyertek. Csatáraik közül Ademirt választották a torna legjobbjának, Jair nyerte el a gólkirályi címet. A brazilok soha nem látott gólátlagot értek el: nyolc mérkőzésükön 5,75-öset, 46 gólt szerezve.

A brazil támadóötös: Tesourinha, Zizinho, Ademir, Jair, Simão

A játékos-edzőjük, Manuel Fleitas Solich által dirigált paraguayiak a döntőbeli súlyos vereség ellenére nagy sikert arattak, játékosaik közül Jorge Duilio Benítez a Boca Juniorshoz, Dionisio Arce a Lazióhoz, Sinforiano García, a csodálatos kapus a Flamengóhoz, Manuel Gavilán a Banguhoz, Pedro Nardelli a Peñarolhoz igazolt, a többiek közül jó néhányan César López Fretes vezetésével a hamarosan megalakuló kolumbiai „kalózligában" kötöttek ki. Benítez egyébként szívbetegségben szenvedett, a Bocánál beleírtak a szerződésébe egy külön pontot, mely szerint csak a saját felelősségére játszhat.

Bajnokok, kupagyőztesek

1948–1949

	Ország	Bajnok	Kupagyőztes
EURÓPA	Albánia	Partizani	Partizani
	Anglia	Portsmouth	Wolverhampton
	Ausztria	FK Austria	FK Austria
	Belgium	RSC Anderlecht	–
	Bulgária	Septemvri pri CDV (1948)	
		Levszki (1948–1949)	Levszki
	Ciprus	APOEL	Anorthoszisz
	Csehszlovákia	nem fejezték be	–
	Dánia	Kjøbenhavns Boldklub (KB)	–
	Észak-Írország	Linfield FC	Derry City
	Feröer-szigetek*	B36 Tórshavn	–
	Finnország*	Vaasan Palloseura	
	Franciaország	Stade de Reims	Racing Club Paris
	Görögország	Panathinaikosz	AEK
	Hollandia	Schiedamse VV	Quick 1888
	Írország	Drumcondra FC	Dundalk FC
	Izland	KR	–
	Jugoszlávia	FK Partizan	Crvena zvezda*
	Lengyelország	KS Cracovia	–
	Luxemburg	CA Spora	Stade Dudelange
	Málta	Sliema Wanderers	Floriana
	Németország	VfR Mannheim	–
	Németo., Keleti zóna	Union Halle	BSG Waggonbau Dessau
	Norvégia	Fredrikstad FK	Sarpsborg FK*
	Olaszország	AC Torino	–
	Portugália	Sporting CP	SL Benfica
	Románia	IC Oradea	–
	Skócia	Rangers FC	Rangers FC
	Spanyolország	CF Barcelona	Valencia CF
	Svájc	FC Lugano	Servette FC
	Svédország	Malmö FF	AIK
	Szovjetunió	CDKA Moszkva	CDKA Moszkva
DÉL-AMERIKA*	Argentína	Independiente	
	Brazília		
	Rio de Janeiro	Botafogo	
	São Paulo	São Paulo FC	
	Minas Gerais	América MG	
	Rio Grande do Sul	Internacional	
	Chile	Audax Italiano	
	Kolumbia	Independiente Santa Fe	
	Paraguay	Olimpia	
	Peru	Alianza Lima	
	Uruguay	nem fejezték be	
ÉSZAK- ÉS KÖZÉP-AMERIKA	Egyesült Államok	Philadelphia Nationals	Morgan Strasser FC
	Mexikó	Club León	Club León
NEMZETKÖZI KUPA	Latin Kupa	CF Barcelona	
VÁLOGATOTTAK TORNÁI	Olimpiai torna	Svédország	
	Brit válogatottak tornája	Skócia	
	Balkán Kupa (1948)	nem fejezték be	

Racing Club Paris

Sporting CP

Malmö FF

CDKA Moszkva

Independiente

* naptári éves lebonyolítási rend

Világklasszisok a kalózligában

- ***Olasz recept: vegyél magyart vagy északit!***
- ***A szovjet zóna legjobbja Nyugat-Berlinbe költözött***
- ***Az angol válogatott történelmi veresége***

Futballtörténelmi dátum lett 1949. június nyolcadika. Aznap szerződött **Adolfo Pedernera** a kolumbiai Millonariosba. Ő volt a DiMayor, az ottani profi liga első neves külföldi szerzeménye, az ő leigazolásával kezdődött az a korszak, amelyet El Doradónak neveznek a nemzetközi futball terminológiájában. Soha máskor nem volt vonzóbb a szubkontinens futballsztárjai, vagy éppen az Európából érkezett szerencsevadászok számára Kolumbia, vagy bármelyik más – futballbeli jelentőségét tekintve – „kis" dél-amerikai ország, mint Argentína, Brazília vagy akár Uruguay.

Pedernera érkezése lavinát indított el. Tanácsára a Millonarios hamarosan leszerződtette a River Plate két nagymenőjét, Alfredo Di

Stéfanót, becenevén a Szőke Nyilat (Saeta Rubia) és **Néstor „Pipo" Rossi**t. Más klubok, észrevételezve, hogy a Millonarios mennyire megerősödött, s hogy mennyire megnövekedett a nézőszáma, ugyancsak tárgyalni kezdtek külföldi játékosokkal. Az Independiente Santa Fé például még 1949-ben megszerezte a San Lorenzótól a később a Real Madriddal nagy sikereket elért, argentin Héctor Rialt s klubtársát, a 19 válogatott mérkőzésén 19 gólt szerzett René Pontonit. De talán még különlegesebb, hogy Luis Robledo, az egyesület egykoron Cambridge-ben tanult elnöke angol játékosokat is oda tudott csábítani. Azt gondolta, hogy a csúcsminőségű futball annyira lefoglalná az embereket, hogy véget vetnének az országban kirobbant polgárháborúnak… Neil Franklin, az akkori egyik legjobb brit középcsatár az 1950-es világbajnokságról is lemaradt, mert Kolumbiába igazolt a Stoke Cityből. Követte őt klubtársa, George Mountford is. Franklin a négyszeresét kapta az akkoriban Angliában megengedett maximális fizetésnek. Mégsem tudta megszokni az ottani életet, hat mérkőzés után hazament. Charlie Mitten, a Manchester United korábbi játékosa a „vörös ördögökkel" Dél-Amerikában túrázva kapott ajánlatot a Santa Fé-i klubtól. Mitten számolt s rájött, hogy aprópénzt keres otthon ahhoz képest, hogy csapata neve egy másik földrészen is teli lelátókat vonz. Kolumbiában otthoni fizetése többszörösét kapta – meg egy becenevet, a Bogotá Banditot, ami aztán önéletrajzi könyvének a címe is lett. Miután 1949 tavaszán a FIFA

kizárta Kolumbiát a soraiból, a kluboknak nem kellett átigazolási díjat fizetni új szerzeményeik régi munkaadójának. Ugyanakkor a leszerződött játékosok is, miként maga a kolumbiai liga, törvényen kívülivé váltak.

Az El Dorado időszaka 1949-tól 1953-ig tartott, a már említett sztárokon kívül 1950 uruguayi világbajnokai közül Schubert Gambetta és Eusébio Tejera, a világbajnoki ezüstérmes Zsengellér Gyula, s rajta kívül még tizenkét magyar futballista, továbbá két kiváló brazil, Tim és Helénio Freitas is Kolumbiában játszott rövidebb-hosszabb ideig. Akadt olyan időszak, amelyben ötvenhét kiváló argentin labdarúgó szerepelt a kolumbiai ligában, a Cúcuta Deportivo tizenhét uruguayival erősítette meg a keretét.

Az 1949-es bajnokságot a Millonarios nyerte, mint ahogyan győzött minden évben (1950-et kivéve) az El Dorado időszakában. A Ballet Azul, a Kék Balett a körmérkőzéses szakaszban azonos pontszámmal zárt a kiváló perui góllövő, Valeriano López köré épített Deportivo Calival, majd a bajnoki döntőben kétszer is legyőzte riválisát.

Spanyolországban, fogalmazzunk úgy, kiegyensúlyozott bajnokságot játszottak, az élmezőnyben legalább hat hasonló képességű alakulattal. Az utolsó forduló előtt még az Atlético Madridnak, a Deportivo La Coruñának és a Valenciának is esélye volt az elsőség megszerzésére, s mindössze két ponttal zárt végül a bajnok mögött a Real Madrid, illetve néggyel a szeptemberben, a Gimnàstic de Tarragona elleni hazai 10:1-gyel máig élő klubrekordot felállító, egyébként címvédő Barcelona.

Az Atlético az idény előtt leszerződtette a Valladolidtól a fiatal és rendkívül tehetségesnek tartott edzőt, az argentin Helenio Herrerát. Bár az egyesület sok játékost igazolt az idény előtt, az első csapatba az érkező trénernek csupán a svéd Nils Gustav Henry Carlssont kellett beépítenie. A Garvisnak becézett csatár volt a világbajnokságok előtti korszakban, amikor még az olimpiák jelentették a legnagyobb nemzetközi futballeseményt, az első bajnok, aki a spanyol bajnokságba szerződött. Az Atléticónak akadtak akkoriban kapcsolatai a párizsi Stade Français-val, onnan érkezett Marcel Domingo és Larbi Ben Barek 1948-ban (előbbit a valaha volt egyik legjobb külföldi kapusnak tartják Spanyolországban, utóbbiért akkor rekordnak számító 17 millió francia frankot fizetett ki az Atlético), sőt ott dolgozott Helenio Herrera (aki az 1948–1949-es szezonban a Valladolidot dirigálta), majd onnan érkezett Carlsson. Ahhoz képest, hogy Herrerának nem kellett új csapatot építenie, pocsékul szerepelt ősszel. Aligha volt más olyan bajnoka a spanyol futballnak, mint az 1949–1950-es Atlético, amely félidőben, a tizenharmadik forduló után a tizennégy csapatból a tizenegyedik helyen állt.

Az Atlético Madrid bajnokcsapata. Állnak, balról: Mencía, Aparicio, Lozano, Mújica, M. Domingo, Riera, P. Zabala. Elöl: Juncosa, Ben Barek, Silva, Carlsson, Escudero

Meccseinek több mint a felét, hetet elveszített. Tavasszal aztán mintha kicserélték volna. Csupán egyszer kapott ki, kilenczer győzött, s lehajrázta

a mezőnyt. Az utolsó forduló előtt már vezetett egy ponttal a Deportivo előtt, s mivel sokkal jobb volt a gólaránya, egy döntetlen elég volt neki. A végül harmadik, Valencia elleni 4:4 meghozta a klubtörténet harmadik bajnoki címét. Azok közül, akik 1940-ben vagy 1941-ben szerepeltek az első két bajnokcsapatban, nem maradt hírmondó. A Domingo (22 mérkőzésen játszott) – Mencia (25), Lozano (19), Farias (15) – Mújica (21), Riera (16) – Escudero (19), Ben Barek (20), Silva (19), Carlsson (23), Juncosa (23) összetételű gárda képezte az alapcsapatot. Abban a korban szokatlanul sok, további tizenegy játékos kapott még szerepet a bajnoki idényben.

A Bilbao ötöse: Iriondo, Venancio, Zarra, Panizo, Gaínza

Az országos kupát, a Copa del Generalísimót az Atlético Bilbao nyerte meg, története során már tizenhetedszer. Lehet, hogy szerencsésebb lenne úgy fogalmazni, hogy Telmo Zarra nyerte meg. A kor leggólerősebb spanyol csatára a Valladolid elleni döntő 14. percében megszerezte a vezetést, ezt Coque kiegyenlítette a 85. percben. Aztán Zarra a hosszabbításban már semmit sem bízott sem másokra, sem a véletlenre, lőtt még három további gólt, s így az Atlético 4:1-gyel szinte kiütötte ellenfelét. Zarra összesen hét mecscsen 683 percet játszott a sorozatban, tizenhárom gólt ért el.

Olaszországban az mindenki számára nyilvánvaló volt már az idény előtt, hogy őrségváltás következik. A supergai tragédia lezárta a Grande Torino nagy korszakát. Ferruccio Novo klubelnök összeszedett egy új keretet, Roberto Copernico sportigazgatónak és Giuseppe Bigogno edzőnek (maga is új volt, az AC Milantól jött) tizenhat frissen érkezett futballistát kellett egységbe kovácsolnia. Akadtak köztük jó játékosok (mint a korábbi argentin gólkirály, Benjamín Santos, vagy a két svéd, Åke Hjalmarsson és a londoni olimpiai bajnokcsapat keretében nem játszó tartalékként helyet kapó Pär Bengtsson), de a hatodik hely szinte erőn felüli teljesítménynek számított.

Ebben az idényben már – vagy még inkább – Skandinávia felé fordult az olasz futball. A legerősebb csapatok szinte mind szerződtettek játékost vagy játékosokat a messzi Északról. A Juventusba két dán, John Hansen és Karl Aage Præst, a Milanba három svéd, a Gunnar Gren, Nils Liedholm és Gunnar Nordahl alkotta trió, az Atalantába két dán, Karl Aage Hansen és Leschly Sørensen, valamint a svéd Bertil Nordahl, a Novarába a dán Johannes Pløger, a Bolognába honfitársa, Ivan Jensen került. Még náluk is több magyar játszott az elitben: a Serie A húsz alakulatából ötben magyar lett a házi gólkirály. A 30 gólig jutó Nyers Istvánt (Inter) csak Gunnar Nordahl előzte meg a góllövőlistán, a 19 találatos Kincses Mihály (Lucchese) is befért az első tízbe. Csapata mesterlövészeként zárt Mike-Mayer István (Bologna), a besszarábiai származású Höfling Norbert (Lazio) és a szegedi Vörös Mihály (Bari) is. Még egy nemzet „adott" temérdek légiót: a még mindig kaotikus argentin futballéletből sokan menekültek Európába, Olaszországba. A már említett Santoson kívül a legnagyobb hal Mario Boyé, a Boca Juniors egykori középcsatára, a dél-amerikai bajnokságban háromszoros győztes kiválóság volt, akit a Genoa szerződtetett.

A Juventus a supergai tragédia előtt megállapodott Lesley Lievesley-vel arról, hogy a következő idénytől átveszi a csapatot. Ám a fiatal edző halála után új szakvezető után kellett nézni.

A Juventus tizenegye. Állnak, balról: Præst, Manente, Mari, Bertuccelli, Viola, Piccinini. Elöl: John Hansen, Muccinelli, Boniperti, Martino, Parola

Gianni Agnelli klubelnök a vele baráti viszonyban lévő Stanley Roustól, az angol szövetség vezérétől kért tanácsot, egy menedzser típusú edzőt keresve. Rous, a FIFA későbbi elnöke Jesse Carvert ajánlotta. A 38 éves, liverpooli születésű „mister" a negyvenes évek második felében Hollandiában dolgozott, két éven át az ottani válogatottat is dirigálta, majd az 1948–1949-es idényt Londonban, a Millwallnál töltötte, sőt vezette egy északi túrán a B-válogatottat. Agnelli hallgatott Rousra, s szerződtette. Jó döntés volt, mert a Juventus, másfél évtizedes várakozás után, s az Avvocatónak (Ügyvéd) becézett Gianni Agnelli elnöklése során először, bajnoki címet nyert. Carver újított, az Olaszországban addig még ismeretlen zónavédekezést, ha úgy tetszik területvédekezést favorizálta. Akadt olyan mérkőzés, amelyen nem vált be – ilyen volt a Milan elleni 1:7 –, de összességében mégis csak a Juve kapta a legkevesebb gólt a mezőnyben. Ennek ellenére is igaz, hogy legfőbb erőssége a támadójáték lett, az egyesület története során először érte el egy bajnokságban a százgólos határt. (100:43-as gólaránnyal zárt, ami lenyűgöző, de a Milané még jobb volt, 118:45.)

Carver nem volt a kísérletezgetések híve, s szerencséjére alig-alig sérültek meg játékosai. Így szinte végigjátszathatta az idényt a Viola (37 mérkőzésen szerepelt) – Bertuccelli (36), Manente (35) – Mari (38), **Parola** (35), Piccinini (32) – Muccinelli (34), Martino (33), Boniperti (35), Hansen (37), Præst (37)

tizeneggyel. Mindössze hat tartalék (Cavalli, Rava, Bizzotto, Vivolo, Scaramuzzi, Mariani) kapott még szerepet.

Portugáliában a Benfica megtörte a Sporting sorozatát, 1945 óta először lett bajnok. Az angol Ted (hivatalosan John Edward) Smith 1948-ban került a csapathoz, 1952-ig 108 bajnoki mérkőzést vívott a Benfica élén, s ezek közül hetvenötöt megnyert, s csupán tizenötöt veszített el. Négy idénye alatt öt trófeával gazdagította a klub múzeumát, de ezekből csak egy volt a bajnoknak járó, háromszor győzött az országos, egyszer pedig a Latin Kupában. Első szezonjában öt mérkőzésen 36 gólt szerezve nyerte meg csapata a Taça de Portugalt, majd következett a bajnoki címnyerés a Rosa (16 mérkőzésen szerepelt) – Jacinto (26), Joaquim Fernandes (26) – Moreira (26), Félix (25), Francisco Ferreira (23) – Rosário (21), Arsénio (24), Júlio (22), Melão (11), Rogério (25) tizenegyre épített kerettel.

Franciaországban a Girondins de Bordeaux története első bajnoki címét szerezte meg. Aligha kell ecsetelni, mekkora meglepetésre, tekintve, hogy újonc volt az élvonalban. Feljutó korábban soha nem lett első a francia első ligában! Semmiképpen sem érdemtelenül szerezte meg a titulust, a legtöbb győzelmet aratta, a legkevesebbszer kapott ki, a legtöbb gólt szerezte, s a legkevesebbet kapta – mi kellett volna még? André Gérard, a klub egykori kapusa a Depoorter (33 mérkőzésen szerepelt) – Garriga (34), Swiatek (21), Mérignac (32) – Gallice (32), Persillon (20) – M'Barek (33), Kargu (29), Mustapha (32), De Harder (29), Libar (27) alapcsapattal nyerte meg a bajnokságot. Játékosai közül Édouard Kargu (eredetileg Kargulewicz) és Jean Swiatek lengyel, Manuel Garriga algériai, Ben Kaddour M'Barek és a Mustapha néven játszó Mustapha Ben M'Barek marokkói származású volt. Ebben még nincs semmi meglepő. Ám Camille Libar Luxemburgból, Georges Mérignac Tahitiről, Új-Kaledóniából, míg Lambertus de Harder Hollandiából került Franciaországba. Egyik sem volt szokványos. „Bertus" de Harder ablaktisztítóként dolgozott Hágában, s közben a helyi VUC-ban futballozott, mígnem profi szerződést kínált neki 1949 nyarán a Bordeaux. Nem volt ismeretlen futballista Franciaországban, részt vett már tizennyolc évesen az 1938-as Mondialon is, de újbóli felfedezéséhez kellett, hogy 1949 tavaszán a holland B-válogatott tagjaként, éppen Bordeaux-ban, jól játsszon

Franciaország legjobb csapata a Girondins Bordeaux volt 1949–1950-ben. Állnak, balról: Gérard edző, M'Barek, Garriga, Gallice, Depoorter, Mérignac, Ben Arab, egy vezető. Elöl: Persillon, Voisembert, Kargu, Meynieu, De Harder

Az Arsenal kupagyőztes gárdája. Állnak, balról: Tom Whittaker menedzser, L. Compton, Scott, Swindin, Barnes, Billy Milne edző és gyúró. Elöl: Forbes, Cox, Logie, Mercer, Goring, Lewis, D. Compton

a franciák ellen. Huszonegy góllal a Girondins bajnokcsapatának házi gólkirályaként zárta első légiós szezonját. Apropó! Ő volt az egyik első holland futballista, aki külföldre ment hivatásos játékosnak, szinte egyidőben a milánói Interhez igazolt Faas Wilkesszel. (Már a háború előtt játszott Franciaországban Beb Bakhuys, aztán 1946-tól Gerrit Vreeken. Angliában védett a harmincas években Gerrit Keizer.)

Angliában a Portsmouth lett újra a bajnok, címvédésre 1935 óta, az Arsenal triplázása óta először volt képes egy csapat a Football League legmagasabb osztályában. Fantasztikus idény alakult: az első helyezett és a kilencedik Middlesbrough között mindössze hat pont volt a végső különbség. A Portsmouth és a Wolverhampton, az előző szezon bajnoka és kupagyőztese egyaránt 53, a harmadik Sunderland 52 ponttal zárt.

Az idény elején a „farkasok" fiatal csapata 13 fordulón keresztül veretlen maradt. Aztán előretört a Liverpool, majd a Manchester United, amely ebben az idény tért vissza az Old Traffordra. A Portsmouth csak húsvét táján vezetett először, de aztán maradt is az élen. Igaz, csak jobb gólarányával – negyedszázad után végzett az első és a második ismét azonos pontszámmal az élvonalban.

Az FA-kupa döntőjében az Arsenal 2:0-ra megverte a Liverpoolt. A „vörösök" szurkolói nyolcezer jegyet kaptak a Wembley-ben rendezett döntőre – százezren jelentkeztek. Az „ágyúsok" elsősorban a Compton fivéreknek köszönhették a diadalt: a Chelsea elleni elődöntő utolsó perceiben Leslie – noha a csapatkapitány, Joe Mercer arra utasította, maradjon hátul – egy szögletnél előrerohant, s a hálóba bólintotta a testvére, Denis beadása után a labdát. Az ismétlést aztán az Arsenal 1:0-ra megnyerte. (Les Compton olyan pazar formában futballozott 1950-ben, hogy november 15-én, a walesiek ellen bemutatkozott a „háromoroszlános" válogatottban. A maga 38 évével és 64 napjával mindmáig minden idők legidősebb újonca a mezőnyjátékosok között az angol nemzeti tizenegyben. Hat évvel fiatalabb öccse, aki egyébként éppen úgy elsősorban

kiváló krikettező volt, mintsem futballista, tulajdonképpen a megnyert FA-kupa-döntővel búcsúzott, térdsérülése miatt visszavonulni kényszerült. A finálében az Arsenal mindkét gólját Reg Lewis szerezte, a Liverpoolból nagyon hiányzott az elődöntő hőse, Bob Paisley, a későbbi legendás menedzser. A győzteseknek szerencsés sorsolás jutott: úgy nyerték meg a klub történetében harmadik alkalommal a trófeát, hogy nem kellett egyszer sem kitenni érte a lábukat Londonból. Az első négy mérkőzésüket a Highburyben játszhatták, aztán a Chelsea ellen kétszer a White Hart Lane-en meccselhettek, végül pedig a Wembley-ben, 127 000 néző előtt nyerték meg a serleget.

Az angol válogatott „történelmi" vereséget szenvedett: 1949. szeptember 21-én 1:0-ra kikapott az írektől. Ez volt az első alkalom, hogy nem brit csapat legyőzte. A mérkőzés áttételesen bekerült a magyar futball históriájába is, emiatt emlegette a hazai sajtó tévesen a „6:3" után, hogy először kapott ki az angol válogatott „külföldi", azaz nem brit csapattól. De úgy helyes fogalmazni, hogy 1953. november 25-én először kapott ki a kontinensről érkezett válogatottól.

A Német Szövetségi Köztársaság első futballidényében megmaradt (sőt, egészen 1963-ig megmaradt) a korábbi bajnoki rendszer. A csapatok először területi alapon szervezett ligákban, az úgynevezett Oberligákban játszottak, majd az idény végén a legjobbak megmérkőztek az országos bajnoki címért. A szezon fő részét kitevő Oberliga-szakaszban hat csoportban játszott az elit, délnyugaton ugyanis két divízióba osztották a mezőnyt, majd a győztesek vívtak a titulusért. Az idény különlegessége az volt, hogy bár az NDK már megalakult – noha azt az NSZK nem ismerte el –, de a két kelet-berlini egyesület, az Union Oberschöneweide és a VfB Pankow végigjátszotta az idényt az ebben az értelemben egységes, összberlini városi ligában. Mi több: az Union második helyezettként jogot szerzett a német bajnokság tizenhatos főtábláján való indulásra is. A sorsoláskor első ellenfélnek a Hamburger SV-t kapta, a mérkőzést Kielbe írták ki. A részvételre nem kapott engedélyt az egyesület, ám játékosai mégis elutaztak az északi városba, 7:0-ra kikaptak a HSV-tól. Az NDK-ba már nem térhettek vissza, többségük együtt maradva Berlin nyugati részében megalakított egy új klubot, az Union 06 Berlint. Egy másik csoport ugyancsak Nyugat-Berlinben, a kreuzbergi és köpenicki városrészben létrehozta a Berliner Ballspiel-Club Südostot. Az Union Oberschöneweide a keleti részen maradt tagjai részt vettek aztán az NDK bajnokságában, 1966-ban ebből a klubból alakult a keletnémet idők egyik legnépszerűbb csapata, az 1. FC Union Berlin.

Az NSZK bajnokságának 1949–1950-es idényében a legnagyobb szenzációt a VfB Stuttgart szereplése okozta. A „svábok" előbb 2:1-re megverték a VfL Osnabrücköt, majd 5:2-re a nagyon erős Kaiserslauternt, s 4:1-re a régi szép napjait idéző SpVgg Fürthöt. A döntőben, közel százezer néző előtt, a berlini Olimpiai Stadionban legyűrték (2:1) az évad egyik meglepetéscsapatát, a Kickers Offenbachot. (A másik meglepetéscsapat az offenbachiaktól az elődöntőben vereséget szenvedő Preußen Dellbrück volt.)

A VfB Stuttgart története során először szerzett bajnoki címet. Georg „Schorsch" Wurzer együttese az Otto Schmid – Erich Retter, Richard Steimle – Ernst Otterbach, Josef Ledl, Karl Barufka – Erwin Läpple, Robert Schilenz, Walter Bühler, Otto Baitinger, Rolf Blessing összeállításban nyerte meg a döntőt. Ez a siker indította el a VfB Stuttgart első sikerkorszakát, amelyben az egyesület 1952-ben újabb bajnoki elsőséget, 1953-ban bajnoki második helyet, 1954-ben és 1958-ban kupagyőzelmet ért el, mindegyiket az 1947 és 1960 között a csapat élén álló Georg Wurzer irányításával. Egyik kulcsembere, Robert Schilenz – 1945 és 1960 között

játszott a stuttgartiaknál – 1948-ban egy autóbalesetben elveszítette a bal alkarját, de így is az ország egyik legjobb belsőcsatáraként tündökölt. Különlegesség: a kor egyik legsikeresebb német klubjából – habár Sepp Herberger tizenöt egyesület játékosaiból toborozta a huszonkettes keretét – senki sem fért be az 1954-es világbajnokságon résztvevők közé.

A szovjet bajnokságban megszakadt a katonacsapat, a CDKA nagy sorozata. A Dinamo korábban soha nem látott fölénnyel, hatpontos előnnyel végzett az élen, s rekordot döntött szerzett góljai számával, illetve a hetvennégyes gólkülönbséggel (104:30). Az élcsapatok megszórták a „kicsiket", a Dinamo mellett a második CDKA 86, a harmadik Szpartak, amelynek soraiban villogott a gólkirályi címet szerző Nyikita Szimonjan, 93 gólig jutott. A bajnokság 18 résztvevője közül tíz orosz volt, sőt az első négy helyen kizárólag moszkvai alakulatok végeztek. Három gárdával képviseltették magukat az ukránok, eggyel-eggyel a grúzok, az azeriek, a fehéroroszok, az örmények és a lettek. A Dinamót Mihail Jakusin vezette a bajnoki címig, a belügyi klub legjellemzőbb összeállítása az Alekszej Homics (26 mérkőzésen szerepelt) – Pjotr Ivanov (33), Alekszandr Petrov (31), Mihail Szemicsasztnij (30) – Vszevolod Blinkov (26), Leonyid Szolovjov (34) – Szergej Szolovjov (30), Vlagyimir Szavdunyin (26), Konsztantyin Beszkov (31), Alekszandr Maljavkin (29), Ivan Konov (28) tizenegyből állt, de sokat játszott Valter Szanaja cserekapus (12), valamint Vaszilij Trofimov (18), Vaszilij Karcev (17) és Vlagyimir Iljin (15) is. Tizenegyen (Homics, Szemicsasztnij, a két Szolovjov, Petrov, Blinkov, Szavdunyin, Maljavkin, Trofimov, Beszkov, Karcev) már az 1945-ös bajnokcsapatban is szerepet kaptak.

A Vasco da Gama veretlenül megnyert bajnoki címmel, húsz mérkőzésen 84 gólt szerezve foglalta vissza a trónt a riói bajnokságban. Bizonyos források szerint Ademir 31, mások alapján „csak" 30 gólt lőtt, csupán azért érdekes a különbség, mert addig harminc volt a csúcs, Nilo 1927-ben és Leônidas 1940-ben érte el. Többig aztán csak 1979-ben jutott Zico (34), mindmáig az a rekord. Flavio Costa bajnokcsapatának alaptizenegye a következő volt: Barbosa – Augusto, Wilson – Ely, Danilo, Alfredo II – Nestor, Lima, Ademir, Ipojucan, Chico. A paulistáknál a São Paulo FC hét kiíráson belül ötödször végzett az élen, nagy fölénnyel megelőzve a Palmeirast. A brazil futball történetének első világbajnok szövetségi kapitánya, Vicente Feola dirigálta akkor már harmadik periódusában, 1947 óta a Tricolort (összesen 532 mérkőzésével az egyesület rekordere). Nármennyire nehéz is azt elképzelni annak tudatában, hogy a Dél-Amerika bajnoki címét, majd a Mundial második helyét megszerző brazil válogatott mennyire a Vascóra épült, de az SPFC közel olyan erős volt, mint riói bajnoktársa. Alaptizenegye így festett: Mário (Poy) – Savério, Mauro – Rui, Bauer, Noronha – Friaça, Ponce de León, Leônidas, Remo Januzzi és Teixeirinha.

Argentínában a Guillermo Stábile vezette Racing nyerte meg a ligát, hatpontos előnnyel a Boca előtt. Más kérdés, hogy az ország legjobb futballistái akkoriban Kolumbiában, Olaszországban, Spanyolországban vagy éppen Brazíliában játszottak. Uruguayban a Peñarol szenzációs évet zárt, története egyik legerősebb tizenegyével veretlenül hódította el a bajnoki címet. Alaptizenegyéből (Roque Máspoli – Enrique Hugo, Sixto Possamai – Juan Carlos González, **Obdulio Varela**, Washington Ortuño – Alcides Edgardo Ghiggia, Juan Eduardo Hohberg, Óscar Omar Míguez, Juan Alberto Schiaffino, Ernesto Vidal) heten is világbajnoki címet nyertek 1950 nyarán, Brazíliában.

AZ ÉV TÖRTÉNETE

A kelet-európai futball szovjet típusú átszervezése

1947-re, de legkésőbb 1948-ra az akkor már alakuló béketábor minden országában megtörtént a kommunista hatalomátvétel. 1946-ban Romániában – a szovjetek erős nyomására és nem kis csalással – a kommunisták megnyerték a választást. Bulgária helyzetét, Magyarországéhoz hasonlóan az 1947. februári párizsi békeszerződés rendezte, de addigra már ott is kiiktották a népköztársaságot, s az 1946. októberi választások után Georgi Dimitrovot, a Kommunista Internacionálé volt elnökét „választották" miniszterelnökké.

Lengyelországban 1944 őszén a szovjetek által támogatott vezetőkkel megalakult az új köztársaság, majd 1948-ra, meglehetősen erőszakos politizálással felépült a szovjet típusú szocializmus személyi és intézményrendszere. Csehszlovákiában 1946. május elsején a kommunisták már 40 százalékot szereztek a választásokon, de ennél lényegesen nagyobb hatalomra tettek szert, sőt aztán 1948. február 20-án lemondani kényszerültek a kormány nem Moszkva-barát tagjai, majd öt nappal később sor került a teljes kommunista hatalomátvételre is. Azt az időszakot bő négy évtizeden át „diadalmas februárként" emlegették a hivatalos csehszlovák retorikában. A kialakuló struktúrát még inkább becementezte a májusi választás, júniusban Sztálin feltétlen híve, az egykori asztalossegéd, a moszkovita Klement Gottwald került az államelnöki posztra. Hasonló folyamatok játszódtak le Magyarországon, s még látszatintézkedésekre sem volt szükség az eleve a szovjet zónában létrejött Német Demokratikus Köztársaságban.

A futballban egy könnyebben, egy nehezebben és egy még nehezebben végrehajtható lépésre került sor, minden országban. A hagyományosnak mondható, őszi-tavaszi rendszerű kalendárium szovjet mintára történő átírására, a rendszernek kevéssé tetsző csapatok átnevezésére, meggyengítésére, sőt, esetleg ellehetetlenítésére, s nem utolsósorban szinte minden országban egy, két, legfeljebb három klubból álló elit létrehozására, fogalmazzunk úgy, kirakatcsapatok kialakítására törekedtek. Ezen belül a sportcsaládok megszervezésére, a hadsereg és a belügyminisztérium támogatottjának megerősödésére.

Jugoszláviában 1949 őszén ugyancsak áttértek a naptári éves bajnokságra, de ezen kívül az egyetlen érdemi változás a légierő csapatának, a Nasa Krila Zemunnak a feloszlatása volt.

Albániában a szövetség 1948-ban úgy döntött, hogy visszatér a nyugati országokban szokásos, őszi-tavaszi bajnoki rendszerhez, majd némi szovjet nyomásra 1949. március 31-én visszakozott, s megsemmisítette az idény addigi eredményeit. Egészen 1961. december harmadikáig, ameddig az ország ki nem nyilvánította „különutas" politikáját, maradt a naptári éves futballkalendárium. Ellenben a belügyminisztérium, illetve a hadsereg által támogatott Dinamo és Partizani klubok közül csak a két tiranai tartotta meg a nevét, a többi a későbbiekben városa nevét viselte. 1951 és 1957 között aztán a csapatnevekbe a városnév elé a Puna (magyarul: Munka) szó került, kivéve a Dinamókat, a Partizanit, a Spartakukat, s szoros kivételként az Enver Hodzsáról elnevezett Luftëtarit, vagyis Harcost. A politikai klíma tartós hatással volt az egyesületek névválasztására. A harmincas évek legsikeresebb klubja, az SK Tirana a főváros november

17-ei felszabadításának albán nyelvű dátumát (17 Nëntori) kapta nevéül, s viselte az 1949-től 1958-ig tartó periódust leszámítva egészen 1991-ig. 1947-től 1990-ig a Dinamo tizenöt, a Partizani 14 bajnoki címet nyert. A kettő közül a csak 1950. március 3-án megalapított Dinamo volt a belügyé, a Partizani pedig a hadseregé. Utóbbi 1946-ban jött létre, miután a második világháború utáni első albán bajnokságban szerepelt két katonacsapatot, az Ylli Shkodërt és a Liria Korçët feloszlatták. Legjobb játékosaikat felvezényelték Tiranába, egy új egyesületbe, amely az Ushtria (Honvédség) nevet kapta. Ám hamarosan még jobb név jutott neki: Partizani, vagyis Partizánok.

Bulgáriában ugyan elkezdték az 1949–1950-es idényt, de a második forduló után, augusztus 27-én a kommunista párt a teljes sportélet, s ezen belül a labdarúgás átalakításáról döntött. A bajnokság addigi eredményeit törölték, s csak a következő évben írták ki újra, már naptári éves rendszerben. Az összes sportklubot hét „sportcsaládba", bolgárul Dobrovolni szportni organizaciiba (önkéntes sportszervezetbe) osztották, a különböző szakterületek alapján. Minden városban mamutklubok jöttek létre, rengeteg szakosztállyal, az összes versenyzőt ezekbe igazoltak le. Mindegyik egyesület neve elé odaírták a DSZO betűszót, az Akademik lett az egyetemi kluboké, a Dinamo a postásoké és a könnyűiparban tevékenykedőké, az Energia, majd 1949 októberétől új nevén a Torpedo a közlekedésieké, valamint a nehéziparban, a bányászatban dolgozóké. A Szpartak a belügyé, a Sztroitel az építőiparban, a mezőgazdaságban, az egészségügyben ügyködőké, a Cserveno zname, a Vörös zászló a közigazgatásban, a bankszektorban, a kulturális életben, az alap- és középfokú oktatásban szereplőké. A hetedik csoport lett a katonakluboké. (Nem tévedés: Bulgáriában a Dinamo nem a belügyi klubokat tömörítette! A későbbi Levszki–CSZKA párharc és ellentét, amelyet a két erőszakszervezet csapatának tusájaként jelenítettek meg, csak 1969 januárjától volt igaz, amikor a Levszki egyesült a Szpartakkal, és Levszki Szpartak Szófia néven valóban a belügyminisztérium felügyelete alá került.) A bolgár szocializmus kirakatklubja az 1948-ban alakult katonacsapat lett, amelyet többnyire CSZKA-ként ismer Európa, de mintegy négy évtizeden át különböző elnevezéseken szerepelt. Így **Szeptemvri pri CDV**-ként (a CDV a Centralen dom na vojszkatát, a Hadsereg Központi Házát jelentette, 1948-1949), CDNV-ként (bekerült a nép jelölése, Centralen dom na narodnata vojszka, 1949–1952), Narodna vojszkaként (1952), Szofijszkij garnizonként (1953), CDNA-ként (Centralen dom na narodnata armija (1954–1962), majd CSZKA-ként (Centralen szpormen klub na armijata, 1962-től, de 1968-ig Cserveno zname, 1985-ig Szeptembrijszko zname, végül 1989-ig Szredec kiegészítéssel.) A hadsereg központi klubja 1948 és 1990 között huszonhatszor nyerte meg a bolgár bajnokságot s tizennégyszer a kupát. A Levszkinek szinte szerénykednie kell a korszakban szerzett 14 bajnoki és 15 kupaelsőségével…

Csehszlovákiában már az 1947–1948-as idényben hozzányúltak a két óriásklub nevéhez, a Spartából Sparta Bubenec, a Slaviából Sokol Slavia Praha VII lett. A következő, az 1948–1949-es bajnokság őszi idénye után jött el az igazi fordulat, befejezettnek nyilvánították az idényt, győztest nem hirdettek. 1949 elején új bajnokságot kezdtek. Az élvonal minden klubja új nevet kapott. Íme, a lista: Sokol Slavia Praha VII – Dynamo Slavia Praha; Viktoria Plzeň – Škoda Plzeň; AC Sparta Bubenec – Bratrstvi Sparta; AFK Bohemians Praha –

Železničaři Praha; SK Žilina – Slovena Žilina; NV Trnava – Kovosmalt Trnava; Sokol Teplice – Technomat Teplice; SK Bratislava – NV Bratislava; ŠK Slezská Ostrava – Trojice Slezská Ostrava; ŠK Kladno – SONP Kladno; Zbrojovka Židenice – Zbrojovka Brno; ŠK Plzeň – ČSD Plzeň; Čechie Karlin – OD Karlin; Bata Zlín – Svit Gottwaldov; ŠK Hradec Králové – Škoda Hradec Králové; ŠK Ceske Budějovice – Sokol Ceske Budějovice; ŠK Slavia Prešov és más eperjesi klubok egyesültek a Sparta Dukla Prešov név alatt. Ez még csak az első lépés volt, állítható, hogy egyetlen szocialista országban sem változtatták annyiszor a csapatneveket, mint Csehszlovákiában. A Bohemians, a népszerű „kengurus" prágai alakulat 1948 és 1965 között hatszor váltott elnevezést, ezek közül az 1951 és 1953 közötti Sokol ČKD Stalingrad Praha volt a legkifejezőbb. A hadsereg csapatát 1948-ban ATK (Armádní tělovýchovný klub) néven alapították, első bajnoki titulusát már ÚDA (Ústřední dům armády) néven nyerte 1954-ben, de hamarosan megkapta világszerte ismert nevét, a Duklát. 1954 és 1982 között tizenegy bajnoki címet szerzett. Érdekes különbség a többi szocialista ország futballéletével szemben, hogy Csehszlovákiában a belügyi klubok (amelyek a Ruda Hvězda vagy a Červená Hviezda „előnevet" kapták) nem játszottak jelentős szerepet. Ugyanakkor a Slavia, 1949 és 1953 között Dynamo Slavia Praha, majd 1953 és 1965 között csak Dynamo Praha néven szerepelt.

Lengyelországban a világháború után naptári éves rendszerben játszottak, így nem kellett átalakítani a bajnoki modellt. Az első években hagyományos klubok nyerték a titulusokat, a varsói Polonia után a Warta Poznań, a Cracovia, a Wisła Kraków, majd a Ruch Chorzów. Közben azért egyre inkább megerősödött a hadsereg csapata, amely 1949-ben a Centralny Wojskowy Klub Sportowy nevet vette fel. (Létezett a II. világháború előtt is katonacsapat Varsóban, Wojskowy Klub Sportowy Legia néven, de nem tartozott a legjobbak közé, 1936-ban ki is esett az első osztályból.) 1955-ben nyerte meg (először) a bajnokságot, de – noha mindig az élcsapatok között maradt a korszakban – nem töltött be olyan domináns szerepet, mint néhány más katonacsapat a béketáborban. Nem úgy a krakkói Wisła, amely 1949-ben és 1950-ben Gwardia-Wisła néven nyerte a bajnoki címeket, immár belügyi klubként.

A második világháború után Németország szovjet zónájában a korábbiaktól teljesen eltérő rendszert vezettek be. A megszálló hatalmak szövetséges ellenőrző bizottságának 1945. december 17-i 23. számú irányelve alapján az összes sportegyesületet feloszlatták. Sportversenyeket, s ezeken belül futballtornákat először csak a városokban, úgynevezett „lazán szervezett sportközösségeknek" engedélyeztek. A szervezésért egy ifjúsági szervezet, a később az NDK éveiben az ottani „KISZ-ként" működő Freie Deutsche Jugend (FDJ, Szabad Német Fiatalság) volt a felelős.

1948 nyarán rendezték az első labdarúgó-bajnokságot a Keleti zónában, akkorra világossá vált, hogy az addigi szervezeti rendszer nem tartható. Az FDGB (Szabad Német Egységszö-

vetség, valójában: Szakszervezetek Országos Tanácsa) és az FDJ közreműködésével 1949. október 1-jén megalapították a hivatalosan hat nappal később létrejött új állam, a Német Demokratikus Köztársaság legfelsőbb sportszervezetét, a Deutscher Sportausschusst, a Német Sportbizottságot, egy tulajdonképpeni ernyőszervezetet. Az első feladatai közé tartozott a sportélet újjászervezése, amelyhez a hangzatos „termelésre való átállás" elv alapján kezdtek hozzá. Az FDGB hozzájárulásával az eddigi sportközösségek helyett ágazati sportközösségeket (BSG) alapítottak, amely során a náci időből származó megnevezést mindenféle skrupulus nélkül átvették. Az ágazati sportszövetségeknek a sporttevékenységek széleskörű fejlesztése és szervezése volt a feladata. Ennek köszönhetően kialakult egy, a szekciók szerint elosztott széles paletta. Minden ágazati sportszövetségnek megvolt a saját vezetősége. A pénzügyi forrást szakszervezetük alapjából teremtették elő.

A Berlinből Frankfurtba költözött Vorwärts címerének változásai

A Német Sportbizottság (DB) a rendszer fejlesztéséhez 1950. április 3-án kiadta a különös nevű, „A sport termelői síkra való átszervezéséről" szóló határozatát. A szakszervezeti rendszer alapján központi sportszervezeteket hozott létre és az összes ágazati sportközösség egységes nevet kapott. A következő 16 sportszervezet alakult meg: Aktivist (bányászat), Aufbau (építőipar), Chemie (vegyipar), Einheit (állami és önkormányzati irányítás), Empor (kereskedelem és élelmiszeripar), Fortschritt (könnyű- és textilipar), Lokomotive (vasúti közlekedés), Medizin (egészségügy), Motor (gépészet és járműépítés, fémfeldolgozás), Post (posta és távközlés), Rotation (nyomdaipar), Stahl (kohászat), Traktor (földművelés, mezőgazdaság), Turbine (energiaipar), Wismut (uránbányászat), Wissenschaft (tudomány). Ehhez jöttek még a katona- (Vorwärts) és a belügyi (Dynamo) klubok.

Utóbbiakat 1953-ban alapították csak meg, 1950 és 1953 között az „elődklubok" a népi rendőrség, a Volkspolizei nevét viselték. A hadsereg csapatai közül a legsikeresebb a berlini volt, írhatnánk, amely 1958 és 1969 között öt bajnoki címet is nyert. Ez igaz, de különös módon ezt a klubot 1951-ben Lipcsében alapították, 1953-tól 1971-ig Berlinben székelt, azóta pedig az Odera menti Frankfurtban működik. Az NDK futballtörténete nem írható meg a belügy klubjai nélkül: az utolsó huszonöt évben, az utolsót kivéve, csak Dynamo-csapatok nyertek. Sokkal többször a berlini BFC Dynamo, az állambiztonság a néptömegek által gyűlölt kirakatcsapata, kevesebbszer pedig a drezdai Dynamo. A Berliner Fußballclub Dynamo története szinte korrajz. Az egyesület 1949-ben SG Deutsche Volkspolizei Berlin néven jött létre, 1953 márciusában tulajdonképpen átvette a potsdami rendőrcsapat helyét, a kettő aztán március 27-én együtt lépett be a Dynamo sportcsaládba, s alakult meg SG Dynamo Berlinként. 1954-ben a csapat kiesett az élvonalból, ezért amellett, hogy az SG-ből SC lett a nevében, ez kevésbé fontos, alapos vérátömlesztést kapott: odavezényelték a drezdai Dynamo legjobb játékosait. Közülük néhányat hajdanán Potsdamból irányítottak a szász városba, hogy egy erős klub létrehozásával ellensúlyozzák a túl polgárinak minősített, a háború alatti német bajnokságban kiemelkedően szereplő Dresdner SC-ből alakított SG Friedrichstadt feloszlatását. A berliniek kétségtelenül megerősödtek, megcsíptek néhány dobogós helyezést, 1959-ben kupagyőztesek is lettek, de a hatvanas években még a kiesés szégyene is elérte

őket. Az 1966-tól aztán a BFC minden korábbinál erősebb hátszelet kapott, amelynek tulajdoníthatóan 1979 és 1988 között sorozatban tízszer is bajnok lett.

Romániában az 1947–1948-as idényben az állami sportvezetés ugyancsak a szovjet típusú átszervezés mellett döntött. A határozat szerint minden korábbi klubnak valamelyik szakszervezet vagy kormányzati szerv égisze alá kellett „bevonulnia". A következő hónapokban „szocialistára" szabták jó néhány csapat nevét. Az IT Aradból **Flamura Roşie** (Vörös Lobogó), a nagyváradi ICO-ból Progresul Oradea, a bukaresti, a szebeni és a temesvári CFR-ből, valamint a marosvásárhelyi RATA-ból, a vasutas klubokból Locomotiva, az ugyancsak fővárosi és a petrozsényi Petrolulból Partizanul, a temesvári CSU-ból Ştiinţa (Tudomány) lett. Nevet váltott a hadsereg csapata is, elhagyva a CSCA-t a CCA-t választotta, de ahogyan a többi szocialista országban, a katonák Bukarestben is gyakran változtatták a nevüket, ameddig eljutottak a Steauáig. (Asociaţia Sportivă a Armatei Bucureşti 1947–1948, Clubul Sportiv Central al Armatei 1948–1950, Casa Centrală a Armatei 1950–1961, Steaua 1961–2017). Az első számú katonacsapat tizennégy bajnoki címet nyert az 1989-es forradalomig. A Dinamo, a belügyminisztérium egykori csapata volt a Steaua, illetve elődeinek legnagyobb riválisa. Az egyesület már valójában 1948 elején létrejött, a zsidó klubnak tartott Ciocanul (Kalapács) Dinamo A, az Unirea Tricolor pedig Dinamo B néven fejezte be az idényt. 1948. május 14-én a két korábbi alakulat egyesült, az lett a Dinamo születésnapja. (Az Unirea Tricolor 1950-ben Brassóba, majd onnan 1957-ben Kolozsvárra költözött, 1959-ben oszlatták fel.) A bukaresti Dinamo 13 bajnoki címet szerzett és tizenhatszor végzett a második helyen 1990-nel bezárólag.

AZ ÉV CSAPATA

A bécsi Austria és Michl Schwarz visszatérése

A lila-fehéreké Bécs egyik leggazdagabb múltú és legsikeresebb klubja, amely története első bő negyedszázadában is több remek időszakot megélt. A húszas évek hat titulusa (két bajnoki cím és négy kupagyőzelem 1921 és 1926 között) után a Sindelar-féle generáció 1933 és 1936 között ötöt (három hazai kupa, két KK) nyert. Az anschluss után azonban nagyon nehéz idők jártak a részben gazdag zsidók által is támogatott klubra, amely aztán a negyvenes évek végére visszatalált régi önmagához. Nagy szerep jutott ebben az edzőnek, Wudi Müllernek, a fiatalokra (és már kevésbé fiatalokra) épített játékoskeretnek, s nem utolsósorban az elnöknek, Michl Schwarznak.

Utóbbi neve immár kevéssé ismert – sajnos. Emanuel Michael Schwarz 1878. október 8-án született Bécsben, némi túlzással mire élete klubját megalakították az egykor híres „Cricketereket" elhagyók, már akkor is kiöregedett volna a játékból, ha van hozzá a legcsekélyebb tehetsége. Ám nem ahhoz volt. Kiváló orvos lett belőle, aki a diploma megszerzése után Bécs első kerületében a felső tízezer köreiben praktizált. Az akkor még Amateurének hívott lila-fehéreknek előbb pártoló tagja lett, majd kluborvosként segítette őket. Óriási tekintélyre tett szert, amikor 1925-ben egy jól sikerült porcoperációval megmentette az ifjú Matthias Sindelar

karrierjét. Egyre nagyobb szava lett a klubnál, sőt 1931 végén, miután a vezérkar nem töltötte be az elnöki tisztséget, Michl Schwarzot felkérték ügyvezető alelnöknek, aztán áprilisban ő lett a „Präsident". 1938 márciusáig állt az egyesület élén – közben dolgozott sportorvosként a válogatottnál is, már a Wundermannschaft időszakában is –, az anschluss után a nemzetiszocialisták lemondatták. Ahogyan a vezetőség nagy része, az 1938 novemberi „kristályéjszaka" után ő is az emigrálás mellett döntött, kihasználva a labdarúgásban szerzett kapcsolatait. Előbb az olasz Giovanni Mauro segített neki Bolognába jutni, majd miután Olaszországban is erősödött az antiszemitizmus, Jules Rimet, a FIFA-elnök és Henry Delauney, az ismert futballvezér, később az UEFA első főtitkára közreműködésével Franciaországba költözött, Grenoble-ben kapott gyúróként (!) állást. Nem volt azonban sokáig biztonságban, a németek bevonulása után bujkálnia kellett, ám 1944-ben Angoulême-ben elfogták és koncentrációs táborba vitték. Michl Schwarz a háború befejeződése után bő fél évvel, decemberben, a francia válogatottat kísérve repült

Theodor Körnernek, Bécs polgármesterének a jobbján Michl Schwarz, balján a bécsi szövetség elnöke, a szemüveges Franz Putzendopler

AZ EDZŐ

A Hungária bajnoka

Hivatalosan Heinrich Müllernek nevezték, valójában mindenki csak Wudinak hívta. Budapesten is, tekintve, hogy 1935 tavaszától bő öt évet élt és játszott a mi fővárosunkban, a Hungária tagjaként. A kék-fehérekkel 1936-ban és 1937-ben is bajnok lett, egyébként játékoskorának ezek maradtak a legnagyobb sikerei, mert Ausztriában nem tudott hasonlókat elérni. Az 1909. május 13-án született egykori belsőcsatár egy ígéretes suszteri pályát cserélt a futballistáéra. Előbb (1921–1935) a Wiener AC-ban futballozott, 1928-ban kupadöntős, 1931-ben kupagyőztes lett, majd még abban az esztendőben döntős a Közép-európai Kupában. Ötször játszott az osztrák válogatottban (négy gólt szerzett!), aztán a WAC anyagi gondjai miatt eljött a Hungáriához, amellyel legjobb éveit töltötte. A profi csapat önfeloszlatása után visszatért Bécsbe, s leigazolt az Austriához. Még az 1946–1947-es idényben is beszállt két mérkőzésre, de 1945-től már ő volt a csapat edzője. E poszton mindmáig a klub rekordere, példátlanul hosszú ideig, 1955-ig irányította a lila-fehéreket, akikkel három bajnoki címet nyert, egyszeres kupagyőztes lett. 1956-tól Hollandiában dolgozott, rövid ideig (1956) szövetségi kapitányként, aztán két periódusban (1958–1959, 1959–1961) a Willem II-t irányította. 1963 nyarától másfél idényt az athéni AEK-nál töltött, majd újra az Austriánál dolgozott, 1964–1965-ben és 1971–1972-ben vezetőedzőként, a kettő között pályaedzőként. Kilencvenegy éves korában, 2000. április 5-én Bécsben hunyt el.

Futóedzésen a lilák. Az első sorban: Joksch, Ocwirk, Huber, Stojaspal I és Wudi Müller. A középső sorban: Nikolai, Aurednik, Kleibl, Melchior I. Hátul: Stojaspal II, Böhme, Schweda

haza, Bécsbe. 1946-ban ismét az FK Austria elnökévé választották, érájában a bécsi liláké lett Európa egyik legerősebb klubja. Az 1948-as kupagyőzelem volt az első siker, majd 1949-ben, huszonhárom éves várakozás után, először Austria néven, bajnok lett a csapat, sőt megnyerte a kupát is. Egy évvel később megvédte ligaelsőségét. Emanuel, azaz Michl Schwarz 1955-ben, 77 évesen lemondott az elnöki posztról, ám azonnal tiszteletbeli elnöknek választották. 1968. június 8-án, közel kilencvenévesen hunyt el Bécsben.

Az alaptizenegy

FRIEDRICH NIKOLAI: 1925. szeptember elsején született, 1947-ben Guntramsdorfból érkezett a bécsi lila-fehérekhez. Kétszeres bajnok, kétszeres kupagyőztes lett, az 1949–1950-es idényben 14 bajnokin védett, a többin a még tizenéves Paul Schweda (későbbi háromszoros válogatott) kapott szerepet. Fritz Nikolai az amatőrválogatottba kapott meghívást, azzal vett részt a helsinki olimpián is. 1951-ben távozott az Austriától, visszatért a guntramsdorfi csapathoz. Visszavonulása után a Bécs környéki településen fodrászként dolgozott.

OTTO MELCHIOR II: A mérnöki diplomát szerzett jobbhátvéd 1922. június 21-én született, 1946 őszén bátyjával, Ernsttel együtt Villachból igazolt az Austriához. Tíz év alatt 170 hivatalos mérkőzést játszott, háromszoros bajnok, kétszeres kupagyőztes lett. 1993. december 6-án hunyt el.

SIEGFRIED JOKSCH: Az 1949–1950-es idényben már veterán balhátvéd vagy balfedezet (ezen a poszton volt tagja a Leopold Mikolaschsal és Ernst Ocwirkkal alkotott legendás triónak) 1917. július 4-én született. Az Admirában kezdett futballozni, majd húszéves korától 1952-ig tizenöt éven át játszott a bécsi Austriában. Két bajnoki címet nyert, kétszer volt kupagyőztes a lila-fehérekkel. Három évvel a búcsúja után „újrakezdte", játszott még az SC Ortmann (1955-1959) és a Leopoldstadt (1959) alakulatában is. A huszonkétszeres

osztrák válogatott futballista (a II. világháború, illetve a német megszállás miatt csak 28 évesen debütált...) 2006. április 29-én hunyt el.

OSKAR FISCHER: A „nagy küzdő" ifjúsági játékosként került az Ausztriához, szinte még tizenévesen (1929. július 14-én született) már bajnoknak és kupagyőztesnek mondhatta magát. 1962-ben búcsúzott, addig összesen ötszörös bajnok, háromszoros kupagyőztes lett. Az első és az utolsó idényében is duplázott. Egyszer (1956) játszott az osztrák válogatottban. 2003. április 26-án hunyt el.

ERNST OCWIRK: A korszak legjobb osztrák futballistája, a „bécsi Bozsik" 1926. március 7-én született, az FC Stadlau, majd Floridsdorfer AC tagja volt, mígnem 1947-ben az Austriához került. A következő kilenc szezonban a lila-fehéreket erősítette, sőt a Sampdoriánál töltött fél évtizede után, 1961-ben hozzájuk tért vissza, még további másfél idényre. Ötszörös bajnok, háromszoros kupagyőztes lett az Austriával, 62 válogatott mérkőzésén hat gólt szerzett. 1965 és 1970 között az egyesület vezetőedzője is volt. 1980. január 23-án súlyos betegségben hunyt el.

RUDOLF BÖHME: 1928. október 25-én született, az Austria saját nevelésű játékosa volt. 1948-ban került az első csapatba, három év alatt mindössze 28 hivatalos mérkőzés jutott neki. Az 1949–1950-es volt a legjobb idénye, 16 bajnoki találkozóval. 1951-ben a Kapfenberghez igazolt.

ERNST MELCHIOR I: Négy fivér közül a második legidősebb, a kiváló jobbszélső Villachban született 1920. június 26-án. A helyi csapatban kezdett játszani, onnan került be a válogatottba 1946 áprilisában, a magyarok elleni mérkőzésre. Ő volt a második futballista, akit nem bécsi klubból hívtak be a nemzeti tizenegybe. (Az első 1936-ban a linzi Franz Fuchsberger volt.) A lila-fehéreknél 1946 és 1953 között 177 hivatalos mérkőzésen 141 gólt szerzett, háromszoros bajnok, kétszeres kupagyőztes. Harminchat válogatott meccsen 16 gólt lőtt. Harminchárom évesen, 1954 elején felcsapott franciaországi légiósnak, 1958-ig a Rouenban futballozott, majd még egy idényt a Nantes-ban töltött. Noha Törökországban, az NSZK-ban, Tunéziában és Luxemburgban is edzősködött, Rouenban hunyt el 1978. augusztus 5-én.

FERDINAND POPELKA: 1922. április 27-én született, a háború utáni első idényben mutatkozott be az Austriában. 1950 nyaráig 103 hivatalos mérkőzést játszott, kétszeres bajnok, kétszeres kupagyőztes lett. Utána a Wiener Sportclubhoz igazolt. 2001. november 25-én hunyt el.

ADOLF HUBER: Az Admiránnak szurkoló és a Reichsbund Donaustadt csapatában, majd a Rapid-ifiben játszó Dolfi Huber 1923. március 5-én született, egy családi ismerős segítségével 1939. január 23-án igazolt le a bécsi Austriához. 1941-ben játszott először az első csapatban, aztán 1945-ben az osztrák bajnokságban. 1957 végéig 177 hivatalos mérkőzésen 140 gólt szerzett. A válogatottban 13 mérkőzésen 11 gólt ért el. 1958 elejétől futballozott még a Neustädter SC színeiben. Az éveken át az Austria fiatal játékosait nevelő, mások mellett Andy Ogrist és Toni Polstert is istápoló egykori középcsatár 1994 februárjában hunyt el.

ERNST STOJASPAL I: Az elképesztően gólerős belsőcsatár, aki pályafutása során ötször (1946, 1947, 1948, 1952, 1953) is az osztrák bajnokság gólkirálya lett, 1925. január 14-én született Bécsben. Eredeti szakmája lakatos volt. Ifista futballistaként az FC Strindberg, a Mautner Markhof és az SC Simmering csatára volt, majd az Ostbahn XI-be igazolt, ahonnan 1944-ben került az Austriához. A lila-fehéreknél 1945-től 1954-ig 206 hivatalos mérkőzésen 258 (!) gólt szerzett. Háromszoros bajnok,

kétszeres kupagyőztes lett. A válogatottban 32 meccsen 15 gólt ért el, ebből hármat a bronzéremmel zárt 1954-es vb-n. A torna után Franciaországba költözött, 1962-ig a Strasbourg, a Béziers, a Monaco, a Troyes és a Metz játékosa is volt. A kortárs magyar szurkolók, sőt a játékosok által is „Tojás Pálnak" becézett egykori csatárlegenda 2002. április 3-án Moulins-lès-Metzben hunyt el. Négy évvel fiatalabb öccse, Erich is az Austria tagja volt az 1949–1950-es szezonban (is), 1945 és 1955 között 49 tétmérkőzésen játszott.

LUKAS AUREDNIK: A Harrynak becézett csatár 1918. február 20-án született. Pályafutása során az SC Staatsfabrik Wien (1933–1935), a Rapid Wien (1935–1938), a TuS Neuendorf (1938–1940), az MSV Brünn (1940–1943), az LSV Markersdorf (1943–1944), újra a Rapid Wien (1944–1946), a Club Olympique Roubaix-Tourcoing (1946–1948), az Austria Wien (1948–1953), az Austria Lustenau (1953–1954), az RC Lens (1954–1956), s végül a Le Havre AC (1956–1958) tagja volt. A lila-fehérekkel három bajnoki címet és egy kupaelsőséget szerzett. A válogatottban 14 mérkőzésen két gólt ért el. 1997. június 2-án hunyt el.

(Az idény során játszott még Paul Schweda, Friedrich Kleibl, Fritz Kominek, Leopold Mikolasch, Raimund Richter és Erich Stojaspal II.)

LATIN KUPA

Döntés 236 perc után

Portugália, Lisszabon rendezte a második, az 1950-es Latin Kupát. A portugál (SL Benfica), a francia (Girondins de Bordeaux) és a spanyol (Atlético Madrid) bajnok mellett a Serie A negyedik helyezettje, a Lazio indult. Az olasz élklubok közül az eredetileg a részvételre jogosult Juventus, majd később a második (AC Milan) és a harmadik (Inter) helyezett is arra hivatkozott, hogy legjobbjai a brazíliai Mundialra készülnek.

A tornát 1950 júniusának első 18 napján rendezték, tegyük hozzá, eredetileg rövidebbre tervezték. Elsején lejátszották a két elődöntőt (Benfica–Lazio 3:0, Girondins de Bordeaux–Atlético 4:2). Tizenegy nappal később került sor a kisdöntőre (Atlético–Lazio 2:1), majd főmérkőzésként ugyancsak a lisszaboni Estadio Nacionalban a döntőre. Ám miután a Benfica és a Girondins de Bordeaux ezen 3:3-as döntetlenre végzett, a finálét egy héttel később, ugyanott megismételték. A lengyel származású Édouard Kargu góljával a franciák vezetést szereztek a 21. percben, s úgy tűnt, hazavihetik a trófeát. A portugálok azonban a balszélső Arsénio Duarte révén a 90. percben kiegyenlítettek. Hosszú és elkeseredett csata kezdődött, a következő harminc perc nem hozott gólt. Utána a mérkőzés 146. percében, ha hozzáadjuk az egy héttel korábbi, döntetlennel végződött első mérkőzés 90 percét, a párharc 236. percében Julinho da Silva megszerezte a győztes gólt. A klubtörténet első hatvan évének három leggólerősebb játékosa közül kettő Arsénio Duarte és Julinho da Silva volt. Mindmáig az első hétbe tartoznak a Benfica örök-góllistáján.

AZ 1950-ES VILÁGBAJNOKSÁG

Tizenegy uruguayi gyászba borította a Maracanát

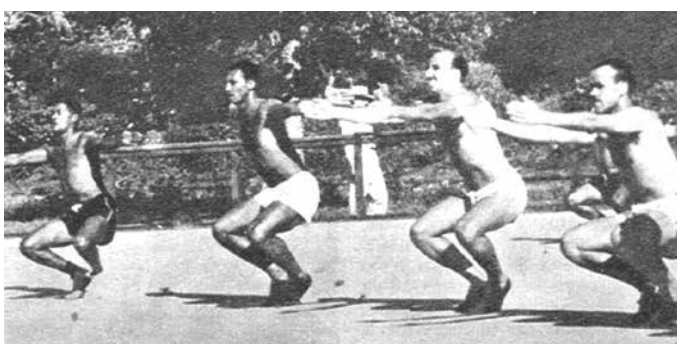
1938 után – a második világháború miatt – sem az 1942-es, sem az 1946-os labdarúgó-világbajnokságot nem tudták megrendezni. A FIFA eltökélt volt abban, hogy a következő, az 1950-es tornának minél hamarabb helyszínt találjon a háború vége után. A bonyolult nemzetközi helyzetben az európai országok nem kapkodtak a rendezésért, meg egyébként is kézenfekvőnek mutatkozott, hogy a torna visszatérjen Dél-Amerikába.

Brazíliában Getúlio Vargas diktátort Eurico Dutra tábornok váltotta az elnöki székben. Ritka az ilyesmi, különösen a szubkontinensen: a főtiszt hatalomra jutását demokratizálódási folyamat követte. Az új vezető is fontosnak érezte a futballt, s lényegesnek tartotta annak támogatását – akárcsak Vargas. Miközben az ország megkapta a harmadik labdarúgó-világbajnokság rendezési jogát, a gazdasági helyzet kétségessé tette, hogy Brazília sikeres házigazda lehet. Különösen az áramellátás minősége, az energiahiány és a közlekedés helyzete volt aggasztó.

A Mundial aztán kettéosztotta az értelmiség nagy részét. Az egyik párt elképzelhetetlennek tartotta a sikeres megrendezést, s úgy gondolta, a költséges beruházások csak még nagyobb gazdasági gondokat okoznak. A másik optimistábbnak mutatkozott. Ebbe tartozott *Mário Filho*, a múlt század legnagyobb hatású brazil sportújságírója, aki úgy vélte (ahogyan idézte *David Goldblatt* a *Futebol Nation* című könyvében), „ez a stadion a mostani generáció ajándéka lesz a következőknek, gazdagítja Brazíliát". A vb-ellenesek úgy gondolták, a szervezésbe ölt összegeket inkább az egészségügyre és az oktatásra, ahogyan fogalmazták, a kórházakra és az iskolákra kellett volna inkább fordítani. A riói labdarúgó-szövetség elnöke, Vargas Neto a *Jornal do Brasil* hasábjain válaszolt az ellenzőknek: „Én nem vagyok ellene az önök terveinek. Sőt, mellette vagyok. De azt szeretném, ha önök is elfogadnák a miénket. S akkor kevesebb szükség lesz kórházakra."

A városi tanács – amint azt mindannyian tudjuk, hiszen felépült a Maracanã – végül a beruházás mellett döntött. A hajdan az úri közönséget fogadó English Derby Club helyén húzták fel, a világ akkori legnagyobb stadionjaként.

Miközben a Maracanã épült (merthogy éppen csak az utolsó pillanatra készült el), a futballvilág selejtezőket vívott és készülődött. Németország (később: az NSZK), valamint Japán, mint a háborúban vesztes hatalmak indulását a FIFA nem engedélyezte. Ugyanakkor Olaszország, a tengelyhatalmak egyik tagja, mint az 1938-as világbajnokság győztese, automatikus indulási jogot kapott. A Squadra Azzurra részt is vett a tornán, mégpedig a bő egy évvel korábbi, supergai tragédia emlékétől kísérve, a többi európai résztvevővel ellentétben

Edzenek a brazilok. Minden korábbinál szorgalmasabban készültek erre a világbajnokságra . Katonai fegyelemmel gyakorlatoztak

nem repülőgéppel, hanem hajóval eljutva Brazíliába. A magyar válogatott indulhatott volna, ezt semmilyen szankció nem zárta ki.

Érdekes, hogy a *Népsport 1946. április 6*-i száma arról írt, hogy Brazília 1947-ben rendezte volna meg a tornát, 12 európai és négy dél-amerikai csapattal. Az más forrásokból is tudott, hogy addigra valóban megkapta a dél-amerikai ország a következő torna rendezési jogát, de hogy azt 1947-ben rendezte volna meg, ez új információ. S nem is biztos, hogy pontos. Főleg, hogy novemberben a *Népsport* már 1948-as dátummal ír a Mundialról. A hazai sportnapilap *1947. január 26*-án már arról számolt be, hogy a FIFA végrehajtó bizottságának párizsi ülésén az 1949-es (!) vb színhelye Rio de Janeiro lesz. Februárban a *Népsport* interjút közölt dr. Ivo Schrickerrel, a FIFA főtitkárával, aki úgy nyilatkozott: „Végleges, hogy az 1949-es világbajnokságot Brazília rendezi meg." Különösen figyelemre méltó, hogy dr. Ries István igazságügyminiszter, az MLSZ elnöke a lap *1947. március 2*-i számában azt mondta az embersportfogadás bevezetése kapcsán feltett kérdésre: „Nagy célok vannak előttünk, a londoni olimpia és a labdarúgó-világbajnokság. Erre kell összpontosítanunk minden erőnket. Ehhez pedig sok pénz kell." Aztán, mint tudjuk, magyar csapat egyiken sem vett részt. Végül *1947. december 4*-én már arról számolt be egy kis hír, hogy a világbajnokság szervező bizottsága értesítette az MLSZ-t arról, hogy a következő vb nem 1949-ben, hanem 1950-ben lesz. Ebből az is következtethető, hogy a nemzetközi szövetség részéről valóban semmi akadálya nem lett volna a magyar csapat szereplésének. Attól kezdve a torna rajtjáig legfeljebb azért került szóba a brazíliai világbajnokság, hogy az újságírók rúgjanak egyet a kapitalistákba. Említést kapott, hogy a FIFA szándéka ellenére a brazilok nem látták volna szívesen a szovjet válogatottat, ez még akár lehetett is így, gondolva arra, hogy a közvetlenül a háború utáni demokratizálódásból erős fordulatot téve 1947-ben ismét betiltották Rio de Janeiróban, illetve az országban a kommunista pártot. De azért ez aligha lett volna akadálya a szovjet csapat szereplésének. Nagyobb gond, hogy a háború után, egészen 1952-ig nem létezett szovjet válogatott, azaz nem játszott hivatalos mérkőzéseket…

Behajózik az olasz válogatott a negyedik világbajnokság helyszínére indulva

Mindazonáltal az úgynevezett népi demokratikus országok valóban hiányoztak a mezőnyből, de erős túlzás a *Népsport* politikával átitatott, *1950. június 13*-i cikke, amely világbajnokság helyett világcsalásról ír, valamint arról, hogy a torna elveszítette sportértékét. Amúgy a

Népsport attól kezdve Nyári Kupaként emlegette a IV. labdarúgó-világbajnokságot. Aztán júliustól már úgy sem…

Azt figyelmen kívül hagyta, hogy Anglia először 1950-ben, Brazíliában vett részt a futballvilág legnagyobb seregszemléjén. A FIFA az 1949–1950-es Brit-bajnokságot tekintette selejtezőnek, az első két helyezett jutott elvileg tovább, de az angolok mögött végző skótok nem vállalták az utazást. Noha a játékosok szívesen mentek volna, ám George Graham, a skót szövetség elnöke tartotta magát ahhoz a kijelentéséhez, mely szerint csak akkor vesznek részt a világbajnokságon, ha megnyerik a Brit-bajnokságot. Visszalépett a török, az osztrák, a francia csapat is. Utóbbiak kiestek a jugoszlávokkal szemben, de aztán mégis kaptak meghívást – ahogyan *Brian Glanville* szarkasztikusan megfogalmazta vb-történeti könyvében, „ha már a francia Jules Rimet a háború alatt az ágya alatt egy dobozban rejtegette a trófeát" –, de végül nem éltek vele. (Ma már köztudott, hogy dr. Goebbels utasítására a Gestapo nyomozott a serleg után.)

Dél-Amerikában az argentinok a játékossztrájk, illetve a brazilokkal történt nézeteltérésük miatt mondták le a részvételt. Az egyetlen ázsiai hely automatikusan Indiáé lett volna, miután Burma, Indonézia és a Fülöp-szigetek válogatottja is lemondott. Utóbb a nagy költségek az indiaiakat is meghátrálásra késztették. A nemzetközi sajtóban időnként felbukkanó tévhit, hogy az indiai csapat azért nem indult, mert a londoni olimpiával ellentétben, a FIFA tiltása miatt, játékosai nem futballozhattak volna mezítláb. Noha a FIFA valóban nem engedélyezte, hogy cipő nélkül játszanak, a távolmaradásnak financiális okai voltak.

Végül tizenhárom csapat vett részt a brazíliai Mundialon, közülük, bármennyire is meglepő, mindössze egy, az angol nem szerepelt a háború előtti három világbajnokság valamelyikén. A mai információáramláshoz képest talán még gyerekcipőben sem járt a világ, így aztán a legcsekélyebb gondot sem okozta, hogy a nyitó mérkőzés másnapján kitört a koreai háború.

A brazilok főleg a világbajnoksággal voltak elfoglalva, már hónapok óta várták a nagy pillanatot, kezdődjék meg a Mundial. Előtte a hagyományos riói karnevál legfontosabb témájának a világbajnokságot választották, a Rimet-kupát kiállították egy ékszerbolt kirakatában a for-

A GYŐZTES SZÖVETSÉGI KAPITÁNY

JUAN LÓPEZ *Fontana: 1908. március 15-én Montevideóban született, soha nem futballozott. Testnevelő tanári diplomát szerzett. A Central Español FC-nél, Alberto Suppicinek, az 1930-as világbajnok válogatott szövetségi kapitányának a klubjánál kezdett dolgozni, az orvosi stáb tagjaként. Tanítómestere javaslatára 1949-ben átvette a válogatott irányítását, 1955-ig tartott az első korszaka, majd 1957 és 1959 között a második. Az 1962-es vébén egy trió tagjaként, 1970-ben Roberto Porta segítőjeként ügyködött. Négy vébén járt a Celestével, ebből a csapat az elsőt megnyerte, további kettőn elődöntőbe jutott. 1952 és 1955 között a Peñarolt is dirigálta, két bajnoki címet nyert. 1959–1960-ban az ecuadori nemzeti tizenegy élén állt. 1983. október 4-én Montevideóban halt meg.*

galmas riói Avenida Rio Brancón, ahova aztán ezrek látogattak el, hogy lássák, miért játszik majd a válogatott. A futballisták, Flavio Costa irányításával heteken át edzőtáboroztak együtt, mindent a készülődésnek alárendelve. Addig a brazil futballban ismeretlen, katonás fegyelem jellemezte a négy hónapos (!) közös felkészülést, a nősök nem találkozhattak a feleségükkel, mindenkinek tíz órakor szigorúan nyugovóra kellett térnie, miután megitta a kötelező vitaminkoktélt.

A Seleção Brasileira, a válogatott, esélyeshez méltón kezdett. A két gólt is szerző Ademir vezérletével 4:0-ra nyert a mexikóiak ellen. Még „csak" 82 000 néző előtt, ugyanis nem készült el teljesen a rajtra a Maracanã. A megnyitón ötezer galambot engedtek a légtérbe, 21 lövés hirdette a boldogságot, Brazília vendégül látja a futballvilágot. Nem csoda, hogy a megilletődött mexikóiak csak egy félidőn keresztül bírták a nyomást, aztán a második félidőben kaptak még három gólt. A legerősebb európai részvevőnek vélt jugoszlávok ugyancsak remekül rajtoltak, 3:0-ra legyőzték a svájciakat. Mindez csak még inkább felértékelődött, miután a házigazda csapattal kitolt a leggólerősebb svájci csatár, az egyébként franciaországi születésű Jacques Fatton: két góljával döntetlenre mentette csapata a brazilok elleni mérkőzését. Miután a „kékek", vagyis a plávik Mexikót is megverték három góllal (4:1), előnyösebb helyzetből várhatták a csoportdöntőt. Már egy döntetlennel is világszenzációt okozhattak volna, elütve a brazilokat a négyes döntőbe jutástól. A vb-történet első, több mint százezer (pontosan 142 000) néző előtt zajlott mérkőzésén azonban a házigazdák Ademir és Zizinho egy-egy góljával 2:0-ra győztek.

A 2. csoport a várt eredményekkel kezdődött, az angolok 2:0-ra nyertek a chileiek, az erős, de a torna előtt a magyar menekültek válogatottjától, a Hungáriától kikapó spanyolok 3:1-re verték az Egyesült Államok legénységét. Négy nappal később a spanyolok 2:0-ra győztek a chileiek ellen, majd Belo Horizontéban megszületett a vb-történet egyik legnagyobb meglepetése: a lenézett és lesajnált amerikai csapat megverte 1:0-ra az angolokat. Az egyetlen gólt a Haitiról származó Joe Gaetjens szerezte. Miatta, valamint a Skóciában született McIlvenny és a belga származású Joseph Maca miatt az angolok – jogosulatlan szereplésre hivatkozva – meg akarták óvni a mérkőzést, de ettől végül elálltak. Maca egyébként csak 1957-ben lett amerikai állampolgár, Gaetjens talán soha nem is volt az, de az akkori szabályok még megengedőbbek voltak. Ráadásul a „háromoroszlánosok" a spanyoloktól is kikaptak 1:0-ra.

Gaetjens, az amerikai hős a szurkolók vállán

A 3. c-csoportba csak három csapat jutott. A svédek, éppen Olaszországban játszó profijaik nélkül, de soraikban a csapatkapitány Erik Nilssonnal – ő és a svájci Alfred Bickel játszott csak a II. világháború előtti utolsó és az azt követő első világbajnokságon – 3:2-re megverték a Squadra Azzurrát, majd 2:2-re végeztek a paraguayiakkal. Utóbbiak továbbjuthattak volna, ha az utolsó mérkőzésükön megverik az olaszokat, de erre nem volt esélyük, sőt 2:0-ra kikaptak.

A 4. c-csoportban mindössze egy mérkőzésre volt szükség a csoportelsőség eldöntéséhez, ezen az uruguayi válogatott szenzációs játékkal, 8:0-ra megverte a bolíviaiakat.

A világbajnokságok történetében először (és utoljára) elődöntők és döntő helyett egy négyes minitornát rendeztek. Rio de Janeiróban már tévéközvetítés is volt az ottani mérkőzésekről. A brazilok nagyon belelendültek, 7:1-re megverték a svédeket. Ademir négy gólt rúgott, megmutatva, hogy Jairral és Zizinhóval remekül megértik egymást. A fehér mezesek ezután Spanyolországot intézték el 6:1-gyel úgy, hogy mindhárom csatár feliratkozott a góllövők közé, és Chico szerzett két gólt. A házigazdák megállíthatatlan tűntek. Igaz, Uruguay tartotta a lépést, a 2:2-es döntetlen Spanyolország ellen, majd a 3:2-es győzelem Svédország ellen elég volt ahhoz, hogy megőrizze esélyét az aranyéremre. Az utolsó meccs, a Brazília és Uruguay közötti találkozó döntötte el, ki nyeri a vébét. Uruguaynak győznie kellett a végső győzelemhez, a rendezőknek elég volt a döntetlen is. A mérkőzés előtt akadt olyan újság, amely már reggel világbajnokokként ünnepelte a fináléra készülő brazil tizenegyet. Minden játékos kapott egy aranyórát, amelynek a számlapjára a jövőt ezek szerint rosszul látó jósok azt rendelték írni: a világbajnoknak.

Roque Máspoli munkában a brazilok ellen

Minden előzetes esélylatolgatás, a hazai pálya előnye ellenére azonban, „csoda" történt. Uruguay győzött. Ez volt a brazilok első olyan mérkőzése a hazai rendezésű Mundialon, amelyen nem szereztek gólt az első félidőben. Ám a 47. percben Friaça, a fürge jobbszélső mégis bevette Máspoli kapuját. Brazília negyvenhárom percnyire volt a teljes eufóriától. Szerte az országban a rádió segítségével milliók tomboltak. Ahogyan Pelé, a futballkirály magyarázta egyik önéletrajzi könyvében: „Két nagy szerelmem, Brazília és a labdarúgás egyesült a győzelemben"... Pontosabban: a vélt győzelemben. A 66. percben jött az első hideg zuhany: Juan Schiaffino kiegyenlített. Ettől a brazilok megzavarodtak, elbizonytalanodtak. A 79. percben Alcides Ghiggia Barbosa kapujába lőtte a labdát. A futballmérkőzésen addig valaha összegyűlt legnagyobb közönség, több mint kétszázezer ember döbbent csendben nézte végig az utolsó perceket. Az eredmény már nem változott. Uruguay megnyerte a világbajnoki címet, Brazília, mérhetetlen csalódásra, csak második lett. Akadtak, akik a Maracanã karéjából vetették le magukat, többen másutt lettek öngyilkosok. Pelé nagyon szépen megfogalmazta annak a július tizenhatodikának a történetét – brazil nézőpontból: „Arra dátumra minden brazil ember úgy emlékszik, mint arra a napra, amikor elveszített valakit, akit szeretett". A dráma a vereség ellenére erős társadalmi hatással bírt. Erre is a futball királya mutatott rá: „1950-ben, amikor Brazília először adott otthont a labdarúgó-világbajnokságnak, az ország lakóinak nagyjából a fele jóformán soha nem tudott jóllakni. Az emberek körülbelül harminc százaléka analfabéta volt. Az egyenlőtlenségek a politikánkban, a kultúránkban és a történelmünkben gyökereztek: a családomban csak a harmadik olyan nemzedék nőtt fel – én is közéjük tartoztam –, amelynek tagjai szabadnak születtek. Július 16. a nap, amelyen országunk polgárai összegyűltek a rádiók körül, és életükben először együtt ünnepeltek, együtt szenvedtek, egységes nemzetként."

IV. világbajnokság (Brazília, 1950. június 24.–július 16.)

Mérkőzések száma: 22. Gólok száma: 88 (4,00-es átlag)
Összнézőszám: 1 337 000 (60 773-es átlag)

1. csoport: Brazília–Mexikó 4:0, Jugoszlávia–Svájc 3:0, Brazília–Svájc 2:2, Jugoszlávia–Mexikó 4:1, Brazília–Jugoszlávia 2:0, Svájc–Mexikó 2:1. A csoport végeredménye: 1. Brazília 5 pont, 2. Jugoszlávia 4, 3. Svájc 3, 4. Mexikó 0.

2. csoport: Anglia–Chile 2:0, Spanyolország–Egyesült Államok 3:1, Spanyolország–Chile 2:0, Egyesült Államok–Anglia 1:0, Spanyolország–Anglia 1:0, Chile–Egyesült Államok 5:2. A csoport végeredménye: 1. Spanyolország 6 pont, 2. Anglia 2, 3. Chile 2, 4. Egyesült Államok 2.

3. csoport: Svédország–Olaszország 3:2, Svédország–Paraguay 2:2, Olaszország–Paraguay 2:0. A csoport végeredménye: 1. Svédország 3 pont, 2. Olaszország 2, 3. Paraguay 1.

4. csoport: Uruguay–Bolívia 8:0. A csoport végeredménye: 1. Uruguay 2 pont, 2. Bolívia 0.

Négyesdöntő: Brazília–Svédország 7:1, Spanyolország–Uruguay 2:2, Brazília–Spanyolország 6:1, Uruguay–Svédország 3:2, Svédország–Spanyolország 3:1, Uruguay–Brazília 2:1. A csoport végeredménye: 1. Uruguay 5 pont, 2. Brazília 4, 3. Svédország 2, 4. Spanyolország 1.

Az utolsó mérkőzés

Uruguay–Brazília 2:1 (0:0)

Rio de Janeiro (Estádio Maracanã), 203 849 000 néző. Jv.: George Reader (angol).

Uruguay: Máspoli – Gambetta, M. González, Tejera – Varela, Rodriguez Andrade – Ghiggia, Pérez, Miguez, Schiaffino, Morán. Szövetségi kapitány Juan Lopez

Brazília: Barbosa – Augusto, Juvenal – Bauer, Danilo, Bigode – Friaça, Zizinho, Ademir, Jair, Chico. Szövetségi kapitány Flávio Costa

Gólszerzők: Friaça (47.), Schiaffino (66.), Ghiggia (79.)

A góllövőlista élcsoportja:

9 gólos: Ademir (brazil), 5 gólos: Schiaffino (uruguayi), 4 gólos: Chico (brazil), Basora és Zarra (spanyolok), Ghiggia és Miguez (uruguayiak), 3 gólos: Pelmer és Sundqvist (svédek)

A világbajnok uruguayi válogatott:

ROQUE Gastón MÁSPOLI Arbelvide: 1917. október 12-én született Montevideóban, a Nacional (1933–1939), a helyi Liverpool (1939–1940), majd a Peñarol (1940–1955) kapusa volt. Az arany-feketékkel hat bajnoki címet nyert. A válogatottban (1945–1955) 38 mérkőzésen szerepelt, a brazíliai Mundialon három meccs jutott neki. Visszavonulása után sikeres edző lett, a Peñarollal öt bajnoki címet, Libertadores Kupát, Világkupát is nyert. A válogatottat diadalra vitte az 1980-as Mundialitón. 2004. február 22-én Montevideóban hunyt el.

MATÍAS GONZÁLEZ: 1925. augusztus 6-án született Artigasban. A CA Cerro akkoriban a maga 180 centijével kifejezetten magasnak számító védője néhány héttel a torna előtt még csak a negyedik számúnak számított a posztján, ám mert a Kolumbiába távozott Raúl Pini, valamint a Muñiz és a sérült

Bermúdez nem volt hadra fogható, előre lépett. A vébén mind a négy meccsen játszott, kiérdemelte a „Maracanã oroszlánja" becenevet. 1949 és 1956 között 30 mérkőzésen játszott a válogatottban, 1984. május 12-én hunyt el.

EUSEBIO Ramón TEJERA: 1922. január 6-án született Montevideóban. A Bella Vista (1940–1943), a montevideói River Plate (1943–1944), a Nacional (1945–1950), a kolumbiai Cúcuta Deportivo (1951–1952), végül ismét otthon a Defensor (1953–1958) balhátvédje volt. A Nacionallal három bajnoki címet szerzett. A válogatottban 1941 és 1954 között 31 mérkőzést játszott, a brazíliai vébén négyet. Tartalék volt 1954-ben Svájcban. 2002. november 9-én hunyt el.

SCHÚBERT GAMBETTA Saint Léon: 1920. április 14-én született, védőt és jobbfedezetet játszott. Élete fő klubja a Nacional volt (1940–1948, 1950–1956), színeiben tíz bajnoki címet szerzett, hatszor lett ezüstérmes. A vb előtti évben rövid ideig a kolumbiai Cúcuta Deportivo mezét viselte, majd negyvenévesen a Mar de Fondóból vonult vissza. 1942-ben Dél-Amerika bajnokaként ünnepelték, az 1950-es Mundialon két meccsen játszott. 1941 és 1952 között 36 mérkőzésen három gólt szerzett a válogatottban. 1991. augusztus 9-én Montevideóban halt meg.

OBDÚLIO Jacinto Muiños VARELA: A Fekete főnök, az El Negro Jefe 1917. szeptember 20-án született. A Deportivo Juventus (1936–1938), a Montevideo Wanderers (1938–1943), majd a Peñarol (1943–1955) középfedezete volt. Az arany-feketékkel hat bajnoki elsőséget szerzett. Kora egyik legbölcsebb dél-amerikai játékosa 1942-ben kontinensbajnok lett. Az 1950-es vében mind a négy mérkőzésen játszott, egy gólt szerzett. Részt vett az 1954-es tornán is. A Celestében 1939 és 1954 között 45 mérkőzésen kilenc gólt ért el. 1996. augusztus másodikán szülővárosában, Montevideóban hunyt el.

VÍCTOR Pablo Carlos RODRIGUEZ ANDRADE: Az 1930-ban világbajnok legenda, José Leandro Andrade unokaöccse 1927. május 2-án született a főváros Barrio Sur nevű negyedében, a Central Español (1945–1952), majd a Peñarol (1952–1957) balfedezeteként szerepelt. Utóbbi klubbal két bajnoki címet is nyert. A válogatottban 1947 és 1957 között 42 mérkőzést játszott. A brazíliai és a svájci vében is pályára lépett az uruk minden mérkőzésén. 1956-ban Dél-Amerika bajnoka lett. 1985. május 19-én hunyt el.

ALCIDES Edgardo GHIGGIA Pereyra: Montevideóban született 1926. december 22-én, pályafutásának klubjai a Sud América (1944–1948), a Peñarol (1948–1953), az AS Roma (1953–1961), az AC Milan (1961–1962) és a Danubio (1962–1966) voltak. Az arany-feketékkel két uruguayi, a Milannal egy olasz bajnoki címet nyert. Az AS Romával VVK-győzelmet szerzett. Az uruguayi válogatottban (1950–1952) mindössze 12 mérkőzést játszott, mind a négy gólját a brazíliai Mundialon lőtte. 1957 és 1959 között ötször játszott az olasz válogatottban. Az 1950-es világbajnokok közül utolsóként hunyt el 2015. július 16-án, az uruguayi Las Piedrasban.

JULIO Gervasio PÉREZ Gutiérrez: A Mundialon négy mérkőzésen szerepelt. A kiválóan cselező jobbösszekötő 1926. június 19-én született Montevideóban. Klubjai az Ultima Hora, az Edinson, majd profiként a Racing (1945–1947), a River Plate (1948–1950), a Nacional (1950–1956), külföldön, Brazíliában az Internacional PA (1957), majd hazatérése után a Sud América (1958–1960) voltak. Négyszer nyerte meg az uruguayi bajnokságot. 2002. szeptember 22-én hunyt el.

ÓSCAR Omar MIGUEZ Antón: A középcsatár, akinél egyetlen „uru" sem szerzett több gólt a világbajnokságokon, Montevideóban született 1927. december 5-én. Klubjai a Sud América (1945–1947), a Peñarol (1948–1959), s végül a perui Sporting Cristal (1960) és a montevideói Rampla Juniors (1962) voltak. Hat bajnoki címet nyert az arany-feketékkel. A válogatottban (1950–1959) 39 mérkőzésen 27 gólt szerzett. Az 1950-es vébén 4 mérkőzésen 4 gólt, Svájcban 3 mérkőzésen 3 gólt ért el. 1956-ban megnyerte a Celestével a dél-amerikai bajnokságot. 2006. augusztus 19-én hunyt el Montevideóban.

JUAN Alberto SCHIAFFINO Villano: 1925. július 28-án Montevideóban született**.** Tizenhat éves korától a Peñarol játékosa volt 1954-ig, Olaszországba szerződéséig. Négyszer diadalmaskodott hazája bajnokságában. 1960-ig játszott a Milanban, majd 1962-ig az AS Romában. A piros-feketékkel három scudettót nyert, BEK-döntőt vívott. Az 1950-es vébén négy mérkőzésen öt gólt, 1954-ben öt mérkőzésen két gólt szerzett. A Celestében (1945–1954) 23 mérkőzésen tizenegy gólt lőtt, a Squadra Azzurrában (1954–1958) négy találkozón játszott. 2002. november 13-án Montevideóban hunyt el.

RUBÉN MORÁN: A világbajnok keret legfiatalabb játékosa 1930. augusztus 6-án született a fővárosukban, a CA Cerro balszélsője volt 1949 és 1953 között, majd 1954-ben a Defensor Sportingban játszott. A válogatottban mindössze négy mérkőzésen játszott, a világbajnokságon csak a brazilok ellenin. Huszonnégy évesen, a profi futballból kiábrándulva visszavonult. Nagy szegénységben, súlyos depresszióval küzdve hunyt el 47 évesen, 1987. január 3-án.

ANÍBAL Luis PAZ Piuma: A tartalékkapus egy mérkőzésen védett a tornán. Montevideóban született 1917. május 21-én, ott is hunyt el majdnem 96 évvel később, 2012. március 21-én. Klubjai a Liverpool (1933–1937), a Bella Vista (1937–1939), a Nacional 1939–1954), majd rövid ideig a Racing (1954) voltak. Élete első számú egyesületével kilenc bajnoki címet nyert. A válogatottban 22 mérkőzésen szerepelt (1940–1950). Dél-Amerika bajnoka lett 1942-ben.

JUAN Carlos GONZÁLEZ Ortiz: A jobbhátvéd két mérkőzésen játszott a világbajnokságon. Colonia el Sacramentóban született 1924. augusztus 22-én. Kizárólag a Peñarol futballistája volt (1944–1956), két bajnoki címet nyert. A válogatottban hét meccsen szerepelt (1950–1952). Buenos Airesben hunyt el 2010. február 15-én.

ERNESTO José VIDAL: Ernesto Servolo néven Buiében (Isztriában) született 1921. november 15-én, kisgyerekként vándorolt ki a családjával Olaszországból Dél-Amerikába. Argentínában nőtt fel, a CA Belgrano, majd a Rosario Central (1941–1944) futballistája volt. Huszonkét évesen átköltözött Uruguayba, 1944 és 1953 között a Peñarolban futballozott, négy bajnoki címet nyert. Az uruguayi válogatottban (1950–1952) nyolc mérkőzésen két gólt ért el. A Mundialon három meccsen egy gólt szerzett. Harminckét évesen visszatért Olaszországba, előbb a Fiorentina (1953–1955), utóbb a Pro Patria soraiba tartozott. 1956-ban Uruguayban zárta le kacskaringós pályafutását. Córdobában hunyt el 1974. június 13-án.

Nem játszó tartalékok voltak a tornán: Julio César Britos, Juan Burgueño, William Ruben Martínez, Washington Ortuno, Rodolfo Pini, Carlos Romero, Luis Alberto Rijo, Héctor Vilches.

Bajnokok, kupagyőztesek

1949–1950

	Ország	*Bajnok*	*Kupagyőztes*
EURÓPA	Albánia	Partizani*	Dinamo
	Anglia	Portsmouth FC	Arsenal FC
	Ausztria	FK Austria	–
	Belgium	RSC Anderlecht	–
	Bulgária	–	–
	Ciprus	Anorthoszisz	EPA Larnaca
	Csehszlovákia*	NV Bratislava	
	Dánia	Kjøbenhavns Boldklub (KB)	–
	Észak-Írország	Linfield FC	Linfield FC
	Feröer-szigetek*	Tvøroyrar Bóltfelag	–
	Finnország*	Turun Palloseura (TPS)	–
	Franciaország	Girondins de Bordeaux	Stade de Reims
	Görögország	–	AEK
	Hollandia	SV Limburgia	PSV
	Írország	Cork Athletic	Transport FC
	Izland*	Knattspyrnufélag Reykjavíkur	–
	Jugoszlávia*	–	Crvena zvezda
	Lengyelország*	Gwardia-Wisła Kraków	–
	Luxemburg	Stade Dudelange	Spora Luxembourg
	Málta	Floriana FC	Floriana FC
	NDK	Horch Zwickau	BSG EHV Thale
	NSZK	VfB Stuttgart	–
	Norvégia	Fram Larvik	Sarpsborg FK*
	Olaszország	Juventus	–
	Portugália	SL Benfica	–
	Románia	–	CSCA Bucureşti*
	San Marino	–	Libertas
	Skócia	Rangers FC	Rangers FC
	Spanyolország	Atlético Madrid	Atlético Bilbao
	Svájc	Servette FC	Lausanne Sports
	Svédország	Malmö FF	AIK
	Szovjetunió*	Dinamo Moszkva	Torpedo Moszkva
	Törökország	Fenerbahçe	–
DÉL-AMERIKA*	Argentína	Racing	
	Brazília		
	Rio de Janeiro	Vasco da Gama	
	São Paulo	São Paulo FC	
	Minas Gerais	Atlético Mineiro	
	Rio Grande do Sul	Grêmio FCPA	
	Torneo Rio–São Paulo	Corinthians	
	Chile	Universidad Católica	
	Kolumbia	Millonarios	
	Paraguay	Guarani	
	Peru	Universitario	
	Uruguay	Peñarol	
ÉSZAK- ÉS KÖZÉP-AMERIKA	Egyesült Államok	Philadelphia Nationals	St. Louis Simpkins-Ford
	Mexikó	Veracruz	Atlas
NEMZETKÖZI KUPA	Latin Kupa	SL Benfica	
VÁLOGATOTTAK TORNÁI	Világbajnokság	Uruguay	
	Brit válogatottak tornája	Anglia	

NV Bratislava

VfB Stuttgart

Fenerbahçe

São Paulo FC

* naptári éves lebonyolítási rend

Kubalával és Daučikkal megtáltosodott a Barcelona

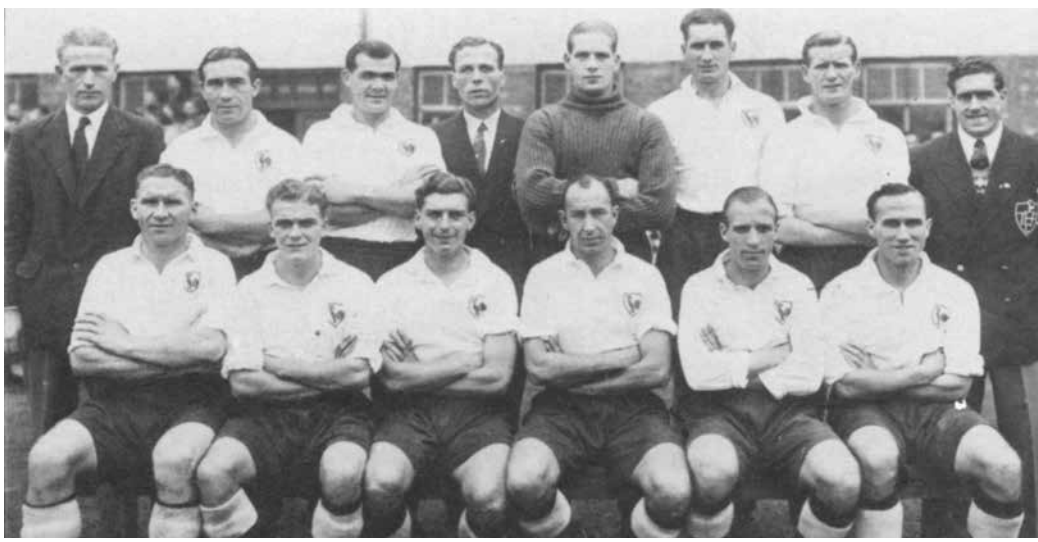
A Tottenham Hotspur újoncként lett bajnok Angliában

Újra mérkőzést játszott az immár „nyugatnémet” válogatott

Az olasz bajnokság első három helyezettje száz gól fölé jutott

A Tottenham Hotspur az angol Division One első fordulójában 4:1-re kikapott a Blackpooltól a White Hart Lane-en. A klub legelszántabb híveit mintha leforrázták volna. Ők arra számítottak, hogy miután a Spurs az előző idényben, még a második osztályban, egymást követő 23 bajnoki vagy kupamérkőzést vívott meg veretlenül, s ezen belül akadt két, hetes győzelmi sorozata, a legjobbak között meghatározó erejű lehet. Úgy festett, tévednek.

Aztán kiderült, nekik volt igazuk! Az egy évvel korábban a csapat élére került Arthur Rowe (aki egyébként volt az angol szövetség oktatója is, ebbéli minőségében a negyvenes évek elején Budapesten is tanította a futballt) hamar talpra állította a Tottenhamet. A csapata október-novemberben egy nyolcmeccses veretlenségi sorozatot produkált, benne olyan kiváló eredményekkel, mint a Stoke Cityvel szembeni 6:1, az előző két bajnokságot megnyerő Portsmouth elleni 5:1 és az addigi listavezető Newcastle United kiütése (7:0), stílusosan 70 000 néző előtt. Nagyon bevált a rövidpasszos játékra és a háromszögelésekre épített

A Tottenham bajnokcsapata. Állnak, balról: Poynton edző, Ramsey, Duquemin, Murphy, Ditchburn, Clarke, Bennett, Withers. Elöl: Nicholson, Walters, Willis, Burgess, Bailey, Medley

„push and run" stílus, amelyet Rowe hajdanán – egy idegenbeli mérkőzésről hazafelé tartva – egy vasúti étkezőkocsiban cukortartós dobozokkal szemléltetett a játékosainak. Ő ugyan nem szerette ezt az elnevezést, de miután mindenki azt használta, beletörődött.

London egyszerűen beleszeretett a trónkövetelőbe. A White Hart Lane-en másfélmillió fölötti volt az 1950–1951-es idény összes nézőszáma. A Tottenham az utolsó előtti fordulóban, a Sheffield Wednesday elleni hazai mérkőzésen biztosította be története első bajnoki címét, az utolsó, a Liverpool elleni 3:1-re megnyert meccs már gálaelőadást jelentett, közel ötvenezer szurkoló előtt. Egyetlen mumusa volt csak a Spursnek, a Huddersfield, a szezon tizenkilencedik helyezettje, amely a bajnokságban kétszer is legyőzte a kék-fehéreket, sőt, közben az FA-kupából is kiverte őket. Ennyi azért belefért... Arthur Rowe mindössze 19 játékossal játszotta végig a bajnoki idényt. A kapus Ted Ditchburn (aki babonából mindig a csapatkapitány után futott ki a gyepre, s aki éppen az öklözései miatt kapta a legtöbb kritikát – noha az édesapja bokszoló volt...) és a középfedezet Harry Clarke (aki a második ligában, aztán az elsőben is minden játékpercet a pályán töltött a bajnoki címekkel zárt két évadban, 1949 és 1951 között) mind a 42 meccsen szerepet kapott. Így festett az alaptizenegy: Ditchburn (42) – Ramsey (40), Willis (39) – Nicholson (41), Clarke (42), Burgess (35) – Walters (40), Bennett vagy Murphy (25-25), Duquemin (33), Baily (40), Medley (35). Érdekes kettősség: noha ez volt a Spurs első nagy sikere, ám nem egy összeszokatlan, fiatal csapat aratta. A gárda nagy része megjárta a kenti Nortfleet FC-t, amely – mai szóhasználattal élve – a Tottenham fiókcsapatának számított. A bajnoki címnyerés, illetve a következő idény ezüstje után négy-öt éven belül szinte mindenki távozott vagy visszavonult, az 1958-ban a menedzseri székbe ülő jobbfedezet, Bill Nicholson már egy teljesen új generációval érte el a XX. századi angol klubfutball addigi legnagyobb bravúrját, az 1960–1961-es duplázást. Nicholsont, aki 1974-ig, tizenhat éven keresztül dirigálta a csapatot, mindmáig az egyesület történetének legsikeresebb, legmeghatározóbb menedzsereként ünneplik. A névsort végigböngészve könnyen szembeötlik: nem csak belőle vált aztán világhírű edző a hatvanas években. Az egykori jobbhátvéd, **Alf Ramsey**, aki játszott a magyarok ellen a Wembley-ben a nevezetes 6:3-on, 1966-ban világbajnoki címet nyert Londonban a háromoroszlános válogatottal.

A newcastle-i Cowell ment a gólvonalon az FA-kupa döntőjében

Az FA-kupát a Newcastle United csapatkapitánya, Joe Harvey emelhette magasba. A „szarkák" 2:0-ra verték a döntőben a Harry Johnstonnal, Stanley Matthewsszal és Stan Mortensennel felálló Blackpoolt. A győztesek belsőhármasa túlragyogta a három angol válogatott köré épített „tengerpartiakat" (a Seasiders a narancs-feketék leginkább elterjedt beceneve). A Taylor, Milburn, Robledo trió egyenesen remekelt. Közülük Ernie Taylor az egyetlen válogatottságát 1953-ban a magyarok ellen élte meg (azt túlzás lenne állítani, hogy

ünnepelte), a döntő mindkét gólját szerző Jack Milburn amellett, hogy a későbbi világbajnok testvérpár, Jack és Bobby Charlton édesanyjának az unokatestvére volt, 353 mérkőzésen 177 gólt szerzett a Newcastle-ben. A chilei származású Robledo az FA-kupa történetének első dél-amerikai győztese, s egyben az 1951–1952-es idény gólkirálya volt. (Róla ott bővebben.)

Említést kapott már előbb, hogy rekordközönség figyelte a Tottenham mérkőzéseit. Az egész liga óriási tömegeket vonzott, az idény első szombatján 1 189 401 nézőt regisztráltak a találkozókon. Mondhatni, tipikusan angol, hogy az FA-kupa döntőjét, az idény legnagyobb presztízsű klubmérkőzését éppen úgy százezren látták a Wembley-ben, mint az Amatőr-kupa finálét, amelyben Pegasus 2:1-re megverte a Bishop Aucklandet.

Az angol válogatott szereplése kevéssé hevítette a futball-lázat. A rosszul sikerült brazíliai világbajnokság után a „háromoroszlánosok", teljesen átalakított tizeneggyel, 2:2-t játszottak a Highburyben a jugoszlávokkal. Ez volt az első alkalom, hogy egy, a kontinensről érkezett válogatott nem szenvedett vereséget az angoloktól. Áprilisban Walter Winterbottom alakulata kikapott a skótoktól 3:2-re a Wembley-ben, májusban ugyanott a félidőben még vesztésre állt, s csak nagy nehezen tudott fordítani az argentinok ellen. (A teljesség kedvéért: az íreket, a walesieket és a portugálokat simán legyőzte.) A skótokat is érte baleset: decemberben, történetük során először, kikaptak otthon egy általuk külföldinek (értsd: nem britnek vagy írnek) minősített ellenféltől, az osztrákoktól, majd a 0:1 után elmentek májusban Bécsbe,

AZ ÁLAMATŐRSÉG LEGSZEBB PÉLDÁJA

A százezer márkás csatársor

A (nyugat)német amatőrkorszak történetében szép példa a Preußen Münsteré, amely a semmiből majdnem a trónra került. Egyetlen mérkőzés választotta el ettől. A történet még 1948 őszén kezdődött, amikor a fekete-fehérek feljutottak a Felsőliga Nyugati csoportjába (Oberliga West), amelyet villamosos bajnokságnak is csúfoltak, tekintettel a résztvevők stadionjai közötti csekély távolságokra. A csapat előrejutásán fellelkesülve Josef Oevermann, a dúsgazdag helyi építési vállalkozó, aki a háború előtt maga is futballozott a münsteri klubban, fejébe vette, hogy élcsapattá fejleszti a Preußen Münstert. Szokásos, nagy evészettel és ivászattal összekötött társasági összejövetelei egyikén a Franz Feldhaus által vezetett Stuhlmacherben a barátaival, üzlettársaival – a Preußen Ring, a csapat nevét is felhasználva a Porosz Kör tagjai – megállapodtak, hogy anyagi erőforrásaikat bevetve az 1949–1950-es idény előtt alaposan megerősítik a csapatot. A helyzet nem volt egyszerű. Münsterben nem akadt szerződtethető minőségi játékos, a környéken meg olyan nem, aki a hivatalosan engedélyezett 320 márkás havi „fizetésért" odaigazolt volna. Oevermann azonban megtalálta a kiskapukat. Már 1949-ben meg tudta a klub szerezni Josef Lammerst és Siegfried Rachubát. A 27 éves Lammers kezdő testnevelő tanár volt, aki azonnal igent mondott, amikor Oevermann megígérte neki, hogy felveteti a münsteri egyetemre. Az ugyancsak 1922-es születésű Siggi Rachuba, aki festőként és lakberendezőként is dolgozott, a Porosz Kör segítségével megnyithatta önálló kellékboltját. Velük már a nyolcadik helyen végzett az újonc, de Oevermannék ennél sokkal többre vágytak. 1950 nyarán további három csatárt igazoltak: Rudolf Schulzot, Felix Gerritzent és Alfred Preißlert. Becenevükön Rudit, Fiffit és Adit. A 23 éves Schulz egy biztosítótársaságnál kapott állást. A tekintélyes kérők, a Werder Bremen, a HSV

ahol a vendéglátók, Theodor Wagner és a még mindig ifjú, 22 éves Gerhard Hanappi nagy játékával és két-két góljával 4:0-val intézték el őket.

Ha már a válogatott mérkőzéseknél tartunk: miután szeptemberben a FIFA visszafogadta a DFB-t, a Német Labdarúgó-szövetséget, elhárult az akadálya annak, hogy a Nationalelf újra mérkőzéseket játsszon. November 22-én Stuttgartban a régi birodalmi, immár szövetségi edző, Sepp Herberger napra pontosan nyolc évvel a szlovákok elleni 5:2-es győzelem után újra meccselhetett a német válogatottal.

Andreas Kupfer (nyugat)német és Alfred Bickel svájci csapatkapitány

Az akkori csapatból (Jahn – Janes, Miller – Kupfer, Rohde, Sing – Adamkiewicz, Decker, Willimowski, Fritz Walter, Klingler), miután Herberger kedvence, Fritz Walter meglepetésre kimaradt, csupán egy játékos maradt hírmondónak, az egykori vébérésztvevő és kontinensválogatott, a már 36 éves Andreas Kupfer. Negyvennegyedik alkalommal, s egyben utoljára szerepelt a német válogatottban. Az 1942-es válogatottak közül Helmut Jahn és Karl Miller éppen

és a Nürnberg által is megkörnyékezett Gerritzen ugyancsak igent mondott a münsterieknél, amikor elétettek egy papírt, hogy sofőr lehet egy helyi biztosítótársaságnál, a Provinzial Versicherungnál. A társaságból végül a legnagyobb karriert befutó Alfred Preißler akkoriban már a Nyugati csoport legjobb csatárai közé tartozott, miatta mélyebben a zsebbe kellett nyúlni. Tízezer márkás aláírási díjat kapott, meg egy benzinkutat „gebinbe". A csapat tagjai élvezhettek néhány további előnyt is. Soha nem kellett fizetniük a bevásárlások után Spiekermann úr élelmiszerboltjában, ingyen ehettek és ihattak Franz Feldhaus Stuhlmacherében, s a Porosz Kör gondoskodott arról is, hogy a szállásra se kelljen költeni a futballistáknak. Niklas Wildhagen kiváló BundesligaFanatic *című, történelmi anyagokat is bőven tartalmazó portálján megjegyezte: „Akkoriban, ha valaki sztár volt a Preußen Münsterben, úgy élhetett, mint egy herceg."*

Később a játékosok tagadták, hogy ennyi pénzt kaptak volna. Adi Preißler ugyan tényleg bérelhetett egy benzinkutat, amivel azonban a benzinjegyrendszer miatt mégsem lehetett pénzt keresni. Fiffi Gerritzen pedig azt mesélte: „Az edzés után egy üveg tejet és egy virslit kaptunk krumplisalatával. Ez 1,9 márkába került, és még le is vonták a fizetésünkből, amíg nem tiltakoztunk ellene." (Ez cáfolja, hogy a Stuhlmacherben ingyen ehettek volna.)

A sajtó nem volt szívbajos, „százezer márkás támadósornak" nevezte a münsteri ötöst, arra is utalva, hogy a kifizetések nem mindig szabályosak, lényegesen többe kerülnek a játékosok, mint amennyit a klub bevall. Így volt, vagy nem, legfeljebb vélelmezhetjük, de tény: a pénz jó csapatot szült. A Preußen Münster második lett a Schalke mögött az Oberligában, s ezzel bejutott az országos bajnokság nyolcas döntőjébe, sőt ott a csoportját megnyerve jogot szerzett arra, hogy berlini nagydöntőben szerepeljen. Fiffi Gerritzen révén ott is vezetett, de az öt későbbi világbajnokkal felálló 1. FC Kaiserslautern fordított és 2:1-re nyert. A „poroszok" soha nem értek el hasonló sikert, részben azért is, mert az ígéretek betartásában csalódott Adi Preißler hamarosan visszatért Dortmundba.

1950-ben vonult vissza, az egykori rekordválogatott Paul Janes még játszogatott, de már 38 éves is elmúlt. Hans, azaz Bubi Rohde 1949-ben tért haza a szovjet hadifogságból, 33 évesen elkezdett újra játszani. Albert Sing 33 évesen már edzősködött Svájcban, igaz, hamarosan ismét futballozott a Young Boysban, Edmund Adamkiewicz harmincévesen akár még válogatott is lehetett volna, egészen 1955-ig játszott. A belsőcsatárok közül az osztrák Karl Decker hazatért Ausztriába, pályafutása egyik legszebb korszakát élte. A lengyel Ernst Willimowski maradt Németországban, kisebb csapatokban játszogatott. August Klingler, a balszélső volt az egyetlen, aki elesett, 1944 novemberében vesztette életét a keleti fronton.

A történelmi gól: Burdenski tizenegyeséből a labda a svájci Adolphe Hug hálójában

Herberger a svájciak elleni mérkőzésre a Turek (31 éves volt akkor) – Burdenski (29), Streitle (33) – Kupfer (36), Baumann (29), Barufka (29) – Klodt (24), Morlock (25), Ottmar Walter (26), Balogh (30), Herrmann (27) csapatot jelölte. A mérkőzés folyamán a balfedezet helyére Röhrig (25) állt be. Noha a tizenegyből hárman, Max Morlock, az ifjabbik Walter és Toni Turek még a majdnem négy évvel későbbi világbajnoki döntőben is játszottak, Bernhard Klodt és Richard Herrmann pedig kerettag volt, a szövetségi edző nem a fiatalokban bízott. Még akkor is igaz ez, ha Kupferen kívül mindössze a hátvédpár, a tizenegyesből a mérkőzés egyetlen gólját szerző Herbert Burdenski és Jakob Streitle szerepelt a III. Birodalom válogatottjában is. A balösszekötő, a pozsonyi születésű Fritz Balogh nem egészen két hónappal később, 1951. január 14-én kiesett a vonatból, amikor hazafelé tartott a Bayern München elleni mérkőzésről. Másnap belehalt sérüléseibe.

A német bajnokságot az 1. FC Kaiserslautern nyerte meg. Új lebonyolítási rendet alkalmaztak, ezúttal csak nyolc csapat került az országos döntőbe (kettő-kettő északról, délről és nyugatról, egy-egy délnyugatról és Berlinből), s nem egyenes kieséses rendszerben, hanem két négyes csoportban játszottak. A kvartettek győztesei, a Lautern és a nyugati másodikként az elitbe kerülő Preußen Münster csatáztak a „salátástálért" Berlinben. Utóbbiak vezetést szereztek ugyan a később a válogatottságig jutó Felix Gerritzen révén, de a „vörös ördögök" Ottmar Walter duplájával fordítottak.

Ausztriában a Rapid szenzációs góllövőformában játszotta végig az idényt, ráadásul tavasszal még tovább erősödött a Wackertől érkezett Gerhard Hanappi leigazolásával. A zöld-fehérek mindmáig osztrák rekordot jelentő mennyiségben rugdosták a gólokat, 11:2-re verték a Linzer ASK-t, 12:1-re a Sturm Grazot és 9:0-ra a Viennát. A bécsi derbin 7:5-re győztek az FK Austria ellen, a Práter 53 000 nézőjének gyönyörűségére. A Rapid történetének 17. bajnoki címe

Alfred Körner, Robert Körner, Ernst Happel

Az AC Milan bajnokcsapata. Hátul, balról: Burini, Gren, Nordahl, Liedholm, Renosto. Középen: Annovazzi, Tognon, De Grandi. Elöl: Silvestri, Buffon, Bonomi

24 mérkőzésen elért 133 góllal született meg – ez elképesztő, 5,54-es gólátlag. (Egyébként az ezüstérmes Wacker is száz gólig jutott.) Robert Dienst 37 góllal lett gólkirály. Teljesítménye osztrák rekord volt 1978-ig, amikor Hans Krankl (41) megdöntötte. Hans Pesser alapcsapata így festett: Walter Zeman (15 bajnokin szerepelt) – Max Merkel (24), Ernst Happel (24) – Leopold Gernhardt (23), ősszel Erich Müller (15), tavasszal Gerhard Hanappi (11), Franz Golobic (22) – Robert Körner (21), Johann Riegler (24), Robert Dienst (23), Erich Probst (23), Alfred Körner (21). A két örökszereplő védő, Merkel és főleg Happel később rendkívül sikeres edzői karriert futott be.

Olaszországban a bajnokság első három helyezettje, az AC Milan (107), az Inter (107) és a Juventus (103) is száz gól fölé került, ez rekordot jelentett, mivel egy évvel korábban még „csak" ketten, a piros-feketék (118) és a bajnok „zebrák" (100) érték el a mérföldkövet jelentő számot. A fentiekből kiderül: a Milan elmaradt az 1949–1950-es góltermelésétől, de ennél fontosabb volt a hívei számára, hogy megnyerte a bajnokságot. Czeizler Lajost azért vitték Norrköpingből Milánóba, hogy a három svéddel megszerezze a scudettót. Az első közös szezonjukban még második lett a csapat, a másodikban célba ért. A kulcsemberek közül Andrea Bonomi már a kilencedik, Carlo Annovazzi a hetedik, Omero Tognon a hatodik idényét töltötte piros-feketében, de a többiek közül Nordahlnak, Grennek, Liedholmnak, Buffonnak és De Grandinak csak a második, Silvestrinek és Renostónak az első teljes milánói idénye volt az 1950–1951-es. Tényleg mondhatni, hogy ezt a gárdát az Antonio Busini sportigazgató és Czeizler Lajos edző alkotta kettős rakta össze. A Milan mindössze négy vereséget szenvedett a bajnoki idényben, de az utolsó előtti körben, a Lazio elleni után ünnepelt: miután a Torino 2:1-re megverte az Intert, a városi vetélytárs behozhatatlan hátrányba került. Így aztán már az sem számított, hogy a Milan

elszórakozta az utolsó, az AS Roma elleni mérkőzését is. Pici bosszúság volt ez a határtalan örömhöz képest: a piros-feketék 1907 után nyertek ismét bajnoki címet. Az elsőséget tizenhét játékos harcolta ki, az alaptizenegy tagjain kívül azonban csak ketten játszottak legalább három mérkőzést. Czeizler standard formációja az alábbi volt: Lorenzo Buffon (37) – Arturo Silvestri (38), Andrea Bonomi (38) – Carlo Annovazzi (37), Omero Tognon (37), Benigno De Grandi (30) – Mario Renosto II (28), Gunnar Gren (36), Gunnard Nordahl (37), Nils Liedholm (31), Renzo Burini (35). Tizennégy meccsen játszott Mario Foglia és Aurelio Santagostino.

Gunnar Nordahl, a Milan 1949 elején érkezett csatára nyerte el a gólkirályi címet, a lista első négy helyén külföldiek (a svéd mögött a magyar Nyers István, a dán Karl Aage Hansen és a holland Faas Wilkes) végeztek. Különlegesség: az első tizenkét helyezett között négy dán volt! Karl Aage Hansen, John Hansen és Karl Aage Præst, Bonipertivel kvartetté kiegészülve, hetvennyolcat szereztek a Juventus 103 találatából.

Franciaországban az OGC Nice a története első bajnoki titulusát hódította el, mindössze három évvel azt követően, hogy a Division 2 legjobbjaként feljutott a legmagasabb osztályba. Szenzációs befutó végén! Az utolsó előtti forduló után még hét (!) gárdának volt matematikai esélye a bajnoki aranyra. A Nice-nek (39 pont), a Le Havre-nak (39), a Lille-nek (39), valamint a Nîmes-nek (39) különösen jó, a Reimsnek (38), s főleg a Bordeaux-nak (37) és a St. Étienne-nek (37) halványabb. Az 1951. május 27-i zárókörben a Lille elintézte a St.-Étienne-t (4:3), a Reims megtette a magáét Bordeaux-ban (4:2), a Le Havre „elszállt" a kieső Toulouse ellen (2:2), s a Nîmes sem tudta megverni otthon a Sochaux-t (3:3). Ugyanakkor azt minden érdekelt tudta, hogy az OGC Nice kezében van. Amennyiben a piros-feketék megverik Párizsban az utolsó helyezett Stade Français-t, legrosszabb esetben jobb gólarányukkal, de mindenképpen bajnokok. Ők pedig nem hibáztak, 4:0-ra nyertek.

AZ OGC Nice tizenegye. Állnak, balról: Pedini, Germain, Samuelsson, Mindonnet, Belver, Firoud. Elöl: Bonifaci, Bengtsson, Amalfi, D. Carré, Ben Tifour

A nizzaiak az idény előtt, ha úgy tetszik, az AC Milan útját járták, három svéddel erősítették meg a keretet. Lennart Samuelsson az Elfsborgtól, két korábbi klubtársa, Åke Hjalmarsson és Pär Bengtsson a Torinóból érkezett. Ugyancsak új szerzemény volt a klub első brazil játékosa, Yeso Amalfi. Ám a főszerepet a csapat francia futballistái játszották. A piros-feketék alaptizenegyét Robert Germain (34 mérkőzés) – Ahmed Firoud (24), Roger Mindonnet (31), Serge Pedini (30), Léon Rossi (21) – Jean Belver (27), Antoine Bonifaci (32) – Yeso Amalfi (17), Desiré Carré (32), Jean Courteaux (32) és Pär Bengtsson (27) alkotta. Viszonylag sokat játszott az algériai Abdelaziz Ben Tifour (16) és a marokkói Mohtar Ben Nacef (18) is. A kupát a Racing Strasbourg vitte el, miután a Colombes Stadionban 3:0-ra megverte a Valenciennes-t. A csapat magyar csatára, Nagy András is szerzett gólt, csakúgy, mint az elzásziak legnagyobb ásza, a veterán René Bihel, becenevén a Normand bika, aki a háború utáni években immár a harmadik csapatával lett bajnok (Lille, OM) vagy kupagyőztes (Lille, Strasbourg). Csupán két külföldi játszott a Racingban, az Erdélyben, Hunyad megyében született egykori magyar válogatott Nagy András, valamint a lett Aleksandrs Vanags. Utóbbi kiváló sportember volt, a lett kosárlabda-válogatottal Eb-ezüstérmet nyert, hazája futballválogatottjában is játszott, majd a II. világháború vége után Franciaországban kötött ki. „Légiós pályafutása" csúcspontját jelentette a Francia Kupa elnyerése – 32 évesen.

Portugáliában a Sporting visszaült a trónra. A zöld-fehérek 1947 és 1954 között hét bajnoki címet szereztek, mindössze 1950-ben engedték át az elsőséget a Benficának. Az 1950–1951-es elsőség a második szakasz kezdetét jelentette. Az idény előtt új edző, a brit Randolph Galloway került a csapat élére. Továbbra is João Azevedo volt az első számú kapus, 36 évesen pályafutása nyolcadik, utolsó előtti bajnoki címét nyerte. A védőtrióból a későbbi kiváló edző, a mozambiki származású Mário Wilson játékos-pályafutása legnagyobb sikerét érte el az 1951-es elsőséggel. Manuel Caldeirának is ez volt az első nagy diadala, 1959-ig aztán nyert még négyet. Manuel Passos az első, az 1947-es kivételével az 1954-ig tartó aranyévek minden bajnoki címének tevékeny részese volt. Carlos Canário 1938 óta futballozott a Sportingban, az 1950–1951-es volt az utolsó előtti idénye. Veríssimo Alves 1953-ig hat bajnoki elsőséget és három kupagyőzelmet szerzett. A csatárok közül Juca ugyancsak Mozambikból érkezett, az 1950–1951-es volt a második idénye a Sportingban, 1958-ig maradt. Az egykori „öt hegedűs", a Cinco Violinos közül Albano Pereira, José Travassos, Jesus Correia és Manuel Vasques is játszott még az 1950–1951-es idényben. Albano a pályafutása során nyolc bajnoki címet és négy kupát nyert, Correia mindenből eggyel kevesebbet. Travassos (teljes nevén José António Barreto Travassos), aki a zöld-fehér mezben 309 mérkőzésen 125 gólig jutott, még eggyel kevesebb kupasikerben volt részes, de nyolc bajnokságot nyert meg. Manuel Vasques, akit a nagy ötösből a legvirtuózabbnak tartottak, 1946 és 1959 között 336 meccsen 214 gólt szerzett, Travassoshoz hasonlóan nyolc bajnoki címet és két kupát nyert. (A legendás csatársor ötödik tagja, Fernando Peyroteo 1949-ben visszavonult.) A kupát ismét a Benfica hódította el.

Spanyolországban az Atlético Madrid megvédte a bajnoki címét. Ezúttal az 1946 óta a legjobb eredményét elérő Sevillát megelőzve. Ennek a két csapatnak volt esélye a titulusra tavasszal, mindig valamelyikük vezette a táblázatot, hétszer előzte ebben a szakaszban egyik a másikat. Az utolsó forduló előtt az Atléticónak 39, a Sevillának 37 pontja volt. (A Valencia is 37-tel állt, de már nem előzhette meg mindkettőt.) A zárókörben tulajdonképpen bajnoki döntőt játszottak Sevillában. A hazai együttes a 20. percben Manuel Doménech révén vezetést

szerzett, s felcsillant a remény. Ám az Atlético a 43. percben Ben Barek révén egyenlített – és bajnok lett. Helenio Herrera két év alatt kétszer is diadalra vitte a csapatot. Szinte ugyanazt az alaptizenegyet, hiszen az 1949–1950-es mindössze három helyen, a szélsőhátvédek és a balfedezet posztján változott meg. Az 1950–1951-es idény törzsgárdistái: Domingo (29 mérkőzésen játszott) – Tinte (24), Lozano (21), Aparicio (18) – Mújica (20), Pérez Payá (26) – Escudero (30), Ben Barek (22), Silva (20), Carlsson (26), Juncosa (19).

Az április 29. után négy hét alatt lejátszott országos kupasorozatot, a Copa del Generalísimót a CF Barcelona nyerte meg, Kubala László vezérletével. „Kuksi" már 1950-ben leigazolt a csapathoz, azzal a feltétellel, hogy az egyesület alkalmazza edzőként a felesége bátyját, a korábbi kiváló szlovák futballistát, Ferdinand Daučíkot. A bajnokságban még nem játszhatott – ellenben a kupában igen. Hat mérkőzésen hat gólt szerzett a döntőig vezető után, ott aztán a csapat a Ramallets (Velasco) – Calvet, Biosca, Segarra – Gonzalvo III, Martín – Seguer, Kubala, César, Aldecoa, Nicolau összeállításban 3:0-ra megverte a Real Sociedadot. A Barcelona fekete karszalaggal gyászolta a finálében a húszas évek sztárját, a néhány nappal korábban elhunyt Emilio Sagit, emlékének ajánlva aztán a sikert. A döntő egyébként arról (is) emlékezetes maradt, hogy mindkét kiváló kapus megsérült, Eizaguirrét az 55., Ramalletset a 87. percben le kellett cserélni.

Ferdinand Daučik és Kubala László még a nézőtéren

A Szovjetunióban a CDKA, a katonacsapat visszavette az elsőséget a Dinamótól, pedig úgy festett, hogy az idény előtt meggyengült. Két kiváló csatár, Grigorij Fedotov és

1950 nyarán avatták fel Leningrádban a Kirov Stadiont a Zenit és a moszkvai Dinamo mérkőzésével. Az volt az első százezres aréna a Szovjetunióban

A Racing, a peronisták kedvenc csapata megvédte elsőségét az argentin bajnokságban

Vszevolod Bobrov átigazolt a Sztálin fia, Vaszilij által támogatott VVSZ-be, a légierők csapatába. (Fedotov aztán visszavonult, nem játszott.) Borisz Arkagyev edző a Nyikanorov (18) – Basaskin (29), Csisztohvalov (30), Nirkov (24) – Vodjagin (36), Petrov (21) – Koverznyjev (35), Grinyin (34), Nyikolajev (30), V. Szolovjov (35), Gyomin (34) alaptizeneggyel szerzett újabb bajnoki címet. Az 1950-es idény gólkirálya az ötödik helyezett Szpartak csatára, Nyikita Szimonjan lett 34 góllal. Nagyszerű rekordot állított fel, amelyet aztán csak 35 évvel később döntött meg Oleg Protaszov. Szimonjan eredeti első neve Mkrtics volt, a Nyikita oroszosított változat. Örmény származású volt, miként a csapat edzője, Abram Dangulov is. A Szpartaknak amúgy jutott vigasz, amiért lemaradt a bajnoki dobogóról: miután az elődöntőben 4:0-ra kiütötte a CDKA-t, a finálében 3:0-ra megverte a Dinamót is. A háború vége óta eltelt bő öt évben a Szpartak harmadszor lett kupagyőztes (1946, 1947, 1950). Ketten, Vaszilij Szokolov és Nyikolaj Gyementyev mind a három megnyert döntőben szerepeltek. Sőt a csapatkapitány, az akkor a 39. évében járó Szokolov, aki már 1938-ban, a Szpartak első bajnokcsapatában is helyet kapott, ötszörös kupagyőztesnek mondhatta magát. 1951-ben visszavonult, 1952-ben és 1953-ban már edzőként nyert újabb bajnoki címeket élete klubjával.

Argentínában a Racing megvédte a bajnoki címét. Akadtak nagyszerű játékosai a kék-fehéreknek (elsősorban Tucho Méndez, Mario Boyé és a másodszor is gólkirály Llamil Simes, tagja volt már a keretnek a később a Real Madridba került Roque Olsen), de nyert már erősebb játékosállománnyal is csapat Argentínában. Guillermo Stábile, a kor első számú argentin edzője mindazonáltal remek munkát végzett a csapattal. Ugyanakkor kivételezett helyzetet élvezett, Ramón Cereijo, az államelnök pénzügyminisztere volt a Racing első számú támogatója. *Jonathan Wilson* írja *Angels with Dirty Faces* című könyvében, hogy ez volt az egyedüli klub, amelyből egyetlen jó játékos sem szerződött Kolumbiába, sejteni engedi, hogy azért, mert az államgépezet egyszerűen visszadobta a játékosok útlevélkérelmét.

AZ ÉV TÖRTÉNETE

Török bajnokcsapat Cipruson

Aphrodité szigetén a Çetinkaya Türk Spor Birliği nyerte meg a bajnokságot. Nevezetes siker volt ez: Ciprus futballtörténetében ez volt az egyetlen alkalom, hogy török gárda győzött a görögök előtt. A Çetinkayát 1930-ban alapították Nicosia északi részén, Lefkoşa Türk Spor Kulübü néven. Négy évvel később az alakuló ciprusi liga egyetlen török tagja lett, hét görög egyesület, az AEL Limassol, a Trust, az Olympiakosz Nicosia, az Arisz Limassol, az APOEL, az Anorthózisz Famagusta és az EPA Larnaca mellett. 1949-ben egyesült a hat évvel korábban alapított Çetinkaya Türk Esnaf Ocağıval, akkortól nevezték Çetinkaya Türk Spor Birliğinek.

A piros-sárga legénység kétségtelenül az ötvenes évek első felének legerősebb csapatát alkotta a szigeten, 1951-ben bajnok, 1952-ben és 1954-ben kupagyőztes lett, sőt mindhárom évben elhódította az ottani szuperkupát.

A görög és a török egyletek 1955-ig játszottak együtt közös bajnokságban, az év tavaszán a Ciprus Görögországhoz való csatlakozását (Enózisz) vágyó görögök fegyveres akciókat kezdtek a brit gyarmatosítók és a törökök ellen. Április 3-án a Çetinkaya – mint török csapat – már nem játszhatott a görög-ciprusi Pezoporikosszal a nicosiai stadionban. Néhány nappal később a Görög-Ciprusi Sporttanács (TESZK) hivatalosan is megtiltotta, hogy a török csapatok használják az ország sportlétesítményeit. Október 30-án aztán a KOP, a Ciprusi Labdarúgó-szövetség kizárta soraiból a törököket, s így az ország legerősebb labdarúgócsapatát. Ezek után a törökök megalapították a saját szövetségüket, s aztán a saját bajnokságukat.

Ciprus 1960-ban vált ki a brit fennhatóság alól, az akkori alkotmány rögzítette a török és a görög közösség jogegyenlőségét. A FIFA-ba, már tizenkét évvel korábban, 1948-ban belépett KOP képviselte Ciprust, azaz a Çetinkaya és a többi török klub gyakorlatilag elszigetelődött, semmiféle nemzetközi kapcsolatot nem építhetett. Az egyesület ma is létezik, tizenháromszor nyerte meg a Birinci Lignek nevezett, berkeken belüli bajnokságot, s tizenhétszer a kupát.

A helyzet, legalábbis, ami a nemzetközi kapcsolatokat illeti, valamelyest változott Ciprus északi részének 1974-es török megszállása után. Egy, a FIFA akkori főtitkárával, a svájci Helmut Käserrel kötött megállapodás értelmében a török-ciprusiak játszottak „válogatott" mérkőzéseket Szaúd-Arábiával, Malajziával, Líbiával és Törökországgal is, részt vehettek 1980-ban Izmirben az úgynevezett Iszlám Játékokon. Ám 1983-ban, miután Rauf Raif Denktaş kikiáltotta az Észak-Ciprusi Török Köztársaság függetlenségét, a FIFA visszavonta az engedélyt. (A KTFF, a Kıbrıs Türk Futbol Federasyonu, az ottani labdarúgó-szövetség megpróbált felvételt nyerni a FIFA-ba, de elutasító választ kapott.) Az elmúlt időszakban Észak-Ciprus válogatottja rendszeresen meghívást kap a FIFA-tagsággal nem rendelkező válogatottak tornájára. 2015-ben, a Debrecenben rendezett tornára vízumproblémák miatt nem jöhetett el, 2016-ban ellenben harmadik lett egy még rangosabb eseményen, a világjátékokon, Szuhumiban. Csak a rendező Abházia válogatottjától kapott ki, miután legyőzte Padaniát, Raetiát és a Japánban élő koreai kisebbség válogatottját.

A ciprusi görög–török viszály egyik máig tartó hozadéka néhány klub kényszerű székhelyváltása, amely egyébként magyarázatot ad arra, hogy a gyakran Anorthoszisz Famagusztaként emlegetett Anorthózisz vagy a Néa Szalamína miért larnacai valójában.

AZ ÉV CSAPATA

A Kaiserslautern és a gyerekkori barátok

Fritz Walter, az 1. FC Kaiserslautern első számú játékosa, aki már a háborús években bekerült a német válogatottba, 1945-ben visszatért a városba. Oroszlánrészt vállalt az 1. FCK feltámasztásában. Egymás után jelentkeztek gyerekkori barátai, hajdani játszótársai, a Liebrich fiúk, Baßler, s nem utolsósorban az öccse, Ottmar is szerencsésen hazatért. Az elkövetkező négy évben Fritz Walter játékos-edzőként irányította csapatot, 1947-től már övék volt a környék legerősebb gárdája. Az előző évben még másodikok lettek a Saarbrücken mögött, de aztán megnyerték a francia zóna bajnokságát. Sőt, a következőt is. 1947-ben 16 mérkőzésen 91 gólt szereztek. A legidősebb Walter fiú nagyszerű munkát végzett (a pályán és a pályán kívül egyaránt...), ráadásul még segítséget is kapott. Sepp Herberger, az akkor éppen válogatott nélküli szövetségi kapitány mindössze egy

Fritz Walter átveszi a bajnoknak járó trófeát

AZ EDZŐ

Sepp Herberger tanítványa

Richard Schneider Kaiserslauternben született 1919-ben, ott is halt meg 1982-ben. Pályafutása legjelentősebb szakaszát a helyi klubnál, az 1. FCK-nál töltötte, már a kölyökcsapatban együtt játszott a nála csupán tíz hónappal fiatalabb Fritz Walterrel. 1939-ben csapattársak voltak a Gauligában szereplő piros-fehéreknél, mígnem aztán két porcsérülés visszavonulásra kényszerítette. A háború után, 1947-ben kezdett edzőként dolgozni, a Lautern ifjúsági csapatánál és a Délnyugat-Német Labdarúgó-szövetségnél. Miután 1950-ben edzői diplomát szerzett Sepp Herberger tanítványaként a kölni főiskolán, átvette az 1. FC Kaiserslautern irányítását. Már az első idényben bajnoki címet szerzett a csapattal, aztán a következő bő évtized alatt még további három döntőt játszhatott (1953-ban nyert is, 1954-ben és 1955-ben második lett), illetve 1951 és 1957 között (egyetlen, az 1952-es tavaszt kivéve) minden esztendőben első lett az Oberliga Südwestben, az országos bajnokságba belépőt jelentő területi ligában. 1961 és 1966 között a Preußen Münstert, majd a következő három évben az SSV Reutlingent, végül rövid ideig újra a münsteri klubot dirigálta. Egy csípőízület-műtét miatt, alig túl az ötvenedik születésnapján, visszavonulni kényszerült az edzői pályáról is. Élete utolsó éveit Kaiserslauternben töltötte.

A Kaiserslautern bajnokcsapata. Állnak, balról: Fritz Walter, Jergens, Ottmar Walter, Folz, Ernst Liechrich, Eckel, Fuchs, Baßler, Werner Liebrich, Wanger. Elöl: Rasch, Adam, Kohlmeyer

órányi útra lakott Kaiserslauterntől, így gyakran felbukkant az edzéseken. A „vörös ördögök" 1948-ban országos bajnoki döntőt játszottak, az öt későbbi világbajnok közül már négyen, valamint a gyermekkori barátok közül az idősebbik Liebrich és Baßler is szerepelt a Nürnberg ellen elveszített mérkőzésen. Ám a csapat még további erősítésre szorult. Walter és Herberger egyetértettek abban, hogy Richard Schneider személyében legyen edző, és abban is, hogy bizonyos posztokra új futballista kell. Az 1950–1951-es idényre minden korábbinál erősebb csapat alakult. Olyan, amely magabiztosan, hétpontos előnnyel, 95:16-os gólaránynyal nyerte meg a területi bajnokságot, már biztos bajnoki döntősként szenvedte el egyetlen vereségét az országos bajnokság csoportmérkőzései során, s nem utolsósorban, Ottmar Walter két góljával fordítva, megnyerte a Preußen Münster ellen a német bajnoki címet.

Az alaptizenegy

KARL ADAM: A kapus huszonhárom éves koráig fedezetet játszott. 1924. február 5-én született Koblenzben, a helyi Moselweiß csapatából került a TuS Neuendorfba, amelyet négy korszakban (1941–1944, 1945–1949, 1951–1953, 1955) is erősített. Eleinte mezőnyjátékosként, majd 1947-től kapusként. Így figyelt fel rá az 1. FC Kaiserslautern, amellyel (1949–1951) a legnagyobb sikerét elérte. Háromszor védett az A-válogatottban is, 1953 és 1955 között a Bayern München tagja volt. 1999. július 9-én hunyt el.

HELMUT RASCH: 1927. október 8-án született. Kelet-Poroszországban nőtt fel, Königsbergben még iskolai bajnokságot is nyert. A háború után Magdeburg környékén, a szovjet zónában élt, ahonnan 1950-ben került át az NSZK-ba. Kaiserslauternben kötött ki, ahol a háború alatt a francia fronton elesett bátyja is futballozott. A Fritz Waltert ismerő sógornője révén került az 1. FCK-hoz, ahol 1952-ig játszott, majd 1960-ig a Darmstadt mezét viselte. 2016. március 3-án hunyt el.

WERNER KOHLMEYER: A „vörös ördögök" egyik világbajnoka 1924. április 19-én született, 1941 és 1957 között a Kaiserslautern, majd két szezonban a Homburg, egyben a Bexbach balhátvédje volt. 1951 és 1955 között 22-szer játszott a német válogatottban. Magánéleti gondjait, elsősorban a válását soha nem tudta feldolgozni, az alkoholizmusba menekült, elszegényedett. Szívproblémái miatt nagyon fiatalon, 1974. március 26-án hunyt el.

ERNST LIEBRICH: A fedezetek közül az idősebbik fivér 1923. december 18-án született, gyerekkorában már együtt játszott egy alkalmi utcacsapatban öccsével, Wernerrel és a három Walter fivérrel, Ludwiggal, Fritzcel és Ottmarral. A Liebrich fiúk édesapja, az idősebb Ernst a kommunista párt tagja volt, letartóztatása különösen megnehezítette a gyerekek életét is. Ernst csak 1941-ben került az 1. FCK-ba, addig a helyi SC és az Olympia tagja volt. Aztán 1955-ig maradt a „vörös ördögöknél". 2001. január 27-én hunyt el.

WERNER LIEBRICH: 1927. január 18-án született, Magyarországon leginkább arról lett híres vagy inkább hírhedt, hogy a vébén lerúgta Puskás Ferencet. 1943 és 1962 között 273 mérkőzésen játszott a „vörös ördögök" között, egyébként egy Dorog elleni, nyári kupamérkőzésen búcsúzott, Grosics Gyulával együtt. Senki sem nyert nála több fontos titulust az egyesület tagjaként, ugyanannyit, mint a Walter fivérek. 1954 világbajnoka tizenhatszor játszott a válogatottban. 1995. március 20-án hunyt el.

BERNHARD FUCHS: A ma már Kaiserslauternhez tartozó Siegelbachban született 1922. november 10-én. A helyi csapatból érkezett 1949-ben a Lauternbe, ahol 1953-ig játszott. Asztmája miatt harmincegy évesen visszavonulni kényszerült. 2016. szeptember elsején hunyt el.

HEINZ JERGENS: 1923. január 24-én született, gyerekként a későbbi csapattárs, Ernst Liebrich jó barátja volt. 1940-től bő három éven át az 1. FC Kaiserslautern tagja volt, majd a háborúban szovjet hadifogságba esett, amelyből csak 1949-ben tért haza. Szinte azonnal visszakerült a csapatba, aztán 1952-ben átigazolt a város másik alakulatához, a VfR-hez, amelyben 1955-ig futballozott. 2007. augusztus 6-án hunyt el.

HORST ECKEL: A csapat legfiatalabb tagja Kaiserslauterntől 30 kilométernyire, Vogelbachban született 1932. február 8-án. 1949-ben került a helyi csapattól az 1. FCK-ba, egy évvel később már az első csapatban játszhatott. 1960-ig 213 bajnoki mérkőzésen szerepelt, majd a következő hat évet a Röchling Völklingen futballistájaként töltötte. Az alapcsapat öt világbajnokának egyike, 1954-ben és 1958-ban is játszott a világbajnokságon. Harminckétszeres válogatott.

FRITZ WALTER: A csapat vezéregyénisége, akit Friedrichként anyakönyveztek, 1920. október 31-én született Kaiserslauternben, egy ötgyerekes család legidősebb gyermekeként. 1928-tól 1959-ig tartozott az egyesület kötelékébe (közben a háborús időkben vendégjátékosként a lotharingiai TSG Diedenhofen és TSG Saargemünd sorait is erősítette), 1945 és 1949 között a Lautern játékos-edzője is volt. A klubban 384 mérkőzésen 327, a válogatottban 1940 és 1958 között 61 mérkőzésen 33 gólt szerzett. Ő volt az 1954-es vébégyőztes Nationalelf csapatkapitánya. 2002. június 17-én hunyt el.

OTTMAR WALTER: Az öt Walter-gyerek közül a középső 1924. március 6-án született Kaiserslauternben, ott is halt meg 2013. június 16-án. 1933 és 1959 között játszott élete klubjában,

mindössze a háború alatt szállt be rövid időre a Holstein Kielbe és a Cuxhavener SV-ba. A „vörös ördögöknél" 275 hivatalos mérkőzésen 295 gólt szerzett. A világbajnok középcsatár a válogatottban 1950 és 1956 között 21 mérkőzésen 10 találatot ért el.

WERNER BAßLER: 1921. október 2-án született Trippstadtban, aztán Kaiserslauternben nőtt fel, az 1. FCK kölyökcsapatában már együtt játszott Fritz Walterrel és Richard Schneiderrel. Már 1938-ban bekerült az első csapatba, a háború alatt 1942 és 1944 között a Holstein Kiel vendégjátékosa volt. 1946-ban került vissza a Lauternhez, az 1951-es bajnoki cím után két idényt Mannheimben töltött, majd visszatért anyaegyesületéhez. 1957-ben búcsúzott végleg a „vörös ördögöktől", de utána még három évet a VfR-ben töltött. 1989. október 21-én hunyt el.

KÖZÉP-EURÓPAI KUPA

Hanappi nem kegyelmezett korábbi klubjának

1951 nyarán a háború előtti szereplők közül az olasz, az osztrák és a jugoszláv szövetség megpróbálta újjáéleszteni a Közép-európai Kupát. Furán festett magyarok és csehek, illetve szlovákok nélkül a mezőny. A július 3. és 5. között játszott négyes torna a meglehetősen bizarr Zentropacup nevet kapta, nem hivatalosként tartják nyilván. A KK első hivatalos kiírása a II. világháború után az 1955-ös volt. 1951-ben Ausztriát a bajnok Rapid és a második helyezett Wacker Wien, Jugoszláviát a ligagyőztes Dinamo Zagreb, míg Olaszországot a Serie A negyedik helyezettje, a Lazio képviselte. Az elődöntőkben kiderült, hogy valójában a két osztrák veszi komolyan a nyári futballt, a Rapid 5:0-ra megverte a Laziót, a Wacker pedig 4:1-re a Dinamót. A 3. helyért vívott meccsen a horvátok összekapták magukat, s 2:0-ra legyűrték a római „sasokat". A döntő tényleg a torna csúcspontja lett, a 90. percben még 2:2-re állt a Rapid és a Wacker. Akkor aztán Gerhard Hanappi, aki a szezonban éppen a riválistól igazolt át, góljával eldöntötte a trófea sorsát (Rapid–Wacker 3:2).

LATIN KUPA

A Milan első nemzetközi kupagyőzelme

Két svéd egy képen: a fejelő Gren és Nordahl

Olaszország, Spanyolország, Portugália és Franciaország bajnokcsapatának akkoriban már hagyományosnak mondható négyes tornáját az AC Milan nyerte meg 1951 júniusában. Hazai pályán, hiszen a meccseit a San Siróban rendezték. A piros-feketék az elődöntőben 4:1-re verték az Atlético Madridot, majd a döntőben 5:0-ra kiütötték az OGC Nice helyén induló Lille OSC-t. Az első mérkőzésnek Renosto II, a másodiknak Nordahl volt a hőse, mindketten három-három gólt szereztek. (A svéd az Atléticónak is rúgott egyet, így ő lett a torna gólkirálya.) A másik elődöntőben, Torinóban a Lille előbb 1:1-re végzett a Sporting CP ellen, majd a megismételt mérkőzésen, hosszabbításban 6:4-re győzött. A harmadik helyért vívott találkozón a spanyolok 3:1-re nyertek a portugálok ellen. A döntőben a Buffon – Silvestri, Bonomi – Annovazzi, Tognon, De Grandi – Burini, Gren, Nordahl, Liedholm, Vicariotto tizeneggyel szereplő lombardoknak ez volt az első nagy diadala a hazai küzdelmekből kilépve – azóta további tizenkilenc jelentős nemzetközi sikert értek el.

COPA RIO

A Palmeiras a világ ura

A nemzetközi labdarúgás világában szinte minden sikeres nagy tornának megvan az „elődje” – noha valójában annak semmi köze sincsen a későbbi szériához. A Közép-európai Kupa úttörőjének a Monarchia Challenge Cupját, a Bajnokcsapatok Európa-kupája, illetve a Bajnokok Ligája ősének az 1930-ban az Újpest által megnyert genfi Bajnokok Tornáját, a dél-amerikai Libertadores Kupa ötletcsírájának az 1948-as, chilei Dél-amerikai Bajnokok Bajnokságát tartják. A későbbi Interkontinentális Kupának (a magyar sajtóban gyakrabban használt elnevezés szerint a Világkupának) korai mintája az 1951-es Copa Rio volt. Az első olyan klubtorna a nemzetközi futball elitjében, amelyen európai és dél-amerikai sztárcsapatok találkoztak egymással.

A Copa vagy Taça Rio

Az alapötlet kicsit az 1909-ben és 1911-ben Torinóban játszott Sir Thomas Lipton Trophyből származott, amennyiben az is egy nagyon korai nemzetközi vetélkedő volt. Ugyanakkor a Copa Rión – az akkori és a negyven évvel korábbi világelitet összevetve – lényegesen erősebb mezőny gyűlt össze. A brazilok eredetileg már 1950 nyarán szívesen megrendezték volna, a nemzeti válogatottak számára kiírt világbajnokság klubokra szabott változataként. Sajátos elképzelésként a vb-résztvevő

országok adtak volna egy-egy klubot, lehetőleg a bajnokcsapatukat a mezőnybe. Az ideáról hamar kiderült, hogy túlságosan nagyívű. Még a második változat is az volt, amely nyolc egyesületi alakulat indulásáról szólt. (A mezőnyt Rio de Janeiro állam, São Paulo állam, valamint a vébén nem szereplő Portugália, aztán Uruguay, Spanyolország, Anglia, Svédország és Olaszország képviselője alkotta volna.)

A végül 1951. június 30. és július 22. között a riói Maracanában és a São Pauló-i Pacaembu Stadionban megrendezett torna hivatalosan a Torneio Internacional de Clubes Campeões - Copa Rio (Bajnokcsapatok Nemzetközi Tornája – Rio Kupa) nevet kapta, de az európai sajtóban időnként előfordult a klubvilágbajnokság, a Bajnokok világtornája vagy éppen az egyszerű Bajnokok Tornája elnevezés is.

A Palmeiras. Állnak, balról: Salvador, Dema, Túlio, Juvenal, Fábio, Luiz Villa és a gyúró. Elöl: Liminha, Ponce, Richard, Jair, Rodrigues

Bármennyire is pártolta Stanley Rous, a FIFA (akkori) alelnöke, a Football Association első embere a tornát, az angol bajnok nem indult. Jelentkezett ellenben a Juventus (1950 olasz bajnoka), a bécsi Austria (1950 osztrák bajnoka), az OGC Nice (1951 francia bajnoka), a Sporting CP (1951 portugál bajnoka), a Crvena zvezda (1950 jugoszláv bajnoki ezüstérmese), valamint a montevideói Nacional (1950 uruguayi bajnoka), s a két rendező, a Vasco da Gama (Rio állam bajnoki címvédője) és a Palmeiras (São Paulo állam 1950-es bajnoka).

A teljes képhez tartozik, hogy a Juvét azt követően jelölte a FIGC, az olasz szövetség, hogy a Milan és az Inter nemet mondott a részvételre. Az osztrákok közül az eredeti meghívott a Rapid volt, sőt nemcsak a zöld-fehérek utasították vissza a hívást, hanem a Wacker is. (Mindkét országból végül az 1950-es bajnok utazott Brazíliába.)

A mezőnyt két csoportba osztották, a cariocák szeme előtt a Vasco da Gama megelőzte az Austriát, a Nacionalt és a Sportingot. Szent Pál városában a Juventus végzett az élen a Palmeiras, az OGC Nice és a Crvena zvezda előtt. Érdekes, hogy az elődöntőkben és a döntőben is minden párban „dupla" mérkőzést rendeztek. A Juve 3:3, 3:1-gyel lett finalista a bécsi lilafehérek ellen, míg a két brazil csapat tusájában a Palmeiras 2:1, 0:0-val ejtette ki a Vascót.

A finálében a Palmeiras 1:0-ra megverte a Juventust a Pacaembuban, majd a Maracanában a 2:2-es döntetlen is elég volt a tornagyőzelemhez. A Ventura Cambon által irányított zöld-fehérek utolsó mérkőzésükön a Fábio Crippa – Salvador, Juvenal – Túlio, Luiz Villa, Dema – Túlio Lima, Ponce de León, Liminha, Jair Rosa, Francisco Rodrigues tizeneggyel nyertek.

Bajnokok, kupagyőztesek

1950–1951

	Ország	*Bajnok*	*Kupagyőztes*
EURÓPA	Albánia	Dinamo*	Dinamo
	Anglia	Tottenham HFC	Newcastle United
	Ausztria	SK Rapid	–
	Belgium	RSC Anderlecht	–
	Bulgária*	Levszki Szófia	Levszki Szófia
	Ciprus	Çetinkaya Türk SB	APOEL
	Csehszlovákia*	NV Bratislava	–
	Dánia	Akademisk Boldklub	–
	Észak-Írország	Glentoran FC	Glentoran FC
	Feröer-szigetek*	B36 Tórshavn	–
	Finnország*	Ilves-Kissat Tampere	
	Franciaország	OGC Nice	RC Strasbourg
	Görögország	Olympiakosz	Olympiakosz
	Hollandia	PSV Eindhoven	–
	Írország	Cork Athletic	Cork Athletic
	Izland*	KR	–
	Jugoszlávia*	Hajduk Split	Crvena zvezda
	Lengyelország*	Gwardia-Wisła Kraków	Unia Chorzów
	Luxemburg	AS la Jeunesse d'Esch	SC Tétange
	Málta	Floriana FC	Sliema Wanderers
	NDK	Chemie Leipzig	–
	NSZK	1. FC Kaiserslautern	–
	Norvégia	Fredrikstad Fotballklubb	Fredrikstad Fotballklubb*
	Olaszország	AC Milan	–
	Portugália	Sporting CP	SL Benfica
	Románia*	Flamura Roşie Arad	CCA Bucureşti
	Skócia	Hibernian	Celtic FC
	Spanyolország	Atlético Madrid	CF Barcelona
	Svájc	Lausanne Sports	FC La Chaux-de-Fonds
	Svédország	Malmö FF	Malmö FF
	Szovjetunió	CDSZA Moszkva	Szpartak Moszkva
DÉL-AMERIKA*	Argentína	Racing	
	Brazília		
	Rio de Janeiro	Vasco da Gama	
	São Paulo	Palmeiras	
	Minas Gerais	Atletico Mineiro	
	Rio Grande do Sul	Internacional PA	
	Torneo Rio–São Paulo	Palmeiras	
	Chile	Everton de Viña del Mar	
	Kolumbia	Deportes Caldas	
	Paraguay	Club Cerro Porteño	
	Peru	CC Deportivo Municipal	
	Uruguay	Nacional	
ÉSZAK- ÉS KÖZÉP-AMERIKA	Egyesült Államok	Philadelphia Nationals	The German Hungarian SC
	Mexikó	Club Atlas	Atlante
NEMZETKÖZI TORNÁK	Copa Rio	Palmeiras	
	Latin Kupa	AC Milan	
	Közép-európai Kupa	Rapid	
	Brit válogatottak tornája	Skócia	

NV Bratislava

Chemie Leipzig

SL Benfica

Nacional

* naptári éves lebonyolítási rend

Az angol futball első dél-amerikai csillaga

- ***Nat Lofthouse elájult a győztes gólnál***
- ***Egy hely jutott az oroszoknak a szovjet dobogón***
- ***Az argentin Racing volt a tanítómester Angliában***

A Manchester United látványos sikerrel ünnepelte története félszázadik élvonalbeli idényét. A „vörös ördögök” 41 éves várakozás után végeztek ismét az élen, először nyertek bajnoki címet a klubhistória Sir Alex Ferguson előtti korszakának vitathatatlanul legnagyobb formátumú menedzsere, (a későbbi Sir) Matt Busby irányításával.

Izgalmas és kiegyensúlyozott szezon volt az 1951–1952-es, a 42 forduló alatt hat különböző csapat is vezetett. A Man United ugyan mindössze egy „iksszel” indított augusztus közepén a West Bromwich ellen, de az első hét forduló után öt győzelemmel és egy döntetlennel állt. A Bolton elleni botlás (0:1) mellett hat mérkőzésen húsz gólt szerzett, de talán még szerencsésebb úgy fogalmazni, Jack Rowley tizennégy gólig jutott, a többiek együtt hatig. Jól kezdtek a riválisok is, különösen a Newcastle United, amely kiütötte a Stoke Cityt (6:0), megszégyenítette a bajnoki címvédő Tottenhamet (7:2), s nem kímélte a Burnley-t (7:1). Az elsőnél Jackie Milburn tündökölt, a másik kettőnél az idény végén 39 találatával a gólkirályi címet is elnyerő **Jorge (George) Robledo**.

A kiváló csatár 1926. április 14-én született Chile legészakibb részén, Iquiquében, egy chilei apa és egy angol anya házasságából. A család – a dél-amerikai ország bizonytalan belpolitikai helyzete miatt – 1932-ben Yorkshire-be költözött. Jorge, illetve attól kezdve gyakrabban George a Huddersfield Townban kezdett játszani, ám még nem volt elég jó ahhoz, hogy olyan szerződést kapjon, ami miatt feladhatja munkáját a szénbányában. Húszévesen, amikor a második ligás Barnsley leigazolta, már megtehette. Attól kezdve pedig egyre magasabbra szökött pályafutása csillaga. 1949 és 1953 között játszott a Newcastle Unitedban, amellyel kétszer is megnyerte az FA-kupát. (Azzal a feltétellel igazolt le a „szarkákhoz”, hogy alkalmazzák az öcscsét, Eduardót, azaz Tedet is. Mindketten játszottak az 1951–1952-es idényben, övék lett az külföldi első győztes testvérpár az FA-kupa történetében.)

Jorge Robledo 1952-ben az angol élvonal első, nem brit születésű gólkirálya lett. A trinidadi Dwight Yorke remekléséig ő volt

az angol futball-liga nem brit és nem ír gólrekordere. Közben tartotta a kapcsolatot szülőhazájával is, noha nem beszélt spanyolul. 1950-ben a brazíliai világbajnokság egyetlen „légiósa" volt, miután a Newcastle tagjaként játszott a chilei válogatottban. Huszonhét évesen, követve a már egy évvel korábban hazatért öccsét, visszaköltözött Santiago de Chilébe, a Colo-Colo (1953–1958) tagjaként kétszer is elnyerte a gólkirályi címet, a válogatottal ezüstérmes lett az 1955-ös Dél-Amerikai bajnokságon. Pályafutását az O'Higginsben zárta le, 1960-ban. 1989. április elsején hunyt el Chile negyedik legnagyobb városában, Viña del Marban.

A Manchester United. Állnak, balról: Blanchflower, Aston, Allen, Chilton, Gibson, Cockburn. Elöl: Pearson, Rowley, Carey, Downie, McShane

De vissza a bajnoksághoz, amelyben a Newcastle meglehetősen szeszélyesen szerepelt, elsősorban gyenge védelme miatt. Milburn és Robledo révén a támadók minden riválisnál több gólt, kilencvennyolcat szereztek (még a bajnok, e tekintetben második Manchester United is „csak" kilencvenötig jutott), a hátsó alakzat ellenben 73 gólt kapott. Így aztán Busby csapatának inkább a magára talált Tottenham, valamint a Bolton, az Arsenal és a Portsmouth számított riválisának. A karácsonyi ünnepek után a Man United, az Arsenal és a Portsmouth még azonos pontszámmal állt az élen. Az attól kezdve egészen áprilisig veretlenül masírozó „ágyúsok" hiába kaptak sok kritikát csúnyának minősített játékuk miatt, két fordulóval a zárás előtt még mindig azonos pontszámmal álltak a „vörös ördögökkel". Ám legyőzte őket a balszerencse. Kulcsembereik sérülése miatt hat tartalékkal kellett kiállniuk a West Bromwich ellen – ki is kaptak 3:1-re. A Man United közben 3:0-ra megverte a Chelsea-t. Így gyakorlatilag az utolsó fordulóra eldőlt a bajnoki cím sorsa, ugyanis az Arsenalnak 7:0-ra kellett volna nyernie az Old Traffordon. Nem hogy nem nyert, kikapott 6:1-re. Jack Rowley mesterhármassal kezdte és mesterhármassal fejezte be a bajnoki idényt. Az Arsenalt pedig még a Spurs is megelőzte.

Jackie Milburn három FA-kupát nyert a Newcastle-lel

Matt Busby alapcsapata így festett: Reginald Allen (33 mérkőzés) – Thomas McNulty (24), Roger Byrne (24) – Johnny Carey (38), Allenby Chilton (42), Henry Cockburn (38) – Johnny Berry (36), Stan Pearson (41), Jack Rowley (40), John Downie (31), Ernie Bond (19).

George Swindin, az Arsenal kapusa

A névsorból érdemes kiemelni az 1950-ben, 31 évesen szerződtetett Reg Allent, akiért kapusért akkor világrekordnak számító összeget, 11 000 fontot fizetett a Man United a QPR-nak. Vagy az ír Johnny Carey-t, aki első nem brit játékosként volt bajnokcsapat és FA-kupa-győztes alakulat kapitánya is, s akit 1949-ben az Év játékosának választottak Angliában. Jack Rowley (Denis Law, Bobby Charlton és Wayne Rooney mellett) egyike annak a mindössze négy Manchester United-játékosnak, akik több mint kétszáz gólt szereztek az egyesület színeiben. A 18 mérkőzésen szerepet kapó John Aston azonos nevű fia 1968-ban tagja volt a „vörös ördögök" első BEK-győztes alakulatának. Anglia 1952-es bajnokcsapata nem volt alacsony átlagéletkorú, hatan (Allen, Carey, Chilton, Cockburn, Pearson és Rowley) már a harmincat is betöltötték.

Az Arsenal nemcsak a bajnokságot, hanem az FA-kupát is elveszítette a hajrában, a klub hívei szerint elsősorban a példátlan sérüléshullámmal nem bírva. Pedig futballistái hősiesen küzdöttek: Doug Lishman egy elfertőződött sebbel sem törődve vállalta a játékot, Ray Daniel csuklótörése miatt műanyag „mandzsettában" játszott, Jimmy Logie-nak belső vérzés indult el a lábában. Mindezek tetejébe Wally Barnes olyan térdsérülést szenvedett, amellyel, hiába próbálkozott még egy nagy kötéssel visszatérve, le kellett mennie a pályáról. Az Arsenal így a mérkőzés jelentős részében tíz emberrel játszott. A Newcastle United 1891 óta (tehát másképpen: a XX. században) az első csapat lett, amely megvédte FA-kupa-elsőségét. A Wembley százezer nézője előtt az egyetlen gólt Jorge Robledo szerezte. Mozdulatát, illetve a találatot lerajzolta hajdanán az akkor 11 éves John Lennon, a „mű" aztán helyet kapott az egykori Beatle 1974-es, Walls and Bridges (Falak és hidak) című albumának borítóján.

Az angol válogatott viszonylag sok mérkőzést (nyolcat) játszott az idényben. Csak döntetlenre végzett a franciákkal a Highburyben, a walesiekkel Cardiffban, az akkor roppant erős osztrákokkal, 100 000 néző előtt a Wembley-ben, majd az olaszokkal is Firenzében, de aratott két nagyon értékes győzelmet is, a skótokat 2:1-re verte a teltházas, 133 000 nézős Hampden Parkban, Glasgow-ban, illetve 3:2-re győzött Bécsben. Az osztrákok annyira belelkesedtek a londoni 2:2 után, hogy nem akarva lemaradni az angolok mögött, akik a novemberi mérkőzést az Évszázad mérkőzéseként harangozták be, kitalálták, hogy a Práterben játszott meccs győztese „Európa nem hivatalos bajnoka" lesz. Amúgy valóban remek 90 percet játszottak, az angolok elsősorban a két gólt is szerző középcsatáruknak, Nat Lofthouse-nak köszönhették a 3:2-es győzelmet. Különösen a második találata volt bravúros: a 80. perc táján egy hosszú szóló végén éppen hogy az utolsó pillanatban ellőtte a labdát, mielőtt ütközött az elé kirohanó Musil kapussal. Lofthouse eszméletlenül terült el a földön, levitték, nem is tudta folytatni a játékot. Csak az öltözőben tudta meg, hogy győztes gólt szerzett!

Skóciában olyan történt 1952 tavaszán, amire 1895 óta nem akadt példa: sem a Celtic, sem a Rangers nem nyert trófeát. A zöld-fehérek különösen a védelmükkel elégedetlenkedtek, ezért aztán az idény közepén, 1951 decemberében a walesi Llanelli Towntól leigazoltak egy 29 éves skót bányászt, aki csupán fél évvel korábban kötötte élete első profi szerződését. Az érte kifizetett 1200 font később busásan megtérült. Jock Stein 1957-ig játszott a csapatban, majd

1965-ben visszatért, s minden idők legsikeresebb Celticét a Bajnokcsapatok Európa-kupája első brit győztesévé emelte. 1978-ig tíz bajnoki címet és nyolc FA-kupa-elsőséget szerzett.

A skót FA kupáját 1952-ben a Motherwell hódította el, a bajnokságban pedig a Hibernian diadalmaskodott. Ez volt a Hibs aranykorszakának utolsó nagy sikere, a csapat öt esztendőn belül háromszor nyert bajnoki címet. Matt Busby soha nem volt a Hibernian menedzsere, de úgy tartják, óriási része volt a gárda alapjainak lerakásában. A háború alatt vendégjátékosként szerepelt a csapatban, a „szárnyai" alatt fejlődtek az alakulat akkori tizenéves reménységei. Különösen igaz ez a Famous Five-ra, a Híres Ötösre, a korszak legjobb skót csatársorára. Eddie Turnbull, Bobby Johnstone, Gordon Smith, Lawrie Reilly és Willie Ormond közül csak a balszélsőért kellett hajdanán fizetni, a többiek a klub saját nevelésű játékosai voltak. 1949 és 1955 között játszottak együtt, mind az öten legalább száz gólt szereztek az egyesület színeiben.

A Német Szövetségi Köztársaságban három éven belül másodszor is a VfB Stuttgart lett a bajnok. A szezon érdekessége a Saar-vidék csapatainak kétéves szünet utáni visszatérése volt a nyugatnémet futballrendszerbe. A Saar-vidék 1947 és 1956 között francia protektorátus alatt állt, ebben az időszakban önálló futballszövetsége és önálló válogatottja is volt. A függetlenség ellenére a két legerősebb klub, az 1. FC Saarbrücken és a Borussia Neunkirchen 1951 őszén benevezett az Oberliga délnyugati csoportjába. Mi több: a Saarbrücken (mások mellett a több mint száz gólt szerző Kaiserslauternt, az 1951-es nyugatnémet bajnokot is megelőzve) megnyerte a területi bajnokságot, s ezzel jogot szerzett az országos bajnokságban való részvételre. Ismét két négyes csoportban játszott a nyolc döntős, a győztesek mérkőztek a „salátástálért" a Stuttgarttól és Saarbrückentől is alig száz kilométernyire lévő, másfél évvel a felújítása után az NSZK egyik legjobb, legmodernebb stadionjának számító Südweststadionban, Ludwigshavenben. Az esélyesebb VfB Sttuttgart, Bögelein – Krauss, Steimle – Retter, Schlienz,

Az OGC Nice gárdája. Állnak, balról: Carniglia, Pedini, Belver, Pancho Gonzales, Poitevin, Rossi, Domingo, Andoire edző. Elöl: Courteaux, Bonifaci, Cesari, D. Carré, Ben Tifour

Kronenbitter – Barufka, Wehrle, Krieger, Blessing, Baitinger összeállításban játszva, 3:2-re nyert. A vesztes oldal szereplői közül a leghíresebb az edző, az osztrák származású korábbi francia válogatott, Gustl Jordan volt.

Franciaországban az OGC Nice nagy sikerét hozta az idény. A nizzai legénység megvédte a bajnoki címét, sőt mellé megnyerte a Francia Kupát is. Néhány poszton kicserélődött az alaptizenegy, Spanyolországból hazaszerződött Marcel Domingo, aki az előző két idényben az Atlético Madridot segítette bajnoki címhez, egyébként pedig éppen az OGC Nice-ben kezdte profi pályafutását. A klubhoz került minden idők egyik legjobb luxemburgi játékosa, Victor Nurenberg, akinél mindmáig sem lőtt senki az egyesület színeiben több gólt a francia élvonalban. Az idény előtt öltözött piros-feketébe César Héctor, becenevén Pancho Gonzales, aki a Boca Juniorsból érkezett, s aztán tíz éven át játszott a nizzai „sasfiókáknál". Odament egy másik argentin, az akkor már veterán Luis Carniglia is, ő elsősorban azzal szerzett érdemeket az idényben, hogy fontos gólt lőtt a Bordeaux elleni kupadöntőben. S erősödött a védelem a Lille bajnoki ezüstérmes alakulatának balhátvédjével, Guy Poitevinnel. Így festett az új alaptizenegy: Marcel Domingo (33) – Léon Rossi (26), Pancho Gonzales (33), Guy Poitevin (30) – Jean Belver (26), Antoine Bonifaci (31) – Georges Césari (21), Desiré Carré (30), Jean Courteaux (30), Pär Bengtsson (26), Abdelaziz Ben Tifour (27). Serge Pedini 22, Ahmed Firoud 19, Carniglia 10, Nurenberg nyolc mérkőzésen játszott.

A kupadöntő a Colombes Stadionban szenzációs mérkőzést és nyolc gólt hozott. Numa Andoire, a korábbi vébékerettag (1930) futballista által irányított OGC Nice 5:3-ra legyőzte a Girondins de Bordeaux-t. A győztesek felvonultatták a legtöbb külföldi játékosukat, a Domingo – Firoud, Poitevin, Gonzales – Bonifaci, Belver – Courteaux, Nurenberg, Cesari, Carniglia, Ben Tifour tizeneggyel nyertek. A mérkőzés bevonult a francia futball- és médiatörténelembe: ez volt az első, „egyenesben" közvetített tévés mérkőzés.

A francia élvonal gólkirálya egy, a nemzetközi porondon addig szinte ismeretlen svéd játékos, Gunnar Andersson lett. 1951 elején, 22 évesen került (az IFK Göteborgból indulva, a dán KB-nél tett rövid kirándulás után) az Olympique Marseille-be. Az első fél idényében 15 mérkőzésen 12, az első teljesben 33 meccsen 31, aztán 1952–1953-ban, egyéni rekordját elérve, 31 meccsen 35 gólt szerzett. Meg két gólkirályi címet. Az OM-ben 1958-ig 220 bajnoki találkozón 169 gólt ért el, s bár az elmúlt ötven évben is „akadtak" kiváló csatárai az egyesületnek, legfeljebb Josip Skoblart (174/151) és Jean-Pierre Papint (215/134) emlegetik vele egy magasságban. Ugyanakkor soha nem játszott a svéd válogatottban, ugyanis az ötvenes években a svédek lemondtak külföldön szereplő profi játékosaikról. (Kivéve az 1958-as, hazai rendezésű világbajnokságot, de addigra túljutott pályafutása csúcsán.)

Parázs jelenet a Francia Kupa 1952-es döntőjéből. Domingo és a nizzai védelem igyekszik tisztázni a bordeaux-i Baillot és Persillon elől

A Juventus bajnokcsapata. Állnak, balról: Ferrario, Manente, Viola, J. Hansen, Mari, K. A. Hansen. Elöl: Muccinelli, Boniperti, Carapellese, Bertuccelli, Piccinini

Olaszországban is egy északi csatár szerezte meg a gólkirályi címet, sőt, az első négy közé két svéd és egy dán került. (Meg Nyers István!) A dán John Hansen (Juventus) 30, a svéd Gunnar Nordahl (AC Milan) 26, honfitársa, Hasse Jeppson (Atalanta), vagyis becenevén Hasse Guldfot, Aranylábú Hasse 22 gólig jutott. Ez volt mindmáig az utolsó idény a Serie A-ban, amelyben az első két helyezett csapat magyar trénerrel zárta a szezont, Sárosi György a 11. fordulóban vette át, majd a bajnoki címig vezette a Juventust, az ezüstérmes Milant pedig továbbra is Czeizler Lajos edzette.

A Juve története kilencedik bajnoki címét nyerte el, bevált a vezérkar azon ötlete, hogy a Milan svéd triójának mintájára dánokra épüljön a csapat támadójátéka. (A szezon előtt érkezett Karl Aage Hansen, így trióvá bővült a korábbi duó.) A „zebrák" hét ponttal előzték meg az AC Milant, nagyon egyenletesen teljesítettek, ugyanis ősszel és tavasszal is 30-30 pontot szereztek. Fölényesen megnyerték mindkét fél idényt. A Muccinelli, Karl Aage Hansen, Boniperti, **John Hansen**, Karl Aage Præst ötös 98 gólig jutva, minden riválisánál eredményesebbnek bizonyult. A leggyakoribb szereplők a Giovanni Viola (34 mérkőzésen szerepelt) – Alberto Bertuccelli (24), Sergio Manente (33) – Giacomo Mari (31), Rino Ferrario (24), Alberto Piccinini (34) – Ermes Muccinelli (30), Karl Aage Hansen (32), Giampiero Boniperti (33), John Hansen (36), Karl Aage Præst (35) tizenegy tagjai voltak. Rajtuk kívül még nyolcan játszottak, köztük az idény előtt a Modenától megszerzett Giuseppe

Corradi, Pasquale Vivolo és a sérülései miatt csak a korábbinál kisebb szerepet kapó, egyébként első számú középhátvéd, a veterán csapatkapitány, Carlo Parola.

Spanyolországban a Barcelona duplázott, megnyerte a bajnokságot és az országos kupát is. Hasonlóra 1943 – az Atlético Bilbao nagy idénye – óta nem volt példa. Ráadásul a katalánok nem „csupán" két, hanem öt serleget hódítottak el 1952 tavaszán, miután megnyerték a Latin Kupát, övék lett a bajnokságban a legjobb gólarányt elérő alakulatnak felajánlott trófea, s automatikusan megkapták a tulajdonképpeni szuperkupát.

A Barcelona tizenegye. Állnak, balról: Ramallets, César, Seguer, Biosca, Martín, Bosch, Velasco. Elöl: Kubala, Basora, Gonzalvo III, Vila, Manchón

Ferdinand Daučik együttesében a következő tizenegy játszotta a legtöbb bajnoki mérkőzést az idényben: Ramallets (28) – Biosca (30), Seguer (24) – Martín (22), Gonzalvo III (25), Aldecoa (19) – Basora (27), Kubala (19), César (24), Vila (17), Manchón (21). Tizenhárom további futballista kapott még szerepet, közül tíznél több meccsen a kupadöntőben is iparkodó András Bosch, a sérüléssel bajlódó Joan Segarra és a lassan a csapatból már kiszoruló Francisco Calevet játszott.

Kubala László, a balján Daučik edző

A Barça a 17. fordulóban állt először az élre, de a Real Madrid még visszaelőzött. Február közepén, a 23. fordulóban aztán a „fehérek" kikaptak a Real Sociedadtól, s a katalánok átvették az első helyet. S már nem is engedték át. A kulcsmérkőzés a március másodikai, a harmincas évek uruguayi sztárja, Héctor Scarone által irányított Real Madrid elleni El Clásico volt, amelyet a Barcelona César mesterhármasával 4:2-re nyert meg. Akadt még egy nevezetes mérkőzése ugyanezzel az eredménnyel a grénátvörös-kékeknek 1952 tavaszán, május 25-én, hosszabbítás után hódították el az országos kupát a Valencia ellen. A madridi Chamartínban parádésan kezdett a Valencia, Manuel Badenes a spanyol kupatörténelem leggyorsabb gólját szerezte a 17. másodpercben. A 28. percben lőtt még egyet, így két góljával jelentős

César és Gonzalvo III a Copa del Generalísimo megnyerését ünnepli

előnybe került a csapata. Basora még az első félidő vége előtt szépített, de nem ez hozott igazi fordulatot, hanem hogy a Valencia kapitánya, Vicente Asensi (nem rokona a Barcelona későbbi kiváló középpályásának, Juan Manuel Asensinek, akinek az édesapját egyébként ugyancsak Vicentének hívták) megsérült, s attól kezdve csak biodíszlet volt a balszélső helyén. Vila a rendes játékidőben kiegyenlített, majd Kubala László szerezte a 96. percben a tulajdonképpeni győztes gólt. Miután a Valencia Quique sérülése miatt kénytelen volt kapust cserélni, César beállította a végeredményt.

A portugál bajnokságot ismét a Sporting nyerte meg, semmi izgalmas nem történt – vélhetnénk. Amúgy hibásan. Merthogy három fordulóval a zárás előtt még kifejezetten szoros volt a küzdelem, a Sportingnak 35, a Benficának, az FC Portónak és a Belenensesnek 34-34 pontja volt. A zöld-fehérek és a piros-fehérek megnyerték a hátralévő meccseiket, a másik kettő ellenben összecsuklott. A legtöbb gólt az angolai származású, pályafutása öt portugál gólkirályi címe közül az elsőt megszerző José Aguas érte el. Mögötte egy kevésbé ismert játékos, bizonyos Henrique de Sena Ben David, röviden Ben David végzett, az éppen csak benn maradt Atlético CP tagjaként. Huszonhat gólt lőtt ő a csapata ötvenjéből. A Zöld-foki-szigetekről származó, az ötvenes évek elején a Sportingnál sikertelenül próbálkozó csatár egy kiscsapat játékosához képest elképesztő mutatóval, 122 élvonalbeli bajnokin szerzett 100 góllal zárta pályafutását az Atléticóban. A válogatottban hat mérkőzésén négy gólt rúgott, kettőt újoncként az angoloknak.

A szocialista országokban a katona- és belügyi klubok uralták a bajnoki és kupasorozatokat. Bulgáriában a CDNV, Romániában a CCA – egyaránt a hadsereg reprezentánsa – Albániában a Dinamo Tirana duplázott, az NDK-ban a Volkspolizei Dresden nyerte a kupát (a Turbine Halle a bajnokságot), a jugoszlávoknál a CZ és a Dinamo Zagreb ünnepelhetett. Különlegesen alakult a helyzet Lengyelországban, ahol a szövetség az idény előtt úgy döntött, hogy megrendezi a bajnokságot (a krakkói Gwardia-Wisła nyerte meg), ám bajnoknak a tulajdonképpeni kupagyőztest nyilvánítja. Az pedig az Unia Chorzów lett. Egyedül Csehszlovákiában játszottak más kottából, ott a pozsonyi Sokol NV Bratislava győzött.

Brazíliában a Fluminense nyerte meg a cariocák bajnokságát, miután két döntőt vívott a vele azonos pontszámmal, sőt azonos gólkülönbséggel záró Bangu ellen. A finálékban a Flu előbb 1:0-ra, majd 2:0-ra győzött, a második találkozón a későbbi világhírű edző, Telê Santana szerezte mindkét gólt. A piros-fehér-zöldek edzője Zezé Moreira volt, soraikat olyan játékosok erősítették Telên kívül is, mint Castilho kapus, vagy a későbbi kétszeres világbajnok Didi. A vesztes oldalon is játszott egy nagymenő: Zizinho, a Flamengo korábbi csillaga, 1950 világbajnoki ezüstérmese. A paulistáknál a Corinthians tízéves várakozás után gyűjtött be újból egy fontos titulust, a 28 mérkőzésen 103 gólt szerezve. A csapat kapuját Gilmar, a későbbi kétszeres világbajnok védte, játszott benne a klubban töltött 402 mérkőzésén 267 gólt szerző Baltazar, azaz Osvaldo da Silva, az 589 mérkőzésen a Cort szolgáló Luisinho, azaz Luis Trujillo vagy az 1949-ben a brazil válogatottal kontinensbajnoki címet nyert, e klubban 553 találkozón 295 gólt szerzett Cláudio. Mind a négyen bekerültek a Corinthians 1994-ben a *Placar* felkérésére megszavazott álomtizenegyébe. Szinte a campeonato paulista megnyerésével kezdődött ennek a generációnak a sikerkorszaka, velük a Corinthians megnyerte São Paulo állam 1951-es és 1952-es bajnokságát, az 1950-es, az 1952-es és az 1953-as Rio–São Paulo-tornát, végezetül az 1953-as „mini világbajnokságot”.

Argentínában sorozatban harmadszor a Racing nyert, ez volt az első alkalom az ország profi futballjában, hogy egy csapat triplázni tudott. Az egyik legsikeresebb argentin edző, Guilermo Stábile alakulata két bajnoki döntőt vívott a Banfield ellen, az első meccs gól nélküli döntetlene után a másodikat 1:0-ra megnyerte Mario Boyé találatával. Az idény után a harmadik helyezett River Plate Európába indult, a portyát a klub történetének leghíresebb túrájaként emlegetik. Hét országban tizenöt mérkőzésen vett részt a csapat, csak az Atlético Bilbaótól kapott ki, ellenben legyőzte a Real Madridot (4:3), a lisszaboni Sportingot (5:0!) és a Manchester Cityt (4:3). Ez utóbbi volt az első alkalom, hogy argentin, sőt dél-amerikai gárda győzött Angliában. Akadtak értékes döntetlenek is, mint az Atlético Madrid vagy az Inter-Milan vegyes elleni.

A Szovjetunióban a hadsereg központi klubja, a CDSZA duplázott. Sőt, triplázott, ha azt vesszük, hogy a tartalékcsapatok bajnokságát is megnyerte. Hat év alatt ez volt a katonák ötödik bajnoki elsősége, ilyen dominanciára soha, egyetlen csapat sem volt képes a szovjet futball történetében. Borisz Arkagyev a már jól bevált Nyikanorov (18 mérkőzésen szerepelt) – Csisztohvalov (28), Basaskin (26), Nirkov (27) – Petrov (27), Vodjagin (26) – Grinyin 25), Nyikolajev (25), Koverznyev (19), V. Szolovjov (23), Gyomin (27) tizenegyre épített. A védelem a 28 meccsen mindössze 19 gólt kapott, ugyanakkor a támadók „csak" 53 gólt szereztek, ezt a második Dinamo Tbiliszi (59) és a meglepetésre csak ötödik Dinamo Moszkva (62) is túlszárnyalta. Az 1951-es volt a szovjet bajnokságok történetének első olyan idénye, amelyben a képzeletbeli dobogóra két nem orosz csapat is felállhatott: az előző évi harmadik helyéhez képest újból egyet előrelépő, grúz Dinamo Tbiliszi mögött a Sahtyor Sztalinyec (a mai Sahtar Donyeck) végzett. A negyedik hely orosz, de nem moszkvai alakulatnak jutott: a Krilja Szovjetov Kujbisevbe tartozott. A gólkirályi címet a Dinamo Tbiliszi csatára, Avtandil Gogoberidze szerezte meg. Ő volt az első grúz, aki egyedül szovjet gólkirály lett (1937-ben hármas holtversenyben nyert Borisz Pajcsadze), s mindössze a második olyan játékos a nem holtversenyes elsők között, aki nem orosz klub futballistája volt. (Az úttörőszerep 1938-ban Makar Goncsarenkónak, a Dinamo Kijev játékosának jutott.)

A CDSZA Moszkva bajnokcsapata futballtörténelmet írt a Szovjetunióban

Különlegesen alakult a kupadöntő – ugyanis Nyikolaj Latisev bíró hibája miatt újrajátszották. A fináléba a CDSZA mellé Kalinyin város csapata került (ez volt a neve: Kamanda gorod Kalinyina), amely egyébként a második osztályban (sikerrel) küzdött a feljutásért. Az október 14-i találkozón a CDSZA 2:1-re nyert, ám a meccs után a vesztes fél óvott, állítva, hogy a bíró minden ok nélkül érvénytelenítette Szotszkov a hajrában elért gólját. Az illetékesek a legmagasabb szinten foglalkoztak a kérdéssel. A Szovjetunió Kommunista Pártja Központi Bizottságának Politbürójában is tag Nyikolaj Bulganyin marsall rendelete újrajátszásról határozott. Azt is megnyerte a katonacsapat 2:1-re, de megint csak nem simán, hosszabbítás után, kihasználva, hogy a kalinyiniak Gurbics sérülése miatt a záró kétszer tizenöt percben már emberhátrányban játszottak.

A hadnagyok csapatának aranykorszaka

Az 1945-ös kupagyőzelemtől az 1951-es duplázásig tartott a moszkvai CDKA, illetve CDSZA nagy korszaka, amelyben öt bajnoki címet és három kupaelsőséget szerzett Borisz Arkagyev irányításával a „hadnagyok csapata". Hárman, Vlagyimir Nyikanorov, Valentyin Nyikolajev és Vlagyimir Gyomin játszottak mind az öt győztes bajnoki idényben, illetve a három kupaelsőséget hozó döntőben vagy döntőkben.

Név	*45K*	*B46*	*B47*	*B48*	*K48*	*B50*	*B51*	*K51*
AFANASZJEV, Borisz	*D*	*18*	*5*	*9*				
BASASKIN, Anatolij			*3*	*13*	*D*	*29*	*26*	*D*
BOBROV, Vszevolod	*D*	*8*	*19*	*17*	*D*			
CSANOV, Vjacseszlav				*1*		*13*	*10*	
CSISZTOHVALOV, Viktor			*16*	*20*	*D*	*30*	*28*	*D*
FEDOTOV, Grigorij	*D*	*13*	*12*	*17*	*D*			
GRINYIN, Alekszej	*D*	*21*	*22*	*26*		*34*	*25*	*D*
GYIGYEVICS, Mihail		*2*	*3*	*12*				
GYOMIN, Vlagyimir	*D*	*22*	*24*	*26*	*D*	*34*	*27*	*D*
KOCSETKOV, Ivan	*D*	*15*	*18*	*20*	*D*	*4*		
KOVERZNYEV, Borisz				*1*		*24*	*19*	*D*
LJASZKOVSZKIJ, Konsztantyin		*22*	*13*	*15*				
NIRKOV, Jurij				*17*	*D*	*24*	*27*	*D*
NYIKANOROV, Vlagyimir	*D*	*21*	*24*	*26*	*D*	*18*	*18*	*D*
NYIKOLAJEV, Valentyin	*D*	*22*	*24*	*22*	*D*	*30*	*25*	*D*
PETROV, Alekszandr						*21*	*27*	*D*
PORTNOV, Anatolij		*4*	*2*	*13*				
ROGYIN, Mihail						*9*	*6*	*D*
SZOLOVJOV, Vjacseszlav		*15*	*16*	*22*	*D*	*35*	*23*	*D*
VINOGRADOV, Alekszandr	*D*	*13*	*12*					
VODJAGIN, Alekszej			*19*	*22*	*D*	*36*	*26*	

További játékosok: Jevgenyij Babics (B46 3, B47 3), Viktor Bjelov (B50 9), Oleg Bobkov (B50 5), Viktor Csajcsuk (B50 18, B51 15), Jevgenyij Gorbunov (B48 1), Viktor Jakusin (B46 1), Vlagyimir Jelizarov (B50 5, B51 5), Alekszandr Jerosin (B50 19), Vlagyimir Kolesznyikov (B48 1), Anatolij Krusenok (B50 3, B513), Vlagyimir Mensikov (B46 1, B47 1), Mihail Muhortov (B50 1), Viktor Ponomarjov (B51 1), Alekszandr Prohorov (K45 D, B46 22, B47 22), Anatolij Rogyionov (B50 1), Szergej Saposnyikov (B47 3, B48 1), Ivan Scserbakov (B46 12), Pjotr Scserbatyenko (B46 10, B47 2), Nyikolaj Skatulov (B46 3, B47 1), Nyikolaj Szenjukov (B51 1), Grigorij Tucskov (K45 D, B46 3), Alekszandr Zajcevszkij (B50 6, B51 10).

(Rövidítések. 45K: 1945-ös kupadöntő, 46B: 1946-os bajnokság, 47B: 1947-es bajnokság, 48B: 1948-as bajnokság, 48K: 1948-as kupadöntő, 50B: 1950-es bajnokság, 51B: 1951-es bajnokság, 51K: 1951-es kupadöntők. D: részvétel a döntőben. Szám: mérkőzésszám a bajnoki idényben.)

AZ ÉV TÖRTÉNETE

Mini klubvilágbajnokság Venezuelában a Reallal és Di Stéfanóval

A negyvenes-ötvenes évek fordulóján Dél-Amerikában sokan, sokféleképpen láttak üzleti lehetőséget a futballban – pedig hol járt még a világ attól, hogy a labdarúgás valóban a szórakoztatóipar része legyen. 1952-ben Venezuelában üzletemberek egy csoportja, részben a válogatottak világbajnokságából, részben az európai csapatok egyre gyakoribb dél-amerikai vendégszereplésből, s nem utolsósorban néhány jól sikerült tornáról példát véve, egy mini klubvilágbajnokság megszervezését vette a fejébe. Így is nevezték: La Pequeña Copa del Mundo.

Az ötlet nem volt rossz, ráadásul a szervezők még azzal is emelni akarták a torna nívóját és komolyságát, hogy nem szimpátia alapján vagy véletlenszerűen választották ki a résztvevőket. Az európaiak közül hívni kívánták a Latin Kupa mindenkori győztesét, valamint az egy évvel korábban újjászületett Közép-európai Kupa (akkori nevén Zentropa Cup) első helyezettjét. 1952 nyarán így került a meghívottak listájára a bécsi Rapid, amely végül nemet mondott, de vállalta a szereplést 1953 elején. Az 1952-es Latin Kupa-győztes Barcelona 1953 nyarára igazolta vissza a részvételét.

A kolumbiai Millonarios, a semmiből lett világverő csapat. Az első sorban a középső játékos Alfredo Di Stéfano

Az 1952-es mezőny (leszámítva a hazaiakat, a venezuelai futballt képviselő La Sallét) nem volt rossz, de nem sikerült megvalósítani az eredeti elképzelést, mely szerint a világ legjobbjait Venezuelába csábítsák. Persze, a Real Madriddal, például, azért nem kellett szégyenkezni. A királyi klub 1952-ben a Barcelona és az Atlético Bilbao mögött harmadik lett a spanyol bajnokságban, s olyan kiváló játékosokkal utazott el Venezuelába, mint Miguel Muñoz, Luis Molowny, a spanyol liga gólkirálya, Pahiño vagy az argentin Roque Olsen. Dél-Amerikából sikerült megnyerni a riói Botafogót, de érkezett még a brazilokénál is erősebb csapat: a kolumbiai Millonarios, a Kék Balett. A DiMayor bajnoka akkoriban vitathatatlanul a szubkontinens legerősebb klubjai közé tartozott, olyan argentin csillagokkal, mint Alfredo Di Stéfano, Nestor Rossi, Julio Cozzi és a játékos-edző, Adolfo Pedernera.

A tornán minden csapat kétszer játszott a másikkal. Végül a Real Madrid és a Botafogo nyolc-nyolc, a Millonarios hét, a La Salle egyetlen ponttal zárt. A hazaiak a Botafogo elleni döntetlene, és a Real Madrid az azonos gólkülönbség ellenére jobb gólaránya elég volt ahhoz, hogy a királyi klub nyerje meg az első mini klubvilágbajnokságot. Futballtörténelmi szempontból talán még fontosabb, hogy Santiago Bernabéu, a Real Madrid elnöke újból

megbizonyosodott arról, sokat erősödne a csapata a Szőke Nyíllal, azaz Alfredo Di Stéfanóval. Az argentin csatárt már az év márciusában, a Bernabéuban, az egyesület fennállásának ötvenedik évfordulójára rendezett hármas tornán felfedezte magának. Di Stéfano egy gólt szerzett a svéd IFK Norrköping s kettőt a Real Madrid ellen, a győzelemhez segítve a Millonariost. Bernabéu elnök, aki jó barátságba keveredett Alfredo Seniorral, a kolumbiai klub első emberével, a venezuelai tapasztalatok alapján már kifejezetten biztos volt abban, hogy szüksége van Di Stéfanóra. De az ügy ekkor kezdett csak bonyolódni, ugyanis a Barcelona is akarta magának a szőke argentint.

A Szőke Nyíl, aki elkápráztatta Santiago Bernabéut, a Real Madrid elnökét is

(A mini klubvilágbajnokságot 1957-ig, a svájci vb esztendejét leszámítva, minden évben megrendezték Venezuelában. 1953-ban kétszer is, az év elején a Millonarios, nyáron a brazil Corinthians győzött. 1955-ban a São Paulo FC, 1956-ban a Real Madrid, 1957-ben a Barcelona diadalmaskodott.)

LATIN KUPA

César: Jöttem, láttam, győztem

A Barcelona megnyerte a Latin Kupa mindkét kiírását, amelyben elindult, 1949 után 1952-ben is első lett. A katalánokon kívül csupán a Real Madrid (1955 és 1957 győztese) maradt százszázalékos a torna történetében. Ezúttal a négy országos bajnok indult. Minden meccset a Parc des Princes-ben rendeztek, az első elődöntőben a Barça 4:2-re verte a Juventust, a másodikban az OGC Nice ugyanezzel az eredménnyel nyert a Sporting CP ellen. A harmadik helyért a Juve már az első negyedórában három gólt szerezve gyűrte le 3:2-re a portugálokat. A döntő nagy csatát, szoros mérkőzést s csupán egyetlen gólt hozott, César találatával 1:0-ra győzött a Ramallets – Martín, Seguer, Biosca – Bosch, Aldecoa – Basora, Kubala, César, Escudero, Manchón összeállítású Barcelona.

A két csapatkapitány, César és a nizzai Désir Carré a döntő előtt

AZ ÉV CSAPATA

A Barcelona és az öt kupa

Kubala László és sógora, a nála 17 évvel idősebb Ferdinand Daučík érkezése új korszakot nyitott a Barcelonánál. A katalánok az 1950–1951-es bajnokságban még csak negyedikek lettek, részben azért, mert a magyar szupersztár még az eltiltását töltötte. A ligaidény után rendezett kupasorozatban már játszhatott, hét mérkőzésen elért hat góljával segítette az ötvenes évek első nagy sikeréhez, a Copa del Generalísimo megnyeréséhez egyesületét.

Az 1951–1952-es szezonban természetesen már teljes értékű harcos lehetett, mi több, vitathatatlanul a Barça első számú csillagává nőtte ki magát, 26 góllal a gárda házi gólkirályaként zárt. A Barcelona 1951 novemberében a bajnok Atlético ellen elveszítette ugyan a tulajdonképpeni szuperkupát, az argentin államelnök, Juan Perón népszerű felesége, Evita által felajánlott trófeát, a Copa Eva Duartét, de a következő év addigi történetének kiemelkedően legsikeresebb esztendeje lett. Megnyerte a bajnokságot, megvédte elsőségét az országos kupában, s e kettővel automatikusan a Copa Eva Duarte győztese is lett. Elhódította a Trofeo Martini & Rossit, amelyet a bajnokság legjobb gólkülönbségét elérő csapata kapott meg Spanyolországban, 1949 és 1964 között. (Csak azért, hogy ne legyen egyszerű az idény történetét feldolgozók dolga: a Barça 1952. június 15-én elnyerte a Copa Martini & Rossit is. Ezt a trófeát is az olasz italcég ajánlotta fel, 1948 és 1953 között a Barcelona minden évben – vagy az idény elején vagy karácsonykor, vagy mint 1952-ben, a bajnoki évad lezárásaként – játszott egy gálamérkőzést egy tekintélyes külföldi ellenféllel. Az öt kupa tavaszán a francia bajnok és kupagyőztes OGC Nice-t ütötte ki, 8:2-es eredménnyel.) A nemzetközi porondon győzött a Latin Kupában – így lett teljes a sor. Olyan hibátlan éve, mint az 1952-es, azóta is csak egy akadt: az utódok Pep Guardiola

AZ EDZŐ

Kubala sógora, a kupák hőse

Ferdinand Daučik az Osztrák-Magyar Monarchiában, a Magyar Királyság területéhez tartozó Ipolyságban született 1910. május 30-án. Az I. világháború után csehszlovák állampolgár lett, a helyi csapatban, majd Révkomáromban futballozott. Tizennyolc évesen került az 1. ČsŠK Bratislava együtteséhez, majd 1934-ben Prágába, a Slaviához igazolt, ahol játékos-pályafutása legsikeresebb éveit töltötte. A kemény jobbhátvéd a „vöröscsillagosokkal" öt bajnoki címet szerzett, 1938-ban tagja volt a KK-győztes alakulatnak. Pavol Šoral és Kardos Ferdinánd után, mindössze a harmadik szlovák játékosként került be a csehszlovák válogatottba. 1934-ben nem játszó tartalékként tagja volt a világbajnoki ezüstérmet szerző keretnek, majd részt vett négy évvel később a franciaországi Mondialon. 1942-ben visszatért Pozsonyba, 15 csehszlovák válogatottság (1931–1938) után egyszer a szlovák válogatottban is szerepelt. Attól az évtől már edzőként dolgozott, 1942 és 1946 között az ŠK Bratislava edzője volt, sőt még 1948-ban is visszatért a gárdához. 1948-ban négy mérkőzésen a csehszlovák válogatottat is irányította. 1949-ben rövid ideig a privigyei Sokol Prievidza trénere is volt. Az év folyamán Olaszországba költözött, ahol a kelet-európai, elsősorban magyar menekültek csapatát, a Hungáriát edzette. Amikor a csapat egyik spanyolországi mérkőzése

irányításával 2009-ben hat címet (bajnokság, Király-kupa, BL, spanyol szuperkupa, európai szuperkupa, klub-vb) is szereztek.

Az 1952. február 10-én a Sporting Gijón ellen elért 9:0 nagyszerű sorozatot indított el: a Barça a következő 88 (!) hazai bajnoki meccsén, egészen az 1958. február másodikai, Real Madrid elleni 0:2-ig, kivétel nélkül szerzett gólt. A Sporting elleni eredmény is rekord, kilencnél nagyobb különbséggel sem az elődök, sem az utódok nem nyertek. A több szerzett gól miatt a hivatalos csúcs az 1949. szeptember 11-i, a Gimnàstic de Tarragona elleni 10:1.

A Barcelona ezen generációjának tündöklése 1953 nyaráig tartott, bár akadnak, akik ide sorolják még a Copa del Generalísimóban és a venezuelai „mini klubvilágbajnokságon" egyaránt 1957-ben elért sikereket is. A gránátvörös-kékeket 1951 és 1954 között Daučík, 1954–1955-ben az olasz Sandro Puppo, 1955–1956-ban az edzői pályafutását lezáró Platkó Ferenc, 1956-tól a katalán Domènec Balmanya dirigálta.

Kubala László (középen) és barcelonai játékostársai a bajnoki év sikereit ünneplik

után Josep Samitier szerződési ajánlatot adott Kubala Lászlónak, a zseniális képességű csatár csak azzal a feltétellel mondott igent, hogy Daučikot, aki akkor már három éve a sógora (a felesége bátyja) volt, ugyancsak szerződteti a klub. A Real Madrid erre korábban nem volt hajlandó, a Barcelona igen.

Így kezdődött az akkor 40 éves Daučik spanyolországi sikertörténete. Az elkövetkező bő negyedszázadban 488 élvonalbeli bajnoki találkozón dirigálta, hogy csak a legsikeresebb állomáshelyeit említsük, a Barcelonát (1950–1954), az Atlético Bilbaót (1954–1957), az Atlético Madridot (1957–1959), majd miután Portóból visszatért, a Betist (1960–1962), a Murciát (1963–1964), a Sevillát (1964–1965), a Zaragozát (1966–1967). A hatvanas évek második felében Kanadában, a Toronto Falconsnál dolgozott, majd visszatért Spanyolországba.

A Barcelonával kétszer (1952, 1953), az Atlético Bilbaóval egyszer (1956) bajnok lett, a két klubbal hat év alatt ötször nyerte el az országos kupát. A Latin Kupa győztese lett a katalánokkal, az Atlético Bilbaóval (a Bp. Honvédot kiejtve) a BEK negyeddöntőjébe, az Atlético Madriddal 1959-ben a BEK elődöntőjébe került. 1966 tavaszán a Zaragozával megnyerte pályafutása során hatodszor is a Copa del Generalísimót, s bejutott a csapattal a Vásárvárosok Kupája döntőjébe. A Madridhoz közeli Alcalá de Henaresben hunyt el 1986. november 14-én.

A Barcelona alapcsapata az idényben

ANTONI RAMALLETS i Simón: A kapus 1924. július elsején Barcelonában született, kisebb (Racing Guinardó, Marfà, Penya Gracienca Numància), majd nagyobb (CD Europa, CD San Fernando, RCD Mallorca) klubokat megjárva 1946-ban került a Barçához. A következő másfél évtizedben (leszámítva a Valladolidnál kölcsönben töltött 1946–1947-es idényt) a gránátvörös-kékeket szolgálta. Összesen 18 trófeát nyert a csapattal 1961-ig, négy idényben érdemelte ki az egyébként csak 1959-től valóban átadott Zamora-díjat. Harmincötször védett a válogatottban, részt vett a brazíliai Mundialon. 2013. július 30-án Katalóniában, Vilafranca del Penedèsben hunyt el. Nagy riválisa 1956-ig Juan Velasco volt.

GUSTAU BIOSCA i Pagès: Az akkoriban a maga 178 centijével kifejezetten magasnak számító jobbhátvéd 1928. február 29-én a szinte Barcelonához tartozó Hospitalet de Llobregatban született. A CF Moiàból került 1947-ben a Barcelona amatőrjeihez, majd az Espanya Industrial csapatától került 1950-ben a Barça profi alakulatába. 1958-ban súlyos sérülése miatt távozott, aztán még a Comdalban töltött egy idényt. Tizenkét fontos címet nyert élete egyesületével, tizenegyszer játszott a spanyol válogatottban. 2014. november elsején hunyt el.

JOSEP SEGUER i Sants: A középső védő ugyancsak Katalónia szülötte, Parets del Vallèsben jött a világra 1923. május 6-án. A CF Parets, a Barcelona amatőr és a Granollers érintésével került a Barçába 1943-ban. Tizennégy idény alatt tizenhat fontos titulust nyert, 1952-ben négyszer a spanyol válogatottban is szerepelt. 1957 után két évet a Betisben, majd újabb kettőt a Manresában töltött. Reusban hunyt el 2014. január 2-án.

JOSÉ MARÍA MARTÍN Rodríguez: La Coruñában született 1926. május 24-én, de tízéves korában édesapja polgárháborús szerepvállalása miatt a család Argentínába költözött. „Cheché” Martín Buenos Airesben, a Banfieldben kezdett játszani, aztán Venezuelában (Vasco de Caracas) és Franciaországban (Angers) folytatta. 1948-ban tért vissza Spanyolországba, két idényt a Deportivóban töltött, majd 1950 és 1953 között volt a Barcelona balhátvédje. 1952-ben egyszer a válogatottban is szerepelt. Távozása után az Atlético Madrid, a Valencia, s végül a mexikói Morelia futballistája volt. 2006. június 23-án a szülővárosában hunyt el.

JOAN SEGARRA i Iracheta: A „nagy kapitány” (katalánul: el gran capità) 1927. november 15-én Barcelonában született, csak 23 évesen került a klubhoz, előtte a Penya Buenos Aires, a Sansenc, az Atlètic Club Sant Pol és a Vilafranca játékosa volt. 1950 és 1964 között 297 bajnoki mérkőzést játszott a gránátvörös-kékeknél, 15 fontos titulust nyert. Hat országos kupagyőzelmével az egyesület rekordere. 1951 és 1962 között huszonötször lépett pályára a spanyol válogatottban. Taradellben hunyt el 2008. szeptember 3-án.

MARIÀ GONZALVO i Falcon: A negyvenes évek, illetve az ötvenes évek egyik legjobb spanyol középpályása, akit – mivel két bátyja is ismert futballista volt – Gonzalvo III néven emlegettek, Mollet del Vallèsben született 1922. március 22-én. A CF Mollet és a CD Europa fedezete volt, mielőtt 1940-ben a Barcelonához került. Az 1941–1942-es idényt a Zaragozában töltötte kölcsönjátékosként, de ettől eltekintve 1955-ig a Barça kötelékébe tartozott. Pályafutását az UE Lleidában, a Condalban, végül a Figueresben zárta le. Tizennégy fontos titulust, köztük öt bajnoki címet nyert. Tizenhatszor játszott a spanyol válogatottban. 2007. április 7-én hunyt el.

ESTANISLAU BASORA i Brunet: A kiváló jobbszélső 1926. november 18-án született Colònia Vallsban. A helyi csapatban, a CE Súriában, majd a CE Manresában szerepelve jutott el 1946-ban a Barcelonába. 1958-ig tizennégy fontos címet nyert meg, négyszeres bajnok, négyszeres kupagyőztes, kétszeres Latin Kupa-győztes, VVK-győztes is lett. Visszavonulásakor ötödik volt, mindmáig a nyolcadik a bajnoki mérkőzéseken lőtt gólokat tekintve a klub örökranglistáján, Az 1955–1956-os évadot a Lleidában töltötte, kölcsönjátékosként. A spanyol válogatottban 1949 és 1957 között 22 meccsen 13 gólt szerzett. Négyet ezekből az 1950-es világbajnokságon. Las Palmasban hunyt el 2012. március 16-án.

KUBALA LÁSZLÓ: A belsőcsatár, aki miatt hajdanán megnövelték a Les Corts kapacitását, 1927. június 10-én született Budapesten. A Ganz TE, a Ferencváros, az ŠK Bratislava, majd a Vasas játékosa volt, hatszor játszott a csehszlovák (négy gól), háromszor a magyar válogatottban. 1949-ben Olaszországba szökött, ahol vezéralakja lett a Hungária nevű, menekültekből álló csapatnak, s közben edzett a Pro Patriánál. 1950-ben szerződött a Barçához, de a bajnokságban csak az 1951–1952-es évadban szerepelhetett először. Első idényében 19 meccsen 26 gólt szerzett, hetet február 10-én a Sporting Gijón ellen, ami ma is klubcsúcs. Pályafutása során 14 fontos titulust nyert a katalán klubbal. A világ első olyan futballistája lett, aki három különböző, a FIFA által is elismert országos válogatottban szerepelt, a spanyolban (1953–1961) 19 meccsen 11 gólt ért el. A Barçától történt távozása és sikeres edzői pályafutása között játszott még az Espanyolban, az FC Zürichben és a Toronto Falconsban is. 2002. május 17-én hunyt el Barcelonában.

CÉSAR Rodriguez Álvarez: A klubtörténet Messi előtti korszakának legjobb góllövője 1920. július 6-án született Leónban. A helyi csapatból 1939-ben került a Barcelonába, ahol 1955-ig játszott két, a katonaság miatt Granadában töltött idény (1940–1942) kivételével. Tizenhárom fontos címet nyert, köztük öt bajnoki titulust. 301 hivatalos meccsen 232 gólt szerzett. Az 1948–1949-es idény gólkirálya a pályafutása utolsó öt évét kisebb csapatokban (España Industrial, Cultural Leonesa, Perpignan, Elche) töltötte. A spanyol válogatottban (1945–1952) 12 fellépésén hat gólt szerzett, nem játszó tartalék volt az 1950-es Mundialon. 1995. március elsején Barcelonában hunyt el.

JORDI VILA i Soler: Santpedorban született 1929. május 19-én. A Manresában és a Badalonában játszott, 1950-ben került a Barcelonába. Négy év alatt nyolc címet nyert, majd a Valencia (1954–1957), a Betis (1957–1960) s végül a Cordoba (1960–1962) mezét viselte. Mahónban hunyt el 2011. január 20-án.

EDUARD MANCHÓN i Molina: 1930. július 24-én született Barcelonában, a Casa Antúnezben kezdett játszani, aztán a Barça amatőralakulatának, majd az akkori fiókcsapatnak, az España Industrialnak a tagja volt. Az első csapatban 1950 és 1957 között szerepelt, kilenc fontos titulust elnyerve. Mindössze 27 évesen távozott, a Granada, a Deportivo La Coruña, a Club Atlètic Ibèria, végül a CE L'Hospitalet mezét viselte. 1954-ben egyszer játszott a spanyol válogatottban is. 2010. szeptember 29-én Barcelonában hunyt el.

Bajnokok, kupagyőztesek

1951–1952

Crvena zvezda

Turbine Halle

VfB Stuttgart

Racing

	Ország	*Bajnok*	*Kupagyőztes*
EURÓPA	Albánia	Dinamo Tirana*	Dinamo Tirana
	Anglia	Manchester United	Newcastle United
	Ausztria	SK Rapid	–
	Belgium	RFC de Liège	–
	Bulgária*	CDNV Szófia	CDNV Szófia
	Ciprus	APOEL	Çetinkaya Türk
	Csehszlovákia	Sokol NV Bratislava	–
	Dánia	Akademisk Boldklub	–
	Észak-Írország	Glenavon	Ards FC
	Feröer-szigetek*	Tvøroyrar Bóltfelag	–
	Finnország*	KTP Kotka	–
	Franciaország	OGC Nice	OGC Nice
	Görögország	–	–
	Hollandia	Willem II	–
	Írország	St. Patrick's Athletic FC	Dundalk FC
	Izland*	ÍA	–
	Jugoszlávia*	Crvena zvezda	Dinamo Zagreb
	Lengyelország*[1]	ZS Gwardia-Wisła Kraków	Unia Chorzów
	Luxemburg	National Schifflange	Red Boys Differdange
	Málta	Floriana FC	Sliema Wanderers
	NDK	Turbine Halle	Volkspolizei Dresden
	NSZK	VfB Stuttgart	–
	Norvégia	Fredrikstad FK	Sarpsborg FK*
	Olaszország	Juventus	–
	Portugália	Sporting CP	SL Benfica
	Románia*	CCA Bucureşti	CCA Bucureşti
	Skócia	Hibernian	Motherwell
	Spanyolország	CF Barcelona	CF Barcelona
	Svájc	Grasshopper-Club	Grasshopper-Club
	Svédország	IFK Norrköping	–
	Szovjetunió*	CDSZA Moszkva	CDSZA Moszkva
DÉL-AMERIKA	Argentína	Racing	
	Brazília		
	Rio de Janeiro	Fluminense	
	São Paulo	Corinthians	
	Minas Gerais	Villa Nova	
	Rio Grande do Sul	Internacional PA	
	Torneo Rio–São Paulo	Portuguesa	
	Chile	Unión Española	
	Kolumbia	Millonarios	
	Paraguay	Sportivo Luqueño	
	Peru	Sport Boys	
	Uruguay	Peñarol	
ÉSZAK- ÉS KÖZÉP-AMERIKA	Egyesült Államok	Philadelphia Americans	Harmarville Hurricanes
	Mexikó	Club León	Atlante
NEMZETKÖZI KLUBTORNA	Latin Kupa	CF Barcelona	
VÁLOGATOTTAK TORNÁI	Brit válogatottak tornája	Anglia, Wales	
	Pánamerikai bajnokság	Brazília	

[1] A ligát a Gwardia-Wisła nyerte meg, de a lengyel szövetség úgy döntött az idény előtt, hogy a kupagyőztest tekinti bajnoknak.

* naptári éves lebonyolítási rend

Oxigénterápia jelentette a sikerreceptet

- ***Matthews beírta nevét az FA-kupa aranykönyvébe***
- ***Foni a „korai catenaccióval” vitte sikerre az Intert***
- ***Kubala László és a Barcelona dupla duplája***

Matthews döntője. Ha az angol futballról szólva bárki is ezt a kifejezést használja, nem kell „pontosítania”. Világos: az FA-kupa 1953-as finálé járól, a Blackpool–Bolton mérkőzésről van szó. Ami annak ellenére ezen a néven vonult be a sportág történelmébe, hogy a Varázslónak, Wizardnak becézett jobbszélső egyetlen gólt sem szerzett, szemben Stan Mortensen triplájával. Mégis: ez tényleg az első aranylabdás meccse volt.

Stanley Matthews a győztesnek járó medált csodálja

A későbbi Sir Stanley 38 éves volt már akkoriban, öt éven belül harmadszor jutott el a Blackpoollal a Wembley-be, a kupadöntőbe. 1948-ban és 1951-ben is veszített, nagyon úgy festett, ez lehet az utolsó esély a győzelemre. Csapata hol nagyon szerencsés, hol nagyon szerencsétlen volt a döntő ütközetig vezető úton. Allan Brown, a kiváló balösszekötő eltörte a lábát, miközben az Arsenal elleni győztes gólt lőtte, ez nagy pechnek tűnt, de az is igaz, hogy a csapat az idényben minden egyes kupamérkőzését csupán egy góllal nyerte meg, egyet kivéve, a Southampton ellen elsőre döntetlenre végzett. A Tottenham elleni elődöntőben egészen az utolsó másodpercekig nem sikerült vezetni, de akkor Jackie Mudie kihasználta, hogy a kor legjobb angol jobbhátvédje, Alf Ramsey röviden passzolta hátra a labdát.

A százezer néző előtt játszott döntőben eleinte úgy tűnt, a sors visszaveszi a Blackpooltól, amit az elődöntőben adott neki. Nat Lofthouse révén a Bolton már a második percben gólt szerzett, sőt, még a 72. percben is 3:1-re vezetett. Matthews azonban egy pillanatra sem adta fel. Egymás után indította az akciókat a jobb szélen, s harci kedvét és reményét egyaránt fokozta, hogy látta, a boltoniak fáradnak, egyre többen kapnak közülük görcsöt. Tizennyolc perccel a találkozó vége előtt Matthews elhúzott a vonal mellett, mély beadását Stan Hanson kapus nem tudta begyűjteni, ellenben a harmadik Stan, azaz Mortensen elérte, s védőjétől szorongatva is be tudta préselni a labdát a kapuba. A Blackpool továbbra is támadott, de sokáig nem tudott újabb gólt szerezni. Már csupán alig egy-két perc volt hátra, amikor Mudie szabadrúgást harcolt ki a tizenhatos közelében. Akkoriban Mortensené volt az egyik

legerősebb lövés az angol élvonalban, ő állt a labda mögé. Hosszasan tanulmányozta a sorfal helyzetét, aztán bebikázta a labdát, közvetlenül a kapufa belső töve mellé. Az aréna szinte felrobbant, mindenki tudta, korábban még soha, egyetlen játékos sem szerzett mesterhármast az FA-kupa döntőinek történetében. Akkor még Stan Mortensené volt a mérkőzés. De még hátra volt néhány másodperc. Amikor a csapatok felálltak az újrakezdéshez, Matthews hármat tapsolt, lelkesítve a többieket, s jelezve, még van remény, bízzanak benne, keressék őt a labdával. Tisztában volt vele, lehet 38 évesen bármennyire elcsigázott, egy nagy rohamra még szükség van. Elviharzott a szélen, ám a beadása után Mudie néhány centivel a kapu mellé lőtt. Más talán fújt vagy szuszszant volna egyet, várva a hosszabbítást, a Varázsló azonban nyerni akart. Minél gyorsabban.

Matthews, a Varázsló, társai vállán a döntő után

Újra megkapta a labdát, a társak szinte csak őt keresték. Elindult vele a kapu felé. Ami a következő harminc másodpercben történt, annak lassított filmfelvételével és egy drámai hatású zenével filmfesztiválokat lehetne nyerni. Az Ernie Taylortól kapott labdával Matthews magára vont három védőt, az utolsó, a balhátvéd Ralph Banks sem tudta megállítani. Már az alapvonalnál járt, amikor középre gyötörte a labdát. Megbotlott közben, de még éppen jó volt a beadás az érkező Bill Perrynek, a dél-afrikai születésű balszélsőnek. Ő pedig, hiába ugrott felé kétségbeesetten Hanson kapus, hiába próbált a jobbhátvéd, John Ball a gólvonalon blokkolni, a hálóba vágta a labdát. A Blackpool 4:3-ra megnyerte a kupadöntőt. A játékosok sírtak örömükben, miközben felvonultak Erzsébet királynő páholyába, átvenni a győzteseknek járó érmeket. Aztán visszatértek a gyepre, s a vállukra kapták az „öreg” Stanley-t, aki 38 évesen nyerte meg élete első és (noha még további tizenkét éven át játszott a ligában) egyben utolsó bajnoki vagy kupaelsőségét. A Blackpool, Joe Smith irányításával, a George Farm – Eddie Shimwell, Tommy Garrett – Ewan Fenton, Harry Johnston, Cyril Robinson – Stanley Matthews, Ernie Taylor, Stan Mortensen, Jackie Mudie, Bill Perry tizeneggyel nyerte meg az FA-kupát.

Hasonlóan éles küzdelmet hozott a bajnoki sorozat is Angliában. Négy csapat tusakodott egymással az elsőségért még az utolsó hónap elején is, aztán előbb a Burnley, majd a Wolverhampton szakadt le. Maradtak ketten, a Preston és az Arsenal. Április 25-én a Preston legyűrte az Arsenalt, s ezzel beérte, sőt a következő szerdán meg is előzte két ponttal, amikor megverte a Derbyt. De az „ágyúsoknak” maradt még egy mérkőzése. Május elsején, pénteken, a Burnley-t fogadták a Highburyben. Tudták: győzelmük esetén a bajnoki címet gólarány dönti el. A vendégeknek már nem volt vesztenivalója, a szakadó esőben bátran támadtak. A nyolcadik percben megszerezték a vezetést. Az Arsenal nem zuhant össze. Alec Forbes, a skót jobbfedezet egyetlen gólt szerzett csak a szezonban, de azt a legjobbkor: kiegyenlített. A szünet előtt Doug Lishman, a házi gólkirály, majd a veterán, a 34. évében járó Jimmy Logie is lőtt egy-egy gólt, s kezdett nagyon jól állni az Arsenal. Ám talán túlságosan is megnyugodtak a játékosai, a Burnley

feljött és szépített. Sőt: tovább támadott. Joe Mercer minden rutinjára szükség volt, hogy megnyugtassa a társait. Az Arsenal végül 3:2-re nyert, s bár minden fontos mutatója (21 győzelem, 12 döntetlen, 9 vereség) megegyezett a Prestonéval, de jobb gólarányával (1,51 a rivális 1,41-ével szemben) megszerezte története akkor rekordot jelentő, hetedik bajnoki elsőségét. A 39. évében járó Joe Mercer, aki akkor már évek óta „csak még egy utolsó idényt" vállalt, most ismét a búcsú mellett döntött. (Aztán maradt még egy szezont, amelyben nem is ő határozott valójában a visszavonulásról. Áprilisban, a Liverpool elleni rangadón eltörte a lábát, utána már nem tért vissza. 1955 augusztusában a Sheffield Unitednál megkezdte nagyon sikeres edzői karrierjét, amelynek csúcspontján, mindössze három idényen belül, 1968 és 1970 között, a bajnoki címet, az FA-kupát, a Ligakupát, a Charity Shieldet és a Kupagyőztesek Európa-kupáját is megnyerte a Manchester Cityvel.)

Az Arsenalban a Jack Kelsey (25) – Joe Wade (40), Lionel Smith (31) – Alec Forbes (33), Ray Daniel (41), Joe Mercer (28) – Arthur Milton (25), Jimmy Logie (28), Peter Goring (29), Doug Lishman (39), Don Roper (41) tizenegy tagjai számlálták a legtöbb bajnoki mérkőzést az idényben, de ha játszott, remekelt a 21 bajnokin 19 gólt szerző Cliff Holton is.

Különös, de Skóciában is gólaránnyal dőlt el a bajnoki cím sorsa. Az előző két idény bajnoka, a Hibernian, illetve a Rangers (miután a „protestáns kékek" az utolsó fordulóban, idegenben, csak 1:1-re végeztek a középcsapatnak számító Queen of the Southszal) egyaránt 43 ponttal zárt. Bár a Hibs több győzelmet szerzett, több gólt lőtt, s jobb volt a gólkülönbsége, ám akkor még egyik sem számított. Csak a gólarány, ami ellenben a Rangersnek kedvezett. Az idény bajnoka duplázott, mert az Aberdeennel szemben megnyerte az FA kupáját is.

Olaszországban az Inter tizenhárom éves várakozás után szerezte meg újra a scudettót. Különleges teljesítménnyel. Az előző években a Serie A-ban is a csatároké volt a főszerep, a háború utáni hivatalos idényekben a Torino (1947: 104, 1948: 125), a Juventus (1950: 100, 1952: 98) és a Milan (1951: 107) egyaránt gólfesztiválokat rendezve lett bajnok, ráadásul akadtak olyan évek is, amelyekben nem a győztes érte el a legtöbb gólt. Egyedül a supergai tragédia esztendejében zárt a Toro mindössze 78 találattal. Ezekhez az időkhöz képest tényleg óriási változást jelentett, hogy az Internek 46 gól is elég volt a scudettóhoz. (A Juventusnak pedig 73 sem volt elég az elsőséghez.) A lényeg ugyanis a védekezés, a catenaccio volt, amelyet az edző, a Juventus korábbi világbajnok jobbhátvédje, az idény előtt a Sampdoria kispadjáról érkezett Alfredo Foni favorizált.

Az Inter bajnokcsapata. Állnak, balról: Foni edző, Armano, Broccini, Mazza, Lorenzi, Skoglund, Nyers, Della Casa gyúró. Középen: Neri, Fattori, Giovannini, Nesti. Elöl: Blason, Grava, Ghezzi, Giacomazzi, Padulazzi

Kulcsszerepet adott a fiatal és felettébb bátor kapusnak, a Kamikaze becenevet kapott **Giorgio Ghezzi**nek (34 mérkőzésen szerepelt), valamint a védelemnek, amelyben Ivano Blason (25) előtt Gino Armano (29), a csapatkapitány Attilio Giovannini (31) és Giovanni Giacomazzi (33) játszott. Armanónak is kulcsszerep jutott, Foni visszavezényelte szélsőhátvédnek, de az egykori jobbszélsőnek be kellett kapcsolódnia a támadásszervezésbe is. A fedezetpárt Maino Neri (26) és Fulvio Nesti (29) alkotta, előttük helyezkedett a szezon előtt a Legnanóból érkezett, a holland Faas Wilkes helyét átvevő Bruno Mazza (32), még előrébb pedig a két csatár mögé visszavont Lennart, becenevén Nacka Skoglund (30). A gólokért Benito Lorenzi (30) és Nyers István (31) „felelt". A magyar támadó a korszak leggólerősebb Inter-játékosa volt, 1948 és 1954 között 182 mérkőzésen elért 133 találata elképesztő teljesítmény. Remekül megértették egymást Lorenzivel, aki 1947-től egy évtizeden keresztül minden bajnoki idényben legalább tíz gólt szerzett az Inter mezében. (Az alaptizenegy tagjain kívül még nyolcan játszottak az idényben, de senki sem kapott szerepet a mérkőzések legalább egyharmadán.) Az Inter tulajdonképpen már az őszi idény végére megnyerte a bajnokságot, fölényesen, hatpontos előnnyel fordult a Milan, héttel a bajnok Juventus és nyolccal a meglepetéscsapat, a Serie B-ből visszatért AS Roma előtt. Miután tavasszal matematikailag is bebiztosította az elsőséget, az utolsó mérkőzéseket elkönnyelműsködte, három vereséggel zárt. Még így is maradt két pont előnye. Ghezzi és a védelem az első 31 fordulóban mindössze 19 gólt kapott, az utolsó háromban ötöt, de a „végeredmény", a huszonnégy kapott gól is extra teljesítménynek számított. Nemhogy 34 forduló alatt (tizenkilenc év után alkotta ismét 18 csapat az élvonal mezőnyét), de még 30 alatt sem maradt – egyetlen kivétellel – senki 1946 óta ilyen kevés kapott góllal. (1946–1947-ben a története legjobb idényét megélő Modena 45:24-es gólkülönbséggel lett harmadik.)

Franciaországban a Stade de Reims nyerte meg a bajnoki címet, de nem ez volt az igazi meglepetés, hanem a Sochaux második helye, s még inkább a védő OGC Nice visszaesése. A pirosfeketék a tizenharmadik helyen kötöttek ki, egyetlen ponttal a jobbik kieső, az RC Paris előtt. Két csatár emelkedett ki az idényben: a Reims hollandja, Bram Appel, aki 30 gólig jutott, s az Olympique Marseille svédje, Gunnar Andersson, aki 35 gólt szerezve, második teljes franciaországi idényében a második gólkirályi címét érte el. Az OM 62 góljának több mint 56 százaléka az ő nevéhez fűződött. A Francia Kupában ismét a Lille OSC győzött, az 1946 és 1955 között nyert ötből ez volt a negyedik elsőség. A finálében a kor egyik legjobb francia belsőcsatárának, a válogatottban 46 mérkőzésén 22 gólt szerző Jean Vincent-nak a vezérletével 2:1-re verte a meglepetésre döntőbe került Nancyt. A vesztes oldalán játszott két nagymenő, Roger Piantoni, a francia bajnokság történetének hatodik legjobb góllövője, Vincent-hoz hasonlóan az 1958-as vébé bronzérmese, és az argentin Juan Carlos „Toto" Lorenzo, aki később egyéb edzői sikerei mellett az 1962-es és az 1966-os világbajnokságon is vezette az argentin válogatottat, 1974-ben pedig a BEK-döntőbe vitte az Atlético Madridot, illetve két Libertadores- és egy Világkupát nyert a Boca Juniorsszal.

Spanyolországban a Barcelona megvédte a bajnoki elsőségét s a kupagyőzelmét is. Mi több, először fordult elő, hogy két egymást követő évben is a katalánok nyerjék a spanyol

klubfutball két legfontosabb titulusát. (Azóta is csak kétszer volt példa az egyesület történetében erre, 2015-ben és 2016-ban.) Ferdinand Daučik kerete nem sokat változott az előző idénybelihez képest. Hárman, Francesc Calvet, Jaime Escudero, s nem utolsósorban Szegedi-Simatoc Miklós elmentek az Oviedóhoz, érkezett a helyükre három olyan játékos (Francisco Maristany, Isidro Flotats és a cseh Jiři Hanke), akik közül csak Espanoltól szerződtetett Flotats játszott aztán az idényben a mérkőzések legalább felén. Utóbbi azért is érdekes, mert előző klubja, a városi vetélytárs lett a szezon kétharmadában (!) a Barça legnagyobb riválisa. A világjáró argentin edző, Alejandro Scopelli (1930 vébéezüstérmese játékosként), ahogyan azóta is a spanyol lapok írják, „forradalmasította a La Ligát az oxigénterápiával". Az Español játékosaival oxigént lélegeztetett be a mérkőzések előtt és azok szünetében, hogy jobb erőben legyenek. A kúra egy ideig hatott, az Español a harmadik fordulótól a huszonharmadikig egyetlen hétre adta át az első helyet, de aztán kipukkadt. Pedig egy körrel a félidény után, a tizenhatodik fordulót követően még hétpontos előnye volt a Barcelonával szemben. Miközben a katalán főváros kék-fehérjei visszaestek, előretört a Valencia, majd végül a Barcelona, amely úgy lett bajnok, hogy először a 27. forduló után vezette a tabellát. Igaz, a hátralévő három fordulóban már nem adta át az első helyet. Az idény első részében mutatott gyengélkedésben nagy szerepe volt Kubala László betegségének. A tbc-vel kínlódó szupersztár szeptember végétől öt hónapot kihagyni kényszerült. Februárban, a Racing elleni döntetlennel tért vissza, akkor a negyedik helyen állt a csapat a táblázaton. Kubalával a hátralévő fordulókban mindössze kétszer nem nyert, s bajnokként zárta a ligát. A kupában mind a hat meccsét megnyerte, s végül az Atlético Bilbao elleni 2:1-gyel hódította el a serleget. A duplázással ismét automatikusan a szuperkupa, a Copa Eva Duarte győztese lett, s a bajnokságban a legjobb gólkülönbséget elérő csapatként újra megkapta a Trofeo Martini & Rossit. Egy évvel az öt kupa megnyerése után megint begyűjtött négyet. Csak a Latin Kupa hiányzott a kollekcióból – de ott nem indult el. A Barcelona a Ramallets (27) – Seguer (26), Biosca (24), Segarra (21) – Bosch (29), Flotats (24) – Basora (28), Kubala (11), César (27), Moreno (30), Manchón (26) tizeneggyel menetelte végig a tavaszt. Ketten, José María Martín és a cseh Hanke játszottak még legalább tíz mérkőzésen.

A Barcelona ötösfogata: Basora, César, Vila, Kubala, Manchon

Oxigénmaszkban az Español játékosai, Arcas, Mauri és Egea

Portugáliában újra, hét év alatt hatodszor a Sporting CP nyerte meg a bajnokságot, ugyanakkor gólkirálynak a Belenenses rendkívüli képességű csatárát, Sebastião Lucas da Fonsecát, futballistaként használt becenevén **Matateu**t koronázták meg. Különleges figura volt, s különleges helyet foglal el a portugál futballtörténelemben. Őt tartják az első afrikai-portugál csillagnak, arra is tekintettel, hogy az először 1952-ben (majd még négyszer) a gólkirályi címet megszerző José Águas ugyan Angolában született, de egy fehér (gyarmatosító) családba. Matateu volt az első olyan afrikai futballsztár Portugáliában, akinek mindkét szülője színesbőrű volt. (Két, későbbi mozambiki csillag közül Mário Colunának és Eusébiónak is fehér volt az édesapja.) Matateu és nyolc évvel fiatalabb öccse, az 1966-os világbajnokságon is szerepelt Vicente Lourenço Marquesben, mai nevén Maputóban született, az Alto Maé negyedben nőtt fel, ahol egyébként az ugyancsak 1966-os vébébronzérmes Hilário is. Egyaránt a Belenensesben, a harmadik számú lisszaboni klubban töltötték a pályafutásuk nagy részét. Az idősebbik fivér 1951 és 1964 között 268 mérkőzésen 209 gólt ért el a belémi csapatban, 1951-től kilenc idényen keresztül minden évben legalább tizenöt bajnoki gólt szerzett. Az 1952–1953-ban, pályafutása második európai szezonjában termelt huszonkilencet csupán egyszer, 1954–1955-ben múlta felül, amikor harminckettőig jutott.

Az NSZK-ban a kor két legerősebb csapata, az 1. FC Kaiserslautern (1951 bajnoka) és a VfB Stuttgart (1950 és 1952 bajnoka) játszott az idény végén a „salátástálért". A Lautern a területi bajnokság, az úgynevezett Oberliga délnyugati csoportjának győzteseként, a VfB ellenben az Eintracht Frankfurt mögött a második legjobb déliként kvalifikálta magát a nyolccsapatos országos bajnokságba. Ott a Kaiserslautern fölényesen, veretlenül megnyerte a saját négyesét, a „svábok" ellenben azonos pontszámmal zártak a Borussia Dortmunddal. Két utóbbi csapat között a gólarány döntött, a 16:6 (2,67) pedig jobb, mint a 17:7 (2,43). A berlini finálében

A Kaiserslautern bajnokcsapata (állnak, balról): Scheffler, F. Walter, Eckel, O. Walter, W. Liebrich, Render, Wenzel, Wanger. Elöl: E. Liebrich, Holz, Kohlmeyer

már nem volt esélye a VfB Stuttgartnak. A Kaiserslautern nyolcvanezer néző előtt, a szezon nagy sztárja, az Oberligában mindenkinél több gólt, harmincnyolcat szerző Fritz Walter vezérletével 4:1-re nyert. A „vörös ördögök" a Willi Hölz – Ernst Liebrich, Werner Kohlmeyer – Horst Eckel, Werner Liebrich, Otto Render – Erwin Scheffler, Fritz Walter, Ottmar Walter, Willi Wenzel, Karl Wanger tizeneggyel nyerték meg a bajnoki címet. (Közülük öten, Kohlmeyer, Eckel, Werner Liebrich és a két Walter egy évvel később, Svájcban, világbajnokok lettek.) Még egy különlegesség az idényből: az 1. FC Köln tizenegy győzelemmel kezdte az idényt az Oberligában, ezt egy évvel később a Hannover, 1961–1962-ben pedig a Hamburger SV megismételte ugyan, de senki sem tudta túlszárnyalni.

Robert Schlienz, a Stuttgart félkarú csatára a bajnoki döntőben

A „másik" Oberligában, az NDK-ban a Dynamo Dresden (amely áprilisban változtatta meg a nevét Volkspolizeiről Dynamóra) a pontegyenlőség miatt kiírt bajnoki döntőben szerezte meg története első, s 1971-ig egyetlen elsőségét. A drezdaiak 3:2-re verték a Wismut Auét. A szakszervezet, az FDGB által „támogatott" országos kupasorozatot nem fejezték be. Kilenc nappal a bajnokság vége előtt az úgynevezett első főkört még lezárták, de a másodikat már nem kezdték el. Hivatalosan a nyári szünet miatt – ám valójában az 1953. június 17-én kirobbant népfelkelés okozta politikai helyzetben a pártvezetőség kerülni akarta a nagy lélekszámú tömegrendezvényeket. A futballmeccsek pedig ilyenek voltak…

A Szovjetunióban csak a helsinki olimpia után kezdődött a bajnoki idény. Tavasszal a válogatott tagjai közösen készültek, a többiek pedig különböző helyszíneken játszottak a sportfőhatóság által felajánlott kupáért. A legjobbjai nélkül felálló CDSZA nyert.

A szövetség félidényes bajnokságot írt ki, tekintettel a késői rajtra. A sorozat július 5-én kezdődött, azok a klubok, amelyek több játékost is adtak a keretbe, még később kapcsolódtak be. Mindössze tizenöt csapat kezdett az élvonalban, közülük „csak" hat volt moszkvai – ezt azért érdemes felidézni, mert kettő kivételével az összes találkozót végül a fővárosban rendezték. A CDSZA megnyerte az első három mérkőzését, de a negyedikre már az Év története című alfejezetünkben tárgyalt okokból nem állhatott ki. A katonacsapat eltüntetése után eleinte a Szpartak, valamint a négy Dinamo-klub, a moszkvai, a leningrádi, a kijevi és a tbiliszi szinte fejfej mellett haladt, de végül az Igor Netto, Alekszej Paramonov, Andrej Iljin és Nyikita Szimonjan köré épített szpartakisták, az utolsó öt fordulóban egyetlen pontot veszítve, mindenkit maguk mögé utasítottak. Mindössze tizenhatan szerepeltek a bajnokcsapatban, a Csernisov (11) – Tiscsenko (9), Bjelov (13), Szedov (13) – Paramonov (13), Netto (13) – Jemisev (10), Tyimakov (11), Szimonjan (13), Riszcov (13), Iljin (13) alaptizenegy mellett két kapus, Kosztyikov és Fokin, valamint Parsin, Gyementyev és Tyerentyev játszott még. A csapat edzője a Szpartak korábbi játékosa, Vaszilij Szokolov volt. Az országos kupát a Torpedo nyerte meg, éppen az új bajnokot legyőzve. Ez volt a hatvanas évek közepén az első nagy Dinamo Kijev alapjait letevő sikeres újító, Viktor Maszlov első sikere. Az autógyári alakulat kapitánya a baszk születésű, a spanyol polgárháború idején tizenévesen a Szovjetunióba került Agustin Gomes volt, aki akkoriban a szovjet futball legkiválóbb védői közé tartozott. 1948-tól kezdődően öt éven át minden

idény végén felkerült a legjobb 33 listájára (minden posztról a legjobb hármat jelölték meg), sőt 1952-ben a legjobbnak bizonyult. Tavasszal szerepelt az olimpiai válogatott keretében is, ám Finnországba nem jutott ki.

Argentínában a River Plate begyűjtötte története tizedik bajnoki címét, de talán még fontosabb, hogy ezzel a sikerrel kezdődött a „milliomosok" ötvenes évekbeli uralkodása, hat szezon alatt öt elsőséget szereztek. A bajnokcsapat (Amadeo Carrizo – Alfredo Ricardo Pérez vagy Lidoro Soria, Norberto Yácono – Roberto Tesouro, Julio Luis Venini, Héctor Ferrari – Santiago Vernazza, Eliseo Prado, Walter Gómez, Ángel Amadeo Labruna, Félix Loustau) balszárnya két remek veteránból állt, az akkor már 34 éves Labruna az ötödik, a 30 éves Loustau a negyedik aranyát nyerte. Mindketten végigjátszották aztán még a River történetének egyik legsikeresebb (bő) fél évtizedét. A csapatot (1947 és 1959 között) a korábbi legendás fedezet, José María Minella irányította.

Brazíliában a cariocák bajnokságát a Vasco da Gama nyerte meg, Gentil Cardoso együttese (Barbosa – Augusto, Haroldo – Ely, Danilo, Jorge – Sabará, Ipojucan, Ademir, Vavá, Chico) hatpontos előnnyel ért célba. A paulistáknál a Corinthians győzött, ugyancsak hatpontos előnnyel. Nagyszerű éve, vagy inkább másfél éve volt ez a Cornak, hiszen a paulista liga újbóli megnyerése mellett második lett az erős mezőnnyel megrendezett nemzetközi tornán, a Copa Rión, megnyerte a Rio-São Paulo tornát, majd 1953 nyarán Venezuelában, a caracasi válogatott, az AS Roma és a kor talán legerősebb európai csapata, a CF Barcelona előtt a mini klubvilágbajnokságot is. A katalánokat a Cabeção – Homero, Olavo – Sula (Idário), Goiáno, Julião (Roberto) – Cláudio, Luizinho, Nardo (Vermelho), Carvalho, Souzinha összetételű gárda győzte le, tehát Baltazar, a leggólerősebb csatár még csak nem is játszott. Mint ahogyan nem védett az első számú kapus, Gilmar. A csapat edzője 1951 és 1954 között a Ratóként emlegetett José Castelli volt.

Kolumbiában a Millonarios győzött, ez volt talán a csapat legprímább éve. A világ legerősebb klubtizenegyei közé tartozott akkoriban, soraiban olyan kiválóságokkal, mint Julio Cozzi, Adolfo Pedernera, Nestor Rossi és Alfredo Di Stéfano.

A Millonarios. Hátul: Reyes, Di Stéfano, Pedernera, Báez, Mourín. Elöl: Zuloaga, Ramírez, Soria, Cozzi, Rossi, Pini

A jugoszlávok csak a magyar védelemmel nem bírtak

Az 1952. július 15. és augusztus 2. között rendezett ötkarikás futballtorna kapcsán nekünk, magyaroknak nyilvánvalóan a legfontosabb, hogy itt lett a válogatottunkból Aranycsapat, Sebes Gusztáv alakulata Helsinkiben olimpiai bajnok lett. A magyarok szereplését részletesen bemutattuk a magyar labdarúgás történetéről szóló, ötkötetes sorozatunk harmadik, *Aranykor* című kötetében. Ezúttal nézzük a torna külföldi vonatkozású eseményeit!

Óriási mezőny, 25 csapat indult, ami azt jelentette, hogy a tizenhatos „főtábla" kialakulása előtt selejtezőkre volt szükség. A kilenc párból kettőben elképesztő volt a tudásbeli különbség, az olaszok 8:0-ra verték az Egyesült Államok amatőrjeit, a jugoszlávok pedig 10:1-re a mezítláb futballozó indiaiakat. A brazilokról akkor még senki sem tudta, milyen kiváló futballistákkal érkeztek, azt meg főleg nem, hogy közülük néhányan milyen sokra viszik. A 18 éves Vavá és a 20 éves Zózimo 1958-ban és 1962-ben is világbajnok lett, a 19 éves Evaristo Macedo a Barcelona és a Real Madrid játékosaként nyert címeket, az ugyancsak 18 éves Humberto Tozzi részt vett az 1954-es világbajnokságon. A brazilok nagyon magabiztosan verték meg 5:1-re a hollandokat. A többi mérkőzés ellenben igen szorosan alakult. A magyar válogatott 2:1-re verte meg a románokat, a nemzetközi porondon e tornán debütáló szovjetek ugyancsak 2:1-gyel – de csak hosszabbításban – ejtették ki a bolgárokat. A béketábor országai a teljes A-válogatottjukkal vettek részt a játékokon, amiből alkalmasint az is következik, hogy a románok és a bolgárok csak a balszerencsés sorsolás miatt nem jutottak el a nyolcaddöntőbe. A lengyeleké volt a harmadik 2:1, ők a franciákat búcsúztatták. Elfeledett legjobbjuk, Gerard Cieślik 45 fellépésén 27 gólt szerzett a válogatottban. Még nagyobb karriert futott be a vesztesek közül két reimsi. Michel Leblond két BEK-döntőn játszott az ötvenes években, egyébként arról híres, hogy ő az európai kupák döntőinek első gólszerzője. Klubtársa, René Bliard ugyancsak játszott az 1956-os BEK-döntőben. A „kékek" egy

A jugoszláv Beara kapus és a német Zeitler párharca. Mögöttük Boskov

A jugoszlávok védők, Crnkovics (balra) és Horvat Kocsis Sándor ellen

harmadik játékosa, Moustapha Zitouni a francia, majd az ország függetlenségének kivívása után az algériai válogatottban is játszott.

Visszatérve a selejtezőkhöz: a dánok a görögök ellen folytatták a 2:1-ek sorát, a luxemburgiak 5:3-ra verték a briteket (ez volt az első alkalom, hogy a brit válogatott győztes mérkőzés nélkül kiesett az olimpián), az egyiptomiak pedig 5:4-gyel küldték haza a chileieket. Amúgy ez volt a selejtezők egyik legjobb meccse.

Hidegkuti, Beara és Sztankovics a döntőben

A nyolcaddöntőkben a jugoszlávok megismételt mérkőzésen ejtették ki a nagyon erős szovjet csapatot, az első találkozó 5:5-re végződött, Vszevolod Bobrov mesterhármasa sem volt elég a Szbornajának a győzelemhez. A találkozónak aztán érdekes utóélete lett… A magyar és a címvédő svéd csapat jutott tovább a legsimábban (3:0 az olaszok, illetve 4:1 a norvégok ellen), a többi találkozó szorosabb csatát hozott: Ausztria–Finnország 4:3, Brazília–Luxemburg 2:1, NSZK–Egyiptom 3:1, Dánia–Lengyelország 2:0, Törökország–Holland-Antillák 2:1.

A negyeddöntőben a Joschi Walter, a bécsi lilák későbbi híres vezetője köré épített osztrákok papírforma-vereséget szenvedtek a svédektől (1:3), a Sepp Herberger által irányított nyugatnémetek a 75. percben még kétgólos vereségre álltak a brazilok ellen, mégis továbbjutottak, 4:2-re nyertek hosszabbításban. A jugoszlávok, akik a negyedik meccsük után már 25 szerzett gólnál jártak, 5:3-ra megverték a dánokat. Az előző, londoni olimpia ezüstérmese búcsúztatta a bronzérmest. A negyedik párban a magyarok 7:1-re „tönkreverték" a törököket.

Az elődöntőben a magyarok újra parádéztak, az Aranycsapat a története egyik legjobb játékát nyújtva 6:0-ra kiütötte a svédeket. Pedig az ellenfélnél olyan futballisták játszottak, mint az olimpiai bajnok, vébébronzérmes, vébénegyedik Erik Nilsson, az olimpiai bajnok, vébéezüst- és bronzérmes Kalle Svensson, az ugyancsak vébébronzérmes Ingvar Rydell és Lennart Samuelsson, valamint a két későbbi vébédöntős Bengt Gustavsson és Gösta Löfgren. A svéd válogatottat a legnagyobb sikereihez segítő brit edzőnek, George Raynornak – elsősorban azért, mert előbb a londoni olimpiai arany-, majd a brazíliai vébébronz után a legjobbjai Dél-Európába szerződtek profinak, a szövetség pedig ezért lemondott róluk – szinte újjá kellett építeni a gárdát. Csapata menetelt – egészen addig, ameddig a csúcsformában futballozó, s taktikailag is újító magyarokkal nem találkozott. A másik ágon a jugoszlávok „csak" három gólig jutottak, de simán verték

Armi Kuusela szépségkirálynő a döntő résztvevőivel. Kocsis félrenéz

meg a nyugatnémeteket. A „bronzmeccsre” a svédek szedték jobban össze magukat (2:0), de a világ már a döntőre figyelt.

A magyar és a jugoszláv válogatott akkoriban bármilyen torna döntőjét játszhatta volna a képességek alapján. A „kékek” (egy mérkőzéssel többet játszva) huszonnyolc, a magyarok tizennyolc gólt szereztek addig az olimpián. Ám – szerencsére – a finálében csak az Aranycsapat tagjai találtak a hálóba. Jugoszlávia egymást követő két olimpián is ezüstérmet szerzett. Játékosai közül Stjepan Bobek, Zlatko Csajkovszki, Rajko Mitics, Branko Sztankovics és Bernard Vukas is tagja volt a londoni és a helsinki gárdának is, sőt, közben szerepeltek az 1950-es világbajnokságon is. S pályafutásuknak még közel sem volt vége…

Olimpiai döntő

Magyarország–Jugoszlávia 2:0 (0:0)

1952. augusztus 2., Helsinki, 60 000 néző. Jv.: Arthur Ellis (angol)

Magyarország: Grosics – Buzánszky, Lóránt, Lantos – Bozsik, Zakariás – Hidegkuti, Kocsis, Palotás, Puskás, Czibor

Jugoszlávia: Beara – Sztankovics, Horvat, Crnkovics – Csajkovszki, Boskov – Ognjanov, Mitics, Bobek, Vukas, Zebec

Gólszerzők: Puskás (71.), Czibor (88.)

AZ ÉV TÖRTÉNETE

Sztálin feloszlatta a válogatottat és a katonacsapatot

A szovjet–jugoszláv viszony 1947 végéig barátinak volt mondható. Sőt… 1945 decemberében az akkori második számú moszkvai csapat, a CDKA egy barátságos mérkőzésekből álló túrát bonyolított Jugoszláviában. Ezt a belgrádi sajtó, elsősorban a *Fiszkultura* című szaklap, a Dinamo Moszkva néhány héttel azelőtti, „angliai” (helyesen: brit) vendégjátékához hasonlította. Kiválóan érzékelteti az akkori kapcsolatokat, ahogyan *Richard Mills* is kiemelte nagyszerű, *Cold War Football: Soviet Defence and Yugoslav Attack following the Tito–Stalin Split of 1948* című munkájában, hogy az említett újság a CDKA a Crvena zvezda elleni találkozóját beharangozó címlapja egyszersmind közölte Joszip Broz Tito, Jugoszlávia marsallja üdvözlőtáviratát a Generalisszimusz 66. születésnapjára. Ebben Tito a „Szovjetunió testvéri népe nagy vezetőjének”, „közeli és nagy barátnak” nevezte Sztálint.

A sportkapcsolatok fejlődtek. A következő évben a Partizan is járt Moszkvában és Leningrádban, *Mills* idézett a kor kiváló horvát futballistája, Stjepan Bobek 1982-es életrajzi könyvéből, amelyben a Partizan egykori csatára arról beszélt, hogy klubja akkoriban szinte mindent igyekezett lemásolni abból, amit a CDKA-tól el lehetett lesni. 1946-ban a FIFA Luxemburgban rendezett kongresszusán Magyarország mellett éppen Jugoszlávia volt a belépni szándékozó Szovjetunió másik ajánlója. A jugoszláv sportfőhatóság központi bizottsága még 1947-ben is a szovjet mintát tartotta követendőnek, jelezve, hogy nem kell semmi újat kitalálni, bátran lehet támaszkodni a gazdag szovjet szakirodalomra.

Szovjet gól: Crnkovics és Boskov igyekezete ellenére a labda a jugoszláv kapuban

A viszony 1948-ban mérgesedett el, miután kiderült, hogy Moszkva a Nyugat rosszallásától tartva nem támogatja Jugoszlávia Triesszttel kapcsolatos területszerzési törekvéseit, illetve hogy Belgrád nehezményezte, hogy a KGB önálló ügynökhálózatot akar az országba telepíteni. Ezt még csak tetézte, hogy Titónak, aki a többi kelet-európai pártvezetőhöz képest kétségtelenül könnyebb helyzetben volt, tekintve, hogy nem állomásozott az országában szovjet haderő, eszében sem volt a Generalisszimusz csatlósává válni. Mi több, még szembe is szegült vele az általa kitalált, a bolgárokkal és az albánokkal tervezett Balkánföderáció ügyében, illetve önálló (kül)politikát folytatott a görög polgárháború idején. A Szovjetunió válaszlépésként hidegháborúba kezdett Jugoszlávia ellen, esetenként fasisztának, imperialista ügynököknek bélyegezve a jugoszláv vezetőket. A délszláv államot, amely nem vett részt az 1948-as értekezleten, ki is zárták a Moszkvából vezérelt, s eredetileg Belgrádba telepített Kominformból, a Kommunista és Munkáspártok Tájékoztató Irodájából. Titót a béketábor Moszkva által ellenőrzött sajtója az imperializmus láncos kutyájának nevezte el.

A szovjet–jugoszláv kapcsolatok a legenyhébb fogalmazás szerint is fagyosak voltak 1952 nyarán, a helsinki olimpia idején. A Szbornajának nevezett szovjet válogatott 1935-től, s ebből következően a második világháború befejeződését követően egészen 1952-ig, nem játszott mérkőzéseket. Tulajdonképpen nem létezett. Még akkor sem, amikor a szovjet sportolók már be-bemutatkoztak a nemzetközi porondon. (Grigorij Novak súlyemelő 1946-ban nyerte meg az első világbajnoki címet.) A szovjet delegáció még nem vett részt az 1948-as londoni olimpián, de vezetői megfigyelőként már feltérképezték a mezőnyt. Hamarosan arra a következtetésre jutottak, hogy a helsinki játékokon elindítják a csapatukat. Úgy gondolták, a szovjet sport elég erős ahhoz, hogy teljesítse ideológiai küldetését, s az országok nem hivatalos pontversenyének megnyerésével igazolja a szocializmus felsőbbrendűségét a kapitalizmus felett.

Ivanov kapus hárít

1951. április 21-én alakult meg az ország olimpiai bizottsága, amelyet aztán a Nemzetközi Olimpiai Bizottság, alig több mint két héttel később, tagjai sorába fogadott.

Talán kevéssé publikált tény, hogy a béketábor küldöttségei 1952-ben külön olimpiai faluban, Otaniemiben laktak, alig 30 kilométernyire a szovjetek által 1944 és 1956 között ellenőrzött (elfoglalt…) Porkkala tengerészeti bázistól. Élcelődtek is ezen a jugoszlávok, *Richard Mills* már idézett tanulmányában több,

ezzel kapcsolatos karikatúra témája is volt, hogy a zárt falu milyen szöges (…) ellentétben áll az olimpiai eszmével.

A szovjet futballválogatott 1952-ben alakult újjá, a szövetség az idény előtt úgy döntött, tavasszal nem is rendez bajnoki mérkőzéseket, hogy a csapat nyugodtan készülhessen az olimpiára. A Szbornaja március 19. és május 7. között tizenkét felkészülési mérkőzést játszott, többségüket első osztályú szovjet klubokkal. Utána (Moszkva válogatottja néven) megmérkőzött kétszer a lengyelekkel, kétszer a magyarokkal, kétszer a bolgárokkal, s egyszer a románokkal, a finnekkel és a csehszlovákokkal. Gyakran játszott döntetlent is, de mindössze egyszer, a lengyelektől kapott ki. Az első hivatalos mérkőzése a bolgárok elleni olimpiai selejtező volt Kotkában, ezt egyébként magyar játékvezető, Zsolt István dirigálta. Aznap Helsinkiben a jugoszlávok 10:1-re megverték a többségükben mezítláb játszó indiaiakat. Két nappal később, a FIFA vezetőinek jelenlétében, a Hotel Vaakuna kilencedik emeletén kisorsolták az első forduló párosítását. A Szovjetunió neve mellé Jugoszláviáé került.

Taktikai megbeszélés a szovjetek edzésén

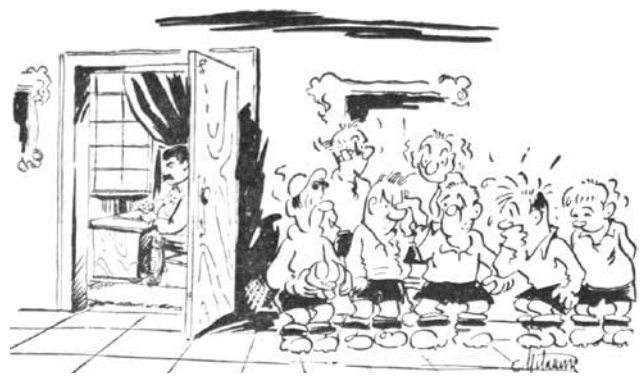
1952. június 20-án a finn baloldal egyik fellegvárában, Tamperében találkozott először a két csapat, a kor sztárbírója, az 1950-es Mundial utolsó mérkőzését, a Brazília–Uruguay találkozót is dirigáló Arthur Ellis játékvezetése mellett. A jugoszlávok kiválóan játszottak, a szünetben már 3:0-ra, az 59. percben 5:1-re vezettek. A szovjetek azonban a végén érvényesítették fizikai fölényüket, s a mesterhármasig jutó Vszevolod Bobrov vezérletével kiegyenlítettek. A „kékek" alig bírtak a fájdalmukkal a meccs után, úgy gondolták, óriási esélyt szalasztottak el. Lapjaik idézték a német *Kicker* információját, mely szerint a szovjetek különböző pirulákat adtak a játékosaiknak a szünetben. A jugoszlávok egykori futballvezére, dr. Mihajlo Andrejevics szinte elsírta magát, pontosan ismerve a csata politikai hátterét. *Mills* idézte *Vladimir Dedijer 1971*-ben New Yorkban kiadott *Battle Stalin Lost: Memoirs of Yugoslavia, 1948–1953* című könyvének idevágó részletét, amelyben a szerző felelevenítette régi emlékeit: „A barátaink azt mondták, hogy gyászhangulat uralkodott Belgrádban. Egy megbízható forrás szerint a rádió igazgatója telefonált Tamperébe, s azt mondta a kommentátornak, hogy hivatkozzon arra a megismételt mérkőzésen, hogy a szovjetek durvák voltak, összerugdosták a jugoszlávokat, sőt, a bírók is csaltak nekik. Különben az otthoniak nem fogják tudni megemészteni a történteket."

A második mérkőzésre – a belgrádi *Szport* című napilap beszámolója szerint, amely külön is megemlítette a magyarokat – a szovjetek „kivezényeltették" a Kominform-országok olimpiai küldöttségeit. Ugyanakkor a finn közönség nagyobbik része a jugoszlávokat biztatta. A győzteseket, a „kékek" ugyanis Bobrov újabb góljára hárommal válaszoltak Mitics, Bobek és Csajkovszki révén. Mindkét csapat, a kor kelet-európai szokásainak megfelelően, rengeteg táviratot kapott otthonról, egyszerű emberektől kezdve a legfelsőbb politikai vezetőkig írtak buzdító, vagy éppen követelő sorokat. A jugoszlávok számára több volt ez, mint sportsiker.

Radivoje Markovics, az egyik rádióriporterük azt mondta a találkozó végén: „Az olimpiai csapatunk óriási csapást mért Sztálinra és a Kominformra". Ebben minden benne volt.

Meg abban is, hogy utcai felvonulásokkal, népünnepélyekkel köszöntötték a diadalt Szerbiától Horvátországig, Belgrádtól Zágrábig, Szarajevótól Koszovóig. Pedig hol volt még a torna vége! De otthon valójában senkit sem érdekelt igazán, hogy a „kékek" elveszítették a magyarok elleni döntőt. Az ország sportolói mindössze három érmet szereztek Helsinkiben (az evezősnégyes aranyat, a labdarúgó- és a vízilabda-válogatott ezüstöt vihetett haza), közülük a futballistákat nemzeti hősként fogadták. Tito személyesen tüntette ki őket, a magas jutalmat amerikai dollárban kapták meg a játékosok.

Közben a Szovjetunióban? A második mérkőzés, a vereség eredményét le sem írták a lapokban, csak háromnegyed évvel később, Sztálin halála után jelent meg először. A Szbornaja gerincét adó CDSZA-ról csak nagyon keveset, s akkor is főleg elmarasztalólag írtak azt követően is, hogy elindult a bajnokság, majd nem egészen egy hónappal a tamperei vereség után a Generaliszszimusz parancsára feloszlatták a hadsereg központi labdarúgócsapatát. A CDSZA, miután megnyerte az első három bajnoki meccsét az 1952-es idényben, a negyedikre, a Dinamo Kijev elleni találkozóra már nem állhatott ki. A katonacsapat – az előző évek kiemelkedően legsikeresebb alakulata – lett a felelőse az olimpiai kudarcnak, annak ellenére is, hogy mindössze öt játékosa járt a finnországi ötkarikás tornán. A „Tito bandájának" nevezett ellenféllel szemben 12 futballista lépett pályára, közülük csak négyen voltak a CDSZA tagjai. A többi nyolc öt további klubot képviselt, a Zenitet, a Dinamo Moszkvát és a légierő Sztálin fia által vezetett futballklubját, a VVSZ-t (két-két játékos), valamint a Szpartakot és a Dinamo Tbiliszit. (Valójában feloszlatták a szinte alig megalakult válogatottat is, a Szbornaja a tamperei kudarc után legközelebb csak két évvel, 1954 augusztusában játszott nem hivatalos, szeptemberben a svédek ellen pedig hivatalos mérkőzést. Szóba sem került, hogy részt vegyen a svájci világbajnokságon.)

Jugoszláv karikatúra a szovjetek legyőzése után. Szövege szerint a Sztálintól rettegők kérdezték: Ki fogja ezt neki megmondani?

A feloszlatásról, finomabban átszervezésről szóló 973-as parancsban Borisz Arkagyev edzőt (akinek egyébként az ikertestvére, Vitalij is kint járt a helsinki olimpián, a vívóválogatott mestereként) megfosztották kitüntetéseitől, és eltiltották a munkájától. Ahogyan az „örökre" eltiltott játékosok közül is néhányan, Sztálin 1953-as halála után vállalhatott ismét munkát, a Lokomotiv trénere lett. Anatolij Basaskint a Szpartakba küldték, 1954-ben, amikor már a katonacsapat első számú ellensége, Lavrenytij Pavlovics Berija is halott volt, visszatért a CDSZA-hoz. Jurij Nirkov 1952 őszén és 1953-ban a kalinyini csapatban futballozott, majd 1954-ben visszatért ő is a katonák közé. Követte őt Valentyin Nyikolajev, aki ellenben 1953-ban visszavonult. Basaskinéhoz és Nirkovéhoz hasonló utat járt be Alekszandr Petrov is, aki a Dinamo Moszkva tartalékcsapatában töltötte a száműzetés idényét.

AZ ÉV CSAPATA

Stade de Reims: pezsgő és futball

Noha már 1949-ben megnyerte története első bajnoki címét az egyébként 1931-ben alapított és 1935 óta a profik közé tartozó Stade de Reims, illetve 1950-ben a Francia Kupa győztese is lett, ám aranykorszakának kezdete az 1952–1953-as idény eleje. A következő évtizedben a piros-fehér egyesület ötször nyerte meg az országos bajnokságot, egyszer a kupát, egyszer a Latin Kupát és kétszer jutott a Bajnokcsapatok Európa-kupája döntőjébe, ahol aztán mindkétszer kikapott a Real Madridtól.

1949-ben Albert Batteux még játékosa volt az egyesületnek, de aztán hamarosan ő vette át az edzői posztot Henri Roesslertől. (A második világháború után 18 év alatt mindössze két trénere volt a reimsi csapatnak. 1950-ig Roessler, majd 1963-ig Batteux.)

Nem volt rossz a negyvenes évek alakulata sem, de az 1952–1953-as idénynek nekivágó gárda még ahhoz képest is más nagyságrendet jelentett. Sok gólt szerezve látványosan játszott, stílusát kevésbé költőien „reimsi futballnak”, líraibban „pezsgős futballnak” nevezték, utalva arra, hogy az egyesületet bő két évtizeddel azelőtt a híres pezsgőgyár, a Pommery & Greno alapította. Egyébként a gárda elődje a hőskorban (1910–1931) éppen az ital és annak üvegének

AZ EDZŐ

A XX. század legjobb francia klubedzője

Albert Batteux a France Football*, a világ egyik leghíresebb futballmagazinja 2000-ben a huszadik század második legjobb francia edzőjének választotta a világbajnoki címet nyerő Aimè Jacquet mögött, s egykori játékosa, Michel Hidalgo előtt. 1919. július 2-án Reimsben született, 1937 és 1950 között a Stade de Reims fedezete volt. 1949-ben bajnok, 1950-ben kupagyőztes lett a gárdával, nyolcszor játszott a válogatottban. Ám edzőként lett világhírű. A keze munkája nyomán a Stade de Reims Európa legjobbjai közé emelkedett. 1963-ig irányította a csapatot, olyan sikereket elérve, amelyre korábban egyetlen francia edző sem volt képes. Öt bajnoki címet nyert, egyszeres Francia Kupa-győztes lett, kétszer jutott a BEK-döntőbe, egyszer megnyerte a Latin Kupát, egyszer döntős volt benne. 1955-től 1962-ig párhuzamosan irányította a francia válogatottat is, amely 1958-ban harmadik lett a világbajnokságon, és a negyedik helyen fejezte be az első kontinensbajnokságot. Az akkor még mindig csak 44 éves tréner 1963-ban a Grenoble-hoz került, majd négy év múlva az AS Saint-Étienne szerződtette. A „zöldekkel” szinte ugyanazt felépítette, amit hajdanán Reimsben: nyert három bajnoki címet (1968, 1969, 1970), s közben kétszer is (1968, 1970) elhódította a Francia Kupát. 1972-től már tulajdonképpen csak „levezetett”, előbb a Nancy szaktanácsadója volt (1972–1973, abban az idényben mutatkozott be az első csapatban a 17 éves Michel Platini), aztán dirigálta az Olympique Avignonnais-t (1976–1977), az OGC Nice-t (1979 tavasz), majd az Olympique Marseille-t (1980. október–1981. március). 2003. február 28-án halt meg Grenoble-ban.*

A Stade de Reims „összevásárolt" csapata a francia futball legjobbja lett

színében, arany mezben és zöld nadrágban játszott. A pezsgősüveg a kilencvenes évekig szerepelt a klubcímerben is. A Stade de Reims nem volt nevelőegyesület. 1945 és 1955 közötti kulcsjátékosai szinte kivétel nélkül más városból, más országrészből, ritkábban más országból származtak. Ketten voltak valóban reimsiek: éppen Albert Batteux és Michel Leblond. Száz kilométeren belüli távolságról érkezett Michel Hidalgo, a későbbi Európa-bajnok szövetségi kapitány (a belga határhoz közeli Nordból), Jacques Favre (Aisne), Roger Marche és Pierre Flamion (Ardennes), valamint René Bliard (Marne). Kétszáz kilométeren belülről Raymond Kopa, Léon Glovacki és Simon Zimny (Pas-de-Calais), Robert Jonquet (Párizs), Raymond Cicci (Moselle) és André Petitfils (Loiret). Háromszáz kilométeren belülről Robert Lamartine (Nièvre). A többiek vagy az ország egy jóval távolabbi pontjáról, mint Armand Penverne és Jean Prouff (Morbihan), Jean Templin (Rhône), René-Jean Jacquet (Gironde), a két Sinibaldi (Korzika), illetve Pierre Bini (Hautes-Alpes, Magas Alpok), vagy külföldről, mint a holland Bram Appel és a lengyel André Jacowski. A Stade de Reims négypontos előnnyel nyerte meg az 1952–1953-as francia bajnokságot, ami nem volt kis haditett, de kétségtelenül eltörpült a Latin Kupa megnyerése mögött. Utóbbi volt az első (s egészen az Olympique Marseile 1993-as BEK-győzelméig az egyetlen) francia siker a nemzetközi kupaporondon. Francia klub ekkor előzte meg először olasz, spanyol és portugál riválisát.

A holland Bram Appel (jobbra) csatája a védővel, Henri Guérinnel

A Stade de Reims alapcsapata az idényben

PAUL SINIBALDI: 1921. december 3-án született Montemaggiorében, a Toulouse-tól igazolt 1948-ban Reimsbe, a klub színeiben 236 mérkőzésen védett az élvonalban. 1956-ig részese volt a piros-fehérek nagy sikereinek, háromszoros bajnok lett, megnyerte az országos és a Latin Kupát, utóbbinak még egyszer eljutott a döntőjébe. 1956 márciusában, sérülése miatt kénytelen volt átadni a helyét René-Jean Jacquet-nak. Egyszeres válogatott (1950). 2012. január 26-án hunyt el.

SIMON ZIMNY: 1927. május 18-án született Divionban, két kiscsapat (Olympique Hesdin-Marconne, ASSB Oignies) után a környék legjobb alakulatába, az US Nœux-les-Mines-be került, Raymond Kopa már ott a klubtársa volt. A jobbhátvéd 1949 és 1958 között a Stade de Reimset szolgálta, 1950-ben került be az első csapatba, de az első két idényben összesen húsz bajnoki jutott neki. Utána törzstag lett, 197 első ligás mérkőzéssel a háta mögött, 1958-ban a Stade français-ba igazolt, ott töltötte utolsó két idényét. Egyszeres válogatott (1955). 2007. április 3-án Reimsben hunyt el.

ROBERT JONQUET: A csapatkapitány 1925. május 3-án született, a francia fővárosból került tizenhét évesen a Stade de Reimsbe. (Korábban a Le Plessis-Robinson és az SS Voltaire Châtenay-Malabry játékosa volt.) Tizennyolc évet töltött élete klubjában, az egyetlen, aki részese volt a Latin Kupa és a BEK két-két „reimses" döntőjének. Ötszörös bajnok, az országos kupa kétszeres győztese a hazai fronton. Az 1960-ig klubrekordot jelentő 502 mérkőzésen 9 gólt szerzett a reimsi színekben. Egyetlen, a piros-fehéreknél töltött idényében sem játszott harmincnál kevesebb mérkőzésen a bajnokságban. Pályafutása utolsó két idényét az RC Strasbourg-ban töltötte. Egyszeres kontinensválogatott, a gallkakasos kék mezben 58 mérkőzésen szerepelt. Világbajnoki harmadik, Eb-negyedik. 2008. december 18-án Reimsben hunyt el.

ROGER MARCHE: 1924. március 5-én született Villers-Semeuse-ben. A balhátvéd a Mohon, majd az FCO Charleville játékosa volt, 1945 és 1954 között játszott a Stade de Reimsben. Kilenc idény alatt 301 bajnoki találkozót vívott, 1954-ig részese volt minden nagy sikernek. Pályafutását a svájci vébé után a Racing Clubban folytatta, 1961 őszéig. A válogatottban 1947 és 1959 között 63 mérkőzésen lépett pályára, az utolsón szerezte egyetlen gólját. Részt vett az 1954-es és a bronzzal zárt 1958-as világbajnokságon. 1997. november elsején Charleville-Mézières-ben hunyt el.

ARMAND PENVERNE: A Bretagne-ból származó fedezet Pont-Scorffban született 1926. november 26-án. A háború után az ES Versailles színeiben futballozott, majd 1947 és 1959 között a Stade de Reims tagja volt, 383 élvonalbeli meccsen 33 gólt szerzett. Négyszeres bajnok, kétszeres kupagyőztes a csapattal, a Latin Kupa mindkét döntőjében játszott, az 1959-es BEK-döntőben gólt is szerzett, ám az 1956-ost, sérülése miatt kihagyni kényszerült. A Reimstől távozva a Red Starban (1959–1960) és a Limoges-ban (1960–1962) iparkodott. A francia válogatottban (1952–1959) 39 meccsen két gólt ért el, vb-bronzérmes lett 1958-ban. Részt vett a svájci tornán is. Még a második vonalból is bekerült a válogatottba 1959-ben. Marseille-ben hunyt el 2012. február 27-én.

RAYMOND CICCI: A balfedezet 1929. augusztus 11-én született Audin-le-Tiche-ben. A belga-francia-luxemburgi hármashatár közelében lévő Longwyban játszott 1948-tól, 1951-ben került Reimsbe. A piros-fehéreknél 1957-ig 165 élvonalbeli mérkőzésen hat gólt szerzett. Kétszeres bajnok, a Latin Kupa győztese lett. Az 1956-os BEK-döntőben, noha addig öt meccsen is játszott, nem kapott szerepet.

Távozása után négy évet Limoges-ban töltött. Egyszeres válogatott (1953), gólt is szerzett. 2012. február 20-án Viasban hunyt el.

LÉON GLOVACKI: 1928. február 19-én Libercourt-ban született, mint neve sugallja, lengyel családba. Az SC Douai és a Troyes volt az első két profi klubja, 1952-ben került Reimsbe, ahol az első idényében bajnoki címet és Latin Kupát is nyert. Első reimsi karrierje 1957-ig tartott, nyert egy újabb bajnoki címet, s játszott a Latin Kupa és a BEK döntőjében is. Huszonkilenc évesen váltott, előbb a Monaco (1957–1959), majd a St.-Étienne (1959–1960) csapatát erősítette, utóbbival bejutott a kupadöntőbe. 1960-ban két idényre visszatért Reimsbe, újabb bajnoki titulust gyűjtött. Első reimsi korszakában 159/54, a másodikban 33/11 volt a bajnoki mérlege. A válogatottban (1953–1955) 11 találkozón három gólt szerzett. 2009. szeptember 9-én hunyt el Genfben.

PIERRE SINIBALDI: Akárcsak a bátyja, ő is Montemaggiorében született, mégpedig 1924. február 29-én. 1942-ig a marseille-i SC Victor Hugo tagja volt, majd a Troyes-hoz tartozott a háború alatt. 1944-ben került Reimsbe, ahol különösen az első három szezonban játszott kiválóan, 100 bajnoki mérkőzésen 84 gólt szerzett. 1953-ban 188 bajnokin elért 115 gólos mérleggel (no, meg két bajnoki címmel, egy kupagyőzelemmel) zárta reimsi éveit. Utána játszott még a Nantes-ban (1953–1954), a Lyonban (1954 ősz) és a Perpignanban (1954–1959). Meglepő, de csak két mérkőzésen szerepelt a francia válogatottban (1946–1948). A hatvanas években nagy edzői sikereket ért el Belgiumban, négy bajnoki címet nyert az Anderlechttel, bevitte a csapatot az EVK döntőjébe. 2012. január 24-én Toulonban hunyt el.

RAYMOND KOPA: 1931. október 13-án Kopaszewski néven jött a világra Nœux-les-Mines-ben, egy lengyel bányászcsaládban. Szülővárosa csapatából 1949-ben került az Angers-be, onnan 1951-ben a Reimsbe. 1956-ban a Real Madridba igazolt, ahonnan 1959-ben visszatérve 1968-ig futballozott ismét a Stade de Reimsben. A klub színeiben 346 bajnoki mérkőzésen 75 gólt szerzett, négyszeres bajnok, a Latin Kupa győztese, BEK-döntős lett. 1958-ban megkapta a *France Football* Aranylabdáját, miután a svédországi vébén bronzérmes lett a francia válogatottal. A „kékek" közt (1952–1962) 45 mérkőzésen 18 gólt szerzett. 2017. március 3-án Angers-ben hunyt el.

BRAM APPEL: A holland Abraham Leonardus Appel 1921. október 30-án született Rotterdamban. Hágában nőtt fel, az Archipel és a Blauw Zwart amatőrjátékosa volt. 1942-ben kényszermunkára Berlinbe került, ahol a Herthában játszott is, az 1943–1944-es idényben a legjobb nyolc közé jutott az országos bajnokságban. A háború után hazatért, a Den Haag (1945–1947) és a Fortuna Sittard (1948–1949) csatára volt. 1949 és 1954 között a Stade de Reimsben 154 bajnokin 96 gólt szerzett. Két bajnoki címet nyert, kupagyőztes lett, tagja volt a Latin Kupában diadalmaskodó alakulatnak. Harminckét évesen, 1954 nyarán Svájcba költözött, egy idényt a Lausanne-Sports-nál töltött. Utána hazatért, s 1960-ig a sittardi Fortuna '54-ben rúgta a gólokat. A holland válogatottban (1948–1957) 12 mérkőzésen tíz gólt szerzett, részt vett a londoni olimpián. 1997. október 31-én Geleenben hunyt el.

FRANCIS MÉANO: 1931. május 22-én Puyloubier-ben született, csak Raymond Kopa volt nála fiatalabb a csapatban. Az SSMC Miramas (1947–1948) és az AS Aix-en-Provence (1948–1949) csatára 1949-ben került a Stade de Reimshez. Négy idény alatt 114 mérkőzésen 45 gólt szerzett, bajnok, kupagyőztes, Latin Kupa-győztes lett. 1949-ben megnyerte a FIFA-tornát a francia ifikkel, 1949 és 1952 között kétszer játszott az A-válogatottban. 1953. június 25-én Witry-lès-Reimsben közlekedési baleset áldozata lett.

A tragikus sorsú Méano utolsó diadala

Ezúttal csak két bajnok vett részt a Latin Kupa soros kiírásában, miután a kor legjobb spanyol csapata, a Barcelona nem kívánt indulni, s a Serie A első helyezettje, az Inter (sőt a második Juventus is) lemondta az invitálást. A Stade de Reims és a Sporting CP mellett a Valencia és az AC Milan nevezett. A lisszaboni négyes torna egyik elődöntőjében a portugálok óriási meccset vívtak a lombard „ördögökkel", Martins találatával a 89. percben 2:2-re tudták menteni az eredményt. A rendes játékidőben a duplázó Gunnar Nordahl, a hosszabbításban Nils Liedholm vitte a prímet. Martins az ő gólját is kiegyenlítette, és a 118. percben a két gárda még mindig döntetlenre állt. Akkor jött a balszélső Amleto Frignani, s a döntőbe lőtte a csapatát. A másik ágon, Portóban a Stade de Reims 2:1-re verte a Valenciát. A 3. helyért vívott találkozón a Sporting 4:1-re kiütötte a spanyolokat. A döntőben hiába tartotta a sajtó esélyesebbnek a Milant, a Stade de Reims pazarul játszott. Elsősorban Raymond Kopa, aki abban az idényben került be a francia válogatottba, s akkor húzódott hátra a középcsatár posztjáról összekötőnek, esetenként támadófedezetnek, Léon Glovacki és a holland Bram Appel mögé. A bajnoki idényben Appel lett a csapat házi gólkirálya, ám a Latin Kupa döntőjében „csak" egy gólt szerzett, szemben Kopa kettőjével. A reimsiek a Sinibaldi – Zimny, Marche – Penverne, Jonquet, Cicci – Templin, Kopa, Appel, Glowacki, Méano tizeneggyel álltak ki. A döntőt 1953. június 7-én játszották, Francis Méano június 25-én, mindössze 22 évesen, autóbalesetben az életét vesztette. Óriási tehetségnek tartották, már 18 évesen bekerült az A-válogatottba. A rövid profi pályafutása alatt francia bajnokként, Francia Kupa-győztesként, a Latin Kupa győzteseként ünnepelték.

Az AC Milan remek erőkből álló csapata. Állnak, balról: Mario Sperone edző, Pedroni, Tognon, Liedholm, Nordahl, Gren, Buffon. Elöl: Frignani, Silvestri, Burini, Beraldo, Annovazzi

DÉL-AMERIKAI BAJNOKSÁG, 1953

Paraguay legnagyobb sikere

A négyéves szünet után újra megrendezett dél-amerikai bajnokság eredeti házigazdája Paraguay volt. Ám megfelelő infrastruktúra (elsősorban stadionok és szállodák) hiányában, akárcsak 1924-ben, az ottani szövetség idegen földön, ezúttal Peruban szervezte meg a tornát. A „guaraník" sajnálhatták később, hogy nem Asunciónba szervezték a kontinensbajnokságot. Briliáns csapatuk ugyanis, amelyhez fogható legfeljebb a hetvenes évek végén és az ezredforduló környékén alakult ismét, megnyerte a tornát. Nyilván más lett volna saját közönség előtt ünnepelni...

A február 22. és április 1. között lebonyolított 22 mérkőzésen 67 gól esett. Hét válogatott indult, az argentinok és a kolumbiaiak nem. Előzetesen a brazilokat tartották a legnagyobb favoritnak, mivel az uruguayiak közel sem a legerősebb csapatukkal neveztek. Az 1950-es világbajnokok közül mindössze hárman (Matías González, William Martínez és a Mundialon csak tartalék Carlos Romero) kerültek be a keretbe. Hatan maradtak ellenben ebből a gárdából az 1954-es világbajnokságra nevezett válogatottban.

A Zezé Moreira által irányított brazilok viszont majdnem egy csapatnyit megtartottak a három évvel korábban, a hazai rendezésű vébén a második hellyel „kudarcot vallott" játékosaik közül (Barbosa, Danilo, Zizinho, Ademir, Alfredo, Noronha, Ely, Bauer, Baltazar, valamint a tartalék Nílton Santos), de már „felfedeztek" olyan klasszisokat, mint Gilmar, Didi, Djalma Santos, Julinho. Akár ebből is következtethetünk a paraguayiak játékerejére, mivel kétszer is megverték ezt a brazil csapatot Peruban. Nyertek 2:1-re az eredeti körmérkőzéses szakaszban, majd nyertek még egyszer a döntőben, amelyre azért volt szükség, mert a két válogatott azonos pontszámmal végzett. A finalissimában hiába szerzett két gólt a brazil Baltazar, ez kevésnek bizonyult Atilio López, Manuel Gavilán és **Rubén Fernández** egy-egy találatával szemben. Fleitas Solich keretében szerepelt a később Olaszországban edzői sikereket elért hátvéd, Heriberto Herrera, akit a torna legjobb játékosának választottak, s aki a perui diadal után Atilio Lópezzel együtt Európába, az Atlético Madridhoz szerződött. Rubén Fernández Argentínába, a Boca Juniorshoz igazolt. A paraguayiak mögött a brazilok lettek a másodikok, az uruguayiak a harmadikok, s a gólkirály, Francisco Molinát soraikban tudó chileiek a negyedikek.

Bajnokok, kupagyőztesek

Panathinaikosz

Racing Club Heemstede

CF Barcelona

Millonarios

	Ország	*Bajnok*	*Kupagyőztes*
EURÓPA	Albánia	Dinamo Tirana*	Dinamo Tirana
	Anglia	Arsenal FC	Blackpool FC
	Ausztria	FK Austria	–
	Belgium	RFC Liège	–
	Bulgária*	CDNV	Szlavija Szófia
	Ciprus	AE Lemeszou	EPA
	Csehszlovákia*	Sparta ČKD Sokolovo	–
	Dánia	Kjøbenhavns Boldklub (KB)	–
	Észak-Írország	Glentoran FC	Linfield FC
	Feröer-szigetek*	Klaksvíkar Ítróttarfelag (KÍ)	–
	Finnország*	Kotkan TP	–
	Franciaország	Stade de Reims	Lille OSC
	Görögország	Panathinaikosz	–
	Hollandia	Racing Club Heemstede	–
	Írország	Shelbourne FC	Cork Athletic
	Izland*	Knattspyrnufélag Reykjavíkur	–
	Jugoszlávia*	Crvena zvezda	FK Partizan
	Lengyelország*	Unia Chorzów	Kolejarz Warszawa
	Luxemburg	Progrès Niedercorn	Red Boys Differdange
	Málta	Floriana FC	Floriana FC
	NDK	Dynamo Dresden	nem fejezték be
	NSZK	1. FC Kaiserslautern	Rot-Weiss Essen
	Norvégia	Larvik Turn & IF	IL Sparta*
	Olaszország	Internazionale	–
	Portugália	Sporting CP	SL Benfica
	Románia*	CCA Bucureşti	CCA Bucureşti
	Skócia	Rangers FC	Rangers FC
	Spanyolország	CF Barcelona	CF Barcelona
	Svájc	FC Basel	Young Boys
	Svédország	Malmö FF	Malmö FF
	Szovjetunió*	Szpartak Moszkva	Torpedo Moszkva
DÉL-AMERIKA*	Argentína	River Plate	
	Brazília		
	Rio de Janeiro	Vasco da Gama	
	São Paulo	Corinthians	
	Minas Gerais	Atlético Mineiro	
	Rio Grande do Sul	Internacional PA	
	Torneo Rio–São Paulo	Corinthians	
	Chile	Everton	
	Kolumbia	Millonarios	
	Paraguay	Club Presidente Hayes	
	Peru	Alianza Lima	
	Uruguay	Nacional	
ÉSZAK- ÉS KÖZÉP-AMERIKA	Egyesült Államok	Philadelphia Nationals	Chicago Falcons
	Mexikó	Tampico Madero	Puebla
NEMZETKÖZI KUPA	Latin Kupa	Stade de Reims	
VÁLOGATOTTAK TORNÁI	Olimpiai torna	Magyarország	
	Dél-Amerika bajnoksága	Paraguay	
	Brit válogatottak tornája	Anglia, Skócia	

* naptári éves lebonyolítási rend

Az Internek alig lehetett gólt lőni

- ***Fura légiósszabály a Copa del Generalísimóban***
- ***A West Bromwichot a svájci vb-re akarták küldeni***
- ***A Flamengo triplázása Rio de Janeiróban***

A világbajnok védő, Alfredo Foni edzőként is nagyszerű sikereket ért el. Egymást követő két évben is megnyerte az Interrel a bajnokságot, erre egyébként korábban senki, majd a XX. században később is csak Helenio Herrera volt képes. Ráadásul Foni az első bajnoki címet még egy, a catenaccióra alapozott taktikát sikerre vivő, kifejezetten a védekezésben remekelő csapattal nyerte meg, elképesztő, 46:24-es gólkülönbséggel. A Ghezzi – Blason, Giacomazzi, Neri – Giovannini, Nesti, Armano – Mazza, Lorenzi, Skoglund, Nyers alaptizenegy a következő idényre szinte alig változott (mindössze Padulazzi váltotta Blasont, illetve Nyerssel támadtak gondok), de a csapatot mintha kicserélték volna. Feladta a szuperbiztos védekezést, s minden riválisánál több találatot szerzett. Közel másfélszer annyi gólig jutott (46 helyett 67), mint egy évvel korábban, miközben csak a Fiorentina kapujába került kevesebbszer a labda. Mindezt úgy, hogy nem volt a fekete-kékeknek egy, mondjuk Gunnar Nordahlhoz, vagy akár egy másik svédhez, a nápolyi Hasse Jeppsonhoz hasonlóan eredményes, kiemelkedő formában játszó csatára. Az így még a mérkőzések felén sem játszó Nyers Istvánt ősszel Carlo Masseroni elnök fegyelmi okokból kirakta a keretből, a többiekben pedig egyszerűen nem volt szezononként 20-25 gól. A bajnokcsapat legeredményesebb játékosa, az immár jobbszélsőt játszó Gino Armano csupán holtversenyben nyolcadik lett a mesterlövészek listáján. A játékosok „elosztották” egymás között a góltermelést, Armano tizenhárom, Lorenzi tizenkét, Skoglund tíz, a 15 mérkőzésen játszó Brighenti II kilenc gólt szerzett. Nyers csak nyolcat, de mindössze tizennégy meccsen lépett pályárat. Ráadásul a bajnoki címről döntő utolsó fordulóban a duplája felettébb kellett a Triestina elleni, 4:2-es sikerhez. Az Internek két nagy ellenfele volt a Serie A 1953–1954-es idényében: a Milantól igazolt Gunnar Grennel nagyon megerősödött, s az új edző,

Nacka Skoglund, az Inter svéd csillaga

Fulvio Bernardini, a Professzor taktikáját „életre keltve” szenzációsan védekező, a 25. forduló után még listavezető Fiorentina, amely azonban a tavasz második felére visszaesett, valamint a Juventus, amellyel a fekete-kékek egészen az utolsó fordulóig nagy csatát vívtak. Az Inter talán éppen a „zebrák” ellen játszott a legnagyszerűbben az idényben, a Skoglund és Brighenti vezérletével elért tavaszi, 6:0-s győzelme a San Siróban a bajnokság legnagyobb szenzációját jelentette. A bajnokcsapatban egyébként csak a kapus játszott minden mérkőzésen: Ghezzi (34) – Giacomazzi (29), Giovannini (25), Padulazzi (25) – Neri (32), Nesti (29) – Armano (33), Mazza (27), Lorenzi (28), Fattori (20), Skoglund (27). Ebből következően viszonylag sokat játszottak a tartalékok, elsősorban az előző idényben még a harmadik ligából kieső Reggianában szereplő, áprilisra ellenben már a válogatottságig jutó Vincenzi (18), valamint Brighenti II (15), s amennyiben hadra fogható volt, Nyers (14) és Buzzin (12), de szerepet kapott még Broccini (4), Blason (1) és Zambaiti (1) is.

Spanyolországban csupán két csapat vezette a tabellát egész idényben: a védő Barcelona és a trónkövetelő és végül 21 éves várakozás után újra bajnoki címet nyerő Real Madrid. Mindkettőben akadt egy világklasszis teljesítményt nyújtó gólgyáros, a „fehérek” új szerzeménye, az argentin Alfredo Di Stéfano 27 góllal lett gólkirály, Kubala Lászlót, a Barcelona 23 találatig jutó ászát megelőzve. A Madrid a harminc fordulóból huszonhat után vezetett, a hetedik után pedig csak egy hétre adta át az elsőséget. Kétség sem fér ahhoz, hogy megérdemelten lett bajnok. Az uruguayi edző, Enrique Fernández Viola 1947 és 1950 között a Barçával nyert négy trófeát, majd visszatért hazájába, a Nacionalhoz. Ám 1953-ban ismét Spanyolországba igazolt, majd szűk egy évvel később az első (s mindmáig az egyetlen) edző lett, aki a Barcelonával és a Real Madriddal is megnyerte a spanyol labdarúgó-bajnokságot. Di Stéfano volt az első számú csillag,

A madridi Pérez-Payá gólja a Celta Vigo ellen

A spanyol bajnokcsapat, a Real Madrid bő kerete az 1953–1954-es idényben. Állnak, balról: J. Alonso, G. Alonso, Campa, Becerril, Vázquez, Atienza I, Pérez-Payá, Mateos, Britos, Rodríguez, Villalonga. Elöl: Pazos, Navarro, Oliva, Lesmes, Muñoz, Zárraga, Joseíto, Olsen, Di Stéfano, Molowny, Gento, Fernández

de kiemelkedően játszott az ugyancsak argentin Roque Olsen is. Di Stéfanónak sok remek meccse volt már első európai idényében is, de a legjobb kettő a két legfontosabb volt: ősszel két gólt szerzett a madridi El Clásicón (5:0), tavasszal, az utolsó előtti fordulóban, és hármat a bajnoki címet bebiztosító rangadón, a Valencia ellen (4:0). Már jó páran erősítették a gárdát a későbbi BEK-győztesek közül, így Juan Alonso, Lesmes, Mateos, Molowny, Muñoz, Zárraga, s az ebben a szezonban a Madridban bemutatkozó Gento, nem feledve természetesen a Saeta Rubiát, a Szőke Nyilat, vagyis Di Stéfanót. Valójában már rájuk épült a bajnokcsapat: Pazos (17) – Navarro (29), Oliva (28), Lesmes II (25) – Muñoz (27), Zárraga (28) – Joseito (22), Olsen (23), Di Stéfano (28), Molowny (23), Gento (17). Alonso kapus 13 meccsen védett, játszott még Atienza (13), Pérez-Payá (10), Becerril (10), Rodriguez (5), Mateos (4), Britos (3), Vázquez (2), Campa (2) és a kapus bátyja, Gabriel Alonso (1).

Alfredo Di Stéfano gólkirály lett első spanyolországi idényében

A teljes képhez tartozik: egyáltalán nem biztos, hogy a Barça az 1953–1954-es idényben gyengébb volt legnagyobb riválisánál. Február végén Barcelonában a Tejeda, César, Kubala, Moreno, Manchón ötösfogat 5:1-gyel vágott vissza az őszi súlyos vereségért. Aztán találkozott a két csapat a kupaelődöntőben is, a katalánok a madridi 1:0 után 3:1-re nyertek, s bejutottak a Chamartínban rendezett fináléba. Más kérdés, hogy ott, egyébként Kubala nélkül, nem bírtak a nagyszerű napot kifogó Valenciával (0:3). Pedig a másik oldalról is hiányzott egy ász: a holland Faas Wilkes. A spanyol szövetség fura szabálya szerint a döntőig vezető úton játszhattak a külföldiek, a végjátékban már nem. A győztesek edzője, a Madrid korábbi legendás védője, Jácinto Quincoces 1946-ban a Real Madriddal, 1949-ben és 1954-ben a Valenciával hódította el a trófeát.

Allen (West Bromwich) gólja a Preston elleni FA-kupa-döntőben

Az angol futballnak – elsősorban a válogatottnak, amely a magyaroktól két megalázó vereséget is szenvedett, Londonban 6:3-ra, Budapesten 7:1-re kapott ki – nagyon rossz idénye volt. Ezen

alig javított, hogy Wolverhamptonban valóban nagyszerű csapat alakult, amely aztán, a West Bromwich Albion előtt négypontos előnnyel meg is nyerte a bajnokságot. Nagy változásokat hozott a szezon. Az 1953-as bajnok Arsenal a harmadik ligás Norwich ellen kiesett az FA-kupa negyedik fordulójában, majd csak a tizenkettedik helyen végzett a bajnokságban, eggyel az előző második, a Tom Finney köré épített Preston North End mögött. Utóbbi legalább azzal vigasztalódhatott, hogy bejutott az FA-kupa döntőjébe, de ott 3:2-re kikapott a West Bromtól. A West Bromwich szurkolói – noha az egyesület a története során nyert bajnoki címet (1920) is, s összesen ötször (1888, 1892, 1931, 1954, 1968) vitte el az FA-kupát – az 1953–1954-es gárdát nevezik az Évszázad csapatának. Akkoriban egy helyi újságíró, kissé megrészegülve az övéi látványos játékától, azt indítványozta, hogy egy az egyben ezt a tizenegyet kellene pályára küldeni a svájci világbajnokságon angol színekben. (Tekintsünk el attól az apróságtól, hogy az alapcsapatból Jimmy Dudley skót, Reg Ryan pedig ír volt.) Ötlete nem nyerte el a válogató bizottság, illetve Walter Winterbottom tetszését, egyetlen WBA-játékos sem került be a keretbe, noha 1954-ben egyébként Ray Barlow, Johnny Nicholls és az akkori első számú játékos, Ronnie Allen is játszott a válogatottban. Amúgy a nemzetközi futballéletben leginkább a menedzser neve maradt ismert, Vic Buckingham két korszakban is dirigálta a holland Ajaxot, ő dobta először mély vízbe az akkor még csak tizenhét éves Johan Cruyffot. Később dolgozott Görögországban és Spanyolországban is, a CF Barcelonával begyűjtötte az országos kupát. Meglepetést keltett a szezonban a Port Vale: a háború utáni első harmadik ligás alakulat volt, amely egészen az FA-kupa elődöntőjéig jutott.

A glasgow-i Celtic 1938 és 1953 közötti másfél évtizedben egyszer sem nyerte meg hazája bajnokságát, sőt, az FA-kupában is csupán egyetlen alkalommal győzött. Semmiféle jel nem mutatott arra, hogy az 1953–1954-es idényt majd duplázással zárja. Pedig így történt, s ebben kulcsszerepet játszott a zöld-fehérek valaha volt legsikeresebb menedzsere, Jock Stein. Azt sem túlzás kijelenteni, hogy ezzel a szezonnal a Celtic némi ízelítőt adott a majd Stein menedzseri munkájának kezdetével, 1965-ben induló aranykorszakból. A középfedezet egy kis walesi csapatban, a Llanelli Townban futballozgatott az 1950–1951-es idényben, majd a Celtic leigazolta. Nem azért, hogy megváltsa a világot, hanem hogy tapasztalatával a tartalékcsapatban segítse a még pályafutásuk elején járó fiatalokat. Azonban néhány váratlan sérülés miatt hamarosan bekerült az első csapat hátvédsorába, majd amikor a csapatkapitány, Sean Fallon eltörte a karját, egyenesen kulcsszerepbe rukkolt elő. Aztán hirtelen kiderült, hogy Jock Steinnek félelmetes agya van a futballhoz, igazi vezéregyéniség – csak ezt addig senki nem vette észre, s ebből következően senki sem aknázta ki. Az előző szezonban még csak nyolcadik Celtic a következő harminc meccséből húszat megnyert, s fölényesen, ötpontos előnnyel a Hearts előtt szerezte meg a bajnoki címet. A „kelták" megállíthatatlanul meneteltek az FA-kupában is, az elődöntőben, megismételt mérkőzésen, elbúcsúztatták a Motherwellt, majd a döntőben 2:1-re legyőzték az egy évvel korábban is finalista Aberdeent. 1914 óta ez volt az első alkalom, hogy duplázni tudtak. A klub vezetői annyira meghatódtak a nagy sikereket látva, hogy minden játékosnak fizettek egy utat a svájci világbajnokságra. (Feltehetően azon három, Bobby Evans, Neil Mochan és Willie Fernie kivételével, akik válogatottként amúgy is hivatalosak voltak a tornára…)

Egy korábbi Celtic-játékos, az akkor már a negyvenedik évében járó Jimmy Delaney is hírnévre emelkedett, miután pályafutása során már a harmadik szövetség kupasorozatát nyerte meg. 1937-ben a Celtickel a skót, 1948-ban a Manchester Uniteddal az angol, 1954-ben a Derry

A Lille OSC gárdája. Állnak, balról: Pazur, Clauws, Ruminski, Lemaître, Biéganski, Somerlinck. Elöl: Douis, Strappe, G. Bourbotte, Vincent, B. Lefèvre

Cityvel az északír FA trófeáját emelhette a magasba. Már ez is pazar teljesítmény, ám 1956-ban közel állt ahhoz, hogy ezt is fokozza. Negyvenegy évesen, a Cork City játékos-menedzsereként bejutott az Ír Köztársaság kupájának döntőjébe – de ott veszített.

Portugáliában lezárult a Sporting első aranykorszaka, amelyben 1946 és 1954 között nyolc bajnokságból hetet megnyert. João Martinst koronázták gólkirállyá, aki később arról lett híres, hogy ő szerezte a belgrádi Partizan ellen a Bajnokcsapatok Európa-kupája történetének első gólját.

Gunnar Andersson

Franciaországban a Lille Olympique SC bizonyult a legjobbnak, elsősorban kiváló védelmének tulajdoníthatóan, amely a 34 mérkőzésen mindössze 22 gólt kapott. A szerzett találatokat tekintve a Lille csupán tizedik lett volna a tabellán, még a kieső Le Havre is megelőzte – viszont ez semmit sem számított. Kétségtelen, hogy a gárda, miután 1945–1946-ban megnyerte az Északi csoportot, aztán 1953 nyaráig minden szezonban az első négy között zárt, 1953-ban pedig negyedszer is kupagyőztes lett, a legjobbak közé tartozott, az elsősége mégis meglepetést keltett. Sokkal többen fogadtak az OGC Nice-re, a Bordeaux-ra, s főleg a Stade de Reimsre. Mégis a Lille lett bajnok, egyetlen ponttal megelőzve a reimsieket. Az alábbi alaptizeneggyel: Ruminski – Van Cappelen vagy Pazur, Van der Hart, Lemaître – Biéganski, Somerlinck – Douis, Vincent, Derousseau, Strappe, Lefèvre. Még a jók közül is kiemelkedett a holland középhátvéd, Cornelis, röviden Cor van der Hart, aki az Ajax neveltjeként 23 évesen felcsapott profinak,

s emiatt nem játszhatott a válogatottban. Miután országában is bevezették a hivatásos labdarúgást, négyéves lille-i karrierje végére pontot téve hazatért a sittardi Fortunához. 1955-ben, 27 évesen mutatkozott be az Oranjéban, de így is eljutott 44 válogatottságig. A védelem nyerte meg a bajnokságot, ellenben később a jobbszárny tagjai, Yvon Douis és főleg az 1956-ban a Reimshez került Jean Vincent futottak be nagy karriert. A kupadöntőben a bajnokságot csak a nyolcadik helyen záró, ám az élvonal legjobb csatársorával (a magyar Újlaki, a francia Antonio, az argentin Carniglia, a marokkói-francia Fontaine, a luxemburgi Nurenberg) büszkélkedhető OGC Nice nyerte meg a Larbi Ben Bareket és Gunnar Anderssont is felvonultató Olympique Marseille ellen.

Werner Müller és Fritz Walter, a két kapitány kivezeti a csapatokat a német bajnoki döntőre

Peco Bauwens, a DFB elnöke gratulál a Hannover kapitányának

Az NSZK-ban a szövetség egy kicsit változtatott a lebonyolítási renden, részben azért, hogy a svájci világbajnokság előtt már május végén befejeződjön az idény. Nem nyolc, hanem csak hat csapat került a területi bajnokságokból, az Oberligákból az országos szakaszba. A két csoportból a Hannover 96 és az 1. FC Kaiserslautern jutott az ezúttal hamburgi döntőbe. A finálé nagy meglepetést hozott: hiába szerzett vezetést Horst Eckel révén az öt olyan játékost (a gólszerzőn kívül a két Waltert, valamint Liebrichet és Kohlmeyert) is felvonultató 1. FCK, akik nem sokkal később világbajnoki címet nyertek, a Hannover öt gólt is szerezve fordított. A kupát a VfB Stuttgart nyerte meg az 1. FC Köln ellen, a 120 perces döntő egyetlen gólját Erwin Waldner lőtte. A kölniek legjobbja ezúttal nem a válogatott csatár, Hans Schäfer, hanem a klubtörténet első légiósa, Frans de Munck volt. A fekete haja és szerelése alapján (is) Fekete Párducnak becézett kapus az idény végén búcsúzott a „kecskés" klubtól, hazatért az első holland profi klubhoz, a Fortuna '54-hez.

Jobbra: Gerhard Hanappi

Bécsben a Rapid és az FK Austria vetélkedőjét ezúttal a zöld-fehérek nyerték, közel száz gólt szerezve. A korábbi kiváló csatár, Josef Uridil által trenírozott gárda tulajdonképpen tizenhárom játékossal (Zeman, Merkel, Gernhardt, Happel, Riegler, Gießer, Golobic, Halla, Robert Körner, Hanappi, Dienst, Probst, Alfred Körner) nyerték meg a bajnokságot, Pflug, Kaffka, Messarosch és Eineder alig kapott szerepet.

A béketáborban a keletnémet bajnokságot a BSG Turbine Erfurt nyerte meg. Az elsőt története során, aztán a következő idényben ismételt. Ebben az évadban regisztrálták a legmagasabb nézőátlagot az NDK bajnokságainak történetében (14 005), érdekes, hogy sem berlini, sem az ország (nagyon) északi részéről való csapat nem akadt az élvonalban. Csehszlovákiában (ÚDA Praha) és Romániában (CCA) katonacsapat győzött, Albániában folytatódott a Dinamo Tirana egyeduralma, miként Lengyelországban az amennyire kicsi, annyira hatalmas (163 centis, 45 válogatott mérkőzésén 27 gólt szerző) Gerard Cieślik köré épített Unia Chorzów nagy menetelése. Bulgáriában a Levszki visszafoglalta a trónt az ebben az évben Otbor na Szofijszkija Garnizon néven szereplő katonaklubtól.

Jugoszláviában, Ivan Horvat és az ifjabbik Čajkovski (Csajkovszki) fivér, Željko vezérletével az előző szezonban csak hetedik Dinamo Zagreb győzött, elsősorban a védelmének és a fedezetsorának köszönhetően.

Igor Netto, a Szpartak kapitánya keresi a feldobott pénzt egy angliai mérkőzésen

A Szovjetunióban a korszak új szupercsapatát, a Szpartakot avatták ismét bajnokká, a Dinamo Tbiliszi és a moszkvai Torpedo előtt. Kérdéses, hogy csak véletlen egybeesés, vagy valóban a politikai változások eredménye, mindenesetre a még mindig a központi katonaklub, s már a VVSZ Moszkva nélküli mezőnyben is alaposan lemaradt a korábban Lavrentyij Pavlovics Berija kegyeit élvező Dinamo Moszkva. A Kalinyin városából a fővárosba átköltöztetett MVO (Moszkovszkij Vojennij Okrug – Moszkvai Katonai Körzet) ugyan elkezdte a bajnokságot, ám a hatodik forduló után, tehát az idény egyharmadához közel, minden különösebb indoklás nélkül törölték a mezőnyből. (A két élcsapat közül ezzel a grúzok jártak jól, mert ők kikaptak az MVO-tól, a Szpartak ellenben legyőzte a fehéreket.) A tbiliszi legénység az utolsó két fordulóban csupán egy pontot szerzett, igaz, a végén a Szpartak is botlott egyet. A bajnokcsapat leggyakrabban a Pirajev (16 mérkőzésen szerepelt) – Tyiscsenko (19), Basaskin (12), Szedov (18) – Parsin (18), Netto (20) – Tatusin (18), Paramonov (19), Szimonjan (17), Gyementyev (15), Riszcov vagy Jemisov (11-11) összeállításban lépett pályára. Négy meccsen három gólt lőtt a rövid időre a Szpartakhoz igazolt Vszevolod Bobrov, akinek ez a bajnoki arany jelentette a búcsúját a futballtól. A Dinamo Moszkva a Szovjetunió Kupájában vigasztalódott, a sorozat történetének első villanyfényes döntőjében 1:0-ra megverte a kujbisevi Zenitet. Szergej Szalnyikov már a hetedik percben belőtte a meccs egyetlen gólját, de az ellenfélnek a hajrában akadt esélye az egyenlítésre, miután a kék-fehéreket megzavarta, hogy Lev Jasin a 60. percben egy merész kivetődésnél megsérült, s le kellett cserélni. Az akkor még mindössze húszéves Vlagyimir Beljajev állt a helyére, aki aztán tizenkét éven át volt az egyetlen aranylabdás kapus első számú tartalékja a Dinamóban, és sokszor, például az 1958-as világbajnokságon, a válogatottban.

Brazíliában a Flamengo nyerte meg a cariocák bajnokságát, Fleitas Solich irányításával. A paraguayi edző, aki egyébként korábban dolgozott már hazáján kívül Argentínában is, nyilvánvalóan azzal hívta fel magára a Fla vezetőinek a figyelmét, hogy az esztendő elején megnyerte a válogatottjával a dél-amerikai bajnokságot. Rio de Janeiróban jött, látott és győzött,

vele a piros-feketék egymást követő három évben (1953, 1954, 1955) is begyűjtötték az állam bajnoki aranyát. Ilyesfajta triplázásra addig a Flamengo csak egyszer (1942–1944) volt képes. A csapat a Garcia – Marinho, Pavão – Servilio, Dequinha, Jordan – Joel, Rubens, Índio, Benitez, Esquerdinha tizeneggyel játszott leggyakrabban, de már be-beszállt a 22 éves Mario Zagallo is. A paulisták bajnoki címét a São Paulo FC hódította el, a Poy – De Sordi, Mauro – Pé de Valsa, Bauer, Alfredo – Maurinho, Albella, Gino Orlando, Negri, Teixeirha tizeneggyel. Az argentin edző, Alejandro Galán, felvett nevén Jim López gárdájából Mauro Ramos de Oliveira és Nilton De Sordi világbajnoki címet, José Carlos Bauer vb-ezüstérmet szerzett pályafutása során. (Galán bokszoló volt ifjú korában, a nagyobb sikerek reményében Brazíliában próbálkozva. Amikor a diktátor, Getulio Vargas idején betiltották az ökölvívást, felvette a Jim López nevet.)

A Flamengo csapata. Állnak, balról: Garcia, Servilio, Pavão, Marinho, Dequinha, Jordan. Elöl: Joel, Rubens, Índio, Benitez, Esquerdinha

Argentínában a River Plate diadalmaskodott, megismételve 1952-es elsőségét. A Carrizo – Pérez, Guastavino – Tesouro, Venini, Sola – Vernazza, Prado, Walter Gómez, Labruna, Loustau tizenegy erős volt, de korántsem a River legjobbja az ötvenes években.

Megalakult az Európai Labdarúgó-szövetség

A svájci világbajnokság kezdete előtt Bázelben alakult meg az Európai Labdarúgó-szövetség, az UEFA. Három kiváló sportvezető, a francia Henri Delaunay, a belga José Crahay és az olasz dr. Ottorino Barassi jártak élen a szervezésben. Az alakuló ülésen Delaunay és Crahay, valamint az osztrák dr. Josef Gerö, a skót Sir George Graham, a dán Ebbe Schwartz és Sebes Gusztáv vett még részt. Egy héttel később Bernben újra találkoztak, az előkészítő időszakra Ebbe Schwartzot választották elnöknek, Gerőt alelnöknek, Henri Delaunay-t pedig titkárnak. Ahogyan a FIFA, úgy az európai szövetség első székhelye is Párizsban volt, csak 1959-ben költözött át Bernbe, majd 1995-ben Nyonba. 1954 októberének végén, Koppenhágában határozták meg az új szervezet nevét, az Entente européenne helyett az angol Union of the European Football Associations, illetve a francia Union des Associations Européennes de Football mellett döntöttek. Az UEFA alapító országai: Albánia, Anglia, Ausztria, Belgium, Bulgária, Csehszlovákia, Dánia, Finnország, Franciaország, Észak-Írország, Görögország, Hollandia, Izland, Írország, Jugoszlávia, Lengyelország, Luxemburg, Magyarország, NDK, Norvégia, NSZK, Olaszország, Portugália, Románia, Saar-vidék, Skócia, Spanyolország, Svédország, Svájc, Szovjetunió és Wales.

Harc a Szőke Nyílért

Alfredo Di Stéfano ügye volt az 1953–1954-es idény egyik szenzációja. A két legnagyobb spanyol klub, a Real Madrid és a Barcelona összeveszett érte, a jogászok hónapokat töltöttek a helyzet elemzésével, miközben belekerült az ügybe az argentin River Plate és a kolumbiai Millonarios vezérkara is.

Di Stéfanóra már a negyvenes évek végén felfigyeltek az európai élklubok, de akkor Kolumbiába, a „kalózligába" igazolt. 1952-ben a lázadó Kolumbiai Labdarúgó-szövetség kiegyezett a FIFA-val, amelynek egyik következményeként a Millonarios már az év márciusában Spanyolországban túrázhatott. Di Stéfano nagyon jól játszott a Real Madrid ellen a Chamartínban, attól kezdve Santiago Bernabéu offenzívát indított a megszerzéséért. A „királyi klub" az 1951-es úgynevezett limai egyezményre épített, amelynek lényege, hogy a DiMayor, a kolumbiai liga megállapodott a dél-amerikai szövetség nyolc tagjával, hogy játékosai 1954. október 15-ig folytathatják pályafutásukat aktuális alakulatukban, de utána vissza kell térniük az eredeti, értsd, Kolumbiába szerződésük előtti egyesületükbe. A paktumot a FIFA is elfogadta, ezt az is bizonyítja, hogy amikor 1952 karácsonyán Di Stéfano egy chilei túrán úgy döntött, hogy megválik a Millonariostól, s inkább hazamegy Buenos Airesbe, a bogotái egyesület a fenti egyezségre hivatkozott a világszövetségnél az igazát keresve. A Szőke Nyíl (Saeta Rubia) akkor még úgy gondolta, legkésőbb 1955. január elsejétől ismét a Riverben futballozik majd.

A Real Madrid és a Barcelona közben egyre eltökéltebbnek mutatkozott **Di Stéfano** megszerzésében. A Barça képviseletében Ramon Trias Fargas, egy erős nemzeti érzésekkel megáldott katalán jogász vitte az ügyeket. Mindkét érintett dél-amerikai klubbal, tehát a River Plate-tel és a Millonariosszal is felvette a kapcsolatot. Utóbbival egy közvetítő útján, ez pedig végzetes hibának bizonyult. A Bogotában élő, ugyancsak katalán Joan Busquetset kérte fel a közbenjárásra – aki a Millonarios legnagyobb riválisának, a Santa Fének az egyik igazgatója volt. Noha eleinte a Millonarios hajlott arra, hogy üzletet kössön a Barcelonával, ez az „apróság" a Real Madrid felé fordította. Nem szólva arról, hogy a katalánok a vételárral is trükközni kezdtek. Amúgy őket nem viselte meg a Millonarios lépése, meggyőződésük volt ugyanis, hogy az igazi tulajdonos a River Plate, azzal érdemes egyezségre jutni. (Akadt ráadásul olyan jogi értelmezés, amely szerint a Millonarios a Limai egyezmény alapján csak kölcsönadhatta a játékosait egy másik klubnak, hiszen azok 1954. október 15. utáni játékjogáról már nem rendelkezhetett.) A katalánok olyan biztosak voltak a dolgukban, hogy 1953. május 22-én Di Stéfanót és családját Barcelonába költöztették, hogy beilleszkedjen az ottani

életbe. Az argentin csatár egy barátságos mérkőzésen pályára is lépett a Barçában. Néhány héttel később a Barcelona a venezuelai mini világbajnokságra (Pequeña Copa del Mundo) volt hivatalos, Enric Marti klubelnök ott akarta véglegesíteni a megállapodást a Millonariosszal, hogy aztán a River felé fordulhasson. Alfonso Senior, a kolumbiai klub első embere 27 000 dollárt, 1,35 millió pesetát kért Di Stéfanóért, de az összeget a katalánok eltúlzottnak tartották.

Senior nyeregben volt, hiszen a Real Madrid képviselői, Álvaro Bustamante alelnök és a fiatal Raimundo Saporta ugyancsak jártak Bogotában, s igent mondtak az árra. Utána elmentek kétmillió pesetával a táskájukban Buenos Airesbe, hogy a Riverrel is egyezségre jussanak. Közben a Barcelona benyújtotta a spanyol szövetségbe a megfelelőnek vélt dokumentumokat Alfredo Di Stéfano leigazolása céljából. Az RFEF azonban ezt elutasította, arra hivatkozva, hogy nincs meg a Millonarios beleegyezése a játékos távozásába. A Barça úgy vélte, erre nincs is szükség, mert a River Plate-nél van a játékjog. Közben a Real Madrid is benyújtott egy hasonló papírt, a Millonarios igenlésével. A jogi helyzet kuszaságát jelzi, hogy az RFEF nem akart egyik nagy klub javára sem dönteni. Azt indítványozta, hogy Di Stéfano a következő négy bajnoki évben, gyakorlatilag 31 éves koráig, felváltva játsszon a két klubban. 1953–1954-ben és 1955–1956-ban a Real Madridban, 1954–1955-ben és 1956–1957-ben pedig a Barcelonában. Közben a szövetség átalakította a külföldi játékosok szerződtetésére vonatkozó szabályát is.

A katalánok, akik közül a nemzeti érzelműek különösen gyűlölték Franco tábornokot, az ország első számú vezetőjét, s még csak nem is elsősorban azért, mert soha nem titkolta, hogy számára a Real Madrid az első számú csapat, úgy érezték, nem tiszta versenyben „veszítettek". Enric Marti klubelnök (egyébként gazdag textilgyáros), talán nem is elsősorban saját akaratából, mint engedve a hevesebbek nyomásának, lemondott. A Barcelona beleegyezett, hogy végleg eláll Di Stéfano megszerzéséről, amennyiben megkapja a riválisától a River Plate-nek már kifizetett összeget. A Real Madrid ebbe azonnal belement.

A történet itt akár lezárható lenne, de felvetődik számos kérdés. Miért nem jutott a Barcelona egyezségre a Millonariosszal? Miért gondolta úgy – egyébként a FIFA véleményével szemben – a spanyol szövetség, hogy a River Plate-tel nem kell a Madridnak egyezségre jutnia? (A „fehérek" tárgyaltak az argentin klubbal, hiszen abban a szakaszban még nem tudhatták, mindegy, hogy meg tudnak-e állapodni, vagy sem.) Miért adta fel a harcot olyan hamar a Barcelona, amely korábban – úgy tűnt – képes lett volna minden követ megmozgatni? Valójában még ma sincsen válasz a kérdésekre. Sokan, egyébként a madridi sajtóban is, Franco tábornokot tartják a kulcsfigurának. Még azt is pletykálták, hogy a Barça néhány vezetője (például a korábbi kiváló játékos, a Francóval barátságot ápoló, futballistaként a Madrid FC-ben is szerepelt Josep Samitier) kettős ügynökként dolgozott – részben a Real Madrid javára. Az ügyről a Barcelona hivatalos honlapja az alábbi félre nem érthető mondatot közölte: „egy francoista támogatással végrehajtott különös szövetségi manőver" okozta, hogy a katalánok nem tudták megszerezni Di Stéfanót.

Az argentin szupersztár, aki korábbi klubjai közül az Huracánban 25 mérkőzésen tíz, a River Plate-ben 72 meccsen ötvenhárom, a Millonariosban pedig 294 találkozón 267 gólt szerzett, 1953. szeptember 23-án, a francia Nancy elleni barátságos mérkőzésen mutatkozott be a Real Madridban. Körülbelül egy hónappal később játszotta első meccsét a Barcelona ellen. Pályafutása első El Clasicóján a „fehérek" 5:0-ra nyertek, Di Stéfano két gólt szerzett.

A Real Madrid a harmincas évek elejétől Alfredo Di Stéfano érkezéséig mindössze két bajnoki címet nyert. A következő tizenegy idényben, a Szőke Nyíllal (is) a soraiban nyolcat.

AZ ÉV CSAPATA

A Wolves aranyos „farkasai”

Az ötvenes évek angol klubfutballjában meghatározó szerepet betöltő Wolverhampton Wanderers 1954-ben nyerte meg először a bajnoki címet. A „farkasoknak” becézett alakulat nem a „semmiből” került a csúcsra. A menedzser, Stan Cullis e poszton töltött első évében megnyerte az FA-kupát, majd a következőben második lett a ligában. Ám ettől még némi meglepetést keltett az 1954-es siker, s az utána következő bő fél évtized eredménysora. A Wolves 1960-ig további kétszer megnyerte a bajnokságot (1958, 1959), majd egyszer az FA-kupát (1960). 1955-ben és 1960-ban második lett az angol élvonalban. Nagyon erős csapata volt, 1954 őszén, a Bp. Honvéd legyőzése után Stan Cullis egyenesen a világ legjobbjának nevezte az övéit. A „farkasok” nyerni tudtak akkoriban a Szpartak Moszkva, a Dinamo Moszkva, a Valencia és a Real Madrid ellen is! 1953 szeptembere és a spanyol sztárcsapat elleni, 1957. október 17-i meccs között a Wolverhampton Wanderers tizenhat villanyfényes barátságos mérkőzést vívott a Molineux-n, kettő kivételével mindet külföldi riválissal szemben. Tizennégyet megnyert, kettő döntetlenre végződött – nyerni senki sem tudott ellene!

A Wolverhampton Wanderers, az idény legjobb angol alakulata

A Wolves egyszerű futballt játszott, Cullis számára alapvetésnek számított, hogy a védelem minél gyorsabban kihozza a labdát, Swinbourne, Hancocks és Mullen pedig igye-

AZ EDZŐ

Az ötletek embere

Stanley Cullis harminc éven keresztül szolgálta a Wolverhampton Wandererst, 1916. október 25-én született, az Ellesmere Port Wednesday csapatától került 1934-ben a Wolveshoz. 1947-ig tartó játékos-pályafutása alatt 1939-ben FA-kupa-döntős, 1938-ban és 1939-ben bajnoki ezüstérmes lett. Középfedezetként bekerült az angol válogatottba, 1938. május 14-én, a németek elleni mérkőzésen ő volt a „háromoroszlánosok” egyetlen játékosa, aki nem volt hajlandó a náci köszöntéssel üdvözölni a berlini házigazdákat. A háborút PTI-ként, kiképző erőnléti instruktorként töltötte, részben az Egyesült Királyságban, részben Olaszországban. A visszavonulása után egy éven keresztül (1947–1948) segédkezett az akkori menedzser, Ted Vizard mellett, majd 1948-ban az élre lépett. Akkor kezdődő korszaka a klubtörténet legsikeresebb időszaka, három bajnoki aranynyal, három második és ugyancsak három harmadik hellyel, valamint két FA-kupa-győzelemmel. 1964 szeptemberéig irányította a „farkasokat”, akkor annyi-

keztek megtartani addig, ameddig a többiek fel nem értek. Ugyanakkor a gárda igazi erőssége a fedezetsor volt, benne Billy Wright vitathatatlanul kora egyik legjobb futballistájának számított. A csapat mindig erős támogatást kapott a szurkolóitól: alig néhány mérkőzésen maradt harmincezer alatt a publikum létszáma a Molineux-n, sőt a fontos meccsekre mindig több mint negyvenezren mentek ki. A visszaemlékezések megemlítik azt is, hogy bár néhány játékost igazolt a Wolverhampton távolabbi vidékekről is, de a magot az ötvenes években mindig az úgynevezett Black Country, a Birmingham (és Wolverhampton) környéki iparvidék szülöttei alkották.

Billy Wright, a kapitány

Műsorfüzet a bajnokokról

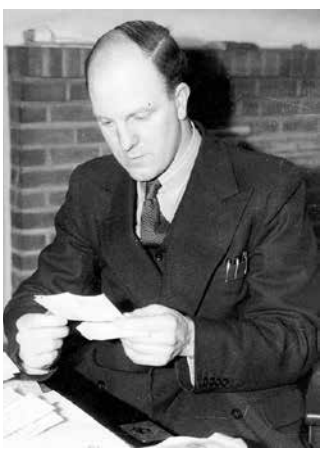
A Wolverhampton Wanderers alapcsapata 1953–1954-ben

BERT WILLIAMS: A Macskának becézett kapus már veteránnak számított az első bajnoki címnyerés évében, 1920. január 31-én született. 1945 végén került a Wolveshoz, 1959-ig 420 meccsen őrizte a „farkasok" kapuját, noha az utolsó években már inkább tartaléknak számított. Huszonnégyszer védett a válogatottban, vele kapott ki az angol csapat az 1950-es vb-n az amerikaiaktól. Két héttel a 94. születésnapja előtt, 2014. január 19-én hunyt el.

JACK SHORT: 1928. február 18-án született. Mindössze 48 évesen, 1976. október 10-én összeesett egy jótékonysági mérkőzésen, s már nem tudták megmenteni. 1950-től négy idényt játszott a csapatban, 1954 nyarán a bajnoktól a második ligás Stoke-hoz igazolt. A jobbhátvéd értett a támadásokhoz is: amikor 1952-ben Cullis egyszer középcsatárnak állította, két gólt szerzett a Manchester City ellen.

ra megsértődött a menesztésén, hogy úgy döntött – hiába hívta a Toronto FC, sőt a torinói Juventus is –, hogy soha többé nem dolgozik a futballban. 1965-ben mégis elvállalta a Birmingham City dirigálását, s habár 1970-ig maradt a kék-fehéreknél, nem tudta megközelíteni korábbi sikereit. 2001. február 28-án, 84 évesen hunyt el. Tiszteletére a Wolverhampton Wanderers szobrot emeltetett a Molineux Stadion előtt. Minden idők egyik legsikeresebb brit edzője, Bill Shankly azt írta róla 1976-ban kiadott önéletrajzi könyvében, utalva a „farkasok" aranyszínű mezére is: „Stannek aranyszíve volt. Az utolsó pennyjét odaadta volna. Száz százalékig a Wolverhamptoné volt. Biztos vagyok abban, hogy akár meg is halt volna a klubért. Nagyon okos ember volt, bármiben sikeres lehetett volna. Szerintem, amikor elküldték a Wolverhamptontól, összetört a szíve."

ROY PRITCHARD: A balhátvéd 1925. május 9-én született, tizenhat éves korától 1955-ig csak a Wolverhamptonban játszott. A bajnokcsapatban 27 mérkőzésen jutott szóhoz, ám a következő idényre kiesett Cullis kegyeiből, aztán el is igazolt. Szerepelt még az Aston Villában, a Notts Countyban és a Port Vale-ben, majd a Wellington Townban is, de meg sem közelítette korábbi sikereit. 1993 januárjában hunyt el.

WILLIAM JOHN SLATER: 1927. április 29-én született, 1951-ben, még a Blackburn tagjaként, ő volt az utolsó amatőr, aki FA-kupa-döntőt játszott a Wembley-ben. Ott volt a helsinki olimpián. Az 1951–1952-es szezont a Brentfordban, majd pályafutása legjobb éveit (1952–1963) a Wolvesban töltötte. Részese volt a korszak nagy sikereinek, háromszoros bajnok, egyszeres FA-kupagyőztes lett. Tizenkétszer játszott az angol válogatottban, részt vett a svédországi világbajnokságon. Bill Slatert 1960-ban az Év játékosának választották Angliában. Pályafutását a Brentfordban, majd a Northern Nomadsben zárta le.

WILLIAM AMBROSE WRIGHT: Az egész világ által Billynek nevezett csapatkapitány 1924. február 6-án született, 1939-től húsz éven át szolgálta a Wolverhamptont. Háromszoros bajnok, FA-kupagyőztes lett, 1952-ben megválasztották az Év játékosának Angliában. 1957-ben csak Alfredo Di Stéfano előzte meg az Aranylabda-szavazáson. Az első játékosként érte el a századik válogatottságát (105-tel zárt), s ő volt az első angol, aki három világbajnokságon is viselte a háromoroszlános mezt. 1994. szeptember 3-án hunyt el.

WILLIAM HENRY SHORTHOUSE: A fedezetsor harmadik Billyje 1922. május 27-én született, 1941 és 1956 között 344 mérkőzésen játszott élete egyetlen klubjában, a Wolverhamptonban. Eleinte középfedezetként, majd Billy Wright feltűnése után a szélen, esetenként balhátvédként. Tagja volt az 1949-es FA-kupa-győztes alakulatnak, majd alapembernek számított az 1954-es bajnokcsapatban. 2008. szeptember 6-án hunyt el. Csapattársai Bárónak nevezték.

JOHN HANCOCKS: A Johnnynak becézett jobbszélső a maga 163 centijével a csapat legalacsonyabb tagja volt, mindössze 39,5-es lábakkal. Egyben a legidősebb is: 1919. április 30-án született. A háború miatti hosszú kihagyás után 1946-ban került a Wolvesba, 1957-ig, 38 éves koráig maradt a csapatnál, s még a távozása után sem vonult vissza, a Wellington Townban, a Cambridge Unitedban és az Oswestry Townban futballozott. Az 1953–1954-es bajnoki idényben a csapatból egyedüliként játszott minden mérkőzésen. A Wolverhampton élvonalbeli történetében senki sem lőtt 158 góljánál többet, még 37 évesen is ő volt a házi gólkirály. A háromszoros válogatott csatár 1994. február 19-én hunyt el.

PETER BROADBENT: Két világsztár, George Best és Sir Alex Ferguson is írt önéletrajzi könyvében arról, hogy ifjú korában milyen sokra tartotta a Wolves belsőcsatárát. Az 1933. május 15-én született jobbösszekötő 1953-ban a Brentfordból került a Wolvesba, ahol 1965-ig 452 mérkőzésen 127 gólt szerzett. Három bajnoki cím és egy FA-kupa-győzelem kiharcolásában játszott kulcsszerepet. 1958 és 1960 között hétszer jutott szóhoz az angol válogatottban. Pályafutása utolsó éveiben megfordult a Shrewsbury Townban (1965–1966), az Aston Villában (1966–1969), a Stockport Countyban (1969–1970) és végül a Bromsgrove Roversben (1970–1971). 2013. október elsején hunyt el.

ROYSTON HARRY SWINBOURNE: Kevés játékos szerzett az ötvenes évek első felében a nemzetközi porondon öt perc alatt két gólt a Bp. Honvéd ellen – Roy Swinbourne volt az egyik. 1929. augusztus

25-én született, egy „fiókcsapatban”, a Wath Wanderersben kezdett játszani, majd 1944 és 1957 között a Wolves játékosa volt. Gyakori sérülései miatt „csak” 211 mérkőzésen szerepelt, így is 107 találatot ért el. Pályafutása legjobb idénye volt az 1953–1954-es, soha máskor nem jutott az élvonalban huszonnégy gólig. Az utolsó fordulóban két góljával ő döntötte el az elsőséget bebiztosító, a Tottenham Hotspur elleni találkozót (2:0). 2015. december 26-án hunyt el.

DENNIS JAMES WILSHAW: Az ötvenes évek közepének kiemelkedő angol csatára (tizenkét válogatott mérkőzésen tíz gólt szerzett) 1926. március 11-én született. 1944 és 1957 között játszott a Wolvesban, igaz, közben két évet (1946–1948) a Walsallban erősödött. A „farkasok” közt 211 bajnoki meccsen 105 gólt jegyzett, legjobb idényében, az 1953–1954-esben huszonöt gólt szerzett. Távozása után 1957 és 1961 között a Stoke Cityt erősítette. 2004. május 10-én hunyt el.

JAMES MULLEN: A társai által Jimmynek nevezett balszélső 1923. január 6-án született, egész pályafutását a Wolverhampton Wanderersben töltötte. 1937-ben került a klubba, 1940-ben, tizenhét évesen már profi szerződést kapott. 1959-ig 445 bajnoki mérkőzésen 98 gólt szerzett. Háromszor volt első, második és harmadik is a csapattal az angol élvonalban. 1949-ben elhódította társaival az FA-kupát. Részt vett az 1950-es és az 1954-es világbajnokságon is, tizenkét mérkőzésén hat gólt ért el a háromoroszlános mezben. 64 évesen, 1987. október 23-án, táncolás közben érte a halál.

EURÓPA-VÁLOGATOTT

Kubala két gólja a Wembley-ben

Az angol FA a megalakulása kilencvenedik évfordulója tiszteletére gálamérkőzést szervezett, melyre Európa, valójában a La Manche másik oldalán lévő kontinens legjobbjait kívánta meghívni. A magyar válogatott tagjai közül is néhányat, de ők nem kaptak engedélyt a részvételre a hazai sportfőhatóságtól. Így aztán a Barcelona első számú sztárja, az akkor már spanyol állampolgár Kubala László lett a meccs egyetlen magyarja. Kitett magáért, két góljával a mezőny egyik legeredményesebb játékosának bizonyult.

Az Európa-válogatottat fogadó angolok

Anglia–Európa-válogatott 4:4 (2:3)

1953. október 21., London, Wembley, 96 000 néző. Jv.: Griffith (walesi)

Anglia: Merrick – Ramsey, Eckersley – Wright, Ufton, Dickinson – Matthews, Mortensen, Lofthouse, Quixall, Mullen

Európa-válogatott: Zeman (osztrák), majd Beara (jugoszláv) a 46. perctől – Navarro (spanyol), Hanappi (osztrák) – Zl. Čajkovski (jugoszláv), Posipal (német), Ocwirk (osztrák) – Boniperti (olasz), Kubala (spanyol), G. Nordahl (svéd), Vukas, Zebec (mindkettő jugoszláv)

Gólszerzők: Kubala (5., 63., az elsőt 11-esből), Mortensen (7.), Boniperti (14., 36.), Mullen (42., 48.), Ramsey (90., 11-esből)

Egy ország önbecsülése

A FIFA az 1946-os luxemburgi kongresszusán, miután döntött az akkor még 1949-re tervezett következő világbajnokság brazíliai helyszínéről, igyekezett otthont találni az ötödik tornának is. Az MLSZ akkori elnöke, dr. Ries István igazságügy-miniszter a tanácskozásról visszatérve azt mondta a *Népsportnak*, hogy 1951-ben (!) a Szovjetunió lehet a házigazda, a következő torna rendezőjének pedig Portugália is bejelentkezett. Aztán minden másképpen alakult. Brazíliában csak 1950-ben tartották meg a negyedik világbajnokságot, az ötödikre pedig nem további két, hanem a korábbi és azóta is érvényes rend szerint csupán négy év múlva került sor. Nem a Szovjetunióban s nem Portugáliában, hanem a politikailag semleges Svájcban. Vélhetően dr. Ries rosszul emlékezett, vagy a szavait „politikailag korrektúrázták", mert a FIFA forrásai szerint már akkor eldőlt, hogy a következő torna Svájcé, igaz, csak az 1948-as olimpia előtt megtartott londoni kongresszuson, az átütemezés után dőlt el a végleges dátum: 1954.

A selejtezők beosztását 1953. február közepén, egy hétvégén ejtették meg. Nem sorsoltak, hanem többé-kevésbé földrajzi alapon „szétszórták" a csapatokat a különböző csoportokba. Sok szövetségnek nem tetszett a menetrend, (eredménytelen) tiltakozások sora következett. A kvalifikációs mérkőzéseket 1953. május 9. és 1954. április 4. között tartották. Az egyik szenzáció az NSZK nevezése volt. Sepp Herberger válogatottja a helyszínkijelöléskor még az eltiltottak között szerepelt, ám a kvalifikációs meccsek kezdetére a FIFA visszafogadta. A nyugatnémetek megnyerték a csoportjukat, megelőzve egy másik tulajdonképpen német csapatot, az akkor még francia protektorátusként létező Saar-vidék legénységét és a norvégokat. A Saar-vidékiek szövetségi kapitánya egyébként Helmut Schön, a német válogatott történetének legsikeresebb edzője, Herberger majdani utóda volt. Amúgy ritkán publikált, mégis nagyon érdekes adat, hogy a selejtezők gólkirálya, Max Morlock a nyugatnémetek csatára volt, aki aztán gólt szerzett a magyarok elleni, berni döntőben is.

A FIFA nem tanult a brazíliai Mundial előtti bonyodalmakból, s ismét a Brit Házibajnokságot nevezte ki az egyik selejtezőcsoportnak. Az angolok nyertek, a skótok másodikok lettek, de utóbbiak ezúttal nem mondták le a részvételt. Feltétlenül érdekes, hogy az osztrákok hihetetlen, 9:1-es hazai győzelemmel döntötték el már az első, a bécsi mérkőzésen a továbbjutást a jó erőkből álló portugálok ellen. Még nagyobb szenzációt keltett, hogy a spanyolok nem bírtak a törökökkel, a hazai győzelem és az idegenbeli vereség után Rómában 120 perc után is csak döntetlenre álltak. A szabályok szerint sorsolással döntötték el a továbbjutást, a helyi stadionban dolgozó egyik munkás fia, a 14 éves Luigi Franco Gemma bekötött szemmel húzta ki a törökök továbbjutását jelző golyót. Kubala László az első két meccsen játszott a spanyoloknál, a rómain nem, miután a FIFA nem adott határozott igent a harmadik találkozó előtt kétségbe vont játékjogosultságára. Az európai jelentkezők közül a rendező svájciakon kívül csak a magyar nem

Luigi Franco Gemma életének nagy pillanata

kényszerült selejtezőre – ez a kiváltság nem az Aranycsapat játékerejét ismerte el, hanem a lengyelek visszalépése okozta. Feltűnő, hogy nem jutottak el Svájcba a svédek, sőt, még csak nem is neveztek a dánok – mindkét ország futballja „befért" volna a legjobbak közé. Ám a két északi országban a szövetség úgy döntött, nem hívja haza az erős külföldi bajnokságokban szereplő, profinak felcsapott légiósokat, pedig, nem túlzás, a svédek „olaszai" legalább a legjobb nyolcig repítették volna a csapatot.

Dél-Amerikában a világbajnokságok történetében először rendeztek kvalifikációs mérkőzéseket. A címvédő uruguayiak automatikusan indulási jogot kaptak, az argentinok sorozatban a harmadik világbajnokságra nem neveztek, a peruiak visszaléptek. Bolívia jelentkezését a FIFA nem fogadta el, Kolumbia pedig a selejtezőkig nem rendezte a viszonyát a FIFA-val. Így végül Brazília, Paraguay és Chile szerepelt a selejtezőkön, az előző torna ezüstérmese százszázalékos teljesítménnyel jutott el Svájcba. Az észak- és közép-amerikai térségből öt csapat nevezett, de Costa Rica és Kuba jelentkezését (ahogyan más térségekből Izland, Bolívia, India és Dél-Vietnam jelentkezését) a FIFA nem fogadta el. Haiti nem képviselt számottevő játékerőt, de a selejtezők alatt kiderült az is, hogy a mexikóiak az amerikaiaknál is sokkal erősebbek. A négy meccsüket 19:1-es gólaránnyal nyerték meg. Politikailag pikánsnak számított az ázsiai zónát jelentő, 13-as csoport. A Kínai Köztársaság nevet viselő Tajvan visszalépett, így a Koreai Köztársaság és Japán küzdött meg a vébérészvételért. A két ország viszonya finoman szólva is hűvös volt Korea a második világháborúbefejeztével véget ért japán megszállása miatt.

Érdekes, hogy mindkét selejtező mérkőzést Tokióban játszották le – ezt tudva még többre értékelhetjük a dél-koreai csapat sikerét. A koreai labdarúgás akkoriban nagyrészt a hadsereg befolyása (oltalma?) alatt állt, az első számú futballvezért, a mindössze a harmincas évei közepén járó Kim Csang Rjongot – a *Labdarúgás Észak- és Dél-Koreában* című, kiváló munkájában – *Csong Szung Ri* a „koreai McCarthyzmus szimbólumának, a legbefolyásosabb futballvezetőnek" nevezte. S még hozzátette: éppen úgy segítette-támogatta az angolul Counterintelligence Corps FC-nek (CIC) nevezett, a kémelhárítás égisze alá tartozó csapatot, mint Lavrentyij Pavlovics Berija a Dinamo Moszkvát. Kim Csang Rjong (Li Szin Man államfő három, gondosan egy szinten tartott tábornokának egyike) azon koreai kisebbséghez tartozott, aki nem utálta a japánokat, sőt kollaboránsként egy időre le is tartóztatták 1945 után. A koreai háború kitörése után Északról Délre költözött, karrierjét ismert antikommunizmusa repítette egyre feljebb. Kim a világbajnokság előtt – hatalmát felhasználva – elérte, hogy a keret közel felét a kedvenc klubjának futballistái alkossák. A CIC kilenc játékost adott végül az utazók közé. (A teljes képhez hozzátartozik, hogy az egyesület azután is kivételezett helyzetben maradt 1965-ös feloszlatásáig, miután politikai riválisai 1956 elején megölték Kim Csang Rjongot.) A koreai futballisták fizikailag messze elmaradtak az európai és a dél-amerikai elittől. Ismert történet, hogy egy amerikai katonai gépen utaztak Svájcba, s ha beültek az üléseibe, a lábuk nem ért le a padlóra.

A tizenkét európai, két dél-amerikai, valamint egy-egy ázsiai és közép-amerikai csapat csoportokba sorsolását 1953. november 30-án (érdemes figyelni a dátumra: nem egészen egy héttel a londoni 6:3 után!) tartották. Nyolc kiemelt mellé rendeltek nyolc nem kiemeltet, de még nem a teljes mezőny ismeretében, hiszen zajlottak a selejtezők. Az előző Mundialon a négyes döntőbe jutott spanyolok párharcának győztesét kiemelték, függetlenül attól, hogy később meglepetésre a törökök jutottak tovább, akik közel sem képviseltek olyan játékerőt, mint a jugoszlávok, a skótok, a rendező svájciak vagy a későbbi győztes nyugatnémet válogatott.

Ahogyan 1950 előtt, úgy a svájci tornát megelőzően is változtattak a lebonyolítási renden. Az egyes csoportokba négy-négy csapatot tettek, de azok nem játszottak teljes körmérkőzést, ugyanis csupán két fordulót rendeztek, a kiemeltek (és így a nem kiemeltek) elkerülték egymást. A továbbjutó helyeken pontegyenlőség esetén sorsoltak, ellenben a második és a harmadik helyezetteknél új mérkőzést játszottak. Utóbbi érintette a későbbi világbajnokot, a nyugatnémeteknek másodszor is le kellett győzniük a törököket, mint ahogy a házigazda svájciak is újráztak az olaszok ellen.

Az 1. csoportban a brazilok és a franciák szerepeltek kiemeltként, mellékük került a nagyon erős jugoszláv, valamint a mexikói gárda. A „jugók" megverték a franciákat, a brazilok pedig kiütötték a mexikóiakat. Utána az ifjú Raymond Kopa vezérletével a gall „kékek" is legyűrték a közép-amerikai legénységet, de így is kiestek, mert a világbajnoki és az olimpiai ezüstérmes csatája döntetlenre végződött. Utóbbi meccsen a skót bíró Hibátlan volt. Így – mivel a Faultless névre hallgatott.

Kivonul a jugoszláv és a francia gárda a lausanne-i mérkőzésre

A 2. csoport volt az Aranycsapaté, a torna magyar vonatkozásaira-történéseire a hazai labdarúgásról szóló ötkötetes sorozatunk *Aranykor* című kötetében fókuszáltunk. A különleges lebonyolítási rendszer miatt a nyugatnémeteknek nem volt elég egyszer megverni a spanyolok elleni jó teljesítményüktől messze elmaradó törököket (4:1), de az ismétlést (7:2) is simán megnyerték. A dél-koreaiak két meccsen tizenhat gólt kaptak, s egyet sem szereztek, ez a vb-történelem negatív rekordja.

A harmadik kvartett lényegesen kiegyensúlyozottabbnak tűnt előzetesen, s ezt igazolta valamelyest az első két meccs. Az osztrákok csak 1:0-ra verték meg a skótokat, a címvédő uruguayiak pedig 2:0-ra a csehszlovákokat. A második kör aztán mindent eldöntött. A bécsi Erich Probst egy félidő alatt rúgott egy mesterhármast az északi szomszédnak, sőt Ernst Stojaspal is hozzátett egy gólt a közöshöz (4:0, a vége 5:0). A Celeste még jobban megverte (7:0) a futballhagyományaihoz méltatlanul gyenge skót csapatot.

A negyedik négyesben a svájciak – az előzetes vélemény alapján meglepetésre – megverték a Czeizler Lajosra bízott olaszokat, s mivel az angolok és a belgák döntetlenre végeztek, az első kör után vezették a tabellát. A másodikban minden a feje tetejére állt, a magukhoz tért olaszok kiütötték a belgákat, az angolok pedig legyőzték a rendező válogatottat. Karl Rappan, a svájciak taktikai mesterfogásairól híres edzője úgy látta a torna előtt, hogy csapatának csak egészen kivételes fizikai

Vladimir Beara, a jugoszlávok világhírű kapusa hárít a franciák ellen

állapotban lehet esélye a jó szereplésre. „Kikérte” a hadseregtől a katonák fizikai felkészítéséért felelős sporttisztet, Hans Rüegseggert, aki aztán járta az országot és különedzéseket vezényelt a kiválasztott futballistáknak. A svájci válogatott történetéről szóló, *Beat Jung* által szerkesztett *Die Nati* című könyvben olvastuk: „Rüegsegger ugyanazzal a katonai fegyelemmel javította a válogatott játékosok fizikai állapotát, amivel a zuozi középiskola Hitlerjugendjét a reggeli futásra vezényelte és a náci sportünnepre felkészítette.” A játékosok állítólag össze is hányták magukat, Jiří (Georges) Sobotka, az FC La Chaux-de-Fonds edzője tiltakozott is Rappannál Rüegsegger edzései ellen, ahogyan ez egy, a Svájci Labdarúgó-szövetség archívumában található, 1953. október tizedikei keltezésű levélből kitűnik. Rappan a tornán először az olaszokat csalta tőrbe. Egy további védőt állított a csapatba, akinek az volt a feladata, hogy az ellenfél legveszélyesebb csatárát hatástalanítsa. A trükk sikerült, Svájc 2:1-re nyert. Az Anglia elleni 2:0-s vereség után Svájcnak másodszor is meg kellett vernie Olaszországot a negyeddöntőért. Rappan ismét meglepte az olaszokat. A Squadra Azzurra arra készült, hogy újfent egy megerősített védelemmel találja szemben magát, ám Rappan ezúttal a csatárai számát növelte meg. A 4:1-es svájci győzelem után az olasz *TuttoSport* a svájci futballt „egyszerűnek, erősnek és céltudatosnak” nevezte, amely „nélkülözi a tudományoskodást és a sallangokat.”

Az olasz Giacomazzi igyekszik szerelni a svájci Fattont

A svájciak legnagyobb meccsének kétségtelenül az osztrákok elleni negyeddöntő bizonyult. Kissé (?) érthetetlen, hogy Lausanne-ban csak 32 000 néző volt kíváncsi a találkozóra, ami remek, 120 perces csatát hozott. (Közbevetőleg: a svájci azon kevés világbajnoki torna egyike volt a futballtörténelemben, amelyen a hazai csapat mérkőzéseinek nézőátlaga az első három között sem volt.) A tizenkét gól azóta is rekord a vb-k történetében. „Egy hihetetlen mérkőzés, mely minden gátat átszakított” – írta róla *Walter Lutz*, az egyik leghíresebb svájci futballszakíró, a *Sport* című lap későbbi főszerkesztője. Az addig mesterien operáló Karl Rappan egész edzőkarrierje egyik legemlékezetesebb hibájába szaladt bele. Csapata szenzációs rajtot produkálva már 3:0-ra vezetett. Ám a rettentő, közel negyvenfokos forróságában (a mérkőzést azóta németül Hitzeschlacht von Lausanne-nak, a lausanne-i hőség ütközetének nevezik) Roger Bocquet, a védősor mögé hátravont középhátvéd rosszul lett. Az akkor már 33 éves futballista agydaganattól szenvedett, de egyre csak odázta a műtétet. Mindenképpen játszani akart, ráadásul a legszűkebb értelemben véve hazai pályán, hiszen a Lausanne-Sports tagja volt. A meleg azonban rontott az állapotán, játékostársai később azon a véleményen voltak, hogy nem is volt a tudatánál. Tőlük kérdezgette az eredményt. Cserélni akkor még nem lehetett, de Rappan hátraküldhetett volna valakit a kulcsjátékosa helyett. Nem tette meg – ennek is nagy szerepe volt abban, hogy az osztrákok a szünetben már 5:4-re vezettek. S Alfred Körner, a balszélsőjük még ki is hagyott egy tizenegyest! Ez volt az első, de közel sem az utolsó alkalom a világbajnokságok történetében, hogy egy csapat háromgólos hátrányból talpra állt. Az osztrákok később azt

állították, azért kerültek az elején szinte lehetetlen helyzetbe, mert a kapusuk, Kurt Schmied hőgutával kínlódott. A második félidőben már csak három gól esett, a svájciak kiestek. Roger Bocquet története megér még egy gondolatot: ez volt élete utolsó meccse, visszavonult. Végre alávetette magát az operációnak, ami sikerült, noha élete végéig sötét szemüveget viselt. Rappan nem hibáztatta őt, sőt az 1962-es, chilei vb előtt Bocquet lett a szövetségi kapitány segítője.

A negyeddöntőben nagy skalpot szereztek a nyugatnémetek is, 2:0-ra verték a jugoszlávokat. Talán ezen a mérkőzésen igazolták először, hogy újra az európai elitbe tartoznak. A magyarok elleni, tartalékosan elszenvedett súlyos vereség (3:8) után kétszer is megverték a törököket, de a jugoszlávok más nagyságrendet képviseltek. Zsolt István játékvezetése mellett Ivan Horvat fejéről már a mérkőzés elején a „kékek" kapujába került a labda, majd Rahn a 85. percben bebiztosította a győzelmet. Noha a FIFA már akkor is tiltotta a játékvezetőinek, hogy egy nagy tornán a konkrét esetekről beszéljenek az újságíróknak, a *Népsportnak* a genfi negyeddöntőt maga a bíró, Zsolt István tudósította.

A bázeli St. Jakob Stadionban még minden második hely sem kelt el az angol és az uruguayi válogatott összecsapására. A „háromoroszlánosok" tekintélyét csorbította a torna előtt a jugoszlávoktól elszenvedett 1:0-s, s főleg a magyarok elleni, budapesti 7:1-es vereség. Svájcban ugyan a belgák ellen nehezen találtak magukra, de összességében könnyedén jutottak tovább a csoportjukból. Aztán megkapták a Celestét, ahogy *Clive Leatherdale* fogalmazott *England, The Quest for the World Cup* című könyvében, „a magyarokon kívüli létező legnehezebb ellenfelet". Walter Winterbottom tizenegyéből csak négyen (Merrick, Wright, Dickinson, Matthews) játszottak az Aranycsapat ellen az 1953. novemberi 6:3-on, de heten (Merrick, Staniforth, Byrne, Wright, Dickinson, Broadis és Finney) ott voltak a májusi 7:1-en. Az uruguayiak ellen jobban helytálltak, bár a győzelemre nem volt esélyük.

Az angol Tom Finney fejel az uruguayi Roque Máspoli kapujába

A negyeddöntő mérkőzései közül a legnagyobb visszhangot a magyarok és a brazilok ütközete váltotta ki. Bernben 4:2-re győzött a sérült Puskás nélkül felálló Aranycsapat. Az angol Ellis három játékost állított ki, köztük Bozsik Józsefet. A jobbfedezet azonban játszhatott az elődöntőben, mivel a fegyelmi bizottság az eltiltását a magyar szövetségre bízta. A mérkőzést követő verekedést hosszú napokon keresztül tárgyalta a nemzetközi és a magyar sajtó – a miénk csak a brazilokban talált felelősre.

Rálelhettünk már néhány furcsaságra a lebonyolítással kapcsolatban, íme, még egy: a negyeddöntők után sorsolták ki az elődöntők párosítását. Ahogyan a negyeddöntőben összekerült a csoportmeccsek négy legjobbja, az elődöntőben megkapta egymást a két, favoritnak vélt gárda, a magyar és az uruguayi.

Lausanne-i 120 percük a vb-történelem egyik legjobb meccsét hozta, Mándi Gyula edző később azt mondta, hogy a Celeste volt a legerősebb alakulat, amely ellen valaha az Aranycsapat

mérkőzött. Az utolsó negyedóra kezdetén a Puskást még mindig nélkülöző magyarok 2:0-ra vezettek, de az élete mérkőzését játszó, egyébként argentin születésű Juan Hohberg kiegyenlített. A második góljánál elveszítette az eszméletét, ám miután magához tért, folytatta a játékot. A vb-történelemben addig még veretlen uruguayi csapat azonban nem bírt a hosszabbításban a torna gólkirályával, Kocsis Sándorral, aki a 111. és a 116. percben is bevette Roque Máspoli kapuját.

Kocsis Sándor elől hárít Toni Turek a döntőben

A másik ágon a nyugatnémet és az osztrák válogatott randevúzott. Alig tizenhat évvel és egy világháborúval azután, hogy az anschluss után közös csapattal vettek részt a svájci előtti utolsó, Európában rendezett világbajnokságon. A bázeli meccs váratlanul egyoldalú lett, miután a második félidőben a nyugatnémetek kiválóan játszottak. Az osztrákok az első félidőben csak egy gólt kaptak (Schäfer), aztán a második első tíz percében további hármat. Sepp Herberger együttese 6:1-es diadallal jutott a döntőbe, a törökök elleni 7:2 mellett ez volt a legfölényesebb sikere az 1950 őszi újrakezdés óta. Jupp Posipal, a nyugatnémetek magyarul is tudó játékosa mondta a meccs másnapján Feleki Lászlónak: „Azt hiszem, ilyen jól mi még sohasem játszottunk. Nekünk magunknak is meglepetés volt az eredmény, de boldog meglepetés."

Az akkori első számú magyar futballszakíró Spiezben, a Nationalelf szálláshelyén járt. Beszélt Herbergerrel, aki megerősítette – Feleki pedig, nagyon helyesen, leírta –, hogy a nyugat-

Az 1954-es uruguayi válogatott, amelyiket sokan erősebbnek tartották még az 1950-es világbajnoknál is

Fritz Walter két nagy pillanata: a győztes tizenegynek járó érmek átvétele után és a szurkolók vállán

németek készek voltak felajánlani egy (akkor) különlegesnek számító eszközt a Liebrich által harcképtelenné tett Puskás gyógyulásának meggyorsítása érdekében. Feleki mondatait idézzük a *Népsportból*: „Elmondta Herberger, hogy a nyugatnémet csapat felajánlotta a magyar vezetőknek, hogy készek egy újfajta készülékkel kezelni Puskás sérülését. Ez a készülék nem más, mint egy vízalatti gyúrókészülék, amelyet mindjárt meg is tekintettünk. Az egyik fürdőszobában hatalmas készülék állt, belőle két cső nyúlt bele a fürdőkádba, amelyben fenyőoldatos víz illatozott. Ha megindítják a készüléket, az egyik cső beszívja a vizet, amely aztán a másik csőből 6-7 atmoszféra nyomással jön ki. Egy játékos éppen benn feküdt a kádban, és a víz alatt kapta ezt az erős nyomású vízsugarat. A játékosnak nincs semmi baja, fáradtság ellen kapta a masszázst. Csak a pontosság kedvéért jegyzem meg, hogy a játékos Liebrich volt."

Egy nappal a döntő előtt, a bronzmeccsen a magukhoz tért osztrákok legyőzték a magyarok elleni vereségbe belefáradt és elkedvetlenedett uruguayi csapatot, így – ellentétben az 1934-es,

A SZÖVETSÉGI KAPITÁNY

Olyan fontos volt, mint a kancellár

***JOSEF „SEPP" HERBERGER**: 1897. március 28-án Mannheimben született egy munkáscsalád negyedik gyermekeként. Tizenkét évesen már félárvaságra jutott, attól kezdve a futball jelentette az életét. 1914 és 1921 között a Waldhof Mannheimnek, majd a következő három évben a város másik csapatának, a VfR-nek a csatára volt. Ebben az időszakban háromszor játszott a német válogatottban is. 1926 és 1930 között a berlini Tennis Borussia tagja volt. Utolsó két idényében már edzőként is dolgozott az SV Nowaves 03-nál, majd visszavonulását követően átvette addigi csapatát. 1932-ben a Nyugatnémet Alszövetség alkalmazásába került, majd 1936-ban Otto Nerz mellé került a válogatott élére. Akkortól egészen 1962-ig ő irányította a Nationalelfet, leszámítva az 1942 és 1950 közötti kényszerű szünetet. A nemzetiszocialista időkben belépett a pártba, a háború után azt vallotta, nem politikai meggyőződése vezette, egyszerűen ez volt a módja annak, hogy a válogatott élén maradhasson. (Mivel a szövetség több vezetőjének is volt náci múltja, Herbergernek sem kellett attól tartania, hogy a háború után elmozdítják a posztjáról.) 1950-től újjászervezte a nemzeti csapatot, amelyet Fritz Walter és kaiserslauterni játékos-*

A német válogatott a döntő előtt. Balról: Fritz Walter, Toni Turek, Horst Eckel, Helmut Rahn, Ottmar Walter, Werner Liebrich, Jupp Posipal, Hans Schäfer, Werner Kohlmeyer, Karl Mai, Maximilian Morlock

első európai vb-vel – megszerezték a harmadik helyet. Talán ez az eredmény is meglepetést jelentett, de nem akkorát, mint a finálé. Bernben a nyugatnémet válogatott, amelynek vezetői és játékosai is azt hangoztatták a találkozó előtt, hogy már addig is bőven túlteljesítették előzetes reményeiket, legyőzte az A-válogatottak ellen 1950. május 14. óta veretlen magyar csapatot. Meggyőződésük szerint azért is, mert az esősre fordult időben használni tudták Adi Dassler cserélhető stoplis „csodacipőit".

A nyugatnémet válogatott sokkal többet nyert meg az országának, mint a világbajnoki cím, pedig az sem kevés. *Péter Kasza* idézte *A berni csoda* című könyvében a *Süddeutsche Zeitungot*,

társai köré épített. 1954-ben, a világbajnoki cím megnyerése után Herberger jelentőségét Adenauer kancelláréval hasonlították össze. 1958-ban, szinte egy teljesen új gárdával, ismét a vb-elődöntőbe került. Kevésbé szerepelt jól élete negyedik világbajnokságán, amelynek a negyeddöntőjében (ellentétben 1954-gyel) csapata kikapott a jugoszlávoktól. 1964-ig maradt kapitány, végül 162 mérkőzés után, 92-26-44-es mérleggel köszönt el. A finnek ellen búcsúzott, akik ellen 43 évvel korábban játékosként bemutatkozott a válogatottban. Szövetségi kapitányként feltétlen és makulátlan tekintéllyel bírt, még a felesége, Eva Müller is Chefnek, azaz Főnöknek hívta. Sepp Herberger 1977. április 28-án Mannheimben hunyt el.

Herberger Fritz Walterrel és Turekkel

amely azt írta: „Egy dolog biztos – és ezt senki nem veheti rossz néven: most már egy kicsit jobban kihúzzuk magunkat, és dagad a mellünk a büszkeségtől." A későbbi visszaemlékezések szerint a németeknek a világháború óta először volt alkalmuk és okuk büszkének lenni magukra. Ugyanakkor a politika egyáltalán nem kívánta kiaknázni a sikert. A berni finálét Adenauer kancellár, valamint a kormány egyetlen minisztere sem látta a helyszínen. A játékosokat nem halmozták el jutalmakkal, kaptak ugyan állami kitüntetést, de a zsebüket nem tömték tele. A döntőig vezető út megnyert meccseikért 250, a finálléért ezer márkát kaptak. A finálé minden német szereplőjének ajándékoztak egy robogót – de a keret többi tagjának az már nem járt. A játékosok nagy része nem tudott gondtalan civiléletet biztosítani magának a visszavonulása után. Sepp Herberger a Wankdorf Stadionban látott tizenegye soha többé nem lépett pályára ugyanabban az összeállításban.

V. világbajnokság (Svájc, 1954. június 16.–július 4.)

Mérkőzések száma: 26. Gólok száma: 140 (5,38-as átlag).
Összneźőszám: 768 607 (29 562-es átlag).

1. csoport: Jugoszlávia–Franciaország 1:0, Brazília–Mexikó 5:0, Brazília–Jugoszlávia 1:1 (h. u.), Franciaország–Mexikó 3:2. A csoport végeredménye: 1. Brazília 3 pont, 2. Jugoszlávia 3, 3. Franciaország 2, 4. Mexikó 0

2. csoport: Magyarország–Dél-Korea 9:0, NSZK–Törökország 4:1, Magyarország–NSZK 8:3, Törökország–Dél-Korea 7:0. A csoport végeredménye: 1. Magyarország 4 pont, 2. Törökország 2, 3. NSZK 2, 4. Dél-Korea 0. Rájátszás: NSZK–Törökország 7:2

3. csoport: Ausztria–Skócia 1:0, Uruguay–Csehszlovákia 2:0, Ausztria– Csehszlovákia 5:0, Uruguay–Skócia 7:0. A csoport végeredménye: 1. Uruguay 4 pont, 2. Ausztria 4, 3. Csehszlovákia 0, Skócia 0

4. csoport: Anglia–Belgium 4:4 (h. u.), Svájc–Olaszország 2:1, Anglia–Svájc 2:0, Olaszország–Belgium 4:1. A csoport végeredménye: 1. Anglia 3 pont, 2. Olaszország 2, 3. Svájc 2, 4. Belgium 1. Rájátszás: Svájc–Olaszország 4:1

Negyeddöntő: Ausztria–Svájc 7:5, Uruguay–Anglia 4:2, Magyarország–Brazília 4:2, NSZK–Jugoszlávia 2:0

Elődöntő: Magyarország–Uruguay 4:2 (h. u.), NSZK–Ausztria 6:1

A 3. helyért: Ausztria–Uruguay 3:1

A döntő

NSZK–Magyarország 3:2 (2:2)

Bern, Wankdorf Stadion, 65 000 néző. Jv.: William Ling (angol)

NSZK: Turek – Posipal, Liebrich, Kohlmeyer – Eckel, Mai – Rahn, Morlock, Ottmar Walter, Fritz Walter, Schäfer

Magyarország: Grosics – Buzánszky, Lóránt, Lantos – Bozsik, Zakariás – Czibor, Kocsis, Hidegkuti, Puskás, Tóth Mihály

Gólszerzők: Puskás (7.), Czibor (9.), Morlock (11.), Rahn (19., 84.)

A góllövőlista élcsoportja:

11 gólos: Kocsis (magyar), 6 gólos: Probst (osztrák), Morlock (német), Hügi II (svájci), 4 gólos: Hidegkuti, Puskás (magyarok), Rahn, Schäfer, O. Walter (németek), Ballaman (svájci), Borges (uruguayi)

A döntőben szerepelt világbajnok nyugatnémet válogatott:

ANTON TUREK: A mindenki által csak Toninak nevezett kapus 1919. január 18-án Duisburgban született. A háború végéig a város csapataiban védett, kivéve az Ulmban töltött, 1941 és 1943 közötti korszakot. Sepp Herberger már 1936-ban, egy ifjúsági mérkőzésen felfigyelt rá. Pályafutása 1946 után teljesedett ki, az Eintracht Frankfurt (1946–1947), ismét a TSG Ulm (1947–1950), a Fortuna Düsseldorf (1950–1956) és a Mönchengladbach (1956–1957) kapuját őrizte. A válogatottban húsz találkozón szerepelt, ebből ötön a svájci vb-n. 1984. május 11-én Neussban hunyt el.

JOSEF POSIPAL: Az 1927. június 20-án a Temesvárhoz közeli Lugoson született hátvéd 16 éves korában került Németországba. Három kisebb klub (TSV Badenstedt, BW Wölpinghausen, Linden 07) után 1946 és 1949 között az Arminia Hannover, majd 1949 és 1958 között a Hamburger SV játékosa volt. Csak 1951-ben lett válogatott, akkor kapta meg a nyugatnémet állampolgárságot, 1956-ig 32 meccsen játszott, egy gólt szerzett a Nationalelfben. Jupp Posipal öt találkozón szerepelt Svájcban. Hamburgban hunyt el 1997. február 21-én.

WERNER LIEBRICH: Kaiserslauternben született 1927. január 18-án, ott is halt meg 1995. március 20-án. Egész pályafutását az 1. FC Kaiserslauternben töltötte, 1938 és 1962 között. Egy, a Tatabánya elleni mérkőzésen búcsúzott, Grosics Gyulával együtt. Két bajnoki címet nyert csapatával, 1951-ben és 1953-ban. Liebrich, aki mindörökre arról marad hírhedt a magyar futballtörténelemben, hogy a csoportmérkőzések során lerúgta Puskást, 1951 és 1956 között mindössze 16 meccset játszott a válogatottban, ezekből négyet a svájci világbajnokságon. 1995. március 20-án hunyt el a szülővárosában.

WERNER KOHLMEYER: 1924. április 19-én született Kaiserslauternben, 1941 és 1957 között a helyi csapatban játszott, kétszeres bajnok. 1957-től két idényt a Homburgban, majd egyet az SV Bexbachban töltött. A válogatottban 1951 és 1955 között 22 meccsen játszott. Öt világbajnoki mérkőzésen szerepelt Svájcban. Visszavonulása után élete kisiklott, mindössze 49 évesen, 1974. március 26-án a Mainzhoz közeli Mombachban hunyt el.

HORST ECKEL: A csapatkapitányon kívül a keret egyetlen tagja, aki Svájcban mind a hat találkozón pályára lépett. 1932. február 8-án született a Kaiserslauternhez közeli Vogelbachban, ott futballozott, mígnem 17 évesen a „vörös ördögök" közé került. 1949 és 1960 között az 1. FC Kaiserslautern játékosa volt, két bajnoki címet nyert. Pályafutását 1960 és 1966 között a Röchling Völklingenben zárta le. A gyorsasága miatt Agárnak (Windhund) becézett fedezet 1952 és 1958 között 32 meccsen játszott a válogatottban, részt vett az 1958-as vb-n is.

KARL MAI: 1928. július 27-én született a bajorországi Fürthben. 1942 és 1958 között az SpVgg Fürth tagja volt, majd 1958 és 1961 között a Bayern Münchenben futballozott. Pályafutása végén játszott még Svájcban (Young Fellows) és Ausztriában (Dornbirn) is. A válogatottban 1953 és 1959 között 21 meccs jutott neki, egy gólt is szerzett. A svájci vb-n öt találkozón szerepelt. 1993. március 15-én a szülővárosában hunyt el.

HELMUT RAHN: 1929. augusztus 16-án Essenben született, ugyanott halt meg 2003. augusztus 14-én. Az SV Altenessen, az SC Oelde 09, majd a Sportfreunde Katernberg egykori játékosa 1951 és 1959 között futballozott a Rot-Weiss Essenben. Bajnoki címet nyert 1955-ben, kupagyőztes lett 1953-ban. 1959-től egy szezont az 1. FC Kölnben töltött, majd hármat Hollandiában, a Sportclub Enschedében. Pályafutását a Meidericher SV-ban, Duisburgban zárta le. A Főnöknek (Der Boss) becézett csatár 40 válogatott meccsen 21 gólt ért el (1951–1960), Svájcban négy mérkőzésen négy gólt szerzett, kettőt a döntőben. Kiválóan játszott az 1958-as vb-n is (6/6), az esztendő végén a második legtöbb voksot kapta a *France Football* Aranylabda-szavazásán.

MAXIMILIAN MORLOCK: A nürnbergi születésű (1925. május 11.) Max 1940-ig a város Eintracht nevű klubjában, majd 1940 és 1964 között az 1. FC Nürnbergben futballozott. 1948-ban és 1961-ben bajnoki címet nyert a „Clubbal", amelynek színeiben mindent egybevetve körülbelül 900 mérkőzésen nagyjából 700 (!) gólt szerzett. A válogatottban (1950–1958) 26 találkozón 21 gólt ért el. Az 1954-es vb-n öt meccsen hat gólig jutott.1994. szeptember 10-én Nürnbergben hunyt el.

FRITZ WALTER: A Friedrichnek anyakönyvezett csapatkapitány 1920. október 21-én született Kaiserslauternben, 1928-ban a helyi FV kölyökjátékosa volt, majd 1929 és 1959 között az 1. FCK támadófedezete, belsőcsatára volt. 1951-ben és 1953-ban bajnoki címre vezette a „vörös ördögöket". Azon kevés játékos egyike, aki a háború alatt és utána is játszott a német, később nyugatnémet csapatban, 1940 és 1958 között 61 mérkőzésen 33 gólt szerzett. Mind a hat találkozón szerepelt a svájci vb-n (6/3), sőt 37 évesen kulcsszereplője volt a Svédországban az elődöntőbe jutott Nationalelfnek is (5/0), 2002. június 17-én Enkenbach-Alsenbornban hunyt el.

OTTMAR WALTER: Az ifjabbik Walter fiú (hivatalosan: Ottmar Kurt Herrmann Walter) 1924. március 6-án Kaiserslauternben született, ott is halt meg 2013. június 16-án. 1933 és 1942 között az 1. FC Kaiserslautern mezét viselte, majd a háború második felében, miközben északon, a haditengerészetnél szolgált, a Cuxhaven és a Holstein Kiel csapatában futballozott. 1946-tól még egy évtizeden át viselte aztán anyaegyesülete mezét, két bajnoki címnek volt tevékeny részese. 1950 és 1955 között húsz mérkőzésen tíz gólt szerzett a válogatottban, a svájci világbajnokságot 5/4-es mutatóval zárta.

HANS SCHÄFER: 1927. október 19-én született a Kölnhöz közeli Zollstockban, 2017. november 7-én hunyt el Kölnben. 1948 és 1965 között az 1. FC Köln játékosa volt, klubjával 1962-ben és 1964-ben országos bajnok lett. 1963-ban, 35 évesen az Év játékosának választották. A válogatottban 1952 és 1962 között 39 meccsen 15 gólt szerzett. Ő volt az első német futballista, aki három világbajnokságon is szerepelt (1954, 1958, 1962). Svájcban öt mérkőzésen négy gólt szerzett.

Szerepelt még a tornán: Heinz Kwiatkowski (1/0), Hans Bauer (2/0), Richard Hermann (1/1), Bernhard Klodt (2/1), Fritz Laband (3/0), Paul Mebus (1/0), Alfred Pfaff (1/1). Nem játszó tartalékok: Heinz Kubsch, Herbert Erhard, Karl-Heinz Metzner, Ulrich Biesinger.

Bajnokok, kupagyőztesek

ÚDA Praha

Hannover 96

Sporting CP

River Plate

	Ország	*Bajnok*	*Kupagyőztes*
EURÓPA	Albánia	Dinamo Tirana*	Dinamo Tirana
	Anglia	Wolverhampton Wanderers	West Bromwich Albon
	Ausztria	SK Rapid Wien	–
	Belgium	RSC Anderlecht	Standard Liège
	Bulgária*	Levszki Szófia	Lokomotiv Szófia
	Ciprus	Pezoporikosz	Çetinkaya Türk
	Csehszlovákia*	ÚDA Praha	–
	Dánia	Køge BK	–
	Észak-Írország	Linfield FC	Derry City
	Feröer-szigetek*	KÍ Klaksvík	–
	Finnország*	VIFK Vaasa	–
	Franciaország	Lille OSC	OGC Nice
	Görögország	Olympiakosz	Olympiakosz
	Hollandia	FC Eindhoven	–
	Írország	Shamrock Rovers	Drumcondra
	Izland*	ÍA (Akranes)	–
	Jugoszlávia	Dinamo Zagreb	Beogradszki SZK*
	Lengyelország	Unia Chorzów*	Gwardia Warszawa
	Luxemburg	Jeunesse Esch	Jeunesse Esch
	Málta	Sliema Wanderers	Floriana
	NDK	Turbine Erfurt	Vorwärts Berlin
	NSZK	Hannover 96	VfB Stuttgart
	Norvégia	Fredrikstad FK	Viking*
	Olaszország	Internazionale	–
	Portugália	Sporting CP	Sporting CP
	Románia	CCA Bucureşti	Flamura Roşie Arad
	San Marino	–	Libertas
	Skócia	Celtic FC	Celtic FC
	Spanyolország	Real Madrid	Valencia CF
	Svájc	FC La Chaux-de-Fonds	FC La Chaux-de-Fonds
	Svédország	GAIS	–
	Szovjetunió*	Szpartak Moszkva	Dinamo Moszkva
DÉL-AMERIKA*	Argentína	River Plate	
	Brazília		
	Rio de Janeiro	Flamengo	
	São Paulo	São Paulo FC	
	Minas Gerais	Atlético Mineiro	
	Rio Grande do Sul	Internacional	
	Torneo Rio–São Paulo	Corinthians	
	Chile	Colo-Colo	
	Kolumbia	Millonarios	
	Paraguay	Sportivo Luqueño	
	Peru	Mariscal Sucre	
	Uruguay	Peñarol	
ÉSZAK- ÉS KÖZÉP-AMERIKA	Egyesült Államok	New York Americans	New York Americans
	Mexikó	Marte	América
VÁLOGATOTTAK TORNÁI	Világbajnokság	NSZK	
	Európa-kupa	Magyarország	
	Brit válogatottak tornája	Anglia	

* naptári éves lebonyolítási rend

Kiskacsák nyerték meg az angol bajnokságot

- ***Edzőváltás után lett bajnok a Milan és a Real Madrid is***
- ***Mozambiki trió érkezett a Benficához***
- ***Munkaerő-tartalék ilyen jól még nem futballozott***

A XXI. század futballjában, különösen Roman Abramovics klubvásárlása óta egyáltalán nem okoz szenzációt, ha a Chelsea FC nyeri meg az angol bajnokságot. 1955-ben ellenben óriási meglepetést keltett. Még az sem túlzás, hogy a First Division ötvenes évekbeli történetében egyetlen bajnok címnyerése sem volt annyira váratlan, mint a „veteránoké". Veteránok? Igen, akkoriban még így becézték a Chelsea-t, a stadionhoz közeli szeretetotthonra utalva, amelyben a háborúban szolgált katonák töltötték öreg éveiket. A becenév némi fricska is volt azért, mert a csapat átlagéletkora általában elég magasnak számított.

Az 1952-ben a „kékekhez" érkezett Ted Drake, az Arsenal és az angol válogatott egykori világklasszis csatára ezen igyekezett változtatni. Átalakította a keretet, fiatal játékosokat épített be. Ő volt szigetország első „melegítős menedzsereinek" egyike, amit úgy kell érteni: a főnökök közül az elsők között végzett gyakorlati munkát a pályán is. Fontosnak tartotta a lelki tényezőket: minden játékosával kezet rázott a meccs előtt és sok sikert kívánt. A harmincas évek legjobb brit centerének megfiatalított csapatát Drake's Ducklingsnak, Drake kiskacsáinak kezdték becézni. A főnök még arra is ügyelt, hogy az egyesület régi címerét, amelyből egy jovi-ális veterán mosolygott a világra, megváltoztassa. Az 1952–1953-as szezonban még csak egy betűkombináció szerepelt az emblémában, aztán a következő idényben már – hiába a kiskacsás becézés – a két lábon álló oroszlán riogatta az ellenfeleket.

Eleinte sokkal félelmetesebbnek tűnt az állatok királya, mint a csapat. Ted Drake első évében a tizenkilencedik helyen végzett a Chelsea, mindössze egyetlen ponttal megelőzve a legjobb kiesőt. A nyolcadikként zárt 1953–1954-es ligaszezon már előrelépést jelentett, de még akkor sem sejtette senki, hogy az immár hivatalosan a „kékek" becenévre hallgató gárda a történetének ötvenedik évét az első bajnoki címmel ünnepli majd.

Peter Sillett tizenegyesgólja a Wolverhampton ellen. A londoni Chelsea ezzel óriásit lépett története első bajnoki címe felé

Roy Bentley, a Chelsea csatára fejel a Fulham ellen

Mi több, az első őszi fordulók után is valószínűbb volt a pokolra jutás, mint a mennybemenetel. A Chelsea sorozatban négy mérkőzését is elveszítette, majd miután a Manchester Unitedtől, amúgy remek mérkőzésen, 6:5-re kikapott (Seamus O'Connell mesterhármassal debütált, korábban erre csak George Hilsdon volt képes a klub színeiben, még 1906-ban), a tizenkettedik helyen szerénykedett. S már a novembert írták… Ám akkor mintha kicserélték volna a csapatot: a hátralévő fordulókban már csupán három vereséget szenvedett, s az utolsó előtti fordulóban, a Sheffield Wednesday legyőzésével az Angliában ünnepnek számító Szent György napon addigi története legnagyobb diadalát élte meg. Az Arsenal és a Tottenham után csupán harmadik londoni klubként nyert bajnoki címet. Még ennél is érdekesebb, hogy Ted Drake lett az első bajnok menedzser, aki játékosként is a csúcsra jutott.

A Chelsea-ben akkoriban nem játszottak nagy sztárok. A nemzetközi futballéletben egyedül a csapatkapitány és házi gólkirály, angol válogatott Roy Bentley volt ismert, aki egyébként 1956-ban az addigi klubtörténet legeredményesebb játékosaként búcsúzott el a „kékektől". Drake menet közben is alakította a csapatát. Eleinte Bill Robertson védett, de a hajrában kiszorította őt az ugyancsak skót Charlie, becenevén Chic Thomson, aki Ted Drake kifejezett óhajára került a Chelsea-be. Öt év alatt mindössze 46 bajnokin védett, ám a bajnoki címben óriási érdemei voltak. Különösen az első számú riválisWolverhampton elleni rangadó utolsó percében bemutatott bravúrja maradt emlékezetes. Húszan kaptak szerepet a bajnokcsapatban, Robertson (26 mérkőzés) vagy Thomson (16) előtt legtöbbször John Harris (31), Ron Greenwood (21), Stan Willemse (36), Ken Armstrong (39), Derek Saunders (42), Eric „Rabbit" vagyis Nyúl Parsons (42), John McNichol (40), Roy Bentley (41), Les Stubbs (27) és Frank Blunstone (23) játszott. A tartalékok közül Peter Sillett (21), Stan Wicks (21) és Jim Lewis (17) kapta a legnagyobb szerepet, Alan Dicks (1), Robert Edwards (1), Peter Brabrook (3), Bobby Smith (4), de még Seamus O'Connell (10) is csak epizodistának számított. A középhátvéd Ron Greenwood játékosként ugyan csupán a B-válogatottságig jutott, ám menedzserként aztán világhírt szerzett magának. A West Ham United történetének legsikeresebb szakvezetője lett, majd 1977 és 1982 között a „háromoroszlánosok" szövetségi kapitányaként tevékenykedett.

Az FA-kupát 1955-ben a Newcastle United vitte el. Csúcsot felállítva: korábban egyetlen gárda sem nyerte meg öt szezonon belül háromszor is ezt a trófeát. A „szarkák" történetük során hatodszor hódították el a serleget, s ezzel beállították a Blackburn Rovers és az Aston Villa akkori rekordját. Elsőként jutottak el a tizedik kupadöntőig. S ez még nem minden: a finálé első gólját Jackie Milburn a 45. másodpercben lőtte – ennél gyorsabban korábban senki sem szerzett gólt FA-kupa-döntőben, a Wembley-ben. Utóbbi rekordot csak 1997-ben javította meg Roberto Di Matteo, a Chelsea játékosa.

A Newcastle 3:1-re verte meg a Manchester Cityt, amely a 18. perctől tíz emberrel kényszerült játszani Jimmy Meadows sérülése miatt. Különös véletlen: 1952-ben, a „szarkák" előző FA-kupa-győzelmekor szinte ugyanakkor és ugyanott sérült meg Wally Barnes, az Arsenal futballistája. Mindkettőjüket a balszélső, Bobby Mitchell próbálta meg szerelni. Más kérdés, hogy a második félidőben a Doug Livingstone által irányított Newcastle két játékosa, Jackie Milburn és Len White is inkább csak statisztált lábsérülése miatt. Érdemes megemlíteni, hogy a győztesek kapuját az 1967-ben az első brit BEK-győztes, a Celtic kapuját védő Ronnie Simpson, a Manchester Cityét pedig az egykori hadifogoly, az angol futballban legendává emelkedett, német Bert Trautmann őrizte. A City középcsatára, a későbbi kiváló edző, Don Revie – akit lenyűgözött Hidegkuti Nándor játéka az Évszázad mérkőzésén – megpróbált hátrahúzódva, a középpályáról indulni, de ezúttal nem tudott gólt szerezni.

Jimmy Scoular és Roy Paul kivezeti csapatát az FA-kupa döntőjére

Az angol és a skót válogatott közötti óriási rivalizálásban utóbbiak hirdették magukat jobbnak, arra hivatkozva, hogy szemben a „háromoroszlánosokkal" (3:6, 1:7), ők „csak" 4:2-re kaptak ki a magyaroktól. Mi több, bő egy hónappal az angolok elleni, londoni mérkőzés után, májusban 3:1-es vereséggel megúszták a budapesti kirándulást úgy, hogy a szünetben még vezettek. Fölényüket a hagyományos Brit bajnokságban akarták igazolni. A Wembley-ben aztán (számukra) minden rosszul sült el. Don Revie kiválóan játszott a középcsatár posztján, a mindössze 18 éves Duncan Edwards (a második világháború utáni idők legfiatalabb válogatottja a háromoroszlános mezben) nagyszerűen mutatkozott be, a Wolverhampton belsőcsatára, Dennis Wilshaw négy gólig jutott, s még hármójukon is túltett a körülbelül Edwards édesapjával egykorú, a negyvenegyedik évében járó Stanley Matthews, aki az őrületbe kergette védőit a jobb szélen. A skótok történetük legsúlyosabb vereségét szenvedték el a Brit bajnokságok történetében, 7:2-re kaptak ki! Az angoloknak akadt még egy nagyszerű meccsük a szezonban: december elsején, százezer néző előtt, 3:1-re megverték a világbajnok nyugatnémeteket a Wembley-ben.

Olaszországban az AC Milan története ötödik bajnoki címét szerezte meg. Az első tizenkilenc fordulóban sportigazgatóként Guttmann Béla irányította a csapatot, amelybe az idény előtt világsztár érkezett: az uruguayi **Juan Alberto Schiaffino**. Akkoriban csatlakozott a kerethez Cesare Maldini és az argentin Eduardo Ricagni. Schiaffino jövetele hatással volt Nils Liedholm játékára is: a svéd szupersztár visszahúzódott a fedezetsorba. Az „ördögök" remekül kezdték a szezont, az első hét mérkőzésükön csak nyertek, a tizennegyedik után pedig hat ponttal vezettek

Az AC Milan bajnok tizenegye. Állnak, balról: Zagatti, Maldini, Bergamaschi, Liedholm, Nordahl. Elöl: Buffon, Schiaffino, Sørensen, Silvestri, Ricagni, Frignani

a közvetlen riválisaikkal szemben. Az első fél évet ugyan két meglepő döntetlen miatt „csupán" négypontos fórral zárták, de már akkor, január végén mindenki biztosra vette Itáliában, hogy a Milan lesz a bajnok. Két, február eleji vereség ellenben változást hozott: az új elnök, Andrea Rizzoli összekülönbözött a magyar edzővel, Guttmann menesztése után az uruguayi Héctor Puricelli, a klub korábbi csatára vette át a csapatot. Soha nem tudjuk már meg, hogy a váltás nélkül is az élen végzett volna-e a hullámvölgybe került legénység, mindenesetre Puricellivel aranyig jutott, méghozzá remek hajrával. Szükség volt rá, mert áprilisban már rosszabbul szerepelt, mint Guttmann-nal február elején. Ám az utolsó fordulókban szárnyalt, a Laziót 4:2-re, a Juventust 3:1-re, a Genoát 8:0-ra, a SPAL-t 6:0-ra verte meg. Az utolsó fordulóban, a Pro Patria elleni döntetlen már az ünneplés „hozadéka" volt. A gólkirályi címet, olaszországi pályafutása során ötödször, s egyben utoljára a csapatkapitány, **Gunnar Nordahl** szerezte meg. A bajnokcsapat alaptizenegye a következő volt: Lorenzo Buffon (32 mérkőzésen szerepelt) – Arturo Silvestri (26), Cesare Maldini (27), Francesco Zagatti (24) – Nils Liedholm (28), Mario Bergamaschi (32) – Jørgen Leschly Sørensen (30), Eduardo Ricagni (26), Gunnar Nordahl (33), Juan Alberto Schiaffino (27), Amleto Frignani (27). Játszott még: Eros Berlado (18), Alfio Fontana (13), Albano Vicariotto (12), Franco Pedroni (10), Valentino Valli (7), Riccardo Toros (2) és Sandro Vitali (1).

Franciaországban a Stade de Reims visszaült a trónra, négy ponttal előzte meg az ezüstérmes Toulouse-t. A címvédő Lille OSC döbbenetesen visszaesett, csak osztályozón maradt benn az élvonalban. A reimsiek játékosállománya kiemelkedett a mezőnyből, Albert Batteux, aki a klubja mellett a válogatottat is megkapta az 1954 végi, belgák elleni 2:2 után, mindkét helyen dirigálhatott. (Más kérdés, hogy akkoriban kevesebb jelentősége volt a franciáknál a kapitányi posztnak, a keretet Paul Nicolas vezetésével egy háromtagú válogató bizottság állította össze.) Mindazonáltal Batteux érdemei elvitathatatlanok, meg az is, hogy első mecscsén, a spanyolok elleni, a „kékek" által történelminek minősített 2:1-es madridi diadalnak öt reimsi (Armand Penverne, Robert Jonquet, Raymond Kopa, Léon Glowacki és René Bliard) volt a részese. A francia válogatottnak egyébként nagyszerű ősze volt, a fentiekből kiderült már, hogy az angolok is magukra találtak, ezért különösen nagy szenzációt keltett a Kopa tizenegyesgóljával kiharcolt 1:0-s párizsi győzelem májusban. Az addigra már a legjobb francia

játékosként ünnepelt Kopa köré épült a bajnokcsapat is: Paul Sinibaldi (34 mérkőzés) – Simon Zimny (31), Robert Jonquet (34), Raymond Cicci (27) – Armand Penverne (32), Michel Hidalgo (23) vagy Robert Siatka (25) – Léon Glovacki (31), Raymond Kopa (31), René Bliard (32), Jean Templin (25), Michel Leblond (31). A kiegészítőemberek: Raoul Giraudo (13), Michel Gavron (3), Arne Lundqvist (1) és Claude Prodoscini (1).

A Lille OSC valamennyire vigasztalódott a kupa megnyerésével, a párizsi Colombes Stadionban 5:2-re verte a Girondins de Bordeaux-t. Üröm az örömben – igaz, azt akkor még senki sem tudta –, hogy ezzel a sikerrel lezárult a textilváros csapatának nagy sorozata: tíz év alatt ötször hódította el a Francia Kupát. A csapatkapitány, **Marceau Somerlinck** mind az öt kupasikernek részese volt. Mindmáig ő az egyetlen a francia futball történetében, aki ugyanazzal a klubbal ötször is elnyerte a serleget. (Két további ötszörös győztes van még, de Dominique Bathenay és Alain Roche is két klubbal érte ezt el.)

Spanyolországban a Real Madrid megvédte bajnoki címét, ötpontos előnnyel utasította maga mögé a Barcelonát. Pedig nagyon rosszul indult az idény: a Valencia fedezete, José Mangriñán nem engedte levegőhöz jutni Di Stéfanót, csapata pedig 2:1-re nyert a Chamartínban. Az volt az első és utolsó hazai bajnoki meccs, amelyet a Madrid elveszített az idényben.

Az igazi meglepetés nem a királyi klub elsősége volt, hanem hogy Alfredo Di Stéfanót megelőzte a góllövőlista élén a Sevilla csatára, az akkor már 32 éves Juan Arza. Az andalúziai klub történetének első számú góllövője tizenhat szezon alatt 207 gólt szerzett, a kupamérkőzéseket is beszámítva. (A La Ligában „csak”349 meccsen 182 gól volt a mérlege.) A bajnokcsapat a második fél évben játszott jobban, de az edzőváltásnak (Enrique Fernández helyére a 14.

A Real Madrid bajnokcsapata. Állnak, balról: Villalonga edző, Juan Alonso, Fifo Navarro, Marquitos, Lesmes II, Muñoz, Zárraga, Juanito González, Benedicto gyúró. Elöl: Molowny, Olsen, Di Stéfano, Rial és Gento

forduló előtt José Villalonga került) nem volt köze a vártnál gyengébb rajthoz, akkor már az élen állt. Személyes ok miatt kellett az uruguayinak távoznia, kifejezetten rossz viszonyban volt Juan Antonio Ipiñával, a klub korábbi válogatott játékosával, majd edzőjével, nem mellékesen Fernández közvetlen elődjével, aki akkoriban technikai igazgatóként tagja volt a stábnak. A Real Madrid története szempontjából nyilván fontos megemlíteni az utolsó előtti fordulóban, a Metropolitanóban az Atlético Madrid ellen az argentin belsőhármassal (Olsen, Di Stéfano, Rial) aratott 4:2-es győzelmet, matematikailag az biztosította be a bajnoki címet. De még emlékezetesebb az 1955-ös esztendő második hazai mérkőzése: január 16-án, az Hércules ellen játszott először a csapat a Santiago Bernabéu Stadionban, miután egy másik meccsnapon, január 2-án a vezetőség egyhangú döntéssel úgy határozott, elnökéről nevezi el a Chamartín negyedben lévő, s addig annak a nevét viselő stadiont.

Muñoz, a Madrid kapitánya ünnepel

A Copa del Generalísimót, a Franco tábornokról elnevezett országos kupát 1955 tavaszán az Atlético de Bilbao nyerte meg a döntőig szenzációsan menetelő, a Valenciát 5:1, 1:4-gyel, a Real Madridot 3:1, 5:0-val búcsúztató FC Sevilla ellen. Ignácio Uribe szerezte a finálé egyetlen gólját. Két edzőfejedelem alakulata csapott össze, akkoriban még a baszkokat diadalra vivő Ferdinand Daučik volt a sokkal sikeresebb és parádésabb eredménylistával rendelkező, ám az argentin Helenio Herrera, a Sevilla mestere hamarosan „utánaeredt".

Az SL Benfica diadalmas legénysége. Állnak, balról: Costa Pereira, Ângelo, Caiado, Alfredo, Artur Santos, Jacinto, Bastos, Otto Gloria. Elöl: Zezinho, Arsénio, José Águas, Coluna, Palmeiro

Portugáliában tarolt a Benfica: megnyerte a bajnokságot és az országos kupát is. Mário Coluna, a gárda későbbi kapitánya megemlítette az egyik visszaemlékezésében, hogy az idény előtt három mozambiki játékos, a kapus Costa Pereira, a balhátvéd José Naldo és ő érkezett a csapathoz. Mindannyian játszottak már az első fordulóban, a Vitória Setúbal ellen 5:0-ra megnyert találkozón, Coluna két góllal debütált. Ő később tizenhét idényt játszott a csapatban, 1954-ben Otto Gloriánál mutatkozott be, majd 1970-ben ugyancsak a kiváló brazil mesternél búcsúzott. Costa Pereira tizenhárom idényen keresztül szolgálta a Benficát, mindössze Naldónak jutott szerényebb szerep, igaz, húsz meccsen játszva is nyert két bajnoki címet. Ez még egy másik, de nagyon erős gárda volt ahhoz képest, amelyik aztán 1961-ben, már Guttmann Béla irányí-

tásával, felült Európa trónjára. Ebben az idényben még „csak" Costa Pereira, Ângelo, Coluna és Águas játszott a későbbi nagy sztárok közül. Így festett a Sporting CP elleni kupadöntőt megnyerő gárda: Costa Pereira – Jacinto, Ângelo – Caiado, Artur, Alfredo – Zezinho, Arsénio, Águas, Coluna, Palmeiro. Közülük a jobbszélső és a jobbösszekötő kevesebbet szerepelt a bajnokságban, helyettük Calado és Fialho játszott többnyire. A Benfica azonos pontszámmal végzett az élen a Belenensesszel, jobb gólarányával gyűjtötte be a címet a különösen az idegenbeli mérkőzésein remeklő városi vetélytárssal szemben.

Ausztriában az utolsó forduló előtt még két csapatnak volt esélye a bajnoki elsőségre: a Viennának és a Wiener Sportclubnak. Előbbi egypontos előnyel várta a június 25-i játéknapot. Ha nyert volna, gond nélkül bajnok – ám 3:1-re kikapott az FK Austria lila-fehéreitől. A párhuzamos mérkőzésen a WSC-nek „csak" le kellett volna győznie a mezőny második felébe tartozó Grazer AK-t. Horak már az ötödik percben megszerezte a vezetést, de a graziak Maier révén a hetvenedik percben kiegyenlítették, s így, tizenegy éves szünet után ismét, a Vienna lett a bajnok. Több kiváló futballista is szerepelt az új bajnokcsapatban, mint Karl Schmied kapus, vagy a mezőnyjátékosok közül Karl Koller, Hans Menasse és Joschi Walter, de a szenzációt az alig 17 éves Hans Buzek bemutatkozása jelentette. A szikrázóan tehetséges csatár, aki a pályafutása során végül 42 válogatottságig jutott, az 1954–1955-ös idényben három bajnoki címet nyert a Vienna csapataival, kettőt a korosztályos alakulatokkal, egyet a felnőttekkel. A következő idényben, az 1955–1956-osban már őt ünnepelték az élvonal gólkirályaként.

Az NSZK-ban a Kaiserslautern öt év alatt negyedszer jutott a döntőbe, viszont ahogyan egy évvel korábban, úgy 1955-ben is veszített. Ezúttal a története első (és utolsó) bajnoki finaléját játszó Rot-Weiss Essen ellen. A szezon meglepetéscsapatát a Schalke korábbi klasszisa, Fritz Szepan dirigálta, a kulcsjátékos a berni világbajnoki döntő hőse, Helmut Rahn volt. Ám az Ottmar Walter hiányában is négy világbajnokkal (Kohlmeyer, Liebrich, Eckel, Fritz Walter) felálló Lauternt nem ő, hanem a balszélső, az élete mérkőzését játszó Franz Islacker verte meg. A már az 1953-as DFB-kupa-győzelemben is főszerepet vállaló csatár három góllal járult a 4:3-as győzelemhez, a döntő találatot már azt követően szerezte, hogy Eckellel ütközve megsérült a térdén. A szövetség kupáját a Karlsruher SC nyerte meg a Schalke 04 ellen, ugyancsak nagyszerű, izgalmas csatában (3:2). Érdekes, hogy a finálé mindkét csapatát osztrák edző irányította: a győztest Adolf Patek, a vesztest Eduard Frühwirth. Játszott a KSC-

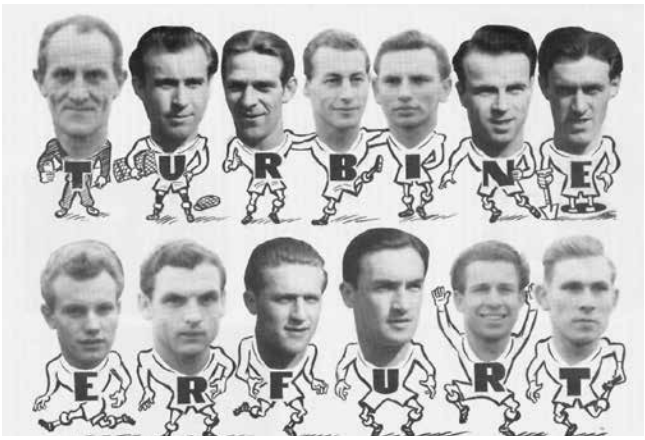
A Rot-Weiss Essen a Kaiserslautern ellen nagy meglepetésre bajnoki címet nyert csapatának ünneplése, több tételben

ben „Spitz” Antoine Kohn, egy luxemburgi csatár is, aki később edzőként szerzett magának európai hírnevet, a nyolcvanas években az Ajaxot is irányította.

Az NDK futballtörténetében először védte meg egy csapat a bajnoki címet: ismételt a Turbine Erfurt. Az idény előtt csatlakozott az elithez a Vorwärts Berlin, de az illetékesek továbbra is kevesellték a fővárosi, értsd, kelet-berlini kontingenst az Oberligában. Az 1954. novemberi átszervezések részeként a Dynamo Dresdent átköltöztették Berlinbe, s miután az ország északi része is fehér folt volt a futballtérképen, az Empor Lauter átkerült Rostockba. Még cifrább a Wismut Aue esete, amely a Wismut Karl-Marx-Stadt nevet kapta, bár nem költözött a „névadó” városba, hanem maradt Auéban. A fentiek mellett néhány átigazolással a szövetség kiválasztott klubokba koncentrálta a legjobb játékosokat. Az egyesületek többsége a BSG (Betriebbsportgemeinschaft, Üzemi sportegyesület) jelzés helyett az SC-t (Sportclub) kapta.

A Bossnak, Főnöknek becézett Helmut Rahn a rajongóival

A Turbine Erfurt az ötvenes évek közepén uralta a keletnémet bajnokságot. Fent, balról: Hans Carl edző, Nitsche, Hoffmeyer, Nordhaus, Franke, Löffler, Müller. Lent: Weise, Rosbigale, Vollrath, Hermsdorf, Konzack, Wallroth

A Szovjetunióban visszatértek a régi idők, ismét a Dinamo Moszkva nyerte meg a bajnoki címet, megelőzve az előző két idény legjobbját, a moszkvai Szpartakot. Ugyanakkor meglepetést keltett, hogy a következő két helyen két olyan, korábban „ismeretlen” alakulat végzett, mint az 1954 elején Dinamóból Szpartakká lett minszki (ez volt az első alkalom, hogy fehérorosz egyesület bajnoki dobogóra került) és a leningrádi „Munkaerőtartalék”, vagy a Trudovije Rezervi. Utóbbi is az idény elején váltott nevet, „jogelődje” a Dinamo Leningrád volt. A moszkvai bajnokcsapat alaptizenegye: Jasin (24 mérkőzésen szerepelt) – Krizsevszkij (24), B. Kuznyecov (22), Rogyionov (21) – Bajkov (23), Rizskin (15) – Sabrov (24), V. Iljin (24), Bondarenko (21), Mamedov (15), Szavduhin (18). További hét

Négy szovjet extraklaszis egy képen (balról): a nagyon fiatal Sztrelcov Szimonjannal, Basaskinnal és Nettóval

játékos kapott még szerepet, köztük négy meccsen a legendás Konsztantyin Beszkov, akinek ez volt a búcsúidénye. Beszkov 34 évesen elköszönt, a Torpedóban ellenben bemutatkozott egy csodagyerek, a tizenhetedik évében járó Eduard Sztrelcov. A Szovjetunió kupáját a Dinamo Kijev nyerte meg, ez volt az ukrán klub történetének első diadala. A jereváni Szpartak elleni győztes gólt (2:1) a kárpátaljai futball legendája, Mihail Koman, azaz Román Mihály lőtte. Mellette még két, magyarul is jól beszélő tagja volt az ukrán csapatnak: a már harmincéves Mihalina Mihály, aki 1955-ben első kárpátaljaiként kapta meg a Szovjetunió érdemes sportmestere címet, valamint a munkácsi Popovics Tibor.

A Boca Juniors visszafoglalta az argentin trónt. Állnak, balról: Ernesto Lazzatti edző, Lombardo, Mouriño, Musimessi, Colman, Otero, Pescia. Elöl: Navarro, Baiocco, Borello, Rosello, Marcarián

Argentínában a Boca Juniors – talán bajnokcsapatai közül a leggyengébb kerettel – meglepetésre minden riválisát megelőzte. Akadtak azért jó futballistái, elsősorban a társgólkirály, José Borello, aki 1955-ben tagja volt a kontinensbajnok argentin válogatottnak is, klubtársai közül Julio Elías Musimessivel, Juan Carlos Colmannal és Francisco Lombardóval együtt.

Rio de Janeiróban ismét a Flamengo, az alapításának négyszázadik évfordulóját ünneplő São Paulóban a Corinthians diadalmaskodott. A Corban, amely ugyan a tizenötödik állami bajnoki címét szerezte, de ezt követően 1977-ig nem nyert újabbat, olyan klasszisok játszottak, mint a következő években kétszeres világbajnok Gilmar kapus, illetve a csatár Baltazar. Az edzői pályafutása során hét paulista bajnoki címet nyerő Osvaldo Brandão alaptizenegye a következő volt: Gilmar – Homero, Alan – Idário, Goiano, Roberto – Cláudio, Luizinho, Baltazar, Rafael, Simão.

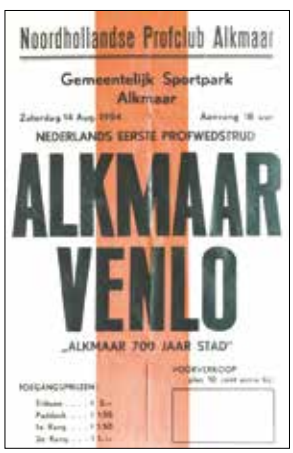
A Corinthians az ötvenes évek első felében – az 1955 nyári Charles Miller nemzetközi tornával bezárólag – nyolc értékes címet gyűjtött. Háromszor (1951, 1952, 1954) megnyerte a paulista bajnokságot és ugyanannyiszor a Rio-São Paulo-tornát (1950, 1953, 1954), valamint egyszer a venezuelai mini klubvilágbajnokságot (1954).

Uruguayban a Peñarol óriási, tízpontos előnnyel megnyerte a bajnokságot – mégpedig veretlenül. A tizennyolc bajnoki meccséből tizennégyen győzött, mindössze tizenegy gólt kapott. Juan López bő keretében Roque Máspoli, Luis Borghini, Luis Maidana, Mirto Davoine, Francisco Vanoli, Víctor Rodríguez Andrade, Roberto Gonzalvo, Joel Romero, Juan C. González, Obdulio Varela, Osvaldo Balseiro, Roberto Saba, Pedro Nardelli, Carlos Borges, Américo Galván, Fabiano Pereyra, Juan Hohberg, Juan Alberto Schiaffino, Julio César Abbadie, Oscar Míguez, Juan Romay, Rodolfo Pippo kapott helyet.

Pusztító szökőár után született meg a holland profi futball

Ki gondolná, hogy az 1953. február elsején Hollandiára tört pusztító szökőár és vihar, a közel kétezer áldozatot követelő árvíz áttételesen bár, de jelentős szerepet játszott az ország profi futballjának megszületésében? Látva az ország szörnyű állapotát, s észlelve az emberekben elhatalmasodó pánikot, a külföldön játszó futballisták, Ben Appel és Theo Timmerman kezdeményezésére elhatározták, hogy a párizsi Parc des Princes-ben jótékonysági mérkőzést játszanak az áldozatok, illetve családjaik megsegítésére. A KNVB, a Holland Labdarúgó-szövetség először nem járult hozzá a találkozó megrendezéséhez, mivel akkori szabályai szerint a légiósnak felcsapott játékosok „törvényen kívülinek" számítottak, nem játszhattak a válogatottban, még ha vitathatatlanul az ország legjobbjai is voltak. A KNVB inkább megszervezte a maga jótékonysági mérkőzését is, március hetedikén a „hivatalos" holland válogatott 2:1-re kikapott a dánoktól. Bernhard herceg, Julianna királynő férje személyes kérésére azonban megváltoztatta az álláspontját, engedélyezte a légiósok meccsét. A franciák ellen (Faas Wilkes kivételével) a legjobb holland játékosok léptek pályára: Frans de Munck (1. FC Köln) – Gerrit Vreken (Nantes), Cor van der Hart (Lille OSC), Arie de Vroet (Rouen) – Rinus Schaap (Racing Club de Paris), Joop de Kubber (Bordeaux) – Bram Appel (Stade de Reims), Theo Timmerman (Nîmes Olympique), Jan van Geen (Nantes), Bertus de Harder (Girondins de Bordeaux) és Kees Rijvers (St-Étienne). A holland profi válogatott néven szereplő alakulat kedvéért nyolcezer szurkoló utazott Párizsba az anyaországból. Megérte: sokáig emlékezetes összecsapáson a „légiósok" 2:1-re megverték a francia együttest. A KNVB – a csapat játékerejét és népszerűségét látva – belátta, tarthatatlan merev ragaszkodása az amatőrszabályokhoz. 1954 őszén engedélyezték Hollandiában is a professzionalizmust.

De ez sem ment egyszerűen... 1953. december 20-án megalakult a NBVB, a Nederlandse Beroep Voetbalbond, a Holland Hivatásos Labdarúgó-szövetség. Tíz klub lépett a tagjai közé: az Alkmaar '54, a BVC Amsterdam, a Fortuna '54 (a magyar edző, Veréb József irányításával), a BV De Graafschap, a Den Haag, a Rapid '54, a BVC Rotterdam, a Twente Profs, az Utrecht és a Sportclub Venlo '54. A BV vagy BVC rövidítés a nevekben a „hivatásos" státusra utalt: Beroepsvoetbal vagy Beroepsvoetbalclub. Az első profi mérkőzést a Hágához közeli Wassenaarban játszotta 1954. július 31-én az Alkmaar '54 és a BVC Amsterdam. Azt még a két gárda egymás között kötötte le, ám két héttel később, Alkmaar város alapításának 700. évfordulóján már a program fénypontja az NBVB által szervezett barátságos 90 perc volt a helyi csapat és a Venlo '54 között. Az Alkmaar '54 13 000 néző előtt nyert 3:0-ra.

Az első profi mérkőzés plakátja

A KNVB továbbra sem akart hallani a profikról, ezért 1954 szeptemberében két bajnokság kezdődött az országban. Szeptember 4-én a FIFA által is elfogadott, a KNVB által szervezett sorozat,

A Willem II bajnokcsapata. Állnak, balról: Brooymans, Becx, Smolders, Van Loon, Van Bladel, Feyt, Formannoy. Elöl: Van Beers, Van Roessel, De Bruijckere, De Jong

egy héttel később, szeptember 11-én pedig a profiké, az NBVB égisze alatt. Mindkét fél tudta már az első pillanattól kezdve, hogy a helyzet tarthatatlan. A KNVB azért, mert okkal tartott attól, hogy legjobb játékosait előbb-utóbb elviszik a profik. Az NBVB pedig azért, mivel nem lehetett tagja a FIFA-nak (a világszervezet minden országból csak egy szövetséget fogad soraiba), így csapatai csak egymás között játszhattak.

Bram Appel és a kapus Frans de Munck kivezeti a holland profik válogatottját a „sorsfordító" párizsi mérkőzésre

November 25-én megszületett a béke, a két szövetség egyesült. Az NBVB által addig lejátszott tizenegy forduló eredményeit törölték. A tíz profiklub közül az Utrecht beleolvadt az Elinwijkbe, a Twente Profs a Tubantiába, a Sportclub Venlo '54 pedig VVV-be. A Rapid '54 egyesült a Julianával, megalakítva a Rapid JC-t. A rotterdami és a hágai egyesület Flamingo's néven fuzionált, majd később megváltoztatta a nevét Holland Sportra. A további négyet (BV De Graafschap, BVC Amsterdam, Alkmaar '54 és Fortuna ,54) beosztották a KNVB bajnokságának első osztályába. (A teljes kép kedvéért: két KNVB-klub, a Kerkrade és a Bleijerheide unióra lépett, életre keltve a Roda Sportot.)

Így jött létre az első profi bajnokság, hivatásos vagy félprofi alakulatokkal a mezőnyben. Az induló szezon még a régi kluboké volt: a legjobb négybe a Willem II, a NAC és a két eindhoveni, a PSV és a címvédő FC Eindhoven jutott, a tilburgiak nyertek.

AZ ÉV CSAPATA

A Real Madrid teljesítette Don Santiago álmát

Nyilvánvalóan logikus lenne „várni egy évet”, s a Real Madridot az első BEK-győzelme esztendejében, az 1955–1956-os idénynél a legjobbként ünnepelni. De Don Santiagónak, azaz Bernabéu elnöknek már egy esztendővel korábban teljesült az álma: a csapata, igaz, akkor még nem hivatalosan, Európa legjobbja lett. Megvédte a spanyol bajnoki címet, s két sima győzelemmel elhódította a Latin Kupát is. Az 1954–1955-ös Madrid még valóban spanyolok csapata volt, noha kulcsszerepet játszott benne három argentin, Alfredo Di Stéfano, az idény elején érkezett Héctor Rial, valamint az előző szezonbelinél kevesebb szerepet kapó Roque Olsen. A Real Madrid még az 1954 tavaszán a klubbal bajnoki címet nyerő Enrique Fernández Violával kezdte az évet, majd decemberben José Villalonga váltotta. Az uruguayi edző az első helyen adta át az együttest, s Villalongával mindvégig meg is tartotta azt.

Az 1954–1955-es idény alapcsapata

JUAN Adelarpe ALONSO: A Baszkföldről származó kapus 1927. december 13-án született, a Keriztetxiki, a Logroñes és a Racing Ferrol tagja volt, mígnem 1949-ben a Real Madridhoz igazolt. 1960-ig ötszörös bajnok, ötszörös BEK-győztes, kétszeres Latin Kupa-győztes lett, kétszer szerepelt a spanyol válogatottban. Szülővárosában, Hondarríbiában hunyt el 1994. szeptember 8-án.

AZ EDZŐ

Sikertréner – futballista múlt nélkül

José Villalonga Llorente soha nem volt jó futballista. Córdobában született 1919. december 4-én, kedvtelésből időnként be-beállt játszani egy-egy helyi csapatba, de inkább lelkes szurkolónak számított. A hadsereg kiképzőtisztjeként hasznosította testnevelő tanári diplomáját egészen 1952-ig, amikor a Real Madrid kötelékébe került. 1954 végén lett, modern kifejezéssel élve, pályaedzőből vezetőedző. Három idény alatt nyert két bajnoki címet, két Latin Kupát, s győzött a Bajnokcsapatok Európa-kupája első két kiírásában is. Az első BEK-győzelemmel mindmáig élő rekordot állított fel: 36 évesen és 184 naposan az eddigi legfiatalabb edző a trófea elhódítói között. Távozása után a spanyol szövetség alkalmazottja lett, az ifjúsági válogatott erőnlétéért felelt, aztán 1959 és 1962 között már az Atlético Madridot dirigálta. Nem eredménytelenül: 1960-ban és 1961-ben a Copa del Generalísimo győztese, majd 1962-ben a Kupagyőztesek Európa-kupája nyertese lett. Ő volt az első edző, aki két különböző gárdával is európai kupagyőztes lett, illetve két különböző nemzetközi kupát is megnyert a klasszikussá vált európai sorozatok közül. 1962-ben visszatért az RFEF kötelékébe, szövetségi kapitányi kinevezést kapott. 1964-ben kontinensbajnok lett hazája válogatottjával. 1966-ban, az angliai világbajnokság után megvált a kapitányi poszttól, a következő évtől 1973. augusztus hetedikei haláláig a szövetség edzőképzőjének igazgatójaként képezte a jövő trénereit.

MARQUITOS: Marcos Alonso Imaz 1933. április 16-án Santanderben született, a helyi Racingból 1954-ben került a királyi klubba, ahol 1962-ig öt bajnoki címet nyert, s ugyanennyi BEK-győzelmet szerzett. Kétszeres Latin Kupa-, egyszeres Spanyol Kupa-győztes (Copa del Generalísimo) lett, kétszer szerepelt a spanyol válogatottban. Azon ritka futballdinasztiák egyikének a tagja, amelyben a nagyapa, az apa és a fiú is világhírű játékos lett. Marquitos fia, Marcos Alonso Peña BEK-döntőt játszott a Barcelonával, illetve 22-szeres spanyol válogatott volt a nyolcvanas években. A család legifjabb híressége, Marcos Alonso Mendoza 2017-ben angol bajnok lett a Chelsea-vel. A nagypapa ezt már nem élhette meg, 2012. március 6-án Santanderben elhunyt.

FIFO: Joaquin Navarro Perona: 1921. augusztus 2-án született Katalóniában, Gavában. Az 1941–1942-es idényt a CF Barcelonában töltötte, megnyerte a Copa del Generalísimót, aztán a Sabadellben játszott 1949-ig. Huszonnyolc évesen új szakasz kezdődött a pályafutásában, a Real Madrid tagja lett. 1957-ig három bajnoki címet, két BEK-et és két Latin Kupát nyert. Ő volt az első spanyol futballista, aki (1953-ban) játszhatott a világválogatottban. Ötször szóhoz jutott a spanyol válogatottban is. 2002. november 6-án Barbastróban hunyt el.

RAFAEL LESMES Bobed: Spanyolország afrikai városában, Ceutában született 1926. november 9-én. 1945-ben az Atlético Tetuánban kezdte profi pályafutását, addigra megfordult három kis klubban (África Ceutí, Ibarrola, Betis Jadú). 1949 és 1952 között a Valladolidot erősítette, nagyrészt a bátyjával, Franciscóval együtt, ezért is bukkan fel a neve a korabeli sportsajtóban Lesmes II-ként. 1952 és 1960 között négy bajnoki címet és öt BEK-elsőséget szerzett a Real Madriddal, tagja volt két Latin Kupa-győztes csapatnak is. Pályafutása utolsó éveit ismét a Valladolidban töltötte (1960–1963). A kétszeres spanyol válogatott védő Valladolidban hunyt el 2012. október 8-án.

MIGUEL MUÑOZ Mozún: A nagy idők egyetlen madridi születésű Real-csillaga 1922. január 19-én jött a világra, de csak huszonhat évesen került a királyi klubba. Addig ifistaként a Ferroviaria, a Girod és az Imperio, majd a Logroñes (1943–1944), a Racing Santander (1944–1946), aztán a Celta Vigo (1946–1948) játékosa volt. Egy évtizeden át, 1958-ig játszott a Real Madridban, négyszeres bajnok, háromszoros BEK-győztes, kétszeres Latin Kupa-győztes lett. Hétszer játszott a spanyol válogatottban, többnyire jobbfedezetet. Visszavonulása után minden idők legsikeresebb Real Madrid-edzőjévé emelkedett, egyebek mellett kilenc bajnoki elsőséggel, két BEK-diadallal, Világkupa-győzelemmel. Két periódusban 63 mérkőzésen irányította a spanyol válogatottat, amellyel 1984-ben Eb-ezüstérmet nyert. Madridban hunyt el 1990. július 16-án.

JOSÉ MARÍA ZÁRRAGA Marín: Ő is Baszkföldön, Areetában (spanyolul Las Arenasban) jött a világra 1930. augusztus 15-én. Helyi csapatokban (Ibarra, Universidad de Deusto, Arenas) kezdett játszani, de a negyvenes évek utolsó szezonját, majd az ötvenesekből az elsőt már a Real Madrid fiókcsapatában, a Plus Ultrában töltötte. 1951 és 1962 között alapembernek számított a Real Madridban, ötszörös bajnok, egyszeres kupagyőztes, ötszörös BEK-győztes, kétszeres Latin Kupa-győztes, egyszeres Világkupa-győztes lett. Nyolcszor szerepelt a spanyol válogatottban. Madridban hunyt el 2012. április 3-án.

LUIS MOLOWNY Arbelo: A Kanári-szigetek szülötte, 1925. május 12-én Santa Cruz de Tenerifén jött a világra. A CD Vera, a Santa Cruz (1942–1943), majd a Marino (1943–1946) egykori csatára 1957-ig tizenegy szezont töltött a Real Madridban. Kétszeres bajnokként, kupagyőztesként, BEK- és Latin Kupa-győztesként búcsúzott. Hétszer játszott a válogatottban, amellyel negyedik lett az 1950-es Mundialon. Visszavonulása után edzőként irányította a spanyol válogatottat (1969), illetve négy időszakban is a Real Madridot. Las Palmason hunyt el 2010. február 12-én. A bajnokságban, ebben az idényben négy meccsel többet játszott nála Joseito, azaz José Iglesias, aki két évvel Paco Gento előtt érkezett, ugyancsak a Racing Santanderből.

José HÉCTOR RIAL Laguía: Az argentínai Pergaminóban született 1928. október 14-én. A San Lorenzóban játszott otthon, majd 1949-ben, sok híres társával együtt, Kolumbiába költözött. Három éven át az Independiente Santa Fé tagja volt. 1952-től két és fél éven keresztül a montevideói Nacional mezét viselte. Egyszeres bajnok lett. Uruguayból került a Real Madridhoz, amellyel 1961-ig négyszeres bajnok, ötszörös BEK-győztes, kétszeres Latin Kupa-győztes, egyszeres Világkupa-győztes lett. 1961-ben rövid ideig a chilei Union Española, 1961–1962-ben a barcelonai Español, végül pályafutása utolsó idényében az Olympique Marseille csatára volt. Öt mérkőzésen egy gólt szerzett a spanyol válogatottban. 1991. február 24-én Madridban hunyt el.

ALFREDO Stéfano DI STÉFANO Laulhe: Minden idők egyik legjobb játékosa Buenos Airesben született 1926. július 4-én. A River Plate (közben rövid ideig az Huracán), majd a bogotái Millonarios játékosa volt. 1953-tól 1964-ig játszott a Real Madridban. Argentínában egy, Kolumbiában négy, Spanyolországban nyolc bajnoki címet nyert. A királyi klubbal megnyerte a BEK első öt kiírását, mindegyik döntőben szerzett gólt. A spanyol kupa és a klubvilágbajnokság győztese is lett. Játszott az argentin, a kolumbiai és a spanyol válogatottban is. 1947-ben megnyerte az Albicelestével a dél-amerikai bajnokságot. 2014. július hetedikén Madridban hunyt el.

JOSÉ LUIS PÉREZ-PAYA Soler: 1928. március 2-án Solerben született, az Universidad de Deusto, a Baracaldo CF és a CD Alcoyano tagja volt 1950-ig, aztán néhány hónapig a Real Sociedad, majd az Atlético Madrid játékosa volt, 1951-ben a bajnoki címet és a szuperkupát is elhódította a csapattal. 1953 és 1957 között játszott a királyi klubban, kétszer nyerte meg a bajnokságot, a Latin Kupát és a Bajnokcsapatok Európa-kupáját is. 1970 és 1975 között a Spanyol Labdarúgó-szövetség elnöki tisztét töltötte be. Valamivel kevesebbet játszott nála ebben az idényben a belsőcsatárok első számú tartalékává visszaszorult Roque Olsen.

FRANCISCO GENTO López: Paco Gento Guamizóban született 1933. október 21-én. Tizenéves korának klubjai a Nueva Montaña, az Union Club Astillero és a Rayo Cantabria voltak, 1952-től egy idényt a Racing Santander balszélsője volt. 1953 és 1971 között játszott a Real Madridban, az egyetlen futballista a világon, aki hat megnyert BEK-döntőben szerepelt, a két Latin Kupa-győzelem, a Világkupa-diadal és a két Spanyol Kupa-elsőség mellett tizenkétszeres (!) spanyol bajnok. A válogatottban 43 mérkőzésen öt gólt szerzett, tagja volt az 1964-ben Európa-bajnok csapatnak. Alfredo Di Stéfano halála óta a Real Madrid tiszteletbeli elnöke.

LATIN KUPA

Real Madrid–Stade de Reims, első felvonás

Egyéves szünet után, 1955 júniusában is megrendezték a spanyol, az olasz, a portugál és a francia élklubok nemzetközi tornáját, a Latin Kupát. Ezúttal csak a Benfica mondta le a részvételt, a „sasokat" egy másik lisszaboni alakulat, a Belenenses helyettesítette. A másik három országot a bajnok, tehát a Real Madrid, az AC Milan és a Stade de Reims képviselte. A királyi klub Zárraga és Pérez-Paya góljával 2:0-ra megverte a portugál liga második helyezettjét, s ezzel bejutott a döntőbe. A másik ágon a Reims óriási, 150 perces csatában 3:2-re nyert Milánó „ördögei" ellen. Glovacki és Sørensen talált a kapuba a rendes játékidőben, majd Templin vezetést szerzett a franciáknak a 100. percben. Liedholm ezt kiegyenlítette a 115. percben, következhetett az újabb 2×15 perc. Ebben (pontosan a 138. játékpercben) ismét Glovacki szerzett gólt, így a reimsiek jutottak a döntőbe. A Milan később a bronzmérkőzésen 3:1-es győzelemmel vigasztalódott.

Héctor Rial a Reims ellen

A Latin Kupa öt napjában a résztvevők között gyakori téma volt a *L'Équipe,* a francia sportnapilap ötlete, egy európai kupasorozat kiírása. Azt azonban csak kevesen gondolták, hogy a következő idényben megszülető Bajnokcsapatok Európa-kupája első döntőjét 1956-ban, ugyancsak a Hercegek Parkjában, ugyanaz a két csapat vívja majd, mint az 1955-ös Latin Kupa-finálét. S mindkétszer a Real Madrid nyert… 1955-ben az argentin Héctor Rial két góljával 2:0-ra.

DÉL-AMERIKAI BAJNOKSÁG, 1955

Micheli lőtte a döntő gólt

Chilében találkozott 1955. február 27. és március 30. között a dél-amerikai elit, a brazilok, a bolíviaiak és a kolumbiaiak kivételével. A Guillermo Stábile által irányított, nagy esélyes argentinokra a házigazdák voltak a legveszélyesebbek, soraikban Jorge Robledóval és a torna legjobb játékosának választott Enrique Hormazáballal. Utóbbi lőtte egyébként a dél-amerikai bajnokságok történetének ezredik gólját. Az 1955-ös kiírás az utolsó mérkőzésen dőlt el, két veretlen gárda találkozott. A Musimessi – Dellacha, Vairo, Lombardo – Balay, Gutiérrez – Micheli (Vernazza), Cecconato, Borello, Labruna, Cucchiaroni összeállításban játszó, tehát európai légiósait természetesen nélkülöző argentin válogatott éppen a lecserélt Rodolfo Michelinek, a torna gólkirályának a találatával 1:0-ra nyert.

Bajnokok, kupagyőztesek

RSC Anderlecht

Rot-Weiss Essen

AC Milan

Peñarol

	Ország	*Bajnok*	*Kupagyőztes*
EURÓPA	Albánia	Partizani*	Dinamo Tirana
	Anglia	Chelsea FC	Newcastle United
	Ausztria	First Vienna	–
	Belgium	RSC Anderlecht	Royal Antwerp FC
	Bulgária*	CDNA	CDNA
	Ciprus	AE Lemeszou	EPA
	Csehszlovákia*	Spartak Praha Sokolovo	–
	Dánia	Aarhus GF	Aarhus GF
	Észak-Írország	Linfield FC	Dundela FC
	Feröer-szigetek*	KÍ Klaksvík	–
	Finnország*	Turun Pyrkivä	–
	Franciaország	Stade de Reims	Lille OSC
	Görögország	Olympiakosz	Panathinaikosz
	Hollandia	Willem II	–
	Írország	St. Patrick's Athletic	Shamrock Rovers
	Izland*	ÍA (Akranes)	–
	Jugoszlávia	Hajduk Split	FK Partizan*
	Lengyelország *	Polonia Bytom	Gwardia Warszawa
	Luxemburg	Stade Dudelange	Fola Esch
	Málta	Floriana FC	Floriana FC
	NDK	Turbine Erfurt	Wismut Karl-Marx-Stadt
	NSZK	Rot-Weiss Essen	Karlsruher SC
	Norvégia	Larvik Turn & IF	Skeid*
	Olaszország	AC Milan	–
	Portugália	SL Benfica	SL Benfica
	Románia	Flamura Roşie Arad	Metalul Reşiţa
	Skócia	Aberdeen FC	Clyde
	Spanyolország	Real Madrid	Atletico Bilbao
	Svájc	FC La Chaux-de-Fonds	FC La Chaux-de-Fonds
	Svédország	Djurgårdens IF	–
	Szovjetunió*	Dinamo Moszkva	Dinamo Kijev
DÉL-AMERIKA*	Argentína	Boca Juniors	
	Brazília		
	Rio de Janeiro	Flamengo	
	São Paulo	Corinthians	
	Minas Gerais	Atletico Mineiro	
	Rio Grande do Sul	Renner	
	Torneo Rio–São Paulo	Portuguesa	
	Bolívia	Litoral	
	Chile	Universidad Católica	
	Kolumbia	Atlético Nacional	
	Paraguay	Cerro Porteño	
	Peru	Alianza Lima	
	Uruguay	Peñarol	
ÉSZAK- ÉS KÖZÉP-AMERIKA	Egyesült Államok	Uhrik Truckers	SC Eintracht
	Mexikó	Zacatepec	América
KLUBTORNÁK	Latin Kupa	Real Madrid	
	Közép-európai Kupa	Bp. Vörös Lobogó	
	Mini klubvilágbajnokság	São Paulo FC	
VÁLOGATOTTAK TORNÁI	Dél-amerikai bajnokság	Argentína	
	Brit válogatottak tornája	Anglia	

* naptári éves lebonyolítási rend

Busby „hazai alapanyagból” dolgozott

A Fiorentina „utcahosszal” nyerte első bajnoki címét

Az Atlético Bilbao visszaforgatta az idő kerekét

A River Plate bajnok lett, Perón elnök elmenekült

Európa legerősebb bajnokságai közül hatban is váratlan eredménnyel zárult az 1955–1956-os idény. Mindenekelőtt Olaszországban, ahol a Fiorentina története első bajnoki címét szerezte meg.

A firenzei „violáké” a negyvenes évek legvégétől már az ország legerősebb csapatai közé tartozott, 1954-ben, története addigi legjobb idényében harmadik lett. A következőben, pedig erősödött a kerete Giuliano Sarti, Alberto Orzan és Giuseppe Virgili érkezésével, „csak” ötödikként zárt. Fulvio Bernardini edzőt és főleg a gazdag klubelnököt, Enrico Befanit ez nem vetette vissza. A nyáron még tovább erősödött a keret két remek dél-amerikaival, a Fiorentina történetének első braziljával, Julio Botelhóval, azaz Julinhóval és az argentin

A Fiorentina bajnokcsapata. Állnak, balról: Cervato, Rosetta, Mazza, Magnini, Virgili, Gratton. Elöl: Julinho, Chiappella, Segato, Sarti, Montuori

Miguel Ángel Montuorival. Az akkori olasz lapok szerint bajuszával Clark Gable-re, a világhírű amerikai színészre hasonlító brazil jobbszélsőre Bernardini egy évvel korábban, a svájci világbajnokságon figyelt fel. Az 5500 dolláros vételár az ötvenes évek közepén tekintélyesnek számított, de Befani hajlandó volt kifizetni a Portuguesának a csatárért kért összeget. Érdekes Montuori története is: Rosarióban született, játszott ugyan két évet az avellanedai Racing Clubban, de nem volt senki sem elájulva tőle. Huszonegy évesen Chilébe igazolt, bajnoki címet nyert az Universidad Católicával. Egy Santiago de Chilében élő olasz papnak, bizonyos Volpi atyának annyira megtetszett a játéka, hogy beajánlotta őt Befani elnöknek. Így került Montuori az apja földjére, ő ugyanis nápolyi származású volt (így könnyen lehetett a fiút honosítani).

A Fiorentina a Pro Patria elleni 2:2-vel kezdte az idényt, viszont aztán alaposan belelendült, s az őszt már ötpontos előnnyel zárta a címvédő Milan előtt. A Juventust Torinóban 4:0-ra, a Milant a San Siróban 2:0-ra verte meg. Május 6-án, a Triestina elleni hazai győzelemmel már biztosította a bajnoki címét, öt fordulóval a zárás előtt. Bernardini együttese egészen az utolsó, a harmincnegyedik fordulóig veretlenül menetelt, csak akkor kapott ki a középcsapatnak számító Genoától. Így is tizenkét pontos előnnyel lett bajnok, s egyben az első csapat a Milan, az Inter és a Juventus alkotta nagy hármason kívül, amely a Torino 1949-es, a supergai tragédiát követő címnyerése óta mezére varrhatta a scudettót. Fulvio Bernardini a Giuliano Sarti (25) – Ardico Magnini (32), Sergio Cervato (33) – Giuseppe Chiappella (32), Francesco Rosetta (20), Armando Segato (34) – Julinho (31), Miguel Montuori (32), Giuseppe Virgili (32), Guido Gratton (34), Maurilio Prini (26) tizeneggyel nyerte meg a bajnoki címet. Alberto Orzan (18) volt az első számú tartalék, epizodistaként játszott még a kapus, Riccardo Toros (9), valamint Claudio Bizzarri (6), Bruno Mazza (4), Giampiero Bartoli (2), Aldo Scaramucci (2) és Sergio Carpanesi (2). A Fiorentina mindössze húsz gólt kapott az idényben, s bár csupán ötvenkilencet szerzett – összehasonlítva a Milan hetvenével, vagy akár a gólkirályt, Gino Pivatellit is adó Bologna hatvannyolcával, ez egyáltalán nem sok –, lényegesebb volt a védelem pazar teljesítménye.

Spanyolországban 1947 és 1955 között csak a Barcelona, a Real Madrid és az Atlético Madrid nyert bajnoki címet. Az 1955–1956-os idényben ellenben az előző évadban már kupagyőztes Atlético Bilbao mindenkit megelőzött. A címvédő „királyi klub" nagyon elrontotta az őszi idényt, a tizedik fordulóig egyszer sem állt a nyolcadik helynél előrébb. Az első négy idegenbeli bajnokiján csupán egy pontot szerzett. Noha Alfredo Di Stéfano visszavette a gólkirályi címet, s a csapat több gólt szerzett minden riválisánál, a bajnoki elsőségre az idény egyetlen szakaszában sem volt esély. Az Atlético Bilbao tíz, a Barcelona kilenc ponttal előzte meg a „fehéreket".

A veretes múltú baszkok így a Barçával vívtak különversenyt a titulusért. Ferdinand Daučik irányította őket, a riválisleggólerősebb játékosának pedig Kubala László, az edző sógora bizonyult. (A Barcelona edzője egyébként Platkó Ferenc volt ebben az idényben.)

Az Atlético Bilbao is elveszítette az első két idegenbeli mérkőzését, ám aztán magára talált, s már a tizedik játéknap után vezetett. Márciusban belelépett még egy mély gödörbe, de az utolsó három fordulóra visszaszerezte a trónt. A szlovák edző, ellentétben a riválisokkal, a klub hagyományainak megfelelően csak hazai, sőt, kizárólag baszk játékosokra számítha-

tott. Keretéből különösen a később a Barcelonába került Jesus Garay, valamint José Luis Artetxe és José María Maguregui játéka emelkedett ki. A bajnokcsapat legtöbbet játszó tagjai: Carmelo Cedrún (30) – Orué (29), Garay (27), Canito (27) – Mauri (27), Maguregui (29) – Artetxe (24), Marcaida (27), Arieta (25), Uribe (30), **Gainza** (22). Ugyanez a tizenegy szerepelt az Atlético Madrid ellen a Bernabéu Stadionban 125 ezer néző előtt 2:1-re megnyert kupadöntőben is.

Piru Gainza a bajnoki trófeával

Az ötvenes évek második felének spanyol klubfutballjáról értekezve természetesen és okkal mindenki kiemeli elsősorban a Real Madrid és a nemzetközi porondon is eredményes Barcelona teljesítményét, de érdemes rögzíteni: az Atlético Bilbao 1956-ban bajnok, 1955-ben, 1956-ban és 1958-ban országos kupagyőztes lett. 1956 nyarán döntőt játszott a Latin Kupában. Az 1956–1957-es BEK-sorozatban, a körülmények által is befolyásolt párharcban kiverte a Bp. Honvédot, aztán az elődöntőbe jutásért 5:3-ra nyert Bilbaóban a Manchester United ellen, mégis kiesett, mert Matt Busby legénysége a Maine Roadon 3:0-ra megverte.

Ha már a „vörös ördögöknél" tartunk: négyéves szünet után ismét hazavitték a bajnoki címet. Érdekes, hogy az 1952-es gárdából mindössze ketten, Roger Byrne és Johnny Berry maradtak meg. Cockburn, Pearson, Rowley és Chilton távozott, a helyükre az 1953-as és 1954-es ifjúsági FA-kupa-győztes nagy generáció tagjai, Jones, Edwards, Colman, Greaves, Scanlon, McGuinness, Whelan, Pegg léptek. A maga 22-23 évével minden idők egyik legalacsonyabb átlagéletkorú angol bajnokcsapata nem kezdte jól a szezont, novemberig már négy meccset is elveszített, de a tél elejére Busby megtalálta a legmegfelelőbb tizenegyét, amelyik aztán a hátralévő mecscseken már csupán háromszor kapott ki. December harmadikán, a Sunderland elleni győzelemmel állt az élre, aztán április hetedikén a Blackpool elleni 2:1 bebiztosította a bajnoki elsőségét. Az olasz Fiorentináéhoz hasonlóan nagy előnnyel, a Blackpoolt tizenegy ponttal megelőzve lett bajnok. A Főnök többnyire manchesteri, vagy annak környékéről való játékosokból építette a csapatot, amelynek tagjai szinte gyerekkoruk óta együtt futballoztak. Az idény-

A Manchester United legénysége. Állnak, balról: Colman, Foulkes, Wood, Byrne, Jones, Edwards. Elöl: Viollet, Berry, Taylor, Whelan, Pegg

ben a Ray Wood (41 mérkőzésen szerepelt) – Bill Foulkes (26), Roger Byrne (39) – Eddie Colman (25), Mark Jones (42), Duncan Edwards (33) – Johnny Berry (34), Jackie Blanchflower (18), Tommy Taylor (33), Dennis Viollet (34), David Pegg (35) tizenegy játszotta a legtöbbet, bár az idény elején még Jeff Whitefoot (15) volt a balhátvéd, és a walesi Colin Webster (15) ügyködött az egyik csatárposzton. Tavasszal fontos szerephez jutott a Jackie Blanchflowert kiszorító John Doherty (16) és Billy Whelan (13), illetve Billy Foulkes sérülése után a jobbhátvédet váltó Ian Greaves (15). További nyolc tartalék (az idényt még első számú balszélsőként kezdő Scanlon, valamint Lewis, Goodwin, Whitehurst, Bent, McGuinness, Scott és a cserekapus Crompton) tíz mérkőzésnél kevesebbet játszva csak epizódszerephez jutott.

Tommy Taylor, a Manchester United csatára a Cardiff City kapuját veszélyezteti

Az FA-kupát is manchesteri alakulat nyerte, de nem a január elején a Bristol Roverstől sokkoló vereséget szenvedő United, hanem a City. Les McDowall együttese kis lépésekkel érte el a Birmingham City elleni finálét, egy góllal verte a Blackpoolt, a Southendet, megismételt mérkőzésen a Liverpoolt, majd az Everton és a Tottenham Hotspurt is. Ráadásul a Birmingham már a tizedik másodpercben vezetést szerzett a Maine Roadon, a City nagy nehezen kiegyenlített, de köd miatt félbeszakadt a mérkőzés. Az ismétlést már megnyerte. A harmadik ligás Southend, a csak hónapokkal korábban átadott, azonban az időjárás viszontagságai miatt pocsék talajú pályáján ugyancsak alaposan megnehezítette a City dolgát, amely a hadifogsága után Angliában maradt német kapus, Bert Trautmann bravúrjaival jutott tovább. A liverpooli „vörösök” ellen a Maine Roadon 0:0-ra végződött a csata, az ismétlést az Anfield Roadon úgy nyerte meg a City 2:1-re, hogy az utolsó játékvezetői sípszó pillanatában Billy Liddell, a Pool skót csatára éppen egyedül száguldott a vendégek kapujára. Be is lőtte, de már nem számított. A végjáték az előzményekhez képest simán alakult, az 1955-ös döntőt elveszítő Man City nagyon jól kezdett. Már a harmadik percben vezetést szerzett Joe Hayes góljával, igaz Noel Kinsey ezt még kiegyenlítette. A második félidő közepén előbb Bobby Johnstone (az első játékos, aki két egymást követő FA-kupa-döntőben is a kapuba talált a Wembley-ben), majd Jack Dyson is gólt szerzett – 3:1! Ám a diadalhoz kellett Trautmann hősiessége. Az akkor már a harmincharmadik évében járó kapus a 73. percben bátor lábravetődéssel mentett Peter Murphy elől. A vétlen balösszekötő a térdével megrúgta a kapust, aki, mint három nappal később a röntgenvizsgálat alapján kiderült, nyakcsigolyatöréssel védte végig a hátralévő bő negyedórát. Úgy, hogy még egyszer megsérült, egy újabb bravúros kivetődésben. Bert Trautmann az idény végén megkapta az Év játékosa címet Angliában.

Bert Trautmann (egyik) bátor kivetődése a kupadöntőben

Ez volt az első angol évad, amelyben villanyfényes mérkőzéseket játszottak. 1955. november 28-án Newcastle-ben, a Carlisle és a Darlington FA-kupa-mérkőzése jelentette a premiert, majd február 22-én ugyanott a Portsmouth és a Newcastle már bajnoki meccset is játszott a fényszórók alatt. Más kérdés, hogy a technika meghibásodása miatt fél órát állt a játék. Szeptemberben a harmadik liga északi csoportjában szereplő Tranmere Rovers középfedezetét, Harold Bellt ünnepelte az angol futball – mivel nem lépett pályára. Igaz, előtte, az 1946–1947-es idény kezdetétől, 401 találkozót játszott, egyetlen meccs kihagyása nélkül csapatában. Különleges eredményt hozott a Brit bajnokság: a négy válogatott, a sorozat történetében először, körbeverte egymást, mindegyik egy győzelemmel, egy döntetlennel és egy vereséggel zárt. Így 1956-ban négy győztest avattak! A „háromoroszlános" válogatottnak azért akadt egy különösen emlékezetes mérkőzése az idényben: májusban, a Wembley fényszórói alatt 4:2-re legyőzte a Gilmarral, a két Santossal és Didivel felálló brazil csapatot. Úgy, hogy John Atyeo és Roger Byrne még el is rontott egy-egy büntetőt. Tommy Taylor és az újonc Colin Grainger is két-két gólt szerzett, de a mérkőzés hősének Stanley Matthews bizonyult, aki Nílton Santos mellett szinte azt csinált, amit akart. Az éjszakába nyúló banketten a brazilok egy külön ezüstkupával tisztelegtek a teljesítménye előtt.

Franciaországban Nizzába került bajnoki trófea. Ha elolvassuk a bajnokcsapat névsorát (Colonna – Martinez, González, Bonvin – Poitevin, Fronzoni – Újlaki, Milazzo, Bravo, Fontaine, Nurenberg), ezen talán nem is csodálkozunk. Ám kétségtelenül fura íveket írt le a piros-feketék szereplése az ötvenes években. 1952 tavaszán az OGC Nice megvédte a francia bajnokságot és elnyerte a szövetségi kupát is, ám utána látványosan és érthetetlenül visszaesett, a következő idények végén tizenharmadik, nyolcadik, majd kilencedik lett. Kevés vigaszt jelentett az 1954-es újabb kupadiadal. Ezeket követte az 1955–1956-os bajnoki cím. Senki nem gondolta volna, mégis megtörtént: a történelem megismételte önmagát, akárcsak 1953-ban, 1957-ben is visszaesett a tizenharmadik helyre. Ám azt, hogy a csapat nem lett rosszabb, azért mutatta: a Bajnokcsapatok Európa-kupájában csak a Real Madrid tudta megállítani, a negyeddöntőben! A nizzaiak 1952 és 1964 tavasza között csak háromszor végeztek a nyolcadiknál jobb helyen – de akkor mindig megnyerték a bajnokságot. 1964-ben aztán kiestek az élvonalból…

Ünneplő nizzaiak: Carniglia, Fronzoni, Gonzalès, Nuremberg

Az 1955–1956-os idényben az argentin Luis Carniglia, az 1952-es bajnokcsapat tagja irányította a csapatot, aki aztán 1957-ben a Real Madridhoz lépett tovább, s a „királyi klubbal" megnyerte kétszer is a Bajnokcsapatok Európa-kupáját. Az alapemberek közül a korzikai Dominique Colonna a szezon előtt érkezett, tulajdonképpen a Nizzában töltött két évében érett az ország legjobb kapusai közé. Már a Stade de Reims tagjaként utóbb vb-bronzérmes és BEK-döntős lett. A legendás csapatkapitány, az argentin Pancho (hivatalosan César Héctor) Gonzalès 1951-ben, az első bajnoki arany után érkezett, aztán 1961-ig részese volt további három ligaarany és két kupaelsőség megszerzésének. Bár nem könnyű a

választás, hiszen nemcsak az ötvenes, hanem a hetvenes években is remek légiósok játszottak a klub színeiben, de a kétezres évek elején, egy szurkolói szavazáson az egyben a XX. század nizzai álomtizenegyébe is beválasztott Pancho Gonzálèst tüntették ki a „történelmi kapitány" címmel, magyarul ő lett e képzeletbeli álomcsapat kapitánya. Mindmáig csak ketten (Francis Isnard és Roger Jouve) játszottak több mérkőzést az OGC-ben. Újlaki József, az egykori magyar ifjúsági válogatott 1953 és 1958 között viselt piros-fekete mezt, 133 bajnokin 59 gólt szerzett. Itthon alig ismert már a neve, a *France Football* ellenben a XX. század tizenhatodik legjobb francia játékosának választotta, mindössze hat olyan futballista akad (Delio Onnis, Bernard Lacombe, Hervé Revelli, Roger Courtois, Thadée Cisowski és Roger Piantoni), aki több gólt szerzett nála a francia élvonalban. Tizenharmadikként Just Fontaine is mögötte van a listán, az 1958-as vb gólkirálya 1953 és 1956 között játszott a nizzai „sasoknál", majd Reimsbe igazolt. A luxemburgi Victor Nuremberget az 1952-es bajnokcsapat kapcsán már emlegettük, Pancho Gonzálès mellett neki van még három bajnoki címe és két kupagyőzelme az ötvenes évek nizzai aranycsapatából. Pályafutása legjobb napján, 1960. február 4-én három gólt szerzett a Real Madrid elleni 3:2-es BEK-negyeddöntőben!

Az OGC Nice szoros küzdelemben nyerte meg az 1955–1956-os bajnoki címet, közte és az ötödik Olympique Marseille között csupán három pont volt a különbség. Nagyon rossz szezont hagyott maga mögött a BEK-döntőig masírozó Stade de Reims (tizedik lett), s csak a hetedik helyen zárt az előző idény ezüstérmese, a Toulouse FC. A kupadöntőt a bajnoki kilencedik Sedan és az élvonaltól utolsó helyezettként búcsúzó Troyes vívta, előbbi nyert 3:1-re.

Az NSZK-ban a Borussia Dortmund lepte meg a mezőnyt nagyszerű menetelésével. Nyolc csapat jutott az országos bajnokság két csoportjába, mind a kettőben csak a gólarány döntött arról, ki lép tovább a fináléba. Az első kvartettben hárman is azonos pontszámmal zártak, a Karlsruhe megelőzte az Oberligában a Borussia Dortmund mögött záró Schalkét és a megint elbukó, világbajnokokkal teli Kaiserslauternt. A másikban a Dortmund és a Hamburg között a sárga-feketék félelmetes góllövőformája döntött. A német bajnoki tálért ezúttal „csak" 75 000 néző előtt játszott a két csoportgyőztes. A KSC 1:0-ra vezetett, aztán kapott négy gólt, s bár a végén még egyszer bevette ellenfele hálóját, a Borussia Dortmund magabiztosan nyert.

Alfred Preißler a bajnoki döntőben

A dortmundi játékosok ezen a győzelmen (sem) gazdagodtak meg. Doktor Werner Wilms, a BVB elnöke állítólag tűzvörös fejjel utasította vissza Alfred Preißler, a csapatkapitány indítványát bajnoki prémium fizetéséről. Aztán lehiggadva magyarázni kezdte: „A Német Labdarúgó-szövetség szabályai mindenfajta prémium kifizetését tiltják. Ha akár csak egy márkát is fizetek Önöknek, fél lábbal már a börtönben vagyok." Éveken át titok volt, ma már persze tudhatjuk: az elnök ötvenmárkányi prémiumot mégis kifizetett a legnagyobb titokban azért, hogy a bajnokok legalább egy szép estét eltölthessenek a Kurfürstendammon.

Heinrich Kwiatkowski volt az új bajnok egyetlen világbajnoka, igaz, a kapus 1954-ben csak a magyarok elleni 3:8-on védett. Összesen négy válogatottsága közül kettő is vb-mérkőzésre esett (1954 után az 1958-as bronzmérkőzésen védett), ezeken kapott ugyan tizennégy gólt,

Az FC Porto együttese megtörte a Benfica és a Sporting CP uralkodását. Balra Yustrich, a kiváló brazil edző

de mégis két világbajnoki érmet őrizhetett otthon. A Kwiatkowski – Burgsmüller, Sandmann, Schlebrowski – Michallek, Bracht – Peters, Preißler, Kelbassa, Niepieklo, Kapitulski összeállítású tizenegyből a balszélsőn kívül szinte mindenki közel egy évtizedet, vagy még annál is többet játszott sárga-feketében. A Karslruher SC a DFB-kupa megnyerésével vigasztalódott, megismételte az 1955-ös sikerét, ezúttal a HSV elleni 3:1-gyel.

A portugáloknál 1956-ban északra került a bajnoki cím: az FC Porto mindkét nagy lisszaboni riválist, a Benficát és a Sportingot is megelőzte. Némileg váratlanul, tizenhat éves várakozás után. Ellenben vitathatatlanul megérdemelten, ugyanis a bajnoki elsőség mellé az országos kupát is megnyerte a medvetermetű Yustrich, azaz Dorival Knipel irányításával. A negyvenes évek egyik legjobb brazil kapusa (aki a sportolóként használt nevét a Boca Juniors egy korábbi kiváló kapusáról, Juan Elias Yustrichról kapta, akire állítólag nagyon hasonlított) nem volt éppen könnyű ember, az idény végére összeveszett csapata szinte minden sztárjával. El is küldték, aztán egy év múlva megint visszahívták, de akkor sem tudott kijönni a játékosaival. Egyet azonban még az őt utálók is elismertek: hihetetlenül értett a munkájához. Ezzel az alaptizeneggyel vitte véghez a duplázást, amelyet a portugál futballnyelvben dobradinhának neveznek: Pinho (Acúrcio) – Virgílio Mendes, Miguel Arcanjo, Osvaldo Cambalacho – Pedroto, Monteiro da Costa – Hernâni, Gastão, Jaburú, António Teixeira, José Maria.

Ellentétben a „nyugati" bajnokságokkal, a Szovjetunióban a három legnagyobb esélyes, az egyaránt moszkvai Dinamo, CDSZA és Szpartak tusakodott a bajnoki címért. Tulajdonképpen visszatértek a háború utáni évek: a fővárosi klubok vetélkedésébe senki sem tudott beleszólni. (Ráadásul a negyedik és az ötödik helyre is moszkvai került, a Torpedo és a Lokomotiv.) Nem meglepő, hogy a kupadöntőt is egymás között játszották, ott a

Lev Jasin egyik fantasztikus védése a sok közül

CDSZA legyőzte a Dinamót, ellenben a bajnokságban a belügyi alakulat végzett az élen. Mihail Jakusinnak továbbra is nagyon erős csapata volt: Jasin (22 mérkőzésen védett) – Rogyionov (22), Krizsevszkij (22), Borisz Kuznyecov (21) – Bajkov (14), Szavduhin (13) – Sabrov (20), Fedoszov (20), Mamedov (14), Vlagyimir Iljin (18), Rizskin (21). A mérkőzések kevesebb mint felén játszott Jurcsenko, Carjov, A. Szokolov, Jurij Kuznyecov, Vologyin, Gologyec és Sapovalov. A gólkirályi címet a Torpedo „csodagyereke", Eduard Sztrelcov szerezte meg.

Érdemes még visszatérni a kupadöntőre, mert különlegesen alakult. Nyikolaj Latisev, a kor sztárbírója a 45. percben kiállította az addig már két gólt is szerzett Vlagyimir Agapov ellen szabálytalankodó Lev Jasint. A Fekete Pók helyére mezőnyjátékos, Jevgenyij Bajkov állt a teljes második félidőre a kapuba. A dinamósok annyira megsértődtek a történteken, hogy a mérkőzés után óvtak, de alkalmasint ők is sejtették, hogy nincs miért. Annyit értek el, hogy a szövetség tíz nappal később adta át a serleget a katonacsapatnak.

Omar Sivori ünnepli a River gólját a Racing ellen. Dominguez tehetetlen

Argentínában a River Plate visszaszerezte az elsőséget a Boca Juniorstól. Meglehetősen zűrzavaros belpolitikai miliőben. 1954-ben, amikor a „genovaiak" megtörték a legnagyobb rivális uralmát, Alberto José Armando, a Boca Pumának becézett elnöke még Juan Domingo Perón államelnöknek ajánlotta a bajnoki címet, a korszakos közjogi méltóságot a „világ első számú sportemberének" nevezve. Nem egyszerű szervilizmusról volt szó, Perón rendkívüli népszerűséget szerzett a Boca a munkásosztályhoz tartozó szurkolói között, szinte minden meccsen felhangzott, a „Boca, Perón, una corazón" (Boca, Perón, egy szív) rigmus. 1955-ben Perón ellen két sikertelen merényletet is végrehajtott az ellenzéke, amelyeknek azért annyi hozadéka lett, hogy a legfinomabb megfogalmazás szerint is megosztó politikus Spanyolországba menekült. A River híveinek többsége az antiperonisták közé tartozott, s szívesen gondolták úgy, hogy a politikai változások a javukra válnak a Bocával vívott harcban. Nem tévedtek, de nem ezért lett bajnok újra Minella csapata. A River csupán három vereséget szenvedett a bajnoki idényben, hét ponttal előzte meg a Racingot s nyolccal a Bocát.

Rio de Janeiróban sorozatban harmadszor nyert a Flamengo. Nem könnyen. A bajnoki döntőben először Evaristo góljával 1:0-ra megverte az Americát, majd a visszavágón 4:1-re kikapott. Sem a gólkülönbség, sem a gólarány nem számított, harmadik meccset játszottak a Maracanában. (A három találkozót összesen 337 000 néző látta!) A döntő döntőjét egyetlen futballista uralta: Dida, akinek négy góljával nyert a Flamengo 4:1-re. Az alig 22 éves Edvaldo Alves de Santa Rosa a finálé első két mérkőzésén nem kapott szerepet, Paulinho volt az első számú középcsatár, a harmadikon ellenben élete egyik legjobb meccsét játszotta. 1958-ban részt vett a svédországi világbajnokságon, sőt, az osztrákok ellen, a brazilok első mérkőzésén kezdett – aztán utána a lelátóra szorult, a mindössze 17 és fél éves Pelé kiszorította. A Flamengo

bajnokcsapatát Chamorro, Tomires, Pavão, Serbvilho (Jadir), Dequinha, Jordan, Joel, Duca, Dida (Paulinho), Evaristo és Zagallo alkotta.

São Paulo államban a Santos szerezte meg a bajnoki címet, 1935 után a másodikat történetében. Ám nagyon jelentőset: ekkor kezdődött a klub aranykorszaka, amelyben 1969-ig tizenegyszer is megnyerte a campeonato paulistát. Ebben az idényben még természetesen nem játszott az 1940 októberében született Pelé, a gárda legnagyobb sztárjai Manga, Del Vecchio és Vasconcelos voltak. A későbbi kétszeres világbajnok Zito bemutatkozott az első csapatban. A második idényét az „egyben" töltő José Maciából, azaz Pepéből a klubtörténet második legeredményesebb játékosa lett. Ő is ott volt az 1958-as és az 1962-es világbajnokságon, de egyiken sem kapott szerepet. A bajnokcsapatban Manga (20) – Hélvio (24), Ivã (17) – Ramiro (25), Formiga (23), Zito (19) – Alfredinho (20), Álvaro (23), Del Vecchio (22), Vasconcelos (24) és Tite (15) vagy Pepe (13) játszotta a legtöbbet. Mellettük Barbosinha (6), Wilson (1), Feijó (5), Sarno (6), Urubatão (13), Carlinhos (1), Negri (6) és Pagão (3) jutott szóhoz.

LATIN KUPA

Schiaffino vezérletével nyert a Milan

Milánóban rendezték a Latin Kupa 1956-os kiírását, de nem a San Siróban, hanem az ősrégi Civica Arenában. Az olaszokat az AC Milan, a bajnokság második helyezettje képviselte. Ugyancsak a liga ezüstérmese vett részt Portugáliából (az FC Porto helyett a Benfica), míg Spanyolországból (Atlético Bilbao) és Franciaországból (OGC Nice) a bajnok nevezett. Az első elődöntőben az AC Milan 4:2-re verte a lisszaboni „sasokat", a másodikban a baszkok 2:0-ra nyertek a nizzai csapat ellen. A harmadik hely a portugáloknak jutott (2:1 az OGC Nice ellen), az első pedig az Héctor Puricelli által irányított Milannak, amely tartalékos összeállításban is nyert az Atlético Bilbao ellen. A Buffon – Fassetta, Maldini, F. Zagatti – Liedholm, Radice – Mariani, Bagnoli, Dal Monte, Schiaffino, Frignani összeállítású, Gunnar Nordahlt már nélkülöző gárda 1:1 után az utolsó tíz percben szerzett két góllal nyerte meg a trófeát. Pepe Schiaffino, a torna legjobbja két mérkőzésen három gólt ért el.

A Milan kupagyőztes tizenegye. Az álló sor bal oldalán világklasszisok, Juan Schiaffino, Cesare Maldini és Nils Liedholm feszítenek egymás mellett

Vukas mesterhármast lőtt a briteknek

Az Északír Labdarúgó-szövetség (The Irish Football Association) megalakulásának hetvenötödik évfordulóját ünneplendő Nagy-Britannia–Európa mérkőzést rendeztek a belfasti Windsor Parkban. Walter Winterbottom, a briteket dirigáló angol edző igyekezett minden tagszövetség játékosai közül válogatni, a La Manche csatorna innenső oldalán lévő nemzeteket nyolc ország futballistái képviselték, a belga edző, Johan Crahay irányításával. A mérkőzés legjobbja, a horvát **Bernard Vukas** három gólt is szerzett.

Nagy-Britannia–Európa-válogatott 1:4 (1:1)

1955. augusztus 13., Belfast, Windsor Park, 35 000 néző. Jv.: Jan Bronkhorst (holland)

Nagy-Britannia: Kelsey (walesi) – Sillett (angol), McDonald (skót) – D. Blanchflower (északír), J. Charles (walesi), Peacock (északír) – Matthews (angol), Johnstone (skót), Bentley (angol), McIlroy (északír), Liddell (skót)

Európa: Buffon (olasz) – Gustavsson (svéd), Van Brandt (belga) – Ocwirk (osztrák), Jonquet (francia), Boskov (jugoszláv) – Sørensen (dán), Travassos (portugál), Kopa (francia), Vukas (jugoszláv), Vincent (francia)

Uruguay: ötből öt

Nem egészen egy évvel a chilei torna után, 1956. január 21. és február 19. között Montevideóban randevúzott a mezőny, ezúttal a négy „nagy”, Argentína, Brazília, Uruguay és Chile közül egyik sem hiányzott. A brazil és az argentin válogatott 1946 óta először vívott tétmérkőzést egymással, sőt előbbiek 1:0-s sikere az első győzelmük volt a legnagyobb riválisellen a dél-amerikai bajnokságokon 1922 óta! A brazilok, Zitóval, Djalma Santossal, Gilmarral, Baltazarral, Mauróval és Del Vecchióval a soraikban, e diadal ellenére is csak a negyedikek lettek. Az argentinoknál Guillermo Stábile, noha a harmincnyolcadik évében járó Angel Amadeo Labruna még mindig a keretben volt, megfiatalított csapattal utazott a szomszédba, olyan tehetséges játékosokkal, mint a húszéves Omar Sivori és Francisco Loiácono. Az Albiceleste az utolsó mérkőzésen, az uruguayiak elleni vereséggel veszítette el a trófeát – egy évvel korábban legyőzte az akkori házigazdát, s Dél-Amerika bajnoka lett, 1956-ban ez nem sikerült. A chileiek a címvédő és a házigazda elleni vereség miatt nem léphettek a második helynél előbbre, az uruguayiak ellenben meg tudták nyerni a döntő meccset az argentinok ellen.. Előbbiek legjobbja, Enrique Hormazábal szerezte meg a gólkirályi címet, utóbbiaké, Óscar Miguez pedig a legjobb játékosnak járó különdíjat. A Celeste a Maceiras – Martínez, Brazionis – Rodríguez Andrade, Carranza, Miramontes – Borges (Pírez), Ambrois, Míguez, Escalada (Auscarriaga), Roque összeállítású gárdával tartotta meg a hibátlan mérlegét: az ötödik hazai rendezésű kontinentális bajnokságán az ötödik elsőségét szerezte meg.

AZ ÉV TÖRTÉNETE

A Bajnokcsapatok Európa-kupájának születése

A magyar labdarúgás történetét feldolgozó sorozatunk *Aranykor* című, harmadik kötetében már tárgyaltuk az európai kupák születésének történetét. Citáltuk, hogy az egyik kezdeményező Jacques Ferran, a francia spotnapilap, a *L'Équipe* fiatal munkatársa volt, aki már az 1948-as, Chilében a dél-amerikai bajnokcsapatok részvételével rendezett Campeonato Sudamericano de Campeones után szorgalmazta a párizsi szerkesztőségben egy hasonló alapokon nyugvó, európai torna megszervezését. Akkoriban az összeurópai politikai klíma sem volt még megfelelő az ötlet megvalósítására, néhány évre elhalt az ötlet.

Aztán Gabriel Hanot (korábbi válogatott játékos, országában a profivá alakulás nagy kezdeményezője, a második világháború után a válogatottat irányító tandem tagja Gaston Barreauval, szakkönyvíró, s mindezeken felül kiváló újságíró, akkoriban már a *L'Équipe* egyik vezetője) 1954-ben újra felkarolta az ötletet. A friss apropót az angol bajnoki címet védő Wolverhampton Wanderers győzelmeire alapozott elragadtatott kijelentések jelentették, melyek szerint, miután legyőzte a Szpartak Moszkvát és a Budapesti Honvédot is, a Wolves a világ legjobbja. Hanot úgy reagált ezekre, hogy ahhoz, hogy valóban a legjobbnak tarthassa magát a Wolverhampton, meg kellene mérkőznie a Real Madriddal vagy az AC Milannal is, méghozzá oda-visszavágós alapon.

A *L'Équipe 1954. december 16*-i számában a labdarúgórovat vezetője, Jacques de Ryswick már mint a szerkesztőség saját ötletét közölte a bajnokok számára kiírt új sorozat tervezetét, kieséses kuparendszerben. Kiemelendő, hogy már akkor, mégpedig a legfontosabb pontok között szerepelt a nemzeti televíziótársaságok támogatásának megnyerése is.

Az UEFA 1955. március elején Bécsben tartott első kongresszusán a franciák a résztvevő küldöttekkel is ismertették a terveket. Egy hónappal később Párizsban az érdekeltek döntöttek az első idény kiírásáról is. Az előkészítő bizottságban, a francia szövetség elnökhelyettese, Ernest Bédrignans mellett helyet kapott **Santiago Bernabéu** és Sebes Gusztáv is. Az immár a 97. évében járó Jacques Ferran a kezdetekre visszaemlékezve hármat emelt ki az európai klubvezetőkfutballvezérek közül a leglelkesebb és legelkötelezettebb támogatókként: Bernabéut, Albert Roosenst, az Anderlecht elnökét és Sebes Gusztávot.

1955 őszén valóban ki is írták az első BEK-sorozatot, majd azt követte néhány hónappal később egy újabb találmány: a Vásárvárosok Kupája. Utóbbi szülőatyjai a svájci Ernst Thommen, az olasz dr. Ottorino Barassi és az angol Stanley Rous voltak. Az első VVK-t ellenben nem egyetlen, hanem két-három idény hosszúságúra tervezték (hasonlóan, például a közép-európai válogatottak számára kiírt Európa Kupához), s nem klubcsapatok, hanem városi válogatottak részvételét irányozták elő.

Az UEFA magazinja az első BEK-döntő hatvanadik évfordulóján hosszú interjút közölt **Jacques Ferran**nal, aki sok apró érdekességet is elárult a sorozat születéséről. Ezekből válogattunk.

– Az ötvenes években az UEFA legtöbb tagországa elsősorban a nemzeti válogatottjára fordította a figyelmet. Honnan jött az ötlet Gabriel Hanot-nak, illetve a L'Équipe kollektívájának, hogy klubcsapatokkal kellene tornát szervezni?

– Túl az ismert történeten, az is a képhez tartozik, hogy Gabriel Hanot úgy gondolta, hogy a klubcsapatok nem kapják meg az őket valóban megillető fontosságot és figyelmet.

– Milyen állapotban volt az európai klubfutball akkoriban?

– A vasfüggöny mindkét oldalán történtek kísérletek arra, hogy a csapatok minél inkább kiszolgálják a közönségüket. Igen, mindkét oldalon, ne felejtsük el, hogy Magyarországon, Jugoszláviában és a Szovjetunióban is voltak nagyon erős klubok akkoriban. De Ryswick és Hanot úgy gondolták, hogy a klubfronton könnyebb is lenne egy érdekes tornát szervezni. Ugyanakkor szembesültek egy problémával. A válogatottakért felelősek voltak a nemzeti szövetségek, de a kluboknál nem volt kivel tárgyalni. Az egyesületek nem voltak abban a helyzetben, hogy önmaguknak megszervezzenek egy ilyen sorozatot, így aztán arra jutottunk, hogy a legjobb, ha a *L'Équipe* áll az egész mögé.

– Szinte minden nagyon gyorsan történt.

– Igen, hiszen nekünk, újságíróknak nem volt annyira megkötve a kezünk, mint a sportvezetőknek vagy a politikusoknak. Szerencsére a klubok nagyon pozitívan álltak az ügyhöz, tíz megkeresésből kilenc igenlő válasszal jött vissza. Ezeket aztán mi publikáltuk az újságban is.

– Azonnal meglátták a nagyszerűséget az ötletben?

– Kevesen válaszoltak negatívan. A Barcelona, például, kelletlenkedett. Ezzel szemben a Real Madrid, illetve elsősorban is Santiago Bernabéu és Raimundo Saporta azonnal felkarolták a gondolatot. Azt írták, hogy nyitva áll bármelyik klub előtt a stadionjuk, amelyik részt akar venni ebben a sorozatban, jöjjön akár Kelet-Európából. Azonnal meglátták, hogy ennek a sorozatnak át kell mennie a vasfüggönyön, s mindkét oldalról kell csapatokat a mezőnyében tudnia.

– Mit szóltak a nemzetközi szövetségek az ötlethez?

– A FIFA akkori elnöke, Rodolphe Seeldrayers pártolta az ötletet, de kijelentette, hogy a világszervezet nem állhat egy klubtorna mögé, kiváltképp, ha az kizárólag európai. Az UEFA csak néhány hónappal korábban született. S jó, hogy megszületett, mert szerintem nélküle nem jött volna létre a Bajnokcsapatok Európa-kupája. Gabriel Hanot-val részt vettünk 1955 márciusában a bécsi kongresszuson, ahol, meg kell hogy mondjam, elsőre elutasításban volt részünk. A végrehajtó bizottság úgy foglalt állást, nem látja okát, hogy a nemzetközi szövetségek miért szerveznének klubtornát. Ma már ez hihetetlen és érthetetlen, de akkor így történt.

– Tulajdonképpen üres kézzel mentek haza Párizsba.

– Amikor hazaértünk, úgy döntöttünk, a *L'Équipe* fog mindent kézbe venni. De ez sem ment volna, ha a klubok nem partnerek. Meghívtunk tizenhat klubot Párizsba, két napra. Az akkori tulajdonosunk, Jacques Goddet minden költséget vállalt, beleértve az utazási és szállásköltségeket, a teljes ellátást a vacsorákkal, még a belépőt is a Lido kabaréba.

– *Hogyan választották ki a meghívottakat?*

– Megpróbáltuk megtippelni, ki mennyire lesz jó, ki hogyan végez majd a bajnokságában.

– *Kiktől kaptak segítséget?*

– A Francia Labdarúgó-szövetséghez is fordultunk, hiszen szerettünk volna egy olyan irányítót, ami nem tartozik a klubokhoz. Ám a vezetői, Henri Delauney és a fia, Pierre inkább egy, a válogatottnak kiírt európai tornát vízionáltak. Ezért aztán a francia klubok szövetségéhez fordultunk, amelyet Paul Nicolas vezetett akkoriban. A helyettese, Ernest Bedrignan vezette aztán a klubokkal rendezett találkozót, s ő lett a szervező bizottság első embere. Két helyettesének a spanyol Santiago Bernabéut és a magyar Sebes Gusztávot választották.

– *Az UEFA később azért kapcsolt…*

– Rájött arra, miért maradna ki belőle. Egyetlen feltétele volt csak, nem nevezhettük a Klubok Európa-bajnokságának, a tervbe vett, válogatottnak szervezendő Európa-bajnokság miatt. Így lett (Európai) Bajnokcsapatok Európa-kupája.

BAJNOKCSAPATOK EURÓPA-KUPÁJA

A Real Madrid nyerte az első kiírást

Szeptemberben az eredetileg nevezett tizenhat csapatból tizenöt (Anderlecht, RW Essen, Aarhus, Stade de Reims, AC Milan, FK Partizan, PSV, Rapid Wien, Sporting CP, 1. FC Saarbrücken, Djurgårdens IF, Servette, Hibernians, Real Madrid s nem utolsósorban Bp. Vörös Lobogó) ott volt a rajtnál. Miután az angol liga nem járult hozzá a Chelsea indulásához, a lengyel Gwardia Warszawa egészítette ki a mezőnyt. Az első meccset 1955. szeptember 4-én a Sporting és a belgrádi Partizan játszotta Lisszabonban (3:3), João Martins nevéhez fűződött az első gól. Három nappal később a Népstadionban Palotás Péter, a Bp. Vörös Lobogó csatára belőtte az Anderlecht kapujába a BEK-történet első mesterhármasát. Érdekes, hogy a magyar közönség nem észlelte a meccs történelmi jellegét, akkoriban szerénynek számító, harmincötezres publikum látta a mérkőzést.

A döntő résztvevői, a Stade de Reims és a Real Madrid futballistái a párizsi találkozó előtt

Az első forduló meglepetését a skót Hibernians okozta, amely Essenben 4:0-ra megverte, majd végül 5:1-es összesítéssel kiejtette a nyugatnémet Rot-Weiss Essent. A Saar-vidéket képviselő 1. FC Saarbrücken 4:3-as győzelemmel mutatkozott be a San Siróban a Milan ellen, de az olaszok a visszavágót már komolyabban vették, s nyertek 4:1-re. A Real Madrid az első fordulóban nem kapott gólt (a genfiek ellen 7:0-s összesítéssel jutott tovább), ám a negyeddöntőben és az elődöntőben már nagy csatát vívott. A Partizan ellen december 25-én (!) 4:0-ra nyert, az addig kevés szerepet kapott jobbszélső, Heliodoro Castaños két gólt is szerzett. A Milan elleni elődöntőben, a Bernabéuban 120 000 néző látta, hogy a hazaiak mindhárom argentinja, Rial, Olsen és Di Stéfano is gólt szerzett, s a kapuba talált Joseito is. A Milan ugyancsak két légiós, Nordahl és Schiaffino révén válaszolt. A visszavágón Joseito lőtte az első gólt, s bár a piros-feketék Giorgio Del Monte duplájával fordítottak, a királyi klub jutott a fináléba.

A két csapatkapitány, Jonquet és Muñoz választ

A másik ágról a Stade de Reims érkezett ellenfélnek, miután előbb Toldi Géza dán bajnokcsapatát, az Aarhust, majd a Bp. Vörös Lobogót, végül pedig az edinburgh-i Hibernianst is kiejtette. A franciáknak járt annyi a kezdeményező szerepért, hogy az első finálét Párizs rendezhesse. A reimsiek csodálatosan kezdtek, az első tíz perc után 2:0-ra, a 62. perctől 3:2-re vezettek, de a Real Madrid, elsősorban Héctor Rial nagyszerű játékával fordított. Az első BEK-sorozat 29 mérkőzésén 127 gól született, ez 4,38-as átlag. A mérkőzéseket 973 393 néző látta, ez 33 565-ös átlag. Az 1955–1956-os BEK-idény gólkirálya Milos Milutinovics, a belgrádi Partizan csatára lett nyolc találattal, mögötte Palotás Péter és Léon Glovacki végzett hat-hat góllal.

A Bajnokcsapatok Európa-kupája 1955–1956-os idénye

Nyolcaddöntő: Sporting CP–FK Partizan 3:3, 2:5; Bp. Vörös Lobogó–Anderlecht 6:3, 4:1; Servette–Real Madrid 0:2, 0:5; RW Essen–Hibernians 0:4, 1:1; Djurgårdens IF–Gwardia 0:0, 4:1; Aarhus GF–Stade de Reims 0:2, 2:2, SK Rapid–PSV 6:1, 0:1; AC Milan–1. FC Saarbrücken 3:4, 4:1

Negyeddöntő: Djurgårdens IF–Hibernian 1:3, 0:1; Stade de Reims–Bp. Vörös Lobogó 4:2, 4:4; SK Rapid–AC Milan 1:1, 2:7, Real Madrid–FK Partizan 4:0, 0:3

Elődöntő: Stade de Reims–Hibernian 2:0, 1:0, Real Madrid–AC Milan 4:2, 1:2

Döntő

Real Madrid–Stade de Reims 4:3 (2:2)

1956. június 13., Párizs, Parc des Princes, 38 239 néző. Jv.: Arthur Ellis (angol)

Real Madrid: Alonso – Atienza, Marquitos, Lesmes – Muñoz, Zárraga – Joseito, Marsal, Di Stéfano, Rial, Gento

Stade de Reims: Jacquet – Zimny, Jonquet, Giraudo – Leblond, Siatka – Hidalgo, Glovacki, Kopa, Bliard, Templin

Gólszerzők: Leblond (6.), Templin (10.), Di Stéfano (14.), Rial (30.9), Hidalgo (62.), Marquitos (67.), Rial (79.)

AZ ÉV CSAPATA

A River Plate és a La Maquinita

A Real Madrid kétségtelenül kiemelkedően teljesített az 1955–1956-os idényben, az első BEK-győztest választhattuk volna az esztendő csapatának. Ám mivel az alapcsapata nem változott sokat az előző szezonhoz képest, inkább Dél-Amerika legjobbjára, a River Plate-re fókuszáljunk!

Az 1955 elején kezdődött korszakot mindmáig sokat emlegetik a Rivernél, hiszen ez volt az első alkalom, hogy a csapat sorozatban háromszor is meg tudta nyerni a bajnokságot. Ez még a La Maquina legjobb éveiben sem sikerült! A River diadala nem a semmiből jött, a csapat pillérei között még ott voltak a negyvenes évek félelmetes csatárformációjának ászai, illetve az ötvenes évek első felének csillagai. A River az 1952 és 1957 közötti hat kiírásból ötöt megnyert. Más kérdés, hogy utána a generációváltást hosszú hullámvölgy követte, csak 1975-ben szerezte meg ismét a gárda az argentin bajnokság aranyát.

Az 1955-ös alakulatban Ángel Labruna és Félix Loustau a kora alapján szinte az apja lehetett volna az új csillagnak, Omar Enrique Sivorinak. Noha a következő két idényben is kerültek be újak az alaptizenegybe – 1956-ban Omar Guillermo Rossi, 1957-ben Juan Eulogio Urriolabeítia és Héctor Adolfo de Bourgoing kapott kulcsszerepet – ebben a három évben az állandóság jellemezte a „milliomosok” együttesét. A csatársort, amelyben az évek során Vernazza, Sivori, Prado, Gómez, Menéndez, Zárate, Labruna és Loustau is játszott, a nagy elődök mintájára La Maquinitának nevezték.

AZ EDZŐ

Minella, maxi sikerekkel

A River Plate nagy korszakában egyetlen edző irányította a gárdát: a fényes játékos-pályafutást is maga mögött tudható José María Minella. Mar del Platában született 1909. augusztus 9-én, húszévesen a helyi Gimnasia együttesével megnyerte az akkor még amatőrcsapatoknak kiírt országos bajnokságot. 1935-ben, huszonöt évesen igazolt a River Plate-hez, amellyel fedezetként három bajnoki címet is nyert. Már válogatott játékosként érkezett Buenos Airesbe, az Albiceleste mezében 1933 és 1941 között 21 mérkőzésen játszott, egy gólt szerzett. Tagja volt 1937-ben és 1941-ben is a dél-amerikai kontinensbajnokságot megnyerő gárdának. Miután elköszönt a Rivertől, játszott még két évet (1942–1943) az uruguayi Peñarolban, majd egyet (1944) a chilei Green Crossban.

A következő évben került vissza a River Plate-be, először technikai igazgatóként Carlos Peucelle mellé, majd vezetőedzőként dolgozott. 1947 és 1959 között a klubtörténet egyik aranykorszakát érte meg a

Az 1955-ös év alaptizenegye

AMADEO Raúl CARRIZO: 1926. június 12-én született Rufinóban, 1946-ban is szerepelt már a bajnokcsapatban, 1968-as búcsújáig hét bajnoki címet szerzett. Az első kapusként húzott kesztyűt, s jött rá arra, hogy tértölelő indításaival, a tizenhatoson kívüli kifutásaival forradalmasíthatja a kapusjátékot. Ötszáztizenhárom bajnoki mérkőzésen védett a Riverben, ami a búcsújakor argentin rekordnak számított. Negyvenkét évesen sem hagyta abba, egy mérkőzésen az Alianza Limában, majd ötvenhármon a kolumbiai Millonariosban védett.

ALFREDO Ricardo PÉREZ: 1929. április 10-én született, 1949-ben és 1950-ben a Rosario Centralban futballozott, majd 1951 és 1960 között a River jobbhátvédjeként játszott. Öt bajnoki címet nyert, 196 bajnokiján egyetlen gólt sem szerzett. Részt vett a válogatottal az 1958-as világbajnokságon. 1994. augusztus 23-án hunyt el.

FEDERICO VAIRO Moramarco Angellastre: 1930. január 27-én született Rosarióban, „Gallego" Pérezzel együtt kezdte a pályafutását a Rosario Centralban. Ugyanakkor hátvédtársánál csak jóval később, 1955 elején érkezett a Riverhez, amelylyel három bajnoki címet nyert (1955, 1956, 1957). Búcsúja után megfordult még a chilei O'Higginsben (1960–1966) és a kolumbiai Deportivo Caliban (1967). Pályafutása csúcspontján (1955–1958) 41-szer játszott az argentin válogatottban, megnyerte az 1957-es dél-amerikai bajnokságot és részt vett az 1958-as világbajnokságon. 2010. december 7-én az argentin fővárosban hunyt el.

OSCAR Hernán MANTEGARI: 1928. október 20-án született Buenos Airesben, ott is halt meg 2008. május 13-án. Pályafutása elején az Atlanta együttesében játszott (1948–1952), majd legszebb éveit a River Plate-ben töltötte (1953–1960). Négy bajnoki címet nyert. A „milliomosoktól" távozva a Platensében futballozott még két évet.

NÉSTOR Raúl ROSSI: Az 1925. május 10-én Buenos Airesben született középfedezet Carizzóhoz hasonlóan 1945-ben került a River Plate első csapatába, de 1949 és 1954 vége között a kolumbiai Millonarios csillaga, éveken át Alfredo Di Stéfano egyik kedvenc játszótársa volt. Négy bajnoki elsőséget szerzett a „kék balettel". 1955 elején visszatért a Riverhez, amellyel a korábbi kettő mellé nyert három

csapattal, 1945-ben, 1947-ben, majd 1952-ben, 1953-ban, aztán 1955-ben, 1956-ban és 1957-ben is bajnoki címet nyert. Nehéz feladatot kapott, mert először a negyvenes évek közepén, aztán az évtized végén, a nevezetes sztrájk és a profi játékosok külföldre távozása után is új gárdát kellett építenie. A klub történetében két utód bizonyult csak eredményesebbnek, a tíz fontos titulust szerző Marcelo Gallardo és a kilencet begyűjtő Ramon Ángel Diaz. Országos bajnoki címből senki sem nyert többet a Riverrel Minellánál. A játékosként és edzőként összesen nyert titulusok alapján második a River örökrangsorában egykori játékostársa, majd vezéregyénisége, Ángel Amadeo Labruna mögött.

Az edző a Rivertől távozása után dolgozott a Newell's Old Boysban (1960), aztán visszatért a Riverhez (1963), irányította az argentin válogatottat (1964–1965), majd a kolumbiai Deportivo Calit (1966), s végül még egyszer az Albicélestét (1968). A nemzeti tizeneggyel 1964-ben megnyerte Brazíliában a Taça das Nações, a Nemzetek Kupáját – a házigazdák, a portugálok és az angolok előtt. José María Minella, aki még megélte, hogy elnevezik róla az 1978-as Mundial előtt a Mar del Plata-i stadiont, 1981. augusztus 13-án Buenos Airesben hunyt el.

további argentin bajnoki címet. 1959 és 1961 között az Huracánban szerepelt. A Pipónak becézett, huszonhatszoros válogatott futballista 2007. június 13-án hunyt el szülővárosában.

PASCASIO Gilberto SOLA: A balfedezet 1928. július 8-án Buenos Aires Bolivar nevű részében született. A Remedios de Escaladába való CA Talleresben kezdett játszani, majd 1951-ben került a Riverbe. Akkor még nem tudta megvetni a lábát, az 1952-es idényt az Huracánban töltötte, de visszatérése után, 1953 és 1958 között nyert négy bajnoki címet. A spanyolországi Sevillában hunyt el 2002. november 27-én.

Júlio Carlos SANTIAGO VERNAZZA: Buenos Airesben született 1928. augusztus 26-án. Profi pályafutása első éveit a Platensében töltötte (1947–1950), majd 1951 elejétől hat szezont a River Plate-ben húzott le. Az első évében gólkirály lett, majd 1952-ben, 1953-ban, 1955-ben és 1956-ban is bajnoki címet szerzett. 1955-ben megnyerte a válogatottal Dél-Amerika bajnokságát. 1957 elejétől Olaszországban játszott, a Palermo (1957–1960), az AC Milan (1960–1961) és a Lanerossi (1961–1963) mezét viselte.

Enrique OMAR SIVORI: A River Plate történetének egyik legjobbja 1935. október 2-án született San Nicolásban. Mindössze 163 centis termete ellenére óriás lett a pályán. 1954 és 1957 között játszott a Riverben, két bajnoki címben főszerepet vállalt, a harmadiknak is részese volt, de mire a csapat befejezte a szezont, ő már – világrekordot jelentő tízmillió peso ellenében – a Juventushoz igazolt. 1956-ban és 1957-ben 19 meccsen játszott az argentin válogatottban, megnyerte társaival az 1957-es dél-amerikai bajnokságot. 1965-ig viselte a Juventus mezét, majd 1969-ig a Napoliban futballozott. 1961-ben Európa legjobb futballistájának választotta a *France Football*. 2005. február 17-én szülővárosában hunyt el.

WALTER GÓMEZ Pardal: Az uruguayi támadó 1927. december 17-én született Montevideóban, a Central Español FC (1944–1945) és a Nacional (1946–1949) csapatában játszott Argentínába érkezése előtt. A Riverben 1950 és 1955 vége között 140 bajnoki mérkőzésen 76 gólt szerzett, három bajnoki címet nyert. 1956 elején Olaszországba, a Palermóhoz igazolt, majd 1959 után még Uruguayban (Nacional, 1959), Kolumbiában (Cúcuta Deportivo, 1960–1961, Once Caldas, 1962) és Venezuelában (Deportivo Galicia, 1964) is futballozott. 2004. március 4-én hunyt el Buenos Aires Vicente López nevű városrészében. A Rivertől való távozását követő két idényben elsősorban az egyébként az ötvenes években ötszörös bajnok Eliseo Prado, és a Riverel, valamint a nagy riválisa Bocával is három-három elsőséget szerzett Norberto „Beto” Menéndez játszott a középcsatár posztján.

ÁNGEL Amadeo LABRUNA: 1918. szeptember 28-án született Buenos Airesben, 1939 és 1959 között 515 bajnoki mérkőzésen 293 gólt szerzett, kilenc bajnoki címnek volt részese, alapembernek számított a negyvenes évek La Maquinájában és a következő évtized La Maquinitájában is. Az argentin válogatottban 1942 és 1958 között 37 mérkőzésen 17 gólt ért el. A Rivertől elbúcsúzva sem vonult még vissza, rövid ideig játszott még a Rampla Juniorsban, a chilei Rangers de Talcában és a Platensében is. Senki más nem szerepelt 22 idényen át az argentin élvonalban. 1957 év után tizennyolc éven át nem nyert bajnoki címet a River, 1975-ben Labrunával a kispadon sikerült. Beceneve El Feo, a Csúnya volt, mégis tízezrek rajongtak érte. 1983. szeptember 19-én hunyt el szülővárosában.

FÉLIX LOUSTAU: A balszélső 1922. december 25-én született Avellanedában, 1942 és 1957 között nyolc bajnoki címnek volt részese. Visszavonulásáig 365 mérkőzésen 111 gólt szerzett. Búcsúja után majdnem két teljes szezont játszott még az Estudiantesben is. Az argentin válogatottban 28 mérkőzésen tíz gólt szerzett, a negyvenes években (1945–1947) háromszor is megnyerte a dél-amerikai bajnokságot. Utolsó riveres idényében gyakran váltotta őt az ötszörös bajnok, s abban az évben gólkirály Roberto Héctor Zárate. Félix Loustau 2003. január 5-én hunyt el Buenos Airesben.

Bajnokok, kupagyőztesek

	Ország	*Bajnok*	*Kupagyőztes*
EURÓPA	Albánia	Dinamo Tirana*	–
	Anglia	Manchester United	Manchester City
	Ausztria	Rapid Wien	–
	Belgium	RSC Anderlecht	RRC Tournaisien
	Bulgária*	CDNA	CDNA
	Ciprus	AE Lemeszou	–
	Csehszlovákia*	Slovan Bratislava	–
	Dánia	Aarhus GF	Frem
	Észak-Írország	Linfield FC	Distillery
	Feröer-szigetek*	HB Tórshavn	–
	Finnország*	KIF Helsinki	Haka
	Franciaország	OGC Nice	UA Sedan-Torcy
	Görögország	Olympiakosz	AEK Athén
	Hollandia	Rapid JC	–
	Írország	St. Patrick's Athletic	Shamrock Rovers
	Izland*	KR	–
	Jugoszlávia	Crvena zvezda	–
	Lengyelország *	CWKS Warszawa	CWKS Warszawa
	Luxemburg	CA Spora	Stade Dudelange
	Málta	Sliema Wanderers	Sliema Wanderers
	NDK	Wismut Karl-Marx-Stadt	–
	NSZK	Borussia Dortmund	Karlsruher SC
	Norvégia	Larvik Turn & IF	Skeid*
	Olaszország	Fiorentina	–
	Portugália	FC Porto	FC Porto
	Románia	Dinamo Bucureşti	CCA Bucureşti
	Skócia	Rangers FC	Heart of Midlothian
	Spanyolország	Atlético Bilbao	Atlético Bilbao
	Svájc	Grasshopper-Club	Grasshopper-Club
	Svédország	IFK Norrköping	–
	Szovjetunió*	Dinamo Moszkva	CDSZA
DÉL-AMERIKA*	Argentína	River Plate	
	Brazília		
	Rio de Janeiro	Flamengo	
	São Paulo	Santos	
	Minas Gerais	Atletico Mineiro	
	Rio Grande do Sul	Internacional PA	
	Bolívia	San José	
	Chile	Palestino	
	Kolumbia	Independiente Medellín	
	Paraguay	Libertad	
	Peru	Alianza Lima	
	Uruguay	Nacional	
ÉSZAK- ÉS KÖZÉP-AMERIKA	Egyesült Államok	Uhrik Truckers	Harmarville Hurricanes
	Mexikó	León	Toluca
KLUBTORNÁK	Bajnokcs. Európa-kupája	Real Madrid	
	Latin Kupa	AC Milan	
	Közép-európai Kupa	Vasas	
	Mini klubvilágbajnokság	Real Madrid	
VÁLOGATOTTAK TORNÁI	Dél-amerikai bajnokság	Uruguay	
	Brit válogatottak tornája	Anglia, Észak-Írország, Skócia, Wales	

Rapid JC

Crvena zvezda

Borussia Dortmund

Libertad

* naptári éves lebonyolítási rend

Di Stéfano és Suárez közös bemutatkozása

Újabb kapussérülés az FA-kupa döntőjében

Garrincha mellett nevelkedtek a Serie A új csillagai

A gólkirály csapata kiesett a Szovjetunióban

Négy éven belül a negyedik bajnokát avatta a francia labdarúgás, mégpedig egy olyan klubot ünnepelve, amely története során korábban soha nem ülhetett fel a trónra. Noha az 1956–1957-es idény előtt a többség biztos volt abban, hogy az OGC Nice és a Stade de Reims, esetleg a Lens, a Racing Paris, netán az AS Monaco egymás között dönti majd el a bajnoki elsőséget, minden a várakozásokkal ellentétesen alakult. Bajnok lett az AS Saint-Étienne. A semmiből? Azért ez túlzás, de majdnem igaz. A „zöldek" (Les Verts) alakulata nem volt jobb középcsapatnál az ötvenes évek első felében, noha – miután addig a hetedik és a tizenegyedik hely között végzett – 1956 tavaszán már előrenyomult a negyedik helyre. Igen ám, de a csapat a következő nyáron elveszítette két, talán legjobb emberét, az OGC Nice-hez igazolt Jacques Foix-t és a hollandiai születése ellenére magyar származású, ugyancsak francia állampolgárt, Koczur Ferryt. Jean Snella, a francia futball legendás edzője, aki az 1957-es bajnoki címmel érte el első igazán nagy sikerét, ahogyan az előző években is, legszívesebben a saját nevelésű játékosaira

A St.-Étienne történetének első bajnokcsapata. Állnak, balról: M. Tylinski, R. Tylinski, Abbes, Domingo, Wicart, Ferrier. Elöl: Peyroche, Mekhloufi, N'Jo Léa, Rijvers, Lefèvre

épített. A tartalékok 1956-ban megnyerték az amatőrbajnokságot, közülük többen is azonnal felkerültek az első csapathoz. Snella Claude Abbes, a válogatott kapus, valamint a holland Kees Rijvers (később nagyon sikeres edző), az algériai Rachid Mekhloufi és a kameruni Eugéne N'Jo Léa alkotta belsőhármas köré építette a csapatát.

Így festett a legjobb tizenegy: Claude Abbes (34) – Richard Tylinski (34), Michel Tylinski (25), François Wicart (34) – René Domingo (34), René Ferrier (28) – Jean Oleksiak (14) vagy Georges Peyroche (19), Rachid Mekhloufi (30), Eugéne N'Jo Léa (32), Kees Rijvers (33), Bernard Lefèvre (29). A keretben tíz 23 év alatti játékos kapott helyet, még ha közülük nem is számított mindenki alapembernek. Az együtt ötvennégy gólt elérő két afrikai csatár vezérletével a Saint-Étienne minden riválisánál több találatot szerzett, s csupán a Monaco kapott kevesebb gólt, mindössze eggyel. A zöld-fehérek négy ponttal előzték meg a Lenst, hattal a Reimst. A címvédő Nice nem rúgott labdába, csak tizenharmadik lett. Az országos kupasorozatot a Toulouse nyerte meg, a Colombes-ban rendezett döntőben 6:3-ra legyőzve az Angers-t. Ez mindmáig a gólokban leggazdagabb Francia Kupa-döntő. Érdekes, hogy a szövetség angol bírót hozatott a mérkőzésre. Még egy unikum: Jack Clough mindmáig az egyetlen külföldi, aki vezethette e sorozat végjátékát. Ugyanakkor Clough meghívása nem a két csapat várhatóan éles küzdelmének, hanem az ünnepi alkalomnak szólt: a sorozat a negyvenedik kiírását ünnepelte. A győztes oldalról három játékost érdemes kiemelni: Aulis Rytkönent, az ötvenes évek nagyon kevés finn légiósának egyikét, a csapatkapitány René Pleimeldinget, aki azon kevés francia válogatott játékos közé tartozik, akinek fia is viselte a „kékek" kakasos mezét, s nem utolsósorban Pierre Cahuzacot, aki 1978-ban az UEFA-kupa döntőjébe vezette edzőként a korzikai Bastiát.

Olaszországban az AC Milan visszaült a trónra. Andrea Rizzoli elnök az idény előtt úgy döntött, hogy az uruguayi Héctor Puricelli edző helyére sportigazgatóként szerződteti Giuseppe (a futball világában használt becenevén Gipo) Vianit. Jó döntés volt: Viani kilenc éven keresztül maradt, még Nereo Rocco korszakába is benyúlt sportigazgatói munkája. Az első idénye előtt kicsit átalakította a keretet, fontos volt új játékosokat, s főleg jó csatárokat igazolni, mivel Gunnar Nordahl, aki addig 257 bajnoki mérkőzésen 210 gólt szerzett, s ezzel mindmáig a piros-feketék gólrekordere, 34 évesen elment az AS Romához. Akkor érkezett az egyébként a Milanban nevelkedett, ám aztán a Piacenzának kölcsönadott Gastone Bean, a norvég Per Bredesen és az argentin Ernesto Cucchiaroni, valamint Luigi Zannier, Narciso Soldan és Carlo Galli. Viani a Lorenzo Buffon, **Nils Liedholm**, Mario Bergamaschi, Juan Schiaffino tengely mellé építette az újakat. Három fordulón keresztül azt gondolta, könnyebb dolga lesz, mint arra számított. A csapat győzelmekkel nyitott, azonban a negyedik fordulóban, a San Siróban a szünetben 0:5-re állt a Napoli ellen. A második félidőben szerzett ugyan három gólt, de így is vereség lett a vége. Utána a piros-feketék kikaptak Padovában, majd nem bírtak (1:1) a városi

Galli és Schiaffino (Milan)

derbin az Interrel. A címvédő Fiorentina elleni firenzei rangadó ezek után kulcsmérkőzéssé lépett elő. Viani már a fekete-kékek elleni, milánói derbi előtt váltott: Buffon helyére Narciso Soldan került a kapuba, s bemutatkozott az argentin Cucchiaroni. A Mariani, Bredesen, Bean, Schiaffino, Cucchiaroni ötös nagyszerűen játszott, a Milan 3:0-ra megverte a bajnokot, s lendületbe jött. Hamarosan a bajnoki tabella élére ugrott, sőt, úgy nyerte meg hatpontos előnnyel a scudettót, hogy az utolsó két fordulóban már nem szerzett pontot. A Milan hatodik bajnokcsapata: Lorenzo Buffon vagy Narciso Soldan (17-17 mérkőzés) – Cesare Maldini (21), Alfio Fontana (34) – Nils Liedholm (26), Luigi Zannier (34), Mario Bergamaschi (22) – Amos Mariani (30), Carlo Galli (23), Gastone Bean (25), Juan Alberto Schiaffino (29), Per Bredesen (27). Legalább tíz mérkőzésen játszott még Eros Beraldo (20), Francesco Zagatti (15), Ernesto Cucchiaroni (13) és az 1985-ben a Veronával edzőként nagy meglepetésre bajnoki címet nyert Osvaldo Bagnoli (10). Epizódszerepet kapott Emiliano Farina (7), valamint Cesare Reina (2), Gianni Meanti (1) és a szintén sikeres edzővé vált Luigi, azaz Gigi Radice (1).

Döbbenetes szezont produkált a Torino, amely az első „kör" után, mindössze 12 ponttal, az utolsó helyen szerénykedett. Ám utána, különösen a szerb tréner, Blagoje Marjanovics érkezését követően, szenzációsan szerepelt. Az őszi utolsóból, kizárólag a második fél évben szerzett pontszámok alapján, tavaszi első lett – s végül a hetedik helyen végzett, csupán két ponttal elmaradva a Milan és a Fiorentina mögött bronzérmes Laziótól. A gólkirályi címet az AS Roma brazilja, **Dino da Costa** szerezte meg. A második helyre – az Udinese támadójával, Giuseppe Secchivel holtversenyben – Luís Vinício, (hivatalosan: Luís Vinícius de Menezes), a Napoli gólzsákja futott be. Dino da Costa és Luís Vinício 1955-ig együtt játszottak, nem mellékesen Mané Garrinchával egyetemben, a Botafogo csatársorában, aztán a fekete-fehérek 1955-ös, európai túrájának végén mindketten Olaszországba kerültek. Már az első európai idényükben is gólerősen futballoztak, de a másodikban valóban a Serie A legkiválóbb csatárai közé emelkedtek. Dino da Costa, például, 22 gólt szerzett a 13 gólig jutó Nordahl oldalán a gyenge szezont záró, csak tizennegyedik AS Roma összesen 59 találatából.

Angliában a Manchester United megvédte a bajnoki címét, ilyenre nem volt példa 1950, a Portsmouth ismétlése óta. Busby szinte ugyanazzal a tizeneggyel utasította maga mögé a mezőnyt, mint az 1955–1956-os idényben, csak Billy Whelan kapott az előző évinél jóval nagyobb szerepet. Az FA-kupa ezúttal az Aston Villáé lett, amely 37 éves várakozás után nyert ismét fontos serleget. A birminghamiek 84 percen keresztül gyakorlatilag emberelőnyben játszottak a végül 2:1-re megnyert döntőben, miután az ellenfél, a Manchester

Wood és McParland is szenved ütközésük után az angol kupadöntőben

United kapusa, Ray Wood, a különben a csapata mindkét gólját szerző Peter McParlanddal ütközve kulcscsonttörést szenvedett. A Villa akkor már hetedik alkalommal nyerte meg a serleget, ez rekordot jelentett. A győztesek leghíresebb játékosa a belsőcsatárt játszó, már harmincéves **Jackie Sewell** volt. Neve itthon elsősorban az 1953-as Évszázad mérkőzése, a 6:3 egyik angol gólszerzőjeként ismert, nem mellékesen 2016. szeptember 26-i halála előtt ő volt a legendás meccs utolsó, még életben lévő szereplője. De érdemes tudni az egykori tejesfiúról, majd bányászlegényről, hogy 1951-ben a világ legdrágább futballistája lett, amikor a Notts Countyból 34 500 fontért átkerült a Sheffield Wednesday-be. (Rekordját 1955-ben döntötte meg Eddie Firmani, amikor 35 000 fontért a Charltonból a Sampdoriába szerződött.) Még különlegesebb, hogy 1964–1965-ben, miután akkori állomáshelyéből, Észak-Rhodesiából Zambia lett, tízszer játszott a függetlenné vált ország válogatottjában. Aligha rosszul: hét gólt is szerzett! (Sewell 1960-ban ment játékos-edzőként a City of Lusaka nevű csapathoz, amely később az elsők között engedte be a fekete labdarúgókat is soraiba. A gárda 1964-ben megnyerte története egyetlen bajnoki címét. A politikai fordulat, Zambia függetlenné válása után a fehér játékosok többsége átköltözött Dél-Afrikába vagy Dél-Rhodesiába, a későbbi Zimbabwébe. Jackie Sewell maradt, sőt ő lett a válogatott csapatkapitánya.)

Angliában Sewell két korábbi válogatott társa is az érdeklődés homlokterébe került. Az aranylabdás Stanley Matthews 42 évesen pályafutása során utoljára szerepelt a „háromoroszlános" válogatottban. A már 35 éves Tom Finney-t pályafutása során immár másodszor (1954, 1957) választotta Angliában az Év játékosának az FWA, a Futballszakírók Szövetsége. Finney lett az első kétszeres győztes.

Alfred Preißler a bajnoknak járó tállal

Németországban a Borussia Dortmund megvédte a bajnoki címét, pontosan az a tizenegy (Kwiatkowski – Burgsmüller, Sandmann, Schlebrowski – Michallek, Bracht – Peters, Preißler, Kelbassa, Niepieklo, Kapitulski) nyerte meg fölényesen, 4:1-re a Jupp Posipallal és a fiatal Uwe Seelerrel felálló Hamburger SV elleni bajnoki döntőt, amely egy évvel korábban a Karslruhét legyőzte. Hannoverben két Alfred, azaz Kelbassa és Niepieklo egyaránt két-két gólt szerzett, a 26. percben már 3:1-re vezetett a BVB, a második félidőben már csak egyetlen találat esett. (Drei Alfredos, így becézték a druszákból álló belsőhármast. Kelbassa fia később elvette Niepieklo lányát, így a csatártársaknak közös unokája lett.) A támadók tartották a szavukat. A meccs előtt ugyanis megígérték a gyomorproblémákkal küszködő edzőnek, Helmut Schneidernek, hogy gyorsan eldöntik a mérkőzést, hogy a Mesternek ne kelljen sokáig izgulnia. Közel nyolcvanezren szurkoltak a helyszínen, de rengetegen

A Borussia Dortmund ismétlő bajnokcsapata. Állnak, balról: Sandmann, Niepieklo, Kelbassa, Bracht, Kapitulski, Schlebrowski, Helmut Schneider edző. Elöl: Michallek, Kwiatkowski, Preißler, Burgsmüller, Peters

lemaradtak a jegyekről, legalábbis így emlékezett Niepieklo, aki még azt is hozzátette, a HSV volt az egyik kedvenc ellenfele, szinte mindig rúgott ellene gólt, s szinte mindig nyertek ellene.

Spanyolországban katalán városi rangadó zárta a Copa del Generalísimót. Mindmáig ez az egyetlen alkalom, hogy az FC Barcelona és az RCD Español egymás ellen játszotta a szövetségi kupa döntőjét. Érthetően Barcelonában, az Estadio de Montjuicban. Ricardo Zamora kékfehér alakulata ellen a Barça a Basora, Villaverde, Martínez, Kubala, Sampedro ötössel támadott, az egyetlen gólt a balszélső lőtte, a 80. percben. A kettőből ez volt az első szezon, hogy Domingo Balmanya ült a katalán sztárklub kispadján. Csapata nem szerepelt rosszul a bajnokságban sem – azonos pontszámmal harmadik lett az FC Sevilla mögött –, de ezzel is lemaradt a BEK-indulásról. Miután a Real Madrid nemcsak a Ligát, hanem a BEK-trófeát is megnyerte, a spanyolok még egy gárdát nevezhettek az 1957–1958-as szezonra. A Barça rosszabb gólarányával lecsúszott erről. A Real Madrid ugyan kiesett a Copa del Generalísimo negyeddöntőjében (ráadásul a Barcelona elleni, a hazai 2:2-t követő 1:6 több mint fájdalmas vereséget jelentett), ám ettől eltekintve mindent megnyert, amit csak lehetett. A nemzetközi porondon az utolsó Latin Kupát és a Bajnokcsapatok Európa-kupáját, a hazain a Ligát. Mindössze egy új futballista érkezett ősszel, de ő igazi erősítést jelentett: a francia Raymond Kopa akkoriban Európa legjobb játékosai közé tartozott. Október 21-én, a Real Jaen ellen két góllal mutatkozott be a spanyol élvonalban. Egyébként az idényben ez a 7:1 volt a „fehérek" legfölényesebb győzelme – a Condal ellen aratott, első fordulóbeli 6:0 mellett.

Segarra és Cata választ a „katalán" kupadöntő előtt

A Real Madrid kerete az idényben. Állnak, balról: Villalonga edző, Gento, Navarro, Oliva, Muñoz, Marsal, Juan Alonso, Atienza II, Lesmes, Berasaluce, Olsen, Santisteban, Rial, Di Stéfano, Mateos, Benedicto gyúró. Elöl: Kopa, Joseíto, Marquitos, Becerril, Zárraga, Antonio Ruiz

José Villalonga az Alonso (20) – Atienza (26), Marquitos (19), Lesmes (26) – Santisteban (19), Zárraga (28) – Kopa (22), Mateos (21), Di Stéfano (30), Joseíto (22), Gento (27) tizenegy tagjait küldte a legtöbbször a pályára. Szóhoz jutott még Berasaluce kapus (11), Marsal (17), Miguel Muñoz (12), Oliva (10), Becerril (7), Rial (5), Roque Olsen (3), Casado (3) Navarro (2) és Ruíz (1). A gólkirályi címet, immár pályafutása során harmadszor, a 31 gólig jutott Alfredo Di Stéfano szerezte meg. A korszak egyik legjobb játékosa 1957. január 30-án mutatkozott be a spanyol válogatottban, méghozzá három góllal. A forradalom után Nyugatra menekült magyar futballisták megsegítésére rendezett mérkőzésen csapata 5:1-re verte a hollandokat. Különleges, hogy két későbbi aranylabdás is debütált a spanyoloknál, Di Stéfano mellett Luis Suárez. A Miguel, Kubala, Di Stéfano, Suárez, Gento támadósor varázslatait látva a Furia Roja hívei a világbajnoki címről ábrándoztak.

A brazil Otto Gloria Benficája visszaszerezte a bajnoki elsőséget Portugáliában. Óriási csatában. Az FC Porto nagyszerű ellenfele volt, több gólt, sőt több győzelmet szerzett és kevesebb gólt kapott, mint a Benfica. Az egymás elleni eredmények összevetésében (2:3, 3:0 a maga szempontjából) is jobbnak bizonyult riválisánál. A „sasok" ugyanakkor mindössze kétszer kaptak ki az egész szezonban, s ez döntött. Érdekes, hogy az első három helyezett, a Benfica, a Porto és a Belenenses egyaránt veretlen maradt a saját pályáján. Costa Pereirát ebben az idényben háttérbe szorította a veterán José Bastos. A gárda középhátvédje, Calado mondta róluk, hogy a később a kétszeres BEK-győztes csapatban is főszerepet kapó mozambiki kapus elsősorban a magas labdákkal, beívelésekkel operáló csapatok ellen volt hatékony, Bastos pedig a latinos stílusúak ellen. A Bastos (26 mérkőzésen védett) – Artur (23), Jacinto (19), Ângelo (23) – Pegado (21), Alfredo (24) – Coluna (20), Caiado (15), Águas (25), Salvador (25), Cavém (22) összetételű tizenegy tagjai játszottak a legtöbbet. Caladónak 12, Isídrónak 9, további hét játékosnak legfeljebb hat mérkőzés jutott. A Benficának könnyebb dolga volt az országos kupában, minden nagy bajnoki riválisát elkerülte. Végül a Covilhã elleni 3:1-gyel nyerte meg a serleget.

Története során hatodszor lett a Szovjetunió bajnoka a moszkvai Szpartak. Minden korábbinál nagyobb, hatpontos előnnyel, a kiemelkedően legjobb támadósorral. Nyikolaj Guljajev, a

csapatot 1955 elején átvevő edző csatárai 68 találatot értek el a 22 fordulóban, az ebben és a pontszerzésben is második legjobb Dinamo Moszkva csak 45-ig jutott. Ennek fényében különösen érdekes, hogy a gólkirályt ellenben nem a Szpartak, hanem az újonc katonacsapat, az ODO Szverdlovszk adta, a 17 gólos Vaszilij Buzunov személyében. Az ODO ennek ellenére kiesett az idény végén a legmagasabb osztályból. Buzunovnak remek idénye volt, de a szpartakisták felvették vele a versenyt. Az ezúttal már október 28-án lezáruló idény után tízen is bekerültek a melbourne-i olimpiára induló, s onnan aztán aranyéremmel hazatérő küldöttségbe.

Anatolij Basaskin és Igor Netto választ a CDSZA–Szpartak rangadó előtt

Az alaptizenegyük: Tucskusz (20 mérkőzés) – Tyiscsenko (16), Maszljonkin (22), Ogonykov (22) – Paramonov (22), Netto (20) – Tatusin (19), Iszajev (21), Szimonjan (20), Szergej Szalnyikov (21) és Mozer (15) vagy Anatolij Iljin (11). További négyen játszottak még, Mikulec, Jurij Szokolov, Birjulin és Parsin. A kupasorozatot „időhiány" miatt nem bonyolították le.

Törökországban még mindig nem rendeztek „igazi" országos bajnokságot (még olyat sem, mint az 1937 és 1950 közötti, leginkább a német bajnoki rendszerhez hasonlítható, az isztambuli, ankarai és izmiri csapatoknak kiírt Milli Küme volt), ellenben kiírták a Szövetségi Kupát, amelynek győztese aztán képviselhette az ország futballját a Bajnokcsapatok Európa-kupájában. A Federasyon Kupası csak az utolsó szakaszig volt egyenes kieséses rendszerű, ott már a legjobb hat ligarendszerben játszott tíz fordulót. A győztes a Beşiktaş lett.

Argentínában a River Plate (Carrizo – Pérez, Vairo – Mantegari, N. Rossi, O. Rossi – Menéndez, Sivori, Prado, Labruna, Loustau) folytatta sorozatát, ismét bajnok lett. Ugyancsak megvédte a címét a Santos FC (Manga – Wílson, Feíjo – Ramiro, Formiga, Zito – Tite, Del Vecchio, Pagão, Jair Rosa Pinto, Pepe) São Paulo államban. Rio de Janeiróban ellenben a Vasco da Gama (Carlos Alberto – Paulinho, Bellini, Laerte, Orlando – Coronel, Lierte, Livinho – Vavá, Valter, Pinga) lezárta a Flamengo nagy sorozatát. A futball szempontjából legfontosabb két állam csapatainak tornáját ezúttal a cariocák uralták, a Fluminense mögött a Flamengo és a Vasco végzett. A Vítor Gonzalez – Cacá, Roberto (Beto) – Ivan, Clóvis, Altair – Telê, Robson, Waldo, Jair Francisco (Léo), Escurinho (Djair) összeállítású gárda jobbszélsője, Telê Santana (aki játékosként 522 mérkőzésen 151 gólt szerzett a Fluban) edzőként a világ legsikeresebbjei közé tartozott a kilencvenes évek elején, előtte, 1982-ben a világbajnokságon irányíthatta a brazil válogatottat. 1956–1957-ben azonban Waldo játszott a legkiválóbb formában, ő lett a riói bajnokság és a Rio–São Paulo torna gólkirálya is. Waldo Machado da Silva mindmáig a klubtörténet gólrekordere.

Argentína bajnoka, a River Plate csapata

Kontinensbajnokság Ázsiában és Afrikában

Miközben Európa még tanakodott egy kontinensbajnokság szükségességén és életképességén, az ázsiaiak és az afrikaiak is léptek. Dél-Amerika után a legnépesebb földrészen rendeztek másodikként országos válogatottaknak kontinensbajnokságot, a helyi csúcsszövetség szervezésében.

Ázsiában már a XX. század első felében is futballoztak, Kínában, Japánban, Koreában vagy éppen a Fülöp-szigeteken a legélénkebben. Japán és Kína részt vett az 1936-os berlini olimpián, majd 1948-ban Londonban a dél-koreai, a tajvani és az indiai csapat nevezett. 1938-ban Holland-India éppen a magyar válogatottal játszott a franciaországi világbajnokságon. De az ötvenes évek elején az országok többségében még hiányoztak a szervezeti feltételek, s kevés kapcsolat volt az egyes szövetségek között. Fura módon a kontinentális szövetség megalapításának ötlete Európában született: az 1952-es helsinki olimpián. (Az ottani futballtornán egyedül India képviselte Ázsiát, ám több szövetség képviselői is jelen voltak.) A következő lépésre az 1954-es manilai Ázsiai Játékok adott alkalmat, a Fülöp-szigeteket képviselő, egyébként skót nemzetiségű John M. Cleland ott kezdeményezte, hogy a földrész országos labdarúgó-szövetségei alakítsák meg a kontinens szövetségét. Május nyolcadikán Manilában Afganisztán, Burma (ma: Myanmar), a Fülöp-szigetek, Hongkong, India, Indonézia, Japán, a Koreai Köztársaság, Pakisztán, Tajvan, Szingapúr és Dél-Vietnam alakította meg az Ázsiai Labdarúgó-szövetséget. Miután az AFC (Asian Football Confederation) első székhelye Hongkong, sőt az első elnök és az első főtitkár pedig hongkongi lett, nem meglepő, hogy az első kontinensbajnokságot is ott rendezték. Tizenkilenc ország nevezett az első tornára, az AFC a jelentkezőket három területi zónába sorolta. A résztvevők között volt Malajzia, Thaiföld, Kambodzsa, Indonézia, Észak-Borneó, Irán, Ceylon (ma: Sri Lanka), Nepál, Pakisztán és Izrael is, csak azokat az országokat említve, amelyek nem voltak az alapítók között. A hongkongi döntőnek automatikusan tagja lett a rendező válogatott, s bekerült mellé a három területi csoport győztese: a Koreai Köztársaság, Dél-Vietnam és (játék nélkül) Izrael. A tornát a koreaiak nyerték meg, az izraeli, az 1947–1948-ban még Pozsonyban dolgozó, skót Tom Sneddon által irányított hongkongi és a dél-vietnami csapat előtt.

Afrikában 1957. február 8-án Kartúmban alapította meg Egyiptom, Etiópia, Dél-Afrika és a rendező Szudán képviselője a kontinens labdarúgó-szövetségét. Ezzel egy bő féléves tárgyalássorozat végére került pont: az előző évi, június 7-i lisszaboni FIFA-kongresszuson, az egyiptomiak, a dél-afrikaiak, a szudániak és a szomáliaiak már tervbe vették egy, az UEFA-éhoz hasonló szervezet létrehozását. Két nappal később az alapítók háromnegyede számára kiírták az első Afrikai Nemzetek Kupáját. Egyiptom, Szudán és Etiópia mellett szívesen részt vett volna a tornán Dél-Afrika is, de a többiek kizárták, mivel a válogatott kizárólag fehér játékosokat kívánt pályára küldeni, kizárva a feketéket. Így aztán az első afrikai kontinensbajnokság mindössze két mérkőzésből állt. Az első elődöntőből az ellenfél nélkül maradt etiópok, a másodikból a világbajnoki ezüstérmes kapus, Háda József által irányított szudániakat 2:1-re legyőző egyiptomiak jutottak a fináléba. (Miután az etiópok nem voltak hajlandóak körmérkőzést játszani a tornán, ragaszkodtak ahhoz, hogy egyenesen a döntőbe kerüljenek.)

A végjátékban nem volt egy súlycsoportban a két tizenegy: Egyiptom együttese 4:0-ra verte Etiópiát. A torna végén az egyiptomiak játszottak még egy barátságos meccset is a szudániakkal, hogy a rendezők pótolni tudják a dél-afrikaiak kizárása miatt elmaradt mérkőzés okozta bevételkiesésüket. Azt is megnyerték, mégpedig 4:3-ra. Pedig a szudániak nagyon erősek voltak akkoriban. Nem túlzás: ma már aligha gondolnák, milyen erősek. Zarkan vezérletével a legjobb játékosaik Szaúd-Arábiába költöztek, ahol a futballt felvirágoztatni szándékozó gazdag klubtulajdonosok jól fizető állásokkal várták őket. Az 1956-os szezon végén hazatértek, játszottak a Murada nevű klubban, s részt vettek az első Afrikai Nemzetek Kupáján. Aztán, amikor az véget ért, visszamentek Szaúd-Arábiába. Pénzt keresni – meg játszani a válogatottban. Nem tévedés: a szaúdiban. Az 1957. őszi, bejrúti Arab Kupán szereplő csapatban csupán két szaúdi kapott helyet a vendégjátékosok mellett.

LATIN KUPA

A Real Madrid győzelme volt a zárszó

A Bajnokcsapatok Európa-kupájának sikere feleslegessé tette a Latin Kupát, amelynek az 1957-es volt az utolsó kiírása. A XXI. században Magyarországon ritkán kerül elő, milyen fontos négyes torna volt ez hajdanán, nyugodtan megállapíthatjuk, hogy ameddig a húszas-harmincas években a Közép-európai Kupa, az ötvenes években 1956-ig a Latin Kupa volt a kontinens legnívósabb klubtornája. Erejére, illetve a résztvevő négy ország, Spanyolország, Olaszország, Portugália és Franciaország klubfutballjának az erejére jellemző, hogy 1956 és 1965 között az első tíz BEK-kiírás húsz döntős helyéből csupán egy (1960, Eintracht Frankfurt) jutott másnak.

Az 1957 júniusában rendezett, utolsó Latin Kupa elődöntőjében az egy hónappal korábban, ugyanott, az Estadio Bernabéuban BEK-győztes Real Madrid 5:1-re verte meg az AC Milant, a Benfica pedig 1:0-ra a Saint-Étienne-t. A harmadik helyért az olaszok nagyszerű, gólgazdag meccsen 4:3-ra nyertek a franciák ellen.

A döntőben az Iglesias, Kopa, **Di Stéfano**, Rial, Gento ötössel támadó „fehérek” Alfredo Di Stéfano találatával 1:0-ra verték a portugálokat. A második félidő elején dőlt el a mérkőzés, az ötvenedik percben született a gól, majd két perccel később a francia Marcel Lequesne kiállította a lisszaboni fedezetet, José Gouveia Martinst, azaz Zézinhót.

Fiatal „vörös ördögök”

Az 1956–1957-es a Manchester United történetének addigi legszebb idénye volt. A legnagyobb sikert a bajnokság megnyerése jelentette, akkoriban (is) az angol élvonal legjobbja okkal sorolta magát Európa legszűkebb elitjébe. Matt Busby csapata nyolcpontos előnnyel végzett az élen a szintén remek, 104 gólt szerző Tottenham Hotspur előtt. Legalább ekkora fölénnyel 1936 óta csupán egyetlen gárda nyerte meg a First Divisiont: éppen a Man United, 1956 tavaszán. A „vörös ördögök” huszonnyolc mérkőzésüket megnyerték, erre 1931 óta egyetlen csapat sem volt képes. A bajnokságban 103, az FA-kupában 15, a BEK-ben 24, összesen e három sorozatban 142 gólig elérő gárda eljutott a Wembley-be, ahol az Aston Villa elleni döntőben úgy kapott ki 2:1-re, hogy a hatodik percben, még gól nélküli állásnál, a Peter McParlanddal ütköző kapus, Ray Wood kulcscsontja eltört. Elájult a fájdalomtól, Jackie Blanchflower állt a helyére. Wood aztán visszatért mezőnyjátékosnak, majd miután a 83. percben 0:2-nél Tommy Taylor szépített, ismét beállt a kapuba. A csatárok, ettől új erőre kapva, őrült rohamokat indítottak, ám már nem tudtak kiegyenlíteni. A BEK-ben a belga Anderlechtet a Maine Roadon 10:0-ra intézte el a csapat, amely aztán az elődöntőig verekedte magát, ott találkozott a Real Madriddal. Az első mérkőzésen kikapott 3:1-re a Bernabéuban, de ekkora hátrányt le tudott dolgozni az előző körben egy másik spanyol alakulat, az Atlético Bilbao ellen is. Ráadásul akkor, miután már elkészült a világítás, az Old Traffordon játszhatott. A „királyi klub” ellen azonban nem sikerült, ami a baszkok ellen. Matt Busby mondott utána egy bölcsességet: „Egy nagyszerű, tapasztalt gárda mindig le fog győzni egy nagyszerű, tapasztalatlan legénységet.”

A Manchester United. Állnak, balról: Tom Curry edző, Edwards, Jones, Wood, Charlton, Foulkes, Matt Busby menedzser. Elöl: Berry, Whelan, Byrne, Pegg, Colman

Az 1956–1957-es idény alaptizenegye

RAYMOND WOOD: A kapus 1931. június 11-én Hebburnben született, a Newcastle és a Darlington után a Manchester United lett a harmadik klubja. 1949 és 1958 között 178 bajnoki találkozón védett, később a Huddersfield Town, a Bradford és a Barnsley hálóját is őrizte. Háromszor védett az angol válogatottban. Egyike a müncheni szerencsétlenség túlélőinek. 2002. július 7-én hunyt el Bexhill-on-Sea-ben.

WILLIAM Anthony FOULKES: A Billyként emlegetett jobbhátvéd 1932. január 5-én St. Helensben született, 1951 és 1970 között 688 mérkőzésen szerepelt a Unitedben, az örökranglistán csupán Ryan Giggs, Bobby Charlton és Paul Scholes előzi meg. Négy bajnoki címet, egy FA-kupát és egy BEK-elsőséget szerzett. Egyszer (1955) játszott az angol válogatottban. Ő is túlélője a müncheni katasztrófának, 2013. november 25-én Manchesterben hunyt el.

ROGER William BYRNE: A balhátvéd Manchesterhez közeli Gortonban született 1929. február 8-án, és két nappal a 29. születésnapja előtt hunyt el Münchennél. 1949-ben került a Unitedhoz, 1951 és 1958 között 245 mérkőzést játszott az első csapatban, három bajnoki címet nyert. Ő volt az 1956-os és az 1957-es bajnok csapatkapitánya. Az angol válogatottban (1954–1957) 33 mérkőzésen szerepelt, a bemutatkozása után egyről sem hiányzott.

EDWARD COLMAN: A jobbfedezet 1936. november elsején született, mindössze 21 évesen veszítette életét 1958. február 6-án, Münchennél. Eddie Colman 1952-ben otthagyta iskoláit, hogy a Manchester United játékosa legyen, alapember volt már az 1956-os, majd az 1957-es bajnokcsapatban is. Mindössze 85 ligamérkőzés jutott neki.

MARK JONES: A jegenye termetű, 185 centis futballista 1933. június 15-én Barnsley-ban született, 1948-ban, az iskolát elhagyva szerződött a Manchester Unitedhoz. Tizenhét évesen mutatkozott be az első csapatban, 1958-ig 103 bajnoki mérkőzésen szerepelt, noha az ötvenes évek közepétől nagy riválist kapott Jackie Blanchflower személyében. A civil életben pipázó középfedezet ugyancsak a müncheni tragédia áldozata lett.

DUNCAN EDWARDS: Az angol futball legnagyobb ígéretének tartott balfedezet 1936. október elsején született Woodside-ban. 1953. április 4-én a valaha volt legfiatalabb játékosként debütált az élvonalban, majd 1955-ban a válogatottba is bekerült, csupán 18 évesen. Életveszélyes sérüléseket szenvedett a müncheni repülőgép-katasztrófában, majd február 21-én, egy ottani kórházban hunyt el.

Reginald JOHN BERRY: A társai által Johnnynak szólított jobbszélső 1926. június elsején Aldershotban született. A Birmingham Cityből igazolt át 1951-ben, attól kezdve visszavonulásáig a Manchester United mezét viselte. Három bajnoki címet nyert, négyszer játszott az angol válogatottban. A müncheni repülőgép-szerencsétlenségben súlyos sérüléseket szenvedett, visszavonulni kényszerült. 1994. szeptember 16-án Farnhamben hunyt el.

AZ EDZŐ

A Busby-bébik „apukája”

A Manchester United történetéről szóló A Complete Record *azt írja: „Amikor a Manchester United igazgatói 1945-ben Matt Busbyt szerződtették a menedzseri posztra, minden bizonnyal a klubtörténet legfontosabb döntését hozták meg.” Nehéz vitatkozni ezzel. Az egy bányász fiaként 1909. május 26-án Orbistonban született Alexander Matthew Busby a háború előtt a Manchester City, majd a Liverpool fedezete volt, egyszer játszott a skót válogatottban. Tekintélyét jelezte, hogy kapitánya lehetett a háborús válogatott mérkőzések egy részén a skót csapatnak. 1945-ben, mindössze heti 15 fontért, a romokban lévő Manchester United élére került, remek munkáját bizonyította a Johnny Carey köré épített gárda FA-kupa-győzelme 1948-ban. Busby 1952-ben megnyerte a bajnoki címet is a csapattal, de még fontosabb, hogy fiatal játékosai, az új, a nagy generáció tagjai 1953-ban és 1954-ben uralták*

WILLIAM Augustine WHELAN: A Manchesterben többnyire Billynek, otthon, Írországban Liamnak szólított, szupertechnikás jobbösszekötő Dublinban született, 1935. április elsején. A Home Farmból került a Manchester Unitedba, amelyben 79 bajnoki meccset játszott. Négyszer szerepelt az ír válogatottban. Egyike volt a müncheni tragédia nyolc futballista áldozatának.

THOMAS TAYLOR: Matt Busby nem akarta, hogy Tommy Taylor „harmincezres" középcsatár legyen, ezért csak 29 999 fontért vette meg a Smithiesben 1932. január 29-én született játékost 1953-ban a Barnsley-tól. A korszak leggólerősebb angol centere 19 válogatott mérkőzésén (1953–1957) 16 gólt szerzett. Fél évvel a müncheni tragédia előtt az Internazionale világrekordot jelentő 65 000 fontért megvette volna, ám Busby nem adta. Taylor is a müncheni katasztrófa áldozata lett 1958. február 6-án.

DENNIS Sydney VIOLLET: Manchester közelében, Fallowfieldben született 1933. szeptember 20-án. 1949-ben leigazolt már a Unitedhoz, egy évvel később profi szerződést kapott, és 1953 áprilisában bemutatkozott az első csapatban. A kétszeres bajnok balösszekötő túlélte a müncheni katasztrófát, majd 1962-ben eligazolt, a Stoke City, a Baltimore Bays, a Witton Albion, végül pedig a Linfield játékosa volt. Kétszer játszott az angol válogatottban (1960–1961). A hetvenes évek közepétől az Egyesült Államokban edzősködött, Jacksonville-ben halt meg 1999. március 6-án.

DAVID PEGG: A balszélső 1935. szeptember 20-án Highfieldsben született, 1950-ben otthagyta az iskoláit, hogy futballista legyen. 1952 decemberében már bemutatkozott az első csapatban, 1956-ban és 1957-ben is bajnoki címet nyert. 1957-ben szerepelt az angol válogatottban. Még 21 és fél éves sem volt, amikor életét veszítette Münchenben.

A bajnoki mérkőzéseken szerepeltek: Wood (39), Foulkes (39), Byrne (36), Colman (36), Jones (29), Edwards (34), Berry (40), Whelan (39), Taylor (32), Viollet (27), Pegg (37), valamint Gordon Clayton (2), Tony Hawksworth (1) kapusok, Geoff Bent (6), Ian Greaves (3), Ronald Cope (2), Jackie Blanchflower (11), Freddie Goodwin 6), Bobby Charlton (14), Wilf McGuinness (13), Alex Dawson (3), Colin Webster (5), Albert Scanlon (5), John Doherty (3).

az első két alkalommal kiírt ifjúsági FA-kupát. Busby 1956-ban, már a „bébikre" építve megnyerte a bajnokságot, a következő évben az elődöntőbe jutott a Bajnokcsapat Európa-kupájában, s óriási fölénnyel megvédte elsőségét a hazai fronton. Az 1958. február 6-i, müncheni tragédia nyolc fiatal játékosa életét követelte, a többiek közül többen soha többé nem futballozhattak. Busby, aki maga is súlyosan megsérült a balesetben, később azt mondta, nagy fizikai fájdalmai voltak, ám azok eltörpültek a lelki kínok mellett. A felépülése után új csapatot épített, amely 1963-ban megnyerte az FA-kupát, 1965-ben és 1967-ben (soraiban George Best-tel, Denis Law-val és Bobby Charltonnal) az angol bajnokságot, illetve, tíz évvel a katasztrófa után, első angol klubként a Bajnokcsapatok Európa-kupáját. Három müncheni túlélő volt a BEK-győztesek között: Matt Busby, a menedzser, valamint Charlton és Foulkes. A Főnök 1969. június 4-ig 1120 mérkőzésen irányította a Manchester Unitedot, 565-263-292-es mérleggel. Miután a United bajba került, 1970 decemberében még hő fél évre, 21 mérkőzésre visszatért. Úgy zárta le szakvezetői pályafutását, hogy a Manchester Unitedal mérkőzései több mint a felét megnyerte! Huszonöt év alatt tizenhárom trófeát gyűjtött a „vörös ördögökkel". Volt a klub igazgatója, majd elnöke. 1968-ban a királynő lovaggá ütötte a futballért tett szolgálataiért. Sir Matt Busby 1994. január 20-án, a cheadle-i The Alexandra Hospitalben hunyt el.

Real Madrid: hazai siker

Már huszonegy ország bajnokcsapata nevezett az első számú európai kupasorozatra (közben párhuzamosan zajlott a Vásárvárosok Kupája is, az 1955 decemberében kezdődött torna az 1956–1957-es idény végén az elődöntőnél tartott), köztük az angol ligát képviselő Manchester United is. A „vörös ördögök" pazarul mutatkoztak be: a brüsszeli 2:0-s siker után a Maine Roadon 10:0-ra megverték a belga Anderlechtet. Ez volt a BEK-történelem első kétszámjegyű eredménye. Már a selejtezők is hoztak meglepetést, a luxemburgi Spora csak harmadik mérkőzésen esett ki a Borussia Dortmunddal szemben. Remek párharcot vívott az FC Porto és Atlético Bilbao! A baszkok győztek az Estadio das Antasban, ám ettől még a visszavágón megizzadtak: José Luis Arteche mesterhármasával nyertek végül 3:2-re, de úgy, hogy az utolsó találat idején, Virgílio Mendes és a brazil Jaburu kiállítása miatt a vendégek már csak kilencen voltak a pályán. A Man United és a Dortmund találkozója jelentette a nyolcaddöntő egyik slágerét, az angolok léptek tovább. A Real Madrid Bécsben kiesésre állt a Rapid ellen, miután Ernst Happel védő létére mesterhármast rúgott Európa legerősebb bajnokcsapatának. A harmadik mérkőzést Madridban simán megnyerte a címvédő. A magyar bajnok Bp. Honvéd ebben a szakaszban kapcsolódott be, november 22-én kikapott Bilbaóban 3:2-re, majd az UEFA döntése alapján Brüsszelben volt kénytelen a visszavágót játszani. Ezen, máig vitatott körülmények között csak 3:3-ra végzett s kiesett. Ha továbbjutott volna, a negyeddöntőben a Manchester Unitedot kapja, így ellenben a baszkok játszottak az angolokkal. Bilbaóban nyertek, de Manchesterben nem bírtak a United Viollet, Taylor, Berry hármasával. (Az idény góllövőlistáján a kilencgólos Dennis Viollet lett az első, a nyolcgólos Tommy Taylor pedig a második.) A Fiorentina kis lépésekkel, de biztosan haladt előre. A svéd IFK Norrköping és a svájci Grasshoppers kiejtése után, az elődöntőben, Maurilo Prini a 88. percben lőtt góljával 1:0-ra győzött Belgrádban a Crvena zvezda ellen. Fontos találat volt, mert a visszavágón nem esett gólt. A másik ágon a Real Madrid 120 000 néző előtt 3:1-re megverte a Manchester Unitedot, ez volt az első alkalom, hogy angol csapat vereséget szenvedett a BEK-sorozatban. Matt Busby a visszavágó előtt azt gondolta, a hátrány ledolgozható. A Maine Roadon, 65 000 néző előtt, Raymond Kopa és Héctor Rial egy-egy góljával a Real

A győztes madridiak. Állnak, balról: Alonso, Torres, Marquitos, Lesmes, Muñoz, Zárraga. Elöl: Kopa, Mateos, Di Stéfano, Rial, Gento

A Fiorentina. Állnak, balról: Sarti, Magnini, Julinho, Segato, Virgili, Cervato. Elöl: Orzan, Chiapella, Montuori, Bizzarri, Gratton

Madrid egy félidő alatt eldöntötte a továbbjutást. Részben Bernabéu elnök aktív szerepvállalását, részben az első sorozat megnyerését honorálandó – az UEFA a spanyol fővárosnak adta a második döntő rendezésének jogát. Így a „királyi klub" hazai pályán fogadhatta az addig veretlen Fiorentinát. Az olaszok a második félidő közepéig nagyon jól tartották magukat, ám akkor Alfredo Di Stéfano értékesített egy büntetőt, majd Paco Gento bebiztosította a győzelmet.

A Bajnokcsapatok Európa-kupája 1956–1957-es idénye

Selejtező: Borussia Dortmund–Spora Luxembourg 4:3, 1:2, 7:0 (Dortmundban), Dinamo Bucureşti–Galatasaray 3:1, 1:2, Slovan Bratislava–CWKS Warszawa 4:0, 0:2, RSC Anderlecht–Manchester United 0:2, 0:10, Aarhus GF–OGC Nice 1:1, 1:5, FC Porto–Atlético Bilbao 1:2, 2:3

Nyolcaddöntő: Atlético Bilbao–Bp. Honvéd 3:2, 3:3 (Brüsszelben), Fiorentina–IFK Norrköping 1:1, 1:0 (Rómában), Rapid JC–Crvena zvezda 3:4, 0:2, Real Madrid–Rapid Wien 4:2, 1:3, 2:0 (Madridban), Slovan Bratislava–Grasshoppers 1:0, 0:2, OGC Nice–Rangers FC 2:1, 1:2, 1:3 (Párizsban), CDNA Szófia–Dinamo Bucureşti 8:1, 2:3, Manchester United–Borussia Dortmund 3:2, 0:0

Negyeddöntő: Atlético Bilbao–Manchester United 5:3, 0:3, Fiorentina–Grasshoppers 3:1, 2:2, Real Madrid–OGC Nice 3:1, 3:2, Crvena zvezda–CDNA Szófia 3:1, 1:2

Elődöntő: Crvena zvezda–Fiorentina 0:1, 0:0, Real Madrid–Manchester United 3:1, 2:2

Döntő

Real Madrid–AC Fiorentina 2:0 (0:0)

1957. május 30., Madrid, Estadio Santiago Bernabéu, 120 000 néző. Jv.: Leo Horn (holland)

Real Madrid: Alonso – Torres, Marquitos, Lesmes – Muñoz, Zárraga – Kopa, Mateos, Di Stéfano, Rial, Gento

Fiorentina: Sarti – Magnini, Cervato – Scaramucci, Orzan, Segato – Julinho, Gratton, Virgili, Montuori, Prini

Gólszerzők: Di Stéfano (69., 11-esből), Gento (75.)

A futball Charlie Chaplinje

Ahogyan az Európa-bajnokságot és a Bajnokcsapatok Európa-kupáját, az Aranylabda-szavazást is a franciáknak köszönhette a futballvilág az ötvenes években. A kor egyik legtekintélyesebb heti futballmagazinja, a *France Football* találta ki s szervezte meg. Ez volt az első, széles körben elfogadott egyéni választás a sportág történetében. A szerkesztőség nevében Gabriel Hanot szavazott, tizenöt külföldi adta le a voksát, köztük Erdős Lajos, a lap, valamint a L'Équipe, a France Soir és az AP budapesti tudósítója. (Erdős soha többé nem szavazott, miután a forradalom után Bécsbe költözött.) Két játékos szoros küzdelmét hozta az első szavazás, a 41 éves **Stanley Matthews**, aki majdnem pontosan fél évvel az első Aranylabda-díj kihirdetése (1956. december 18.) után játszott utoljára az angol válogatottban (1957. május 15.), három ponttal előzte meg Alfredo Di Stéfanót. A Varázsló neve tizenkét lapon szerepelt, hatan tették az első helyre. Don Alfredo tizenegy zsűritagtól kapott pontot, közülük öten a legjobbnak látták. Matthewsról Gabriel Hanot írt méltatást a *France Football*ban, a jobbszélsőt az angol humor világklasszisához, Charlie Chaplinhez hasonlította, mint akit ritkán láthatunk mosolyogni, de aki képes tömegeket boldog, örömmel teli nevetésre fakasztani.

Aranylabda, 1956

1. Stanley Matthews (angol, Blackpool FC) 47 pont, 2. Alfredo Di Stéfano (argentin-spanyol, Real Madrid) 44, 3. Raymond Kopa (francia, Real Madrid) 33, 4. Puskás Ferenc (magyar, Bp. Honvéd) 32, 5. Lev Jasin (szovjet, Dinamo Moszkva) 19, 6. Bozsik József (magyar, Bp. Honvéd) 15, 7. Ernst Ocwirk (osztrák, Sampdoria) 9, 8. Kocsis Sándor (magyar, Bp. Honvéd) 6, 9. Ivan Kolev (bolgár, CDNA Szófia), Thadée Cisowski (francia, RC Paris), Billy Wright (angol, Wolverhampton) 4-4. (Az első tíz helyezett.)

A rosszarcú angyalok diadalmenete

Minden idők egyik legszínvonalasabb dél-amerikai bajnoksága volt a perui, 1957. március 7. és április 6. között. Hét ország indult – Argentína, Brazília, Uruguay, Peru, Kolumbia, Chile és Ecuador, a végső sorrendben – a korábbi szereplők közül csupán Paraguay és Bolívia válogatottja nem indult. Guillermo Stábile, az argentinok sikeredzője a rutinos védelem és fedezetsor elé a tinédzserkorból alig kilépett (vagy éppen még ki sem lépett), szikrázóan tehetséges fiatal csatárokat állított. Oreste Omar Corbatta (Racing) 21, Humberto Dionisio Maschio (Racing) 20, Antonio Valentin Angelillo (Boca Juniors) 19, a köztük már rutinosnak számító Omar Enrique Sivori (River Plate) 21, a többnyire tartalékként beszálló José Francisco Sanfilippo (San Lorenzo) ugyancsak 21 éves volt akkoriban. Egyedül a balszélső, Osvaldo Héctor Cruz (Independiente) volt „jóval" idősebb, már 25 éves. Tönkreverték a mezőnyt, az első öt mérkőzésüket kivétel nélkül megnyerték, 24 gólt rúgtak, s mindössze négyet kaptak. A Gilmarral, a két Santoss-sal, és a Zizinho, Evaristo, Didi belsőhármassal felálló brazilokat is – igaz, a hajrában esett két góllal – 3:0-ra megverték. Csak az utolsó mérkőzésükön, a rendező peruiaktól kaptak ki, amikor már régen megnyerték a serleget. Sivorit választották a torna legjobb játékosának, Maschio lett (az uruguayi Ambroisszal holtversenyben) a gólkirály. Az argentinok biztosak voltak abban, hogy megtalálták azokat a játékosokat, akikkel esélyesei lesznek az 1958-as világbajnokságnak, az első világtornának, amelyre 1934 óta beneveztek. A remények azonban néhány hónap alatt szertefoszlottak. Az olasz sztárklubok 1957 nyarán szétszedték a válogatottat, Sivorit a Juventus, Angelillót az Inter, Maschiót a Bologna vette meg. Az európai, azon belül is elsősorban az olasz sajtó elnevezte őket (*Kertész Mihály 1938*-as, James Cagney főszereplésével készült filmje, az *Angel with Dirty Faces* után) „rosszarcú angyaloknak". De nem csak az olaszok voltak éberek: a kapus Rogelio Antonio Dominguez ugyancsak 1957 nyarán került Európába, a Real Madridhoz. Az argentinok kezdhették elölről a csapatépítést. Elképzelhető, mennyivel erősebbek lettek volna, ha a modern időkhöz hasonlóan számíthatnak a légiósaikra, így a Maschio, Rial, Di Stéfano, Sivori, Angelillo csatársorra.

Az argentin csatárötös: Corbatta, Maschio, Angelillo, Sivori, Cruz

A győztes argentin csapat. Állnak, balról: Giménez, Guillermo Stábile edző, Dominguez, Dellacha, Rossi, Schandlein, Vairo, Verna. Elöl: Corbatta, Maschio, Angelillo, Sivori, Cruz, Taddei

A szovjet futball első aranya

Csonka mezőnnyel játszották 1956. november 24. és december 8. között a melbourne-i olimpia labdarúgótornáját. Eredetileg huszonnyolc válogatott jelezte érdeklődését, de a sok visszalépés és lemondás miatt még olyan is akadt (Nagy-Britannia), amelyik kiesett (a bolgárok elleni selejtezőben), majd aztán a lengyelek visszalépése miatt mégis elutazhatott Ausztráliába. A magyar válogatottnak, noha címvédő volt, kellett volna selejtezőt játszania, ám a keletnémetek visszaléptek, miután kiderült, hogy egységes olimpiai csapat képviseli a németeket. Aztán a melbourne-i küldöttségükbe csak nyugatnémet futballisták kerültek.

A tornán végül mindössze tizenhárom csapat vett részt, így az első fordulóban csupán három mérkőzést játszottak. Az egyiken a szovjetek csak 2:1-re verték meg a németeket, a britek futball-leckét adtak a thaiföldieknek (9:0), valamint az ausztrálok, némi meglepetésre, 2:0-val hazaküldték a japánokat. A jugoszlávok és az amerikaiak nyolcaddöntős mérkőzését lefújták, mindkettő mehetett tovább.

A következő körben az előző két olimpián ezüstérmes jugoszlávok 9:1-gyel mutatkoztak be az amerikaiak ellen, a bolgárok 6:1-re megverték az angolokat, az indiaiak pedig 4:2-vel kiejtették az ausztrálokat. Ez volt az első alkalom, hogy ázsiai futballcsapat olimpiai elődöntőbe került. A szenzációt a szovjetek és az indonézek (első) találkozója jelentette: nem hozott gólt. Az ismétlés már simán alakult, 4:0-ra nyert a világklasszisokkal felálló nagy esélyes. Az elődöntőbe az indiaiakon kívül három szocialista ország álamatőrjei, vagy kevésbé élesen fogalmazva állami amatőrjei kerültek. A „kékek" simán 4:1-re megverték a sokkal gyengébb indiaiakat, a szovjetek ellenben nagyon megszenvedtek a bolgárok ellen. Az első 90 perc nem hozott gólt, a legnagyobb eseményt Nyikolaj Tyiscsenko kulcscsonttörése jelentette. Visszaállt, mivel akkor még cserélni nem lehetett az olimpián, de csak asszisztált. A tulajdonképpen emberelőnyben játszó bolgárok Ivan Kolev révén vezetést szereztek a 95. percben. A Szbornaja majdnem kiesett, aztán az utolsó nyolc percben Eduard Sztrelcov és Borisz Tatusin egy-egy góljával fordított. Játszottak még egy bronzmeccset (Bulgária–India 3:0), de a lényeg a döntő volt. Négy évvel korábban, Helsinkiben – még sokkal élesebb politikai körülmények között – a jugoszlávok kiejtették a szovjeteket, akik közül néhányat néhány héttel később örökre eltiltottak, a válogatottat és az akkori legjobb klubcsapatot, a CDSZA-t pedig feloszlatták. A „kékek" 1948 és 1952 után sorozatban harmadszor játszottak olimpiai döntőt, immár teljesen új csapattal. S megint veszítettek! A melbourne-i volt a szovjet futball első nagy sikere.

Olimpiai döntő

Szovjetunió–Jugoszlávia 1:0 (0:0)

1956. december 8., Melbourne, 86 716 néző. Jv.: Wright (ausztrál)

Szovjetunió: Jasin – B. Kuznyecov, Basaskin, Ogonykov – Maszljonkin, Netto – Tatusin, Iszajev, Szimonjan, Szalnyikov, A. Iljin

Jugoszlávia: Radenkovics – Koscsak, Radovics, Santek – Szpajics, Krsztics – Sekularac, Papec, Sz. Antics, Veszelinovics, Mujics

Gólszerző: A. Iljin (48.)

Bajnokok, kupagyőztesek

Borussia Dortmund

AC Milan

BSC Young Boys

Santos

	Ország	*Bajnok*	*Kupagyőztes*
EURÓPA	Albánia	Dinamo Tirana*	Partizani
	Anglia	Manchester United	Aston Villa
	Ausztria	Rapid Wien	–
	Belgium	Royal Antwerp	–
	Bulgária*	CDNA	Levszki
	Ciprus	Anorthoszisz	–
	Csehszlovákia*	Dukla Praha	–
	Dánia	Aarhus GF	Aarhus GF
	Észak-Írország	Glenavon	Glenavon
	Feröer-szigetek*	KÍ Klaksvík	–
	Finnország*	Kuopion Palloseura	Pallo-Pojat
	Franciaország	AS Saint-Étienne	Toulouse FC
	Görögország	Olympiakosz	Olympiakosz
	Hollandia	AFC Ajax	Fortuna ’54
	Írország	Shamrock Rovers	Drumcondra
	Izland*	Valur	–
	Jugoszlávia	Crvena zvezda	FK Partizan
	Lengyelország *	CWKS Warszawa	Łódzki KS
	Luxemburg	Stade Dudelange	Spora Luxembourg
	Málta	Sliema Wanderers	Floriana
	NDK*	Wismut Karl-Marx-Stadt	SC Chemie Halle
	NSZK	Borussia Dortmund	–
	Norvégia	Odd	Skeid*
	Olaszország	AC Milan	–
	Portugália	SL Benfica	SL Benfica
	Románia	CCA Bucureşti	Progresul Oradea
	Skócia	Rangers FC	Falkirk
	Spanyolország	Real Madrid	CF Barcelona
	Svájc	BSC Young Boys	FC La Chaux-de-Fonds
	Svédország	IFK Norrköping	–
	Szovjetunió*	Szpartak Moszkva	–
	Törökország	Beşiktaş JK	
DÉL-AMERIKA*	Argentína	River Plate	
	Brazília		
	Rio de Janeiro	Vasco da Gama	
	São Paulo	Santos	
	Minas Gerais	Atletico Mineiro	
		Cruzeiro	
	Rio Grande do Sul	Grêmio FBPA	
	Rio-São Paulo torna	Fluminense	
	Bolívia	Bolivar	
	Chile	Colo-Colo	
	Kolumbia	Atlético Quindio	
	Paraguay	Olimpia	
	Peru	Sporting Cristal	
	Uruguay	Nacional	
ÉSZAK- ÉS KÖZÉP-AMERIKA	Egyesült Államok	NY Hakoah-Americans	St. Louis Kutis
	Mexikó	CD Guadalajara	Zacatepec
NEMZETKÖZI KLUBTORNÁK	Bajnokcs. Európa-kupája	Real Madrid	
	Latin Kupa	Real Madrid	
	Közép-európai Kupa	Vasas	
	Mini klubvilágbajnokság	CF Barcelona	
VÁLOGATOTTAK TORNÁI	Olimpiai torna	Szovjetunió	
	Dél-amerikai bajnokság	Argentína	
	Afrikai Nemzetek Kupája	Egyiptom	
	Ázsia Kupa	Dél-Korea	
	Brit válogatottak tornája	Anglia	

* naptári éves lebonyolítási rend

A Juve sokat költött és sokat nyert

- ***A külföldi csatárok uralták a Serie A-t***
- ***Anglia a Manchester Unitedet gyászolta***
- ***Újra megnyerte a BEK-et és a bajnokságot is a Real Madrid***

Az 1957–1958-as olasz bajnokság rajtja előtt még a korábbiaknál is nagyobb harcot indítottak az élcsapatok a külföldi játékosokért. Népszerűek voltak az argentinok, a Milan Ernesto Grillót, az Inter Antonio Valentín Angelillót, a Bologna Humberto Dionisio Maschiót, a Juventus pedig Enrique Omar Sivorit szerezte meg. Utóbbiért a Juve akkori világrekordot jelentő összeget, 10 millió pesót fizetett ki, amelyből a River Plate átépítette a Monumental Stadiont.

A Bologna Maschio mellé megvette a horvát Bernard Vukast, aki előző májusban remekelt a jugoszláv válogatottban a Squadra Azzurra ellen. A „plávik” Zágrábban 6:1-re nyertek, Vukas gólt szerzett, s szinte feltartóztathatatlan volt a mezőnyben. A sok jól erősítő közül is kiemelkedett a Juventus, de ezért Umberto Agnellinek, a fiatal klubelnöknek mélyen a zsebébe kellett nyúlnia. Nemcsak Sivori került őrült összegbe, hanem **John Charles** is. A walesi csatárért 70 000 fontot kapott addigi klubja, a Leeds United, az összeg több mint a kétszerese volt az addigi brit átigazolási csúcsnak. A hatalmas termetű, középfedezetnek és középcsatárnak is kiváló futballistának az átigazolásért 10 000 fontos csekket adtak az olaszok, és hozzá heti hatvan fontos fizetést ajánlottak. Ez utóbbi a négyszerese volt az Angliában a profi futballistáknak engedélyezett maximális fizetésnek. A számadatokról értesülve az angol klubok vezetői attól tartottak, hogy hamarosan mások is követhetik a „Jóságos Óriást” (Gentle Giant vagy Gigante Buono). Sivori és Charles érkezésével módosult az addigi első számú góllövő, Giampiero Boniperti, a csapatkapitány szerepköre is, aki befejezőcsatárból előkészítő lett, új posztja valamelyest előfutára volt a későbbi támadó középpályásoknak. A „zebrákat” új edző, a szerb Ljubisa Brocsics irányította, aki nem éppen szokványos karrier után került 45 évesen Európa egyik sztárcsapatához: az előző tíz évben az albán válogatottat, aztán Jugoszláviában a Metalacot, a Crvena zvezdát és a Vojvodinát, majd újra külföldön az egyiptomi és a libanoni

Két argentin, Sivori és Angelillo

A Juventus történetének tizedik bajnokcsapata. Hátul, balról: Colombo, Boniperti, Charles, Sivori, Stacchini. Középen: Montico, Ferrario, Turchi. Elöl: Corradi, Mattrel, Garzena

nemzeti tizenegyet, a Racing Bejrútot, végül pedig Eindhovenben a PSV-t dirigálta. Még azt sem állíthatjuk, hogy kiugróan sikeres lett volna, mindössze két, a CZ-vel nyert országos bajnoki cím szerepelt a dicsőséglistáján. 1957 nyarán levélben felajánlotta szolgálatait a Juventusnak, s talán még ő is meglepődött egy kicsit, hogy pozitív választ kapott. A szerb mellett több idegen nyelvet is beszélt, ám olaszul nem, ezért maga mellé vette (kapta?) a már a klubnál dolgozó Teobaldo Depetrinit, a Juve korábbi kitűnő fedezetét. Brocsics váltott a kapusposzton, az Anconitanától visszatért, csupán húszéves Carlo Mattrel lett az első számú kapus, míg a 30 évesen a Triestinától igazolt, korábban, 1950 és 1955 között már több mint száz mérkőzésen a fekete-fehéreknél szerepelt Rino Ferrario pedig a középhátvéd. Ugyancsak a szerb tréner „találmánya" volt a mindössze 17 éves Bruno Nicolè favorizálása a jobbszélső posztján.

A Juventus minden riválisánál (sokkal) több gólt szerzett, mindenkinél legalább hattal több mérkőzést nyert meg, s végül nyolc ponttal megelőzte a Fiorentinát. (Keveset emlegetjük ma már, ezért érdemes itt is kiemelni: a firenzei lilák az 1956-os bajnoki cím után sorozatban négyszer is másodikok lettek.) A torinói bajnokcsapat tizenegy törzstaggal, két viszonylag sokat játszó tartalékkal és négy epizodistával lett a titulus birtokosa. A névsor: Carlo Mattrel (33 mérkőzésen szerepelt) – Giuseppe Corradi (34), Rino Ferrario (27), Bruno Garzena (34) – Flavio Emoli (31), Umberto Colombo (28) – Bruno Nicolè (21), Giampiero Boniperti (34), John Charles (34), Enrique Omar Sivori (32), Gino Stacchini (24), valamint Antonio Montico (14), Giorgio Stivanello (17), Giovanni Viola (1), Benito Boldi (4), Giorgio Turchi (4), Giuseppe Patrucco (2). A piemontiak hetvenhét góljából ötvenet a két új légiós szerzett (Charles huszonnyolccal hódította el a gólkirályi címet, Sivori huszonkettővel harmadik lett). Érdemes amúgy kitérni a góllövőlistára: az első tizenegy közül csak egy futballista volt olaszországi születésű.

Így festett a lista élcsoportja: 28 gólos Charles (walesi, Juventus), 23 gólos Firmani (dél-afrikai, Sampdoria), 22 gólos Sivori (argentin, Juventus), 21 gólos Vinício (brazil, Napoli), 20 gólos Hamrin (svéd, Fiorentina), 19 gólos Da Costa (brazil, AS Roma), 16 gólos Angelillo (argentin, Inter), 13 gólos Abbadie (uruguayi, Genoa), Lindskog (svéd, Udinese), Del Vecchio (brazil, Verona) és Campana (Vicenza).

Az 1957–1958-as idényben, másfél évtizedes szünet után, az olasz szövetség ismét kiírta a Coppa Italiát. A két legjobb komolyan vette a sorozatot, az egyik ágról a Fiorentina jutott a döntőbe, a másikról a Lazio, amely az utolsó előtti állomáson a Juventust búcsúztatta. A már a következő szezonra átnyúlt római döntőbena „sasok" győztek 1:0-ra – az előző idényben még az ellenfélnél szerepelt Maurilio Prini góljával.

Angliában a Manchester United tragédiája beárnyékolta az évadot. Az előző két idény győztesének tavasszal nem volt esélye megmaradni az élcsoportban. (Tegyük hozzá, ősszel még a teljes csapattal is valamivel gyengébben szerepelt, mint az előző két, egyaránt bajnoki címmel zárt szezonban.) Tavasszal, a története során először az élvonalból kieső, hatvannyolc év után búcsúzó Sunderland kivételével, egyetlen ellenfelét sem tudta legyőzni a bajnokságban. Az FA-kupában ellenben nagyszerűen menetelt, egy-egy mérkőzésen hősiesen játszott. A tragédia utáni első meccsén 3:0-ra megverte a Sheffield Wednesdayt, aztán kiejtette a West Bromwich Albiont, majd a Fulhamet is. Csak a döntőben vérzett el, százezer néző előtt, a Wembley-ben. A Bolton Wanderers Nat Lofthouse duplájával 2:0-ra nyert. A Man United lett a XX. században az első csapat, amely egymást követő két FA-kupa-döntőben is vereséget szenvedett, s ugyancsak az első, amelynek két egymást követő évben is megsérült a kapusa a kupafinálében. Harry Gregg Lofthouse-szal ütközvevált gyakorlatilag harcképtelenné.

Nat Lofthouse, a döntő hőse, a kupával

A bajnoki cím a trónját visszafoglaló Wolverhampton Wanderersé lett, amely 1954 után bizonyult ismét a legjobbnak. A csatárok idénye volt az 1957–1958-as az angol élvonalban, három csapat, a bajnok Wolves (103), a második Preston North End (100) és az ötödik Manchester City (104) is elérte a százas, további három, a harmadik Tottenham (93), a negyedik West Bomwich (92) és a tizennyolcadik Leicester City (91) pedig a kilencvenes határt. Két gárda egészen elképesztő gólaránnyal zárta a szezont, egyik sem törődött a védekezéssel, csak a támadással, ahogyan a brit sajtóban olvasható, nem töltött, csak tüzelt. A Manchester City 104 szerzett gólja mellé százat kapott, a Leicester a 91 gólja mellé 112-t. Továbbra is Stan Cullis irányította a Wolvest, amely a tizenegyedik fordulóban az élre állt, s aztán nem engedte át másnak az elsőséget. A Man Unitedot kétszer is megverte, az áprilisi 4:0-t a tragédia befolyásolta, de a szeptemberi, wolverhamptoni 3:1 jelezte, a „farkasok" felértek Matt Busby csapatának szintjére. Sőt, ebben a szezonban kezdték mindmáig rekordot jelentő sorozatukat: övék az angol élvonal egyetlen alakulata, amely négy, egymást követő bajnokságban is túljutott a százgólos határon. A gárda 1957. október 17-én Molineux Stadionban rendezett gálamérkőzésen 3:2-re legyőzte

Eddie Clamp jobbfedezet

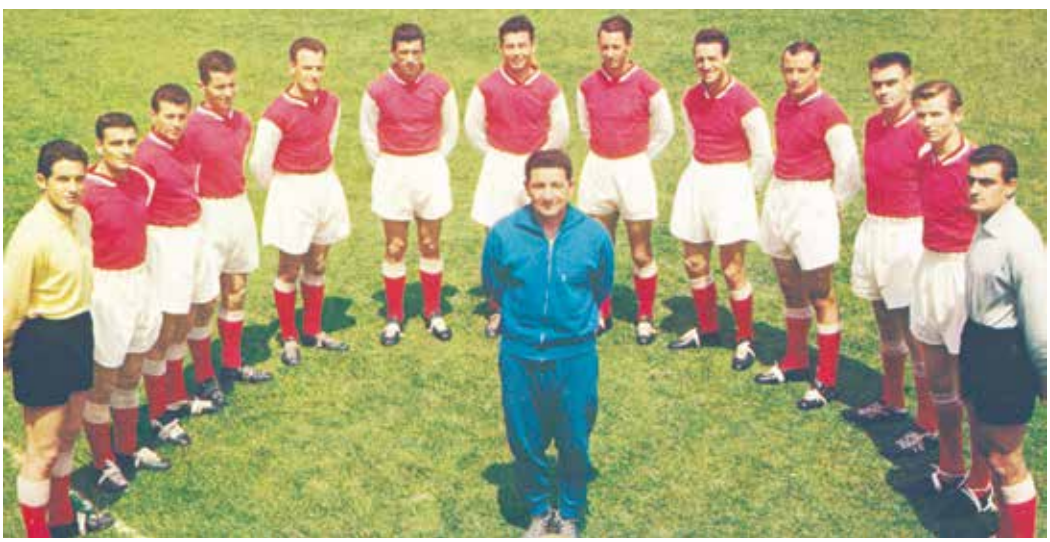
a kor legjobb futballcsapatát, a Real Madridot a Cullis a Finlayson – Stuart, Harris – Clamp, Showell, Flowers – Deeley, Broadbent, Murray, Wilshaw, Mullen tizenegyet játszatta, azaz a legnagyobb csillag, Billy Wright és a következő tavasszal tíz gólt szerző Bobby Mason még hiányzott is a nyertesek közül, miközben a spanyol legénység a legjobbjaival állt ki.

Bobby Mason belsőcsatár

Skóciában különleges teljesítménnyel lett aranyérmes a Hearts együttese, amely a XX. századi történetének első bajnoki címét nyerte meg. A „szívek" csapata a 34 fordulóban mindössze egyszer szenvedett vereséget, huszonkilencszer győzött, egészen elképesztő, 103-as gólkülönbséggel zárt, miután a még mindig skót rekordot jelentő 132 szerzett gól mellett csupán huszonkilencet kapott. A második helyezett Rangerst tizenhárom ponttal előzte meg. Az edinburgh-i gárda kulcsemberei a csatártrió tagjai, Willie Bauld, a levegő ura, Alfie Conn, a remek előkészítő és a villámgyors Jimmy Wardhaugh voltak – no, és a csapat lelkének, a „fedezetsor emberi dinamójának" nevezett Dave Mackay. Az egykoron asztalosként dolgozó középpályás már az 1958-as világbajnokságon tagja volt a skót válogatottnak, de pályafutása még inkább kiteljesedett a következő nyártól, amikor a Tottenham Hotspurhöz igazolt. A hatvanas évek egyik legjobb játékosa, George Best mondta róla: „Dave Mackay volt a legkeményebb ember, aki ellen valaha futballoztam. S mindenképpen a legbátrabb."

Franciaországban a Stade de Reims külön kategóriát képviselt a Division 1-ben, hét pontot vert a második helyezett Nîmes Olympique-ra. A Colonna – Zimny, Jonquet, Giraudo – Penverne, Siatka – Lamartine, Bliard, Fontaine, Piantoni, Vincent tizenegyből hatan is tagjai voltak az idény végén világbajnoki bronzérmet nyert francia válogatott keretének. (Colonna,

A Stade de Reims (balról): Jacquet, Rodzik, Leblond, Siatka, Vincent, Jonquet, Fontaine, Bliard, Giraudo, Penverne, Lamartine, Piantoni, Colonna. Középen Albert Batteux

Berni Klodt, a Schalke csapatkapitánya a „salátástállal", ünneplő társai körében. Balján az edző, Edi Frühwirth

Jonquet, Penverne, Fontaine, Piantoni, Vincent.) Albert Batteux edzőnek nem kellett új csapatot építenie a start előtt, ez már a második idény volt a Real Madridhoz igazolt Raymond Kopa nélkül. Az ő távozása után jött Just Fontaine és Jean Vincent, aztán 1957 nyarán ketten érkeztek: Nizzából Dominique Colonna kapus és a Nancyból Roger Piantoni, aki közönségkedvenc lett, amikor a szomszédvár Sedannak mesternégyest lőtt. A Reims május elsején biztosította be a bajnoki címet, aztán két és fél héttel később, a párizsi Colombes Stadionban megnyerte a Francia Kupa döntőjét is, méghozzá az előző évek középcsapatából legnagyobb riválissá előlépett Nîmes Olympique ellen (3:1).

A Német Szövetségi Köztársaságban mintha visszatértek volna a harmincas-negyvenes évek – de szerencsére csak a futballban. A háború előtti és alatti korszak legsikeresebb alakulata, a Schalke 04 begyűjtötte története hetedik, s mindmáig utolsó bajnoki címét. A „királykékek" az Oberligának nevezett területi bajnokság Nyugati csoportjának megnyerésével szereztek jogot a „salátástálért" folytatott küzdelemre, érdekes, hogy az előző két év országos bajnoka, a Borussia Dortmund csak az ötödik lett ebben a társaságban.

Az országos bajnoki címért a négy régió első két helyezettje, valamint (Nyugat-Berlin) bajnoka szállt harcba. A kilences létszám eggyel nagyobb volt a kívánatosnál, ezért a Köln és a Kaiserslautern selejtezőt játszott, előbbi győzelmével. Az egyenes kieséses szakaszban a Schalke szenzációsan futballozott, az Eintracht Braunschweiget 4:1-re, a berlini Tennis Borussiát 9:0-ra, a Karlsruhét 3:0-ra verte meg. A döntőben Manfred Orzessek – Helmut Sadlowski, Otto Laszig, Günter Brocker – Günter Karnhof, Karl Borutta – Günter Siebert, Heiner Kördell, Willi Koslowski, Manfred Kreuz, Bernhard Klodt összeállításban folytatta a nagy sorozatot, 3:0-ra legyőzte az előző évben is döntős Hamburger Sport Vereint. A gárda

átlagéletkora mindössze 22 és fél év volt. A Hannoverben rendezett finálé hőse az első félidőben két gólt is szerző (az 1954-es, győzelemmel zárt és az 1958-as világbajnokságon is szerepelt) Berni Klodt volt, akiről *Matthias Kropp*, a kor jeles újságírója azt írta: „Jobb- és balszélső, karmester, gólszerző és az 1958-as bajnokcsapat kapitánya, egy személyben".

A Schalke eddigi utolsó bajnokcsapata a rajongók gyűrűjében, Gelsenkirchenben. Klodt a „salátástállal" a kezében integet

Az ötvenes évek végén a nyugatnémet futball szereplői nem gazdagodtak meg még egy bajnoki címből sem, viszont a dortmundiakkal ellentétben a nagy rivális gelsenkircheniek kaptak 700 márkát az elsőségért. Ebből aztán olyan „nagyléptékű" beruházásokra is telt, mint a jobbhátvéd Helmut Sadlowski és mindenórás felesége által vett babakocsi és kelengye. A jobbszélső Günter Siebert (később többször is a klub első embere, 1967-től, 37 éves korától a Bundesliga történetének addigi legfiatalabb elnöke), a később hitvesével hét gyereket nevelő példás családapa egy mosógépet vásárolt. A Schalke bajnokcsapatát az osztrák Edi Frühwirth, dirigálta.

A DFB-kupa döntőjében a Bayern München győzött – még 1957. december 29-én. Az évkönyvekben szereplő adat (a Bayern az 1957-es kupagyőztes) helyes, de a gárda nem tavasszal, hanem csak az esztendő utolsó napjaiban szerezte meg a trófeát, a Fortuna Düsseldorfot 1:0-ra legyőzve. A déli piros-fehérek kapuját Fazekas Árpád védte. Ez volt a bajorok első nagy sikere a Dombi Richárddal nyert, 1932-es bajnoki cím óta.

Ausztriában, ha csak két évre is, de „hatalomátvétel" történt. A Wiener Sport-Club, amelynek idős hívei akkor már több mint harminc éve emlegették a klub addigi utolsó aranykorszakát, az 1922-es bajnoki címet és az 1923-as kupasikert, fantasztikus menetelésbe kezdett. Játékosai 1957. június 17. és 1959. szeptember 12. között Hans Pesser – az ötvenes-hatvanas évek legsikeresebb, hét bajnoki elsőséget szerző osztrák edzője – irányításával 55 bajnoki mérkőzésből negyvenhármat megnyertek, tizenegyen döntetlent játszottak, s csupán egyet veszítettek el. Megnyerték az 1957–1958-as és az 1958–1959-es bajnokságot is. Negyvenegy bajnoki meccset futballoztak végig veretlenül, mind a két szezonban túljutottak a százgólos

Ketten a Wiener SC bajnokcsapatából: Erich Hof és Adolf Knoll

A Real Madrid tizenegye. Állnak, balról: Atienza II, Santamaría, Dominguez, Lesmes II, Santisteban, Zárraga. Elöl: Kopa, Marsal, Di Stéfano, Rial, Gento

határon. A gárda kulcsemberei Rudolf Szanwald kapus, Leopold Barschandt, Josef „Pepi" Hamerl, Adolf Knoll, Walter Horak, Karl Skerlan, s egyáltalán nem utolsósorban Erich Hof voltak.

A spanyol idényről sokat elárul az *AS* nevű madridi sportnapilap a Real Madrid sikereiről szóló könyvének (*30 ligas blancas*) idevonatkozó címe: Siguió la marcha triunfal con otro doblete (Újabb duplázással folytatódott a dicsőséges menetelés). Az immár az argentin Luis Carniglia által irányított gárda a Bajnokcsapatok Európa-kupája mellett megnyerte a spanyol bajnokságot is. A „fehérek" Alfredo Di Stéfano érkezése óta, 1955 kivételével, minden évben újabb külföldi sztárral vagy sztárokkal erősödtek, 1954-ben Héctor Rial, 1956-ban Raymond Kopa, 1957-ben José Emílio Santamaría és Rogelio Dominguez érkezett. A világbajnoki negyedik uruguayi védő és a Dél-Amerika-bajnok argentin kapus szerződtetésével megerősödött a védelem, mindössze 26 gólt kapott a 30 bajnokin. A „fehérek" huszonhárom forduló után álltak az élen, egyetlen holtpontjuk akadt, december közepétől bő egy hónapon át hat fordulón keresztül csak egyetlen győzelmet arattak. Ám utána a tavaszt veretlenül játszották végig. Carniglia eleinte a honfitársát, Dominguezt (16 mérkőzés) védette, majd eljött Alonso (15) ideje. A védők közül Atienza és Lesmes egyaránt 21, Santamaría 27 mérkőzésen szerepelt, Marquitos (15) számított az első számú cserének, Rubio (4) és Becerill (1) játszott még. A fedezetsorban Zárraga 28 meccsen kapott lehetőséget, Juan Santisteban, aki ebben az idényben elfoglalta a búcsúzó, s már csak négy bajnokin szerepelő Miguel Muñoz helyét, huszonhaton. Antonio Ruiznak három találkozó jutott. A csatárok közül Raymond Kopa 27, Ramón Marsal

20, Alfredo Di Stéfano 30, Héctor Rial 27, Paco Gento pedig 28 bajnokin lépett pályára az idényben. A négy csatártartalék, Enrique Mateos (8), Joseito (5), Isidro Brunet (2) és Jesús María Pereda (2) közül utóbbi e két meccsen kívül többet már nem játszott a Real Madrid színeiben a La Ligában, de pazar pályafutást futott be, egyebek mellett a Sevilla és a Barcelona, s nem utolsósorban a spanyol válogatott mezében. 1964-ben ő volt az Európa-bajnokság társgólkirálya, Bene Ferenc és Novák Dezső társaságában.

A La Ligában a Real Madrid mögött az Atlético Madrid lett a második, a Barcelona a harmadik, a Valencia pedig a negyedik. A „királyi klub" triplázása elmaradt, mert a kupa, a Copa del Generalísimo döntőjében 2:0-ra kikapott az Atlético Bilbaótól. Százezer néző előtt a négy kiírásból hármat (1955, 1956, 1958) megnyerő baszkok meglepték a Madridot, Eneko Arieta és Mauri az első félidő közepén öt perc alatt lőtt két gólt. Mindkét gólszerző részese volt a bilbaói „kupatriplázásnak".

Portugáliában a Sporting és a Porto azonos pontszámmal zárta a bajnoki szezont, a lisszaboni zöld-fehéreknek jobb volt a gólaránya és a gólkülönbsége is, de nem ez döntött, hanem hogy a hazai mérkőzésüket 3:0-ra megnyerték az első számú riválisuk ellen, s az Estadio das Antasban csak 2:1-re kaptak ki. A kupa ellenben az FC Portóé lett, miután a két brazil edző, Otto Bumbel és Otto Gloria csatájában 1:0-ra legyűrte az idény vesztesét, a Benficát.

Argentínában ismét a River Plate nyerte a bajnoki címet, nyolc ponttal előzte meg a második San Lorenzót, s tízzel a harmadik Racingot. José María Minella az Amadeo Raúl Carrizo – Alfredo Ricardo Pérez, Federico Vairo – Oscar Hernán Mantegari, Juan Eulogio Urriolabeitía, Pascasio Gilberto Sola – Héctor Adolfo de Bourgoing, Eliseo Prado, Norberto Menéndez, Ángel Amadeo Labruna, Roberto Héctor Zárate alaptizeneggyel érte el az újabb sikert.

A River Plate legénysége (csak a játékosok, hátul, balról): Alfredo Pérez, Ramaciotti, Mantegari, Carrizo, Urriolabeitía, Vairo. Elöl: De Bourgoing, Prado, Menéndez, Labruna, Zárate

Poy, Zizinho és Guttmann Béla a São Paulo FC öltözőjében

Rio de Janeiróban a későbbi szövetségi kapitány, a nagyon ellentmondásos személyiségű João Saldanha irányításával a Botafogo (Adalberto – Beto, Thomé, Servílio – Pampolini, Nílton Santos – Garrincha, Didi, Paulinho Valentim, Édison, Quarentinha) diadalmaskodott a campeonato cariocában, elsősorban bombaerős támadósorának köszönhetően.

Saldanha, akiről feljegyezték, hogy vitriolos tollú újságíró és egyben a betiltott kommunista párt tagja volt, a hatvanas évek végén egyszer állítólag pisztollyal fenyegette meg Yustrichot, a Flamengo őt kritizáló edzőjét, majd miután az akkori államelnök, Emilio Médici számon kérte rajta személyes kedvence mellőzését, Saldanha így felelt: „Nekem is lennének ötleteim, kit kellene például a kormányba állítani." Rászolgált a becenevére, a João Sem Medóra (Félelem nélküli János). Saldanha mindössze két periódusban edzősködött, 1957 és 1959 között a Botafogónál, majd 1969-ben szövetségi kapitányként a válogatottnál dolgozott, igaz, a mexikói világbajnokságra már nem ő vitte a csapatot.

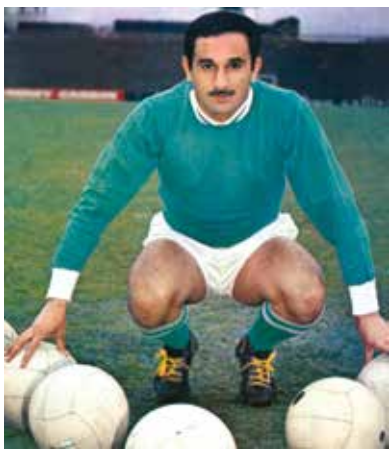
A paulistáknál a tizenhetedik születésnapján alig túl járó Pelé szerezte meg a gólkirályi címet, azonban a bajnoki arany a Poy – De Sordi, Mauro, Sarará – Vítor, Riberto – Maurinho, Amaury, Gino Orlando, Zizinho, Canhoteiro tizenegyre építő, Guttmann Béla által irányított São Paulo FC-nek jutott.

De Sordi a markában tartja Poy kapust. Vagy nem…

„És Algéria élni fog, Légy tanúnk! Légy tanúnk! Légy tanúnk!”

1958 tavaszán a svédországi világbajnokságra készültek a világ legjobb futballistái, köztük a franciák is. Április első napjaiban Paul Nicolas szövetségi kapitány kihirdette a tornára összeállított negyvenes bő keretet, amelyben szerepelt a Division 1 legjobb középhátvédjének tartott Mustapha Zitouni és Rachid Mekhloufi, az első számú balösszekötő, a bajnoki címet védő Saint-Étienne csillaga, aki az előző évben katonai világbajnoki címet nyert Buenos Airesben a franciákkal. Mindketten okkal számíthattak arra, hogy alapemberei lesznek az érmes reményekkel a tornára induló francia válogatottnak.

Április 14-én egy személyautóval öt arab külsejű férfi lépte át a francia-svájci határt. Abdelhamid Kermali, Mokhtar Arribi, Abdelhamid Bouchouk, Saïd Brahimi és **Rachid Mekhloufi** érvényes iratok birtokában igyekezett a lehető legsimábban és leggyorsabban elhagyni Franciaországot. Ugyanebben az időben San Remóba, a francia–olasz határra is érkezett egy autó az AS Monaco három futballistájával, Abderrahmane Boubekeurrel, Mustapha Zitounival és Kaddour Bekhloufival, valamint Amar Rouaïval. Az 1954-es világbajnokságon is szerepelt Abdelaziz Ben Tifour már két nappal korábban megszökött, miután beteget jelentett klubja, az Angers mérkőzése előtt. A jól megszervezett akciók folyományaként a játékosok még aznap repülőgépre szálltak, és Tuniszba utaztak. Mohamed Maouche, a Stade de Reims játékosa csak később csatlakozott a társakhoz – mert lemaradt egy lausanne-i találkozóról, és balszerencséjére visszament Franciaországba. Ott letartóztatták, mert akkoriban egyébként éppen a katonai szolgálatát töltötte, és engedély nélkül hagyta el az országot. Három hónap után engedték csak el.

A francia sajtó gyorsan ébredt. A *L’Équipe* az április 15-i számának főcímében azt közölte: „Kilenc algériai játékos eltűnt”. A *Paris-Match* nagy cikket szentelt Zitouninak, akinek játszania kellett volna azon a héten a svájciak elleni előkészületi mérkőzésen a gallkakasos kék mezben.

Az algériai játékosok azonban másfajta címeres mezre vágytak. Akkor már három és fél éve tartott a franciák ellen viselt függetlenségi háború Algériában, amely 1830-tól francia gyarmat volt, majd 1899-ben az anyaország teljes jogú megyéje lett. A harcokat irányító Front de Libération National (FLN, Nemzeti Felszabadító Front) szimpatizált Mao Ce-tung Kínájával, és kapcsolatot keresett az akkori szocialista országokkal. Mohamed Boumezrag, az akkor már 37 éves korábbi franciaországi profi futballista az FLN egyik csoportjának vezetőjeként jutott el az 1957-es, moszkvai Világifjúsági Találkozóra.

Az ott látottak és az ott tapasztaltak érlelték meg benne a gondolatot, hogy mozgalmuknak milyen nagy szolgálatot tehetne egy híres játékosokból álló labdarúgócsapat. Az FLN-nek

korábban is volt egy szerény képességű futballcsapata, ám abban csak közepes vagy annál is gyengébb kvalitású amatőrök szerepeltek.

Boumezrag tudta, a franciaországi profikat kell megnyernie a honfitársai közül. Akkoriban nagyon megugrott az algériai játékosok száma a francia élvonalban, 1955–1956-ban még „csak" 19, 1956–1957-ben már 32, a következő szezonban 33 futballista alkotta az algériai légiót a Division 1-ben.

Boumezrag igazi algériai válogatottra vágyott, a legjobb algériai játékosokkal. A mintát egy 1954. november elsejei gálamérkőzés adta, amelyet az orléansville-i (mai nevén chlefi) földrengés áldozatainak megsegítésére játszott egy észak-afrikai válogatott csapat a franciákkal. A marokkói Larbi Ben Barekkel és Abderrahman Mahjoubbal, illetve az algériai Mokhtar Arribivel, Said Brahimivel, Abderrahmane Boubekeurrel felálló gárda 3:0-ra nyert! Az persze téves következtetés lenne, hogy az 1958 áprilisában megalakult FLN-válogatott (így nevezték) nagyobb játékerőt képviselt, mint a vb-bronzérmes francia. De a kor bármelyik afrikai alakulatával és jó néhány európaival felvette volna a versenyt. 1958 és 1961 között 91 mérkőzést játszott, ezek közül csak tizenhármat veszített el. Hatvanötöt megnyert, 385 szerzett gólja mellett csupán 127-et kapott.

Járt Kínában, Irakban, Vietnámban, a Szovjetunióban, Jugoszláviában, Romániában, és 1961-ben négy mérkőzésen szerepelt Magyarországon is. Május elején 6:2-re megverte az oroszlányi pálya avatóján az akkor a legerősebb vidéki csapatok közé tartozó Dorogra épített Komárom megyei bányászválogatottat. Utána 2:2-re végzett a Fáy utcában az úgynevezett szakszervezeti válogatottal, amely megfelelt egy akkori B-válogatottnak, olyan futballisták kaptak helyet benne, mint Török Gábor, Novák Dezső, Sóvári Kálmán, Berendy Pál, Farkas János, Monostori Tivadar és Rákosi Gyula. Végül 4:2-re kikapott a „Győri szakszervezeti válogatottól", valójában a Győri Vasas ETO-tól. A magyar sajtó, benne elsősorban és természetesen a *Népsport*, szerette az algériai vendégeket, valóságos hősökként írt róluk. *Fekete Pál* mutatta be a küldöttség sztárjait, érzékeltetve, miről mondtak le a haza hívó szavára. Ben Tifour otthagyta nizzai lakásának garázsában a hathengeres Fordját, Mekhloufi kétszázezer frankos álomfizetést és egy Simcát sem sajnált azért, hogy a Szabad Algéria nevű csapat tagjaként, már a hivatalos függetlenség előtt hallgassa a mérkőzések előtt a mozgalom dalát, a későbbi algériai himnuszt, vagyis a Kassamant, a Fogadalmat. Ennek utolsó két sora: „És Algéria élni fog, Légy tanúnk! Légy tanúnk! Légy tanúnk!" (Az algériaiaknak több találkozó előtt – például a franciákkal való jó kapcsolatukról híres lengyeleknél – szükségük volt minden határozottságukra ahhoz, hogy elérjék, hogy a zászlójukat felvonják és a dalt lejátsszák.)

Az FLN csapatának tagjai éveket áldoztak profi pályafutásukból azért, hogy gálamérkőzéseken tudassák a világgal a Szabad Algéria születését. Az 1936-os születésű Mekhloufi 22 és 26 éves kora között nem játszott hivatalos mérkőzést, aztán az 1962–1963-as idény egy részét még egykori edzője, Jean Snella csapatánál, a genfi Servette-nél töltötte, majd visszatérhetett Franciaországba. Mindmáig ő a Saint-Étienne történetének második legjobb góllövője.

1962 tavaszán az éviani egyezmény gyakorlatilag lezárta Algéria felszabadítási harcát, június 3-án Franciaország is elismerte az új állam önállóságát. A futballisták egy része, mint Mekhloufi, egy idő után visszatérhetett Franciaországba, az idősebbek vagy visszavonultak, vagy maradtak algériai kluboknál. Az új minisztertanács elnöke Mohamed Ahmed Ben Bella lett, aki – a futballnál maradva – az 1939–1940-es idényben egy, az Antibes elleni kupamérkőzésen gólt szerzett az Olympique Marseille profi csapatában.

A Dinamónak alig lehetett gólt lőni

Ha 1958 nyarán megválasztották volna az Év klubcsapatát, minden bizonnyal a Real Madrid kapja a titulust. Mi is maximális tisztelettel adózunk a „királyi klub” teljesítménye előtt – ahogyan tettük ezt az 1957-es triplázás évének történetét felelevenítve is –, de fölöslegesnek véltük újra bemutatni a kulcsjátékosait. Választásunk így egy olyan gárdára esett, amely (országa futballszövetségének döntése alapján) még nem nevezhetett a Bajnokcsapatok Európa-kupájába, s viszonylag kevés nemzetközi mérkőzést vívott, pedig Európa egyik legerősebb védelme játszott a soraiban. A kétségtelenül világklasszis Lev Jasin csak a meccsek alig több mint a felén védhetett, ám remekül helyettesítette őt az 1933-as születésű Vlagyimir Beljajev, aki 1957 augusztusa és 1958 októbere között öt mérkőzésen a válogatottban is pótolta kollégáját. Akár Jasin védett az 1957-es bajnokságban, akár Beljajev, a Dinamo „vára” szinte bevehetetlennek bizonyult, csupán 15 gólt kapott. A csapat nagy fölénnyel, hatpontos előnnyel nyerte meg a szovjet bajnokságot.

Viktor Carjov szereli ellenfelét

LEV Ivanovics JASIN: A Fekete Pók (Csornij Pauk), az eddigi egyetlen aranylabdás kapus 1929. október 22-én született Moszkvában. 1945-ben a tusinói Krasznaja Oktyjabr (Vörös Október) nevű csapatban kezdett védeni. Utána behívták katonának, 1949-ben, huszonhét évesen került a Dinamo Moszkvába. Egy évvel később már ő volt az első számú kapus, 1971-ig 326 bajnokin mindössze 240 gólt kapott. Ötszörös bajnok, egyszeres kupagyőztes a futballcsapattal, egyszeres kupagyőztes a jégkorongozókkal. Három futballvébén védett, 1970-ben tartalék volt. Olimpiai bajnok, Európa-bajnok, Eb-ezüstérmes. Hetvennégyszer védett a válogatottban (1954–1967). Moszkvában hunyt el 1990. március 20-án.

BORISZ Dmitrijevics KUZNYECOV: A jobbhátvéd 1928. július 14-én született Moszkvában, ugyanott is halt meg 1999. december harmadikán. Az MVO csapatában kezdett futballozni 1947-ben, ott játszott 1949-ig. Az 1950-es szezont a CDKA tartalékjai között töltötte, majd Kalinyin város csapatában szerepelt 1951-ben és 1952-ben. Pályafutása 1953-tól teljesedett ki, miután a Dinamóhoz igazolt. 1961-ben vonult vissza. Négyszeres bajnok (1954, 1955, 1957, 1959), egyszeres kupagyőztes (1953). A válogatottban (1954–1959) 26 mérkőzést vívott, 1956-ban olimpiai bajnok, 1958-ban vb-résztvevő volt.

KONSZTANTYIN Sztanyiszlavovics KRIZSEVSZKIJ: A fővároshoz közeli Ogyinovóban született 1926. február 20-án, majd Moszkvában hunyt el 2000. november 18-án. 1941-ben egy moszkvai szakiskola csapatában, majd 1942 és 1946 között egy kujbisevi gyári csapatban futballozott. „Igazi” pályafutásának klubjai a kujbisevi Krilja Szovjetov (1946–1947), a moszkvai VVSZ (1948–1952), az MVO (1953),

valamint 1953 és 1961 között a Dinamo Moszkva voltak. Négyszeres bajnok (1954, 1955, 1957, 1959), egyszeres kupagyőztes (1953). A válogatottban (1952–1958) tizennégy mérkőzést játszott, de szerepelt 13 nem hivatalos meccsen, például az Aranycsapat elleni 1952-es két találkozón is. Részt vett a helsinki olimpián (1952) és a svédországi világbajnokságon (1958).

VLAGYIMIR Petrovics KESZARJEV: A hátvéd ugyancsak Moszkvában született (1930. február 26.) és ott is hunyt el (2015. január 19.). Első klubja a Masinosztroityel nevű gyári alakulat volt, majd 1950-től öt éven át a Borec gyár csapatában, egy tényleg műkedvelő együttesben futballozott. Huszonöt évesen lett első osztályú labdarúgó, s csatárból védő, 1965-ig a Dinamót erősítette. Háromszoros bajnok (1957, 1959, 1963), tizennégyszer játszott a válogatottban (1957–1963), Európa-bajnok (1960), vb-résztvevő (1958).

VIKTOR Grigorjevics CARJOV: A jobbfedezet 1931. június 2-án született Moszkvában. A Dinamo nevelése, de 1952-ben Kalinyin város csapatában, 1953-ban pedig az MVO-ban játszott. 1954 elején visszakerült a Dinamóhoz, ahol 1966-ig futballozott. Négyszeres bajnok (1955, 1957, 1959, 1963). A válogatottban 12-szer szerepelt (1958–1963), 1958-ban ő is vb-résztvevő volt. A szülővárosában hunyt el 2017. január 2-án.

AZ EDZŐ

A szovjetek rekordere

Mihail Joszifovics Jakusin a negyvenes-ötvenes évek egyik legnagyobb hatású szovjet edzője – talán Borisz Arkagyev vehette fel vele egyedül a versenyt – a Gergely-naptár szerint 1910. november 15-én született Moszkvában. Maga is jó futballista volt, az Union, a Szovtorgszluzsascsije, majd a Mosszovjet, 1928-ban és 1929-ben ismét a Szovtorgszluzsascsije, aztán a SZKiG (1931–1933), s végül a Dinamo (1933–1944) játékosa volt. Csapatával megnyerte az 1935-ös nem hivatalos bajnokságot, aztán az 1936-os tavaszi idényt, utóbb az 1937-es és az 1940-es bajnokságot. 1937-ben a Szovjet Kupa győztese is lett. 1935-ben három nem hivatalos mérkőzésen pályára lépett a szovjet válogatottban. Nem rossz eredménysor, de edzőként még nagyobbá lett.

1944 októberétől 1950 júniusáig, majd 1953 augusztusától 1960-ig állt vezetőedzőként a Dinamo Moszkva futballcsapatának élén. Ő vezette a kék-fehéreket az 1945 őszi brit túrán, ő vitte el először őket Olaszországba, és ő nyert minden trénernél több, hat szovjet bajnoki címet a Dinamóval (1945, 1949, 1954, 1955, 1957, 1959). Összesen tizenkétszer végzett dobogós helyen (a hat bajnoki elsőség mellett öt második és egy harmadik hely). Egyszer megnyerte a Szovjet Kupát (1953), és további három alkalommal döntőt vívott a gárdával. 1950 augusztusától 1953 nyaráig, valamint 1962 júniusától 1964 áprilisáig, végül 1974–1975-ben a Dinamo Tbiliszi gárdáját dirigálta. Két periódusban (1965–1966, 1969–1970) a Pahtakor Taskent, 1973 első öt hónapjában a Lokomotiv Moszkva vezetőedzője volt. 1959 utolsó hónapjaiban, majd 1967–1968-ban szövetségi kapitányként is dolgozott. Az olaszországi Eb nem sikerült jól a csapatának, ám az előző év végén a Jakusin irányította Szbornaja vezette a France Football európai ranglistáját. Mihail Jakusin 1997. február 3-án hunyt el Moszkvában.

ALEKSZANDR Alekszandrovics SZOKOLOV: 1930. február 26-án a Moszkvához közel Kuncevóban született. 1949-ben mutatkozott be az első osztályban, hét mérkőzésen szerepelt a bajnokcsapatban. Hosszú pályafutása során öt bajnoki címet nyert (1949, 1954, 1955, 1957, 1959), egyszeres kupagyőztes (1953) lett. 1960-ban vonult vissza. Az A-válogatottságig nem jutott el, 1959-ben egyszer helyet kapott az olimpiai válogatottban. Moszkvában halt meg 1981. március 11-én.

VLAGYIMIR Alekszejevics RIZSKIN: A jobbszélső 1930. december 29-én született Moszkvában, ott is hunyt el 2011. május 19-én. Pályafutása ennél kacskaringósabb: a Metallurg Moszkva (1946–1948), a minszki ODO (1950–1951), a CDSZA (1951–1952), az MVO Moszkva (1953), a Dinamo Moszkva (1953–1961), végül a Daugava Riga (1962) tagja volt. Háromszoros bajnok (1954, 1955, 1957), egyszeres kupagyőztes (1953) volt, 1959-ben nem lépett pályára. Az ötszörös válogatott (1956–1957) támadó Melbourne-ben olimpiai bajnok lett.

ALEKPER Amirovics MAMEDOV: A jobbösszekötő Bakuban született 1930. május 9-én, a helyi Szpartak gyerekcsapatában kezdett játszani, majd két részletben a legerősebb ottani alakulatban, a Nyeftjanyikban futballozott (1948–1953, 1960–1962). A kettő között a Dinamo Moszkva mezét viselte (1954–1959) pályafutása legsikeresebb hat évében. Négy bajnoki címet nyert (1954, 1955, 1957, 1959). Négy mérkőzésen játszhatott a szovjet válogatottban (1958–1959). 2014. július 28-án a már régóta önálló Azerbajdzsán fővárosában – a szülővárosában – hunyt el.

ALEKSZEJ Ivanovics MAMIKIN: 1936. február 29-én született a Rjazanyhoz közeli Verjajevóban. A légierő klubjának, a VVSZ-nek az ifjúsági csapatában kezdett játszani, onnan került a Dinamóba 1955 elején. A belügyi klubban csupán négy szezont töltött, legnagyobb sikere az 1957-es bajnoki cím volt. Később a CSZKA Moszkva (1959–1963), az SZKA Rosztov (1964), majd a SZKA Ogyessza (1965) belsőcsatára volt. A válogatottban (1961–1962) kilenc mérkőzésen kilenc gólt szerzett. Részt vett a chilei Mundialon. Moszkvában hunyt el 2011. szeptember 20-án.

GENRIH Alekszandrovics FEDOSZOV: Velikije Lukiban született 1932. december 6-án. Klubjai a Dinamo Molotov (1950–1953), a Dinamo Moszkva (1954–1961), a Dinamo Kirov (1962), a Sinnyik Jaroszlavl (1963–1964), a Znamja Noginszk (1965) és a Nyeftjanyik Uhta (1966) voltak. Négy bajnoki címet nyert (1954, 1955, 1957, 1959). A szovjet válogatottban (1957–1959) három mérkőzésen egy gólt szerzett. Moszkvában hunyt el 2005. december 20-án.

DMITRIJ Vasziljevics SAPOVALOV: Voronyezsben született 1935. március 19-én. A városrész nevét viselő helyi csapatban (Levoberezsnij Rajon) kezdett játszani, majd 1954-ben került a Dinamo Moszkvába. 1961 májusáig 96 bajnoki mérkőzésen 34 gólt szerzett. Három bajnoki címet nyert (1955, 1957, 1959). 1976 júliusában hunyt el.

A bajnoki mérkőzéseken szerepeltek: Jasin (12), B. Kuznyecov (22), Keszarjev (21), Krizsevszkij (13), Carjov (22/2), Szokolov (19/3), Rizskin (22/5), Mamedov (17/6), Mamikin (21/13), Fedoszov (20/10), Sapovalov (15/7), valamint V. Beljajev (10), A. Jurcsenko (9), B. Lebegyev (1), A. Rogyionov (1), J. Bajkov (1), V. Szorokin (1), V. Sabrov (12/1), A. Gologyec (4), V. Urin (3), V. Iljin (3/1), J. Kuznyecov (3/1), A. Korsunov (2)

Tartsd magasra a zászlót!

Akadnak olyan összekapcsolódott szavak, olyan kifejezések, amelyek nem szorulnak magyarázatra egyetlen futballszurkoló számára sem. The Munich Disaster. A müncheni katasztrófa része lett a sportág történetének.

A Manchester United 1956-ban és 1957-ben is bajnok csapata 1958 februárjában Belgrádból indult haza, a Crvena zvezda ellen sikerrel megvívott BEK-mérkőzés után. A küldöttség megszakította a légiútját Münchenben. A BEA, a British European Airways Elizabethan 609-es típusú gépe 1958. február 6-án, 15 óra 3 perckor megpróbált felszállni a riemi repülőtéren, de a későbbi szakértői vizsgálatok szerint szárnyai jegesedése miatt nem tudott a magasba emelkedni, visszazuhant a betonra, és kettétört. A hivatalos jelentések szerint 23 áldozata volt a tragédiának, de a szám csak az elhunytakat rejti. Hét játékos, Roger Byrne, Geoff Bent, Eddie Colman, Mark Jones, Bill Whelan, Tommy Taylor és David Pegg, valamint a kísérők közül Walter Crickmer klubtitkár, Tommy Cury és Bert Whalley, a két edző a becsapódáskor életét veszítette. Meghalt nyolc újságíró (köztük Frank Swift, a korábbi válogatott kapus, a szigetország egyik legelismertebb szakírója), a vajdasági magyar túraszervező, Miklós Béla Pál, továbbá a személyzet két tagja, s még egy utas. Duncan Edwards, aki két hónappal korábban az első három között volt a *France Football* Aranylabda-szavazásán, február 21-én, a kórházban belehalt sérüléseibe. Nagyon súlyos sérüléseket szenvedett Matt Busby, a csapat menedzsere, aki a becsapódáskor ugyan nem veszítette el az eszméletét, ám nem sokkal később elájult a fájdalomtól. A müncheni Isaar Rechts orvoscsapata, Georg Maurer professzor vezetésével hetvenkét napos küzdelmet vívott az életéért. Busby túlélte a katasztrófát, de utóbb azt mondta, inkább ő veszett volna oda, mint fiatal játékosai.

A manchesteri küldöttség Belgrádban, az utolsó beszállás előtt. Balról: Tom Curry edző, Taylor, Clayton, McGuinness, Colman, Jones, Viollet, Byrne, Wood, Whelan, Edwards, Bent

A túlélők közül Johnny Berry és Jackie Blanchflower soha többé nem futballozhatott.

A csapatot Busby addigi jobbkeze, a belgrádi utat a walesiek vb-selejtezője miatt kihagyó, a „sárkányos válogatott" szövetségi kapitányaként is tevékenykedő Jimmy Murphy kezdte újjáépíteni. A tragédiáról értesülve azonnal Münchenbe repült, majd a kórházba vitette magát. Egyből az oxigénsátorban fekvő Matt Busbyhöz vezették. Amikor a még mindig élet és halál között lévő Főnök meglátta Murphyt, erőtlenül megsimította a kezét. Ránézett, s alig érthetően bár, de azt mondta: „Tartsd magasra a zászlót!"

A Manchester United tizenhárom nappal a tragédia után már kupamérkőzést vívott a Sheffield Wednesday ellen, az FA Cup ötödik fordulójában. A szerencsétlenül járt gép utasai közül ketten léphettek pályára: Harry Gregg és Billy Foulkes. Murphy még a mérkőzés reggelén sem tudta, kikből állítja majd össze a csapatot, mindmáig ez az egyetlen alkalom a klub hosszú történetében, hogy a kiadott műsorfüzetben üresen maradt az összeállítás rubrikája. Még az utolsó pillanatban is érkeztek a más gárdák által elengedett-felajánlott játékosok, mint Ernie Taylor (Blackpool), Stan Crowther (Aston Villa) vagy kerültek be a csapatba új szerepkört kapó ifjak, mint a tartalék jobbhátvéd, az újonc Shay Brennan, aki balszélsőként debütált. Jimmy Murphy szerette volna leigazolni a magyar Aranycsapat három, külföldön maradása miatt eltiltással sújtott csatárát, Puskás Ferencet, Kocsis Sándort és Czibor Zoltánt. Végül nem kapta meg a szükséges engedélyeket.

A Man United című könyv összeállítása a müncheni szerencsétlenség áldozatairól. Nyolc fiatal futballista vesztette életét...

ARANYLABDA, 1957

A Szőke Nyíl Európa legjobbja

Az európai futball legfontosabb egyéni díjának második évében Alfredo Di Stéfanónak nem akadt igazi riválisa. Az argentin születésű spanyol triplázott a Real Madriddal, megnyerte a bajnokságot, a Bajnokcsapatok Európa-kupáját és a Latin Kupát is. *Gabriel Hanot*, a kiváló újságíró azt írta a *France Football* ünnepi számában, hogy Di Stéfano játéka még inkább kiteljesedett 1957-ben. Túl a harmincon! A Szőke Nyíl a tizenhat szavazó közül tizenkettőnél az első, háromnál a második helyre került, igaz, egyvalaki úgy gondolta, hogy a Real Madrid első számú játékosa nem fér be még a legjobb ötbe sem. Di Stéfano mögött az angol válogatott csapatkapitánya lett a második, a francia Kopa és a szikrázóan tehetséges, mindössze 21 éves Duncan Edwards holtversenyben a harmadik. Az első év dobogósai közül ketten (Di Stéfano, Kopa) ismét a legjobb három közé kerültek, Stanley Matthews ellenben csak a tizenhetedikként végzett. A magyarok közül Kubala és Bozsik befért az első tízbe, Grosics Gyula tizenkettedik, Kocsis Sándor huszadik lett. A tizenhat szavazó összesen huszonhárom játékosra voksolt.

Aranylabda, 1957

1. Alfredo Di Stéfano (argentin-spanyol, Real Madrid) 72, 2. Billy Wright (angol, Wolverhampton) 19, 3. Raymond Kopa (francia, Real Madrid), Duncan Edwards (angol, Manchester United) 16-16, 5. Kubala László (magyar-spanyol, Barcelona) 15, 6. John Charles (walesi, Leeds United, Juventus) 14, 7. Eduard Sztrelcov (szovjet, Torpedo Moszkva) 12, 8. Tommy Taylor (angol, Manchester United) 10, 9. Bozsik József (magyar, Bp. Honvéd), Igor Netto (szovjet, Szpartak Moszkva) 9-9. (Az első tíz helyezett.)

BAJNOKCSAPATOK EURÓPA-KUPÁJA

Gento a hosszabbításban döntött

A Real Madrid megnyerte a BEK harmadik kiírását is, hasonló nagy csatában, mint 1956-ban a Stade de Reims ellen. Sőt, ezúttal hosszabbításban. A sorsolás nem kímélte a legalább a negyeddöntőre esélyesnek vélt csapatokat, a portugál Benfica a spanyol Sevilla, a francia Saint-Étienne a skót Rangers ellen búcsúzott már a selejtezőben. Majdnem pórul járt a Milan is, amely magabiztos hazai sikere után kikapott Bécsben a kiválóan futballozó Rapidtól. A Zürichben rendezett harmadik találkozón ellenben felülkerekedett. Óriási csatát hozott a lengyel és a keletnémet bajnok találkozója: semlegesnek mondott helyszínen, Berlinben harmadik mérkőzést vívtak, ahol a hosszabbítást a sötétedés miatt nem tudták befejezni. Végül sorsoltak, s ez a Wismutnak kedvezett. A nyolcaddöntőben folytatódott a Milan nagy sorozata, mind a négy párharcban legalább egy mérkőzésén, jellemzően a San Siróban, de a Rangers ellen például az Ibrox Stadiumban, négy gólt is szerzett. A negyeddöntőben játszott belgrádi visszavágóról hazafelé tartva érte a Manchester United küldöttségét a szörnyű légibaleset, az elődöntőben csak

Az olasz AC Milan legénysége, amely egészen a BEK-döntőig menetelt (balról): Soldano, Fontana, Maldini, Liedholm, Zannier, Bergamaschi, Mariani, Grillo, Bean, Schiaffino, Cucchiaroni

Harry Gregg, Billy Foulkes és Dennis Viollet játszott a korábbi alapemberek közül. Az új gárda bravúros játékkal 2:1-re legyőzte az esélyesebb Milant az Old Traffordon, ám a visszavágón már simán nyertek az olaszok. A másik ágon a Real Madrid Budapesten kikapott ugyan a Vasastól, de elegendő volt a Bernabéuban szerzett előnye. A döntőben az olaszok kétszer is vezettek az immár az argentin Luis Antonio Carniglia által gardírozott Real Madrid ellen, azonban ez sem volt elég a serleg elnyeréséhez. Ez volt egyébként az első alkalom, hogy a BEK-döntő mindkét résztvevőjét dél-amerikai edző irányította. (A Milant az uruguayi Héctor Puricelli dirigálta.) A sorozat gólkirálya ismét Alfredo Di Stéfano lett, tíz találattal.

A Bajnokcsapatok Európa-kupája 1957–1958-as idénye

Selejtező: Rangers–Saint-Étienne 3:1, 1:2, CDNA Szófia–Vasas 2:1, 1:6, Stade Dudelange–Crvena zvezda 0:5, 1:9, Aarhus–Glenavon 0:0, 3:0, Gwardia Warszawa–Wismut Karl-Marx-Stadt 3:1, 1:3, 1:1, h. u., sorsolással (Berlinben), Sevilla–Benfica 3:1, 0:0, Shamrock Rovers–Manchester United 0:6, 2:3, Milan AC–Rapid Wien 4:1, 2:5, 4:2 (Zürichben)

Nyolcaddöntő: Antwerp FC–Real Madrid 1:2, 0:6, IFK Norrköping–Crvena zvezda 2:2, 1:2, Wismut Karl-Marx-Stadt–Ajax 1:3, 0:1, Young Boys–Vasas 1:1, 1:2, Manchester United–Dukla Praha 3:0, 0:1, Sevilla–Aarhus GF 4:0, 0:2, Rangers FC–Milan AC 1:4, 0:2, Borussia Dortmund–CCA Bucureşti 4:2, 1:3, 3:1 (Bolognában)

Negyeddöntő: Manchester United–Crvena zvezda 2:1, 3:3, Real Madrid–Sevilla 8:0, 2:2, Borussia Dortmund– Milan AC 1:1, 1:4, Ajax–Vasas 2:2, 0:4

Elődöntő: Real Madrid–Vasas 4:0, 0:2, Manchester United–Milan AC 2:1, 0:4

Döntő

Real Madrid–Milan AC 3:2 (0:0, 2:2)

1958. május 28., Brüsszel, Heysel Stadion, 67 000 néző. Jv.: Albert Alsteen (belga)

Real Madrid: Alonso – Atienza, Santamaría, Lesmes – Santisteban, Zárraga – Kopa, Joseito, Di Stéfano, Rial, Gento

Milan AC: Soldano – Fontana, Beraldo – Bergamaschi, Maldini, Radice – Danova, Liedholm, Schiaffino, Grillo, Cucchiaroni

Gólszerzők: Schiaffino (59.), Di Stéfano (74.), Grillo (77.), Rial (79.), Gento (107.)

Barcelona vagy CF Barcelona?

A Vásárvárosok Kupája ötletének gazdái a FIFA vezéralakjai voltak. Az olasz dr. Ottorino Barassi és a svájci Ernst B. Thommen (akkoriban mindketten a szervezet alelnökei) találták ki, de hamar megnyerték maguknak támogatóul Stanley Roust, az angol FA vezérét, a világfutball egyik legbefolyásosabb vezetőjét, későbbi FIFA-elnököt. 1955. április 18-án döntöttek a kiírása mellett, akkor arról is határoztak, hogy nem klubcsapatokat, hanem városi válogatottakat invitálnak, s hogy a sorozatot nem egy-, hanem többévesre tervezik. Négy kivétellel valóban több klubból verbuválódtak az alakulatok: az olasz Internazionale, a svájci Lausanne, a spanyol CF Barcelona és az angol Birmingham City önálló csapatot indított. Igaz, a katalánok többnyire a városnéven (Barcelona) szerepeltek a mérkőzésekről beszámoló sajtóban. Érdemes kiemelni: 1971-ig nem az UEFA, hanem egy külön bizottság szervezte ezt a tornát! Az első kiírásba nyolc országból tizenkét alakulat, ha úgy tetszik, tizenkét város nevezett, ám Bécs és Köln még a rajt előtt visszalépett. A résztvevőket csoportokba osztották, a csoportmérkőzések az 1955–1956-os és az 1956–1957-es idényben zajlottak. 1957–1958-ra jutottak az elődöntők és a kétmérkőzéses finálé. Az első kiírást az CF Barcelona nyerte meg, mégpedig úgy, hogy egyetlen idegenbeli mérkőzésén sem győzött. Kubala László két találkozón szerepelt a fináléig vezető úton. A döntős London-válogatottban a nyolc mérkőzésen ötvenöt (!) játékos kapott helyet. Legalább ennyire megdöbbentő, hogy huszonkét mérkőzésen tizenhat hazai győzelem született, három döntetlen és három vendégsiker mellett. (Egy találkozót semleges pályán rendeztek.)

A VVK első győztesei. Állnak, balról: Ramallets, Olivella, Brugué, Balmanya edző, Segarra, Gensana, Vergés, Estrem. Elöl: a segédgyúró, Basora, Villaverde, Martínez, Kubala, Sampedro, Mur gyúró

Vásárvárosok Kupája, 1955–1958

Csoportmérkőzések. 1. csoport: 1. London 6 pont, 2. Frankfurt 4, 3. Bázel 2

2. csoport: Lausanne-Sports 2 pont, 2. Lipcse 2 pont, rájátszás: Lausanne-Sports–Lipcse 7:3

3. csoport: 1. Barcelona 3 pont, 2. Koppenhága 1

4. csoport: 1. Birmingham City 7 pont, 2. Internazionale 5, 3. Zágráb 0

Elődöntő: Lausanne-Sports–London 2:1, 0:2, Birmingham City–CF Barcelona 4:3, 0:1, 1:2 (Bázelben)

Döntő

London–CF Barcelona 2:2

1. mérkőzés, 1958. március 5., London, Stamford Bridge, 45 466 néző. Jv.: Albert Dusch (német)

London: Kelsey – R. Sillett, Langley – D. Blanchflower, Norman, Coote – Groves, Greaves, Smith, Haynes, Robb

CF Barcelona: Estrems – Olivella, Gensana, Segarra – Vergés, Ribelles – Tejada, Villaverde, Martínez, Evaristo, Basora

Gólszerzők: Tejada (7.), Greaves (10.), Martínez (35.), Langley (88. – 11-esből)

CF Barcelona–London 6:0 (3:0)

2. mérkőzés, 1958. május 1., Barcelona, Camp Nou, 70 000 néző. Jv.: Albert Dusch (német)

CF Barcelona: Ramallets – Olivella, Brugué, Gracia – Vergés, Gensana – Tejada, Evaristo, Martínez, Suárez, Basora

London: Kelsey – G. Wright, Cantwell – D. Blanchflower, K. Brown, Bowen – Medwin, Groves, Smith, Bloomfield, Lewis

London válogatottja (csak a játékosok, hátul, balról): Fortheringham, McKnight, Ditchburn, Evans, S. Charlton. Elöl: Berry, Truett, Nicholls, Stubbs, Woosnam, Harverty. (Az elődöntőben szerepelt alakulat)

AZ 1958-AS VILÁGBAJNOKSÁG

Először nyert dél-amerikai csapat Európában

Az első „mérkőzést” Európa nyerte. Nem 1958-ban, hanem még 1950-ben Rio de Janeiróban, a FIFA soros kongresszusán, amelyen döntöttek a hatodik labdarúgó-világbajnokság helyszínéről. Argentínával, Chilével és Mexikóval szemben Svédország kapta meg a rendezés jogát. A torna tizenhat helyéből kettő elkelt már a selejtezők kezdete előtt, a címvédő NSZK és a házigazda ország válogatottja automatikusan résztvevő lett. Akkoriban az európai és a dél-amerikai futball külön klasszist képviselt, nem meglepő, hogy előbbinek kilenc, utóbbinak három hely jutott. A többiek, Észak- és Közép-Amerika, illetve Afrika és Ázsia csapatai mindössze egy-egy helyért vetélkedtek.

Az európai selejtezők különlegessége volt, hogy a korábbi két alkalommal ellentétben a britek nem egy csoportba kerültek. Másképpen: a Brit Házibajnokság nem szolgált egyben kvalifikációs sorozatként. Mindennek eredményeként az angolok, a skótok és az északírek is csoportgyőztesek, azaz vb-résztvevők lettek, a walesiek másodikok, de aztán kaptak még egy esélyt azzal, hogy az Afro-ázsiai zóna győztesével meccselhettek. A legnagyobb bravúr az északírek nevéhez fűződött, akik az olaszokat várták december 4-én Belfastba. A mérkőzés játékvezetője, Zsolt István azonban a nagy londoni köd miatt nem ért oda a találkozóra. Távollétében a két csapat „barátságos” meccset vívott, az északír közönség és az olasz játékosok finoman nem lettek örök cimborák. A vadabb szurkolók berontottak a játéktérre, Danny Blanchflower csapatkapitány vezetésével a hazai játékosok segítettek a riválisfutballistáknak bemenekülni az öltözőbe. A 2:2-es döntetlen az olaszok továbbjutását jelentette volna. De az nem számított

A SZÖVETSÉGI KAPITÁNY

Az első világbajnok brazil kapitány

Vicente Italo Feola: 1909. november 20-án született São Paulóban, olasz szülők gyermekeként. Az ősök Nápoly közeléből vándoroltak ki Brazíliába. Soha nem volt igazán jegyzett futballista, noha játszott vagy inkább játszogatott a São Paulo FC, az Auto Sport Club és az Americano tagjaként is. Már a húszas éveiben edzőként dolgozott, pályáját a Portuguesa Santistánál kezdte, majd 1937 és 1956 között hat különböző időszakban is irányította a São Paulo FC együttesét. Kétszer (1948, 1949) is megnyerte a paulisták ligáját. Senki sem dirigálta nála több mérkőzésen (532) a „Trikolort”. 1958-ban némileg váratlanul kapott szövetségi kapitányi kinevezést, de az élet a benne bízókat igazolta: neki sikerült, ami egyetlen elődjének sem, világbajnoki címet nyert a brazil válogatottal. A torna után (1959) rövid időre visszatért a São Paulo FC-hez, majd 1961-ben Argentínában, a Boca Juniorsnál is dolgozott. Ám már soha nem tudta megközelíteni a korábbi sikereit. Még 1964-től sem, amikor a szövetség az angliai világbajnokság előtt felkérte az aranysárga-zöldek irányítására. Csupán öt mérkőzést veszített el a brazil nemzeti tizeneggyel, ebből kettőt az 1966-os World Cupon. Mindösszesze 65 évesen, 1975. november 6-án hunyt el São Paulóban.

A világbajnoki ezüstérmes svédek. Állnak, balról: Skoglund, Gren, Simonsson, Gustavsson, Liedholm. Elöl: Hamrin, Börjesson, Bergmark, Svensson, Axbom, Parling

semmit, január 15-én hivatalosan is találkozott a két gárda. Az északírek akkor 2:1-re nyertek, s csoportelsők lettek. 2017 őszéig ez az egyetlen alkalom, hogy a Squadra Azzurra elbukott a világbajnoki selejtezőkben. Az európai előcsatározások másik nagy meglepetése a spanyolok kudarca volt: lemaradtak a skótok mögött. Dél-Amerikában a brazilok a peruiak előtt „szűken", az argentinok pedig a bolíviaiak és a chileiek előtt magabiztosan lettek csoportgyőztesek. Paraguay megelőzte és kiejtette az 1950-ben világbajnok, 1954-ben negyedik helyezett Uruguayt. Így hiányzott a vb mezőnyéből az addigi öt világbajnokságból az első négynek a győztese, az egyaránt kétszeres aranyérmes uruguayi és olasz legénység.

A svédországi brazil keret. Állnak, balról: Vicente Feola szövetségi kapitány, dr. Gosling orvos, De Sordi, Djalma Santos, Nílton Santos, Castilho, Bellini, Pepe, Orlando, Zózimo, Zito, Mauro, Gilmar, Américo gyúró és a szertáros. Elöl: Amaral edző, Dino Sani, Dida, Garrincha, Didi, Pelé, Vavá, Zagallo, Joel, Mazzola (Altafini), Oreco, Moacír

Az afro-ázsiai zónában sok nevező volt, s majdnem annyi visszalépő. Mindössze négy mérkőzést játszottak le, Izrael, miután összes addigi ellenfele visszalépett, úgy jutott volna el Svédországba, hogy egyszer sem kell pályára lépnie. A FIFA úgy döntött, hogy ilyen „kiváltság" csak a védőnek és a rendezőnek jár, ezért az európai csoportmásodikok közül rendelt ellenfelet. A belgák visszautasították, a walesiek éltek a lehetőséggel, s a pótvizsgán kijutottak a vb-re.

Így velük, először és eddig utoljára a futballtörténelemben, brit csapatok adták a mezőny egynegyedét. Felkészülésüket befolyásolta a Manchester United müncheni tragédiája. Az angol válogatottnak kulcsemberei estek áldozatul, a skótok pedig elveszítették a súlyosan sérült szövetségi kapitányukat, Matt Busbyt, aki helyett Dawson Walker került a gárda élére. Jimmy Murphy, aki korábban Busby segítője volt a Man Unitednál, majd február 8. után ideiglenesen átvette a csapatot, a walesi válogatottat irányította. (Ő azért nem utazott el a végzetes útra, mert éppen a Wales–Izrael selejtezőn ügyködött.) Az északírektől hiányzott a maradandó sérüléseket szenvedett Jackie Blanchflower, ott volt ellenben a lángoló gépből több társát is kimentő Harry Gregg, akit aztán az újságírók a világbajnokság legjobb kapusának választottak.

Az 1958-as világbajnokság különleges volt a maga nemében. Addig mindig a rendező vagy egy azzal szomszédos ország csapata nyert. A házigazdának nagyszerű labdarúgói voltak, de a válogatott legfeljebb közepes eredményeket ért el az 1954-es svájci tornát követő években. Ennek egyszerű oka egy ma már anakronisztikus, viszont akkor egyáltalán nem egyedi szövetségi döntés volt: a dél-európai vagy ritkábban brit klubokban szereplő futballistákat nem vették figyelembe a nemzeti tizenegyben. Az 1958-as torna előtt a svédek meggondolták

Három jelent a tornáról. Fent balra: Pelé (egyik) gólja a döntőben. Lent balra: Helmut Rahn gólja az északírek ellen. Jobbra: a walesi Jack Kelsey hárít a svédek ellen

A világbajnoki címmel hazatért brazil futballistákat több tízezres tömeg fogadta Rio de Janeiróban, majd São Paulóban is

Örömükben sírnak és nevetnek a brazilok a stockholmi stadion gyepén. Zagallo könnyezik, Feola kapitány a trófeát csókolja

magukat, s meghívták az olasz élvonalban szereplő ászaikat, Nils Liedholmot (AC Milan), Nacka Skoglundot (Inter), Kurt Hamrint (Padova), Arne Selmossont (Lazio) és Bengt Gustavssont (Atalanta). Velük teljesen más játékerőt képviselt a keretük, mint korábban, egészen a döntőig meneteltek, de akadt egy még náluk is jobb. Ezúttal egy másik földrészről érkezett alakulat győzött, az 1938-ban harmadik, 1950-ben rendezőként második, 1954-ben pedig az Aranycsapattól a negyeddöntőben vereséget szenvedő brazil.

A Seleção minden korábbinál komolyabban készült fel a világbajnokságra. Április elején, amikor a bő keret, a kiválasztott 33 játékos először találkozott, egyből a Santa Casa de Misericórdiába, egy kórházba vezényelték őket, alapos kivizsgálásra. Kardiológusok, ideggyógyászok, belgyógyászok, sebészek és fogorvosok foglalkoztak a futballistákkal, akik közül néhányan életükben először estek át ilyen jellegű „tortúrán". Többeknek kihúzták a rossz fogát, volt, aki kényszerűségből megszabadult a mandulájától, de a legrosszabbul azok jártak, akiket általános egészségi állapotuk miatt hazaküldtek. *Pelé*, a futballkirály *Csak a foci* alcímmel megjelent önéletrajzi könyvében visszaemlékezett arra, hogy különösen két játékosról vitatkozott a szakmai stáb és az orvosi team: Garrincháról, akinek az egyik lába hat és fél centivel rövidebb volt a másiknál, s akinek a pszichológiai vizsgálata kifejezetten gyenge lett. Alig tudta leírni a nevét. A másik éppen az akkor még csak 17 és fél éves Pelé volt, aki ugyancsak kudarcot vallott a teszten. Az említett könyvében felidézte, hogy a vizsgálatokat irányító dr. João Carvalhães nem támogatta a beválogatását, megjegyezve, hogy „Pelé nyilvánvalóan infantilis. Hiányzik

belőle a kellő küzdőszellem. Túl fiatal ahhoz, hogy kellő agresszivitást tanúsítson és megfelelően reagáljon kiélezett helyzetekben. Ráadásul nincs meg benne a csapatszellem építéséhez szükséges felelősségérzet. Nem javaslom, hogy kivigyük a világbajnokságra!"

Szerencsére Vicente Feola másként döntött. Igaz, az első, az osztrákok elleni mérkőzésen Gilmar előtt még a De Sordi, Bellini, Nílton Santos – Dino Sani, Orlando – Joel, Didi, Mazzola, Dida, Zagallo gárda kezdett. Tegyük hozzá, nem taktikai okokból, a szövetségi kapitány a felkészülési mérkőzések alapján őket tartotta a legjobbnak. A brazilok, elsősorban az Európában később José Altafini néven ismertté vált center, becenevén Mazzola két góljával, simán nyertek. Az angolok elleni, csoportrangadónak vélt találkozóra mindössze annyi változott, hogy Dida helyett Vavá került balösszekötőbe. Ám a vb-történet első gól nélküli döntetlenje után Feola, aki konzultált Hilton Gosling doktorral, a csapat orvosával és João Carvalhãessel is, a változtatás mellett döntött. A vb-újonc szovjetek ellen bekerült a korábban a térdét fájlaló Pelé és a szertelennek tartott Garrincha is. Ekkor állt össze először a brazil és a világfutballt évekre meghatározó Garrincha, Didi, Vavá, Pelé, Zagallo támadóötös, illetve egyetlen kivétellel (Djalma Santos helyett Nilton De Sordi játszott jobbhátvédet) már a döntős tizenegy szerepelt. Az első három percben előbb a Kacskalábú Angyalnak (O Anjo de Pernas Tortas) becézett Garrincha, majd a másik új fiú, a vb-történelem legfiatalabb játékosa, Pelé döngette meg a kapufát, aztán Vavá megszerezte a vezető gólt. Tulajdonképpen már ezzel eldőlt a mérkőzés, az egyébként remek erőkből álló szovjeteknek nem akadt válasza. Sőt, Vavá lőtt még egy gólt, de még így sem ő lett a mezőny legjobbja, hanem Garrincha. Pelé később úgy

A walesi Jones nem kíméli a brazil De Sordit az egyik negyeddöntőben

A brazil Gilmar hárít az angol Derek Kevan elől. Balra Nílton Santos

Fontaine az északír Gregg kapussal küzd

emlékezett, az egyik svéd lap másnap az alábbi főcímmel jelent meg: „Gratulálunk, Göteborg! Csütörtökön újra láthatod Garrinchát”.

Őt tényleg láthatta az Ullevi Stadion népe, a kétgólos Vavát ellenben nem, Mazzola játszott a helyén. A walesiek nagyon jól védekeztek a negyeddöntőben, ám egyetlen percnyi kihagyásuk elég volt a braziloknak. Didi, a gólpasszok királya ezúttal Pelét játszotta meg, aki belőtte a győztes gólt, egyben első világbajnoki találatát.

Brazília ezzel bejutott a legjobb négy közé, mégpedig a címvédő nyugatnémetek, a rendező svédek, s a történetük addigi legjobb szereplését produkáló franciák társaságában. Az addig a tornán látottak alapján a papírformának megfelelően, hiszen a négy csoportgyőztes kiejtette a négy csoportmásodikat.

Ahogyan a negyeddöntőket, úgy öt nappal később az elődöntőket is azonos napon játszották. A házigazda svédek, Zsolt István játékvezetése mellett, 3:1-re megverték Sepp Herberger csapatát. Pedig a németek Hans Schäfer révén megszerezték a vezetést, igaz, ezt Nacka Skoglund gyorsan kiegyenlítette. A negyedik negyedóra végén Zsolt kiállította a svéd jobbszélsővel, Kurt Hamrinnal szemben törlesztő rutinos balhátvédet, Erich Juskowiakot. Az volt az első alkalom, hogy német játékost kiállítottak világbajnoki mérkőzésen. Az új lendületet kapó sárga-kékek, igaz, csak a mérkőzés utolsó tíz percében, a veterán Gunnar Gren és éppen „Kurre” Hamrin révén kihasználták az emberelőnyt, s győztek. A másik ágon a brazilok álomjátékkal, s az ifjú Pelé 23 perc alatt szerzett mesterhármasával 5:2-re nyertek a franciák ellen.

A harmadik helyért vívott mérkőzés kilenc gólt hozott, Just Fontaine az addigi kilencéhez négy további találatot tett hozzá, s így tizenhárommal gólkirályként zárta a tornát. Teljesítménye azóta is vb-rekord.

A svédek már a döntő harmadik percében előnybe kerültek egy másik veteránjuk, Nils Liedholm találatával. Ám Vavá, a középcsatár gyorsan kiegyenlített. Ez volt a negyedik mérkőzése a tornán, ezekből háromon már az első tíz percben gólt szerzett. Nincs nála nagyobb mestere a gyors góloknak a világbajnokságok történetében! Ráadásul még az első félidőben újabbat ért el, így a szünetben 2:1-re vezettek a dél-amerikaiak. S attól kezdve már nem engedték ki a

Korán örültek a németek, a franciák nyerték a bronzmérkőzést

Uwe Seeler csatája a svédek elleni elődöntőben

A világbajnok legénység. Állnak, balról: Vicente Feola szövetségi kapitány, Djalma Santos, Zito, Bellini, Nílton Santos, Orlando, Gilmar. Elöl: Garrincha, Didi, Pelé, Vavá, Zagallo és Amaral segédedző

kezükből az irányítást. Pelé, majd Zagallo is bevette Kalle Svensson kapuját, Agne Simonsson csak 1:4-nél szépített. De nem az övé volt az utolsó szó, Pelé állította be a végeredményt. Brazília, történetében először, a labdarúgás világbajnoka lett.

VI. világbajnokság (Svédország, 1958. június 8.–június 29.)

Mérkőzések száma: 35. Gólok száma: 126 (3,6-os átlag)
Összнézőszám: 819 810 (23 423-as átlag)

1. csoport: Észak-Írország–Csehszlovákia 1:0, NSZK–Argentína 3:1, Argentína–Észak-Írország 3:1, Csehszlovákia–NSZK 2:2, NSZK–Észak-Írország 2:2, Csehszlovákia–Argentína 6:1. A csoport végeredménye: 1. NSZK 4 pont, 2. Csehszlovákia 3, 3. Észak-Írország 3, 4. Argentína 2. Rájátszás: Észak-Írország–Csehszlovákia 2:1 (h. u.)

2. csoport: Jugoszlávia–Skócia 1:1, Franciaország–Paraguay 7:3, Paraguay–Skócia 3:2, Jugoszlávia–Franciaország 3:2, Franciaország–Skócia 2:1, Jugoszlávia–Paraguay 3:3. A csoport végeredménye: 1. Franciaország 4 pont, 2. Jugoszlávia 4, 3. Paraguay 3, 4. Skócia 1

3. csoport: Svédország–Mexikó 3:0, Wales–Magyarország 1:1, Mexikó–Wales 1:1, Svédország–Magyarország 2:1, Wales–Svédország 0:0, Magyarország–Mexikó 4:0. A csoport végeredménye: 1. Svédország 5 pont, 2. Magyarország 3, 3. Wales 3, 4. Mexikó 1. Rájátszás: Wales–Magyarország 2:1

4. csoport: Brazília–Ausztria 3:0, Anglia–Szovjetunió 2:2, Szovjetunió–Ausztria 1:0, Brazília–Anglia 0:0, Ausztria–Anglia 2:2, Brazília–Szovjetunió 2:0. A csoport végeredménye: 1. Brazília 5 pont, 2. Anglia 3, 3. Szovjetunió 3, 4. Ausztria 1. Rájátszás: Szovjetunió–Anglia 1:0

Negyeddöntő: Franciaország–Észak-Írország 4:0, Svédország–Szovjetunió 2:0, Brazília–Wales 1:0, NSZK–Jugoszlávia 1:0

Elődöntő: Brazília–Franciaország 5:2, Svédország–NSZK 3:1

A 3. helyért: Franciaország–NSZK 6:3

A döntő

Brazília–Svédország 5:2 (2:1)

Stockholm, 49 737 néző. Jv: Maurice Guigue (francia)

Brazília: Gilmar – D. Santos, Bellini, N. Santos – Zito, Orlando – Garrincha, Didi, Vavá, Pelé, Zagallo

Svédország: Svensson – Bergmark, Gustafsson, Axborn – Börjesson, Parling – Hamrin, Gren, Simonsson, Liedholm, Skoglund

Gól: Liedholm (3.), Vavá (9., 32.), Pelé (55., 90), Zagallo (68.), Simonsson (80.)

A góllövőlista élcsoportja:

13 gólos: Fontaine (francia), 6 gólos: Pelé (brazil), Rahn (német), 5 gólos: Vavá (brazil), McParland (északír), 4 gólos: Tichy (magyar), Hamrin (svéd), Piantoni (francia), Zikán (csehszlovák)

A döntőben szerepelt világbajnok brazil válogatott:

GILMAR dos Santos Neves: A futballtörténelem egyetlen, két megnyert vb-döntőben is szereplő kapusa Santosban született 1930. augusztus 22-én. Klubjai a Portuarios, a Jabaquara, majd a Corinthians és a Santos voltak. Három világbajnokságra nevezték (1958, 1962, 1966), ebből az első kettőt megnyerte csapatával. Svédországban hat mérkőzésen védett. 2013. augusztus 25-én São Paulóban hunyt el.

DJALMA Pereira Dias dos SANTOS: São Paulóban született 1929. február 27-én, a Portuguesa, a Palmeiras és az Atlético Paranaense jobbhátvédje volt. Mindhárom világbajnoksága után bekerült a FIFA által összeállított álomcsapatba (ilyesfajta triplázással még Franz Beckenbauer és Philip Lahm dicsekedhet), ami azért meglepő, mert 1958-ban mindössze a döntőben jutott szóhoz. Kétszeres világbajnok. 2013. július 23-án Uberabában hunyt el.

Hilderaldo Luis BELLINI: A középhátvéd Itapirában született 1930. július 7-én, klubjai az Itapirense, a Sãojoanense, a Vasco da Gama, a São Paulo FC és az Atlético Paranaense voltak. Az 1958-as világbajnokságon csapatkapitányként hat mérkőzésen szerepelt, 1962-ben, bár ott volt Chilében, nem kapott játéklehetőséget. 1966-ban Angliában ismét ő volt a csapatkapitány. 2014. március 20-án São Paulóban hunyt el.

NÍLTON dos SANTOS: Az 1925. május 16-án Rio de Janeiróban született balhátvéd ugyancsak hat mérkőzésen játszott Svédországban. Pályafutása klubjai a Flecheiras, majd a Botafogo voltak. 1950-ben nem játszó tartalék volt a hazai rendezésű Mundialon, majd részt vett az 1954-es, az 1958-as és az

1962-es tornán is, utóbbi kettőt megnyerte. 1958-ban, Djalma Santosszal, Bellinivel, Garrinchával, Didivel és Pelével együtt bekerült a torna álomcsapatába. 2013. november 27-én hunyt el a szülővárosában.

ZITO: José Ely de Miranda 1932. augusztus 8-án született Roseirában. A Taubatéból került élete klubjába, a Santosba. Három világbajnokságon vett részt (1958, 1962, 1966), játszott az első kettő megnyert döntőjében. Svédországban négy meccsen szerepelt. 2015. június 14-én Santosban hunyt el.

ORLANDO Peçanha de Carvalho: Az elsősorban a védekezéshez értő fedezet Niteróiban született 1935. szeptember 20-án. Élete első világbajnokságán hat mérkőzésen játszott, nyolc évvel később epizodista volt Angliában. Pályafutása klubjai a Vasco da Gama, a Boca Juniors és a Santos voltak. 2010. február 10-én hunyt el Rio de Janeiróban.

GARRINCHA: Manuel Francisco dos Santos, a torna legkiválóbb jobbszélsője Pau Grandéban született 1933. október 28-án. Az SC Pau Grande, a Serrano, a São Cristovão, a Botafogo, majd a Júnior Barranquilla, a Flamengo, a Corinthians, a párizsi Red Star, az Olario és a bogotái Millonarios tagja volt. Svédországban négy mérkőzésen játszott, megnyerte a chilei Mundialt is, részt vett az angliai tornán. Brazília soha nem veszített válogatott mérkőzést, ha Pelé és ő egyszerre a pályán volt. Garrincha 1983. január 20-án Rio de Janeiróban hunyt el.

DIDI: Valdir Pereira, egyik becenevén O Principe Etíope, az Etióp Herceg Campos dos Goytacazesben született 1928. október 8-án. Három világbajnokságon vett részt, az 1954-esen, valamint a megnyert 1958-as és 1962-es tornán. Svédországban, ahol 6 mérkőzésen 1 gólt szerzett, a vébé legjobb játékosaként ünnepelték. Pályafutása során tizenötször váltott klubot, a Fluminense, a Botafogo, a Real Madrid és a Valencia tagja is volt. 2001. május 12-én Rio de Janeiróban hunyt el.

VAVÁ: Edvaldo Izídio Neto, az egyetlen futballista a földkerekségen, aki két, egymás után következő vb-döntőben is gólt szerzett, Recifében született 1934. november 12-én. Pályafutása klubjai a Sport Recife, a Vasco da Gama, az Atlético Madrid, a Palmeiras, az América, a Toros Neza, a San Diego Toros és a Portuguesa voltak. Mindkét világbajnokságán aranyérmet szerzett, Svédországban öt mérkőzésen öt gólt ért el. Rio de Janeiróban hunyt el 2002. január 19-én.

PELÉ: Edson Arantes do Nascimento, a Futball királya Três Corações esben született 1940. október 23-án. A Bauruban kezdett játszani, majd a Santos és végül a New York-i Cosmos tagja volt. Négy világbajnokságon vett részt, 1958-ban, 1962-ben és 1970-ben világbajnok lett, 1966-ban megsérült az első mérkőzésen. (Chilében is lerúgták, ott sem játszhatott a második csoportmeccs után.) A svédországi tornán négy mérkőzésen hat gólt szerzett, ezzel 17 és fél évesen a világbajnok válogatott „házi gólkirálya" lett.

Mario Jorge Lobo ZAGALLO: A balszélső 1931. augusztus 9-én Maceióban született, Formiguinhának, Kis Hangyának becézték játékoskorában. Tizennyolc évesen az Américából a Flamengóba, majd onnan a Botafogóba igazolt. Az 1958-as és az 1962-es Mundialt játékosként, az 1970-est szövetségi kapitányként nyerte meg. 1994-ben technikai koordinátorként vált a vb-arany részesévé. Svédországban hat mérkőzésen egy gólt szerzett.

Szerepelt még a tornán: Nilton de Sordi (5/0), Dino Sani (2/0), Dida (1/0), Joel (2/0), Mazzola (2/2). Nem játszó tartalékok: Castilho, Mauro, Moacir, Oreco, Pepe, Zózimo.

Bajnokok, kupagyőztesek

1957–1958

	Ország	Bajnok	Kupagyőztes
EURÓPA	Albánia	Partizani*	Partizani
	Anglia	Wolverhampton	Bolton Wanderers
	Ausztria	Wiener Sport Club	–
	Belgium	Standard Liège	–
	Bulgária*	CDNA	Levszki
	Ciprus	Anorthoszisz	–
	Csehszlovákia	Dukla Praha	–
	Dánia	–	Vejle Boldklub
	Észak-Írország	Ards FC	Ballymena United
	Feröer-szigetek*	KÍ Klaksvík	–
	Finnország*	Helsingin Palloseura	IF Drott
	Franciaország	Stade de Reims	Stade de Reims
	Görögország	Olympiakosz	Olympiakosz
	Hollandia	VV DOS	Sparta Rotterdam
	Írország	Drumcondra	Dundalk
	Izland*	ÍA (Akranes)	–
	Jugoszlávia	Dinamo Zagreb	Crvena zvezda
	Lengyelország*	Górnik Zabrze	–
	Luxemburg	Jeunesse Esch	Red Boys
	Málta	Floriana	Floriana
	NDK*	Wismut Karl-Marx-Stadt	Lokomotive Leipzig
	NSZK	Schalke 04	Bayern München*
	Norvégia	Viking	Fredrikstad*
	Olaszország	Juventus	Lazio
	Portugália	Sporting CP	FC Porto
	Románia	Petrolul Ploiești	Știința Timișoara
	Skócia	Heart of Midlothian	Clyde
	Spanyolország	Real Madrid	Atlético Bilbao
	Svájc	BSC Young Boys	BSC Young Boys
	Svédország	IFK Göteborg	–
	Szovjetunió*	Dinamo Moszkva	Lokomotiv Moszkva
	Törökország	Beşiktaş JK	–
DÉL-AMERIKA*	Argentína	River Plate	
	Brazília		
	Rio de Janeiro	Botafogo	
	São Paulo	São Paulo FC	
	Minas Gerais	América FC (MG)	
	Rio Grande do Sul	Grêmio FBPA	
	Rio– São Paulo torna	Vasco da Gama	
	Bolívia	Always Ready (TI)	
		Jorge Wilstermann (TNM)	
	Chile	Audax Italiano	
	Ecuador	Emelec	
	Kolumbia	Independiente Medellin	
	Paraguay	Olimpia	
	Peru	Centro Iqueño	
	Uruguay	Nacional	
	Venezuela	Universidad Central	
ÉSZAK- ÉS KÖZÉP-AMERIKA	Egyesült Államok	NY Hakoah-Americans	Los Angeles Kickers
	Mexikó	Zacatepec	León
KLUBTORNÁK	Bajnokcs. Európa-kupája	Real Madrid	
	Vásárvárosok Kupája	Barcelona	
	Duna Kupa	Crvena zvezda	
VÁLOGATOTTAK TORNÁI	Világbajnokság	Brazília	
	Brit válogatottak tornája	Anglia, Észak-Írország	

Standard Liège

Dukla Praha

VV DOS

Nacional

* naptári éves lebonyolítási rend

Kína bajnoki címhez segítette az AC Milant

- ***A Le Havre különleges duplázása***
- ***„Félig skót" csapat nyerte az angol FA-kupát***
- ***A Santos 143 gólig jutott a São Pauló-i ligában***

Az OGC Nice ismét fantasztikus idényt produkált Franciaországban. Az 1956-os bajnoki címnyerés után kétszer is csak a tizenharmadik helyen záró gárda hirtelen újra megtáltosodott, s megszerezte mindmáig utolsó bajnoki elsőségét. Luis Carniglia edző 1957 nyarán a Real Madridhoz szerződött, helyét az edzőnek fiatal, a harmincas évei második felében járó Jean Luciano foglalta el. Kockázatos, de sikeres vállalkozásnak bizonyult a csapat élére állítása. Pályafutása nagy részét az OGC-ben töltötte, de 1948 és 1950 között a Real Madrid futballistája is volt. Mindez azért akkoriban még nem volt akkora szó, mint tíz évvel később, de kétségtelen, hogy ő volt a „királyi klub" első francia játékosa a második világháborút követően, illetve az első a hőskor kvartettje, Pedro Parages (1902-1909), Henri Faurie (1903-1909), Juan Petit (1914-1917) és René Petit (1914-1917) után. Bár semmiféle edzői tapasztalattal nem

Az OGC Nice remek tizenegye. Állnak, balról: Koczur Ferry, Lamia, Gonzalès, Chorda, Milazzo, Alain Cornu. Elöl: Foix, Muro, Barrou, Alba, Nuremberg

rendelkezett, Nizzában azonnal bekerült a mély vízbe. Az első idényben megfizette a tanulópénzt (tizenharmadik hely), a másodikban bajnok lett a csapatával. Kétségtelen tény, hogy nagyszerű játékosokkal dolgozhatott, olyanokkal, mint Jacques Foix, az argentin Alberto Muro vagy a Maliból, Bamakóból származó Omar Barrou. Vagy éppen a még nagyon fiatal, a pályafutása elején járó André Chorda, a hollandiai születésű, önmagát magyarnak valló Koczur Ferry, s az „öregek", Pancho Gonzàles és Victor Nurenberg. Az alaptizenegy így festett: Lamia – Koczur Ferry, Gonzàles, Chorda – Cornu, Milazzo – Foix, Muro, Barrou, Alba, Nurenberg.

Charles De Gaulle, a francia államfő köszönti a kupadöntő előtt Raymond Barthelmebst, a Sochaux kapusát

A piros-feketék mindenkinél kevesebb gólt kaptak, s valamennyi riválisnál többször győztek. Három ponttal előzték a Nîmes Olympique-ot, héttel az RC Paris-t, s nyolccal a BEK-döntőig menetelő Stade de Reimset. Kiesett, története során először, az Olympique Marseille. Az OM volt addig az első profi bajnokság résztvevői közül az egyetlen gárda, amely még egyszer sem kényszerült elbúcsúzni a legerősebb osztálytól. Talán ennél is nagyobb szenzációt keltett, hogy a Francia Kupa döntőjében a második ligásként fináléba került Le Havre AC 2:2 után, megismételt mérkőzésen, 3:0-ra legyűrte az FC Sochaux-t. „A duplázás éve" – így emlékeznek Le Havre-ban erre az idényre, hiszen a csapat megnyerte az országos kupát, aztán a bajnokságot is, igaz, a második vonalban.

Olaszországban a Torino sorozatban nyert öt bajnoki címe után, 1949 és 1963 között (a Fiorentina 1956-os elsőségén kívül) csak a Milan, a Juve vagy az Inter szerezte meg a scudettót. 1959 tavaszán sem volt ez másképpen: a piros-feketék következtek. Tulajdonképpen folytatták az ötvenes évek második felének megmagyarázhatatlan sorozatát: mindig páratlan évben, tehát 1955-ben, 1957-ben és 1959-ben lettek bajnokok. Gipo Viani dirigálta technikai igazgatóként a csapatot, Luigi Bonizzoni segítette őt edzőként.

A kissé vágott szeme miatt Cinának (Kínának) becézett tréner negyedszázados pályafutása során csak a Milannál (1958–1960) dolgozott a nagycsapatok közül, pedig kiválóan értette a szakmáját, 2012. decemberi halálakor a *La Gazzetta dello Sport* a nekrológ címében a taktika varázslójának nevezte. Ami a játékosfrontot illeti, a Milan mindössze két új labdarúgóval erősített, Vincenzo Occhettával és egy fiatal, éppen húszéves brazillal, akit Mazzolaként ismert meg néhány hónappal korábban az európai futballvilág. Mazzola – aki Svédországban világbajnoki címet nyert a brazilokkal, s két mérkőzésen két gólt szerzett – Itáliában eredeti nevén, José Altafiniként folytatta a pályafutását. A Serie A-ban töltött első idényét 28 találatával házi gólkirályként zárta, a többi csapat játékosai közül egyedül Antonio Valentin Angelillo előzte meg. Az Inter csatára egyébként 33 gólig jutott, s ezzel

a 18 csapatos bajnokságok történetének addigi rekordere lett, megdöntve Felice Borel II 1934-es csúcsát. Az 1958–1959-es idény is a külföldi csatároké volt Olaszországban, az argentin Angelillo (Inter) után a brazil Altafini, a svéd Kurt Hamrin (Fiorentina), az argentin Miguel Montuori (Fiorentina), a dél-afrikai Eddie Firmani (Internazionale), majd a walesi John Charles (Juventus) következett. Az olaszok, akit csak tudtak, honosítottak közülük: Montuori és Firmani is felhúzta a Squadra Azzurra mezét már 1956-ban.

Ernesto Grillo, a Milan argentin csatára akcióban

A Milan pályaválasztóként veretlen maradt, de a San Siróban egyszer mégis kikapott, miután elbukta az Inter elleni, márciusi derbit. A másik botlása a Lanerossi elleni, októberi volt. A mindössze két vereség mellett tizenkétszer döntetlenre végzett, talán ez volt az egyetlen, ami miatt kritizálták. A Juventus elleni, Grillo az utolsó percben szerzett góljával elért torinói 5:4, az újra csak ezüstérmes Fiorentina elleni hazai 2:0 és a firenzei 3:1 után nehéz is lett volna bírálni. A bajnoki címet matematikailag az utolsó előtti fordulóban biztosította be az Udinese elleni 7:0. Az volt a szezon legfölényesebb diadala, pedig Grillo és Schiaffino helyett Bean és Bacci játszott.

Két dél-amerikai szupersztár: José Altafini és Juan Schiaffino

Noha Altafininek nem voltak Gunnar Nordahlhéhoz hasonló fizikai adottságai, kivételes technikájával, gólérzékenységével méltó utódjának tűnt. Első négy milánói idényében kivétel nélkül húsz gólnál is többet szerzett a bajnokságban. A Milan az alábbi alaptizeneggyel nyerte meg története hetedik bajnoki címét: Lorenzo Buffon (25 mérkőzés) – Alfio Fontana (34), Francesco Zagatti (33) – Nils Liedholm (30), Cesare Maldini (34), Vincenzo Occhetta (25) – Carlo Galli (30), Ernesto Grillo (27), José Altafini (34), Juan Schiaffino (27), Giancarlo Danova (30). Buffonnak és a svéd Nils Liedholmnak ez már a tizedik idénye volt az „ördögöknél". Érdekes, hogy a Milan bajnokcsapatának belsőhármasát egy argentin kontinensbajnok (Grillo, 1955), egy brazil világbajnok (Altafini, 1958) és egy uruguayi világbajnok (Schiaffino, 1950) alkotta. A cserék közül viszonylag sokat játszott Gastone Bean (19) és Giancarlo Bacci (11). Epizodistaként szerepet kapott még két kapus, Narciso Soldan (8) és Bruno Ducati (1), valamint a mezőnyjátékosok közül Sandro Salvadore (3), Gigi Radice (2), Giancarlo Magliavacca (2) és Eros Beraldo (1). Salvadore 1968-ban, akkor már hat éve a Juventusban futballozva, Európa-bajnoki címet nyert az olasz csapattal.

A bajnokságban csak negyedik Juventus az Olasz Kupa megnyerésével vigasztalódott. (A döntő átnyúlt már a következő szezonra, szeptember 13-án játszották a San Siróban.) Az Inter Firmani, Angelillo, Corso csatárhármasa nem bírt a Juve védelmével, a másik oldalon ellenben a fekete-kékek hátsó alakzata nem tudta feltartóztatni a Boniperti, Charles, Sivori hármast, illetve a nyáron a Fiorentinából érkezett, két gólt is szerző fedezetet, a Juve mezében csupán második hivatalos mérkőzését játszó Sergio Cervatót. A Juve 4:1-re nyer.

Angelillo rekorddal lett gólkirály

Németországban 1959-ben vívták az egyetlen olyan labdarúgó-bajnoki döntőt, amelyben mindkét csapat Hessen tartományba való volt. Az Eintracht Frankfurt huszonhét év után lett ismét finalista, a Kickers Offenbachnak erre „csak" kilenc évet kellett várnia. Mindkét gárda elveszítette addigi egyetlen döntőjét, de hát azok már régen voltak. 1959 tavaszán az Eintracht Frankfurt megnyerte mind a hat mérkőzését a döntő előtt. Mi több, a területi bajnokság mérkőzésein, mondjuk úgy, az alapszakaszban sem talált legyőzőre 1958 októbere után. Harmincnégy veretlen mérkőzéssel a háta mögött került a fináléba. A Kickers ugyan egyszer kikapott a HSV-tól, de addigra már megvehette a jegyét Berlinbe. A szezon legjobb két csapata mérkőzött a „salátástálért". S parádés mérkőzést vívtak!

Noha csak hosszabbításban dőlt el a nyolcgólos thriller (2:2 után nyert 5:3-ra az Eintracht), a Kickers egyszer sem vezetett. Az új bajnok magyar sztárjátékosa, Sztáni István már az első percben gólt szerzett, majd lőtt még egyet a hosszabbítás második felének elején, 4:2-re alakítva az állást. Ő bizonyult a döntő egyik hősének, a bal kezénél játszó Eckehard Feigenspan a másiknak. Sem a *Kicker* egyéni bírálatában a mezőny legjobbjának nevezett Sztáni, sem pedig a mesterhármast szerző Ekko Feigenspan nem voltak már az Eintracht játékosai a következő, BEK-döntős szerepléssel zárt idényben A magyar támadó Belgiumba, a Standard Liège-hez,

Sztáni István, az Eintracht egykori magyar ifjúsági válogatott csatára gólt szerez a nyugatnémet bajnoki döntőben

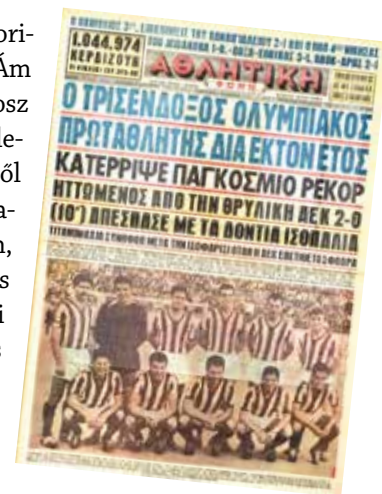
Feigenspan pedig az 1860 Münchenhez igazolt. Utóbbi elsősorban azért, hogy befejezze mérnöki tanulmányait a bajor főváros egyetemén.

Paul Oßwald, az Eintracht edzője

A *Kicker*, az első számú német sportmagazin komolyan vette, hogy a bajnokcsapat játékosai (is) amatőrök. Fel is sorolta, hogy az alaptizenegy tagjai közül ki mivel foglalkozik a sport mellett: Egon Loy kereskedelmi alkalmazott, Hans-Walter Eigenbrodt ugyancsak, Hermann Höfer bankalkalmazott, Dieter Stinka postakalauz, Friedel Lutz lakatos, Hans Weilbächer asztalos, Richard Kress kereskedelmi alkalmazott, Sztáni István raktáros, Eckehard Feigenspan egyetemi hallgató, Dieter Lindner őr, Alfred Pfaff vendéglátós. A frankfurtiak a nemzetközi porondon legismertebb játékosa, az akkor már a 33. évében járó, hatvanszoros jugoszláv válogatott Ivica Horvat május végén, az 1. FC Köln elleni csoportmeccsen súlyos sérülést szenvedett, nemhogy a döntőt kihagyni kényszerült, de vissza is kellett vonulnia.

A görög bajnokság eseményeit korábban ritkán citáltuk, akkoriban az ottani futball még csak szerény tényező volt Európában. Ám 1959 tavasza nevezetes mérföldkő: akkor zárult le az Olympiakosz Pireusz első aranykorszaka, legalábbis, ami a bajnoki címeket illeti. 1946 és 1959 között a megszerezhető tizenegy bajnoki címből kilencet begyűjtött, s emellett nyolcszor kupagyőztes is lett. (Ligaelsőséget aztán 1966-ig nem nyert, a kupában ellenben 1960-ban, 1961-ben, 1963-ban és 1965-ben is győzött.) Különösen jelentős volt az 1954 és 1959 között sorozatban elhódított hat bajnoki titulus, ennél hosszabb szériája a görög futballban egyetlen más klubnak sincs. 2003-ban az Olympiakosz a saját csúcsát javította meg, amikor egymást követő hetedik ligaelsőségét ünnepelhette. Az ötvenes évek nagy sikerei alapján kapta az Olympiakosz a Thrylosz, a Legenda becenevet. A játékosok közül Andreasz Mouratisz neve kívánkozik az élre, noha 1955-ben, mindössze 29 évesen visszavonult. Hatszor nyert bajnoki címet, ötször kupát. A csapatkapitány Iliasz Roszidisz (1948 és 1961 között játszott a csapatban) hétszeres bajnok, kilencszeres kupagyőztes lett. Eliasz Yfantisz (1953–1964) egy sérülés miatt 28 évesen abbahagyta a futballt, így is 457 mérkőzésen 225 gólt szerzett, hat bajnoki címe mellé hét kupagyőzelmet írhatott a dicsőséglistájára. Három további játékos az aranykorszakból: Babisz Kotridisz (1945–1961, 7 bajnoki cím és 8 kupagyőzelem), Jorgosz Darivasz (1944–1958, 8 és 6), Thanaszisz Bebisz (1948–1953, 1954–1963, 6 és 9). Kosztasz Polihroniu (1954–1968), aki Roszidisz visszavonulása után kapitánnyá lépett elő, kulcsembere volt a gárdának az ötvenes évek második felében, majd vezére a Bukovi Mártonnal a hatvanas évek közepén sikeres legénységnek. A hatszoros bajnok, nyolcszoros kupagyőztes középpályás képezte a hidat az ötvenes évek aranygenerációja és a következő sikercsapat között.

Az Afletika című lap az Olympiakosz diadalát ünnepli

A spanyol idény egyik leglátványosabb pillanata: Kubala László varázslatos mozdulattal segíti gólhoz a CF Barcelonát

Spanyolországban a Barcelona négypontos előnnyel nyerte meg a bajnoki címet a Real Madrid előtt. A címvédő madridiak két hasonló fél évet produkáltak, mindkettőben kétszer kaptak ki. Ősszel mindkétszer Barcelonában, ahol a Barça 4:0-ra, az Español 2:0-ra verte meg őket. Tavasszal az Atlético Madridtól és az Atlético Bilbaótól szenvedtek vereséget, ugyancsak idegenben. Az első fél évben kétszer, a másodikban háromszor játszottak döntetlent. Ugyanakkor ősszel szinte végig vezették a táblázatot, tavasszal ellenben csak egy forduló után. A magyarázat a Barcelona nagy tavaszi menetelése. A katalánok akkor csupán egyszer kaptak ki (a Real Madridtól 1:0-ra, a „fehérek" akkor vették vissza a vezetést), s csak egyszer játszottak döntetlenre (az Atlético Madrid ellen az utolsó előtti fordulóban).

Az 1958–1959-es idényben vitathatatlanul a Puskás Ferenccel még tovább erősödött Real Madrid fölé kerekedtek, hiszen a Copa del Generalísimo elődöntőjében kétszer is legyőzték. A finálét aztán a meglepetésre a végjátékba jutó, története legnagyobb sikerét elérő Granada ellen nyerték meg, 4:1-re. Kocsis Sándor két gólt szerzett egykori edzője, Kalmár Jenő legénysége ellen. „Kocka" világbajnoki formában játszott a kupasorozatban, hat mérkőzésen tizenegy gólt szerzett. Minden találkozón a kapuba talált, csak a Betis úszta meg eggyel a Camp Nouban. Igaz, előtte a sevillai első találkozón Kocsis már berámolt neki négy gólt. A katalánok a kilenc kupamérkőzésen 30 gólt szereztek. A Barcelona lett a bajnok és a kupagyőztes, Antoni Ramallets kapta meg az első ízben kiírt Zamora-díjat. (Számon tartják a spanyolok a korábbi időszakra is vonatkoztatva, hogy ki érdemelte ki a trófeát, de a *Marca* 1958-ban találta csak ki, hogy kitünteti a legjobb gólátlagot elérő, az eredeti kiírás szerint legalább 15 mérkőzésen szerepelt kapust. Immár legalább 28 találkozó szükséges ahhoz, hogy valakit rangsoroljanak. Csak azok a meccsek számítanak, amelyeken a kapus minimum hatvan percet védett.) Egyetlen trófea maradt a Real Madridnak: a különben az 1952–1953-as idény óta létező Pichichi-díj. A 33 éves Alfredo Di Stéfanót ötödször, pályafutása során utoljára koronázták a spanyol élvonal gólkirályává. A ligaújonc Puskás Ferenc, 32 évesen, a második helyen zárt. Ketten együtt a Madrid bajnoki góltermelésének (89) közel a felét (23+21) szállították.

Angliában a szenzációs góllövő formát mutató, 110 gólig jutó Wolverhampton megvédte a bajnoki címét. Ennél sokkal nagyobb meglepetést jelentett, hogy az új játékosokkal, köztük

A Wolverhampton bajnokcsapata. Hátul, balról: Jones, Clamp, Slater, Finlayson, Stuart, Flowers, Showell, Harris. Elöl: Stan Cullis menedzser, Lill, Broadbent, Booth, Wright, Murray, Mason, Deeley, Joe Gardiner edző

a brit belső csúcsért, 45 000 fontért a második ligás Sheffield Wednesdaytől szerződtetett Albert Quixall-lal megerősített Manchester United a második helyen végzett, öt ponttal megelőzve az Arsenalt és a Boltont. Matt Busby legénységének a bajnoki címre nem volt esélye. A Wolves a Geoffrey Sidebottom vagy Malcolm Finlayson – Edward Stuart, Gerald Harris – Bill Slater vagy Edwin Clamp, Billy Wright, Ronald Flowers – Norman Deeley, Peter Broadbent, Alan Jackson, Robert Mason, James Mullen csapattal nyerte meg története mindmáig utolsó bajnoki címét a legmagasabb osztályban. Nem indult jól az idény, Stan Cullis alakulata az első három forduló után két vereséggel állt. A Chelsea 6:2-re verte meg, elsősorban a 18 éves csatárszenzáció, Jimmy Greaves öt góljának köszönhetően. Soha addig nem szerzett ilyen fiatal játékos egy mérkőzésen öt gólt az angol élvonalban. Greaves végül, 33 találatig jutva, gólkirályként zárta a szezont.

Bill Slater

A „farkasok” a tizedik forduló után már négy vereségnél tartottak, akkor a kilencedik helyen szerénykedve a tabellán. Ám a huszonharmadik forduló után az élre álltak, s már csak kétszer engedték át egy-egy játéknap után a vezetést. Az idény végén visszavonuló csapatkapitány, Billy Wright áprilisban, a skótok ellen ünnepelte a századik válogatottságát. Az esemény nem csak a sportsajtónak adott akkoriban témát, a középfedezet az egyik első „celeb” futballista volt, köszönhetően Joy Beverley-vel, az ötvenes-hatvanas években nagyon népszerű Beverley Sisters énekesnőjével 1958 nyarán kötött házasságának. Billy Wright a második világháború után 1959 áprilisáig csupán hármat hagyott ki az angol válogatott 103 találkozójából. Nem kis bravúr, ahhoz képest, hogy 1939 októberében az egyébként kiváló edző, Frank Buckley őrnagy eltanácsolta a Wolverhamptonnál jelentkező 15 éves fiút, mivel túl kicsinek találta.

Az FA-kupát az öt skót és csak hat angol játékossal felálló Nottingham Forest hódította el, miután a Wembley-ben 2:0-ra legyűrte a Luton Townt. A Forest Roy Dwight és

Tommy Wilson révén már az első negyedórában kétgólos előnyt szerzett, de nagyon meg kellett küzdenie a győzelemért, mivel az első gólt szerző jobbszélsőjét sípcsonttöréssel hordágyon vitték le a pályáról a 33. percben. A Luton Dave Pacey góljával a második játékrész közepén szépített, majd – különösen, miután Bill Whare, a Forest jobbhátvédje is megsérült, így csapatának nyolc egészséges mezőnyjátékosa maradt – mindent megtett az egyenlítésért. Az utolsó pillanatokban Billy Bingham (később az északír futball legsikeresebb szövetségi kapitánya) kitűnően ívelte be a labdát, de a skót Allan Brown nem tudott kiegyenlíteni.

Argentínában a Racing Club de Avellaneda megtörte a River nagy sorozatát. A kék-fehérek az alábbi tizeneggyel értek elsőként célba: Osvaldo Jorge Negri – Norberto Anido, Juan Carlos Murúa, Héctor Marcelo Bono – Vladislao Wenceslao Cap, Julio César Gianella – Omar Oreste Corbatta, Juan José Pizzuti, Pedro Waldemar Manfredini, Urbano Agustín Reynoso, Raúl Oscar Belén. Elsősorban a Corbatta, Pizzuti jobbszárnyat érdemes kiemelni a névsorból, de említsük meg azt is, hogy Vladislao Cap, El Polaco, vagyis a Lengyel, 1962-ben játékosként, 1974-ben szövetségi kapitányként képviselte Argentínát a világbajnokságon.

Brazíliában a riói bajnokságot a Vasco da Gama, a São Pauló-it a Santos FC nyerte meg. A Vasco a Miguel – Paulinho, Bellini, Orlando – Écio, Coronel – Sabará, Almir, Roberto Pinto, Valdemar, Pinga tizeneggyel aratott sikert. A paulistáknál a Santos négy ponttal megelőzte a címvédő São Paulo FC-t, 143:40-es gólarányt elérve. A 18 éves Pelé 58 góllal szerezte meg a gólkirályi címet, ez volt a második a tizenegyből. S még csak nem is ezt tekinthetjük az ötvenes-hatvanas években a Santos legerősebb gárdájának! Persze, azért ez sem volt rossz: Manga – Ramiro, Formiga, Mourão – Pavão, Zito – Sormani, Coutinho, Pagão, Pelé és Pepe. (Pelé, Zito, Coutinho és Pepe alapembernek számított a hatvanas évek elején mindent megnyerő Santosban is, míg Sormani később Olaszországban futott be remek karriert.) Elképesztő: a csatárok közül Coutinho 16, Pelé 18, Sormani 19 éves volt még csak. A 25 éves Pagão és az egy évvel fiatalabb Pepe szinte aggastyánnak tűnt közöttük.

A Racing. Hátul, balról: D'Amico edző, Bolchini szertáros, Ramírez segítő, Murúa, Sánchez, Negri, Anido, De la Torre vezetőedző, Venturino orvos. Középen: Sivo, De Vicente, Bono, Kelleman, Dellacha, Gianella, Gómez. Elöl: Sande, Corbatta, Pizzuti, Manfredini, Sosa, Reynoso, Belén

AZ ÉV TÖRTÉNETE

Santiago Bernabéu lovag

Az 1958–1959-es idény sem szűkölködött utólag is említésre méltó eseményekben. Kiemelhettük volna, hogy az idény végén gyakorlatilag visszavonult Billy Wright, aki a futballisták közül elsőként, április 11-én, a skótok elleni találkozón elérte a századik válogatottságát. Éppen úgy citálhattuk volna a Wiener SC remeklését, a bécsi klub ősszel a BEK-ben 7:0-ra verte meg az olasz bajnoki címet védő, a Boniperti, Sivori, Charles trióval felálló Juventust, majd a következő nyáron 3:0-ra kiütötte a Pelével tizenöt mérkőzésen át Európában túrázó, s néhány nappal korábban a milánói Intert 7:1-re, a Barcelonát 5:1-re legyőző Santost.

Mégis, inkább egy „pályán kívüli" eseményt éreztünk a legjellemzőbbnek: Santiago Bernabéu párizsi kitüntetését. Két nappal azt követően, hogy a Real Madrid sorozatban negyedszer is megnyerte a Bajnokcsapatok Európa-kupáját, Maurice Herzog, a kiváló alpinistából lett sportminiszter a francia Becsületrend lovagi fokozatának (Chevalier de la Légion d'honneur) érdemrendjét tűzte a Real Madrid elnökének zakóhajtókájára. Ez volt az első alkalom a Napóleon Bonaparte által 1802-ben alapított kitüntetés történetében – mi több, ismereteink szerint ez idáig az utolsó is –, hogy egy külföldi labdarúgóklub első embere kapta meg, a futballért tett szolgálatainak elismeréseként. Szó se róla, méltó helyre került a kitüntetés. Santiago Bernabéu egyszerűen más dimenzióba emelte a futballklubelnöki munkát, s ezzel a klubfutballt.

1909-ben, tizennégy évesen került kapcsolatba a Madrid FC-vel (Santiago Bernabéu de Yeste néven 1895. június 8-án született Almansában, egy hétgyerekes családba) 1928-ig egyszeres kupagyőztes lett játékosként, 1917-ben. Még játékos korában, folytatva az apai hagyományt, jogi diplomát szerzett, illetve egyetlen idényben (1926–1927) edzőként is tevékenykedett. Pályafutása befejezése után maradt az egyesület szolgálatában, 1929 és 1933 között klubtitkárként dolgozott, ami egyenértékű volt a gyakorlati vezető posztjával. 1933 és 1936 között a szakvezetői stábban segédkezett. A polgárháború éveiben a francoisták oldalán harcolt, a csatatérről 1939-ben, a harcok elültével egy elemeire hullott klub várta vissza. A korábbi vezetőség egy része elesett vagy eltűnt, mások a saját egzisztenciájuk újbóli megteremtésén fáradoztak. Bernabéu szomorúan látta, hogy a hatalom is inkább a légierővel szövetségre lépett Atléticót pártolja – így a Madrid FC pénzügyi támogatását nem tartja fontosnak. 1943-ban különleges körülmények között került az elnöki posztra: a politikai indíttatású gyűlölködés miatt botrányba fulladt kupaelődöntőket (Barcelona–Madrid 3:0, Madrid–Barcelona 11:1) követően a labdarúgó-szövetség salamoni döntést hozott, lemondásra kérte fel mindkét klub első emberét, Antonio Santost és az arisztokrata Enrique Piñeyrót (Mesa de Asta márkiját).

Santiago Bernabéu, mint a legrátermettebb új jelölt, elfoglalta a „fehérek" Antonio Santos lemondása után megüresedett elnöki székét – s aztán maradt is benne egészen 1978-as haláláig. Nem volt varázsló, a klub csillaga csak lassan kezdett emelkedni. Lépésről lépésre haladt, átlátta, hogy a hátteret is meg kell ahhoz erősíteni, hogy a csapat a pályán fel tudja venni a versenyt a legkiválóbb hazai riválisokkal, elsősorban a Barcelonával, a Valenciával, az Atlético Madriddal (egy ideig: Atlético Aviación) és az Atlético Bilbaóval. Szerencsés kézzel válogatta ki a segítőit, közülük külön is kiemelést érdemel az ötvenes években kulcsfigurává előlépett Raimondo Saporta. Bernabéu 1944 nyarán kijárta, hogy a Banco Industrial Credit kölcsönt

adjon az egyesületnek, amely így meg tudta vásárolni a hivatalosan akkor még a főváros területén kívül eső Chamartín negyedben azt a földterületet, amelyre aztán 1945 és 1947 között felépült az új aréna. Ezt ma már Estadio Santiago Bernabéuként ismeri a világ. Az akkor 75 145 férőhelyes stadiont néhány éven belül ki kellett bővíteni, elsősorban a futballcsapat sikereinek köszönhetően. 1955 őszétől már 125 000 férőhelyes létesítményben fogadhatta a Real Madrid az első ízben kiírt Bajnokcsapatok Európa-kupájában az ellenfeleit.

Santiago Bernabéu az (egyik?) kedvencével, Di Stéfanóval

Állíthatnánk, hogy Bernabéunak szerencséje volt, hiszen értő „politizálásának" köszönhetően a klub gyorsan elnyerte az ország első számú vezetőjének, Franco tábornoknak a támogatását, kiváló diplomáciai érzékkel és ügyes manőverezéssel pedig megszerezte a Barcelona elől a kor legjobb futballistáját, Alfredo Di Stéfanót, akinek érkezésével aranykor kezdődött a „fehéreknél". Tegyük hozzá, a nagy mű megalkotásában alapvető fontosságú volt, hogy megszületett a Bajnokcsapatok Európa-kupája. Ám mindezek nem a véletlenek szerencsés egybeesésének hozadékai. Santiago Bernabéu tett azért, méghozzá nagyon sokat tett azért, hogy a Real Madrid a pályán kívül is minden mérkőzést megnyerjen. A *France Football*, illetve a *L'Équipe* szerkesztőségének vezetői mindig is hangoztatták, a nagy európai klubok elnökei közül elsőként Santiago Bernabéu ismerte fel az európai kupasorozat értékét és fontosságát.

Saporta, majd 1957 után Östreicher Emil segítségével a Real Madrid meg tudta szerezni a kor majdnem minden olyan sztárjátékosát, akinek leigazolása elé a politika nem állított fel nem nyitható sorompót. (Ilyen volt Tichy Lajos és aztán 1960-ban az Európa-bajnok szovjet válogatott néhány játékosa.) Alfredo Di Stéfano leigazolása után Rial, Kopa, Dominguez, Santamaría, Puskás, Simonsson és Didi is a Real Madrid fehér szerelésébe bújt. Csupán az akkor 18 éves Pelé, a Fekete Gyöngyszem és klubja, a Santos kosarazta ki a Madridot – még az akkor horribilisnak számító, 150 millió francia frankos ár ellenére is. (Ugyanebben az esztendőben, 1959-ben a Real Madrid 25 000 millió frankért engedte vissza a Stade de Reimshez az aktuális aranylabdást, Raymond Kopát.)

Don Santiago elnöklése alatt – 1978. június másodikai haláláig – a Real Madrid hatszor diadalmaskodott a Bajnokcsapatok Európa-kupájában, 16 országos bajnoki címet nyert, hétszer győzött az országos kupasorozatban, egyszer a Világkupában. De talán még ennél is fontosabb, hogy ez idő alatt teremtette meg azt a tekintélyét, amely alapján a FIFA a kétezres évek elején a XX. század legsikeresebb futballklubjának választotta.

Az *AS* az egyesület bajnoki címeit feldolgozó sorozatának (*30 ligas blancas*) első kötete egy hirdetés illusztrációjaként hozza a presidente képét. A hozzáírt szöveg a három és fél évtizedes elnöklésre utal: „A Madrid legjobb igazolása 35 idényen keresztül játszott".

József Attilától kölcsönvéve: nem középiskolás fokon.

AZ ÉV CSAPATA

A Barça elfoglalta a spanyol trónt

A Barcelona az 1958–1959-es idényben átvette az uralmat – legalábbis a spanyol fronton – a Real Madridtól, miután megnyerte az országos bajnokságot és a Copa del Generalísimót is. A Kubala László berobbanása után, Ferdinand (vagy Spanyolországban használt első nevén Fernando) Daučík érájában, 1951 és 1953 között nyolc címet is megszerző gárda szinte teljesen kicserélődött. Kubala mellé érkeztek még külföldiek, először Elugio Martínez (1956) és Evaristo da Macedo (1957), majd 1958-ban Kocsis Sándor és Czibor Zoltán. A fiatal spanyol játékosokkal, elsősorban Luis Suárezzel is megerősödött gárda újabb aranykorszakot élt meg 1958 és 1961 között. Immár az 1957. szeptember 24-én átadott, új stadionban játszva két bajnoki címet (1959, 1960), egy országos kupát (1959) nyert, az 1958-ban kivívott VVK-titulus után újra győzött a Vásárvárosok Kupájában (1960), illetve, mintegy lezárva ezt a korszakot, bejutott az 1960–1961-es BEK-sorozat döntőjébe.

A Barça – a ligában, az országos kupában és a VVK már megkezdődött második kiírásában – 41 hivatalos mérkőzéséből mindössze három bajnokit veszített el, mindegyiket egy góllal a

AZ EDZŐ

Herrera és a legjobb győzelmi mutató

Helenio Herrera 1958 áprilisában vette át a Barcelona csapatát, két bajnoki mérkőzésen, a London-válogatott elleni második VVK-döntőben, illetve az országos kupasorozatban dirigálta abban az idényben. Ám az a néhány hónap csak felkészülés volt a következő szezonra, szezonokra. Helenio Herrera Gavilán 1910. április 10-én született Buenos Airesben, de szüleivel tízéves korában elhagyta Argentínát, a marokkói Casablancában nőtt fel, ott is kezdett futballozni. Játékosként a Roches Noires, az RC Casablanca (1931–1932), a CASG Paris (1932–1933), a Stade Français (1933–1935), a Charleville (1935–1937), az Excelsior Roubaix (1937–1939), a Red Star Olympique (1940–1942), újra a Stade Français (1942–1943), aztán a háború legnehezebb éveiben az EF Paris-Capitale (1943–1944) és játékos-edzőként a Puteaux (1944–1945) tagja volt. Sokkal többre vitte edzőként, az újbóli békeidőben először még választott hazájában, Franciaországban, korábbi klubjánál, a Stade Français-nél dolgozott (1945–1948), aztán áttette a székhelyét Spanyolországba, ahol a Valladolidnál (1948–1949), az Atlético Madridnál (1949–1952), a Málagánál (1952), a Deportivo La Coruñánál (1953) és a Sevillánál (1953–1957) ült a kispadon. Utána egy csonka szezont Lisszabonban, a Belenensesnél töltött, majd Barcelonába költözött. Az Atléticóval nyert két bajnoki címet (1950, 1951) és egy Eva Duarte-kupát (1950), de spanyolországi karrierje legnagyobb sikereit a Barcelonával érte el. 1958. április 27-én vívta az első mérkőzését a katalán gárda edzőjeként, s napra pontosan két évvel később, 1960. április 27-én az utolsót. A gránátvörös-kékekkel hatvan bajnoki találkozójából negyvenhatot megnyert, ez 76 százalékos győzelmi mutató. Ilyen pazar eredménysort az Internél sem tudott felmutatni. (Pályafutása olaszországi időszakáról az 1963–1964-es idénynél, az Internazionale sikereit felidézve írunk.)

A Barcelona legénysége: Hátul, balról: Ramallets, Olivella, Rodri, Gracia, Segarra, Gensana, Larraz. Elöl: Tejada, Kubala, Evaristo, Suárez, Coll, Mur gyúró

Sporting Gijón, a Real Zaragoza és a Real Madrid ellen. A Camp Nouban az egész szezonban veretlen maradt. A bajnokságban megközelítette a száz gólt (96), s minden riválisnál kevesebbet, csupán huszonhatot kapott.

Az 1958–1959-es idény alaptizenegye

ANTONI RAMALLETS Simón: Egyike azoknak, akik már az ötvenes évek első felének sikereiben is részesek voltak. Harmincnégy évesen a csapat korelnökének számított. 1947 és 1961 között tizennyolc fontos trófeát nyert meg, ezzel a XX. század végéig klubrekorder volt a Barcelonában. (Rövid bemutatása az 1952–1953-as Év csapatánál.)

FERRAN OLIVELLA Pons: A katalán jobbhátvéd 1936. június 22-én született Barcelona Poble Sec negyedében. Tizenhét évesen már a Barçához került, de aztán két idényt az España Industrialban töltött. 1956 és 1969 között 513 hivatalos mérkőzést játszott a csapatban, kétszeres bajnok, négyszeres kupagyőztes, háromszoros VVK-győztes. Tizennyolcszor (1957–1965) játszott a spanyol válogatottban, Európa-bajnok.

SIGFRIDO GRACIA Royo: Az 1932. március 27-én a Barcelonától néhány kilométerre délre fekvő Gavában született védő húszéves koráig a Penya Peques, a CF Gavà, a Barcelona Aficionats és az

España Industrial játékosa volt, majd 1966-ig, 525 mérkőzésen, 21 gólt szerezve, a CF Barcelonát szolgálta. Háromszoros bajnok, négyszeres kupagyőztes, háromszoros VVK-győztes, az Eva Duarte-kupa győztese. Tízszer játszott (1959–1962) a spanyol válogatottban. 2005. május 23-án Gavában hunyt el.

JOAN SEGARRA Iracheta: A kapitány ugyancsak részese volt az ötvenes évek első felében tündöklő alakulatnak is. Az 1958–1959-es idényben, már túl a harmincadik születésnapján, egyedüliként játszott minden bajnoki fordulóban, minden VVK-mérkőzésen s az összes országos kupatalálkozón.

RODRI (Francisco Rodriguez Garcia): Barcelonában született 1934. március 8-án, 1954-ig a CE Europa, a Penya Xics, az España Industrial, aztán ugyanezen klub amatőrcsapatának, majd a CF Barcelona amatőrcsapatának a védője, fedezete volt. A következő kétszer két évet az España Industrialban, majd a Condalban töltötte. 1958 és 1966 között játszott a Barçában (kivéve egy rövid időszakot 1964-ben, amikor a Gimnàstic de Tarragonát erősítette). Kétszeres bajnok, kétszeres kupagyőztes, kétszeres VVK-győztes. 1962-ben négyszer játszott a spanyol válogatottban.

LUIS SUÁREZ Miramontes: La Coruñában született 1935. május 2-án, a Perseverancia, majd a Fabril tagja volt, aztán 1953–1954-ben a Deportivóban futballozott. Ő is eltöltött egy idényt az España Industrialban, majd 1955 és 1960 között játszott a Barcelonában. Két-két bajnoki címet, országos kupát és VVK-t nyert. Huszonöt évesen követte Helenio Herrerát Milánóba, ahol fél év után megkapta az Aranylabdát, majd pillére lett a hatvanas évek közepére a világ legjobbjává emelkedő Internek. 1970-től 1973-ig a Sampdoriában futballozott. Harminckét mérkőzésen 14 gólt szerzett a spanyol válogatottban (1957–1972), Európa-bajnok.

KUBALA LÁSZLÓ: Vezéralakja volt az 1952-ben öt kupát nyerő alakulatnak és ennek a gárdának is. Gyakori sérülései ebben az idényben sem kímélték, de így is játszott, minden sorozatot beleértve, 25 mérkőzésen a szezonban. Az idény végén már a 32. születésnapját ünneplő csatárnak nem volt felhőtlen a kapcsolata Helenio Herrerával – mint ahogyan a másik két magyarnak sem –, az edző később azt állította, hogy Kubalával való konfliktusa is belejátszott a távozásába.

EVARISTO de MACEDO Filho: A brazil csatár 1933. június 22-én született Rio de Janeiróban, a Madureira, majd a Flamengo mezében rugdosta a gólokat Európába szerződéséig. 1957 és 1962 között játszott a Barcelonában, kétszeres bajnok, kétszeres VVK-győztes, egyszeres kupagyőztes volt. A Real Madridba igazolt 1962-ben, majd 1965-ben még játszott néhány hónapot a Flamengóban, amellyel megnyerte negyedik riói bajnoki címét is. Tizennégy meccsen nyolc gólt szerzett a brazil válogatottban (1955–1957).

EULOGIO MARTÍNEZ Ramiro: A paraguayi támadó 1935. június 11-én Asunciónban született, 1953 és 1956 között a Libertadban futballozott, nyert egy bajnoki címet. 1956 és 1962 között erősítette a Barcelonát, kettőt nyert bajnoki címből, országos kupából és a VVK-ból is. 1962 és 1966 között az Elche, az Atlético Madrid, majd az Europa tagja volt, a fővárosi klubbal is megnyerte a Copa del Generalísimót. A paraguayi válogatottban (1954–1955) 9/4-es, a spanyolban (1959–1962) 8/6-os mérleggel zárt. Barcelonában hunyt el 1984. szeptember 30-án.

JUSTO TEJADA Martínez: Ő is Barcelona szülötte, 1933. január 6-án jött a világra. A CE Europa, majd a CF Barcelona korosztályos csapatának tagja volt, aztán erősödött egy idényt a gránátvörös-kékek fiókcsapatának számító España Industrialban. Az 1952–1953-as évadot kölcsönjátékosként a Murciában töltötte. A Barçában 1953 és 1961 között 245 mérkőzésen 126 gólt szerzett. Kétszeres bajnok, kétszeres kupagyőztes, kétszeres VVK-győztes. Kocsis Sándor felépülése után háttérbe szorult. 1961 és 1963 között a Real Madridban szerepelt (további kétszeres bajnok, egyszeres kupagyőztes), majd az Españolban zárta le a pályafutását. 1958 és 1961 között nyolc meccsen négy gólt szerzett a spanyol válogatottban.

CZIBOR ZOLTÁN: Az Aranycsapat balszélsője Kaposváron született 1929. augusztus 23-án. A Komáromi AC, a Komáromi MÁV-AC, a Ferencváros, illetve az ÉDOSZ, a Csepeli Vasas, végül a Bp. Honvéd játékosa volt itthon, majd az eltiltás letelte után, 1958 és 1961 között a Barcelona tagjaként 48 bajnokin 19 gólt szerzett. Kétszeres bajnok, egyszeres országos kupagyőztes, VVK-győztes, gólt ért el az 1961-es BEK-döntőben. A gránátvörös-kékektől távozva az Español, az Hospitalet, az FK Austria és a Primo Hamilton tagja is volt. A válogatottban (1949–1956) 43 mérkőzésen 17 gólt szerzett. Győrben hunyt el 1997. szeptember elsején.

A bajnoki mérkőzéseken szerepeltek: Ramallets (28), Olivella (27), Gracia (27), Segarra (30), Rodri (22), Suárez (26), Tejada (28), Kubala (20), Evaristo (23), Martínez (16), Czibor (20), Pedro Estrems (2), Enric Gensana (19), Enric Ribelles (10), Marti Vergés (10), Isidro Flotats (7), Kocsis Sándor (4), Ramón Alberto Villaverde (1), Hermes Celestino González (1), Joaquín Brugué (1).

AFRIKAI NEMZETEK KUPÁJA

Titkos-győzelem Kairóban

Három, közép-európai szövetségi kapitány vezette válogatott vett részt 1959. május 22. és május 29. között Kairóban a második Afrikai Nemzetek Kupáján. Az Egyiptom és Szíria egyesüléséből létrejött, házigazda Egyesült Arab Köztársaság együttesét Titkos Pál, Szudánét az ugyancsak egykori (1938-as) vb-ezüstérmes Háda József, míg Etiópiáét a cseh Jiří Starosta dirigálta.

A tornát az EAK egyiptomi játékosokra épített gárdája nyerte meg, az etiópokat 4:0-ra, a szudániakat 2:1-re verte meg. A szudániak 1:0-ra győztek Hailé Szelasszié császár alattvalói ellen. A torna legjobb játékosa és egyben gólkirálya **Mahmud El-Gohary** lett, aki aztán edzőként is megnyerte az egyiptomiakkal a kontinensbajnokságot. (Rajta kívül csupán a nigériai Stephan Keshi diadalmaskodott az Afrikai Nemzetek Kupáján játékosként és szövetségi kapitányként is.)

Már az első percben eldőlt

A BEK 1958–1959-es kiírásának döntőjét ugyanaz a két csapat játszotta, amelyik az elsőjét: a Real Madrid és a Stade de Reims. A spanyoloknál öt (Marquitos, Zárraga, Di Stéfano, Rial, Gento), a franciáknál három (Jonquet, Giraudo, Leblond) olyan játékos akadt, aki szerepelt csapatában az 1956-os találkozón is. A legkülönlegesebb Raymond Kopa helyzete volt, három évvel korábban még a reimsieknél játszott, a következő finálékban, így Stuttgartban is, a Madridban. A trófea birtoklásának kérdése tulajdonképpen már az első percben eldőlt, Mateos vezető góljára a franciák nem tudtak válaszolni. Alfredo Di Stéfano folytatta nagy, s szinte utolérhetetlen sorozatát: akkor már zsinórban a negyedik döntőben szerzett gólt. (S aztán még eredményes volt, ráadásul háromszor is, 1960-ban Glasgowban.) A mérkőzést a kor német sztárbírója, Albert Dusch vezette, aki a futballtörténelemben elsőként mondhatta el magáról, hogy két különböző európai kupadöntőt (1958-ban a VVK, 1959-ben a BEK) dirigált.

Colonna, a reimsi kapus a fejét fogja. Nem elég, hogy ütközött a védőjével, Di Stéfano helyzetben

A bajnokcsapatok 1958–1959-es versengésére huszonöt ország

A győztes Real Madrid (hátul, balról): Di Stéfano, Herrera, Lesmes, Antonio Carniglia edző, Gento, Santiago Bernabéu elnök, Dominguez, Santamaría, Marquitos, Berasalluce, Alonso. Elöl: Miche, Joseíto, Mateos, Puskás, Zárraga, Ruiz, Santisteban

nevezett, mivel a Real Madrid nemcsak spanyol bajnok, hanem BEK-győztes is lett 1958-ban, indulhatott a La Liga második helyezettjeként az Atlético is. A sorozat hozott néhány váratlan eredményt, a dán Kjøbenhavns BK rögtön az első meccsen 3:0-ra megverte a Schalkét. A német bajnok a hazai visszavágón legalább a harmadik mérkőzés lehetőségét kiharcolta, aztán Hollandiában megnyerte a „rájátszást". Ugyancsak harmadik találkozón dőlt el a svéd és a luxemburgi szereplő csatája, miután az első 90 perc idegenbeli svéd sikere után a Jeunesse 1:0-ra győzött Göteborgban. Aztán beleegyezett abba, hogy az újrázást is ott játsszák le, s kiesett. A selejtezőben egy harmadik párharc is rájátszást hozott, mégpedig a keletnémet és a román bajnok között. Az egyébként Aue városába való, de politikai okok miatt karl-marx-stadtinak nevezett gárda végül Kijevben győzve jutott tovább, ami azért érdekes, mert a szovjet klubok egészen a hatvanas évek második feléig nem vettek részt az európai kupákban. Pedig már 1958 októberében játszottak Kijevben BEK-meccset! Az ősz nagy szenzációját a Wiener SC okozta, amely 7:0-ra kiütötte a Juventust – igaz, aztán a Real Madrid megállította.

Az idény egyik legnagyobb meglepetése a Wiener Sport-Club bécsi győzelme volt a Juventus ellen

A Stade de Reims. Hátul, balról (csak a játékosok): Penverne, Rodzik, Jonquet, Siatka, Leblond, Colonna, Giraudo. Elöl: Lamartine, Bliard, Fontaine, Piantoni, Vincent

René Bliard, a Stade de Reims balösszekötője igyekszik veszélyeztetni a Real Madrid kapuját

A Bajnokcsapatok Európa-kupája 1958–1959-es idénye

Selejtező: Kjøbenhavns BK–Schalke 04 3:0, 2:5, 1:3 (Enschedében), Standard Liège–Heart of Midlothian 5:1, 1:2, Dinamo Zagreb–Dukla Praha 2:2, 1:2, Jeunesse Esch–IFK Göteborg 1:2, 1:0, 1:5 (Göteborgban), Polonia Bytom–MTK 0:3, 0:3, Atlético Madrid–Drumcondra 8:0, 5:1, Juventus–Wiener SC 3:1, 0:7, Wismut Karl-Marx-Stadt–Petrolul Ploieşti 4:2 (Auében), 0:2, 4:0 (Kijevben), Ards FC–Stade de Reims 1:4, 2:6, DOS Utrecht–Sporting CP 3:4, 1:2.

Nyolcaddöntő: Stade de Reims–Helsingin PS 4:0, 3:0 (Rouenban), Sporting CP–Standard Liège 2:3, 0:3, MTK–BSC Young Boys 1:2, 1:4, Wiener SC–Dukla Praha 3:1, 0:1, Atlético Madrid–CDNA Szófia 2:1, 0:1, 3:1, h. u. (Genfben), IFK Göteborg–Wismut Karl-Marx-Stadt 2:2, 0:4 (Auében), Wolverhampton Wanderers–Schalke 04 2:2, 1:2, Real Madrid– Beşiktaş JK 2:0, 1:1

Negyeddöntő: Standard Liège–Stade de Reims 2:0, 0:3, Atlético Madrid–Schalke 04 3:0, 1:1, Wiener SC–Real Madrid 0:0, 1:7, BSC Young Boys–Wismut Karl-Marx-Stadt 2:2, 0:0 (Auében), 2:1 (Amszterdamban)

Elődöntő: BSC Young Boys–Stade de Reims 1:0, 0:3, Real Madrid–Atlético Madrid 2:1, 0:1, 2:1 (Zaragozában)

Döntő

Real Madrid–Stade de Reims 2:0 (1:0)

1959. június 3., Stuttgart, Neckar-Stadion, 80 000 néző. Jv.: Albert Dusch (német)

Real Madrid: Dominguez – Marquitos, Santamaría, Ruiz – Santisteban, Zárraga – Kopa, Mateos, Di Stéfano, Rial, Gento

Stade de Reims: Colonna – Rodzic, Jonquet, Giraudo – Penverne, Lamartine – Bliard, Leblond, Fontaine, Piantoni, Vincent

Gólszerzők: Mateos (1.), Di Stéfano (47.)

Az első francia győztes

Miután az Aranylabda-ankétot szervező *France Football*-nál (egyébként példátlan módon) úgy döntöttek, hogy az előző évi győztes, Alfredo Di Stéfano nem kaphat szavazatot, egyértelművé vált, hogy az 1958-as első csak Raymond Kopa lehet. A tizenhat szavazóból tizennégy az első, egy pedig az ötödik helyre tette. Az előző két év legjobbja volt összesítésben Di Stéfano mögött a maga két harmadik helyével, spanyol bajnok és BEK-győztes lett a Real Madriddal, világbajnoki harmadik pedig a francia válogatottal. Utólag visszatekintve egyfelől túlzásnak tűnhet, hogy két francia került a képzeletbeli dobogóra, másfelől Kopa kétségtelenül megérdemelte az elsőséget, Just Fontaine pedig máig is élő rekordot elérve lett a világbajnokság gólkirálya. Talán Helmut Rahn második helye okozhat meglepetést (a *France Football* az első szavazás ötvenedik évfordulójára kiadott albuma a nyugatnémet válogatott Fritz Walter visszavonulása utáni legerősebb személyiségének nevezte), ugyanakkor a sorrend önmagában jelzi, milyen fura helyzetben volt az európai futball 1958 végén. A korábbi évek legjobbjai közé tartozó magyarok nem kaptak szavazatot, az olasz és részben a spanyol bajnokságot uraló dél-amerikai játékosokra, ellentétben az első két kiírással, még akkor sem lehetett szavazni, ha közben új állomáshelyükön állampolgárságot kaptak. Az otthon játszó brazilok, akik közül elsősorban Didi, Vavá vagy Pelé végezhetett volna akár a legelőkelőbb helyek valamelyikén, természetesen ugyancsak nem voltak választhatók. 1958 telének elején a zsűritagok összesen huszonhat játékosra voksoltak, először fordult elő, hogy magyar játékos nem kapott szavazatot. Az előző szezon első tíz helyezettjéből csupán Kopa, Wright és Charles került be ismét az élcsoportba.

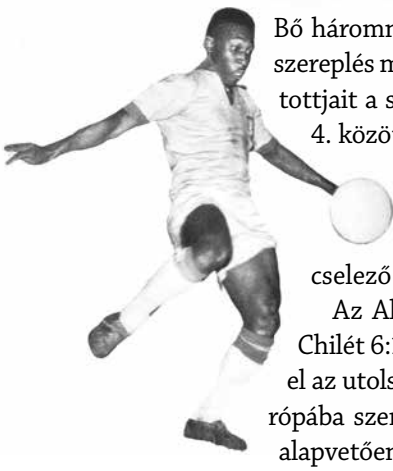
A nagy hármas:
Raymond Kopa, Alfredo Di Stéfano és Puskás Ferenc

Aranylabda, 1958

1. Raymond Kopa (francia, Real Madrid) 71, 2. Helmut Rahn (német, Rot-Weiss Essen) 40, 3. Just Fontaine (francia, Stade de Reims) 23, 4. Kurt Hamrin (svéd, Padova, Fiorentina), John Charles (walesi, Juventus FC) 15-15, 6. Billy Wright (angol, Wolverhampton) 19, 7. Normann Haynes (angol, Fulham) 7, 8. Harold Gregg (északír, Manchester United), Horst Szymaniak (német, Wuppertal), Nils Liedholm (svéd, AC Milan) 6-6. (Az első tíz helyezett.)

DÉL-AMERIKAI BAJNOKSÁG, 1959

Pelé tündökölt, de a brazilok nem tudták megelőzni az argentinokat

Bő háromnegyed évvel a svédországi világbajnokság után az európai szereplés miatt nagyon csalódott Argentína várta Dél-Amerika válogatottjait a soros kontinensbajnokságra. Az 1959. március 7. és április 4. között rendezett tornán a címvédő házigazdák azzal a nem titkolt céllal léptek pályára, hogy alaposan megfiatalított és átalakított csapatukkal meglepjék a világbajnok brazilokat. Az 1957-es győztesek közül egyedül az ördöngösen cselező jobbszélső, Omar Oreste Corbatta maradt hírmondónak.

Az Albiceleste százszázalékos teljesítménnyel (egyebek mellett Chilét 6:1-re, Uruguayt 4:1-re verve, 18:4-es gólkülönbséggel) jutott el az utolsó, a brazilok elleni mérkőzésig. A nagy rivális, amely az Európába szerződött középcsatárai, Vavá és Altafini-Mazzola nélkül, de alapvetően svédországi hőseire építve vett részt a tornán, a peruiak elleni döntetlennel kezdett. Utána a következő négy mérkőzését ugyan megnyerte, ám egypontos hátránnyal várta a „döntőt". Azon ellenben az argentinoknak elég volt a döntetlen, s ezt el is érték, miután Juan José Pizzuti góljára a brazilok a torna gólkirálya, Pelé révén egyetlen góllal tudtak csak felelni. Legalábbis Carlos Robles, a chilei bíró szerint. Úgy döntött, hogy Mané Garrincha hiába talált az utolsó percben a kapuba, ő már közben lefújta a mérkőzést. A brazilok meglehetősen indulatosan vették tudomásul, hogy (szerintük) „ellopták tőlük" a győzelmet. A Buenos Aires-i Monumentalban az argentinok Negri – Griffa (Cardoso), Murúa – Lombardo (Simeone), Mouriño, Cap – Nardiello, Pizzuti, Sosa, Callá (Rodríguez), Belén, a brazilok pedig Gilmar – Djalma Santos, Bellini, Orlando, Dino Sani – Didi, Coronel – Garrincha, Paulo Valentim (Almir), Pelé, Chinesinho összeállításban játszottak. Az argentinok és a brazilok mögötti sorrend: 3. Paraguay, 4. Peru, 5. Chile, 6. Uruguay, 7. Bolívia.

Az argentin küldöttség. Hátsó sor, balról: Griffa, R. Sosa, Negri, Bertoldi, Manfredini, Nuín, Cap. Előttük: Simeone, Murúa, Varacka, Griguol, Cardoso, Mouriño, a szertáros. Második sor: Lombardo, Venturino orvos, Mogilevski erőnléti edző, Spinetto, Della Torre, Barreiro szövetségi kapitány, Martínez gyúró, Pizzuti. Elöl: Güenzatti, J. Rodriguez, Corbatta, Nardiello, Callá, Brookes, Belén

Bajnokok, kupagyőztesek

1958–1959

	Ország	Bajnok	Kupagyőztes
EURÓPA	Albánia	Partizani*	–
	Anglia	Wolverhampton	Nottingham Forest
	Ausztria	Wiener Sport-Club	Wiener AC
	Belgium	RSC Anderlecht	–
	Bulgária	CDNA	Szpartak Plovdiv (1958) Levszki (1959)
	Ciprus	–	Anorthoszisz
	Csehszlovákia	ČH Bratislava	–
	Dánia	Vejle Boldklub*	Vejle Boldklub
	Észak-Írország	Linfield FC	Glenavon
	Feröer-szigetek*	KÍ Klaksvík	–
	Finnország*	Kuopion Palloseura	Kotkan TP
	Franciaország	OGC Nice	Le Havre AC
	Görögország	Olympiakosz	Olympiakosz
	Hollandia	Sparta Rotterdam	VVV '03
	Írország	Shamrock Rovers	St. Patrick's Athletic
	Izland*	ÍA (Akranes)	–
	Jugoszlávia	Crvena zvezda	Crvena zvezda
	Lengyelország *	Łódzki KS	–
	Luxemburg	Jeunesse Esch	Union Luxembourg
	Málta	Valletta FC	Sliema Wanderers
	NDK*	Vorwärts Berlin	Einheit Dresden
	NSZK	Eintracht Frankfurt	VfB Stuttgart*
	Norvégia	Lillestrøm SK	Skeid*
	Olaszország	Milan AC	Juventus
	Portugália	FC Porto	SL Benfica
	Románia	Petrolul Ploieşti	Dinamo Bucureşti
	Skócia	Rangers FC	St. Mirren
	Spanyolország	CF Barcelona	CF Barcelona
	Svájc	BSC Young Boys	FC Grenchen
	Svédország	IFK Göteborg	–
	Szovjetunió*	Szpartak Moszkva	Szpartak Moszkva
	Törökország	Fenerbahçe SK	–
DÉL-AMERIKA*	Argentína	Racing Avellaneda	
	Brazília Rio de Janeiro	Vasco da Gama	
	São Paulo	Santos FC	
	Minas Gerais	Atletico Mineiro	
	Rio Grande do Sul	Grêmio FBPA	
	Rio–São Paulo torna	Santos FC	
	Bolívia	Jorge Wilstermann	
	Chile	Santiago Wanderers	
	Ecuador	–	
	Kolumbia	Santa Fe	
	Paraguay	Olimpia	
	Peru	Sport Boys	
	Uruguay	Peñarol	
	Venezuela	Portugués	
ÉSZAK- ÉS KÖZÉP-AMERIKA	Egyesült Államok	NY Hakoah-Americans	McIlvaine Canvasbacks
	Mexikó	CD Guadalajara	Zacatepec
KLUBVÁLOGATOTTAK TORNÁI	Bajnokcs. Európa-kupája	Real Madrid	
	Közép-európai Kupa	Bp. Honvéd	
	Dél-amerikai bajnokság	Argentína	
	Afrikai Nemzetek Kupája	Egyesült Arab Köztársaság	
	Brit válogatottak tornája	Anglia, Észak-Írország	

Eintracht Frankfurt

IFK Göteborg

Szpartak Moszkva

Vasco da Gama

* naptári éves lebonyolítási rend

A Burnley komolyan vette az aranyszabályt

- ***Omar Sivorinak jót tett Renato Cesarini érkezése***
- ***A Stade de Reims ontotta a gólokat***
- ***A Santost is legyőző Bahia lett az első brazil bajnok***

A Juventusnál a szezon előtt úgy gondolták, hogy elsősorban a védelem gyengélkedése miatt esett vissza a csapat az 1957–1958-as bajnoki cím megszerzése után. Ezért 1959 nyarán a vezérkar leigazolta Sergio Cervatót a riválisFiorentinától és Benito Sartit a Sampdoriából. Az erősítés a számokban is könnyen nyomon követhető változást hozott: a Juve az előző idény 51 kapott gólja után harminchárommal zárta a szezont. A tizennyolc csapatos első osztály bevezetése óta először kapott ilyen kevés gólt, egyébként pedig 1938 óta ez volt a legkevesebb beszedett góllal zárt bajnoki év. Elöl maradt a Mágikus Hármas, a Trio Magico, amelyből Omar Sivori 27 góllal capocannoniere, azaz gólkirály, mesterlövész lett, John Charlest pedig rajta kívül csak a Fiorentina svéd csatára, Kurt Hamrin előzte meg. Sivori és Charles együtt éppen ötven gólig jutott a Juve által termelt kilencvenkettőből. Az északi csatárok, elsősorban Gunnar Nordahl az ötvenes évek első felére eső nagy korszaka után 1956-ban a bolognai Gino Pivatellit koronázták gólkirállyá. Ám utána következtek a dél-amerikaiak, így 1957-ben a brazil Da Costa, majd a walesi John Charles kivételt jelentő elsősége után az argentinok, 1959-ben Antonio Valentin Angelillo és 1960-ban Enrique Omar Sivori.

A bajnok Juventus. Állnak, balról: Garzena, Mattrel, Castano, Vasassori, Sarti. Középen: Montico, Emoli, Cervato, Colombo, Leoncini. Elöl: Lojodice, Nicolé, Boniperti, Charles, Sivori, Stacchini, Stivanello, Rossano

A Nagyfejűnek, El Cabezónnak becézett csatárnak ez volt a legjobb szezonja Olaszországban (noha nem volt rossz a következő sem, abban 25 gólt szerzett, majd 1961 végén megkapta a *France Football* Aranylabdáját), s ebben nyilvánvalóan szerepe volt annak, hogy a Juve az idény előtt sportigazgatónak szerződtette a klub harmincas évekbeli legendás játékosát, Sivori Buenos Aires-i mentorát, Renato Cesarinit. Mellette Carlo Parola, a negyvenes évek Európa-válogatott középfedezete dolgozott edzőként. A „zebrák" óriási fölénnyel nyerték meg történetük tizenegyedik bajnoki címét, nyolc ponttal előzték meg a sorozatban negyedszer ezüstérmes Fiorentinát és tizeneggyel a címvédő Milant. Talán még ennél is többet mond, hogy 92 szerzett gólig jutottak, az ebben a tekintetben is második Fiorentina pedig 68-ig. A két kapus közül a rutinos Carlo Mattrel 16, a korábban kevesebb szerepet kapó Giuseppe Vavassori 18 meccsen védett. A jobbhátvéd posztján ketten osztoztak, Ernesto Castano (16) és Bruno Garzena (20). A középhátvéd Cervato 34, a balhátvéd Sarti 30 meccsen játszott. A fedezetsort többnyire Flavio Emoli (30) és Umberto Colombo (31) alkotta. A két szélső, Bruno Nicolè (31) és Gino Stacchini (29) között a Giampiero Boniperti (31), Charles (34), Sivori (31) trió tündökölt. Szerepet kapott még Gianfranco Leoncini (8), Severino Lojodice (8), Giorgio Stivanello (4), Antonio Montico (1), Giorgio Rossano (1) és Romano Voltolina (1). Mindössze két külföldi volt a keretben, a walesi John Charles és az argentin Sivori, de később utóbbi is olasz állampolgár lett. A Juventus még az idény előtt, szeptemberben megnyerte az Olasz Kupa 1958–1959-es kiírását, aztán egy évvel később ismételt, 3:2-re verve az újra csak szeptemberre tolt milánói finálében a már Czeizler Lajos által irányított Fiorentinát.

Omar Enrique Sivori, a látványos megoldások nagymestere itt is kitett magáért

Angliában a Burnley komolyan vette azt az aranyszabályt, hogy elég csak a végén vezetni a győztesnek. A lancashire-i klub, amely korábban csupán egyszer, 1921-ben nyerte meg a bajnoki címet, mindvégig óriási harcot vívott az 1958-ban és 1959-ben bajnok Wolverhampton Wanderersszel, amely a jelek szerint csak keveset veszített Billy Wright visszavonulásával. Talán éppen annyit, amennyivel a Wolves 1960 tavaszán lemaradt riválisa mögött. Április közepén még mindkét gárdának volt esélye az elsőségre, s így Stan Cullis csapatának a korábban csak a Huddersfield Town (1924–1926) és az Arsenal FC (1933–1935) által teljesített triplázásra. Utána is a Wolves állt jobban, mert hamarabb túljutott a mérkőzésein. Ám április 23-án hazai pályán, a Molineux Stadionban 3:1-re kikapott a harmadik helyen álló Tottenham Hotspurtől, s attól kezdve a Burnley-nek a saját kezében volt a sorsa. A trónkövetelő az utolsó előtti mérkőzésén csak döntetlent játszott a Fulhammel, ám két nappal azt követően, hogy a Wolverhampton a Chelsea elleni 5:1-es győzelemmel befejezte a maga bajnoki sorozatát, csupán egypontos hátrányban kezdett a Manchester City ellen a Maine Roadon. Ha döntetlenre játszott volna, jobb gólarányukkal újra a „farkasok" nyerik a bajnoki címet. Ám nyert 2:1-re, s ezzel bajnok lett, s egyben megfosztotta az FA-kupa döntőjében még érdekelt Wolverhamptont a duplázás lehetőségétől. Utóbbi a szövetségi kupa fináléjában vigasztalódhatott, 3:0-ra megverte a Blackburn Roverst, amelyet megzavart, hogy kulcsjátékosa, Derek Dougan egy órával

A Burnley, Anglia bajnoka. Állnak, balról: Angus, Adamson, Cummings, Blacklaw, Miller. Elöl: Robson, Connelly, Harris, McIlroy, Pointer, Elder

a kezdés előtt jelentette be távozási szándékát. (Egyébként játszott a döntőben, sőt maradt még egy szezont. Később éppen a Wolverhampton játékosaként ismertük meg mi, magyarok, kulcsembere volt a Ferencváros ellen az UEFA-kupa döntőjébe jutó gárdának. Ám 1960-ban még nem a „farkasokhoz" akart igazolni, a Molineux-be csak 1967-ben került.)

A fentieken kívül is történt néhány, finoman szólva is említésre érdemes esemény az angol labdarúgás 1959–1960-as idényében. Ilyen volt a Ligakupa első kiírása, amely ellen a vezető klubok (Wolverhampton, Tottenham, West Bromwich Albion, Sheffield Wednesday és az ebben a szezonban gyengélkedő Arsenal) távolmaradásukkal tüntettek. Érdekes, hogy a Football League 1955-ben még a futballnaptár túlzsúfoltságára hivatkozva tiltotta meg a Chelsea FC indulását a Bajnokcsapatok Európa-kupájában, ám négy évvel később már új sorozatot írt ki. A fiatal és később csodálatos karriert befutó skót futballista, Denis Law a Huddersfield Townból a Manchester Citybe lépett át. Az ötvenezer fontos vételár rekordot jelentett két brit klub közötti ügyletben. Az angol válogatott akkor már lassan 87 éves történetében először szerepelt skót egyesületből beválogatott játékos a háromoroszlános mezben. Az úttörő, Joe Baker, a Hibernian csatára góllal mutatkozott be november 18-án, az északírek elleni találkozón. Tulajdonképpen véletlenszerűen került egymás után Law és Baker neve. Pedig a pályafutásuk később találkozott, az 1961–1962-es idényben mindketten a Torino játékosai voltak a Serie A-ban.

Anglia ebben az idényben kapta meg az 1966-os világbajnokság rendezési jogát, s ahogyan az előzőnek, úgy ennek az évadnak a végén is visszavonult egy legenda: a 38 éves Tom Finney, aki egész addigi pályafutását egyetlen klubban, a Preston North Endben töltötte. Utolsó szezonjában még 17 gólt szerzett az angol élvonalban. (Egyetlen mérkőzésre még visszatért. 1963 szeptemberében az északír Distillery a BEK első fordulójában a portugál Benficát kapta. Finney beszállt a hazai meccsre, 3:3-ra játszott csapatával az előző három sorozat döntőiből

az első kettőt megnyerő, az 1963-ast elveszítő portugálok ellen. Finney-nek ez maradt, 41 évesen, pályafutása egyetlen európai kupamérkőzése. A már nélküle lejátszott visszavágón csapata 5:0-ra kikapott.)

Spanyolországban rendkívül izgalmasan alakult a bajnoki zárás a két „óriás", a Real Madrid és a Barcelona között. Ősszel, pontosan a tizenharmadik fordulóig, felváltva vezettek, szinte mérkőzésenként cserélődött köztük a sorrend. November végén a Bernabéuban 2:0-ra nyertek a „fehérek", még Fleitas Solichcsal, az új paraguayi edzővel a kispadon és Didivel a csatársorban. Akkoriban ritkaságnak számított, de megesett: az el Clásicón egyik tizenegyben sem játszott magyar. A tavaszi találkozót a Camp Nouban már 3:1-re a Barcelona nyerte, Kocsis Sándor góllal járult a katalán klubnak az első osztályban aratott 400. győzelméhez. Utóbb azt állíthatjuk, ez volt a tulajdonképpeni bajnoki döntő. A március huszadikai, 26. forduló előtt a tizenhárom körön át az élen álló Real Madrid még két ponttal vezetett, ám a Barcelona a győzelmével, jobb gólarányának köszönhetően, előzött. S miután a hátralévő négy fordulóban már egyik gárda sem veszített pontot, a sorrend nem változott. A Barça nyerte a bajnoki címet, de Real Madrid-játékos végzett a góllövőlista élén – Puskás Ferenc. Talán meglepő, hogy nem Kocsis Sándor, Kubala László vagy Czibor Zoltán lőtte a magyarok közül a második legtöbb gólt: az egykori Vörös Lobogó-ifi, Szalay Tibor kiváló szezont zárt a Sevilla játékosaként, 14 gólig jutott. Az 1959–1960-as idényben a két bilbaói csatáron, Arietán és Marcaidán kívül csak világsztárok végeztek előtte a góllövőlistán: Puskás, Eulogio Martínez, Peiró, Evaristo, Gento… Mögötte meg: Luis Suárez, Pepillo, Cayetano Ré, Di Stéfano.

A Barcelona legénysége. Állnak, balról: Ramallets, Olivella, Rodri, Gracia, Segarra, Gensana, Medrano. Elöl: Tejada, Kubala, Martínez, Suárez, Czibor

A fentiek ellenére nem volt könnyű idénye a Barcelonának, de a Real Madridnak sem. A katalánoknál Helenio Herrera edző a szezon végét sem várta meg, április végén Josep Enric Rabassa, a fiókcsapat, a Condal edzője került a helyére, ő meccselt például a Birmingham City elleni VVK-döntő második mérkőzésén és az országos kupasorozatban is.

A Barça játékosai közül a magyarok viszonylag keveset szerepeltek a bajnoki idényben (Kubala László tizenkét, Czibor Zoltán tíz, Kocsis Sándor mindössze kilenc találkozón jutott szóhoz), a legtöbbet játszók tizenegye így festett: Ramallets (27) – Olivella (20), Rodri (26), Gracia (28) – Segarra (24), Gensana (22) – Vergés (17), Evaristo (24), Martínez (24), Suárez (23), Villaverde (18). A magyarokon kívül Tejada (13) és Coll (10) szerepelt még körülbelül a mérkőzések egyharmadán, Pinto (8), Medrano (4), Flotats (3), Ribelles (3), Suco (3), Brugué (2), Celdrán (1) és Rifé (1) – mind epizodista volt.

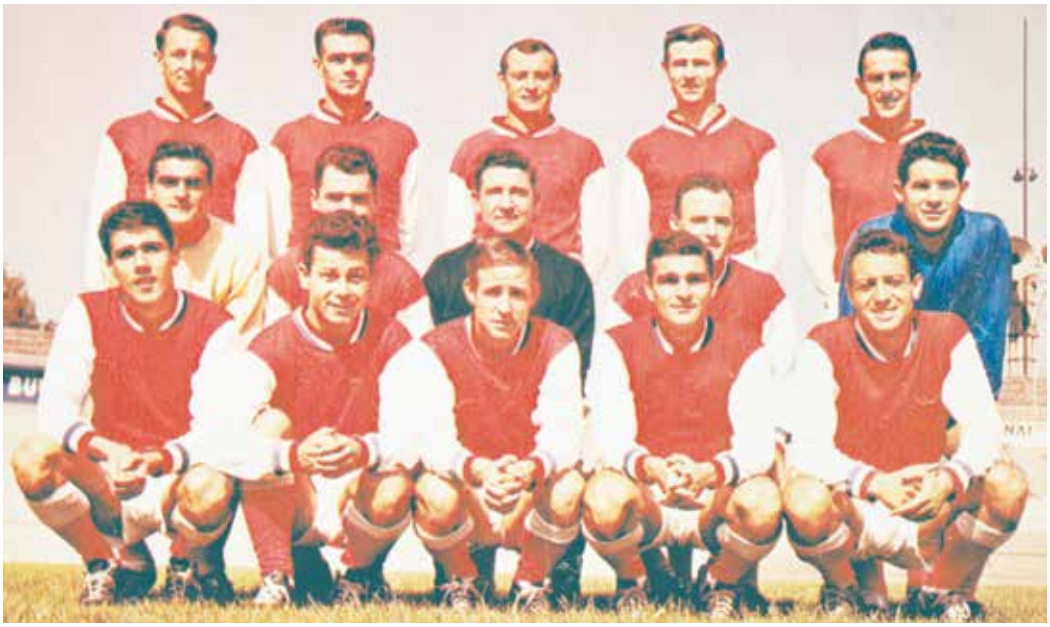
A Real Madrid néhány nappal korábban váltott edzőt, mint a Barcelona: Fleitas Solich menesztése után Miguel Muñoz vette át a csapatot. Vele nyerték meg a „fehérek" a Bajnokcsapatok Európa-kupáját, s jutottak be a Copa del Generalísimo 1960-as döntőjébe, más kérdés, hogy utóbbit 3:1-re elveszítették az Atlético Madrid ellen. Talán azért, mert Paco Gento korai sérülése miatt szinte végig emberhátrányban kényszerültek játszani, talán meg azért, mert korábbi edzőjük, José Villalonga nagyszerű csapatot rakott össze, miután 1959 őszén átvette Ferdinand Daućik helyét. A balszélső sérülése ide vagy oda: nagy meglepetésnek számított, hogy a Real Madrid a Bernabéuban kikapott az Atléticótól. Főleg úgy, hogy a colchonerók, a „matracosok" első számú középcsatára, a brazil világbajnok Vavá nem is játszott a döntőben.

Portugáliában Guttmann Béla, a Porto korábbi edzője került az idény előtt a Benficához. A lisszaboni „sasok" visszaszerezték vele a bajnoki címet. Ezzel az idénnyel kezdődött aranykorszakuk, amelyben klubjuk Európa legtekintélyesebbjei, legjobbjai közé emelkedett. A pirosfehérek pusztán egy vereséget szenvedtek a bajnokságban, de így is „csak" kétpontos előnnyel győztek a szintén nagyon erős, s ellenük a májusi országos kupadöntőt megnyerő Sporting előtt. Ugyanakkor tény az is, hogy a vereséget már biztos bajnokként, az utolsó fordulóban, a Belenenses elleni hazai bajnokin szenvedték el. Guttmann alapcsapatának minden tagja legalább húsz mérkőzést játszott a lehetséges huszonhatból a bajnokságban. Így álltak fel a legtöbbször: Costa Pereira (24) – Serra (21), Artur (25), Mário João (24) – Neto (21), Cruz (20) – José Augusto (26), Santana (24), Águas (25), Coluna (23), Cavém (26).

Franciaországban a Stade de Reims megszerezte története ötödik bajnoki címét, fölényesen, hét ponttal megelőzve a Nîmes Olympiques-et. Albert Batteux csapata klubrekordot jelentő 109 találatot szerzett, a gólkirály Just Fontaine-en (28 gól) kívül még öten (Roger Piantoni, Raymond Kopa, Jean Vincent, Lucien Muller és Robert Bérard) értek el legalább tíz gólt. Az ötvenes években a Reims kétszer, 1956-ban és 1959-ben is döntőt játszott a Real Madrid ellen a Bajnokcsapatok Európa-kupájában, ám a kor sok tanúja hajlik arra, hogy az ebben az idényben

A monacói Serge Roy gólja a St-Étienne elleni Francia Kupa-döntőben

A Stade de Reims. Állnak, balról: Jonquet, Leblond, Siatka, Rodzik, Wendling. Középen: Jacquet, Muller, Batteux, Giraudo, Colonna. Elöl: Bérard, Fontaine, Kopa, Piantoni, Vincent

tündöklő Kopa, Muller, Fontaine, Piantoni, Vincent ötös a klubfutballban minden idők legerősebb francia támadósorát alkotta. Ők játszottak a Dominique Colonna – Jean Wendling, Robert Jonquet, Bruno Rodzik – Michel Leblond, Robert Siatka védelem és középpálya előtt.

A Division 1 történetében csupán egy gárda tudott még náluk is több gólt szerezni: az ebben az idényben tizenegy pontos hátránnyal csak harmadik, de 118 gólig jutó párizsi Racing Club támadószekciója: Pierre Grillet, Újlaki József, Thadée Cisowski, Jean Guillot, François Heutte és tartalékként az elefántcsontparti Jean Topka. A francia futball gazdag históriájában a százgólos álomhatár fölé mindössze három további alakulat jutott: a Lille OSC 1948–1949-ben, a Paris Saint-Germain 2015–2016-ban és az AS Monaco 2016–2017-ben. Egyaránt 102 gólt értek el. A Coupe de France 1960-as győztese az AS Monaco lett, miután az izgalmas, fordulatos döntőben 4:2-re legyőzte az AS Saint-Étienne-t. Mind a két oldalon játszott egy későbbi kiváló edző: Michel Hidalgo a hercegségbelieknél, Robert Herbin pedig az ASSE-ben.

Az NSZK-ban végre ismét bajnok lett a Hamburger Sport Verein! A Viktoria-serleget a húszas években kétszer is (1923, 1928) elhódító gárda méltó utóda az ötvenes évek második felére vitathatatlanul az ország legjobbjai közé emelkedett. 1957-ben és 1958-ban még elveszítette az immár a „salátástálért" vívott döntőt, majd 1959-ben csak a (nem hivatalos) harmadik-negyedik helyen végzett. Ám 1960 tavaszán, elsősorban a 23 éves Uwe Seeler remek és gólerős játékának köszönhetően (a középcsatár rekordot jelentő 13 találattal zárta az országos szakaszt) bajnok lett. Kétségtelenül az állandóság jellemezte a hamburgiakat. Günter Mahlmann – Martin Wilkével együtt – 1954-ben vette át az első csapatot, s attól kezdve szisztematikusan építettek egy olyan tizenegyet, amely nemcsak az északi országrész, de az egész szövetségi köztársaság legjobbja lett. (Mahlmann bátyja, Carl-Heinz volt az egyesület elnöke. Ő maga ellátta

A Hamburger Sport Verein 1960-as bajnokcsapata

a gazdasági vezető posztját is.) Világos munkamegosztás alakult ki: Günter Mahlmann volt a mai angol értelemben vett menedzser, Wilke pedig a pályán dolgozott a játékosokkal. Valójában mindent megbeszéltek – s a HSV szerencséjére a legtöbb kérdésben egyet is értettek. Abban feltétlenül, hogy a már az ötvenes évek második felének elejétől meglévő mag mellé a klub ifjúsági és tartalékcsapatából érdemes további játékosokat beépíteni. Így került be az „egybe" 1954-ben Uwe Seeler, a kapus Horst Schnoor, aztán Klaus Stürmer és Gerhard Krug. Ők négyen, valamint a veterán Jochenfritz Meinke már 1957-ben is játszottak az elveszített döntőben, aztán 1960-ban együtt ültek fel a csúcsra. Az 1960. június 25-én az 1. FC Köln ellen 3:2-re megnyert döntőben a Horst Schnoor – Erwin Piechowiak, Gerhard Krug, Jürgen Werner – Jochenfritz Meinke, Dieter Seeler – Klaus Neisner, Horst Dehn, Uwe Seeler, Klaus Stürmer, Gert Dörfel tizenegy győzött. Méghozzá izgalmas körülmények között! Nem csoda, a kölnieknél is olyan remek futballisták játszottak, mint a világbajnok Uwe Rahn és Hans Schäfer, valamint a még csak 21 éves, de már válogatott Karl-Heinz Schnellinger. Csapattársuk, Christian Breuer vezető gólját Uwe Seeler még ugyanabban a percben, az ötvenharmadikban kiegyenlítette. A hajrában felgyorsultak az események: a 81. percben „Charly" Dörfel vezetést szerzett a HSV-nak, de Christian Müller a 85.-ben kiegyenlített. Uwe Seelernek azonban – úgy látszik – az volt ezen a délutánon a specialitása, hogy az ellenfél gólja után ő is gyorsan rúgjon egyet. Alig több mint hatvan másodperccel a piros-fehérek egyenlítő találata után elegáns mozdulattal segítette a labdát

Uwe Seeler az ünneplők vállán

a „kecskés klub” kapujának jobb oldalába. Ennek a gárdának Uwe, a fiatalabbik Seeler fivér (hiszen öt évvel idősebb bátyja, Dieter is szerepelt a csapatban) volt az első számú csillaga. De érdemes kiemelni a második hamburgi gólt szerző Gert, becenevén Charly Dörfert is. Részben azért, mert balszélsőként 1958 és 1972 között 347 mérkőzést játszott az egyesület színeiben, tizenegy válogatott mérkőzésén hét gólt szerzett. Másfelől meg azért, mert tudomásunk szerint ő az egyetlen német válogatott, a klubfutballban bajnok és kupagyőztes játékos, aki a visszavonulása után éveken keresztül bohócként dolgozott, mások mellett fellépett a világhírű Krone cirkuszban is! Persze, azt is érdemes tudni róla, illetve a családjáról, hogy a bátyja, Bernd és az édesapja, Friedo is válogatott futballista, a nagybátyja, Rudolf a HSV tiszteletbeli csapatkapitánya volt. A Seeler fiúk édesapja, Erwin, valamint Friedo Dörfel hajdanán együtt játszott a HSV-ban. A fiúk pedig a nyomdokaikba léptek…

A Szovjetunióban ismét a Dinamo Moszkva hódította el a bajnoki címet, története során már kilencedszer, illetve hat éven belül negyedszer. (A másik két alkalommal második lett a Szpartak mögött.) Bizonyos szempontból akár korszakzárónak is nevezhetnénk a központi belügyi klub elsőségét, hiszen utána, a Szovjetunió széteséséig, már csak 1963-ban és az 1976-os tavaszi, félidényes bajnokságban tudott nyerni. Ez volt az edző, Mihail Jakusin hatodik aranya a szovjet élvonalban – nála többet, nyolcat aztán csak a nem kevésbé legendás (sőt…) Valerij Vasziljevics Lobanovszkij nyert a Dinamo Kijevvel. A Dinamo Moszkva alaptizenegyét az idényben Jasin – Keszarjov, Borisz Kuznyecov, Krizsevszkij – Carjov, Szokolov – Sapovalov, Fedoszov, Csiszlenko, Korsunov és Urin alkotta, a fedezet Korolenkov és a csatár Mamedov játszott még viszonylag sokat. (További szereplők: Beljajev, Mudrik, Jurij Kuznyecov, Fagyejev, Sabrov és Nyikolajev.)

Argentínában a San Lorenzo nyerte meg a bajnoki címet, kiváló középcsatára, José Francisco Sanfilippo vezérletével. A piros-kékek otthonának (El Gasómetro) első számú bálványa

A San Lorenzo bajnokcsapata. Állnak, balról: Martina, Iñigo, Schiro, Reynoso, Carrillo, Cancino. Elöl: José Barriero edző, Facundo, Ruiz, O. H. García, Sanfilippo, Boggio és a gyúró

Az első brazil bajnok, Taça Brasilt megnyerő Bahia. Állnak, balról: Nadinho, Leone, Henrique, Flávio, Vicente, Beto. Elöl: Maríto, Alencar, Léo, Bobeiro, Biriba

négy egymást követő bajnoki évben (1958–1961) megszerezte a gólkirályi címet. Brazíliában a riói bajnokságot a Fluminense, a São Pauló-it a Palmeiras nyerte meg. A Zezé Moreira kezében lévő Flu a Castilho – Jair Marinho, Pinheiro, Altair – Edmilson, Clóvis – Maurinho, Paulinho, Waldo, Telê, Escurinho tizeneggyel, az Osvaldo Brandão által irányított Palmeiras a Valdir de Moraes – Djalma Santos, Valdemar Carabina, Aldemar, Geraldo Scotto – Zequinha, Chinesinho – Julinho Botelho, Américo Murolo, Romeiro, Géo alapcsapattal győzött. A Fluminense megnyerte a Rio–São Paulo tornát is. A fentiekből talán sejthető, hogy Pelé Santosa nem zárt jó évet, talán túlságosan sok nemzetközi, zömében európai túrakötelezettségnek tett eleget. Elveszítette az első ízben kiírt brazil bajnoki döntőt is, mégpedig a kétségtelenül gyengébb tudású, de nagyon lelkes Bahia ellen.

A brazil szövetség, részben azért, hogy a Libertadores-kupába majd legyen nevezhető országos bajnok, a nemzeti futballtörténelemben először kiírta az állami bajnokok számára az országos sorozatot. A két legerősebb bajnok, a paulista és a carioca csak az elődöntőben kapcsolódott a versengésbe, ahol a Bahia állam fővárosába, Salvadorba való Bahia FC legyőzte előbb a Vasco da Gamát (Rio de Janeiro állam 1958-as bajnokát), utána a döntőben pedig a Santos FC-t. Mindkettőt harmadik mérkőzésen. Az új bajnokcsapat a döntő döntőjében, az argentin Carlos Volante irányításával, a Nadinho – Nenzinho, Henrique, Beto, Vicente – Flávio, Maríto, Alencar, Mário – Léo, Biriba összeállításban írta be magát a futballtörténelembe. A Maracanában a Bahia (finoman fogalmazva) küzdelmes mérkőzésen nyert 3:1-re. Soraiból csak Vicentét, a Pelét egyébként ezen a mérkőzésen nélkülöző Santosból ellenben Getúliót, Formigát, Dorvalt és Coutinhót is kiállította Frederico Lopes játékvezető.

A Real Madridnál lehetett a legjobban keresni

A kor egyik – nemzetközi viszonylatban, a futball szempontjából – legjelentősebb kiadója, a *L'Équipe 1960* elején nagyszerű kiadványt jelentetett meg két világhírű szakírója, Gabriel Hanot és Jacques Ferran szerkesztésében. Szinte minden részlete érdekes, de különösen az a *Robert Vergne* által írt és a nagyszámú külföldi tudósítói gárda anyagaira épített fejezet, amelyik a *Les millionaires du football* (A labdarúgás milliomosai) címet viseli.

Elolvasva két következtetést vonhatunk le. Az egyik, hogy az akkori pénzek a nagyságrendeket tekintve, sem abszolút értékben, sem az akkori civil élet áraihoz képest nem közelítik meg a mai léptékeket. Ugyanakkor az is igaz, hogy bár továbbra sem cáfolható az a tétel, hogy a labdaraúgás elüzletiesedése nagyjából Johan Cruyff Barcelonába szerződésével, a hetvenes évek első felében kezdődött, az ötvenes-hatvanas évek fordulóján is meg lehetett gazdagodni a futballból, akkor még a legszűkebb elitnek. Ahhoz, hogy az akkori árakat hasonlítani tudjuk, érdemes tudni, hogy a 32. évében járó brazil világbajnok, Didi 40 millió francia frankért igazolt a Real Madridhoz, Peléért 125 milliót ajánlott a Real Madrid, majd miután a Santos nemet mondott, azt válaszolta, hogy 1960 nyarán majd kétszázmillióra emeli a tétet. Még többet mond, hogy akkoriban egy alsó kategóriás autót 45 000-50 000 frankért lehetett kapni, egy mozijegy 186 frankba, egy liter benzin 103 frankba került. (A kiadvány ugyan 1960 januárjában jelent meg, de még a régifrank- árfolyamon számolta az árakat. Abban a hónapban leértékelték a francia fizetőeszközt, az addigi 100 frankból lett 1 új frank.)

A játékosokról szóló összeállítás Alfredo Di Stéfanóval kezdődik, s már a cím is jelzi, hogy a Szőke Nyíl a kor leggazdagabb játékosának számított. (A futball Rockefellere.) Állítólag volt egy „nagyon előkelő" villája, saját úszómedencéje, egy Mercedese, három ingatlana otthon, Buenos Airesben és még 300 tehene is. John Charles vagyona is gyorsan megugrott, miután Angliából Olaszországba igazolt, mivel ellentétben a brit futballal, Itáliában nem maximálták a játékosok keresetét. A szovjet Szergej Szalnyikovról kiderült, hogy akkor már két éve egy Volga

Di Stéfano az elegáns lakásában Vavával, illetve Mercedesénél, Kopával, valamint a tréfálkozó Puskással és Riallal

személyautó tulajdonosa. Luis Suárez már 25 évesen annyit keresett, hogy be tudott indítani egy kis textilüzemet a Barcelona korábbi tartalékkapusával, az éppen 1959 nyarán visszavonult Francisco Javier Goicoleával együtt. Az osztrák Ernst Ocwirk egy luxuslakást tartott fenn Bécsben, de volt lakása Genovában is, ahol futballozott. A brazil Julinho, aki az első nagy brazil sztár lett az olasz futballban, körülbelül 50 millió frankos vagyonra tett szert, ahogyan a kiadvány fogalmazott, „a haláláig sem lesznek anyagi gondjai" Miután hazaköltözött Brazíliába, minden vagyonát hazavitte. Ingatlanokat vásárolt, São Paulo La Penha negyedében, a környéket a „népnyelv" attól kezdve Julinho negyedének kezdte nevezni. Vett egy házat egy nagy télikerttel, s büszke volt a világoskék Chevorlet-jára, ami mellett még egy Alfa Romeo is állt a garázsban.

Érdekes, hogy a kiválasztott edzők, akiket a szerkesztők a világ akkori elitjébe soroltak, (többnyire) szívesebben és bátrabban nyilatkoztak fizetésükről. A számok alapján izgalmas összehasonlításokat tehetünk arról, hol is lehetett igazán keresni a futballal. A németek közül Sepp Herbergerről annyit tudhattunk meg, hogy „jól keres, de meg is szolgálta", Paul Oßwald, az Eintracht Frankfurt edzője azt közölte, hogy „nem gazdag". Az angol szövetségi kapitány, Walter Winterbottom 2,8 millió frankot keresett évente, erre még jöttek prémiumok. Jobban megérte sikeres klubedzőnek lenni: Matt Busby a Manchester Unitednél évi ötmilliót keresett. (Néhányan válaszoltak arra a kérdésre is, kit, kiket tartanak a világ legjobbjainak. Busby egy teljes csapatot írt fel, mégpedig az alábbi csatársorral: Finney, Kocsis, Di Stéfano, Puskás, Gento. Nem volt rossz ízlése.) A Vélez Sarsfield és az argentin válogatott mestere, Victorio Spinetto az egészségügyi minisztériumban is tevékenykedett, ott 6000 pesót kapott, a Vélez edzőjeként tizenötezret. De hangsúlyozta, hogy nem vagyonos ember. Az osztrák Karl Decker szövetségi kapitányként 360 000 frankot keresett évente, ez aprópénznek tűnik Winterbottoméhoz képest. „Szerencsére" az egykori kiváló csatárnak volt egy egészségügyi készülékeket forgalmazó boltja is Bécsben. Hans Pesser, az ötvenes évek legjobb osztrák edzője sem csak a futballból élt, a bécsi gázszolgáltatónál volt állásban. Ott és a Wiener SC-nél összesen évi 720 000 franknak megfelelő összeget vehetett fel. Vicente Feola, az 1958-as világbajnok válogatott edzője körülbelül tízszer annyit keresett, mint Decker a császárvárosban, persze, ő is mondogatta, hogy közel sem gazdag. Zezé Moreira, a Fluminense edzője havi 250 000 frankot „vallott be", hangsúlyozva, hogy egy lakáson kívül nincs semmije. A paraguayi Fleitas Solich a Real Madridnál évi 8-9 millió frankot tehetett zsebre. Helenio Herrera a Barcelonánál 4,8 millió frankot kapott, még ezzel is akkoriban a legjobban fizetett edzők közé tartozott. Gipo Viani, a Milan sportigazgatója csak annyit közölt, hogy nagyon jól megfizetik. Otto Gloria, a kor portugál futballjának brazil sztáredzője nem szégyellte, hogy a hazájában kifejezetten gazdagnak számít, hét, egyenként ötmillió frankot érő lakás tulajdonosának mondhatta magát. Akkori klubjánál, a Belenensesnél havi 300 000 frankot kapott, ami „nagy fizetésnek számít ott", magyarázta a szerző. Az összeállításban, a még nem említettek közül a szovjet Mihail Jakusinon és Borisz Arkagyeven, a jugoszláv Misa Pavicson, a Svájcban dolgozó, német Albert Singen, a svéd Gunnar Grenen, a bécsi születésű cseh Rudolf Vytlačilon, a Bánátból származó, akkoriban holland szövetségi kapitányként dolgozó Schwartz Eleken, az olasz Giovanni Ferrarin és a lengyel Ryszard Koncewiczen kívül két magyar, Baróti Lajos és Bukovi Márton is szerepelt. Előbbi, mint szövetségi kapitány, havi 4000 forintot (85 000 frankot) vett fel az MLSZ-ben. Utóbbi kicsivel többet, ötezer forintot a Ferencváros szaktanácsadójaként.

A Real Madrid és a dicsőséges tavaszi menetelés

A Real Madrid ötödször is megnyerte a Bajnokcsapatok Európa-kupáját, mégpedig minden korábbi szezonnál lenyűgözőbb teljesítménnyel. Ugyan a negyeddöntő első mérkőzésén kikapott Nizzában az OGC Nice-től (elsősorban az élete mérkőzését játszó, mesterhármasig jutó luxemburgi Victor Nurembergnek tulajdoníthatóan), de utána a visszavágót 4:0-ra nyerte, majd kettős győzelemmel jutott túl a hazai frontot uraló, hasonlóan erős Barcelonán (3:1, 3:1), s végül 7:3-ra kiütötte a döntőben az Eintracht Frankfurtot. A teljesítmény értékét csak növeli, hogy a kulcsjátékosok közül Di Stéfano már 34, Puskás 33, Santamaría 31 éves volt. A belső gondokra utal, hogy a csapat még a kor egyik legjobb dél-amerikai edzőjével, a paraguayi Fleitas Solichcsal kezdte a szezont, ám április közepén a fiókcsapattól, a Plus Ultrától átvezényelt korábbi játékos, Miguel Muñoz vette át a helyét. Az első meccsén (egyben a szezon utolsó bajnokiján) még játszott a 31 éves brazil világbajnok, Didi, ám a BEK-sorozat hajrájában már nem. Visszatért a Botafogóhoz. A Real Madrid megnyerte a bajnokok tornáját, s a győztes Barçával azonos pontszámmal lett második a spanyol élvonalban.

AZ EDZŐ

Az ötletek embere

Miguel Muñoz Mozún 1948 és 1958 között a Real Madrid játékosa volt, az 1954–1955-ös idénynél, az Év csapatának tagjait bemutatva fel is elevenítettük pályafutását. Visszavonulása után, már az 1958–1959-es évadban, február 22. és április 12. között beugrott Luis Antonio Carniglia helyére, de a szezont az argentin edző zárta. Őt az első csapatnál a paraguayi Manuel Fleitas Solich váltotta, Muñoz pedig visszatért a „fiókcsapathoz", az AD Plus Ultrához. 1960 áprilisában aztán újra a vezetőedzői posztra került, s ezt a tisztséget egészen 1974. január közepéig töltötte be. Ez idő alatt minden idők legsikeresebb edzőjévé emelkedett a „királyi" klubnál, 14 titulusával jóval megelőzi az utódokat, akik közül – egyelőre – Luis Molowny és Zinedine Zidane (8-8) követi a második helyen, leköröz Vicente Del Bosquét (7). Kétszeres BEK-győztes (1959–1960, 1965–1966), egyszeres Világkupa-győztes (1960), kilencszeres bajnok (1960–1961, 1961–1962, 1962–1963, 1963–1964, 1964–1965, 1966–1967, 1967–1968, 1968–1969, 1971–1972) és az országos kupa kétszeres győztese (1961–1962, 1969–1970) lett. Megfordult más csapatoknál is, dolgozott a Granadánál (1975–1976), az UD Las Palmasnál (1977–1979) és a Sevillánál (1979–1982). 1962 és 1964 között, a megnyert Európa-bajnoksággal bezárólag, a szövetségi kapitány, José Villalonga segítőjeként tevékenykedett. 1969 tavaszán, Luis Molownyval és Salvador Artigasszal válogató bizottságot alkotva irányították a spanyol válogatottat. Aztán 1982 szeptemberében, a sikertelennek számító hazai világbajnokság után, átvette egykori játékostársától, José Santamaríától a szövetségi kapitányi posztot. Két periódusban 63 mérkőzésen vezette a spanyol válogatottat, amellyel 1984-ben Eb-ezüstérmet nyert. 1988-ban, az Eb után köszönt le. Madridban hunyt el 1990. július 16-án.

Az 1959–1960-as idény alapcsapata

ROGELIO Antonio DOMINGUEZ López: 1931. március 9-én Buenos Airesben született, mindmáig a Real Madrid története legjobb külföldi kapusának tartják, pedig mindössze 51 bajnoki meccs jutott neki. Az 1959–1960-as volt a legjobb madridi idénye. A River Plate nevelése, majd a Racing Clubból (1948–1956) érkezett, hazatérve a River Plate (1962–1963), a Vélez Sarsfield (1964–1965), az uruguayi CA Cerro (1966) és Nacional (1966–1968), végül a riói Flamengo (1968–1969) kapusa volt. 1951 és 1963 között 58 meccsen védett az argentin válogatottban, Dél-Amerika bajnoka lett 1957-ben. 2004. július 23-án hunyt el Buenos Airesben.

MARQUITOS: Marcos Alonso Imaz 1933. április 16-án Santanderben született, a helyi Racingból került 1954-ben a „királyi klubba", ahol 1962-ig öt bajnoki címet nyert, s ugyanennyi BEK-győzelmet szerzett. Kétszeres Latin Kupa-, egyszeres Spanyol Kupagyőztes (Copa del Generalísimo) lett, kétszer szerepelt a spanyol válogatottban. 2012. március 6-án Santanderben hunyt el.

JOSÉ Emilio SANTAMARÍA Iglesias: 1929. július 31-én született Montevideóban, már világhírű játékosként került Madridba, 1948 és 1957 között a Nacional középhátvédje volt, öt bajnoki címet nyert, az utolsó idényt a társai már nélküle fejezték be. A Real Madridban 1966-ig hatszoros bajnok, négyeres BEK-győztes, egyszeres országos kupagyőztes és Világkupa-győztes lett. Az uruguayi válogatottban (1945–1957) hússzor, a spanyolban (1958–1962) tizenhatszor játszott. Azon kevés futballisták egyike, akik két különböző válogatottal is szerepeltek világbajnokságon, 1954-ben a Celestével, 1962-ben a Furia Rojával.

PACHÍN: Enrique Pérez Diaz, azaz Pachín 1938. december 28-án Torrelavegában született, a Besaya, a Sniace, a Gimnástica (1956–1957), a Burgos (1957–1958) és az Osasuna (1958–1959) futballistája volt, mielőtt a Madridhoz igazolt. Az első szezonjában nem játszott bajnokit, de az edzőváltás után, a BEK-meccseken ő volt az első számú balhátvéd. 1968-ig hét bajnoki címet nyert, kétszeres BEK-győztes, egyszeres Világkupa- és országos kupa-győztes lett. Nyolcszoros válogatott (1960–1963), részt vett a chilei Mundialon. Az 1959–1960-as bajnoki szezonban Zárraga vagy Miché (Miguel García Martín) játszott balhátvédet.

ANTONIO RUÍZ Cervilla: 1937. július 31-én, a Murciához közeli Guadalupéban született, 1956 és 1963 között játszott a Real Madridban, igaz, az utolsó szezont már a Deportivóban töltötte, kölcsönjátékosként. A korszak azon kevés madridi játékosainak egyike, aki nem jutottak el a válogatottságig, de négyszeres bajnok, kétszeres BEK-győztes, országos kupa-győztes. 1963 és 1970 között a Málaga, a Murcia és Castellón tagja volt. Az 1959–1960-as idényben játszott a legtöbbet, 24 bajnokit a Real Madridban.

JOSÉ María VIDAL Bravo: 1935. május 6-án született Madridban. A Real Madrid nevelése, 1953 és 1956 között már a klub tagja volt, de a „fehérek" kölcsönadták a Salamancának, a Zaragozának és a Plus Ultrának. Utána a Granadában és a Ceutában futballozott. Pályafutása csúcspontja az 1959 és 1963 közötti, a Real Madridban töltött négy idény volt. BEK-győztes, Világkupa-győztes, országos kupa-győztes lett, négyszer (1960–1961) játszott a spanyol válogatottban. Később megfordult a Málagában, a Levantéban, a Valladolidban, sőt a Sparta Rotterdamban is. 1967-ben a Philadelphia Spartans fedezete volt, Szép János edző és öt magyar (Kaszás, Kuzman, Cziotka, Horváth, Szalay) társaságában. Valenciában hunyt el nagyon fiatalon, 1986. augusztus 1-jén.

JESUS HERRERA Alonso: Egy újabb játékos, aki az edzőváltás áldozatául esett. Solichnál ő volt az első számú jobbszélső, Muñoz érkezése után még játszott a Barcelona elleni hazai meccsen, ám utána már „csak" a Copa del Generalísimo mérkőzései jutottak neki. 1938. február 5-én Cabueñesben született, 1952 és 1958 között az Ovetense, az Oviedo, a Vetusta, a Juvencia, majd újra az Oviedo tagja volt. 1958 és 1962 között tartozott a Real Madridhoz, a klub 1962 őszén kölcsönadta a Real Sociedadnak, de az egyszeres válogatott (1960) csatár, mindössze 24 évesen, 1962. október 20-án rákbetegségben elhunyt. A glasgow-i BEK-döntőben a 26 éves brazil Canario (Darcy Silveira dos Santos) játszott a posztján.

DIDI: Minden idők egyik legjobb előkészítő csatára, Valdir Pereira 1928. október 8-án született a riói Campos dos Goytacazesben. Pusztán az 1959–1960-as idényt töltötte Európában, a Real Madridban, 19 bajnokin hat gólt szerzett. A Muñoz érkezése utáni első bajnoki neki az utolsó volt. A BEK-sorozatban egyetlen mérkőzésen sem játszott, hol Luis Del Sol, hol Enrique Mateos szerepelt a posztján. Nem jött ki a rá (állítólag) féltékeny Di Stéfanóval, harcolni meg nem volt kedve. Hazatért Brazíliába, ahol újra ünnepelt sztár lett a Botafogóban és a válogatottban. Harminchárom évesen megnyerte második világbajnoki címét is. 2001. május 12-én hunyt el Rio de Janeiróban.

ALFREDO Stéfano DI STÉFANO Laulhé: Harmincnégy évesen is abszolút sztár, a csapat első számú csillaga volt, aki immár nem is elsősorban góllövőként tündökölt (noha a BEK-döntőben szerzett azért három gólt), hanem előkészítőként. Gólkirály lett az első európai idényében, 1953–1954-ben, aztán 1955-től további négyben, ám 1959–1960-ban már inkább Puskás fejezte be az akciókat. A Szőke Nyíl, ahogyan (az 1962–1963-as kivételével) minden madridi idényében, az 1959–1960-asban is kétezer perc fölött játszott. Buenos Airesben született 1926. július 4-én és 2014. július hetedikén hunyt el Madridban.

PUSKÁS FERENC: Az 1958–1959-es idénybeli „akklimatizálódás" után, a 33. évében járva, minden sorozatot figyelembe véve, 26 mérkőzésen 47 gólt szerzett. Ezekből tizenkettőt a BEK-ben, ezzel ott is, miként a spanyol bajnokságban is, gólkirály lett. Főszerepet vállalt 1960 őszén a Peñarol elleni Világkupa-győzelemből. Ha létezett ordító igazságtalanság az Aranylabda-szavazások történetében, az az volt, hogy nem ő kapta 1960 végén a díjat. 1927. április elsején Budapesten született, ott is hunyt el 2006. november 17-én.

FRANCISCO GENTO López: Az 1933. október 21-én Guamizóban született Paco Gentónak is nagy szezonja volt, több gólt szerzett a bajnokságban (tizennégyet), mint Di Stéfano, ez volt a legsikeresebb évadja a Real Madridban. Talán még nagyobb szerep hárult rá, mint az előző idényben, a Kopa, Rial, Di Stéfano, Puskás, Gento álomcsatársorban, de akkoriban nem volt olyan feladat, amelyet a világ legjobb balszélsőjének tartott Gento ne tudott volna megoldani.

Az említett tizenegyen, illetve Zárragán, Michén, Canárión, Mateoson és Del Solon kívül játszott még az idényben Juan Bagur és Juan Alonso, a két tartalékkapus, valamint Pepillo (José García Castro), Rafael Lesmes II, Juan Santisteban, Héctor Rial, Manuel Bueno, Pantaleón II (Manuel Quevedo) és Felo (Rafael Batista).

A hőskor legjobb döntője

A remek Real Madrid. Állnak, balról: Dominguez, Marquitos, Santamaría, Pachín, Vidal, Zárraga. Elöl: Canario, Del Sol, Di Stéfano, Puskás, Gento

Különlegesként került be a futballtörténelembe a Bajnokcsapatok Európa-kupája 1960-as, glasgow-i döntője. A Real Madrid sorozatban ötödször nyerte el a trófeát, s ezzel végleg megkapta az eredeti serleget. Először jutott a döntőbe nem dél-európai, értsd nem spanyol, francia vagy olasz gárda. Először (s mindeddig utoljára) ért el egy játékos négy gólt BEK-döntőben. Ráadásul sem addig, sem azóta nem szerzett a győztes hét gólt, illetve nem hozott a kilencven perc tíz találatot is. Ma már tudjuk, a Real Madrid ötödik győzelmével lezárult egy korszak a sorozat történetében. Ketten, Alfredo Di Stéfano és Paco Gento az 1955-ös nyitány és az 1960-as döntő között klubjuk mind a 35 mérkőzésén játszottak. A mind az öt döntőben gólt szerző Di Stéfano 36 gólt ért el az első öt kiírásban, az összesített góllövőlistán Puskás Ferenc és a szerb Bora Kosztics álltak a második helyen, 15-15 góllal. Noha a „fehérek" a döntőben egy olyan csapatnak rúgtak hét gólt, amelyik az elődöntő kétszer 90 perce alatt tizenkettőt szerzett a skót Rangers ellen, nem kell nagy bátorság annak megfogalmazásához, hogy a Madridnak még nehezebb dolga volt a másik elődöntőben. Ismét, akárcsak 1959-ben, spanyol klub ellen mérkőzött a fináléba jutásért, mégpedig a hazai frontot uraló, s addig szenzációsan menetelő, a bolgár CDNA-nak nyolc, a Milannak hét, az angol Wolverhamptonnak kilenc gólt lö-

vő-fejelő CF Barcelonával. (Kocsis Sándor légiós pályafutásának egyik legjobb mérkőzése volt a Wolves elleni angliai fellépése, klasszikus mesterhármast szerzett.) A Barça azonban a nemzetközi porondon nem bírt nagy riválisával. Puskás Ferenc, aki egyébként 12 góljával a sorozat gólkirálya lett, Di Stéfanót és Kubala Lászlót megelőzve, a két meccsen három gólt lőtt Ramalletsnek.

Egy a háromból: Di Stéfano egyik gólja az Eintracht elleni döntőben

A Bajnokcsapatok Európa-kupája 1959–1960-as idénye

Selejtező: OGC Nice–Shamrock Rovers 3:2, 1:1, CDNA Szófia–CF Barcelona 2:2, 2:6, Linfield FC–IFK Göteborg 2:1, 1:6, Jeunesse d'Esch–Łódzki KS 5:0, 1:2, Wiener Sport-Club–Petrolul Ploieşti 0:0, 2:1, ČH Bratislava–FC Porto 2:1, 2:0, Fenerbahçe SK–Csepel SC 1:1, 3:2, Olympiakosz Pireusz–Milan AC 2:2, 1:3, Rangers FC–RSC Anderlecht 5:2, 2:0, Vorwärts Berlin–Wolverhampton Wanderers 2:1, 0:2

Nyolcaddöntő: Real Madrid–Jeunesse d'Esch 7:0, 5:2, BK 1909 Odense–Wiener Sport-Club 0:3, 2:2, Sparta Rotterdam–IFK Göteborg 3:1, 1:3, 3:1 (Brémában), Milan AC–CF Barcelona 0:2, 1:5, BSC Young Boys–Eintracht Frankfurt 1:4, 1:1, Rangers FC–ČH Bratislava 4:3, 1:1, Crvena zvezda–Wolverhampton Wanderers 1:1, 0:3, Fenerbahçe SK–OGC Nice 2:1, 1:2, 1:5 (Genfben)

Negyeddöntő: OGC Nice–Real Madrid 3:2, 0:4, CF Barcelona–Wolverhampton Wanderers 4:0, 5:2, Eintracht Frankfurt–Wiener Sport-Club 2:1, 1:1, Sparta Rotterdam–Rangers FC 2:3, 1:0, 2:3 (Londonban)

Elődöntő: Eintracht Frankfurt–Rangers FC 6:1, 6:3, Real Madrid–CF Barcelona 3:1, 3:1

Döntő

Real Madrid–Eintracht Frankfurt 7:3 (2:1)

1960. május 18., Glasgow, Hampden Park, 135 000 néző. Jv.: Jack Mowatt (skót)

Real Madrid: Dominguez – Marquitos, Santamaría, Pachín – Zárraga, Vidal – Canario, Del Sol, Di Stéfano, Puskás, Gento

Eintracht Frankfurt: Loy – Lutz, Höfer – Weilbächer, Eigenbrodt, Stinka – Kress, Lindner, Stein, Pfaff, Meier

Gólszerzők: Kress (18.), Di Stéfano (27.), Di Stéfano (30.), Puskás (46.), Puskás (56.), Puskás (60.), Puskás (71.), Stein (72.), Di Stéfano (73.), Stein (75.)

ARANYLABDA, 1959

Az első kétszeres győztes

Alfredo Di Stéfano 33 éves volt már 1959 karácsonyán, de semmiképpen sem keltette egy kiöregedő futballista benyomását. Mi több, pazar formában futballozott az esztendőben, s még jobban a következő tavasszal, a világ valaha volt egyik legjobb csatársorában. Immár húsz ítész szavazott, közülük tizennégy tette az első helyre a Szőke Nyilat, aki 38 ponttal előzte meg az előző évi győztest, a Stade de Reimshez visszatért Raymond Kopát. Ő lett az első, sőt egészen 1973-ig az egyetlen kétszeres aranylabdás. A lengyel származású francia csatár az első négy év mindegyikében dobogós helyen végzett az ankéton. Ezúttal két magyar került az első tízbe, s további négy, Grosics Gyula, Bundzsák Dezső, Albert Flórián és Göröcs János kapott még szavazatot.

Aranylabda, 1959

1. Alfredo Di Stéfano (argentin-spanyol, Real Madrid) 80, 2. Raymond Kopa (francia, Stade de Reims) 42, 3. John Charles (walesi, Juventus FC) 24, 4. Luis Suárez (spanyol, CF Barcelona) 22, 5. Agne Simonsson (svéd, Örgryte IS) 20, 6. Tichy Lajos (magyar, Bp. Honvéd) 18, 7. Puskás Ferenc (magyar, Real Madrid, 16), 8. Francisco Gento (spanyol, Real Madrid) 12, 9. Helmut Rahn (német, 1. FC Köln) 11, 10. Horst Szymaniak (német, Karlsruher SC) 8. (Az első tíz helyezett.)

VÁSÁRVÁROSOK KUPÁJA

A Barcelona kiemelkedett a mezőnyből

A VVK második kiírására is neveztek még városi válogatottak, de klubcsapatok is, mint a magyar színeket képviselő Újpesti Dózsa. A címvédőként induló CF Barcelona kettő kivételével mind a nyolc mérkőzését megnyerte, veretlen maradt. Kiemelkedett a mezőnyből. Zágrábban csak döntetlent játszott, talán azért is, mert Helenio Herrera nem számíthatott a szocialista országba beutazni nem tudó Kubala, Kocsis, Czibor hármasra. A Birmingham City elleni második mérkőzés hőse az ugyancsak két gólt szerző Eulogio Martínez mellett Czibor Zoltán volt. A balszélsőnek ezek a hetek jelentették barcelonai pályafutásának csúcspontját – noha utána még gólt szerzett az 1961-es, berni BEK-döntőben –, ugyanis egymást követő három mérkőzésén, a Granada ellen a bajnokságban, a Racing de Ferrol ellen a kupában, illetve a Birmingham ellen a VVK-finálében, egyaránt két-két gólt lőtt. Ezeken kívül egész tavasszal

csupán a Terrassa és az Atlético Bilbao elleni kupamérkőzésen játszott. Az 1959–1960-as szezonban Herrera összesen 18 meccsen küldte pályára, ezek közül a Barcelona tizenhetet megnyert. A Barça egyébként az 1959–1960-as szakaszban két nemzetközi sorozatban is érdekelt volt, hiszen a BEK-ben is indult, az elődöntőig jutott. A sorozat gólkirálya a belgrádi Bora Kosztics lett. Érdemes megjegyezni, hogy a BEK-sorozatban 1955 és 1960 nyara között csak Alfredo Di Stéfano szerzett nála több gólt.

Vásárvárosok Kupája, 1958–1960

Nyolcaddöntő: Belgrád–Lausanne-Sports 6:1, 5:3, Koppenhága–Chelsea FC 1:3, 1:4, Köln–Birmingham City 2:2, 0:2, Union Saint-Gilloise–Lipcse 6:1, 0:1, Bázel–CF Barcelona 1:2, 2:5, Hannover 96–AS Roma 1:3, 1:1, Zágráb–Újpesti Dózsa 4:2, 0:1, Internazionale–Olympique Lyon 7:0, 1:1

Negyeddöntő: Chelsea FC–Belgrád 1:0, 1:4, Union Saint-Gilloise–AS Roma 2:0, 1:1, Birmingham City–Zágráb 1:0, 3:3, CF Barcelona–Internazionale 4:0, 4:2

Elődöntő: Union Saint-Gilloise–Birmingham City 2:4, 2:4, Belgrád–CF Barcelona 1:1, 3:1

A Birmingham City kerete. Hátul, balról: Stubbs, Neal, Merrick, Murphy, Schofield, Watts, Allen. Középen: Fischer edző, Farmer, Astall, Smith, Larkin, Gordon, Hooper, Beasley menedzser. Elöl: Taylor, Sissons

Döntő

Birmingham City–CF Barcelona 0:0

1. mérkőzés, 1960. március 29., Birmingham, St. Andrews Stadium, 40 524 néző. Jv.: Lucien Van Nuffel (belga)

Birmingham City: Schofield – Farmer, Allen – Watts, Smith, Neal – Astall, Gordon, Weston, Orritt, Hooper

CF Barcelona: Ramallets – Olivella, Rodri, Gracia – Vergés, Segarra – Coll, Kocsis, Martínez, Ribelles, Villaverde

CF Barcelona–Birmingham City 4:1 (2:0)

2. mérkőzés, 1960. május 4., Barcelona, Camp Nou, 70 000 néző. Jv.: Albert Lucien Van Nuffel (belga)

CF Barcelona: Ramallets – Olivella, Rodri, Gracia – Vergés, Segarra – Coll, Ribelles, Martínez, Kubala, Czibor.

Birmingham City: Schofield – Farmer, Allen – Watts, Smith, Neal – Astall, Gordon, Weston, Murphy, Hooper

Gólszerzők: Martínez (3., 80.), Czibor (7., 51.), Hooper (93.)

A Barcelona 1960 tavaszán. Állnak, balról: Ramallets, Olivella, Rodri, Gracia, Vergés, Segarra, Medrano. Elöl: Claudio szertáros, Coll, Kocsis, Martínez, Suárez, Villaverde, Mur gyúró

LIBERTADORES KUPA

Egy ecuadori volt a legjobb uruguayi

A dél-amerikai labdarúgó-szövetség, a Conmebol soros, 1958-as Rio de Janeiró-i kongresszusán a jelenlévők felvetették: kívánatos lenne egy kontinentális klubtorna kiírása Dél-Amerika bajnokainak részére. Az ötlet nem volt éppen vadonatúj. Az argentin és az uruguayi csapatok már a harmincas-negyvenes években mérkőztek a Rio de la Plata serlegért, hol Buenos Airesben, hol Montevideóban. 1948-ban hét ország bajnoka játszott Chilében a Dél-amerikai bajnokok bajnoksága (Campeonato Sudamericano de Campeones) elnevezésű kupatornán, amelyet a Vasco da Gama nyert meg. A santiagói mérkőzéssorozat aztán egyedüli maradt a maga nemében, nem követte folytatás. Tíz évvel később a brazíliai kongresszuson olyan jeles futballvezetők fogtak össze, mint a házigazdákat képviselő João Havelange és Abilio de Almeida, az argentin Raúl Colombo és Eduardo Palma, a chilei Alberto Goñi vagy az uruguayi Fermín Sorhueta, Washington Cataldi és Luis Tróccoli y Bracco. Közben Henri Delaunay, az UEFA főtitkára levélben fordult José Ramos de Freitashoz, a Conmebol brazil elnökéhez, amelyben javasolta egy évenkénti, oda-visszavágós párharc megrendezését Európa és Dél-Amerika bajnoka között. Európát képviselhette a BEK-győztes – de Dél-Amerikának még nem volt hasonló sorozata. Az 1959. márciusi, Buenos Aires Conmebol-ülésen a résztvevők végleg döntöttek egy kontinentális klubtorna kiírásáról. Megtalálták a megfelelő nevet is: Copa Libertadores de América. 1960 elején Uruguayban, a kongresszuson tíz résztvevő dél-amerikai ország döntött arról, hogy még azon a tavaszon kiírja az első sorozatot. Végül hét bajnokcsapat nevezett, Brazíliát a Bahia, Bolíviát a Jorge Wilstermann, Kolumbiát a Millonarios, Paraguayt az Olimpia, Uruguayt a Peñarol, Argentínát a San Lorenzo, Chilét pedig az Universidad de Chile képviselte. Csak Peru, Ecuador és Venezuela nem küldött csapatot. Az asunciói Olimpia erőnyerőként azonnal az elődöntőbe került, ahova követte őt a Bahiát kiverő San Lorenzo, a Jorge Wilstermann ellen továbbjutó Peñarol és a chileiek ellen kettős győzelemmel menetelő Millonarios. Az egyik elődöntőben az Olimpia az első mérkőzés 0:0-ja után meglepte a Millonariost (5:0). A másikban az uruguayi és az argentin induló Montevideóban (1:1) és Buenos Airesben (0:0) is döntetlent játszott, harmadik mérkőzés döntött. A Peñarol játszhatott még egyszer hazai pályán, nyert is 2:1-re a torna legjobb játékosa, az ecuadori **Alberto Spencer** két

A Peñarol együttese az 1959–1960-as szezonban. Állnak, balról: Martínez, Maidana, Salvador, Pino, Gonçalves, Aguerre. Elöl: Cubilla, Linazza, Spencer, Crescio, Borges

góljával. Az arany-feketék aztán az Olimpia ellen is folytatták jó sorozatukat. Az első kiírásban minden csapat közül a legtöbb mérkőzést (hetet) játszották, de így is egyedüli veretlenként zártak.

Libertadores Kupa

Peñarol–Olimpia Asunción 1:0 (0:0)

Döntő, 1. mérkőzés, 1960. június 12., Montevideo, Estadio Centenario, 50 000 néző. Jv.: Carlos Robles (chilei)

Peñarol: Maidana – W. Martínez (Majewski), Salvador, Pino – N. Gonçalves, Aguerre – Cubilla, Linazza, Spencer, Crescio, Borges

Olimpia: Arias – J. V. Lezcano, Arévalo, Rojas – C. Lezcano, Osorio – V. Rodríguez, Recalde, Doldán, Cabral, Melgarejo

Gólszerző: Spencer (79.)

Kiállítva: J. V. Lezcano

Olimpia Asunción–Peñarol 1:1 (1:0)

Döntő, 2. mérkőzés, 1960. június 19., Asunción, Estadio Puerta Sajonia, 20 000 néző. Jv.: José Luis Praddaude (argentin)

Olimpia: Arias – Peralta, Arévalo, Rojas – C. Lezcano, Echagüe – V. Rodríguez, Recalde, Doldán, Cabral, Melgarejo

Peñarol: Maidana – W. Martínez, Salvador, Pino – N. Gonçalves, Aguerre – Cubilla, Linazza, Spencer (Hohberg), Griecco, Borges

Gólszerző: Recalde (28.), Cubilla (83.)

Kupagyőztes a Peñarol, 2:1-es összesítéssel

DÉL-AMERIKAI BAJNOKSÁG, 1959

Az uruk voltak a legkevésbé gyengék

Kilenc hónappal a Buenos Airesben rendezett kontinensbajnokság után, 1959. december 5. és 25. között tartottak még egyet, mégpedig Ecuadorban, a guayaquili Modelo stadion avatása tiszteletére. Mindössze öt csapat vett részt, de köztük volt a három legerősebb: Argentína, Brazília és Uruguay. Más kérdés, hogy a brazilok Pernambucano állam válogatottját küldték a tornára.

Az argentinok sem a legerősebb csapatukat nevezték, de akadtak benne olyan ifjú csillagok, mint a gólkirályi címet is megszerző José Francisco Sanfilippo és az Albiceleste későbbi kapitánya, Antonio Ubaldo Rattín. Az ecuadoriaknál bemutatkozott Alberto Spencer, akire le is csapott a Peñarol. A Celeste a Sosa – Troche, Silveira – Méndez, González, Mesías – Pérez, Bergara, Douksas, Sasía, Escalada tizeneggyel nyerte meg a tornát. Közülük is hiányoztak a bajnok Peñarol játékosai. Az uruguayiak mögötti sorrend: 2. Argentína, 3. Brazília, 4. Ecuador, 5. Paraguay.

Uruguay. Állnak, balról (csak a játékosok): González, Méndez, Troche, Silveira, Mesías, Sosa. Elöl: Pérez, Bergara, Sasía, Douksas, Escalada

AZ 1960-AS EURÓPA-BAJNOKSÁG

A Szovjetunió legnagyobb futballsikere

Az Európai Labdarúgó-szövetség 1954-es alakulását követően hamar felvetődött egy válogatottak számára kiírt, kontinentális torna igénye. Nem volt igazán eredeti az ötlet, hiszen az Európa-bajnokság dél-amerikai megfelelője akkor már közel negyven esztendős múltra tekinthetett vissza. Henri Delauney – az UEFA első főtitkára, egyszersmind a francia szövetség főtitkára – szorgalmazta a leghevesebben az új kupa életre hívását, ám ötletének valóra válását már nem érhette meg: 1955 novemberében elhunyt. Nyolc hónappal később a fia, Pierre Delauney vette át tisztségét, a kontinensbajnokság szervezésének gondolatát apai örökségnek tekintve. Minden követ megmozgatott azért, hogy megszülessen az első olyan, kizárólag az európai válogatottaknak kiírt torna, amelyre a földrész valamennyi UEFA-tagországa meghívást kap.

Pierre Delauney támogatókra is lelt ötletéhez: az UEFA-ban az alelnöki tisztséget betöltő Sebes Gusztáv, valamint a spanyol Pujol, az osztrák Frey és a görög Konsztantarasz alkotta azt a bizottságot, amely feladatául a torna lehetőségeinek tanulmányozását kapta. 1957 februárjában prezentálták munkálkodásuk eredményét, amely így szólt: „Egyenes kieséses, úgynevezett kuparendszerű torna szervezése lenne kívánatos, amelynek lebonyolítása – tekintettel a világbajnoki selejtezőkre – két esztendőt vehet igénybe. Nevezhet valamennyi tagország, a menetrendet sorsolás útján kell meghatározni. A legjobb négy csapat aztán egy később kijelölendő helyszínen dönt a végső helyezésekről.”

Mai fejjel szinte érthetetlen: nem fogadta igazán nagy lelkesedés a kezdeményezést. Különösen az furcsa, hogy több olyan ország is távolmaradt az első sorozattól, amely egy hasonló rendszerű versenybe – a bajnokcsapatok sorozatába – benevezte legerősebb klubcsapatát az előző években.

Az első „Európa-bajnokságra” (az idézőjel magyarázata: 1960-ban hivatalosan még a Nemzetek Kupája nevet viselte a sorozat) mindössze tizenhét válogatott nevezett, olyan óriások negligálták a részvételt, mint a négy brit válogatott, valamint a nyugatnémet, a svájci, a holland, a belga és az olasz gárda.

Érdekes, hogy az első sorozat sorsolását az 1958-as svédországi világbajnokság alatt tartották Stockholmban. A magyar sajtó is inkább a kezdődő világtalálkozó esélyeivel volt elfoglalva. A *Népsport jú*nius hatodikai számában kilenc „apróbetűs” sorban számolt be az alaphírről: „Az UEFA (az Európai Labdarúgó Szövetség) IV. kongresszusán fontos határozatot hoztak. A klubcsapatok Európa Kupáján kívül a nemzeti válogatott csapatok számára is megrendezik az EK-t, helyesebben felújítják ezt a régen bevált vetélkedést. A küzdelem valószínűleg már ősszel megkezdődik, de legkésőbb jövő tavasszal.”

Lev Jasin a kivonulás előtt így vezette le a feszültséget

Az egy nappal későbbi lapszám már a párosításról is tudósított: Magyarország–Szovjetunió, Lengyelország–Spanyolország, NDK–Portugália, Jugoszlávia–Bulgária, Törökország–Románia, Dánia–Csehszlovákia vagy Írország, Franciaország–Görögország, Ausztria–Norvégia.

Egyébként a szovjetek céduláját húzták ki először, a magyarokét másodszor, így a két világbajnoki résztvevő alkotta az első párt. Mindehhez semmi köze, ám tény, hogy később ez a két gárda játszotta az Európa-bajnokságok történetének első mérkőzését, még a selejtezőre kényszerülő csehszlovákok és írek összecsapását is megelőzte moszkvai randevújuk.

A nagy premierre 1958. szeptember 28-án a Lenin-stadionban került sor, a *Népsportban* megjelent tudósítás főcíme szerint „A minden csapatrészében jobb szovjet válogatott megérdemelten győzött". A találkozót 3:1-re nyerte Gavriil Kacsalin legénysége, mégpedig Anatolij Iljin, Szlava Metreveli és Valentyin Ivanov góljaival, amelyre csak a 84. percben válaszolt Göröcs János. Háromszázhatvannégy nap múlva játszották Budapesten a visszavágót. Hiába tombolt 103 ezer néző a Népstadion lelátóin, Vojnov gólja azt jelentette, hogy a magyar válogatott dupla vereséggel esett ki a tornáról.

A szovjetekhez hasonlóan kettős győzelemmel került a legjobb nyolc közé a spanyol, a portugál és az osztrák gárda, „vékonyabban" a csehszlovák, a francia és a jugoszláv legénység. A nyolcadik továbbjutó a román válogatott lett, amely otthoni 3:0-ja után megengedhetett magának még egy kétgólos vereséget is a törökök ellen. A következő körben a „nagypolitika" árnyékot vetett a futballra. Az egyes sorszámmal jelölt továbbjutónak ugyanis a kettessel kellett (volna) meccselnie. Szovjetunió–Spanyolország, futballcsemege!

Nem lett belőle semmi. A spanyol sportvezetés ugyanis már a nyolcaddöntőben Lengyelországba is csak hosszas alkudozás után engedte el csapatát. A moszkvai túra azonban már túl sok volt Francóéknak. A *Minden a szovjet labdarúgásról*

A Fekete Pók és Valentyin Ivanov az öltözőben

Andrej Sztarosztyin csapatvezető, Lev Jasin és Igor Netto a Moszkvába érkezés után

Blagoje Vidinics hárít a döntőben

című könyvből idézzük a hivatalosan közzétett szovjet változatot: „Franco, spanyol államfő úgy határozott, nem engedi csapatát a Szovjetunióba. Úgy véli, nem lenne a spanyol sportolók testi épsége biztonságban a Moszkvában töltött napok alatt."

Ennél nem sokkal bővebb a nemzetközi hírügynökségek által közzétett kommüniké sem, amely a következőről tudósít: „A Franco-kormány megakadályozta a találkozó megrendezését azzal, hogy megtiltotta a spanyol labdarúgó-szövetségnek, hogy csapatot állítson ki a Szovjetunió ellen."

Barcs Sándor, az MLSZ akkori elnöke így nyilatkozott a *Népsport 1960. május 24*-ei számában: „Szokatlan a labdarúgás történetében, hogy egy kormány beleavatkozzék valamely szövetség nemzetközi ügyeibe, különösen olyan körülmények között, hogy előzőleg a mérkőzések megrendezésére az engedélyt megadta. Valószínűnek tartom, hogy az eléggé el nem ítélhető provokáció mögött azok a hidegháborús körök állanak, amelyek az amerikai kémrepüléssel kapcsolatban világszerte mozgolódnak."

Az Európa-kupa a miénk, hirdeti a szovjet lap

A SZÖVETSÉGI KAPITÁNY

A legsikeresebb szovjet kapitány

Gavriil Dmitrijevics Kacsalin 1911. január 17-én Moszkvában született. A Volnij Trud, a Gomel, majd a Dinamo Gomel futballistája volt, 1936 és 1942 között fedezetként a Dinamo Moszkvát erősítette. Tagja volt az 1937-es és az 1940-es bajnokcsapatnak, megnyerte társaival a Szovjet Kupát 1937-ben. Edzői pályafutása során a Trudovije Rezervi (1945–1948), a Lokomotiv Moszkva (1949–1952), a Pahtakor Taskent (1963, 1975), a Dinamo Tbiliszi (1964–1965, 1971–1972), majd a Dinamo Moszkva (1973–1974) csapatát irányította, a grúz Dinamo-klubbal 1964-ben bajnoki címet is nyert. Igazán nagy sikereket azonban a Szbornajával ért el, amelynek 1954-ben segédedzője, majd 1955-től 1958-ig, 1960-tól 1962-ig, végül 1968-tól 1970-ig szövetségi kapitánya volt. Olimpiai bajnok lett 1956-ban, kontinensbajnok 1960-ban. 1958-ban és 1970-ben is negyeddöntőbe jutott a szovjet válogatottal a világbajnokságon. 1965-ben rábízták a szovjet utánpótlás-válogatottat, 1966-ban pedig az olimpiai csapatot. 1995. május 23-án hunyt el Moszkvában.

Egy nappal később a *TASZSZ*, a szovjet hírügynökség a következő közleményt kürtölte világgá telexgépein: „A Spanyol Labdarúgó-szövetség hivatalosan is megerősítette, hogy a válogatott nem utazik Moszkvába. A hivatalos tiltó határozatot május 20-án hozta a Franco-kormány. A Spanyol Labdarúgó-szövetség 25-én, szerdán délelőtt még egyszer összeült, a tárgyalásról azonban nem adtak ki közleményt."

Az UEFA nem tehetett mást, hivatalosan értesítette a szovjet szövetséget, hogy annak válogatottja mérkőzés nélkül továbbjutott a franciaországi négyes döntőbe. Oda, ahová ugyancsak kvalifikálta magát a francia (az osztrákok ellen 5:2 és 4:2), a csehszlovák (a románok ellen 2:0 és 3:0), valamint a jugoszláv (a portugálok ellen 1:2, majd 5:1) gárda.

A négyes döntőt 1960. július 6. és 10. között Párizsban és Marseille-ben rendezték. Egyesek szerint a szeszélyes időjárás, s a nyárközepi időpont, mások szerint a kelet-európai válogatottak nem igazán közönségcsalogató mivolta miatt meglehetősen gyér érdeklődés mellett.

A két esztendővel korábban a francia futball legnagyobb sikerét elérő, világbajnoki bronzérmes házigazda válogatott elődöntőbeli fellépésére, július hatodikán mindössze 26 730 néző volt kíváncsi a Parc des Princes-ben. Pedig ha tudták volna, mit hagynak ki… Igaz, hogy a csapatból hiányzott a remek Kopa, Fontaine, Piantoni trió, de Wisnieski vagy Vincent személyében így sem kutyaütők meccseltek a jugókkal. Negyedórával a mérkőzés vége előtt már 4:2-re vezettek a franciák, Galics góljára ugyanis egy perccel később felelt Vincent, aztán Heutte és Wisnieski következett, majd Zsanetics szépítő gólja után Heutte újabb találattal nyugtatta a kedélyeket. A csapattársaiét talán túlságosan is… A 75. percben ugyanis Knez vitézkedett, majd a 77.-ben és 78.-ban is Jerkovics szerzett gólt – s így a két kék-fehér-piros alakulat közül a jugók masíroztak be a fináléba.

Ugyanaznap – a másik ágon – a szovjetek simán elintézték a csehszlovákokat, legalábbis ami az eredményt illeti. Mert a háromgólos győzelem egyik záloga éppen a csodakapus, Lev Jasin parádés teljesítménye volt. A franciák már nem sok figyelmet fordítottak a harmadik helyért vívott találkozóra. A közönség sem tüntetett szimpátiájával, a marseille-i Vélodrome nézőterén mindössze tízezren lézengtek. Nekik sem telt sok örömük a játékban, mert a csehszlovákok könnyedén nyertek 2:0-ra.

A következő napra Európa már feledte is a szükséges rossznak felfogott „kisdöntőt", következett a Nemzetek Kupájának sorsát eldöntő ütközet.

A jugoszlávok kettős céllal léptek pályára: szerettek volna a kupa megszerzésén kívül az 1956-os olimpiai döntőben elszenvedett vereségért is visszavágni. Mellesleg – ha hinni lehet a francia sajtó korabeli híreinek – Joszip Broz Tito minden játékosnak pénzjutalmat, személyautót és házat ígért a győzelemért.

A Kékek arra építettek, hogy a végig szemerkélő esőben, a csúszós talajon érvényesül majd erőszakos stílusuk. Eközben Gavriil Kacsalin, a szovjetek edzője többször is felhívta Jasin figyelmét arra, hogy vigyázzon, mert az angol bíró, Ellis engedni fogja a kapus támadását. Még azt is kikötötte, hogy ha Jasint úgy megtámadnák a jugó csatárok, hogy megsérülne, Szlava Metrevelinek kell a jobbszélről a kapuba vonulni…

Az első félidőben a jugók játszottak fölényben, sőt Galics révén a vezetést is megszerezték. A második félidőben viszont kidomborodott a Szbornaja erőfölénye, ám ez is csak az egyenlítéshez volt elég. A rendes játékidő végeztével mindkét csapat tagjai a gyepre rogytak. Olyan fáradtak voltak, hogy sem a viszonylagos hideget, sem az esőt nem érezték.

A győztesek. Állnak, balról: Jasin, Netto, Ponyegyelnyik, Vojnov, Csoheli, Ivanov. Elöl: Krutyikov, Bubukin, Maszljonkin, Metreveli, Meszhi

Aztán megint nekidurálták magukat. A Kékek azonban szinte teljesen elkészültek erejükkel, az egyenlítő gólt szerző Metreveli, valamint Valentyin Ivanov vagy éppen Ponyegyelnyik egyre gyakrabban hagyta faképnél őrzőjét. Az egyik ilyen támadás végén aztán utóbbi, Viktor Ponyegyelnyik Blagoje Vidinics hálójába bólintotta labdát, megszerezve a győztes gólt.

A döntő találat szerzője, élvonalbeli futballistához képest, súlyos asztmás volt, a szovjet csapatorvos, Nyikolaj Alekszejev felettébb meglepő véleménye szerint a Moszkva–Marseille légiút bonyodalmának, szó szerint „rázós" mivoltának köszönhető, hogy az esős, nyirkos francia nyárban nem jött elő a betegsége. Szerencséjére megúszta, s így neki adatott meg, hogy az első európai kontinensbajnokság döntőjében a győztes gólt szerezze.

A szovjet válogatott egyébként meglehetősen sajátságosan ünnepelt. A játékosok még a döntő utáni percekben bekasszírozták a jutalomként fejenként kapott kétszáz dollárt, aztán – mivel senki sem bírt közülük aludni – sétáltak egyet a párizsi éjszakában, majd betértek egy bisztróba hajnalig söröznizz. Az UEFA vezetői csak a kupát nyomták a finálé utáni percekben Igor Netto kezébe, az igazi díjkiosztót másnap, július tizenegyedikén este tartották az Eiffel-toronynál. „A banketten – mesélték később maguk a játékosok – az alig másfél hónappal korábban Glasgow-ban álomjátékkal BEK-et nyert Real Madrid jelenlévő elnöke, Santiago Bernabéu szerződést ajánlott Jasinnak, Metrevelinek, Ponyegyelnyiknek, Ivanovnak és Nettónak." Mi tagadás, nem volt sok esélye.

Négyes döntő (Franciaország, 1960. július 6–10.)

Elődöntő

Jugoszlávia–Franciaország 5:4, Szovjetunió–Csehszlovákia 3:0

A 3. helyért

Csehszlovákia–Franciaország 2:0 (0:0)

Döntő

Szovjetunió–Jugoszlávia 2:1 (0:1, 1:1, 1:1)

1960. július 10., Párizs, Parc des Princes, 17 966 néző. Vezette: Arthur Ellis (angol).

Szovjetunió: Jasin – Csoheli, Maszljonkin, Krutyikov – Vojnov, Netto – Metreveli, V. Ivanov, Ponyegyelnyik, Bubukin, Meszhi

Jugoszlávia: Vidinics – Durkovics, Juszufi, Zsanetics – Miladinovics, Perusics – Sekularac, D. Jerkovics, Galics, Matus, Kosztics

Gólszerző: Galics (41.), Metreveli (49.), Ponyegyelnyik (113.)

A kontinensbajnok szovjet tizenegy

LEV Ivanovics JASIN: 1929. október 22-én született Moszkvában, ugyanott hunyt el 1990. március 20-án. A nagy tornák embere volt, az 1956-os, megnyert melbourne-i olimpián ötből négy mérkőzésen védett, az 1960-as és az 1964-es Eb négyes döntőjében, valamint az 1958-as svédországi és az 1962-es chilei vb-n a szovjetek minden meccsén ő őrizte a kaput. Az 1966-os angliai világbajnokságon hatból négy találkozó jutott neki. Noha nem kapott szerepet, benevezték az 1970-es mexikói vb-re is.

GIVI Dimitrijevics CSOHELI: A jobbhátvéd a grúziai Telaviban született 1937. június 27-én. 1956-ban a helyi Nadikvari csapatában kezdett játszani, majd 1957 és 1965 között a Dinamo Tbiliszi tagja volt. Fiatalon, 29 évesen visszavonulni kényszerült, később edzőként dolgozott. A válogatottban (1960–1962) 19 mérkőzésen játszott, az Eb-arany megszerzése után részt vett a chilei Mundialon is. 1994. február 25-én Tbilisziben hunyt el.

ANATOLIJ Jevsztignyejevics MASZLJONKIN: 1930. június 29-én Moszkvában született, ott is hunyt el 1988. május 16-án. A Dinamo kölyökcsapatában kezdett játszani, majd az FK Krasznij Proletarij nevű üzemi csapatban futballozott. Csak 1954-ben került a Szpartakhoz, amellyel háromszoros bajnok (1956, 1958, 1962), kétszeres kupagyőztes (1958, 1963) lett. 1964 és 1966 között a Sinnyik Jaroszlavlban játszott. A válogatottban (1955–1962) 33 mérkőzésen 1 gólt szerzett, olimpiai bajnok, kontinensbajnok, vb-résztvevő 1962-ben.

ANATOLIJ Fjodorovics KRUTYIKOV: A Moszkvához közeli Szljepuskinóban született 1933. szeptember 21-én. A fővárosi Himik (1952–1953), majd a központi katonacsapat (1954–1958) balhátvédje volt, 1959 és 1969 között játszott élete fő klubjában, a Szpartakban. 1962-ben bajnok, 1963-ban és 1965-ben kupagyőztes lett. A válogatottban (1959–1964) kilenc mérkőzésen játszott.

IGOR Alekszandrovics NETTO: Az orosz Bozsik 1930. január 9-én Moszkvában született, ott is hunyt el 1999. március 30-án. Az Ifjú Úttörők nevű gyerekcsapatban kezdett játszani, majd 1949 és 1966 között a Szpartak fedezete volt. Ötszörös (1952, 1953, 1956, 1958, 1962) bajnok, háromszoros kupagyőztes (1950, 1958, 1963). A válogatottban 1952 és 1965 között 54 mérkőzésen 4 gólt szerzett. Részt vett az 1952 és a megnyert 1956-os olimpián, valamint az 1958-as és az 1962-es vb-n, és csapatkapitánya volt az 1960-as kontinensbajnok alakulatnak.

JURIJ Nyikolajevics VOJNOV: 1931. november 29-én a Moszkvához közeli Kalinyinszkijben született. Kalinyingrádban, a Kalinyin üzem csapatában kezdett játszani (1949–1950), majd a leningrádi Zenitben futballozott (1950–1954), végül 1956 és 1964 között a Dinamo Kijevet erősítette. A válogatottban (1954–1960) 23 mérkőzésen 3 gólt szerzett, utóbbiakból egyet Budapesten, 1959-ben. Kiválóan játszott az 1958-as vb-n, 1960-ban a kotinensbajnoki döntő az utolsó előtti mérkőzése lett a Szbornajában. 2003. április 22-én Kijevben hunyt el.

SZLAVA Kalisztratovics METREVELI: A grúz jobbszélső 1936. május 30-án született Szocsiban. Adler városának Trud nevű csapatában kezdett játszani, majd a Torpedo Gorkij (1955–1956), a Torpedo Moszkva (1956–1962) és a Dinamo Tbiliszi (1963–1971) csatára volt. Kétszer nyerte meg a bajnoki címet (1960, 1964), egyszer a Szovjet Kupát (1960). A válogatottban (1958–70) 48 mérkőzésen 11 gólt szerzett, a franciaországi kontinenselsőség volt az első nagy sikere, majd részt vett az 1962-es és az 1966-os vb-n, 1968-ban pályára lépett Rio de Janeiróban a világválogatottban. 1998. január 7-én Tbilisziben hunyt el.

VALENTYIN Kozmics IVANOV: 1934. november 19-én Moszkvában született, ott is hunyt el 2011. november 8-án. A moszkvai Krilja Szovjetov gyerekcsapatában kezdett játszani, majd 1952 és 1966 között a Torpedo csatáraként szerepelt. Kétszeres bajnok (1960, 1965), egyszeres kupagyőztes (1960). A válogatottban (1955–1965) 59 mérkőzésen 26 gólt ért el. Olimpiai bajnok lett 1956-ban, az 1960-as kontinensbajnokságról arany-, az 1964-esről ezüstérmet vitt haza. Az 1960-as négyes döntő társgólkirálya Ponyegyelnyik és a jugoszláv Galics társaságában. Az 1962-ben a chilei Mundial társgólkirálya. A szovjet válogatott mezében senki sem lőtt nála több gólt a világbajnokságokon.

VIKTOR Vlagyimirovics PONYEGYELNYIK: 1937. május 22-én született a Don partján lévő Rosztovban. A helyi Burevesztnyikben kezdett futballozni, majd 1956-ban a Torpedo, 1956 és 1958 között a Rosztszelmas, 1959 és 1965 között az ottani katonacsapat, az SZKA csatára volt szülővárosában. 1961-ben rövid időt eltöltött a moszkvai CSZKA-ban, de nem játszott egy percet sem. A válogatottban (1960–1966) 29 mérkőzésen 20 gólt szerzett, a megnyert kontinensbajnoki négyes döntő társgólkirálya volt. 1964-ben ezüstérmes volt a Nemzetek Kupáján. Részt vett az 1962-es világbajnokságon is.

VALENTYIN Boriszovics BUBUKIN: 1933. április 23-án született Moszkvában, ott is hunyt el 2008. október 30-án. A moszkvai Krilja Szovjetov kölyökcsapatában is már középcsatárt játszott, ahogyan a VVSZ második csapatában (1952), aztán a Lokomotivban (1953–1960), a CSZKA-ban (1961–1962), majd ismét a Lokomotivban (1963–1965). 1957-ben a góljával kupagyőztes lett a Lokomotiv. Bubukin 1959 és 1961 között 11 mérkőzésen 4 gólt szerzett a válogatottban, 1958-ban nem játszó kerettag volt, 1960-ban kontinensbajnok lett.

MIHAIL Salvovics MESZHI: 1937. január 12-én született Tbilisziben, ott is hunyt el 1991. április 22-én. A 35-ös számú futballiskolában kezdett játszani. 1954 és 1969 között a Dinamo Tbiliszi balszélsője volt. 1970-ben a helyi Lokomotivban zárta le a karrierjét. Szovjet bajnok lett 1964-ben. A válogatottban (1959–1966) 35 mérkőzésen 4 gólt lőtt. Kontinensbajnoki címet szerzett 1960-ban, részt vett az 1962-es Mundialon.

A négyes döntőre nevezett keret tagja volt még: Vlagyimir Nyikitovics Maszlacsenko, German Nyikolajevics Apuhtyin, Viktor Grigorjevics Carjov, Zaur Grigorjevics Kalojev, Jurij Fjodorovics Kovaljov.

Bajnokok, kupagyőztesek

	Ország	Bajnok	Kupagyőztes
EURÓPA	Albánia	Partizani*	Dinamo Tirana
	Anglia	Burnley	Wolverhampton
	Ausztria	SK Rapid	FK Austria
	Belgium	Lierse SK	–
	Bulgária	CDNA	Szeptemvri Szófia
	Ciprus	Anorthoszisz	–
	Csehszlovákia	Spartak Hradec Králové	–
	Dánia	BK 1909 Odense*	Aarhus GF
	Észak-Írország	Glenavon	Linfield FC
	Feröer-szigetek*	B36 Tórshavn	–
	Finnország*	HIFK	Haka
	Franciaország	Stade de Reims	AC Monaco
	Görögország	Panathinaikosz	Olympiakosz
	Hollandia	AFC Ajax	–
	Írország	Limerick	Shelbourne
	Izland*	KR	–
	Jugoszlávia	Crvena zvezda	Dinamo Zagreb
	Lengyelország *	Górnik Zabrze	–
	Luxemburg	Jeunesse Esch	National Schifflange
	Málta	Valletta FC	Valletta FC
	NDK*	Wismut Karl-Marx-Stadt	Dynamo Berlin
	NSZK	Hamburger SV	SW Essen*
	Norvégia	Fredrikstad	Viking*
	Olaszország	Juventus	Juventus
	Portugália	SL Benfica	Belenenses
	Románia	CCA Bucureşti	Progresul Bucureşti
	Skócia	Heart of Midlothian	Rangers FC
	Spanyolország	CF Barcelona	Atlético Madrid
	Svájc	BSC Young Boys	FC Luzern
	Svédország*	Djurgårdens IF	–
	Szovjetunió*	Dinamo Moszkva	–
	Törökország	Beşiktaş JK	–
DÉL-AMERIKA*	Argentína	San Lorenzo	
	Brazília	Bahia	
	Rio de Janeiro	Fluminense	
	São Paulo	Palmeiras	
	Minas Gerais	Cruzeiro	
	Rio Grande do Sul	Grêmio FBPA	
	Rio– São Paulo torna	Fluminense	
	Bolívia	Jorge Wilstermann	
	Chile	Universidad de Chile	
	Ecuador	–	
	Kolumbia	Millonarios	
	Paraguay	Olimpia	
	Peru	Universitario	
	Uruguay	Peñarol	
	Venezuela	Español	
ÉSZAK- ÉS KÖZÉP-AMERIKA	Egyesült Államok	Colombo	Philadelphia Ukrainian Nationals
	Mexikó	CD Guadalajara	Necaxa
KLUBTORNÁK	Bajnokcs. Európa-kupája	Real Madrid	
	Vásárvárosok Kupája	CF Barcelona	
	Közép-európai Kupa	Magyarország	
	Libertadores Kupa	Peñarol	
VÁLOGATOTTAK TORNÁI	Brit válogatottak tornája	Anglia, Skócia, Wales	

BK 1909 Odense

AFC Ajax

BSC Young Boys

Universidad de Chile

* naptári éves lebonyolítási rend

A Tottenham Hotspur lett a XX. század első angol duplázója

- ***Jock Stein első nagy bravúrja a skót futballban***
- ***A Juventus a Grande Torino nyomdokaiban***
- ***Nem francia csapat nyerte a francia bajnokságot***

A Tottenham Hotspur olyan sikert ért el az idény végén, amilyenre egyetlen más angol csapat sem volt képes addig a XX. században: diadalmaskodott a bajnokságban és az FA-kupában is. Akadtak korábban, akik nagyon közel jártak a duplázáshoz. 1905-ben a Newcastle United, 1913-ban a Sunderland, 1957-ben a Manchester United bajnok lett, ám kikapott a kupadöntőben. 1904-ben a Manchester City, 1913-ban az Aston Villa, 1948-ban a Manchester United, 1954-ben a West Bromwich Albion, és az előző, az 1959–1960-as idényben a Wolverhampton Wanderers a bajnoki ezüstérem mellett megnyerte a szövetség trófeáját. De mind a két akadályt egyik sem tudta megugrani.

Bill Nicholson menedzser büszkén néz a Tottenham duplázó legénységére. Állnak, balról: Henry, Baker, Brown, Norman, Mackay, Marchi. Elöl: Jones, White, Saul, Dyson, Allen

A korábbi példák alapján kialakult az angol futballban egy olyasfajta vélekedés, mely szerint lehetetlen eljutni a duplázásig. Egyetlen ember mondott ennek ellent: Danny Blanchflower, a Spurs csapatkapitánya, aki az 1958-as világbajnokságról hazafelé tartva, Stan Cullisszel, a Wolves és Joe Mercerrel, a Sheffield United menedzserével beszélgetve kijelentette: „Lesz, aki megcsinálja. Mégpedig a Spurs!" Az az érdekes, hogy a csapatkapitány (egyébként az északír válogatott pillére is egyben) akkor még csak sejthette, hogy micsoda változások előtt áll a csapata. Az 1955 óta a menedzseri posztot betöltő Jimmy Anderson (a hajdanán Budapesten is dolgozó nagyszerű oktató, Arthur Rowe helyét és örökségét vette át), aki 1908-ban (!) csatlakozott kölyökjátékosként a Spurshöz, egy kicsit már öreg volt a poszthoz, nem is tudott olyan jól szerepelni a csapattal, mint Rowe. 1956-ban ugyan az FA-kupa elődöntőjébe jutott a gárda, de a bajnokságban többnyire a mezőny második felében szerénykedett. Anderson is erőltette a Rowe által kitalált és sikerre vitt „push and run" (egyszerűen: passzolj és fuss) játékot. Ám az évtized vége felé átalakult a keret, s ebbe az is beleértendő, hogy 1958 decemberében visszatért a klubhoz Bill Nicholson.

Danny Blanchflower és Bill Brown, a Tottenham két kulcsjátékosa

Bob Goodwin a klubtörténetet feldolgozó *Spurs – A Complete Record* című könyve nagyon pontosan fogalmaz: „Minden jelentős klub rá tud mutatni valakire, akivel kiemelkedett, akivel elérte mai nagyságát. A Spursnél Bill Nicholson ez az ember."

A bemutatkozása álomszerű volt: 1958. október 11-én a Tottenham Hotspur 10:4-re megverte az Evertont. Azon a meccsen a Hollowbread – Baker, Hopkins – Blanchflower, Ryden, Iley – Medwin, Harmer, R. Smith, Stones, Robb tizenegy játszott, Bobby Smith négy gólt is rúgott. Sem addig, sem azóta nem szerzett egy mérkőzésen tíz gólt a Tottenham az élvonalban. A csapat hívei azt hitték, csoda történt, pedig csupán az Everton volt még a Spursnél is sokkal gyengébb. Az 1958–1959-es idényt a tizennyolcadik helyen, 95 gólt kapva zárta Nicholson alakulata. Talán ha nincs a menedzser mögött több mint 300 mérkőzés a klub színeiben, ha nem számít a Spurs legendájának, nem is folytathatta volna a munkáját. Aligha nézték volna el neki, hogy a kiöregedőnek titulált Danny Blanchflowert is kitette a csapatból. Nicholson azért (is) volt nagyszerű főnök, mert gyorsan belátta, ha hibázott. Visszavette a fedezetet az első csapatba, sőt leszerződtette mellé a skót Heartsból Dave Mackay-t. A következő idényben már a harmadik helyen zárt a Tottenham, mindössze két ponttal lemaradva a Burnley, s eggyel a Wolverhampton mögött. Abban az idényben már Brown – Baker, Henry – Blanchflower, Norman, Mackay – Medwin, Harmer, R. Smith, White és Jones alkotta az alaptizenegyet. Az Everton-verők közül tehát csak öten tartották meg a helyüket. Nicholson szívesen szemezgetett a skót piacról, Mackay-on kívül Bill Brownt és John White-ot is Stuart Mária országából vitte a White Hart Lane-re.

Nem túlzás: az 1960–1961-es bajnoki címet már ősszel bebiztosította a Tottenham. Rekordot döntött azzal, hogy az idény első tizenegy bajnokiját kivétel nélkül megnyerte, a 16. forduló után tizenöt győzelem és egyetlen döntetlen állt a neve mellett, a Manchester City tudott

egy pontot elvenni tőle. Karácsony környékén a bukmékerek annyira lefutottnak ítélték a bajnokság kimenetelét, hogy nem vettek fel újabb fogadásokat a Spurs elsőségére. Szilveszterig 25 mérkőzésen 46 pontot szerzett a csapat, egyedül a Sheffield Wednesday tudta legyőzni, a Manchester City mellett a Burnley-vel játszott döntetlent. A 82 szerzettel szemben 27 kapott gól állt. Ám január közepétől két hónapon át úgy festett, talán túl korán csukták be a boltot a „bukik". A Tottenham kilenc bajnoki mérkőzésen csupán nyolc pontot gyűjtött. Ellenben március végétől – a Chelsea elleni 4:2-vel kezdve a sort – mindenkit megvert, ameddig be nem biztosította matematikailag is a bajnoki címet. Utána kétszer megint kikapott, de így is 115:55-ös gólaránnyal, a második helyezett Sheffield Wednesday-t nyolc ponttal megelőzve végzett az élen. A bajnokság 42 fordulója alatt egyszer sem került ponthátrányba, egyetlen riválisával szemben sem. Talán az utolsó bajnoki mérkőzésein már a Leicester City elleni FA-kupa-döntőre készült. A május hatodikai finálében, a Wembley-ben a duplázás volt a tét. Ez nagy lelki terhet rakott a bajnokcsapat játékosaira. Az első félidőben a Leicester alakított ki több és ígéretesebb helyzetet, még azt követően is, hogy jobbhátvédje, Len Chalmers megsérült Les Allennel ütközve. A 69. percben a Spurs házi gólkirálya, Bobby Smith bevette Gordon Banks kapuját, majd Chalmers, aki addig is többnyire csak statisztált, le is ment a pályáról. Kilenc év alatt hetedszer sújtotta súlyos sérülés az FA-kupa-döntőben a vesztes csapatot. Terry Dyson lőtt még egyet – így teljes lett a duplázás: az idény legjobbja a bajnoki cím mellé az FA-kupát is megnyerte. Bill Nicholsonnak szerencséje volt: szinte ugyanazzal az alapcsapattal tudta végigjátszani a 42 fordulót: Bill Brown (41) – Peter Baker (41), Ron Henry (42) – Danny Blanchflower (42), Maurice Norman (41), Dave Mackay (37) – Cliff Jones (29), John White (42), Bobby Smith (36), Les Allen (42), Terry Dyson (40). Mindössze hatan játszottak még: Terry Medwin (14), Frank Saul (6), Tony Marchi (6), valamint Ken Barton (1), John Smith (1) és a tartalékkapus, John Hollowbread (1). A keretben az angolokon kívül három skót (Brown, White, Mackay), három walesi (Jones, Medwin, Barton) és egy északír (a csapatkapitány, Danny Blanchflower) volt.

Skóciában a Rangers megnyerte a bajnokságot (és a kevéssé jelentős Ligakupát), de az igazi szenzációt a Dunfermline Athletic okozta. Jock Stein, aki 1967-ben azzal szerzett magának világhírt, hogy első brit menedzserként hódította el a Bajnokcsapatok Európa-kupáját, 1960. március 14-én vette át a fekete-fehéreket. Az első hónapjaiban, óriási bravúrral, benn tartotta őket az első osztályban. Az akkor már négy hónapja nyeretlen gárda Steinnel megnyerte az első hat mérkőzését. Az 1960–1961-es idényben masszív középcsapattá formálta őket, s bejutott velük a Skót FA-kupa döntőjébe. Ellenfelük Stein korábbi klubja, a Celtic FC volt. Április 22-én 0:0-ra végeztek, négy nappal később meg kellett ismételniük a finálét. A Dunfermline akkor 2:0-ra nyert, története első nagy sikerét elérve lett az FA-kupa győztese.

A két ország, Anglia és Skócia válogatottja között nagy volt akkoriban a különbség, különösen az április 15-i, a Brit bajnokságért játszott londoni meccsen. A Wembley-ben a „háromoroszlánosok" a mesterhármast lövő Jimmy Greaves vezérletével 9:3-ra nyertek a Denis Law-t, Ian St. Johnt, Dave Mackay-t és Billy McNeillt is felvonultató skótok ellen. Előtte az északíreket 5:2-re, a walesieket 5:1-et verték – nem csoda, hogy az angol sajtó eufóriában ünnepelte a Bobby Robson, Jimmy Greaves, Bobby Smith, Johnny Haynes és Bryan Douglas alkotta támadóötöst, mi több a Real Madrid csatáraihoz hasonlította a játékosokat. Történt még egy, az angol futballhoz köthető fontos esemény az idényben: az FA addigi vezetőjét (hivatalos titulusa szerint titkárát), Stanley Roust választották 1961 márciusában a FIFA elnökének.

A Real Madrid bajnokcsapata. Állnak, balról: a pályaedző, Vicente, Di Stéfano, Santamaría, Casado, Vidal, Pachín, Miguel Muñoz edző. Elöl: Manolín Bueno, Del Sol, Marquitos, Puskás, Gento

Spanyolországban a Real Madrid végzett az élen, kétéves szünet után ült vissza a hazai trónra. Miguel Muñoznak ez volt edzőként az első bajnoki címe – a kilencből! Nagy sorozat kezdődött ezzel az idénnyel: 1960 nyarától 1969-ig a „fehérek" csak 1966 tavaszán nem hódították el a bajnoki trófeát, amikor az Atlético nyert. 1961-ben a „királyi klub" óriási, tizenkét pontos előnnyel végzett az élen, Puskás Ferenc lett ismét a gólkirály. Puskás (28), Alfredo Di Stéfano (21) és Luis Del Sol (17) nevéhez fűződött a 98 szerzett gól több mint kétharmada. A Madrid nem kezdte bomba jól az idényt, csak a nyolcadik fordulóban került először az élre, de utána már

Az Atlético Madrid. Állnak, balról: Pazos, Griffa, Ramiro, Calleja, Chuzo, Rivilla. Elöl: Callejo, Adelardo, Mendonça, Peiró, Collar

nem is engedte át ezt a helyet. Teljesítményére jellemző, hogy csupán két vereséget szenvedett, rögtön az első fordulóban az Atlético Madrid, majd már a bajnoki cím bebiztosítása után a Valladolid győzte le. A Bernabéuban a Sevilla elleni 1:1 kivételével minden meccsét megnyerte. Miguel Muñoz összesen 21 játékost szerepeltetett a bajnoki idényben, de a tartalékok – Ruizt (10) és Michét (9) kivéve – alig játszottak. Az alaptizenegy így festett: Vicente (30) – Marquitos (19), Santamaría (28), Pachin (25) – Vidal (28), Casado (26) – Del Sol (29), Canário (19), Di Stéfano (23), Puskás (28), Gento (28). Abszolút új embernek nevezhető az Espanoltól érkezett José Vicente, s tulajdonképpen újnak számított a bajnokikon a Betistől az előző áprilisban megszerzett Luis Del Sol is. Pedro Casado a fiókcsapattól, a Plus Ultrától tért vissza. Szerepet kapott még Herrera (6), Bueno (5), Pepillo (5), Zárraga (3), Simonsson (3), Rial (2), Mateos (2), Santisteban (2). A Real Madrid bejutott az országos kupa döntőjébe, közel volt a duplázáshoz, de remek mérkőzésen 3:2-re kikapott az Atlético Madridtól. (Mégpedig a Bernabéuban, ahol addig veretlen volt a teljes idényben.) A korábbi Real Madrid-edző, José Villalonga együttese két argentinnal (Madinabeytia, Griffa), egy angolaival (Mendonça) és egy brazillal (Ramiro) a soraiban, ám a világbajnok Vavá nélkül 3:2-re nyert. A történelem ismételte önmagát, az Atlético egy évvel korábban, 1960 júliusában is megverte (csak akkor 3:1-re) a Real Madridot a Copa del Generalísimo finálé jában. Két játékos, Joaquín Peiró és Puskás Ferenc mindkét meccsen szerzett gólt. 1961-ben Peiró kettőt is, ő volt a döntő hőse.

Kubala László 1961 tavaszán játszott utoljára a Barcelonában

Portugália labdarúgásának régi-új büszkesége, különösen az Estádio da Luzban szenzációs futballal elkápráztatva a híveit, megnyerte története tizenegyedik bajnoki címét. A Benfica a 13 hazai bajnoki mérkőzésén 61 gólt szerzett, egyetlen pontot sem veszítve. Guttmann Béla a Costa Pereira – Serra (Saraiva), Germano, Ângelo – Neto, Cruz – Augusto, Santana, Águas, Coluna, Cavém gárdával játszotta végig a bajnoki szezont, amelyben két találkozón szerepelt már az ifjú Torres, egyen pedig a még ifjabb Eusébio is.

A Benfica (balról): Costa Pereira, Coluna, Neto, Germano, Augusto, Ângelo, Mário João, Santana, Cruz, Cavém, Águas

Olaszországban a Juventus négy éven belül harmadszor lett bajnok, hasonló bravúrra a Grande Torino sikerei óta egyetlen csapat sem volt képes. A „zebrák" játéka továbbra is elsősorban a Boniperti, Sivori, Charles hármas teljesítményétől függött, ugyanakkor megjegyzendő,

hogy hármójukon kívül Nicolè, Emoli, Colombo és Stacchini is alapembernek számított mind a három bajnokcsapatban. Mindez azért is érdekes, mert 1958-ban Ljubisa Brocsiccsal, 1960-ban Carlo Parolával, 1961-ben pedig az utóbbit a 13. forduló előtt váltó Gunnar Grennel zárták a piemontiak a bajnokságot. (Parola is maradt az első csapatnál, de a mai fogalmak szerint pályaedzői minőségben, a Milan egykori egyik svéd csillaga lett a sportigazgató.) Szükséges csere volt, a Juve ugyan négy győzelemmel kezdett, de a következő hét fordulóban csupán két győzelmet aratott. Karácsony után aztán jött Gren, akivel ugyan három döntetlennel nyitott, azonban a következő tizenkét meccséből tizenegyet megnyert. Egynek a sorsa kétséges volt: éppen az őszi első Internazionale elleni, áprilisi rangadónak. A mérkőzésre érkezett temérdek néző nem fért el a Stadio Comunale, a régi Juve-stadion lelátóin, így sokan lementek a pálya szélére. Gambrotta, a Genovából érkezett játékvezető félelmében először lefújta a találkozót, majd – látva, hogy a tömeg békés – folytatta volna a mecset. Erre az Inter nem volt hajlandó. A történteket azóta is ellentétesen ítéli meg a két tábor. A fekete-kékek hívei szerint szégyenteljes döntés született azután, hogy a liga első fokon az Internek adta a két pontot az ellenfél rendezési hiányosságai miatt, majd a másodfok, a szövetség ezt felülírva újrajátszást rendelt el. Nem mellékes körülmény, hogy Umberto Agnelli, a Juventus elnöke volt akkoriban (1959 augusztusától 24 hónapon át) a szövetség első embere is. Talán éppen a történtek hatására nem vállalta tovább utóbbi tisztséget. Mert nagy botrány kerekedett: Angelo Moratti, az Inter elnöke úgy döntött, az idény utánra kiírt, a bajnoki cím szempontjából már tét nélküli újrázásra az ifjúsági csapatát küldi el. A Juve Sivori hat góljával 9:1-re nyert, a becsületgólt a 18 éves Sandro Mazzola, a nagy Valentino fia, az Inter későbbi világklasszisa szerezte.

A „zebrák” kispadján nagy volt a jövés-menés, ám a pályán az állandóság jellemezte a korszakot. John Charles az első két itáliai évében a Juve házi gólkirályaként zárt, ám az

A Juventus legénysége. Állnak, balról: Colombo, Burgnich, Charles, Leoncini, Nicolè, Vavassori. Elöl: Cervato, Boniperti, Mora, Sivori, Sarti

1959–1960-as és az 1960–1961-es idényben is megelőzte őt **Omar Enrique Sivori**. Mondhatni, Sivorinak, akinek minden légiósnál erősebb honvágya volt még akkor is, amikor már rég az olasz válogatottban játszott, jót tett, hogy az Agnelli család 1959 őszén visszahívta a klubhoz Renato Cesarinit. Ám a „Nagyfejű" azt követően is remekelt, hogy argentínai (aztán torinói) mentora az ősz végén távozott, majd leszerződött sportigazgatónak a vergődő Napolihoz. Sivori formájára jellemző, hogy 1961 karácsonya előtt megkapta a *France Football* Aranylabdáját is. Nagyszerű húzásnak bizonyult Bruno Mora novemberi megszerzése a Sampdoriától, a jobbszélső 28 mérkőzésen 12 gólt szerzett a hátralévő időszakban. Az idényt a Giuseppe Vavassori (30) – Ernesto Castano (13) vagy Tarcisio Burgnich (13), Sergio Cervato (28), Benito Sarti (34) – Giampiero Boniperti (28), Gianfranco Leoncini (21) vagy Flavio Emoli (19) – Bruno Mora (28), Bruno Nicolè (29), Omar Sivori (27), John Charles (32), Gino Stacchini (28) gárda futballozta végig. Umberto Colombo (24) is viszonylag sokat játszott, míg epizodistaként szerepet kapott a második számú kapus, Carlo Mattrel (3), valamint Bruno Mazzia (4), Guglielmo Burelli (4), Angelo Caroli (3), Severino Lojodice (3), Eugenio Fascetti (2) és a harmadik számú kapus, Giovanni Romano (1). Az idény végén bejelentette a búcsúját Giampiero Boniperti, a csapatkapitány. A *Guerin Sportivo* a Juve bajnoki címeit felidéző sorozata gyönyörű mondatban foglalta össze a pályafutását: „A tizenkettedik bajnoki cím hozta el a búcsúját Giampiero Bonipertinek, aki nagyszerű középcsatárból idővel pompás irányítóvá formálódott." Boniperti csak játékosként búcsúzott, évtizedeken át szolgálta még a klubot, amelynek 1971 és 1990 között elnöke volt, illetve immár tiszteletbeli elnöke.

Az NSZK-ban az 1948-as bajnoki címe óta először döntőbe jutó 1. FC Nürnberg bizonyult az idény legjobbjának. A Clubnak becézett alakulat története nyolcadik elsőségét szerezte (1921, 1922, 1924, 1925, 1927, 1936, 1948, 1961), de mindössze az elsőt a szövetségi köztársaság

Az 1. FC Nürnberg együttese nyerte meg a nyugatnémet bajnokságot

Az AS Monaco történetének első bajnokcsapata. Állnak, balról: Kaelbel, Nowak, Alberto, Biancheri, Thomas, Ludo. Elöl: Hess, Hidalgo, Roy, Cossou, Carlier

kikiáltása óta. A Herbert Widmayer által irányított legénység az országos bajnoki szakaszban szenzációs játékkal harcolta ki a döntőbe jutást: 7:2-re verte meg az előző idény bajnokát, a Hamburger Sport Vereint. Ettől függetlenül a döntő előtt az ellenfél, a rutinosabb játékosokból álló Borussia Dortmund számított esélyesebbnek. Veterán belsőcsatára, Alfred Kelbassa a sárga-feketék 7:1-es győzelmét jósolta... Mi tagadás, melléfogott: az 1. FC Nürnberg, a német futballtörténelem ünnepi, ötvenedik bajnoki döntőjében 3:0-ra győzött. A győzteseket ezután gyakran die jungen Wildennek, ifjú vadaknak becézték. Widmayer fiatal játékosokat választott a csapatkapitány, az 1954-es világbajnok Max Morlock köré, a gárda átlagéletkora nem érte el a 24 évet. Az érdem részben az edző elődjéé, az osztrák Franz „Bimbo" Binderé, aki a nürnbergi ifjúsági csapatnál töltött évei során nagyszerű futballistákat nevelt, mint Ferdinand Wenauer (22 éves volt 1961-ben), Heinz Strehl (22), Paul Derbfuß (23), Helmut Hilpert (23), Gustav Flachenecker (20) és Tasso Wild (20). Utóbbi kivételével mindegyikük játszott a hannoveri döntőben is. (A győztesek összeállítása: Wabra – Derbfuß, Hilpert – Zenger, Wenauer, Reisch – Flachenecker, Morlock, Strehl, Müller, Haseneder.)

Franciaországban, az ország futballtörténelmében először, nem francia csapat nyerte a bajnoki címet. Az 1924. augusztus 23-án alapított Association Sportive de Monaco 1953-ban jutott fel a francia élvonalba, előtte egyetlen idényt leszámítva (1933–1934, ami előtt egyébként két magyart, Szaniszló II Zoltánt és Szentmiklósy Bélát is leigazolt a keret megerősítésére) csak 1948 nyarától játszott a profik között, a második osztályban. A Division 1-be emelkedve azonnal megvetette a lábát, sőt 1956 tavaszán már harmadikként zárt, azt követően pedig az 1959-es nyolcadik helytől eltekintve mindig a harmadik–ötödik helyen kötött ki 1960 nyaráig. Néhány héttel korábban megnyerte a Francia Kupát is.

Az 1960–1961-es szezon rajtja előtt a Stade de Reimsszel és a Racing Clubbel együtt, már esélyesnek számított. (A párizsiak az idény előtt Jean-Jacques Marcel, Guy Van Sam és Guy Bonnel személyében három kiváló játékossal erősítettek.) A csapat élén akkor már a harmadik idényét kezdő vezetőedző, Lucien Leduc ráadásul azt mondta, egyetlen riválist sem tart jobbnak az övéinél. Az egyesületnek mindig nagy támogatást adó Grimaldi család, azaz a hercegi família is megérezte a pillanatot: az AS Monaco új mezekben zárta a szezont, amelynek „dizájnját" maga III. Rainier herceg felesége, a világhírű színésznő, Grace Kelly tervezte. Az elöl átlósan kettéosztott piros-fehér mez évtizedekre a „védjegyévé" vált a monacói együttesnek. A bajnokcsapat alaptizenegyét Yvan Garofalo (31) – Marcel Novak (34), Raymond Kaelbel (26), François Ludo (eredetileg: Ludwikowski, 37) – Michel Hidalgo (33), Henri Biancheri (37) – André Hess (27), Lucien Cossou (24), Serge Roy (32), Théo (eredetileg: Théodore Szkudlapski, 37) és a holland Albertus Carlier (33) alkotta. Szóhoz jutott még: Georges Thomas (23), Djibrill Karimou (27), Georges Casolari (10) és a két tartalékkapus, Enrico Alberto (5) és Jean-Claude Hernandez (2). Bár a csatárötösből a legkevesebbet játszotta, a benini származású Cossou lőtte a legtöbb gólt, tizennyolcat. Michel Hidalgo a hetvenes-nyolcvanas években a francia futballtörténelem addigi legsikeresebb edzőjévé emelkedett szövetségi kapitányként. Az országos kupát a Sedan nyerte meg, 3:1-re verve a Nîmes Olympique-ot. A győztesek középhátvédje a kameruni Zacharie Noah volt. Ritkaság, de a családjában három generáció három különböző sportágban lett sikeres. Ő futballistaként, a fia, Yannick remek, egykori világranglista-harmadik teniszezőként, az unokája, Joakim pedig évek óta az NBA-ben szereplő kosárlabdázóként. A francia válogatottnak nem volt jó idénye: 1960. október 12-én 6:2-re kikapott Bázelben a svájciaktól, ezt azóta is futballjuk Waterloojaként emlegetik. (A veterán svájci csatár, Josef Hügi egyébként öt gólt is lőtt a mérkőzésen.)

Az 1960-as szovjet bajnokság rajtja előtt ismét úgy döntöttek az ország sportkorifeusai, hogy elég az orosz, az ukrán és a grúz klubok egyeduralmából, legyen újra valóban az egész Szovjetunió futballbajnoksága az A-osztály. Noha az 1959-es bajnokságban csak tizenkét csapat játszott a legmagasabb osztályban, a sportfőhatóság az esztendő végén, december 21-én keltezett rendeletében úgy határozott, huszonkettesre dúsítja a létszámot. Kieső az eredeti kiírással szemben nem volt, de az utolsó helyen végzett Sahtyor Sztalinónak (a város mai neve Donyeck) osztályozót kellett vívnia a Metallurg Zaporozsjéval. Otthon 2:0-ra nyert, idegenben 1:0-ra kikapott – benn maradt. A további helyeken tíz tagköztársaság osztozott. Kaptak egy helyet az oroszok (Admiraltyejec Leningrád) és az ukránok (Avangard Harkov), ellenben a grúzok nem. Viszont került az élvonalba örmény (Szpartak Jereván), üzbég (Pahtakor Taskent), azeri (Nyeftjanyik Baku), kazah (Kajrat Alma-Ata), fehérorosz (Belarusz Minszk), valamint litván (Szpartak Vilniusz), lett (Daugava Riga) és észt (Kalev Tallinn) is. Néhányan ritka vendégek lettek az elitben, mások ellenben, mint Pahtakor, a Kajrat vagy az idővel egyszerűen Nyeftcsinek nevezett bakui alakulat a későbbiekben is fel-felbukkantak ott. Az 1960-as évben a sporthivatal két tizenegyes csoportba osztotta a mezőnyt, majd az azokban elért eredmények alapján játszottak tovább az 1–6., a 7–12., a 13–18., és a 19–22. helyért. Az első hatba, nem meglepő módon, csak orosz és ukrán gárdák kerültek, még pontosabban öt orosz mellé a Dinamo Kijev. Meglepetésre a Szpartak Moszkva és a Dinamo Tbiliszi kiszorult az elitből, ugyanakkor a végül negyedik helyezett rosztovi katonacsapat megelőzte a hadsereg központi alakulatát, az ettől a szezontól a már ma is ismert nevét használó CSZKA-t. Az idény hőse (nagy meglepetésre!) a Torpedo Moszkva lett, amely néhány héten belül előbb megnyerte az

országos kupát, majd a bajnokságot is. Első bajnoki címét szerezte, s ebből következően először duplázott, a Szovjetunió kupáját ellenben korábban már kétszer, 1949-ben és 1952-ben is elhódította. Az alapításától kezdve az 1956 óta a szovjet autóipar „apjaként" tisztelt Ivan Alekszejevics Lihacsovról elnevezett moszkvai autógyár támogatását élvező egyesület 1957-ben ugyan második lett a bajnokságban, de ettől függetlenül semmi sem ígérte, hogy ekkora áttörés előtt áll. Főleg, hogy a bajnoki ezüstöt követő szezonban, koholt vádak alapján, elveszítette legtehetségesebb játékosát, Eduard Sztrelcovot. Ám 1960 elejére nagyszerű, fiatal csapat alakult egy rendkívüli képességű, ambiciózus tréner, a játékosaival 3-3-4-es rendszert játszató Viktor Maszlov keze alatt. Az 1910-ben Moszkvában született edző nem volt már éppen fiatal, azt sem lehetne állítani, hogy akkoriban érkezett a Torpedóhoz. 1945-től ő vezette az első csapatot, egy mindössze hároméves periódus (1954–1956) kivételével. Talán inkább későbbi, kijevi, az ottani Dinamónál töltött korszakának az eredménye a letámadás mint fegyver alkalmazása (leginkább ez emelte őt világhírnévre, s emiatt került az évezred elején a *World Soccer* listáján az előző ötven év legjobb ötven edzője közé), de a Torpedónál is szinte csodát tett 1960-ban. Egy olyan csapattal duplázott, amelyben a legidősebb játékosa is csak 26 éves volt! A Torpedo első számú kapusa Anatolij Gluhotko volt, habár a kupadöntőben Alekszej Polikanov védett. A hátvédsort Alekszandr Medakin, Viktor Susztyikov és Leonyid Osztrovszkij alkotta (tartalékok: Nyikolaj Szenjukov, Vlagyimir Homutov). A csapat erősségét jelentő fedezetkettősben Valerij Voronyin és Nyikolaj Manosin játszott (tartalék: Jurij Hromov), s kiváló volt a csatársor is: Szlava Metreveli, Valentyin Ivanov, Borisz Batanov, Gennagyij Guszarov, Oleg Szergejev (tartalékok: Jurij Falin, Kirill Doronyin, Valentyin Gyenyiszov, Alekszandr Szavuskin és a spanyol kommunista menekültek gyermekeként Harkovban született Nemesio Pozuelo). A gólkirályi címet, immár egymást követő második idényben, a Dinamo Tbiliszi csatára, az elsősorban kiváló fejjátékáról híres Zaur Kalojev szerezte meg.

Valentyin Ivanov, a Torpedo Moszkva csapatkapitánya

Argentínában az Independiente nyerte meg a bajnoki címet, megelőzve a kétpontos hátrányban azonos pontszámmal végző River Plate-et és Argentinos Juniorst. A Jorge „Rebertón" Sbarra által dirigált gárdában Osvaldo Rubén Toriani és Juan Carlos Leiva volt a két kapus, Rubén Marino Navarro, Tomás Rolan, Roberto Oscar Ferreiro, a csapatkapitány Jorge Alberto Maldonado,

Az Independiente. Állnak, balról: Acevedo, Maldonado, Trucchia, Navarro, Silveira, Decaria. Elöl: Vázquez, Raffo, W. Jiménez, D'Ascenzo, R. Giménez

A riói America meglepetést keltett sikerével. Állnak, balról (csak a mezben lévők): Arí,Jorge, Pompéia, Djalma Dias, Leônidas, Amaro, Wílson Santos, Décio, Ivan. Elöl: Fontoura, Calazans, Antoninho, Quarentinha, João Carlos, Nilo

Alcides Vicente Silveira, Orlando Vicente Garro, Vladas Douksas, Walter Antonio Jiménez, Edgardo Jorge D'Ascenzo és Ricardo Fortunato Giménez pedig a legfontosabb mezőnyjátékosok. Három uruguayi volt köztük: Rolan, Silveira és Douksas. Nem volt rossz csapat, ám a tudása meg sem közelítette a következő generációét, amely az 1963-as bajnoki cím után kétszer is megnyerte a Libertadores Kupát. Ebből a gárdából csak az uruguayi Tomás Rolan, valamint Rubén Marino Navarro és Jorge Alberto Maldonado őrizte meg abban a helyét.

Brazíliában a Palmeiras nyerte meg a második brazil bajnokságot. Az igazi döntőt az elődöntőben vívta a Fluminensével (0:0, 1:0), a Ceará államba való Fortaleza a finálében nem volt vele egy súlycsoportban (3:1, 8:2). Osvaldo Brandão győztes legénységét a két mérkőzésen Valdir – Djalma Santos, Valdemar Carabina, Aldemar, Jorge – Zequinha, Chinesinho – Julinho Botelho, Humberto Tozzi, Cruz, Romeiro alkotta. Pazar játékosok voltak köztük (Djalma Santos, Julinho, Humberto), de érdemes kiemelni Osvaldo Héctor Cruzt is. 1960 őszén argentin bajnok lett a hazájában az Independientével, majd fél évvel később, a Taça Brasilt begyűjtve brazil bajnok a Palmeirasszal. Egyébként 1955-ben és 1957-ben is megnyerte az Albicelestével Dél-Amerika bajnokságát.

A cariocák legjobbja, némi meglepetésre, az America lett, a mindössze 26 éves Jorge Siéva Vieira irányításával. Legjobb játékosa, a fiatal Djalma Dias később a Palmeiras, az Atlético Mineiro, majd Pelé Santosának a védője is volt. Fia, Djalminha 1997-ben hazavitte a brazil válogatottal Bolíviából a Copa Américát. A paulistáknál a Santos visszaült a trónjára. Csak két ponttal előzte meg a Portuguesát, ám ismét száz gólig jutott 34 meccsen, Pelé egymaga 33 gólt szerzett belőlük. Lula együttesében Laércio volt az első számú kapus, Calvet, Dalmo, Getúlio, Mauro, Olavo, Pavão és Zé Carlos heteséből került ki a négy védő, Zito, Dorval, Mengálvio, Lima, Formiga és Urubatão jelentette a választékot a fedezetsorban, Ángelo Sormani, Coutinho, Nené, Pagão, Tite, valamint Pelé és Pepe alkotta a csatárkontingenst.

Véget ért az angol futballisták rabszolgasága

Sok mindenben élen járt az angol klubfutball még az ötvenes-hatvanas évek fordulóján is, ám egyben biztosan nem: a fizetésekben. Mivel a Football League, illetve a Football Association (a szövetség) továbbra is maximálta a heti fizetést, a legjobb játékosok kereseti lehetősége lényegesen elmaradt a dél-európai, elsősorban a spanyol és az olasz élcsapatokban szereplő sztárokétól. Ebből aztán az is következett, hogy amennyiben erre szerződésük lejártakor lehetőségük nyílt volna, egyre több brit játékos is szívesen szerződik külföldre.

Korábban mi is emlegettük, hogy a korszak egyik legkiválóbb csatára, a walesi John Charles körülbelül négyszer akkora fizetésért igazolt 1957 nyarán a Leeds Unitedből a Juventusba, mint amennyit az angol szabályok szerint a yorkshire-i egyesület adhatott neki.

Az 1960–1961-es idényre különösen elmérgesedett az FA és a PFA, vagyis a Professional Footballers' Association, a tulajdonképpeni játékos-szakszervezet közötti vita. Az akkori szabályok szerint a hivatásos futballisták heti húsz fontot kaptak az idény közben és mindössze tizenhetet a nyári hónapokban. (Ez már valamelyest emelt fizetésnek számított, John Charles emlegetett külföldre szerződése idején az összeg még csupán heti tizenöt font volt.) Az FA nagyon bízott a szerződésekben, meg talán abban is, hogy a legjobb brit játékosok, a kétségtelenül egyre vonzóbb ajánlatok ellenére, nem igazán vágynak külföldre. Megkeresésekben ugyanakkor szinte egyetlen sztárjátékos sem szűkölködött. Ráadásul a Szelíd Óriásnak, Gentle Giantnek becézett Charles a Juventusszal Olaszországban elért sikerei hevesen cáfolták az akkori angol sajtóban fel-felbukkanó tézist, mely szerint a brit játékosok a brit futballból kikerülve, idegen környezetben közel sem olyan eredményesek. (Utóbb kiderült, John Charles tényleg a ritka kivételek közé tartozott.)

A PFA nem tágított, magasabb fizetéseket akart. A szervezet elnöke, Jimmy Hill – a londoni Fulham akkor már a visszavonulásra készülő, a 33. évében járó belsőcsatára – sikerre vitte a követeléseket. 1961. január 9-én Angliában eltörölték a heti húszfontos fizetési plafont. Hill a következő novemberben, 276 profi bajnoki mérkőzéssel a háta mögött visszavonult, és szinte azonnal a Coventry City menedzsere lett. 1967-ben, miután felvitte a csapatot a legmagasabb osztályba, távozott. A későbbiekben szakkommentátorként dolgozott, majd 1975-ben visszatért a Coventryhez, előbb ügyvezetőként, majd elnökként segítette a klubot.

Igazi kezdeményező és ötletember volt, aki a visszavonulása után bábáskodott az első, állóhelyi rész nélküli angol stadion kialakításánál, az ő ötletére vetítettek először élőben zártláncú tv-hálózaton belül Coventry négy pontján, óriáskivetítőkön meccset, az ő klubja adta ki az első színes meccsmagazint, az ő ötlete volt az elektronikus eredményjelző, de talán még ennél is lényegesebb, hogy 1981-ben az ő javaslatára vezették be Angliában a hárompontos bajnoki rendszert. 2015. december 19-én, 87 éves korában hunyt el. A *Guardian*ben írott nekrológjában *Paul Watson* a fizetési maximum eltörléséért tett sikeres erőfeszítéseit ünnepelve, jelentőségét a kilencvenes években a lejárt szerződések utáni szabadság élharcosaként nevet szerzett Jean-Marc Bosmanéhoz hasonlította – Jimmy Hill talán még nagyobb bókokat is érdemel.

De vissza 1961-be! Nem sokkal azt követően, hogy az FA eltörölte a húszfontos heti maximumot, Tommy Trinder („civilben" híres komikus színész), éppen Hill klubjának, a Fulham FC-nek az elnöke, heti százfontos fizetést adott sztárjának, az olasz klubok által megkörnyékezett Johnny Haynesnek. Neki sikerült megtartani a játékosát.

A labdarúgók ellenben nem elégedtek meg a fizetési korlátozás eltörlésével, azt követelték, hogy szabadon választhassanak klubot szerződésük lejárta után. A mindig is szókimondó (néha túlontúl is szókimondó) Hill az addigi kontraktusokat „rabszolgaszerződéseknek" nevezte. A kor egyik kiváló játékosa, **George Eastham** – részt vett az 1962-es világbajnokságon, majd nem játszó kerettag volt a világbajnok gárdában négy évvel később – akkoriban éppen „sztrájkolt", 1960 tavaszától nem volt hajlandó pályára lépni a Newcastle Unitedben, amely nem engedte el őt az Arsenalhoz. A „szarkák" végül októberben beadták a derekukat, Eastham még abban a szezonban játszott 19 meccsen az „ágyúsoknál", de kereskedelmi szerződésből adódó korlátozás (restraint of trade) jogcímén aztán beperelte korábbi klubját. Az Eastham kontra Newcastle United eset a Legfelsőbb Bíróságig jutott, 1964-ben (!) Richard Wilberforce bíró az ügy elvi részében a futballista javára döntött, nagy horderejű precedenst teremtve az angol labdarúgásban, az átigazolások kérdésében.

A PFA 1960 januárjában kilátásba helyezte, hogy a játékosok sztrájkba lépnek a huszonegyedikei, szombati mérkőzésekkel kezdődően. Erre a Football League felszólította a klubokat, hogy hozzák előre egy nappal a kiírt mérkőzéseket – valljuk be, ez meglehetősen gyerekes, s a helyzet megoldását egyáltalán nem célzó ötlet és intézkedés volt. (A *Daily Mirror* egyszerűen „hülyeségnek" minősítette a lépést.) Mivel a szurkolók többsége is érezhetően a játékosok pártját fogta, velük szimpatizált, a Munkaügyi Minisztériumban rendezett január 18-i tárgyaláson a Football League kénytelen volt engedni. Visszavonta a lejárt szerződésű játékosok klubváltását korlátozó regulát. Ám a helyzet igazán csak 1964-ben, az Eastham-ügyben hozott Legfelsőbb Bírósági döntéssel oldódott meg.

A játékosok exodusát ugyanakkor csak részben sikerült megállítani. Igaz, akiket nagyon el akartak vinni az olaszok, azokat 1961 nyarán még el tudták csábítani. Joe Baker a Torinóhoz igazolt, miután skót klubja, a Hibernian nem adta meg neki heti 12 fontos fizetéséhez a kért ötfontos emelést. Ugyancsak a „bikákhoz" szerződött Denis Law a Manchester Cityből, mégpedig 110 000 fontért – korábban egyetlen klub sem fizetett ekkora összeget brit játékosért. Az előző idényben 40 mérkőzésen szerzett 41 találatával gólkirályi címet nyert Jimmy Greaves 80 000 fontért költözött Londonból, a Chelsea-ből az AC Milanba, a piros-feketék heti 140 fontot fizettek neki, még a 15 000 fontos aláírási pénz felett. Gerry Hitchens, miután a második válogatott mérkőzésén két gólt szerzett a Squadra Azzurra ellen, ugyancsak 80 000 fontért igazolt a Milan városi riválisához, az Internazionaléhoz. Ám néhány hónap alatt sikerült otthon úgy „kijavítani" a rendszert, hogy válogatott szintű sztár a hetvenes évek második feléig nem igazolt riválisa európai topbajnokságba. S ebben nem csak az játszott szerepet, hogy előbb a spanyolok (1962-től), majd az olaszok (1964-től) egy időre becsukták a külföldiek előtt a nagykaput.

AZ ÉV CSAPATA

A Peñarol, Dél-Amerika ura

Uruguay (egyik) büszkesége, a Club Atlético Peñarol a hatvanas évek elejére Dél-Amerika legerősebb klubcsapatává emelkedett. Nagy szó volt ez, hiszen olyan remek alakulatok játszottak a szubkontinensen, mint a Santos, a Palmeiras, a Flamengo, a Fluminense vagy éppen a San Lorenzo és az Independiente. Kétségtelen, hogy az uruguayi válogatottnak akadtak lényegesen sikeresebb periódusai is az ötvenes-hatvanas évek fordulójánál, de az akkor indult Libertadores Kupát a sárga-feketék uralták. A Conmebol, a dél-amerikai futballszövetség a sorozat történetével foglalkozó könyve idézi a Peñarol himnuszának egyik sorát (Olyan örök leszel, mint az idő, és minden tavasszal virágba borulsz), amelyet a futballisták dicsőségére minden mérkőzésen elénekeltek a hívek. Az Aurinegrók (arany-feketék) élére 1958-ban került klubelnökként Gaston Guelfi, az ő érájába esett a gárda aranykorszaka. Ebben az 1972-ig tartó szűk másfél évtizedben a Peñarol kilenc országos bajnoki címe mellett háromszor nyerte meg a Libertadores Kupát (1960, 1961, 1966) és kétszer a Világkupát (1961, 1966). Nagyrészt ennek a korszaknak köszönhette a klub, hogy a FIFA az ezredforduló környékén a XX. század legjobb dél-amerikai futballegyesületévé választotta. Sokak szerint az 1966-os gárda még erősebb volt, de az 1960–1961-es is kiállta a próbát a korszak bármelyik nagyságával.

AZ EDZŐ

Az arany-feketék Scaronéja

Roberto Scarone Rivera 1917. július 16-án született Montevideóban. Huszonkét éves koráig futballozott a Peñarolban, majd az argentin Gimnasia La Plata, a mexikói América és Atlante következett, végül 1948-ban visszatért a Gimnasiához. Az egykori jobbhátvéd néhány hónap múlva, ugyanennél a csapatnál, megkezdte (a játékoskorinál sokkal sikeresebb) edzői pályafutását. Harmincnégy év alatt hat országban is dolgozott, Peruban és Uruguayban négy-négy, Mexikóban egy bajnoki címet nyert, de megfordult Argentínában, Kolumbiában és Chilében is. Legsikeresebb éveit az arany-feketéknél töltötte, kétségtelenül a keze alatt alakult ki a hatvanas évek első aranycsapata. 1959-ben, 1960-ban és 1961-ben nyert uruguayi bajnoki címet, az utóbbi két évben a Libertadores Kupa győztese lett, a Real Madrid ellen még kikapott, de a Benfica ellen győzni tudott a Világkupa-döntőben. 1972-ben a limai Universitariót is elvitte az első számú dél-amerikai klubkupasorozat fináléjába. Montevideóban hunyt el 1994. április 25-én. Héctor Scarone, a húszas-harmincas évek olimpiai bajnok és világbajnok csatára, a Nacional legendája csak névrokona volt.

A szezon leggyakoribb tizenegye

LUIS Maria MAIDANA Silveira: A Maldonadóhoz tartozó Pan de Azúcarban született 1934. február 22-én. El Hombre Gatónak, Macskaembernek becézték. 1950-től másfél évtizeden át védett a Peñarolban, ő volt az első számú kapus a sorozatban nyert öt bajnoki cím, a Quinquenio idején. Kétszeres Libertadores Kupa-győztes (1960, 1961), egyszeres döntős (1962), Világkupa-győztes (1961), Világkupa-döntős (1960). További klubjai a Palmeiras, a Cerro, a Portuguesa, otthon a Progreso és a Colón voltak. Részt vett az 1962-es chilei világbajnokságon. A Peñarol históriáskönyve szerint az egyetlen, aki tétmérkőzésen kivédte Pelé tizenegyesét (1965-ben, a Libertadores Kupa-sorozatban.) Jó harminc éven keresztül szinte mindig világklasszis kapusa volt a Peñarolnak: Roque Máspoli, Luis Maidana és Ladislao Mazurkiewicz.

WILLIAM Ruben MARTÍNEZ Carreras: 1928. január 13-án született Pueblo Victoriában, sorrendben a Nacional, a Racing Montevideo, a Rampla Juniors, a Peñarol, a Rampla Juniors, a kolumbiai Atlético Junior, újra a Rampla Junior, végül játékos-edzőként a Fenix és a Central Español jobbhátvédje vagy jobbfedezete volt. A Nacionallal két, a Peñarollal (1955–1962) öt bajnoki címet nyert, utóbbival részese volt a korszak nagy nemzetközi sikereinek. Három világbajnokságon (1950, 1954, 1962) vett részt a Celestével, az elsőn nem játszó tartalék volt. 1956-ban a Dél-Amerika-bajnokság győztese lett. 1997. december 28-án hunyt el.

FRANCISCO MAJEWSKI: El Caballero del área, vagyis a Büntetőterület Úriembere, ez volt a beceneve a ritkán szabálytalankodó védőnek pályafutása második felében. Montevideóban született 1939. május 1-jén, 1954 és 1961 között tartozott a klub kötelékébe. Benne látták William Martínez utódát, ám nem tudta kivárni, amíg a csapatkapitány kiöregszik. Majewski három bajnoki címet nyert a Peñarollal, Libertadores Kupa-győztes, Világkupa-döntős lett, mígnem 1961 elején elment Marik György csapatához, az Atlantéhoz. Mexikóban töltötte karrierje második szakaszát, játszott a Necaxában is. 2012. április 22-én a mexikói Cuernavacában hunyt el. 1961-től az 1962-es Mundialra is nevezett Edgardo Nilson González, becenevén El Diablo, az Ördög vette át a helyét.

ROBERTO MATOSAS Postiglione: Mercedesben született 1940. május 11-én, 1960 és 1965 között, majd 1969 és 1972 között viselte a Peñarol mezét. 1966-tól három éven át a River Plate ásza volt Argentínában, pályafutása végén két mexikói klubban, a San Luisban (1972–1974) és a Tolucában (1975–1976) játszott. Az arany-feketékkel ötszörös bajnok, kétszeres Libertadores Kupa-győztes, Világkupa-győztes volt. Negyedik lett a válogatottal az 1970-es világbajnokságon.

NÉSTOR GONÇALVES Martinicorena: A Titónak becézett fedezet Baltasar Brumban született 1936. április 27-én, Montevideóban hunyt el 2016. december 29-én. Az Universitario de Saltóban tűnt fel, de aztán egész profi pályafutását (1957–1970) a Peñarolban töltötte, 571 mérkőzése klubrekord. Kilenc bajnoki címet, három Libertadores Kupát, két Világkupát nyert. További kétszeres Libertadores Kupa-döntős, egyszeres Világkupa-döntős. A válogatottal részt vett az 1962-es és az 1966-os világbajnokságon.

SALVADOR: Milton Alves da Silva, a Peñarol brazilja Porto Alegrében született 1931. október 16-án. A Palmeiras, a Grêmio (RS), majd az Internacional fedezete és védője volt, utóbbival 1951 és 1955 között négyszer is megnyerte a campeonato gaúchót, Rio Grande do Sul állam bajnokságát. 1955 és 1960 között az arany-feketéknél játszott, háromszoros bajnok, Libertadores Kupa-győztes, Világkupa-döntős volt.

1961-től Argentínában, előbb a River Plate-nél, majd az Estudiantesben játszott egy-egy évet. 1973-ban hunyt el São Paulóban.

LUIS Alberto CUBILLA Almeida: Paysandúban született 1940. március 28-án. Játékosként 16, edzőként 17 fontos címet nyert sikeres pályafutása során. 1957 és 1974 között csak sztárcsapatokban játszott, előbb a Peñarolban (1957–1962), utóbb a CF Barcelonában (1962–1964), aztán a Buenos Aires-i River Plate-ben (1964–1968), majd hazatért a Nacionalhoz (1969–1974). Pályafutását a Santiago Morningban és a Defensor Sportingban zárta, utóbbival is nyert még uruguayi bajnokságot. A Peñarol mezében négyszer nyert országos bajnokságot, két Libertadores Kupa- és egy Világkupa-elsőséget szerzett. El Negro, vagyis a Fekete negyedik lett az uruguayi válogatottal az 1970-es Mundialon. Részt vett az 1962-es és az 1974-es vb-n is. 2013. március 3-án hunyt el a paraguayi Asunciónban.

ERNESTO Sebastián LEDESMA Colina: 1930. október 23-án született Montevideóban. Három korszakban (1950–1954, 1961, 1964–1966) játszott az arany-feketéknél, a köztes időszakokban az Universidad de Chile (1955–1956), a brazil Portuguesa (1957–1960), majd a Montevideo Wanderers (1962–1963) belsőcsatára volt. Öt bajnoki címet nyert (1953, 1954, 1961, 1964, 1965), a Libertadores Kupa és a Világkupa győztese is lett. 2011. január 19-én hunyt el az uruguayi fővárosban. Visszatérése előtt elsősorban a veterán és vb-hős (1954) Juan Hohberg játszott a poszton.

ALBERTO Pedro SPENCER Herrera: Az ecuadori Ancónban született 1937. december 6-án. 1953 és 1959 között a guayaquili Everestben, majd 1971-ben és 1972-ben az ugyancsak a legnagyobb ecuadori városban, az SC Barcelonában futballozott. Köztük, közel egy évtizeden át a Peñarolban csillogtatta kivételes képességeit. A Libertadores Kupa valaha volt leggólerősebb játékosa a hatvanas években hét bajnoki címet, három Libertadores Kupát és két Világkupát nyert az arany-feketékkel. 2006. november 3-án az Egyesült Államokban, Clevelandben hunyta le örökre a szemét.

JOSÉ Francisco SASÍA Lugo: Treinta y Tresben született 1933. december 27-én. 1954 és 1970 között a Defensor Sporting (1954–1959), a Boca Juniors (1960), a Peñarol (1961–1964), a Rosario Central (1965), újra a Defensor Sporting (1966–1967), a Nacional (1968), a Racing Montevideo (1969), a paraguayi Olimpia (1969), majd harmadszor is Defensor Sporting (1970) futballistája volt. Az Aurinegros mezében három bajnoki címet, valamint egy-egy Libertadores Kupát és Világkupát nyert. Az uruguayi válogatottal két világbajnokságon vett részt (1962, 1966). 1996. augusztus 30-án hunyt el Montevideóban.

CARLOS Ariel BORGES: 1932. január 14-én született Montevideóban, ott is hunyt el 2014. február 5-én. Pályafutása nagy részét a Peñarolban töltötte, nekrológjának címe az volt, „Meghalt a Libertadores Kupa első gólszerzője". (1960. április 19-én a bolíviai Jorge Wilstermann kapujába talált be.) 1950 és 1960 között négy bajnoki címet szerzett, a Libertadores Kupa győztese lett, Világkupa-döntős volt. 1961 elejétől a perui Juan Joya játszott a helyén balszélsőt. A hatvanas években az argentin Racingban (1961–1963), a montevideói Huracán Buceóban (1964), majd ismét Argentínában, a Platensében (1964) futballozott. Részt vett az 1954-es világbajnokságon, négy gólt is szerzett a tornán. 1956-ban Dél-Amerika bajnoka lett a Celestével.

Új név a serlegen: SL Benfica

A BEK 1955 óta íródó történetében először nem a Real Madrid nyerte el a trófeát – de a három magyarral felálló Barcelona nagyon közel volt ahhoz, hogy miután kiejtette nyolcaddöntőben a címvédőt, folytassa a spanyol klubok diadalmenetét. Hiába szerzett azonban Czibor éppen úgy gólt, mint 1954-ben, ugyanabban a stadionban, a világbajnoki döntőben, csapata ismét 3:2-re kikapott. A Barça óriási meccseket vívott az elődöntőben is, kétszer is a brazil Evaristo góljával nyert 1:0-ra a HSV ellen, ám ha közben a hamburgi találkozón nincs Kocsis Sándornak a 90. percben elért gólja, a katalánok kiesnek.

A másik elődöntő Bécsben botrányba fulladt: a Rapid a továbbjutás reményét már elvesztett hívei a 88. percben beözönlöttek a pályára, s megakadályozták a találkozó végigjátszását. Az UEFA végül a pályán kialakult 1:1-es eredmény helyett 3:0-val a Benficának adta a meccset. A Guttmann Béla által irányított lisszaboni gárda egyetlen vereséget szenvedett csak a sorozatban – a Népstadionban, az Újpesti Dózsa ellen. A játékosai közül José Águas (11 találattal a sorozat gólkirálya), José Augusto, Domiciano Cavém, Mario Coluna, Fernando Cruz, José Neto, Costa Pereira és Joaquim Santana mind a kilenc találkozón játszott.

José Águas, a Benfica és Antoni Ramallets, a Barcelona kapitánya választ a berni döntő előtt

Ramallets, a Barcelona kapusa hiába vetődik a labda után

Cavém (11) és Foncho (2) harcol a labdáért a BEK-döntőben

José Águas boldogan emeli fel a patinás trófeát

A Bajnokcsapatok Európa-kupája 1960–1961-es idénye

Selejtező: Fredrikstad FK–AFC Ajax 4:3, 0:0, IFK Helsingfors–IFK Malmö 1:3, 1:2, Stade de Reims–Jeunesse d'Esch 6:1, 5:0, Aarhus GF–Legia Warszawa 3:0, 0:1, Juventus FC–CDNA Szófia 2:0, 1:4, Crvena zvezda–Újpesti Dózsa 1:2, 0:3, CF Barcelona–Lierse SK 2:0, 3:0, Limerick FC–BSC Young Boys 0:5, 2:4, Heart of Midlothian–SL Benfica 1:2, 0:3, SK Rapid Wien–Beşiktaş JK 4:0, 0:1. A Glenavon kizárva, miután Nagy-Britannia nem adott beutazó vízumot a keletnémet SC Wismut Karl-Marx-Stadt küldöttségének, illetve az északír csapat nem utazhatott el Auéba, a visszavágóra.

Nyolcaddöntő: Aarhus GF–Fredrikstad FK 3:0, 1:0, IFK Malmö–CDNA Szófia 1:0, 1:1, BSC Young Boys–Hamburger SV 0:5, 3:3, Spartak Hradec Králové–Panathinaikosz 1:0, 0:0, SL Benfica–Újpesti Dózsa 6:2, 1:2, Real Madrid–CF Barcelona 2:2, 1:2, SK Rapid Wien–SC Wismut Karl-Marx-Stadt 3:1, 0:2, 1:0 (Bázelben), Burnley FC–Stade de Reims 2:0, 2:3

Negyeddöntő: Burnley FC–Hamburger SV 3:1, 1:4, CF Barcelona–Spartak Hradec Králové 4:0, 1:1, SL Benfica–Aarhus GF 3:1, 4:1, SK Rapid Wien–IFK Malmö 2:0, 2:0

Elődöntő: CF Barcelona–Hamburger SV 1:0, 1:2, 1:0 (Brüsszelben), SL Benfica–SK Rapid Wien 3:0, 1:1 (3:0)

Döntő

SL Benfica–CF Barcelona 3:2 (2:1)

1961. május 31., Bern, Wankdorf Stadion, 26 732 néző. Jv.: Gottfried Dienst (svájci)

SL Benfica: Costa Pereira – Mário João, Germano, Ângelo – Neto, Cruz – Augusto, Santana, Águas, Coluna, Cavém

CF Barcelona: Ramallets – Foncho, Gensana, Gracia – Vergés, Garay – Kubala, Kocsis, Evaristo, Suárez, Czibor

Gólszerzők: Kocsis (20.), Águas (30.), Ramallets (32., öngól), Coluna (55.), Czibor (75.)

A Barcelona tizenegye (balról): Ramallets, Gracia, Garay, Foncho, Suárez, Gensana, Vergés, Kubala, Czibor, Kocsis, Evaristo. Ez volt az egyetlen alkalom, hogy egy csapatban három magyar szerepelt a BEK-döntőben

ARANYLABDA, 1960

Nincs igazság a földön: Suárez nyert

Mások nyilván más esztendőt emelnének ki a „Mikor született a legigazságtalanabb eredmény az Aranylabda-szavazáson?" kérdésre válaszolva, mi meggyőződéssel választjuk 1960-at. Luis Suárez, a Barcelona spanyol bajnok, VVK-győztes belsőcsatára nyert, megelőzve Puskás Ferencet, aki abban az esztendőben BEK-győztes, Világkupa-győztes, a BEK-döntő és a Világkupa-döntő, a teljes BEK-sorozat, valamint a spanyol bajnokság gólkirálya is lett – a 34. évében járva. Suárez egyébként 25 évesen, az addigi legfiatalabb győztesként végzett az élen. A Száguldó Őrnagyot többen tették az élre (öten), mint Suárezt (őt négyen), ellenben a „disszidens" csak tizenkét szavazótól kapott pontokat, míg a Barcelona játékmestere tizenhattól. Nem szavazott rá Lukács László, a magyar zsűritag sem. Ugyanakkor, amint azt a *FourFourTwo* magyarországi kiadása a *France Football* eredeti száma alapján felgöngyölítette, a „béketáborból" a lengyel és a bolgár szavazó, valamint a „különutas" Jugoszláviát képviselő voksoló az első helyre tette.

Aranylabda, 1960

1. Luis Suárez (spanyol, CF Barcelona) 54, 2. Puskás Ferenc (magyar, Real Madrid) 37, 3. Uwe Seeler (német, Hamburger SV) 33, 4. Alfredo Di Stéfano (argentin-spanyol, Real Madrid) 32, 5. Lev Jasin (szovjet, Dinamo Moszkva) 28, 6. Raymond Kopa (francia, Stade de Reims) 14, 7. John Charles (walesi, Juventus FC) és Robert „Bobby" Charlton (angol, Manchester United) 11-11, 9. Omar Sivori (argentin-olasz, Juventus FC) és Horst Szymaniak (német, Karlsruher SC) 9-9. (Az első tíz helyezett.)

KUPAGYŐZTESEK EURÓPA-KUPÁJA

Virult a viola

A KEK első kiírását még nem az UEFA, hanem a KK-bizottság szervezte, mindössze tíz ország részvételével. Az indulók közül sem mindegyik volt nemzeti kupagyőztes, hiszen több országban még nem volt kupasorozat. Magyarországon sem – a mi futballunkat a Ferencváros képviselte. A zöld-fehérek a későbbi egyik kupadöntős, a skót Rangers ellen estek ki, miután az idegenbeli 2:4 után csak 2:1-re nyertek. Az első KEK-győztes az olasz Fiorentina lett, amely egyébként ugyancsak nem hazai kupagyőztesként indult, hiszen azért nevezte be az olasz szövetség, mert a kupagyőztes Juventus duplázott, s a Bajnokcsapatok Európa-kupájában indult. A firenzeiek az 1960–1961-es idényt Czeizler Lajos sportigazgató irányításával kezdték, őt azonban az ötödik forduló után a vezetőség „lefokozta" edzőnek, s Hidegkuti Nándor vette át az eredeti posztját. A két magyar nem sokáig dolgozott együtt, tavasszal már Giuseppe

Chiappella segített az Aranycsapat egykori középcsatárának. A Fiorentina csupán egy vereséggel játszotta végig a sorozatot, soraiból került ki a gólkirály, a hatgólos Kurt Hamrin is. A döntők hőse a 180 perc alatt három gólt is szerző Luigi Milan volt. A „violák" játékosai közül Dino da Costa, Kurt Hamrin, Alberto Orzan, Gianfranco Petris és Vincenzo Robotti játszott mind a hat találkozón. Hamrin a Milannal, Saul Malatrasi az Interrel és a Milannal, a tartalékkapus Giuliano Sarti ugyancsak az Interrel nyert még a hatvanas években további nemzetközi kupasorozatot.

A Kupagyőztesek Európa-kupája 1960–1961-es idénye

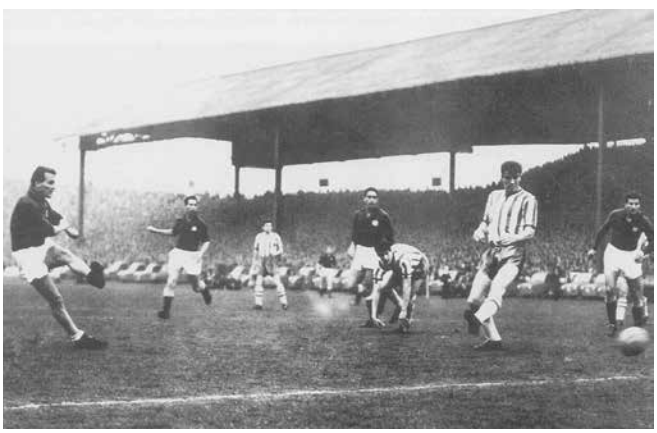
1. forduló: Rangers FC–Ferencváros 4:2, 1:2, Vorwärts Berlin–RH Brno 2:1, 0:2

Negyeddöntő: Austria Wien–Wolverhampton 2:0, 0:5, Rangers FC–Mönchengladbach 0:3, 0:8, Luzern–Fiorentina 0:3, 2:6, RH Brno–Dinamo Zagreb 0:0, 0:2

Elődöntő: Rangers FC–Wolverhampton 2:0, 1:1, Fiorentina–Dinamo Zagreb 3:0, 1:2

A Fiorentina. Állnak, balról: Petris, Castelletti, Robotti, Milan, Marchese, Orzan. Elöl: Hamrin, Benaglia, Sarti, Montuori, Da Costa

Kurt Hamrinnak ez a lövése elkerülte a Rangers kapuját

Döntő

Rangers–Fiorentina 0:2 (0:1)

1. mérkőzés, 1961. május 17., Glasgow, Ibrox Park, 80 000 néző. Jv.: Erich Steiner (osztrák)

Rangers FC: Ritchie – Shearer, Caldow – Davis, Paterson, Baxter – Wilson, McMillan, Scott, Brand, Hume

Fiorentina: Albertosi – Robotti, Orzan, Castelletti – Gonfiantini, Rimbaldo – Hamrin, Micheli, Da Costa, Milan, Petris

Gólszerző: Milan (12., 88.)

Fiorentina–Rangers 2:1 (1:0)

2. mérkőzés, 1961. május 27., Firenze, Stadio Comunale, 27 000 néző. Jv.: Hernádi Vilmos (magyar)

Fiorentina: Albertosi – Robotti, Orzan, Castelletti – Gonfiantini, Rimbaldo – Hamrin, Micheli, Da Costa, Milan, Petris

Rangers FC: Ritchie – Shearer, Caldow – Davis, Paterson, Baxter – Scott, McMillan, Millar, Brand, Wilson

Gólszerzők: Milan (13.), Scott (60.), Hamrin (86.)

Római siker – argentinokkal

Az AS Roma nyerte a VVK harmadik sorozatát – a döntő két mérkőzése áthúzódott már a következő szezonra –, egy olyan széria végén, amelyben még indultak városi válogatottak, a klubok közül pedig négy (az Újpesti Dózsa és a Barcelona a BEK-ben, a belgárdi válogatott magját adó CZ és a zágrábiak többségét alkotó Dinamo a KEK-ben) másik nemzetközi kupakiírásban is szerepelt. A Birmingham City egymás után a második döntőjét veszítette el, az utókor talán kevéssé tartja számon, ezért rögzítsük: az ebben az idényben Gil Merrick, a korábbi legendás kapus által irányított gárda a VVK első kiírásában az elődöntőig, utána pedig kétszer a fináléig jutott. (Első angol klubként lépett ki a nemzetközi porondra, s ugyancsak elsőként jutott döntőbe.) Az AS Roma edzője a sorozatban az argentin Luis Carniglia volt, aki korábban (1958-ban és 1959-ben) kétszer is BEK-et nyert a Real Madriddal. Játékosai közül Dino Da Costa brazil, Antonio Valentin Angelillo argentin volt, noha addigra már mindketten olasz állampolgárságot kaptak. Ugyancsak argentin volt az első mérkőzés hőse, Pedro Waldemar Manfredini, aki 1959-ben tagja volt hazája a Dél-Amerika-bajnokságon győztes válogatottjának. A kapus, Fabio Cudicini további három nemzetközi kupát nyert 1968-ban és 1969-ben az AC Milannal.

A Vásárvárosok Kupája 1960–1961-es idénye

Nyolcaddöntő: Union St.Gilloise–AS Roma 0:0, 1:4, Olympique Lyon–Köln válogatott 1:3, 2:1, Lausanne–Hibernian (Lausanne visszalépett), Zágráb válogatott–CF Barcelona 1:1, 3:4, Lipcse válogatott–Belgrád válogatott 5:2, 1:4, 0:2 (Budapesten), Internazionale–Hannover 96 8:2, 6:1, Kjøbenhavns Boldklub–Bázel válogatott 8:1, 3:3, Birmingham City–Újpesti Dózsa 3:2, 2:1

Az AS Roma nyerte meg a Vásárvárosok Kupájának 1960–1961-es kiírását

Negyeddöntő: Köln–AS Roma 0:2, 2:0, 1:4 (Rómában), CF Barcelona–Hibernian 4:4, 2:3, Internazionale–Belgrád 5:0, 0:1, Kjøbenhavns Boldklub–Birmingham City 4:4, 0:5

Elődöntő: Hibernian–AS Roma 2:2, 3:3, 0:6 (Rómában), Internazionale–Birmingham City 1:2, 1:2

Döntő

Birmingham City–AS Roma 2:2 (0:1)

1. mérkőzés, 1961. szeptember 27., Birmingham, St. Andrews Stadium, 21 005 néző. Jv.: Bob Davidson (skót)

Birmingham City: Schofield – Farmer, Sissons – Hennessey, Foster, Beard – Hellawell, Orritt, Harris, Bloomfield, Auld

AS Roma: Cudicini – Fontana, Corsini – Giuliano, Losi, Carpanesi – Orlando, Da Costa, Manfredini, Angelillo, Menichelli

Gólszerzők: Manfredini (30., 46.), Hellawell (78.), Orritt (85.)

AS Roma–Birmingham City 2:0 (0:0)

2. mérkőzés, 1961. október 11., Róma, Stadio Olimpico, 60 000 néző. Jv.: Pierre Schwinte (francia)

AS Roma: Cudicini – Fontana, Corsini – Pestrin, Losi, Carpanesi – Orlando, Angelillo, Manfredini, Lojacono, Menichelli.

Birmingham City: Schofield – Farmer, Sissons – Hennessey, Smith, Beard – Hellawell, Bloomfield, Harris, Singer, Orritt

Gólszerzők: Farmer (56. – öngól), Pestrin (90.)

LIBERTADORES KUPA

A Peñarol megvédte elsőségét

A dél-amerikai klubcsapatok bajnokságának második sorozatát is egyenes kieséses rendszerben rendezték. A brazil (Palmeiras) és az argentin (Independiente) már a negyeddöntőben összeszekerült, a zöld-fehérek kettős győzelemmel (2:0, 1:0) jutottak tovább. Az elődöntőben aztán 2:2, 4:1-gyel ejtették ki a kolumbiai Santa Fét.

A Peñarol tizenegye, amely újra megnyerte a Libertadores Kupát (csak a játékosok, állnak, balról): Maidana, Lezcano, Cano, González, Gonçalves, Gaetano. Elöl: Rocha, Spencer, Sasía, Matosas, Joya

A másik ágon a címvédő Peñarol előbb a perui Universitariót (5:0, 0:2), majd a paraguayi Olimpiát (3:1, 2:1) verte ki. A döntőben a címvédő uruguayi gárda a Palmeirasszal találkozott. Roberto Scarone együttese a Centenarióban a remek Alberto Spencer 89. percben szerzett góljával nyert, majd a São Pauló-i visszavágón José Sasía révén már az ötödik percben vezetést szerzett. A Palmeiras hiába kapaszkodott, csak az egyenlítésig jutott. A csereként beállt Nardo találata után azonban többre nem futotta az erejéből.

Libertadores Kupa, 1961

Peñarol–Palmeiras 1:0 (0:0)

Döntő, 1. mérkőzés, 1961. június 4., Montevideo, Estadio Centenario, 64 376 néző. Jv.: José Luis Praddaude (argentin)

Peñarol: Maidana – Cano, W. Martínez – González, Matosas, Aguerre – Cubilla, Ledesma, Spencer, Sasía, Joya

Palmeiras: Waldir – D. Santos, Waldemar, Aldemar Santos – Zequinha, Geraldo da Silva – Julinho Botelho, Humberto Barbosa, Geraldo Scotto, Chinesinho, J. Romeiro

Gólszerző: Spencer (89.)

Palmeiras–Peñarol 1:1 (0:1)

Döntő, 2. mérkőzés, 1961. június 11., São Paulo, Estadio Pacaembu, 50 000 néző. Jv.: José Luis Praddaude (argentin)

Palmeiras: Waldir – D. Santos, Waldemar, Aldemar Santos – Zequinha, Geraldo da Silva – Julinho Botelho (Nílton Santos), Gildo, Geraldo Scotto, Chinesinho, J. Romeiro (Nardo)

Peñarol: Maidana – Cano, W. Martínez – González, Matosas, Aguerre – Cubilla, Ledesma, Spencer, Sasía, Joya

Gólszerzők: Sasía (5.), Nardo (77.)

VILÁGKUPA

Minden a Centenarióban kezdődött

1958 óta folyamatosan felvetődött annak ötlete, hogy Európa és Dél-Amerika legerősebb klubcsapata mérkőzzön meg egymással a világ legjobbja címért. A brazilok szeretik maguknak vindikálni a kezdeményező szerepét, emlegetve, hogy szövetségük akkori elnöke, João Havelange és Jacques Goddet, a párizsi napilap, a *L'Équipe* igazgatója egyik beszélgetésének gyümölcse a Világkupa. Az is tény, hogy a két kontinentális szövetség, az UEFA és a Conmebol is kezdeményezte, hogy a Bajnokcsapatok Európa-kupája és a Libertadores Kupa győztese megmérkőzzön a címért. Alkalmasint 1960 őszén ez volt a döntő. A FIFA a hatvanas években egyáltalán nem pártolta a Világkupa kiírását. (A sorozatot eleinte Európai/Dél-amerikai Kupának, majd Interkontinentális Kupának nevezték. A magyar sajtóban Világkupa lett.) Az első évben már július 3-án találkozott egymással Montevideóban a Peñarol és a Real Madrid. (Ha a Világkupa rendszere nem is hasonlítható a világbajnokságéhoz, mégiscsak futballtörténelmi érdekesség, hogy a montevideói Centenario volt a helyszíne az első világbajnoki döntőnek és Világkupa-döntőnek is.) Az uruguayi 0:0 után a Bernabéuban a

Alfredo Di Stéfano gólja a Peñarol ellen

Real Madrid, elsősorban Puskás Ferenc remek játékával, 5:1-re nyert. A Spanyolországban Panchónak vagy éppen Cañoncito Pumnak nevezett balösszekötő az első nyolc percben két gólt lőtt Luis Maidanának.

Peñarol–Real Madrid 0:0

Világkupa-döntő, 1. mérkőzés, 1960. július 3., Montevideo, Estadio Centenario, 71 872 néző. Játékvezető: José Luis Praddaude (argentin)

Peñarol: Maidana – Pino, W. Martínez – Aguerre, Gonçalves, Salvador – Cubilla, Linazza, Hohberg, Spencer, Borges

Real Madrid: Dominguez – Marquitos, Santamaría, Pachin – Vidal, Zárraga – Del Sol, Canário, Di Stéfano, Puskás, Manolin

Real Madrid– Peñarol 5:1 (4:0)

Világkupa-döntő, 2. mérkőzés, 1960. szeptember 4., Madrid, Bernabéu Stadion, 100 000 néző. Játékvezető: Ken Aston (angol)

Real Madrid: Dominguez – Marquitos, Santamaría, Pachin – Vidal, Zárraga – Del Sol, Herrera, Di Stéfano, Puskás, Gento

Peñarol: Maidana – Pino, W. Martínez – Aguerre, Majewski, Salvador – Cubilla, Linazza, Hohberg, Spencer, Borges

Gólszerzők: Puskás (2., 8.), Di Stéfano (3.), Herrera (40.), Gento (54.), Spencer (80.)

ÁZSIA KUPA

Fölényes dél-koreai diadal

1960 októberében a Koreai Köztársaság (azaz Dél-Korea) adott otthont az ázsiai futball második kontinensbajnokságának. A négyes döntőbe a rendezőkön kívül a három selejtezőzóna győztese, Tajvan (Keleti zóna), Dél-Vietnám (Középső zóna) és Izrael (Nyugati zóna) került. A selejtezőkre 18 csapat nevezett, ám végül nyolc visszalépett. A tornát a dél-koreaiak nagy fölénnyel, három győzelemmel, 9:1-es gólaránnyal nyerték meg, egyébként teltházas, harmincezres publikum előtt. A rendező ország ezzel tulajdonképpen megvédte 1956-os elsőségét, ugyanakkor – bármennyire is meghatározó szerepet játszik a földrész futballjában, a 2018-ast is beleértve a legutóbbi kilenc vb résztvevője volt – az Ázsia Kupán azóta egyszer sem sikerült győznie. Más kérdés, hogy négyszer második és négyszer harmadik lett, egyetlen más országnak sincsen ennyi „dobogós” helyezése.

A kontinensbajnok dél-koreai válogatott küldöttsége

A jugoszlávok Rómában jeget törtek

Az 1960. augusztus 26. és szeptember 10. között Rómában (valamint L' Aquilában, Firenzében, Livornóban, Grossettóban, Pescarában és Nápolyban) rendezett olimpiai futballtornán megtört a jég: az 1948-ban, 1952-ben és 1956-ban is ezüstérmes jugoszláv válogatott megnyerte a döntőt. A tizenhatos mezőnyt négy csoportba osztották, az A-ból a bolgárokkal azonos pontszámmal végző jugoszlávok, a B-ből a brazilokat is megelőző, házigazda olaszok, a C-ből a mindhárom meccsüket megnyerő dánok, s D-ből pedig a magyarok jutottak a legjobb négy közé. Az elődöntőben az északiak folytatták remeklésüket, a magyarok hibáit kihasználva 2:0-ra nyertek, s bejutottak a fináléba. (Pedig kevésen múlt, hogy egyáltalán elindultak, 1960. július 16-án egy nyolcszemélyes kisgép lezuhant az Öresund-szoros közelében. A fedélzeten lévő, edzőmérkőzésre tartó nyolc játékos szörnyethalt. A dán sajtó szerint közülük Per Funch Jensen, Börge Bastholm és Arne Karlsen részt vett volna a római játékokon is. A tragédia miatt a DBU fontolgatta, hogy nem indítja el a csapatot a játékokon, ám végül a részvétel mellett döntött.) Egyik góljukat Harald Nielsen lőtte, aki egy év múlva visszatért Olaszországba, s a Bologna tagjaként kétszer is megnyerte a gólkirályi címet. A másik ágon a jugoszlávok hosszabbításban győzték le a Gianni Riverát, Sandro Salvadorét, Tarcisio Burgnichot és Giovanni Trapattonit is felvonultató fiatal olasz csapatot. A Squadra Azzurra aztán a bronzmérkőzésen is kikapott, 2:1-re a magyaroktól. A finálé egyoldalú találkozót hozott, a „kékek" simán nyertek. A Ljubomir Lovrics által irányított jugoszlávok közül egyedül a kapus, Blagoje Vidinics járt a négy évvel korábbi, melbourne-i olimpián. Tíz játékosuk (Vidinics, Soskics, Juszufi, Nikolics, Perusics, Zsanetics, Galics, Knez, Kosztics és Matus) szerepelt három hónappal korábban, az első kontinensbajnoki négyes döntőre nevezett tizenhetes keretben.

Az olimpiai bajnok jugoszláv csapat

Olimpiai döntő

Jugoszlávia–Dánia 3:1 (2:0)

1960. szeptember 10., Róma, Stadio Flaminio, 23 042 néző. Jv.: Concetto Lo Bello (olasz)

Jugoszlávia: Vidinics – Durkovics, Juszufi, Zsanetics – Perusics, Raganovics – Ankovics, Matus, Galics, Knez, Kosztics

Dánia: From – P. Andersen, P. Jensen, B. Hansen – Hans Nielsen, F. Nielsen – Pedersen, Trolsen, Harald Nielsen, Enoksen, Sörensen

Gólszerzők: Galics (1.), Matus (11.), Kosztics (69.), F. Nielsen (90.)

Bajnokok, kupagyőztesek

SK Rapid

Dukla Praha

Feijenoord

Barcelona

	Ország	Bajnok	Kupagyőztes
EURÓPA	Albánia	Dinamo Tirana*	KF Partizani
	Anglia	Tottenham HFC	Tottenham HFC
	Ausztria	FK Austria	SK Rapid
	Belgium	Standard Liège	–
	Bulgária	CDNA	CDNA
	Ciprus	AC Omonia	–
	Csehszlovákia	Dukla Praha	Dukla Praha
	Dánia	Aarhus GF*	Aarhus GF
	Észak-Írország	Linfield FC	Glenavon
	Feröer-szigetek*	Havnar Bóltfelag	–
	Finnország*	Haka	Haka
	Franciaország	AC Monaco	CS Sedan
	Görögország	Panathinaikosz	Olympiakosz
	Hollandia	Feijenoord	AFC Ajax
	Írország	Drumcondra	St. Patrick's Athletic
	Izland*	ÍA (Akranes)	KR
	Jugoszlávia	FK Partizan	Vardar Szkopje
	Lengyelország *	Ruch Chorzów	–
	Luxemburg	CA Spora	Alliance Dudelange
	Málta	Hibernians	FCFloriana
	NDK*	Vorwärts Berlin	Motor Jena
	NSZK	1. FC Nürnberg	B. Mönchengladbach
	Norvégia	Fredrikstad	Rosenborg BK*
	Olaszország	Juventus	Fiorentina
	Portugália	SL Benfica	Leixões Sport Club
	Románia	CCA Bucureşti	Sticla Arieşul Turda
	Skócia	Rangers FC	Dunfermline Athletic
	Spanyolország	Real Madrid	Atlético Madrid
	Svájc	Servette FC	FC La Chaux-de-Fonds
	Svédország*	IFK Norrköping	–
	Szovjetunió*	Torpedo Moszkva	Torpedo Moszkva
	Törökország	Fenerbahçe SK	–
DÉL-AMERIKA*	Argentína	Independiente	
	Brazília	Palmeiras	
	Rio de Janeiro	America	
	São Paulo	Santos	
	Minas Gerais	Cruzeiro	
	Rio Grande do Sul	Grêmio FBPA	
	Rio–São Paulo torna	Flamengo	
	Bolívia	Jorge Wilstermann	
	Chile	Colo-Colo	
	Ecuador	Barcelona	
	Kolumbia	Santa Fe	
	Paraguay	Olimpia	
	Peru	Universitario	
	Uruguay	Peñarol	
	Venezuela	Portugués	
ÉSZAK- ÉS KÖZÉP-AMERIKA	Egyesült Államok	Philadelphia Ukr.	Philadelphia Ukr.
	Mexikó	CD Guadalajara	Tampic
NEMZETKÖZI KLUBTORNÁK	Bajnokcs. Európa-kupája	SL Benfica	
	Kupagy. Európa-kupája	Fiorentina	
	Vásárvárosok Kupája	AS Roma	
	Közép-európai Kupa	Bologna	
	Libertadores Kupa	Peñarol	
	Világkupa*	Real Madrid	
VÁLOGATOTTAK TORNÁI	Olimpiai torna	Jugoszlávia	
	Ázsia Kupa	Dél-Korea	
	Brit válogatottak tornája	Anglia	

* naptári éves lebonyolítási rend

Ramsey csodát tett az Ipswich Town csapatával

- ***Greaves nem bírt Roccóval, visszamenekült Londonba***
- ***A Real Madrid csak egyetlen félidőt rontott el***
- ***Először taroltak az ukrán klubok a szovjet labdarúgásban***

Az AC Milan életében új korszak kezdődött 1961 júniusában, a Nîmes Olympique elleni Barátság Kupa (Coppa dell'Amicizia) mérkőzésekkel. A csapat ugyan egyetlen gólt sem rúgott – a San Siróban elért 0:0 után 2:0-ra kikapott Franciaországban –, de mégis „nyert": a hatvanas évek sikerkorszakának főszereplője, a trieszti Nereo Rocco vette át a szakmai munka irányítását. Az 1961–1962-es idénynek még úgy vágtak neki a piros-feketék, hogy menedzserként (sportigazgatóként) Giuseppe „Gipo" Viani, edzőként Nereo Rocco, pályaedzőként pedig a visszavonult Nils Liedholm segítette a több nagyhírű játékossal is megerősített keretet. A Milannál a legnagyobb reményeket az angol gólkirály, Jimmy Greaves érkezéséhez fűzték, annak ellenére, hogy a csatár már azelőtt érvényteleníteni akarta a szerződését, mielőtt Lombardiába érkezett volna. Gipo Viani erről hallani sem akart, hiszen a Greaves, Altafini kettősben látta azt a duót, amelynek segítségével a Milan visszafoglalhatja az olasz trónt. Greaves már az első felkészülési meccsen, a bombaerős Botafogo ellen gólt lőtt, sőt, október végéig tíz baj-

Az AC Milan bajnokcsapata. Állnak, balról: Gipo Viani sportigazgató, Maldini, Dino Sani, Altafini, Rivera, Barison, Nereo Rocco vezetőedző. Elöl: Danova, Trapattoni, David, Ghezzi, Salvadore, Radice

noki mérkőzésen nyolc gólt szerezve John Charles hajdani olaszországi berobbanását idézte, de folyamatosan rosszul érezte magát. Különösen Nereo Roccóval mérgesedett el a kapcsolata, aki rendkívüli fegyelmet követelt a pályán és a pályán kívül. A piros-feketék az első két fordulóban megverték az L. R. Vicenzát és a Cataniát, majd döntetlent játszottak Palermóban, csak nagy nehezen gyűrték le 4:3-ra a mezőny leggyengébb tagját, az Udinesét, aztán kikaptak Bolognában. Így várták a középcsapatnak számító Sampdoria elleni hazai meccset. A Milan kikapott 3:2-re, s emiatt Greaves lett a bűnbak. Roccónak nem tetszett, hogy játékosa – miután a Sampdoria egyik játékosa arcon köpte – indulatból felrúgta ellenfelét a kapujuk közelében. A vendégek gólt lőttek a szabadrúgásból. Az edző ezt nem bocsátotta meg, pedig Jimmy Greaves lőtte az „ördögök" mindkét gólját. Az angol egy hónapon át még játszott, gólt rúgott az Inter elleni derbin, majd az AS Roma ellen is, de aztán megállapodott Vianival és Roccóval a hazatéréséről. A Milan, bármilyen hihetetlen, nem járt rosszul anyagilag. Nyolcvanezer fontot adott a nyáron Greavesért, illetve a játékosnak 15 000 font aláírási pénzt. Egy pennyt sem bukott, mivel decemberben a Tottenham Hotspur 99 999 fontért megvette a csatárt. Adott volna plusz még egy fontot is, de a menedzser, Bill Nicholson nem akarta, hogy az új szerzemény vállára vegye „az első százezer fontos játékos" terhét. A Milan lépett, s leigazolta Jimmy Greaves helyére (egyébként részben a 22 góljával a firenzei Milanival holtversenyben a gólkirályi címet elnyerő José Altafini javaslatára) az 1958-ban a brazilokkal ugyancsak világbajnok Dino Sanit, aki aztán három idényen át játszott piros-feketében.

Jimmy Greaves hamar elhagyta a Milant

A Milannak idő kellett, hogy megszokja Roccót, de megérte. A bajnokság első felét még az Internazionale, a Bologna és a Fiorentina mögött a negyedik helyen záró gárda, amely öt ponttal maradt le a városi riválisa mögött, tavaszra megtáltosodott. Mindössze kétszer botlott (kikapott az Intertől a San Siróban, s váratlanul pontot vesztett a végül kieső Lecco pályáján), a további tizenöt mérkőzését megnyerte. A megszerezhető 34 pontból harmincegyet begyűjtött. Nagy fölénnyel, Helenio Herrera fekete-kékjei előtt öt, a Hidegkuti Nándor által dirigált, firenzei „violák" előtt hétpontos előnnyel végzett az élen. Nereo Rocco a Giorgio Ghezzi (27) – Mario David (30), Cesare Maldini (34), Sandro Salvadore (30) – Giovanni Trapattoni (32), Gigi Radice (28) – Giancarlo Danova (17), Dino Sani (20), José Altafini (33), Gianni Rivera (27), Paolo Barison (22) alaptizeneggyel nyerte meg a Milan történetének nyolcadik bajnoki címét. Sokat játszott még Gino Pivatelli (16), Ambrogio Pelagalli (14) és október végéig Greaves (10) is. Epizodistának számított Oliviero Conti (9), a korábbi csapatkapitány, a veterán Francesco Zagatti (8), valamint Mario Liberalato (7), Mario Trebbi (5), Giovanni Lodetti (1) és a négy bajnoki mérkőzésen szerepelt, már a 36. évében járó uruguayi Alcides Ghiggia, aki a keret harmadik dél-amerikai világbajnoka volt.

Az Olasz Kupát nagy meglepetésre az abban az idényben a Serie B-ben szereplő Napoli szerezte meg. Addig csak a kaotikus, „két szövetséges" 1921–1922-es szezonban, a Vado nyerte meg nem az élvonalba tartozó klubként ezt a trófeát, azóta sem tudta másodosztályú gárda elhódítani a serleget. A nápolyiak a döntőben a SPAL-t győzték le 2:1-re.

Caffé Herrera

Sandro és Ferruccio Mazzola

A The Sunday Times Illustrated History of Football *című könyve az 1961–1962-es idény történeteit felelevenítve utalt arra, hogy az Inter angol válogatott csatárát, Gerry Hitchenst az Olasz Labdarúgó-szövetség, a FIGC vizsgálata a Palermo elleni mérkőzés után doppingvétségen érte. A chilei világbajnokságról szóló összeállításunkban mi is idézzük, hogy a Mundialon is téma volt az Inter doppingügye. Bizonyosság azóta sincsen, csak szóbeszéd. Hitchens annak idején ártatlannak vallotta magát, s ez könnyen elképzelhető, ha a játékosok a szokásos kávéjukba kaptak pirulákat. Helenio Herrera lánya, Luna azt írta, hogy az apja a lelki doppingban hitt, s nem tett semmiféle illegálisat. Ugyanakkor azt is megemlítette, hogy a Mágus nagy jelentőséget tulajdonított az aszpirinnak, ami egyetlen tiltó listán sem szerepelt, ugyanakkor megszüntette a kisebb fájdalmakat, és stimulálta az agyat. Ezekből rendszeresen adott a játékosoknak. (Még azt is hozzátette, talán azért, hogy egy konkrétummal is szolgáljon, hogy apja nem az Olaszországban kapható, 50 mg-os dózist használta, az túl sok lett volna, Angliából vagy az Egyesült Államokból szerzett be 30 mg-os adagokat.) Ugyanakkor a 2013-ban nem túl idősen, 68 évesen elhunyt Ferruccio Mazzola, a gárda egyik legnagyobb sztárjának, Sandro Mazzolának a testvére, aki alig-alig fért be a csapatba, önéletrajzi könyvében nyíltan doppingolással vádolta az edzőt.*

„Herrera pasztillákat adott nekünk, amelyeket a nyelvünk alá kellett tenni. Először a tartalékjátékosokon próbálta ki, s csak utána az első csapat tagjain. Sandro, a bátyám azt tanácsolta, hogy ha nem akarom beszedni őket, egyszerűen rohanjak ki utána a WC-be, s köpjem ki. Később Herrera kiszúrta ezt, s változtatott. Belekevertette a kávékba. Attól kezdve a Caffé Herrera mindennapos lett az Internél." Sandro, aki az akkori Inter ikonikus futballistája volt, cseppet sem értett egyet Ferruccio kinyilatkoztatásával – ezt maga az ifjabb Mazzola tárta a nyilvánosság elé: „Pontosan nem tudom, mi volt azokban a tablettákban, de szerintem amfetaminszármazék. Egy ilyen Caffé Herrera után, az 1967-es Como–Inter meccs előtt, három napon keresztül szenvedtem, hallucinációim voltak. Manapság mindenki tagad, még Sandro is. Amióta eldöntöttem, hogy kitálalok, nem beszélünk egymással. Szerinte a szennyest otthon kell kimosni. Ezzel szemben én azt gondolom, helyes beszélni, például azon korábbi játékostársaim tiszteletére is, akik súlyos betegek lettek, netán már elhunytak."

Ferruccio Mazzola összeállított egy szörnyű listát: „Az első Armando Picchi volt, a csapatkapitány. Csupán 36 évesen, rákban halt meg. Marcello Giusti, aki a tartalékcsapatban játszott, ugyancsak rákban halt meg a kilencvenes évek végén. Carlo Tagnin, aki mindig bevette a pirulákat, mert nem volt elég jó ahhoz, hogy ellenkezni merjen, csontrákban hunyt el, 2000-ben."

És sorolt még neveket: Mauro Bicicli, Ferdinando Miniussi, Pino Longoni… A fekete-kékek korábbi sztárjátékosai egytől egyig tagadták, hogy 1960 és 1968 között, ameddig Helenio Herrera irányította az Intert, bárki is a dopping fegyverét használta volna.

Az Ipswich Town játékosai. A nagy képen: Horace Millward. A kis képeken (felül, balról): Ted Phillips, Ray Crawford, John Elsworthy, Ken Malcolm. Alul: Neil Myles és Jimmy Leadbetter

Angliában egy évvel azt követően, hogy a Tottenham Hotspur – a XX. században addig példátlan bravúrt elérve – megnyerte a bajnokságot és az FA-kupát is, még nagyobb meglepetés született. Az egykori Spurs-fedezet, Alf Ramsey az 1955-ös visszavonulása és 1963-as szövetségi kapitányi kinevezése között nyolc éven át egyetlen csapatot irányított: az Ipswich Townt. A „kékek" akkor csúsztak vissza a harmadik osztály déli csoportjába, amikor a korábbi válogatott, az Évszázad mérkőzésén is szerepelt egykori jobbhátvéd átvette a csapatot. A második évben visszajutottak a Division 2-be, majd az 1960–1961-es idényben, az előző évihez képest tíz helyet előre ugorva, azt is megnyerték. Egyetlen erősítéssel (Doug Moran érkezett 12 000 fontért a skót Falkirktől),szinte ugyanazzal a gárdával egy évvel később, újoncként Anglia bajnokai is lettek. Az Ipswich rosszul kezdte a szezont, az első három meccsen mindössze egy pontot szerzett. Ám utána hirtelen kiderült, működik a Ramsey által kitalált rendszer, a két gólképes csatárt, Ray Crawfordot (a bajnokság társgólkirályát) és Ted Philipset kiválóan szolgálta ki a szinte a középpályára visszavont két szélső, Ray Stephenson és Jimmy Leadbetter. (Ramsey később ezt alkalmazta a válogatottnál is, Alan Ball-lal és Martin Petersszel.) A csapat három ponttal előzte meg a Burnley-t és néggyel a címvédő Tottenham Hotspurt. Az Ipswich a XX. század második angol bajnokcsapata lett, amely az előző szezonban a második ligát nyerte meg. Az alakulat menedzsere, Alf Ramsey az elől, a Spurs sikereiben is kulcsszerepet játszott, jobbhátvédként.

Bill Nicholson legénysége az FA megnyerésével, illetve megvédésével vigasztalódott. Márciusban még esélye volt a triplázásra is, jól állt a bajnokságban, s versenyben volt a Bajnokcsapatok Európa-kupájában is – utóbbiban végül a Benfica ellen bukott el, a decemberben visszatért Jimmy Greaves szerint elsősorban azért, mert a svájci bíró, Daniel Mellet megverette őket. Az FA-kupa-döntőben a bajnoki ezüstérmes Burnley és a harmadik Tottenham

Gólt szerzett az Ipswich! Még egy néző is beszaladt a pályára ünnepelni

csatája szoros meccset ígért, de valójában nem volt az. A Spurs 3:1-re nyert. Jimmy Greaves, aki az Aston Villa elleni elődöntő kivételével minden, a döntőig lejátszott mérkőzésen ért el gólt, a finálé harmadik percében megszerezte a vezetést. A második félidő elején Jimmy Robson, a Burnley játékosa belőtte a Wembley-ben játszott FA-kupa-döntők századik gólját, de Bobby Smith egy perccel később ismét vezetéshez juttatta az észak-londoniakat. Smith 1961-ben is gólt szerzett a döntőben, utána negyven évig senkinek sem sikerült két egymást követő FA-kupa-finálében a kapuba találni. (2001-ben és 2002-ben Freddie Ljungberg, az Arsenal középpályása volt a következő.) A harmadik Tottenham-találat már csupán növelte a különbséget: Danny Blanchflower büntetője alakította ki a végeredményt. Nagy bravúrnak számított a címvédés, a Tottenham a XX. század mindössze második csapata lett az 1951-es, 1952-es Newcastle United után, amely két egymást követő évben felemelhette az FA-kupát.

Danny Blanchflower újra felemelhette az FA-kupát

Skóciában Bob Shankly, akinek négy testvére közül az egyik, három évvel fiatalabb öccse, Bill a Liverpool élén később a világ legsikeresebb menedzserei közé emelkedett, a Dundee FC együttesét a bajnoki címre vezetve élete legnagyobb sikerét érte el. (Mi több a Dee-nek becézett klubnak is ez volt története legnagyobb diadala.) A csapat három ponttal előzte meg a Rangers FC-t, játékosai közül a legjobb, Alan Gilzean később a Tottenhammel ért el sikereket. Gordon Smith, a jobbszélső egészen különleges futballista volt. Az egyetlen, aki három különböző csapattal is – ráadásul nem az Old Firm klubjaival, tehát a Celtickel és a Rangersszel, hanem a Hiberniannel, a Heartsszal, majd a Dundee-val – megnyerte a skót bajnokságot. A Hibsszel nyert három arany (1948,

1951, 1952) idején volt pályafutása csúcspontján, 1951-ben még az Év játékosának is megválasztották. 1960-ban 36 évesen győzött a másik edinburgh-i klubbal, majd 38 évesen a Dundee-val.

Észak-Írországban a Linfield különleges idényt zárt, a legkülönlegesebbet a negyven évvel azelőtti, 1921–1922-es, hét trófeával zárt szezon óta. Újra hét serleget nyert el:, a bajnoknak járót, az Ír Kupát, a County Antrim Shieldet, a Gold Cupot, a City Cupot, a North-South Cupot és az Ulster Cupot.

Portugáliában a Benfica túlságosan is a nemzetközi szereplésre fókuszált, bár otthon veretlen maradt, a rossz idegenbeli mérlege miatt elbukta a bajnoki versenyfutást a Sportinggal és az FC Portóval. Az Augusto, Eusébio, Águas, Coluna, Cavém csatársor, amelybe esetenként Santana vagy Simões szállt be, megtette a magáét, minden riválisötösénél több gólt szerzett. A védelem ugyanakkor meglepően törékenynek bizonyult, több gólt kapott, mint a Sportingé és a Portóé együttvéve. A Portugál Kupában a Benfica nem hibázott: a Portót is kiejtve menetelt végig. Eusébio az elődöntő és a döntő összesen három mérkőzésén hét gólt szerzett. A július elsejei, a Setúbal elleni (3:1) végjátékban már Fernando Caiado ült a kispadon, addigra Guttmann Béla összeveszett az új elnökkel, a Maurício Vieira de Britót követő Fezas Vitallal.

Spanyolországban az ötszörös BEK-győztes gárdához képest alaposan átalakult a Real Madrid, de még mindig a Di Stéfano, Puskás, Gento trióra alapozta eredményességét. Egyetlen félidő (a BEK-döntő második játékrésze) kivételével tökéletes szezont zárt. Az 1961–1962-es idény, a hazai eredményeket tekintve történelmiként vonult be a klub históriájába: először duplázott, megnyerve a bajnokságot és a Copa del Generalísimót. A bajnokságban nyolc győzelemmel kezdett, egyetlen fordulóban sem volt előtte pontelőnnyel egyetlen riválisa sem. Miguel Muñoz a Real Sociedadtól érkezett, rutinos, már hétéves élvonalbeli tapasztalattal rendelkező José Araquistáinra (25 mérkőzés) bízta a háló őrzését, háttérbe szorítva a két harmincon túli riválist, José Vicentét (3) és az idény vége előtt Argentínába hazatért és a River Plate-hez igazolt Rogelio Dominguezt (2). A védősorban az „öreg” José Santamaría (26) és a nála egy évtizeddel fiatalabb, a Racing Santandertől vett Vicente Miera (25) szinte végigjátszotta az idényt, Isidro Sánchez (17) és Pedro Casado (17) váltotta egymást jobbhátvédben. Játszott még Marquitos (5) és Zárraga (2) is. A fedezetsorban Pachín (26) helye megkérdőjelezhetetlen volt, a jobb oldalon néhányszor Isidro, máskor

A Real Madrid bajnokcsapata. Állnak, balról: Vicente, Marquitos, Santamaría, Casado, Vidal, Pachín. Elöl: Canario, Del Sol, Di Stéfano, Puskás, Gento

Vidal (9), Antonio Ruiz (10), vagy Felo (7) futballozott. A csatársorban Di Stéfano és a 20 gólt szerző Puskás egyaránt 23, Paco Gento 26 meccsen játszott. A jobbszélen a Barcelonától érkezett Justo Tejada (24) jobbösszekötőben Luis Del Sol (26) alkotott pazar kettőst. Del Sol szenzációsan teljesített, de az idény után búcsúzott. Az *AS* könyve, a *30 ligas blancas* egy éppen annyira meglepő, mint amennyire egyértelmű mondattal magyarázza meg a miértet: „Eladták Torinóba, hogy enyhítsék a fehérek anyagi problémáit". Nyolc évet töltött a Juventusnál, amely 350 millió lírát fizetett érte. Ő lett a „zebrák" első spanyol játékosa. Ötükön kívül játszott még a csatársorban Pepillo (5), a brazil Canario (4), Bueno (4) és Paco Gento öccse, Antonio (Gento III, 3), akinek ez volt az egyetlen szezonja a királyi klubban.

Del Sol nagyszerűen játszott az egész idényben

Alfredo Di Stéfano 1953 őszi bemutatkozása és 1964 tavasza között, tizenegy idény alatt, mindössze kétszer fordult elő, hogy ő vagy Puskás Ferenc nem volt legalább holtversenyben a góllövőlista élén. 1955-ben Juan Arza, 1962-ben pedig Juan Seminario végzett ott. Utóbbi, az El Locónak, Bolondnak becézett perui 1959 májusában három gólt rúgott az angoloknak Limában, egyből ismert lett Európában is, megvette a portugál Sporting CP. Két év után a Zaragozához került, első spanyolországi idényében megnyerte a Pichichi-díjat. 1967-ig tartott pályafutása zenitje, játszott a Fiorentinában, majd a Barcelonában is.

Puskás Ferenc kapura lő

Franciaországban a Stade de Reims nyerte meg a bajnokságot, történetében hatodszor, s eddig utoljára. Nagyon szoros volt a befutó, a Racing Paris a győztessel azonos pontszámmal végzett, a Nîmes eggyel kevesebbel. Az első és a második gólarányában pusztán 18 ezred különbség volt. A reimsieknél Dominique Colona személyében kiváló kapus védett, s pazar volt a fedezet- és a csatársor az idény után a Real Madridhoz igazoló Lucien Mullerrel, valamint Raymond Kopával és Jean Vincent-nal, igaz, két korábbi csillag, Just Fontaine és Léon Glovacki már csak keveset játszott. Ott volt ellenben helyettük a 23 gólos marokkói Hassan Akesbi, akinél több gólt a riválisok támadói közül is csupán egy másik afrikai származású futballista, a Montpellier elefántcsontparti csatára, Sékou Touré szerzett. Akesbi, aki az idény előtt érkezett Reimsbe

A Stade de Reims bajnokcsapata. Hátul, balról: Batteux edző, Wendling, Dantheny, Siatka, Colonna és az erőnléti edző. Középen: Muller, Moreau, Vincent, Rodzik. Elöl: Glovacki, Soltys, Akesbi, Kopa, Piantoni, Sauvage, Azhar

A Saint-Étienne játékosai ünneplik a kupagyőzelmet. Balról, zöld mezben: Herbin, Tylinski, Domingo, Liron, Cassado

a riválisa Nîmes Olympique-tól, elképesztően jó futballista volt. A francia élvonalban 293 mérkőzésen 173 gólt lőtt. Több találatot ért el, mint Just Fontaine, Jean-Pierre Papin vagy Michel Platini. A Division 1 örökranglistáján a külföldiek közül csak két argentin, Delio Onnis és Carlos Bianchi, valamint a svéd Gunnar Andersson előzi meg, mindmáig a tizenegyedik. Albert Batteux edzőnél a Colonna (27) – Wendling (35), Siatka (34), Rodzik (38) – Muller (32), Vincent (37) – Moreau (24), Kopa (30), Akesbi (36), Piantoni (18), Sauvage (24) összetétel játszotta a legtöbbet. A Francia Kupát a bajnokságban csak vergődő, sőt kieső AS Saint-Étienne nyerte meg, Jean-Claude Baulu a 86. percben szerzett találatával 1:0-ra verve a Nancyt. A korábbi válogatott kapus, Claude Abbes és az előtte játszó védelem a kupasorozatban egyetlen gólt kapott.

Az 1. FC Köln bajnokcsapata. Középen az edző, a horvát Zlatko Čajkovski

A Német Szövetségi Köztársaságban az 1. FC Köln az 1960-as, elbukott bajnoki döntő után 1962-ben már megnyerte a finálét, addigi története legnagyobb sikerét elérve. A jugoszláv válogatottal kétszeres olimpiai ezüstérmes horvát Zlatko Čajkovski 1961 őszén került vissza Kölnbe, ahol 1955 és 1958 között játszott is. Az első idényében bajnoki címre vezette a „kecskés" klubot, amelyben két világklasszis futballozott: a középhátvéd Karl-Heinz Schnellinger és az ezúttal balösszekötőt játszó Hans Schäfer. A Max Morlock köré épített Nürnberget 4:0-ra verő piros-fehérek a döntőben a Fritz Ewert – Fritz Pott, Karl-Heinz Schnellinger, Matthias Hemmersbach – Leo Wilden, Hans Sturm – Karl-Heinz Thielen, Ernst-Günter Habig, Christian Müller, Hans Schäfer, Christian Breuer tizeneggyel léptek pályára.

A Szovjetunióban az ottani klubfutball történetében először gyűjtötte be a bajnoki aranyat és a kupát is egy-egy ukrán csapat. Még pontosabban: a bajnokságban először nyert nem moszkvai alakulat. A Dinamo Kijev 1960-ban második lett a Torpedo mögött, így nem jelentett nagy szenzációt az elsősége. A csapatot a hadsereg központi klubjának egykori ötszörös bajnok játékosa, Vjacseszlav Szolovjev irányította. Az alaptizenegyből (Oleg Makarov – Nyikolaj Kolcov, Vlagyimir Scsegolkov, Anatolij Szucskov vagy Vlagyimir Anufrijenko – Jurij Vojnov, Szabó József – Oleg Bazilevics, Viktor Szerebrjanyikov, Viktor Kanyevszkij vagy Valerij Trojanovszkij, Andrej Biba, Valerij Lobanovszkij) különösen a fedezetpár, valamint a csatársor jobb- és balszárnya volt elsőrangú. Függetlenül attól, hogy 1961 végén Ukrajnában a veterán kapus, Makarov kapta az Év játékosának járó díjat. Érdekes, hogy a fővárosiak szó szerint nem

A Dinamo Kijev 1961-ben szerezte meg története első szovjet bajnoki címét. Állnak, balról: Szolovjev edző, Biba, Bazilevics, Turjancsik, Kanyevszkij, Makarov, Szucskov, Lobanovszkij, Vojnov, Anufrijenko. Elöl: Scsegolkov, Trojanovszkij, Szabó, Kolcov, Szerebrjanyikov, Scserbakov

Jurij Vojnov, a kijeviek egyik kulcsembere

igazán díjazták a kijevi sikereket. A hagyományos 33-as listán a posztelsőkből összeállított Év csapatába (Lev Jasin – Eduard Dubinszkij, Anatolij Maszljonkin, Givi Csoheli – Valerij Voronyin, Igor Netto – Szlava Metreveli, Valentyin Ivanov, Viktor Ponyegyelnyik, Alekszej Mamikin, Mihail Meszhi) kizárólag moszkvai és tbiliszi játékosok kerültek. A Szovjetunió kupájának huszadik kiírását a Sahtyor Sztalino (mai nevén Donyeck) nyerte meg, 3:1-re legyőzve az előző évi nyertes Torpedót.

Argentínában a Racing vitte el a bajnoknak járó serleget, a legtöbb gólt szerezve, hétpontos, nagy előnnyel. Saúl Ongaro az Osvaldo Jorge Negri – Norberto Anido, Juan Carlos Mesías, Roberto Blanco – Anacleto Peano, Federico Sacchi – Oreste Osmar Corbatta, Juan José Pizzuti, Juan Carlos Oleniak, Rubén Héctor Sosa, Raúl Oscar Belén alaptizeneggyel szerezte meg a klubtörténet tizennegyedik, de 1951 óta mindössze a második bajnoki címét.

Brazília és egyben Dél-Amerika legjobb csapata a Santos (Gilmar – Lima, Mauro, Calvet, Dalmo – Mengalvio, Zito – Dorval, Coutinho, Pelé, Pepe) volt. Az az alakulat, amely megnyerte São Paulo bajnokságát, a tulajdonképpeni brazil bajnokságot, vagyis a Taça do Brasilt, valamint a Libertadores Kupát.

Totókupa: egy üzletember edző nagy ötlete

A nyári totókupák ötlete a svéd Malmö FF elnökétől, Eric Perssontól, a FIFA akkori megbízott elnökétől – s a svájci sporttotó vállalat vezetőjétől –, Ernst Thommentől, valamint a kiváló edzőtől, **Karl Rappan**tól származott. Utóbbi nemcsak remek szakember, hanem elsőrangú üzletember is volt. Még a svájci világbajnokság előtt jó barátjával, a Servette akkori elnökével, Clément Piazzalungával alapított egy Firma Mercury nevű céget, amely 50 000 svájci frankért megvásárolta a hivatalos vb-film jogait, majd aztán jelentős nyereséggel továbbértékesítette egy müncheni cégnek eladva. Rappan – az angol típusú menedzserek kontinentális előfutáraként – aktuális állomáshelyein kivette a részét a játékosok fizetéséről és az átigazolásokról szóló tárgyalásokból. Mindezek mellett Genfben egy éttermet, Salzburg közelében, a Wolfgangssee tónál pedig egy szállodát vezetett. 1961-ben, aktív közreműködése elismeréseként is, a „köznyelvben" róla nevezték el az akkor létrehozott nyári totókupát, hivatalosan Nemzetközi Labdarúgó-kupát (IFC). A Rappan Kupa elnevezés újszerű volt: azóta sem fordult elő, hogy egy szinte a teljes Európát átfogó nemzetközi futballtornát gyakorló edzőről nevezzenek el. Thommen 1932 óta vett részt a svájci futballfogadások szervezésében és lebonyolításában, 1938-tól közel három évtizeden át, egészen a haláláig vezette a céget. Az első időszakban azok a csapatok vettek részt a nyári totókupában, amelyek nem jutottak ki a három nagy európai sorozatra, a BEK-re, a KEK-re vagy a VVK-ra. Az UEFA eleinte nem támogatta a nyári kupát, de nem is tiltotta. Az első kiírásba már 32 egyesület nevezett (Ausztria, Csehszlovákia, az NDK, Hollandia, Svédország és Svájc négy-négy, Lengyelország két, az NSZK hat csapatot adott), ami azért is meglepő, mert a fentebb említett három szériának egyikének a rajtjánál sem tolakodott ennyi résztvevő. Az első kiírást az Ajax nyerte, a döntőben a Feijenoordot legyőzve. A nyári totókupa hőskora 1967-ig tartott, utána területi alapon, csak a csoportgyőzelemig játszottak a csapatok. 1969-ben, valamint 1971 és 1994 között nem területi alapon, de ugyancsak a csoportmeccsekkel zárva rendezték. 1995-től az UEFA vette át a szervezést, attól kezdve ismét avattak győztest, egészen 2005-ig. 2006 és 2008 között a csoportgyőztesek átkerültek az UEFA-kupa selejtezőjébe, s az ott a legjobb eredményt elérő csapatot emelték ki győztesnek.

AZ ÉV CSAPATA

A „sasok” repültek a legmagasabbra

Kinek köszönhető, hogy a Benfica egy legjobb esetben is közepes, még Portugáliában is „csak” a nagy hármas egyikeként létező csapatból a hatvanas évek elejére Európa legjobbja lett? Alapesetben felsorolhatnánk a kulcsjátékosokat, az élen Mário Colunával, José Águassal, sőt a tizenévesen a világklasszisok közé robbant Eusébióval. S nyilvánvalóan emlegethetnénk Guttmann Béla nevét, aki talán éppen az ötvenes évek közepén kezdődött tíz esztendőben ért fel szakmai munkájának a csúcsára. De talán nem tévedés megemlékezni egy szinte teljesen ismeretlen név gazdájáról, bizonyos Joaquim Ferreira Bogalhóról. A XIX. század legvégén, 1899.

AZ EDZŐ

Guttmann Béla átka még ma is hat

Guttmann Béla 1899. január 27-én született Budapesten (a magyar futballról szóló ötkötetesünkben ez az adat, rossz források alapján, hibásan szerepel, Szegedi Péter *az anyakönyvi kivonattal megerősített információja alapján pontosítunk), pályafutása során, Magyarországon kívül, bajnoki címet nyert Olaszországban, Uruguayban, São Paulo államban és persze Portugáliában is. Utóbbit a Portóval és a Benficával egyaránt. Ám legnagyobb nemzetközi sikereit a „sasokkal” érte el. 1959. szeptember 20-án irányította először a Benficát a portugál bajnokságban, 1966. május elsején pedig utoljára. Két periódusban dolgozott velük, 1959 és 1962 között, majd az 1965–1966-os idényben. A piros-fehérekkel vívott 162 meccsén 113 győzelmet aratott, 27 döntetlen és csupán 22 vereség mellett. Öt fontos titulust nyert a csapattal, kétszer hódította el a Bajnokcsapatok Európa-kupáját, kétszer a bajnokságot és egyszer az országos kupát. Mielőtt másodszor leszerződött a Benficához, elmondta anyagi igényeit: „Szezononkénti kétmillió escudo, egy szép ház Lisszabon valamelyik elővárosában, egy autó sofőrrel, s egy fizetett, ausztráliai nyaralás.” A portugálok levegőt alig kaptak. Ám Guttmann nem volt szívbajos: „Amikor ötvenkilencben a klubhoz kerültem, a Benfica 2500 dollárt kapott egy fellépésért. Most harmincezret, s úgy gondolom, ebben az én sikereimnek, az én munkámnak is része van. Ezért reális az igényem” – mondta. Igaza volt, de a régi sikereket már nem tudta megismételni. Amikor először elhagyta a Benficát, egy indulatokkal teli vita után rácsapta az ajtót az egyesület vezéreire, s közölte, ez a klub nélküle száz évig nem fog nemzetközi kupagyőzelmet aratni. A Benfica azóta nyolc nemzetközi finálében játszott, s egyet sem tudott megnyerni… Guttmann Béla 1981. augusztus 28-án hunyt el Bécsben, emlékét – egyebek mellett – szobor őrzi ma az Estádio da Luzban.*

A Benfica nagyszerű tizenegye. Állnak, balról: Fernando Cruz, Ângelo, Mário João, Cavém, Germano. Costa Pereira. Elöl: José Augusto, Eusébio, Águas, Coluna, Simões

december 11-én született jeles férfiú gyerekkorától kezdve imádta a futballt (14 évesen lépett be a Benfica pártoló tagjainak sorába, övé volt a 801-es számú tagkönyv), szerette is játszani, noha egyáltalán nem volt ügyes. Kapusként soha nem jutott a harmadik csapatnál előrébb. Habár mindig rajongott az egyesületért, igazán fontos szerepbe csak 1952. március 15-én került, amikor megválasztották a klub elnökének. Három nagyon lényeges lépésével alapozta meg a későbbi sikereket: ő kezdeményezte az új stadion, az eredeti Estádio da Luz építését, amelyet hihetetlenül gyorsan, másfél év alat felhúztak, majd 1954. december elsején, az FC Porto elleni rangadóval át is adtak. Még ennél is fontosabb, hogy ő szerződtette a klubhoz az első brazil edzőt Otto Glória személyében, ami aztán telitalálatnak bizonyult. Nem kevésbé jelentős az a döntés, amellyel az 1954–1955-ös idény rajtja előtt, már Glória kezdeményezésére, az afrikai területekről igazoltak tehetséges játékosokat. Így került a Benficához Costa Pereira és Mário Coluna Mozambikból, illetve Joaquim Santana és José Águas Angolából. Bogalhót az akkor 48 éves (1919. március 6-án Angolában született) Maurício Vieira de Brito váltotta. Tovább folytatta az elődje által megkezdett munkát, az ő érájában lett a Benfica igazi európai nagycsapat. Egyetlen, ötéves ciklust töltött a klub élén, 1962 áprilisában, az amszterdami BEK-döntő előtt egy hónappal átadta a helyét. A mű készen állt.

Az SL Benfica alaptizenegye az 1961–1962-es idényben

Alberto da COSTA PEREIRA: A mozambiki Nacalában született 1929. december 22-én. Majdnem 25 éves koráig otthon, Afrikában sportolt (a futball mellett kosárlabdázott és atlétizált), a Sporting Lourenço Marques, az Instituto Portugal, a Mocidade Portuguesa, majd a Ferroviário Lourenço Marques kapusa volt. 1954-ben, Otto Glória érájában az Afrikából hozott új generáció egyik tagjaként mutatkozott be a Benficában, 1967 márciusáig 358 hivatalos meccsen védett. Hétszeres bajnok, négyszeres országos kupagyőztes és

kétszeres BEK-győztes volt. A portugál válogatottban (1955–1965) 22 mérkőzésen lépett pályára. 1990. október 25-én hunyt el Lisszabonban.

MÁRIO JOÃO Sousa Alves: 1935. június 6-án Barreiróban született, a helyi CUF-ban futballozott 1955-ig, majd hét szezont töltött a Benficában. Az első csapatban 1958. február 2-án debütált, 1962 júliusában búcsúzott, visszatért a CUF, a Companhia União Fabril nevű vegyiüzem alakulatához. A lisszaboni „sasokkal" három bajnoki címet, három országos kupát és két BEK-et nyert, 89 hivatalos mérkőzésen négy gólt ért el. Háromszor játszott a portugál válogatottban (1960–1964).

GERMANO Luis do Figueiredo: 1932. december 23-án született Lisszabonban, közelebbről Alcântarában, az Atlético CP-ben futballozott 1947 és 1960 között. Huszonnyolc évesen, Guttmann Béla hívására került a Benficához, amelyben 1967. január 18-ig 131 meccsen hat gólt szerzett. A két BEK-győzelem mellett négy bajnoki sikernek és két kupagyőzelemnek volt részese. Az 1965-ös (elveszített) BEK-döntőben 33 percen át védett Costa Pereira sérülése után. Az 1967 tavaszán rövid időre átkerült a Salgueirosba. A portugál válogatottban (1953–1966) 24 találkozón lépett pályára, vb-bronzérmes. 2004. július 14-én hunyt el Linda-a-Velhában.

ÂNGELO Gaspar Martins Pereira: 1930. április 19-én született Portóban. A helyi Academicában kezdett játszani, majd egy ottani tehetségkutató átvitte volna az FC Portóhoz, de emiatt Ângelót rövid időre eltiltották. Húszévesen, a katonaság alatt került a Benficához, amelyben 1952. november 9. és 1965. május 8. között. 285 hivatalos mérkőzésen négy gólt szerzett balhátvédként. Két BEK-győzelme mellett hétszeres bajnok és hatszoros kupagyőztes lett. A válogatottban (1953–1962) húsz mérkőzésen szerepelt.

Domiciano Barrocal Gomes CAVÉM: 1932. december 21-én született Vila Real de Santo Antónióban, posztjáról mindent elmond a Benfica kiváló történeti könyve: todas menos guarda-redes, azaz minden a kapus kivételével. A Celeiro, majd a Lusitano de Vila Real de Santo António, aztán 1953 és 1955 között a Covilhã játékosa volt, 1955. december 4-én debütált a Benficában, majd 14 idénnyel később, 1968. szeptember 22-én búcsúzott. A két BEK-győzelem mellett kilenc bajnoki cím és öt kupagyőzelem állt a neve mellett, 420 hivatalos meccsen 104 gólt szerzett. Utolsó (csonka) idényét a Nazarenosban (1969–1970) töltötte. A portugál válogatottban (1957–1965) 18 mérkőzésen öt gólt szerzett. Leiriában hunyt el 2005. január 12-én.

Fernando da Conceição CRUZ: 1940. augusztus 12-én Lisszabonban született, egész pályafutását az utolsó éve kivételével a Benficában töltötte. 1959. szeptember 27. és 1969. november 16. között 344 mérkőzésen egy gólt szerzett. A két BEK-siker mellett nyolcszoros bajnok és háromszoros kupagyőztes lett. A portugál válogatottban (1961–1968) tizenegy mérkőzésen szerepelt. Az 1970–1971-es idényt a Paris Saint-Germainben töltötte.

JOSÉ AUGUSTO Pinto de Almeida: Barreiróban született 1937. április 13-án. 1951 és 1959 között a Barreirense jobbszélsője volt, majd 1959. szeptember 20-án, Guttmann Béla első „benficás" bajnokiján debütált a „sasok" első csapatában. 1969 végéig 369 hivatalos mérkőzésen 175 gólt szerzett, a két BEK-győzelem mellett nyolcszoros bajnok, háromszoros kupagyőztes lett. A portugál válogatottban (1958–1968) 45 mérkőzésen kilenc találatot ért el, utóbbiakból kettőt az 1966-os világbajnokságon, amelyen bronzérmet nyert.

EUSÉBIO da Silva Ferreira: 1942. január 25-én született a mozambiki Lourenço Marquesben. A helyi Sportingból került az anyaországba, a Benficához. 1961. június 1. és 1975. március 23. között 440 hivatalos mérkőzésen 473 gólt szerzett, hét gólkirályi címet nyert, az egyetlen BEK-győzelem mellett 11 bajnoki címet és 7 országos kupagyőzelmet ért el. A hetvenes évek második felében Észak-Amerikában hat különböző csapatban, Portugáliában a Beira Marban és az União de Tomarban játszott. A portugál válogatottban (1961–1973) 64 mérkőzésen 41 gólig jutott. 2014. január 5-én hunyt el Lisszabonban.

JOSÉ Pinto Carvalho Santos ÁGUAS: 1930. szeptember 9-én az angolai Luandában született, a Lusitano do Lobitóban kezdett játszani, 1950-ben fedezte fel, s igazolta le a Benfica. Az év szeptember 24-én már be is mutatkozott az első csapatban, 1963 nyaráig 384 hivatalos mérkőzésen 379 gólt szerzett, a két BEK-győzelem mellett ötszörös bajnok, hétszeres kupagyőztes, ötszörös bajnoki, egyszeres BEK-gólkirály. 1963–1964-ben néhány találkozón szerepelt a bécsi Austriában is. A portugál válogatottban (1952–1962) 25 mérkőzésen 11 gólt szerzett. 2000. december 10-én hunyt el Lisszabonban.

Mário Esteves COLUNA: 1935. augusztus 6-án született a mozambiki Lourenço Marquesben. A helyi Desportivo de Lourenço Marquesben kezdett futballozni, 1954. szeptember 12-én mutatkozott be a Benficában, amelynek 1963-tól 1970-es búcsújáig a csapatkapitánya is volt. Otto Glóriánál debütált, s a brazil edzőnél is köszönt el. Pályafutását az Olympique Lyonban (1970–1971) folytatta, majd az Estrela Portalegrében (1971–1972) zárta le. A két BEK-győzelem mellett tíz bajnoki címet nyert, hatszoros kupagyőztes lett. A portugál válogatottban (1955–1968) 57 mérkőzésen nyolc gólt szerzett, világbajnoki bronzérmes lett. 2014. február 25-én Maputóban hunyt el.

Joaquim SANTANA Silva Guimarães: 1936. március 22-én Angolában, Lobitóban született. Első klubja a Sporting de Catumbela volt. A 172 cm magas, 68 kilós belsőcsatár is 1954-ben került a Benficához, de „csak" 1956. október 21-én mutatkozott be az első csapatban. 1968-ig 162 mérkőzésen 79 gólt szerzett, a két BEK-győzelem mellett hétszeres bajnok, háromszoros kupagyőztes lett. Játszott még a Salgueirosban és a Freamundéban. Mindössze ötször szerepelt a portugál válogatottban (1960–1965). Eusébio berobbanásával háttérbe szorult. 1989. április 24-én hunyt el.

A Benfica BEK-döntősei (1961–1968)

Név	1961	1962	1963	1965	1968
Costa Pereira*	GY	GY	V	V	–
Mário João	GY	GY	–	–	–
Ângelo	GY	GY	Vn	–	–
Neto	GY	GYn	–	V	–
Germano	GY	GY	Vn	V	–
Cruz	GY	GY	V	V	V
José Augusto	GY	GY	V	V	V
Santana	GY	GYn	V	–	–
José Águas	GY	GY	Vn	–	–
Mário Coluna	GY	GY	V	V	V
Cavém	GY	GY	V	V	Vn
Saraiva	GYn	–	–	–	–
Serra	GYn	GYn	–	–	–
Artur	GYn	–	–	–	–

Eusébio	–	GY	V	V	V
Simões	–	GY	V	V	V
Humberto Fernandes	–	GYn	V	–	V
Raul Machado	–	–	V	V	Vn
José Torres	–	–	V	V	V
Jacinto	–	–	Vn	Vn	V
Augusto Silva	–	–	Vn	–	–
Péridis	–	–	–	Vn	–
Calado	–	–	–	Vn	Vn
José Henrique*	–	–	–	–	V
Adolfo	–	–	–	–	V
Jaime Graça	–	–	–	–	V
Nélson	–	–	–	–	Vn
Vieira	–	–	–	–	Vn
Yaúca	–	–	–	–	Vn

(Jelmagyarázat. *: kapusok, GY: győztes döntőben játszott, GYn: győztes sorozatban játszott, a döntőben nem kapott szerepet. V: vesztes döntőben játszott. Vn: vesztes sorozatban játszott, a döntőben nem kapott szerepet.)

Eusébióból egy félidő alatt világklasszis lett

Guttmann Béla Benficája megismételte BEK-elsőségét, mégpedig a rekordok döntőjében. Először védte meg a Real Madridon kívül más csapat is a serleget. Az amszterdami finálében a BEK első hat kiírásának legeredményesebb két gárdája találkozott (csak a Real Madrid és a Benfica szerezte meg addig a kupát). Először maradt alul a döntőben egy csapat úgy, hogy az első félidőben három gólt szerzett, sőt először veszített olyan csapat BEK-döntőt, amelynek a játékosa (Puskás Ferenc) a finálében három gólt szerzett.

Akadtak a döntőig nagyszerű mérkőzések és fantasztikus párharcok is (ilyen volt a lengyel bajnok Górnik és a Tottenham 180 perce, de akár a Spurs a prágai Dukla elleni csatája, vagy a Real Madrid és a Juventus háromfelvonásos parádéja), ám az amszterdami finálé mindenen túltett. Miguel Muñoz fehér mezesei közül „Pancho", azaz Puskás Ferenc lőtte az első két gólt, majd a portugálok Águas és Cavém révén kiegyenlítettek. (José Águas lett az első nem Real Madrid-játékos, illetve összességében Di Stéfano és Gento után a harmadik, aki egymást követő BEK-döntőben gólt szerzett.) Puskás ismét visszaszerezte a vezetést, de a második fél-

A Real Madrid először veszített BEK-döntőt. Állnak, balról: Araquistáin, Casado, Santamaría, Miera, Isidro, Pachín. Elöl: Tejada, Del Sol, Di Stéfano, Puskás, Gento. (A döntőben Isidro helyett Felo játszott.)

A Benfica ismétlő legénysége. Balról: Costa Pereira, Germano, Fernando Cruz, Coluna, Eusébio, Cavém, Simões, José Augusto, Mário João, Ângelo, Águas

idő nagy fordulatot hozott, csak a Benfica szerzett gólt. Előbb Coluna (aki ugyancsak lőtt gólt a berni, a Barcelona elleni döntőben is), majd kétszer az ifjú Eusébio. Puskás Ferenc a pályafutása során, az 1954-es vb-döntő után, másodszor veszített egy finálét, 2:0-s vezetésről. A három 1961–1962-es nemzetközi kupasorozat végjátékában ő és Kocsis Sándor is három-három találatot ért el – viszont mindkettőjük csapata veszített.

Águas és Gento választ a döntő előtt

Ünneplő négyes: Cavém, Águas, Coluna, Eusébio

Selejtező: Nürnberg–Drumcondra FC 5:0, 4:1, Vorwärts Berlin–Linfield FC 3:0, j. n. (az Egyesült Királyság nem adott beutazó vízumot a keletnémet küldöttségnek, az UEFA ezért kizárta a Linfieldet), CDNA Szófia–Dukla Praha 4:4, 1:2, IFK Göteborg–Feijenoord 0:3, 2:8, Vasas–Real Madrid 0:2, 1:3, Standard Liège–Fredrikstad 2:1, 2:0, CA Spora–BK 1913 Odense 0:6, 2:9, Górnik Zabrze–Tottenham 4:2, 1:8, Sporting CP–FK Partizan 1:1, 0:2, Servette–Hibernian FC 5:0, 2:1, AS Monaco–Rangers FC 2:3, 2:3, Panathinaikosz–Juventus 1:1, 1:2, CCA Bucureşti–FK Austria 0:0, 0:2

Nyolcaddöntő: BK 1913 Odense–Real Madrid 0:3, 0:9, Fenerbahçe SK–1. FC Nürnberg 1:2, 0:1, Standard Liège–Valkeakosken Haka 5:1, 2:0, Servette–Dukla Praha 4:3, 0:2, FK Partizan 1:2, 0:5, Feijenoord–Tottenham 1:3, 1:1, Vorwärts Berlin–Rangers FC 1:2, 4:1 (Malmőben), FK Austria–SL Benfica 1:1, 1:5

Negyeddöntő: Nürnberg–SL Benfica 3:1, 0:6, Standard Liège–Rangers FC 4:1, 0:2, Dukla Praha–Tottenham 1:0, 1:4, Juventus–Real Madrid 0:1, 1:0, 1:3 (Párizsban)

Elődöntő: SL Benfica–Tottenham 3:1, 1:2, Real Madrid–Standard Liège 4:0, 2:0

Döntő

SL Benfica–Real Madrid 5:3 (2:3)

1962. május 2., Amszterdam, Olimpiai Stadion, 61 257 néző. Jv.: Leo Horn (holland)

SL Benfica: Costa Pereira – Mário João, Germano, Ângelo – Cavém, Cruz – Augusto, Eusébio, Águas, Coluna, Simões

Real Madrid: Araquistáin – Casado, Santamaría, Miera – Felo, Pachín – Tejada, Del Sol, Di Stéfano, Puskás, Gento

Gólszerzők: Puskás (17., 23., 38.), Águas (25.), Cavém (34.), Coluna (51.), Eusébio (63., 68.., az elsőt 11-esből)

Volt élet Madridban a Bernabéun kívül is

José Villalonga újabb edzői sikere: ezúttal a KEK második sorozatát nyerte meg, mégpedig az Atlético Madrid együttesével. A „matracosok" (colchoneros) veretlenek maradtak az egész sorozatban, csak a Leicester és a Werder Bremen elleni idegenbeli találkozójukon nem győztek. A Fiorentina, a címvédő ismét eljutott a végjátékba. A glasgow-i döntőben még Hidegkuti Nándor vezette a csapatot, ám miután a nyáron menesztették, a szeptemberi újrázáson már a később az olasz válogatottal Európa-bajnoki címet és vb-ezüstérmet szerző Ferruccio Valcareggi dirigálta a „violákat". A sorozat gólkirálya Göröcs János lett nyolc góllal, mögötte Kurt Hamrin, Jorge Mendonça, Joaquin Peiró és Solymosi Ernő zárt, hat-hat góllal.

Az Atlético csapata nyolc kulcsjátékosra épült, közülük kettő, a kapus Edgardo Madinabeytia és a középhátvéd Jorge Bernardo Griffa argentin származású volt. A többiek – az egyetlen Joaquin Peiró kivételével, aki később az Interrel lett BEK-győztes –, így Feliciano Rivilla, Isacio Calleja, Jesus Glaría, Adelardo Rodríguez és Enrique Collar nem csupán spanyol válogatottak voltak, de szerepet kaptak az 1964-es Európa-bajnok alakulatban is.

A madridiak összesen húsz játékost vetettek be a sorozatban, a döntő(k)ben szerepelteken kívül Amador, Callejo, Chuzo, Dominguez, Medina, Pazos, Polo, Ribes és Rodriguez kapott még szerepet. Az alaptizenegy fontosságára jellemző, hogy Callejón (4) és Chuzón (5) kívül a többi tartalék csak egy vagy két meccsre szállhatott be.

1. forduló: Floriana FC–Újpesti Dózsa 2:5, 2:10, La Chaux-de-Fonds–SC Leixões 6:2, 0:5, Dunfermline Athletic–St. Patrick's Athletic 4:1, 4:0, Rapid Wien–Szpartak Várna 0:0, 5:2, UA Sedan–Atlético Madrid 2:3, 1:4, Glenavon–Leicester City 1:4, 1:3, Swansea Town–Motor Jena 2:2, 1:5

A Fiorentina legénysége. Állnak, balról: Dell'Angelo, Orzan, Milani, Castelletti, Rimbaldo, Jonsson. Elöl: Sarti, Hamrin, Ferretti, Azzali, Robotti

Az Atlético Madrid gárdája első nagy nemzetközi sikerét érte el a KEK megnyerésével. Állnak, balról: Pazos, Callejo, Glaría, Ramiro, Calleja, Rivilla. Elöl: Polo, Adelardo, Jones, Peiró, Collar

2. forduló: AFC Ajax–Újpesti Dózsa 2:1, 1:3, Dunfermline Athletic–Vardar Szkopje 5:0, 0:2, Leicester City–Atlético Madrid 1:1, 0:2, Werder Bremen–Aarhus GF 2:0, 3:2, Fiorentina–Rapid Wien 3:1, 6:2, Olympiakosz Pireusz–Dynamo Žilina 2:3, 0:1, SC Leixões–Progresul Bucureşti 1:1, 1:0, Motor Jena–Alliance Dudelange 7:0, 2:2

Negyeddöntő: Újpesti Dózsa–Dunfermline Athletic 4:3, 1:0, Werder Bremen–Atlético Madrid 1:1, 1:3, Dynamo Žilina–Fiorentina 3:2, 0:2, Motor Jena–SC Leixões 1:1, 3:1.

Elődöntő: AC Fiorentina–Újpesti Dózsa 2:0, 1:0, Motor Jena–Atlético Madrid 0:1, 0:4

Döntő

Atlético Madrid–Fiorentina 1:1 (1:1)

1962. május 10., Glasgow, Hampden Park, 29 066 néző. Jv.: Thomas Wharton (skót)

Atlético Madrid: Madinabeytia – Rivilla, Griffa, Calleja – Ramiro, Glaría – Jones, Adelardo, Mendonça, Peiró, Collar

Fiorentina: Sarti – Ferretti, Orzan, Castelletti – Gonfiantini, Rimbaldo – Hamrin, Bartu, Milani, Dell'Angelo, Petris

Gólszerzők: Peiró (11.), Hamrin (27.)

Megismételt mérkőzés

Atlético Madrid–Fiorentina 3:0 (2:0)

1962. szeptember 5., Stuttgart, Neckarstadion, 38 120 néző. Jv.: Kurt Tschenscher (ny. német)

Atlético Madrid: Madinabeytia – Rivilla, Griffa, Calleja – Ramiro, Glaría – Jones, Adelardo, Mendonça, Peiró, Collar

Fiorentina: Albertosi – Robotti, Orzan, Castelletti – Malatrasi, Marchesi – Hamrin, Ferretti, Milani, Dell'Angelo, Petris

Gólszerzők: Jones (8.), Mendonça (26.), Peiró (58.)

Kocsis Sándor egymaga kevés volt

A Valencia futballistái a klub első nemzetközi sikerét ünneplik

A Valencia lett a negyedik spanyol klub a Real Madrid, a Barcelona és az Atlético Madrid után, amely nemzetközi kupát nyert. A gárdát az 1961–1962-es idényben, így a VVK-ban is Domingo Balmanya irányította, majd a nyáron az argentin Alejandro Scopelli vette át a helyét, a szeptemberre áthúzódott döntőkben már ő dirigált. A finálékban tizenkét játékos szerepelt a Valenciában, közülük Piquer, Mestre és a brazil Waldo mind a kilenc, az uruguayi Héctor Núñez és Ribelles pedig nyolc-nyolc mérkőzésen játszott. További tízen léptek még pályára, közülük a brazil Recaman hét meccsen szerepelt, a többiek (Goyo és Ginesta, a két kapus, valamint Sócrates, Sendra, Coll, Ficha, Verdú, Paredes és Roberto Gil) nem játszottak a mérkőzések felén sem. A Barcelona kerete alaposan megváltozott Helenio Herrera korszakához képest. A legendás Kubala, Kocsis, Evaristo, Suárez, Czibor csatársorból egyedüliként maradó Kocsis Sándor lőtte a katalánok összes gólját a döntőben. A csapat edzője 1961 novemberének utolsó meccsétől Kubala László volt.

Jones (az előtérben) és társai a barcelonai döntő után

1. forduló: Valencia–Nottingham Forest 2:0, 5:1, Union St. Gilloise–Hearts 1:3, 0:2, Köln–Internazionale 4:2, 0:2, 3:5, Milan–Újvidéki válogatott 0:0, 0:2, Strasbourg–MTK 1:3, 2:10, Spartak Brno–Lipcsei válogatott 2:2, 1:4, Hannover–Espanyol 0:1, 0:2, Bázeli válogatott–Crvena zvezda 1:1, 1:4, Hibernian–Belenenses 3:3, 3:1, Lyon–Sheffield Wednesday 4:2, 2:5, Nyugat-Berlini válogatott–Barcelona 1:0, 0:3, Koppenhága válogatott–Dinamo Zagreb 2:7, 2:2

Nyolcaddöntő: Lausanne-Sports–Valencia 3:4, j. n., Hearts–Internazionale 0:1, 0:4, Iraklisz–Újvidéki válogatott 2:1, 1:9, MTK–Lipcsei válogatott 3:0, 0:3, 2:0, Espanyol–Birmingham City 5:2, 0:1, Crvena zvezda–Hibernian 4:0, 1:0, Sheffield Wednesday–AS Roma 4:0, 0:1, Barcelona–Dinamo Zagreb 5:1, 2:2

Negyeddöntő: Valencia–Internazionale 2:0, 3:3, Újvidéki válogatott–MTK 1:4, 1:2, Espanyol–Crvena zvezda 2:1, 0:5, Sheffield Wednesday–Barcelona 3:2, 0:2

Elődöntő: Valencia–MTK 3:0, 7:3, Crvena zvezda–Barcelona 0:2, 1:4

Döntő

Valencia–Barcelona 6:2 (3:2)

1. mérkőzés, 1962. szeptember 8. Valencia, Estadio Mestalla, 65 000 néző. Jv.: Joseph Barberan (francia)

Valencia: Zamora – Piquer, Mestre, Sastre – Quincoces, Chicão – Héctor Núñez, Ribelles, Waldo, Guillot, Yosu

Barcelona: Pesudo – Benitez, Rodri, Olivella – Vergés, Gracia – Cubilla, Kocsis, Ré, Villaverde, Camps

Gólszerzők: Kocsis (4., 20.), Yosu (14., 42.), Guillot (35., 54., 67.), Núñez (74.)

Barcelona–Valencia 1:1 (0:0)

2. mérkőzés, 1962. szeptember 12. Barcelona, Camp Nou, 60 000 néző. Jv.: Giulio Campanati (olasz)

Barcelona: Pesudo – Benitez, Garay, Fuste – Vergés, Gracia – Cubilla, Kocsis, Goyvaerts, Villaverde, Camps

Valencia: Zamora – Piquer, Mestre, Sastre – Quincoces, Chicão – Héctor Núñez, Urtiaga, Waldo, Guillot, Yosu

Gólszerzők: Kocsis (46.), Guillot (87.)

LIBERTADORES KUPA

Pelé Santosa megfosztotta a triplázástól a montevideói Peñarolt

Úgy tűnt, a Peñarol lesz a dél-amerikai klubfutball Real Madridja, miután egymás után harmadszor is bejutott a Libertadores Kupa döntőjébe. Az immár Guttmann Béla által dirigált címvédő csak az elődöntőben kapcsolódott a sorozatba, ahol az ugyancsak uruguayi Nacionallal mérkőzött. (Először indult két azonos nemzetbeli egy kiírásban.) Az első meccset az arany-feketék 2:1-re elveszítették, a másodikat 3:1-re megnyerték. Harmadik mérkőzésre volt szükség, később mégis az döntött, hogy az eredeti párharcban jobb volt a Peñarol gólkülönbsége. A rájátszás ugyanis 120 perc után is 1:1-re állt, így a fentebb említett kritérium döntött. A másik ágról a Santos jutott a fináléba, miután a paraguayi Cerro Porteño és a bolíviai Municipal előtt megnyerte a csoportját (előbbinek kilenc, utóbbinak hat gólt lőtt a Vila Belmiróban), majd az elődöntőben, nem egészen egy hónappal a brazilok által megnyert vb döntő után 1:1, 1:0-val túljutott a chilei Universidad Católicán. A döntő különleges csatát hozott. A Santos a Mundialon szerzett sérülése miatt még mindig hiányzó **Pelé** nélkül is győzött Montevideóban, s a csapat körül mindenki biztos volt abban, hogy a válogatott

A Santos. Állnak, balról: Lima, Zito, Dalmo, Calvet, Gilmar, Mauro. Elöl: Dorval, Mengalvio, Coutinho, Pelé, Pepe

világbajnoki címe után a klub megnyeri a legtekintélyesebb dél-amerikai klubtrófeát. Ám a visszavágón az uruguayiak az 52. percben 3:2-re vezettek, amikor valaki a nézőtérről egy üveggel fejbe dobta a chilei játékvezetőt. Carlos Robles elveszítette az eszméletét, ötven percen át állt a játék. Amikor a bíró magához tért, lefújta a meccset, ám a brazilok (vezetők, játékosok, sőt politikusok is) megfenyegették, ezért mégis újraindította a játékot, noha jelezte, be fogja írni a jelentésbe, hogy – amennyiben ezt a szót lehet ebben a kontextusban használni – ettől kezdve nem hivatalos, „barátságos" meccset játszik a két csapat. Ebben a periódusban Pepe „kiegyenlített" (szinte ugyanabban a pillanatban Domingo Massarót, az egyik partjelzőt is fejbe dobta az egyik néző), majd Robles előbb büntetőt ítélt a Peñarol javára, de aztán, újabb külső ráhatásra, úgy döntött, legyen az csak szabadrúgás. Egy ilyen esetben a kézenfekvő szankció talán a Santos kizárása lett volna, a Dél-Amerikai Labdarúgó-szövetség azonban kiírta Buenos Airesbe a döntő harmadik mérkőzést. Arra már Pelé is felépült, s ez döntött. Két góljával főszerepet játszott a Santos első nagy nemzetközi sikerében.

Libertadores Kupa, 1962

Peñarol–Santos 1:2 (1:1)

Döntő, 1. mérkőzés, 1962. július 28., Montevideo, Estadio Centenario, 55 000 néző. Jv.: Carlos Robles (chilei)

Peñarol: Maidana – Lezcano, Cano, González – Matosas, Caetano – Rocha, Cabrera (Moacyr), Spencer, Sasía, Joya

Santos: Gilmar – Calvet, Mauro, Lima – Zito, Dalmo – Dorval, Mengalvio, Pagão – Coutinho, Pepe (Oswaldo)

Gólszerzők: Spencer (18.), Coutinho (29., 70.)

Santos FC–Peñarol 2:3 (2:1)

Döntő, 2. mérkőzés, 1962. augusztus 2., Santos, Vila Belmiro, 18 000 néző. Jv.: Carlos Robles (chilei)

Santos: Gilmar – Calvet, Mauro, Lima – Zito, Dalmo – Dorval, Mengalvio, Pagão, Coutinho, Pepe

Peñarol: Maidana – Lezcano, Cano, González – Matosas (Gonçalves), Caetano – Carranza), Rocha, Spencer, Sasía, Joya

Gólszerzők: Spencer (14., 49.), Dorval (17.), Mengalvio (35.), Sasía (51.)

Santos FC–Peñarol 3:0 (1:0)

Döntő, 3. mérkőzés, 1962. augusztus 30., Buenos Aires, Estadio Monumental, 60 000 néző. Jv.: Leo Horn (holland)

Santos: Gilmar – Lima, Mauro, Dalmo – Zito, Calvet – Dorval, Mengalvio, Coutinho, Pelé, Pepe

Peñarol: Maidana – Lezcano, Cano, González – Gonçalves, Caetano – Rocha, Spencer, Sasía, Matosas, Joya

Gólszerzők: Caetano (11. – öngól), Pelé (48., 89.)

VILÁGKUPA

Pedig Guttmann még Eusébiót is bevetette

A Libertadores Kupa első két idényének legjobbja, az uruguayi Peñarol diadalmaskodott Európa és Dél-Amerika legjobb csapatának mérkőzésén. A Benfica Lisszabonban ugyan előnyt szerzett, de Montevideóban szűk félóra alatt kiderült, harmadik menet dönt majd a serlegről. (Hiába nyerte meg a Peñarol 5:0-ra a visszavágót, a kiírás szerint a szerzett pontok számítottak.) A harmadik találkozó előtt Guttmann Béla átszervezte a csapatát, beállított két fiatalt, a 19 éves Eusébiót és a még csak 17 éves António Simõest. Visszatért a legjobb góllövő, a csapatkapitány José Águas. A Benfica lényegesen nagyobb harcra késztette így az uruguayiakat, ám hiába egyenlítette ki **José Francisco Sasía** gólját Eusébio, a hazaiak kaptak egy tizenegyest, ami végül döntött. Mindazonáltal a Peñarol megérdemelten szerezte meg a Világkupát – de nem biztos, hogy nem a Benficáé a trófea, ha a döntő, harmadik meccset Lisszabonban rendezik.

A perui Juan Joya

SL Benfica–Peñarol 1:0 (0:0)

Világkupa-döntő, 1. mérkőzés, 1961. szeptember 6., Lisszabon, Estádio da Luz, 40 000 néző. Játékvezető: Othmar Huber (svájci)

SL Benfica: Costa Pereira – Ângelo, Mário João – Neto, Saraiva, Cruz – Augusto, Santana, Águas, Coluna, Cavém

Peñarol: Maidana – Cano, González, W. Martínez – Aguerre, Gonçálves – Cubilla, Cabrera, Sasía, Spencer, Ledesma

Gólszerző: Coluna (60.)

A Peñarol lett a világ legjobbja

Peñarol–SL Benfica 5:0 (4:0)

Világkupa-döntő, 2. mérkőzés, 1961. szeptember 17., Montevideo, Estadio Centenario, 56 358 néző. Játékvezető: Carlos Nai Fono (argentin)

Peñarol: Maidana – Cano, González, W. Martínez – Aguerre, Gonçálves – Cubilla, Ledesma, Sasía, Spencer, Joya

SL Benfica: Costa Pereira – Ângelo, Saraiva, Mário João – Neto, Cruz – Augusto, Santana, Mendes, Coluna, Cavém

Gólszerzők: Sasía (10. – 11-esből), Joya (18., 28.), Spencer (42., 60.)

Peñarol–SL Benfica 2:1 (2:1)

Világkupa-döntő, 3. mérkőzés, 1961. szeptember 20., Montevideo, Estadio Centenario, 60 241 néző. Játékvezető: José Luis Praddaude (argentin)

Peñarol: Maidana – Cano, González, W. Martínez – Aguerre, Gonçálves – Cubilla, Ledesma, Sasía, Spencer, Joya

SL Benfica: Costa Pereira – Ângelo, Humberto, Cruz – Neto, Cavém – Augusto, Eusébio, Águas, Coluna, Simões

Gólszerzők: Sasía (6., 41. – a másodikat 11-esből), Eusébio (35.)

ARANYLABDA, 1961

Sivori, a labdarúgás művésze

Az Aranylabda-szavazás első hat kiírásának felében, azaz háromszor is argentin játékos nyert. Minden páratlan évben. Előbb kétszer a spanyollá lett Alfredo Di Stéfano (1957, 1959), majd az olaszosított Enrique Omar Sivori. Utóbbiról azt írta *Victor Sinet* a *France Football 1961. december 12*-én megjelent, a végeredményét publikáló számában: „Sivori egy kicsit olyan, mint Kopa, a cselezőkészségét tekintve, egy kicsit, mint Suárez, az eleganciája alapján. Parányit, mint Hitl, ahogyan dajkálja a labdát (Heinrich vagy Henri Hitl a harmincas-negyvenes évek osztrákból franciává lett kiválósága volt – *a szerzők*), vagy akár mint a zsonglőr Rastelli, ahogyan bűvészkedik a labdával. És persze egy kicsit Bessonnart, ami a gőgjét és a viselkedését illeti, amelyek időnként ugyancsak jellemzik. (Santiago Bessonnart az akkori francia bajnokság nehezen kezelhető uruguayi játékosa volt – *a szerzők*.) De elsősorban Sivori, aki vitathatatlanul a labdarúgás művésze.” Az 1961-es végeredmény azt mutatta, hogy az ítészek egy kicsit „kiszerettek” a spanyol bajnokságból, illetve csapatokból, először fordult elő, hogy nemhogy a dobogós helyeken, de az első négyben

sem végzett Real Madrid- vagy Barcelona-játékos. Mi több, addig, 1958 kivételével, amikor az akkor éppen madridi Kopa végzett az élen, de Helmut Rahn és Just Fontaine előtt, minden esztendőben két, spanyol klubot képviselő szerepelt az első háromban. Puskás Ferenc még mindig tartotta a helyét az elitben, 1961-ben ő lett a La Liga és a Real Madrid legmagasabbra taksált játékosa. Sivori a 19 zsűritagból ötnél végzett az élen, a legtöbb első helye neki volt. Luis Suárez az 1959-es negyedik és az 1960-as első hely után másodikként zárt – vitathatatlanul a korszak egyik legmeghatározóbb játékosának számított.

Aranylabda, 1961

1. Omar Sivori (argentin-olasz, Juventus FC) 46 pont, 2. Luis Suárez (spanyol, CF Barcelona) 40, 3. John Haynes (angol, Fulham) 22, 4. Lev Jasin (szovjet, Dinamo Moszkva) 21, 5. Puskás Ferenc (magyar, Real Madrid) 16, 6-7. Alfredo Di Stéfano (argentin-spanyol, Real Madrid), Uwe Seeler (német, Hamburger SV) 13, 8. John Charles (walesi, Juventus FC) 10, 9. Francisco Gento (spanyol, Real Madrid) 8, 10-16. José Águas (portugál, SL Benfica), Robert „Bobby" Charlton (angol, Manchester United), Grosics Gyula (magyar, Tatabányai Bányász), Gerhard Hanappi (osztrák, Rapid), Josef Masopust (csehszlovák, Dukla Praha), José Santamaría (uruguayi-spanyol, Real Madrid), Dragoszlav Sekularac (jugoszláv, Crvena zvezda) 5-5. (Az első tíz helyezett.)

AFRIKAI NEMZETEK KUPÁJA

Félig olasz fiúk segítették az etiópokat

Az Afrikai Nemzetek Kupájának harmadik kiírását Etiópiában, Hailé Szelasszié császár országában rendezték 1962. január 14. és január 21. között, az eritreai konfliktus miatt meglehetősen zavaros belpolitikával terhelt időben. Etiópia rendezőként, az Egyesült Arab Köztársaság címvédőként automatikusan a négyes döntő résztvevője volt, két további válogatott, a tunéziai és az ugandai pedig a selejtezőkből jutott el oda. Minden mérkőzést a fővárosban, Addisz-Abebában, az uralkodóról elnevezett stadionban játszottak. Az etiópok, akiknek a futballjának felvirágoztatásáért az egykori vb-ezüstérmes magyar kapus, Háda József is rengeteget tett, mind a két meccsüket 4:2-re nyerték, az elődöntőben a tunéziaiakat, a döntőben a tulajdonképpeni egyiptomi csapatot verve. A hivatalosan EAK néven szereplő együttes az elődöntőben Ugandát győzte le 2:1-re. A harmadik helyért: Tunézia–Uganda 3:0. A hosszabbításban megnyert döntő etióp hősei közül ketten valójában a legcsekélyebb mértékben sem voltak etiópok… A 2:2 után döntő gólt is szerző Italo Vassalo, valamint bátyja, Luciano is a győztes tizenegy tagja volt, sőt, az idősebbik fivér vette át csapatkapitányként Hailé Szelassziétől a trófeát. Luciano 1935-ben, Italo 1940-ben az akkori olasz gyarmaton, Olasz-Eritreában született, egy olasz katona és egy eritreai hölgy kapcsolatából. Miután Eritrea Etiópia része lett 1952-ben, ők is etióp állampolgárok lettek, így kerültek be aztán a válogatottba. Amikor 2006-ban az Afrikai Labdarúgó-szövetség, a CAF az ötvenedik születésnapjára készült, és megnevezte az első fél évszázad legjobb 50 afrikai játékosát, két etiópot talált méltónak a kitüntetésre: Luciano Vassalót és az 1962-es, kontinensbajnok csapatban ugyancsak szereplő **Mengistu Worku**t, aki egyébként az egyiptomi Badavi Abdel Fattah társaságában a torna társgólkirálya volt.

Európa után Dél-Amerikában is a világ legjobbja lett Brazília válogatottja

Miután az 1954-es világbajnokságot Svájcnak, a következőt pedig Svédországnak ítélte a FIFA, a dél-amerikaiak bojkottal fenyegetőztek arra az esetre, ha nem kapják meg legalább az 1962-es tornát. Noha a legtöbben Argentínát tartották a rendezés favoritjának, az 1952-es helsinki olimpia alatt rendezett kongresszuson a chilei küldött, Ernesto Alvear már jelezte, országa nemcsak hajlandó, hanem képes is lenne vállalni a házigazda szerepét. Biztatást jelentett a számára, hogy elterjedt, hogy a FIFA nem szívesen adná egyedül az argentinoknak a rendezést – az ottani belpolitikai helyzet, Juan Perón elnök megbuktatása elégséges magyarázatot ad a miértre. Az 1956. június 10-i, lisszaboni kongresszus döntött a helyszínkijelölésről. Két évvel korábban Argentína, Chile és az NSZK is hivatalosan jelezte kandidálását, de a szövetségi köztársaság a FIFA javaslatára-kérésére visszalépett. Maradt a két dél-amerikai jelölt. Az argentinok képviseletében Raul Colombo azt állította, szövetsége részéről akár már másnap kezdődhetne a világbajnoki torna, minden szükséges infrastruktúra a rendelkezésükre áll. A chileiek nevében Carlos Dittborn, az első számú futballvezér, a Dél-amerikai Labdarúgó-szövetség, a Conmebol akkori elnöke beszélt. Négy tényt sorolt fel érvként: Chile rendszeresen részt vett a világszövetség tornáin és kongresszusain, az országban jó a sport

A SZÖVETSÉGI KAPITÁNY

AYMORÉ MOREIRA *1912. április 24-én született Miracemában. Eleinte jobbszélsőt játszott, majd kapus lett, 1932 és 1946 között az America, a Palestra Italia, a Botafogo, a Fluminense és újra a Botafogo tagja volt. Négyszer szerepelt a brazil válogatottban. Edzőként 1948 és 1986 között az Olaria (1948–1949), a Bangu (1950), a São Cristovão (1951), a Palmeiras (1951–1952), a Santos (1952), a Portuguesa (1953), a São Paulo (1953), a brazil válogatott (1953), a Palmeiras (1954–1957), a brazil válogatott (1961–1963), a São Paulo (1962 és 1963), a Portuguesa (1962–1966), a São Paulo (1966–1967), a Palmeiras (1967), a Flamengo (1967–1968), harmadszor is a brazil válogatott (1967–1968), a Corinthians (1968), a Portuguesa (1969–1970), a Corinthians (1970–1971), aztán két portugál klub, a Boavista (1972–1974), az FC Porto (1974–1975), a görög Panathinaikosz (1976–1977), a Botafogo (1977), a Ferroviária (1977), a Cruzeiro (1977–1978), a Vitória (1978–1979), a Galícia (1980), a Bahia (1981–1982), a Galícia (1983), a Vitória (1984), a Catuense (1984), a Vitória (1986) és a Taubaté (1986) csapatát irányította. A világbajnoki címen kívüli legnagyobb sikere a Palmeirasszal szerzett, 1967-es országos bajnoki elsőség. Két testvére közül Zezé ugyancsak volt brazil szövetségi kapitány (1954-ben ő vezette a válogatottat a svájci világbajnokságon), de Ayrton is gazdag edzői karriert futott be. Aymoré, a három fivér közül a középső, 1998. július 26-án hunyt el Salvadorban.*

A világbajnokság harmadik helyezettje, a chilei válogatott. Állnak, balról: Cruz, Navarro, Rojas, Godoy, Rodríguez, Eyzaguirre. Elöl: Ramírez, Toro, Campos, Tobar, Leonel Sánchez

megítélése és lehetősége, megfelelő a versenyszellem, s stabil a politikai és intézményi kultúra. Reagálva Raul Colombo szavaira, ellentétbe állította Chilét Argentínával: „Mivel semmink sincsen, mindent meg fogunk csinálni." (Porque nada tenemos, lo haremos todo). Utalt a FIFA alapszabályának 2. cikkelyére, amely szerint a világszövetség támogatja a fejletlenebb országokat. A küldöttek hittek neki: Chile 32 szavazatot kapott, szemben Argentína tizenegyével.

A szubkontinens legnyugatibb államának hat éve volt a felkészülésre. Biztatóan haladtak az előkészületek, mígnem 1960. május 21-én óriási földrengés rázta meg az országot. A baj soha nem jár egyedül, egy nappal később a valaha volt legnagyobb mozgást, a Richter-skála szerinti 9,5-es rezgést jelezték a műszerek. A két földmozgás szinte felmérhetetlen károkat okozott Chilének és a vb-előkészületekben. (Pontosítva: akkori áron 400 millió dollárra becsülték a károkat.) Három olyan város, Valdívia, Talca és Concepción is romba dőlt, amelybe vb-mérkőzéseket terveztek. Antofagasta és Viña del Mar is rettenetes károkat szenvedett, de utóbbiban végül mégis rendeztek mérkőzéseket. Abban, hogy Chile mégis házigazda lett, elsősorban Dittbornnak voltak érdemei. Tárgyalt az államelnökkel, Jorge Alessandrival a költségekről és a kölcsönök átütemezéséről, valamint a FIFA-t is beleértve futballszervezetekkel a támogatásról. Még a világszövetséget is meggyőzte arról, hogy a gondok ellenére Chile képes lesz megrendezni a Mundialt. Nyugodtan állítható: Carlos Dittborn nélkül nem lett volna Chilében labdarúgó-világbajnokság. De végül mégis nélküle rendezték meg – belehalt a szervezőmunkába. 1962. április 28-án, mindössze 38 évesen, az akkor kiadott orvosi vélemény szerint szívroham végzett vele. (A *2010*-ben kiadott, *Daniel Matamala* által írt *1962: El mito del Mundial chileno* című

könyv információja szerint hasnyálmirigy-betegségbe halt bele.) Tiszteletére a tornán a chilei játékosok fekete gyászszalagot viseltek a mezükön a szövetségi címer alatt.

A VII. labdarúgó-világbajnokság mezőnyét tizenhat csapat alkotta: öt dél- és egy közép-amerikai, valamint tíz európai. Chile rendezőként, Brazília címvédőként selejtező nélkül indulhatott. A Conmebol további három helyére hat csapat pályázott, Argentína Ecuadort (összesítésben 11:3), Uruguay Bolíviát (3:2), Kolumbia pedig Perut (2:1) ejtette ki. A Concacaf-zónában Mexikó már az első lépcsőfokon szétzúzta az Egyesült Államok válogatottjának álmait, s végül Costa Rica és a Holland-Antillák előtt végzett az élen. Játszania kellett még egy interamerikai pótselejtezőn, ezen is túljutott Paraguay (1:0) ellen.

Afrikából Marokkó jutott a legtovább, de aztán elvérzett a Puskás Ferencet is soraikban tudó, korábban a walesieket búcsúztató spanyolok elleni pótselejtezőn. Ázsiából a dél-koreaiak hasonló utat jártak be, nekik a lengyeleket kiverő jugoszlávok legyőzése jelentett az utolsó akadálynál megoldhatatlan feladatot (2:8). Akadt még átjárás a kontinensek között, Etiópia és Izrael is az európaiak közé került. Egymás közötti párharcuk győztese, Izrael a románok visszalépése után játék nélkül továbbjutó Squadra Azzurrával játszott. Az olaszok összesítésben 10:2-vel mentek tovább.

A nyugatnémetek. Állnak, balról: Schulz, Seeler, Giesemann, Szymaniak, Schnellinger. Elöl: Brülls, Kraus, Nowak, Schäfer, Fahrian, Ehrhardt

A „tisztán európai" csoportokból Svédország, Svájc, Franciaország, Bulgária, az NSZK, Magyarország, a Szovjetunió, Anglia és Csehszlovákia harcolta ki a részvételi jogot. Ez a legnehezebben a későbbi vb-ezüstérmesnek sikerült, miután azonos pontszámmal végzett a skótokkal. A két válogatott 1961. november 29-én harmadik mérkőzést vívott Brüsszelben. (Korábban az íreket mindkettő kétszer legyőzte, majd a másik ellen megnyerte a hazai találkozóját.). Azon a White, St. John, Law belsőhármassal felálló skótok Ian St. John révén kétszer is vezettek, másodszor a 72. perctől. De Scherer a 80. percben kiegyenlített, aztán a hosszabbításban Pospíchal, majd Kvašňák is szerzett még gólt. A skótokon kívül az angolok mögött második portugálok és a bolgárok elleni rájátszást Milánóban 1:0-ra elveszítő franciák voltak az európai kvalifikációs szakasz legnagyobb vesztesei.

A legtöbb szakértő és egyben a legtöbb, jóslásra merészkedő sajtóorgánum úgy tartotta, Dél-Amerikában nagy valószínűséggel dél-amerikai válogatott fog győzni. Leginkább a brazil. A történtek később ezt igazolták, mégsem állítható, hogy meglepetések nélküli volt a torna.

Korábban mindössze egyetlen futballválogatott tudta megvédeni világbajnoki címét: a Squadra Azzurra 1938-ban. Ám ameddig a hazai rendezésű torna és a franciaországi Mondial között az olasz csapat szinte teljesen kicserélődött (csupán Giuseppe Meazza, Giovanni Ferrari

és Eraldo Monzeglio játszott mindkét tornán a soraiban), a brazil válogatottban csupán Mauro váltotta a középhátvéd helyén Bellinit (ő lett a csapatkapitány is), illetve a balfedezet-beállós Zózimo került az Argentínába, a Boca Juniorshoz igazolt Orlando helyére. A torna során aztán a Vicente Feolát váltó új szövetségi kapitány, Aymoré Moreira még egy változtatásra kényszerült: a megsérült Pelé helyére Amarildót állította. Az arany-zöld mezesek mindössze tizenkét játékossal játszották végig a Mundialt, az az egy is kényszerű váltás volt. Csapatuk tulajdonképpen két klub, a legerősebb São Pauló-i és riói alakulat „vegyes csapata" volt: Nílton Santos, **Garrincha**, Didi, Amarildo és Zagallo a Botafogóból, Gilmar, Mauro, Zito és Pelé a Santosból került be a keretbe. (Djalma Santos és Vavá a Palmeiras, Zózimo a Bangu játékosa volt.) Aymoré Moreira, a válogatottat a svájci világbajnokságon irányító Zeze Moreyra öccse, a fentebb említett változások mellett „három és fél" fontos döntést hozott: visszavette az Európából visszatért Vavát és Didit, mellőzve a santosos Coutinhót és a Palmeiras az 1962-es torna után egyébként Olaszországba igazolt irányítóját, Chinesinhót. Kitartott Zito mellett az ugyancsak palmeirasos Zequinha kárára. Gondolkodott, hogy ne játszassa-e Pelé mellett megszokott (sőt, talán legkedvesebb) klubtársát, Pepét, Zagallót háttérbe szorítva. Ezt a gondot azonban megoldotta helyette az élet, a virtuóz balszélső annyira felépült, hogy el tudjon utazni a világbajnokságra, de maradt Zagallo a csapatban.

A szovjet válogatott Chilében. Állnak, balról: Netto, Ponyegyelnyik, Osztrovszkij, Csoheli, Maszljonkin, Voronyin. Elöl: Csiszlenko, Jasin, Ivanov, Mamikin, Huszainov

Hat világbajnok (hátul, balról): Bellini, Djalma Santos, Zito, Nílton Santos, Zózimo. Elöl: Gilmar

A címvédő a 3. csoportba került, s miután simán megverte a mexikóiakat, csak döntetlent játszott a csehszlovákokkal. Ráadásul Pelé megsérült, nem is tudott játszani a torna későbbi szakaszában. Arra szinte mindenki emlékezik, hogy a brazilok a Futballkirály nélkül is megnyerték a világbajnokságot – de arra kevesebben, hogy milyen nagy bajban voltak a csoportmeccsek végén. A harmadik mérkőzésüket a sérült Alfredo Di Stéfano távolléte ellenére nagyon erős kerettel érkező spanyolok

ellen játszották. Akkoriban még nem volt kötelező az utolsó forduló kétszer kilencven percét egyszerre kezdeni, így az volt a valószínű, hogy a brazilok kiesnek, ha kikapnak. Adelardo góljával a spanyolok a 71. percben még vezettek, aztán jött az új fiú, Amarildo, aki kiegyenlített, majd a 89. percben berúgta a győztes gólt is. A Furia Roja, élén Helenio Herrerával, a milánói Inter edzőjével (a Mágus eredetileg az olaszokat segítette volna, de a klubjánál felvetődött doppinggyanú, illetve a Juve nemzetközi kupakudarcának túl lelkes ünneplése után lemondott, majd elfogadta a spanyolok felkérését) kiesett. Ahogyan *Brian Glanville* írta a *The Story of the World Cup* című könyvében: „A spanyolokat Luis Suárez, aztán Peiró, valamint a paraguayi Martínez és a magyar Puskás személyében kiváló csatárok erősítették, de nem volt csapatuk." *Glanville* azt is megjegyezte, hogy Di Stéfano talán nem is akart nagyon felépülni, túl erős személyiségűek voltak mindketten Helenio Herrerával ahhoz, hogy jól kijöjjenek egymással. Még egy érdekes szál: a csehszlovákok csoportelsők lettek volna, ha megverik a mexikóiakat. Ám úgy fest, szívesebben játszottak a magyarokkal, mint az angol vagy az argentin csapattal.

A jugoszláv Dragoszlav Sekularac

Az 1. csoportban az uruguayiak a kolumbiaiakkal, a szovjetek a jugoszlávokkal szemben kezdtek győzelemmel. A Szbornaja az 1960-as Eb-döntő után újabb fontos meccsen verte meg a „kékeket", a plávikat. Utána a jugoszlávok javítottak a Celeste ellen, a szovjetek viszont, elsősorban Lev Jasin érthetetlen hibái miatt, gólesőben fürödtek a kolumbiaiakkal vívott mérkőzésen (4:4), de ez nem számított, miután javítottak a Júlio César Cortesszel megerősített Peñarol-Nacional vegyes ellen. A jugoszlávok a torna legfölényesebb győzelmével (5:0) biztosították második helyüket a kolumbiaiak kárára.

A 2. csoportba kerültek a házigazda chileiek, mégpedig három európai válogatott, a nyugatnémet, az olasz és a svájci mellett. Az első forduló nem is alakulhatott volna jobban a számukra, mivel 3:1-re megverték a „fehérkereszteseket", míg a két korábbi világbajnok döntetlenre végzett. Utána következett a Squadra Azzurra és a házigazdák csatája, amely később „santiagói ütközet" néven maradt része a futballemlékezetnek. Akkoriban az olasz futballélet szereplőit nem várták tárt karokkal Dél-Amerikában, mivel a klubok számos játékost szipkáztak el a Serie A-ba. Négyen, José Altafini, Humberto Maschio, Omar Sivori és Angelo Sormani, két brazil és két argentin, helyet kapott a Squadra Azzurra világbajnoki keretében is. A hazai szurkolók olaszellenes érzéseit csak még tovább táplálta, hogy két olasz újságíró, *Antonio Ghirelli* a *Corriere della Serában* és *Corrado Pizzinelli* a firenzei *La Nazionéban* becsmérlő írást közölt az ország mindennapjairól. (*Ghirelli* egyébként a szakma egyik legendája volt Olaszországban.) Írásaikban szerepelt, hogy a telefonok nem működnek, a taxik olyan ritkák, mint

Garrinchát rendőr vezeti el a kiállítása után

a hűséges férjek, egy hívás Európába akkora érték, mint egy kéz és egy láb, s a levélnek négy-öt nap kell, hogy célba érjen. Úgy vélték, az ország lakóit a szegénység, az alkoholizmus, az alultápláltság és az írástudatlanság jellemzi leginkább. Szó szerint ezt írták: „Chile egy kicsi, büszke és szegény ország, amely úgy vállalkozott a vb megrendezésére, mint Mussolini London bombázására. A fővárosban mindössze hétszáz szállodai ágy van. A környéken nyíltan virágzik a prostitúció." Amikor híre ment a cikknek, a helyi lapok sem maradtak adósok a válasszal. Az olaszokat fasisztáknak, maffiózóknak, szexőrülteknek nevezték, s mivel kevéssel a torna előtt néhány Inter-játékost doppingolással vádoltak meg Olaszországban, drogosok is lettek. A két olasz újságírót kitoloncolták Chiléből.

Mauro és Ladislav Novák zászlócseréje a döntő előtt

Ők már nem voltak ott a nem kevésbé botrányos mérkőzésen. Az első szabálytalanság a tizenkettedik másodpercben történt, majd a 12. percben Ken Aston, a világ egyik legtekintélyesebb bírója kiállította az Honorino Landát felrúgó Giorgio Ferrinit. Az olasz nem akart lemenni a pályáról, végül rendőrök vitték le. Aston nem vette észre, hogy Landa később ököllel törlesztett egy másik olasznak, majd azt sem, hogy Leonel Sánchez behúzott egyet Mario Davidnak, a Squadra Azzurra jobbhátvédjének. Amikor David néhány perccel később fejbe rúgta Sánchezt, megkapta a levonulási parancsot. Sánchez felbátorodott azon, hogy nem lett baja az első incidensből, egy balcsapottal eltörte Humberto Maschio orrát. *John Foot* a *Calcio* című könyvében felveti, hogy bizonyos legendák szerint a chilei az ütés közben még egy verbális „traidor" (áruló) bélyeggel is büntette a dél-amerikai származású, de az olasz válogatottban szereplő argentint. Ezt is megúszta. Aston vélhetően már nem akart több játékost kiállítani, pedig a pályán maradtak folyamatosan köpködték és rugdosták egymást, többször is a gyepre beszaladó rendőrök választották szét a feleket. A kettős emberelőnyben lévő hazaiak az utolsó negyedórában szereztek két gólt, s mint utóbb kiderült, ennek a győzelemnek köszönhetően továbbjutottak. A *Dizionario del calcio italiano* című könyv egyértelműen fogalmaz: „Ez volt a világbajnokságok történetének

A Kismadár, azaz Garrincha bűvöli az egész csehszlovák védelmet

legbotrányosabb mérkőzése." Néhány olasz újság Ken Astont is megvádolta, kétségbe vonva tisztességét és pártatlanságát. Aston vezette egyébként a chileiek első, a svájciak elleni mérkőzését is. Javára szóljon, hogy az akkori olasz források többsége inkább a két partjelzőt, az izraeli Leo Goldsteint és a mexikói Fernando Buergo Elcuazt okolta, jelezve, ők több vitás esethez is sokkal közelebb álltak. (Magyar szál: a mexikói volt az egyik partjelző a kiesésünket hozó, a csehszlovákok elleni negyeddöntőben. Azt a filmek alapján nem sikerült eldöntenünk, hogy Latiseven kívül ő vagy a bolgár Dimitar Rumencsev nem vette észre, hogy Tichy Lajos lövése után a labda a gólvonalon túlra pattant.)

A mi csoportunkban az argentinok a bolgárokat, a magyarok az angolokat verték az első fordulóban. Utána Baróti Lajos válogatottja a bolgárok elleni 6:1-gyel már továbbjutott, az angolok az Albiceleste ellen javítottak. Mivel a gól nélkül véget ért magyar–argentint egy nappal korábban játszották, mint az angolok és a bolgárok záró találkozóját, mindenki kiszámolhatta: a már biztosan kieső bolgárok csak akkor segíthetik továbbjutáshoz az argentinokat, ha megverik az angolokat. Nem strapálták magukat, a békés 0:0 a „háromoroszlánosok" továbbjutását jelentette.

A csoportmérkőzéseket a védekezés és a túlzott erőszakosság jellemezte. A chilei sajtó jelentései szerint a 24 mérkőzés alatt 34 súlyos sérülés történt. A negyeddöntőt egy nap alatt, június 10-én lejátszották. A csehszlovákok, máig vitatott körülmények között, kiejtették a magyar válogatottat. A chileiek továbbléptek a szovjetek ellen, mind a két góljukat védenie kellett volna a megint nagyon rossz napot kifogó Lev Jasinnak. A jugoszlávok 1:0-ra verték a tragikus sorsú Petar Radaković (négy évvel később szívrohamot kapott és meghalt egy edzésen) góljával minden idők egyik legvédekezőbb, már-már a catenaccióra hajazó stílusban futballozó nyugatnémet válogatottját. Szinte hihetetlen, de a két válogatott sorozatban harmadszor találkozott világbajnoki negyeddöntőben, 1954-ben 2:0-ra, 1958-ban 1:0-ra győzött a Nationalelf. Chilében hozott először jugoszláv sikert a párharc. A negyedik mérkőzésen a brazil válogatott – elsősorban Mané Garrincha remek játékával – 3:1-re megverte, s ezzel kiejtette az angolokat. Még azt is elbírta, hogy Didi szinte az egész mérkőzésen, Amarildo pedig a második félidő nagy részében sérülten játszott. Az 1958-ban és 1962-ben is világbajnok seleção brasileira mindkét tornán játszott a „háromoroszlánosokkal", mindkétszer Pelé nélkül. Garrincha első gólját Gerry Hitchens még kiegyenlítette, de a második félidőben már csak Vavá és újra Garrincha talált a kapuba.

Az elődöntőben a brazilok széttörték a chileiek álmait, miután – megint csak Garrincha főszereplésével – 4:2-re megverték válogatottjukat. Ez sem volt szelíd meccs, a perui bíró, Arturo Yamasaki előbb a házigazdák közül állított ki egy csatárt (Landa), majd a vendégek közül is (Garrincha). A mai szabályok szerint a jobbszélső nem játszhatott volna a döntőben, de a FIFA (akárcsak például Bozsik József esetében, 1954-ben) az érintett országos szövetségre bízta a büntetést. A korrektség kedvéért: a chileiek nem játszatták Honorino Landát a bronzmeccsen, Garrincha ellenben pályára lépett a csehszlovákok ellen.

A finálében a brazilok voltak az esélyesek, noha korábban egyszer kikaptak a csehszlovákoktól. Talán ez utóbbi is felrémlett bennük, amikor az első negyedóra végén Masopust megszerezte a vezetést. Amarildo azonban gyorsan egyenlített, majd a második félidő derekán Zito (a mezőny egyik legjobbja!) és Vavá is szerzett egy-egy gólt. A középcsatár lett a futballtörténelem első játékosa, aki két egymást követő világbajnoki döntőben is gólt ért el.

A világbajnok brazil csapat. Állnak, balról: Djalma Santos, Zito, Gilmar, Zózimo, Nílton Santos, Mauro, Gosling orvos, egy vezető. Elöl: Américo gyúró, Garrincha, Didi, Vavá, Amarildo, Zagallo és a pályaedző

VII. világbajnokság (Chile, 1962. május 30.–június 17.)

Mérkőzések száma: 32. Gólok száma: 89 (2,78-as átlag)
Összнézőszám: 893 172 (27 912-es átlag)

1. csoport: Uruguay–Kolumbia 2:1, Szovjetunió–Jugoszlávia 2:0, Jugoszlávia–Uruguay 3:1, Szovjetunió–Kolumbia 4:4, Szovjetunió–Uruguay 2:1, Jugoszlávia–Kolumbia 5:0. A csoport végeredménye: 1. Szovjetunió 5, 2. Jugoszlávia 4, 3. Uruguay 2, 4. Kolumbia 1

2. csoport: Chile–Svájc 3:1, Olaszország–NSZK 0:0, Chile–Olaszország 2:0, NSZK–Svájc 2:1, NSZK–Chile 2:0, Olaszország–Svájc 3:0. A csoport végeredménye: 1. NSZK 5, 2. Chile 4, 3. Olaszország 3, 4. Svájc 0

3. csoport: Brazília–Mexikó 2:0, Csehszlovákia–Spanyolország 1:0, Brazília–Csehszlovákia 0:0, Spanyolország–Mexikó 1:0, Brazília–Spanyolország 2:1, Mexikó–Csehszlovákia 3:1. A csoport végeredménye: 1. Brazília 5 pont, 2. Csehszlovákia 3, 3. Mexikó 2, 4. Spanyolország 2

4. csoport: Argentína–Bulgária 1:0, Magyarország–Anglia 2:1, Anglia–Argentína 3:1, Magyarország–Bulgária 6:1, Magyarország–Argentína 0:0, Bulgária–Anglia 0:0. A csoport végeredménye: 1. Magyarország 5 pont, 2. Anglia 3, 3. Argentína 3, 4. Bulgária 1

Negyeddöntő: Chile–Szovjetunió 2:1, Jugoszlávia–NSZK 1:0, Brazília–Anglia 3:1, Csehszlovákia–Magyarország 1:0

Elődöntő: Brazília–Chile 4:2, Csehszlovákia–Jugoszlávia 3:1

A 3. helyért: Chile–Jugoszlávia 1:0

A döntő

Brazília–Csehszlovákia 3:1 (1:1)

Santiago de Chile, 69 000 néző. Jv.: Nyikolaj Latisev (szovjet)

Brazília: Gilmar – D. Santos, Mauro, N. Santos – Zito, Zózimo – Garrincha, Didi, Vavá, Amarildo, Zagallo

Csehszlovákia: Schrojf – Tichý, Popluhár, Novák – Pluskal, Masopust – Pospíchal, Scherer, Kadraba, Kvašnák, Jelínek

Gólszerzők: Masopust (15.), Amarildo (17.), Zito (68.), Vavá (77.)

A góllövőlista élcsoportja:

4 gólos: Albert (magyar), Garrincha és Vavá (brazilok), L. Sánchez (chilei), Jerkovics (jugoszláv), V. Ivanov (szovjet), 3 gólos: Amarildo (brazil), Galics (jugoszláv), Scherer (csehszlovák), Tichy (magyar)

A döntőben szereplő világbajnok brazil válogatott:

(A tizenegyből nyolcan az 1958-as stockholmi döntőben is a pályán voltak, ott mutattuk be őket. Itt csak chilei szereplésükre térünk ki.)

GILMAR dos Santos Neves: Chilében a brazilok mind a hat mérkőzésén ő védett, öt gólt kapott. Csak a chileiek tudták kétszer is bevenni a kapuját.

DJALMA Pereira Dias dos SANTOS: Svédországban csak egy mérkőzésen, a döntőben játszott, Chilében végigjátszotta a tornát. A csehszlovákok elleni finálé a tizedik vb-meccse volt.

MAURO Ramos de Oliveira: 1930. augusztus 30-án született Poços de Caldasban, három brazil klubban, a Sanjoanensében (1947), a São Paulo FC-ben (1948–1959) és a Santosban (1960–1966) játszott. Pályafutását a mexikói Tolucában zárta le. Huszonhárom fontos titulust nyert hazai klubjaival. Fura karriert futott be, 1949-ben Dél-Amerika bajnoka lett, 1954-ben és 1958-ban is kerettag volt, de egyik európai túrán sem lépett pályára. A chilei Mundialt végigjátszotta, sőt, ő volt a csapatkapitány. 2002. szeptember 18-án szülővárosában hunyt el.

NÍLTON dos SANTOS: A válogatott legidősebb tagja, élete negyedik világbajnokságára nevezték, de 1950-ben nem játszott. Svájcban, Svédországban és Chilében is végigjátszotta a tornát, kivéve a magyarok elleni negyeddöntő utolsó 25 percét, amelyről kiállítása miatt hiányzott.

ZITO: José Ely de Miranda Svédországban négy meccsen szerepelt, Chilében végigjátszotta mind a hatot. A legjobb teljesítményét a csehszlovákok elleni döntőben nyújtotta.

ZÓZIMO Alves Calazães: 1932. június 19-én Bahia államban, Salvadorban született, 1951 és 1965 között a Banguban játszott. Harminckét éves korától megfordult a Flamengóban, a Portuguesában, a perui Sporting Cristalban, és

légiós volt Közép-Amerikában, a salvadori CD Águilában. Két vb-re nevezték, 1958-ban nem játszott, 1962-ben ellenben mind a hat meccsen pályán volt. Negyvenöt évesen, 1977. július 17-én, közlekedési balesetben halt meg.

GARRINCHA: Manuel Francisco dos Santos a futballtörténelem egyetlen jobbszélsője, akit két világbajnoki tornán is a legjobbként emlegettek a posztján. Svédországban négy meccsen játszott, Chilében haton, Dél-Amerikában hét percet hagyott ki, a chileiek elleni kiállítása után. A döntőben nem futballozott jól, de a negyeddöntőben és az elődöntőben újra és újra meghódította a világot.

DIDI: Valdir Pereira a 34. évében járt már a torna alatt, Európában sokan vélték úgy a Mundial alatt, elsősorban Didi madridi hónapjaira gondolva, hogy már közel sem a régi. Nem játszott olyan zseniálisan, mint Svédországban, de mérkőzésről mérkőzésre igazolta, hogy a brazilok egyik legfontosabb játékosa.

VAVÁ: Edvaldo Izídio Neto ugyancsak hazatért Spanyolországból Brazíliába, mert jól tudta, csak hazai klubból kerülhet be a válogatottba. A csoportmérkőzéseken még csak közepesen játszott, de aztán belelendült. Gólt rúgott a negyeddöntőben, az elődöntőben (kettőt is) és a döntőben. Az első futballista a futballtörténelemben, aki két egymást követő vb-döntőben gólt szerzett, sőt, aki két egymást követő világbajnokság elődöntőjében és döntőjében is a kapuba talált.

AMARILDO Tavares da Silveira: A torna meglepetésembere kiválóan pótolta a megsérült Pelét, négy mérkőzésen három gólt szerzett, kettőt a spanyolok, egyet a csehszlovákok ellen – mindig, amikor a legjobban kellett. Camposban született 1940. július 29-én, otthon a Goycataz, a Flamengo és a Botafogo, majd Olaszországban a Milan, a Fiorentina és az AS Roma játékosa volt, hazatérve játszott még a Vasco da Gamában.

Mario Jorge Lobo ZAGALLO: A balszélső Svédországban sem játszott roszszul, de Chilében végig a csapat legjobbjai közé tartozott. Mindkét tornán hat mérkőzésen szerepelt, egy-egy gólt szerzett.

Játszott még a tornán: Édson Arantes do Nascimento, azaz PELÉ (2). Nem játszó tartalékok voltak: Carlos José CASTILHO, ALTAIR Gomes de Figueiredo, Hideraldo Luiz BELLINI, António Wilson Honório COUTINHO, JAIR da Costa, JAIR MARINHO, JURANDIR de Freitas, MENGÁLVIO Figueiro, José Macia, azaz PEPE, José Ferreira Franco, azaz ZEQUINHA.

Vavá remekelt Chilében is

Mauro (jobbra) választ a vb-döntő előtt

Zitót ünneplik rajongói

Bajnokok, kupagyőztesek

FK Austria

RSC Anderlecht

Sporting CP

Botafogo

	Ország	*Bajnok*	*Kupagyőztes*
EURÓPA	Albánia	KF Partizani*	–
	Anglia	Ipswich Town	Tottenham HFC
	Ausztria	FK Austria	FK Austria
	Belgium	RSC Anderlecht	–
	Bulgária	CDNA	Botev Plovdiv
	Ciprus	Anorthoszisz	Anorthoszisz
	Csehszlovákia	Dukla Praha	Slovan Bratislava
	Dánia	Esbjerg fB*	B 1909
	Észak-Írország	Linfield FC	Linfield FC
	Feröer-szigetek*	KÍ Klaksvík	–
	Finnország*	HIFK	Kotkan TP
	Franciaország	Stade de Reims	AS Saint-Étienne
	Görögország	Panathinaikosz	–
	Hollandia	Feijenoord	Sparta Rotterdam
	Írország	Shelbourne	Shamrock Rovers
	Izland*	KR	KR
	Jugoszlávia	FK Partizan	OFK Beograd
	Lengyelország *	Górnik Zabrze	Zagłębie Sosnowiec
	Luxemburg	Union Luxembourg	Alliance Dudelange
	Málta	Floriana FC	Hibernians
	NDK	Vorwärts Berlin	HFC Chemie
	NSZK	1. FC Köln	Werder Bremen*
	Norvégia	Brann	Fredrikstad*
	Olaszország	AC Milan	Napoli
	Portugália	Sporting CP	SL Benfica
	Románia	Dinamo	CSA Steaua
	Skócia	Dundee FC	Rangers FC
	Spanyolország	Real Madrid	Real Madrid
	Svájc	Servette FC	Lausanne-Sports
	Svédország*	IF Elfsborg	–
	Szovjetunió*	Dinamo Kijev	Sahtyor Sztalino
	Törökország	Galatasaray	–
DÉL-AMERIKA*	Argentína	Racing	
	Brazília	Santos	
	Rio de Janeiro	Botafogo	
	São Paulo	Santos	
	Minas Gerais	Cruzeiro	
	Rio Grande do Sul	Internacional PA	
	Rio–São Paulo torna	Botafogo	
	Bolívia	Municipal	
	Chile	Universidad Católica	
	Ecuador	Emelec	
	Kolumbia	Millonarios	
	Paraguay	Cerro Porteño	
	Peru	Sporting Cristal	
	Uruguay	Peñarol	
	Venezuela	Deportivo Italia	
ÉSZAK- ÉS KÖZÉP-AMERIKA	Egyesült Államok	Philadelphia Ukrainian Nationals	New York Hungaria
	Mexikó	CD Guadalajara	Atlas
NEMZETKÖZI KLUBTORNÁK	Bajnokcs. Európa-kupája	SL Benfica	
	Kupagy. Európa-kupája	Atlético Madrid	
	Vásárvárosok Kupája	Valencia CF	
	Közép-európai Kupa	Vasas SC	
	Libertadores Kupa	Santos FC	
	Világkupa*	Peñarol	
	Concacaf Bajnokok Kup.	CD Guadalajara	
VÁLOGATOTTAK TORNÁI	Világbajnokság	Brazília	
	Afrika Kupa	Etiópia	
	Brit válogatottak tornája	Skócia	

* naptári éves lebonyolítási rend

Spanyolországban lezárták a sorompókat

- ***Öt év alatt az ötödik bajnokot avatták Angliában***
- ***A Krokodil és a bécsi Austria dupla duplája***
- ***Helenio Herrera diadalra vitte a catenacciót***

Angliában öt év alatt az ötödik bajnokot avatták, a Wolverhampton 1959-es ismétlése után 1960-ban a Burnley, 1961-ben a Tottenham Hotspur, 1962-ben az Ipswich Town, 1963-ban pedig az Everton végzett a táblázat élén. Kiderült, hogy a Wolves 1961–1962-es gyengélkedése nem egyszeri kisiklás volt (előtte 1953 és 1961 között csak egyszer nem végzett az első három hely valamelyikén), noha a csapat a borzalmas, tizennyolcadikként zárt szezonja után legalább az ötödik helyre visszakapaszkodott. Megelőzte a Spurs és a Burnley, mindkettő továbbra is a liga legjobbjai közé tartozott. Utóbbi 1960-as bajnoki elsőségét sokan „kicsúszott" eredményként értékelték, de a gárda utána 1961-ben a negyedik, 1962-ben a második, 1963-ban pedig a

Az Everton bajnokcsapata. Állnak, balról: Parker, Gabriel, West, Vernon, Labone, Meagan. Elöl: Scott, Stevens, Young, Harry Catterick menedzser, Temple, Kay

harmadik helyen végzett. A Tottenham Hotspur az 1961-es duplázást követően 1962-ben ismét FA-kupa-győztes lett, s harmadikként végzett a bajnokságban. 1963-ban megnyerte a Kupagyőztesek Európa-kupáját, s csak az Everton előzte meg a First Divisionben.

Ketten az Evertonból: Alex Parker és Tony Kay

A liverpooli „kékek" az ötvenes évek második felében a legjobb indulattal is csak középcsapatnak számítottak, öt idényen keresztül vagy tizenötödikként vagy tizenhatodikként zártak. Az évtized legvégén egykori amatőrjátékosuk, a dúsgazdag John Moores – a Littlewoods fogadóirodát is alapító család tagja – nagyon jelentős anyagi áldozatot vállalva, olyan kitűnő játékosok megszerzéséhez segítette az egyesületet, mint Alex Young, Roy Vernon vagy Jimmy Gabriel. Az első nagy ugrást az 1960–1961-es idény hozta, amelyben már ötödik lett az Everton, még Johnny Carey-vel, a hajdani Európa-válogatott Manchester United-fedezettel a menedzseri székben. Ám Moores elnök úgy döntött, vált a poszton, s szerződtette ifjú kora egyik kedvenc játékosát, Harry Cattericket. (A történet legendássá lett az angol futballban, Carey-t ugyanis egy londoni taxiban rúgta ki. Ettől kezdve arról a menedzserről, aki alatt „ingott a kispad", éveken át azt mondták, taxit hívtak neki.) Az akkor 42 éves edző kifejezetten magába forduló személyiség volt, mindennél jobban utálta, ha a sajtó ír a játékosairól vagy a csapatáról. Illetve egyet még az előbbieknél is jobban gyűlölt: ha az Everton mérkőzését a televízió közvetítette. Gyakran állították a Liverpool FC élén álló, kimondottan nyílt és könnyed Bill Shankly ellenpéldájaként, amikor több mint egy évtizeden át a két rivális élén álltak. Egy akkori mondás szerint Catterickben és Shanklyben leginkább egy közös volt: mindketten prímán értettek a futballhoz. A „kékek" 1962 tavaszán Harry Catterickkel negyedikként megerősítették a helyüket a legjobbak mögött, de szinte senki sem jegyezte őket a következő szezon esélyesei között. Még akkor sem, amikor az Everton – köszönhetően John Moores nagyvonalúságának – az előző évi 175 000 font után újabb tekintélyes summát költhetett vásárlásra. Így került a csapathoz Tony Kay 60 000 fontért a Sheffield Wednesday-től és Alex Scott 40 000-ért a Rangerstől. A riválisok cheque book championnak, csekkfüzetbajnoknak nevezték vagy inkább csúfolták az Evertont a rendkívüli erősítések miatt. A Goodison Park kedvencei végül hat ponttal előzték meg a Tottenham Hotspurt. Elsősorban a védők diadala volt ez: az Everton mindössze 42 gólt kapott, szemben például a Spurs hatvankettőjével. Ez bőven ellensúlyozta azt, hogy az észak-londoni vetélytárs támadói, élükön Jimmy Greavesszel, 111 gólig jutottak. Harry Catterick húsz játékossal játszotta végig az idényt, de közülük Albert Dunlop (4), George Heslop (1), George Sharples (2), Derek Temple (5) és Frank Wignall (1) alig kapott szerepet. Az alaptizenegy így állt fel: Gordon West (38) – Alex Parker (33), Brian Labone (40), Mick Meagan (36) – Jimmy Gabriel (40), Brian Harris (24) vagy Tony Kay (19) – Billy Bingham (23) vagy Alex Scott (17), Dennis Stevens (42), Alex Young (42), Ron Vernon (41), John Morrissey (28). Szóhoz jutott még George Thompson (19) és Ray Veall (11).

Különleges volt az idény Angliában, s nem csupán azért, mert az országot sújtó rettenetes időjárás, a XX. század legnagyobb ottani hidege hetekre lehetetlenné tette a mérkőzések

A kupagyőztes Manchester United. Állnak, balról: Law, Setters, Cantwell, Foulkes, Matt Busby menedzser, Charlton, Brennan, Crerand, T. Dunne. Elöl: Jack Crompton edző, Herd, Quixall, Gaskell, Gregg, Giles, Stiles, Ted Dalton gyúró

megrendezését, így alaposan elcsúszott a program. Az Everton bajnoki címe, vagy a müncheni szerencsétlenség óta az első nagy sikerét elérő Manchester United FA-kupa-győzelme éppen úgy váratlan volt, mint az, hogy egy cseppet sem „másodosztályú", de mégis csak a második vonalban szereplő futballista érdemelte ki az Év játékosa címet. A 48 éves Stanley Matthews 35 meccsen játszott az idényben a Stoke City a Second Divisiont megnyerő gárdájában. Szezonbeli első gólja biztosította be a piros-fehérek bajnoki elsőségét, illetve feljutását. A Manchester United pocsék idényt zárt volna, ha nem nyeri meg a kupát, hiszen a bajnoki tabellán csak a tizenkilencedik helyen végzett, három ponttal megelőzve a városi ellenlábas, s a másodosztályba visszacsúszó Cityt. Egymás elleni meccsükön dőlt el, melyik esik ki: 1:1-re végeztek, de az elég volt a Unitednek. Az FA-kupában könnyű sorsolás jutott a „vörös ördögöknek", be is masíroztak a fináléba. Ott pedig a két skót, Denis Law és David Herd (2) góljaival 3:1-re megverték a Leicester Cityt, amelynek kapuját Gordon Banks őrizte. Mindössze két játékos, Billy Foulkes és Bobby Charlton lépett pályára az 1958-as tragédia túlélői közül.

Még egy fontos eseményt hozott az esztendő az angol futballban: Alf Ramsey, a korábbi válogatott jobbhátvéd, a bajnoki címet védő Ipswich Town menedzsere 1962. október 25-én igent mondott az FA felkérésére, és elvállalta a szövetségi kapitányi posztot. Kikötötte, hogy ameddig a szezont gyengén kezdő Ipswich nem biztosítja a bennmaradását az élvonalban, addig viszi a klubot is. Hivatalosan december 31-én foglalta el a kapitányi posztot, de a következő májusig, első mérkőzésein „csak" egy válogató bizottság tagja volt. Utána teljes jogkörrel irányította a válogatottat, először lett főállású szövetségi kapitánya az angol futballnak. A „háromoroszlánosokat" 139 mérkőzésen vezető Walter Winterbottommal ellentétben már ő maga jelölte ki a keretet is. Ramsey nagyon tekintélyes edző volt, aki szinte azonnal kijelentette, Anglia meg fogja nyerni a következő, hazai rendezésű világbajnokságot. Mindmáig ő a legsikeresebb angol szövetségi kapitány – pedig az FA egyáltalán nem őt akarta kinevezni. Nem kevesebb mint 59 jelentkezés érkezett a pályázatra, ebből az edzőbizottság feje, maga Winterbottom negyvenet kihúzott. Utána az FA a versenyben maradottak közül kiválasztott kilencet, noha valójában

A Real Madrid bajnok tizenegye. Állnak, balról: Vicente, Isidro, Santamaría, Casado, Muller, Pachín. Elöl: Amancio, Félix Ruíz, Di Stéfano, Puskás, Gento

két ember, Dennis Wilshaw, a korábbi válogatott játékos, valamint – és elsősorban – Jimmy Adamson, a Burnley menedzsere közül akartak a vezetői választani. Egyik sem vállalta. Ez annyira sokkolta a szövetséget, hogy kínjában kitalálta, a klubedzőkből alakítsanak válogató bizottságot. Aztán Walter Winterbottom rábeszélte egykori játékosát, Alf Ramsey-t, vállalja el. Mindenki jól járt az igennel.

Spanyolországban a sikertelen világbajnoki szereplés hatására a szövetség úgy döntött, hogy lezárja a sorompót az új légiósok előtt. Ahogyan 1926 után Olaszországban az oriundókat, az ebben az esetben a spanyol felmenőkkel bíró külföldieket szerződtethették a klubok, ám csak abban az esetben, ha az illető korábban nem játszott hazája válogatottjában. ((Fura szabály: talán a futballtörténelemben először és utoljára hoztak olyan rendelkezést, amely a legjobb minőséget zárta ki, s a gyengébbet preferálta.) Ettől kezdve Dél-Amerikában sok játékos kezdett családfakutatásba, s akadtak, akik – ha nem jártak sikerrel – igyekeztek hamis papírokhoz jutni. *Matthew Taylor* és *Pierre Lanfranchi* 2001-ben kiadott *Moving With the Ball: the migration of professional footballers* című könyvében utal arra, hogy különösen Paraguayban, Alfredo Stroessner „uralkodása" alatt, nem volt művészet ilyesfajta dokumentumokhoz jutni. A hatvanas évek végén a második osztályban játszó külföldiek körülbelül 45 százaléka paraguayi volt, igaz, arányuk az első osztályban még a „legvadabb" időkben sem érte el a hat-hét százalékot. A Real Madrid a hatodik fordulóig csak nyert, akkor azonban 4:2-re kikapott a Valladolidtól, s ezért egy hétre maga elé kényszerült engedni az Atlético Madridot. Miután visszaelőzött, már nem is engedte át újra az elsőséget, s az addigi bajnokságok történetét tekintve döbbenetes fölénnyel, tizenkét pontos előnnyel lett bajnok. A városi rivális Atléti ezüstérme nem volt váratlan, ám a Real Oviedo harmadik, valamint a Real Valladolid negyedik helye annál inkább.

1945
1950

A királyi klubot továbbra is Miguel Muñoz dirigálta, Puskás Ferenc 26 góljával harmadszor lett spanyol gólkirály. Ezúttal, a teljes szezont nézve, nem akadt hozzá hasonlóan eredményes játékos a csapatban, Amancio 14, Félix Ruiz 13, Di Stéfano 12 gólt szerzett. Tegyük hozzá: a 36 éves Don Alfredo csupán 13 meccsen lőtte meg a maga tucatnyi gólját. Vicente volt az első számú kapus (27 mérkőzés), Isidro (24), Santamaría (29) és Pachín (28) alkotta a védelmet, Casado (22) és a francia Lucien Muller (26) a fedezetpárt, Amancio (28), Félix Ruiz (23), Di Stéfano (13), Puskás (30) és Gento (25) a csatársort. Di Stéfano hiányzásakor többnyire két korábbi Barcelona-játékos, Justo Tejada (9) vagy Evaristo Macedo (8) kapott szerepet. Ebben a szezonban kezdte beépíteni Muñoz a Navarrából érkezett, az Osasunától megszerzett Ignacio Zocót (13). Kisebb szerephez jutott a tartalékkapus Araquistáin (3), Vicente Miera (8), Bueno (5), Felo (3) és Kubala László unokaöccse, a Yanko néven játszó Janko Daučik (7). Két párharcot rontott el a Real Madrid az idényben: az ősszel nagy meglepetésre már az első fordulóban kiesett a Bajnokcsapatok Európa-kupájából a korábbi magyar válogatott kapus, Fazekas Árpád csapata, az RSC Anderlecht ellen, majd a Copa del Generalísimo elődöntőjében 4:0-ra kikapott a Real Zaragozától, s utána hiába nyerte meg 3:0-ra a visszavágót. A kupasorozat döntőjében két egykori Barcelona-sztár ült a kispadokon, a katalánokat José Gonzalvo irányította, aki egyébként játékos-pályafutását éppen a Zaragozában fejezte be 1953-ban. Az aragóniai gárdát pedig César Rodriguez, a Barça addigi történetének legjobb góllövője, Gonzalvo, azaz Gonzalvo II egykori játékostársa. A Camp Nouban rendezett finálében a katalánok 3:1-re nyertek, a második, tulajdonképpeni döntő gólt Kocsis Sándor szerezte.

1950
1960

Ausztriában a bécsi lilák (FK Austria) ritka bravúrt értek el: az 1961–1962-es duplázást megismételve 1963 tavaszán is megnyerték a bajnokságot és az országos kupát. Azt az egyébként 1959-ben kezdődött korszakot a klubnál „Joschi Walter-érának" nevezik, egészen 1992-es haláláig ő volt az egyesület első számú vezetője. (Közben 1964-ben hat hónapon keresztül, öt mérkőzésen 3-1-1-es mérleget elérve, Guttmann Bélával együtt irányította az osztrák válogatottat is.) 1960-ban még „csak" a kupát szerezte meg az Austria, majd a következő három évben vitathatatlanul uralta a hazai frontot. Walter megreformálta a klub gazdasági életét is, vállalatként igyekezett vezetni azt. Csökkentette a keret létszámát, s pártolta, hogy minél több fiatal játékos felkerüljön a legjobbak közé a Leopold Stroh és Tscharry Vogl által irányított ifjúsági csapatból. A Rapid ellen 4:2-re megnyert kupadöntőben már játszott az új generáció tagjai közül Ernst Fiala, Horst Nemec és Horst Hirnschrodt. A következő szezonban a csapat megnyerte a bajnokságot, nyolcéves várakozás után, „stílusosan", hétpontos előnnyel. A keret hat játékosa is tagja volt az Austria két évvel korábbi, ifjúsági bajnokságot nyert alakulatának. 1962-ben és 1963-ban „csak" 4-4 pontos előnnyel, de nagyon magabiztosan lettek bajnokok a lila-fehérek, akiknek a legerősebb összeállítása akkoriban a Gernot Fraydl – Peter Vargo (Erich Strobl), Karl Stotz, Johann Löser – Alfred Gager, Horst Paproth – Horst Hirnschrodt, Jacaré, Horst Nemec, Ernst Fiala, dr. Walter Schleger tizenegy volt, a korábbi válogatott Edi Frühwirth irányításával. Tavasszal már Hans Buzek is megérkezett a First Viennából, vele még tovább erősödött a támadósor. Pedig addig sem volt gyenge, Horst Nemec 1961-ben, 1962-ben, majd később 1964-ben is gólkirályi címet szerzett. Négy év alatt három korona – ilyenre addig az osztrák élvonalban Ernst Stojaspal, illetve a világháborús években Bimbo Binder és a húszas-harmincas évek fordulóján Anton Schall volt képes. Az 1962–1963-as idényre került először az osztrák élvonalba brazil játékos: a Reciféből

1960
1961

1961
1962

1962
1963

1963
1964

1964
1965

1965
1966

érkezett **Waldemar Graciano**, azaz **Jacaré** (Krokodil). Mindössze 250 000 schillingbe került (egy évvel később a portugál José Águasért már közel háromszor ennyit kellett fizetni), némi túlzással behozta a vételárát az első két felkészülési mérkőzésen, amelyre csak úgy özönlött a kíváncsi szurkolósereg. Jacaré hat éven keresztül futballozott a lila-fehéreknél, később elvett egy tiroli hölgyet, osztrák állampolgárként hunyt el 2010. december 6-án. Szerződtetése mérföldkő volt az osztrák futballban, amely a hatvanas évek elejétől újra a légiósok felé fordult, attól kezdve szinte minden klubban felbukkant három-négy. (A szabályok szerint egyszerre három külföldi lehetett pályán, a klubok négyet szerződtethettek.) Jacarén kívül még egy külföldi játszott, igaz, mindössze egy bajnokit áprilisban, a Wiener AC ellen, az 1962–1963-as idény FK Austriájában: az Aranycsapat egykori balszélsője, Czibor Zoltán. Ebben a szezonban búcsúzott (két bajnoki meccsen szerepelve) Ernst Ocwirk.

A Német Szövetségi Köztársaságban az idény alatt már tudottan utolsó, régi rendszerű bajnokságot a Borussia Dortmund nyerte meg az 1. FC Köln elleni döntőben. A sárga-feketék a Wessel – Paul, Cyliax, Burgsmüller, Bracht – Wosab, Alfred Schmidt, Kurrat, Geisler – Schütz, Konietzka tizeneggyel 3:1-re verték a stuttgarti finálében a címvédőt. Nyolc éven belül ez volt a klub harmadik bajnoki elsősége. A két védő, Wilhelm Burgsmüller és Helmut Bracht az 1956-os és az 1957-es döntőben is játszott, így a Neckarstadionban már háromszoros bajnok

A Borussia Dortmund csapata, a német futball Bundesliga előtti korszakának utolsó bajnoka

Az AS Monaco megnyerte a francia bajnokságot és a kupát is. Állnak, balról: Hernandez, Casolari, Artelesa, Biancheri, Hidalgo, Thomas. Elöl: Djibril, Douis, Cossou, Théo, Taberner

lett. A gárda edzője 1961 és 1965 között a harmincas-negyvenes évek Schalke 04-ének háromszoros bajnok csatára, Hermann Eppenhoff volt, aki aztán 1965-ben a DFB-kupát is begyűjtötte a csapattal.

Franciaországban az AS Monaco addigi története legnagyobb sikerét érte el, miután megnyerte a bajnokságot és a kupát is. A Coupe de France fináléjában az Olympique Lyon – noha remek, a veterán luxemburgi Victor Nurembergggel, a német Kurt Linderrel, az egyaránt argentin Angel Ramberttel és Nestor Combinnal, illetve a francia futball egyik új üdvösképével, Fleury Di Nallóval felálló csatársora alapján látványos támadójátékra is képes lett volna – a catenacciohoz hasonló hadrendben játszva meglepte a Monacót (0:0). Az ismétlésen (Monaco–Lyon 2:0) már simán győzött Lucien Leduc alakulata. Az ASM a Jean-Claude Hernandez – Georges Casolari, Georges Thomas, Michel Hidalgo, Marcel Artelesa – Henri Biancheri, Karimou Djibril – Yvon Douis, Lucien Cossou, Théodore Szkudlapski, Bert Carlier (Georges Taberner) összeállítású alakulattal duplázott. A bajnokságban **Serge Masnaghetti,** az újonc Valenciennes csatára 35 góllal nyerte meg a gólkirályi címet, beállítva az OM svéd csatárának, Gunnar Anderssonnak az 1953-as rekordját. Ritkasága miatt említést érdemel, hogy Masnaghetti az előző idényben még a második vonalban szerzett gólkirályi címet.

Az olasz Serie A-ban Helenio Herrera diadalra vitte a catenacciót. A BEK-győzelemig menetelő AC Milan a bajnokságban csak harmadik lett, a története során először brazil edző, Paulo Lima Amaral által irányított Juventus bejött másodiknak. Amaral neve ma már alig ismert, de érdemes róla tudni, hogy ő volt az 1958-as és az 1962-es világbajnok válogatott erőnléti edzője. A közel kétméteres óriás carioca (tehát riói) létére vasfegyelmet tartott, mi több, a Vasőrmester becenevet érdemelte ki. Habár a spanyol Luis Del Sol és a brazil Armando Miranda szerződtetésével megerősített „zebrák" (egyébként szinte minden élcsapat megpróbált brazil futballistára szert tenni) az első fordulókban alig szereztek pontot, de az ősz végén már vezettek. A tavasszal azonban az Inter mindenkit megelőzött. Helenio Herrera a riválisokkal ellentétben inkább a hazai piacról erősített, megszerezve Tarcisio Burgnichot, Beniamino Di Giacomót és az argentin származású, de már fél évtizede Olaszországban játszó Humberto Maschiót. Közülük Burgnichcsal nyerte a legtöbbet, meg azzal, hogy minden korábbinál nagyobb szerepet adott a másik szélsőhátvédposzton Giacinto Facchettinek. Az Inter szinte tökélyre fejlesztve játszotta a futballtörténelem legszigorúbb védekezési rendszerét, a catenacciót, a 34 bajnoki fordulóban csupán húsz gólt kapott. Fura módon a legtöbb gólt éppen azon a mérkőzésen szedte be – hármat az AS Roma ellen –, amelyen bebiztosította a Moratti-éra első, illetve a klubtörténet nyolcadik bajnoki címét.

Az Inter. Állnak, balról: Facchetti, Buffon, Guarneri, Burgnich, Picchi. Elöl: Jair, Suárez, Di Giacomo, Corso, Maschio, Zaglio

Nem vezetett könnyű út a trónra. A fekete-kékek az első hét fordulóban csupán kétszer nyertek, s négy másik alakulat társaságában a középmezőnyben tanyáztak. Herrera akkor Armando Picchit visszavonta a hátvédsor mögé, s ettől minden megváltozott. A csapat elindult felfelé, a csúcsra. December közepén Bolognában 4:0-val kényszerítette térdre az addigi listavezetőt. Győzelmével a Juve került az élre – a következő héten a San Siróban megverte a torinóiakat is. Márciusban váratlanul kikapott az Atalantától, Herrera megint reagált, a fiatal Sandro Mazzolát bevitte középcsatárnak, s kihagyta a házi gólkirály Beniamino Di Giacomót, mert úgy látta, Humberto Maschio többet tud segíteni a hátralévő fordulókban.

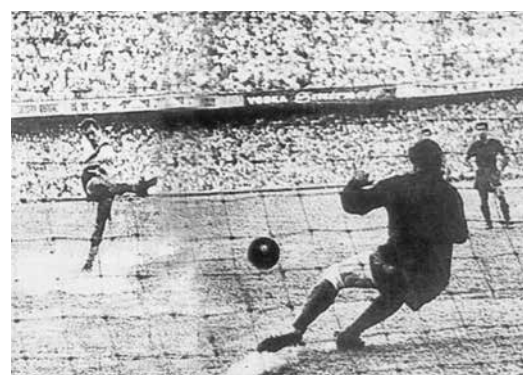
Az Inter a Lorenzo Buffon (20) vagy Ottavio Bugatti (10) – Armando Picchi (30) – Tarcisio Burgnich (31), Aristide Guarneri (34), Giacinto Facchetti (31) – Franco Zaglio (21) vagy Carlo Tagnin (19), Luis Suárez (29) – Jair (27), Beniamino Di Giacomo (24) vagy Humberto Maschio (15), Sandro Mazzola (23), Mario Corso (30) összeállításban játszott. Giovanni Ferretti (4) volt a harmadik kapus, szerepet kapott még Bruno Bolchi (12), Mauro Bicicli (11), Enea Masiero (9), Egidio Morbello (4), valamint a téli szünetben továbbadott Gerry Hitchens (5), Lorenzo Bettini (2) és Giorgio Dellagiovanna (1).

A Boca Juniors nagyszerű évet zárt. Állnak, balról: Rattín, Marzolini, Silvero, Errea, Orlando, Simeone. Elöl: Nardiello, Menéndez, Valentim, Grillo, A. González

Brazíliában a Santos minden sorozatot uralt, amelyben csak elindult, a riói bajnokságot a Botafogo nyerte meg. A Flavio Costa által irányított Flamengo nagyon erős volt, de 1962. december 15-én, a tulajdonképpeni döntő mérkőzésen, a védelme nem bírt a szenzációs formában futballozó Garrinchával. A Maracanában, 158 994 néző előtt, a Manga – Paulistinha, Jadir, Nílton Santos, Rildo – Ayrton, Édison – Garrincha, Quarentinha, Amarildo, Zagallo összeállítású Botafogo 3:0-ra nyert, s egypontos előnnyel bajnok lett.

Argentínában a Boca Juniors nyolcéves szünet után nyerte meg ismét a ligát, egy olyan csapattal, amelyben a brazil világbajnok, Orlando volt a csapatkapitány, s a védelmet, illetve a fedezetsort Silvio Marzolini és Antonio Ubaldo Rattín erősítette. Legjobb góllövője a brazil válogatottban hét mérkőzésen öt gólt szerző Paulo Ángelo Valentim volt. A „genovaiak" (Roma – Silvero, Marzolini, Orlando, Simeone – Rattín, Nardiello – Grillo, Menéndez, Valentim, González) két fordulóval a zárás előtt még azonos pontszámmal álltak a River Plate-tel. Egymás elleni mérkőzésükön, a Bombonerában, 1:0-ra vezettek Paulo Ángelo Valentim tizenegyesgóljával. Ám a 90. percben a River is kapott egy, a filmfelvételek szerint ok nélkül megítélt büntetőt. Az ugyancsak brazil Delém (Vladem Lázaro Ruiz Quevedo) lövését Antonio Roma, a Boca kapusa kivédte. A Boca győzött, s már nem lehetett megállítani. Az utolsó fordulóban 4:0-ra megverte az Estudiantest, s célba ért.

Antonio Roma kivédi Delém büntetőjét

A Bundesliga születése

Új korszakába lépett a (nyugat)német futball. A DFB a dortmundi Westfalenhallében zajló közgyűlése 1962. július 28-án úgy döntött, alapvetően megváltoztatja az ország labdarúgásának több mint félévszázados rendszerét. A korábbi módit – a területi bajnokságok győztesei hol egyenes kieséses formában, máskor pedig csoportmérkőzéseket vívva jutottak el az egymérkőzéses országos bajnoki döntőig – idejét múltnak tartva fejet hajtott a Nyugat-Európa minden fejlett futballállamában gyakorolt rendszer előtt, s úgy határozott, hogy áttér a ligarendszerű országos bajnokságra. A döntés nem volt egyszerű. A Bundesliga megalapítása a profizmus bevezetésével is járt, azt pedig korábban nem támogatta egyetlen német, majd nyugatnémet sportfőhatóság sem. Mi több, az egységes ligarendszerű bajnokság bevezetése többször is az amatőr–profi vitában felülkerekedő előbbiek tiltakozásán bukott el. A húszas évek végén az előző évben bajnok Schalkét profivád miatt eltiltással sújtották, 1932-ben Willibald Kress, a Stuttgart válogatott kapusa három évre szóló szilenciumot kapott ugyanezen okból. (Ezt később egy évre mérsékelték.) Ugyancsak 1932-ben felvetődött egy egységes országos liga alapításának ötlete, ám a Nyugatnémet Alszövetséget (Westdeutscher Spiel-Verband) vezető bochumi ügyvéd, Constant Jersch javaslatát a DFB, az országos szövetség rendkívüli közgyűlése lesöpörte az asztalról. Nem volt meglepő, hogy a náci érában a Gauligákat kialakító (sport)politika sem rokonszenvezett az egységes országos bajnokság gondolatával vagy a profizmuséval. A háború hosszú ideig háborgó hullámainak elcsitulása után az ötvenes években újra napirendre került az országos liga létrehozása. A frontok világosak voltak: a legerősebb alszövetségek közül a nyugatiak pártfogolták, a déliek ellenezték. A hatvanas évek elejére, részben a válogatott chilei kudarca miatt, a többség mégis belátta, elodázhatatlan a profizmus bevezetése és egyszersmind egy országos, ligarendszerű bajnokság kiírása. Az erről határozó dortmundi közgyűlésen az előzmények ismeretében elsöprőnek minősíthető, 103:26-os szavazati aránnyal döntöttek a küldöttek a Bundesliga megalapítása mellett.

Néhány hetes előkészítő munka után az a döntés született, hogy az új szövetségi liga indulólétszáma tizenhat legyen. Arról is határoztak, hogy csak olyan egyesületek csapatai kerülhessenek be, amelyek az 1962–1963-as idényben valamelyik Oberliga első osztályában szerepeltek. A területi csoportok közül a nyugati és a déli öt-öt, az északi három, a délnyugati két csapatot adhatott, valamint jutott egy hely Nyugat-Berlinnek is. Úgy határoztak, hogy az aktuális bajnokság két döntőse automatikusan a tizenhat

A Bundesliga alakuló ülése a dortmundi Westfalenhallében

kiválasztott közé kerül. Érdekes módon e két csapat ugyanazon Felsőliga, a Nyugati (Oberliga West) első és második helyezettje, a Borussia Dortmund és az 1. FC Köln lett.

A profi futball a szövetségi köztársaságban való bevezetéséről szóló dortmundi kongresszuson azt is meghatározták, hogy egy játékos maximális havi javadalmazása 1200 márka lehet. Ugyanakkor kinyitottak egy kiskaput: minden csapat kérelmezhette, hogy legkiválóbb játékosait külön engedéllyel, ennél magasabb összeggel honorálhassa. Az 1. FC Nürnberg, amely a profizmus talán legkitartóbb ellenzője volt, azonnal kérvényezte, hogy 12 játékosa esetében átléphesse az eredeti maximumot.

1963. január 11-én a tizenhatból már kilenc résztvevő biztossá vált. A területi szövetségek közül a nyugati három (Dortmund, Köln, Schalke 04), az északi két (Hamburger SV, Werder Bremen), a déli ugyancsak két (Eintracht Frankfurt, 1. FC Nürnberg), a délnyugati egy (Saarbrücken) csapatot nevezett meg. Eldőlt az is, hogy Berlin különleges jogállású nyugati részének reprezentánsa a Hertha BSC lesz. Bár eredetileg 46 klub jelezte, hogy eleget téve a feltételeknek szerepelni kíván az új Bundesligában, végül tizenöt nem tudta teljesíteni az anyagi követelményeket, illetve kettő visszavonta előzetes jelentkezését. Így a kilenc „élklub" megnevezése után húsz gárda tusakodott a már csak hét kiadó helyért. Óriási volt a harc, az érdekeltek többször is megpróbálták tizennyolcra, sőt húszra növelni az első idényben szerepelő csapatok létszámát. Eredmény nélkül. 1963. május 6-án a DFB kihirdette, hogy a további hét helyre a Preussen Münster és a Meidericher SV (nyugatról), az Eintracht Braunschweig (északról), az 1860 München, a VfB Stuttgart és a Karlsruhe (délről), valamint az 1. FC Kaiserslautern (délnyugatról) került be.

A többiek a második vonallá visszaminősített amatőr csoportokba, az Oberligákba kerültek. A döntés jogosságát több egyesület is hevesen vitatta, az Alemannia Aachen és a Kickers Offenbach bíróságra vitte az ügyet, sikertelenül. A Bayern München vezérkara úgy gondolta, a DFB indokolatlanul sorolta a Bayern elé a városi riválist, valamint a Stuttgartot és a Karlsruhét. Tiltakozásukra öt napon belül választ kaptak, a DFB Bundesliga-bizottságának 1963. május 11-i keltezésű levele az alábbi magyarázatot tartalmazta: „Tisztelt Sportbarátaink! Sajnálattal kell közölnünk, hogy a Bundesliga vezetősége úgy döntött, hogy felvételi kérelmüket elutasítja. A déli csoportnak jutó helyekért az első körben megelőzte az önök klubját az Eintracht Frankfurt és az 1. FC Nürnberg. A harmadik helyet az 1860 München kapta meg, mint a déli csoport idei bajnoka. Hozzátesszük, a vezetőség azon a véleményen volt, hogy a Bundesliga bevezetése évében az ország futballja számára nem lenne kívánatos, hogy ugyanabból a városból két klub is licencet kapjon." A Bayern München így aztán hiába hánytorgatta fel, hogy a VfB Stuttgart és a Karlsruher SC az alapítást megelőző két évben gyengébb bajnoki eredménysort produkált a majdani rekorderbajnoknál. Győzött az egy város, egy csapat elv, amely egyébként „megvétózta" a hamburgi St. Pauli és a kölni Viktoria Bundesliga-tagságát is.

Franz Kremer és Hennes, a kölni kabalakecske

AZ ÉV CSAPATA

A Santos, egy másik bolygó futballja

Um futebol de outro planeta – a kiváló brazil futballmagazin, a *Placar* jó negyedszázaddal ezelőtt kiadott, a valaha volt legerősebb klubtizenegyekről szóló különszámában ezzel a címmel ünnepelte az elsőként bemutatott Santost. Egy másik bolygó futballja. A fekete-fehérek ismert és elismert alakulatnak számítottak São Paulo államban, de 1955 előtt mindössze egy fontos titulust nyertek: 1935-ben az állam bajnokai lettek. Az ötvenes évek közepétől aztán új korszak kezdődött, amelynek szinte csak felvezetése volt a campeonato paulista 1955-ös és 1956-os megnyerése. Az a két diadal emelte a „halak" tekintélyét, de még nem tette a Santos Futebol Clubét korszakossá, még nem volt a csapat futballtörténelmi léptékkel is tényező. Az csak 1958-tól lett, amikor újra nyert, immár egy a tizennyolcadik születésnapján alig túl járó világbajnok vezérletével. Pelé és vele a Santos példátlan sikereket ért el a következő szűk másfél évtizedben. A klub 1958 és 1973 között tízszer is megnyerte São Paulo állam bajnokságát (1958, 1960, 1961, 1962, 1964, 1965, 1967, 1968, 1969, 1973).

Négyszer diadalmaskodott a két legfontosabb állam, Rio de Janeiro és São Paulo csapatainak tornáján (Torneio Rio-São Paulo, 1959, 1963, 1964, 1966). Sorozatban ötször is elhódította az akkori, még nem ligarendszerű, hanem a Bundesliga előtti német bajnokság rendszeréhez hasonló Taça Brasilt (1961, 1962, 1963, 1964, 1965), majd hatodszor is bajnok lett 1968-ban,

AZ EDZŐ

Az ismeretlen csodatévő

Az élet kegyetlen és igazságtalan. Lula, azaz Luís Alonso Pérez a klubfutball egyik legsikeresebb edzője, egyetlen csapattal huszonegy fontos trófeát hódított el – az 1955-ös campeonato paulistával kezdődően és az 1966-os Rio–São Paulo-tornával bezárólag mindent, amit abban a korszakban a Santos megnyert –, ennek dacára szinte alig ismerik a nevét. 1922. március elsején született Santosban. Nem volt jó futballista, mégis már 32 évesen rábízták a város első számú csapatát. Egy évvel később megnyerte az állami bajnokságot, még egy olyan gárdával, amelynek tagjai közül csak Zito, Pepe és eleinte Pagão szerepelt az aranykorszakban. Pelé köré aztán még jobb és még sikeresebb csapatot épített, amely a világ legjobbja lett. Lulánál többször senki sem nyerte meg São Paulo állam bajnokságát, s amióta a Brazil Labdarúgó-szövetség, a CBF elismerte országos bajnokságnak a Taça Brasilt, sorozatban nyert öt elsőségével az edző annak is a rekordere. Tizenkét év alatt 959 mérkőzésen vezette a Santost. 1968-ban a Corinthiansnál dolgozott (második lett az állami bajnokságban a korábbi csapata mögött), majd a Portuguesát, végül a Santo Andrét irányította. Mindössze ötvenévesen, 1972. június 15-én hunyt el. A Santosszal járva a világot, számos híresség lett személyes ismerőse. Egyik csodálója, Pablo Picasso több rajzával, festményével is megajándékozta.

az akkor éppen Torneio Roberto Gomes Pedrosa elnevezésű torna megnyerésével. Kétszer is a Libertadores Kupa és a Világkupa győzteseként ünnepelhették (egyaránt 1962, 1963), illetve megnyerte egyszer-egyszer a Szuper Világkupát (1968) és a Szuper Libertadores Kupát (1968). Közben pedig többször is megkerülte a földet, szinte minden esztendőben európai vagy éppen dél-amerikai, esetleg más földrészeket célzó túrákon toborzott újabb és újabb híveket magának, valamint a labdarúgásnak. Minden bizonnyal 1962-ben és 1963-ban volt a csúcson a Santos, akkor szinte mindenhol nyert, ahol csak elindult. Talán túl jó is volt. A világon mindenütt látni akarták, nem ok nélkül ragasztotta rá az angolszász sajtó a „futball Harlem Globetrotterse" becenevet vagy inkább gúnynevet. Hiszen azt is mellétették, hogy a brazil játékosokat (vagy inkább a vezetőket?) főleg a bevételek, s nem az eredmények érdeklik.

A Santos alaptizenegye az 1962–1963-as idényben

GILMAR dos Santos Neves: Az 1930. augusztus 22-én Santosban született kapus 1962 elején érkezett a klubhoz, 1969-ig 331 hivatalos mérkőzésen védett, 412 gólt kapott. Ötször nyerte meg a paulista állami bajnoki címet, négyszer a Taça Brasilt, háromszor a Rio–São Paulo-tornát, valamint kétszer-kétszer a Libertadores Kupát és a Világkupát. Kétszeres világbajnok volt a brazil válogatottal. 2013. augusztus 25-én hunyt el.

Antônio LIMA dos Santos: São Sebastião do Paraísóban született 1942. január 18-án. A São Pauló-i Juventusból került a Santosba, amellyel 1962 elejétől 1969-ig minden nagy siker részese volt. Összesen 22 trófeát nyert el csapatával. Később megfordult a Fluminensében és a Portuguesában is, majd külföldön a CD Oróban, Mexikóban, illetve 1975-ben játszott a Tampa Bay Rowdiesban, az NASL terembajnokságában is. Hatszor szerepelt a brazil válogatottban, részt vett az 1966-os tornán. Pelé sógora volt néhány éven át.

MAURO Ramos de Oliveira: 1962-es világbajnok válogatott kapitánya 1930. augusztus 30-án született Poços de Caldasban, Minas Gerais államban. A São Paulo FC-ből érkezett már a harmincadik évében járva a Santoshoz, ahol minden korábbinál több sikerben volt része. 1967-ig tizenöt tekintélyes címet szerzett. Pályafutását a mexikói Tolucában zárta le. A Santosban 354 mérkőzésen játszott – s mivel alig lépte át a félpályát, egyetlen gólt sem szerzett. 2002. szeptember 18-án hunyt el.

Raul Donazar CALVET: Bagéban (Rio Grande do Sul államban) 1934. november 3-án született. A helyi Guaraníban kezdett futballozni, majd 1956-tól négy évet játszott a Grêmióban, minden idényben megnyerte a campeonato gaúchót, az ottani állami bajnokságot. 1960 elejétől négy éven át szerepelt a Santosban, háromszor nyerte meg a paulista állami bajnoki címet, kétszer-kétszer a Taça Brasilt, a Libertadores Kupát és a Világkupát, egyszer a Rio–São Paulo-tornát. Egyetlen gólt szerzett 218 hivatalos mérkőzésén. Kétszer játszott a brazil válogatottban.

DALMO Gaspar: São Paulo államban, Jundiaíban született 1932. október 19-én, 2015. február 2-án ugyanott halt meg. A Paulista (1951–1954), majd a Guaraní (1954–1957) balhátvédje volt. 1957 és 1964 között játszott a Santosban, ötször nyerte meg a paulista állami bajnoki címet, négyszer a Taça Brasilt, kétszer-kétszer a Libertadores Kupát és a Világkupát, egyszer pedig a Rio–São Paulo-tornát. A „halaktól" távozva visszatért a Guaraníba (1964–1966), majd újra csatlakozott a Paulistához (1967). Az 1963-as Világkupa-győzelem hőse volt, a Milan elleni harmadik mérkőzés egyetlen gólját ő lőtte, tizenegyesből.

ZITO: Jose Eli Miranda, Pelén kívül a Santos legtöbb címet nyert tagja, 1932. augusztus 8-án Roseirában született. A Taubaté csapatában kezdett (1948–1951), majd 1952 és 1967 között másfél évtizedet töltött a Santosban. 733 meccsen 57 gólt szerzett, s jóval több gólpasszt adott. Kilencszer nyerte meg a paulista állami bajnoki címet, négyszer-négyszer a Taça Brasilt és a Rio–São Paulo-tornát, kétszer-kétszer a Libertadores Kupát és a Világkupát. 1958-ban és 1962-ben is világbajnok lett. 2015. június 14-én Santosban hunyt el.

MENGÁLVIO Pedro Figueiró: Santa Catarina államban, Lagunában született 1939. december 17-én. A Barriga Verde, majd az Aimoré játékosa volt, 1960 elején a Santosba került. 1967-ig, illetve a Grêmióban tett kirándulásból visszatérve, 1968 végéig játszott a csapatban, 371 mérkőzésen 28 gólt szerzett. Hatszor nyerte meg a paulista állami bajnoki címet, ötször a Taça Brasilt, háromszor a Rio–São Paulo-tornát, kétszer-kétszer a Libertadores Kupát és a Világkupát. 1969-ben a kolumbiai Millonariosban zárta le a karrierjét. Tizennégy válogatott mérkőzésen egy gólt szerzett, 1962-ben kerettag volt Chilében.

DORVAL Rodrigues: 1935. február 26-án született Porto Alegrében, Rio Grande do Sul államban. Ő járta be a legkacskaringósabb utat a nagy Santos tagjai közül, a Força e Luzból (1955–1956) került az SFC-hez, 1956 és 1967 között 612 mérkőzésen 198 gólt szerzett, de közben a klub kölcsönadta a CA Juventusnak (1957), a Bangunak (1960–1961), az Atlético Paranaensének (1964) és az argentin Racingnak (1964). Ötször nyerte meg a paulista állami bajnoki címet, négyszer-négyszer a Taça Brasilt és a Rio–São Paulo-tornát, kétszer-kétszer a Libertadores Kupát és a Világkupát. 1967 után játszott a Palmeirasban (1967), az Atlético Paranaensében (1968–1971), a Carabobóban (1971) és a Saadban (1972). Hétszer (1959–1963) szerepelt a brazil válogatottban.

COUTINHO: Antônio Wilson Honorio 1943. június 11-én született Piracicabában, São Paulo államban. A XV de Piracicabából került 1957-ben a Santosba, ahol 1968-ig futballozott. 1958. május 17-én, 14 évesen mutatkozott be az első csapatban. A búcsúját követő öt évben a Vitoria (1968), a Portuguesa (1969), rövid ideig újra a Santos (1970), aztán a mexikói Club Atlas (1971), majd hazatérve a Bangu (1971–1972) és a Saad (1973) játékosa volt. Pelé a kedvenc játszótársának tartotta, Coutinho 457 mérkőzésen 370 gólt szerzett a Santos mezében. Hétszer nyerte meg a paulista állami bajnoki címet, ötször a Taça Brasilt, négyszer a Rio–São Paulo-tornát, kétszer-kétszer a Libertadores Kupát és a Világkupát, s egyszer a Torneio Roberto Gomes Pedrosát. A válogatottban (1960–1965) 15 meccsen hat gólt lőtt, nem játszó kerettag volt az 1962-es világbajnokságon.

PELÉ: Édson Arantes do Nascimento 1940. október 23-án született Três Coraçõesben, Minas Gerais államban. A Bauruból (1952–1956) került a Santosba, amellyel 1974-ig 1114 mérkőzésen 1091 gólt szerzett. Tízszer nyerte meg a paulista állami bajnoki címet, ötször a Taça Brasilt, négyszer a Rio–São Paulo-tornát, kétszer-kétszer a Libertadores Kupát és a Világkupát, s egyszer a Torneio Roberto Gomes Pedrosát. Tizenegyszer volt São Paulo állam bajnokságának gólkirálya. A Santosból visszavonulva az Egyesült Államokban újrakezdte, 1975 és 1977 között a New York-i Cosmos játékosa volt.

PEPE: José Macia 1935. február 25-én született Santosban. Játékos-pályafutása egyetlen klubjában, 1954 és 1969 között 750 mérkőzésen 405 gólt szerzett, csak Pelé lőtt nála többet. Tizenegyszer nyerte meg a paulista állami bajnoki címet, ötször a Taça Brasilt, négyszer a Rio–São Paulo-tornát, kétszer-kétszer a Libertadores Kupát és a Világkupát, s egyszer a Torneio Roberto Gomes Pedrosát. A Santos történetének rekordere a begyűjtött fontos titulusokat tekintve. A brazil válogatottban (1957–1965) 40 mérkőzésen 22 gólt ért el. Nem játszó tartalék volt az 1958-as és az 1962-es világbajnokságon.

Altafini nagy napján a Milan megállította a Benficát

A BEK-sorozat nyolcadik kiírásában a harmadik győztest avatták: a Real Madrid öt elsőségét követő Benfica-uralmat lezárva az AC Milan megszerezte az olaszok első sikerét a sorozatban. A hajdanán Triesztben a catenaccio egy korai változatát sikerrel alkalmazó Nereo Rocco által dirigált piros-feketék 21 gólt szereztek a négy hazai mecscsükön, s noha az US Luxembourg vagy akár a Galatasaray nem volt hozzájuk méltó ellenfél, a két brit csapat, az angol bajnok Ipswich Town és az elődöntőig kiválóan menetelő, skót Dundee FC kiütése nagyszerű fegyverténynek számított. Mindkettő ellen simán belefért egy kis különbségű idegenbeli vereség is. A Milannak jó híre lett Angliában, ezért meglepő, hogy a korábbi kétszeres első, de immár nem Guttmann Béla, hanem a chilei Fernando Riera által dirigált Benfica elleni döntőre csak félház volt kíváncsi a Wembley-ben. A portugálok kifejezetten jól játszottak az első félidőben, Eusébio révén meg is szerezték a vezetést, ám a második félidő a lombardoké volt. A brazil–olasz José Altafini és Dino Sani a futball első két olyan BEK-győztese lett, akik korábban világbajnoki címet is nyertek. A középcsatár két

Maldini és Coluna a BEK-döntő előtt

A győztes AC Milan, az első olasz BEK-győztes csapat. Állnak, balról: Maldini, Benítez, Rivera, Altafini, Mora, Pivatelli. Elöl: Ghezzi, Trebbi, David, Trapattoni, Dino Sani

gólja után Cesare Maldini vehette át csapatkapitányként a serleget. Pontosan negyven évvel később, újra Angliában, de egy kicsit északabbra, Manchesterben, a fia, Paolo ebben is az örökébe lépett, mindmáig övék az egyetlen apa-fiú páros, amelynek mindkét tagja csapatkapitányként felemelhette a BEK, illetve a BL serlegét, ugyanazon klubcsapat sikerét ünnepelve.

Selejtező: IFK Norrköping–KS Partizani 2:0, 1:1, Fredrikstad FK–Vasas SC 1:4, 0:7, Linfield FC–Esbjerg fB 1:2, 0:0, Dundee FC–1. FC Köln 8:1, 0:4, Real Madrid–RSC Anderlecht 3:3, 0:1, Dinamo Bucureşti–Galatasaray 1:1, 0:3, Polonia Bytom–Panathinaikosz 2:1, 4:1, Milan AC–US Luxembourg 8:0, 6:0, Servette–Feijyenoord 1:3, 3:1, 1:3 (h. u., Düsseldorfban), FK Austria–IFK Helsinki 5:3, 2:0, Floriana FC–Ipswich Town 1:4, 0:10, CDNA Szófia–Partizan Beograd 2:1, 4:1, Shelbourne–Sporting CP 0:2, 1:5, Vorwärts Berlin–Dukla Praha 0:3, 0:1

Nyolcaddöntő: CDNA Szófia–RSC Anderlecht 2:2, 0:2, FK Austria–Stade de Reims 3:2, 0:5, IFK Norrköping–SL Benfica 1:1, 1:5, Galatasaray–Polonia Bytom 4:1, 0:1, Esbjerg fB–Dukla Praha 0:0, 0:5, Feijenoord–Vasas SC 1:1, 2:2, 1:0 (Antwerpenben), Milan AC–Ipswich Town 3:0, 1:2, Sporting CP–Dundee FC 1:0, 1:4

Negyeddöntő: SL Benfica–Dukla Praha 2:1, 0:0, RSC Anderlecht–Dundee FC 1:4, 1:2, Stade de Reims–Feijenoord 0:1, 1:1, Galatasaray–Milan AC 1:3, 0:5

Elődöntő: Feijenoord–SL Benfica 0:0, 1:3, Milan AC–Dundee FC 5:1, 0:1

Döntő

Milan AC–SL Benfica 2:1 (0:1)

1963. május 22., London, Wembley Stadion, 45 715 néző. Jv.: Arthur Holland (angol)

Milan AC: Ghezzi – David, C. Maldini, Trebbi – Benítez, Trapattoni – Pivatelli, Sani, Altafini, Rivera, Mora

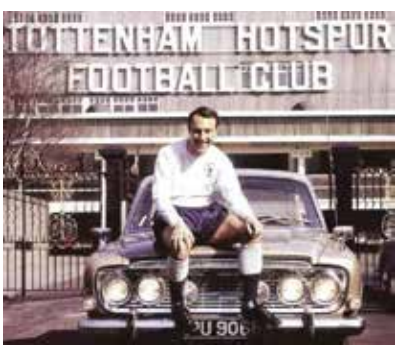
SL Benfica: Costa Pereira – Cavém, Raúl Machado, Cruz – Humberto Fernandes, Coluna – Augusto, Santana, Torres, Eusébio, Simões

Gólszerzők: Eusébio (19.), Altafini (58., 66.)

KUPAGYŐZTESEK EURÓPA-KUPÁJA

A zsoké fia akár vissza is vonulhatott volna

A nemzetközi kupák történetében először avattak angol, sőt brit győztest. A Tottenham Hotspur, miután 1961-ben megnyerte az angol bajnokságot és az FA-kupát, majd 1962-ben megismételte utóbbiban elért bravúrját, 1963-ban története legnagyobb nemzetközi sikerét érte el. Bill Nicholson sajátos filozófiával építette nagygyá a csapatot: „Azt mondtam nekik, játsszanak olyan egyszerűen, ahogyan csak lehet. Láttam én is, hogy közülük néhányan színesebben is tudnának futballozni, de úgy gondoltam, az már a csapatjáték rovására menne. Megértettem velük, hogy hasznosan kell futballozni,

Jimmy Greaves sztárfotója

aki zsonglőrökre kíváncsi, az úgyis inkább cirkuszba megy!" – mondta később. A Spurs az első fordulóban erőnyerő volt, majd kettős győzelemmel jutott túl a kifejezetten jó erőkből álló skót Rangersön. A negyeddöntőben ugyan előbb 2:0-ra kikapott Pozsonyban, de aztán a White Hart Lane-en 6:0-ra tönkreverte a Slovant. S attól kezdve minden meccsét megnyerte. Az Atlético ellen úgy győzött 5:1-re, hogy a fedezetsor egyik kulcsembere, Dave Mackay betegsége miatt nem játszhatott, s a csapatkapitány, Danny Blanchflower sem volt teljesen egészséges, térdproblémái miatt 22 találkozót hagyott ki addig. De a címvédő ellen a többieknek szüksége volt rutinjára, tapasztalatára. Nicholson a meccs előtt azt mondta balszélsőjének, Terry Dysonnak, aki egyébként egy yorkshire-i zsoké 160 centis, 60 kilós gyermekeként arról lett híres, hogy az 1961-es FA-kupa-döntőben, az akkori élmezőny legapróbb futballistájaként ő fejelte a duplázást hozó gólt: „Te, fiam, ritka képesség birtokában vagy. El tudod dönteni a mérkőzéseket. Most is rajtad a sor, mert titeket senki sem győzhet le a világon!" A rotterdami finálében a nagyszerű Jimmy Greaves és a tragikus sorsú John White góljával a Spurs kétgólos előnyt szerzett, de a spanyolok büntetőből szépítettek. Akkor jött el Dyson ideje. Előbb rúgott egy gólt, aztán tökéletes helyzetbe hozta a társai által Greavsie-nek becézett gólkirályt, majd rúgott ő maga még egyet. Amikor várakoztak a kupaátadásra, a középcsatár Bobby Smith odalépett mellé, s a fülébe súgta: „Vonulj vissza, ennél jobban már úgysem fogsz játszani!"

A Tottenham Hotspur KEK-győztes alakulata. Állnak, balról: Baker, Norman, Brown, Blanchflower, Henry, Mackay. Elöl: Jones, White, Smith, Greaves, Dyson

1. forduló: Újpesti Dózsa–Zagłębie Sosnowiec 5:0, 0:0, Alliance Dudelange–Boldklubben 1909 1:1, 1:0, OFK Beograd–Chemie Halle 2:0, 3:3, Rangers FC–Sevilla FC 4:0, 0:2, Bangor City–AC Napoli 2:0, 1:3, 1:2 (Londonban), Steaua–Botev Plovdiv 3:2, 1:5, Lausanne-Sports–Sparta Rotterdam 3:0, 2:4, AS Saint-Étienne–Vitória Setúbal 1:1, 3:0

2. forduló: Újpesti Dózsa–AC Napoli 1:1, 1:1, 1:3 (Lausanne-ban), AS Saint-Étienne–1. FC Nürnberg 0:0, 0:3, Atlético Madrid–Hibernians 4:0, 0:1, Shamrock Rovers–Botev Plovdiv 0:4, 0:1, Grazer AK–Boldklubben 1909 1:1, 3:5, Tottenham Hotspur–Rangers FC 5:2, 3:2, OFK Beograd–Portadown FC 5:1, 2:3, Lausanne-Sports–Slovan Bratislava 1:1, 0:1

Negyeddöntő: OFK Beograd–AC Napoli 2:0, 1:3, 3:1 (Marseille-ben), Botev Plovdiv–Atlético Madrid 1:1, 0:4, Slovan Bratislava–Tottenham Hotspur 2:0, 0:6, Boldklubben 1909–1. FC Nürnberg 0:1 (Augsburgban), 0:6

Elődöntő: OFK Beograd–Tottenham Hotspur 1:2, 1:3, FC Nürnberg–Atlético Madrid 2:1, 0:2

Döntő

Tottenham Hotspur–Atlético Madrid 5:1 (2:0)

1963. május 15., Rotterdam, De Kuip-stadion, 49 143 néző. Jv.: Andries van Leeuwen (holland)

Totenham Hotspur: Brown – Baker, Norman, Henry – Blanchflower, Marchi – C. Jones, White, Smith, Greaves, Dyson

Atlético Madrid: Madinabeytia – Rivilla, Griffa, Rodríguez – Ramiro, Glaría – Jones, Adelardo, Mendonça, Chuzo, Collar

Gólszerzők: Greaves (16., 80.), White (35.), Collar (47. – 11-esből), Dyson (67., 85.)

ARANYLABDA, 1962

Jutalom a vb-ezüstért

Szinte hihetetlenül kicserélődött az európai élmezőny egyetlen év alatt az Aranylabda-szavazás ítészei szerint. Az előző esztendő legjobb tíz játékosából (ami a holtverseny miatt valójában tizenhat volt) mindössze hárman (John Charles, Dragoszlav Sekularac és a 10-16. helyről 1962 végére az élre ugró Josef Masopust) tudták megtartani a helyüket. A Dukla Praha fedezete nyilvánvalóan a chilei világbajnoki ezüstéremnek köszönhette győzelmét, amelyel megtört egy sorozatot: Stanley Matthews 1956-os elsősége óta csak futballértelemben vett „latin" (spanyol, francia, olasz, beleértve a két honosított argentint) nyerte meg a díjat 1962-ig. Masopustot kilenc szavazó tette az első, három pedig a második helyre. Eusébiót, akit a *France Football* Európa válaszának nevezett Pelére, négyen tették az első és öten a második helyre. A francia lap nevében a köszöntő értékelést író *Jean-Philippe Réthacker* az Aranycsapat ötöséhez hasonlította a Dukla fedezetét: „Inkább munkás, kevésbé nagyvonalú, mint Bozsik, de Josef Masopust ugyanolyan kiválóan helyezkedik, és képes azokra a rendkívül precíz passzokra, amelyek a mesés magyar fedezetet jellemzik." Összesen huszonhét futballista kapott pontot a tizenkilenc fős zsűritől.

Aranylabda, 1962

1. Josef Masopust (csehszlovák, Dukla Praha) 65 pont, 2. Eusébio Ferreira (portugál, SL Benfica) 53, 3. Karl-Heinz Schnellinger (német, 1. FC Köln) 33, 4. Dragoszlav Sekularac (jugoszláv, Crvena zvezda) 26, 5. Jeff Jurion (belga, RSC Anderlecht) 15, 6. Gianni Rivera (olasz, AC Milan) 14, 7. Jimmy Greaves (angol Tottenham Hotspur) 11, 8. John Charles (walesi, AS Roma), Milan Galics (jugoszláv, FK Partizan) 10-10, 10. Görögcs János (magyar, Újpesti Dózsa) 6. (Az első tíz helyezett.)

Az első a másodikkal: Masopust Eusébióval

Alejandro Scopelli ritka bravúrja

Mivel az 1961–1962-es VVK-sorozat döntői 1962 szeptemberére áthúzódtak, így az argentin Alejandro Scopelli tulajdonképpen a június végi címvédéskor egy idény alatt kétszer is megnyerte a Vásárvárosok Kupáját. A spanyolok győzelme közel sem okozott akkora meglepetést, mint a Dinamo Zagreb nagyszerű szereplése. A horvát klub 1961-ben elődöntős volt a KEK-ben, 1963-ban döntőt játszott a VVK-ban, majd négy évvel később, már egy alaposan kicserélődött gárdával, de Zlatko Škoriićcsal, Rudolf Belinnel és Slaven Zambatával még mindig a fedélzeten, meg is nyerte.

A Valencia, a VVK győztese. Állnak, balról: Zamora, Piquer, Quincoces, Chicão, Paquito, Sastre, Ñito. Elöl: De la Virgen gyúró, Mañó, Sánchez, Waldo, Ribelles, Héctor Núñez

1. forduló: Valencia–Celtic 4:2, 2:2, Everton–Dunfermline Athletic 1:0, 0:2, Utrechti válogatott–Tasmania Berlin 3:0, 2:1, Hibernian–Koppenhágai válogatott 4:0, 3:2, SK Rapid–Crvena zvezda 1:1, 0:1, Belenenses–CF Barcelona 1:1, 1:1, 2:3 (Barcelonában), Glentoran–Real Zaragoza 0:2, 2:6, Altay–AS Roma 2:3, 1:10, Viktoria Köln–Ferencváros 4:3, 1:4, Sampdoria–Aris Bonnevoie 1:0, 2:0, Vojvodina–Lipcsei válogatott 1:0, 0:2, Petrolul Ploieşti–Spartak Brno 4:0, 1:0, Bázeli válogatott–Bayern München 0:3, j.n., Drumcondra–Odensei válogatott 4:1, 2:4, Olympique Marseille–Union St. Gilloise 1:0, 2:4, FC Porto–Dinamo Zagreb 1:2, 0:0

Nyolcaddöntő: Valencia–Dunfermline Athletic 4:0, 2:6, 1:0 (Lisszabonban), Utrechti válogatott–Hibernian 0:1, 1:2, Crvena zvezda–CF Barcelona 3:2, 0:1, 1:0 (Nizzában), Real Zaragoza–AS Roma 2:4, 2:1, Sampdoria–Ferencváros 1:0, 0:6, Petrolul Ploieşti–Lipcsei válogatott 1:0, 0:1, 1:0 (Budapesten), Bayern München–Drumcondra 6:0, 0:1, Dinamo Zagreb–Union St. Gilloise 2:1, 0:1, 3:2 (Linzben)

Negyeddöntő: Valencia–Hibernian 5:0, 1:2, AS Roma–Crvena zvezda 3:0, 0:2, Ferencváros–Petrolul Ploieşti 2:0, 0:1, Bayern München–Dinamo Zagreb 1:4, 0:0

Elődöntő: Valencia–AS Roma 3:0, 0:1, Ferencváros–Dinamo Zagreb 0:1, 1:2

Döntő

Dinamo Zagreb–Valencia 1:2 (1:0)

1. mérkőzés, 1963. június 12., Zágráb, Stadion Maksimir, 40 000 néző. Jv.: Giuseppe Adami (olasz)

Dinamo Zagreb: Škorić – Belin, Braun, Biscam – Marković, Perušić – Kobešćak, Zambata, Knez, Matuš, Lamza

Valencia: Zamora – Piquer, Chicão, Paquito – Quincoces, Sastre – Mañó, Ribelles, Waldo, Sánchez, Urtiaga

Gólszerzők: Zambata (13.), Waldo (63.), Urtiaga (67.)

Valencia–Dinamo Zagreb 2:0 (0:0)

2. mérkőzés, 1963. június 26. Valencia, Estadio Mestalla, 55 000 néző. Jv.: Kevin Howley (angol)

Valencia: Zamora – Piquer, Chicão, Paquito – Quincoces, Sastre – Mañó, Ribelles, Waldo, Sánchez, Héctor Núñez

Dinamo Zagreb: Škorić – Belin, Braun, Rauš – Marković, Perušić – Kobešćak, Zambata, Knez, Matuš, Lamza

Gólszerzők: Mañó (68.), Héctor Núñez (78.)

LIBERTADORES KUPA

Sanfilippo egyedül nem bírt a Santosszal

Kétségtelen, hogy a címvédő mindig nagy előnyben volt a Libertadores Kupa hőskorában, mivel csak az elődöntőben kapcsolódott be a sorozatba. Ám a Santos esetében könnyű 1963-as menetelésről aligha beszélhetünk, tekintve, hogy rögtön megkapta a kontinens akkori talán második legerősebb csapatát, a riói Botafogót. Ráadásul a Peixének, „halaknak" becézett alakulat, az előző szezontól eltérően, egyetlen nemzetközi mérkőzését sem játszotta a saját pályáján, Santosban, a Vila Belmiróban. A Botafogót São Paulóban, az Estádio Pacaembúban fogadta. A cariocák, mivel Pelé gólját kiegyenlítette a fiatal Jairzinho, jó helyzetben várhatták a visszavágót. Ám hiú reményeket tápláltak, Pelé rúgott nekik egy mesterhármast, s miután Lima is hozzátett egyet, a Santos 4:0-ra megverte a Nílton Santosszal, Zagallóval, Quarentinhával és Jairzinhóval felálló Botafogót.

A döntő első meccsét a Santos a legnagyobb brazil arénába, a Maracanába vitte, így százezer néző előtt győzte le – a Pelé mellett kissé háttérbe szorult, de a Santosban 457 meccsén 370 gólt szerző Coutinho főszereplésével – 3:2-re a „genovaiakat". A Boca legjobbja az év elején a San Lorenzótól igazolt José Sanfilippo volt, aki a Rióban szerzett két, majd a Bombonerában lőtt újabb egy góljának is köszönhetően az 1963-as Libertadores Kupa gólkirálya lett. A Santos a Peñarol 1960-as és 1961-es sikere után a Libertadores Kupa második kétszeres győztese lett.

Libertadores Kupa, 1963

Santos FC–Boca Juniors 3:2 (3:1)

Döntő, 1. mérkőzés, 1963. szeptember 3., Rio de Janeiro, Estádio do Maracanã, 100 000 néző. Jv.: Marcel Albert Bois (francia)

Santos FC: Gilmar – Geraldino, Mauro, Calvet, Dalmo – Lima, Zito – Dorval, Coutinho, Pelé, Pepe

Boca Juniors: Errea – Magdalena, Marzolini (Orlando), Simeone – Rattín, Silveyra – Grillo, Rojas, Menéndez, Sanfilippo, A.González

Gólszerzők: Coutinho (2., 21.), Lima (28.), Sanfilippo (43., 89.)

Boca Juniors–Santos 1:2 (0:0)

Döntő, 2. mérkőzés, 1963. szeptember 11., Buenos Aires, Bombonera, 50 000 néző. Jv.: Marcel Albert Bois (francia)

Boca Juniors: Errea – Magdalena, Orlando, Simeone – Rattín, Silveyra – Grillo, Rojas, Menéndez, Sanfilippo, A.González

Santos FC: Gilmar – Geraldino, Mauro, Calvet, Dalmo – Lima, Zito – Dorval, Coutinho, Pelé, Pepe

Gólszerzők: Sanfilippo (46.), Coutinho (50.), Pelé (82.)

DÉL-AMERIKAI BAJNOKSÁG, 1963

Bolívia legnagyobb futballsikere

Négyéves szünet után, 1963. március 10. és 31. között Bolíviában, a fővárosban és Cochabambában rendezték meg a dél-amerikai bajnokságot. Hét válogatott nevezett, az uruguayiak tiltakoztak a La Paz-i helyszín miatt, jelezve, hogy az ottani magaslaton nem születnek reális eredmények, a háromnegyed évvel korábban vb-elődöntős chileieket pedig a Lauca-folyó vízfelhasználásának ügye miatti, már 1939 óta vitákat generáló, de 1962-ben új erőre kapó ellenséges viszony tartotta távol. A venezuelaiak sem neveztek. A szubkontinens óriásai közül a kétszeres világbajnok brazilok nagyon gyenge csapattal vettek részt a tornán, hiányoztak a

A győztes bolíviai válogatott. Állnak, balról: Danilo Alvim szövetségi kapitány, López, Camacho, Cainzo, Vargas, Ramírez, Herbas. Elöl: Blacutt, Alcócer, García, Ugarte, Castillo

Santos, a São Paulo FC, a Vasco, a Flamengo és a Botafogo játékosai is. Aymoré Moreira egyetlen hivatalos felkészülési mérkőzést játszott az együttesével a torna előtt (az volt egyébként a brazilok első A-válogatott meccse a megnyert chilei vb-döntő óta), azon a negyedik válogatott találkozóján szereplő Ílton Vaccarin kívül mindenki újonc volt. Az argentinok is legfeljebb B-csapatnak nevezhető gárdával érkeztek, névsoruk egyetlen érdekessége, hogy helyet kapott benne César Luis Menotti, a későbbi világbajnok edző. A magaslat előnyeit élvező házigazdák (az 1950-ben vb-ezüstérmes kiváló brazil fedezet, Danilo irányításával) döntetlennel kezdtek az ecuadoriak ellen, ám aztán minden mérkőzésüket megnyerték, összesen 19 gólt szerezve. Az utolsó találkozón az Arturo López – Cainzo, Espinoza – Ramírez, Camacho, Vargas – Blacutt, Alcócer, Ugarte, García, Castillo tizenegy győzte le 5:4-re a brazilokat. A bolíviaiak mögött Paraguay válogatottja lett a második, Argentináé a harmadik, a Brazíliáé a negyedik. A gólkirályi címet az argentinból ecuadorivá lett Carlos Alberto Raffo szerezte meg.

VILÁGKUPA

Minden a Centenarióban kezdődött

A Santos nem hagyott kétséget afelől, hogy három hónappal a brazil válogatott világbajnoki címe után méltó arra, hogy a „klubvilágbajnokságot” (akkor még csak a Libertadores Kupa és a BEK győztesének találkozóját) megnyerve a földkerekség első számú klubjának nevezhesse magát. Rio de Janeiróban Santana két gólja még szorossá tette az eredményt, így a Guttmann

Európa képviselője a Világkupa döntőjében: a Benfica. Állnak, balról: Rita, Cruz, Jacinto, Raúl Machado, Cavém, Humberto Fernandes, Costa Pereira. Elöl: Augusto, Santana, Eusébio, Coluna, Simões

A világ legerősebb klubcsapata, a Santos. Állnak, balról: Olavo, Zito, Dalmo, Calvet, Gilmar, Mauro. Elöl: Dorval, Lima, Coutinho, Pelé, Pepe

Béla helyére került chilei Fernando Reira együttesének „papíron" volt esélye arra, hogy Lisszabonban fordítson. Ám Pelé, aki a Maracanában is fantasztikusan játszott, három csodálatos góljával egymaga megverte a Benficát. A portugálok 0:5 után a hajrában szépítettek, de a két mérkőzésen összesen sem tudtak annyi gólt szerezni, mint a Fekete Gyöngyszem.

Santos FC–SL Benfica 3:2 (1:0)
Világkupa-döntő, 1. mérkőzés, 1962. szeptember 19., Rio de Janeiro, Estádio do Maracanã, 85 459 néző. Játékvezető: Ruben Carrera (paraguayi)
Santos FC: Gilmar – Lima, Mauro, Calvet, Dalmo – Mengalvio, Zito – Dorval, Coutinho, Pelé, Pepe
SL Benfica: Rita – Ângelo, Cruz – Cavém, Raúl Machado, Humberto Fernandes – Augusto, Santana, Eusébio, Coluna, Simões
Gólszerző: Pelé (31., 85.), Santana (58., 87.), Coutinho (64.)

SL Benfica–Santos FC 2:5 (0:2)
Világkupa-döntő, 2. mérkőzés, 1962. október 19., Lisszabon, Estádio da Luz, 73 000 néző. Játékvezető: Pierre Schwinte (francia)
SL Benfica: Costa Pereira – Jacinto, Cruz – Cavém, Raúl Machado, Humberto Fernandes – Augusto, Santana, Eusébio, Coluna, Simões
Santos FC: Gilmar – Olavo, Mauro, Calvet, Dalmo – Lima, Zito – Dorval, Coutinho, Pelé, Pepe
Gólszerző: Pelé (17., 28., 64),, Coutinho (49.), Pepe (77.), Eusébio (87.), Santana (89.)

Bajnokok, kupagyőztesek

Standard Liège

PSV Eindhoven

1. FC Nürnberg

Botafogo

	Ország	*Bajnok*	*Kupagyőztes*
EURÓPA	Albánia	KF Partizani*	KF Tirana
	Anglia	Everton FC	Manchester United
	Ausztria	FK Austria	FK Austria
	Belgium	Standard Liège	–
	Bulgária	Szpartak Plovdiv	Szlavia Szófia
	Ciprus	Anorthoszisz	APOEL
	Csehszlovákia	Dukla Praha	Slovan Bratislava
	Dánia	Esbjerg fB*	B 1913
	Észak-Írország	Distillery	Linfield FC
	Feröer-szigetek*	B36 Tórshavn	–
	Finnország*	Haka	Helsingin PS
	Franciaország	AS Monaco	AS Monaco
	Görögország	AEK Athén	Olympiakosz
	Hollandia	PSV Eindhoven	Willem II
	Írország	Dundalk	Shelbourne
	Izland*	Fram	KR
	Jugoszlávia	FK Partizan	Dinamo Zagreb
	Lengyelország	Górnik Zabrze	Zagłębie Sosnowiec
	Luxemburg	Jeunesse Esch	Union Luxembourg
	Málta	Valletta FC	Sliema Wanderers
	NDK	Motor Jena	Motor Zwickau
	NSZK	Borussia Dortmund	1. FC Nürnberg*
	Norvégia	–	Gjøvik-Lyn*
	Olaszország	FC Internazionale	Atalanta
	Portugália	SL Benfica	Sporting CP
	Románia	Dinamo	Petrolul Ploieşti
	Skócia	Rangers FC	Rangers FC
	Spanyolország	Real Madrid	CF Barcelona
	Svájc	FC Zürich	FC Basel
	Svédország*	IFK Norrköping	–
	Szovjetunió*	Szpartak Moszkva	Sahtyor Sztalino
	Törökország	Galatasaray	Galatasaray
DÉL-AMERIKA*	Argentína	Boca Juniors	
	Brazília	Santos	
	Rio de Janeiro	Botafogo	
	São Paulo	Santos	
	Minas Gerais	Atletico Mineiro	
	Rio Grande do Sul	Grêmio PBPA	
	Rio–São Paulo torna	Santos	
	Bolívia	Chaco Petrolero	
	Chile	Universidad de Chile	
	Ecuador	Everest	
	Kolumbia	Millonarios	
	Paraguay	Olimpia	
	Peru	Alianza Lima	
	Uruguay	Peñarol	
	Venezuela	Portugués	
ÉSZAK- ÉS KÖZÉP-AMERIKA	Egyesült Államok	Philadelphia Ukr. Nat.	Philadelphia Ukr. Nat.
	Mexikó	CD Oro	CD Guadalajara
NEMZETKÖZI KLUBTORNÁK	Bajnokcs. Európa-kupája	AC Milan	
	Kupagy. Európa-kupája	Tottenham Hotspur	
	Vásárvárosok Kupája	Valencia CF	
	Közép-európai Kupa	MTK	
	Libertadores Kupa	Santos FC	
	Világkupa*	Santos FC	
	Concacaf Bajn. Kupája	RC Haitien	
VÁLOGATOTTAK TORNÁJA	Brit válogatottak tornája	Skócia	

* naptári éves lebonyolítási rend

Óriási sikert hozott a Bundesliga első idénye

- ***A „fekete” Hattyú, avagy bundabotrány Angliában***
- ***Doppingvád és pereskedés után lett bajnok a Bologna***
- ***Csak tizennégy gólt kapott a Dinamo Moszkva védelme***

Bundabotrány rázta meg 1964 tavaszán Angliát. A *Sunday People* című lap az április 12-i számában nyilvánosságra hozta, hogy a Sheffield Wednesday három játékosa (a válogatott Peter Swan, valamint Tony Kay és David Layne) 1962 decemberében száz fontot nyert azzal, hogy csapatuk vereségére tett az Ipswich Town elleni találkozó előtt. Hamarosan kiderült, nem egyedi esetről van szó, Jimmy Gauld, az egykori Everton-játékos – aki maga adta el a sztorit 7000 fontért a vasárnapi újságnak – fényt derített arra, hogy mások két további mérkőzést is manipuláltak ugyanazon a napon. Az FA összesen tíz játékost tiltott el, többségüket örökre, noha évekkel később néhányan amnesztiával visszatérhettek a pályára. Nehéz megérteni, miért érte meg Gauldnak kiteregetni a szennyest, ugyanis 1965-ben, a nottinghami bíróságon ő kapta a legsúlyosabb büntetést: négy évre ítélték és további ötezer font megfizetésére kötelezték. Peter Swannek talán a világbajnoki címébe került a botlás, ugyanis Alf Ramsey, az 1966-os aranyérmes csapat szövetségi kapitánya később azt mondta, Swan neve az egyik első volt a listáján az eltiltás előtt. A középfedezet nyolcéves szilencium után, 1972-ben, 35 évesen játszhatott ismét.

A bajnoki sorozat számos meglepetést hozott. A First Divisionben, a legmagasabb osztályban a Liverpool FC diadalmaskodott, mindössze két évvel azt követően, hogy visszakerült az élvonalba. Második lett az egy évvel korábban csak tizenkilencedik, de FA-kupa-győztes Manchester United, harmadik a címvédő Everton, negyedik pedig a Tottenham Hotspur. A hatvanas évek angol klubfutballjának edzőóriásai közül Bill Shankly vezette a Liverpoolt, Matt Busby a Manchester Unitedet, Bill Nicholson pedig a Tottenhamet. (Az Evertont Harry Catterick dirigálta.) Egy további legendás menedzser, Don Revie megnyerte a Second Divisiont a Leeds Uniteddel. Ellentétes előjelű meglepetést jelentett az 1962-ben még bajnok Ipswich Town kiesése utolsó helyezettként az első osztályból.

A Livepool játékosai tiszteletkört futnak a diadal után

A Liverpool 1962 nyarán jutott fel, a következő szezonban nyolcadik lett az elitben. Shankly 1959 óta állt a csapat élén, ő vitte vissza az 1954 óta a második vonalban szerénykedő alakulatot a legjobbak közé. Közben olyan, a későbbi évekre meghatározó igazolásokkal erősítette meg a keretet, mint Ian St. Johné (Motherwell), Ron Yeatsé (Dundee United), Gordon Milné (Preston North End), majd 1963 nyarán Peter Thompsoné (ugyancsak Preston North End). Ők voltak a bajnokcsapat csillagai a helyi fiúk, Ian Callaghan, Roger Hunt és a tizenhét éves kora óta az Anfield Roadon pallérozódó Tommy Lawrence kapus, becenevén a „Repülő disznó" mellett. Shankly csupán tizenhét játékossal játszotta végig a 42 bajnoki mérkőzést, de közülük is Chris Lawler, a későbbi legendás védő mindössze hat, Bobby Thompson és Jim Furnell kétkét, Gordon Wallace egyetlen mérkőzésen kapott szerepet. Az alapcsapat így festett: Tommy Lawrence (40) – Gery Byrne (33), Ronnie Moran (35) – Gordon Milne (42), Ron Yeats (36), Willie Stevenson (38) – Ian Callaghan (42), Roger Hunt (41), Ian St John (40), Jimmy Melia (24) vagy Alf Arrowsmith (20), Peter Thompson (42). Phil Ferns volt az első számú védelmi tartalék, 18 szerepléssel. A Pool – vagy az angol labdarúgás – történetét jól ismerőknek feltűnhetett Ronnie Moran neve. A balhátvéd azok közé tartozott, akik a visszavonulásuk után is a klubnál maradtak, 1998-ban, egy év híján fél évszázadnyi szolgálat után köszönt el, miután Shankly, Paisley és a többi nagy elől után a csapat első számú főnöke is volt. A Liverpoolnál Shankly nagyon ügyelt arra, hogy a bootroom (szertár) „munkásai", az edzői stáb tagjai kötődjenek a csapathoz, a klubhoz. A későbbi legendás alakok közül már az 1963–1964-es szezonban dolgozott vele Bob Paisley és Joe Fagan is.

A Pool nem kezdett jól, az első kilenc fordulóban négyszer is kikapott, egyszer döntetlenül játszott. Ám a címvédő Everton elleni, a Mersey-parti derbin, a városi rangadón Ian Callaghan két góljával aratott 2:1-es győzelem nagy fordulatot hozott. Különösen az Anfield Roadon játszott ellenállhatatlanul a csapat, hatvan gólig jutott. A „vörösök" húsvét táján biztosították be elsőségüket, március 20-tól négy hét alatt sorozatban hét bajnoki meccset nyertek meg, közben a Spurst kétszer, a Manchester Unitedet egyszer magabiztosan legyőzték. Roger Hunt 31, Ian St. John 21, a keret minden tagja közül a legjobb átlagot elérő Alf Arrowsmith 15 gólt szerzett a bajnoki idényben.

A Spurs negyedik helye kisebb csoda számba ment, pedig optimális esetben nagyon erős volt a kerete. Októberben a klub rekordot írt azzal, hogy egyszerre hét játékosa szerepelt válogatott mérkőzésen, három az angol, egy a walesi, három pedig a skót csapatban. Ám minden rosszra fordult, miután a sérülése után a teljes szezont kihagyni kényszerülő Terry Medwin után kidőlt Dave Mackay, aki a lábtörése miatt tavasszal nem léphetett pályára, Danny Blanchflower pedig a térdsérülése miatt visszavonult. Nagy veszteség volt mindhárom, de jelentéktelen John White tragédiájához képest. A csupán 27 éves csatárt 1964. július 21-én halálos villámcsapás sújtotta a Crews Hill-i golfpályán.

Az FA-kupát a West Ham United nyerte meg, története első nagy sikerét elérve. A „kalapácsosokat" 1961 óta irányító Ron Greenwood együttese – soraiban két későbbi világbajnokkal, Bobby Moore-ral és Geoff Hursttel – kétszer is hátrányba került a Preston North End elleni döntőben, de előbb John Sissons, majd Geoff Hurst egyenlített. Aztán a 90. percben Ronnie Boyce megszerezte a győztes találatot is.

Az FA-kupában a hatvanas évek elejéig nem sok babér termett a londoni kluboknak, az előző hat évtizedben mindössze hatszor nyerték meg a patinás serleget. Ám aztán 1961 és

A West Ham United kupagyőztes alakulata. Állnak, balról: Brown, Bond, Standen, Burkett, Bovington, Moore. Elöl: Brabrook, Boyce, Byrne, Hurst, Sissons

1982 között tizenegyszer diadalmaskodtak. 1964-ben négy kiíráson belül harmadszor avattak fővárosi alakulatot győztessé. (Hasonlóan sikeres korszakot hozott a XXI. század, 2000 és 2017 között az Arsenal hatszor, a Chelsea ötször hódította el a serleget.)

Skóciában a Rangers triplázott, megnyerte a bajnokságot, az ottani FA-kupát és a Ligakupát is. A Ligakupa első, 1946–1947-es kiírása és 1964 között pusztán egyetlen csapatnak, egyet-

Skócia „uralkodója", a Rangers (állnak, balról): Shearer, Caldow, Provan, Ritchie, Greig, McKinnon, Baxter. Elöl: Symon menedzser, Henderson, McMillan, McLean, Millar, Forrest, Brand, Wilson, Kinnear edző

A Bundesliga első bajnoka, az 1. FC Köln. Balról: Schäfer, Ewert, Sturm, Wilden, Benthaus, Christian Müller, Thielen, Pott, Overath, Hornig, Regh, Hemmersbach, Schumacher, Weber

len idényben sikerült a triplázás, a Rangersnek 1949-ben. Másfél évtized múltán az utódok is véghez vitték ezt a bravúrt. Tizenöt év nagy idő, senki sem volt tagja mindkét csapatnak. 1964-ben Scot Symon gárdájában Billy Ritchie – Bobby Shearer, David Provan – John Greig, Ronnie McKinnon, Jim Baxter – Willie Henderson, George McLean (Ian McMillan), Jimmy Millar, Ralph Brand és Davie Wilson, valamint első számú csatártartalékként Jim Forrest kapta a legnagyobb szerepet.

A német Bundesliga első szezonját az 1. FC Köln nyerte, meglehetősen nagy fölénnyel. Sikere nem volt nagy meglepetés, a „kecskés klub" 1962-ben és 1964-ben első, 1963-ban és 1965-ben második lett a német bajnokságban. Hat ponttal utasította maga mögé a szezon két meglepetéscsapatát, a Meidericher SV-t és az Eintracht Frankfurtot. Az első három forduló összesen huszonnégy mérkőzését körülbelül 850 000 néző látta, ez a legoptimistábbak reményeit is felülmúlta. (Hozzávetőleg 35 000 volt a meccsenkénti átlag.) Az idényben még játszottak többen is az 1954-es világbajnok válogatottból. A szezonzáráskor már 39 éves Max Morlock a Nürnbergben iparkodott. A nála két és fél évvel fiatalabb Hans Schäfer volt a bajnokcsapat kapitánya. Kétes értékű elsőséget szerzett magának a Hollandiából a profizmus bevezetésére az MSV-be hazatért, 35. évében járó Helmut Rahn, akit a negyedik fordulóban, a Hertha BSC elleni találkozó 77. percében durvaság miatt leparancsolt a pályáról a játékvezető. A „Boss", azaz a Főnök lett a Bundesliga történetének első kiállítottja. Az első gólt 1963. augusztus 24-én, a szövetségi liga történetének első játékpercében, a Werder Bremen elleni mérkőzésen **Timo** (hivatalosan Friedhelm) **Konietzka**, a Borussia Dortmund csatára lőtte.

Az idény előtt a Werder Brementől érkezett Georg Knöpfle irányította a Bundesliga első bajnokcsapatát. Tizenöt játékossal játszotta végig az idényt, közülük is Karl-Heinz Ripkens mindössze egy mérkőzésen játszott. Fritz Ewert (26 mérkőzés) számított az első számú kapusnak, Toni Schumacher (4) a tartaléknak. A védősorban Matthias Hemmersbach (27), Fritz Pott (27), Anton Regh (29) és Leo Wilden (29) játszott a mérkőzések többségén, de a meccsek több mint felén szerepelt a még csak a huszadik évében járó, későbbi 54-szeres válogatott, vb-ezüst- és bronzérmes Wolfgang Weber is. A fedezetsorban a későbbi sikeres edző, Helmut Benthaus (27), az 1958 és az 1962-es világbajnokságon is szerepet kapó Hans Sturm (27) és Schäfer mellett ifjú kora ellenére a csapat első számú csillagának számító, 20 éves Wolfgang Overath (30) jeleskedett. A 81-szeres válogatott, egész pályafutását a kölnieknél töltő Overath a futballtörténelem azon négy játékosának egyike, akik világbajnoki arany-, ezüst- és bronzérmet is nyertek pályafutásuk során. (A nyugatnémet válogatott tagjai közül Overath, Horst-Dieter Höttges és Franz Beckenbauer játszott az 1966-os, az 1970-es és az 1974-es világbajnokságon is. Sepp Maier és Jürgen Grabowski is kerettag volt mindhárom tornán, de Angliában egyikük sem kapott lehetőséget. Miroslav Klose világbajnok, ezüstérmes és kétszeres bronzérmes 2002 és 2014 között.) A csatársorban Heinz Hornig (24), Christian Müller (22), Hans Schäfer (22) és Karl-Heinz Thielen (25) játszott. Schäfer tizenkét, Sturm tizenhárom, Müller tizenöt, Thielen tizenhat gólt szerzett, elismerésre méltó produkciót nyújtottak, de messze elmaradtak a gólkirály, a harmincgólos Uwe Seeler mögött.

A francia bajnokságot az AS St-Étienne nyerte meg, a Pierre Bernard (32) – Juan Casado (31), Richard Tylinski (31), Georges Polny (23) – Jacques Foix (32), Nello Sbaiz (23) – Robert Salen (17), Robert Herbin (33), André Guy (32), Rachid Mekloufi (34), Frédéric N'Doumbé (14)

Franciaországban a Saint-Étienne-t avatták bajnokká. Állnak, balról: Cassado, R. Tylinski, Ferrier, Domingo, Bernard, Foix. Elöl: Salen, Herbin, Guy, Mekloufi, N'Doumbé

alaptizeneggyel. A korábbi sikeredző, Jean Snella visszatért a genfi Servette-től, ám a nagy sztárnak, Mekloufinak is mindössze a második idénye volt azóta, hogy hazatért a függetlenségéért küzdő Algériába, majd játszott a Servette-ben. A gólkirályi címet az ugyancsak algériai Ahmed Oudjani, az RC Lens 30 gólig jutó csatára szerezte meg. A Francia Kupa győztese a KEK előd döntőjébe is jutó Olympique Lyon lett, a Girondins Bordeaux elleni finálében (2:0) a gólokat az argentinból franciává lett **Nestor Combin** lőtte, aki az idény végén Olaszországba, a Juventusba igazolt.

A második világháború óta eltelt szűk két évtizedben egyszer sem hozott akkora meglepetést az olasz bajnokság végeredménye, mint az 1963–1964-es idényben. A szezon előtt az a három klub tűnt a favoritnak, amely 1949 és 1963 között egyetlen kivétellel az összes elsőséget megszerezte – éppen az előző idény első három helyezettje, az Inter, a Juventus és az AC Milan. A közvetlenül mögöttük zárt Bologna kerete nem sokat változott az előző idényhez képest, a külföldiek közül a dán Harald Nielsen (1960-ban olimpiai ezüstérmes Rómában, az 1962–1963-as idény társgólkirálya) a harmadik, a német Helmut Haller a második idényét kezdte a csapatnál. A piros-kékeket szinte senki sem sorolta az esélyesek közé. Ráadásul nem is kezdtek fényesen, az első tíz fordulóban csak négyszer nyertek. Más kérdés, hogy a riválisok sem remekeltek. November végétől aztán nagyon belelendült a gárda, sorozatban hét mérkőzésen is győzött, s ezzel őszi bajnok lett, majd egyetlen vereséggel játszotta végig a teljes tavaszi idényt is. Pedig a bajnokság második fele minden volt, csak csendes és nyugodt nem. A Bologna március első napján 2:1-re megverte a Milant a San Siróban, de csak négy napon át örülhetett. Akkor robbant a bomba: a szövetség közölte, hogy öt Bologna-játékos február 2-i, a Torino elleni

A meglepetésszerző Bologna. Állnak, balról: Janich, Furlanis, Fogli, Tumburus, Negri. Elöl: Perani, Bulgarelli, Nielsen, Haller, Pascutti, Pavinato

találkozó után levett mintája is pozitívnak bizonyult, a vizeletükben amfetaminra bukkantak. A FIGC elvette a győztes két pontját, sőt további egy büntetőponttal sújtotta a bolognaiakat, ráadásként másfél évre eltiltotta mindenféle sporttevékenységtől a piros-kékek edzőjét, Fulvio Bernardinit. A Bologna FC nem hagyta magát, polgári peres útra terelte az ügyet, a bíróságon keresve az igazát. Közben az Inter, miután saját pályáján 2:1-re legyőzte riválisát, szinte behozhatatlan előnyre tett szert. Legalábbis a Bolognától levont három ponttal. Ám a piros-kékek még az idényzárás előtt visszakapták azokat, s így a 34., utolsó forduló után azonos pontszámmal álltak az Interrel. A kiírás szerint bajnoki döntőt kellett játszania a scudettóért. Négy nappal a spareggio, a rájátszás előtt szívrohamban életét veszítette Renato Dall'Ara, a Bologna legendás, 72 éves, harminc éven át a klub élén álló elnöke. Érte is játszottak a római finálében a játékosai, akik az ismét gólkirályi címet nyerő Harald Nielsen vezérletével 2:0-ra megnyerték az addigra már BEK-győztes Inter elleni találkozót. (Nielsen volt a kor kiemelkedően legjobb dán játékosa. Ám a végül Eb-negyedik válogatottban nem játszhatott, mivel profinak állt, őket pedig nem engedte vissza a válogatottba a dán szövetség, egészen 1971-ig.) A már a szezon vége előtt rehabilitált Fulvio Bernardini tizenegy stabil játékossal, két jó cserével és négy epizodistával játszotta végig az idényt. Az alapcsapata így festett: William Negri (34) – Carlo Furlanis (34), Mirko Pavinato (27) – Paride Tumburus (28), Francesco Janich (34), Romano Fogli (33) – Marino Perani (28), Giacomo Bulgarelli (32), Harald Nielsen (31), Helmut Haller (34), Ezio Pascutti (25). Bruno Capra tizenegy, Antonio Renna tizennégy mérkőzésen kapott szerepet, a többiek, Bruno Franzini (3), Héctor Demarco (3), Edmondo Lorenzini (2) és Sidio Corradi (1) keveset játszottak.

Spanyolországban folytatódott a Real Madrid bajnoki sorozata, négy ponttal előzte meg az őszi idényben szinte végig vezető Barcelonát. A „királyi klub" futballtörténelmet írt a sikereivel Spanyolországban: elsőként győzött sorozatban négy idényben, s elsőként ért a tizedik bajnoki

A Real Madrid tizedik bajnokcsapatának alaptizenegye. Állnak, balról: Vicente, Isidro, Santamaría, Pachín, Muller, Zoco. Elöl: Amancio, Felo, Di Stéfano, Puskás, Gento

cím jelentette mérföldkőig. Puskás Ferenc öt éven belül negyedszer, s egyben utoljára szerezte meg a spanyol gólkirályi címet. Kivételes képességeire jellemző, hogy harminchét évesen. A Real Madrid az akkoriban megszokottnál gyengébben kezdte az idényt, talán túlságosan is megzavarta a társaságot Alfredo Di Stéfano emlékezetes caracasi elrablási ügye. (Erről könyvünk a portrékat feldolgozó részében írunk.) Miguel Muñoz felváltva védette José Vicentét (15) és José Araquistáint (14), egy mérkőzés jutott Antonio Betancortnak. A háromfős védelmet Isidro (27), az elnyűhetetlen José Emilio Santamaría (27) és Pachín (23) alkotta, Pedro Casado (15) számított az első számú tartaléknak, négy mérkőzés jutott Vicente Mierának. A fedezetsorban az irányító, a támadásokat segítő Lucien Muller (25) és a „csapat tüdejének" nevezett Ignacio Zoco (29) számított a pillérnek, Juan Santisteban mindössze három meccsen játszott. A támadók közül Amancio, Alfredo Di Stéfano, Puskás Ferenc és Francisco Gento is 24 találkozón lépett pályára, Félix Ruiz csak tizenhéten, miután megsérült a Milan elleni BEK-meccsen. Itt jutottak szóhoz a legtöbben, az ászokon kívül Evaristo de Macedo (10), Felo (7), Serena (7), Bueno (6), Janko Daučik (3) és Pipi (1) is szerepelt a bajnokcsapatban.

A Szovjetunióban a Dinamo Moszkva Európa talán legjobb védelmével nyerte meg a bajnoki címet. A leggyakrabban Lev Jasin, valamint Vlagyimir Keszarjev, Viktor Carjov, Eduard Mudrik és Viktor Anyicskin alkotta védelem a 38 bajnoki fordulóban mindössze tizennégy gólt kapott! Ezzel bőven ellensúlyozta azt, hogy csak negyvenhetet szerzett. (Összehasonlításul: a negyedik helyen végző SZKA Rosztov 73, a kilencedik Dinamo Kijev 68 gólt termelt. De nem ilyen védelem előtt...) A Belügyminisztérium központi csapata három ponttal előzte meg legnagyobb riválisát, a Szpartakot. Alekszandr Ponomarjov edző bajnokcsapatában az említett hátsó alakzat előtt az alaptizenegybe Valerij Maszlov és Valerij Korolenkov, továbbá Igor Csiszlenko, Jurij Vsivcev, Nyikolaj Bobkov és Valerij Fagyejev tartozott. Sokat játszott még Arkagyij Nyikolajev, kevesebbet Vlagyimir Beljajev és Valerij Baljasznyikov (kapusok), Vlgyimir Glotov, Alekszandr Muskovec, Vagyim Ivanov, Gennagyij Guszarov, Sztanyiszlav Sztadnyik, Jurij Avruckij és Sztanyiszlav Vorotyilin. Az országos kupát a Szpartak nyerte. Néha fura eredményt hoznak az idény végi választások, a Szovjetunióban az 1963-as esztendő végén az Év csapatába Jasin mellé Eduard Dubinszkij, Albert Sesztyernyov (mindkettő CSZKA), Viktor Susztyikov (Torpedo) és Anatolij Krutyikov (Szpartak) került a védelembe, vajon mit kellett volna még tennie a Dinamo-kvartett tagjainak? A legjobbak közé a fedezet- és csatársorba Valerij Voronyin (Torpedo), Andrej Biba (Dinamo Kijev), Igor Csiszlenko (Dinamo Moszkva), Valentyin Ivanov (Torpedo) Viktor Ponyegyelnyik (SZKA Rosztov) és Galimzjan Huszainov (Szpartak) került még.

A Dinamo Moszkva legendás kerete. Állnak, balról: Alekszandr Ponomarjov edző, Rjabov, Beljajev, Glotov, Guszarov, Mudrik, Jasin, Bobkov, Vsivcev, Anyicskin, Vaszilij Pavlov edző, Vszevolod Blinkov edző. Elöl: Keszarjev, Fagyejev, Carjov, Maszlov, Csiszlenko, Korolenkov, Nyikolajev

Az Independiente bajnokcsapata. Állnak, balról: Santoro, Ferreiro, Navarro, Paflik, Rolan, Decaria. Elöl: J. Vázquez, Mura, M. Rodriguez, Savoy, Guagliardi

Dél-Amerikában az Independiente hároméves szünet után nyerte meg ismét az argentin bajnokságot, új edzővel. Manuel Giúdice Uruguayból tért haza, ahol a Peñarol stábjának tagjaként a szubkontinens akkori legerősebb klubjánál dolgozott. Neve szinte teljesen ismeretlen Európában, s így Magyarországon, pedig érdemes tudni róla, hogy 1960 és 1965 között három klub nyerte meg a Libertadores Kupát, mindhárom egymást követő két esztendőben. Giúdice a Peñarolnál (1960, 1961) a szakmai stáb második embere volt, az Independienténél (1964, 1965) pedig vezetőedző. Hatból négy kupaelsőségben érdemei voltak. Miután átvette Armando Renganeschi helyét Avellaneda piros-fehér kedvenceinél, teljesen átszervezte a csapat játékát. Meggyőződése volt, hogy az Independientében a játékosoknak fel kell adniuk az egyéni függetlenségüket, s minden erejüket és tudásukat a közösség, a csapat szolgálatába kell állítaniuk. Úgy tartotta, az 1958-as, svédországi világbajnokság óta vergődő és szinte csak kritikákat kapó argentin futballban a siker záloga a látványosság feladása. Kemény fizikai felkészítést vezényeltetett erőnléti edzőjével, Horacio González Garcíával, s mesterien védekezett. Az Independiente az 1963-as bajnoki idény 26 fordulójában mindössze 25 gólt kapott, a szezon második felét veretlenül küzdötte végig. A téli, a szezonzárást követő túrákon 5:1-re megverte a Santost és 5:0-ra a Peñarolt, a Libertadores Kupa addigi győzteseit. Az Independiente a bajnokságban a Miguel Ángel Santoro (Osvaldo Rubén Toriani) – Rubén Marino Navarro, Tomás Rolan – Roberto Oscar Ferreiro, José Andrés Paflik, Jorge Alberto Maldonado – Raúl Emilio Bernao, Osvaldo Luis Mura, Jorge Abel Vázquez, Mario Rodríguez, Raúl Armando Savoy alaptizeneggyel játszotta végig az idényt.

Brazíliában a Santos a Taça Brasil megnyerésével ismét begyűjtötte a bajnoki címet, de a paulista bajnokságban a Palmeiras és a São Paulo FC is megelőzte. A zöld-fehérek tizenegye: Picasso – D. Santos, D. Dias, Vicente – Zequinha, Valdemar – Julinho, Vavá, Servilio, Ademir, Gildo.

A futballtörténelem legszörnyűbb tragédiája

„Az ember értetlenül, fájó szívvel áll a futballtörténelem legnagyobb futballtragédiája, a limai vérfürdő halálos áldozatainak koporsója felett. Milliók öröme, a földkerekség legszebb szórakozása mint tömeghalál okozója és színhelye… A helyszínről érkezett felvételek csak bizonyítják, de nem magyarázzák az eseményeket. Mi történt Limában? Eduardo Pazos, az argentin–perui olimpiai selejtező uruguayi bírája előzetes szabálytalanság miatt nem adott meg egy hazai gólt. Egy néző berohant a pályára, sortűz dörrent, gázbombák hullottak, a pánikba esett közönség egymást taposta halálra a bezárt kapuknál. Alvilági elemek kocsikat gyújtogattak, fosztogatni kezdték a halottakat. A kormány rendkívüli állapotot rendelt el, az olimpiai selejtezők folytatásáról szó sem lehetett” – így számolt be *1964. június másodikai* számában a *Képes Sport* a futballtörténelem legnagyobb stadionkatasztrófájáról.

A külföldi hírügynökségek jelentései alapján írott anyag pontos beszámoló, de nem teljes. 1964. május 24-én a perui fővárosban, Limában a helyi olimpiai válogatott fogadta az argentinokat a tokiói részvételért vívott sorozatban. Bolívia, Paraguay és Venezuela nem nevezett, így hét csapatnak írt ki a Conmebol, a dél-amerikai szövetség egyfordulós (tehát nem oda-visszavágós) körmérkőzést. A sorban a tizenhatodik volt a Peru–Argentína találkozó, ezt még öt követte volna egy héten belül. Egyiket sem játszották le, a tragédia miatt az aktuális állást végeredménynek hirdették ki, egyetlen kivétellel. Az akkor még csak két találkozón túl lévő, s így nem továbbjutó helyen álló brazilok fogadhatták két héttel a dráma után a peruiakat, igaz, nem az eredetileg kijelölt limai helyszínen, hanem hazai pályán, Rio de Janeiróban. (Peruban hónapokon át nem rendeztek labdarúgó-mérkőzést.) Nyertek 4:0-ra, s bár még akkor is csak azonos pontszámmal, sőt azonos, 6:2-es gólaránnyal álltak a riválissal szemben, mehettek az olimpiára. A peruiaknak akkoriban már nem éppen az ötkarikás részvétel volt a legfontosabb.

Nehezen tértek magukhoz a 328 halálos áldozatot követelő tragédia okozta sokkból. Az eset kapcsán az angol sajtó később megjegyezte, utalnak arra források, hogy a hivatalos adat is alatta van a valós számnak, pedig jellemző a léptékére, hogy többen haltak meg benne, mint a Hillsborough-katasztrófában, a bradfordi tűzben, az 1971-es Ibrox-tragédiában, a Burnden Park-i esetben és a Heysel-tragédiában – együttvéve.

Az alapszituáció már a *Képes Sport* leírásából is kiderült, nézzük azért kicsit bővebben, mi is történt. A tragédia ötvenedik évfordulóján *Piers Edwards* kitűnő visszatekintést írt a történtekről a *BBC Magazine* felkérésére. Megszólaltatta a 105-szörös válogatott Hector Chumpitazt, a perui futball legendáját, aki játszott a mérkőzésen. Érdekes olvasni, hogyan élte meg a történteket valaki a pályán.

Argentína a 84. percben 1:0-ra vezetett, amikor a perui Victor „Kilo" Lobaton a kapuba talált. Az uruguayi játékvezető, Ángel Eduardo Pazos azonban érvénytelenítette a gólt. Két szurkoló, egy Bombának becézett kidobólegény és egy másik, bizonyos Edilberto Cuenca erre berontott a pályára, mire a rendőrség az indokoltnál keményebben reagált: könnygázt fújt az északi lelátón ülőkre, hogy megakadályozza a további berohanásokat. Chumpitaz szerint Bombát is megverték a rendőrök, de az cirógatás volt ahhoz képest, amit Cuenca kapott. „Teljesen elképedtünk azt látva, hogy a mi rendőreink ütötték, verték, rúgták. Szinte mindenkit felhergelt a látvány a stadionban, beleértve engem is" – mondta Chumpitaz.

A tribünön pánik tört ki. A normális kapuk helyett hullámos bádogból készült „vasfüggönyök" zárták le a kifelé vezető utat, amelyek, ahogyan máskor is a mérkőzések alatt, zárva voltak. A tömeg azonban ezt nem vette figyelembe, s szinte ráprészelte az elöl menekülőket. A bádoglemezek végül széttörtek a nyomástól, így a tömeg kijutott az utcára. Sokan haltak meg a stadionban, de nem a kapuknál, hanem a lépcsőházakban, ugyancsak a tömeg okozta nyomástól, elsősorban belső vérzésektől, vagy megfulladva. Közben néhányan bementek a pályára is, ott kezdtek tusakodni a kutyás rendőrökkel. Még több áldozatot szedett az utca. Ott már lőttek a rendőrök. A játékosok – Chumpitaz szerint – két, de lehet, hogy három órán keresztül az öltözőben kuksoltak, várták, hogy normalizálódjon a helyzet. De csak egyre rosszabb lett. Később a játékosok hallgatták a rádiót, miközben busszal az edzőközpontba szállították őket. Minden egyes híradásban nőtt a halottak száma.

A hivatalos statisztikák szerint végül 328 áldozatot regisztráltak, ennél a valós szám vélhetően magasabb, mert ebben nincsenek benne azok, akik golyó által haltak meg. Noha a szemtanúk később ilyenekről is beszámoltak, a vizsgálóbíró, Benjamin Castañeda egyre sem bukkant. Talált ellenben olyanokat, akik eltűntek, de a holttestüket soha nem találták meg. *Piers Edwards* az ezredforduló környékén meginterjúvolta a tiszteletre méltó jogászt, aki sejtetni engedte, nem zárható ki, hogy a hatalom eltüntetett holttesteket. Meggyőződése volt, hogy az akkori belügyminiszter rendelte el a brutális megtorlást, hogy megfélemlítse a hatalommal szembeszegülőket. Elsősorban a trockista agitátorokat – őket vádolta ugyanis a felforgatással.

A perui belpolitikai élet forrongott. A tragédiáról könyvet író *Jorge Salazar* professzor mondta az idézett *BBC*-anyagban: „A hatvanas években jártunk, akkor járt a Beatles a csúcson, s Fidel Castro volt divatban. Minden megváltozott akkoriban a világban. Peruban is, ahol az emberek először beszéltek a társadalmi igazságtalanságokról. Rengeteg demonstrációt tartottak, szervezkedtek a munkások, kommunista pártok alakultak. Egyre erősebbnek tűnt a baloldal, s ez állandó harcot eredményezett a hatalmat fenntartó rendőrség és az emberek között."

AZ ÉV CSAPATA

Herrera és a Grande Inter

A Barcelona 1959-ben kétszer is nagyon megverte a milánói Intert a Vásárvárosok Kupája soros kiírásának negyeddöntőjében – előbb májusban, majd aztán szűk öt hónappal később, szeptember utolsó napján is. Kevés csapatot ért a futballtörténelemben ilyen hasznos vereség. Angelo Moratti, a milánói fekete-kékek elnöke, a maga erejéből milliárdossá lett olajvállalkozó ennek hatására döntötte el, hogy – kerüljön bármennyibe is – csapata élére megszerzi a katalánok edzőjét, Helenio Herrerát.

A Mágus 1960-ban szerződött a lombardokhoz. Első idényében a később Európa, sőt a világ futballtrónjára ülő gárdából még csupán az akkor jobbhátvédet játszó Armando Picchi, valamint a 22 éves Aristide Guarneri, a 19 éves Mario Corso és a még nála is egy évvel fiatalabb Giacinto Facchetti volt a keret tagja. Az első szezont a harmadik, a következőt a második helyen zárta az Inter, egyáltalán nem volt tehát gyenge alakulat. A Mágus azonban minden tekintetben többre vágyott. Noha sok híve támadt, nem lelkesedett mindenki az Inter sikereiért. Az 1961–1962-es idényben már több doppingvád is született a Buenos Aires-i születésű edző és a csapata ellen – s habár a feltételezések szerint a doppingszerek „kísérője", vagyis „Herrera kávéja" legendássá lett, bizonyítani senki sem tudott semmit.

AZ EDZŐ

A Mágus

Helenio Herrera – akinek edzői pályafutásából az 1960-ig tartó fejezetet az 1958–1959-es idénynél ismertettük – a világ egyik legjobban fizetett edzőjének szerződött Milánóba. Teljesítette azt, amit Angelo Moratti várt tőle: a földkerekség legjobb csapatává emelte a fekete-kékeket. Mégpedig úgy, hogy megújította a futballt: a catenacciót ötvözte az életveszélyes kontrajátékkal. Az ő 5-3-2-es rendszere a hatvanas évek közepén működött. Ugyanakkor sokan kritizálták, felemlegetve, hogy a Barcelonánál preferált látványos támadójáték helyett a védekező futball „pápája" lett, ő mindig visszavágott azzal: a csapatai igenis szereznek gólokat. Külön is kiemelte Facchettit, aki „védő létére olyan eredményes, mint a csatárok". Aztán még hozzátette: leginkább az a gond, hogy akik másolták az Inter játékát, azok rosszul másolták. Herrera, aki 1962-ben spanyol, 1966–1967-ben olasz szövetségi kapitány is volt, 1968 és 1970 között az AS Romát dirigálta, az első évben megnyerte a Coppa Italiát. 1973–1974-re visszatért még az Interhez, de már nem volt finom a töltött káposzta felmelegítve. 1978–1979-ben a Riminit, 1979 és 1981 között a Barcelonát irányította, elhódította a Copa del Generalísimót. A lelki felkészítés, sőt a pszichikai hadviselés nagymesterét az UEFA 2016-ban az előző fél évszázad tíz legjobb, Európában dolgozó edzője közé sorolta. A World Soccer *2013-ban minden idők negyedik legkiválóbb edzőjének jelölte, Sir Alex Ferguson, Rinus Michels és José Mourinho mögött. Helenio Herrera 1997. november 9-én hunyt el Velencében.*

Az Inter remek tizenegye. Állnak, balról: Sarti, Facchetti, Guarneri, Tagnin, Burgnich, Picchi. Elöl: Jair, Milani, Suárez, Mazzola, Corso

Futballtörténeti szempontból lényegesebb, hogy egyre hatékonyabban működött a még egy középhátvéddel tovább biztosított védekezési rendszer, a catenaccio, amely az Inter sikereinek alapja lett a villámgyors ellencsapásokra épülő támadójáték mellett. Herrera megtalálta a szisztémához leginkább passzoló játékosokat. Tarcisio Burgnichot és az európai szélsőhátvédjátékot felfutásaival forradalmasító Giacinto Facchettit, a jobbhátvédből söprögetővé visszavont Armando Picchit, a nagyon hasznos Aristide Guarnerit, s nem utolsósorban a fogadási csalás miatt kiszabott két és féléves eltiltása első tizenkét hónapjának letöltése után felmentetett Carlo Tagnint. Az Inter védekezése rendkívüli módon feljavult, az 1962–1963-as bajnoki idényben húsz gólt kapott az előző évi harminceggyel szemben. Aztán a következőben huszonegyet. Herrerát nem zavarta, hogy kevesebb gólt szerez a csapata, mint korábban, az érdekelte, hogy többet lőjön, mint amennyit kap. Ez pedig általában sikerült az Európa legszűkebb elitjébe tartozó két támadófedezet (középpályás), Sandro Mazzola és Luis Suárez jóvoltából. Mazzola és a brazil szélső, Jair lett a fontos gólok két nagymestere. Puskás Ferenc azt mondta az európai futball új csillagának az 1964-es, bécsi BEK-döntő után: „Játszottam édesapád ellen, büszkévé tetted, szeretném odaadni neked emlékül a mezemet”.

Az Inter nem volt egyszemélyes csapat. Mazzola 1964-ben társgólkirálya lett a BEK-nek, Luis Suárez 1960-ban megkapta az Aranylabdát, 1961-ben és 1964-ben is második, 1965-ben harmadik lett, Giacinto Facchettit 1965-ben csak Eusébio előzte meg. A balszélső Mario Corsóról azt mondta egy 1961-es mérkőzés után Mándi Gyula, az Aranycsapat egykori edzője, az izraeli válogatott szövetségi kapitánya: „Megvert minket Isten bal lába.” A fekete-kékek legsikeresebb periódusa az 1963 és 1965 közötti volt, de még 1967-ben is BEK-döntőt játszottak. Mennyivel más

lett volna a helyzet, ha 1966-ban, az angliai vb kudarca után az olasz szövetség nem állítja le a külföldiek szerződtetésének lehetőségét, és Franz Beckenbauer, valamint Eusébio, a terveknek megfelelően, az Interhez kerülhet! Herrera 1968-ban távozott, addig tartott a Grande Inter tündöklése. Ám a gárda magja együtt maradt, Mazzolával, Facchettivel, Burgnichcsal, illetve a korábbi mellőzés után reaktivált Corsóval és Jairral 1971-ben újra megnyerte az olasz bajnokságot, majd 1972-ben csak a nagy Ajax ellen veszített a rotterdami BEK-döntőben.

Az Inter alaptizenegye a szezonban

GIULIANO SARTI: A kapus 1933. október 2-án született Castelo d'Argilében, 2017. június 5-én hunyt el Firenzében. Huszonegy éves koráig két kiscsapatban, a Centesében (1952–1953) és a Bondenesében (1953–1954) védett, majd 1954 és 1963 között a szinte végig az olasz élcsapatok közé tartozó Fiorentinában szerepelt. Firenzéből Milánóba távozva az Inter (1963–1968) tagja volt. Az 1968–1969-es idényben a Juventusban, majd 1969 és 1973 között az Unione Valdinievolében védett. A Fiorentinával bajnok (1956), kupagyőztes (1961) és KEK-győztes (1961), az Interrel kétszeres bajnok (1965, 1966), kétszeres BEK-győztes (1964, 1965) és kétszeres Világkupa-győztes (1964, 1965) lett. Az olasz válogatottban (1959–1967) nyolcszor kapott helyet.

TARCISIO BURGNICH: A Trieszt és Udine között fekvő Rudában született 1939. április 25-én. Az Udinese (1958–1960) neveltje. Futballozott a Juventusban (1960–1961) és a Palermóban (1961–1962), majd 1962 és 1974 között az Inter jobbhátvédje volt. Pályafutását a Napoliban (1974–1977) zárta le. A Juvéval bajnok (1961), az Interrel négyszeres bajnok (1963, 1965, 1966, 1971), kétszeres BEK-győztes (1964, 1965) és kétszeres Világkupa-győztes (1964, 1965), a Napolival kupagyőztes (1976) lett. Az olasz válogatottban (1963–1974) 66 mérkőzésen két gólt szerzett. Három vb-n játszott, ezüstérmes 1970-ben. Európa-bajnok 1968-ban.

ARMANDO PICCHI: A söprögető 1935. június 20-án született Livornóban. A helyi csapatban játszott 1949-től 1959-ig, majd egy szezont a SPAL-ban töltött, mielőtt 1960-ban az Interhez igazolt. 1967-ig háromszoros bajnok (1963, 1965, 1966), kétszeres BEK-győztes (1964, 1965) és kétszeres Világkupa-győztes (1964, 1965) lett. 1967-től két idényt lehúzott még a Varesében. Az olasz válogatottban (1964–1968) 12 meccsen szerepelt. 1971. május 27-én rákbetegségben hunyt el Sanremóban.

ARISTIDE GUARNERI: 1938. március 7-én született Cremonában. A Codogno (1956–1957) és a Como (1957–1958) védője 1958-ban került az Interhez, amelyben 1967-ig játszott. 1967-től egy szezont a Bolognában, majd egyet a Napoliban töltött, visszatért még az Interhez (1969–1970), utóbb a Cremoneséből vonult vissza. Háromszoros bajnok (1963, 1965, 1966), kétszeres BEK-győztes (1964, 1965) és kétszeres Világkupa-győztes (1964, 1965). Az olasz válogatottban (1963–1968) 21 mérkőzésen 1 gólt szerzett, Európa-bajnok lett. Részt vett az angliai világbajnokságon.

CARLO TAGNIN: A beállós Valle San Bartolomeóban született 1932. november 18-án, Alessandriában hunyt el 2000. március 13-án. A Torino AC nevelése, majd az Alessandriában (1952–1953), újra a Torinóban (1953–1954), a Monzában (1954–1957), ismét az Alessandriában (1957–1958), a Lazióban (1958–1959, kupagyőztes lett), a Bariban (1959–1961) játszott. Egy fogadási botrány miatt két és féléves eltiltást

kapott, amelyet később egyre mérsékeltek, így 1962-ben az Interhez igazolhatott. A következő három év lett pályafutása legsikeresebb szakasza: kétszeres bajnok (1963, 1965), kétszeres BEK-győztes (1964, 1965), Világkupa-győztes (1964) lett. Pályafutását az Alessandriában (1965–1966) zárta le.

GIACINTO FACCHETTI: A balhátvéd 1942. július 18-án Treviglióban született. 2006. szeptember 4-én Milánóban hunyt el. A Zanconti GSD Treviglio (1956) és a CS Trevigliese nevelése (1957–1960), majd 1960 és 1978 között az Inter játékosa volt, összesen 634 hivatalos mérkőzésen. Az Interrel négyszeres bajnok (1963, 1965, 1966, 1971), kupagyőztes (1978), kétszeres BEK-győztes (1964, 1965) és kétszeres Világkupa-győztes (1964, 1965) volt. Az olasz válogatottban (1963–1977) 94 meccsen három gólt szerzett. Európa-bajnoki címet nyert 1968-ban, vb-ezüstérmes 1970-ben, részt vett az 1966-os és az 1974-es tornán is.

JAIR DA COSTA: A jobbszélső 1940. július 9-én született a brazíliai Santo André-ban. A Portuguesában kezdett játszani, 1962 tavaszán egy mérkőzésen szóhoz jutott a brazil A-válogatottban. Még abban az esztendőben, novemberben az Interhez igazolt, ahol két részletben (1962–1967, 1968–1972) közel egy évtizedet futballozott. A fekete-kékekkel négyszeres bajnok (1963, 1965, 1966, 1971), kétszeres BEK-győztes (1964, 1965) és kétszeres Világkupa-győztes (1964, 1965) lett. Az 1967–1968-as idényt az AS Romában töltötte. 1972-ben hazatért Brazíliába, a Santosban (1972–1974) játszva az 1973-as campeonato paulista győztese is lett. 1975-ben rövid ideig Kanadában a Windsor Start erősítette.

ALESSANDRO MAZZOLA: A nagy Valentino Mazzola elsőszülött fia 1942. november 8-án Torinóban jött a világra. 1960 és 1977 között szerepelt az Inter első csapatában, négyszeres bajnok (1963, 1965, 1966, 1971), kétszeres BEK-győztes (1964, 1965) és kétszeres Világkupa-győztes (1964, 1965). A Serie A gólkirályaként ünnepelték 1965-ben. Az olasz válogatottban (1963–1974) 70 mérkőzésen 22 gólt szerzett. Európa-bajnoki címet nyert 1968-ban, vb-ezüstérmes 1970-ben, szerepelt az 1966-os és az 1974-es tornán is.

AURELIO MILANI: 1934. május 14-én született Desióban. Az Aurora Desio (1950–1952), az Atalanta (1952–1953), a Fanfulla (1953–1955), a Simmenthal-Monza (1955–1957), a Triestina (1957–1958), a Sampdoria (1958–1960), a Padova (1960–1961), a Fiorentina (1961–1963) egykori játékosa 29 évesen, egy KEK-győzelemmel (1961) és egy gólkirályi címmel (1962) a dicsőséglistáján érkezett az Interhez. Két idény alatt bajnok (1965), kétszeres BEK-győztes (1964, 1965) és Világkupa-győztes (1964) lett. Pályafutását, egyéves kihagyás után, a Verbaniánál zárta le (1966–1967). 1964-ben egy mérkőzésen szerepelt az olasz válogatottban. 2014. november 25-én hunyt el Milánóban.

LUIS SUÁREZ: 1935. május 2-án született La Coruñában. Az Interrel 1961 és 1970 között háromszoros bajnok (1963, 1965, 1966), kétszeres BEK-győztes (1964, 1965) és kétszeres Világkupa-győztes (1964, 1965) lett. Pályafutását az 1963–1964-es idényben az Európa-bajnokoknál is idéztük.

MARIO CORSO: A balszélső 1941. augusztus 25-én született Veronában. Az AC Audace SME nevű alakulatból került 1957-ben az Interbe, amelynek 1973-ig tagja maradt. A fekete-kékekkel négyszeres bajnok (1963, 1965, 1966, 1971), kétszeres BEK-győztes (1964, 1965) és kétszeres Világkupa-győztes (1964, 1965) lett. Pályafutását a Genoában (1973–1975) fejezte be. Az olasz válogatottban (1961–1971) 23 mérkőzésen 4 gólt szerzett.

A Milan után következett az Inter

Először (és eddig utoljára) fordult elő a bajnokcsapatok tornájának történetében, hogy egy város egyik élcsapatát a másik váltsa a trónon. Az AC Milan elvérzett a negyeddöntőben a később a fináléig menetelő Real Madrid ellen, de az Inter „átvette a hatalmat". Helenio Herrera legénysége már a selejtezőben nagyon nehéz ellenfelet kapott az angol bajnokban. Egyetlen gól, a brazil Jair találata döntött a párharcban. A következő körben az AS Monaco nem jelentett gondot, de a fekete-kékek nem a San Siróban, hanem vendégként, a marseille-i Stade Vélodorme-ban játszottak jobban. A negyeddöntőben, a belgrádi Partizan ellen Jair és Mazzola már az első, az idegenbeli meccsen döntött a továbbjutásról, az elődöntőben, a Borussia Dortmunddal szemben viszont 135 perc után még döntetlenre álltak a csapatok, ám aztán ismét jött Jair és Mazzola. A bécsi döntőben a Real Madrid a tapasztalt játékosai (Santamaría, Di Stéfano, Gento és a sorozat társgólkirálya, Puskás Ferenc) köré épített csapata nem bírt az Interrel, illetve elsősorban Sandro Mazzolával. Az első nyolc sorozat után az olaszoké volt az első nemzet, s Milánóé az első város, amely két BEK-győztes csapattal is dicsekedhetett.

Nem balerina, futballista: Sandro Mazzola

A BEK-döntős Real Madrid. Állnak, balról: Vicente, Isidro, Santamaría, Pachín, Muller, Zoco. Elöl: Amancio, Felo, Di Stéfano, Puskás, Gento

Az Inter első BEK-győzelmét kiharcoló tizenegy. Állnak, balról: Sarti, Guarneri, Facchetti, Milani, Burgnich, Picchi. Elöl: Jair, Suárez, Mazzola, Tagnin, Corso

Selejtező: Everton–Internazionale 0:0, 0:1, AS Monaco–AEK Athén 7:2, 1:1, Haka–Jeunesse d'Esch 4:1, 0:4, FK Partizan–Anorthoszisz 3:0, 3:1, Górnik Zabrze–FK Austria 1:0, 0:1, 2:1 (Bécsben), Dukla Praha–Valletta FC 6:0, 2:0, Distillery–SL Benfica 3:3, 0:5, Lyn–Borussia Dortmund 2:4, 1:3, Dundalk–FC Zürich 0:3, 2:1, Galatasaray–Ferencváros 4:0, 0:2, Partizani Tirana–Szpartak Plovdiv 1:0, 1:3, Esbjerg–PSV Eindhoven 3:4, 1:7, Standard Liège–IFK Norrköping 1:0, 0:2, Dinamo Bucureşti–Motor Jena 2:0, 1:0, Rangers FC–Real Madrid 0:1, 0:6

1. forduló: Górnik Zabrze–Dukla Praha 2:0, 1:4, SL Benfica–Borussia Dortmund 2:1, 0:5, Jeunesse d'Esch–FK Partizan 2:1, 2:6, Internazionale–AS Monaco 1:0, 3:1, Szpartak Plovdiv–PSV Eindhoven 0:1, 0:0, FC Zürich–Galatasaray 2:0, 0:2, 2:2 (Rómában, sorsolással), Dinamo Bucureşti–Real Madrid 1:3, 3:5, IFK Norrköping–AC Milan 1:1, 2:5

Negyeddöntő: Dukla Praha–Borussia Dortmund 0:4, 3:1, FK Partizan–Internazionale 0:2, 1:2, PSV Eindhoven–FC Zürich 1:0, 1:3, Real Madrid–AC Milan 4:1, 0:2

Elődöntő: Borussia Dortmund–Internazionale 2:2, 0:2, FC Zürich–Real Madrid 1:2, 0:6

Döntő

Internazionale–Real Madrid 3:1 (1:0)

1964. május 27., Bécs, Praterstadion, 71 333 néző. Jv.: Josef Stoll (osztrák)

Internazionale: Sarti – Picchi – Burgnich, Guarneri, Tagnin, Facchetti – Mazzola, Suárez – Jair, Milani, Corso

Real Madrid: Vicente – Isidro, Santamaría, Zoco, Pachin – Felo, Muller – Amancio, Di Stéfano, Puskás, Gento

Gólszerzők: Mazzola (43., 76.), Milani (61.), Felo (70.)

A Sporting rögös útja

A Sporting CP – a Benfica után – második portugál klubként nyert európai kupát, mégpedig éppen magyar csapat, az MTK ellen. A zöld-fehérek vereséggel kezdtek Bergamóban, majd Mascarenhas vezérletével hosszabbítás után harcolták ki a továbbjutást a harmadik mérkőzésen, Barcelonában. A következő fordulóban, ismét csak a hat gólt is szerző Mascarenhas remeklésével, egyetlen mérkőzésen döntöttek az APOEL ellen, a 16:1 alighanem örökre megdönthetetlen rekordja marad a nemzetközi kupáknak. Ám a negyeddöntőben 4:1-re kikaptak a Manchester Unitedtól az Old Traffordon, szinte reménytelen helyzetbe kerültek. Az „oroszlánok" ellenben csodát tettek a visszavágón, 5:0-ra diadalmaskodtak a Denis Law, Bobby Charlton, George Best hármassal támadó „vörös ördögök" ellen. A Sporting újrázásra kényszerült az elődöntőben, aztán az MTK ellen kétgólos hátrányból egyenlített az első találkozón, majd nyert a megismételt mérkőzésen – rögös út vezetett a kupagyőzelemig.

1. forduló: MTK–Szlavia Szófia 1:0, 1:1, Atalanta–Sporting CP 2:0, 1:3, 1:3, h.u. (Barcelonában), APOEL–Gjøvik/Lyn 6:0, 1:0, Fenerbahçe–Petrolul Ploieşti 4:1, 0:1, Sliema Wanderers–Borough United 0:0, 0:2, Helsingin Palloseura–Slovan Bratislava 1:4, 1:8, FC Basel–Celtic FC 1:5, 0:5, Shelbourne FC–CF Barcelona 0:2, 1:3, Hamburger SV–US Luxembourg 4:0, 3:2, Olympiakosz–Zagłębie Sosnowiec 2:1, 0:1, 2:0 (Bécsben), Willem II–Manchester United 1:1, 1:6, Linzer ASK–Dinamo Zagreb 1:0, 0:1, 1:1, h.u., sorsolással, Olympique Lyon–B1913 Odense 3:1, 3:1

Az MTK-t legyőző Sporting. Állnak, balról: Carvalho, Fernando Mendes, Gomes, Baptista, Morais, José Carlos. Elöl: Mascarenhas, Osvaldo, Figueiredo, Géo, Bé

2. forduló: Motor Zwickau–MTK 1:0, 0:2, Sporting CP–APOEL 16:1, 2:0, Fenerbahçe–Linfield FC 4:1, 0:2, Olympique Lyon–Olympiakosz 4:1, 1:2, CF Barcelona–Hamburger SV 4:4, 0:0, 3:2 (Lausanne-ban), Tottenham Hotspur–Manchester United 2:0, 1:4, Celtic FC–Dinamo Zagreb 3:0, 1:2, Borough United–Slovan Bratislava 0:1, 0:3

Negyeddöntő: MTK–Fenerbahçe 2:0, 1:3, 1:0 (Rómában), Celtic FC–Slovan Bratislava 1:0, 1:0, Manchester United–Sporting CP 4:1, 0:5, Hamburger Sport Verein–Olympique Lyon 1:1, 0:2

Elődöntő: Celtic FC–MTK 3:0, 0:4, Olympique Lyon–Sporting CP 0:0, 1:1, 0:1 (Madridban)

Döntő

MTK–Sporting CP 3:3 (1:1, 3:3, 3:3)

1964. május 13., Brüsszel, Stade du Heysel, 32 080 néző. Jv.: Lucien Van Nuffel (belga)

MTK: Kovalik – Keszei, Danszky, Jenei – Nagy, Kovács III – Sándor, Vasas, Bödör, Kuti, Halápi

Sporting CP: Carvalho – Gomes, Baptista, Morais – Fernando Mendes, José Carlos – Géo, Mascarenhas, Osvaldo, Figueiredo, Bé

Gólszerzők: Sándor (20., 72.), Jenei (41., öngól), Figueiredo (48., 82.), Kuti (70.)

Sporting CP–MTK 1:0 (1:0)

Megismételt mérkőzés. 1964. május 15., Antwerpen, Bosuilstadion, 15 000 néző. Jv.: Gérard Versyp (belga)

Sporting CP: Carvalho – Gomes, Baptista, José Carlos – Pérides, Fernando Mendes – Géo, Mascarenhas, Osvaldo, Figueiredo, Morais

MTK: Kovalik – Keszei, Danszky, Jenei – Nagy, Kovács III – Sándor, Vasas, Bödör, Kuti, Halápi

Gólszerző: Morais (22.)

VÁSÁRVÁROSOK KUPÁJA

Marcelino csodálatos négy napja

A címvédő Valencia ismét döntőbe jutott a Vásárvárosok Kupájában, de nem tudott nyerni, a barcelonai finálében vereséget szenvedett az idény során a spanyol bajnokságban is jobban szereplő, sőt az országos kupasorozatot is megnyerő Real Zaragozától. A győzteseket május elejéig a Barcelona korábbi kiváló kapusa, Antoni Ramallets irányította, majd május ötödikétől két hónapon át Luis Belló vezette őket. Érdekes, hogy a sikerek ellenére nem maradhatott, Roque Olsen érkezett a helyére. A Zaragoza csatára, Marcelino négy (!) napon belül előbb a szovjetek elleni kontinensbajnoki döntőt, majd a VVK-finálét döntötte el góljával.

1. forduló: Koppenhága városi válogatott (Stævnet)–Arsenal 1:7, 3:2, Aris Bonnevoie–RFC Liègois 0:2, 0:0, Glentoran–Partick Thistle 1:4, 0:3, Spartak Brno–Servette 5:0, 2:1, Lausanne-Sport–Hearts 2:2, 2:2, 3:2, Iraklisz–Real Zaragoza 0:3, 1:6, Juventus–OFK Beograd 2:1, 1:2, 1:0, Atlético Madrid–FC Porto 2:1, 0:0, SK Rapid–RC Paris 1:0, 3:2, Shamrock Rovers–Valencia 0:1, 2:2, SC Leipzig–Újpesti Dózsa 0:0, 2:3, Steagul Roşu Braşov–Lokomotiv Plovdiv 1:3,

A Zaragoza VVK-győztes csapata. Állnak, balról: Yarza, Cortizo, Santamaría, Reija, Isasi, Pepin. Elöl: a gyúró, Canário, Duca, Marcelino, Villa, Lapetra

1:2, Hertha BSC–AS Roma 1:3, 0:2, NK Trešnjevka–Belenenses 0:2, 1:2, 1. FC Köln–Gent 3:1, 1:1, DOS Utrecht–Sheffield Wednesday 1:4, 1:4

Nyolcaddöntő: Arsenal–RFC Liègois 1:1, 1:3, Partick Thistle–Spartak Brno 3:2, 0:4, Lausanne-Sport–Real Zaragoza 1:2, 0:3, Juventus–Atlético Madrid 1:0, 2:1, SK Rapid–Valencia 0:0, 2:3, Újpesti Dózsa–Lokomotiv Plovdiv 0:0, 3:1, AS Roma–Belenenses 2:1, 1:0, 1. FC Köln–Sheffield Wednesday 3:2, 2:1

Negyeddöntő: RFC Liègois–Spartak Brno 2:0, 0:2, 1:0 (Liège-ben), Real Zaragoza–Juventus 3:2, 0:0, Valencia–Újpesti Dózsa 5:1, 1:3, AS Roma–1. FC Köln 3:1, 0:4

Elődöntő: RFC Liègois–Real Zaragoza 1:0, 1:2, 0:2, Valencia–1. FC Köln 4:1, 0:2

Döntő

Zaragoza–Valencia 2:1 (1:1)

1964. június 24., Barcelona, Camp Nou, 50 000 néző. Jv.: Joaquím Fernandes de Campos (portugál)

Zaragoza: Yarza – Cortizo, F. Santamaría, Reija, Isasi – Pepin, Villa – Canário, Duca, Marcelino, Lapetra

Valencia: Zamora – Arnal, Vidagany, Roberto, Quincoces – Paquito, Suco – Guillot, Waldo, Ficha, Urtiaga

Gólszerzők: Villa (41.), Urtiaga (43.), Marcelino (63.)

LIBERTADORES KUPA

Az első argentin győztes

Miután az első két kiírást uruguayi (Peñarol), a második kettőt pedig brazil (Santos) csapat nyerte meg, eljött az argentinok ideje. A Manuel Giúdice által dirigált „vörös ördögök", az avellanedai Independiente játékosai a kolumbiai Millonariost és a perui Alianza Limát megelőzve gond nélkül jutottak túl a csoportmérkőzéseken (könnyítette a helyzetüket, hogy különböző okokból bár, de mind a négy meccsüket otthon, Avellanedában játszhatták), majd az elődöntőben Rióban 3:2-re, otthon 2:1-re legyőzték a címvédő Santost. Igaz, a braziloktól Pelé, Dorval, Mengálvio, Coutinho, sőt a második mérkőzésen Pepe is hiányzott. A másik ágon a korábbi brazil szövetségi kapitány, Zezé Moreira által dirigált uruguayi Nacional a paraguayi Cerro Porteñót és a bolíviai Aurorát megelőzve jutott az elődöntőbe, ahol kétszer is 4:2-re megverte a chilei Colo-Colót. A döntőben az elsősorban a védekezésre fókuszáló Independiente kibekkelte az első találkozót Montevideóban, majd Avellanedában a sorozat társgólkirálya, Mario Rodríguez megszerezte a kupagyőzelmet érő találatot. Ez volt az új, argentin „antifutból" első nemzetközi diadala, egy olyan edzővel, aki nagyon fontosnak tartotta a labdarúgás elméleti részét, rengeteget tanult az ötvenes-hatvanas évek fordulóján a Peñarolnál töltött évei alatt a főnökétől, Roberto Scaronétól, s az Independienténél előtérbe helyezte a fizikai felkészítésért felelős kollégája, Horacio González García munkáját. 1964-ben az *El Gráficónak* adott interjújában világossá tette: „A játékosnak kell alkalmazkodnia a

Az Independiente legénysége. Állnak, balról: Vázquez, Mario Rodriguez, Conigliaro, Savoy, Guagliari. Elöl: Santoro, Ferreiro, Navarro, Rolan, Decaría, Paflik

csapathoz, s nem a csapatnak bármelyik játékosához, legyen az bármilyen kivételes képességű is." Ez volt az első olyan Libertadores Kupa-kiírás, amelyben mind a tíz szövetség indított együttest.

Libertadores Kupa, 1964
Nacional–Independiente 0:0
Döntő, 1. mérkőzés, 1964. augusztus 6., Montevideo, Estádio Centenario, 60 000 néző. Jv.: Leo Horn (holland)
Nacional: Sosa – Baeza, Emílio Álvarez, Ramos, Eliseo Álvarez – Méndez, Pérez – Douksas, Jaburú, Arias (Bergara), Urruzmendi
Independiente: Santoro – Zerrillo, Rolan, Ferreiro, Acevedo (Mori) – Maldonado, Bernao – Mura, Suárez, Rodriguez, Savoy

Independiente–Nacional 1:0 (1:0)
Döntő, 2. mérkőzés, 1964. augusztus 12., Avellaneda, La Doble Visera, 80 000 néző. Jv.: Dimas Larrosa (paraguayi)
Independiente: Santoro – Guzmán, Rolan, Ferreiro, Acevedo – Maldonado, Bernao – Prospitti, Suárez, Rodriguez, Savoy
Nacional: Sosa – Baeza, Emílio Álvarez, Ramos, Eliseo Álvarez – Méndez, Oyarbide – Douksas, Jaburú, Pérez, Urruzmendi (Bergara)
Gólszerző: Rodríguez (31.)

VILÁGKUPA

Aki a virágot szereti... ?

A Világkupa-döntők hajnalának egyik legemlékezetesebb párharcát vívta az AC Milan a címvédő Santosszal. Az olaszok – elsősorban az élete mérkőzését játszó Giovanni Trapattoni remeklésével – két góllal megnyerték az első meccset. Négy héttel később a brazilok, két kétszeres világbajnokuk, Zito és Pelé nélkül, nagy bajba kerültek az első félidőben, a Milan már 2:0-ra vezetett. Ám a fordulás után, miután az argentin bíró nem torolta meg a sorozatos durvaságaikat, fordítottak. Giorgio Ghezzi, az első számú kapus és Gianni Rivera, az ifjú karmester is súlyos sérült szenvedett. Harmadik meccsre került sor, ugyancsak Rióban. A piros-feketék kérték, ne Juan Regis Brozzi vezesse ezt a mérkőzést is – hiába. A Santos egy vitatható tizenegyesből vezetést szerzett, Cesare Maldinit, aki tiltakozott, az argentin kiállította. Állítólag Brozzit később az argentin szövetség eltiltotta, kényszerű visszavonulása után egy virágboltot vezetett Buenos Airesben. Lehet, hogy az olaszok azóta nem osztják, hogy aki a virágot szereti...

Pelé és Trapattoni mezcseréje

AC Milan–Santos FC 4:2 (2:0)

Világkupa-döntő, 1. mérkőzés, 1963. október 16., Milánó, San Siro, 51 919 néző. Játékvezető: Alfred Haberfellner (osztrák)

AC Milan: Ghezzi – David, C. Maldini, Trebbi, Pelagalli – Trapattoni, Rivera, Lodetti – Mora, Altafini, Amarildo

Santos FC: Gilmar – Lima, Geraldinho, Calvet, Haroldo – Mengalvio, Zito – Dorval, Coutinho, Pelé, Pepe

Gólszerzők: Trapattoni (3.), Amarildo (14., 66.), Pelé (57., 85., a másodikat 11-esből), Mora (81.)

Santos FC–AC Milan 4:2 (0:2)

Világkupa-döntő, 2. mérkőzés, 1963. november 14., Rio de Janeiro, Estádio do Maracanã, 85 459 néző. Játékvezető: Juan Regis Brozzi (argentin)

Santos FC: Gilmar – Lima, Mauro, Ismael, Haroldo – Mengalvio, Dalmo – Dorval, Coutinho, Almir, Pepe

AC Milan: Ghezzi – David, C. Maldini, Trebbi, Pelagalli – Trapattoni, Rivera, Lodetti – Mora, Altafini, Amarildo

Gólszerzők: Altafini (12.), Mora (16.), Pepe (49., 71.), Almir (54.), Lima (64.)

Santos FC–AC Milan 1:0 (1:0)

Világkupa-döntő, 3. mérkőzés, 1963. november 16., Rio de Janeiro, Estádio do Maracanã, 120 421 néző. Játékvezető: Juan Regis Brozzi (argentin)

Santos FC: Gilmar – Lima, Mauro, Ismael, Haroldo – Mengalvio, Dalmo – Dorval, Coutinho, Almir, Pepe

AC Milan: Balzarini (Barluzzi, 40.) – Benítez, C. Maldini, Trebbi, Pelagalli – Trapattoni, Lodetti, Fortunato – Mora, Altafini, Amarildo

Gólszerző: Dalmo (35. – 11-esből)

ARANYLABDA, 1963

Az egyetlen győztes kapus

Az Aranylabda-szavazás történetében mindmáig egyedi az 1963-as. Sem addig, sem azóta nem választottak meg kapust Európa első számú játékosának. Lev Jasint a huszonegy szavazóból tizenegyen az első helyre tették. Érdekes, hogy sorozatban másodszor is az akkori úgynevezett szocialista táborból került ki a győztes, Jasin az ezúttal még a legjobb tíz közé sem kerülő, csehszlovák Josef Masopust örökébe lépett. A voksolók – s ezt talán fura annak tudatában leírni, hogy a győztes a 35. évében járt már – úgy látták, generációváltáson esett át az európai futball, a korábbi nyertesek közül csupán Suárez, Sivori és Masopust kapott szavazatot, de közülük még a legjobb is, az Inter spanyol középpályása, éppen csak befért az első tízbe. A három „dobogós”,

Jasin, Rivera és Greaves először került a legjobb három közé, a szovjet kapus és az angol csatár soha többé nem ért el ilyen jó helyezést, az olasz karmester ellenben 1969-ben győzött.

Lev Jasin a Szportyivnije Igri nevű szovjet lap címoldalán

Aranylabda, 1963

1. Lev Jasin (szovjet, Dinamo Moszkva) 73 pont, 2. Gianni Rivera (olasz, AC Milan) 56, 3. Jimmy Greaves (angol, Tottenham Hotspur) 51, 4. Denis Law (skót, Manchester United) 45, 5. Eusébio Ferreira (portugál, SL Benfica) 19, 6. Karl-Heinz Schnellinger (német, Mantova) 16, 7. Uwe Seeler (német, Hamburger SV) 9, 8. Bobby Charlton (angol, Manchester United), Luis Suárez (spanyol, Internazionale), Giovanni Trapattoni (olasz, AC Milan) 8-8. (Az első tíz helyezett.)

VILÁG- ÉS EURÓPA-VÁLOGATOTT

Ünnep a Wembley-ben

1963 októberében az angol szövetség, a Football Association megalakításának 100. évfordulóján a világválogatott lépett pályára a londoni Wembley-ben. Az angolok 2:1-re nyertek, mindössze négy olyan futballistával (Banks, Wilson, Moore, Bobby Charlton) felállva, akik később játszottak az 1966-os, megnyert világbajnoki döntőben is. A világválogatottban a második félidőre majdnem összeállt ismét a Real Madrid korábbi legendás ötösfogata, igaz, Hector Rial „helyett" a nem kevésbé nagyszerű Danis Law-val.

Állnak, balról: Puskás, Djalma Santos, Pluskal, Jasin, Popluhár, Schnellinger, Soskics, Masopust, Eyzaguirre, Baxter (takarva), Seeler. Elöl: Kopa, Law, Di Stéfano, Eusébio, Gento

Májusban a Dán Labdarúgó-szövetség megalakításának 75. évfordulóján a dán, norvég, svéd és finn játékosokból álló Észak-Európa látta vendégül a kontinens többi részéből verbuvált csapatot. Érdekes, hogy a dánok erre sem hívták haza az olasz bajnokságban tündöklő csillagukat, Harald Nielsent.

Anglia–Világválogatott 2:1 (0:0)

1963. október 23., London, Wembley, 100 000 néző. Jv.: Bobby Davidson (skót)

Anglia: Banks – Armfield, Wilson – Milne, Norman, B. Moore – Paine, Greaves, R. Smith, Eastham, B. Charlton

Világválogatott: Jasin (Soskics, 46.) – Djalma Santos (Eyzaguirre, 46.), Popluhár, Schnellinger – Pluskal, Masopust (Baxter, 46.) – Kopa (Seeler, 59.), Law, Di Stéfano, Eusébio (Puskás, 46.), Gento

Gólszerzők: Paine (66.), Law (82.), Greaves (90.)

Észak-Európa–Európa-válogatott 2:4 (0:2)

1964. május 20., Koppenhága, Idrætspark, 45 000 néző. Jv: Leo Horn (holland)

Észak-Európa: S. Andersen – J. J. Hansen, Rosander (J. Petersen, 46.) – B. Hansen, Å. Johansson, Heinonen – R. Jensen, Öberg, O. Madsen, Bild, Peltonen

Európa: Jasin (Tilkowski, 46.) – Bomba (Hamilton, 50.), Wilson – Voronyin, Popluhár, Baxter – Augusto, Greaves, Van Himst (Eusébio, 46.), Law, B. Charlton

Gólszerzők: Greaves (4., 39.), Law (48.), Peltonen (50.), Eusébio (55.), Bild (87.)

AFRIKAI NEMZETEK KUPÁJA

Ghána lett a kontinens legjobbja

Afrika válogatottjainak negyedik bajnokságán harmadszor avatták a rendezőt győztessé. 1959-ben az Egyesült Arab Köztársaság, 1962-ben Etiópia nyert a saját közönsége előtt, majd az 1963. november 24. és december 1. között rendezett torna accrai döntőjében a ghánaiak diadalmaskodtak. A selejtezőkből négy ország, az Egyesült Arab Köztársaság, Nigéria, Szudán és Tunézia került a rendező Ghána és a címvédő Etiópia mellé. A résztvevőket két hármas csoportba osztották, a győztesek játszottak a kontinensbajnoki címért, a másodikok a harmadik helyért. A fővárosban rendezett A-csoportban a hazaiak 1:1-re végeztek a tunéziaiakkal, majd 2:0-ra legyőzték a címvédőt. Utána az etiópok megtették azt a szívességet, hogy megverik az észak-afrikaiakat (4:2). A B-csoportban, Kumasiban az EAK válogatottja 6:3-ra legyőzte az akkor még gyenge nigériaiakat, Hasszan el-Sazli, a torna gólkirálya négy találatot is szerzett. A következő meccsen nem bírt egymással az EAK és Szudán (2:2), így utóbbi csoportelső lett, miután 4:0-ra kiütötte a nigériaiakat. A harmadik helyért az egyiptomiak (EAK) 3:0-ra nyertek az etiópok ellen. A döntő is egyoldalú 90 percet hozott, legalábbis az utolsó félórában. A ghánaiak akkor lőtték mindhárom góljukat (3:0) a szudániaknak. Edward Aggrey-Finn értékesített előbb egy büntetőt, majd Edward Acquah lőtt két gólt. A győztes válogatott szövetségi kapitánya Fekete-Afrika első híres edzője, az akkor néhány nap híján mindössze 34 éves **Charles Kumi Gyamfi** volt, aki később, 1965-ben és 1982-ben is megnyerte a tornát a ghánaiakkal. Három elsőségével mindmáig társrekorder az egyiptomi Hasszan Sehatával. Gyamfi volt az első afrikai játékos, aki az NSZK-ba szerződött, 1960–1961-ben a Fortuna Düsseldorf csatára volt.

ÁZSIA KUPA

Yosef csillagai

Stellmach, Spiegler és Leon – hárman az ünneplő izraeliek közül

A legnépesebb kontinens harmadik bajnokságára tizennyolc csapat nevezett, ám tizenegy – köztük például Japán és Irán – visszalépett. A kvalifikációs mérkőzéseket négy zónában tervezték megtartani, de végül a rendező Izrael, valamint India és a Koreai Köztársaság játék nélkül bejutott a döntőbe, csak Malajzia, Hongkong, Dél-Vietnam és Thaiföld játszott selejtezőt. A kvartettből Hongkong csatlakozott a finalistákhoz. 1964. május 26. és június 3. között Jeruzsálemben, Jaffában, Haifában és a Tel-Avivhoz közeli Ramat Ganban játszották le a hat mérkőzést. A korábbi válogatott futballista, Yosef Merimovich által irányított hazai válogatott mind a három mérkőzését (Hongkongot 1:0-ra, Indiát 2:0-ra, a címvédő Dél-Koreát 2:1-re verve) megnyerte. A bajnokcsapat legjobbja Mordechai Spiegler, az izraeli futball talán legnagyobb csillaga, a később PSG-ben és a Cosmosban is szereplő, egyébként Szocsiban született csatár volt, aki aztán társai közül Itzak Vissoker kapushoz, David Primo középpályáshoz, és Rachamim Talbi csatárhoz hasonlóan, részt vett az 1970-es világbajnokságon is. Az izraeliek mögött India végzett a második, Dél-Korea a harmadik, Hongkong pedig a negyedik helyen.

AZ 1964-ES EURÓPA-BAJNOKSÁG

A spanyol válogatott egyetlen nagy 20. századi sikere

Az 1964-es, a résztvevő országok számából következően az elsőnél sokkal jelentősebb kontinensbajnokság döntőjét éppen az a két válogatott vívta, amelynek összekerülése a nyitány legnagyobb botrányát, politikai skandalumát okozta. Ám a szovjet és a spanyol gárda döntőbe jutásánál is nagyobb szenzációt keltett a dánok négybe kerülése (a magyar válogatott akkori erejét jelzi, hogy menetelése nem okozott különösebb földindulást, az általa legyőzötteknél valóban jobb volt…), s még nagyobbat Luxemburg szereplése!

Az UEFA akkori harminchárom tagországából immár huszonkilenc nevezett a sorozatra, mindössze a finn, a ciprusi, a skót és a nyugatnémet (!) válogatott maradt távol. A politika végül még egy válogatottat kihúzott az indulók közül: a görög gárda, miután a sorsolás az albánokkal párosította össze, a szomszédos országgal folytatott területi vitája miatt visszalépett.

Hihetnénk, hogy az első forduló (a legjobb tizenhat közé jutás) a nagy erőkülönbségek miatt sima, érdektelen párosítások tömkelegét hozta – ám nem így történt. Míg ugyanis a védő Szovjetunió, valamint Ausztria és Luxemburg (!) erőnyerő volt, a franciák és az angolok máris összekerültek.

A gall legénység (az 1958-as világbajnokság harmadikja, az első, az 1960-as Nemzetek Európa Kupája negyedik helyezettje) ezt a sorozatot akarta felhasználni arra, hogy feledtesse ballépését, ugyanis nem jutott ki az 1962-es, chilei világbajnokságra. Az új műsorhoz Párizsban is új férfi kellett: immár Henri Guérin dirigálta a válogatottat. Az angolok a világ legjobb nemzeti tizenegyétől, a braziltól – szerintük balszerencsés – vereséget szenvedve búcsúztak Chilétől, s az új NEK-sorozatban kívánták inkább országnak, mint világnak bizonygatni: válogatottjuk azért ott van a futballélet elitjében. Sheffieldben – ehhez passzol is az 1:1-es végeredmény – meglepetésre a franciák játszottak jobban, Goujon góljával már nyolc perc után vezettek. Az angolok csak nagy nehezen egyenlítettek Flowers tizenegyeséből. Vezetőik vereségként értékelték a döntetlent, s ez a kapitányuk, az 1946 (!) óta hivatalban lévő Walter Winterbottom állásába került.

Az öt hónappal későbbi visszavágón már Alf Ramsey dirigálta a háromoroszlános válogatottat, s az egykori Tottenham-játékos csak a Spurs támadóját, Jimmy Greavest tartotta meg a „sheffieldi" csatárok közül. Ez sem segített. A franciák úgy futballoztak, mint talán soha az 1958-as, svédországi csodanapok óta, 5:2-re kiütötték az angolokat!

A selejtezők egyébként még két meglepetést hoztak: az északírek kettős győzelemmel léptek át a lengyeleken, míg az izmosodó keletnémet válogatott kiejtette a néhány hónappal korábban a brazilok mögött világbajnoki ezüstérmet szerző (így Chilében a legjobb európai válogatottá avanzsált) csehszlovákokat. De ahogy szokták volt mondani: ez mind semmi!

A nyolcaddöntőben ugyanis megkezdődött Luxemburg szárnyalása. A nagyhercegség kis válogatottjára – erőnyerő volt az első körben – az 1962-ben és 1966-ban is vb-résztvevő svájciakat búcsúztató hollandok vártak. A két szövetség megállapodása értelmében (nyilvánvalóan pénzügyi okokból, a nagyobb bevétel reményében) mindkét találkozót Hollandiában játszották, az elsőt Amszterdamban, a másodikat Rotterdamban. 1963. szeptember 11-én 36 000 néző látta az első felvonást. A hollandoknak – figyelembe véve az erőviszonyokat – a B csapatukkal is gó-

A SZÖVETSÉGI KAPITÁNY

JOSÉ VILLALONGA Llorente *1919. december 4-én Córdobában született. 1952-ben került a Real Madridhoz, ahol 1954 és 1957 között vezetőedzőként dolgozott. Később a spanyol ifjúsági válogatott felkészítéséért felelt, majd 1959 és 1962 között az Atlético Madridot irányította. Klubedzőként két bajnoki címet, két Latin Kupát, két BEK-et (Real Madrid), két országos kupát, s egy KEK-et (Atlético Madrid) nyert. 1962 és 1966 között spanyol szövetségi kapitányként dolgozott, majd 1967-től 1973. augusztus 7-ig, haláláig a szövetség edzőképzőjének igazgatójaként nevelte a jövő trénereit. (Pályafutását részletesebben ismertettük az 1954–1955-ös idénynél, az Év csapata fejezetben.)*

lokkal kellett volna nyerni, ahogy az egyébként korábban számos esetben meg is történt. (1962-ben két ízben is találkozott a luxemburgi A válogatott a hollandok B csapatával. Arnheimben 2:0-ra, Luxembourgban 6:2-re nyertek a tulipánosok.) A Nemzetek Európa Kupájában, persze, a legjobb holland tizenegy masírozott ki a gyepre. Ennek megfelelően Klaas Nuninga már az ötödik percben megszerezte a vezetést. Ám Paul May a 35. percben kiegyenlített, s ezután a vendégek elbarikádozták magukat tizenhatosuk előtt. Nem is esett több gól, maradt az 1:1.

A hollandok biztosak voltak abban, hogy a rotterdami visszavágón gólokkal torolják meg az ellenfél „szemtelenségét". Ám amikor a huszadik percben a luxemburgi Camille Dimmer vezetést szerzett, már piciny szorongás kezdett úrrá lenni rajtuk. Tizenöt perc múlva azonban Piet Kruiver kiegyenlített. „Már nem lehet baj! – mondogatták a szünetben a hollandok –, a Keizer, Giezen, Kruiver trió begyötör legalább még egy gólt!"

Próbálkoztak, próbálkoztak, ám nem sikerült. Nico Schmitt mindent kivédett... Az ekszstázisban parádézó kapusnak még a vállcsontja is elrepedt, de megóvta csapatát a további góloktól. Ellenben a másik oldalon Camille Dimmer bepréselt még egyet: Luxemburg győzött a hollandok ellen Rotterdamban, s továbbjutott a legjobb nyolc közé!

Ami a további mérkőzéseket illeti: a magyar válogatott ugyan szenvedve, ám legyűrte a keletnémeteket, az osztrákok elvéreztek az írek ellen, viszont a spanyolok – ha kínlódva is, de – búcsúztatták a „másik" ír legénységet. A svédek nagy csatában kiejtették a jugoszlávokat, a dánok könnyedén verték az albánokat, a franciák vert helyzetből fordítottak a bolgárok ellen. A nyolcaddöntő legnagyobb csatáját – persze a holland-luxemburgi pár mellett – az olasz és a szovjet legénység összecsapása hozta.

1963. október 13-án már meglehetősen hideg időben meccselt a két óriás a csordultig telt Lenin-stadionban. A 12. percben Eduard Dubinszkij összecsapott a Milan brazil–olasz középcsatárával, Angelo Sormanival, az ütközetben mindkettőjük feje megsérült. Dubinszkij végleg kiállt, Sormanit – akkoriban még nem volt csere – ápolni kezdték. A 22. percben a párizsi aranygól szerzője, Viktor Ponyegyelnyik vezetéshez juttatta a szovjeteket. Meglehetősen rosszul érintette mindez a bolognai Ezio Pascuttit, aki egy párharc után jókorát taszított ellenfelén, mire a lengyel Ryszard Banasiuk kiállította. Sormani – csinos turbánnal a fején – ugyan visszaállt, de nem volt teljes értékű harcos. A vendéglátók higgadtan kitértek a további ütközések elől, sőt Igor Csiszlenko még a szünet előtt kettőre növelte az előnyt. A második félidőben aztán a házigazdák vigyáztak az eredményre, az olaszok viszont nem tudtak támadásba lendülni. A kilencven perc alatti egyetlen lövésükkel Aristide Guarneri tesztelte a világválogatott fellépésére készülő Jasint helyettesítő Ramaz Urusadzét – hiába.

Az egy hónap múlva megrendezett visszavágóig az olaszok a lengyel bírót ócsárolták, szerintük ő volt a vereség első számú okozója. Ám a csapatukkal sem lehettek igazán elégedettek, ugyanis hat helyen is megváltoztatták az összeállításukat. Ez sem segített, az 1963-ban élete formájában védő – Rómában még Mazzola tizenegyesét is hárító – Lev Jasinon csak a 89. percben, Gianni Rivera révén tudtak kifogni. De akkor már Gennagyij Guszarov góljával 1:0-ra vezettek az amúgy is kétgólos előnnyel induló szovjetek.

A negyeddöntőben megint a Szbornajának jutott a legrázósabb falat... Legalábbis így tetszett a sorsolás ismeretében. A magyar válogatott például már az első meccsén eldöntötte a továbbjutást: a Szentmihályi – Mátrai, Mészöly, Sárosi – Nagy I., Sipos – Göröcs, Rákosi, Albert, Tichy, Fenyvesi tizenegy (elsősorban Albert és Tichy pazar játékával) 3:1-re nyert

Az Európa-bajnok spanyol tizenegy. Állnak, balról: Iribar, Zoco, Olivella, Fuste, Calleja, Rivilla. Elöl: Amancio, Pereda, Marcelino, Suárez, Lapetra

Párizsban a franciák ellen. Leírni milliószor könnyebb, mint véghezvinni: a csapat óriási lelki tehertől szabadult meg nagyszerű győzelmével. Tichy Lajos például, amikor belőtte a harmadik gólt, széttárta karjait, s egyszerűen sírva fakadt örömében. A visszavágón (Albert Flórián helyett Bene Ferenc, Görögcs János helyett Sándor Károly játszott) ugyan Nestor Combin a 2. percben szerzett gólja kicsit megrémisztette a nyolcvanezer nézőt, ám a 60. válogatottságát ünneplő Sipos Ferenc pazar szabadrúgásgólja lehűtötte a franciák kedélyét. Magyarország kettős győzelemmel került a Nemzetek Európa Kupája négyes döntőjébe.

Miként a spanyolok is, akik 7:1-es összesítéssel mondtak viszontlátást az Ír Köztársaság képviselőinek. A szovjeteknek viszont az akkor már két esztendeje veretlen svéd válogatott jutott. A norvégokon és a jugoszlávokon túljutó északiaknak azonban nem sok esélyük volt a kor egyik legerősebb válogatottjával szemben. Stockholmban Valentyin Ivanov szerezte ugyan a „vörösingesek" gólját, a nap hőse azonban mégsem ő, hanem a szenzációsan irányító Valerij Voronyin volt. A svédek egyenlítése – a gólt az Olaszországból hazavezényelt Kurt „Kurre" Hamrin, a sárga-kékek egyetlen légiósa szerezte – csak a veretlenség megőrzésére volt elégséges. A moszkvai visszavágón hengerelt a szovjet válogatott, a 3:1-es győzelem azt jelentette, hogy Konsztantyin Beszkov legénysége (egyedüliként az 1960-as négyesből) újra biztosította helyét a Nemzetek Európa Kupája elődöntőjében.

A négy pár közül a Luxemburg–Dánia összecsapásokat ítélték előzetesen a legsimábbnak, egyébként időrendben is ezek zajlottak először. Ki gondolta volna, hogy akkora szenzációt hoznak, hogy a további három pár egyike sem tudja felülmúlni?

A luxemburgiak ezúttal hazai pályán játszottak. S a 40. másodpercben már vezettek Louis Pilot góljával! Ole Madsen ugyan kiegyenlített, de Henri Klein megint vezetést szerzett csapatának. A félidőre azonban már elfogyott az előny, Ole Madsen ismét egalizált. A fordulás után

újból a remek Madsen szerzett gólt, ám a futball Dávidjai nem hagyták magukat, Henri Klein 3:3-ra alakította az első találkozó végeredményét. Hat nappal később (1963. december 10-én) Koppenhágában következett a folytatás. A dánok magabiztos nyilatkozatai megalapozottnak tűntek. Ám csodák csodájára megint a luxemburgiak vezettek, Johny Léonard találatával. Madsen lett azonban a végzetük, a nagy Ole a hetvenedik percig két góljával fordított. A luxik azonban életük mérkőzését játszották. A 84. percben – miután szinte mind a húsz mezőnyjátékos belerúgott egy hatalmasat soros ellenfelébe – Ady Schmit, az apró jobbösszekötő kiegyenlített. Az újabb döntetlen azt jelentette, harmadik mérkőzést kell játszani azért, hogy eldőljön, melyik csapat kerül a NEK nagy négyesébe.

A dánok kerültek... Az amszterdami télben ugyanis már csak egyetlen gól született. Azt is Ole Madsen lőtte. Így a dánok mind a hat gólját ő szerezte a negyeddöntőben! (A gyér hajú dán lett egyébként a sorozat gólkirálya, bár a spanyolországi finálében már egyetlen találatig sem jutott.)

Az UEFA végrehajtó bizottsága Spanyolországnak adta a döntő rendezésének jogát, alig négy esztendővel azután, hogy Franco tábornok nem engedte a mostani egyik ellenféllel szemben pályára lépni országa labdarúgó-válogatottját. A spanyol szövetség – evidens választásként – a Real Madrid és a Barcelona stadionját jelölte a négyes döntő helyszínéül.

Azonos napon, 1964. június 17-én játszották mindkét elődöntőt. A szovjet csapat Barcelonában, Voronyin, Ponyegyelnyik és Ivanov góljával könnyed 3:0-val intézte el a másik három gárdához képest pehelysúlyú dánokat.

A madridi elődöntőben – 75 000 néző előtt – a magyar válogatott a házigazdákkal mérkőzött. Baróti Lajos az 1962-es világbajnokságon ötödik, négy évvel később hatodik helyen záró csapata csak hosszabbításban maradt alul. Három nappal később a harmadik helyért lejátszott mérkőzésen a dánok ellen is 120 perces csatára kényszerült a magyar válogatott. A dánok a második félidőben csak egyszer „tévedtek" át a magyar térfélre, ám ebből az egy akcióból Carl Bertelsen a 85. percben kiegyenlített. Mindez felbőszíthette a magyarokat, mert a hosszabbításban már kitűnően futballoztak. A 107. percben az Albert Flórián buktatásáért megítélt tizenegyest Novák Dezső lőtte Leif Nielsen kapujába, a jobbhátvéd négy perccel később szabadrúgásból is legyőzte a dánok kapusát. A mindössze háromezres publikum tapssal búcsúzott a meccs után Európa harmadik legjobb válogatottjától.

A fináléra persze ennél lényegesen többen voltak kíváncsiak. José Villalonga, a spanyolok edzője ugyanazt a tizenegy játékost vezényelte pályára, amelyik négy nappal korábban a döntőbe juttatta válogatottjukat. Beszkov mindössze egy helyen változtatott: Guszarov helyett Alekszej Kornyejevet küldte csatába. Egyébként – miként 1960-ban – újra angol bíró vezette a szovjetek döntőjét, Arthur Holland személyében.

Az ezüstérmes szovjet válogatott közel járt a címvédéshez

Amennyire féltek Arthur Ellistől a Szbornaja tagjai, olyan jóságos volt velük Holland. Pereda a hatodik percben szerzett gólját Galimzjan Huszainov két perccel később ugyan még kiegyenlítette, de attól a pillanattól kezdve már csak a spanyolok futballoztak. A 71. percben Pereda gólját – les címén – érvénytelenítette az angol bíró, aztán néhány perccel később (ugyancsak a barcelonai csatár megmozdulása után) elfelejtett tizenegyest ítélni a spanyolok javára. Hogy a két esetből nem lett nagyobb botrány, alighanem csak egy „apróságon" múlott: Pereda nem hagyta magát, a 83. percben remek labdát varázsolt Marcelino fejére, aki bestukkolta a kontinensbajnoki címet érő gólt.

Rivilla, a spanyolok jobbhátvédje élete nagy diadalát ünnepli

Spanyolország nyerte így a kupát, a magyarok a harmadik helyen végeztek. Más idők voltak, csalódást jelentett a későbbi győztestől elszenvedett vereség. Még az sem jelentett vigaszt, hogy – ha csak a négyes döntőben szerzett gólokat tekintjük – a maga két találatával Novák Dezső és Bene Ferenc is (a spanyol Jesus Maria Pereda Ruíz de Temino, azaz Pereda társaságában) gólkirályként zárt.

Négyes döntő (Spanyolország, 1964. június 17–21.)
Elődöntő
Spanyolország–Magyarország 2:1 (1:0, 1:1, 1:1), Szovjetunió–Dánia 3:0
A 3. helyért
Magyarország–Dánia 3:1 (1:0, 1:1, 1:1)
Döntő
Spanyolország–Szovjetunió 2:1 (1:1)
Madrid, 1964. június 21., Bernabéu-stadion, 79 115 néző. Vezette: Arthur Holland (angol)
Spanyolország: Iribar – Rivilla, Olivella, Calleja – Zoco, Fusté – Amancio, Pereda, Marcelino, Suárez, Lapetra
Szovjetunió: Jasin – Susztyikov, Sesztyernyov, Kornyejev, Mudrik – Voronyin, Anyicskin – Csiszlenko, Ivanov, Ponyegyelnyik, Huszainov
Gólszerző: Pereda (6.), Huszainov (8.), Marcelino (83.)

A kontinensbajnok spanyol tizenegy

José Angel IRIBAR Cortajarena: 1943. március elsején született Zarautzban. Az 1961–1962-es idényben a Baskonia kapusa volt, majd 1962 nyarától 1980-ig az Atlético Bilbao kapuját őrizte. A baszk klubbal 1969-ben és 1973-ban is megnyerte az országos kupát, 1977-ben UEFA-kupa-döntős volt. A spanyol válogatottban (1964–1976) 49 mérkőzésen védett. Minden idők legfiatalabb Európa-bajnok kapusa, 21 évesen nyerte el a címet. A sorozatban négy, a négyes döntőben két mérkőzésen szerepelt. Részt vett az 1966-os angliai világbajnokságon is.

Feliciano Ruíz RIVILLA Muñoz: Ávilában született 1936. június 21-én. A helyi csapatban (1952–1953), majd a Murciában (1953–1954) futballozott, aztán 1954 és 1968 között az Atlético Madrid tagjaként szerepelt, igaz, klubja kölcsönadta előbb a Plus Ultrának (1955–1956), majd a Rayo Vallecanónak (1956–1958). Az Atléticóval bajnok (1966), kupagyőztes (1960, 1961, 1965) és KEK-győztes (1962) is volt. A jobbhátvéd a spanyol válogatottban (1960–1965) 26 mérkőzésen szerepelt. A sorozatban hét, a négyes döntőben két mérkőzésen lépett pályára. Két világbajnokságra (1962, 1966) nevezték, de csak Chilében játszott.

Fernando OLIVELLA Pons: Barcelonában született 1936. június 22-én. A Poble Secben kezdett futballozni, majd 1953 és 1969 között (az 1954 és 1956 között az España Industrialban töltött két idény kivételével) a CF Barcelonában játszott. Kétszeres bajnok (1959, 1960), négyszeres kupagyőztes (1957, 1959, 1963, 1968), háromszoros VVK-győztes (1958, 1960, 1966). A spanyol válogatottban (1957–1965) tizennyolc mérkőzésen játszott. A sorozatban öt, a négyes döntőben két mérkőzésen szerepelt, csapatkapitányként. Nem játszó tartalék volt az 1966-os világbajnokságon.

Isacio CALLEJA García: Akárcsak két védőtársa, a balhátvéd is 1936-ban született, december 6-án jött a világra, Valle de Cerratóban. Az Artes Gráficas és a Femsa egykori futballistája 1958-ban került az Atlético Madridhoz, egyetlen rövid periódustól (1958, CD Guadalajara) eltekintve 14 éves profi pályafutását a „matracosoknál" töltötte. Bajnok (1966, 1970), kupagyőztes (1960, 1961, 1965, 1972) és KEK-győztes (1962) is volt. A spanyol válogatottban (1961–1972) tizenháromszor játszott. A második kontinensbajnoki sorozatban hat, a négyes döntőben két mérkőzésen szerepelt. Visszavonulása után jogászként dolgozott.

Ignácio ZOCO Esparza: 1939. július 31-én született Gardében, 2015. szeptember 28-án Madridban hunyt el. Az Oberena (1957–1959), majd az Osasuna (1959–1962) játékosa volt – közben 1959-ben néhány hónapot az Iruñában töltött kölcsönben, majd 1962 és 1974 között a Real Madridban gyűjtögette a címeket. Hét bajnoki címet (1963–1965, 1967–1969, 1972), két kupagyőzelmet (1970, 1974), BEK-győzelmet (1966) szerzett, KEK-döntős volt 1971-ben. A spanyol válogatottban 1961 és 1969 között huszonöt mérkőzésen szerepelt. A második kontinensbajnoki sorozatban öt, a négyes döntőben két mérkőzésen lépett pályára. Részt vett az angliai világbajnokságon is.

José Maria FUSTÉ Blanch: Katalóniában, Linyolában született 1941. április 15-én. A helyi csapatban kezdett játszani, majd 1960-ban a Barcelona leigazolta, igaz, aztán két évre kölcsönadta az Osasunának. A balfedezet 1962-től tíz szezont játszott a Barçában, háromszor nyerte meg az országos kupát (1963, 1968, 1971), egyszer a VVK-t (1966). Pályafutását az Herculesben (1972–1973) zárta le. A válogatottban (1961–1969) nyolc mérkőzésen három gólt szerzett. Az 1964-es kontinensbajnoki sorozatban négy, a négyes döntőben két mérkőzésen kapott szerepet. Játszott az 1966-os világbajnokságon is.

AMANCIO Amaro Varela: A Varázsló (El Brujo) 1939. október 16-án született La Coruñában. Kölyök-, majd ifjúsági játékosként a helyi Victoriában játszott (1954–1958), aztán a Deportivóban szerepelt 1962-ig. Csak 22 évesen lett élvonalbeli futballista, amikor a Real Madridhoz igazolt. 1976-ig futballozott a királyi klubban. Kilenc bajnoki címet (1963–1965, 1967–1969, 1972, 1975, 1976), három kupagyőzelmet

(1970, 1974, 1975), BEK-győzelmet (1966) szerzett, KEK-döntős volt 1971-ben. 1969-ben és 1970-ben a spanyol élvonal gólkirályaként ünnepelték. A spanyol válogatottban (1962–1974) 42 mérkőzésen 11 gólt ért el. A sorozatban öt, a négyes döntőben két mérkőzésen szerepelt. A selejtezőkön négy, a négyes döntőben további egy gólt szerzett. Nem játszó tartalék volt a chilei Mundialon, részt vett az 1966-os vb-n. 1964-ben harmadik lett az Aranylabda-szavazáson.

Jesús María PEREDA Ruiz de Temiño: 1938. június 15-én született Medina de Pomarban. Az Alcázar, a Balmaseda, majd az SD Indautxu játékosa volt. 1958-ban a Real Madridhoz igazolt, de csupán két mérkőzésen játszott, a „fehérek" kölcsönadták a Valladolidnak. 1959 és 1961 között a Sevillában, majd 1961 és 1969 között a Barcelonában futballozott, majd a Sabadellben (1969–1970) és a Mallorcában (1970–1972) zárta le a pályafutását. A Madriddal bajnok és BEK-győztes lett (1958), a Barcelonával VVK-győztes (1966) és kétszeres országos kupagyőztes (1963, 1968). A spanyol válogatottban (1962–1974) 42 mérkőzésen 11 találatot ért el. A sorozatban öt, a négyes döntőben két mérkőzésen szerepelt. A selejtezőkben és a négyes döntőben is két-két gólt szerzett, utóbbival – Bene Ferenc és Novák Dezső társaságában – társgólkirály lett. 2011. szeptember 27-én Barcelonában hunyt el.

MARCELINO Martínez Cao: 1940. április 29-én született Aresben, Galiciában. A Numancia Ares és a Galicia Mugardos csapatában játszott, majd az 1958–1959-es idényt a második osztályban, a Racing Ferrolban töltötte. 1959-ben a Real Zaragozához szerződött, amelyben tizenegy idényen keresztül szerepelt az élvonalban, 232 mérkőzésen 70 gólt szerzett. Pályafutása csúcspontja a hatvanas évek közepére esett, klubjával kétszer megnyerte az országos kupát (1964, 1966), egyszer a VVK-t (1964). A spanyol válogatottban (1961–1967) 14 mérkőzésen négy gólt szerzett, utóbbiak közül a legfontosabb kontinensbajnoki címet ért 1964-ben. A sorozatban négy, a négyes döntőben két mérkőzésen jutott szóhoz. A selejtezőkön három, a négyes döntőben további egy gólt szerzett. Részt vett az angliai világbajnokságon.

Luis SUÁREZ Miramontes: 1935. május 2-án született La Coruñában. A Perseverancia, a Fabril (1949–1953), a Deportivo (1953–1954), az España Industrial (1954–1955), a Barcelona (1955–1961), az Inter (1961–1970) és Sampdoria (1970–1973) játékosa volt. Kétszeres spanyol, háromszoros olasz bajnok, kétszeres országos kupagyőztes hazájában, kétszeres VVK-győztes, kétszeres BEK-győztes, Világkupagyőztes. A spanyol válogatottban (1957–1972) 32 mérkőzésen 14 gólt szerzett. 1964 kontinensbajnoka, a sorozatban négy, a négyes döntőben két mérkőzésen szerepelt. Részt vett a chilei és az angliai világbajnokságon is. A *France Football* aranylabdása.

Carlos LAPETRA Coarosa: 1938. november 29-én Zaragozában született, ugyanott hunyt el 1995. december 24-én. Az 1958–1959-es idényt a Guadalajarában töltötte, majd 1969-től tíz idényen keresztül a Real Zaragozában futballozott. Klubjával kétszer megnyerte az országos kupát (1964, 1966), egyszer a VVK-t (1964). A spanyol válogatottban (1963–1966) 13 mérkőzésen egy gólt szerzett. 1964 kontinensbajnoka, a sorozatban négy, a négyes döntőben két mérkőzésen jutott szóhoz. Szerepet kapott az angliai világbajnokságon is.

A négyes döntőre nevezett keret tagja volt még: Salvator SADURNI Urpi, Luis DEL SOL Cascajares, GALLEGO (Francisco Fernando Rodríguez), PAQUITO (Francisco Garcia Gómez), Severino REIJA Vázquez, Juan Manuel VILLA Gutiérrez, Pedro María ZABALLA Barquin.

Bajnokok, kupagyőztesek

	Ország	Bajnok	Kupagyőztes
EURÓPA	Albánia	KF Partizani*	KF Partizani
	Anglia	Liverpool FC	West Ham United
	Ausztria	SK Rapid	SK Admira
	Belgium	Standard Liège	AA Gent
	Bulgária	Lokomotiv Szófia	Szlavia Szófia
	Ciprus	AC Omonia	Anorthoszisz
	Csehszlovákia*	Dukla Praha	Spartak Praha Sokolovo
	Dánia	Esbjerg fB*	Esbjerg fB
	Észak-Írország	Glentoran	Derry City
	Feröer-szigetek*	Havnar Bóltfelag	–
	Finnország*	Reipas Lahti	Haka
	Franciaország	AS Saint-Étienne	Olympique Lyon
	Görögország	Panathinaikosz	AEK Athén
	Hollandia	DWS	Fortuna '54
	Írország	Shamrock Rovers	Shamrock Rovers
	Izland*	KR	KR
	Jugoszlávia	Crvena zvezda	Crvena zvezda
	Lengyelország	Górnik Zabrze	Legia Warszawa
	Luxemburg	Aris Bonnevoie	Union Luxembourg
	Málta	Sliema Wanderers	Valletta FC
	NDK	Chemie Leipzig	Aufbau Magdeburg
	NSZK	1. FC Köln	Hamburger SV* (1963) 1860 M. (1963–1964)
	Norvégia*	Brann Bergen	Skeid
	Olaszország	Bologna	AS Roma
	Portugália	SL Benfica	SL Benfica
	Románia	Dinamo	Dinamo
	Skócia	Rangers FC	Rangers FC
	Spanyolország	Real Madrid	Real Zaragoza
	Svájc	FC La Chaux-de-Fonds	Lausanne-Sport
	Svédország*	IFK Norrköping	–
	Szovjetunió*	Dinamo Moszkva	Szpartak Moszkva
	Törökország	Fenerbahçe SK	Galatasaray
DÉL-AMERIKA*	Argentína	Independiente	
	Brazília	Santos	
	Rio de Janeiro	Flamengo	
	São Paulo	Palmeiras	
	Minas Gerais	Atletico Mineiro	
	Rio Grande do Sul	Grêmio PBPA	
	Rio–São Paulo torna	Botafogo, Santos	
	Bolívia	Aurora	
	Chile	Colo-Colo	
	Ecuador	Barcelona	
	Kolumbia	Millonarios	
	Paraguay	Cerro Porteño	
	Peru	Alianza Lima	
	Uruguay	Nacional	
	Venezuela	Deportivo Italia	
ÉSZAK- ÉS KÖZÉP-AMERIKA	Egyesült Államok	Philadelphia Ukr. Nationals	Los Angeles Kickers
	Mexikó	CD Guadalajara	América
NEMZETKÖZI TORNÁK	Bajnokcs. Európa-kupája	Internazionale	
	Kupagy. Európa-kupája	Sporting CP	
	Vásárvárosok Kupája	Real Zaragoza	
	Közép-európai Kupa	Sparta Praha	
	Libertadores Kupa	Independiente	
	Világkupa*	Santos FC	
	Nemzetek Európa Kupája	Spanyolország	
	Afrikai Nemzetek Kupája	Ghána	
	Brit válogatottak tornája	Anglia, Észak-Írország, Skócia	

Derry City

AS Roma

Dinamo Bucureşti

Nacional

* naptári éves lebonyolítási rend

Az újonc Leeds United a két szék között a pad alá esett

- ***Megszületett a Szovjetunió első grúz futballbajnoka***
- ***Meglepetést hozott a nyugatnémet és a francia idény***
- ***Az Inter cáfolta a catenaccióval kapcsolatos sztereotípiákat***

Két szempontból is különleges véget ért az 1964-es szovjet bajnokság. Egyrészt azért, mert soha korábban nem győzött grúz csapat, másrészt pedig azért, mert a Dinamo Tbiliszi és a Torpedo Moszkva azonos pontszámmal végzett, így a kiírás szerint döntőt rendeztek az elsőségért. A szövetség nem akarta ezt Moszkvában rendezni, így aztán Taskentben találkozott a két gárda. A 90. perc után 1:1-re álltak (Scserbakov gólját Datunasvili kiegyenlítette), ám a hátralévő harminc perc vitathatatlanul a grúzoké volt. Ilja Datunasvili rúgott még egyet, majd következett a két válogatott csatár, Szlava Metreveli és Mihail Meszhi egy-egy találata, így a Dinamo végül fölényesen győzött, s szerezte meg története első bajnoki címét. Korábban mindössze egyszer került a titulus Moszkván, sőt Oroszországon kívülre: 1961-ben a Dinamo Kijevé lett. Az még csak jelezte, a Dinamo Tbiliszi elsősége már kétségtelenné tette: véget ért a szovjet futballban a moszkvaiak vezető szerepe. 1965-ben a Torpedo még egyszer bajnok lett, egy ponttal megelőzte a kijevieket, de a következő évtizedben, 1966 és 1975 között tíz elsőség közül csak kettő jutott a fővárosiaknak. (1969-ben a Szpartak, 1970-ben a

A Dinamo Tbiliszi, a grúz futball történetének első szovjet bajnoka

CSZKA nyert.) A szovjet futball legjobbja a Dinamo Kijev lett, de végzett az élen az örmény Ararat Jereván és az ukrán Zarja Vorosilovgrád is.

Gavriil Kacsalin legnagyobb klubsikerét érte el a Dinamo Tbiliszivel

A Dinamo Tbiliszi 1964-es bajnokcsapatát a válogatott korábbi sikeres szövetségi kapitánya, Gavriil Kacsalin irányította. Az edző elsősorban a Szergej Kotrikadze, Borisz Szicsinava, Dzsamal Zeinklisvili, Guram Chovrebov, Sota Jamanidze, Georgij Szicsinava (Guram Petriasvili), Ilja Datunasvili, Vlagyimir Barkaja, Szlava Metreveli, Mihail Meszhi és Alekszandr Apsev összeállítású gárdára támaszkodott, de játszott Nodar Lezsava, Vahtang Rehviasvili, a fiatal Murtaz Hurcilava, Elgudzsa Hucisvili, Nodar Majszuradze és a búcsúszezonját töltő korábbi kontinensbajnok Zaur Kalojev. Érdekes, hogy a moszkvaiak nem szerették (precízebben: nem ismerték el) igazán a grúz csapatot. Az év végi díjesőből nem hullott a Dinamo Tbiliszi tagjaira. A torpedós Valerij Voronyin lett az Év játékosa, a kijevi Viktor Bannyikov pedig a legjobb kapus. Legalább az Év csapatába bekerült három grúz, Jamanidze, Metreveli és Meszhi. (A többiek: Lev Jasin, Vlagyimir Ponomarjov, Albert Sesztyernov, Viktor Susztyikov, Eduard Mudrik, Valerij Voronyin, Igor Csiszlenko és Valentyin Ivanov.) A Szovjet Kupát a Dinamo Kijev nyerte meg, ennek azért volt a korábbinál is nagyobb jelentősége, mert a Szovjetunió labdarúgó-szövetsége a győztest kiengedte a nemzetközi porondra, hozzájárult, hogy induljon a Kupagyőztesek Európa-kupájában. Viktor Maszlov együttese – soraiban a kárpátaljai futball olyan kiválóságaival, mint a magyar állampolgárnak született Medvigy Ferenc és Szabó József, valamint a gyerekkora hat évében ugyancsak magyar állampolgár Vaszilij Turjancsik – 1:0-ra nyerte a döntőt a kujbisevi Krilja Szovjetov ellen.

A (nyugat)német Bundesligában új bajnokot avattak, a Werder Bremen győzött – meglepetésre. A zöld-fehérek a szezon előtt megerősödtek a később világ- és Európa-bajnok védő,

A Werder Bremen bajnokcsapata. Állnak, balról: Kienert gyúró, Piontek, Schütz, Hänel, Soya, Steinmann, Hans Schulz, Zebrowski, Jagielski, Lorenz, Multhaup edző. Elöl: Lambertz, Bordel, Höttges, Klöckner, Ferner, Bernard

Hans-Dieter Höttges, valamint Heinz Steinmann és a csatár Klaus Matischak érkezésével, mégis nagy feltűnést keltett akkoriban, hogy Georg Gawliczek, a Hamburger SV rutinos edzője őket jelölte meg favoritnak. Senki más nem látta a bajnokság esélyesét az előző idényben a tizedik helyen záró Werderben. Ám Willi Multhaup edző csapata tényleg a Bundesliga legjobbja lett. A Werder az élen zárt az első fél év után is, s megtartotta az előnyét a másodikban. Mindazonáltal csak az utolsó fordulóban biztosította be elsőségét a címvédő 1. FC Kölnnel szemben. A kétpontos hátrányban lévő „kecskés" klub Dortmundban, a Werder Nürnbergben játszott. Akadt olyan szakasza a két találkozónak, amelyben a Köln győzelemre, a Werder vereségre állt, így pontegyenlőség alakult volna ki, de aztán előbbiek csak döntetlent játszottak, a brémai gárda ellenben – a később a dánokkal Európa-bajnoki címet nyert Sepp Piontek győztes góljával – 3:2-re nyert. Az új bajnok kiegyensúlyozott teljesítményt nyújtott. Az előző évi 28-hoz képest 41 ponttal zárt, s még ennél is szembetűnőbb, hogy még fele annyi gólt sem kapott (huszonkilencet a hatvankettő után), mint egy évvel korábban. Hiába bírálta a sajtó a csapatot túlságosan védekező, mi több, nézhetetlen és unalmas játéka miatt, Bréma belvárosában tízezren ünnepelték a bajnoki elsőséget. A bajnokcsapat alaptizenegye a következő volt: Günter Bernard (30) – Sepp Piontek (28), Heinz Steinmann (26), Helmut Jagielski (26), Horst-Dieter Höttges (29) – Arnold Schütz (28), Diethelm Ferner (29), Max Lorenz (27) – Gerhard Zebrowski (28), Klaus Matischak (19), Hans Schulz (19). Theo Klöckner 17 meccsen játszott, a többi tartalék, Wolfgand Bordel (1), Willi Soya (8), Helmut Schimeczek (6), Klaus Hänel (7) és Dieter Thun (2) jóval kevesebben. A Bundesliga tabellájának utolsó két helyén a Karlsruher SC és a legmagasabb átlagnézőszámú (41 000!) alakulat, a Hannover 96 végzett. Az eredeti kiírás szerint kiestek volna, ám a szövetség végül a létszámemelés mellett döntött, így maradtak. Akadt azért egy „búcsúzó": a tizenegyedik helyezett Hertha BSC licencét a szövetség, pénzügyi szabálytalanságokra hivatkozva, visszavonta. Ez volt az első idény, amelyben brazilok is játszottak a Bundesligában, Zezé a Kölnben, Raoul Tagliari pedig az MSV-ban. Utóbbi lőtte a liga első „brazil" gólját.

Az FC Nantes elsősége legalább akkora meglepetést keltett Franciaországban, mint a Werder Bremené a szövetségi köztársaságban. A „kanárik" szűk két évtizeden keresztül középcsapatnak számítottak a második vonalban, a hatvanas évek eleje óta egyre erősebb vággyal az élvonalbeli szereplésre. 1960 nyarán egy szinte teljesen ismeretlen edző, José Arribas került a keret élére. Az akkor 39 éves, korábban csak két amatőrcsapatnál dolgozó tréner Bilbaóban született, 14 évesen a spanyol polgárháború szörnyűségei elől menekült Franciaországba. Nantes-i állomáshelyén szisztematikusan építkezett, a későbbi kétszeres bajnokcsapat ászai közül Philippe Gondet és Jean-Claude Suaudeau 1960-ban, Bernard Blanchet 1962-ben, Robert Budzynski 1963-ban került a sárga-zöldekhez. Arribas végül rájuk építette azt a tizenegyet, amelyhez mintát Bill Shankly Liverpooljában látott, s amelynél három jellemzőt tartott fontosnak: gyorsaság, technika, intelligencia. Erre alapozódott a „fleur bleue"-nek, kék virágnak nevezett nantes-i stílus, ami a „kanárik" válasza volt a világban akkoriban egyre divatosabb „antifutballra". Ne fessünk szentképet: Arribas eleinte nem ezen az úton indult el. 1961-ben vett öt tapasztalt játékost, Pancho Gonzalest, Jean Guillot-t, Pierre Grille-t, André Strappét és Thadée Cisowskit. Az első év nem hozott sikert, de a Nantes a másodikban, ha nem is könnyen – köszönhetően a „veteránok" némelyikének is – feljutott az első osztályba. A régiek közül csak Guillot vállalta az első osztályt, Arribas ezért még tovább csiszolgatta a csapatát. A Division 1-ben töltött első év

Az FC Nantes. Hátsó sor, balról: Blanchet, Suaudeau, Thouvenin. Előttük: Maligorne, Simon, Prou. Középső sor: Gondet, Muller, Santos, Lamy. Előttük: Budzynski, Le Chenadec, De Michéle, Jort. Legelöl: Eon, Siatka, Bout, Castel

végén az FC Nantes a nyolcadik helyen zárt, s bejutott a Francia Kupa elődöntőjébe. Biztató kezdést jelentett, de elsősorban arra, hogy a „kanárik" nem repülnek ki az élvonalból. A bajnoki elsőség álomnak tűnt. Ám az 1964–1965-ös szezonra beérett Arribas munkája. A sárga-zöldek kétpontos előnnyel a Girondins de Bordeaux előtt megnyerték történetük első bajnoki címét a legmagasabb osztályban. Jacky (hivatalosan Jacques) Simon megszerezte a gólkirályi címet, a Nantes első lett a másodszor (s 1982-ig utoljára) kiírt ligakupában, José Arribas pedig megkapta az Év edzőjét megillető díjat. Az argentin Ramon Mullert tartották a korszak legjobb légiósának Franciaországban. A bajnokcsapat alaptizenegye így festett: Daniel Eon – Robert Siatka, Gilbert Le Chenadec, Robert Budzynski, Gabriel De Michéle – Jean-Claude Suaudeau, Ramon Muller – Bernard Blanchet, Rafael Santos, Jacky Simon, Sadek Boukhalfa. Rafael Santos a betegeskedő Philippe Gondet helyén játszott. A Francia Kupát a Rennes nyerte, miután a Parc des Princes-ben rendezett döntőben 0:1-ről fordítva 3:1-re verte a Sedant. A veszteseknél játszott Roger Lemerre, aki a kétezres években az európai és afrikai kontinens bajnoka is lett szövetségi kapitányként, előbb hazája, majd Tunézia válogatottját dirigálva.

A Real Madrid bajnokcsapata. Állnak, balról: Betancort, Miera, Santamaría, Sanchís, Félix Ruiz, Zoco, Araquistáin. Elöl: Serena, Amancio, Pirri, Puskás, Gento

Spanyolországban a Real Madrid, tovább javítva saját rekordját, sorozatban ötödször is megnyerte a bajnoki címet. Alfredo Di Stéfano érkezése

óta, tizenkét idény alatt kilencedszer nyerte meg a Primera Divisiónt. Paco Gento a kilencedik, José Santamaría a hatodik, Puskás Ferenc az ötödik elsőségénél tartott. Miguel Muñoz együttese négy ponttal előzte meg az Atléticót és héttel a Real Zaragozát. Az alaptizenegy összeállítása a következő volt: Betancort (24) – Miera (29), Santamaría (2), Zoco (29), Pachín (25) – Pirri (21), Muller (26) – Amancio (22), Grosso (28), Puskás (18), Gento (23). A keret többi tagja közül a középpályás Serena 18, Félix Ruiz 11 meccsen játszott. A többiek, Araquistáin kapus (7),

Sanchís (5), Bueno, De Felipe, Felo (4-4), Pipi Suárez (3), Isidro, Santos és Morollón (1-1) epizodisták voltak. A góllövőlistán a paraguayi **Cayétano Ré** ült Puskás Ferenc trónjára, az első kilencből négy volt a dél-amerikai. Az országos kupa, a Copa del Generalísimo döntőjébe a bajnoki ezüst- és bronzérmes jutott. Az első idényét a klubnál töltő brazil Otto Bumbel által dirigált Atlético Madrid (az Onteniente, a Real Madrid, a Valencia és a Real Sociedad ellen) 24:6-os, a Zaragoza (a Real Union, a Levante, a Barcelona és az Atlético Bilbao ellen) 32:12-es összesített gólkülönbséggel jutott be a Bernabéu Stadionban rendezett fináléba. Ott mindösszesze egy gól esett, azt a hol Indiánnak, hol Nyúlnak becézett hondurasi José Cardona, az Atléti jobbösszekötője szerezte. A győztes oldal veteránjai, az argentin kapus, Edgardo Madinabeytia, a védők közül Feliciano Rivilla, Isacio Calleja és az ugyancsak argentin Jorge Griffa, valamint a három csatár – Adelardo, az angolai születésű Jorge Alberto Mendonça, s nem utolsósorban Enrique Collar – a hatvanas években már a negyedik titulusukat nyerték a „matracosokkal", az 1962-es KEK-győzelmen kívül harmadszor (1960, 1961, 1965) szerezték meg az országos kupát. (Jesús Glaríának is csak az első Copa del Generalísimo hiányzott a gyűjteményéből.) 1966-ban aztán együtt nyerték meg a spanyol bajnokságot is.

A milánói Internazionale elhódította a három legfontosabb trófeát, amelyért elindult, a José Mourinho irányításával elért 2009–2010-es triplázás előtt ez volt a legsikeresebb szezonja. Ősszel a Világkupát, tavasszal a bajnokságot és a Bajnokcsapatok Európa-kupáját nyerte meg. A keret valamelyest változott az előző idénybeli BEK-győzteshez képest, a fiatal Angelo Domenghini beépült, s a mérkőzések felén játszott Joaquín Peiró és Saul Malatrasi is. Berobbant Gianfranco Bedin. Helenio Herrera legtöbbször a Giuliano Sarti (25) – Armando Picchi (28) – Tarcisio Burgnich (31), Aristide Guarneri (31), Carlo Tagnin (16) vagy Gianfranco Bedin (14), Giacinto Facchetti (32) – Sandro Mazzola (33), Luis Suárez (29) – Jair da Costa (19), Angelo Domenghini (26), Mario Corso (30) alkotta tizenegyet küldte a pályára. Joaquín Peiró (15), Aurelio Milani (11) és Saul Malatrasi (15) ugyancsak a szűk keretbe tartozott, a két tartalékkapus, Ottavio Bugatti (6) és Rosario Di Vincenzo (3), valamint Sergio Gori (4), Francesco Canella (3), Spartaco Landini (2) és Giorgio Della Giovanna (1) kiegészítőembernek számított.

Talán sokakban él egy olyan kép, hogy az Inter az abszolút védekező játék képviselőjeként – nagyon kevés gólt kapva, de nagyon keveset is szerezve – uralta az olasz futballt a hatvanas évek közepén. Ez a „tétel" az 1964–1965-ös bajnoki idényre biztosan nem igaz, ugyanis kiemelkedően az Inter szerezte a legtöbb gólt (68, szemben az ebben a tekintetben második Milan és Fiorentina ötvenkettőjével), ellenben csak a negyedik legkevesebb gólt kapta, a Milan, a Torino és Juventus védelme is jobban működött. Csupán összehasonlításként: 1963–1964-ben a Bologna 54:18-as gólaránnyal lett bajnok, egy évvel később az Inter 68:29-cel

A korszak legjobb olasz csapata, az Inter. Állnak, balról: Facchetti, Guarneri, Bedin, Burgnich, Picchi. Elöl: Jair, Mazzola, Sarti, Peiró, Suárez, Corso

zárt. Az is igaz, hogy az egész olasz futball gólszegény lett, a tizenegyedik helyezett Atalanta és a tizennegyedik Sampdoria 19 szerzett góllal benn tudott maradni az élvonalban. A Samp kilenc mérkőzést így is meg tudott nyerni.

Az Inter elsősorban fantasztikus tavaszi menetelésének köszönhette az elsőségét, hiszen 1965. január 31-én, a Foggia elleni, idegenbeli 3:2-es vereség után hét pont volt a hátránya a még veretlen AC Milannal szemben. Aztán a következő fordulóban, a Messina ellen aratott győzelem után Helenio Herrera váltott: a kiöregedő Carlo Tagnin helyén Gianfranco Bedinnel erősítette meg a védelmet. A még csak a huszadik évében járó játékos beállítása kétségtelenül hordozott magában kockázatot, hiszen korábban egyetlen mérkőzésen sem szerepelt az élvonalban. Ám jött, látott és győzött, a hátralévő fordulókat végigjátszotta, az Inter pedig mindössze két pontot veszített, szemben a tizenkettőt elhullajtó Milannal. Két kulcsmérkőzése is akadt a tavasznak, az Inter előbb március 28-án 5:2-re kiütötte az AC Milant, Jair, Domenghini, Corso és Mazzola is szerzett gólt, sőt utóbbi, az idény társgólkirálya kettőt is. A győzelemmel az Inter egy pontra megközelítette a piros-feketéket, sőt a következő fordulóban be is érte őket. Pontelőnybe azonban csak május közepén került, amikor az AS Roma nyert a San Siróban, az Inter ellenben 2:0-ra legyőzte a Juventust Torinóban. Végül három ponttal előzte meg az idény végére kissé leeresztő Milant, s tízzel a harmadik helyezett Torinót. Az Olasz Kupát Heriberto Herrera Juventusa nyerte meg, miután az 1965. augusztusi döntőben Giampaolo Menichelli góljával 1:0-ra nyert Helenio Herrera Intere ellen.

Angliában a Liverpool – egy évvel a bajnoki cím megnyerése után, az első jelentős nemzetközi kupamenetelése, az elődöntőbe jutással zárt BEK-szereplés mellett –, története során

először, megnyerte a szövetség trófeáját. A „vörösök” a döntőben a szintén első FA-kupagyőzelmére hajtó Leeds Uniteddel találkoztak. Mindössze öt perc telt el a mérkőzésből, amikor Gerry Byrne – Bobby Collinsszal ütközve – eltörte a kulcscsontját. Akkoriban még nem lehetett cserélni, éppen szezon közben döntött a Football League arról, hogy a következő idényben a sérült játékost válthatja egy másik. Byrne így, dacolva a fájdalommal, végigjátszotta a finálét. A gól nélküli 90 perc után, a hosszabbítás harmadik percében éppen Byrne emelte a labdát Roger Hunt elé, aki vezetést szerzett a Liverpoolnak. A Leeds United hét perccel később Billy Bremner révén kiegyenlített, de a 117. percben Ian St. John, Ian Callaghan nem túl magas beadása után, látványos vetődés végén, Gary Sprake kapujába fejelte a labdát. A két csapat huszonkét játékosából csak a fele volt angol, nyolc skót is pályára lépett, négy-négy mindkét oldalon (Lawrence, Yeats, Stevenson, St. John, illetve Bremner, Bell, Storie, Collins). A Leedsben akadt még egy walesi (Sprake), egy ír (Giles) és egy dél-afrikai (Johanneson). Utóbbi lett az FA-kupa-döntők történetének első afrikai születésű játékosa. A fekete bőrű balszélsőt „a zuluk kiabálására emlékeztető kakofónia” fogadta a kivonuláskor, ez volt az első rasszista inzultus a kupadöntő történetében.

A Liverpool a bajnoki cím védőjeként csak hetedik lett a bajnokságban, ellenben a szezont újoncként kezdő Leeds United, Don Revie irányításával, szinte csodát tett. Az FA-kupadöntőbe jutás mellett, a bajnok Manchester Uniteddel azonos pontszámmal zárva, második lett a First Divisionben. Az 1964–1965-ös csupán a negyedik olyan idény volt Angliában, amelyben a jobb gólarány döntötte el a bajnoki elsőséget. Újonc gárda korábban még soha nem járt ilyen közel a duplázáshoz, de végül egyik trófeát sem tudta begyűjteni. Más kérdés, hogy Don Revie legénysége a hatvanas évek második felében valóban Anglia és egyben Európa egyik legerősebb csapatává emelkedett. A Leeds United sokáig vezette a táblázatot, majd tavasszal óriási csatát vívott a Man Uniteddel. Az FA-kupa elődöntőjében két szoros ütközetben kiejtette a „vörös ördögöket”, akik ellenben két héttel később 1:0-ra nyerték a bajnoki párharcot az Elland Roadon. Az Arsenal elleni 3:1 már a bajnoki elsőségüket jelentette, az elsőt 1957, illetve az 1958-as müncheni katasztrófa óta.

George Best

Szinte döbbenetes, hogy Matt Busby alaptizenegye mennyire „bírta a strapát”, heten a 42 bajnokiból legalább negyvenegy meccsen játszottak. Összesen tizennyolcan kaptak szerepet, de a hét kiegészítőemberből még a legtöbbet játszó David Sadler is csak hatszor játszott. David Gaskell védett az első öt fordulóban, aztán kiszorította őt az előző idény végén a Shamrock Roverstől megszerzett Pat

Bobby Charlton

A Boca Juniors gárdája. Állnak, balról: Rattín, Silvero, Orlando, Roma, Marzolini, Simeone. Elöl: Grillo, Menéndez, Valentim, Ferreyra, A. González

Dunne (37). A közvetlen védelmet így a szezon nagy részében egy ír trió alkotta, a kapus előtt Shay Brennan (42) és a csak névrokon Tony Dunne (42). A keret negyedik ír játékosa, a veterán Noel Cantwell (2) már alig jutott játéklehetőséghez. Billy Foulkes 42, Nobby Stiles 41, a skót Pat Crerand 39, a csatárok közül John Connelly 42, Bobby Charlton 41, a két skót közül David Herd 37, Denis Law 36, míg az északír George Best 36 találkozón játszott. Maurice Settersnek négy, a skót John Fitzpatricknak két, Ian Moirnak és az ifjabb John Astonnak egy-egy meccs jutott.

Argentínában az 1963-as bajnok Independiente egy ideig nagy harcot vívott a Boca Juniorsszal, de aztán az arany-kékek felülkerekedtek. Hatpontos előnnyel nyerték meg a bajnoki címet, a teljes idényben mindössze három vereséget szenvedve. Az Independiente védelme pazarul működött, a harminc bajnoki fordulóban csak huszonhatszor került a hálójába a labda. De szinte átjáróháznak számított a Boca hátsó alakzatához képest, amely csupán tizenöt gólt kapott, ebből kilencet az első hat fordulóban. Antonio Roma kapuját 19 meccsen nem tudták bevenni. Más kérdés: 30 mérkőzésen szerzett 35 góllal korábban még egyetlen argentin csapat sem lett bajnok. Aristóbulo Luis Deambrossi, a harmincas-negyvenes évek River-sztárja 1963 és 1965 között irányította a Bocát, edzői karrierje legnagyobb sikerét érte el a bajnoki címmel. Alaptizenegye az alábbi volt: Antonio Roma – José Maria Silvero, Silvio Marzolini, Orlando, azaz Peçanha de Carvalho, Carmelo Simeone – Antonio Ubaldo Rattín, Benício Ferreira – Ernesto Grillo, Norberto Menéndez, Paulo Ángelo Valentim, Alberto Mario González. Orlando világbajnoki címet nyert 1958-ban, Grillo sztár volt Olaszországban (is), Marzolinit és Rattínt világklasszisként jegyezték. Két meccsen játszott az ötvenes évek legendás jobbszélsője, az egyre inkább elhatalmasodó alkoholizmusával már nem bíró Oreste Omar Corbatta is.

Afrika kupája

Afrika és különösen Fekete-Afrika futballja gyerekcipőben járt a hatvanas évek közepén, főként a szervezettséget és az infrastruktúrát illetően. Ezért is van jelentősége annak, hogy a CAF, a kontinentális szövetség a Bajnokcsapatok Európa-kupája és a Libertadores Kupa mintájára már az 1964–1965-ös idényben kiírta az Afrikai Bajnokcsapatok-kupáját. Érdekes, hogy a selejtezőkkel már 1964 tavaszán megkezdődött első sorozatra több ország nevezte a csapatát, mint a következő Afrikai Nemzetek-kupájára. Jelezte részvételét Etiópia, Mali, Szenegál, Elefántcsontpart, Ghána, Kamerun, Szudán, Egyiptom, Guinea, Libéria, Togo, Dahomey (mai nevén Benin) és Nigéria. (Igaz, később a szudáni, az egyiptomi, a togói és a nigériai gárda visszalépett.)

A sorozat első győztese, a kameruni Oryx Douala

A tornát végül a kameruni Oryx Douala nyerte meg, amely a ghánai négyes döntőben előbb megverte a házigazdákat képviselő Real Republicanst, majd a fináléban 2:1-re győzött a Stade Malien ellen. (A nyertes egyébként az 1960 óta független Ghána első és még akkor is hivatalban lévő elnökéről, Kwame N'Krumahról elnevezett trófeát kapta meg.) A torna legkiválóbb két játékosa az Oryx csapatkapitánya, a Marsallnak (franciául Maréchalnak) becézett Samuel Mbappé Léppé, valamint a döntős csapat ásza, **Salif Keïta** volt. Keïta – aki 1970-ben az első afrikai aranylabdás lett – 1965 nyarán igazolt a Real Bamakóból a Stade Malien együttesébe, egyetlen idényre. A következőre visszatért a Realba, majd 1967-ben, miután azt a csapatát is az Afrikai Bajnokcsapatok-kupájának döntőjébe vezette, Európába szerződött. A következő tizenkét évben a Saint-Étienne-ben, az Olympique Marseille-ben, a Valenciában és a Sporting CP-ben futballozott, majd az Egyesült Államokban, a New England Tea Menben zárta le pályafutását.

AZ ÉV CSAPATA

Independiente: kezeket fel!

1964-ben és 1965-ben két csapat uralta a klubfutballt: Európában az Internazionale, Dél-Amerikában az Independiente. Helenio Herrera együttese (amelyet bemutattunk az előző évnél) kétszer megnyerte a Bajnokcsapatok Európa-kupáját, Manuel Giúdice alakulata pedig ugyancsak kétszer a Libertadores Kupát. Mindkétszer egymás ellen játszották a Világkupa-döntőt. Az avellanedai „vörösök" 1960-ban is elhódították a bajnoki címet, de még a korábbi csillogásra, virtuozitásra épített, Argentínában felettébb kultivált játékmóddal. Az 1958-as svédországi világbajnokság kudarca, a válogatott nagy bukása azonban sok mindent megváltoztatott. Előtérbe került a védekező játék, a minden ko-

Az Independiente és a legendás köszöntés. Elöl Jorge Maldonado

AZ EDZŐ

A vörösök vöröse

Manuel Ernesto Giúdice, becenevén El Colorado, azaz a Vörös 1918. július 15-én született Córdobában. Helyi csapatokban kezdett játszani, majd 1939-ben a CA Huracánban mutatkozott be az élvonalban. Hat évet töltött ott. 1945-ben átkerült a River Plate-hez, amellyel első idényében bajnoki címet nyert, a fedezetsorból vezényelte a La Máquinát. 1947-ben átigazolt a Platensébe, aztán amikor kitört a játékossztrájk, a kor jó néhány argentin sztárjához hasonlóan Kolumbiába szerződött. 1949 és 1951 között a Deportivo Caliban futballozott. Már játékosként gyűjtötte a könyveket, a szakcikkeket, nagyon tudatosan készült az edzői pályára. Az ötvenes években Peruba ment dolgozni, 1957-ben bajnoki címet is nyert a Centro Iqueño gárdájával, már első számú mentora, az uruguayi Roberto Scarone stábjában. Utána Montevideóba költözött, az akkori legjobb uruguayi csapatnál, a Peñarolnál tanulta tovább a szakmát, Scarone szárnyai alatt. Három bajnoki címnél és két Libertadores Kupa-elsőségnél segédkezett. 1963 és 1966 között vezette az Independientét, bajnoki címet nyert, s a világ legjobb csapatai közé emelte a „vörösöket" Kétszer megnyerte velük a Libertadores Kupát, két évben játszott a Világkupa döntőjében. Teljesen átformálta az Independiente játékát, amelyet négy pillérre épített: erőnlét, csapatjáték, védekezés, kontrajáték. Távozása után a Rosario Centralt gardírozta (1966), majd az uruguayi Nacionalnál (1966–1967) újra segédkezett Scaronénak. Utána bajnoki címet nyert otthon a Velez Sarsfielddel (1968 Nacional), dirigálta a San Lorenzót (1969), majd egy bő évtized után Peruba visszatérve megint Scaronéval dolgozott, az Universitariót (1969–1972) irányították. 1983. június 27-én hunyt el Buenos Airesben.

rábbinál szigorúbb futball, az ellentámadásokra építés. Az „antifutból", ahogyan az argentinok maguk elnevezték. Noha ez a minősítés hathatna pejoratívként is, az Independientének sikereket hozott. Elsősorban azért, mert Giúdice szerződtetésével a vezérkar megtalálta azt az embert, aki az antifutbólra építve a maximumot hozta ki a csapatból. Legendássá lett, ahogyan az Independiente játékosai egy sorban felálltak a közönség elé, majd a csapatkapitány, „Chivita" Maldonado jelére a magasba lendítették kezüket, a győzelem spanyol szavának V betűjét formázva. Beírták a nevüket a futballtörténelembe. Az Independienténél letették az alapokat, velük indultak azok az évek, amelyekben a „vörös ördögök" legénysége kiérdemelte a „kupák királya" elnevezést.

Az alapcsapat

MIGUEL Ángel SANTORO Marcote: 1942. február 27-én született Sarandiban. 1962 és 1974 között az Independiente, majd további három éven keresztül a spanyol Hercules kapusa volt. Az Independientében 343 szereplésével rekorder a posztján. Négyszeres bajnok (1963, 1967 Nacional, 1970 és 1971 egyaránt Metropolitano), négyszeres Libertadores Kupa-győztes (1964, 1965, 1972, 1973), Világkupa-győztes (1973), Interamerica-kupa győztes (1973) lett. Tizennégyszer védett az argentin válogatottban, nem játszó tartalék volt az 1974-es világbajnokságon.

RUBÉN Marino NAVARRO: La Bandában született, 1933. március 30-án. 1952-ben mutatkozott be az első csapatban. 1966-ig kétszeres bajnok (1960, 1963), kétszeres Libertadores Kupa-győztes (1964, 1965) lett. 1967-ben a Philadelphia Spartans, a következő évben a Cleveland Stokers tagjaként az NASL-ben, az észak-amerikai futball-ligában szerepelt. Philadelphiában öt magyar klubtársa is volt (Cziotka, Horváth, Kaszás, Szalay, Kuzman), Szép János edző menesztése után ő vette át a csapatot. Az 1962-es Mundialon két találkozóra csapatkapitányként vezette ki az argentin válogatottat, amelyben 1960 és 1963 között 32 találkozón szerepelt. 2003. július 14-én hunyt el Buenos Airesben.

JUAN CARLOS GUZMÁN: 1941. július 21-én született Buenos Airesben. Mindössze két szezont (1964 és 1965) játszott az Independientében, de ez idő alatt két Libertadores Kupa-győzelemben és két Világkupa-döntőben szerepelt. Pályafutásának további állomásai a Chacarita Juniors (1962–1963), a River Plate (1966–1970), a Platense (1971), a Banfield (1972), a Chacarita Juniors (1973) és a kolumbiai Atlético Nacional (1974) voltak.

ROBERTO Óscar FERREIRO: A csupán 171 centis „Pipo" 1935. április 25-én született Avellanedában. 1958 és 1968 között 221 mérkőzésen az Independiente, 1968 és 1970 között a River Plate, majd 1971-ben a kolumbiai Millonarios védője volt. A „vörösökkel" háromszoros bajnok (1960, 1963, 1967 Nacional), kétszeres Libertadores Kupa-győztes (1964, 1965) lett. 1962 és 1966 között húsz találkozón szerepelt az argentin válogatottban, részt vett az 1966-os világbajnokságon. 2017. április 20-án hunyt el.

DAVID ACEVEDO: 1937. február 20-án született Santa Fében. 1956 és 1968 között az Independientében játszott, majd pályafutását a Banfieldben (1969) zárta le. A „vörös ördögökkel" háromszoros bajnok (1960, 1963, 1967 Nacional), kétszeres Libertadores Kupa-győztes (1964, 1965) lett. Az argentin válogatottal nem játszó kerettag volt az 1958-as világbajnokságon, de csak az 1967-es dél-amerikai bajnokságon játszott az Albicelestében, öt mérkőzésen.

JORGE Alberto MALDONADO: „Chivita" 1929. május 5-én született Buenos Airesben, 2012. március 24-én hunyt el Merlóban. A Platensében játszott 1948 és 1955 között, majd az Independientét erősítette 1956 és 1965 között. Kétszeres bajnok (1960, 1963), kétszeres Libertadores Kupa-győztes (1964, 1965) lett, a legnagyobb sikerek idején ő volt a gárda csapatkapitánya. 1966-ban az All Boysban zárta le a karrierjét.

RAÚL Emílio BERNAO: Sarandiban született 1941. november 4-én, 2007. december 26-án hunyt el. Az Independiente nevelése 1961-ben mutatkozott be az élvonalban, 1970-ig játszott a csapatban. Háromszoros bajnok (1963, 1967 Nacional, 1970 Metropolitano), kétszeres Libertadores Kupa-győztes (1964, 1965) lett. Harmincadik évében járva Kolumbiába szerződött, a Deportivo Cali (1971–1973) tagja volt, majd hazatérve a pályafutását 1974-ben a Gimnasia de la Platában zárta le. Az argentin válogatottban (1965–1970) 15 mérkőzésen négy gólt szerzett.

OSVALDO MURA: 1942. március 14-én született Sarandiban. 1956-ban került az Independientéhez, 1962-ben mutatkozott be az első csapatban. 1968-ig kétszeres bajnok (1963, 1967 Nacional), kétszeres Libertadores Kupa-győztes (1964, 1965) lett. 1969-ben a CA Atlanta, 1970-ben és 1971-ben a kolumbiai Millonarios mezét viselte.

MARIO RODRÍGUEZ Varela: „Mariulo" Buenos Airesben született 1937. október 20-án, ugyanott hunyt el 2015. május 10-én. A Chacarita Juniorsból (1957–1962) került az Independientébe (1963–1965), ahol egy bajnoki címből (1963), valamint két Libertadores Kupa-győzelemből és két Világkupa-döntőből (1964, 1965) vette ki a részét. Az 1964-es Libertadores Kupa-sorozat gólkirályaként ünnepelték. Távozása után két évig a Velez Sarsfield keretéhez tartozott, majd Chilében (Colo-Colo 1968–1969, Audax Italiano 1970) futballozott. Pályafutása utolsó évére (1971) visszatért a Chacaritához. Az argentin válogatottban (1962–1963) tíz meccsen hat gólt szerzett, ezekből ötöt az 1963-as Dél-Amerika-bajnokságon.

RAÚL Armando SAVOY: San Antonio de Arecóban született 1940. november 11-én. Ő is a Chacarita Juniors tagja volt a hatvanas évtized elején (1960–1962), jó barátjával, Mariulo Rodríguezzel együtt került 1963-ban az Independientébe. Az első idényben bajnok, a következő kettőben Libertadores Kupa-győztes lett. 1967-ben megnyerte a Nacional bajnokságot. 1969 elején a Boca Juniorsba szerződött, amellyel rögtön kupagyőztes (Copa Argentina) lett, illetve az első és a második évében is megnyerte a „genovaiakkal" a Nacionalt. Három év után váltott klubot, az uruguayi Liverpool (1972–1973) csatáraként játszott, majd pályafutását, noha az NASL-ben nem futballozott, az Egyesült Államokban, a Miami Torosban (1973) zárta le. 2003. december 9-én Buenos Airesben érte a halál.

ROQUE Alberto AVALLAY: 1945. december 14-én született San Rafaelben, a Maipúban kezdte a pályafutását, 1965 elején került az Independientébe. Első, a „vörösöknél" töltött évében Libertadores Kupa-győztes lett, szerepelt a Világkupa-döntőben. A másodikat már nem játszotta ott végig, a Newell's Old Boys (1966–1969), a CA Huracán (1970–1975), az Atlanta (1976), a Chacarita Juniors (1977), a Racing Club (1977–1979), végül ismét a CA Huracán (1979–1980) játékosa volt. Pályafutása során 570 mérkőzésen 220 gólt szerzett.

Frango – mormolta a középhátvéd a kapusnak

Sorozatban harmadszor avattak olasz győztest, mi több, milánói győztest a bajnokok tornáján, ráadásul éppen a San Siróban. Ettől még nem volt egyoldalú a finálé. A temesvári Schwartz Elek által irányított Benfica nagyszerűen menetelt a döntőig, tizenkilenc gólt szerzett a négy hazai mérkőzésén, ötöt lőve a Real Madridnak és négyet az elődöntőben a szezon egyik meglepetéscsapatának, a Győri Vasas ETO-nak. Az Inter kétszer is megbotlott, a Rangerstől és a Liverpooltól is kikapott, de a San Siróban elért eredményeivel mégis továbbjutott. (Az angolok később nagyon hevesen kritizálták az elődöntő második mérkőzését vezető spanyol Ortiz de Mendibilt. Szabálytalannak vélték Peiró gólját a kapus, Lawrence támadása miatt, de nem volt az.) A végjátékban mindkét együttes a legjobb tizenegyével állhatott ki, ám nem fejezhette be azzal a mérkőzést. A 42. percben Costa Pereira, a portugálok kapusa a keze és a lába között engedte be a BEK-döntők történetének legnagyobb potyagólját, a pocsék, felázott talajon elcsúszva lövő Jair labdáját. Ráadásul az 57. percben megsérült, s lement a pályáról, cserelehetőség hiányában Germano állt a helyére. A középhátvéd a „frango” (csirke) szót mormolta a kapus felé, ami potyagólt is jelent, de egyszersmind megkérdőjelezte vele Costa Pereira nemi identitását is…

A híres potyagól: Costa Pereira hibája

A Benfica tizenegye. Állnak, balról: Germano, Raúl, Cruz, Cavém, Calado, Costa Pereira. Elöl: Augusto, Eusébio, Torres, Coluna, Simões

Selejtező. Chemie Leipzig–Győri Vasas ETO 0:2, 2:4, KR–Liverpool FC 0:5, 1:6, Rangers FC–Crvena zvezda 3:1, 2:4, 3:1 (Londonban), Dukla Praha–Górnik Zabrze 4:1, 0:3, 0:0 (Duisburgban, sorsolással), KS Partizani–1. FC Köln 0:0, 0:2, Reipas–Lyn Oslo 2:1, 0:3, RSC Anderlecht–Bologna FC 1:0, 1:2, 0:0 (Barcelonában, sorsolással), Lokomotiv Szófia–Malmö FF 8:3, 0:2, Sliema Wanderers–Dinamo Bucureşti 0:2, 0:5, Glentoran FC–Panathinaikosz 2:2, 2:3, Aris Bonnevoie–SL Benfica 1:5, 1:5, SK Rapid–Shamrock Rovers 3:0, 2:0, BK 1909 Odense–Real Madrid 2:5, 0:4, DWS–Fenerbahçe 3:1, 1:0, St.-Étienne–FC La Chaux-de-Fonds 2:2, 1:2

Nyolcaddöntő: Győri Vasas ETO–Lokomotiv Szófia 5:3, 3:4, DWS–Lyn Oslo 5:0, 3:1, Internazionale–Dinamo Bucureşti 6:0, 1:0, Panathinaikosz–1. FC Köln 1:1, 1:2, Real Madrid–Dukla Praha 4:0, 2:2, Liverpool FC–RSC Anderlecht 3:0, 1:0, Rangers FC–SK Rapid 1:0, 2:0, FC La Chaux-de-Fonds–SL Benfica 1:1, 0:5

Negyeddöntő: DWS–Győri Vasas ETO 1:1, 0:1, SL Benfica–Real Madrid 5:1, 1:2, 1. FC Köln–Liverpool FC 0:0, 0:0, 2:2 (Rotterdamban, sorsolással), Internazionale–Rangers FC 3:1, 0:1

Elődöntő: Győri Vasas ETO–SL Benfica 0:1 (Budapesten), 0:4, Liverpool FC–Internazionale 3:1, 0:3

Döntő

Internazionale–SL Benfica 1:0 (1:0)

1965. április 27., Milánó, Stadio San Siro, 89 000 néző. Jv.: Gottfried Dienst (svájci)

Internazionale: Sarti – Picchi – Burgnich, Guarneri, Bedin, Facchetti – Mazzola, Suárez – Jair, Peiró, Corso

SL Benfica: Costa Pereira – Cavém, Germano, Raúl Machado, Cruz – Neto, Coluna – Augusto, Torres, Eusébio, Simões

Gólszerző: Jair (42.)

Az Internazionale BEK-győztes tizenegye. Állnak, balról: Sarti, Facchetti, Guarneri, Bedin, Burgnich, Picchi. Elöl: Corso, Peiró, Mazzola, Suárez, Jair

Lesújtottak a kalapácsos emberek

A West Ham United lett – a Tottenham Hotspur után – az angol labdarúgás második „európai" kupagyőztese, de a szigetországban még története legszebb éveiben sem tudott kilépni a középcsapat feliratú skatulyából. Pedig az 1964-es FA-kupagyőzelem után nagyon magabiztosan nyerte meg a KEK-sorozatot, csak Prágában kapott ki egyszer, s minden párosításban győzött az első mérkőzésen. Kitűnő futballistái voltak, a három kulcsjátékos, Bobby Moore, Geoff Hurst és Martin Peters egy évvel később világbajnoki címet is szerzett. Ellenfélnek az 1860 München jutott a fináléba, ugyancsak egy vereséggel, talán a londoniakénál egy kicsivel könnyebb ágon. (Érdemes kiemelni: nem a Bayern volt a bajor főváros első nemzetközi kupadöntős csapata, hanem a városi rivális 1860!) Alan Sealey lőtte mindkét gólt a végjátékban, de az angolok és a németek is egyetértettek abban, hogy a mezőny legjobbja Bobby Moore, a „kalapácsosok" kapitánya volt. A menedzser, Ron Greendwood még tovább ment: „Ez volt Bobby pályafutásának a legjobb meccse. Tökéletesen futballozott." Amúgy Sealey néhány héttel később, egy, a játékosok által szervezett spontán krikettmeccsen átesett egy fapadon, eltörte a lábát. Soha nem nyerte vissza régi formáját. A kifejezetten sportszerű KEK-döntő résztvevői később megkapták az Unesco Fair Play-díját. A mérkőzést magyar játékvezetői hármas dirigálta, Zsolt István, valamint két partjelzője, Schopp Károly és Soós Gábor.

1. forduló: Lausanne-Sport–Bp. Honvéd 2:0, 0:1, US Luxembourg–1860 München 0:4, 0:6, Admira Energie–Legia Warszawa 1:3, 0:1, Valletta FC–Real Zaragoza 0:3, 1:5, Aufbau Magde-

A KEK-döntős 1860 München legénysége. Balról: Bena, Grosser, Heiss, Rebele, Kohlars, Küppers, Wagner, Reich, Luttrop, Radenkovics, Brunnenmeier

A West Ham United. Állnak, balról: Brown, Peters, Bond, Standen, Bovington, Moore. Elöl: Brabrook, Boyce, Byrne, Hurst, Sissons

burg–Galatasaray 1:1, 1:1, 1:1 (Bécsben, sorsolással), Steaua–Derry City 3:0, 2:0, AEK Athén–Dinamo Zagreb 2:0, 0:3, Esbjerg–Cardiff City 0:0, 0:1, Skeid Oslo–Haka 1:0, 0:2, Sparta Praha–Anorthoszisz 10:0, 6:0, FC Porto–Olympique Lyon 3:0, 1:0, KAA Gent–West Ham United 0:1, 1:1, Torino–Fortuna Geelen 3:1, 2:2, Szlavia Szófia–Cork Celtic 1:1, 2:0

2. forduló: Haka–Torino 0:1, 0:5, Legia Warszawa–Galatasaray 2:1, 0:1, 1:0 (Bukarestben), Szlavia Szófia–Lausanne-Sport 1:0, 1:2, 2:3 (Rómában), Dundee FC–Real Zaragoza 2:2, 1:2, West Ham United–Sparta Praha 2:0, 1:2, FC Porto–1860 München 0:1, 1:1, Steaua–Dinamo Zagreb 1:3, 0:2, Sporting CP–Cardiff City 1:2, 0:0

Negyeddöntő: Real Zaragoza–Cardiff City 2:2, 1:0, Torino–Dinamo Zagreb 1:1, 2:1, Legia Warszawa–1860 München 0:4, 0:0, Lausanne-Sport–West Ham United 1:2, 3:4

Elődöntő: Torino–1860 München 2:0, 1:3, 0:2 (Zürichben), West Ham United–Real Zaragoza 2:1, 1:1

Döntő

West Ham United–1860 München 2:0 (0:0)

1965. május 19., London, Wembley Stadion, 97 974 néző. Jv.: Zsolt István (magyar).

West Ham United: Standen – Kirkup, Brown, Burkett – Moore, Peters – Sealey, Boyce, Hurst, Dear, Sissons

1860 München: Radenkovics – Wagner, Reich, Luttrop, Kohlars – Bena, Rebele – Heiss, Küppers, Brunnenmeier, Grosser

Gólszerző: Sealey (70., 72.)

A Fradival senki sem bírt

Ez a sorozat hozta az európai kupák egyetlen magyar győzelmét, számunkra a VVK 1964–1965-ös kiírása a Ferencváros sikeréről emlékezetes. Ezt feldolgoztuk már a magyar futball történetét taglaló „ötkötetesünkben", így nézzünk néhány további érdekességet. A Juventus az elődöntőig összesen három gólt szedett be, de ott aztán a madridi mérkőzésen az Atléticótól, sőt egyedül Luis Aragonéstól (2008-ban az Európa-bajnok spanyol válogatott szövetségi kapitánya) ugyanannyit kapott. Mi több, még egyet, ugyanis Jesus Glaría lövése után a labda a gólvonal mögé pattant, ám a játékvezető nem ítélt gólt. Ha megadja, a Juve nem jutott volna a döntőbe… A Manchester United két körben is nagyszerűen játszott, a Borussia Dortmundot 10:1-es összesítéssel verte ki, majd túljutott az Evertonon is, 3:2-vel. Utóbb a Strasbourgon még simán túllépett, aztán a Fradi megállította.

1. forduló: KB–DOS Utrecht 3:4, 1:2, Valencia–RFC Liègois 1:1, 1:3, Belenenses–Shelbourne 1:1, 0:0, 1:2, Servette–Atlético Madrid 2:2, 1:6, Betis–Stade Français 1:1, 0:2, Union St-Gilloise–Juventus 0:1, 0:1, Göztepe–Petrolul Ploieşti 0:1, 1:2, Vojvodina–Lokomotiv Plovdiv 1:1, 1:1, 0:2, FC Basel–Spora Luxembourg 2:0, 0:1, RC Strasbourg–Milan AC 2:0, 0:1, CF Barcelona–Fiorentina 0:1, 2:0, Leixões–Celtic 1:1, 0:3, Borussia Dortmund–Girondins Bordeaux 4:1, 0:2, Djurgårdens IF–Manchester United 1:1, 1:6, Eintracht Frankfurt–Kilmarnock 3:0, 1:5, Vålerengens IF–Everton 2:5, 2:4, NK Zagreb–Grazer AK 3:2, 6:0, Arisz–AS Roma 0:0, 0:3, Wiener Sportklub–SC Leipzig 2:1, 1:0, Ferencváros–Spartak Brno 2:0, 0:1, Atletico Bilbao–OFK

A Juventus tizenegye. Állnak, balról: Salvadore, Anzolin, Leoncini, Bercellino, Traspedini, Castano. Elöl: Del Sol, Cunha, Dell'Omodarme, Gori, Menichelli

Beograd 2:2, 2:0, Hertha BSC–RFC Antwerp 2:1, 0:2, Dunfermline AFC–Örgryte IS 4:2, 0:0, B1913–VfB Stuttgart 1:3, 0:1

2. forduló: DOS Utrecht–RFC Liègois 0:2, 0:2, Shelbourne–Atlético Madrid 0:1, 0:1, Stade Français–Juventus 0:0, 0:1, Petrolul Ploieşti–Lokomotiv Plovdiv 1:0, 0:2, FC Basel–RC Strasbourg 0:1, 2:5, CF Barcelona–Celtic FC 3:1, 0:0, Borussia Dortmund–Manchester United 1:6, 0:4, Kilmarnock–Everton 0:2, 1:4, NK Zagreb–AS Roma 1:1, 0:1, Wiener Sportklub–Ferencváros 1:0, 1:2, 0:2, Atletico Bilbao–RFC Antwerp 2:0, 1:0, Dunfermline AFC–VfB Stuttgart 1:0, 0:0

Nyolcaddöntő: RFC Liègois–Atlético Madrid 1:0, 0:2, Juventus–Lokomotiv Plovdiv 1:1, 1:1, 2:1, RC Strasbourg–CF Barcelona 0:0, 2:2, 0:0 (sorsolással), Manchester United–Everton 1:1, 2:1, AS Roma–Ferencváros 1:2, 0:1, Atletico Bilbao–Dunfermline AFC 1:0, 0:1, 2:1

Negyeddöntő: RC Strasbourg–Manchester United 0:5, 0:0, Ferencváros–Atletico Bilbao 1:0, 1:2, 3:0. Az Atlético Madrid és a Juventus erőnyerő.

Elődöntő: Manchester United–Ferencváros 3:2, 0:1, 1:2, Juventus–Atlético Madrid 3:1, 1:3, 1:3

Döntő

Ferencvárosi Torna Club–Juventus FC 1:0 (0:0)

1965. június 23., Torino, 30 000 néző. Jv.: Gottfried Dienst (svájci)

Juventus: Anzolin – Gori, Castano, Sarti – Bercellino, Leoncini – Stacchini, Del Sol, Combin, Mazzia, Menichelli

Ferencváros: Géczi – Novák, Mátrai, Horváth – Juhász, Orosz – Karába, Varga, Albert, Rákosi, Fenyvesi dr.

Gólszerző: Fenyvesi dr. (74.)

LIBERTADORES KUPA

Giúdice nem volt hálás tanítvány

Manuel Giúdice soha nem tagadta, hogy rengeteget tanult Montevideóban, a Peñarolnál töltött évei alatt. Mindezt remekül hasznosította az arany-fekete mezesek ellen, a Libertadores Kupa szokatlanul korai, már áprilisra kiírt döntőjében. Nem szakadt meg a hagyomány, ahogyan 1961-ben a Peñarol, majd 1963-ban a Santos, úgy 1965-ben az Independiente is megvédte a címét. A korábbi kiírásokhoz hasonlóan a címvédő csak az elődöntőben kapcsolódott be a sorozatba, s került a további három legerősebb induló mellé. Az egyik ágon egymásra akadt a két argentin, az 1964-es bajnok Boca Juniors és az Independiente. Az első meccset megnyerték a „vörösök” 2:0-ra, majd a Bombonerában a Boca 1:0-val visszavágott, így harmadik meccs

Raúl Armando Savoy

Ünnepelnek az Independiente játékosai

következett az Estadio Monumentalban. Azon nem esett gól, de akkor már számított, hogy az eredeti párharcban az Independiente egy góllal többet lőtt, így újra döntős lett. A másik ágon a Peñarol 5:4-re kikapott Pelé Santosától São Paulóban, majd 3:2-re nyert Montevideóban. Itt is harmadik meccsre volt szükség, ezt is a Monumentalban rendezték. Kilencven perc után 1:1-re álltak, ám a hosszabbításban Sasía belőtte a győztes gólt. A döntő első felvonásában a Peñarol kiválóan védekezett Avellanedában, de Bernao találatával nyert az Independiente. Az „uruk" a második meccsen visszavágtak, következhetett a „szokásos" harmadik menet. Az Independiente talán ezen játszott a legjobban, Giúdice szinte minden húzása bejött. A világbajnok kapus, Roque Máspoli – a Peñarol edzője – elképedve látta, hogy védői képtelenek megállítani az argentinokat. Az Independiente másodszor lett a Libertadores Kupa győztese.

Osvaldo Mura és Raúl Decaría boldogsága

Libertadores Kupa, 1965

Independiente–Peñarol 1:0 (0:0)

Döntő, 1. mérkőzés, 1965. április 9., Avellaneda, La Doble Visera, 45 000 néző. Jv.: Arturo Yamasaki (perui)

Independiente: Santoro – Navarro, Decaria – Guzmán, Ferreiro, Acevedo – Bernao, Mura, Suárez (De la Matta II), Avallay, Savoy

Peñarol: Mazurkiewicz – Pérez, L. Varela, Forlán – Gonçalves, Caetano – Ledesma, Rocha, Silva, Sasía, Joya

Gólszerző: Bernao (83.)

Peñarol–Independiente 3:1 (2:0)

Döntő, 2. mérkőzés, 1964. április 12., Montevideo, Estádio Centenario, 45 000 néző. Jv.: Arturo Yamasaki (perui)

Peñarol: Mazurkiewicz – Pérez, L. Varela, Forlán (Reznik) – Gonçalves, Caetano – Ledesma, Rocha, Silva, Sasía, Joya

Independiente: Santoro – Navarro, Ferreiro, Acevedo – Guzmán, Paflik – Bernao, Mura, Suárez (De la Matta II), Avallay, Savoy

Gólszerzők: Gonçalves (14.), Reznik (43.), Rocha (46.), De la Matta II (88.)

Independiente–Peñarol 4:1 (3:1)

Döntő, 3. mérkőzés, 1965. április 15., Santiago de Chile, Estadio Nacional, 45 000 néző. Jv.: Arturo Yamasaki (perui)

Independiente: Santoro – Navarro, Decaria, Acevedo – Guzmán, Ferreiro – Bernao, Mura, De la Matta II (Mori), Avallay, Savoy

Peñarol: Mazurkiewicz – Pérez, L. Varela, Forlán – Gonçalves, Caetano – Ledesma, Rocha, Reznik (Sasía), Silva, Joya

Gólszerzők: Pérez (öngól, 10.), Bernao (27.), Avallay (33.), Joya (44.), Mura (82.)

ARANYLABDA, 1963

Nincs igazság a földön: nem Suárez nyert

Tartozunk annyival Luis Suáreznek, hogy – miután az 1960-as győzelméről a *Nincs igazság a földön: Suárez nyert* címmel írtunk – megállapítsuk: az eredmények alapján neki kellett volna megnyerni 1964 decemberében a kilencedik Aranylabda-szavazást. A spanyol válogatottal Európa-bajnok, az Interrel BEK- és Világkupa-győztes is lett. Ám a 21 szavazótól s a maximális 105 pontból csak negyvenhármat kapott, így viszonylag nagy fölénnyel előzte meg őt **Denis Law**. A Manchester United kiváló csatárát igazi botrányhősnek tartották heves természete miatt, de az ítészeket a maga oldalára állította fantasztikus tudásával. A harmadik helyezett Amancio előkelő rangsorolása jelezte: a „királyi klubnál" beérett az új generáció. A jobbszélső ráadásul főszerepet játszott a spanyolok kontinensbajnoki címében. Némi meglepetésre robbant be a legjobb ötbe a mindössze 21 éves Paul Van Himst. Ebben az évben két magyar kapott voksot, az eredményhirdetés hónapjában huszadik születésnapját ünneplő Bene Ferenc a tizenegyedik, Albert Flórián a tizenhatodik helyen végzett.

Aranylabda, 1964

1. Denis Law (skót, Manchester United) 61 pont, 2. Luis Suárez (spanyol, Internazionale) 43, 3. Amancio Amaro (spanyol, Real Madrid) 38, 4. Eusébio Ferreira (portugál, SL Benfica) 31, 5. Paul Van Himst (belga, RSC Anderlecht) 28, 6. Jimmy Greaves (angol, Tottenham Hotspur) 19, 7. Mario Corso (olasz, Internazionale) 17, 8. Lev Jasin (szovjet, Dinamo Moszkva) 15, 9. Gianni Rivera (olasz, AC Milan) 14, 10. Valerij Voronyin (szovjet, Torpedo Moszkva) 11. (Az első tíz helyezett.)

VILÁGKUPA

Corso nagyon fontos góljai

Óriási csatát vívott egymással Európa és Dél-Amerika a védekezést és a kontratámadásokat a legmagasabb szintre emelő csapata. Avellanedában az Independiente annak ellenére nyerni tudott, hogy Tomás Rolan még az első félidőben súlyos sérülést szenvedett, s így a „vörösök" emberhátrányban játszottak a mérkőzés nagyobb részében. A második találkozón Sandro Mazzolának hamar elsült a lába, majd Saúl Malatrasi beadása után **Mario Corso** növelte az előnyt. Ebben az évben a harmadik összecsapást Európában rendezték, Madridba költöztek át a csapatok. Az Interben Mazzola és Tarcisio Burgnich nem

tudta vállalni a játékot, visszatért Peiró, s játszott a fiatal Angelo Domenghini. A szabályok szerint döntetlennél további kétszer tizenöt perc várt a csapatokra. Az első kilencven percben csupán Bernao talált a kapuba – de ő is csak lesről. Ha a folytatásban sem esett volna gól, ugyancsak az Inter nyeri a serleget, mert az eredeti párharcban több gólt szerzett, mint az argentinok. Az Independiente ezért a hosszabbítás második felében kitámadott, ezt pedig Mario Corso – Milani és Peiró előkészítése után – ki tudta használni. Helenio Herrera legénysége a BEK trófeája után megnyerte a Világkupát is.

Facchetti a magasba emeli az Independiente ellen nyert kupát

Independiente–Internazionale 1:0 (0:0)

1. mérkőzés. 1964. szeptember 9., Avellaneda, La Doble Visera, 65 000 néző. Jv.: Armando Marques (brazil)

Independiente: Santoro – Guzmán, Rolan – Ferreiro, Acevedo, Maldonado – Bernao, Mura, Prospitti, Rodríguez, Savoy

Internazionale: Sarti – Picchi – Burgnich, Guarneri, Tagnin, Facchetti – Mazzola, Suárez – Jair, Peiró, Corso

Gólszerző: Rodriguez (59.)

Internazionale–Independiente 2:0 (1:0)

2. mérkőzés. 1964. szeptember 23., Milánó, San Siro, 50 164 néző. Jv.: Gere Gyula (magyar)

Internazionale: Sarti – Picchi – Burgnich, Guarneri, Malatrasi, Facchetti – Mazzola, Suárez – Jair, Milani, Corso

Independiente: Santoro – Paflik, Decaria – Ferreiro, Acevedo, Maldonado – Mura, Suárez, Prospitti, Rodríguez, Savoy

Gólszerzők: Mazzola (8.), Corso (38.)

Internazionale–Independiente 1:0 (0:0, 0:0, 0:0)

3. mérkőzés. 1964. szeptember 26., Madrid, Estadio Santiago Bernabéu, 45 000 néző. Jv.: José María Ortiz de Mendibil (spanyol)

Internazionale: Sarti – Malatrasi, Guarneri, Picchi, Facchetti – Tagnin, Suárez – Domenghini, Milani, Peiró, Corso

Independiente: Santoro – Paflik, Decaria – Guzmán, Acevedo, Maldonado – Bernao, Suárez, Prospitti, Rodríguez, Savoy

Gólszerző: Corso (110.)

Kétszer két magyar

Szeptemberben jótékonysági mérkőzést rendeztek az 1963-as szkopjei földrengés károrainak enyhítésére. Belgrádban a Helmut Schön által irányított Európa-válogatott, sorában két magyarral, Mészöly Kálmánnal és Sándor Károllyal, 7:2-re kiütötte a jugoszláv csapatot.

A két csapatkapitány, Josef Masopust és Milutin Soskics választ a játékvezető, Gottfried Dienst asszisztálása mellett

Áprilisban az aktív játéktól néhány héttel korábban ötvenévesen visszavonult Stanley Matthews búcsúmérkőzését tartották Stoke-ban. A két, Spanyolországban élő magyar, Kubala László és a csapatkapitányi tisztséget is betöltő Puskás Ferenc összesen három gólt szerzett a kontinensválogatott hatjából. Az Európa-válogatottban három vb-ezüstérmes csehszlovák sztár is helyet kapott. Angliában elevenen élt még a chilei világbajnokság emléke.

Jugoszlávia–Európa-válogatott 2:7 (1:3)

1964. szeptember 23., Belgrád, JNA-stadion, 20 000 néző. Jv.: Gottfried Dienst (svájci)

Jugoszlávia: Soskics (Skorics, 46.) – Belin, Vaszovics, Juszufi – Melics, Csop – Szamardzsics (Csebinac, 70.), Zambata, Galics, Kosztics, Skoblar

Európa-válogatott: Jasin – Lála, Mészöly, Schnellinger – Pluskal, Masopust – Augusto, Voronyin, Seeler, Eusébio, Simões (Sándor, 46.)

Gólszerzők: Seeler (22., 68.), Eusébio (23., 43., 52., 55. – az elsőt 11-esből), Kosztics (30.), Galics (63.), Augusto (87.)

Nagy-Britannia–Európa-válogatott 4:6 (2:4)

1965. április 28., Stoke, Victoria Road, 34 450 néző. Jv.: Arthur Ellis (angol)

Nagy-Britannia: Waiters – Cohen, Flowers, B. Thompson – Haynes, Baxter – Matthews, Greaves, Gilzean (Ritchie, 46.), Douglas, C. Jones

Európa-válogatott: Jasin – K. Johansen, Popluhár, Schnellinger – Pluskal, Masopust – Henderson, Kubala, Di Stéfano, Puskás (Sörensen, 46.), Van der Boer

Gólszerzők: Van der Boer (4.), Puskás (7., 24.), Douglas (12., 81.), Greaves (34.), Masopust (43.), Kubala (66.), Ritchie (75.), Henderson (89.)

Erős volt a keleti blokk

Tizenhat csapat szerzett jogot a tokiói olimpia futballtornáján való részvételre, ezek közül kettő, a saját játékosai amatőr státusában kételkedő olasz, valamint az észak-koreai együttes visszalépett. Így október 11-én két négyes és két hármas csoportban kezdődött a torna. Öt szocialista országbeli válogatott (a magyar, a csehszlovák, a jugoszláv, a román és az egységes német csapat képviseletében pályára lépő keletnémet) szerepelt, ha nem is az A-kerettel – akkor már érvényben volt az a szabály, hogy aki világbajnokságon szerepelt, az a következő olimpián nem teheti meg –, de erős alakulattal. Az első csoportból a keletnémetek és a románok, a másodikból a magyarok és a jugoszlávok, a harmadikból a csehszlovákok és az egyiptomiak, a negyedikből a ghánaiak és a japánok jutottak tovább, a fentiek alapján nem meglepő módon. Az egyik negyeddöntőben a keletnémetek kiejtették a címvédő és a második világháború óta mindig legalább döntőt játszó jugoszlávokat (1:0). A magyar válogatott nagy csatában, ám 2:0-ra legyűrte a románokat. (Érdekes, hogy az első két, futballban szerzett olimpiai aranyunkhoz a románok elleni nagyon nehéz mérkőzés jelentette stáción át vezetett az út.)

A dobogó tetején Novák Dezső, a bajnokok kapitánya

A csehszlovákok tönkreverték a japánokat (4:0), míg a leggyengébb párban az egyiptomiak ugyancsak négy góllal megverték a másik afrikai résztvevőt (5:1). Az elődöntőben a még csak 19 éves Bene Ferenc négy góljával egymaga elintézte az EAK néven játszó egyiptomiakat, kettőt még Komora Imre is mellé tett. A másik ágon nem volt ennyire egyoldalú a mérkőzés: a csehszlovákok Ivan Mráz a 89. percben lőtt góljával verték meg 2:1-re a német csapatot. A döntőben már nem bírtak a Lakat Károly által vezetett magyar válogatottal, amely Bene Ferenc látványos találatával és egy öngóllal győzött. A harmadik hely a Sós Károlyra bízott németeknek jutott, akik 3:1-re verték az egyiptomiakat. Néhány későbbi „nagy név" a torna külföldi résztvevői közül: Roberto Perfumo (argentin), Henning Frenzel, Jürgen Nöldner (keletnémetek), Kamamoto Kunisige (japán), Ion Nunweiler, Jenei Imre (román színekben), Ivan Csurkovics, Dragan Dzsajics, Ivica Oszim, Rudolf Belin (jugoszlávok).

Döntő

Magyarország–Csehszlovákia 2:1 (0:0)

1964. október 23., Tokió, Olimpiai stadion, 75 000 néző. Jv.: Menachem Askhenazi (izraeli)

Magyarország: Szentmihályi – Novák, Orbán, Ihász – Nógrádi, Szepesi - Farkas, Csernai, Bene, Komora, Katona

Csehszlovákia: Schmucker – Urban, Weiss, Pičman – Vojta, Geleta – Brumovský, Mráz, Lichtnégl, Masný, Valošek

Gólszerzők: Weiss (47. – öngól), Bene (59.), Brumovský (80.)

Bajnokok, kupagyőztesek

	Ország	Bajnok	Kupagyőztes
EURÓPA	Albánia	17 Nëntori*	KF Vllaznia
	Anglia	Manchester United	Liverpool FC
	Ausztria	Linzer ASK	Linzer ASK
	Belgium	RSC Anderlecht	RSC Anderlecht
	Bulgária	Levszki Szófia	CSZKA Szófia
	Ciprus	APOEL	AC Omonia
	Csehszlovákia*	Sparta Praha	Dukla Praha
	Dánia	Boldklubben 1909*	Aarhus GF
	Észak-Írország	Derry City	Coleraine
	Feröer-szigetek*	Havnar Bóltfelag	–
	Finnország*	Helsingin JK	Reipas Lahti
	Franciaország	FC Nantes	Stade Rennais
	Görögország	Panathinaikosz	Olympiakosz
	Hollandia	Feijenoord	Feijenoord
	Írország	Drumcondra	Shamrock Rovers
	Izland*	Keflavik	KR
	Jugoszlávia	FK Partizan	Dinamo Zagreb
	Lengyelország	Górnik Zabrze	Górnik Zabrze
	Luxemburg	Stade Dudelange	Spora Luxembourg
	Málta	Sliema Wanderers	Sliema Wanderers
	NDK	Vorwärts Berlin	Aufbau Magdeburg
	NSZK	Werder Bremen	Borussia Dortmund
	Norvégia*	FC Lyn Oslo	Rosenborg BK
	Olaszország	Internazionale	Juventus FC
	Portugália	SL Benfica	Vitória de Setúbal
	Románia	Dinamo	Ştiinţa Cluj
	Skócia	Kilmarnock	Celtic FC
	Spanyolország	Real Madrid	Atlético Madrid
	Svájc	Lausanne-Sport	FC Sion
	Svédország*	Djurgårdens IF	–
	Szovjetunió*	Dinamo Tbiliszi	Dinamo Kijev
	Törökország	Fenerbahçe SK	Galatasaray
DÉL-AMERIKA*	Argentína	Boca Juniors	
	Brazília	Santos	
	Rio de Janeiro	Fluminense	
	São Paulo	Santos	
	Minas Gerais	Siderúrgica	
	Rio Grande do Sul	Grêmio PBPA	
	Rio–São Paulo torna	Palmeiras	
	Bolívia	The Strongest	
	Chile	Universidad de Chile	
	Ecuador	Deportivo Quito	
	Kolumbia	Millonarios	
	Paraguay	Guaraní	
	Peru	Universitario	
	Uruguay	Peñarol	
	Venezuela	Deportivo Galicia	
ÉSZAK- ÉS KÖZÉP-AMERIKA	Egyesült Államok	Hartford SC	New York Ukrainians
	Mexikó	CD Guadalajara	América
NEMZETKÖZI KLUBTORNÁK	Bajnokcs. Európa-kupája	Internazionale	
	Kupagy. Európa-kupája	West Ham United	
	Vásárvárosok Kupája	Ferencvárosi Torna Club	
	Közép-európai Kupa	Vasas SC	
	Libertadores Kupa	Independiente	
	Világkupa*	Internazionale	
	Afrikai Bajnokcs. kupája	Oryx Douala	
VÁLOGATOTTAK TORNÁI	Olimpiai torna	Magyarország	
	Ázsia Kupa	Izrael	
	Brit válogatottak tornája	Anglia	

Liverpool FC

Stade Rennais

SL Benfica

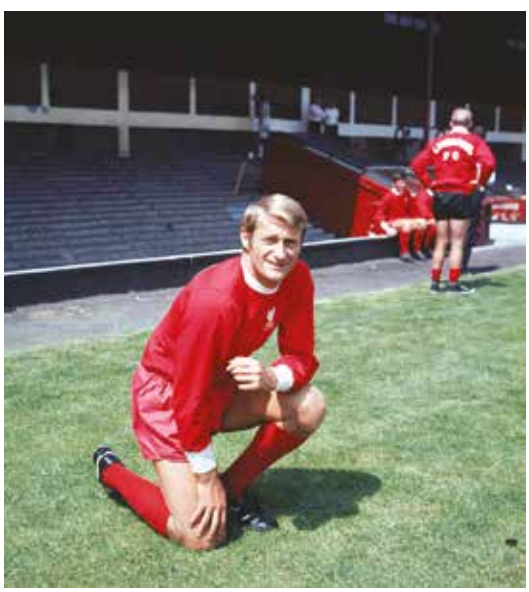
Universidad de Chile

* naptári éves lebonyolítási rend

Egyszeri csoda: argentin irányította a brazil válogatottat

- ***A vb évében Liverpool lett az angol futball fővárosa***
- ***A müncheni klubok mindent vittek az NSZK-ban***
- ***Az Atlético a hazai porondon megelőzte a Realt***

1966 tavaszára – ha úgy tetszik, a hazai rendezésű világbajnokság előtti hónapokra – Liverpool vált az angol futball fővárosává. Akik imádták a beatzenét és a futballt, okkal vetették vigyázó szemüket a Mersey-parti városra: a Beatles éppen a csúcson volt, a bajnokságot a „vörösök", az FA-kupát a „kékek" nyerték. Kétségtelenül az Everton sikere volt a meglepőbb, bár Harry Catterick alakulata is az ország legjobbjai közé tartozott. Az 1963 tavaszi bajnoki címe után a következő két évben előbb harmadik, majd negyedik lett az első osztályban. Ugyanakkor az FA-kupában már egy évtizede nem jutott a legjobb nyolcig. 1965–1966-ban igen, mégpedig úgy, hogy a döntőig vezető úton egyetlen gólt sem kapott. Óriási, a statisztikákat és rekordokat mindig nagy becsben tartó angolok számára kiemelésre méltó tett volt ez: a Bury FC 1903-as menetelése óta erre egyetlen csapat sem volt képes. Ennek ismeretében különösen meglepő, hogy az ellenfél, a bajnokságban azon a tavaszon a kiesés ellen (sikerrel) harcoló Sheffield Wednesday már a harmadik percben vezetést szerzett a még csak tizenéves Jim McCallog révén, sőt, az 57. percben kétgólos előnybe került David Ford találatával. Az Everton azonban vert helyzetből is vissza tudott kapaszkodni, miután a döntő hőse, az élete mérkőzését játszó Mike Trebilcock öt perc alatt két gólt ért el, majd Derek Temple megszerezte a győztes találatot is. Semmi túlzás nincsen abban, hogy Trebilcock ezzel az egy mérkőzéssel írta be magát az Everton aranykönyvébe, tekintve, hogy a klubtörténet első fekete bőrű játékosának 1965 és 1968 között mindössze 11 bajnoki meccs jutott, s azokon három gólt szerzett. Az idény addigi részében sok szurkoló kritizálta Harry Cattericket, mondván, minek fizetett ki 18 000 fontot a Plymouth Argyle-nak „ezért a szélsőért" 1965 utolsó napján, de a kupadöntőben bevitt duplája számukra is felettébb meggyőző

Roger Hunt angol bajnok és világbajnok lett 1966-ban

volt. Trebilcock egyébként csupán két FA-kupa-meccset játszott az Evertonban, az első a Manchester United elleni elődöntő volt, a másik maga a finálé, amelyben olyan nagy meglepetést keltett a szerepeltetése, hogy hiányzott a neve a hagyományos meccsprogramból.

Ha már előbb a Beatlesnél tartottunk, érdemes megjegyezni, hogy noha általában nagyon kevésszer kerül említés arról, hogy a négy gombafejű bármelyikét is érdekelte volna a futball, a Wembley 100 000 nézője között John Lennon és Paul McCartney is ott volt, hogy kiszurkolja az Everton győzelmét. A „kékek" harminchárom év után nyerték meg ismét a trófeát, a Wednesday pedig az első csapat lett, amelyik kétgólos előnyről elveszítette a kupadöntőt, miközben nem fogyatkozott meg a létszáma. (Mint a Bolton 1953-ban, a Matthewsról elnevezett döntőben.)

A bajnokságban a Liverpool FC diadalmaskodott. Billy Shankly alakulata a hatvanas évek közepén minden idényben nyert egy fontos hazai címet, 1964-ben és 1966-ban bajnok, 1965-ben FA-kupa-győztes lett, mindhárom idény után, igaz, kétszer holtversenyben a Charity Shield győztese is lett. Közben a nemzetközi porondon az 1964–1965-ös idényben a BEK-ben az elődöntőig, majd a következő szezonban a KEK-ben a döntőig jutott. Ez volt a „vörösök" első garnitúrája, amely az ország, sőt Európa legjobbjai közé tartozott egy hároméves periódusban. Shankly csapatának egyik nagy értéke az állandóság volt. Ötvenhárom mérkőzést játszott az idényben (42 bajnokit, egy FA-kupa-meccset, 9 KEK-találkozót, s mindegyik előtt egyet a Charity Shieldért), s ezeken csupán tizenöt játékos szerepelt. Öten, Gerry Byrne, Ian Callaghan, Tommy Lawrence, Tommy Smith és Ron Yeats az összesen játszottak, Ian St. John és Willie Stevenson egy-egy bajnokit mulasztott. Ötven mérkőzésen lépett pályára Chris Lawler és Peter Thompson. Kilencükön kívül szót kapott még Roger Hunt (46) és a sérülése miatt néhány meccset kihagyó Gordon Milne (36), valamint a nagyon hasznos kiegészítőembernek elkönyvelt Geoff Strong (27). A felsoroltak közül hárman kerültek be az idény végén a világbajnokságon szereplő keretbe, Roger Hunt játszott a döntőben is, Ian Callaghannek a csoportmérkőzéseken jutott egy mérkőzés, Gerry Byrne nem játszó tartalék volt. Tulajdonképpen tizenketten futballozták végig a klubszezont, Alf Arrowsmith (6) még játszott legalább öt bajnokin, de Phil Chisnallnek már csak egy KEK-meccs, Bobby Grahamnek pedig az idénynyitó „szuperkupa-találkozó" jutott. A Liverpool hat ponttal előzte meg a bajnokságban a Leeds Unitedot és a Burnley-t, tízzel pedig a Manchester Unitedot és a Chelsea-t. A „vörösök" egyetlen mérkőzést rontottak el a hazai fronton: a lehető leggyorsabban kiestek a Chelsea ellen az FA-kupából.

A skót Celticnél 1965 nyarán három hónapja tartott a Jock Stein-éra. Balhéval indult, mert Bob Kelly azt szerette volt, hogy az addigi asszisztens, s nem mellékesen klublegenda, Bob Fallon vegye át a csapatot, Stein pedig, aki az ötvenes években a játékostársa volt, legyen a segítője. A Hiberniantól érkezett Stein ebbe nem egyezett bele, arra hivatkozott, hogy ha nem lehet egyszemélyi felelős, inkább igent mond valamelyik angol ajánlatára. A vezérkar engedett neki, sőt még ahhoz is hozzájárult, hogy a klubtörténetben addig példátlan módon szabad kezet kapjon mindenben, beleértve a csapatösszeállítást is. Jock Stein – akiről nem árt megjegyezni, hogy a Celtic történetének első protestáns menedzsere volt, ez ott és akkor lényegesen nagyobb szenzációnak számított, mint a kétezres évek második évtizedében, Magyarországon leírva – az első három hónapjában megnyerte a skót FA-kupát, az volt a klub első sikere abban a sorozatban 1954 óta. A következő idény előtt mindössze egy játékossal, a Motherwell csatárával, Joe Bride-dal erősítette meg a keretet, aki aztán a következő tavasz végén a skót

A Celtic legénysége. Balról: Hughes, McCarron, Gemmell, McNeill, Young, Cushley, Fallon, O' Neil, Simpson, Murdoch, Chalmers, Gallagher, Clark, McBride, Brogan, Auld, Lennox, Johnstone

élvonal gólkirályaként zárt. Meg, például, bajnokként, ugyanis a Celtic azt is, meg a Ligakupát is begyűjtötte a Rangers ellen. Nagyon kevés hiányzott a triplázáshoz, de a Rangers elleni FA-kupa-döntőben az első mérkőzés 0:0-ja után az ismétlést 1:0-ra megnyerték a kék-fehérek – dán csatáruk, Kai Johansen góljával. A Celtic tizenkét év után lett bajnok – ebből következően először készülhetett a Bajnokcsapat Európa-kupájában való szereplésre. Ezért aztán felettébb nagy csodálkozást (kevésbé udvariasan: mosolygást) váltott ki Jock Stein jövendölése: „A következő szezonra szóló első számú célunk, hogy – első brit klubként – megnyerjük a Bajnokcsapatok Európa-kupáját!"

Meglepően hasonlóan alakult az idény története a Német Szövetségi Köztársaságban, mint Angliában. Ha úgy tetszik, bár ezen a bajorok bizonnyal vérig sértődnének, München lett a német Liverpool. A Bundesliga történetének harmadik szezonját megnyerte a TSV 1860, a DFB kupáját pedig a következő évek nagycsapata, a Bundesligában egyébként újonc Bayern München tehette a Säbener Strassén lévő vitrinbe. A bajnoki idény előtt Max Merkel, az „oroszlánok" (Löwen) edzője mindössze egy játékost igazolt, a Borussia Dortmundtól – akkor még nem lehetett sejteni, hogy nem túlzó az a fogalmazás sem, hogy az első számú riválistól – megszerezte Timo Konietzkát. A BVB sem tétlenkedett, két kiváló csatárt, Siggi Heldet és „Stan" Libudát szerződtette a helyére. Mindketten gyorsan kulcsemberré váltak a bajnoki ezüstérem begyűjtése mellett KEK-győzelmet is arató sárga-feketéknél, de még inkább az volt az idény gólkirálya, Lothar Emmerich. Az egyedüli játékos, aki Konietzkánál több gólt ért el a Bundesliga 1965–1966-os szezonjában. A müncheniek a Radenkovics – Wagner, Patzke – Luttrop, Reich, Perušić – Heiß, Konietzka, Brunnenmeier, Grosser, Rebele alaptizeneggyel

Az 1860 München, a Bundesliga első bajor bajnoka. Állnak, balról: Reich, Küppers, Wagner, Konietzka, Rebele, Radenkovics. Elöl: Perušić, Steiner, Kohlars, Luttrop, Patzke, Heiss

Petar Radenkovics a „salátástállal"

nyerték meg a bajnoki aranyat, a védősorban Steiner, a fedezeteknél Zeiser, a támadószekcióban Kohlars és Küppers tartozott még a szűk keretbe. Akadtak köztük kiváló játékosok – elsősorban a legendás, dalos kedvű kapus, a szerb Petar „Radi" Radenkovics, akinek a hatvanas években kiadott lemeze, a *Bin i Radi, bin i König* több mint 400 000 példányban kelt el; aztán Bernd Patzke, valamint az idény előtt igazolt, horvát származású jugoszláv válogatott, Željko Perušić és a szupertechnikás belsőcsatár, Peter Grosser –, Max Merkel mégsem volt elégedett velük. Az osztrák edző, aki szigora miatt a „korbácsos" minőségjelzőt kapta a futball világában,1964-ben DFB-kupagyőztes, 1965-ben KEK-döntős, majd 1966-ban német bajnok lett játékosaival. A sikerek idején egyszer edzésgyakorlatként azt vezényelte a futballistáknak, hogy fordítsák a fejüket balra, majd jobbra. Utána ezt ismételjék meg jó sokszor. Néhány perc után az egyik játékosa megkérdezte, mire való ez a gyakorlat, a nyakizom erősítésére? Merkel kész volt a válasszal: „Nem. Arra való, hogy tudjátok, mit kell csinálni, ha valaki azt kérdezi tőletek, jó futballisták vagytok-e".

A felvetés persze elméleti, talán nem is igazán igazságos, viszont érdekes: ha a Hertha BSC botránya, illetve kizárása miatt nem emelik fel a Bundesliga létszámát

tizennyolcra, s az előző két évhez hasonlóan a 30. forduló után véget ér az idény – az 1860 München nem nyeri meg a bajnokságot. Ebben az esetben a Borussia Dortmund a KEK mellett a Bundesliga trófeáját is megszerezte volna. A 32. forduló előtt a sárga-feketék azonban bukdácsolni kezdtek. Első alkalommal Brémában botlottak meg. A 88. percig minden a tervük szerint haladt, ám akkor a Werder büntetőhöz jutott, amelyet Horst-Dieter Höttges a kapuba lőtt. Ugyanazon a játéknapon az 1860 München behozta a ponthátrányát, miután 3:3-ra végzett a Mönchengladbachhal. A következő körben a két bajnokesélyes egymás ellen játszott, Dortmundban. A bajorok Brunnenmeier és Grosser egy-egy találatával 2:0-ra nyertek, s így az utolsó kör előtt átvették a vezetést. S ezután már elég volt nekik az utolsó fordulóban egyetlen pont is a HSV ellen (1:1). A Dortmund teljesen összecsuklott, újabb vereséget szenvedett, ezúttal az Eintracht Frankfurttól (1:4). Fura eredményekkel zárult egyébként az idény, a három dobogós (1860 München 50 pont, Borussia Dortmund 47, Bayern München 47) az utolsó öt fordulóban játszott összesen tizenöt mérkőzéséből csupán négyet tudott megnyerni. Az „oroszlánok" zuhantak össze legkevésbé, ők lettek a bajnokok.

A Bayern a Maier – Nowak, Olk – Rigotti, Beckenbauer, Kupferschmidt – Nafziger, Ohlhauser, Müller, Koulmann, Brenninger tizeneggyel nyerte meg a Bundesliga-korszak első trófeáját, a DFB kupáját a duisburgi Meidericher SV ellen (4:2). Már játszott a három nagy, Sepp Maier, **Franz Beckenbauer** és Gerd Müller, aztán a következő évi, ugyancsak megnyert kupafinálében csatlakozott hozzájuk „Bulle" Roth és „Katsche" Schwarzenbeck is.

Olaszországban az Inter begyűjtötte az Helenio Herrera-korszakban négy év alatt a harmadik, az egyesület történetében tizedik bajnoki címét. A második klub lett a Juventus után, amely felvarrhatta a mezére a tíz bajnoki cím után „járó" aranycsillagot. A kezdő csapat szinte nem változott az előző tavaszihoz képest: Giuliano Sarti (32) – Armando Picchi (29) – Tarcisio Burgnich (30), Aristide Guarneri (31), Gianfranco Bedin (30), Giacinto Facchetti (32) – Sandro Mazzola (30), Luis Suárez (27) – Jair da Costa (27), Angelo Domenghini (31), Mario Corso (30). További kilencen kaptak még szerepet, közülük ketten, Spartaco Landini (11) és Joaquín Peiró (10) játszottak legalább tíz meccsen. A fekete-kékek négypontos előnnyel zártak az élen a Bologna, és öttel a Sivori után Altafini szerződtetésével is még tovább erősödött Napoli előtt. A gólkirályi címet a brazil Luís Vinício, a Lanerossi csatára szerezte meg, ő lőtte csapata 44 góljának több mint a felét. A Napoli és a Bologna korábbi tagjának az volt már a tizenegyedik olaszországi idénye, s egyben 34 évesen a legjobb is, előtte egyszer sem jutott 25 gólig. Az idény

Hárman az Atlético Madrid kitűnőségei közül (balról): Jesús Glaría, Feliciano Rivilla és Edgardo Madinabeytia

után leszerződtette az Inter, de ott meg sem tudta közelíteni gólkirályi formáját. Az olaszok egyébként nem ok nélkül panaszkodtak arra, hogy kevés az igazán hatékony, született hazai támadó. A góllövőlistán Vinício mögött az ugyancsak brazil Angelo Sormani lett a második, José Altafini a negyedik. A góllövőlista első tíz helyezettje közé csupán három született olasz, Sandro Mazzola, Virginio De Paoli és Angelo Domenghini fért be.

Spanyolországban az Atlético Madrid megtörte az előtte sorozatban öt bajnoki címet szerző Real Madrid egyeduralmát. A „matracosok" 1961-ben, 1963-ban és 1965-ben másodikok, 1962-ben harmadikok voltak, az 1965–1966-os szezonban ellenben tizenöt éves várakozás után megnyerték a La Ligát. Mindössze egy pont döntött a két fővárosi csapat között, illetve elsősorban az, hogy az utolsó előtti fordulóban a címnyerésre már esélytelen Barcelona 2:1-re megverte a „fehéreket" a tavasz El Clásicóján. Zocónak az volt a századik mérkőzése a Real Madrid tagjaként az első osztályban – de aligha volt kedve ünnepelni. Domingo Balmanya korábban nyert már országos kupát a Barcelonával, Vásárvárosok Kupáját ugyancsak a katalánokkal és a Valenciával, ám bajnoki címet először szerzett. Az Atlético Madridot az első ott töltött idényében a csúcsra vezette. Ha az edző új is volt, a kulcsjátékosok régiek, Collar a tizenkettedik, Madinabeytia, Rivilla és Mendonça a nyolcadik, Adelardo, Griffa a hetedik, Glaría a hatodik, Martínez Jayo a negyedik, Colo a harmadik idényét töltötte megszakítás nélkül a klubban. Csak a piros-fehér-kékeknél egyaránt a második szezonját töltő duó, az első számú góllövő, Luis Aragonés (18 találatával társgólkirály a kétszeres brazil világbajnokkal csak „névrokon" Vavával) és Ufarte számított viszonylag újnak.

Franciaországban a Nantes megvédte a bajnoki címét, ez volt az első ismétlés a Division 1-ben az OGC Nice 1951-es és 1952-es duplázása óta. A „kanárik" kiemelkedtek a mezőnyből, hiszen hét pontot vertek az egyébként velük pontosan azonos gólaránnyal (84:36) záró Girondins de Bordeaux-ra. Nem ez volt az egyedüli érdekesség a végtáblázaton, hanem hogy – a francia profi futball történetében először – ugyanaz volt az élvonal dobogósainak a sorrendje, mint egy évvel korábban: 1. Nantes, 2. Bordeaux, 3. Valenciennes. Kevesebb vereséggel addig még

Az FC Nantes tizenegye. Állnak, balról: Le Chenadec, Eon, De Michéle, Bout, Budzynski, Suaudeau. Elöl: Gondet, Simon, Santos, Blanchet, Prou

soha nem lett bajnok egy csapat Franciaországban, ilyen szempontból a nantes-iak csupán négy veresége rekordbeállításnak számított. Tegyük hozzá, hogy minden elődjüknél több mérkőzést vívtak, az 1965–1966-os volt ugyanis az első húszcsapatos év a Division 1-ben. A gárda legjobbja a 36 találattal gólkirályi címet szerző Philippe Gondet volt, aki gólrekordot állított fel (a korábbit 35 góllal tartotta Andersson 1952–1953-ból és Masnaghetti 1962–1963-ból) a francia első osztályban. A Nantes 1966 tavaszán közel állt a duplázáshoz is, ám a Francia Kupa döntőjében 1:0-ra kikapott a Strasbourg csapatától. Az alaptizenegy nem sokat változott az előző idényhez képest, Georges (eredetileg: Jerzy) Grabowski került be a jobbhátvéd Robert Siatka helyére, a csatársorban pedig Rafael Santost és Sadek Boukhalfét két, az előző idényben sérülés miatt sokat mulasztó játékos, Gondet és Bako Touré váltotta. Így festett a leggyakoribb kezdő tizenegy: Eon – Grabowski, Le Chenadec, Budzynski, De Michéle – Suaudeau, Muller – Blanchet, Gondet, Simon, Touré. A nyolcvanas évek futballját követőknek feltűnhet a Touré név, a Maliból származó balszélső fia, José Touré két bajnoki címet is nyert az FCN-nel, eljutott a francia válogatottságig is. Édesapja egykori játékostársai közül Robert Budzynski sportigazgató, Jean-Claude Suaudeau vezetőedző volt a nyolcvanas évek elején Nantes-ban. Mindketten a klub történetének legnagyobb alakjai közé tartoznak, az egyébként lengyel családból származó Budzynski egy évvel a visszavonulása után, 1970-ben kapta meg a sportigazgatói posztot, amelyet aztán nyugdíjba vonulásáig, 2005-ig töltött be. A klub minden nagy sikerének, mind a nyolc bajnoki címnek részese volt játékosként vagy vezetőként. A Cocónak becézett Suaudeau ugyancsak 1969-ben vonult vissza, 1973-tól 1982-ig az egyesület korosztályos játékosaival foglalkozott, majd 1982 és 1988, aztán 1991 és 1997 között vezetőedzőként irányította a sárga-zöldeket.

Közép-Európában a Vojvodina elsősége okozta a legnagyobb meglepetést. Vajdasági gárda először nyerte meg a jugoszláv bajnoki címet, sőt, először nyert nem Belgrádba, Zágrábba, vagy Splitbe való együttes. Újabb érv amellett, hogy valóban váratlan eredménnyel ért véget az 1965–1966-os jugoszláv bajnokság: az előző évi három dobogósból senki sem került az első háromba, a bajnok Vojvodina a kilencedik, a második Dinamo Zagreb a nyolcadik, a harmadik Velezs Mosztar a tizenharmadik helyről tört előre. A technikai igazgatóként Vujadin Boskov, edzőként a nem kevésbé legendás Branko Sztankovics által irányított újvidékiek soraiból elsősorban két játékos emelkedett ki: a következő nyártól Franciaországban (Rennes), majd Belgiumban (Standard Liège) futballozó Takács Szilveszter, a csapat házi gólkirálya, valamint Ilija Pantelics, aki a hetvenes években az Olympique Marseille és a Paris Saint-Germain hálóját is őrizte.

Jugoszlávia bajnoka: a Vojvodina. Állnak, balról: Nikolics, Brzics, Pantelics, Alekszics, Vucsinics, Radovics. Elöl: Takács, Szavics, Pavlics, Trivics, Pusibrk

Valerij Voronyin a torpedósok élén

A Szovjetunióban a Torpedo Moszkva győzött, egyetlen ponttal megelőzve a Dinamo Kijevet. E két gárda alaposan ellépett a mezőnytől, a harmadik CSZKA Moszkva tizenkét pontos hátránnyal végzett az ukránok mögött. A Lihacsov autógyár csapata rosszul kezdte az idényt, 3:0-ra kikapott a bakui Nyeftyanyiktól, de aztán váratlanul és hihetetlenül megerősödött: visszatért az 1958-ban eltiltott, s öt éven keresztül a Gulagon raboskodó Eduard Sztrelcov. A Viktor Marjenko által irányított Torpedo az Anzor Kavazasvili – Vjacseszlav Andrejuk, Viktor Susztyikov, Vjacseszlav Marusko, Vlagyimir Szarajev – Valerij Voronyin, Vlagyimir Brednyev – Vlagyimir Mihajlov, Valentyin Ivanov, Eduard Sztrelcov, Oleg Szergejev alaptizeneggyel hódította el a bajnoki címet. Egyébként a hagyományos „33-as lista" első csapatába mindössze ketten kerültek be a Torpedóból az idény végén: Voronyin és Sztrelcov.

Argentínában a Boca Juniors megvédte a bajnoki címét, egyetlen ponttal megelőzve a River Plate-et. A „genovaiak" kétszer is legyőzték az idényben legnagyobb riválisukat, s annak ellenére is az élen végeztek,

A Palmeiras brazil válogatott mezben. Balról: Valdir, Servílio, Julinho, Valdemar Carabina, Ademir da Guía, Djalma Dias, Djalma Santos, Rinaldo, Ferrari, Dudu, Tupãzinho

hogy az utolsó két fordulóban két döntetlent játszottak az Independiente és a Velez Sarsfield ellen. Antonio Roma, Antonio Rattín, Silvio Marzolini, Oscar Pianetti és Carmelo Simeone számított az öt pillérnek, de epizodistaként szerepet kapott még a múlt néhány nagysága, mint Ernesto Grillo, Oreste Omar Corbatta és a brazil világbajnok, Orlando. Hat meccsen játszott az 1978-as világbajnok argentin válogatott főnöke, César Luis Menotti is.

Brazíliában a futball szempontjából legfontosabb két állam közül Rio de Janeiróban a Flamengo, São Paulóban az országos bajnoki címet is megszerző Santos diadalmaskodott. A piros-feketék a Valdomiro – Murilo, Ditão, Jaime Valente, Paulo Henrique – Carlinhos, Fefeu – Neves, João Daniel, Silva, Rodrigues tizeneggyel nyerték a Fluminense elleni, döntő jelentőségű mérkőzést. Az öt, világbajnoki döntőben is győztes játékossal (Pelé, Gilmar, Carlos Alberto, Mauro és a Boca Juniorstól hazatért Orlando) felálló Santos szenzációs formában futballozta végig az 1965-os „paulista" bajnokságot, Pelé a 30 bajnoki fordulóban 49 gólt szerzett. Lula alaptizenegye így festett: Gilmar – Carlos Alberto, Mauro, Orlando, Geraldino – Lima, Mengálvio – Dorval, Coutinho, Pelé, Pepe. 1965. szeptember 7-én máig különlegesként emlegetett mérkőzést játszott a „brazil válogatott" a Mineirão Stadion megnyitóján, Belo Horizontében az uruguayiakkal. A szövetség úgy döntött, hogy a találkozóra a Palmeiras csapatát állítja ki, még a meccs során beállt hat tartalék is a São Pauló-i klub tagja volt. A szövetségi kapitányi teendőket ezen a találkozón a zöld-fehér klub argentin edzője, Nelson Filpo Núñez látta el, aki mindmáig az egyetlen külföldi, aki egyedül irányíthatta a brazil válogatottat. (1944-ben a portugál Joreca, azaz Jorge Gomes de Lima két összecsapásra ugyancsak megkapta a válogatottat, de ő Flávio Costával együtt dirigált.)

A harmadikutas jugoszláv futball

A hatvanas évek nemzetközi futballját gyerekként követők számára feltűnhetett, hogy a szocialista országok játékosai közül a jugoszlávok nagy számban mehettek Nyugatra – szemben a ritka és eseti engedélyeket kapó lengyelekkel és csehszlovákokkal, és főleg a „tábor" hivatalos kiszerződésről még csak nem is álmodható többi nemzetbeli, így például magyar labdarúgójával. A korszak történelme iránt akár csupán felületesen érdeklődő is tökéletesen tisztában lehet a jugoszláv politika „különutasságával", de még annak tudatában is érdekes, hogy az hogyan befolyásolta az ottani, kétségtelenül kiváló, az ország futballját 1960-ban egy kontinensbajnoki második helyhez, 1954-ben és 1958-ban vb-negyeddöntőhöz, 1962-ben vb-elődöntőhöz, 1948 és 1960 között egy olimpiai aranyhoz és három ezüsthöz segítő legalább két generáció külföldre szerződési lehetőségeit. Ebben mérföldkőnek számított az 1965–1966-os idény. *Pierre Lanfranchi* és *Matthew Taylor* elsőrangú, a világfutball migrációjáról szóló *Moving with the Ball* című könyvének külön fejezete szól a „jugoszláv vándorokról". Ebben a szerzőpáros kitér arra, hogy „az 1965-ös év drámai változásokat hozott a jugoszláv gazdaságban és foglalkoztatáspolitikában, a liberalizálás felé tett újabb lépésként és egyben a kötelező teljes foglalkoztatottság eltörlésével immár a munkavállalóknak nemhogy engedélyezték a külföldi munkavállalást, de egyenesen bátorították őket arra, dolgozzanak kint, s küldjék haza a pénzt."

Hozzáteszik, hogy a lépés abban a tekintetben issikeresnek bizonyult, hogy a jugoszlávok életszínvonala – ennek is tulajdoníthatóan – aztán meghaladta a kelet-európai országok lakóiét. Ebből a folyamatból a futballt, illetve a futballistákat nyilván nem lehetett kizárni, annál is inkább, mert kereslet mutatkozott a jugoszláv játékosok iránt.

Természetesen nem ekkor szerződtek először külföldre „jugoszláv" futballisták. Néhányan már a két háború között is játszottak külföldön, elsősorban Franciaországban. 1926–1927-ben hárman Veljko Csulics, majd Dusan Petkovics és Branko Szekulics kerültek Montpellier-be, hivatalosan egyetemi hallgatónak. Franciaországban sem vezették még be akkor a profizmust. Jó játékuk a következő évben újabb játékos előtt nyitotta meg az utat, Sète-be szerződött a két világháború közötti korszak talán legjobb jugoszláv légiósa, Ivan Bek. *Lanfranchi* és *Taylor* megemlíti, hogy miután Olaszország 1942-ben elfoglalta Dalmáciát, két kiváló futballista, a boszniai születésű Petar Manola (nem horvát klubból, hanem a belgrádi BSZK-ból) a Lazióba, a spliti Frane Matošić pedig a Bolognába került. Utóbbi egyébként a háború vége után visszatért szülővárosába, a Hajduk játékosaként 1948-ban olimpiai ezüstérmet nyert a válogatottal.

Tito hatalomra jutása után egy ideig szó sem lehetett a futballisták Nyugatra szerződéséről, még azt követően sem, hogy az államfő-marsall szakított Sztálinnal. (A jugoszláv válogatott 1949 és 1957 között egyetlen „barátságos" mérkőzést sem játszott a többi európai szocialista ország valamelyikével.) Kevesek találtak kiskaput, mint Braniszlav Vukoszavljevics, a Crvena zvezda fiatal válogatott középcsatára, aki 1953-ban, miután úgy tűnt, térdsérülése visszavonulásra kényszeríti, kapcsolatai segítségével útlevelet kapott, s a zürichi egyetemre ment filozófiát hallgatni. Ott aztán újra futballozni kezdett, s 1956-ban már a Grasshoppers duplázó csapatának ászaként, az idény gólkirályaként ünnepelték. Néhány harmincon túli „öreg motoros" labdarúgóként is kapott engedélyt a külföldi szerződésre, így Zlatko Csajkovszki (az eredeti

horvát írásmód szerint Čajkovski), aki 1955-ben a Kölnhöz mehetett, vagy az öccse, Željko, aki egy évvel később Brémába került.

1945
1950

A jugoszláv politika új partnerei és barátai az ötvenes évek második felétől a „harmadikutas fejlődés", ha úgy tetszik, az el nem kötelezett országok vezéralakjai, az egyiptomi Gamal Abdel Nasszer és az indiai Dzsaváharlál Nehru voltak. A futball és a politika ismét kezet fogott: Tito Jugoszláviája számára az edzők és a labdarúgók jó alanyok lettek annak bizonyítására, hogy mennyire más az élet ott, mint a keleti blokkban. Ismét *Lanfranchi* és *Taylor* gondolatát visszük tovább, akik megemlítették, hogy a budapesti forradalom évében bevezették a félprofizmust Jugoszláviában, s ahogyan a tudósok és a művészek közül néhánynak, úgy egy-két futballistának is engedélyezték a külföldi munkavállalást. Bernard Vukas (horvátosan Vukaš), a Hajduk Split csapatkapitánya, aki két évvel korábban három gólt szerzett a britek ellen az Európa-válogatott tagjaként, a Bolognához igazolhatott. Szoros kivételként addig is kaptak már edzők engedélyt, Blagoje Marjanovics például 1956-ban a Torinóhoz szerződhetett. Ljubisa Brocsics már 1954-től külföldön tevékenykedett, előbb az egyiptomi válogatottat, majd az eindhoveni PSV-t dirigálta. Ő 1957-ben igazolt a Juventushoz. Kettejükhöz csatlakozott már az új korszakot jelzendő a dalmát Ljubomir Benčić, aki Vukas csapatához, a Bolognához, valamint a szerb Milovan Csirics, aki a Lazióhoz került. Utóbbi kettőt még ősszel hazaküldték, de ettől még tény: az 1957–1958-as Serie A-idény tizennyolc csapatából négy is „jugoszláv" edzővel kezdte a szezont. Vukason kívül a válogatott előző nagy generációjának újabb ászai is mehettek pénzt keresni, Ivica Horvat például az Eintracht Frankfurthoz írt alá.

1950
1960

1960-tól aztán újabb hullám indult Nyugatra, Milos Milutinovics a Bayern Münchenbe, Vladimir Beara, majd egy év múlva Branko Zebec az Alemannia Aachenbe, ugyancsak 1961-ben Todor Veszelinovics és Vujadin Boskov a Sampdoriába ment. Tomiszlav Crnkovics (horvátosan: Crnković) a Wiener SC-hez került. Az 1952-es olimpiai ezüstérmes és 1954-ben vb-negyeddöntős generáció minden, még aktív kulcsembere külföldre szerződött. Egy újabb adat a *Lanfranchi-Taylor* szerzőpárostól: „1965-ig körülbelül ötven jugoszláv profi játékos szerződött Nyugat-Európába, elsősorban Ausztriába, az NSZK-ba és Hollandiába". Ugyanakkor a válogatott szintűek közül elsősorban már a pályafutásuk vége felé járó, harminc körüli, vagy annál is idősebbek mentek, mehettek. Az 1962-es chilei világbajnokságon a nyugatnémetek legyőzésével az elődöntőbe jutó válogatottban csak otthon játszók kaptak helyet, ugyanakkor az átlagéletkor rendívül alacsony volt. Néhány idősebb peremember, mint a tartalékkapus Szrboljub Krivokucsa, a védő Szlavko Szvinjarevics és Vaszilije Szijakovics, a fedezet Zseljko Matus, valamint a két csatár, Muhamed Mujics és Alekszandar Ivos kivételével a többiek mind legfeljebb 25 évesek voltak. (A felsorolt idősebbek együtt és összesen csupán négy szereplést számláltak.)

1960
1961

1961
1962

1962
1963

1963
1964

1964
1965

1965
1966

A már fentebb említett 1965-ös politikai és gazdasági változások szerencsésen egybeestek a belgrádi Partizan hihetetlen BEK-menetelésével. A következő négy év alatt a döntőben szereplő tizenegy játékosból nyolc külföldi klubban folytatta, csak a középcsatár Musztafa Haszanagics, valamint Joszip Pirmajer és Radoszlav Becsejac maradt otthon. Becsejac 1967-ben Jugoszlávián belül váltott klubot, 65 millió dinárért vette meg a szlovén Olimpija Ljubljana. Az összeg léptékére jellemző: az átigazolás után a Jugoszláv Labdarúgó-szövetség, az FSZJ 12,5 millió dinárban állapította meg egy transzfer maximális összegét. A jobbfedezet aztán 1973-ban mégis külföldre szerződött, meg sem állt Kolumbiáig, ahol az Independiente Santa Fé tagja lett. Akkor már egy éve külföldön játszott Pirmajer is, aki 28 évesen igazolt a

francia Nîmes Olympique-hez. Visszatérve a többiekhez: 1966 nyarán, tehát közvetlenül a döntő után Milutin Soskics az 1. FC Kölnhöz, Fahrudin Juszufi az Eintracht Frankfurthoz, Velibor Vaszovics az Ajaxhoz, Milan Galics a Standard Liège-hez, Vladimir Kovacsevics a Nantes-hoz írt alá. (Kovacsevics a következő nyáron hazatért, s aztán 1970-ben ment újra külföldre, az Angers-hez.) Branko Rasovics 1969-ben vándorolt a Borussia Dortmundhoz, Mane Bajics 1970-ben a Lille-hez. Ugyanakkor továbbra is megmaradt egy fura – a skandináv országok gyakorlatához hasonlítható – kettősség: a külföldre szerződötteket sokáig nem hívták haza a válogatottba. Így történhetett meg, hogy az 1966 májusában elvileg Európa második legerősebb klubcsapataként ünnepelt Partizan „brüsszeli" tizenegyéből egyedül a balhátvéd, Ljubomir Mihajlovics szerepelt két évvel később, az Európa-bajnokság a jugoszlávok ezüstérmével zárt olaszországi négyes döntőjében. Aztán 1970-ben ő is az Olympique Lyonhoz távozott.

AZ ÉV CSAPATA

Yé-yé

A Real Madrid a hatvanas évek elején generációváltáson esett át. Az első öt BEK-sorozatot megnyerő gárda pillérei közül Paco Gento és Puskás Ferenc, valamint egy ideig még Alfredo Di Stéfano és José Emilio Santamaría őrizte a helyét, de aztán jöttek az újak. Egyre inkább Amancio Amaro, majd Ignácio Zoco, Pachín és Ramon Grosso vette át a vezérszerepet az örökifjú balszélső mellett. A **Miguel Muñoz** által irányított gárda uralta a hazai bajnokságot, sorozatban ötször győzött (1961, 1962, 1963, 1964, 1965), ugyanakkor a Bajnokcsapatok Európa-kupájában nem tudott újra nyerni. Igaz, még tartott az elképesztő széria: az első számú európai kupasorozat kiírása óta páros évben mindig a Real Madrid volt a döntő egyik résztvevője. Az állandóság mellett akadt fontos változás: egyre több spanyol játékos szerepelt a keretben. Részben kényszerűségből, hiszen – ahogyan egyébként Franciaországban is – az 1962-es világbajnokság után egy időre becsukták a kapukat a külföldi játékosok előtt. Kiskaput jelenthetett volna a honosítható spanyol származású dél-amerikai játékosok, az oriundók szerződtetése, de az ötvenes évek lehetőségei beszűkültek. Az új szabályok szerint csak olyan futballista volt „visszaspanyolosítható", aki addig nem szerepelt hazája válogatottjában. Ezt csak tetézte a FIFA döntése, amely 1964-től nem engedte meg a korábban már egy

Ál-Beatlesek Gento körül. Hátul, balról: Pirri, De Felipe, Betancort. Elöl: Sanchís, Velásquez

ország válogatottjában szerepelt játékosnak, hogy új állampolgárságot szerezve válogatottat is „váltson”. Ebben a helyzetben a Real Madrid minden korábbinál nagyobb figyelmet fordított a fiatal spanyol játékosok megszerzésére, sőt nevelésére. Az 1965–1966-ban a Bajnokcsapatok Európa-kupáját megnyert gárda erősségei közül Ramon Grosso, Fernando Serena, Manuel Sanchis és Manuel Velasquez saját nevelésű volt, Amancio Amaro 23, Ignácio Zoco 22, Pedro de Felipe 20, Pirri 19 évesen került a csapathoz. Az új generációt a spanyol futballban – utalva a beatzene új generációját jelentő Beatles akkori ikonikus slágerének, a She Loves You címűnek a refrénjére – yé-yé csapatnak becézték, miután a kulcsjátékosok az egyik madridi sportnapilap, a *Marca* kedvéért (majdnem) gombafrizurás parókában pózoltak.

Az alapcsapat

ANTONIO Rodrigo BETANCORT Barrera: 1937. március 13-án született Las Palmason, ugyanott hunyt el 2015. március 15-én. 1955-től a helyi csapatban védett az első osztályban, majd 1960–1961-ben a másodikban. 1962 nyarán a Real Madridhoz igazolt, az első idényben már 24 bajnokin szerepelt, de aztán egy szezont a Deportivóban töltött. 1963 és 1971 között ismét a „királyi klub” többnyire első számú kapusa volt, noha 1965–1966-ban a záró két BEK-meccsen Araquistáin védett. Utolsó három élvonalbeli idényében újra a Las Palmas tagja volt. Hatszoros bajnok, kétszeres kupagyőztes, egyszeres BEK-győztes volt. Kétszer nyerte meg a Zamora-díjat. Kétszer védett a spanyol válogatottban, kerettag volt az angliai világbajnokságon.

1950
1960

VICENTE MIERA Campos: 1940. május 10-én született Nueva Montañában. A helyi csapatban, majd a Racing Santanderben, a Cantabriában, majd újra a Racingban futballozott, két évet játszott már az első osztályban, mire a Real Madridhoz került. 1961 és 1969 között hét bajnoki címet, egy országos kupát és egy BEK-sorozatot nyert meg, noha csak három idényben vívott tizenötnél több bajnokit. 1969 és 1971 között a Sporting Gijónban fejezte be a pályafutását. A spanyol válogatottban (1961) egy mérkőzésen játszott.

PEDRO Eugénio DE FELIPE Cortes: Madridban született 1944. július 18-án, ugyanott halt meg 2016. április 12-én. A vágott szeme miatt „Kínainak” becézett, kőkemény védő a Rayo Vallecanóból került 1964-ben a királyi klubhoz. 1972-ig ötszörös bajnok, egyszeres kupagyőztes és BEK-győztes lett. Pályafutása utolsó szakaszát (1972–1978) az Españolban töltötte. Egyszer (1973) játszott a válogatottban.

1960
1961

IGNÁCIO ZOCO Esparza: 1939. július 31-én született Gardében, 2015. szeptember 28-án Madridban hunyt el. Az Oberena (1957–1959), az Osasuna (1959–1962), közben kölcsönben az Iruña (1959), majd a Real Madrid (1962–1974) játékosa volt. Hétszeres bajnok, kétszeres kupagyőztes, egyszeres BEK-győztes volt. A spanyol válogatottban (1961–1969) huszonötször játszott. Európa-bajnok, részt vett az 1966-os világbajnokságon is.

1961
1962

1962
1963

MANUEL SANCHÍS Martínez: 1938. március 26-án született Albericben, 2017. október 28-án hunyt el Madridban. Pályafutásának csapatai a Condal (1955–1961), a Valladolid (1961–1964), a Real Madrid (1964–1971), végül a Córdoba (1971–1972) voltak. A „királyi klubbal” négy bajnoki címet, egy országos kupát és egy BEK-et nyert. A spanyol válogatottban (1965–1967) 11 mérkőzésen 1 gólt szerzett. Fia, az ifjabb Manuel Sanchís is a klub kiváló játékosa volt, övék annak a mindössze három családnak az egyike, amelyben apa és fia is megnyerte a BEK-serleget.

1963
1964

1964
1965

1965
1966

PIRRI: José Martínez Sánchez 1945. március 11-én született Ceutában. Az Imperio Riffien, az Atlético Ceuta és a Granada egykori fedezete 1964-ben került a Real Madridba, amelyben aztán tizenhat élvonalbeli szezont töltött, miközben megszerezte orvosi diplomáját is. Tízszeres bajnok, négyszeres országos kupagyőztes, egyszeres BEK-győztes lett 1980-ig. Pályafutását a mexikói Pueblában zárta le (1980–1981). A spanyol válogatottban (1966–1978) 41 mérkőzésen 16 gólt szerzett, részt vett az 1966-os és az 1978-as világbajnokságon is.

MANUEL VELÁSQUEZ Villaverde: 1943. január 24-én Madridban született. A Real Madrid nevelése volt, három idényt (1962–1963, Rayo Vallecano, 1963–1965, Málaga) kölcsönben töltött. 1965-től tizenkét éven át szerepelt a „fehéreknél", hatszor nyert bajnoki címet, háromszor országos kupát, egyszer BEK-et. 1978-ban fél évet játszott még az NASL-ben, a Toronto Metros-Croatiában. A válogatottban (1967–1975) tíz mérkőzésen két gólt szerzett. Fuengirolában hunyt el 2016. január 15-én.

FERNANDO Rodríguez SERENA: 1941. január 28-án született Madridban. A „királyi klub" korosztályos csapatából a fiókcsapatba (Plus Ultra) került az 1960–1961-es idényre, majd az Osasuna játékosa volt (1961–1963). A Real Madriddal (1963–1968) négy bajnoki címet és egy BEK-et nyert. Anyaegyesületétől távozva az Elchében (1968–1970), majd az UE Sant Andreuban (1970–1976) futballozott. Egyszer (1963) játszott a spanyol válogatottban.

AMANCIO Amaro Varela: 1939. október 16-án született La Coruñában. A helyi Victoriában játszott (1954–1958), aztán a Deportivóban szerepelt. 1962-től 1976-ig futballozott a Real Madridban, kilenc bajnoki címet, három kupagyőzelmet szerzett, egyszeres BEK-győztes. 1969-ben és 1970-ben spanyol gólkirály lett. A spanyol válogatottban (1962–1974) 42 mérkőzésen 11 gólt ért el. 1964-ben Európa-bajnok lett, részt vett az 1962-es és az 1966-os világbajnokságon, de csak utóbbin lépett pályára.

RAMÓN Moreno GROSSO: 1943. december 8-án született Madridban, 2002. február 13-án, ugyancsak a spanyol fővárosban hunyt el. A Santo Domingo el Sabióból tizenhat évesen került a Real Madridba, az 1963–1964-es idényt a Plus Ultrában, 1964 néhány hónapját az Atlético Madridban töltötte, de ezeket leszámítva egészen 1976-ig szolgálta a „királyi klubot". Csatár létére rengeteg poszton megfordult, egy nyári kupamérkőzésen, Cádizban még védett is a Boca Juniors ellen. Hétszeres bajnok, háromszoros kupagyőztes, BEK-győztes volt. A spanyol válogatottban (1967–1970) tizennégy mérkőzésen egy gólt szerzett.

FRANCISCO GENTO López: 1933. október 21-én Guamizóban született. Pályafutása első szakaszát a Nueva Montaña, az Union Club Astillero és a Rayo Cantabria együttesében töltötte, 1952-től egy idényt a Racing Santanderben húzott le. 1953 és 1971 között a Real Madrid tagja volt, mindmáig a klubtörténet egyik legsikeresebb játékosa, hatszoros BEK-, kétszeres Latin Kupa-, egyszeres Világkupa-győztes. Spanyolországban tizenkétszeres bajnok, kétszeres kupagyőztes. A válogatottban (1955–1969) 43 mérkőzésen öt gólt szerzett, tagja volt az 1964-ben Európa-bajnok csapatnak, részt vett az 1962-es és az 1966-os világbajnokságon.

Az idény során játszott még a csapatban José Araquistáin, Félix Ruíz, José Emilio Santamaría, Puskás Ferenc, Pachín, Andrés Mendieta, José Luis Veloso, Antonio Calpe, Ramón Tejada, Juan Bautista Agüero és Manuel Bueno.

(Az edző, Miguel Múñoz pályafutását bemutattuk az 1959–1960-as idénynél.)

Csak öt percet rontott el a Partizan

A BEK 1965–1966-os kiírásában 58 mérkőzésen 224 gól esett, 3,86 volt a mérkőzésenkénti átlag, ami azt jelzi, még mindig nagyon jelentős erőkülönbségek voltak a selejtezőben a csapatok között. A magyar bajnok Ferencváros tizenhárom gólt szerzett izlandi riválisa ellen, a Guttmann Béla által dirigált Benfica 18:0-s összesítéssel verte ki luxemburgi ellenfelét. Alkalmasint a két párharcnak is nagy szerepe volt abban, hogy a sorozat gólkirályi címét (holtversenyben, hét találattal) Albert Flórián és Eusébio szerezte meg. A fokozódó indulatokat jelezte, hogy az akkori futballban szokatlanul sok, kilenc kiállítás történt a BEK-idényben. A Real Madrid, amelyben ősszel még Puskás Ferenc is játszott, sőt gólt szerzett, hatéves várakozás után nyerte meg hatodik serlegét, miután a brüsszeli döntőben hátrányból fordított a belgrádi katonacsapat ellen. A később az Ajaxszal aztán a trófeát megnyerő Velibor Vaszovics gólja után Amancio Amario és Francisco Serena a második félidő második felében öt perc alatt szerzett kettőt. A sorozat meglepetése a valóban nem szerb, hanem „jugoszláv" Partizan nagyszerű szereplése volt. A bosnyák Abdullah Gegics gárdája a francia, a nyugatnémet, a csehszlovák és az angol bajnok kiejtésével jutott el Brüsszelbe, 12:0-s hazai gólkülönbséggel.

Selejtező. IB Keflavík–Ferencváros 1:4, 1:9, Dinamo Bucureşti–BK 1909 Odense 4:0, 3:2, Ski og FK Lyn–Derry City 5:3, 1:5, Fenerbahçe–RSC Anderlecht 0:0, 1:5, Feijenoord–Real Madrid 2:1, 0:5, KS 17 Nëntori–Kilmarnock 0:0, 0:1, Djurgårdens IF–Levszki Szófia 2:1, 0:6, Linzer

Milutin Soskics, a Partizan, illetve Francisco Gento a Real Madrid kapitánya a német bírói hármassal

Milutin Soskics hárít a brüsszeli döntőben Ramon Grosso elől

ASK–Górnik Zabrze 1:3, 1:2, Drumcondra FC–Vorwärts Berlin 1:0, 0:3, Lausanne-Sport–Sparta Praha 0:0, 0:4, Helsingin JK–Manchester United 2:3, 0:6, FK Partizan–FC Nantes 2:0, 2:2, Panathinaikosz–Sliema Wanderers 4:1, 0:1, Stade Dudelange–SL Benfica 0:8, 0:10, APOEL–Werder Bremen 0:5, 0:5

Nyolcaddöntő: Ferencváros–Panathinaikosz 0:0, 3:1, FK Partizan–Werder Bremen 3:0, 0:1, Levszki Szófia–SL Benfica 2:2, 2:3, Kilmarnock–Real Madrid 2:2, 1:5, Vorwärts Berlin–Manchester United 0:2, 1:3, RSC Anderlecht–Derry City 9:0, 3:0 (m. n.), Sparta Praha–Górnik Zabrze 3:0, 2:1, Dinamo Bucureşti–Internazionale 2:1, 0:2

Negyeddöntő: Internazionale–Ferencváros 4:0, 1:1, Manchester United–SL Benfica 3:2, 5:1, RSC Anderlecht–Real Madrid 1:0, 2:4, Sparta Praha–FK Partizan 4:1, 0:5

Elődöntő: FK Partizan–Manchester United 2:0, 0:1, Real Madrid–Internazionale 1:0, 1:1

Döntő

Real Madrid–FK Partizan 2:1 (0:0)

1966. május 11., Brüsszel, Stade du Heysel, 46 745 néző. Jv.: Rudolf Kreitlein (német)

Real Madrid: Araquistáin – Pachín, De Felipe, Sanchis – Pirri, Zoco – Serena, Amancio, Grosso, Velásquez, Gento

FK Partizan: Soskics – Juszufi, Mihajlovics – Becsejac, Rasovics, Vaszovics – Bajics, Kovacsevics, Haszanagics, Galics, Pirmajer

Gólszerzők: Vaszovics (55.), Amancio (70.), Serena (75.)

Az első német győztes

A nemzetközi kupák történetének első német győztese a Borussia Dortmund lett, miután a glasgow-i döntőben, óriási csatában s némi szerencsével (egy öngóllal) legyőzte a Liverpoolt. Az előző idényhez hasonlóan ezúttal is egy nyugatnémet és egy angol csapat vívta a döntőt, ám ezúttal fordított „kimenetellel". A címvédő West Ham Unitedot is legyűrő sárga-feketék nemzetközi trófea megszerzésével zárták le történetük első aranyévtizedét, amelyben nyertek három bajnoki címet (1956, 1957, 1963) és egy német kupát (DFB Pokal, 1965). 1961-ben a nyugatnémet bajnoki döntőben, 1963-ban a DFB kupadöntőjében veszítettek. 1964-ben már nagyon közel álltak az európai kupadöntőbe jutáshoz, de akkor még kikaptak az Internazionalétól. 1966-ban már nyertek a KEK-sorozatban, a máltai Floriana után a bolgár CSZKA Szófiával, aztán az Atlético Madriddal és a West Ham Uniteddal is nagyot küzdve. A finálét a nemzetközi kupadöntők történetének egyik legkülönlegesebb gólja döntötte el. A 107. percben Siggi Held kapura tört, Tommy Lawrence kivetődött elé, kevéssel a tizenhatos vonala előtt elütötte a labdát, ami a jobbszélre, „Stan" Libuda elé került. A válogatott jobbszélső egyből kapura emelt, de kicsit tévesztett, a labdája a jobb kapufa és a léc találkozásáról kifelé pattant. Ám éppen a visszafutó Ron Yeats testére, majd onnan a hálóba. A sorozat futballtörténeti érdekessége a Dinamo Kijev indulása volt, az ukránok első szovjet csapatként kaptak engedélyt szövetségüktől az európai kupaindulásra. Éppen tíz évvel az első BEK és az első VVK kiírása után.

A Borussia Dortmund KEK-győztes alakulata. Állnak, balról: Multhaup edző, Schmidt, Assauer, Paul, Emmerich, Sturm, Held. Elöl: Libuda, Redder, Tilkowski, Cyliax, Kurrat

1. forduló: Lahden Reipas–Bp. Honvéd 2:10, 0:6, KR–Rosenborg BK 1:3, 1:3, Aarhus GF–Vitória Setúbal 2:1, 2:1, Wiener Neustädter SC–Ştiinţa Cluj 0:1, 0:2, Coleraine FC–Dinamo Kijev 1:6, 0:4, Cardiff City–Standard Liège 1:2, 0:1, Sion–Galatasaray 5:1, 1:2, Atlético Madrid–Dinamo Zagreb 4:0, 1:0, SC Magdeburg–Spora Luxembourg 1:0, 2:0, Dukla Praha–Stade Rennais 2:0, 0:0, Omonia–Olympiakosz Pireusz 0:1, 1:1, Juventus FC–Liverpool FC 1:0, 0:2, Go Ahead Eagles–Celtic FC 0:6, 0:1, Floriana–Borussia Dortmund 1:5, 0:8, Limerick FC–CSZKA Szófia 1:2, 0:2

2. forduló: Dukla Praha–Bp. Honvéd 2:3, 2:1, Rosenborg BK–Dinamo Kijev 1:4, 0:2, Aarhus GF–Celtic FC 0:1, 0:2, Borussia Dortmund–CSZKA Szófia 3:0, 2:4, SC Magdeburg–Sion 8:1, 2:2, Ştiinţa Cluj–Atlético Madrid 0:2, 0:4, West Ham United–Olympiakosz Pireusz 4:0, 2:2, Liverpool FC–Standard Liège 3:1, 2:1

Negyeddöntő: Bp. Honvéd–Liverpool FC 0:0, 0:2, Celtic FC–Dinamo Kijev 3:0, 1:1, Atlético Madrid–Borussia Dortmund 1:1, 0:1, West Ham United–1. FC Magdeburg 1:0, 1:1

Elődöntő: West Ham United–Borussia Dortmund 1:2, 1:3, Celtic FC–Liverpool FC 1:0, 0:2

Döntő

Borussia Dortmund–Liverpool FC 2:1 (0:0, 1:1,1:1)

1966. május 5., Glasgow, Hampden Park, 41 657 néző. Jv.: Pierre Schwinte (francia)

Borussia Dortmund: Tilkowski – Cyliax, Paul, Kurrat, Redder – Schmidt, Assauer – Libuda, Held, Sturm, Emmerich

Liverpool FC: Lawrence – Lawler, Milne, Yeats, Byrne – Stevenson, T. Smith – Callaghan, Hunt, St. John, Thompson

Gólszerzők: Held (61.), Hunt (68.), Yeats (öngól, 107.)

VÁSÁRVÁROSOK KUPÁJA

Barça-siker a spanyol házidöntőben

A spanyol és az angol klubok uralták a VVK 1965–1966-os, ami a döntőt illeti, 1966 szeptemberére áthúzódott sorozatát. Az elődöntőben elkerülték egymást az azonos országbeliek, érdekes, hogy mindkét párban harmadik meccsre volt szükség, a szerencse pedig a spanyoloknak kedvezett. Ők játszhattak otthon még egyszer – talán ezért is ők jutottak a döntőbe. A finálé első felvonásában a korábbi Barcelona-edző, Ferdinand Daučik által irányított Zaragoza meglepetésre nyerni tudott a Camp Nouban a Real Madridot is megjárt brazil, Canario góljával. Ám a visszavágón Roque Olsen Barcelonája fordítani tudott, 4:2-re nyert. A döntő hőse az első találkozóról hiányzó, a La Romaredában három gólt is szerző, még csak 19 éves **Lluís Pujol volt**, aki ennek ellenére sem tudta aztán megvetni a lábát a Barçában.

1. forduló: Stade Français–FC Porto 0:0, 0:1, Antwerp FC–Glentoran 1:0, 3:3, DOS Utrecht–CF Barcelona 0:0, 1:7, Girondins Bordeaux–Sporting CP 0:4, 1:6, RFC Liège–NK Zagreb 1:0,

0:2, Daring Club–AIK 1:3, 0:0, Malmö FF–1860 München 0:3, 0:4, PAOK–Wiener Sportclub 2:1, 0:6, Chelsea FC–AS Roma 4:1, 0:0, AC Milan–RC Strasbourg 1:0, 1:2, 1:1 (sorsolással), Crvena zvezda–Fiorentina 0:4, 1:3, Spartak Brno–Lokomotiv Plovdiv 2:0, 0:1, Leeds United–Torino 2:1, 0:0, Hibernian–Valencia 2:0, 0:2, 0:3, US Luxembourg–1. FC Köln 0:4, 0:13, 1. FC Nürnberg–Everton FC 1:1, 0:1

2. forduló: Újpesti Dózsa–Everton FC 3:0, 1:2, Hannover–FC Porto 5:0, 1:2, Antwerp FC–CF Barcelona 2:1, 0:2, Sporting CP–RCD Español 2:1, 3:4, 1:2, NK Zagreb–Steagul Roşu 2:2, 0:1, AIK–Servette 2:1, 1:4, Göztepe AŞ–1860 München 2:1, 1:9, Wiener Sportclub–Chelsea FC 1:0, 0:2, GD CUF–AC Milan 2:0, 0:2, 0:1, Dunfermline AFC–B1903 5:0, 4:2, Fiorentina–Spartak Brno 2:0, 0:4, Hearts–Vålerenga Fotboll 1:0, 3:1, Shamrock Rovers–Real Zaragoza 1:1, 1:2, SC Leipzig–Leeds United 1:2, 0:0, FC Basel–Valencia CF 1:3, 1:5, Arisz Szaloniki–1. FC Köln 2:1, 0:2

3. forduló: 1. FC Köln–Újpesti Dózsa 3:2, 0:4, Hannover–CF Barcelona 2:1, 0:1, 1:1 (sorsolással), RCD Español– Steagul Roşu 3:1, 2:4, 1:0, Servette–1860 München 1:1, 1:4, Chelsea FC–AC Milan 2:1, 1:2, 1:1 (sorsolással), Dunfermline AFC–Spartak Brno 2:0, 0:0, Hearts–Real Zaragoza 3:3, 2:2, 0:1, Leeds United–Valencia CF 1:1, 1:0

Negyeddöntő: Leeds United–Újpesti Dózsa 4:1, 1:1, CF Barcelona–RCD Español 1:0, 1:0, 1860 München–Chelsea FC 2:2, 0:1, Dunfermline AFC–Real Zaragoza 1:0, 2:4

Elődöntő: CF Barcelona–Chelsea FC 2:0, 0:2, 5:0, Real Zaragoza–Leeds United 1:0, 1:2, 3:1

Döntő:

CF Barcelona–Real Zaragoza 0:1 (0:1)

1. mérkőzés, 1966. szeptember 14., Barcelona, Camp Nou, 70 000 néző. Jv.: Zsolt István (magyar)

CF Barcelona: Sadurni – Benitez, Eladio, Montesinos – Gallego, Torres – Zaballa, Muller, Zaldúa, Fuste, Vidal

Real Zaragoza: Yarza – Irusquieta, Reuija, Pais – Santamaría, Violeta – Canario, Santos, Marcelino, Villa, Laperta

Gólszerző: Canario (40.)

Real Zaragoza–CF Barcelona 2:4 (1:1, 2:3, 2:3)

2. mérkőzés, 1966. szeptember 21., Zaragoza, La Romareda, 70 000 néző. Jv.: Concetto Lo Bello (olasz)

Real Zaragoza: Yarza – Irusquieta, Reuija, Pais – Santamaría, Violeta – Canario, Santos, Marcelino, Villa, Laperta

CF Barcelona: Sadurni – Foncho, Eladio, Montesinos – Gallego, Torres – Zaballa, Mas, Zaldúa, Fuste, Pujol

Gólszerzők: Pujol (3., 86., 120.), Villa (20.), Marcelino (50.), Zaballa (79.)

Kiállítva: Canario és Torres (88.)

Peñarol: hét, öt, három

Az 1966-os idény előtt megváltozott a dél-amerikai kupasorozat kiírása: a Conmebol, a szubkontinens szövetsége országonként két csapatot hívott meg a tornára. A brazilok ezzel nem értettek egyet, s tiltakozásul még a bajnok Santost sem nevezték be 1966-ban. Úgy gondolták, a Libertadores Kupa időt és lehetőséget vesz el legjobb csapataiktól, akik szívesebben túráznak szerte a nagyvilágban, elsősorban Európában és az Egyesült Államokban. Távol maradtak a kolumbiaiak is, akik akkor (is) vitában álltak a Conmebollal. Az új kiírásból következően minden korábbinál több mérkőzésből állt a torna, 95 találkozót rendeztek, ezeken összesen 283 gól esett. Az indulók névsora alapján várható volt, hogy a címvédő Independientével együtt három argentin és a két uruguayi gárda közül kerül majd ki a két döntős. A fura lebonyolítási rendben hét csapat került az elődöntőt jelentő két csoportba, az egyikben szerepelt az Independiente, a River Plate és a Boca Juniors mellett a paraguayi Guaraní. Miután az első kettő azonos pontszámmal végzett, csoportdöntőt játszottak, ezen a River 2:1-re megverte az Independientét. A másikban a Peñarol és a Nacional mellett a santiagói Universidad Católica szerepelt. A chileiek az első két meccsüket megnyerték, de végül lemaradtak a Peñarol mögött. A végjátékokban mindkét csapat megnyerte a hazai mérkőzését, majd a santiagói „finalissimában" a River Plate 45 perc után már 2:0-ra vezetett. Az aranysárga-feketék ellenben feltámadtak, előbb kiegyenlítettek, majd a hosszabbításban megszerezték a serleget. Újra. A Peñarol a hetedik kiírásban, az ötödik döntőjében a harmadik elsőségét szerezte.

A Peñarol csapata. Mazurkiewicz, González, Gonçálvez, Varela, Lezcano, Forlán, Máspoli edző. Elöl: Abbadie, Rocha, Spencer, Cortés, Joya

Peñarol–River Plate 2:0 (0:0)

Döntő, 1. mérkőzés, 1966. május 12., Montevideo, Estadio Centenario, 46 041 néző. Jv.: Roberto Goicoechea (argentin)

Peñarol: Mazurkiewicz – Lezcano, Díaz, Forlán – Gonçálvez, Caetano – Abbadie, Rocha, Silva, Cortés, Joya

River Plate: Carrizo – Guzmán, Vieytes, Sainz – Matosas, Bayo – Cubilla, Loayza (E. Onega), D. Onega, Sarnari, Solari

Gólszerzők: Abbadie (75.), Joya (85.)

River Plate–Peñarol 3:2

Döntő, 2. mérkőzés, 1966. május 18., Buenos Aires, Monumental, 60 000 néző. Jv.: José María Codesal (uruguayi)

River Plate: Carrizo – Guzmán, Vieytes, Sainz – Sarnari, Matosas – Cubilla, Solari, D. Onega (Lallana), E. Onega, Mas

Peñarol: Mazurkiewicz – Lezcano, Díaz, Forlán – Gonçálvez, Caetano – Abbadie, Rocha, Spencer, Cortés, Joya

Gólszerzők: Rocha (32.), D. Onega (38.), Spencer (50.), Sarnari (52.), E. Onega (73.)

Peñarol–River Plate 4:2 (0:2, 2:2, 3:2)

Döntő, 3. mérkőzés, 1966. május 20., Santiago de Chile, Estadio Nacional, 40 240 néző. Jv.: Claudio Vicuña (chilei)

Peñarol: Mazurkiewicz – Lezcano, Díaz (T. González), Forlán – Gonçálvez, Caetano – Abbadie, Cortés, Spencer, Rocha, Joya

River Plate: Carrizo – Grispo, Vieytes, Sainz (Solari) – Matosas, Sarnari – Cubilla, E. Onega, Lallana, D. Onega, Mas

Gólszerzők: D. Onega (27.), Solari (42.), Spencer (65., 102.), Abbadie (71.), Rocha (109.)

VILÁGKUPA

Megvédte elsőségét az Inter

Lényegesen simábban alakult a BEK- és a Libertadores Kupa-győztes, azaz a milánói Inter és az Independiente 1965-ös párosmérkőzése, mint az egy évvel korábbi. Akkor harmadik meccs döntött a trófea sorsáról, ezúttal Helenio Herrera fekete-kékjei szinte egy fél félidő alatt megnyerték a milánói mérkőzést, majd kivédekezték a második kilencven percet. A Mágus ugyanazt a tizenegyet játszatta mindkét mérkőzésen, kollégája, Manuel Giúdice három helyen is megváltoztatta a csapatát, de ez sem segített. Különben a második találkozó, s különösen annak első félideje minden volt, csak futballmeccs nem. Az argentinok igyekeztek megfé-

Raúl Navarro és Armando Picchi „kézfogója”

lemlíteni az olaszokat, akik azonban a védekezés magasiskoláját bemutatva kerülgették a lábakat, s óvták meg kapujukat a góltól.

Joaquín Peiró gólja

Internazionale–Independiente 3:0 (2:0)

1. mérkőzés. 1965. szeptember 8., Milánó, San Siro, 75 000 néző. Jv.: Rudolf Kreitlein (német)

Internazionale: Sarti – Picchi – Burgnich, Guarneri, Bedin, Facchetti – Mazzola, Suárez – Jair, Peiró, Corso

Independiente: Santoro – Navarro, Pavoni, Ferreiro, Acevedo – Guzmán, Bernao, De la Mata – Rolan, Rodríguez, Savoy

Gólszerzők: Peiró (3.), Mazzola (22., 59.)

Independiente–Internazionale 0:0

2. mérkőzés. 1965. szeptember 15., Avellaneda, La Doble Visera, 80 000. Jv.: Arturo Yamasaki (perui)

Independiente: Santoro – Navarro, Pavoni, Ferreiro, Barrios – Guzmán, Bernao, Mura – Avallay, Mori, Savoy

Internazionale: Sarti – Picchi – Burgnich, Guarneri, Bedin, Facchetti – Mazzola, Suárez – Jair, Peiró, Corso

ARANYLABDA, 1965

Eusébio megelőzte az intereseket

Mindössze nyolc ponttal előzte meg az év legjobbjának választott Eusébio a BEK- és Világkupa-győztes Inter játékának egyik legfontosabb pillérét, Giacinto Facchettit. A harmadik helyen a már negyedszer „dobogós" Luis Suárez végzett. Az első tíz közé még egy interes fért be: Sandro Mazzola. Kiemelendő az is, hogy a kor legjobb belga játékosa, Paul Van Himst az előző évi ötödik helye után még egyet előre lépve tartotta meg a helyét Európa legjobb játékosai között. A magyarok közül Albert Flórián hatodik, a 39. évében járó Puskás Ferenc tizenharmadik, Bene Ferenc holtversenyben – például Franz Beckenbauerrel együtt – huszonegyedik lett.

Aranylabda, 1965

1. Eusébio Ferreira (portugál, SL Benfica) 67 pont, 2. Giacinto Facchetti (olasz, Internazionale) 59, 3. Luis Suárez (spanyol, Internazionale) 45, 4. Paul Van Himst (belga, RSC Anderlecht) 25, 5. Bobby Charlton (angol, Manchester United) 19, 6. Albert Flórián (magyar, Ferencváros) 14, 7. Gianni Rivera (olasz, AC Milan) 10, 8. Georgi Aszparuhov (bolgár, Levszki Szófia), Alessandro Mazzola (olasz, Internazionale), Valerij Voronyin (szovjet, Torpedo Moszkva) (Az első tíz helyezett.)

Fekete csillagok

Tunéziában rendezték 1965. november 12. és 21. között az afrikai kontinens válogatottjainak ötödik tornáját. Hat csapat jutott döntőbe, Tunézia, Ghána, Szenegál, Elefántcsontpart, Etiópia és a selejtezőkön elvérzett, de Egyiptom – politikai okok miatti – visszalépése után mégis meghívott Kongó-Leopoldville, a későbbi Zaire, a mai Kongói DK gárdája. Az egyik hármas csoportból a rendező, a másikból a címvédő jutott a fináléba.

Osei Kofi, aki a pályafutása vége után a papi hivatást választotta

A közvetlenül az Elefántcsontpart–Szenegál (1:0) bronzmérkőzés után rendezett aranycsatában Frank Odoi a címvédő ghánaiaknak szerzett vezetést, majd a tunéziaiak Setali (Chetali) és Saibi (Chaïbi) révén fordítottak. Ám nyerni nem tudtak, a torna legjobb játékosának választott Osei Kofi kiegyenlített a 79. percben, majd az első gólt is szerző Odoi a 106. percben eldöntötte a meccset. Ghána története során másodszor is Afrika bajnoka lett. Charles Gyamfi másodszor is győzelemre vezette a „Fekete csillagokat”.

A ghánai válogatott, amely Tunéziában megvédte kontinensbajnoki címét

A vb-történelem legvitatottabb gólja döntött

Harminckét év után nyerte meg a világbajnoki címet a rendező ország válogatottja – s hogy ez így lesz 1966-ban, arra, megengedjük, az angolokon kívül nagyon kevesen fogadtak volna. A FIFA 1960. augusztus 22-én, a római kongresszusán ítélte Angliának a rendezés jogát. Három ország (Anglia, az NSZK és Spanyolország) kandidált, ám a dél-európaiak a szavazás előtt visszaléptek s közölték, az angolok rendezését támogatják. Ehhez képest meglehetősen szoros szavazati aránnyal (34:27) született döntés.

A nyolcadik világbajnokságon való részvételre minden korábbinál több, hetven ország jelentkezett. Annak ellenére is, hogy 15 afrikai ország és a velük egyetértő Szíria bojkottálta az indulást, tiltakozásul a zónák lebonyolítási rendje és az apartheidpolitikát folytató Dél-Afrika FIFA-tagsága ellen. A világszervezet a tizenhat döntős hely elosztásánál még kevéssé a földrajzi szempontokat, sokkal inkább az erőviszonyokat érvényesítette, tíz európai, négy dél-amerikai, egy-egy ázsiai, valamint egy észak- és közép-amerikai helyet jelölt ki. A rendező Angliának és a címvédő Brazíliának nem kellett selejtezőt játszania.

A SZÖVETSÉGI KAPITÁNY

145 mérkőzés a „háromoroszlánosokkal”

Sir Alfred Ernest Ramsey 1920. január 22-én született Dagenhamben, 1999. április 28-án hunyt el Ipswichben. A Five Elms, majd a háború alatt és után (1943–1949) a Southampton jobbhátvédje volt. 1949-ben került a Tottenhamhez, ahol 1955-ig játszott. 1951-ben bajnoki címet nyert. 1948 és 1953 között 32 meccsen három gólt rúgott az angol válogatottban, mindegyiket tizenegyesből. Játszott, sőt gólt lőtt 1963. november 25-én, az Évszázad mérkőzésén a magyarok ellen. Visszavonulása után 1955 és 1963 között az Ipswich Townt irányította, bajnok lett a kék-fehérekkel a harmadik vonal déli csoportjában (1957), a második osztályban (1961) és az élvonalban (1962) is. Néhány héttel később szövetségi kapitányi kinevezést kapott. Az angol válogatottat 1974-ig 113 mérkőzésen vezette (69 győzelem, 27 döntetlen, 17 vereség), 1966-ban világbajnok lett, 1970-ben a negyeddöntőben búcsúzott csapatával. Az 1974-es tornára nem jutott ki, elbukott a lengyelekkel szemben. Az 1968-as Eb-n harmadik lett, az 1964-es kontiensbajnokságról – Ramsey első kapitányi mérkőzésén – kiesett az angol válogatott. 1972-ben a nyugatnémetek elleni negyeddöntő jelentette a végállomást. Klubedzőként az 1977–1978-as idényben 28 mérkőzésen dirigálta a Birmingham Cityt, majd 1979–1980-ban Görögországban a Panathinaikosz technikai igazgatójaként dolgozott.

Ladislao Mazurkiewicz, az uruguayiak kapusa hárít a nyugatnémetek elleni negyeddöntőben

Az európai selejtezőkben két meglepetés született. Újoncként egyedül Portugália jutott ki – a 4. selejtezőcsoportban a chilei Mundial ezüstérmesét, a csehszlovákokat megelőzve. A harmadikban a franciák és jobb gólarányukkal a norvégok is lekörözték a jugoszláv válogatottat, így az előző tornának a helyezések alapján legjobb két európai gárdája lemaradt az angliai World Cupról. A kontinensbajnoki címet védő spanyol legénység is résztvevő lett, de csak harmadik mérkőzésen, Párizsban 1:0-ra nyerve a masszív írek ellen. Dél-Amerikábóanaz uruguayi és az argentin tizenegy könnyedén nyerte meg a csoportját, ám a chileiek (az előző torna bronzérmesei!) ugyancsak harmadik összecsapásra kényszerültek az ecuadoriak ellen, s azt Limában gond nélkül megnyerték 2:1-re. Ázsiában és Óceániában összesen két induló maradt, a Koreai NDK és Ausztrália. A két csapat három nap alatt kétszer mérkőzött egymással a kambodzsai Phnom Penhben. Noha a nagyvilág előzetesen az ausztrálokat tartotta esélyesebbnek, a fizikailag remekül felkészített észak-koreai legénység 9:2-es összesítéssel (előbb 6:1, majd 3:1) harcolta ki története első világbajnoki szereplésének jogát.

A két gólt is szerző argentin Luis Artíme a spanyol védők gyűrűjében

Az angolok 1966 tavaszán elveszítették a serleget, még azelőtt, hogy

Rudolf Kreitlein, a nyugatnémet játékvezető kivezeti az argentin és az angol csapatot

megszerezték volna. A FIFA a szokásoknak megfelelően 1966 januárjában átadta a Rimet-kupát az angol szövetségnek, amely többnyire a székházában tartotta, de néhány kivételes felkérésre igent mondva hozzájárult esetenkénti bemutatásához. A Niké istennőt ábrázoló arany trófeát 1966. március 20-án ellopták a Westminster City Hallból. A rendőrség kitartó és alapos nyomozásba kezdett – de nem találta. Nem úgy, mint Pickles, bizonyos David Corbett kutyája, aki március 27-én gazdája házánál kikaparta a régi újságpapírba bugyolált, amúgy körülbelül 3000 font értékű, de harmincezerre biztosított serleget. A három év körüli, fekete-fehér border collie médiasztár, igazi híresség lett Angliában. 1967-ben azonban egy balesetben elpusztult, miközben egy macskát kergetett.

A torna nyitómérkőzését (Zsolt István játékvezetése mellett) az angol és az uruguayi csapat játszotta. A gól nélküli döntetlent hozó kilencven perc nem erősítette az angolok önbizalmát és reményeit. Ramsey tulajdonképpen már 1963-ban megkezdte a felkészülést a világbajnokságra, miután első kapitányi mérkőzésén kiesett a csapata az aktuális kontinensbajnokság selejtezőjében a franciák ellen. Kétszer is dél-amerikai túrára vitte a válogatottat, hogy ismerkedjen elsősorban a brazilok játékával. Folyamatosan választotta ki a kulcsembereit, akik közül csak Bobby Charlton, Bobby Moore, Jimmy Greaves és Ray Wilson játszott a chilei Mundialon. De még ebből a kvartettből is konfliktusa támadt a Rio de Janeiróban súlyos függelemsértést elkövetett Moore-ral és a zseniális képességei ellenére (vagy éppen amiatt) túlságosan öntörvényű Jimmy Greavesszel. Tégláról téglára építkezett, játékosról játékosra rakta össze a csapatát. Gordon Banksben találta meg a kapusát (*Brian Glanville* írta vb-történeti könyvében: Banks volt a legjobb angol kapus Bert Williams, sőt Frank Swift óta), Ray Wilson mellé George Cohent választotta. Nobby Stilesra bízta a „büntetőember" szerepkörét, s ebben megerősítést nyert a játékosaitól is, akik „belülről" úgy vélték, a kis Stilesra óriási szüksége van a csapatnak. Középhátvédbe Bobby Charlton bátyját, Jackie-t választotta, aki a Don Revie keze alatt egyre jobb

Leeds Unitedban kiváló védővé érett. Az öccsével, Bobbyval kevéssé hasonlítottak egymásra külsőleg, s még kevésbé a játékukban. Jack erős volt, kemény és könyörtelen, a bányászcsaládban felnőtt futballisták szívósságával felvértezve. Bobby Moore volt a csapatkapitány, dacára annak, hogy a döntőben látott tizenegyből heten is idősebbek voltak nála – Ray Wilson hat és fél, Jackie Charlton hat évvel. Ám Moore tűnt a legalkalmasabbnak a vezér szerepére. Mindazonáltal Ramsey annyira megsértődött rá brazíliai kimaradása miatt, hogy eleinte csak a kapitányságtól akarta megfosztani, majd fontolgatta, hogy lecseréli a sokkal keményebb, de kevésbé intelligensen játszó Norman Hunterre. Az angolok szerencséjére: nem tette.

A csatársorban Ramsey-nek valójában egy vagy „másfél" biztos embere volt: a liverpooli Roger Hunt és Jimmy Greaves, akivel szinte folyamatosan hadban állt. Alternatívaként a kapitány rendelkezésére állt a liverpooli Ian Callaghan és Geoff Hurst a West Ham Unitedből, aki maximálisan élvezte Bobby Moore támogatását. Nem csupán a klubjukban voltak társak, de már gyerekként együtt kriketteztek Essex ifjúsági csapatában. A jobbszélre Ramsey a mindössze huszonegy esztendős Alan Ballt állította, akiben megtalálta azt, akit keresett, egy óriási szívvel küzdő, szélsőt és fedezetet egyaránt játszani képes tűzgolyót. Az uruguayiak ellen kilencen játszottak a később a döntőben pályára küldött gárdából, valamint Greaves és Callaghan jutott szóhoz Hurst és Peters helyén. A finálé négy gólját szerző két West Ham United-játékos nem volt a csapatban. A következő, a mexikóiak elleni mérkőzés előtt Ramsey a csatársorban akart változtatni, elégedetlen volt az uruguayiak ellen látottakkal. Greaves maradt, de Ball, Hunt és Callaghan helyére Paine, Hurst és Peters került. Bobby Charlton lőtte az első, Hurst a második gólt. Közben az uruguayiak megverték a mexikóiak ellen győzelemmel kezdő franciákat, így a záró csoportmérkőzésen a „háromoroszlánosoknak" elég lett volna egy döntetlen is. Ám az ellenfél a francia csapat volt, amelyik egy tornáról már elbúcsúztatta Ramsey válogatottját. A kapitány megint váltott a csatársorban (a két liverpooli visszakerült, Paine és Hurst kimaradt), s megint jól döntött. Mindkét gólt Roger Hunt lőtte. A rendező ország legénysége így csoportgyőztesként jutott tovább, az uruguayiak előtt. Az angolok később azt mondták, hogy a franciák, akik egyébként Robert Herbin sérülése miatt hosszú időn át szinte tíz emberrel játszottak, folyamatosan köpködték őket. Ellenben Nobby Stiles akkorát rúgott Jacky Simonba, hogy több angol lap, sőt szövetségi vezető is azt indítványozta, Ramsey saját hatáskörében tiltsa el a játékost. A kapitány erre úgy felelt: „Ha Nobby Stiles nem lehet ott a negyeddöntőben, én sem leszek."

José Augusto az észak-koreaiak ellen

A 2. csoportban a nyugatnémetek kiütötték a svájciakat (5:0), majd döntetlent játszottak az argentinokkal (0:0), végül Uwe Seeler 89. percben szerzett góljával legyűrték a spanyolokat (2:1). Ha nincs Seeler gólja, a dél-amerikaiak végeznek a csoport élén, s már a negyeddöntőben találkozik az angol és a nyugatnémet legénység. A 3. csoportban szerepelt a magyar, a portugál,

A szovjet válogatott kerete. Állnak, balról: Bannyikov, Sesztyernyov, Getmanov, Danyilov, Voronyin, Jasin, Kopajev, Uszatorre, Zolotov edző, Morozov edző. Elöl: Afonyin, Banyisevszkij, Malofejev, Kavazasvili, Szerebrannyikov, Metreveli, Ponomarjov

a bolgár és az előző két világbajnokságot megnyerő brazil válogatott. Az arany-zöld mezesek , Pelé és Garrincha egy-egy góljával megnyerték az első meccsüket a bolgárok ellen, de elveszítették a „futballkirályt", akit a chilei tornához hasonlóan itt is lerúgtak védői. A portugálok, elsősorban kapushibák miatt, 3:1-re legyőzték Baróti Lajos válogatottját, amelynek így aztán „élethalál" kérdés lett a dél-amerikai csillagok elleni, liverpooli kilencven perc. A mérkőzés és a 3:1-es magyar győzelem a futball-legendáriumunk egyik legszebb része lett. Mint ahogyan talán a Benfica csatársorára épített portugál tizenegy brazilok elleni 3:1-e is az övékének. Brazília, óriási meglepetésre, nem jutott tovább a csoportjából. Az utolsó kvartettben a szovjetek sima győzelemmel kezdtek, fizikailag felőrölték az észak-koreaiakat. Egy nappal később az olaszok 2:0-ra megverték a chileieket, visszavágva a vb-történelem egyik legdurvább mérkőzéseként elhíresült, négy évvel azelőtti, santiagói csatában elszenvedett vereségért. Mondhatni, minden a papírforma szerint alakult. Talán még akkor is, amikor a két Európán kívüli csapat 1:1-re végzett, a szovjetek pedig 1:0-ra megverték a csupán három Inter-játékossal (Burgnich, Facchetti, Mazzola) felálló Squadra

Uwe Seeler és Bobby Moore a döntő előtt

Martin Peters látványos fejese a világbajnoki döntőben

Azzurrát. A záró fordulóban robbant a bomba: az észak-koreaiak Pak Du Ik 41. percben lőtt góljával hazaküldték az olaszokat, akiket aztán otthon, noha igyekeztek eltitkolni, mikor és hol száll le a repülőgépük, tojásból és rohadt paradicsomból álló záporral fogadtak feldühödött szurkolóik. A szovjetek már csoportelsőként álltak ki a chileiek ellen, s nyertek 2:1-re.

A négy negyeddöntőt azonos napon, július 23-án játszották. Az angolok 1:0-ra megverték az argentinokat, miután a nyugatnémet bíró, Rudolf Kreitlein a 36. percben leküldte a pályáról Rattínt, a dél-amerikaiak kapitányát. Ő volt a második argentin, akit kiállítottak a tornán, a nyugatnémetek ellen Albrecht mehetett már az 58. percben zuhanyozni. Óriási botrány lett a meccsből. Az argentinok szerint az angolok és a FIFA konspirációjának áldozatai lettek, a játékvezetőtől nyelvi nehézségei ellenére békésen érdeklődő Rattín súlyos megbüntetése példátlan igazságtalanság volt. A Boca Juniors bálványát pályafutása során soha máskor nem állították ki. Argentína tíz emberrel is tartotta magát, azonban az utolsó negyedóra kezdetén Geoff Hurst a hálóba bólintotta a labdát. A mérkőzés lefújása után Alf Ramsey megtiltotta, hogy a játékosai mezt cseréljenek az argentinokkal, George Cohenhez rohant, aki már békésen indult volna az egyik argentin felé. Később diplomáciai botrány kerekedett abból, hogy Ramsey „állatoknak" nevezte az argentinokat.

Nem volt sokkal simább a nyugatnémetek és az uruguayiak mérkőzése sem – az eredményt leszámítva. Helmut Schön csapata 4:0-ra nyert, de Helmut Haller góljával csak 1:0-ra vezetett a 49. percben, amikor az angol Jim Finney bíró kiállította Horacio Trochét, majd az 55.-ben Héctor Silvát is. Csupán utána szerzett gólt Franz Beckenbauer, Uwe Seeler s újra Haller.

A magyarok kikaptak a mumusnak számító szovjetektől, majd a portugálok teljessé tették a „tisztán európai" elődöntőt. Pedig sokáig nem úgy festett, hogy továbbjutnak. Az észak-koreaiak fantasztikusan futballoztak, a 24. percben már 3:0-ra vezettek. Eusébio a szünetig szerzett két gólt, s ettől teljesen megzavarodtak az ázsiai játékosok. A torna gólkirálya a következő bő tíz percben is lőtt két gólt, s bár a végén José Augusto állította be a végeredményt, minden túlzás nélkül állítható: a Grosics Gyulához hasonlóan Fekete Párducnak becézett Eusébio egymaga verte meg az észak-koreaiakat.

Az elődöntőben az angolok – elsősorban Bobby Charlton remek játékával – megállították a portugálokat. A másik párban a Haller, Beckenbauer, Overath középpályás hármasra építő nyugatnémetek ugyancsak 2:1-re verték a szovjeteket. Igaz, utóbbiban közrejátszott, hogy Lev Jasin nagyon elnézte Beckenbauer lövését.

A döntőben Alf Ramsey már sorozatban harmadszor küldte pályára ugyanazt a tizenegyet, a nyugatnémeteknél Friedel Lutz helyére visszatért az „eredeti" jobbhátvéd, Horst-Dieter Höttges. Helmut Schön csapata Haller góljával vezetést szerzett, Hurst ezt hat perc alatt kiegyenlítette. Sokáig álltak 1:1-re, majd Martin Peters első vb-gólja után nagyon úgy festett, nyernek a „háromoroszlánosok". Ám a 90. percben az előrehúzódott Wolfgang Weber kiegyenlített. A mérkőzés kulcspillanata a 101. percben jött el, amikor Geoff Hurst lövése után a labda a lécről a gólvonalra vagy a gólvonalon túlra pattant. Soha nem derül már ki, valójában hova. Gottfried Dienst, a svájci játékvezető kiment partjelzőjéhez, a szovjet-azeri Tofiq Bahramovhoz, aki gólt jelzett. Dienst hitt neki, s középre mutatott. Az angolok ünnepeltek, a németek még ma sem hiszik, hogy a labda teljes terjedelmével túljutott a gólvonalon. A visszaemlékezések-elemzések fele szerint igen, a másik fele szerint nem. A németek szeretik emlegetni, hogy állítólag II. Erzsébet angol királynő később kitüntette Bahramovot, aki, megint csak állítólag, arra a kérdésre, hogy miért jelzett gólt, azt felelte: „Sztálingrádért". A lefújás előtt Hurst újból bevette Tilkowski kapuját (4:2).

VIII. világbajnokság (Anglia, 1966. július 11.–július 30.)

Mérkőzések száma: 32. Gólok száma: 89 (2,78-as átlag)
Összneźőszám: 1 563 135 (48 848-as átlag)

1. csoport: Anglia–Uruguay 0:0, Franciaország–Mexikó 1:0, Uruguay–Franciaország 2:1, Anglia–Mexikó 2:0, Mexikó–Uruguay 0:0, Anglia–Franciaország 2:0. A csoport végeredménye: 1. Anglia 5, 2. Uruguay 4, 3. Mexikó 2, 4. Franciaország 1

2. csoport: NSZK–Svájc 5:0, Argentína–Spanyolország 2:1, Spanyolország–Svájc 2:1, NSZK–Argentína 0:0, Argentína–Svájc 2:0, NSZK–Spanyolország 2:1. A csoport végeredménye: 1. NSZK 5, 2. Argentína 5, 3. Spanyolország 2, 4. Svájc 0

3. csoport: Brazília–Bulgária 2:0, Portugália–Magyarország 3:1, Magyarország–Brazília 3:1, Portugália–Bulgária 3:0, Portugália–Brazília 3:1, Magyarország–Bulgária 3:1. A csoport végeredménye: 1. Portugália 6 pont, 2. Magyarország 4, 3. Brazília 2, 4. Bulgária 0

4. csoport: Szovjetunió–Koreai NDK 3:0, Olaszország–Chile 2:0, Chile–Koreai NDK 1:1, Szovjetunió–Olaszország 1:0, Koreai NDK–Olaszország 1:0, Szovjetunió–Chile 2:1. A csoport végeredménye: 1. Szovjetunió 6 pont, 2. Koreai NDK 3, 3. Olaszország 2, 4. Chile 1

Negyeddöntő: Anglia–Argentína 1:0, NSZK–Uruguay 4:0, Portugália–Koreai NDK 5:3, Szovjetunió–Magyarország 2:1

Elődöntő: Anglia–Portugália 2:1, NSZK–Szovjetunió 2:1

A 3. helyért: Portugália–Szovjetunió 2:1

A döntő

Anglia–NSZK 4:2 (1:1, 2:2, 3:2)

London, Wembley Stadion, 93 802 néző. Jv.: Gottfried Dienst (svájci)

Anglia: Banks – Cohen, J. Charlton, Moore, Wilson – Stiles, B. Charlton – Ball, Hurst, Hunt, Peters

NSZK: Tilkowski – Höttges, Schulz, Weber, Schnellinger – Beckenbauer, Overath – Haller, Seeler, Held, Emmerich

Gólszerzők: Haller (12.), Hurst (18., 100., 120.), Peters (78.), Weber (90.)

Bobby Moore, a csapatkapitány társai vállán

Az ünneplő angol legénység a Wembley-ben

A góllövőlista élcsoportja:

9 gólos: Eusébio (portugál), 5 gólos Helmut Haller (nyugatnémet), 4 gólos Geoff Hurst (angol), Franz Beckenbauer (nyugatnémet), Bene Ferenc (magyar), Valerij Porkujan (szovjet)

A világbajnoki döntőben szerepelt angol tizenegy

GORDON BANKS: 1937. december 30-án született Sheffieldben. A Millspaugh (1953), a Rawmarsh Welfare (1953), majd a Chesterfield (1953–1958) kapusa volt profi pályafutása előtt. Ez utóbbi klubnál töltötte első profi idényét (1958–1959), majd a következő szűk másfél évtizedben a Leicester City (1959–1967) és a Stoke City (1967–1973) hálóját őrizte. Utóbbi tagjaként, mint kölcsönjátékos, 1967-ben a Cleveland Stokersben, 1973-ban a dél-afrikai Hellenicben védett néhány mérkőzést. Súlyos, 1972-es autóbalesete után négy évet kihagyott, majd a Fort Lauderdale Strikersben (1977–1978) és egyetlen találkozón az ír St. Patrick's Athleticben szerepelt. A Leicesterrel (1964) és a Stoke-kal (1972) is megnyerte az angol Ligakupát. Az angol válogatottban (1963–1972) 73 mérkőzésen védett. 1966 világbajnoka (mind a hat találkozón szerepelt, csupán három gólt kapott), 1968-ban Eb-harmadik. Részt vett az 1970-es Mundialon is.

GEORGE Reginald COHEN: 1939. október 22-én született Kensingtonban. A Fulhamben játszotta végig a teljes pályafutását (1956–1969), mindössze 29 évesen, egy sérülés miatt vonult vissza. Az angol válogatottban (1964–1967) 37 találkozón szerepelt. A World Cupon mind a hat találkozót végigjátszotta.

RAY WILSON: A hivatalosan Ramonnak anyakönyvezett balhátvéd 1934. december 17-én született Shirebrookban. Klubjai a Huddersfield Town (1952–1964), az Everton (1964–1969), az Oldham Athletic (1969–1970) és a Bradford City (1970–1971) voltak. A liverpooli kékekkel FA-kupa-győztes volt 1966-ban. Az angol válogatottban (1960–1968) 63 találkozón szerepelt. A chilei és angliai vb-t is végigjátszotta. Eb-bronzérmet szerzett az utolsó válogatott mérkőzésén. 2018. május 15-én hosszú betegség után Huddersfieldben elhunyt.

NOBBY STILES: Norbert Peter Stiles 1942. május 18-án született Collyhurstben. Tizenöt évesen került a Manchester Unitedbe, 1960 és 1971 között játszott az első csapatban. Két bajnoki címet nyert (1965, 1967), BEK-győztes (1968) lett. Huszonkilenc évesen klubot váltott, a Middlesbrough (1971–1973), majd a Preston North End (1973–1975) mezét viselte. Az angol válogatottban (1965–1970) 28 mérkőzésen 1 gólt szerzett. Az angliai világbajnokságon hat meccsen kapott szerepet, Eb-bronzérmes lett 1968-ban. Nem játszó tartalék volt az 1970-es vb-n.

JACKIE CHARLTON: A hivatalosan Johnnak anyakönyvezett középhátvéd 1935. május 8-án született Ashingtonban. 1950-ben igazolt le a Leeds Unitedhoz, amelynek első csapatában 1952 és 1973 között 629 bajnoki meccset játszott. Klubjával bajnok (1969), FA-kupa-győztes (1972), Ligakupa-győztes (1968) és kétszeres VVK/EVK-győztes lett (1968, 1971). A válogatottban (1965–1970) 35 meccsen lépett pályára, mind a hat mérkőzésen játszott 1966-ban, szerepelt az 1970-es Mundialon is. Eb-bronzérmet szerzett 1968-ban.

BOBBY MOORE: Robert Fredrick Chelsea Moore 1941. április 12-én született Barkingban, 1993. február 24-én hunyt el Putney-ban. 1956-ban igazolt a West Ham Unitedhoz, 1958 és 1974 között 544 bajnoki találkozón játszott. A „kalapácsosokkal" FA-kupa-győztes (1964), KEK-győztes (1965) volt. Pályafutása további állomáshelyei a Fulham (1974–1977), illetve nyaranta az észak-amerikai NASL-ben a San Antonio Thunder (1976) és a Seattle Sounders (1978), valamint a dán Herning Fremad (1978) és az amerikai Carolina Lightnin' (1983) voltak. Az angol válogatottban (1962–1973) 108 találkozón két gólt szerzett. Mind a hat mérkőzésen játszott az 1966-os vb-n, szerepelt az 1962-es és az 1970-es Mundialon is. Eb-bronzérmes volt 1968-ban. 1970-ben második lett az Aranylabda-szavazáson.

BOBBY CHARLTON: Robert Charlton 1937. október 11-én született Ashingtonban. Az East Northumberland Schoolsból került 1953-ban a Manchester Unitedba, ahonnét húsz évvel később távozott rövid időre, játszott kicsit a Preston North Endben (1974–1975) és a Waterfordban (1975), az ausztrál Newcastle KB Unitedban (1978), Perth Azzurriban (1980) és végül a Blacktown Cityben. A Man Uniteddel angol bajnok (1957, 1965, 1967), FA-kupa-győztes (1963) és BEK-győztes (1968) lett. Az angol válogatottban (1958–1970) 106 meccsen 48 gólt szerzett. Négy világbajnokságon (1958, 1962, 1966, 1970) vett részt, a hazai rendezésű tornán hatszor lépett pályára, három gólt szerzett. Eb-bronzérmes volt 1968-ban. 1966-ban Aranylabdát kapott.

ALAN BALL: 1945. május 12-én született Farnworth-ben. Korai pályafutásának klubjai az Ashton United és a Bolton Wanderers (1960–1961) voltak. Utána a Blackpoolba igazolt, 1962-től szerepelt az első csapatban. 1966 nyarán már világbajnokként került az Evertonba (1966–1971), majd az Arsenalban (1971–1976) futballozott. Az „ágyúsok" tagjaként töltött utolsó hónapjaiban a dél-afrikai Hellenic mezét is viselte kölcsönjátékosként. Következő állomáshelye a Southampton lett (1976–1980), közben két nyáron (1979, 1980) játszott Észak-Amerikában, a Philadelphia Furyben és a Vancouver Whitecapsben. Az 1980–1981-es szezont a Blackpoolban töltötte, majd ismét a Southampton következett (1981–1983). 1982-ben az ausztrál Floreat Athena, 1982–1983-ban a hongkongi Eastern AA is a soraiban tudhatta rövid időre. Pályafutását a Bristol Roversben zárta le (1983). Angol bajnok lett 1970-ben, az NASL bajnoka a Whitecapsszel 1979-ben. Az angol válogatottban (1965–1975) 72 mérkőzésen nyolc gólt szerzett. Az 1966-os tornán négy meccsen játszott, részt vett az 1970-es Mundialon is. 2007. április 25-án hunyt el Warsashban.

GEOFF HURST: Geoffrey Charles Hurst 1941. december 8-án született Ashton-under-Lyne-ban. 1957 és 1972 között a West Ham United, majd a következő három idényben a Stoke City, végül 1975–1976-ban a West Bromwich Albion belsőcsatára volt. Közben rövid ideig játszott a dél-afrikai Cape Town Cityben (1973), az ír Cork Celticben (1976) és az amerikai Seattle Soundersben (1976) is. A „kalapácsosokkal" FA-kupa-győztes (1964), KEK-győztes (1965) volt. Az angol válogatottban (1966–1972) 49 mérkőzésen 24 találatot szerzett. Az 1966-os World Cupon négy mérkőzésen öt gólt lőtt. Részt vett az 1970-es vb-n is, bronzérmet szerzett az 1968-as kontinensbajnokságon. Eddig az egyetlen futballista, aki mesterhármast lőtt a világbajnoki aranymérkőzésen.

ROGER HUNT: 1938. július 20-án született Glazeburyben. Húszévesen került a Liverpoolhoz, előtte a Stockton Heath, a Bury, újra a Stockton, a Devizes Town, majd harmadszor is a Stockton tagja volt. A „vörösöknél" 1969-ig játszott, 1964-ben és 1966-ban bajnok, 1965-ben FA-kupa-győztes lett. Utána a Bolton Wanderersben (1969–1972) zárta le a karrierjét, közben néhány hétig (1971) a dél-afrikai Hellenicet erősítette. Az angol válogatottban (1962–1969) 34 meccsen 18 gólig jutott. Az 1966-os World Cupon öt mérkőzésen két gólt lőtt. Nem játszó kerettag volt 1962-ben, Eb-bronzérmes hat évvel később.

MARTIN PETERS: Martin Stanford Peters Plaistow-ban született 1943. november 8-án. Két londoni klubban töltötte pályafutása nagy részét, a West Ham Unitedban (1959–1970) és a Tottenham Hotspurben (1970–1975). Előbbivel FA-kupa-győztes (1964), KEK-győztes (1965), utóbbival Ligakupa- (1971, 1973) és UEFA-kupa-győztes (1972) volt. 1975 tavaszától a Norwich Cityben, majd 1980–1981-ben a Sheffield Unitedben futballozott Az angol válogatottban (1966–1974) 67 mérkőzésen 20 gólt ért el. 1966-ban öt meccsen egy gólt szerzett a World Cupon, részt vett az 1970-es tornán is. 1968-ban tagja volt az Eb-bronzérmes gárdának.

Játszott még a tornán: Ian Callaghan (2/0), Jimmy Greaves (3/0), Terence Paine (1/0). Nem játszó tartalék volt: Jimmy Armfield, Peter Bonetti, Gerald Byrne, John Connelly, George Eastham, Ronald Flowers, Norman Hunter és Ronald Springett.

Bajnokok, kupagyőztesek

AFC Ajax

1860 München

Galatasaray

Flamengo

	Ország	*Bajnok*	*Kupagyőztes*
EURÓPA	Albánia	17 Nëntori	KF Partizani
	Anglia	Liverpool FC	Everton FC
	Ausztria	Admira Wien	Admira Wien
	Belgium	RSC Anderlecht	Standard Liège
	Bulgária	CSZKA Szófia	Szlavia Szófia
	Ciprus	AC Omonia	Apollon
	Csehszlovákia	Dukla Praha	Dukla Praha
	Dánia	Esbjerg fB*	Aalborg Boldspilklub
	Észak-Írország	Linfield FC	Glentoran
	Feröer-szigetek*	Havnar Bóltfelag	–
	Finnország*	Haka	Åbo IFK
	Franciaország	FC Nantes	RSC Strasbourg
	Görögország	Olympiakosz	AEK Athén
	Hollandia	AFC Ajax	Sparta Rotterdam
	Írország	Waterford	Shamrock Rovers
	Izland*	KR	Valur
	Jugoszlávia	Vojvodina	OFK Beograd
	Lengyelország	Górnik Zabrze	Legia Warszawa
	Luxemburg	Aris Bonnevoie	Spora Luxembourg
	Málta	Sliema Wanderers	Floriana
	NDK	Vorwärts Berlin	Chemie Leipzig
	NSZK	1860 München	Bayern München
	Norvégia*	Vålerenga Fotball	Skeid
	Olaszország	Internazionale	Fiorentina
	Portugália	Sporting CP	Braga
	Románia	Petrolul Ploieşti	Steaua
	Skócia	Celtic FC	Rangers FC
	Spanyolország	Atlético Madrid	Zaragoza
	Svájc	FC Zürich	FC Zürich
	Svédország*	Malmö FF	–
	Szovjetunió*	Torpedo Moszkva	Szpartak (1965) Dinamo Kijev (1965–1966)
	Törökország	Beşiktaş JK	Galatasaray
DÉL-AMERIKA*	Argentína	Boca Juniors	
	Brazília	Santos	
	Rio de Janeiro	Flamengo	
	São Paulo	Santos	
	Minas Gerais	Cruzeiro	
	Rio Grande do Sul	Grêmio PBPA	
	Rio–São Paulo torna	Botafogo, Santos, Vasco da Gama, Corinthians	
	Bolívia	Municipal	
	Chile	Universidad de Chile	
	Ecuador	Emelec	
	Kolumbia	Deportivo Cali	
	Paraguay	Olimpia	
	Peru	Alianza Lima	
	Uruguay	Peñarol	
	Venezuela	Lara FC	
ÉSZAK- ÉS KÖZÉP-AMERIKA	Egyesült Államok	Roma SC	Philadelphia Ukr. Nat.
	Mexikó	América	Necaxa
NEMZETKÖZI KLUBTORNÁK	Bajnokcs. Európa-kupája	Real Madrid	
	Kupagy. Európa-kupája	Borussia Dortmund	
	Vásárv. Kupája	CF Barcelona	
	Közép-európai Kupa	Fiorentina	
	Libertadores Kupa	Peñarol	
	Világkupa*	Internazionale	
VÁLOGATOTTAK TORNÁI	Világbajnokság	Anglia	
	Afrikai Nemzetek Kupája	Ghána	
	Brit válogatottak tornája	Anglia	

* naptári éves lebonyolítási rend

Tribünök „árnyéka”

1945. november 13-án Londonban, a britek számára rejtélyes szovjet klubnak, a Dinamo Moszkvának a Chelsea FC elleni mérkőzése előtt sok ezer érdeklődő rekedt a Stamford Bridge kapuin kívül. Többekben még éltek a háborús emlékek, a kiképzéseken, a harcokban begyakorolt fortélyok. A jegy nélküli tömegből néhányan letépték a kapukat, hogy beljebb úgy használják őket, ahogyan a faltörő kosokat a középkori várostromoknál. Létrákat szereztek, és azokkal rohamozták meg a falakat. Úgy kapaszkodtak fel rajtuk, mintha csak egy épületet vennének be egy szövetséges hadművelet részeként. Kitörték a tetőablakokat, keresztülhatoltak minden egyes résen, ahol csak tudtak, hogy bejussanak a stadionba. Több mint tízezer eltökélt drukker tudott így betörni a meccsre, de amikor a találkozó elkezdődött, még ezrek küzdöttek odakint, hogy valamiképpen ők is benyomulhassanak. Sokan kapaszkodtak a fából ácsolt főtribün tetejébe, hogy légtornászokat megszégyenítő mozdulatokkal másszanak ki rá, pusztán azért, hogy onnét még jobban láthassanak. A födémszerkezet recsegett és ropogott, percről percre vált egyre veszélyesebbé. Félő volt, hogy összeről az egész a nézők súlya alatt. Óriási szerencsére kibírta a nap végéig, mégis hihetetlen, hogy senki sem halt meg a rettentő zűrzavarban. Igaz, százak ájultak el az összepréselődöttek közül, de kevesebb mint húsz ember szorult csak kórházi ellátásra, és a felfordulás legsúlyosabb sérülése egy lábtörés volt.

1946. március 9-én, a Bolton Wanderers–Stoke City (0:0) FA-kupaselejtezőn 85 ezren zsúfolódtak össze a Burnden Park lelátóin, és még mintegy húszezer akart bejutni a szektorokba.

Rengeteg néző nyomult le a játéktérre a Burnden Park lelátóiról, a veszélyt érzékelve

A tömeg nyomására leomlott a régi téglafal, és a több hullámban beözönlő szurkolók összetömörültek a terelőkorlátoknál, amelyek nem bírták ki a nyomást, és egyszerűen elhajlottak a súly alatt. Harminchárom embert tapostak halálra, a súlyos sérültek száma jóval meghaladta az ötszázat. Alig 12 percet játszottak le a találkozóból, amikor a játékvezető a rendőrség kérésére félbeszakította. A futballistákat az öltözőkbe küldték, miközben a sérülteket elsősegélyben részesítették. Utána meglepő módon folytatták a mérkőzést, mindössze 26 percnyi kényszerszünetet tartottak. A labdarúgók csak a játékkal törődtek, a végbement tragédia sokkja alól teljesen ki tudták vonni magukat. Stanley Matthews (Stoke City) nyilatkozta később: „Lehet, hogy keményen fogalmaztam, amikor azt mondtam, hogy a mi eszünk – a megszakítás után szinte egyből – újra a meccsen járt. Pár perccel azután, hogy ismét kifutottunk a gyepre, már elfelejtettük a drukkert, aki korábban nekünk szurkolt, és most holtan feküdt valahol a pálya szélén, de ez az igazság."

A súlyos katasztrófa után speciális vizsgálódás kezdődött, amelynek befejeztével készítettek egy ajánlást. Annak hatására megújították a biztonsági rendeleteket, és minden stadion esetében maximálták a nézőszámot. (A boltonihoz hasonló típusú drámák a következő évtizedekben sajnos többször is előfordultak a világ futballarénáiban.)

1950. október 28-án megalakult a Torcida Split. Azon a napon az adriai fanatikusok nagy örömére kedvencük, a Hajduk 2:1-re nyert a belgrádi Crvena zvezda ellen. Úgy tartják, hogy az 1950-es brazíliai világbajnokságra eljutott néhány dalmát diák, illetve tengerész, és oly mértékben lenyűgözték őket a Maracanában tapasztalt szurkolói külsőségek, az ottani hátborzongató atmoszféra, hogy elhatározták, hazatérve ők is megpróbálkoznak valami hasonlóval. Ezért tartják magukat a „fehér fiúk" Európa első szervezett ultracsoportjának. A Titoféle rezsim azonban nem szívesen látta a kommunista párttól független civil szerveződéseket, üldözni kezdte a vezetőit, vegzálni a horvát nacionalistáknak, sőt usztasáknak bélyegzett tagjait. A csoportot betiltotta, még a nevét is tilos volt kiejteni. De hiába csapott le rá a hatalom vasökle, a Torcida túlélte még a Jugoszláviát szétdúló véres polgárháborút is.

1953. júniusban a Rio–São Paulo bajnokság keretében vívott Santos FC–Vasco da Gama mérkőzésen a hazai drukkerek rátámadtak a vendégek híveire. Heten haltak meg.

1954. április 4-én, a Dinamo Tbiliszi–Szpartak Moszkva szovjet bajnoki előtt a a kapuk felé tolakodó tömegben húsz szurkoló lelte halálát. A meccset a grúzok nyerték meg 2:1-re. A tragédiáról a korabeli lapok semmit sem írtak.

1955. március 30-án, a Chile–Argentína összecsapás előtt hasonló jelenetek játszódtak le, mint a grúz fővárosban szűk egy évvel korábban, azzal a különbséggel, hogy a santiagói Estadio Nacionalban a tumultusban „csak" hatan haltak meg. A Dél-Amerika-bajnokság sorsáról döntő összecsapáson a vendégek győztek 1:0-ra.

MINISTRO en VISITA PARA
EL DRAMA DEL ESTADIO
Suspendió al Administrador, Sr. Luis Bustos Parada
COMPROBADA FALSIFICACION DE ENTRADAS: INVESTIGAN

Sajtóbeszámoló a chilei eseményekről

1955. november 6-án a Bologna vendégszerepelt a nápolyi San Paolo-stadionban. Az első félidő 0:0-ra végződött, aztán az 50. és a 70. perc között három gólt szerzett a hazai gárda. Akkor sokan úgy vélték, eldőlt a pontok sorsa, ám a 75. percben előbb

Westernnek minősített futballmeccs volt

Pivatelli, majd a 89.-ben Bonafin szépített. Sőt, a 90. percben a római játékvezető, Mario Maurelli okkal büntetőt ítélt a piros-kékek javára, és a 11-esből Pivatelli higgadtan kiegyenlített (3:3). Erre a futópályán már korábban gyülekező szurkolók egy része a pályára akart rohanni, azonban a rendőrök megpróbálták útjukat állni. Akik bejutottak a gyepre, azok rárontottak a vendégek játékosaira, ütötték-rúgták őket. Itt-ott párok alakultak ki, parázs ökölvívás, birkózás, pankráció folyt a gyepszőnyegen. A lelátókon szintén verekedés tört ki, előbb a bolognaiak menekültek, amerre csak tudtak, utóbb a hazai nézők futamodtak meg a rendőri alakulat támadásától. A randalírozások után 160 sérültet kellett elsősegélyben részesíteni, közülük 52 volt a súlyosabb. A hétszeres válogatott Gino Pivatelli 1960-ban aztán a Bolognától az SSC Napoliba igazolt…

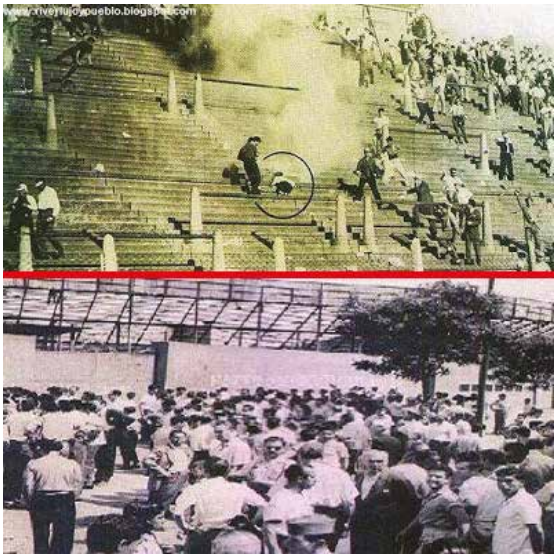
1955. november 13-án, a Lanús–Huracán találkozón a rendőrségi beavatkozás következményeként életét veszítette Pascual Tuozzo.

1957. december 4-én vívták a „belfasti csata" néven hírhedtté vált északír–olasz válogatott mérkőzést (2:2). Több őrjöngő vendégszurkoló is berontott a pályára, válaszul egy hazai néző rávetette magát Ferrarióra, a vendégek játékosára, amikor az kiment taccsot dobni. „Te büdös katolikus!" – üvöltötte a megdöbbent labdarúgó arcába a rendőrök által utóbb letepert támadó. Kihurcolták a stadionból, előállították, és a bíróságtól garázdaságért nyolc hónap felfüggesztett börtönbüntetést kapott.

A *Hajdú-bihari Napló 1958. november 16-i* száma szomorú képet festett a dél-amerikai futballhelyzetről. Előbb argentin példákat, majd végül egy uruguayit is citált: „Argentínában – amióta a Svédországból dicstelenül hazatért labdarúgó-válogatottat az elégedetlen szurkolók kőzáporral fogadták – jóformán még nem múlt el egyetlen hét sem, hogy valamelyik bajnoki mérkőzésen botrány ne lett volna. Az I. osztályú argentin labdarúgócsapatok 16 pályája közül az utóbbi időben négyet tiltottak be súlyos »kilengések« miatt. Mintegy két héttel ezelőtt a Vélez Sarsfield–River Plate mérkőzésen olyan nagy botrány és tömegverekedés tört ki, amely a súlyos sérültek egész során kívül halálos áldozatot is követelt. A szóban forgó mérkőzésen három perccel a befejezés előtt az otthonában játszó Vélez vezetett 1:0-ra, amikor a River Plate fanatikus szurkolói kövekkel dobálták meg a Vélez kapusát. Erre a játékvezető a mérkőzést lefújta. Válaszul a közönség – felelőtlen suhancok – áttörték a nézőteret a pályától elválasztó drótkerítést s betódultak a játéktérre. A rendőrség kénytelen volt könnyfakasztó bombákhoz nyúlni. Az egyik bomba tarkón talált egy 17 éves rendbontót, aki azonnal összeesett és meghalt. A megvadult tömeget csak nagy üggyel-bajjal tudták kiszorítani a pályáról az utcára, ahol még órákig folyt a harc. Egy héttel később, a Racing Avellaneda–Boca Juniors bajnoki találkozón – amelyet 100 000 főnyi közönség nézett végig – a játékkal elégedetlen közönség sörösüvegeket dobált a pályára. A játékvezető félbeszakította a mérkőzést s az öltözőbe vonult. Montevideóban, a Peñarol–Rampla Juniors mérkőzés után, amelyet az esélyesebb Peñarol nyert meg 1:0-ra, „(…) a közönség felelőtlen elemei felgyújtották a játékvezető autóját, sőt a rendőrségi gépkocsit is megtámadták, amelyen a játékvezetőt vitték a lakására. Ezeknél az utcai harcoknál két rendőr megsebesült."

Némi pontosítás a fentiekhez: a haláleset 1958. október 19-én történt a José Amalfitani-stadionban. Az áldozatot Alberto Mario Linkernek hívták. A 18 éves River-drukkert a speciá-

lisan kiképzett és felszerelt rohamosztag, a Cuerpo Guardia de Infantería (CGI) által a tömegbe lőtt könnygázgránát a mellkasán találta el. A *La Razón* című lap szerint a botrányért felelős huligáncsoport, a Barra Fuerte (Erős Banda) tagja volt. Ebből a jelzős szerkezetből alakult ki aztán a Barra Brava (többes számban: Barras Bravas) összetétel, amelyet Dél-Amerika spanyol nyelvterületein általánosságban használnak a huligánokkal kapcsolatban. Az ultrákat inkább az hincha kifejezéssel szokták illetni.

A Linker halálát dokumentáló kiadvány részlete

1959. október 4-én, a Napoli–Genoa 0:2-es bajnokin tört ki rendzavarás. A nézők kövekkel kezdtek dobálózni, kis idő múlva többen közülük betörtek a pályára, és összecsaptak az északiak labdarúgóival, valamint a védelmükre siető rendőrökkel. Hatvanöt ember sérült meg.

A *Hajdú-bihari Napló* is beszámolt arról *1960. október 19-én*, hogy huszonkilenc néző megsebesült – közülük egy súlyosabban –, amikor a mintegy negyvenezres tömeg megostromolta a 21 ezer főnyi közönség befogadására alkalmas szöuli Hjocsang-stadiont. A kint rekedtek, akik látni akarták a Dél-Korea–Izrael Ázsia-kupa-mérkőzést, benyomták a kapukat, s többeket letaposva benyomultak a lelátókra, sőt aztán a játéktérre is, úgyhogy a találkozót kétszer félbe kellett szakítani. Két lovas rendőr is megsebesült, akiket a fékevesztett nézősereg kövekkel dobált meg. A meccset Izrael nyerte meg 3:0-ra.

1961. március 4-én a másodosztályú Sunderland a Tottenham ellen vívott negyeddöntőt az angol FA-kupában, 61 326 néző előtt. Amikor a második félidő elején a hazaiak kiegyenlítettek (1:1), többen berohantak a pályára ünnepelni, de akadtak olyanok is közöttük, akik megtámadták a londoniakat. Négy percig állt a játék, akkorra sikerült valahogy a bobbyknak megtisztítaniuk a küzdőteret. A brit televízió élőben közvetítette a találkozót, és a *Guardian* azt írta a bírálatában, hogy az erőszakos jelenetek másokra is ösztönzőleg hathatnak, hisz a rossz példa ragadós. Több szakember ettől az esettől számítja a „modern huliganizmus korszakát" Angliában.

Gyerekek is berohantak a pályára Sunderlandben

Példátlan botrányról számoltak be a magyar lapok is az *MTI* híradása alapján az 1961. május 4-i, bécsi Rapid–Benfica (1:1) BEK-találkozó

után. A csalódott és türelmetlen nézők az utolsó percekben már kövekkel, üvegekkel célozgatták a portugál játékosokat. Ezt egy ideig tűrte Leafe, az angol játékvezető, a 89. percben azonban véget vetett a mérkőzésnek. Erre hatalmas tömeg özönlötte el a pályát, és dühük a portugál játékosok és a bíró ellen irányult. Tömegverekedés alakult ki. Kétszáz rendőr vívott ádáz küzdelmet ötezer osztrák futballfanatikussal, s a csata során 18 rendőr és 48 néző sérült meg. Végső fokon azonban sikerült megmenteni a portugálokat és az angol játékvezetőt a linceléstől. Amikor a küzdelem már befejezettnek látszott, a nézők ülősztrájkba kezdtek a zöld gyepen. Újságokat égettek a lelátókon, úgyhogy vízágyúkat kellett működtetni a katasztrófa elkerülésére. Hatalmas károk keletkeztek, a feldühödött szurkolók összetörték a labdarúgókapukat, letépték a hálókat, összezúzták az idő- és eredményjelző táblát és a gyepszőnyeget is alaposan megrongálták, úgyhogy egyhamar nem lehet rajta mérkőzést rendezni. A portugálok és a játékvezető megmentése úgy sikerült, hogy a stadion épületének egy olyan szobájába zárták be őket, amelyről senki sem tudott, s ezért nem akadtak a nyomukra.

1961. szeptember 16-án az „elátkozottnak" tartott glasgow-i Ibrox-stadion egyik tartópillére kidőlt és rázuhant a Rangers szurkolóira. Ketten meghaltak, hatvanan megsérültek, miközben a nézősereg özönlött kifelé a Rangers–Celtic derbiről (2:2).

1962. április 8-án Argentínában a 22 éves Mario Ferreyra esett áldozatául az Atlanta és a Quilmes szurkolói féktelen gyűlölködésének. Egy rendőrségi pisztolygolyó találta el a nyakán.

1962. szeptember 21-én Libreville-ben, a Gabon–Congo Brazzaville válogatott találkozót követő rendőrsortűzben és a lövések utáni vad pánikban kilencen veszítették életüket, harmincan pedig megsérültek.

1963. április 28-án a Salernitana a Potenzával csapott össze, a tét az olasz Serie B-be való jutás volt. Egy néző a pályára szaladt, aztán többen is követték. Észlelve a veszélyt, a rendőrök könnygázt vetettek be, majd a levegőbe lőttek, és egy eltévedt golyó a fején halálra sebezte a 48 éves Giuseppe Plaitanót. (A haditengerészet egykori tisztje a lelátón tartózkodott, nem rohant be. Négy gyermeket hagyott árván.) Ő volt az első szurkoló, aki olaszországi stadionban az erőszak miatt veszítette el az életét. A káoszban, amely az utcákra is átterjedt, mintegy kétszázan sebesültek meg, közülük ötvenheten súlyosabban. A megölt férfiú emlékére az egyik ottani csoport 1978-ban felvette az Ultras Plaitano nevet.

Azon a napon a Salernótól mindössze 50 km-re fekvő Nápolyban is botrány robbant ki a Napoli–Modena (0:2) bajnokin. A vereség miatt mérges hazai nézők közül többen berontottak a pályára, ahol aztán rátámadtak a modenai futballistákra, akik nem hagyták magukat. Nagy kergetőzés, pofozkodás kezdődött. A déliek labdarúgói közül néhányan védeni akarták a vendégjátékosokat, de ők is kaptak az ütlegekből, rúgásokból. Közben a nézőtérről folyamatosan dobáltak kisebb-nagyobb kődarabokkal, petárdák durrantak, füstbombák robbantak. A rendőrség megpróbálta megfékezni az indulatokat, ám a fellépése nem sok sikert hozott, csak olaj volt a tűzre. A beözönlő vandálok ledöntötték a két kaput, leszaggatták a hálókat. A zavargások után 62 sebesültet kellett ápolásban részesíteni.

1963. május 15-én a Tottenham Hotspur FC 5:1-re legyőzte a rotterdami KEK-döntőben az Atlético Madridot. Doktor Aubray Wine, az angliai evangélikus egyházak szövetségének titkára tiltakozó levelet küldött a belügyminiszternek, az angol futballszövetségnek, valamint a Tottenham igazgatójának és a városrész vezetőségének amiatt, hogy a klub hívei vasárnap, május 19-én diadalmenetet rendeztek a KEK-győztesek tiszteletére Londonban. A szentségtöréssel

vádolt drukkerek – három fiatal hirdetési ügynök – „angyali egyenruhában": fehér lepelbe öltözve, hullámos Krisztus-szakállal haladtak a kupanyertesek előtt. Magasra emelt tábláikon feliratok hirdették túláradó lelkesedésüket: „Szenteltessék meg az ő nevük… Uralkodni fognak, mindörökké… Övék a dicsőség."

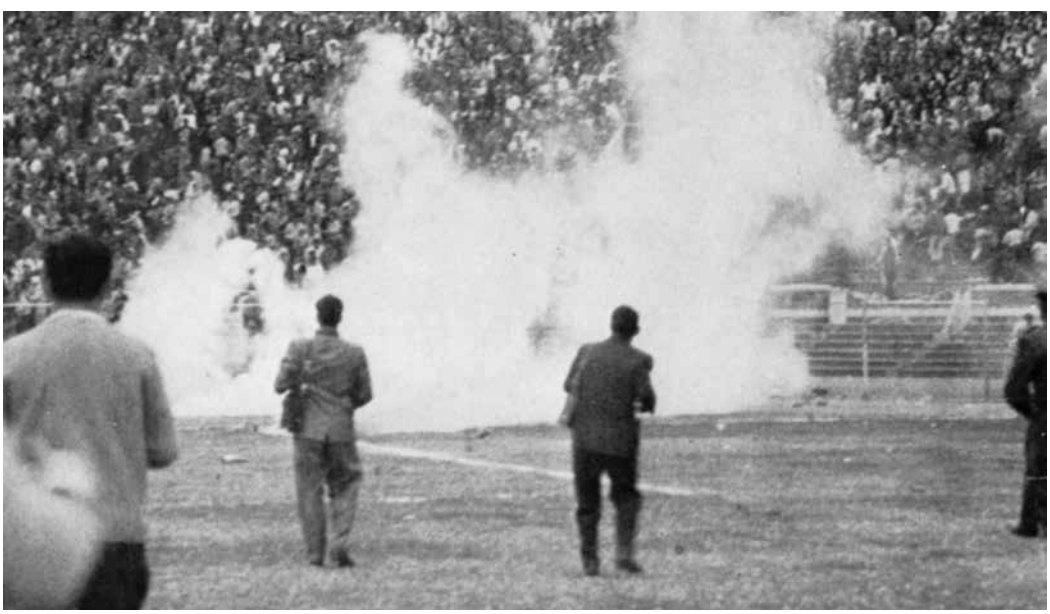
Az *MTI* híradása alapján a magyar sajtó is beszámolt 1963 júliusában arról, hogy Venezuela fővárosában, Caracasban az egyik szolgálaton kívüli rendőr nem volt elégedett a játékvezető ítéleteivel. A lelátóról a játéktérre szaladt, és a pisztolyával agyonlőtte a mérkőzés bíróját. A vizsgálat megállapította, hogy a tettes részeg volt.

1964. március 4-én vívták az Angol Kupa megismételt negyeddöntőjét, amelyen a Sunderland 2:2-re végzett a Manchester United ellen. A pályáról kiszorult nézők benyomták a stadion két kapuját, s mintegy hatezren benyomultak a nézőtérre. A nagy tülekedésben sokan megsérültek, a rendőrség erősítést is kért a rend fenntartása érdekében. A mentők 50 súlyosan sebesültet szállítottak a kórházba, akik közül egy 45 éves férfi és egy 15 éves lány meghalt.

A limai volt a futballtörténelem legborzasztóbb katasztrófája

Könyvünknek az 1963–1964-es idényről szóló fejezetében már beszámoltunk a futballtörténelem legnagyobb katasztrófájáról. Itt csak röviden: 1964. május 24-én olimpiai selejtezőt vívott Limában Peru és Argentína. A vendégek vezettek 1:0-ra, aztán a 80. percben Morales révén öngólt vétettek, amit az uruguayi bíró, Ángel Eduardo

Pazos érvénytelenített. Ekkor a dühös tömeg áttörte a kerítést, a pályára zúdult és tombolni kezdett. A csendőrség tüzet nyitott, könnygázt vetett be, de a drukkerek visszahajigálták a könnygázgránátokat a karhatalmisták közé. A lovas rendőrséget is kivezényelték, és a hatalmas tumultusban a menekülők egymást taposták. A következmény 328 halott (közöttük három csendőr) és legalább ezer sebesült. A kormány azonnal felfüggesztette az alkotmányt, rendkívüli állapotot vezetett be és hétnapos gyászt rendelt el. A limai rendőrfőnök, Ernesto Gomez lemondott.

Jack Charlton (fehér mezben, hátul) később azt mondta, olyan ütést kapott, amit Muhammad Ali is megirigyelne

1964. február 2-án botrányos jelenetek játszódtak le a Leeds United–Valencia VVK-mérkőzésen. „A második félidőben óriási verekedés tört ki a pályán, hosszú ideig állt a játék, a szurkolók is beugráltak a gyepre, s a tömegverekedésnek csak a rendőrség beavatkozása vetett véget."

1964. július 19-én New Yorkban, a hagyományos nyári nemzetközi tornán a Crvena zvezda–AEK Athén találkozón a belgrádi csapat a 39. percben, 2:2-s állásnál újabb gólt szerzett. 3:2-re alakult az eredmény a javára. A gól megítélése után a görög játékosok les miatt reklamáltak, a vezetők berohantak a pályára, akiket később követtek a görög szurkolók is. A veszélyes helyzetben a játékvezető az öltözőben keresett menedéket, és nem volt hajlandó tovább vezetni a mérkőzést.

1965. január 10-én bonyolították le az athéni örökrangadót, a Panathinaikosz fogadta a pireuszi Olympiakoszt, vagyis a jobboldal kedvence a baloldalét. Előző este szolgálatba léptették a főváros valamennyi rendőrét. Volt is dolguk bőven, mert a 25 000 jegyet szétkapkodták a drukkerek, és akiknek nem jutott, azok „csoportokba verődve zajongtak". Sajnos tettek mást is, autókat borítottak fel, kirakatokat törtek össze. A hatóság tanult az 1962. június 22-én megtartott Görög Kupa-döntő incidenseiből (még a parlament is foglalkozott az üggyel, s komoly büntetést rótt ki a felekre), és nagyon keményen lépett fel a rendbontókkal szemben. Az 1962-es finálé első félideje egyébként 66 percig tartott, miután a játékvezetők többször is az öltözőbe futottak a rájuk irányított rakéták elől. Fokozta az ingerültséget, hogy a kényszerszünetek miatt hosszúra nyúló mérkőzést (0:0) egyáltalán nem tudták befejezni. Időközben besötétedett, világítás viszont nem volt, ezért nem is avattak győztest abban az évben.

1965. január 17-én, a Pro Patria–Lecco olasz bajnokin a hazai nézők (habár a kedvenceik nyertek 1:0-ra a Serie B-ben) hógolyókkal, hólabdákba rakott kövekkel dobálták meg az ellenfél játékosait, drukkereit. A vendégek közül egy labdarúgó könnyebben megsérült.

Érdekes módon ugyanazon a napon a görögországi Aigíonban (Ahaía tartományban) csúnya jelenetekkel ért véget a helybéli AE Aigíon és az Atromitosz küzdelme (1:1). A felbőszült publikum naranccsal, citrommal, különböző tárgyakkal hajigálta meg Konsztantin Fatourosz játékvezetőt, akit a rendőröknek csupán papi öltözetben sikerült kijuttatniuk a kikötőbe. Ám még mielőtt hajóra szállhatott volna, néhány hazai szurkoló felismerte és helybenhagyta.

1965. február 13-án – a bajokat megelőzendő – a hatalom lesújtott Algériában a futballra. A kormány arra kötelezte a két riválist (MC Algír és MC Oran), hogy a verekedésbe fulladt mérkőzésük teljes bevételét utalják át az árvízkárosultak számára nyitott alapítványnak, a két klub működését felfüggesztette, a botrányban szerepet vállaló játékosokat hosszabb időre eltiltotta, a lelátóról a pályára beugráló, a bírót és az oráni futballistákat inzultáló nézőket örökre kitiltotta a sportrendezvényekről. A közlemény tudatosította a polgárokban, hogy az államvezetés nem fogja megtűrni az „Európából importált erőszakot a labdarúgó-stadionokban". (Algéria 1962 nyarán vált függetlenné Franciaországtól, és az arab nacionalisták, valamint az iszlám fundamentalisták gyanakodva tekintettek a sportágra. Eleve szálka volt az a szemükben, mert a volt gyarmatosítóik kultúrája részének tekintették.)

1965. október 3-án a karlsruhei rendvédelemnek helikoptert kellett bevetnie a magukból kivetkőző szurkolók ellen. A KSC – hívei szerint bírói tévedések miatt – otthon 2:1-re kikapott az 1. FC Nürnbergtől. A mintegy 2000 fős tömeg száz gumibotossal vívott ádáz közelharcot, utóbbiaknak erősítést kellett kérniük. Ekkor érkezett meg a segítség, és a levegőből vízágyúkkal lőtték az őrjöngőket. Öreg este lett, mire a játékvezetőt rendőrnek öltöztetve sikerült kicsempészni a városból.

1965. október 6-án, az AS Roma–Chelsea (0:0) VVK-selejtező után elszabadultak az indulatok. Az olasz játékosok végig kíméletlenül rugdosták az angolokat. Boyle, a londoniak futballistája fejsérülést szenvedett egy bedobott sörösüvegtől. A hazai nézők kőzáport zúdítottak a levonuló britekre, akik az öltözőből a buszukhoz igyekeztek. Beverték az angol szurkolókat szállító járművek ablakait is. A helyszínre vezényelt karhatalom még órákig nem tudott rendet teremteni.

McCreadie-t, a Chelsea kiállított játékosát lekísérik társai a Roma elleni meccsen

Tom Docherty, a Chelsea menedzsere felháborodottan nyilatkozta: „Ilyen közönséggel még életemben nem találkoztam. A nézők sportszerűtlensége minden képzeletet felülmúl. Ebben a légkörben nem lehet mérkőzést játszani." Utóbb a londoniak bemutatták a fegyelmi bizottságnak azokat az üvegdarabokat, amelyeket az autóbuszon szedtek össze. A visszavágón aztán a Chelsea FC lesöpörte a „farkasokat" (4:1).

1965. október 14-én a csehszlovák futball irányítói megelégelték a prágai Slavia stadionjában uralkodó minősíthetetlen állapotokat, és betiltották a katlant. Az első ligába visszakerülő piros-fehérek fanatikusai a Baník Ostrava még civil ruhában érkező játékosait sörrel locsolták végig, köpködték őket. Ugyan a bíróknak nem esett bántódásuk, de – mint a hivatalos jegyzőkönyv kiemeli – a rendőrségnek kellett autóján megszöktetni a triót. A Dukla Praha elleni

derbin a vendégek táborába rothadt krumplikat hajigáltak, majd állati hangokat imitálva fogadták az ellenfél labdarúgóit. „Meggondolatlan és elítélendő cselekedeteik ellenkeznek a szocialista sporterkölcs alapelveivel" – szólt a hivatalos verdikt.

1965. december 1-jén 40 000 néző előtt meccselt a BEK-ben a bukaresti Dinamo és a világhírű Internazionale. Nagy meglepetésre a románok nyertek 2:1-re. A 80. percben Saul Malatrasi felrúgta a dinamósok csatárát, Titi Frăţilát, mire a nézők egy része betódult a labdatérre, dulakodás kezdődött. Öt percig állt a játék. Az egyik drukker megütötte a játékvezetőt.

1965. december 1-jén Nápolyban sem nyugodtak a kedélyek. Reggel megkezdték a nagy érdeklődéssel várt, december 7-én bonyolítandó olasz–skót világbajnoki selejtező jegyeinek árusítását. Kiderült, hogy a 82 000 tikett jelentős részét a tehetős klubok és a szövetség emberei felvásárolták, ráadásul olyan szerződést kötöttek a tévésekkel, amelynek értelmében a Vezúv környékén nem lehet majd látni a mérkőzést. A tüntetés gyorsan verekedéssé, randalírozássá fajult. A csendőrség szétugrasztotta a demonstrálókat, miközben könnygázt kellett alkalmaznia. A mérges drukkerek kukákat, flaszterdarabokat hajigáltak a carabinierikre. Egy megvadult ló többeket megtaposott a San Paolo-stadion környékén vívott csatában. Délre tucatnyi súlyosabb sérült került a kórházba. Végül 50 000 jegyet kaptak a helybéliek, és a televízió is közvetítette a mérkőzést…

Fura skótok szurkoltak Nápolyban

Annak idején eljutott a magyar sajtóba az 1965. decemberi Boca Juniors–River Plate mérkőzés története. A szuperklasszikusra (2:1) 85 000 futballrajongó ment ki. „A közönség körében gyakran tört ki verekedés – olvasható az *MTI* jelentése alapján megírt anyagokban. – Az összetűzéseknek egy halálos áldozata és 15 súlyos sebesültje lett. A rendőrség több alkalommal is könnygázbombát alkalmazott, hogy helyreállítsa a rendet. A mérkőzést végül mégis sikerült befejezni."

1966. február 6-án, a Napoli–Juventus rangadó után a hatóság 150 személyt vett őrizetbe. A vétkesek robbanóanyagokat dobáltak a pályára, fegyvert viseltek, feketén jegyet árultak vagy verekedtek. Akadt olyan személy is, akit azért tartóztattak le, mert papnak öltözve kívánt jegy nélkül besurranni.

A korszak legkiválóbb külföldi futballistái

A brazil válogatott a nagy csalódást keltő második hellyel zárt 1950-es világbajnokságon.
Hátul, balról: Barbosa, Augusto, Danilo, Juvenal, Bauer, Bigode.
Elöl: Johnson gyúró, Friaça, Zizinho, Ademir de Menezes, Jair, Chico, Mário Américo gyúró

A Vasco da Gama legénysége 1949-ben veretlenül nyerte meg Rio de Janeiro állam bajnokságát.
Hátul, balról: Mário Américo gyúró, ismeretlen, Sampaio, Augusto, Barbosa, Wilson, Laerte és két ismeretlen.
Középen: Jorge, Alfredo II, Amilcar Giffoni segédedző, Flávio Costa edző, Otto Glória segédedző, Danilo, Eli.
Elöl: Nestor, Maneca, Ademir de Menezes, Lima, Ipojucã, Heleno de Freitas, Chico, Mário

ADEMIR

Nagyállú szórta a gólokat

A mulatt származású Ademir (teljes nevén Ademir Marques de Menezes) 1922. november 8-án született Recifében, Pernambucano állam fővárosában. 1938-ban kezdett el futballozni a Sport Club do Recife ifjúsági együttesében, aztán 1941-ben – már a felnőttekkel – begyűjtötte az állami bajnoki címet, sőt tizenegy találatával ő lett a Campeonato Pernambucano legeredményesebb gólvadásza. Rendkívül lendületes szélsőként tűnt fel, csak később került a csatársor tengelyébe.

Szülővárosából Brazília akkori legerősebb és legstílusosabb gárdájához, a riói Vasco da Gamához írt alá 1942-ben. A 176 centire nőtt, 73 kg súlyú Ademir nem tartozott a robusztus támadók sorába, annál rámenősebb és bátrabb volt. Tört-zúzott, vakmerően csörtetett, egyáltalán nem kímélte magát, sem az ellenfeleit. A Queixada becenév a jellegzetesen nagy álláról ragadt rá.

1946-ban és 1947-ben a rivális riói Fluminense piros-fehér-zöld uniformisát viselte, aztán visszatért a Vascóhoz, ahol 1956-ig játszott. A sikereinek túlnyomó többségét is a nagy utazóról elnevezett klubban aratta, amelyben 429 mérkőzésen 301 gólt ért el, ezzel ő az egyesület történetének második legeredményesebb csatára. (Az első Roberto Dinamite.) Rio állam bajnokságát, a Campeonato Cariocát négyszer nyerte meg a Vascóval (1945, 1949, 1950, 1952), míg egyszer (1946) a Fluval. Elhódította a dél-amerikai klubok számára kiírt, nem hivatalos kontinensbajnoki címet 1948-ban. Kétszer „koronázták" Rio állam gólkirályává, 1949-ben 31, 1950-ben 25 találattal. Személyében tisztelhetjük az 1951-es Rio–São Paulo-torna leggólképesebb labdarúgóját, kilencszer talált a kapukba.

A válogatottal 1945. január 21. és 1953. március 15. között 39 hivatalos mérkőzést vívott és azokon 32 gólt jegyzett. 1949-ben megnyerte Dél-Amerika bajnokságát, 1953-ban ezüstérmet vehetett át.

1950 nyarán Brazília rendezte a Mundialt, amelynek utolsó mérkőzésén a Seleção a döntetlennel is otthon tarthatta volna a Jules Rimet FIFA-elnök által felajánlott serleget. Július 16-án több mint kétszázezezer néző zsúfolódott össze a Maracanã szektoraiban, hogy szemtanúja lehessen Brazília első világbajnoki diadalának. A 66. percig nem is volt gond, vezettek a kedvencek, akkor azonban kiegyenlített az uruguayi Schiaffino. Kétségkívül izgalmasabbá vált így a mérkőzés, ám tragédiára senki sem gondolt – egészen a 79. percig, amikor Ghiggia jobblábas, nem túl erős, a bal alsóba tartó lövését Barbosa bevédte. Noha kilenc góljával Ademir a torna gólkirálya lett – legjobb mérkőzésén négyszer is betalált a svédek kapujába (7:1) –, a világbajnokság után már csak nyolc mérkőzésre került be a válogatottba 1953 márciusáig. Azért, mert a válogatott nem is játszott többet! Egy limai sérülés zárta le karrierjét a legjobbak között.

1957-ben hazament Recifébe, nevelőegyesületéhez, a Sport Clubhoz. Akkorra már túljutott a fénykoron, gyorsasága is jócskán megkopott. Hamarosan végleg felhagyott a labdarúgással.

Visszavonulását követően egy darabig újságíróként tevékenykedett, a Rádio Mauá és a riói O Dia című lapok alkalmazták. 1967-ben rövid ideig edzője volt a Vasco da Gamának.

1996. május 12-én hunyta le örökre a szemét Rio de Janeiróban.

JOSÉ ÁGUAS

Egy sármos luzitán Angolából

José Pinto Carvalho Santos de Águas 1930. november 9-én született Angolában, egy fehér bőrű portugál családba. Tizennégy évesen a Lusitano de Lobito gárdájában kezdte a gólgyártást, 1948-tól 1950-ig a nagyok között játszott. 1950 nyarán került Lisszabonba, miután a Benfica

Angolában 3:1-re kikapott egy helyi válogatott csapattól. A vendégek biztosak voltak abban, hogy egyetlen játékos okozta a vesztüket: a két gólt is szerző José Águas. Leszerződtették, és a piros-fehérek angol mestere, Ted Smith szeptember 24-én már be is vetette az Atlético Clube de Portugal elleni mérkőzésen. A 181 cm magas, 77 kilós csatár az első gólját november 1-jén, a Braga ellen (8:2) szerezte új klubjában. Tizenhárom évvel később lőtte az utolsót, 1963. június 16-án, az Alvaladéban, a Sporting kapujába talált be. Egy hétel később játszotta a Benfica színeiben az utolsó meccsét, ugyancsak a Sporting ellen. 1963. június 23-ig 282 bajnokin 290-szer talált a hálókba. Mindent egybevetve 384 mérkőzést vívott a lisszaboniaknál, 379 találattal. A klubtörténet gólrekordereként búcsúzott, azóta is csak Eusébio előzte meg. 1952-ben, 1956-ban, 1957-ben, 1959-ben és 1961-ben övé lett a gólkirályi cím. Kétszer hódította el a Bajnokcsapatok Európa-kupáját (1961, 1962). (Az 1963-as, vesztes döntőben nem játszott.) Ötször lett portugál bajnok (1954–1955, 1956–1957, 1959–1960, 1960–1961, 1962–1963), négyszer ezüstérmes (1951–1952, 1952–1953, 1955–1956, 1958–1959). A Portugál Kupát hétszer emelhette fel (1951, 1952, 1953, 1955, 1957, 1959, 1962), akadt egy elbukott finálé is 1958-ban.

Az 1963–1964-es szezont az FK Austria Wien „violáinál" húzta le. 34 évesen eléggé szerény, 7/2-es mutatóval zárta bécsi tartózkodását, illetve egy-egy bajnoki és kupaezüsttel. (Az Osztrák Kupa 1964-es döntőjében nem kapott szerepet.)

Águas 1952. november 23-án debütált a válogatottban, Ausztria ellen 1:1-re végeztek. 1962. május 17-ig 25 mérkőzésen 11 gólt szerzett.

Pályafutása csúcspontjait a BEK-döntők jelentették! 1961. május 31-én ő egyenlített a Barcelona ellen Bernben. A 30. percben remekül érkezett egy beadásra, és közelről a hálóba rúgta a labdát. Végül 3:2-re győzték le a Barçát. Águas lett az 1960–1961-es kupasorozat gólkirálya, az Aranylabda-szavazáson a megosztott 10. helyen zárt 5 ponttal.

A Wankdorf Stadionban egy magyar támadó, Kocsis Sándor szerzett vezetést a spanyol ellenfélnek. 1962. május 2-án Amszterdamban hasonlóképpen indult a mérkőzés, mert Puskás Ferenc találataival a 23. percre elhúzott kettővel a Real Madrid. Aztán a 25. percben jött a nyurga center, hogy faragjon a hátrányból, a lefújáskor pedig már 5:3 volt az állás a „sasok" javára.

A visszavonulását követően Águas edzősködni kezdett. 1966-tól 1967-ig a C.S. Marítimót irányította, megnyerte vele a madeirai bajnokságot és a sziget kupasorozatát. Az 1967–1968-as idényben feljuttatta az első osztályba az Atlético Clube do Portugal alakulatát. (Bajnok lett a fővárosiakkal a második vonalban.) Az 1968–1969-es évadot a Leixões SC kispadján töltötte.

Fia, Rui Águas 31-szer szerepelt a portugál válogatottban.

José Águas 2000. december 10-én hunyt el Lisszabonban.

IVOR ALLCHURCH

Egy aranyifjú Walesből

Ivor John Allchurch 1929. december 16-án született Swansea városában. A szülei angolok voltak, akik az I. világháború utáni kilátástalan gazdasági helyzetben munkát keresve érkeztek Walesbe, és keményen dolgozva nevelték a hét gyermeküket.

Fiuk, Ivor a Plasmarl School nevű intézetben tanult, ott kezdett el szervezett keretek között játszani, néha rögbizett is. 1947-ben a Swansea Townhoz került, ahol 1958-ig játszott, mégpedig eredményesen, hiszen a 327 ligameccsén 118 gólt ért el. (Az 1933-ban született fivéréből, Leonardból szintén válogatott labdarúgó lett.)

A vörös hajú, törékeny alkatú (170 centis, 66 kilós) tinédzser 1948-tól egy esztendőn keresztül a kötelező katonai szolgálatát töltötte. Amikor maradt rá ideje, és ki tudott jutni a laktanyából, a Shrewsbury Townban futballozott.

A leszerelése után visszatért a „hattyúknak" becézett klubba, s csak 1958-ban szerződött 28 000 fontért a Newcastle Unitedhoz. A „szarkákat" 1962-ig erősítette, 143 összecsapást vívott képviseletükben, s elkönyvelt 46 találatot.

1962-ben hazament Walesbe, 1965-ig a Cardiff City (103/39), majd 1968-ig a Swansea Town (118/42) gárdáját szolgálta. Összesített statisztikája szerint 691 fellépésén 245 találatot hozott össze az Aranyifjúként emlegetett balösszekötő. A Swansea Townnal 1950-ben és 1966-ban, a Cardiff Cityvel 1964-ben és 1965-ben is megnyerte a kupát.

Később megfordult alacsonyabb osztályú, „non league" alakulatoknál. Előbb a Worcester Cityben játszott, aztán a Haverfordwest County játékos-edzői posztját töltötte be. Még az ötvenedik életévében is rúgta a labdát a Pontardawe Athletic FC-ben!

A válogatottban 1950. november 15-én láthatták őt először, a „sárkányok" Angliával vívtak brit bajnokit, a sunderlandi Roker Parkban a házigazdák győztek 4:2-re. Allchurch 1966-ig 68 alkalommal öltötte magára a nemzeti tizenegy hagyományosan vörös mezét, 23-szor volt eredményes benne. Pályafutása csúcspontját az 1958-as világbajnokság jelentette, az egyetlen „World Cup", amelyen eddig Wales részt vett. Az újoncnak előzetesen nem sok esélyt adtak a magyarok és a svédek mellett a csoportban, de felborította a papírformát, a negyeddönőbe jutott. Rájátszásban lépett tovább a csoportból, éppen a magyarok ellen. 1958. június 17-én a stockholmi Råsunda-stadionban az 56. percig mi vezettünk Tichy Lajosnak a 33. percben elért góljával, akkor Ivor Allchurch kiegyenlített. Nem is akármilyen lövéssel: mintegy 14 méterről, balról, ballal, kapásból rúgta a labdát a hosszú felsőbe. Mestermunka volt. A 77. percben Terence Medwin, a Tottenham Hotspur csatára kihasználta Grosics Gyula és Sárosi László ritkán látható ügyetlenségét, és megszerezte a győztes találatukat.

A negyeddöntőben csupán egy gólt kapva búcsúztak a walesiek a későbbi világbajnok brazilokkal szemben. A balösszekötő Wales összes találkozóját végigjátszotta a skandináviai vébén.

Ivor Allchurch 1997. július 10-én hunyt el szülővárosában.

JOSÉ ALTAFINI

A brazil–olasz, aki lelőtte a sasokat

José João Altafini São Paulótól mintegy 150 kilométernyire északnyugatra, Piracicaba városában jött a világra 1938. június 24-én. Tizenhat évesen a helybéli Esporte Clube XV de Novembro fehér-fekete csíkos ingét öltötte magára. 1956-ig 30 találkozón kétszer volt eredményes a „novemberiek" színeiben, majd átigazolt a Palmeirashoz. (Az egyesület közismert az olasz kötődéséről, és José szülei, Maria és Gioacchino itáliai bevándorlók voltak.) A zöld-fehér „pálmafásoknál" a 114 fellépésén 58 találatot könyvelhetett el, ami fölöttébb hatékony produkció volt a részéről.

A 176 centis, 77 kilós középcsatárt (játszott a két szélen is, amikor a szükség megkívánta) kiváló technikával áldották meg az égiek, a gyorsasága is megfelelő volt, ráadásul elég gyakran talált fejjel a kapuba. Egyszer azt nyilatkozta, hogy a tízes skálán nagyjából 6,5-re taksálja a fejelési tudományát. Túl szerény volt. Hogy mennyire, arról 1973. március 21-én este az újpesti védők és a szurkolóik is meggyőződhettek, amikor a lila-fehérek 2-0-s vezetése után a 30. percben Anastasi felívelését a bizonytalankodó Szentmihályi Antal fölött a léc alá bólintotta. A Megyeri úti csata 2-2-re végződött, és az idegenben szerzett gólokkal a Juventus jutott a BEK-elődöntőbe.

Futballistaként a Mazzola nevet választotta magának, mert fiatalon hasonlított Valentino Mazzolára, a „nagy Torino" támadójára. Már ezen a néven mutatkozott be a brazil nemzeti tizenegyben 1957. június 16-án, São Paulóban, a portugálok ellen 3:0-ra megnyert mérkőzésen. Rövid válogatottbeli pályafutása (8 mérkőzés, 4 gól) fénypontját kétségtelenül az 1958-as, svédországi világbajnokság jelentette. Az első csoportmérkőzésen kétszer is bevette az osztrákok hálóját (3:0), pályán volt az angolok ellen, majd a Wales ellen vívott negyedöntőn is (1:0), ám az elődöntőben és a finálében már nem szerepeltették. Könnyű lenne azt írni, hogy az ifjú Pelé kiszorította a csapatból, de ez nem igaz, mert Wales ellen mindketten a támadósor tagjai voltak. Ráadásul Altafinit sem illett „veteránnak" minősíteni, miután a skandináviai tornán (pont a franciák elleni 5:2-es elődöntő napján) ünnepelte a huszadik születésnapát. A dél-amerikaiak hat meccsének a felén szerepléshez jutott, kétszer eredményesnek is bizonyult, teljes joggal tekintik őt világbajnoknak.

Az AC Milan csapata. Állnak, balról: Benítez, Noletti, Altafini, Rivera, Maldini, Barluzzi. Elöl: Trapattoni, Amarildo, Mora, Pelagalli, Lodetti

Játszott a következő világbajnokságon is, de már oriundóként, olasz színekben. S a chilei világbajnokság sokkal keserűbb emlék maradt a számára. Az azzurrók még a csoportkört sem élték túl, az NSZK és Chile mögött végeztek, Altafini pedig egyetlen 90 percen, a házigazdák ellen kapott csak játéklehetőséget. A torna után óriási volt Olaszországban a felháborodás, a harag elsősorban a honosított dél-amerikai játékosokra, köztük Altafinire zúdult. Nem is játszott többet választott hazája színeiben. Többet érdemelt volna: az olasz tizenegyben 1961. október 15. és 1962. június 2. között hat mérkőzésen öt gólt szerzett.

Altafini Rizzoli klubelnökkel és Spadacini alelnökkel

A klubfutballban kárpótolta magát. Még 1958-ban, 135 millió líráért szerződött ősei földjére. 1965-ig szolgálta az AC Milant, 204 találkozón 104 góllal segítette a piros-feketéket. Két bajnoki címet nyert velük (1958–1959, 1961–1962), utóbbi évadban 22 találattal lett gólkirály. Legnagyobb bravúrja a lombard „ördögökkel" kétségkívül az 1962–1963-as Bajnokcsapatok Európa-kupája elhódítása volt. Korábban ezt a serleget csak ibériai klub kapitánya lendíthette a magasba, ötször a Real Madridé, kétszer a Benficáé. 1963. május 22-én a rossonerók Altafini duplájával fektették két vállra a lisszaboni „sasokat" a Wembley Stadionban (2:1), megakadályozva őket a triplázásban. A sorozat gólkirálya a tizennégy gólig jutott José Altafini volt. Búcsújakor egyedül Gunnar Nordahl állt előtte a Milan örök-góllövőlistáján.

1965-től lehúzott hét esztendőt a Napoliban, 180 meccsen szerzett 71 gólt szerzett. Idényenként átlagosan mindig tíz találatot termelt. A Vezúv tövében sem maradt titulus nélkül, sikerült a valaha sokra taksált Alpok Kupára szert tennie (1966).

Egyesek már elkönyvelték kiégett vénembernek, amikor a Juventus ügynökeinek markába csapott, és engedve csábításuknak ismét északra költözött. Jó nagyot tévedtek, akik leírták! 1976-ig futballozott a „zebráknál", begyűjtött velük két bajnoki jelvényt (1972–1973, 1974–1975). 1972-ben a Napoli, 1973-ban a Juventus is Olasz Kupa-döntőt bukott, azonban Altafini egyik végjátékban sem játszott. Az „öreg hölgy" lovagjaként 74 találkozón 25-ször vette be a kaput. Pontosan tíz esztendővel azután, hogy a Milannal BEK-döntőt vívott, a piemiontiak alkalmazottjaként újra megadatott neki ez az élmény. Ellenben a duplázás öröme nem, ugyanis 1973. május 30-án az Ajax – Johnny Rep emlékezetes fejesével – 1-0-ra legyőzte a torinóiakat Belgrádban.

1976-tól Svájc olasz kantonjában kereste a kenyerét, előbb az FC Chiasso (1976–1979, 33/16), utóbb az FC Mendrisio Star (1979–1980, 28/11) légiósaként.

Negyvenkét esztendősen mondott búcsút a futballpályáknak. Visszavonulása után a médiában talált magának újabb kihívásokat. A brazil, valamint az olasz televízió- és rádiócsatornáktól sűrűn kapott szakkommentátori felkéréseket, és újságíróként is megállta a helyét.

AMANCIO AMARO

Varázsló a Real Madrid csatársorából

Amancio Amaro Valera 1939. október 16-án született a galíciai La Coruñában. Egy kölyökcsapatban, a Vizcayában kezdte rúgni a labdát, onnan került 14 évesen a Victoria Club de Fútbolba. 1958-ban igazolta át a Real Club Deportivo de La Coruña. Szeptember 28-án, az Avilés elleni meccsen debütált a II. ligában (0:1). A Depor képviseletében 108 mérkőzésen 69 gólt szerzett, ami fantasztikus teljesítmény volt a 176 centi magas, 74 kilós jobbszélső részéről. Boszorkányos ügyessége miatt kapta az El Brujo (Varázsló) becenevet.

1962-ben a elfogadta Real Madrid elnökének, Santiago Bernabéunak ajánlatát. November 22-én bemutatkozott a nagyválogatottban, amelynek vörös trikóját 1974. február 13-ig 42 alkalommal ölthette magára (tizennégyszer csapatkapitányként). A nemzeti tizenegyben 11 találatot könyvelt el. 1964-ben tagja volt a hazai rendezésű kontinensviadalt megnyerő csapatnak. És akik idehaza addig nem ismerték a nevét, akkor egy életre megtanulhatták, ugyanis ő rúgta ellenünk a hosszabbításban a döntőbe jutásukat eredményező gólt. (A 112. percben berobbant a védőink közé fejelt labdára, és hat méterről, futtából, jobb külsővel lőtt Szentmihályi hálójába.) Még abban az esztendőben a *France Football* Aranylabda-szavazásán a 3. helyen végzett, 38 pontot kapott. (1968-ban ugyanezért a díjért a 7. helyre rangsorolták az ítészek. 1965-ben a 17., 1972-ben a 18. lett.) Részt vett az 1966-os angliai világbajnokságon.

A madridi „fehérekkel" vagonnyi aranyérmet futballozott össze. Kilencszer volt spanyol bajnok (1963, 1964, 1965, 1967, 1968, 1969, 1972, 1975, 1976), háromszor Spanyol Kupa-győztes (1970, 1975, 1976), 1968-ban döntőt bukott ugyanezen a sorozaton. Két Bajnokcsapatok Európa-kupája finálét vívott, az egyiket diadalmasan (1966), a másikat vesztesen (1964) fejezte be. 1971-ben a KEK-döntőben is pályára léphetett, ám nem sikerült elhódítani a serleget, pedig két menetet harcoltak végig a Chelsea-vel párban. Az egyik 1-1 lett, a másikat a londoniak megnyerték 3-1-re Athénben. 1966. május 11-én újból tanúbizonyságát adta páratlan gólérzékenységének. Brüsszelben, a Heysel-stadionban (55 000 néző előtt) a „királyi" gárda a belgrádi Partizan ellen küzdött a BEK-ért. Vaszovics a jugoszlávoknak szerzett vezetést, de Amancio a 70. percben kiegyenlített, majd hat perc múlva Serena a győztes találatot is megszerezte (2:1). Ellenben örökké sajgó emlék marad a legendáriumában 1964. május 27. Azon a tavaszi napon elveszítették a finálét a milánói Interrel szemben (1:3), holott Di Stéfano, Puskás Ferenc és Gento is rohamozta a lombard fekete-kékek kapuját Bécsben.

A Varázsló, aki 1968-ban játszott a világválogatottban, 1976. június 30-ig bűvészkedett a madridisták hófehér szerelésében, és mindent egybevetve 579 találkozón 224 góllal segítette őket. Egyéni sikereként 1969-ben és 1970-ben átvehette a Trofeo Pichichit, a spanyol élvonal gólkirályának járó elismerést.

Edzőként a fiókcsapatnál (Castilla CF) nála bontogatta szárnyait a következő generáció néhány tehetsége, mint például Emilio Butragueño, Michel, Manolo Sanchís, Rafael Martin Vázquez és Miguel Pardeza.

AMARILDO

Tökéletesen pótolta Pelét

Rio de Janeiróban az 1950-es évek végén és az 1960-as évek elején egy új – kivált a vérbő, afrikai eredetű szambához mérten –, visszafogottabb ritmusú, érzelmesen andalító tánc hódított, a bossa nova, amely kifejezte a fiatal (főként fehér és félvér) carioca nemzedék életigenlését, a mozgás és más testi örömök utáni olthatatlan vágyát. Amarildo Tavares de Silveira akkoriban játszott a riói klubokban, amikor a bossa nova a fénykorát élte, nem csoda hát, hogy imádta, és ha tehette, kikapcsolódás gyanánt órákig lassúzott a csinosabbnál csinosabb partnereivel a parkettán. Hangsúlyozzuk, hogy csak amikor módjában állott, hiszen profi futballistaként elsősorban az edzéseken, nem a lokálok izgatóan fülledt félhomályában kellett pörögnie.

Amarildo a Rio államban található Campos nevű településen született 1939. június 29-én. A pályafutása csúcspontján 169 centis, 66 kg-os csatár a helyi Goytacaz Futebol Clube ifjúsági együttesében kezdett futballozni 1956-ban. A kék-fehérektől igazolta át 1957-ben a Flamengo, aztán a Paulistinha szerezte meg a még mindig csak 18 esztendős szupertehetséget. 1958-ban került a riói Botafogo keretébe, a fekete-fehér csíkosak trikójában robbant be igazán. Kétszer nyerte el velük az állami bajnokság aranyérmét (1961, 1962), egyszer a Rio-São Paulo-torna trófeáját (1961). A gárda szerelésében 231 fellépésén 136 találatot ért el.

Amarildót még szabálytalanság árán is csak nehezen tudták megállítani a csehszlovák védők az 1962-es vb-döntőben

Az El Garoto (Kölyök) becenévre hallgató támadó 1961. április 30-án debütált a válogatottban. Asunciónban játszottak Paraguay ellen (2:0), és az újoncot klubtársa, Quarentinha helyére cserélte be Aimoré Moreira szövetségi kapitány.

Egyébként különleges volt a pályafutása az aranysárga-zöld mezesek között, sokáig amolyan kiegészítőembernek számított, ami nem csoda, óriási volt a konkurencia. Az 1962-es chilei világbajnokságra is tartalékként utazott el, jellemző módon az első két meccsen (Mexikó és Csehszlovákia ellen) nem is lépett pályára. Aztán Pelé megsérült, és az ő posztján jutott szóhoz Spanyolország ellen Viña del Marban. Nem sokan gondolták volna, hogy a jószerével ismeretlen Amarildo lesz annak a párbajnak a hőse. Ő lett: a brazilok 1962. június 6-án az ő két (a 72. és a 86. percben szerzett) találatával verték meg 2:1-re a 35 esztendős Puskás Ferencet is soraikban tudó spanyolokat. A torna hátralévő összecsapásain Vavá és Zagallo között balösszekötőt játszott, mégpedig pazarul, általában őt és klubtársát, Garrinchát tartja a közvélemény a hetedik Mundial két legfénylőbb csillagának. Rögvest el is nevezték az újságírók „fehér Pelének", noha mulatt származású, azaz ereiben néger vér is csörgedezik. Mindenesetre vitathatalanul világosabb a bőrszíne Peléénél. A vébén már csupán egyszer volt eredményes, viszont a santiagói döntőben a csehszlovákoknak rúgott egyenlítő gólja szédületesre sikeredett: balról villámgyorsan befelé cselezett, hogy lehetetlen szögből, ballal bezúdítsa a labdát a hálóba. A brazilok által végül 3:1-re megnyert finálében a Botafogo öt futballistáját (Nílton Santos, Didi, Garrincha, Zagallo és Amarildo) csodálhatta meg a közönség.

A válogatottban Amarildo 1961 és 1966 között 23 hivatalos és egy nem hivatalos mérkőzést vívott, azokon összesen kilenc gólt könyvelhetett el. Évek maradtak ki: ameddig olasz klubokban játszott, sokáig nem kapott meghívást. Ám 1966-ban csatlakozott az öreg kontinensen tesztmeccseket vívó társaihoz, Madridban és Glasgow-ban még játszott is, sőt a spanyol fővárosban balszélsőként hálóba is talált, azonban az angliai világbajnokságon nem szerepeltették. 1966. június 25-én Skóciában mondott búcsút a címeres meznek.

Az 1962-es vébé után az lett volna a szenzáció, ha odahaza marad. Logikus, hogy nem így történt, merthogy egy évvel a világbajnoki cím megszerzését követően szerződtette az AC Milan. 1963 és 1967 között száguldozott piros-feketében, ez alatt 131 meccsen 38 góllal segítette a lombard „ördögöket". Stílszerűen köszönt el a rossoneróktól, 1967. június 14-én, a 49. percben győztes gólt rúgott a Padovának az Olasz Kupa fináléjában. Tőle indult el a támadás a római Olimpiai Stadionban, a kezdőkörből sprintelve kitette a labdát balra, hogy lehajrázva a védőket jobbal, kapásból az ötösről vágja a hajszálpontos passzt a piros-fehérek kapujába.

Milánó után Firenzében folytatta légióskodását, 1970-ig erősítette a „violákat", 1969-ben bajnoki címet szerzett velük. Az ott eltöltött három esztendeje alatt 85/21-es mutatót produkált. 1970 és 1972 között már bordó-sárgában villogott, az AS Roma „farkasainak" szolgálatában 40 összecsapáson 11 találatot hozott össze. 1972-ben hazatért Brazíliába, hogy két esztendő múlva a Vasco da Gama együttesétől vonuljon vissza.

1981 és 1992 között trénerként kereste a kenyerét, a következő alakulatok kispadján ült: Sorso Calcio (1981–1983), Espérance Sportive de Tunis (1984–1987), ASD Rondinella (1987–1988), Turris Calcio (1988–1990), US Pontedera (1991–1992).

Szakvezetőként a legnagyobb sikereit Tunéziában aratta, a fővárosi piros-sárgákkal 1985-ben elhódította a bajnoki címet, a következő évben pedig begyűjtötte velük az országos kupát. A hazájában sohasem edzősködött.

CHARLES ANTENEN

Az Alpok Károly hercege

Charles Antenen, a valaha élt egyik legjobb svájci labdarúgó 1929. november 3-án született La Chaux-de-Fonds városában. Édesapja, Georges profi kerékpározóként több nemzetközi díjat is nyert. A fia nem volt éppen díjbirkózó termetű a 174 centijével és 68 kilogrammjával, s támadóként ennek néha megitta a levét, de pazar technikával, higanymozgással, kellő rafinériával igyekezett kiküszöbölni a testméretéből fakadó hátrányosságait. Sikerrel tette, alacsonyan volt a súlypontja, nehezen lehetett feltartóztatni, ha begyorsult, ennek is köszönhetően 1944 és 1965 között hazája első osztályában 444 mérkőzésen 233 gólt szerzett. Mindössze két klubot szolgált, 1941 és 1952, majd 1953 és 1965 között az FC La Chaux-de Fonds, közben 1952–1953-ban a Lausanne-Sports gárdáját. Az 1946–1947-es szezont a második ligában töltötte csapatával. Ott sem tétlenkedett, 26 bajnokin 17-szer vette be az ellenfelek hálóját. Oroszlánrészt vállalt az azonnali visszajutásban.

Antenen és a német Schäfer választ

1948. június 27-én, a kupadöntőben az akkor 19 éves csatár kétszer is megzörgette a Grenchen hálóját, az elsőt és a negyediket ő rámolta be Lausanne-ban (4:0). Egy héttel előtte, június 20-án debütált a svájci válogatottban, Zürichben 3:3-ra végeztek Spanyolországgal. Részt vett három világbajnokságon (1950-ben, 1954-ben és 1962-ben), 56-szor öltötte magára a fehér kereszttel ékesített piros dresszt (hat alkalommal csapatkapitányként), 2 gólt szerzett.

Pályafutása talán legfontosabb gólját 1961. november 12-én érte el, az esős délutánon pótselejtezőt vívott a chilei Mundial repülőjegyéért Svájc és Svédország. Nyugat-Berlinben az északiak szerezték meg a vezetést, az alpesiek a második félidőben kiegyenlítettek, aztán a 72. percben a Kikinek becézett karmester befejelte a győztes gólt. Már a csoportmeccseken sem tétlenkedett, a rájátszást is figyelembe véve 5/5-ös mutatóval rukkolt ki.

Budapestet valószínűleg sohasem felejtette el. 1959. október 25-én a Népstadionban 8:0-ra kapott ki csapatával a magyar válogatottól. 1962. június 7-én búcsúzott el a nemzeti tizenegytől, 3:0-ra veszítettek Olaszországgal szemben Santiago de Chilében.

Valamennyi bajnoki és kupaérmét az FC La Chaux-de-Fonds színeiben gyűjtötte be. 1954-ben, 1955-ben és 1964-ben bajnok lett szülővárosa egyesületével, 1956-ban második helyezett. Hatszor hódította el vele a Svájci Kupát (1948, 1951, 1954, 1955, 1957, 1961). Amint a felsorolásból kiderül, zsinórban kétszer is sikerült a duplázás (1954, 1955). Az 1948-as finálében két gólt szerzett a Locarno ellen (3:2), az 1954-esen nem volt eredményes az FC Fribourg ellen (2:0). A következőn sem az FC Thun ellenében (3:1), viszont 1957-ben egyszer beköszönt a volt kenyéradójának, a Lausanne-Sportsnak (3:1). 1961-ben nem sikerült megzörgetnie az FC Biel hálóját, azonban a lefújás után a serleget a magasba emelhette (1:0). Közel járt a harmadik duplájához is, de 1964-ben a sárga-kékekkel elbukta a kupadöntőt a Lausanne-Sports ellen (0-2).

Charles Antenen 2000. május 20-án hunyta le örökre a szemét egy Les Bayards nevű aprócska településen.

GEORGI ASZPARUHOV

A bolgár futball örök kedvence

Georgi Rangelov Aszparuhov a II. világháború idején, 1943. május 4-én született Szófiában. A Levszki Szófia ifjúsági csapatában tanulta a futballt, 1959-től számítva. Illetve dehogy tanulta! Az egyik edzője úgy emlékezett rá, hogy semmire sem kellett őt oktatni, az első pillanattól kezdve, hogy magára húzta a klub kék-fehér ingét, mindent tudott. Istenáldotta futballtehetség volt. Ha valaki elvetődik Bulgáriába, és arról érdeklődik, ki volt minden idők legjobb ottani labdarúgója, tíz idősebb megkérdezett közül kilenc őt nevezi meg és csak egy Hriszto Sztoicskovot. Ennek szimpatikus személyisége, rendkívüli szerénysége, eleganciája és klasszikus futballtudása a magyarázata. Még a legfanatikusabb CSZKA-hívek is ápolják az emlékét, holott a két riválisa tábor elképzelhetetlen módon gyűlöli egymást.

Az arrafelé György cárként is emlegetett sportember két részletben erősítette a Levszkit, először 1959 és 1961 között. 1959-ben elhódította a „kékekkel" a Bolgár Kupát, amelyet pályafutása során még négyszer emelt a magasba (1962, 1967, 1970, 1971), ugyanis időben a második egyesületével, a Botev Plovdivval is megszerezte egyszer (1962-ben). Tizenhét évesen kapott először lehetőséget a nagyok között, a Levszki első csapatában, s bármilyen meglepő, védőként. A Botev Plovdiv ellen esett át az élvonalbeli tűzkeresztségen 1960. szeptember 28-án, és azonnal gólt szerzett (1:1).

A Botev Plovdivot 1961 és 1963 között erősítette, amikor a kötelező sorkatonai szolgálatát a déli településen töltötte. Miután leszerelt, természetesen visszatért a fővárosiakhoz, akiknél egészen a haláláig futballozott. 1965-ben bajnok és bolgár gólkirály lett. Ráadásul megválasztották az Év labdarúgójának, s az Aranylabda-szavazáson a 8. helyen végzett – holtversenyben. (Alessandro Mazzolával és Valerij Voronyinnal osztozva az előkelő pozíción.)

A Levszki sztárjaként utóbb még két bajnoki aranyérmet vehetett át, 1968-ban és 1970-ben. Nem túl hosszú futballkarrierje során 326 bajnoki és kupamérkőzésen 209 gólt jegyzett.

A Gundi becenévre hallgató, 186 centire nőtt, vékony testalkatú csatár 1962. május 6. és 1970. június 12. között ötvenszer ölthette magára hazája nemzeti tizenegyének felszerelését, s a gárdával egymás után három világbajnokságon (1962, 1966, 1970) vett részt. A válogatott mezében 19-szer talált kapukba. A sors úgy hozta, hogy 1962-ben és 1966-ban Magyarország (is) Bulgária csoportellenfélül jutott. Védőink ismerték a balkáni támadó képességeit, tudták, mennyire veszélyes, fogták is, ahogyan csak lehetett, mégis mindkét alkalommal – Rancaguában és Manchesterben – bevette a mieink hálóját. Chilében 6:1-re, Angliában 3:1-re nyertünk, viszont ő megtette a kötelességét.

A labda mellett a csinos nőket és a gyors autókat imádta. Utóbbi lett a végzete. 1971. június 28-án lejátszotta az utolsó meccsét a Levszkiben. Két nap múlva halott volt, csapattársával, Nikola Kotkovval együtt. A karambolt okozó kamion sofőrje hatalmas Levszki-drukker volt, a fülkéje falára Aszparuhov poszterét ragasztotta, a jármű ablakában a klub zászlaja lógott. Amikor megtudta, ki ült a vele ütköző gépkocsiban, teljesen összeomlott. Áldozata temetésen félmillióan jelentek meg, utóbb a Levszki stadionját Aszparuhovról nevezték el.

JOSÉ AUGUSTO

A portugálok Garrinchája

José Augusto Pinto de Almeida 1937. április 13-án született Barreiróban. 1955-ben az FC Barreirense igazolta le, s szülővárosa klubjában 98 meccsen 50 gólt szerzett. Négy idényt követően 1959 nyarán átment a Guttmann Béla által vezetett Benficába. Szeptember 20-án debütált a piros-fehéreknél, odahaza 4:1-re legyőzték a Vitória Setúbalt. Egy hét múlva belőtte első gólját a lisszaboniak szélsőjeként, 3:0-ra megverték a Sporting Bragát.

1969-ig futballozott a fővárosi „sasoknál", 369 mérkőzést vívott képviseletükben és 175 találatot könyvelhetett el. Az utolsó gólját egy angolai túrán, Luandában rúgta az ASA (Atlético Sport Aviação) hálójába 1969. május 15-én. 1969. november 12-én búcsúzott el a csapattól, fájdalmasra sikeredett az utolsó fellépése, mert a Celtic 3:0-ra győzött a brazil Otto Glória mester legénysége ellen Glasgow-ban. A skóciai vereség dacára volt mire emlékeznie. Nyolc bajnoki aranyat vehetett át (1959–1960, 1960–1961, 1962–1963, 1963–1964, 1964–1965, 1966–1967, 1967–1968, 1968–1969), háromszor felemelhette a Portugál Kupát (1962, 1963, 1969), kétszer a Bajnokcsapatok Európa-kupáját (1961, 1962). Ezek mellett volt egy vesztes hazai kupa- (1965), valamint három elbukott BEK-döntője is (1963, 1965, 1968). Tegyük hozzá, mind az öt BEK-finálében játszott, de gólt egyiken sem szerzett.

A 178 centis, 72 kilós Augusto általában nem a fizikai erejével érvényesült, hanem a finom technikájával, a kreativitásával és a gyorsaságával. Ezen erényeinek köszönhetően sűrűn talált a kapukba, habár jobbszélsőként nem ez volt a legfőbb feladata. 1961 és 1967 között összesen 4 pontot gyűjtött a *France Football* Aranylabda-szavazásán. Ne becsüljük ezt le, ugyanennyi pontja volt az itthon okkal világklasszisnak elkönyvelt Sándor Károlynak is!

A kiváló csatár a luzitán nemzeti tizenegyben 1958. május 7-én mutatkozott be, a Wembley Stadionban 2:1-re nyert vendégei ellen Anglia. Különös módon pályafutásában számos momentum kapcsolódik a ködös Albionhoz. Londonban lett válogatott, de a Wenbley-ben veszített el két BEK-trófeát (1963-ban a Milan, 1968-ban a Manchester United ellen), közben 1966-ban Angliában lett belőle világbajnoki bronzérmes, mi több, bekerült a torna álomcsapatába is. A vébé összes, portugál vonatkozású összecsapásán szóhoz jutott, kétszer volt eredményes, Magyarország és Észak-Korea ellen. Mindkét találata rendkívül fontos volt, a mieink ellen ő szerzett vezetést, az ázsiaiak ellen pedig bebiztosította az 5:3-as sikert. 1968-ig 45-ször lehetett válogatott, 9 gólig jutott a piros-zöldek felszerelésében.

Miután visszavonult, edzőként igyekezett érvényesülni, és az új pályáján sem volt sikertelen. Az állomáshelyei: Benfica, segédedző (1970–1971), Portugália válogatottja (1971–1973), Vitória Setúbal (1973–1975), Portimonense (1976–1978), FC Barreirense (1978–1980), Portugália U21 (1980–1987), Farense (1987–1989), Penafiel (1989–1990), Amora (1992–1993), Longroñes (1994–1995), Alverca, KAC Marrakesh, FUS Rabat (1996–1997), Portugália női válogatottja (2004–2007). 1984-ben Fernando Cabrita stábjának tagjaként vett részt a franciaországi Európa-bajnokságon.

ALAN BALL

A kis vörös motor

Alan James Ball Junior 1945. május 12-én született Farnworthben. Apja, idősebb Alan Ball profi labdarúgó és edző volt. Játszott (többek közt) a Birmingham City és az Oldham Athletic csapatában, szakemberként (többek közt) ült a Preston North End és a Djurgårdens IF kispadján.

A vöröses hajú kisfiú atyja kezei alatt, az Ashton United FC-ben kezdett játszani, onnét indult el eredményekben gazdag, de eléggé kacskaringós karrierje. 1960–1961-ben a Bolton Wanderers, 1961–1962-ben a Blackpool FC ifjúsági gárdáját erősítette, utóbbinál látta el szignójával az első hivatásos szerződését 1962 májusában. Augusztus 18-án mutatkozott be a felnőttek között, a Liverpool fölött arattak diadalt az Anfielden (2:1). A Blackpoolt 1966-ig szolgálta összesen 126 mérkőzésen, és a jellegzetesen narancssárga mezében 46 gólig jutott. Kezdetben jobbszélsőt, később középpályást játszott. Már világbajnokként váltott klubot 1966 augusztusában, 112 ezer fontért került az Evertonhoz. A kék-fehérekkel 1968. május 18-án elrontotta az FA Cup-finálét, a West Bromwich győzött ellenük 1:0-ra. Ellenben megnyerték az 1969–1970-es bajnokságot, és az azt követő Charity Shield-díj is a kezükbe került. A 168 centis, 66 kilós fáradhatatlan futógép, akinek legfőbb erőssége a támadásépítésben rejlett, 1966 és 1972 között 254 meccsen 80 találatot ért el a liverpooli kékeknél.

1971. december 22-én az Everton FC eladta az Arsenalnak 220 ezer fontért. Az „ágyúsoknál" az összesített mérlege 1977-ig 218/52 volt. Elbukta velük az 1972-es kupadöntőt (a Leeds United győzött 1-0-ra), majd az 1972–1973-as bajnokságot. Az ezüst is szépen csillog – szokták vigasztalni a veszteseket... Az 1976–1977-es szezonban a második vonalban menetelő Southampton vetette ki rá a hálóját, decemberben 60 ezer fontot fizetett érte. (1976-ban kölcsönjátékosként rövid kitérőt tett Dél-Afrikába, a fokvárosi Hellenic kedvéért.) 1978-ban feljutott a „szentekkel" az első vonalba, majd 1979-ben csapatkapitányukként a Ligakupa-döntőig vezérelte őket. (Ott a Nottingham Forest 3-2-re jobbnak bizonyult náluk.) A Southampton játékosaként engedélyt kapott arra, hogy az Egyesült Államokban, a Philadelphia Fury csapatánál is szerepeljen. 1979-ben és 1980-ban is játszott nyaranta, az NASL-be tartozó Vancouver Whitecapsben, győztes gólt jegyzett az 1979-es Soccer Bowl fináléjában a Tampa Bay Rowdies ellen (2-1). További állomáshelyei: Blackpool (1980–1981), Southampton (1981–1983), Floreat Athena (Ausztrália, kölcsönben, 1982), Eastern AA (Hongkong, kölcsönben, 1982–1983), Bristol Rovers (1983).

1965. május 9. és 1975. május 24. között 72-szer láthatták őt a „háromoroszlánosok" között, 8 találatot jegyzett. Világbajnoki címet szerzett az 1966-os, hazai rendezésű World Cupon. 1968-ban tagja volt az Európa-bajnokságon bronzérmes alakulatnak. Az 1970-es mexikói vébén is szerepet kapott, a nyolc közé került a címvédővel.

Edzői pályafutása: Philadelphia Fury (1978), Blackpool (1980–1981), Portsmouth (1984–1989, 1998–1999), Stoke City (1989–1991), Exeter City (1991–1994), Southampton (1994–1995), Manchester City (1995–1996).

Alan Ball 2007. április 14-én szívinfarktusban hunyt egy Warsash nevű településen.

GORDON BANKS

A XX. század legszebb védésével tündökölt

Gordon Banks 1937. december 30-án született Sheffieldben (közelebbről Tinsley-ben). Apja kohász volt. Az egyik helyi iskola csapatában kezdett védeni, miközben nehéz fizikai munkát végzett, szeneszsákokat cipelt. A nehéz munkának nagy előnye lett: fizikailag rendkívül megerősödött. 1953-tól egy évig a Millspaugh Steel Works nevű acélgyári klub hálóját őrizte, majd újabb egy esztendőt a Rawmarsh Welfare amatőrjeinek kapujában húzott le. Tizennyolc évesen írta alá az első profi szerződését a harmadik ligás Chesterfield FC-hez. 1958. november 29-

én mutatkozott be a nagycsapatban a Colchester City ellen. Akkor úgy tűnt, sínen van, de aztán két súlyos sérülés hátráltatta a fejlődését. Először eltörte a jobb karját, szegecselniük kellett az orvosoknak, majd ezt követően megműtötték a térdét. Másnak ennyi elég is lett volna ahhoz, hogy visszavonulót fújjon, viszont őt más fából faragták, esze ágában sem volt feladni. 1958-tól már ő számított a kék-fehérek első számú kapusának. Nem sokáig, 23 meccsen szerepelt náluk, amikor bejelentkezett – és hajlandó volt 7000 fontot leszurkolni – érte egy másik kék-fehér színű egyesület, az első osztályú Leicester City. 1959-től 1967-ig 293 találkozón posztolt a gólvonala előtt.

A „rókák" nagy időket éltek meg akkoriban, a hatvanas évek első felében egy év kivételével mindig bejutottak a szövetség vagy a liga kupaszériájának a fináléjába, de a négy végjátékból hármat elbuktak. 1961. május 6-án a Tottenham Hotspur ellen eleve nem volt sok esélyük. A Spurs lett Angliában a XX. század első duplázója. Ráadásul a leicesterieknek nem is volt szerencséjük, miután a védőjük, Les Chalmers már a 19. percben megsérült, s mivel abban az időben még nem lehetett cserélni, kénytelen volt a meccs további részében sántikálni, ezért lényegében tíz emberrel húzták ki kétgólos vereséggel.

Gordon Banks 1961-ben kétszer pályára lépett hazája U23-as válogatottjában.

1963. május 25-én a leicesteriek a Manchester United ellen álltak sorompóba. A „vörös ördögök" a müncheni dráma óta nem nyertek fontos titulust, a közvélemény is inkább velük szimpatizált. Ráadásul a 185 centis, 84 kilós kapuvédő gyengén teljesített: a 85. percben egy, már megfogott labda kiperdült az öléből, pontosan Herd elé, aki köszönte szépen. A potyával lett 3:1 Matt Busby legénysége javára.

1964 áprilisában a „rókák" végre elhódítottak egy trófeát, két mérkőzést vívtak a Ligakupáért a Stanley Matthewst is a soraiban tudó Stoke City ellen (1:1, 3:2). 1965 tavaszán a Chelsea FC Londonban, a Ligakupa-döntőben 3:2-re megverte „rókákat", s mivel a Filbert Streeten 0:0 született, így ez a hajó is elúszott.

Banksie 1963. április 6-án debütált a nagyválogatottban a skótok ellen (1:2). Akkoriban Ron Springett helyett új, megbízhatóbb kapust keresett Alf Ramsey, és a szövetségi kapitány utóbb úgy nyilatkozott, hogy az újonc személyében meg is találta.

Az 1966-os világbajnokságon az uruguayiak (0:0), a mexikóiak (2:0), a franciák (2:0) és az argentinok (1:0) sem tudták bevenni a hálóját, miközben a rendezők csapata bemasírozott az előd döntőbe, Banks pedig egy hétmérkőzéses góltalansági csúcsot védett össze a nemzeti tizenegy

kapujában. A fináléba jutásért a portugálokat győzték le 2:1-re, a torna gólkirálya, Eusébio csak büntetőből tudta bevenni Banks kapuját. A döntőben Anglia hosszabbításban nyert 4:2-re a nyugatnémetek ellen, s diadalával fellépett a világfutball piramisának csúcsára. Apró érdekesség: a torna legjobb kapusa a felesége, Ursula hazájának csatárain fogott ki. A későbbi Mrs. Bankst még 1955-ben, a katonai szolgálatának teljesítése idején ismerte meg, a szövetségi köztársaságban.

Gordon Banks és és Bobby Moore a Rimet-kupával ünnepel

A kiváló kapus 1967 áprilisától 1972-ig a Stoke City labdarúgója volt, 52 000 fontot fizetett érte új kenyéradója. Nem volt hálátlan, 194 találkozón óvta a piros-fehér csíkosak kapuját. Közben 1967-ben rövid időre kölcsönben átment az USA-ba, ahol a Cleveland Stokers profija volt, majd 1971-ben – szintén kölcsönben – a dél-afrikai Hellenic FC Cape Town társulatánál szerepelt.

1968-ban az olaszországi Európa-bajnokságon bronzérmet szerzett a válogatottal.

Az 1970-es mexikói vébén is az ő nevével kezdődött a címvédő gárda összeállítása. (A Mundialig nem használt kesztyűt. Ahogy mondani szokás, puszta kézzel dolgozott.) Június 7-én Guadalajarában bemutatott parádéját a XX. század legnagyobb védésének tartják: Pelé fejesét emberfeletti robinzonáddal tornászta ki. A televíziós közvetítésnek köszönhetően szerte a planétán láthatták a nézők, hogyan úszott a levegőben – a gravitáció alapvető törvényeit cáfolva. A negyeddöntőben gyomorrontásos betegség miatt nem szerepelhetett, Peter Bonetti strázsált a helyén, aki három gólt szedett be a nyugatnémetektől (2:3). A „háromoroszlánosok" repülhettek haza, Gordon Bankset azonban lovaggá ütötte II. Erzsébet királynő.

1972. március 4-én (97 852 drukker előtt) a Stoke City 2-1-re legyőzte a Chelsea FC-t a Ligakupa-döntőjében, és a kapus 1964 után másodszor emelhette magasba a trófeát. Abban az esztendőben az újságírók az Év legjobb játékosának választották meg. Harmincötödik évében járt már akkor, de még éveken át akart védeni. Ám azon a nyáron autóbalesetben elveszítette a jobb szeme világát, be kellett fejeznie a csúcsszintű futballt.

A válogatottban 1972. május 27-én láthatták őt utoljára, összesen 73 alkalommal állt a csapat gólvonala előtt. Az Aranylabda-szavazáson 1970-ben a nyolcadik, 1972-ben a hetedik helyen zárt.

A visszavonulását követően a Stoke City ifjúsági garnitúrájának edzőjeként tevékenykedett, majd 1977-ben váratlanul visszatért a kapuba: az észak-amerikai ligában, az NASL-ben hadakozó Fort Lauderdale Strikers együttesében folytatta. Egyetlen találkozón őrizte a dublini St. Patrick's Athletic hálóját is.

Gordon Banks negyvenegy évesen búcsúzott el végleg. 1979-től egy esztendőn keresztül a Telford United menedzsere volt, de hamar kiderült róla, hogy ezt a szakmát nem neki találták ki.

JOSÉ BAUER

Eusébio brazil felfedezője

José Carlos Bauer 1925. november 21-én született São Paulóban. Anyja brazil volt, apja svájci, emiatt egy árnyalattal világosabb volt a bőre színe, és a német családnevét is tőle kapta.

A São Paulo FC-ben kezdte a futballt, még nem töltötte be a 17. életévét, már bajnok lett a klub ificsapatával. Rövidesen felkerült a felnőtt keretbe, majd bejátszotta magát a kezdőbe. A sikerek sem kerülték el a szurkolói által csak Tricolorként emlegetett gárdát, 1945-ben, 1946-ban, 1948-ban, 1949-ben és 1953-ban megnyerte az állami, úgynevezett paulista bajnokságot. Bauer Ruival, valamint Noronhával együtt az évtized világszínvonalon teljesítő fedezetsorát alkotta. 419 fellépésén 16 gólt szerzett a piros-fehér-feketék képviseletében. 1954 és 1958 között más brazil klubokat szolgált, sorrendben a riói Botafogót, majd a Portuguesát és a São Bento de Sorocabát. Aztán felhagyott a labdarúgással, hogy edzőnek álljon. 1959 és 1975 között négy ország (Brazília, Mexikó, Portugália, Kolumbia) rakásnyi egyesületénél dolgozott. Megfordult a CA Juventus São Paulo, a Ferroviária E Araraquara, a CD (Chivas) Guadalajara, a CD Atlas Guadalajara, a Leixões SC Metasinhos, a Prudentina (APEA) São Paulo, a CF Atlante, a Millonarios FC, a Botafogo, az AA Francana, a Colorado EC Curitiba, az EC Pinheiros Curitiba, az AFE Araraquara, az EC Comercial, az Atlético Indiano São Paulo gárdájánál.

A 189 centire nőtt, 76 kilós labdarúgó 1949. április 3-án mutatkozott be a brazil válogatottban, Rióban 9:1-re legázolták Ecuadort. (Azon a napon Ely helyére csereként küldték be.)

1955. szeptember 20-ig huszonhat hivatalos és három nem hivatalos mérkőzésen viselte nemzeti tizenegy szerelését, gólt nem sikerült elérnie. 1949-ben aranyérmet, 1953-ban ezüstérmet szerzett a Dél-Amerikai bajnokságon. Két világbajnokságon vehetett részt (1950, 1954). Ott volt a Maracanã zöld gyepén 1950. július 16-án, amikor az uruguayiak elorozták a házigazdáktól a Rimet-kupát. Miután az ezüstérmet a nyakába akasztották, hangosan felzokogott.

1954. június 27-én este is törölgethette a könnyeit, miután az angol Ellis berekesztette a berni ütközetet, hiszen az ördögi magyarok elbántak dél-amerikai riválisaikkal, 4:2-re legyőzve őket. Buzánszky Jenő egy régi beszélgetésünkkor visszaemlékezett arra, hogy a lefújás utáni folyosói, majd az öltözői botrányban „főkolompos az a hórihorgas félvér volt”.

1960-ban Bauer éppen az Associação Ferroviária de Esportes de Araraquara mestere volt, s együttesével Mozambikban túrázott. Az egyik mérkőzésen észrevett egy roppant tehetséges tinédzsert a Sporting de Lourenço Marques mezében. Kiszúrta, hogy csiszolatlan gyémántra lelt. Rögtön csábította Brazíliába, ám a srác nem állt kötélnek. Bauer később beszélgetett korábbi edzőjével, Guttmann Bélával, és megemlítette neki felfedezettjét. Guttmann nem volt rest, és mindenfajta cseleket bevetve Lisszabonba, a Benficához vitte a fiatal csatárt, akit idővel Eusébio néven ismert meg a világ.

José Carlos Bauer túl a 70. születésnapján is szívesen foglalkozott még kölyökjátékosokkal, a São Paulo államban lévő Itapecerica da Serrában vezetett futballiskolát.

2007. február 4-én hunyt el São Paulóban.

JIM BAXTER

A protestáns mókamester

James Curran Baxter a kelet-skóciai Fife-hoz tartozó Hill of Beath nevű településen született 1939. szeptember 29-én. A helyi Halbeath Juveniles, majd a fife-i Crossgate Primroses juniorjainál nevelkedett. Műbútorasztalosnak tanult, de nyolc hónap után otthagyta az iskolát, hogy szénbányászként dolgozzon. A társai szerették, született komikus volt, állandóan

viccelődött, ezért a többiek Stanley-nek hívták, a BBC skót humoristája, Stanley Baxter után. 1957-ben a Raith Rovershez került félprofinak, a futball mellett dolgozott. Hamarosan behívták két esztendőre a Skót Királyi Regiment 3. zászlóaljához. Slim Jim (odahaza így szólították a hirtelen megnyúlt, 183 centis, sovány kamaszt) 1957 és 1960 között 62 meccset vívott a Rovers mélykék mezében, kétszer talált a kapuba.

1960. júniusban az akkor skót rekordnak számító 17 500 fontért aláírt a Rangershez, ahol támadó felfogású balfedezetet játszott. Augusztusban mutatkozott be a kék-fehérek között, a Partick Thistle elleni Ligakupa-mérkőzésen. A drukkerek rövidesen új becenevet adtak neki, a nagy mókamestert Varázslóként kezdték emlegetni. A „protestánsoknál" töltött első időszaka (1960–1965) érmek sokaságát eredményezte a számára. Volt közöttük három bajnoki arany (1960–1961, 1962–1963, 1963–1964), három Skót Kupa-arany (1961–1962, 1962–1963, 1963–1964) és négy Ligakupa-arany (1959–1960, 1960–1961, 1962–1963, 1963–1964). Begyűjtött egy bajnoki ezüstöt is (1961–1962). Egyébként mind a hét kupadöntőben ott volt, de gólt nem tudott szerezni. A sok győztes kupafináléja közé jutott egy vesztes is. Úgy a pontosabb, hogy kettő, miután a KEK első kiírása (1960–1961) még kétmenetes finálét rendelt el. Az első körben a Ferencvárost búcsúztatták (4:2, 1:2), aztán a Borussia Mönchengladbachot (3:0, 8:0 – ezen a párbajon ő jegyezte az első gólt). Az elődöntőben a Wolverhampton Wanderert is megállították (2:0, 1:1), viszont a döntőkben a Hidegkuti Nándor által felkészített Fiorentina mindkétszer legyőzte őket (2:0, 2:1). Baxter valamennyi összecsapást végighajtotta.

1965-ben 72 500 fontért megvette a Sunderland. Két idényt húzott le a „fekete macskáknál", 82/10-es mutatóval ment el tőlük kölcsönbe a Vancouver Royal Canadienshez. Összesen 12-szer jutott lehetőséghez, és szerzett két találatot, majd az érte 100 000 fontot fizető Nottingham Forestnél folytatta (1967–1969, 48/3). Egy évet játszott még odahaza, a második „rangerses" korszaka (1969–1970) bajnoki ezüstöt ért. A Gers uniformisában 254-szer láthatták, a fellépésein 24-szer talált hálóba.

1961 és 1967 között 34-szer viselte a válogatott szerelését, háromszor volt eredményes.

1963. október 23-án tagja volt a házigazdákkal megmérkőző világválogatottnak a Wembleyben. A meghívót annak is köszönhette, hogy április 6-án az ő két góljával nyertek a felföldiek a „háromoroszlánosok" ellen 2:1-re Londonban. Különben is az angolok mumusának számított, 1962 és 1967 között ötször játszott ellenük, négyszer nyert, s csak egyszer győztek amazok.

Jim Baxter a visszavonulását követően gyakran nyúlt a pohár után, a Glasgow-ban 2001. április 14-én bekövetkezett halálát a hasnyálmirigyrák okozta.

A jugoszlávok Jasinja

Vladimir Beara 1928. augusztus 26-án született a Jugoszláv Királyság Zelovo nevű településén. A szülei szerbek voltak. A községet zömmel dalmátok lakják, és napjainkban Horvátországhoz tartozik. A Hajduk Splitben kezdett védeni 1947-ben. Számos sikert ért el a csapattal: 1950-ben, 1952-ben és az 1954–1955-ös szezonban bajnokságot nyert, kétszer lett ezüstérmes (1947–1948, 1952–1953), kétszer bronzérmes (1948–1949, 1951). A „fehérek" kétszer kupadöntőt is vívtak (1953, 1955), de mindkétszer 2:0-ra alulmaradtak a fővárosi BSZK-val szemben. (A második finálén nem Beara védett.)

Botrányt keltett, amikor 1955-ben hatalmi szóra a Crvena zvezdába kellett mennie. A vörös csillagosokkal négyszer szerzett bajnoki aranyat (1955–1956, 1956–1957, 1958–1959, 1959–1960). Ehhez jött a három további siker: 1958-ban és 1959-ben a Jugoszláv Kupát, 1958-ban a KK-t helyettesítő Duna Kupát vihették haza. A 184 centi magas, 82 kilós gumiember mindhárom finálé-ban szóhoz jutott. 1960-ig összesen 106 találkozón óvta a CZ hálóját: 83 bajnokin, 10 hazai kupameccsen és 13 nemzetközi összecsapáson.

Hihetetlenül ruganyos, bámulatosan gyors reakcióidejű kapus volt. Jól fogott pozíciót, nagyokat úszott a levegőben, óriásiakat bokszolt a labdába. Szeretett pózolni, viszont abban az időben el is várta a publikum a sztároktól a parádét.

1950 és 1959 között 59-szer lehetett válogatott. Három vébén vett részt a „plávikkal" (1950, 1954, 1958), igaz, Brazíliában csupán Mrkusics tartalékjaként, de az 1954-es és 1958-as tornán ő védte a „kékek" hálóját. Mindkétszer túlélték a csoportkört, ám az elődöntőbe nem tudták beverekedni magukat. A „nagy Vladimir" 1953-ban a FIFA világválogatottjának kapuját őrizte Anglia ellen a Wembley-ben (4:4).

A *Kicker 1954. júliusi* számában közzétette, hogy posztonként kiket a látott a legjobbaknak a világbajnokságon. Beara a török Turgay mögött a második helyen végzett a kapusok között.

Ezüstérmet szerzett a helsinki olimpián. 1952. augusztus 2-án döntőt vívhattak a magyarokkal Helsinkiben, de a feszült politikai helyzet miatt rendkívül pikáns párbajt végül a mieink nyerték 2:0-ra. Egyszer-egyszer Czibor és Puskás járt túl a spliti „portás" eszén, azonban egy bravúrt ő is elkönyvelhetett, kifogta utóbbi 11-esét.

1960-tól Nyugat-Németországban légióskodott, előbb az Alemannia Aachent (1960–1963), utóbb a Viktoria Kölnt (1963–1964) szolgálta.

Képességeire jellemző: Lev Jasin, az egyetlen aranylabdás kapus szerint nem ő, hanem Beara volt a poszt legjobbja.

A híres kölni edzőképző akadémián szerezte a diplomáját. Számos országban jutott kispadhoz: Freiburger FC (1964–1966), Sittardia (1966–1967), Rijeka (1967–1968), Fortuna Köln (1969–1970), Hajduk Split, másodedző (1970–1972), NK Osijek, Troglav Livno, Tonnerre Yaoundé (1973–1975), Dinara Knin, Bregalnica Štip, First Vienna (1979), RNK Split (1980–1981), BŠK Zmaj Blato (1986–1987). A legnagyobb sikerét 1975-ben érte el, a kameruniak szakvezetőjeként elhódította tanítványaival az Afrikai Kupagyőztesek-kupáját.

Vladimir Beara 2014. augusztus 11-én halt meg Splitben, agyvérzés következtében.

HIDERALDO BELLINI

Harmincévesen szobrot kapott

Hideraldo Luiz Bellini 1930. június 7-én született Itapirában, São Paulo államban. 1946-ban lett igazolt játékosa a Sociedade Esportiva Itapirense együttesének. Két esztendőt húzott le a szülővárosa piros-fehér színű alakulatában, utána a szintén paulista Esportiva Sãojoanensében folytatta.

Huszonkét éves volt, amikor a Vasco da Gama Rióba csalta, a fehér-feketékkel érte el a legnagyobb klubsikereit, 1952-ben, 1956-ban és 1958-ban megnyerte velük a carioca bajnokság aranyérmét. Utóbbi évben dupláztak, elhódították a Rio-São Paulo-torna díját is.

Amikor Maurót elvitte a Santos FC, a São Paulo FC az ugyancsak válogatott Bellinivel kívánta őt pótolni, így az akkor már harmincévesnél idősebb, jól megtermett (182 centiméter magas, 83 kilogramm súlyú) középhátvédből megint paulista lett. Ott nyitotta meg pályafutása újabb korszakát (1962–1967). A fehér-fekete-piros színeket viselő legénységgel begyűjtötte az úgynevezett „kis világbajnokság" trófeáját Caracasban.

Közel a negyvenhez, 1968-ban a Clube Atlético Paranaense piros-feketéihez szerződött. Az északiakat két szezon erejéig szolgálta, 1969-ben akasztotta végleg szögre a futballcipőjét.

A válogatottban 1957. április 13-án, a bolond hónap legbabonásabb napján debütált, Limában, világbajnoki selejtezőn 1:1-re végeztek a peruiakkal. (Előtte általában Edsont vagy Nílton Santost állították a Selecão hátvédsorának közepére.)

A mindig jól fésült, rendkívül sportszerű, a legritkább esetben szabálytalankodó Bellini ellenünk öltötte fel utoljára a legendás aranysárga-zöld szerelést, 1966. július 15-én 3:1-re megvertük őket a liverpooli Goodison Parkban. Ötvenegyszer lépett pályára hazája nemzeti tizenegyében, gólt ugyan nem szerzett a képviseletében, ám az szinte hihetetlen, hogy a bő kilenc esztendő alatt Brazília mindössze négyszer veszített vele a védelmi tengelyében! (Kétszer az argentinok, egyszer az uruguayiak és egyszer a mieink ellen.) Két világbajnokság adatott meg a számára, az 1958-as és az 1966-os. Svédországban ő volt a csapatkapitány, így első brazilként foghatta kezébe és lendíthette magasba a Rimet-kupát. Hat csapattársával együtt beszavazták a skandináviai torna All-Star-gárdájába is.

Érdekesség, hogy az 1962-es Mundialt kihagyta, kerettag volt, de nem játszott. Chilében Mauro Ramos de Oliveira helyettesítette, és lett a szerepkörében – középhátvédként és csapatkapitányként – világbajnok.

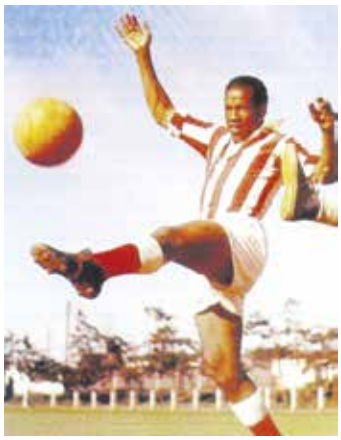
Bellini 1959-ben ezüstérmet vehetett át a válogatott együttessel az Argentínában megrendezett Dél-Amerika-bajnokságon. Április 4-én nyerniük kellett volna az Albiceleste ellen Buenos Airesben, és akkor hazarepítik a serleget, azonban Pelé révén csupán az egyenlítés sikeredett nekik (1:1).

1960. november 13-án felavatták az első világbajnoki sikerük emlékére állíttatott, őt ábrázoló szobrot a Maracanã-stadion előterében.

Idős korára az egykori futballistáknál igen gyakori, éppen ezért kellőképpen rettegett betegségben, az Alzheimer-kórban szenvedett. 2014. március 20-án hunyt el São Paulóban.

A futball marokkói istene

Nem akárki, hanem őfelsége Pelé jelentette ki: „Ha én vagyok a futball királya, akkor Larbi Ben Barek a futball istene." Akiről ezt mondta, az 1917. június 16-án született Casablancában, amely akkor francia védnökséghez tartozott. Mindkettőjüket Fekete Gyöngyszemnek becézték.

A híres kikötőváros kubai negyedében töltötte gyermekkorát, árvaként, nagy szegénységben. Még az apjától elleste az ácsmesterség fortélyait, és 14 évesen megpróbált a tanultakból megélni. 1928 és 1930 között az FC El Ouatene nevű utcacsapatban játszott, mezítláb, cipőre sem tellett. Amikor adni akartak neki egy párat, azonnal visszautasította, hiszen nem szokott hozzá. 1934-től egy esztendőn keresztül az Idéal Club Marocain kötelékébe tartozott, aztán 1936-ig az Union Sportive Marocaine tartalékjához, onnan vitték fel a casablancai nagycsapathoz. Az USM-nél 1938-ig tartott az első korszaka. Az Olympique Marseille többször megkísérelte megszerezni őt, végül a nyugat-afrikai gárda elfogadta a 44 ezer frankos javaslatot, és a Fekete Gyöngyszem (Perle Noire) 1938. június 28-án megérkezett a zsibongó metropoliszba. Hogy ez így történt, abban jelentős érdemei voltak honfitársunknak, Eisenhoffer Józsefnek, a déliek labdarúgójának, majd trénerének. (Csapattársa volt egy másik magyar légiós, Kohut Vilmos is.) Az új szerzemény november 24-én bemutatkozott a Stade Vélodrome közönségének, 5:2-re kiütötték a fővárosi Racingot.

A francia válogatott még az év december 4-én Nápolyban játszott a házigazdák ellen, akik 1:0-ra nyertek. (Ez a mérkőzés jelentette Ben Barek tűzkeresztségét a „kékek" között.) A sötét bőrű fiú az egész „barátságos" 90 percen, és az azt követő fogadáson is rasszista sértegetéseknek volt kitéve az olaszok részéről, ám a banketton a legendás csapatkapitány, Étienne Mattler felállt, hogy az elképedt fasiszták előtt rázendítsen az Itáliában betiltott Marseillaise-re.

Egy szezont húzott le az OM-nél, 32 meccsen szerzett 14 találatot, és ezüstérmes lett a bajnokságban. Hamarosan kitört a háború, és ő a mozgósítás elől visszament a szülőhazájába.

A 178 centis, 74 kilós Ben Barek 1940 és 1945 között újfent az USM-ben rúgta a labdát, amellyel 1938-ban és 1942-ben megnyerte a védnökségi bajnokságot, az utóbbi évben az „észak-afrikai bajnokságot" is, hogy a vérontások befejeztével megint Európában folytassa a karrierjét. A klubjai a párizsi Stade Français (1945–1948), az Atlético Madrid (1948–1953), aztán újra az Olympique Marseille (1953–1955) voltak.

A francia válogatottban 1938. december 4. és 1954. október 16. között 17 találkozón háromszor volt eredményes, míg a három európai kenyéradójánál 299/151-es mutatót produkált. A madridiakkal 1950-ben és 1951-ben spanyol bajnoki aranyat szerzett, 1951-ben elvitték a Eva Duarte nevét viselő „szuperkupát" is. (A Barcelonát verték meg érte 2:0-ra.)

Edzői pályafutásának állomásai az USM Bel-Abbès (1955–1956), a FUS Rabat (1956–1957), a Sporting Club Bel-Abbès (1957–1958), s végül az RS Settat (1970–1972) voltak.

Larbi Ben Barek magányosan hunyt el 1992. szeptember 16-án a szülővárosában.

ORVAR BERGMARK

Két vb-ezüst – két sportágban

Ernst Orvar Bergmark 1930. november 16-án született a Svédország északkeleti részén fekvő, Bureå nevű piciny halászfaluban. Az 1906-ban alapított Byske IF csapatában kezdett futballozni 1944-ben. Két évet húzott le a piros-fehéreknél. Nemcsak a bőrlabdát rúgta, hanem jéglabdázott is. (A bandy fölötte népszerű az északi népeknél, egyfajta keresztezése a jégkorongnak és a gyephokinak. Bergmark ebben a sportágban is válogatottságig jutott, sőt éppúgy, akár a futballban, világbajnoki ezüstérmet szerzett.)

1947-ben családjával Örebro városába költözött, ahol aláírt az ÖSK-hoz, amelynek színeiben később 147 bajnokin lépett pályára. Három részletben (1948–1954, 1956–1962, 1964–1965) is szolgálta a fehér-feketéket, közben 1955-ben – egyetlen szezon és 17 meccs erejéig – a stockholmi (solnai) AIK szerelését is viselte. (Abban az esztendőben cukrásznak tanult a fővárosban.) Az ÖSK-ban az 1948-as évada sikeredett egészen fantasztikusra, amikor is 16 mérkőzésen 26-szor talált a hálóba. Ez azért is volt meglepő, mert alapvetően védekező felfogásban küzdött. Egyébként labdarúgásban kétszer nyert svéd bajnoki címet, igaz, hogy a másodosztályban (1949–1950, 1959).

Meglepően későn, 31 évesen csapott fel profinak, 1962 és 1964 között Itáliában, az AS Roma színeiben játszott.

1951. június 17-én mutatkozott be a válogatottban, 0:0-ra végeztek a spanyolokkal. 1965-ig összesen 94-szer ölthette fel a nemzeti tizenegy mezét. Pályafutása csúcspontját a hazai rendezésű világbajnokság jelentette. 1958. június 12-én a jobbhátvéd is pályán volt ellenünk a stockholmi Råsunda-stadionban, ahol 40 000 hívük előtt – kivált Hamrin góljainak jutalmaként – 2:1-re győztek. A szovjetek elleni negyeddöntőn a 180 centis, 75 kilós Bergmark szükségből középhátvédet játszott, mégpedig elsőrangúan, a svédek neki is köszönhetően 2:0-ra nyertek. A címvédő nyugatnémetek elleni elődöntőben aztán megint az eredeti posztján szerepeltették. Újból ragyogóan teljesített, és a 3:1-es sikerük finálét eredményezett.

1958. június 29-én, a döntőben a svédek a negyedik percben Liedholm góljával vezetést szereztek, ám a 9. percben Vavá kiegyenlített. Végül 5:2-re diadalmaskodtak a brazilok, begyűjtve első világbajnoki aranyukat. Bergmark az ezüstérme mellé kapott egy Aranylabdát (Guldbollen) mint a torna legjobb hazai labdarúgója.

A következő svéd világbajnoki szereplésből is kivette a részét, habár a sárga-kékek legközelebb csak 1970-ben kvalifikálták magukat a tornára. Mexikóban ő volt a válogatott szövetségi kapitánya. (1966-tól 1970-ig látta el a felelősségteljes posztot.) Az olaszoktól 1:0-ra kikaptak, Izraellel ikszeltek (1:1), ugyan Uruguayt a 90. percben szerzett Ove Grahn-találattal legyőzték Pueblában 1:0-ra, jobb gólarányuknak köszönhetően mégis a dél-amerikaiak mentek tovább.

Edzőként két klub kispadján ült, az Örebro SK-én 1958-tól 1961-ig játékos-edzőként, aztán 1971–1973 között, majd 1978-ban, illetve a szinte ismeretlen Fjugesta IF-én 1974-től 1977-ig.

1980-ban Parkinson-kórt diagnosztizáltak nála, betegsége következtében kénytelen volt 50 évesen visszavonulni. 2004. május 10-én halt meg Örebróban.

Az anyjától örökölte a tehetségét

Robert Dennis Blanchflower a Belfast kerületének számító Bloomfieldben született 1926. február 10-én. Édesanyja, Selina egy női gárdában középcsatárként gyártotta a gólokat, a két fiú, Danny és Jackie tehát tőle örökölte a futballtehetségét. Utóbbi a Manchester United labdarúgójaként túlélte a müncheni repülőgép-katasztrófát, de aztán soha többé nem futballozhatott. Addig egyébként az északír válogatottban többször együtt játszottak a fivérek.

A 175 centi magas, 75 kilós Danny sokáig kacérkodott azzal a gondolattal, hogy inkább golfjátékos lesz, aztán 1946-ban mégis a futballlabda mellett döntött, és a belfasti Glentoranhoz szerződött. 1949-ben 6500 fontért megvette a Barnsley, és abban az esztendőben bekerült az északír nemzeti tizenegybe is. 1951. márciusban 15 000 fontot fizetett ki érte az Aston Villa, amelynek képviseletében jobbhalfként 148 mecscsen 10 gólt szerzett. Birmingham után London következet, a Tottenham Hotspur 30 000 fontot sem sajnált érte 1954-ben. Olyannyira jól járt vele a Spurs, hogy a *The Times* 2009-ben őt választotta a klub valaha volt legjobb labdarúgójának. Elképesztően finom stratégiai érzéke volt, tökéletes technikájáról ódákat lehetett volna zengeni, ráadásul egy kis csibészségért sem ment a szomszédba.

A Spurs színeiben összesen 382 találkozót vívott, s a fellépésein 21 találatot jegyzett. Egy bajnoki aranyat (1960–1961), egy ezüstöt (1962–1963), négy bronzot (1956–1957, 1957–1958, 1959–1960, 1961–1962), két FA-kupát (1960–1961, 1961–1962) és két Charity Shield-trófeát (1961, 1962) szerzett. Mindezt társaival megtetézték azzal, hogy az 1962–1963-as Kupagyőztesek Európa-kupáját is elhódították. Az újságírók szerint (FWA) Blanchflower volt az Év labdarúgója az 1957–1958-as és az 1960–1961-es idényben. (1961-ben átrándult Kanadába, és pár mérkőzésen kölcsönjátékosaként viselte a Toronto City szerelését.)

1961. május 6-án a Leicester Cityt verték meg a Wembley-ben 2:0-ra. Blanchflower csapatkapitányként vehette kezébe a patinás serleget. Egy nap híján egy esztendő múlva 3:1-re nyertek a kupadöntőben a Burnley ellen, Danny rúgta a harmadikat 11-esből.

A KEK-ben a skót Rangers (5:2, 3:2), a Slovan Bratislava (0:2, 6:0), az OFK Beograd (2:1, 3:1) után a döntőben, 1963. május 15-én legázolták az Atlético Madridot Rotterdamban (5:1). Danny a sorozat négy találkozóján lépett pályára, gólt nem ért el.

1949 és 1963 között 56-szor húzhatta magára hazája válogatottjának trikóját, amelyben kétszer volt eredményes. Észak-Írország 1958-ban szerepelt először labdarúgó-világbajnokságon. Nem vallott szégyent, a nagyon nehéz csoportjából (NSZK, Argentína, Csehszlovákia) továbbjutott. Igaz, a csehszlovákokkal két menetet kellett vívnia, mert a gólarány akkor nem döntött. A nyolc között a későbbi bronzérmes franciák ellen már nem volt esély. A jobbhalf végigjátszotta mind az öt összecsapást.

Danny Blanchflower a visszavonulása után egy darabig edzősködött, 1976 és 1979 között a válogatottal dolgozott, majd az 1978–1979-es idényben a Chelsea kispadján ült.

Noha életének utolsó szakaszában Alzheimer-kórban és Parkinson-kórban szenvedett, 1993. december 9-én tüdőgyulladásban hunyt el Londonban.

STJEPAN BOBEK

A partizánok brigadérosa

Stjepan Bobek 1923. december 3-án született Zágrábban. Tizenhárom évesen a testvére igazolásával kezdett játszani. 1936 és 1942 között több helyi klubban (Viktorija, HŠK Derbi, ŠK Zagreb) is megfordult. (Néhány forrásban az olvasható, hogy 1941-ben pár találkozón szerepelt az Admira Wacker gárdájában.) 1942-től 1944-ig a zágrábi HŠK Ličaninban, majd a II. világháború után a főváros legismertebb alakulatában, a HŠK Građanskiban futballozott. Elsőrangú technika, remek helyzetkihasználás, nagyfokú játékintelligencia jellemezte.

1945-ben a kommunisták megszervezték Jugoszlávia két reprezentatív egyesületét, a Partizant és a Crvena zvezdát, Bobek júniusban az előbbibe került.

1958-ig 478 mérkőzést vívott a Partizanban, középcsatárként 425 találatot ért el. Kétszer lett bajnok (1947, 1949), háromszor ezüstérmes (1954, 1956, 1958), háromszor bronzérmes (1948, 1950, 1953). A Jugoszláv Kupát négyszer emelhette magasba (1947, 1952, 1954, 1957), míg egy döntőt elbukott (1948). 1945-ben és 1954-ben személyében tisztelték a balkáni birodalom gólkirályát nyolc, illetve 21 találattal. Jellemző termékenységére, hogy 1951-ben a Szloga Petrovac elleni kupameccsen a 15-ből nyolcat vállalt magára (15:0).

A válogatottban 1946. május 9. és 1956. szeptember 16. között 63 mérkőzésen 38 gólt szerzett. Két olimpián (1948, 1952) és két világbajnokságon (1950, 1954) csodálhatták meg páratlan tudását. Londonban döntőt veszítettek a svédekkel szemben (1:3). A 175 centis, 74 kilós csatár kitett magáért a tornán, mind a négy mérkőzésen szerzett egy-egy találatot. Szorgalmának ezüstérem lett a jutalma. Az 1950-es brazíliai Mundialon a jugoszlávok három összecsapása közül a horvát támadó Svájc és Mexikó ellen gólt szerzett, de a hazaiak ellen nem, ki is kaptak tőlük 2:0-ra, és nem jutottak a négy közé. 1952-ben megint olimpiai fináléba kerültek a plávik. Az oda vezető úton Bobek a szovjetek elleni mindkét csatán eredményesnek bizonyult (5:5, 3:1), aztán a dánoknak is „beköszönt", ellenben az elődöntőben a nyugatnémetek ellen, illetve a Helsinkiben megtartott végjátékban (0:2 a magyarok ellen) nem talált a hálóba. Finnországban újabb ezüstmedál került a nyakába. A svájci vébén két találkozón játszott (Franciaország és az NSZK ellen), egyik ellenfél állását sem sikerült bevennie.

A visszavonulását követően számos klub kispadján ült, pályafutása állomásai: FK Partizan Zagreb – ifjúsági (1957–1959), Legia Warszawa (1959–1960), FK Partizan Beograd (1960–1963, 1967–1969), Panathinaikosz (1963–1967, 1969–1970), NK Dinamo Zagreb (1970), FK Galenika Zemun (1971–1973), Altay Izmir (1973), Olympiakosz Pireusz (1973–1974), Panaitolikosz Agrinio (1974–1975), Espérance Sportive de Tunis (1976–1979), FK Vardar Szkopje (1979–1982), FK Zemun.

Eredményei edzőként: jugoszláv bajnok (FK Partizan Beograd – 1961, 1962, 1963), görög bajnok (Panathinaikosz – 1964, 1965, 1970), görög kupagyőztes (Panathinaikosz – 1967), tunéziai kupagyőztes (Espérance Sportive de Tunis – 1979). 2010. augusztus 22-én hunyt el Belgrádban.

VSZEVOLOD BOBROV

Az orosz futball Saljapinja

Vszevolod Mihajlovics Bobrov a tambovi kormányzóságban található Morsanszkban született 1922. december 1-jén. 1925-ben a családjával leningrádi körzetben lévő Szesztroreckbe költözött. Szokványos szovjet élettörténet az övé, sokat nem tanult, 13 éves korában már dolgoznia kellett egy gyárban, közben jéghokizott, úszott és futballozott. A háború alatt katonáskodott, ám nagy szerencséje volt. Az 1942 őszén Sztálingrád alá vezénylendő újoncok listáján Dmitrij Boginov kapitány, aki a háborúig futballozott és hokizott Leningrádban, ismerős nevet talált, Vszevolod Mihajlovics Bobrovét. Felhasználva azon titkos instrukciót, amely szerint az ország legtehetségesebb futballistáit nem küldik a frontra, a kapitány kihúzta őt a listáról, és így megőrzött egy nagyon ígéretes középcsatárt a hazai futball számára. A féktelen vérontás után a tehetséges csatárt a hadsereg klubjába, a CDKA Moszkvába irányították.

Lev Filatov 1986-ban megjelent *Csatárok* című könyvében így jellemezte: „Annyi mindent írtak már róla, hogy elvész benne maga az ember. Öt bajnokságban játszott a CDKA színeiben, de még hogy! 1945-ben 24 gólt lőtt (21 meccsen), 1946-ban – 8 (8), 1947-ben – 14 (19), 1948-ban – 23 (17), 1949-ben – 11 (14) volt a mutatója. Külön-külön összeadva a gólok és találkozók számát, az eredmény az, hogy Bobrov 80 gólt szerzett 79 fellépésén. De miért játszott ilyen kevésszer? Öt szezon alatt 49 (!) bajnokit hagyott ki. Neki ezt szánta a sors. Adományként az áttörés képességét kapta – valószínűleg a legritkább és leginkább lélekemelő futballtevékenységet. Az áttörésében minden benne van: vakmerőség, sebesség, furfangosság, intuíció, és a legvégén – a lövés. Bobrov kiugrásait várták a nézők, az nem fordulhatott elő, hogy elmaradjanak, másképp felesleges lett volna ennek az embernek kimennie a pályára. Ő is várta, hogy sor kerüljön rá. És amikor ez bekövetkezett, a magas, hajlékony testét hol kicsit balra, hol kicsit jobbra dobáló Bobrov úgy szelte a zöld gyepet, mint egy erős egyárbócos hajó a tengert, háta mögött pedig, mint két ferde hullám, lemaradtak az őt üldözők, a rajta csüngők, az útjába állók. A kapu előtt úgy tűnt fel, mint a futball istene, felhevülten, nem ismerve a feltartóztatást, és lőtt, valamilyen nesztelen, titokzatos s könnyed módon folytatva, amit elkezdett.

Bobrov kiválóan bánt a labdával

Minden találkozón láthatunk támadást, amely beadással végződik, olyat is, amelynél a futballista úgy dönt, hogy bevárja a társát. Olyan akciót is, amely után a kiugró csatárnak nem marad ereje a kapura lövéshez. Bobrov áttörései azért

számítottak ritkaságnak, mert rendre végigvitte őket, nem pánikolt, nem kapkodott, hanem tört előre és betalált. Ám nem minden gólját szerezte így. Tudott labdát csenni, esetleg kiugrani a társa passzára. Sokféle isteni adottsága volt ennek a tüzérnek, de az áttörés tette rendkívüli, megismételhetetlen alakká.

1950-ben a CDKA csapatából a VVSZ, a légierő klubjába ment át, amelyet sebtében és önkényesen hoztak létre más egyesületek játékosaiból. A hokicsapatot sikerült is összerántani, viszont a futballgárda sehogyan sem állt össze. A futball valahogy nem engedelmeskedett a többé vagy kevésbé ismert játékosok szigorú, válogatás nélküli, önhatalmú összetoborzásának. Még Bobrov is eltűnt a VVSZ-ben, góljai vesztettek az értékükből – alig nézték őket a középszerű alakulat félig telt lelátóiról. Bobrov azonban harmincéves korában mintha újjászületett volna, amikor Borisz Arkagyev meghívta a Szovjetunió válogatottjába. Az érdekes feladat láthatóan elbűvölte, valósággal fellángolt. Lejátszott három mérkőzést, közöttük kettőt a magyar válogatottal is, akkor mindenkinél fényesebben tündökölt: szerzett öt találatot és megválasztották csapatkapitánynak is. A válogatott története Bobrovval az élén kezdődött.

1953-ban egy idényt a Szpartak Moszkvában töltött, ott már alig jutott szóhoz, azért négy fellépésén így is elért három találatot. Összességében 1945 és 1953 között »csak« 114 mérkőzése volt a szovjet ligában, de akkora tekintélye és hírneve, hogy évtizedek múlva is oly életszerűen és vidáman beszélnek Bobrovról a szurkolók, hogy az embernek úgy tűnik, holnap újra kilép a pályára, kicselez mindenkit, és bevágja a labdát a hálóba. Élőnek megmaradni az emberek számára, sikerült a mindenható Bobrovnak. ”

Bobrov négyszer (1946, 1947, 1948, 1953) nyert bajnoki címet a CDKA Moszkvával, kétszer Szovjet Kupát (1945, 1949). 1950-ben túlélt egy repülőgép-katasztrófát, viszont azt követően csak vasúton utazott. 1956-ban Cortina d’ Ampezzóban olimpiai bajnok lett jégkorongban. A szovjet hokiligában 130 mérkőzésen 254 gólt ütött.

Borisz Arkagyev sportos géniusznak nevezte. A hatalmas középcsatár – *Jevgenyij Jevtusenko* költő szerint „az orosz futball Saljapinja”, utalva a XX. század elejének világhírű operaénekesére – talán mindaddig megmarad a közemlékezetben, ameddig csak futball lesz.

Az ember élete tele van véletlenekkel, ez alól Vszevolod Bobrov sem volt kivétel. El is tudott süllyedni – bátyja mentette ki a vízből, Kisgyerekként majdnem bennégett a házban – az anyja ugrott be a tűzbe és húzta ki onnan. Kis híján lelőtte a féltékeny Vaszilij Kazakov marsall, aki a felesége társaságában talált az idegen férfira egy késő éjjeli órán a főtiszt nyaralójában. A sors védelmezte Bobrovot azért, hogy nyolc rövid éven keresztül óriási futballtudásával megörvendeztethesse a szurkolókat.

A moszkvai Dinamo – a legjobb szovjet játékosokkal, így Bobrovval megerősített – gárdájának 1945 őszén Nagy-Britanniába tett utazása volt a 23 éves zseni karrierjének csúcspontja. A futball tanítómestereivel vívott meccsek mindenkinek megmutatták a támadó valós tudását, amit a későbbi sérülések miatt mégsem bontakoztathatott ki teljesen. A Chelsea elleni nyitó mérkőzés gólja, a walesi Cardiff City elleni mesterhármasa, az Arsenal elleni duplája elegendőnek bizonyult ahhoz, hogy Albionban is felismerjék a nagyságát.

1952-ben a szovjet futball vezetői úgy döntöttek, hogy a magyar Aranycsapat ellen ne szovjet válogatottként, hanem Moszkva képviseletében álljanak ki. *Nyikolaj Sztarosztyin,* a sok futballhírességet ismerő Szpartak-játékos *A nagy futball csillagai* című könyvében idézte a mérkőzés egyik résztvevőjének szavait: „Döntetlennél Bobrov előretört, és szemtől szemben állt a kapussal, Grosics Gyulával. Közülünk mindenki hamarabb ellőtte volna. De Bobrov úgy döntött, hogy becsapja a magyar kapust. Csinált egy cselt az egyik oldalra, a labdát pedig a másikra lőtte. Grosics nem hagyta magát, és kivédte a labdát. Bárki másnak kedvét szegte volna egy ilyen sikertelenség, bárki másnak, de nem Bobrovnak. Látjuk, hogy újra megkerüli a védelmet, és újra ott áll a kapus előtt. Csel ballal – a magyar nem eszi meg. Második csel – jobbal. Grosics meg van győződve, hogy kivédi, és előreugrik a labdára. Vszevolod másodszor is átveszi a labdát, nyugodtan megkerüli a földön tehetetlenül heverő kapust, és ráérősen elindul a labdával a kapu felé, ahova fejvesztve rohan a balhátvéd, Lantos. »Lőj, lőj, amíg üres!...« – üvöltöttünk mi, ám Bobrov csak hagyja felállni a hátvédet, és bevágja mellette a labdát a bal sarokba. Még mindig látom Bozsik, Hidegkuti, Puskás arcán a megrökönyödést. Vszevolod pedig, mint mindig, fáradtan és a gratulációkat visszautasítva tér vissza a stadion ovációjának kíséretében a pálya közepére. És ez nem az egyetlen ilyen eset volt! Ugyanabban az évben, 1952-ben, a helsinki olimpián Bobrov újra véghezvitte a lehetetlent. A jugoszlávok elleni összecsapáson a válogatott 1:5-re állt, és már csupán 20 perc volt a végéig. Bobrov azonban űzött-hajtott minket, a vezérletével kiegyenlítettünk. Egymaga három gólt lőtt."

Tréneri és sportvezetői pályafutásának állomáshelyei: VVSZ Moszkva (1952), CSZK MO Moszkva, klubelnök (1957), CSZKA Moszkva (1958–1960, 1968–1969, 1977–1978), Kajrat Alma-Ata (1975). Megkapta az Érdemes edzői kitüntetést.

Vszevolod Mihajlovics Bobrov 1979. július 1-jén hunyt el Moszkvában.

GIAMPIERO BONIPERTI

Signore Juventus

Giampiero Boniperti neve éppúgy egybeforrott a Juventuséval, mint a klub legendás tulajdonosáé, Gianni Agnellié.

1928. július 4-én született Barengóban, egy észak-olaszországi falucskában. A II. világháború végén a helyi csapatban kezdett játszani. 1946-ban a Momo Novaresében folytatta, majd a Juventus 50 ezer líráért megvásárolta. A 175 centis, 76 kilós támadó, akinek a játéka szinte azonnal reményeket ébresztett a szurkolókban. 1946-tól 1961-ig futballozott a „zebráknál".

1947. március 2-án nem sikerült a bemutatkozása a torinói együttesben a Milan ellen (1:2). A rossz kezdés ellenére szédítő karrier várt rá a piemontiaknál, begyűjtött velük öt aranyérmet a Serie A-ban (1949–1950, 1951–1952, 1957–1958, 1959–1960, 1960–1961), két Olasz Kupát (1959, 1960). Plusz egy gólkirályi címet is szerzett a színeikben (1947–1948, 27 találattal). Adjuk mindehhez hozzá az ezüstmedálokat (1946–1947, 1952–1953, 1953–1954) és a bronzokat (1947–1948, 1950–1951.) Mindkét sikeres kupadöntőn a pályán volt, gólt ellenben egyiken sem szerzett. 1959. szeptember 13-án 4:1-re megverték az Intert a San Siróban – John Charles, Cervato (2) és Sivori találataival. Egy év és öt nap múlva a helyszín nem változott, viszont az ellenfél igen, akkor a Fiorentinát fektették két vállra, mégpedig a hosszabbításban. Kellett hozzá egy öngól (3:2). Mindazonáltal a Giampiero Boniperti, John Charles, Omar Sivori belsőtengelynél, a „Trio Magicónál" nem sok jobbnak tapsolhattak a Bianconeri tifosói (szurkolói).

Az „öreg hölgy" hűséges lovagja 459 mérkőzésen viselte a gárda uniformisát, amelyben 179 találatot ért el. (Mindkét adat klubrekord volt. Utóbbi élt tovább, csak Alessandro Del Piero döntötte meg.)

1947. november 9-én vereséggel debütált a válogatottban Bécsben az osztrákok ellen (1:5). Bő másfél év múlva vettek elégtételt az azzurrók, 1949. május 22-én Firenzében 3:1-re nyertek. Boniperti akkor szerezte az első gólját a nemzeti tizenegyben. 1950. május 10-én pályára küldték a B-válogatottban az angolok hasonló alakulata ellen, Milánóban sem tétlenkedett, kétszer is bevette az albioni kaput (5:0). 1953. október 21-én a kontinensválogatottal a Wembley-ben vendégszerepelt, két gólt jegyzett az angolok ellen (4:4).

Egyetlen világbajnokságra jutott el, az 1954-es svájcira, ott is csupán egyetlen összecsapáson játszott, holott Lausanne-ban élt a lehetőséggel, hiszen június 17-én megzörgette a rendezők együttesének hálóját.

1960. december 10-én öltötte utoljára magára a Squadra Azzurra mezét, Nápolyban 2:1-re győztek az osztrákok... (A búcsúzó belsőcsatár a 38 válogatott fellépésén 8 gólt hozott össze.)

Giampiero Boniperti 1971 júliusa és 1990 februárja között imádott egyesülete elnöki posztját töltötte be, a regnálást a „második aranykorszaknak" nevezik a krónikások. 1991-től a klub tiszteletbeli elnöke. 1994 és 1999 között az Európa Parlament tagja volt a jobbközepes irányvonalat követő pártja, a Forza Italia képviselőjeként.

Egy szkipetár a calcióban

Loro Boriçi 1922. augusztus 4-én született Shkodra városában, Albánia északnyugati szegletében. 15 esztendős volt, amikor a helyi FK Vllaznia leigazolta. 1939 áprilisában az olasz csapatok megszállták a hazáját, mely így – III. Viktor Emánuel király uralma alatt –perszonálunióba került Olaszországgal. A politikai változás az ő sorsára is hatással volt, a római jogi egyetemen tanulhatott tovább, majd 1941-ben a fasizmushoz erős szálakkal kötődő Lazióhoz került. 1943-ig szerepelt a „sasoknál", ámbátor túl sok mérkőzés nem jutott neki (19/6). A 186 centis, 80 kilós támadó erőssége a fejjátéka volt, ám termetéből nem sokat profitálhatott a calcióban, mivel az égszínkékeknél akkoriban a technikás, kombinatív, sok passzra épülő stílust részesítették előnyben. Egyébként is erőcsatárnak ott volt Silvio Piola, és a „piemonti rakéta" helyén (vagy mellette) nem volt egyszerű feladat bekerülni a csapatba. Az Olaszországban Lorenzónak szólított jobbösszekötő 1941-ben a 14., 1942-ben a 4., 1943-ban a 9. helyen zárt az első osztályban a klubjával.

1943. május 16-án kupaderbit vívtak az „örök városban", a negyeddöntőben keresztezte egymás útját a két ellenlábas. 2:1-re győztek a „farkasok", bár a házigazdák elsőrangú csatárkvintettel (Gualtieri, Boriçi, Piola, Flamini, Puccinelli) álltak ki. Volt ennek az összecsapásnak egy pikantériája: mindkét együttesben pályára lépett egy-egy albán származású futballista, sőt a koszovói Naim Krieziu gólt ért el, továbbjutáshoz segítvén a sárga-bordókat. A II. világháború után Boriçi visszatért a Vllazniához, míg Krieziu az Appennini-félszigeten maradt 2010-ig, a haláláig.

Boriçi a háború utáni albán futball első számú csillagaként tündökölt. A válogatott csapatkapitányaként 1946. augusztus 22. és 1957. szeptember 15. között 24 mérkőzésen hat gólt szerzett. A legnagyobb sikerét 1946-ban érte el a nemzeti tizeneggyel, amely elvitte az esélyesek (Jugoszlávia, Románia) elől a Balkán Kupát.

Szorgosan gyűjtögette a bajnoki címeket (1945, 1946, 1948, 1949, 1954) és az Albán Kupa megnyeréséért (1948, 1949) kapott érmeket. Az ezüstérmekből is bőven került a tulajdonába, a bajnokságban 1947-ben, 1950-ben, 1951-ben, 1952-ben, 1953-ban, 1955-ben, 1956-ban, az elbukott kupadöntők után 1950-ben, 1951-ben, 1953-ban, 1954-ben vehetett át belőlük.

1949-ben, miután 12 találattal az élvonal gólkirálya lett, egyesületet váltott, 1956-ig a Partizani Tiranát, majd 1957-ben néhány hónapig a Spartak Tiranát erősítette. (Pár nem hivatalos találkozón a Flamurtari Vlorë alakulatában is felbukkant.)

A későbbiekben négyszer töltötte be az albán szövetségi kapitányi posztot (1957–1963, 1965–1972, 1976, 1981). Kínában is edzősködött, de ottani működése pontos idejét nem tudtuk kideríteni. 1963-tól 1971-ig megszakítással a Partizani Tirana szakvezetője volt. Háromszor nyert vele bajnokságot (1962–1963, 1963–1964, 1970–1971), négyszer Albán Kupát (1963–1964, 1965–1966, 1967–1968, 1969–1970), egyszer Balkáni Klubcsapatok Kupáját (1970).

Loro Boriçi 1984. április 25-én halt meg Tiranában.

VUJADIN BOSKOV

A valaha élt legjobb újvidéki labdarúgó

Vujadin Boskov Begecsen, egy kis dél-bácskai faluban született 1931. május 16-án. Az FK Vojvodinában lett igazolt játékos 1946-ban, a családja akkor már Újvidéken élt. Volt két nővére és egy bátyja. Utóbbi szintén kitűnően futballozott, de korán meghalt.

1960-ig rúgta a labdát a piros-fehéreknél, hol jobbfedezetként, hol (ritkábban) jobbösszekötőként. A 185 mérkőzésén 15 gólt ért el, elsősorban az előkészítés volt a feladata, mint például nálunk Bozsik Józsefnek. Klubpályafutásának egyik csúcspontja az 1951 végi kétmenetes kupadöntő volt, amelyet a Vojvodina a Dinamo Zagrebbel vívott. December 16-án a kék-fehérek győztek otthon 2:0-ra, majd egy hét múlva, a belgrádi JNA-stadionban megrendezett visszavágón is ugyanez az eredmény született. A horvátoknak erősebb keretük volt, a vajdasági legénységtől már a döntőbe jutás is bravúrnak számított. A 170 centis, 68 kilós „Vujke" egyébként mindkét összecsapáson játszott. A kupaezüst mellé 1957-ben bajnoki ezüstöt, 1959-ben bajnoki bronzot nyert.

Boskov 1951 és 1958 között 57-szer volt tagja a jugoszláv válogatottnak, gólt nem szerzett. Szerepelt az 1952-es helsinki olimpián. Finnországban a jugók mind a hat találkozójukon bevetették, így természetesen ott volt augusztus 2-án a döntőben is, ahol a magyarok 2:0-ra legyőzték őket. Az 1954-es svájci világbajnokságon sikerült a csoportjukból továbblépniük, ám a negyeddöntőben az NSZK 2:0-ra megverte őket. A déli szomszédunknak három meccs jutott a tornán, és Boskov mindhármon szóhoz jutott. Négy év múlva a futballtörténelem megismételte önmagát: megint másodikként jutottak túl a csoportkörön, hogy a negyeddöntőben újfent a nyugatnémetek búcsúztassák el őket. (Akkor 1:0-val.) A svédországi vébén a plávik mind a négy mérkőzésén pályára léphetett.

Veliki Vujo (Nagy Vujo – így is szólították rajongói) 1961-ben, miután betöltötte a harmincadik életévét, engedélyt kapott a külföldi szerződésre. Todor Veszelinoviccsal, újvidéki klubtársával és jó barátjával – a későbbi sikeres edzővel, a 37 válogatott meccsén 28 gólt szerzett kiváló csatárral – együtt igazolhatott a Sampdoriához. Talán túl későn kerültek Európa akkori egyik legjobb (ha nem a legjobb) bajnokságába, még az idény mérkőzéseinek a felén sem játszottak. (Boskov 13/0, Veszelinovics 15/4) A következő nyáron mindketten továbbálltak, Vujadin Boskovot játékos-edzőnek hívta a svájci SC Young Fellows. 1964-ben aztán hazatért, s a Vojvodina technikai igazgatója lett. Hazahúzta a szíve, gyakran mondogatta, ő elsősorban vajdasági, aztán szerb, s harmadsorban jugoszláv.

Egyébként az életben különleges és differenciált személyiségnek bizonyult. Szeretett csevegni, interjúi közben szinte sziporkázott, csak úgy szórta az anekdotákat. Hajdanán a történelem és a földrajz professzorának készült, számos nyelven beszélt, azonban a máskülönben intellektuális karakter a futballban utálta, ha túlcifrázzák a dolgokat. „Ez a sportok királya, de csupán azért, mert egyáltalán nem bonyolult" – fogalmazta meg ars poeticáját 1974-ben a *Tempo* című belgrádi sportmagazinban.

Labdarúgóként egyetlen aranyérmet sem sikerült begyűjtenie, edzőként bőséggel kárpótolta magát. 1964-ben hazatért Svájcból, és 1971-ig betöltötte az FK Vojvodinánál a technikai igazgatói posztot. Legnagyobb sikerét az 1965–1966-os szezonban érte el, bajnoki címet nyert a Vojvodinával. 1966-ban „másodállásban" a válogatott mellett edzőként dolgozott, majd 1971 és 1973 között szövetségi kapitányként is. Utána hosszú ideig külföldön vállalt munkát. Nem kellett idegeskednie, hogy esetleg nem jut számára kispad, kapkodtak érte a menedzserek. Az állomáshelyei: ADO Den Haag (1974–1976), Feyenoord (1976–1978), Real Zaragoza (1978–1979), Real Madrid (1979–1982), Sporting de Gijón (1982–1984), Ascoli (1984–1986), Sampdoria (1986–1992, 1998–1999), AS Roma (1992–1993), Napoli (1994–1996), Servette (1996–1997), Perugia (1999. február–június). 1999. június és 2001. május között újból a jugoszláv válogatott mellett tevékenykedett, aztán 2006-ban a Sampdoria játékos-megfigyelője lett.

Tekintélyes és irigylésre méltó a sikerlistája: jugoszláv bajnoki arany (1965–1966, Vojvodina). Holland Kupa-győzelem (1974–1975, ADO Den Haag). Spanyol bajnoki cím és Spanyol Kupa-győzelem (1979–1980, Real Madrid). Serie B bajnoki cím (1985–1986, Ascoli). Kupagyőztesek Európa-kupája-győzelem (1989–1990, Sampdoria). Serie A bajnoki cím (1990–1991, Sampdoria). Olasz Kupa-győzelem (1987–1988, 1988–1989, Sampdoria). Olasz Szuperkupa-győzelem (1991, Sampdoria). Bajnokcsapatok Európa-kupája-döntő (1980–1981, Real Madrid). Spanyol bajnoki ezüstérem (1980–1981, Real Madrid). Spanyol bajnoki bronzérem (1982–1983, Real Madrid). Spanyol Kupa-döntő (1978–1979, Real Madrid). Olasz Kupa-döntő (1990–1991, Sampdoria, 1992–1993, AS Roma). Olasz Szuperkupa-döntő (1987–1988, 1988–1989, Sampdoria).

Valamennyi közül kiemelkedik az 1990. május 9-én aratott göteborgi diadal, amikor a KEK-serlegért a hosszabbításban 2:0-ra legyőzte a Sampdoriával az Anderlechtet. A Super Doriát (többek közt Gianluca Pagliuca, Toninho Cerezo, Pietro Vierchowod, Srečko Katanec, Giuseppe Dossena, Attilio Lombardo, Gianluca Vialli és Roberto Mancini erősítette) a szerb mester rakta össze. Bizonnyal fájdalmas emlék volt a számára 1981. május 27. Azon a párizsi estén a madridi tanítványai elbukták a BEK-finálét a Liverpoollal szemben. Pedig összességében jobban teljesítettek a „vörösöknél", ám a fellopakodó Alan Kennedy a 82. percben megfosztotta őket az álmaiktól.

A 2000-es Európa-bajnokságon ő irányította a „maradék" Jugoszlávia nemzeti tizenegyét. Bejutott a balkáni gárdával a negyeddöntőbe, aztán június 25-én a hollandok katasztrofális vereséget mértek rájuk. Lesújtottan nyilatkozta: „Ez nem az a futball, amit én szeretek. Nem az én játékom volt."

Vujadin Boškov 2014. április 27-én hunyt el Újvidéken. 2015. augusztus 6-án alkalmunk nyílott a helyszínen megtekinteni az FK Vojvodina–Sampdoria Európa-liga-selejtezőt (0-2). Felemelő és felejthetetlen pillanatok voltak, amikor mind a két szurkolótábor harsányan éltette klubja hajdani játékosát és edzőjét.

ANTONIO CARBAJAL

Öt világbajnokságon védett

Antonio Félix Carbajal Rodriguez 1929. június 7-én született Mexikóvárosban. A Club Oviedóban kezdett védeni 1942-ben, majd onnan a fővárosi Real Club Españához került, amelyben 1948. december 2-án debütált. Már az év nyarán részt vett a mexikói válogatottal a londoni olimpián, ahol a közép-amerikaiak egyetlen mérkőzést vívtak, augusztus 2-án Dél-Korea 5:3-ra megverte őket. Dulwichban azonban nem ő, hanem José Luis Quintero kapott „ötöst".

A 181 centis, 80 kilós kapust, miután az RC Españát feloszlatták, edzője, Antonio López vitte magával Leónba. Carbajal 1950-től 1966-ig a Club León hálóját őrizte, a két gárda szolgálatában 409 meccsen posztolt a gólvonal előtt. A „smaragdoknak" vagy „zöld oroszlánoknak" becézett leóni alakulattal kétszer (1951–1952, 1955–1956) megnyerte a mexikói bajnokságot. A második diadalból kivette a részét a Békéscsabáról világot látni elinduló, korábbi kétszeres magyar válogatott balösszekötő, a Pötyiből addigra már Jorgévá vált Marik György.

Carbajal 1950 és 1966 között 48 alkalommal óvta hazája nemzeti tizenegyének a hálóját. A világfutball történetében elsőként zsinórban öt világbajnokságon vett részt (ebből ered az egyik beceneve, az El Cinco Copas), ezzel 1990-ig rekorder volt, akkor beállította a csúcsát Lothar Matthäus.

A Totának is szólított kapus először az 1950-es Mundialon mutathatta meg magát a futballvilágnak. A mexikóiak mindhárom mérkőzésén ő védett, így ő kapta mind a tíz gólt. 1954-ben két meccsen léptek porondra a zöld-fehérek, s mindkettőt elbukták. Svájcban a franciák elleni 2:3-on jutott neki lehetőség. 1958-ban Wales ellen legalább szereztek egy pontot (1:1), a másik két összecsapáson veszítettek (0:3 a svédekkel, 0:4 a magyarokkal párban). Carbajal mindhárom 90 percen szerepet kapott. Chilében már bravúrra is futotta az erejükből, a későbbi döntős csehszlovákokat 3:1-re legyőzték a csoportjukban. Ez elegendőnek bizonyult Spanyolország megelőzéséhez, viszont nem volt elég a nyolcba jutáshoz. Egy különleges rekord kötődik a kapushoz, ámbátor valószínűleg szívesen lemondana róla: 1962. június 7-én Václav Mašek, a Sparta Praha támadója már a 16. másodpercben gólt lőtt neki. Vegyük hozzá ehhez, hogy Viña del Marban a mexikóiak végezhették el a kezdőrúgást!

1966-ban Anglia adott otthont a vébének. Carbajalnak az utolsó találkozón szavazott bizalmat Ignácio Trelles, a szövetségi kapitányi posztot betöltő edzőlegenda. (2016 nyarán fél Mexikó ünnepelte a 100. születésnapján!) A már 37 esztendős kapusnak is nagy szerepe volt abban, hogy a mexikóiak 0:0-ra végeztek az esélyesebb uruguayiakkal. Ez volt az ötödik világbajnokságán a tizenegyedik mérkőzése, és ezt az egyet hozta le kapott gól nélkül.

A World Cup után visszavonult. Edzősködni az Unión de Curtidores nevű klubban kezdett. 1969-től a Club León kispadján ült, és kétszer elhódította vele a Bajnokok Kupáját (1970–1971, 1971–1972). Utána dolgozott az Atletas Campesinos és a tolucai Osos Grises szakvezetőjeként. 1983-tól 1995-ig az Atlético Morelia sikerein munkálkodott.

CÉSAR RODRIGUEZ

A Messi előtti korszak Barça-gólkirálya

César Rodríguez Álvarez volt a Barcelona történetének leggólerősebb játékosa – mielőtt Lionel Messi meg nem döntötte a csúcsát. Második az örökranglistán az argentin szupersztár mögött és Kubala László előtt. 1920. június 29-én született Leónban. Szervezett keretek között a Frente de Juventudes de León nevű ifjúsági csapatban játszott először. A polgárháború befejezését követően a katalán fővárosba került. A Barcelonában nem tudott gyökeret ereszteni, így átment a CE Sabadellhez, majd onnan a Granada CF-hez. (Utóbbi városában töltötte a katonai szolgálatát.) Az andalúzoknál 1940 és 1942 között szerepelt, feljutott velük az élvonalba. Az első ligában 24 mérkőzésen 23 gólt szerzett, 1942. március 22-én például hatszor vette be a CD Castellón hálóját (7:3).

Huszonkét évesen visszatért a Barçához, 1942 és 1955 között elért 351/232-es mutatója nem akármilyen csatárerényekről árulkodik. A hajdani középszerűnek tartott támadóból áradt az önbizalom, remek százalékban értékesítette a helyzeteit. Csapatával ötször nyerte meg a spanyol bajnokságot (1944–1945, 1947–1948, 1948–1949, 1951–1952, 1953–1954), egymás után háromszor a Copa del Generalísimót (1951, 1952, 1953), kétszer a Latin Kupát (1949, 1952). 1949-ben övé lett a gólkirályi korona, 28 találattal végzett a mesterlövészek versenyének élén.

1955-től 1956-ig a Cultural Leonesa, 1956-tól 1957-ig a francia Perpignan FC, 1957 és 1960 között az Elche CF uniformistát viselte. Utóbbinál az utolsó szezonban már játékos-edzőként funkcionált, és nem csekély érdemei voltak abban, hogy a zöld-fehérek a harmadik divízióból két esztendő leforgása alatt felkerültek az elsőbe.

A 172 centis, 68 kilós, roppant fürge középcsatár 1943 és 1954 között tíz fellépésén ötször volt eredményes a katalán válogatottban. Kasztíliai létére… A spanyol nagyválogatottban 1945 és 1952 között 12 alkalommal vetették be, s hat gólt ért el. Habár elvitték az 1950-es világbajnokságra, egyetlen perc lehetőség sem jutott neki, Telmo Zarra mögött.

A ritkuló haja miatt Parókának, El Pelucasnak becézett goleador még negyvenévesen is az elitben parádézott.

Miután szögre akasztotta csukáját, a kispadra telepedett. A tréneri pályafutásának állomáshelyei: Elche CF, játékos-edző (1959–1960), Real Zaragoza (1960–1963, 1968–1969), CF Barcelona (1963–1964), RCD Mallorca (1965–1966, 1973–1975), Celta Vigo (1966–1967), Betis (1967), Hércules CF (1969–1971), Unió Esportiva Sant Andreu (1975–1976). Trénerként a legnagyobb sikerét az 1962–1963-as idényben érte el, noha a kupadöntőben veszített a Zaragozával a Barcelona ellen 3:1-re.

César Rodríguez Álvarez 1995. május 1-jén halt meg Barcelonában.

JOHN CHARLES

A jó János király

William John Charles 1931. december 27-én született a közigazgatásilag Swansea városához tartozó Cwmbwria nevű helységben. Iskolai csapatokban (Cwmdu Juniors School, Manselton School) rúgta és dobta a labdát kezdetben, hisz a futball mellett gyerekként a rögbit is űzte. Utóbbiban (is) előnyére vált a hatalmas termete, felnőttként, 188 centisre nőve 89 kilót nyomott. A legfontosabb mezőnyposztokra állították az edzői, játszott középhátvédet és középcsatárt. Remekül fejelt, és nem pusztán azért, mert jó magasra nőtt. Rendkívül erős fizikumú volt, jól kezelte a labdát, hatalmas bombákat eresztett meg. Passzolni nemigen szeretett, ha megkapta a labdát, leginkább kapura tört vele vagy rásuhintotta. Olaszországban megtanították neki, hogy a labdarúgás társasjáték, nem egyéni sportág, ott aztán rendre visszafejelte a társai elé a rá felívelt beadásokat.

1946 és 1948 között a Swansea Town együttesében szorgoskodott, onnan került 1949 januárjában a Leeds Unitedhoz. (1948 szeptemberében triált rendeztek a tehetségek számára a klub edzőpályáján, azon fedezték fel a deltás fiút. Mondjuk, nem volt nehéz őt kiszúrni…) A „fehérek" menedzsere, a legendás Buckley őrnagy számos helyen kipróbálta a walesi óriást a tartalékban, s végül arra a következtetésre jutott, hogy a leghasznosabb középső védőként lehet. Ezért aztán John Charles 1949. április 19-én a védelem tengelyében mutatkozott be a yorkshire-i gárdában a dumfriesi Queen of the South FC elleni barátságos 90 percen (0:0). Jó benyomást keltett, ezért még abban a hónapban ligameccsen is pályára lépett a Blackburn Rovers ellen. 1950 és 1952 között katonáskodott Carlisle-ban, a parancsnokai engedélyével a szolgálati ideje alatt is játszhatott a Leedsben. Persze, nem teljesen önzetlenül engedték el az elöljárói, párhuzamosan a hadosztály együttesét is erősítenie kellett. Hálából a tisztjei gesztusáért Hadsereg Kupához segítette a 12. Királyi Lándzsásokat.

1952 októberében pozíciót váltott, akkor vezényelték előre a frontvonalba. Mindjárt termelt is hat bajnokin 11 gólt. 1955-ben megkapta a csapatkapitányi tisztséget. Jelentős érdemei voltak abban, hogy a Leeds United az 1955–1956-os szezonban – a Sheffield Wednesday mögött végezve a tabellán – feljutott az élvonalba. (Olyan klubokat körözött le, mint a Liverpool, Leicester City, West Ham United, Fulham, Stoke City, Blackburn Rovers, Nottingham Forest, Middlesbrough, Hull City.) János király (ahogyan egyre inkább emlegették) a 42 bajnokin 29-szer talált a hálókba. A következő idényben javított a mérlegén, az első ligában elért 40/38-as mutatója egészen fantasztikus teljesítményt takart, elegendő is volt a gólkirályi cím begyűjtéséhez. Az újonc alakulat a 8. helyen végzett.

A 18. születésnapján debütálhatott a walesi válogatottban, amelyben 1965-ig 38 mérkőzésen 15 gólt szerzett.

1960-ban Walesszel megnyerte a Brit Bajnokságot. Természetesen a legfeltűnőbb eredményt az 1958-as világbajnokságon érték el a „sárkányok", a csoportjukból való továbbjutásukból nem csekély részt vállalt a centerük. A vb-k történetében először Medárd napján

láthatták a piros-fehéreket, már azok, akik jegyet vettek a sandvikeni összecsapásra. A magyarok Bozsik József góljával már az 5. percben vezetést szereztek, ám John Charles a 26. percben kiegyenlített. Később nem változott az állás, maradt az 1:1. A magas támadó Mexikó ellen is eredményesnek bizonyult, végül a walesiek mind a három selejtezőjüket döntetlennel fejezték be. A mai rendszerben a mieink léptek volna tovább a 6:3-as gólkülönbséggel, ám akkor a pontegyenlőség esetén rájátszást kellett vívni, és ez lett a vesztünk, június 17-én 2:1-re kikaptunk Stockholmban. A negyeddöntőben a későbbi világbajnok brazilok is megszenvedtek a walesiek ellen, de Pelé góljával valahogy legyűrték őket 1:0-ra.

Jó fejek: Omar Enrique Sivori és John Charles

John Charles még a nagy nemzetközi seregszemle előtti esztendőben, 1957 augusztusában aláírt a Juventushoz a rekordnak számító 65 000 fontért. Nem titkoltan azért, mert az olaszok egyrészt 10 000 font aláírási pénzt fizettek neki, s hatvan fontnak megfelelő heti fizetést ajánlottak, ami négyszerese volt az Angliában adható maximumnak.

Nem választott rosszul, háromszor lett bajnok (1958, 1960, 1961), plusz 1958-ban 28 találattal gólkirály. 1959-ben és 1960-ban elhódította a „zebrákkal" az Olasz Kupát. 1959. szeptember 13-án az Intert verték meg a San Siróban 4:1-re a serlegért, a párbaj első gólját Charles jegyezte. A következő évben szeptember 18-án rendezték meg a döntőt, a helyszín nem változott, az ellenfél igen (Fiorentina). A nagydarab walesi hozta a formáját, a 10. és a 73. percben is mattolta a „violák" hátsó alakzatát. A találkozó 2:2-vel zárult, azonban a hosszabbításban Alberto Orzan öngólja a Juve kezébe juttatta a trófeát.

John Charles Bonipertivel és Sivorival nagyszerű hármast alkotott, találóan „mágikus trióként" emlegették őket. A Juve akkori sikerkorszakában ők játszották a főszerepet.

Itáliában új becenevet ragasztottak Charlesra, Il Gigante Buono (A jó óriás) lett belőle. Ez nemcsak a nyugodt természetére, hanem a futballtudására is vonatkozott, amelyet a szakma is elismert: a *France Football* Aranylabda-szavazásán 1959-ben a harmadik helyet szerezte meg.

Az 1962-es évadot a Leeds Unitednel fejezte be (53 000 fontért tért vissza), majd egy bajnoki idényt lehúzott az AS Roma kötelékében (70 000 fontot sem sajnáltak érte a „farkasok".) 1963-tól 1966-ig a Cardiff City riválisainak életét keserítse. Kétszer hazavitték vele a kék-fehérek a Walesi Kupát, 1964-ben a Bangor Cityt győzték le érte a végjátékban 2:0-ra, egy évre rá a Wrexham AFC-t 3:0-ra.

1966 és 1971 között a Hereford United, 1972 és 1974 között a Merthyr Tydfil játékos-edzője volt. Mindent egybevetve 1949 és 1971 között 753 hivatalos mérkőzésén 385-ször bizonyult eredményesnek.

1987-ben a kanadai Hamilton Steelers szakmai munkájáért felelt.

John Charles 2004. február 21-én hunyt el Wakefieldben, a végzetét szívroham okozta.

2004-ben az UEFA megválasztotta az előző ötven év legjobb walesi futballistájának.

BOBBY CHARLTON

Gentlemannek született

Bobby, azaz Robert Charlton 1937. október 11-én született az északkelet-angliai Ashingtonban. Apja szénbányász volt, akinek természetesnek tűnt, hogy a négy fia is a northumberlandi tárnákban dolgozzon majd. Szegények voltak, a srácoknak egy ágy jutott, sokáig együtt kellett aludniuk. Az öreg Bobot nem érdekelte a labdarúgás, ám a fiúk édesanyja, Elizabeth Milburn kiválóan játszott, boszorkányos ügyességgel cselezett, és ha tehette, elvitte gyermekeit a Newcastle United mérkőzéseire. Elizabeth, vagyis az ismerősöknek csak Cissie egyébként igazi futballdinasztiában nőtt fel. Tennernek becézett apja (Jack, Bobby, Gordon és Tommy nagyapja) kapus volt, négy fivére, Jack (Leeds United, Bradford City), George (Leeds United, Chesterfield), Jimmy (Leeds United) és Stan (Chesterfield, Leicester City, Rochdale), valamint az unokatestvére, Jackie (Newcastle United) is profi futballistaként kereste a kenyerét. Valamennyiük közül a leghíresebb, John Edward Thompson, röviden Jackie Milburn (1924–1988) kora egyik sztárja volt: az ötvenes évek első felében az angol FA-kupát háromszor is elnyerő „szarkák" leggólerősebb, egyszersmind legnépszerűbb játékosaként tündökölt. Tizenháromszor játszott a válogatottban.

A kis Bobby (felnőttként 173 centisre nőtt, és akkor sem nyomott többet 72-73 kilónál) az East Northumberland iskola válogatottjában tűnt fel, belsőcsatárt játszott, már akkor is rengeteg gólt rúgott. Többször is látták a Manchester United megfigyelői, és az igaz, hogy a famíliájában szinte mindenki (a híres bátyja, Jack is), a „szarkák" drukkere volt, azonban az ő szíve a piros-fehér színű Unitedért dobogott, 1953 júliusában tehát a nagy textilvárosba költözött. Nem sokan adtak volna kosarat a gárdának, amelynek Matt Busby volt a főnöke…

Jack és Bobby Charlton, itt egymás ellen

Az új szerzemény az ifikkel 1954-ben, 1955-ben és 1956-ban elhódította az FA Youth Cupot, a szövetség ifjúsági trófeáját. 1953-ban négyszer pályára lépett Anglia iskolai válogatottjában, annak a mezében egy találatot jegyzett. 1954-ben egyszer az országos ifjúsági válogatottban kapott lehetőség, s akkor is gyarapította eggyel a góljainak számát. 1958 és 1960 között az U23-asoknál is számításba vették, a 6/5-ös mutatója arról vall, hogy náluk sem keltett csalódást.

A szerény, halk szavú, született gentleman 1956. október 6-án debütált az első osztályban, és két góllal tette még emlékezetesebbé a napját a Charlton Athletic ellen. (Epigrammacsattanónak sem volna utolsó: Charlton a

Charlton ellen.) Az 1956–1957-es szezonban 14 mérkőzésen tíz gólt szerzett. Minden adott volt ahhoz, hogy remek futballista váljék belőle: jó helyzetkihasználás, technika, gyorsaság, játékintelligencia.

Számos sikert ért el a „vörös ördögökkel", 1957-ben, 1965-ben és 1967-ben bajnok lett velük, 1959-ben, 1964-ben és 1968-ban ezüstérmes. Fura, de klubszinten több kupadöntőt bukott el, mint ahányon győzött. 1957. május 4-én az Aston Villa 3:2-re nyert manchesteriek ellen. Egy nap híján egy esztendő múlva újból a Wembley-ben láthatták őket, akkor a Bolton Wanderers 2:0-ra bizonyult jobbnak a müncheni légikatasztrófa utáni sokkjukból még csak éledezőknél. (A drámai balesetben megsérülő, a gépből az ülésével együtt kirepülő Charlton a csodával határos módon már március 1-jén pályára lépett a West Bromwich Albion elleni kupameccsen.) 1963. május 25-én végre elhódították a patinás relikviát, 3:1-re legyőzték érte a Leicester Cityt. Augusztus 17-én viszont nagy verésbe szaladtak bele a Goodison Parkban, ahol az Everton – élvezve és kihasználva a hazai katlan minden előnyét – 4:0-ra kiütötte a piros-fehéreket a Charity Shieldért. 1965-ben és 1967-ben ugyanezért a díjért csatáztak a Liverpool FC-vel (2:2), illetve Tottenhammel (3:3), Bobby Charlton kétszer is bevette az észak-londoni „sarkantyúsok" hálóját. A furcsa szabályok értelmében fél esztendeig az egyik, fél esztendeig a másik fél birtokolhatta a kupát.

1968. május 29-én a Wembley „szentélye" adott otthont a Bajnokcsapatok Európa-kupája végjátékának. A rendes játékidőben 1:1-re végzett az MU a Benficával, a britek találatáról Bobby Charlton gondoskodott. A hosszabbításban is szerzett egyet, és végül 4:1-re diadalmaskodtak a lisszaboni „sasok" fölött. (Tegyük hozzá, hogy 1964 aranylabdása, a csatársor egyik legfélelmetesebb és leghatékonyabb ásza, Denis Law sérülés miatt hiányzott!) Szívfacsaró jelenetnek lehettek tanúi a szurkolók és a televízió nézői a díj átadásakor: a BEK-serleget átvevő csapatkapitány, Bobby Charlton és az együttes mestere, Matt Busby sírva fakadt. Mindketten az 1958. február 6-i müncheni repülőgép-katasztrófában elhunyt társaikra gondoltak…

A Világkupáért szeptember 25-én csaptak össze először az Estudiantes La Platával, Buenos Airesben egy góllal győztek az argentinok (0:1). A visszavágón, október 16-án Juan Ramón Verón (Juan Sebastián Verón édesapja) már az 5. percben betalált Alexander Stepney kapujába, s onnantól számítva a kupa sorsa lényegében eldőlt. Ugyan Willie Morgan a 87. percben kiegyenlített (1:1), de a serleg a dél-amerikaiak markába került. (Bobby Charlton a felsorolt valamennyi mérkőzésen szerephez jutott.)

A „nagy koreográfus", ahogy az egyik albioni lapban találóan jellemezték, 1958. április 19-én esett át a tűzkeresztségen a válogatottnál. A Brit Bajnokságban találkoztak a „háromoroszlánosok" a skótokkal, s a Hampden Parkban (127 874 drukker előtt) 4:0-ra lesöpörték a gyepszőnyegről a házigazdáikat. A 65. percben az újonc vitte be a vendégek harmadik találatát. Különben amíg ő játszott az együttesben, tízszer (1958, 1959, 1960, 1961, 1964, 1965, 1966, 1968, 1969, 1970) akasztották a nyakukba a Brit Bajnokság aranyérmét.

Habár a svédországi világbajnokságra kerettagként elvitték, egyetlen percet sem kapott Walter Winterbottom szövetségi kapitánytól, illetve a csapatot ténylegesen összeállító bizottságtól. Az angolok 1958-ban nem mentek tovább a csoportjukból, miután a rájátszást elveszítették 1:0-ra a szovjetek ellen.

1962-ben más volt a helyzet. Charltont mind a négy találkozójukon bevetették, az argentinok védelmi reteszét egyszer fel is törte, és Chilében a nyolc között vérzett el a gárdájuk.

1966-ban jött el az „oroszlánok” ideje, különben is a hazájukban rendezték meg a világbajnokságot. A magasodó homlokú támadó valamennyi, angol érdekeltségű összecsapáson (haton) a pályán volt, s három góllal járult hozzá a világbajnoki címhez. Ha a portugálok ellen nem sikerül duplázniа, valószínűsíthetően amazok jutnak a döntőbe (2:1).

1968-ban az olaszországi Európa-bajnokságról bronzéremmel utazhatott haza a vébégyőztes alakulat. Mindkét itáliai meccsen szerepet kapott, a szovjetek hálóját meg is zörgette (2:0) a harmadik helyért vívott római párbajon.

Az 1970-es mexikói torna volt az utolsó nagy nemzetközi szereplése. A címvédőnek négy mérkőzés jutott Közép-Amerikában, Bobby Charlton egyet játszhatott végig (a románok ellenit), a másik hármon le-, illetve becserélték. 1970. június 14-én, a nyugatnémetek elleni elbukott (2:3) nyolcaddöntőt követően, már hazafelé a repülőgépen udvariasan arra kérte Alf Ramsey szövetségi kapitányt, hogy többé ne hívja be a keretbe, ne számítson a szolgálataira. Bobby Charlton 1958 és 1970 között 106-szor erősítette a nemzeti tizenegyet, 49-szer volt eredményes a felszerelésében. Évtizedeken keresztül ő volt az angol válogatott gólrekordere, 2015 szeptemberében döntötte meg a csúcsát Wayne Rooney. 1966-ban és 1970-ben bekerült a világbajnokság All Star-tizenegyébe.

1966-ban a *France Football* Aranylabda-szavazásán az első helyen zárt, 1967-ben és 1968-ban a másodikon. Az 1960 és 1971 közötti periódusban 218 pontot gyűjtött össze ezen a versengésen. Különlegesség, hogy 1969-ben a bátyja, Jack a 10. helyre ért oda, míg ő „csak” a tizenötödikre. A voksolás történetében addig fivérek nem végeztek ilyen előkelő helyen.

1994-ben újabb örömteli elismerés érte: lovaggá ütötték. Akkor lett az egykori szegény bányászgyerekből Sir Robert.

Magyar együttesek ellen többször is alkalma volt küzdeni. A válogatottunk 1960-ban 2:0-ra nyert az angolok ellen Budapesten, míg 1962-ben 2:1-re Rancaguában. Az egyetlen győzelmét a mieink ellen 1965-ben aratta Londonban, ahol Jimmy Greaves góljának köszönhetően 1:0-ra bizonyultak jobbnak. 1965 tavaszán három emlékezetes menetet vívott az MU a Ferencvárossal a VVK elődöntőjében, amelyeknek végén a Fradi került a fináléba. (Aki láthatta a Népstadionban Karába János bombáját, bizonnyal sohasem fogja elfelejteni.)

Bobby Charlton 1956 és 1973 között összesen 754 meccsen viselte a „vörös ördögök” trikóját, és 247 alkalommal volt eredményes benne. Ezt a gólcsúcsát is Wayne Rooney döntötte meg, 2017 tavaszán. 1973-ban elszerződött a Preston North End együttesébe, ahol 1975-ig a játékos-edzői szerepkört töltötte be. Levezetésképpen 1976-ban az ír Waterford, 1978-ban az ausztrál Newcastle KB United, 1980-ban a Perth Azzurri és a Blacktown City sikereiért hajtott. 1983-ban a Wigan Athletic menedzsereként vállalt rövid időre munkát.

Mikor feleleveníti a hosszú és sikerekben gazdag karrierjének főbb momentumait, büszkén gondolhat arra, hogy kétszer számítottak rá a világválogatottban (1971-ben és 1973-ban), illetve kétszer az Európa-válogatottban (1964-ben és 1972-ben) is.

Sir Robert Charlton tagja a Manchester United igazgatótanácsának, Sir Matt Busby halála után a testület elnöke lett. Egy időben futballiskolát vezetett, de ezt a tevékenységét feladta.

A labdarúgás utazó nagyköveteként járta a világot, s mindenhol népszerűsítette a sportágat.

A legjobban fejelő Zsiráf

John Charltont a futball világában mindenhol csak Jackként, vagy Jackie-ként emlegetik. Olykor Big Jacknek szólítják, vagy éppen Zsiráfnak, utalva 191 centiméteres termetére. Alakja összeforrott a Leeds Uniteddel, holott születése kora óta megrögzött Newcastle United-drukker.

Jack Charlton a Leeds United játékosaként

1935. május 8-án jött a világra az észak-keleti Ashingtonban, a négy fiúgyerek közül elsőként. Az öccsei közül Bobbyból ugyancsak világbajnok játékos lett, Gordon és Tommy profi szinten nem futballoztak. A helyi YMCA és az Ashington Welfare nevű klubokban kezdte a játékot. Tizenhét éves koráig a szénkitermelésen dolgozott, aztán a Leeds United együtteséhez került. Először az ifiknél, majd a tartaléknál számítottak rá. 1953. április 25-én bemutatkozhatott a „fehérek" nagycsapatában a Doncaster Rovers elleni 1:1-en, a második divízióban. Hamarosan be kellett vonulnia a Lovas Testőrséghez, szolgálati időszaka alatt az 1954–1955-ös idényben mindössze egy mérkőzést játszott. Csapatkapitánya volt ellenben a Lovasság Kupáját megnyerő egységének. A leszerelést követően visszatért a Leeds Unitedhoz, ám nem igazán folytatott hivatásos labdarúgóhoz méltó életmódot. Gyakorta lazított a cimboráival, a sört sem vetette meg, el is veszítette helyét a csapatban. Kellett egy-két kijózanító pofon ahhoz, hogy felhagyjon a kicsapongásaival, és csak a futballra koncentráljon. A pálfordulat nála az 1957–1958-as bajnokságban következett be. Akkor a szüleinek megvallotta, hogy nem akar visszamenni a vájárok közé, a szó szoros és átvitt értelmében is kinőtte a bányát.

Labdarúgóként mindvégig hűséges maradt a yorkshire-i „pávákhoz", akiket két évtizeden keresztül szolgált. Minden tétmeccset beszámolva 773 találkozón 95-ször volt eredményes a képviseltükben. Megnyerte társaival a második ligát (1963–1964), utóbb az elsőt is (1968–1969). Az első osztályban begyűjtöttek öt ezüstérmet – az arany mellé (1964–1965, 1965–1966, 1969–1970, 1970–1971, 1971–1972). Elhódították az FA-kupát (1972) és a Ligakupát (1968), mindkétszer az Arsenalt verték meg 1:0-ra Londonban. Volt két vesztes FA-kupa-döntőjük is 1965-ben és 1970-ben. 1969-ben az FA Charity Shield győztesei is ők lettek, 2:1-re nyertek a Manchester City ellen a Wembley Stadionban. Big Jack szerezte a győztes találatukat az 55. percben.

A Vásárvárosok Kupájában, illetve az Európai Városok Kupájában háromszor jutottak el a végjátékig, kétszer (1968, 1971) hazavitték a serleget, egyszer viszont elbukták. 1967-ben a Dinamo Zagreb jobb volt (2:0, 0:0). Az első sikerüknek voltak magyar vonatkozásai, ugyanis a Ferencváros orra elől halászták el a díjat (1:0, 0:0). A Népstadionban irtózatos szerencséjük volt 1968. szeptember 11-én, azonban ez már csekély jelentőséggel bír. Sőt, 1971-ben sem hagyta cserben őket Fortuna, a Juventus ellenében az idegenben szerzett több góljuk juttatta kezükre a trófeát (2-2 Torinóban, 1-1 Leedsben).

Norman Hunter és Jack Charlton

A „Zsiráf" remekül használta ki magasságát, a fejpárbajok zömét megnyerte, és gigászi erő kellett az elsodrásához. Elég jól helyezkedett. Szükségből, mivel tisztában volt azzal, hogy az alacsony, fürge csatárokkal gyorsaságban nem veheti fel a versenyt. Ha belőtték mögé a labdát és futásra kényszerítették, abból rendszerint baj származott, mert középhátvédként ő volt az utolsó ember. Mikor úgy hozta a helyzet, kíméletlenül odalépett az ellenfélnek. A nála fél fejjel alacsonyabb, jó húsz kilóval soványabb, sokkal technikásabb Fazekast 1969. március 5-én úgy felrúgta, hogy az Újpesten csak Kapaként emlegetett szélső nagyjából hat métert röpült és még annyit csúszott az Elland Road zöld füvén…

Csupán pár héttel a 30. születésnapja előtt, 1965. április 10-én debütált a válogatottban, amelynek 1970. június 11-ig 35-ször lehetett a tagja. Hat gólt szerzett a „háromoroszlánosok" között. Részt vett két világbajnokságon (1966, 1970), Angliában megnyerték a Rimet-kupát, Mexikóban a nyolc közé kerültek. A maga szempontjából azonban van a két torna között egy lényeges különbség: az 1966-os torna mind a hat, angol érdekeltségű mérkőzését végigjátszotta, ellenben a Mundialon, már harmincöt évesen, egyetlen meccs jutott neki. A nemzeti tizenegygyel négyszer nyerte meg a Brit Bajnokságot (1965, 1966, 1968, 1969).

1967-ben hazájában megkapta az Év játékosa címet. 1968-ban Európa-bajnoki bronzérmet vehetett át. (Az olaszországi négyes döntőben nem jutott szóhoz, tartalék volt.) 1969-ben a *France Football* Aranylabda-szavazásán a 10. helyen végzett 10 ponttal.

1973 májusától 1977 áprilisáig a Middlesbrough FC mestere volt, 1974-ben feljuttatta a piros-fehéreket az élvonalba, elhódította velük az Angol-Skót Kupát is. 1974-ben neki ítélték az Év menedzsere címet. 1977 októberétől 1983 májusáig a Sheffield Wednesday, 1984 júniusától 1985 augusztusáig a Newcastle United kispadján ült. 1986 februárjától 1996 januárjáig az írek szövetségi kapitányaként tevékenykedett. Nevéhez fűződik az ír válogatott „aranykorszaka" a Pat Bonnerre, Mick McCarthyra, Chris Houghtonra, John Aldridge-re, Ronnie Whelanra, Paul McGrath-ra és Frank Stapletonra épített gárda részt vett az 1988-as Európa-bajnokságon, valamint az 1990-es és az 1994-es világbajnokságon. „Jutalmul" 1996-ban tiszteletbeli ír állampolgárságot kapott.

A Szent Szörnyeteg

Mário Esteves Coluna a még gyarmati sorban lévő Mozambikban, Inhaca szigetén született, 1935. augusztus 6-án. Apja portugál volt, édesanyja bennszülött. Már világhírű sportolóként nyilatkozta, hívő katolikusként természetesen tisztában van vele, hogy a sorsot nem mi választjuk a magunk számára, és az általa kijelölt utat kötelességünk mindvégig követni, mégis örül annak, hogy a XX. században született, mert így elkerülhette a rabszolgaságot.

Jelentéktelen maputói (akkor még Lourenço Marquesnak hívták a várost) csapatokban (João Albasini, Ferroviario) pallérozódott, hogy 1951-ben az egyik ottani élgárdához, a Desportivo Lourenço Marqueshoz igazoljon. Nemcsak ügyes futballistának, de tehetséges kosárlabdázónak és ígéretes atlétának is tartották. A kelet-afrikai fekete-fehér „sasoktól" szerezték meg a lisszaboni piros-fehér „sasok" 1954 nyarán. A brazil edző, Otto Glória fedezte fel, aki 1954. szeptember 12-én bedobta a mély vízbe. A Benfica a Vitória Setúbal együttesét fogadta és verte meg 5:0-ra. Az újonc két gólt szerzett, s szinte azonnal megkapta a becenevét a szurkolóktól: O Monstro Sagrado (A Szent Szörnyeteg). A pályán kívül tényleg volt a modorában, a tekintetében és a mosolyában a jezsuita szerzetesek alázatosságából, ellenben a gyepen nem ismert pardont.

1955. május 4. (kikaptak Skóciától 3:0-ra) és 1968. december 11. (kikaptak Görögországtól 4:2-re) között 57-szer öltötte magára a válogatott mezét, amelyben nyolcszor talált a hálóba. Legnagyobb sikerét a piros-zöldekkel az 1966-os világbajnokságon érte el, ahol csapatkapitányként bronzérmet vehetett át. A 172 cm magas, 76 kilós középpályás mind a hat angliai mérkőzésen játszott (gólt nem ért el), bekerült a torna álomtizenegyébe. Játszott a világválogatottban is. A Benficával 10 bajnoki aranyat szerzett (1954–1955, 1956–1957, 1959–1960, 1960–1961, 1962–1963, 1963–1964, 1964–1965, 1966–1967, 1967–1968, 1968–1969), valamint hétszer nyerte meg a Portugál Kupát (1954–1955, 1956–1957, 1958–1959, 1961–1962, 1963–1964, 1968–1969, 1969–1970).

1961. május 31-én bevette a CF Barcelona kapuját Bernben. Az 55. percben elért találata volt a harmadik lisszaboni gól (3:2), s azzal hódította el először klubja a BEK-trófeát. 1962. május 3-án is eredményesnek bizonyult az amszterdami döntőben, ahol sikerült megvédeniük a büszke titulusukat a Real Madriddal szemben (5:3). Bizonnyal fájó pontok voltak Coluna pályafutásában a vesztes BEK-finálék: 1963-ban a Milan, 1965-ben az Inter, 1968-ban a Manchester United győzte le őket a döntőben. Mindent egybevetve 1954 és 1970 között 525 találkozón harcolhatott a lisszaboniak sikereiért, 127 gólt szerzett. Utolsó gólját 1969. október 25-én a portói Boavista ellen szerezte a Benfica mezében (8:0).

Az 1970–1971-es szezont az Olympique Lyon, a következőt az Estrela Portalegre alakulatában húzta le. Már a francia klub tagja volt, amikor a Benfica gálamérkőzést rendezett a tiszteletére. Kubala László irányításával az Európa-válogatott mérkőzött a lisszaboni klub csapatával.

A visszavonulását követően a szülőhazájában volt a labdarúgó-szövetség elnöke, majd 1994 és 1999 között az ország sportminisztere. 2014. február 25-én hunyt el Maputóban.

NESTOR COMBIN

Villámember a pampákról

Nestor Combin 1940. december 29-én született Santa Fé provincia Las Rosas nevű városában. Apja francia, anyja indián volt, de a fiuk csak spanyolul beszélt. Első csapata a Club Atlético Colón de San Lorenzo volt, 1959-ben már a fekete-piros-fehéreknél kergette a bőrlabdát. Nem sokat tanult, ha éppen nem csavargott, futballozott. 1959-ben Argentínából az Olympique de Lyon szerződtette. Mikor felcsapott profinak, nemigen gondolhatott arra, hogy kvázi a katonaság elől menekülve költözik Európába. Arra pedig kiváltképpen nem, hogy eljön az idő, mikor megfizeti ennek az árát.

1964. május 10-én megnyerte a Lyonnak a klubtörténet első Francia Kupáját, Párizsban bő negyedóra alatt kétszer vette be a Girondins de Bordeaux hálóját (2:0). (Előző évben is bejutottak a fináléba, ám akkor a Monaco – megismételt mérkőzésen – elcsente előlük a trófeát.) Az 1963–1964-es KEK-ben a négy közé kerültek a fehér-piros-kékek, jórészt a honosított csatáruknak köszönhetően, hiszen a sorozaton 10 gólt termelt. Jellemző, hogy az elődöntőben a későbbi győztes lisszaboni Sporting csak harmadik meccsen tudta kivívni a lyoniak ellen a továbbjutást (0:0, 1:1, 1:0). Szerencséjük volt a portugáloknak, az argentin szélvész a harmadik találkozón nem játszott. A mai szisztéma szerint különben az OL került volna a döntőbe, mert La Foudre, a Villám idegenben szerezte találatát. (Így becézték a 180 centis, 76 kilós gauchót). 1964-ig játszott atyai őseinek a földjén, 131/78-as mutatóval búcsúzott, s a Juventushoz írt alá.

Nestor Combin 1964. április 25-én a magyarok ellen volt először francia válogatott, a Colombes Stadionban 3:1-re győztünk ellenük Európa-bajnoki selejtezőn. Május 23-án már a 2. percben betalált Szentmihályi Antal hálójába a Népstadionban, ám a visszavágót is a mieink nyerték (2:1). 1968. április 6-ig nyolcszor öltötte magára a címeres mezt, négy gól fűződött a nevéhez. Egy mérkőzésen, Mexikó ellen szerepelt az 1966-os világbajnokságon. (A „kékek" egyetlen ponttal a csoportjuk utolsó helyén zártak.)

A Juvéval elhódította az 1964–1965-ös Olasz Kupát, csak a döntőig vezető úton játszott, az Inter elleni római finálé (1:0) idején már nem volt a „zebrák" csatára, hanem a Varesében futballozott. (Klubjával 1966-ban kiesett a Serie A-ból).) Pályára lépett ellenben 1965. június 23-án, az FTC elleni VVK-döntőben (0:1). 1966-tól két éven keresztül a Torinót szolgálta, a „bikákkal" is nyert egy Olasz Kupát 1968-ban. Utolsó itáliai állomáshelye Milánóban volt, 1968 és 1970 között az AC Milant erősítette. A „rossonerókkal" szerzett egy bronzérmet (1968), illetve egy Világkupát (1969). Utóbbit számára rendkívüli körülmények közt. Az Estudiantes elleni első találkozón, a San Siróban 3:0-ra diadalmaskodott a Milan, Combin küldte a harmadikat volt honfitársai hálójába. Aztán Buenos Airesben az argentinok ütötték-verték-rúgták,„hazaárulónak" bélyegezték, az orrát eltörték. A lefújást követően letartóztatták és katonaszökevényként börtönbe vetették. Csupán diplomáciai közbenjárásra engedték szabadon.

1970-től 1973-ig az FC Metz, 1973-tól 1975-ig a Red Star Paris, 1975-től 1976-ig az FC Hyères labdarúgója volt. Az 1973–1974-es bajnokságban 24 találattal a másodosztály gólkirálya lett.

Mario, a varázsló

Mario Corso 1941. augusztus 25-én született Veronában. 1951-től a Verona San Michele Extra nevű negyedében működő, kifejezetten utánpótlás-neveléssel foglalkozó AC Audace kölyökcsapatában játszott. Edzői már 16 évesen bedobták a negyedik vonal (Serie D1) darálójába. 1957-ben a „szerelmesek városából" magához csábította az FC Internazionale, amelyben aztán a pályafutása legfényesebb időszakát eltölthette. 1973-ig szolgálta a fekete-kékeket, mindent egybevéve 502 meccsen 94 gólig jutott..

Pazar eredményeket ért el a milánóiakkal. Kétszer elhódította velük a BEK-et (1964, 1965), és vívtak két vesztes finálét is (1967, 1972). Corso az 1972-es, az Ajax elleni végjátékban nem szerepelt.

A Grande Interrel kétszer begyűjtötte a Világkupát (1964, 1965). Az 1964-es három meneten az avellanedai Independientével szemben (0:1, 2:0, 2:0) csapata négy góljából hármat ő jegyzett. Olasz bajnok volt az 1962–1963-as, az 1964–1965-ös, az 1965–1966-os és az 1970–1971-es szezonban. Elkönyvelhetett négy második helyezést is (1961–1962, 1963–1964, 1966–1967, 1969–1970). Tegyük hozzá, hogy elveszített két döntőt a Neroazzurrival az Olasz Kupában (1959, 1965), ezt a serleget nem sikerült pályafutása során megnyernie. Tizenhét pontjával a hetedik helyen zárt az 1964-es Aranylabda-szavazáson.

1973-tól 1975-ig a Genoát erősítette, 26 bajnokijukon 3 góllal segítette a „griffmadarakat". A második évadot a B ligában töltötte a piros-kékekkel, akkor már alig-alig lépett pályára, mert jószerével állandósuló sérülések gyötörték.

Akármilyen hihetetlenül hangzik, a 175 centi magas, 75 kilós balszélső a fent részletezett pompás medálgyűjteménye dacára sohasem szerepelhetett világbajnokságon vagy Európa-bajnokságon. Noha akadtak, akik bírálták taktikai fegyelmezetlenségeiért, néha még amiatt is kapott, hogy nem veszi ki a részét a védekezésből, de valójában korát megelőző támadó középpályásként is, trequartistaként, irányítóként is tudott játszani.

1961. május 24-én az angolokat fogadták az olaszok Rómában (2:3), azon a találkozón mutatkozott be az azzurrók között a Mariolinónak becézett, néha a sprintereket is megszégyenítő gyorsasággal száguldozó támadó. 1971. október 9-ig 23-szor viselhette hazája nemzeti tizenegyének felszerelését, négy találatot ért el a fellépésein.

Tudatosan készült az edzői hivatásra, számos olasz gárda kispadján ült: SSC Napoli, ifjúsági (1978–1982), US Lecce (1982–1983), US Catanzaro (1983–1984), FC Internazionale, ifjúsági (1984–1985), FC Internazionale (1985–1986), Mantova FC (1987–1989), ASD Barletta (1989–1990). Trénerként kevésbé volt sikeres, mint volt futballistaként. Az Intert szakvezetőként húsz bajnokin dirigálta az élvonalban, a 7 győzelem, 5 döntetlen és 8 vereség nem igazán fényes bizonyítvány. Ugyanakkor 1988-ban megnyerte a Mantovával a Serie C2-t, és akkor feljutott a piros-fehérekkel a Serie C1-be.

LUIS CUBILLA

A Peñarol és a Nacional hívei egyaránt imádták

Luis Alberto Cubilla Almeida elképesztően sikeres labdarúgói és edzői karriert futott be Dél-Amerikában. Játékosként tizenhat, edzőként 17 fontos titulust nyert, pályafutása során három csapattal is elhódította mind a Libertadores Kupát, mind a Világkupát.

Paysandúban született 1940. március 28-án. 1951 és 1957 között a helyi Colónban nevelődött, majd onnan a fővárosi Peñarolhoz vezetett az útja. Ha végigfutunk azon klubok névsorán, amelyekben futballistaként megfordult, fogalmat alkothatunk a tudásáról: Peñarol U19 (1957–1958), Peñarol (1958–1962), CF Barcelona (1962–1964), River Plate (1964–1968), Nacional (1969–1974), Santiago Morning (1975), Defensor Sporting (1976). Hazája három gárdájával, a Peñarollal (1958, 1959, 1960, 1961), a Nacionallal (1969, 1970, 1971, 1972) és a Defensor Sportinggal (1976) nyert kilenc bajnoki címet, valamint egy Spanyol Kupát (Copa del Generalísimo) a CF Barcelonával. (Az 1963. június 23-án megrendezett barcelonai döntőben, a Real Zaragoza elleni 3:1-en nem kapott szerepet.) Soroljuk ezek mellé a nemzetközi „termést" is, a három Copa Libertadorest: (1960, 1961, 1971, az első kettőt a Peñarollal, az utolsót a Nacionallal nyerte) és a két Világkupát (1961, 1971), valamint a Nacionallal elhódított Interamericana Kupát (1972). Elmondhatta magáról, amit csak roppant kevesen: mindkét gigász, a Peñarol és a Nacional szurkolói is rajongtak érte. Hogyne imádták volna, amikor mindegyikkel szerzett játékosként és edzőként is Világkupát!

Cubilla Mexikóban, a nyugatnémetek elleni bronzmeccsen

Három vébén képviselte a nemzeti színeket, 1962-ben, 1970-ben és 1974-ben. Összesen kilenc meccsen jutott szóhoz, és elkönyvelhetett két gólt. 1962. május 31-én ő egyenlített ki Aricában Kolumbia ellen az 57. percben, aztán nyertek az uruk 2:1-re. 1970. június 17-én elődöntőt vívtak a brazilokkal Guadalajarában. Cubilla a 19. percben megszerezte a vezetést, de aztán fordítani tudtak a későbbi világbajnok arany-zöld mezesek (1:3). Ha mérleget vonunk, kiderül, hogy a monstre tornákon kétszer nem élte túl vele a Celeste a csoportkört (Chilében és az NSZK-ban), ellenben Mexikóban a 4. he-

lyen végzett. A 170 centis, 70 kilós Cubilla 1959. február 2. és 1974. június 23. között 38-szor ölthette magára a legendás égszínkék-fekete-fehér felszerelést, amelyben 11 találatig jutott.

Kifejezetten sokoldalú futballista volt. Noha a sajtóban általában elkönyvelték „ördögi kis jobbszélsőnek" vagy „gonoszkodó futballtörpének", akinek átlagon jóval felüli a játékintelligenciája, a technikai felkészültsége és a gömbérzéke, valójában a védelem kivételével szinte valamennyi helyen játszott, és mindenütt kimagasló teljesítményre volt képes.

Az El Negrónak, Feketének becézett csatár amerre csak járt a világban, mindenütt gyorsan népszerűvé vált. Alapvetően vidám, bohém felfogású és életvitelű figura volt, aki könnyedén elfogadtatta magát bármely közösségben. Edzőként sem tagadta meg önmagát, szeretett viccelődni az öltözőben. Néha kávét főzött a játékosainak, máskor meg, hogy oldja a feszültséget, ugratta őket. Kiváló pszichológiai és pedagógiai érzéke volt. Hanem a munkában nem ismert tréfát, abban könyörtelennek bizonyult.

Edzői pályájának állomáshelyei hosszú listát alkotnak: Olimpia Asunción (1978–1980), Newell's Old Boys Rosario (1980), Peñarol (1981), Olimpia Asunción (1982), Atlético Nacional Medellín (1983), River Plate Buenos Aires (1984), Nacional Montevideo (1985), Olimpia Asunción (1988–1991), Racing Club Avellaneda (1994), Olimpia Asunción (1995–2000), Cerro Porteño Asunción (2000), Club Libertad Asunción (2000), Centauros Villavicencio (2003), Talleres Córdoba (2003), Olimpia Asunción (2003–2004), Comunicaciones Guatemala (2005), Olimpia Asunción (2006), Barcelona Guayaquil (2007), Colegio Nacional Iquitos (2009), Olimpia Asunción (2010), Tacuary FC Asunción (2012). Uruguayban, Argentínában, Paraguayban, Kolumbiában, Ecuadorban, Peruban és Guatemalában öregbítette a szakmai hírnevét. 1990-ben egyébként megkapta az Év edzője címet a szubkontinensen. Nem is érdemtelenül, hiszen Uruguayban egyszer (1981), Paraguayban tízszer (1978, 1979, 1980, 1982, 1988, 1989, 1995, 1997, 1998, 1999) zsákmányolt bajnoki aranyat az általa felkészített legénység. És nehogy megfeledkezzünk a két Copa Libertadores (1979, 1990), a két Recopa (1990, 2003), a Világkupa (1979), az Interamericana Kupa (1979), a Dél-amerikai Szuperkupa (1990) és a Nehru Kupa (1990) begyűjtéséről! Mindezek ismeretében könnyű megérteni, miért nevezte el őt a média Señor Copának.

2006-ban az *IFFHS* statisztikusai a XX. század tizenegyedik legjobb dél-amerikai labdarúgójának választották, az összesített világrangsorban a 64. helyre került.

Luis Alberto Cubilla Almeida élete utolsó időszakát Paraguayban töltötte. Asunciónban érte a halál 2013. március 3-án.

ZLATKO ČAJKOVSKI

Megutáltatta Beckenbauerrel a fokhagymát

Zlatko Csajkovszki (horvátosan Čajkovski) 1923. november 24-én született az akkor a Szerb-Horvát–Szlovén Királysághoz tartozó Zágrábban. Tizennégy éves koráig a Metropole Zagreb csapatában nevelődött, 1937-ben ment át a HAŠK Zagreb ifjúsági gárdájába.

Az alacsony termete miatt Csíknak (Čik) becézett balfedezet a II. világháború alatt kétszer bekerült az átmenetileg független Horvátország nemzeti tizenegyébe. Az első meccsén, 1942. november 1-jén 5:1-re kaptak ki a németektől Stuttgartban, ellenben 1943. június 6-án 3:1-re nyertek Pozsonyban a szlovákok ellen.

A jugoszláv válogatottban 1946. szeptember 29. és 1955. május 15. között 55-ször vetették be, hétszer volt eredményes a felszerelésében. Az 1948-as londoni és az 1952-es helsinki olimpián ezüstérmet szerzett. Szerepelt az 1950-es brazíliai, valamint az 1954-es svájci világbajnokságon.

A 164 centis, 66 kilós Csík a belgrádi Partizannal kétszer lett jugoszláv bajnok (1946–1947, 1948–1949), egyszer ezüstérmes (1953–1954), háromszor bronzérmes (1947–1948, 1950, 1943). Három kupadöntőt vívott, 1948. november 29-én a Crvena zvezda 3:0-ra nyert ellenük, 1952. november 29-én viszont ők ütötték ki a CZ-t (6:0), majd 1954. november 29-én újból győztek ellene 4:1-re. (Az 1947-es finálében, a 2:0-ra végződött Partizan–Naša Krila Zemun találkozón nem volt ott.)

Tito különutas Jugoszláviájában az elsők között kapott engedélyt a nyugati szerződésre. 1955 és 1958 között az 1. FC Köln labdarúgójaként kereste a kenyerét, míg 1958-tól 1960-ig a Hapoel Haifa játékos-edzője volt, 1958-ban elveszítette, 1959-ben megnyerte az Izraeli Kupát. 1958-ban a második helyen zárt velük a szentföldi bajnokságban.

Visszavonulása után a kölni akadémián kapott tréneri diplomát. Az edzői pályafutásának állomáshelyei: Hapoel Haifa, játékos-edző (1958–1960), Hilali Ankara (1960), DOS Utrecht (1960), 1. FC Köln (1961–1963, 1973–1975), Bayern München (1963–1969), Hannover SV 1896 (1968–1969), Kickers Offenbach (1970, 1976–1977), Dinamo Zagreb (1970–1971), 1. FC Nürnberg (1971–1973), AEK Athén (1977–1978, 1982–1983), FC Zürich (1978–1980), FC Grenchen (1980–1981), Grazer AK (1981), Apollón Kalamariasz (1983–1984).

Edzői sikerei: KEK-győztes (1966–1967, Bayern München), német bajnok (1961–1962, 1. FC Köln). Német Kupa-győztes (1965–1966, 1966–1967, Bayern München). Izraeli Kupa-győztes (1959, Hapoel Haifa), görög bajnok (1977–1978, AEK Athén), Görög Kupa-győztes (1977–1978, 1982–1983, AEK Athén). A legnagyobb érdemeként a nagy Bayern München alapjainak lerakását, a klub első nemzetközi sikerének elérését jegyzik. Kérlelhetetlen volt és szigorú, Franz Beckenbauer még évtizedekkel később sem feledte, ahogy Csajkovszki egy-egy fekve végzett gyakorlatnál fölé hajolva fokhagymaszagú leheletével sziszegett neki.

Zlatko Csajkovszki 1998. július 27-én hunyt el Münchenben. Másfél évvel fiatalabb öccse, Zseljko, azaz Željko (1925. május 25.–2016. november 11.) is válogatott, olimpiai ezüstérmes, vb-résztvevő futballista volt.

Ragyogott, mint a Nap

Luis del Sol Cascajares 1935. április 6-án született a Soría közelében fekvő kasztíliai falucskában, Arcos de Jalónban. Két hónapos korában a családjával Andalúziába költözött az északi tartományból. 1951-től 1953-ig a sevillai CD Andalucía, majd a következő két esztendőben a Real Betis Balompié játékosa volt, sőt 1955-ben rövid ideig, kölcsönjátékosként a Club Deportvo Utrera keretéhez tartozott. Hamarosan visszatért a Betisbe, 1958. szeptember 14-én, a CF Granada ellen (2:1) mutatkozott be az első ligában. 1960-ig erősítette a sevillai zöld-fehéreket, tőlük szerződtette a Real Madrid. Kétszer megnyerte a spanyol bajnokságot (1960–1961, 1961–1962), egyszer a Spanyol Kupát (Copa del Generalísimo). 1962. július 8-án a Betis ádáz riválisát, a Sevillát verték meg a trófeáért 2:1-re.

Szert tett még klubjával egy bajnoki ezüstéremre (1959–1960), és kétszer bejutott a kupadöntőbe (1960, 1961), igaz, ott mindkétszer kikaptak az Atlético Madridtól.

1960-ban elhódította a „fehérekkel" a Bajnokcsapatok Európa Kupáját, illetve a Világkupát. Május 18-án a glasgow-i a BEK-döntőben 7:3-ra diadalmaskodtak az Eintracht Frankfurt fölött (Puskás Ferenc négy gólt vágott, Di Stéfano hármat), s az El Divo vagy El Brujo (Isteni, illetve Varázsló) becenevekkel illetett, 172 centi magas, 70 kilós balösszekötő a győzők seregében volt. A Világkupáért mind a két találkozón bevetette őt Miguel Muñoz edző.

1960. július 3-án 0:0-ra végeztek Montevideóban a Peñarollal, a visszavágón 5:1-re lelépték az aranysárga-feketéket a Santiago Bernabéu Stadion poklában. 1962. május 2-án történelmi vereség jutott neki (is) osztályrészül, a liszszaboni Benfica 5:3-ra legyőzte a „madridistákat" Amszterdamban. Először bukott el BEK-finálét a Real Madrid.

Az A-válogatottban 1960. május 15. és 1966. július 15. között 16 mérkőzésen három találatot jegyzett. Két világbajnokság fért ebbe az időintervallumba. Chilében és Angliában is játéklehetőséget kapott, két-két összecsapáson léphetett gyepszőnyegre, de kapuba egyszer sem talált. Kerettag volt az 1964-es, hazai rendezésű Európa-bajnokságon, de a két mérkőzésen nem kapott szerepet.

A Varázsló addigra már légiós volt, 1962-ben, a chilei világbajnokság után a Juventushoz szerződött. 1970-ig játszott a torinóiaknál, 1965-ben megszerezte velük az Olasz Kupát. Augusztus 29-én 1:0-ra nyertek az Internazionale ellen, ő is végighajtotta a római ütközetet a világfutball akkori legerősebb alakulata ellen. Del Sol 1967-ben bajnok lett a „zebrákkal".

1970 és 1972 között az AS Roma profija volt, majd 1972-ben visszament a szülőhazájába, hogy egy szezont lehúzzon a Betisben.

Megpróbálkozott az edzősködéssel is. A következő gárdák kispadján ült: CD Carmona, Jerez Industrial, Betis ifjúsági, Betis (1986–1987), Recreativo Huelva (1990), Betis (2001).

A „királyiak" királya

Alfredo di Stéfano Laulhé 1926. július 4-én született Buenos Aires Barracas nevű negyedében, az argentin főváros déli részén. Apja, idősebb Alfredo olasz származású volt, édesanyja, Eulalia Laulhé Gilmont félig ír, félig francia. A família nem volt gazdag, de nem voltak napi megélhetési gondjai.

A szőke Alfredo a bátyjával, Tulióval együtt az utcai futballcsatákban vett részt az Unidos y Venceremos nevű kölyökcsapattal, és közben szenvedélyesen szurkolt a River Plate-nek, amelyben atyjuk is játszott 1910 és 1912 között. (Alfredo 1933-tól a River sociosának számított.) A fivérek 1938-ban vidékre kerültek, Navarróba, ahol dolgozniuk kellett a családi gazdaságban. Teheneket és lovakat őriztek, kevés szabadidejükben pedig a helyi gyermekgárdát erősítették. Egyébként Di Stéfano a ranchon szeretett bele a lovaglásba, imádott a paripákon száguldozni, pontosan úgy, mint minden valódi gaúcho. Kevesen tudják róla, milyen príma lovaspóló-játékos volt. A farmon leste el egyik kedvenc ételének, a parázson sütött, vörösborral bőven locsolt marhaoldalasnak a receptjét és az elkészítés fortélyait.

1942 márciusában végre leigazolta River Plate, igaz, csupán a negyedik csapatába. Senki sem vitathatja, hogy született tehetség volt, de még nem volt olyan jó futballista, mint amilyen akart lenni. Mindent megtett azért, hogy megvalósítsa az álmát, zokszó nélkül hajtotta végre a legnehezebb gyakorlatokat is a tréningeken. Különben csöndes, visszahúzódó, nehezen megközelíthető ifjú volt, a lényéből egyfajta tiszteletet parancsoló méltóság áradt. Rásütötték a sajtóban, hogy emberkerülő, ami nem felelt meg a valóságnak. A habitusa az északi típuséra emlékeztetett, szorgalma, kitartása, precizitása, munkamorálja, kese haja szintúgy, talán emiatt kapta egyik becenevét: El Alemán (A Német). Kifejezetten magasnak (178 cm), de vékonynak (71 kg volt a versenysúlya) számított, ha nála volt a labda, nehezen lehetett tőle elvenni. (Futballistaként az utolsó korszakában kezdett „megvasta-

Alfredo Di Stéfano, José Manuel Moreno és Ángel Labruna

godni a dereka", s mikor ráállt a mérlegre, az bizony 80 kilót mutatott. Legendásan utálta ezt a procedúrát, miként jó barátja, a hízásra szintén hajlamos Puskás Ferenc.)

Di Stéfano 1944. augusztus 7-én debütált a River Plate első csapatában a San Lorenzo elleni barátságos meccsen. (Gólt nem szerzett, ellenben kiment a bokája.) Másfél év múlva anyagi természetű vitája támadt a vezetőséggel, dühében átment az Huracánhoz kölcsönbe. Már akkor megvádolták azzal, amit később is gyakran a szemére vetettek: túlságosan anyagias! (Erről eszünkbe jutott az áldott emlékű tanárunk, *Kovács Kálmán* irodalomtörténész Ady Endre költészetéről tartott előadása, ahol leszögezte: „Csak azt nem érdekli a pénz, akinek egy árva vasa sincs, vagy akinek tengersok van belőle.")

Az El Globónak becézett „fehéreknél" Alfredo Di Stéfano 1945 decemberétől 1946 decemberéig játszott, és remek formájáról a 66/50-es mutatója árulkodik.

A következő évadban újból a „milliomosoknál" szerepelt, bajnoki aranyat szerzett velük. Egyéni sikerként elkönyvelhette a gólkirályi címet – 28 találat szükségeltetett hozzá. Népszerűségére jellemző, hogy a szinte még tinédzser képével dohányterméket reklámoztak: a Caravanas cigarettamárka dobozán látható, amint jobb külsővel dekázgat.

1947. december 4-én bemutatkozott a válogatottban. A Dél-Amerika-bajnokság keretében az argentinok Bolíviával mérkőztek Guayaquilban, 20 000 néző előtt. Az újonc a 62. percben betalált a hálóba. Az Ecuadorban rendezett tornát az Albiceleste nyerte, a hét összecsapásából hatot győzelemmel, egyet döntetlennel fejezett be, a gólaránya 28:4 volt. Di Stéfano hatszor vette be az ellenfelek kapuját, ezzel a mezőnyben a második helyen zárt, csupán a nyolc találatig eljutó Nicolás Falero (Uruguay) előzte meg. Soha többé nem játszott hazája válogatottjában, örökre maradt a 6/6-os mutatója.

1948-ban ezüstérmes lett a Riverrel a bajnokságban, ám hamarosan kitört a bérsztrájk, amely teljesen megbénította az ország labdarúgását. 1949. augusztus 9-én a klubtársával, Néstor Raúl Rossival gépre szállt, és elrepült Kolumbiába, a kalózligába. A bogotái Millonariosszal 1949 és 1953 között csupán egyszer nem nyerte meg a bajnokságot a Balett Azulnak nevezett „idegenlégióval", 1950-ben be kellett érnie az ezüstmedállal. Di Stéfano a kék-fehéreknél a 292 mérkőzésén 259-szer volt eredményes. Kétszer (1951, 1952) megszerezte a gólkirályi címet.

1952 tavaszán a Real Madrid a fennállása 50. évfordulójára meghívta a kolumbiai sztárcsapatot. A tornán szerepelt még a Norrköping IF is. A Saeta Rubia (Szőke Nyíl) vezérletével a dél-amerikaiak előbb 2:1-re legyőzték a svédeket, majd 4:2-re a házigazdákat. Az első mecscsen egy, a másodikon két gólt szerzett a 26 éves támadó, akinek kiemelkedően eredményes és utánozhatatlanul stílusos játéka meglepődést és áhítatott váltott ki a spanyol szurkolókból. Állítólag Santiago Bernabéu klubelnök akkor határozta el, hogy ha törik, ha szakad, megszerzi a csapatába.

Nem volt egyszerű dolga: a Barcelona is mindent megtett Di Stéfano leigazolásáért. A katalánok a játékos utolsó argentin klubjával, a River Plate-tel tárgyaltak. A két spanyol gigász nem tudott egymással dűlőre jutni, országuk szövetsége pedig igen faramuci döntést javasolt: az argentin csillag játsszon egy szezont Madridban, utána egyet Barcelonában. Aztán végül döntött a pénz, s a „szelíd" politikai ráhatás: a Real Madridba került. A „királyiak" fizettek, a dél-amerikai törlesztett, a kék-vörösek meg ráfizettek... A jobb érthetőség kedvéért: az első Real Madrid–Barcelona klasszikusán Don Alfredo négy gólt vágott az ötből (5:0).

A madridiaknál 1953 és 1964 között (valamennyi hivatalos találkozóját beszámítva) 308 gólt szerzett, ezzel a teljesítménnyel Cristiano Ronaldo és Raúl González mögött máig a harmadik helyen áll az öröklistájukon. Az egész pályafutása során 1180 mérkőzésen 845 találatot hozott össze.

A spanyol válogatottat 1957. január 30-tól 1961. december 12-ig szolgálta, a Furia Roja képviseletében 31 meccsen 23 gólt szerzett. Az első mérkőzésén, a hollandok elleni 5:1-en háromszor vette be a kaput. Ugyanakkor a valaha volt egyik legjobb futballistája sohasem szerepelhetett világbajnokságon! 1950-ben és 1954-ben az argentinok nem indultak. 1958-ban a spanyolok nem harcolták ki a svédországi szereplés jogát, 1962-ben, a chilei vébé idején viszont az akkor már majdnem 36 éves Di Stéfano kínlódott egy makacs sérüléssel. Talán kárpótolta némileg, hogy 1963. október 23-án csapatkapitányként pályára léphetett a világválogatottban Anglia ellen, a Wembley-ben 2:1-re nyertek a házigazdák. 1965. április 28-án a kontinensválogatottban csillogtathatta meg kivételes tudását. Stanley Matthews búcsúmeccsén, Stoke-ban Nagy-Britannia mérkőzött meg az „európaiakkal", 6:4-re nyertek a vendégek.

Ezzel együtt elmondható, hogy a futballzseni több szempontból is szerencsés időpontban került a Real Madridhoz, a két francia újság, a *France Football* és a *L'Équipe* szerkesztősége ugyanis épp akkortájt rukkolt elő az ötleteivel, amelyek átrajzolták a kontinens labdarúgásának arculatát. Az utóbbi lap jóvoltából 1955 őszén megkezdődött a küzdelem a Bajnokcsapatok Európa-kupájáért, előbbinek köszönhetően pedig 1956-ban először odaítélték az Aranylabdát. Az elsőt Stanley Matthews kapta, a 41 éves angol, és nem is annyira az éves teljesítményéért, hanem egyfajta életműdíjként. Ezen a voksoláson Don Alfredo még három ponttal lemaradt a Varázsló mögött, ám az 1957-est és az 1959-est megnyerte, mégpedig hatalmas fölénnyel. (1958-ban, a szabály szerint, nem lehetett szavazni rá.) Elsőre 72 pon-

tot kapott, míg a második Billy Wright 19-et, másodjára 80-nal zárt, az őt követő Raymond Kopa meg 42-vel. (Di Stéfano még 1960-ban is a negyedik, 1961-ben pedig a hatodik tudott lenni ezen a szavazáson!)

A BEK-ben fél évtizedig senki sem veszélyeztethette a Real Madrid hegemóniáját, ötből ötször nyerte meg a tornát.

1956. június 13-án Párizs adott otthont az első BEK-döntőnek, mégiscsak egy ottani sajtótermék volt az ötletgazda, ráadásul a Stade de Reims, a francia bajnok került a spanyolok mellé a fináléba. És ha már bejutott, a 10. percben 2:0-ra vezetett is! Négy perc múlva Di Stéfano faragott a hátrányból, s a végén a madridisták kezébe került a serleg (4:3).

1957. május 30-án ők játszhattak hazai környezetben, a Fiorentinának jutott a vendég szerepe. Don Alfredo (szokáshoz híven) rúgta az elsőt 11-esből, azt toldotta meg Gento (2:0).

1958. május 28-án harmadszor is elhódították a trófeát. Brüsszelben tusáztak érte a Milannal, és a 77. percig vesztésre álltak, akkor megérkezett a Szőke Nyíl és kiegyenlített. A rendes játékidőben 2:2-re végeztek a felek, a hosszabbításban Gento találata eldöntötte a kupa sorsát (3:2).

1959. június 3-án mindkét csapat számára semleges stadionban, Stuttgartban került sor a negyedik BEK-döntőre, újból a Stade de Reims volt a madridiak párja, és a briliáns argentin ebben a finálében is betalált egyszer (2:0).

1960. május 18-án minden korábbi produkcióját sikerült felülmúlnia az Eintracht Frankfurt ellen. Glasgow-ban 7:3-ra megverték a németeket, és a szőke csillag háromszor zörgette meg a hálójukat. Puskás Ferenc még rajta is túltett, máig élő rekordot felállítva négy gólig jutott a döntőben.

Di Stéfanónak volt még hátra két elbukott BEK-döntője, 1962-ben a Benfica nyert a Madrid ellen 5:3-ra Amszterdamban, 1964-ben az FC Internazionale 3:1-re Bécsben. Bánatára egyik találkozón sem sikerült gólt szereznie.

1960-ban először mérkőzött a Világkupáért a legjobb európai és dél-amerikai gárda. Július 3-án Montevideóban csaptak össze a Peñarollal (0:0). A találkozó inkább bikaviadalra emlékeztetett, az uruguayiak nem kímélték ellenfeleiket. Kész csoda volt, hogy senki sem sérült meg súlyosabban. Szeptember 4-én, a visszavágón a „fehérek" megmutatták, hogy melyik egység a legjobb a planétán, 5:0-ra kiütötték az aranysárga-feketéket. Az is Puskás mérkőzése volt elsősorban, de Don Alfredo is szerzett egy gólt.

Három esztendő múlva, 1963 nyarán visszatért Dél-Amerikába. A Trofeo Ciudad de Caracas nevű tornán szerepelt Venezuelában, ahol az FC Porto és a São Paulo FC ellen játszott a Madriddal. Szörnyűséges tragédia kerekedhetett volna belőle. A Fuerzas Armadas de Liberación Nacional elnevezésű gerillaszervezet augusztus 24-én elrabolta a szállodai

Mezben és civilben is kedvenc témája volt a fotósoknak

szobájából. Mindenki azt gondolta, hogy a csoport váltságdíjat követel majd, ám a parancsnok, Máximo Canales telefonüzenetéből rövidesen kiderült, hogy az ultrabalos ellenállók célja az volt, hogy magukra, az általuk képviselt „kubai vonalra" irányítsák a közfigyelmet. Miután ez sikerült, a túszejtők vezére (a spanyol származású, Kubában született comandantét eredetileg Paul del Ríónak hívták) ígértéhez híven bántódás nélkül elengedte az általa is csodált sztárt, aki egyébként a saját bevallása szerint sohasem politizált.

Az akkoriban Copa del Generalísimónak nevezett Spanyol Kupát egyszer sikerült a magasba emelnie. 1962. július 8-án a saját közönségük előtt 2:1-re megverték a Sevillát. Nem volt díszmenet, a 76. percig az andalúzok vezettek, akkor Puskás kiegyenlített, majd a 90. percben megszerezte a győztes találatot is.

1964 augusztusában megállapodott az Españollal, hogy a következő két idényben sorait erősíti majd. A negyvenhez közeledve végül 81 bajnokin 19 góllal tudta segíteni a kék-fehéreket. Ami bő egy évtizeddel korábban nem valósult meg a Barçában, az létrejött az Españolban: Don Alfredo és Kubala László klubtársak lettek.

A visszavonulását követően trénerként kereste a helyét a világban, megjárta vele a páternoszter a legfelsőbb szintet, de az alagsort is. Kevésbé metaforikus megközelítésben: voltak visszhangos sikerei, és akadtak bukásai is.

Mindjárt az első állomáshelyén kudarcot vallott, a második ligás Elchénél nem töltötte ki az idejét, néhány hónapi munka után elküldték a vezetők. A Boca Juniorsnál eleve fenntartásokkal fogadták, sokan a gyűlölt riverest látták benne, tetejébe kitette a a csapatból a szurkolók kedvencét, Antonio Rattínt, aki a „genovaiaknál" akkora sztár

Megszokott kép az ötvenes évek végéről: tiszteletkört futnak a Real Madrid játékosai. A serleggel Di Stéfano és Gento

volt, amekkora később Diego Maradonából lett. De a Szőke Nyíl nem törődött a személyét ért támadásokkal, fütyült az hinchák tüntetéseire. Következetes maradt, a túlontúl defenzívnek tartott Rattín nem játszott nála, viszont a Boca – két pontot verve a Riverre – megnyerte az 1969-es Torneo Nacionalt, júliusban pedig az Atlantát legyőzve (3:1, 0:1) begyűjtötte a Copa Argentinát is.

A Valenciánál sem adta alább a bajnoki aranynál, a „denevéreknél" máig Megváltóként emlegetik, ámbár az 1971-es diadal után ezüstérem, s utána a 6., majd a 10. hely következett. A második periódusában a Valencia FC elhódította a Kupagyőztesek Európa-kupáját, amely Don Alfredo edzői pályafutásának az első nagy nemzetközi bravúrja volt. Hogy eljutottak egyáltalán Brüsszelig, azt Di Stéfano leginkább az ugyancsak argentin, Mario Kempesnek köszönhette, aki a sorozaton kilenc mérkőzésen kilencszer talált az ellenfelek kapujába. Igaz, 1980. május 14-én csődöt mondott az Arsenal ellen (0-0), mert a szétlövésben az első tizenegyest ő rúgta – bele a kapusba... Mázlijuk volt a Heyselben a spanyoloknak, ugyanis a londoniak legjobb embere, egyben utolsó végrehajtója, Graham Rix sem helyezte jobban a loboncos hajú argentinnál a labdát, így büntetőkkel a fehér mezeseké lett a trófea. A lefújás után Don Alfredo roppant sportszerűen nyilatkozott: „Mint a győztes csapat edzője, nyugodtan mondhatom, igazságtalan tizenegyesekkel eldönteni a kupa sorsát. Jobb lett volna újrajátszani a mérkőzést. Rossz meccs volt, de a finálékban az eredmény számít, s a kupára az kerül fel, hogy a Valencia győzött. Kempes és Bonhof nem volt formában, de Mariót állandóan ketten fogták, ráadásul nem is volt teljesen egészséges. Láttam az Arsenalt az FA-kupa döntőjében, s persze most is. Azt kell mondjam, magánemberként nagyon sajnálom, hogy ilyen balszerencsés..."

1983-ban a Real Madriddal újfent eljutott a KEK-döntőig, és a közvélemény a latolgatásoknál inkább az ő tanítványait vélte esélyesebbnek a göteborgi végjátékon. Aztán május 11-én az előzetesen lesajnált Aberdeen FC rácáfolt a jóslatokra, miután a hosszabbításban 2-1-re legyűrte a spanyolokat. Ha három évvel korábban Don Alfredót támogatta Fortuna, úgy azon az esős napon változtatott a dramaturgiáján, és Svédországban a skótok pártjára állt.

Ritkaság: Don Alfredo nem labdával játszik. Ráadásul cilinderben

Ami az egyiknek fájdalom, az a másiknak megdicsőülés: a győztesek kispadján egy akkor még jószerével ismeretlen szakember ült, aki első nemzetközi sikerét érte el a „vörösökkel". Bizonyos Alex Ferguson…

Di Stéfano – a harmadik valenciai munkavállalását megkoronázandó – 1987-ben felvitte a gárdát a második osztályból az élvonalba. Nem véletlenül tartják emlékét máig oly nagy becsben az egyesületnél. És ez így van még akkor is, ha azt a ténykedését 1988. március 23-án egy barátságtalan szerződésfelbontással zárta.

A *France Football* szavazói 1989-ben megválasztották a világ valaha élt legjobb labdarúgójának. Megkapta a Szuper Aranylabdát is, Johan Cruyff és Pelé végzett mögötte a második, illetve a harmadik helyen.

Az 1990-es évtized nyitányán egy darabig még dolgozott a Real Madridnál szaktanácsadói minőségben, utána nyugdíjba vonult. Haláláig megmaradt a „királyiak" tiszteletbeli elnökének.

2014. július 5-én (egy nappal a 88. születésnapja után) az utcán sétálva rosszul lett, kórházba kellett szállítani. (2005-ben szívritmusszabályozó készüléket ültettek a szervezetébe. Sokáig nem is volt probléma, aztán 2014 áprilisában megint jelentkeztek a szívpanaszai. Szerencsére akkor nem lett belőle nagyobb gond.) Az orvosok reménykedtek a felgyógyulásában, bár nagyon gyengének ítélték. Július 7-én azonban infarktust kapott, ami végzetesnek bizonyult.

Félelmetesen gazdag eredménysor maradt utána örökül. Csapatban elért sikerei: argentin bajnok (1947 – River Plate), Dél-Amerika bajnoka (1947 – Argentína), az argentin bajnokság

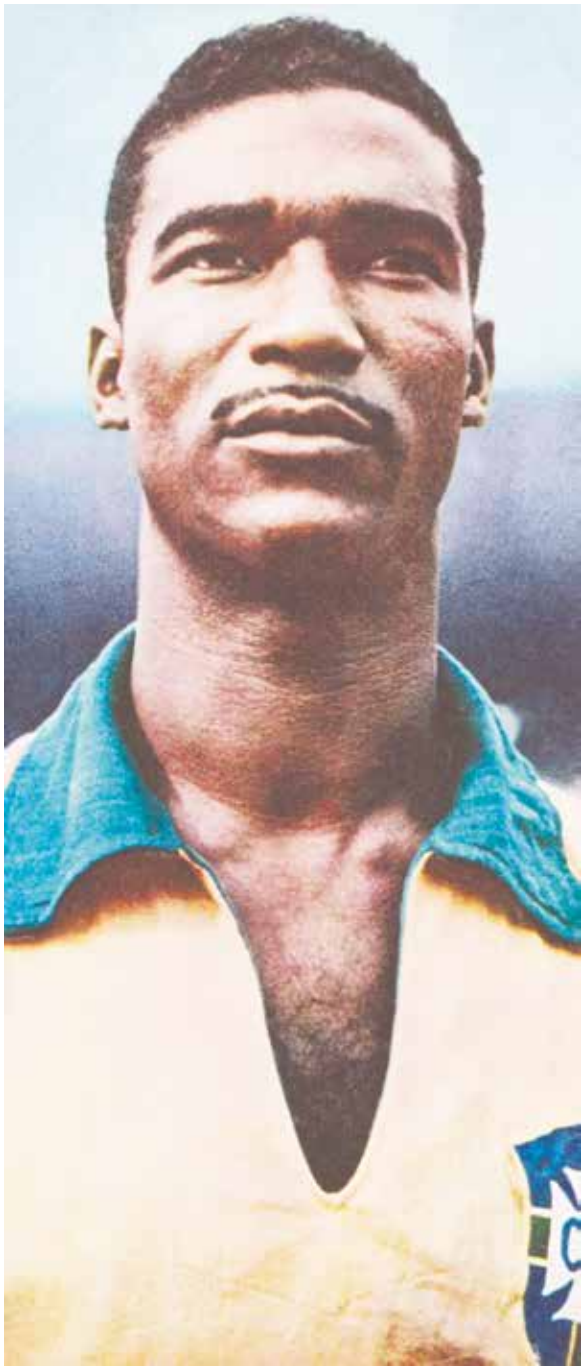
ezüstérmese (1948 – River Plate), kolumbiai bajnok (1949, 1951, 1952, 1953 – Millonarios Bogotá), a kolumbiai bajnokság ezüstérmese (1950 – Millonarios Bogotá), Copa Águila-győztes (1953 – Millonarios Bogotá), spanyol bajnok (1954, 1955, 1957, 1958, 1961, 1962, 1963, 1964 – Real Madrid), a spanyol bajnokság ezüstérmese (1959, 1960 – Real Madrid), a spanyol bajnokság bronzérmese (1956 – Real Madrid), Copa del Generalísimo-győztes (1962 – Real Madrid), Copa del Generalísimo-döntős (1958, 1960, 1961 – Real Madrid), Bajnokcsapatok Európa-kupája-győztes (1956, 1957, 1958, 1959, 1960 – Real Madrid), Bajnokcsapatok Európa-kupája-döntős (1962, 1964 – Real Madrid), Világkupa-győztes (1960 – Real Madrid).

Egyéni sikerei: argentin gólkirály (1947 – River Plate, 28 gól), kolumbiai gólkirály (1951, 1952 – Millonarios Bogotá: 31 gól, 19 gól), spanyol gólkirály, egyben a Pichichi-díj nyertese (1954, 1956, 1957, 1958, 1959 – Real Madrid: 27 gól, 24 gól, 31 gól, 19 gól, 23 gól), Aranylabda-győztes (1957, 1959 – Real Madrid).

Edzői pályafutásának állomáshelyei: Elche CF (1967. július–1967. december), Boca Juniors (1969. január–1970. június), Valencia CF (1970. július –1974. június), Sporting CP (1974. december–1975. január), Rayo Vallecano (1975. július–1976. január), CD Castellón (1976. július–1977. június), Valencia CF (1979. január–1980. június), Venezuela válogatottja, szaktanácsadó (1980. december), River Plate (1981. augusztus–1982. május), Real Madrid (1982. július–1984. május), Boca Juniors (1985), Valencia CF (1986. február–1988. március), Real Madrid (1990. november–1991. március)

Edzői sikerei: argentin bajnok (1969 – Nacional, Boca Juniors, 1981 – Nacional, River Plate), Copa Argentina-győztes (1969 – Boca Juniors), spanyol bajnok (1971 – Valencia CF), Kupagyőztesek Európa-kupája-győztes (1980 – Valencia CF), Kupagyőztesek Európa-kupája-döntős (1983 – Real Madrid), a spanyol bajnokság ezüstérmese (1972 – Valencia CF, 1983, 1984 – Real Madrid), a spanyol másodosztály bajnoka (1987 – Valencia CF).

A brazilnak született Etióp Herceg

Didi, azaz Valdir Pereira a Rio de Janeirótól északra fekvő Campos dos Goytacazes városában született 1928. október 8-án. A szülei szegények voltak, a kisfiúnak segíteni kellett nekik. A maga módján tette meg, amerikaimogyorót árult a gazdagabbaknak, kevés szabadidejében pedig a mezítlábas társaival az utca porában rúgta a rongylabdát. Tizennégy éves volt, amikor egy hanyagul kezelt seb elfertőződött a jobb lábán, amelynek következtében térdtől lefelé majdnem amputálni kellett a sérült végtagját. Szerencsésen megúszta az esetet, elkerülte a kést, és hamarosan teljesen felépült.

1943-ban az SC Aliança kölyökcsapában játszott, majd 1944-ben néhány találkozón pályára lépett a riói São Cristóvão FC, 1945-ben pedig az Indústrial FC, a CE Rio Branco és a Goytacaz FC gárdájában. Az 1946-os évadot még utóbbinál kezdte meg, aztán átment az Americano FC-be. (A São Cristóvão FC kivételével mind szülővárosának alakulatai.) Még abban az évben a São Paulo államban található Lençois Paulista nevű település együttesébe, a CA Lençoenséhez igazolt. (Érdekesség, hogy a klub 2009-ben Bariribe költözött.) Didi egy évadot töltött a kékeknél, hogy 1947-ben a Rio de Janeiróban székelő, a korábbiaknál sokkal nevesebb Madureira EC-ben folytassa. 1949-ben magához csalogatta a Fluminense. Meg is lett az eredménye, 1951-ben – az új szerzeményével a soraiban – megnyerte Rio állam bajnoki címét, majd utána 1952-ben az állami kupát.

Az ötvenes évtized nyitányán már ismerték a vékonypénzű legényt szerte a hatalmas országban, mivel a Maracanã avatásán, 1950. június 16-án ő rúgta az első gólt. Az impozáns létesítményben a cariocák ifjúsági válogatottja 3:1-re megverte a paulisták hasonló korúakból álló csapatát.

A 174 centi magas, 68 kilós jobbösszekötő 1952. április 6-án a Santiago de Chilében rendezett Pánamerikai Játékok futballtornáján a mexikóiak elleni 2:0-ás győzelemmel debütált a válogatottban. Két nappal később bevette az uruguayiak hálóját, megszerezve első találatát a nemzeti tizenegyben. (Veretlenek maradtak és hazavitték Chiléből a díjat.)

Az 1954-ben már a brazilok egyik legjobbja volt a svájci világbajnokságon. A csoportkör mindkét meccsén eredményesnek bizonyult (5:0 Mexikó ellen, 1:1 Jugoszlávia ellen), ám június 27-én a magyarok elleni, kiállításokkal, verekedésekkel fűszerezett berni negyeddöntőn nem tudott túljárni Grosics Gyula eszén (2:4). Az látható volt Svájcban, hogy rengeteget profitál a pazar rúgótechnikájából, s hogy szinte rutinfeladat a számára a társak helyzetbe hozása. Létszámazonosság esetén minőségi fölényt jelent az ellenféllel szemben. Szűk helyen végrehajtott cseleivel, hosszú átadásaival, görbe röppályájú, „hulló falevél" (Folha Seca) módjára földet érő labdáival a könnyed elegancia megtestesítőjévé vált. (A Folha Seca szóképet akkor használja a zsargon, amikor ellövés után a nyesett labda ellipszis alakú pályát ír le, furcsa mozgásával megtréfálva a kapust.)

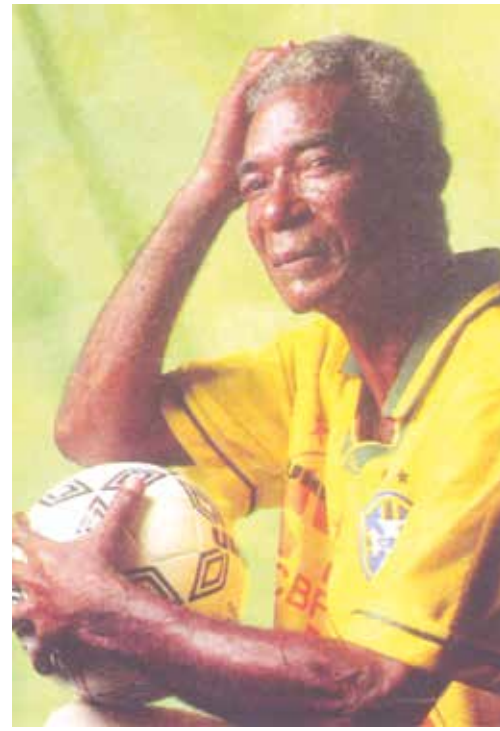
1956-ban elhagyta a Fluminensét, mégpedig a helybéli nagy riválisa, a Botafogo kedvéért. A fekete-fehér csíkosakkal 1957-ben, 1961-ben és 1962-ben elhódította az állami bajnoki címet, 1962-ben a Pelé által parancsnokolt Santos FC ellen megnyerték a Rio–São Paulo-tornát.

Közben Didi megjárta Európát. 1959-ben 19 mérkőzés és hat találat erejéig a Real Madridot erősítette. A „fehérek" abban az esztendőben begyűjtötték a BEK-trófeát, ám Didi egyetlen percet sem játszott a sorozatban. Egyszerűen nem tudott kiteljesedni Di Stéfano és Puskás árnyékában. (Puskás Ferenc elmondta a szerzőknek, hogy a brazil befelé forduló, nehezen megnyíló személyiség volt. Nem találta a helyét a spanyol fővárosban, ám az nem fedi a valóságot, hogy Alfredo Di Stéfano „fúrta vagy égette" volna.) Azokban a hetekben-hónapokban Didit csábítgatta, olykor szabályosan üldözte is az aláírásáért a Valencia, viszont oda nem engedték a „királyiak", így némi hezitálás után hazaröpült a Botafogóhoz.

Didi volt az első futballista, akit a Real Madrid világbajnokként szerződtetett. 1958-ban a svédországi torna legjobb játékosaként ünnepelték, a brazilok minden találkozóján játszott. Egy gólt szerzett, s jó párat előkészített, igazi karmesterként vezényelte a támadásokat. 1962 nyarán már a 34. évében járt, mégis világbajnok lett – másodjára is! A chilei vébéről lényegében ugyanazt írhatjuk, mint az előzőről: csapatának mind a hat találkozóján szerepelt, gólt nem szerzett, adott ellenben több gólpasszt is. Sokat elárul az akkori Botafogo erejéről, hogy az 1962. június 17-én Santiago de Chilében megtartott brazil–csehszlovák finálén a pályára küldött öt támadóból (Garrincha, Didi, Vavá, Amarildo, Zagallo) csupán Vavá nem volt a játékosa.

A „fazonszabász" megadta a módját, a diadalmas vébédöntővel búcsúzott el az arany-zöld szereléstől, amelyben 75-ször láthatták őt a szurkolók és 21 gólját tapsolhatták meg.

A világhírű novellista, drámaszerző és zsurnaliszta, *Nelson Falcão Rodrigues* által Etióp Hercegnek elnevezett jobbösszekötő 1963-ban a Sporting Cristal játékos-edzőjeként folytatta. Limában sem sikerült beilleszkednie, ugyanúgy hazamenekült, mint tette pár évvel korábban Spanyolországból.

Utána egyéves szerződést írt alá régi klubjához, a Botafogóhoz. Ugyanolyan feltételek mellett, mint két világbajnok társa, Garrincha és Nílton Santos.

Didi 1965-ben az egyik interjújában azt fejtegette, hogy a szegénység ugyan meg nem nemesít, ámde szülhet dacot, sarkallhat bizonyításra. Számára a labdarúgás nem munka, nem játék, nem is szórakozás vagy szórakoztatás, hanem ezeknél jóval több. Arról is beszélt, hogy a valóság visszásságai elől rendre a futballba menekült, ha szüksége volt rá, belőle merített erőt, hitet és önigazolást, míg a szerencsétlen csatártársa, Mané Garrincha inkább az alkoholt választotta.

1965-ben a (legalábbis futballistaként) korosodó csillag a mexikói CD Veracruznál próbálkozott. Még nem akasztotta szögre a futballcipőt, hanem újfent játékos-edzői szerepkört töltött be. Nos, a „vörös cápáknál" (Tiburones Rojos) sem váltotta meg a világot, egy szezon leforgása alatt a 29 találkozóján mindössze négyszer talált a kapuba. Nagyon úgy fest, az „idegenlégiót" nem neki találták ki. 1966-ban – rég túl a zeniten – még volt négy, eléggé halványra sikeredett fellépése a São Paulo FC-ben, aztán felhagyott a játékkal. Brazil statisztikák szerint 700 találkozóján 244-szer talált a kapukba.

Új fejezet kezdődött az életében. A trénerszakma amolyan utazó nagyköveteként járta a világot, és ebben a minőségében sem volt sikertelen. A vándorlásának állomáshelyei: Sporting Cristal (1967–1968), Peru – szövetségi kapitány (1969–1970), River Plate (1971), Fenerbahçe (1972–1975), Fluminense (1975), Cruzeiro EC (1977, 1982), al-Ahly Dzsidda (1978–1981), Botafogo (1981), Fortaleza EC (1985), São Paulo FC (1986), Alianza Lima (1986), Bangu (1989–1990)

Mestre Didi, azaz Didi mester hat országban fordult meg, bajnokságot nyert a Sporting Cristallal (1968), a Fenerbahçéval (1973–1974, 1974–1975), állami bajnokságot a Fluminensével (1975) és a Cruzeiróval (1977). 1975-ben az isztambuli „kanárikkal" begyűjtötte a Török Szuperkupát is. Érdemei, titulusai, elismerései sorából – a fentiek mellett – feltétlenül ki kell emelni azt, amely az 1970-es mexikói Mundialon érte. Túl azon, hogy a perui tanítványai továbbjutottak a csoportjukból, és csak a későbbi világbajnok brazilok állították meg őket a negyeddöntőben, felejthetetlenül izgalmas 90 percben (Brazília–Peru 4:2), a FIFA 1970. június 21-én kelt díszoklevelében Fairplay-díjjal emlékezett meg a sportszerű teljesítményükről.

Az *IFFHS* a XX. század hetedik legjobb brazil futballistájának, s egyben a világ tizenkilencedik legkiválóbb játékosának választotta.

Valdir Pereira 2001. május 12-én, 9 óra 30 perckor hunyta le örökre a szemét a Pedro Ernesto nevét viselő egyetem kórházában, Rio de Janeiróban.

A „babaarcú szerecsendió”

Djalma Pereira dos Santos 1929. február 27-én született São Paulóban. (Nevét hajdanán a brazilok gyakran Dejalmának írták.) Első klubja a Parada Inglesa volt, majd 1948 és 1959 között az Associação Portuguesa de Desportos fehér-piros-zöld mezét viselte. A portugál kolónia által támogatott klubból került be a válogatottba, majd már világbajnokként írt alá a riválisPalmeirashoz. Eredetileg középhátvéd volt, később vezényelték a védelem szélére, a jobbhátvéd posztjára. A termetét elnézve (172 cm magas, 73 kilós volt) jobban megfelelt adottságainak az utóbbi szerepkör.

1952. április 10-én mutatkozott be a nagyválogatottban, Santiago de Chilében, a Pánamerikai Játékok keretében, a Peru elleni, gól nélküli mérkőzésen. Tizenhat évvel később. 1968. június 9-én búcsúzott, Carlos Alberto, az 1970-es világbajnokok csapatkapitánya váltotta az uruguayiak elleni mérkőzésen. Akkoriban 114-szeres válogatottnak könyvelték el, utóbb, miután a FIFA egyeztetett a brazil szövetséggel, „csak” 98-szoros lett belőle. Ezzel is brazil csúcstartó volt harminc éven át, csak a franciaországi Mondialon döntötte meg a rekordját Claudio André Taffarel.

Elsőként a honfitársai közül zsinórban négy világbajnokságon csillogtatta bámulatos képességeit, s a két középső tornát meg is nyerte a csapatával. 1954-ben és 1966-ban a brazilok nem lettek világbajnokok, a magyarok mindkét tornán keresztezték az útjukat. (Angliában legyőzték őket a portugálok is, úgy estek ki.) Egyedül ő játszott a mieink elleni berni (2:4) és liverpooli (1:3) mérkőzésen is. A svájci vébén mindhárom találkozójukon, a

mexikóiak, a jugoszlávok és a magyarok ellen is pályára küldte Zezé Moreira szövetségi kapitány. A június 27-i negyeddöntőben tizenegyesből bevette Grosics hálóját, az volt az egyetlen gólja világbajnokságon.

Buzánszky Jenő, az Aranycsapat Djalma Santosszal azonos szerepkört betöltő védője mesélte ezt a történetet. „Éjjel értünk vissza Solothurnba, a szállásunkra. Czibor Zoli, a szobatársam megállt a tükör előtt, szörnyű grimaszokat vágott, majd hirtelen megszólalt: »Te, Jenő! Az a babaarcú szerecsendió… Tudod, aki úgy tett, mintha engem fogna. Hát, az még nálam is rondább.« Háromnegyed órát kuncogtam ezen, tényleg csúnyább volt." Nem véletlenül csúfolták Nagyorrúnak…

Az 1958-as világbajnokság előtt sérülése következtében elveszítette helyét a Seleçáóban, ráadásul helyettese, Nílton De Sordi nagyon kitett magáért. Talán nem is volt utóbbival szemben igazságos, hogy a döntőre Vicente Feola kihagyta, s Djalma Santost állította a helyére. Ellenben igaza lett: Djalma Santos azzal az egy 90 perccel bekerült a torna válogatottjába. A Stockholmban nyakába akasztott aranyéremért odahaza annyi pénz ütötte a markát, amennyit profiként addig összesen nem keresett. Okosan sáfárkodott a jutalommal, ingatlanokba fektette, s a beruházásainak köszönhetően a későbbiek sem voltak megélhetési gondjai.

A chilei világbajnokság valamennyi brazil érdekeltségű összecsapását végighajtotta, 1962-ben másodszor lett a földkerekség legjobbja. Újra, immár harmadszor is bekerült a torna válogatottjába. A FIFA kimutatásai szerint csak ő, Philippe Lahm és Franz Beckenbauer szerepelt három világbajnokság álomcsapatában is.

1963. október 23-án, az angol labdarúgó-szövetség megalakulásának 100. évfordulóján az úgynevezett FIFA-válogatottban – egyetlen brazilként – fellépési lehetőséghez jutott a Wembley-ben.

Djalma Santos a Palmeirasszal háromszor nyerte meg São Paulo állam bajnokságát (1959, 1963, 1966), egyszer-egyszer a Rio–São Paulo-tornát (1965) és a Roberto Gomes Pedrosa-tornát (1967). (Utóbbit, a futball szempontjából legerősebb négy állam bajnokainak vetélkedését országos bajnokságnak tekintették a hatvanas évek második felében.) Kétszer begyűjtötték a Taça Brasilt (1960, 1967), azaz a Brazil Kupát is.

1969-ben a futballista-karrierje utolsó két esztendőjére a Clube Atlético Paranaense gárdájához írt alá. A curitibai piros-feketékkel 1970-ben megszerezte Paraná állam bajnoki címét, majd 42 évesen visszavonult. Sportszerűségére jellemző, hogy a hosszú, közel negyedszázados labdarúgó-pályafutása folyamán egyszer sem állították ki, sőt még csak nem is figyelmeztették a játékvezetők.

Mint a legtöbb dél-amerikai futballsztárnak, neki is több babonája akadt. Az egyik: a nyakláncát sohasem vette le. A másik: ragaszkodott a négyes számú trikóhoz, holott a jobbhátvédek általában a kettes számot hordják a hátukon. A harmadik: nem hagyta el Brazíliát, pedig csábították a márkás európai egyesületek. Imádta a hazáját, nem akart a vén kontinensre szerződni. A negyedik volt a legfurcsább: még gyermekként hallotta, hogy a fehérek lenézik a feketéket, a „büdös bőrszaguk" miatt. Ettől egész életében rettegett. Literszámra locsolta magára a drága parfümöket. Az illatosítási mániájáról még a gyönyörű mulatt felesége sem tudta leszoktatni.

2010-ben megörökítették lábnyomát a Híresség Csarnokában. Aki az új Maracanában jár, láthatja.

Djalma Santos 2013. július 23-án Uberabában hunyta le örökre a szemét.

Az első keletnémet futballsztár

Roland Ducke egy északcseh városkában (Benešov-nad-Ploučnicí) született 1934. november 19-én, német ajkú családba. A II. világháború után a famíliát áttelepítették az Elba-folyó mentén fekvő, főként szászok lakta Schönebeckbe, amely 1949-től az NDK-hoz tartozott.

Az idősebb Ducke fivér 1946-ban az SG Schönebeck Alstadtban kezdett futballozni, ebből a klubból alakult a későbbi BSG Motor Schönebeck, a helyi traktorgyár egyesülete. Csapata 1953-ban a magdeburgi ligában szerepelt (ez az országos harmadosztályt jelentette), aztán felkerült a második vonalba. Roland Ducke az 1954–1955-ös szezonban 25 meccsen 16 gólt jegyzett a piros-fehér színekben. A következő bajnokságban már a Motor Jenát erősítette, mely szintén másodosztályú volt. (A csapatot 1965 óta FC Carl Zeiss Jenának hívják.)

A szakmájára nézve géplakatos futballista 1957-től 1971-ig az NDK Oberligának elnevezett élvonalában menetelt az együttessel, és a 344 bajnokiján 51-szer talált a kapuba. Ahogy akkortájban írták róla az egyik szaklapban „(…) sikerült a kétségtelen tehetségét magasabb szintre emelnie.” Minden hájjal megkent futballista volt, akinél a nyers vakmerőség ötletes ravaszsággal társult. Mindkét lábát egyformán jól használta, így hát hol jobbszélsőként, hol balszélsőként (ritkábban összekötőként) vetették be.

A CZ Jenával 1963-ban, 1968-ban és 1970-ben bajnok lett, 1958-ban, 1965-ben, 1966-ban és 1969-ben ezüstérmes. Három kupadöntőt vívott, ezek közül a legsikeresebb a magdeburgi volt. 1960. október 7-én 3:2-re legyőzték az Empor Rostockot. A másik két végjátékot elbukták, 1965. május 8-án a Magdeburg verte meg őket 2:1-re Berlinben, 1968. június 9-én pedig az 1. FC Union Berlin, Hallében, szintúgy 2:1-re. Roland Ducke mindhárom finálét végigküzdötte.

Az 1961–1962-es KEK-ben ellenben remekül teljesítettek, elbúcsúztatták a walesi Swansea Townt (2:2, 5:1), a luxemburgi Dudelange-t (7:0, 2:2), a portugál SC Leixõest (1:1, 3:1), s csak a későbbi győztes Atlético Madrid állította meg őket a legjobb négyben (0:1, 0:4).

1971-től 1974-ig levezetésképpen az üveggyáriak „fakójában” futballozgatott, az ötödik osztályban. Már nem igazán erőltette a dolgot, ezt bizonyítandó a három évadban roppant szerény, 41/6-os mutatót hozott csupán össze.

Roland Ducke 1958. szeptember 14. és 1967. október 11. között 37 alkalommal viselhette a válogatottjuk felszerelését, öt gólt szerezve. Ebből az egyiket 1963. november 3-án a Népstadionban, Európa-bajnoki selejtezőn a magyarok ellen. A „tévés” meccsen a 25. percben, Ducke találata után már 2:2-t mutatott az eredményjelző, a vége 3:3 lett.

Az akkor már veterán csatár 1970-ben a Német Demokratikus Köztársaságban – egyfajta életmű-elismerésként – az Év labdarúgója lett.

Roland Ducke 2005. június 16-án a jénai egyetemi kórházban halt meg prosztatarákban. Öccséből, Peterből talán még híresebb, 63-szoros válogatott labdarúgó lett.

DUNCAN EDWARDS

A „vörös ördögök" legendája

Egy ember halála mindig megrázó, következzen az be bárhol és bármikor, ám amikor egy nem egészen 22 esztendős, ereje teljében lévő, sokra hivatott ifjút ragad el a vak végzet, arra nagyon nehéz szavakat találni. Ez történt 1958. február 6-án a München-Riem repülőtéren, nem sokkal az után, hogy a gépmadár a harmadik nekifutására sem tudott elemelkedni a kifutó betonjáról. Az irányító személyzet lélegzetét visszatartva figyelte a toronyból, amint a British European Arlines Elizabethan 609-es járata megcsúszik, kacsázni kezd, majd belerohan egy épületbe. A becsapódást követően a repülő azonnal darabjaira tört, kigyulladt, és a borzalmas balesetben a Manchester United hét futballistája (Geoff Bent, Roger Byrne, Eddie Colman, Mark Jones, David Pegg, Tommy Taylor, Billy Whelan) életét veszítette. A nyolcadik, Duncan Edwards nem a roncsok között, hanem a kórházi ágyon halt meg. Két hétig birkózott bátran a halállal, hősiesen küzdöttek érte az orvosok is. Nem tudták megmenteni, február 21-én hajnalban elhunyt. (Végül is szörnyű vesesérülései vitték a sírba.)

Duncan Edwards az angliai West Midlands régióhoz tartozó Dudley városában (még közelebbről egy Woodside nevű tanyán) született 1936. október 1-jén. Egyetlen testvére, a húga, mindössze 14 hetet élt, édesanyjuk, aki a gyermekeit több évtizeddel is túlélte, 2003-ban hunyt el. Négy évvel azt követően, hogy felavatta leghíresebb fia szobrát Dudley-ban.

Edwards iskolai és utcacsapatokban kezdett futballozni, közben 11 évesen bekerült a Dudley Boys 15 évesekből verbuvált együttesébe, sőt 1949 és 1952 között kilencszer az országos iskolai válogatottban is szerepet kapott. Az évek múlásával jól megtermett daliává fejlődött, 180 centisre nőtt, 83 kilót nyomott. Sohasem volt lámpalázas, nem félt senkitől és semmitől.

Edwards a tizenhatodik születésnapján került a Manchester United korosztályos gárdájába, egy esztendő múlva professzionális szerződést írt alá a klubnál. 1953. április 4-én láthatta őt először élvonalbeli bajnokin az Old Trafford publikuma. Ugyan a Cardiff Citytől meglepően simán, 4:1-re kikaptak, de bemutatkozása a vereség ellenére szenzációt keltett. Soha addig nem debütát fiatalabb játékos az angol élvonalban.

Az 1950-es évtizedben talán az MU rendelkezett a vén földrész legsikeresebb ifjúsági garnitúrájával. 1952 és 1957 között ötször vitte el a szövetség serlegét (FA Youth Cup). Soraiban olyan reménységek bontogatták a szárnyaikat, mint amilyen Albert Scanon, David Pegg, Billy Whelan, Mark Jones, Eddie Colman, Bobby Charlton és Duncan Edwards voltak. A jók közül is a legjobb, Edwards 1955. április 2-án, 18 és fél évesen a nagyválogatottban is bemutatkozhatott, ilyen fiatalon a XX. században előtte senki sem debütált a „háromoroszlános" mezben. Ellentétben a bajnoki bemutatkozással, ez nagy sikert hozott: az angolok a brit bajnoki trónért tusázva, a Wembley 96 847 nézője előtt, irtózatosan nagy verést (7:2) mértek a skótokra. A Bum Bum becenévvel illetett újonc remekül teljesített, mindkét lábával pontosan lőtt távolról, a védekezésből, valamint a támadásból egyaránt részt vállalt. 1957. november 27-ig 18-szor ölthette magára a válogatott mezét. Addigra már Európa legjobb játékosai között emlegették. Nem túlzás, ő volt a kontinensünk futballjának legnagyobb ígérete. Már 1956-ban is kapott két pontot az Aranylabda-szavazáson, 1957-ben aztán harmadik lett, Raymond Kopával holtversenyben. Edwards 21, Kopa 26 éves volt, az előttük végzett Alfredo Di Stéfano a 32., Billy Wright a 34. évében járt.

A Manchester Unitteddel két bajnoki aranyat (1955–1956, 1956–1957) , a nemzeti tizenegy tagjaként három brit bajnoki elsőséget (1954–1955, 1955–1956, 1956–1957) szerzett. Egyetlen finálét veszített: 1957. május 4-én az FA-kupa döntőjében, részben Wood kapus sérülése miatt, 2:1-re kikaptak az Aston Villától .

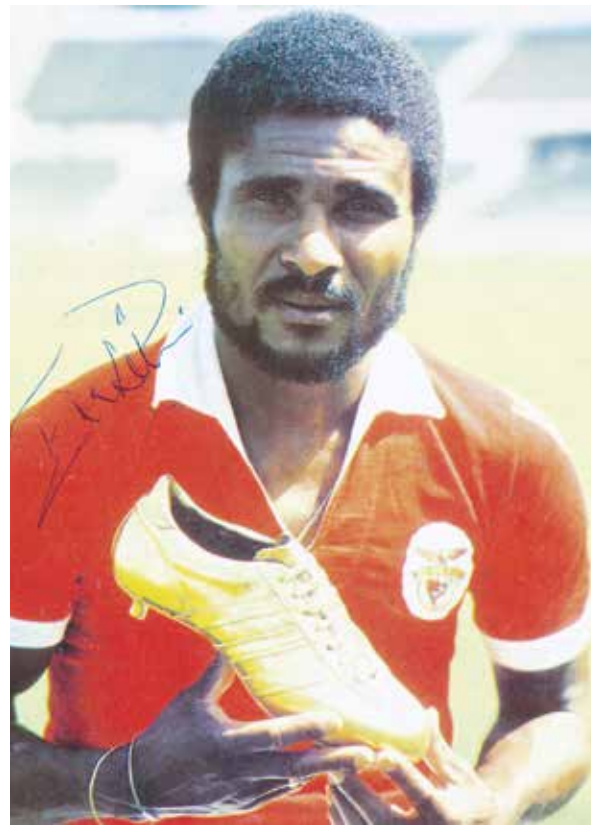
Edwards az MU kötelékében összesen 151 bajnokin lépett küzdőtérre, és hússzor talált az ellenfelek hálójába. Ezek mellett a magáénak tudhatott tizenkét FA Kupa-szereplést is, azokon egyszer volt eredményes.

Legendás alakját Sir Bobby Charlton – a müncheni katasztrófa egyik túlélője – így idézte meg: „Ha Duncan nem hal meg olyan drámaian fiatalon, ő lehetett volna ugyanaz, aki én lettem az angol futballban. Szikrázóan tehetséges volt, mindig is sokkal jobb, mint én!"

EUSÉBIO

A Fekete Párduc

Eusébio da Silva Ferreira 1942. január 25-én született a mozambiki főváros, Lourenço Marques Mafallala nevű szegénynegyedében. Fehér bőrű édesapja, Laurindo António Angolából került a másik portugál gyarmatra, és vasúti pályamunkásként dolgozott ott. Édesanyja, Elisa Anissabeni mozambiki származású volt. A mélyen vallásos szülők egy szentté avatott püspökről (Sant' Eusebio di Vercelli, magyarul: Vercelli Szent Özséb) nevezték el a fiút, akinek nyomorúságos gyermekkor jutott osztályrészül. 1950-ben egy tetanuszfertőz következtében mindössze 35 évesen meghalt az édesapja, megözvegyült anyja attól kezdve egyedül nevelte őt és a testvéreit. Olykor még tisztességes ételre sem futotta nekik. (Talán ezzel is magyarázható, hogy Európába kerülve igyekezett mindazt bepótolni, amitől tinédzserként megfosztották a körülmények, és nem azt az önmegtartóztató életmódot folytatta, mint tette a névadója egykoron.)

Cipőt először akkor húzott a lábára, amikor első klubja, a Sporting Lourenço Marques elnöke megajándékozta vele. (Korábban, 1955-től már játszott a Barrio da Mafallala mezítlábas gyermekcsapatában, onnan került át 1957-ben a „zöld oroszlánokhoz".) A Benfica nagy ellenlábasának mozambiki „leányvállalatában" lett igazolt futballista! (A portugál gyarmatokon szinte mindenhol működött Benfica vagy Sporting nevű egyesület, így például az indiai Goán vagy a Zöld-foki-szigeteken, és ezeknek pontosan olyan volt a meze, a címere, mint az anyaországiaké. A legtöbb egyébként mindmáig létezik.)

A 177 centi magas, 73 kilós versenysúlyú Eusébio 1960-ban megnyerte a tartományi bajnokságot a Sportinggal, utána csábította Lisszabonba az SL Benfica. Az átigazolásban nem kis szerepe volt Guttmann Bélának. Eusébio mesélte később: „Eléggé fordulatos úton kerültem a Benficához. Az alapproblémát az jelentette, hogy én a Sportingban futballoztam Lourenço Marquesben, ami amolyan fiókcsapata volt a lisszaboni Sportingnak. A Sporting azonban vacillált, próbajátékra akart hívni. A Benfica meg nagy pénzért máris vitt volna. Anyám azt mondta: »Fiam, ne gondolkozz, menj a Benficához!« Nem hiszem, hogy bizonygatnom kellene, hogy jó

döntést sugallt. Pedig akkor már a Sporting is szerződtetett volna, ráadásul nagyobb összegért, mint a Benfica. Sőt, tovább srófolta ajánlatát. Ám Domingos Claudino, a Benfica akkori egyik fontos vezetője elrejtett egy lagosi szállodában, a Praia Marban. S közben kifizetett mozambiki klubomnak 400 ezer escudót. Mondják, abban az esztendőben egyetlen mozambiki vállalatnak sem volt megközelítően sem annyi külföldről származó bevétele, mint a mi kis csapatunknak."

A hajdanán félanalfabéta futballsztár tisztában volt azzal, hogy mindent a labdarúgásnak köszönhet: a világhírt, a gazdagságot, a társadalmi státust, de még azt is, hogy megtanulhatott írni, olvasni, nyilatkozni, a portugál mellett angolul is kommunikálni, hogy bejárhatta a planétát. (Sorsának alakulása párhuzamba állítható Peléével, akivel egyébként kölcsönösen tisztelték és kedvelték egymást.)

Guttmann Béla 1961. június 1-jén állította be először élvonalbeli bajnoki mérkőzésre. Eusébio a bemutatkozását részben annak köszönhette, hogy a „valódi első csapat" előző este még Bernben játszott, ott érte el a klub történetének addigi legnagyobb sikerét a Barcelona ellen a BEK-döntőben aratott 3:2-es győzelemmel. A tartalékoknak már kevésbé ment, noha Eusébio góllal debütált, a csapat 4:1-re kikapott a Vitória de Setúbaltól. Az újoncnak az 1960–1961-es bajnokságban az volt az egyetlen mérkőzése, ám így is (statisztikailag) bajnok lett.

A többi diadalhoz jóval többet tett hozzá, sőt, a klubtörténet első számú csillagává nőtte ki magát. 1975-ig összesen tizenegy bajnoki aranymedál került a nyakába (1961, 1963, 1964, 1965, 1967, 1968, 1969, 1971, 1972, 1973, 1975). Akinek ennyi drágasága van, nem biztos, hogy boldog az ezüsttől (1966, 1970, 1974) vagy a bronztól (1962). Ameddig a Benficát erősítette, minden esztendőben érmet szerzett az első ligában. A tetemes „terméshez" még hozzá kell adni a hazai gólkirályi címeit (1964, 1965, 1967, 1968, 1970, 1973). 1970-ben és 1973-ban ő lett az Év labdarúgója Portugáliában. A Portugál Kupáért az idők folyamán nyolc döntőt vívott (bár az 1970-esen nem játszott, a sorozatban kétszer is), ötször nyert (1962, 1964, 1969, 1970, 1972), négyszer veszített (1965, 1971, 1974). Minden alkalommal góllal vagy éppen gólokkal vette ki a részét a sikerből. 1962. július 1-jén két gólt szerzett a Vitória de Setúbal elleni finálében (3:0). 1964. július 5-én tizenegyesgóllal járult a Benfica 6:2-es győzelméhez az FC Porto ellen. 1969. június 22-én a hosszabbításban talált be az Académica de

Coimbra hálójába, neki köszönhetően aratták szűk, 2:1-es sikerüket a „sasok". 1972. június 4-én a Sporting ellen mesterhármasával szinte egyedül nyerte meg a döntőt (3:2). Még az 1971-es, elveszített kupadöntőben is rúgott gólt, büntetőből.

Hasonlóan eredményes volt a nemzetközi kupadöntőkben is, noha csak egyet nyert meg a Benfica közülük.

1961. szeptember 19-én a 35. percben kiegyenlítette a Peñarol előnyét Montevideóban, a Világkupáért megrendezett harmadik mérkőzésen, végül azonban 2:1-re az uruguayiak győztek, így övék lett a trófea. 1962. május 2-án este – 3:3-as állás után – kétszer küldte a Real Madrid hálójába a labdát Amszterdamban, a Bajnokcsapatok Európa-kupája végjátékában. Tulajdonképpen ő döntötte el a mérkőzést (5:3). 1962 augusztusában a Santos FC a Világkupa-finálében mindkétszer térdre kényszerítette a portugálokat (3:2, 5:2), Eusébio mindkét összecsapáson elkönyvelt egy-egy találatot. Pelé meg ötöt…

1963. május 22-én a Grosics Gyulához hasonlóan Fekete párducnak becézett portugál csillag juttatta vezetéshez a piros-fehéreket a Wembley-ben, de Altafini a duplájával az AC Milan kezére adta a BEK-serleget (1:2). 1965. május 27-én a másik lombard óriással gyűlt meg a „sasok" baja, az Inter verte meg őket 1:0-ra a San Siróban. 1968. május 29-én újból a londoni „szentélyben" mérkőztek a portugálok a díjért, és megint veszítettek. A Manchester United a hosszabbításban intézte el a lisszaboniakat (1:4).

Ugyanakkor 1965-ben, 1966-ban és 1968-ban Eusébio lett a Bajnokcsapatok Európa-kupája gólkirálya. 1965-ben megkapta a *France Football* Aranylabdáját. 1962-ben és 1966-ban a második helyen végzett. 1961 és 1973 között 310 pontot gyűjtött össze. Ő volt az első afrikai aranylabdás, sőt az első aranycipős. 1968-ban 42 góllal, 1973-ban 40 góllal lett Európa legeredményesebb gólkirálya.

1975. március 23-án belőtte utolsó gólját a Benfica dresszében, majd hat nappal később elköszönt szeretett egyesületétől. Ha mindent összeadunk (bajnokikat, kupamérkőzéseket, nemzetközi találkozókat) 440 találkozón 473-szor volt eredményes a Benfica mezében. Csoda-e, ha még az életében, az 52. születésnapja tiszteletére szobrot kapott a klubtól? Ma is ott áll az Estadio da Luz előtt.

Az Egyesült Államokban folytatta a pályafutását. Nem volt már fiatal, sérülésekkel kínlódott. Mérlegeléskor néha súlyával is gondok akadtak, kezdett kis pocakot növeszteni. Úgy gondolta, az Atlanti-óceán túlsó partján még gyarapíthatja a bankszámláját.

1975-ben a Rhode Island Oceaneers csalta át az Újvilágba, de még abban az idényben elment a Boston Minutemen együtteséhez. 1976-ban két országban is bajnok lett, Mexikóban a CF Monterrey, míg az NASL-ben (North American Soccer League) a Toronto Metros-Croatia légiósaként. Utóbbiak sikeréhez 16 találattal járult hozzá. A kanadai klubban jórészt ismeretlen (kivált jugoszláv, görög és kanadai) játékosokkal ért célba. A Monterrey kék-fehér felszerelésében ellenben nem játszott főszerepet, egyetlen árva találatot hozott össze.

1976-ban hazatért, hogy a Beira-Mar aranysárga-feketéinek a szekerén lendítsen, 12/3-as mutatót sikerült elérnie a színeikben. A szezon második felében újra az Államokban futballozott, a Las Vegas Quicksilvers rajongóit boldogította. (A rossznyelvek szerint a kaszinók tulajdonosait is.) Az 1977–1978-as bajnokságban odahaza, a második osztályban rostokoló União de Tomar boldogulásáért küzdött, a 13 fellépésén kétszer küldte hálóba a labdát.

Az 1970-es évtized utolsó harmadában rekordidőt töltött az utasszállító járatokon, állandóan röpködött a két földrész között, hol a tengerentúlon bukkant fel, hol Portugáliában. 1977-ben és 1978-ban láthatták őt a San Diego Sockers és a New Jersey Americans mezében, az ASL-ben (American Soccer League). 1979-től 1980-ig viszont a Buffalo Stallions teremcsapatának kötelékébe tartozott, és egy góllal tudott hozzájárulni a közöshöz. Ez a „közös" az MISL (Major Indoor Soccer League) Atlanti Csoportjának harmadik helyét jelentette.

Úgy értékelte az NASL-ben, az ASL-ben és az MISL-ben történt szereplését, hogy nem volt túlontúl sikeres. Ennek magyarázatát abban látta, hogy általában harmatgyönge társulatokban játszott (vagy inkább haknizott velük), és gyakori sérülései is hátráltatták a jobb teljesítmény elérésében.

Amikor Mozambikból Portugáliába települt, jószerével azonnal számításba vették a válogatottnál. 1961. október 8-án debütált a nemzeti tizenegyben, de az valószínűsíthető, hogy nem ilyen bemutatkozásról álmodozott: Luxemburg világbajnoki selejtezőn hatalmas meglepetésre 4:2-re megverte Portugáliát, amely ezzel a blamájával búcsút inthetett a chilei vb-részvétel reményének. (Pedig akkor már egy évtizede, 1951 óta nem győzött nemzetközi találkozón a nagyhercegség gárdája.) Enyhíthette vajon a tűzkeresztségen áteső fájdalmát, hogy az egyik találatot (0:3-nál) ő szerezte?

1966-ban viszont a vb-újonc portugál válogatott a harmadik helyig menetelt Angliában. Amikor elkészült a csoportbeosztás, vakarhatták a fejüket az ottani drukkerek, ugyanis kedvenceik a címvédő Brazíliával, valamint az 1964-es kontinensbajnokság bronzérmesével, Magyarországgal kerültek össze. (Bulgária akkoriban még nem soroltatott a veszélyes ellenfelek kategóriájába.)

Mindenki úgy okoskodott (nemcsak náluk, hanem nálunk is), hogy a Pelével érkező dél-amerikaiak simán továbbjutnak, a második helyet kell megcsípni, vagyis ebből a szempontból a július 13-án lebonyolításra kerülő portugál–magyar dönt. Idehaza optimistán ültek le a szurkolók a televíziós készülékek elé. (Az MTV élőben sugározta az Old Traffordról a selejtezőt.) A mieinknek nem ment igazán a játék, ámbátor a 67. percig 1:1-re álltunk. Nem bírtuk el azonban a súlyos kapushibákat. Eusébio jól játszott, kihasználva félelmetes gyorsaságát. De gólt nem szerzett. Ellenben a bolgároknak egyet (3:0), a braziloknak kettőt bevágott (3:1). A középdöntőben, a Koreai NDK ellen felborult a papírforma, és érett a hihetetlen meglepetés. Eusébio így emlékezett vissza a mérkőzésre: „Kesergésre nem akadt másodpercnyi időnk sem. Elsőként jutottunk tovább a csoportból, a kétszeres világbajnok brazilok és a remek magyarok legyőzésével. Biztosak voltunk abban, hogy semmi gondunk nem lehet a koreaiak ellen. Erre a huszonkettedik percben már három-nullára vezettek. Nem voltam különösebben ideges, mondtam is a többieknek, nyugi, nyerni fogunk. (…) Hátra volt még majdnem hetven perc, a koreaiak meg állandóan jöttek előre. Éreztem, hogy le tudjuk majd kontrázni őket. Azt azért megjegyzem, őrült szerencsénk volt, hogy nem álltak be védekezni. Ha három-nullánál van annyi eszük, hogy beássák magukat a tizenhatosukra, nagyon nehéz lett volna a helyzetünk. Igaz, akkor meg felívelgettük volna a labdákat Torresnek, s a levegőben verjük meg őket.” Szerényen elhallgatta, hogy az ázsiaiak ellen négyszer talált be.

Lendületben a Milan elleni 1963-as BEK-döntőben

Az elődöntőben az angolok legyőzték a szebben és kulturáltabban futballozó portugálokat 2:1-re. Eusébio büntetőből vette be Gordon Banks kapuját, de amíg élünk, nem felejtjük el, ahogyan a lefújás után zokogni kezdett. Mint a kisgyerek, akit a felnőttek becsaptak és megfosztottak kedvenc játékszerétől. Szívfacsaró jelenet volt, amelyre az adásrendező ráérezhetett, ugyanis viszonylag sokáig mutatta közelről a könnyben úszó szemeket.

A bronzmeccsen, a csalódottak párbajában a portugálok 2:1-re megverték a Szovjetuniót. Eusébio újból 11-esből talált a hálóba, és kilenc találatával ő lett a World Cup gólkirálya. Senki sem vitathatta, joggal került be a világbajnokság álomtizenegyébe.

Sztárfotó a világklasszisról s „hasonló kategóriás" autójáról

Iskolát teremtett azzal, ahogy megmutatta a világnak, miként is kell őszintén és felszabadultan örülni egy-egy találatnak. A két kezét az égbe emelve száguldott visszafelé, a társai sehogyan sem érték utol. Rohanás közben felfelugrott, s a levegőbe bokszolt, az arcát szívből jövő boldogság ragyogta be. És a következő években a futballisták közül egyre többen utánozták. Még nem volt divat gólöröm gyanánt mindenféle előre eltervezett, kellőképpen bárgyú koreográfiákat előadni, vagy ilyen meg olyan üzeneteket a mez alá rejtett trikóra írva a kamerákba villantani. Sokkal emberközelibbnek tűnt a már akkor is professzionálisnak nevezett üzletág, nem idegenedett el önmagától annyira, mint napjainkra.

Eusébio 1973. október 13-án öltötte magára utoljára a válogatott mezét, a hazaiak világbajnoki selejtezőn 2-2-re végeztek Bulgáriával az Estadio da Luzban. Az összesített statisztikája: 64 szereplésén 41 találatot ért el, és mindet a Benfica támadójaként.

Eusébio Pelével, a Fekete Gyöngyszemmel

Ha valamennyi meccsét és gólját összeadjuk, akkor kijön az 575/580-as adat. Vagyis mérkőzésenként egy gól fölötti átlagot ért el!

Gyakran hívták meg a különféle gálákra. 1963. október 23-án Anglia ellen küldték pályára a Wembley-ben, ahol a világválogatott 2:1-re kikapott a „háromoroszlánosoktól". 1967. szeptember 27-én szintén a világválogatottban játszott, társaival Madridban 3:0-ra verték meg a spanyolokat, az egyik gólt ő szerezte.

Négyszer az Európa-válogatottban is szerepelt. 1964. május 20-án Koppenhágában győzték le 4:2-re a dánokat, egyszer volt eredményes. 1964. szeptember 23-án Belgrádban játszott a kontinens együttese a jugoszlávokkal, a 7:2-re végződő jótékonysági meccs teljes bevételét a szkopjei földrengés károsultjainak megsegítésére ajánlották fel. A szakadó esőben Eusébio elemében volt, a Partizan fellegvárában négyszer vette be a „plávik" kapuját. 1972. május 1-jén Uwe Seeler

búcsúmérkőzését rendezték meg, azon a hamburgi a fellépésén szintén betalált (7:3). 1973. október 31-én Európa 4:4-re végzett Dél-Amerikával, a Benfica büszkesége egyszer Barcelonában is felavatta az ellenfél kapuvédőjét.

Magyarországon többször is meccselt nemzetközi kupamérkőzésen. 1965. április 30-án a Győri Vasas ETO a nagyobb bevétel és a jelentősebb közönség reményében a Népstadionban látta vendégül a Benficát a BEK-ben (0:1). 1968. március 6-án – szintén a BEK-ben – a Vasas fogadta a Népstadionban a „sasokat" (0:0). 1973. november 7-én az Újpesti Dózsa – egy káprázatos hangulatú BEK-selejtezőn – 2-0-ra megverte a lisszaboniakat a Megyeri úton. Egyik itteni összecsapásán sem tudott túljárni a kapusaink eszén.

Az Egyesült Államokban, a Toronto Metros-Croatia mezében

Miután felhagyott a labdarúgással, szembesült a kíméletlen valósággal, hogy a futballon kívül nem ért semmihez. Nem végzett edzői iskolát, nem szerzett diplomát. Dolgozott a Benfica ifjúsági garnitúrája mellett, még kapusedzőként is. Amolyan mindenese lett a klubnak, kinevezték pénzügyi menedzsernek, utazó nagykövetnek is, hisz bárhol megjelent, azonnal érdeklődéssel vették körül. Szívesen adott interjúkat, barátságosan eltársalgott az őt kérdezgetőkkel. Derűs lényéből áradt a sportág imádata.

2004. január 28-án részt vett a torokszorítóan fiatalon örökre eltávozott Benfica-játékos, Fehér Miklós győri temetésén. Megtörten mondta: „Sokat átéltem már a labdarúgásban, volt benne szép is, fájdalmas is, de ilyen rettenetes tragédia még nem ért, mint vasárnap este."

A hajdani futballcsillag súlyos egészségügyi gondjai 2011 karácsonyán kezdődtek, amikor tüdőgyulladást kapott. A vérnyomásával már korábban is akadtak problémák, 2012. februárban rövid időre kórházba is került. A 2012-es lengyel–ukrán közös rendezésű Európa-bajnokságon rosszul lett, keringési panaszokkal be kellett vinni egy klinikára. Miután az orvosok javulást tapasztaltak nála és kiengedték, azonnal hazarepült Lisszabonba.

Eusébio da Silva Ferreira 2014. január 5-én, vasárnap hajnalban, 3 óra 30 perckor hunyt el a portugál fővárosban. A halálát szív- és légzőszervi elégtelenség okozta. A koporsóját kívánsága szerint az Estadio da Luz gyászolókkal tömött szektorai előtt fekete lepellel borított autón szállították körbe, hogy a szurkolók, a rajongók, a barátok, a volt játékostársak méltóképpen el tudjanak búcsúzni tőle.

„A Benfica mindig lesz, amíg Portugália létezik" – jelentette ki egyszer. És Eusébio is mindig közöttünk lesz, amíg csak létezik a futball ezen a bolygón.

A világbajnoki címébe került a Barça-szerződés

Evaristo de Macedo Filho azok közé tartozik, akik sikeresek voltak a futballpályán, aztán edzőként a kispadon is. Nem csupán egy országban, hanem a planéta számos pontján. És micsoda csapatokkal!

1933. június 22-én született Rio de Janeiróban. Fehér bőrű, de vagyontalan családban cseperedett fel. Gyermekként egyetlen szórakozása az volt, hogy a hasonszőrűekkel kalákában reggeltől estig rúgta a labdát a homokban, a porban vagy a betonon, ugyanis gondosan nyírott füves pályát maximum a kerítésen bekukucskálva láttak az alsóbb osztálybéli kölykök. Első klubja a Madureira AC volt, amelyben 1950-től 1952-ig játszott, ott kezdték el csiszolgatni a technikáját. Bár a támadósor minden pontján feltalálta magát, az igazi helye középen volt. Utolsó évében már ismert amatőrjátékosnak számított, a brazil válogatottal részt vett a helsinki olimpián.

1953-ban szerződtette a legnépszerűbb brazil alakulatnak tartott Flamengo, amellyel egymás után háromszor megnyerte az állami bajnokságot (1953, 1954, 1955). (A negyediket 1965-ben gyűjtötte be a piros-feketékkel, amikor visszament Európából.)

A 178 centis, 73 kilós versenysúlyú csatár 1955. szeptember 18-án szerepelt először a válogatottban, a Maracanában 1:1-re végeztek Chilével. 1957. április 21-ig 13 mérkőzésen nyolc gólt szerzett a nemzeti tizenegy képviseletében. Négy héttel a nem tervezett búcsú előtt, március 23-án, ötször vette be a kolumbiaiak kapuját Limában, a második hellyel zárt a dél-amerikai kontinensbajnokságon. 1958-ban talán ő is világbajnok lett volna, de a svédországi torna idején már európai légiós, a Barcelona csatára volt.

A katalánokat öt esztendőn keresztül szolgálta, 114/78-as mutatója arról tanúskodik, hogy méltó társa volt világklasszis „kollégáinak". Kétszer elhódították a Vásárvárosok Kupáját (1955–1958, 1958–1960), a harmadik döntőjüket (1961–1962), a Valencia ellen, ellenben elveszítették. A Spanyol Kupát (Copa del Generalísimo) egyszer emelhette a magasba (1959). Kétszer lett spanyol bajnok (1958–1959, 1959–1960), egyszer ezüstérmes (1961–1962). Ellenben az 1961-es BEK-döntőt elbukták a katalánok a Benficával szemben, holott minden idők egyik legfélelmetesebb csatárötösét vetették be Bernben: Kubala, Kocsis, Evaristo, Suárez, Czibor.

Evaristo 1962-ben átment a nagy riválisa Real Madridhoz. Mindent figyelembe véve a tizennegyedik olyan játékos lett, aki mindkét klub mezét viselte, de talán érdekesebb, hogy a negyedik sztár a kerülő úton Madridba érkezett Ricardo Zamora, valamint Pep Samitier és Justo Tejada után, aki sikeres katalóniai karrierje után öltözött a királyi klub mezébe.

Két szezont húzott le a „fehéreknél", ám az is elegendőnek bizonyult két bajnoki címhez (1962–1963, 1963–1964) és egy BEK-ezüsthöz. Igaz, az Interrel szembeni bécsi finálében (1:3) nem jutott szóhoz. (A legrangosabb európai trófeát nem tudta megkaparintani, ámbátor kétszer is közel járt hozzá.) Madridban inkább csak kiegészítő embernek számított, erre bizonyíték a 17/4-es adat.

1964-ben hazatért a Flamengóhoz, s a következő évben gazdagabb lett a gyűjteménye egy újabb carioca bajnoki arannyal. 1966-ban az América Riónál vezetett le.

Négy évtizedet töltött el a tréneri szakmában, Brazíliában és külföldön is dolgozott: Fluminense, Rio (1968), Vasco da Gama, Rio (1969), EC Bahia, Salvador (1971), Bangu, Rio (1971), Santa Cruz, Recife (1972), EC Bahia, Salvador (1973), Santa Cruz, Recife (1977–1979), Katar válogatottja (1980–1986) – közben América, Rio (1985), Brazília válogatottja (1985) –, Irak válogatottja (1986), EC Bahia, Salvador (1988–1989), Grêmio Porto, Alegre (1990), Cruzeiro, Belo Horizonte (1991–1992), Katar válogatottja (1992), Santos FC (1993), Flamengo, Rio (1993–1995), Atlético Paranaense (1996), EC Vitória, Salvador (1997), EC Bahia, Salvador (1998), Flamengo, Rio (1998), Corinthians, São Paulo (1999), EC Bahia, Salvador (2001), Vasco da Gama, Rio (2002), Flamengo, Rio (2002–2003), EC Bahia, Salvador (2003), EC Vitória, Salvador (2004), Atlético, Paranaense (2005), Santa Cruz, Recife (2007). Nem sok számottevő klub akad a hazájában, amelynek kapitányi hídján ne állt volna!

Seregnyi állami bajnoki címet nyert az általa irányított gárdákkal, az EC Bahiával (1970, 1971, 1973, 1988, 1998, 2001), a Grêmióval (1990), a Santa Cruzzal (1972, 1976, 1978, 1979). 1988-ban országos bajnoki aranyig vezérelte az EC Bahiát, majd 1997-ben a Brazil Kupáig kormányozta a Grêmio hajóját.

1985-ben néhány barátságos meccsre készítette fel a brazil válogatottat. Az 1986-os mexikói világbajnokságon viszont már Irak nemzeti együttesét irányította. Először szerepelt a világtornán a közel-keleti legénység.

2007-ben nyugdíjba vonult. Jelenleg Rio de Janeiróban él.

Figyelemre méltó gondolatot vetett fel vele kapcsolatban a néhai *Edgard José Martins* barátunk São Paulóból, aki az 1940-es évektől bő fél évszázadon át szinte az összes jelentős délamerikai futballeseményről tudósított. Szerinte azzal, hogy Evaristo Európába költözött, megnyitotta az érvényesülés útját az ifjú Pelé előtt, aki élt is a kínálkozó lehetőséggel.

Fifo, a világválogatott chilei

Luis Armando Eyzaguirre Silva 1939. július 22-én született Santiago de Chilében. 1953-ban kezdett futballozni az Universidad korosztályos együttesében. 1958-ban mutatkozott be a klub első számú alakulatában, amelyben 1967-ig 225 bajnokin jutott szóhoz, 1959-ben, 1962-ben, 1964-ben, 1965-ben és 1967-ben bajnoki címet nyert. 1963-ban a Fifónak (is) szólított sportoló érdemelte ki az Év Labdarúgója elismerést a hazájában.

1959. március 26-án Navaro helyére beállva mutatkozott be a nemzeti tizenegyben, Buenos Airesben, a kontinensbajnokságon Bolíviát verték meg 5:2-re.

A 175 centis, 68 kilós jobbhátvéd két világbajnokságon képviselte hazáját. 1962-ben, a hazai rendezésű tornán minden bírói segítség ellenére is meglepetést keltett, hogy bronzérmesek lettek a chileiek. A Negrónak (is) becézett bekk a csapat valamennyi mérkőzését végigjátszotta. A hat fellépésükből négyet megnyertek, csak az NSZK és Brazília előtt hajtottak fejet (0:2, 2:4).

Eyzaguirre 1963. október 23-án Djalma Santos helyére beállva pályára lépett a Wembley Stadionban a világválogatott (Rest of the World) tagjaként az angolok ellen, az FA centenáriumát ünneplő gálamérkőzésen.

Szűk három esztendő múlva visszatért a szigetországba, a következő világbajnokságra. Az 1966-os tornán a chileiek meg sem tudták közelíteni négy évvel korábbi teljesítményüket, egyetlen, a Koreai NDK ellen szerzett ponttal kiestek. Eyzaguirre csak az első meccsen, az 1962-es, két kiállítást is hozó, botrányos, olaszok elleni találkozónak a visszavágójaként beharangozott, sunderlandi 90 percen játszott. Utóbb derült ki, hogy a Squadra Azzurra elleni mérkőzésen viselte utoljára a La Rojaként emlegetett válogatottjuk mezét. 1959 és 1966 között 39 mérkőzés jutott neki.

1968 és 1971 között a Club Deportivo Huachipato kék-fekete csíkos dresszében láthatták őt a rajongók, akiknek többsége a legnagyobb számban a környéken őshonos mapucse törzsből kerül ki. 1972-től egy évadon keresztül a vasút által patronált Club Deportivo Ferroviarios de Chilét erősítette. A fővárosi sárga-feketéktől vonult vissza 1973-ban.

Nem sokkal a búcsúja után, immár talán végérvényesen, harmadszor is Angliába utazott, sőt oda is költözött. Alkalmasint ő az egyetlen hajdani világklasszis, világválogatott, aki a pályafutása után nem futballistaként, hanem bányászként állt „légiósnak". Nem sokkal később a Sheffield United játékos-megfigyelője lett, manapság is a városhoz közeli Mosborough-ban lakik.

GIACINTO FACCHETTI

Forradalmasította a balhátvédek játékát

Giacinto Facchetti a lombardiai Treviglióban született 1942. július 18-án. 1956-tól a helyi CS Trevigliese korosztályos csapataiban ismerkedett meg a futballjáték alapjaival, majd 1960-ban átkerült az Internazionale alakulatához. Kezdetben csatárként ontotta a gólokat. kihasználva rendkívüli gyorsaságát, 11,3 alatt futotta a százat. Igazi atlétatermet volt a maga 191 centijével és 85 kilójával. Helenio Herrera, a Mágus speciális védekezési rendszeréhez, a catenacciához benne találta meg a támadásokat is segíteni tudó, rendszeresen felfutó, egyszersmind gólerős balhátévdet. Facchetti 1961. május 21-én debütált a fekete-kékeknél az AS Roma ellen. Hosszú és rendkívül sikeres pályafutása alatt a hazai fronton olasz bajnok (1963, 1965, 1966, 1971), ezüstérmes (1962, 1964, 1967, 1970), bronzérmes (1961) is lett, tíz idény alatt csak kétszer maradt le a dobogóról. Ezek mellett megnyerte az Olasz Kupát (1978), s további kétszer (1965, 1977) bejutott a döntőjébe. Az elveszített finálékban, az 1965-ös, a Juventus elleni 0:1-en és az 1977-es, a Milan ellen 0-2-en játszott, 1978. június 8-án, a Napoli elleni nyertes római fináléból (2-1) ellenben hiányzott. Addigra egyébként már lejátszotta pályafutása utolsó bajnoki mérkőzését, 1978. május 7-én, a Foggia ellen.

A válogatottban 1963. március 27-én láthatták először, Isztambulban sikerült győzni Sormani találatával 1:0-ra a törökök ellen. 1977. november 11-ig még 93-szor öltötte magára a Squadra Azzurra felszerelését (70-szer csapatkapitányként), amelynek képviseletében háromszor talált a hálóba. Egyébként védőként is kamatoztatta kiváló csatárerényeit, a ligában a 476 meccsén 59 találatot könyvelt el, valamennyi interes fellépését figyelembe véve pedig 629/75 a mutatója. A képességeit méltatja a kiragadott példa: az 1965–1966-os idényben tíz akciógólt jegyzett, ezzel a mennyiséggel – Sandro Mazzola és Angelo Domenghini mögött – a gárda harmadik legeredményesebb labdarúgója lett, holott két mérkőzést még ki is hagyott!

Sokan bírálták akkoriban az Intert a catenaccio miatt. Azzal vádolták, hogy a túlzásba vitt védekezés megfojtja a szépséget, a stílus elriasztja a nézőket. Ezzel szemben 1964–1965-ben, 1965–1966-ban és 1966–1967-ben is a fekete-kékek szerezték a legtöbb gólt a Serie A-ban (68, 70, 59), s szinte valamennyi hazai találkozójukat táblás ház előtt víva.

Facchetti számos diadalt aratott klub- és válogatott szinten. 1964. május 27-én az Inter 3:1-re elkapta Bécsben a világsztárok sorát felvonultató Real Madridot a Bajnokcsapatok Európa-kupája döntőjében. Szeptemberben háromszor is meg kellett az olaszoknak mérkőzniük az Independientével a Világkupáért. Az első találkozót Buenos Airesben a „vörös ördögök” nyerték 1:0-ra, a másodikat a San Siróban a lombardok 2:0-ra. A tulajdonképpeni döntőn, a Madrid-

ban, a Bernabéu Stadionban rendezett harmadik találkozón 1:0-ra győzött az olasz csapat.

1965. május 27-én az Inter a San Siróban fogadhatta a Benficát a BEK-finálében, és a szakadó esőben a brazil Jair találatával 1:0-ra meg is verte. A futballtörténelem megismételte önmagát, a Világkupáért újból az előző évi riválisukkal kellett birkózniuk. Szeptember 8-án 3:0-ra bizonyultak jobbnak az Independienténél. Egy hét múlva kivédekezték Avellanedában a kilencven percet (0:0). Másodszor is dupláztak nemzetközi fronton.

Facchetti az összes nemzetközi kupadöntőben a pályán volt, mint ahogy a későbbi két vesztes BEK-finálében is: 1967. május 25-én a Celtic győzött ellenük Lisszabonban 2:1-re, 1972. május 31-én pedig az Ajax 2-0-ra Rotterdamban.

Három világbajnokságon vett részt. Az 1966-os angliai vébén leszerepeltek az azzurrók, nem jutottak túl a csoportkörön. Az 1970-es tornán ellenben a döntőig masíroztak. Különösen az NSZK-val vívott, hosszabbításban 4:3-ra megnyert elődöntő maradt emlékezetes, ami a világbajnokságok históriájának egyik legjobb mérkőzése volt. A végjátékban a mexikói klímától is gyötört olaszok sima vereséget szenvedtek a braziloktól (1:4). A lefújás után Facchetti szomorúan összegezett: „Úgy tűnik, a szellemi és fizikai kiválóság egyáltalán nem garancia a kudarc ellen."

1974-ben az NSZK rendezte a vébét, az olaszok újra nem jutottak tovább a csoportjukból. Lengyelország, Argentína és Haiti válogatottja közül csupán a karibiak ellen győztek. Giacinto Facchetti a három világbajnokságon összesen 12 mérkőzésen (3+6+3), az olaszok összes találkozóján szerepelt.

A válogatottal az 1968-as Európa-bajnokságon érte el a legnagyobb sikerét, hazai földön megnyerte a négyes döntőt. Kellett hozzá némi szerencse is, hiszen a szovjetek elleni elődöntőből sorsolással jutott tovább a Squadra Azzurra a római fináléba, ahol aztán megismételt mérkőzésen győzte le végül a jugoszlávokat.

Giacinto Facchetti talán a hatvanas évek második felében élte meg pályafutása csúcspontját, a *France Football* Aranylabda-szavazásán 1965-ben a második, 1968-ban az ötödik helyen végzett. Többször szerepelt a világ-, illetve az Európa-válogatottban.

Visszavonulása után 2001. novembertől betöltötte az Internazionale alelnöki, 2004-től az elnöki posztját. 2006. szeptember 4-én hunyt el Milánóban.

TOM FINNEY

A lovaggá ütött vízvezeték-szerelő

Thomas Finney 1922. április 5-én született Prestonban. A házuk nagyon közel feküdt az ottani Deepdale stadionhoz, ahol később hosszú pályafutását eltöltötte. Félárvaként cseperedett fel, ötéves volt, amikor édesanyját, Margaretet elveszítette. Vízvezeték-szerelőnek tanult, mellette kereskedelmi iskolai végzettséggel is rendelkezett.

173 centis magasságához 67 kiló volt a versenysúlya, szélvészgyorsan száguldozott a két szélen, belőtt labdái hajszálpontosak voltak, s a posztjához képest elég sok gólt szerzett. A II. világháború alatt 1942-ig játszott a hadibajnokságban, még amatőrként. 1942-től a híres Bernard Montgomery tábornok VIII. Hadseregében szolgált harckocsizóként, tankjával megjárta az észak-afrikai és az olasz frontot. A háború után a Preston North End együttesénél írta

alá első profi szerződését, augusztus 11-én debütált a klub első csapatában, a Leeds United ellen. A labdarúgás mellett a szakmájában is dolgozott, a heti 14 font, amit a klubtól kapott, jó volt pótléknak, azonban nem lett volna elég a családja biztos megélhetéséhez. 1945-ben nősült, felesége, Elsie Noblett később két gyermekkel, Briannel és Barbarával ajándékozta meg.

Noha a Preston akkoriban ingázott az első és a második liga között, Finney nem hagyta el a nehéz időkben sem. A gárda 1949-től 1951-ig a második vonalban hadakozott, de sikerült feljutnia. (Az 1951-es II. osztályú aranyérem volt a jobbszélső karrierjének egyetlen bajnoki diadala.) Egyszer állt közel az FA-kupa megnyeréséhez, de 1954. május 1-jén, a Wembley százezer nézője előtt a Preston North End–West Bromwich Albion döntő 87. percében a birminghami Griffin bevette a fehér-kékek kapuját (2:3), s azzal a WBA elhódította a patinás trófeát.

1954-ben és 1957-ben Tom Finney lett az Év labdarúgója a sportújságírók szervezete (FWA) szavazásán Angliában, elsőként nyerte el kétszer is a díjat. 1960-ig erősítette a Prestont, 473 mérkőzésen 210 góllal segítette klubját. 1963. szeptember 25-én egyetlen találkozóra szállt csak be az északír Distillery FC együttesébe, viszont az nem akármilyen meccs volt! A Bajnokcsapatok Európa-kupájában lépett pályára az öreg kontinens egyik legerősebb alakulata, a Benfica ellen. A belfasti csata 3:3-ra végződött, a „légiós” nem talált a lisszaboni „sasok” hálójába. Az volt pályafutása egyetlen nemzetközi kupamérkőzése.

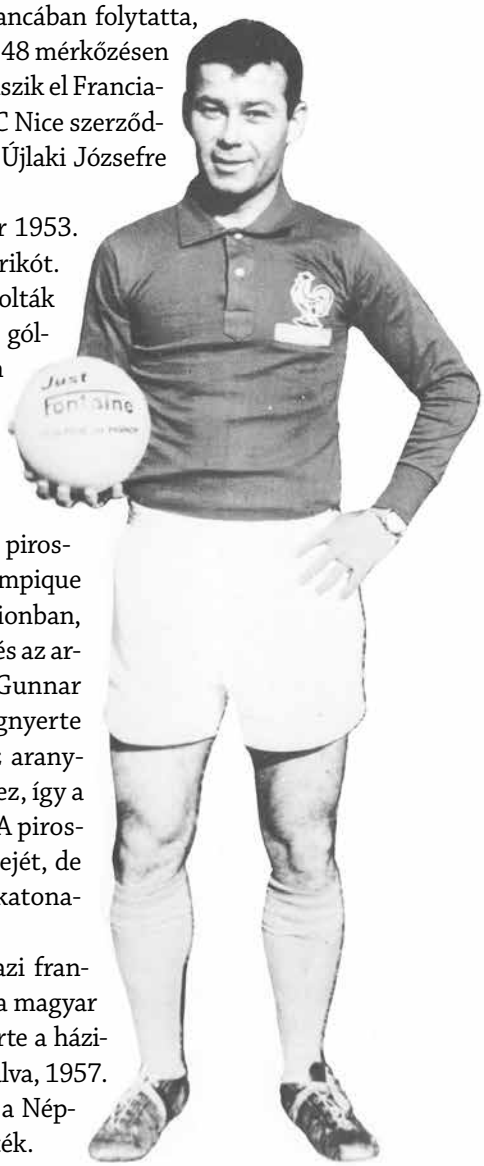
Finney 1946 és 1958 között 76 mérkőzésen 30 gólt szerzett a válogatottban. Három világbajnokságon vett részt, 1950-ben Brazíliában részese volt az amerikaiak elleni kudarcnak. 1954-ben, Svájcban gólt szerzett az uruguayiak ellen elveszített negyeddöntőben. Svédországban már csak egy mérkőzés jutott neki, a szovjetek ellen. Élete egyik legrosszabb futballemléke Budapesthez fűződött, tehetetlennek érezte magát, miközben 1954. május 23-án a Népstadionban a magyar válogatott 7:1-re tönkreverte a „háromoroszlánosokat”.

1998-ban lovaggá ütötték a Buckingham Palotában. Tommy Docherty, az egykori klubtársa, a későbbi kiváló edző mondta róla nemrégiben: „Tom volt korunk Messije”.

Sir Thomas 2014. február 14-én hunyt el.

Mesék a' la Fontaine

Just Fontaine érdekes és rendhagyó pályafutást tudhat a magáénak. A sivatag szívében, a titokzatos vörös városban, Marrákesben született 1933. augusztus 18-án, bár szemernyi arab vér sem csordogál az ereiben. Édesanyja spanyol, apja normandiai francia volt. A kis Justo (a mamája ezt a nevet adta neki) remekül tanult, nagy jövőt jósoltak neki a tanárai, de az egyik tanerővel oly heves vitába keveredett, hogy kicsapták az intézetből. Nem lett belőle orvos, mérnök vagy ügyvéd, „csak" profi futballista. Az AS Marrákesben kezdett játszogatni 1945-ben, aztán a „zajos ügy" következményeként az USM Casablancában folytatta, ahol 1950 és 1953 között rúgta a labdát, mégpedig 48 mérkőzésen 62-szer a hálóba. Idő kérdése volt pusztán, mikor viszik el Francia-Marokkóból az anyaországba. 1953 nyarán az OGC Nice szerződtette, akkor csapott le a klub a magyar gólvágóra, Újlaki Józsefre is. Félelmetes duót alkottak.

A 174 centis, 72 kilós versenysúlyú középcsatár 1953. december 27-én felöltötte magára a kakasos trikót. Párizsban, világbajnoki selejtezőn 8:0-ra elgázolták Luxemburgot, s az újonc hármat vállalt a tetemes gólmennyiségből. Gondolhatta, megy ez neki, sínen van, aztán 1956-ig várhatott az újabb meghívóra. Nem csupán ő nem értette a mellőzése okát, például azt, hogy miért nem vehetett részt az 1954-es svájci vébén…

1954. május 23-án játszott a kupadöntőben, a piros-feketék 2:1-re legyőzték nagy riválisukat, az Olympique Marseille-t. Gólt nem szerzett a Colombes Stadionban, megtette helyette a luxemburgi Victor Nuremberg és az argentin Luis Carniglia. (Az OM szépítéséről a svéd Gunnar Andersson gondoskodott.) 1956-ban az OGC megnyerte a bajnokságot, Fontaine öt góllal járult hozzá az aranyéremhez, majd májusban aláírt a Stade de Reimshez, így a nizzaiak a BEK-ben már nem küldhették pályára. A piros-feketéknél töltött évek alatt leszolgálta katonai idejét, de közben futballozott, mi több, világbajnok lett. A katonaválogatottal…

1956. október 7-én megint láthatták őt az „igazi francia válogatottban", ám nem volt szerencséje, mert a magyar Aranycsapat az utolsó előtti meccsén 2:1-re megverte a házigazdáikat Párizsban. Egy nap híján egy esztendő múlva, 1957. október 6-án megint elővették a talonból, ott volt a Népstadionban a „visszavágón", utána újfent elfelejtették.

Az új klubjával bronzérmes lett az 1956–1957-es bajnokságban, viszont a következőt megnyerte vele, sőt a kupát is elhódította. Május 18-án 3:1-re legyőzték a serlegért a Nîmes Olympique „krokodiljait". Csapata harmadik találatát ő szerezte. Abban az esztendőben két gólkirályi címet is átvehetett: a francia ligáét meg a világbajnokságét. Ezekhez jött a hazai szuperkupa (Trophée des Champions), a vébébronz, plusz az Aranylabda-voksolás 3. helye. Nem panaszkodhatott hát a mesésre sikeredett 1958-as kollekciójára. Az első osztályban 34, a vében 13 találattal lett övé a titulus. Vb-rekordja alighanem immár örökre megmarad, ha csak nem növelik meg drasztikusan a mérkőzések számát.

A „kékek" valamennyi svédországi mérkőzésén betalált az ellenfél kapujába, ráadásul ő volt az első, aki a tornán bevette a brazilok hálóját. A paraguayiak ellen három, a jugoszlávok és az északírek ellen két-két, a skótok és a brazilok ellen egy gólt szerzett, míg a bronzéremért tartott összecsapáson a címvédő nyugatnémetek ellen négyet. Később büszkén hozzátette: „S még adtam hat gólpasszt is. Ez fontos. Az emberek még azt hinnék, hogy én önző pali voltam, aki csak a gólokat rúgdosta."

Az év végi Aranylabda-szavazáson 23 ponttal jutalmazták a teljesítményét, honfitársa, Raymond Kopa 71 ponttal nyert.

1959. június 3-án, a Bajnokcsapatok Európa-kupája stuttgarti döntőjében találkozott a Real Madrid és a Stade de Reims. Fontaine két kedves ismerősét köszönthette az ellenfélnél, az edzőt, Luis Carnigliát, illetve Raymond Kopát. A 2:0-s vereség ellenére a Stade de Reims újfent igazolta, hogy a kontinens legjobbjai közué tartozik. Tíz találatával Fontaine lett az 1958–1959-es BEK-sorozat gólkirálya.

1960-ban újabb bajnoki arannyal, hazai gólkirályi címmel (28) és egy szuperkupával (Trophée des Champions) gyarapította a gyűjteményét. Egy évre rá a piros-fehérek bronzérmesek voltak a ligában, aztán 1962-ben megint bajnoki arany lett a zsákmányuk. A súlyos sérülésekkel kínlódó gólgép ehhez a diadalhoz sokat már nem tudott hozzátenni, mindössze hét mérkőzésen két gól szerzett. 1960. márciusban és 1961. januárban is eltört a lába, ugyan felgyógyult, de sohasem lett már a régi, a műtött lába nem bírta a terheléseket. (Az 1960-as Nemzetek Európa Kupáját éppen emiatt hagyta ki, pedig vele a rendezők talán a negyedik helyüknél előrébb végeztek volna.) Pedig akkoriban a spanyol Español, sőt a riói Botafogo is szívesen szerződtette volna, utóbbi Garrincha, Didi, Amarildo és Zagallo közé.

1960. december 11-én elbúcsúzott a nemzeti tizenegytől, amelynek képviseletében huszonegy meccsen harminc gólt szerzett. 1961-ben a francia labdarúgók megalakuló szakszervezetének elnöke lett. 1962-ben a klubfutballból is végleg visszavonult, hogy sportszerkereskedést nyisson Toulouse-ban.

1967-ben kinevezték szövetségi kapitánynak, aztán a két barátságos találkozón elszenvedett két vereség után elbocsátották. Ennél rövidebb ideig senki sem irányította a Les Bleust…

Edzői pályafutásának további állomáshelyei: Luchon (1968–1969), Paris Saint-Germain (1973–1976), Toulouse FC (1978–1979), Marokkó, szövetségi kapitány (1979–1981). Szülőhazája válogatottjával érte el a legnagyobb tréneri sikerét, elődöntőbe jutott az 1980-as Afrikai Nemzetek Kupáján.

1994-ben a FIFA érdemrenddel tüntette ki. 2000-ben a *France Football* zsűrije a XX. század ötödik legjobb francia futballistájává választotta. Csupán Michel Platini, Zinedine Zidane, Raymond Kopa és Laurent Blanc került elé.

Egy elfeledett zseni

Milan Galics 1938. március 8-án született Temerinben. Apja elment a háborúba, majd meghalt még az előtt, hogy legkisebb gyermeke megszületett volna. Az anyát, Szofiját az usztasák megölték. Milan Galics, testvéreivel együtt az ország különböző árvaházaiban nevelkedett, a futball jelentette neki a boldogságot, s egyben a kitörés lehetőségét.

Végül a nagybecskereki gyermekotthonba került. A város (szerbül Zrenjanin) egyik iskolai csapatában kezdett el játszani. Tizennégy évesen került az FK Proleter nevű helyi klubba. (Akkor volt életében először igazi sportmez és futballcipő rajta.) 1956 és 1958 között a belgrádi FK Partizan, majd 1958-tól egy szezon erejéig megint a Proleter labdarúgója volt. 1959-ben visszament Belgrádba, a Grobarinak (Sírásók) is hívott gárdához, amelynek idővel egyik legendájává lett. Az 1966-os brüsszeli, a Real Madrid elleni vesztes BEK-döntő után a profik közé állt, a Standard Liège hívására igent mondva. 1970-től 1973-ig a Stade de Reims légiósaként kereste a kenyerét.

A 173 cm magas, 70 kg-os versenysúlyú belsőcsatár 1959. május 31-én mutatkozott be hazája válogatottjában, amelynek szerelését 1965. október 9-ig 51 alkalommal ölthette fel, és a képviseletében 37 gólt könyvelt el. A debütálásán a „kékek" 2:0-ra megverték Bulgáriát a Partizan-stadionban, és a vezetést az újoncnak köszönhették. Galics búcsúja a címeres trikótól fájdalmasra sikeredett, vébéselejtezőt buktak Párizsban (0:1). Akkor dőlt el, hogy a csoportból a franciák utaznak az angliai World Cupra.

Sikerekben is volt része a nemzeti tizenegy tagjaként. Az 1960-as, első kontinensbajnokságon ezüstérmet, a római olimpián aranyérmet vehetett át. A franciaországi tornán, a szovjetek elleni finálében a Galénak becézett támadó rúgta az egyenlítő gólt, aztán a hosszabbításban a vörös ingesek újabb találatára már neki sem volt válasza (1:2). Az olimpiai bajnoki címet 1960-ban jószerével a fekete hajú, mokány emberüknek köszönhették a „plávik", tekintettel arra, hogy az ötkarikás játékokon sorra került öt mérkőzésükön hét gólt jegyzett. (A házigazdák elleni elődöntő hosszabbításában ő egyenlített, de aztán a pénzfeldobásos sorsolásnál szükségük volt Fortuna jóindulatára.)

Az 1962-es chilei Mundialon is megtette a magáét, két góllal járult hozzá a negyedik helyezéshez.

A Partizan labdarúgójaként négyszer lett jugoszláv bajnok (1960–1961, 1961–1962, 1962–1963, 1964–1965), egyszer ezüstérmes (1957–1958). 1959-ben elveszítette együttesével a Jugoszláv Kupa döntőjét. Belgiumban újabb két bajnoki titulussal (1968–1969, 1969–1970) és egy Belga Kupával (1966–1967) gyarapodott a gyűjteménye.

Tudását a kortársak is méltányolták. Az 1962-es Aranylabda-szavazáson nyolcadik lett 10 ponttal (John Charles társaságában), 1965-ben a 17. helyen zárt két ponttal, olyan társakkal osztozkodva, mint Bene Ferenc, Franz Beckenbauer, Amancio vagy Coluna.

Milan Galics a visszavonulása után jogi diplomát szerzett Belgrádban, 2014. szeptember 13-án a szerb fővárosban hunyt el.

GARRINCHA

A Kismadár a halálba repült

Manuel Francisco dos Santos, akit Garrincha (Kismadár) néven ismert meg a futballvilág, 1933. október 28-án született Pau Grandéban. Nehéz gyermekkora volt, szegény családban nőtt fel, amelyben tizennégy éhes szájat kellett etetni. Egy pletyka szerint „(...) Mané apja valóban Amaro Francisco dos Santos, az anyja azonban a legidősebb lánytestvére. A vérfertőzés a csökkent szellemi képességek magyarázata."

A 169 centis, pályafutása csúcspontján 72 kilós jobbszélső a Sport Clube Pau Grandé nevű klubban kezdte a labdarúgást, tizenhárom éves korában már a felnőttek között játszhatott. Jóval később egyik szerelmének, a Brazíliában hozzá hasonlóan híres Elsa Soares énekesnőnek bevallotta, hogy ötéves kora óta fogyasztott rendszeresen alkoholt...

1953-ban a Serrano FC-ben futballozott, aztán egy röpke időt a São Cristovão együttesében töltött. 1953-tól 1966. áprilisig a riói Botafogo csatára volt. Az első hivatalos bajnokiján három gólt szerzett a Bonsucesso ellen (6:3). Az ott eltöltött periódus tekinthető pályafutása csúcsának, Rio állam bajnoka (1957, 1961, 1962), a Rio-São Paulo-torna győztese (1962, 1964) is lett.

A Botát elhagyva egy évig a Corinthiansban kereste kenyerét. 1967-ben párszor a Portuguese Santista trikóját is magára öltötte, míg a kolumbiai Atlético Junior de Barranquilla felszerelését csupán egyetlen alkalommal (1968. augusztus). Nyilván jól megfizették érte. 1969 januárjától júliusig a riói Flamengo keretéhez tartozott, júliustól decemberig ellenben újból a paulista Corinthianst erősítette. Tett egy rövid kitérőt Európában, a Red Star tulajdonosa Párizsba csalta (1971–1972). Megváltóként fogadták a fények városában, de csalódtak benne, hát gyorsan hazaköltözött. Ugyan 1972 februárja és szeptembere között az Olaria AC-ban – havi ötezer új cruzeiróért – megpróbálkozott a folytatással, azonban foszlányaiban sem idézte egykori önmagát.

1955. szeptember 18-án mutatkozott be a válogatottban, 1:1-re végeztek Chilével Rio de Janeiróban. Így állt föl a csatárötös: Garrincha, Walter, Evaristo, Didi, Escurinho. Aligha kápráztatta el a szakvezetőket, miután legközelebb 1957. március 23-án állították be a válogatottba. Limában szállt be Pepe helyére – balszélsőnek... Az első gólját a nemzeti együttesben 1960. május 6-án rúgta Kairóban, ahol az

Egyesült Arab Köztársaságot 3:0-ra megverték a brazilok. 1966. július 15-ig ötvenszer viselte a Selecão felszerelését, tucatszor volt benne eredményes. 1958-ban és 1962-ben világbajnokságot nyert a gárdával.

A skandináviai tornán eredetileg nem volt a kezdőcsapat tagja, Ausztria és Anglia ellen nem is került be, majd Vicente Feola szövetségi kapitány mégis a mély vízbe dobta a szovjetek ellen. A riválisok nem ismerték, valósággal sokkolta őket kiismerhetetlen cseleivel.

A chilei Mundialon Garrincha négy találatával (hatos holtversenyben) megosztott gólkirályi címet szerzett. Két mérkőzésen duplázott, Anglia és Chile ellen (3:1 és 4:2). Soha többé nem rúgott egy találkozón két gólt a válogatottban. Ma már tudjuk, ha nem duplázik, Brazília nem lesz másodszor világbajnok. Legalábbis nem akkor. Hogy az arany-zöldek meg tudták védeni a négy évvel korábban szerzett trónusukat, elsősorban az ő és a Pelé sérülése után szerepet kapó Amarildo érdeme volt. Kevésen múlott, hogy a döntőben is játszhatott, ugyanis a chileiek ellen a 82. percben kiállította Yamasaki, a perui bíró. Ám a Kismadár nem kapott eltiltást, „szárnyalhatott" a döntőben is.

A harmadik vébéjére a Corinthiansból válogatták be. A brazilok nagy esélyesként érkeztek Angliába, aztán bukott csapatként utaztak haza. 1966. július 15-én egy, a nemzetközi porondon ismeretlen, a magyar válogatottban addig csupán háromszor szóhoz jutó hátvéd, Szepesi Gusztáv a liverpooli Goodison Parkban kiiktatta a játékból azzal, hogy nem engedte átvennie a labdát, rendre jó ütemben megelőzte. Jól felkészült arra, hogy ha az ördöngös, kacsázó mozgású, hihetetlenül robbanékony világklasszis átveszi a labdát, már nincs ellene mit tenni. Ez a 3:1-es vereség Garrinchának egyben a hattyúdala volt a nemzeti tizenegyben.

Klubjaiban még futballozott, vagy inkább futballozgatott, aztán 1973. december 19-én 130 ezren zarándokoltak ki a Maracanába, hogy ünnepeljék a búcsújátékán. Régi barátai, klubtársai a világválogatottat hívták meg ellenfélül. A meccs teljes bevételét Mané Garrincha kapta. Hamar felélte azonban ezt a pénzt is. A mérkőzésen egy félidőt játszott, többet ugyanis már nem tudott volna.

A világ valaha volt összes jobbszélsője közül talán csak George Best játéka volt mérhető a virtuozitásához, cselező készségéhez. Szinte irracionális jelenség volt. Angolkórszerű betegségtől gyötört mozgássérültként, félig analfabéta, mezítlábas utcagyerekként nőtt fel. Egyszerű volt az életfilozófiája: a futballt valamiféle megfoghatatlan entitásnak tekintette, amely inspirálta, megajándékozta a sikerrel, a vagyonnal, de mindenekelőtt a játék boldogságával. Nem vette észre, hogy egy idő után már akkor is játszania kellett, amikor lábra is alig tudott állni, szörnyű fizikai és lelki szenvedést érzett, ám a klubja vezetőinek profitéhsége

nem ismert határokat. A deformálódott térdét és a lábfejeit műteni kellett volna, de nem engedte, s a legtöbbször fájdalomcsillapító injekciókkal a szervezetében futballozott.

A labdarúgás emelte szédítően magasba, és az is taszította olyan mélységbe, ahonnan már nem volt visszaút. A folytonos önkeresési válságai közepette, párszor szörnyen leittasodva, összeverte legnagyobb szerelmét, Elsát, akiért otthagyta a feleségét, Nairt és a hét kislányát. De az énekesnőt is tönkretette, miatta tört ripityára szépen ívelő karrierje.

Önmaga ellenségévé vált, gyűlölettel tekintett kisiklott életének romjaira. Nem tartotta be a fogadalmait, korai halálát is a részegsége okozta, hasztalan vett részt tizenöt alkalommal elvonókúrán. Orvosainak javaslatai ellenére sem hagyott fel az ivással, s egy riói árokban fetrengve találtak rá 1983. január 20-án, amikor már menthetetlen volt.

És mégis, az esendő, *Ernest Hemingway* regényeiben oly gyakran ábrázolt antiintellektuális ösztönlényből egy egész nemzedék bálványa lett. A miértre a válasz: mert úgy futballozott, ahogyan senki más, s a produkcióival egész életre szóló esztétikai élményt nyújtott a rajongóinak. Pedig olykor azt sem tudta, éppen melyik csapat ellen játszik. De mindegy is volt neki, ki a soros ellenfele, úgyis kicselezte. A megtévesztés művésze a legtöbb emberéből bohócot csinált, hisz olyan volt ő, mint egy szellem: megfoghatatlan.

Garrincha csak a FIFA és a brazil szövetség jóindulatának köszönhetően játszhatott az 1962-es vb-döntőben

Csak hát az életmódja… 1962 előtt pályafutását nem befolyásolta jelentős mértékben az ivászat, 1963-ban azonban az átigazolása miatt kényszerpihenőt tartott, és akkor a hirtelen megnövekedett szabadidő azt eredményezte, hogy egyre sűrűbben nézett a pohár fenekére. Halálos balesetet okozott, amelyben Elsa Soares édesanyja meghalt, két évet kapott, de a bíró megengedte neki, hogy a börtön helyett külföldre utazzon a szerelmével. Amikor elment a Botafogóból a Corinthiansba, lényegében vége lett a pályafutásának, sohasem tudta már azt a szintet hozni, mint amit korábban.

1977-ben még kreáltak neki egy állást, egy futballiskola irányítását bízták rá, de akkor már abszolút alkalmatlan volt a feladatra. Nehezére esett lábra állni. Összeveszett Elsa Soaresszel is, aki ostorozta állandó részegsége miatt. Hátborzongató egybeesés, hogy az egykoron híres és ünnepelt művésznőtől született fia, Manuel Garrincha dos Santos Júnior 1986. január 11-én ugyanazon az úton halt meg autóbalesetben, ahol az apja egykoron karambolozott, és ahol az akkor kilencéves gyermek nagyanyja is életét veszítette.

Garrincha az egyik fiával, a tragikus sorsú Nenémmel, aki féltestvéréhez, Garrinchinhához hasonlóan autóbalesetben halt meg

„Végül is Garrincha szélsőséges módon példázza azt, hogyan lehet a testi és társadalmi stigmákból fizikai és sporttőkét kovácsolni. Vidéki környezetben, a Riótól 90 kilométerre fekvő Pau Grande textilgyárában született és nevelkedett, s ott is lakott egészen az 1962-es világbajnokságig. Azzal együtt, hogy görbék a lábai, hogy nem érdekli semmi, ami a profi karrierrel kapcsolatos, következésképp nem szorong és nem ideges a döntő meccsek előtt, a brazil alsóbb néposztályok tipikus jegyeit és stigmáit magán viselő mesztic Garrincha extrém példája annak, hogyan alakulnak át ezek a hátrányos vonások szokatlan és meglepő stílussá, a jobb szárnyon áttörő, az ellenfél védelmére nézve végzetes labdavezetéssé. (…) Nehéz egymással összeegyeztetni az alacsonyabb néposztályokra jellemző hedonizmust (…), ami játékstílusukban, az »örömfociban« is kifejezésre jut, illetve az élsportolók életéhez hozzá tartozó fegyelmet és áldozatokat, különösen a hetvenes évek előtt, amikor a jobb játékosok többségének életszínvonala még nem igazán távolodott el a »kávébarna amatörizmus« modelljétől. Garrincha a végletekig fokozza ezt a népi hedonizmust, ami egyfelől hozzájárul ahhoz, hogy tökélyre fejlessze játékstílusát, másfelől azonban sietteti pályafutása végét. E tekintetben azokat a játékostömegeket képviseli, akik hozzászoktak az alsóbb néposztályok apró örömeihez: az alkoholhoz, a szexhez, a bohém életvitelhez”– írta *Leite Lopes A brazil futball* című munkájában.

FRANCISCO GENTO

Az egyetlen hatszoros BEK-győztes

Francisco Gento López a spanyolországi Guarnizóban született 1933. október 31-én. Gyermekkorára árnyékot vetett a szörnyű polgárháború, majd a II. világháború. Tizenöt éves korában a santanderi Nueva Montaña Club de Fútbol ifjúsági alakulatában kezdett játszani. Az alacsony növésű, madárcsontú balszélső (felnőttként sem volt 171 centinél és 65 kilónál több) tizenhét esztendősen már a nagyok között száguldozott, aztán egy szezon erejéig (1951–1952) a harmadik ligás Unión Club Astillerót erősítette, miközben maga is erősödött. A zöld-feketéktől 1952-ben megvette a Racing Club Santander, a provincia legerősebb egyesülete, ám kölcsönadta az SD Rayo Cantabriának, amely a fiókcsapata volt. Az 1952–1953-as bajnokságban 10 mérkőzésen pályára küldte a Racing is (egyébként 1953. február 22-én debütált a Barcelona elleni 3:3-n), ezen idő alatt két gólt szerzett, és a nyáron elvitte a Real Madrid. A fővárosi szurkolók először 1953. szeptember 13-án, a pamplonai Osasuna ellen láthatták az új szerzeményt fehér mezben villogni. Szélvészgyors volt, pazar technikai kelléktárral felvértezve, s ha elnyargalt a bal szélen, belül számíthattak Di Stéfanóék a hajszálpontosan érkező labdáira. Nem véletlenül tartották a briliáns passzok nagymesterének.

A Real Madrid támadóötöse: Kopa, Rial, Di Stéfano, Puskás, Gento

Számos statisztika található róla a különböző forrásokban, úgy tűnik, hogy 1953 és 1971 között 599 hivatalos találkozón viselte a madridisták felszelését (mindössze egyetlen alkalommal csereként beküldve), és a fellépésein 179 találatot ért el. Csupán egyszer állították ki a hosszú karrierje során. A Real Madrid színeiben ő nyerte a legtöbb címet, összesen huszonhármat. Tizenkétszer szerzett bajnoki aranyat (1954, 1955, 1957, 1958, 1961, 1962, 1963, 1964, 1965, 1967, 1968, 1969), háromszor ezüstöt (1959, 1960, 1966) és egyszer bronzot (1956). Csak az utolsó két bajnoki évében (1969–1970, 1970–1971) esett meg vele az a „csúfság", hogy semmiféle medál nem került a nyakába az idény végén.

A Copa del Generalisímót (a Spanyol Kupát) kétszer hódították el (1962, 1970), és volt négy elbukott végjátékuk is (1958, 1960, 1961, 1968).

1962. július 8-án 2:1-re legyőzték a trófeáért a Sevillát, a hazai terepen bevitt mindkét találatukat Puskás Ferencnek köszönhették. 1970. június 28-án is begyűjtötték a serleget, akkor Barcelonában bizonyultak jobbnak 3-1-re a Valenciánál. (Paco Gento a porondon volt mindkét összecsapáson, gólt nem szerzett.)

A vesztes fináléikról: 1958-ban az Atlético Bilbao nyert ellenük 2:0-ra (Gento nem játszott), 1960-ban az Atlético Madrid 3:1-re (játszott), 1961-ben az Atlético Madrid 3:2-re (csapatkapitányként játszott), 1968-ban a Barcelona 1:0-ra (nem játszott).

A Real Madrid legénységével kétszer emelhette magasba a Latin Kupát (1955, 1957), hatszor a Bajnokcsapatok Európa-kupáját (1956, 1957, 1958, 1959, 1960, 1966) és egyszer a Világkupát (1960).

A hat győzelem mellett akadt két BEK-döntőjük, amelynek lefújása után ezüstérmet vehettek át. 1962-ben a Benfica bizonyult erősebbnek náluk 5:3-ra, két év múlva az Inter 3:1-re. (A cantabriai támadó mindkét meccset végigjátszotta, de a kaputt nem tudta bevenni.)

Paco Gento, a futballtörténelem egyetlen hatszoros BEK-győztese

A Világkupa (vagy Interkontinentális Kupa) első kiírását is a madridiak nyerték. 1960. július 3-án 0:0-ra végeztek a CA Peñarollal Montevideóban, szeptember 4-én ellenben nem kegyelmeztek az uruguayiaknak, 5:1-re lesöpörték őket. Gento a szubkontinensen nem került a csapatba, viszont a visszavágón egyszer bevette a dél-amerikaiak hálóját.

1966-ban érkezett el a bosszú ideje, az aranysárga-feketék mindkétszer nyertek a dél-európai riválisuk ellen 2:0-ra. (Gento ebben a párharcban csak Bernabeuban játszott.)

A válogatottban 1955. május 18-án tapsolhatták meg először. 1969. október 15-ig 43-szor öltözködött a Furia Roja, azaz „vörös harag" uniformisába, 13-szor csapatkapitányként vezethette ki az öltözőből a társait. A nemzeti tizenegy tagjaként 5 találatot jegyzett.

Valahogy nem volt szerencséje a piros-sárga trikóban. Két világbajnokságon mutathatta be nem hétköznapi repertoárját. 1962-ben mindhárom csoportmeccsen harcba küldték, de sok köszönet nem volt benne. A spanyolok Chilében leégtek, az utolsó helyen zártak, így nem léphettek tovább a csoportjukból. Két év múlva megnyerték a másodszor megrendezett Nemzetek Európa Kupáját, azonban ő egyetlen percet sem kapott a négyes döntőben José Villalonga szövetségi kapitánytól. Aligha vigasztalta, hogy miután a selejtezőben a románok elleni két találkozón, valamint az első fordulóban az északírek elleni belfasti visszavágón is játszott, ahol ő lőtte a továbbjutást jelentő gólt, odahaza ezért őt is Európa-bajnoknak könyvelték el.

1966-ban sem jutott tovább a gárda a csoportjából, négyből a harmadik helyen finiselt. A balszélső két találkozón lépett pályára (Argentína, Svájc), az NSZK elleni vereséget (1:2) kihagyta. A két világbajnokságon öt fellépés jutott neki, ám azokon egyszer sem tudott eredményes lenni.

A visszavonulását követően edzősködni kezdett. Tréneri pályafutásának állomáshelyei: Castilla, Castellón (1974), Palencia (1977–1980), Granada (1980–1981).

Két fivére is futballozott, Julio (1939–2016) volt a kevésbé ismert, Antonio (1940–) a Real Madridban is megfordult, az 1961–1962-es bajnokságban három mérkőzés megadatott neki, kupagyőztes is lett. Unokaöccsei közül a szintén Pacónak becézett Francisco Llorente hét éven keresztül szolgálta a fővárosi klubot.

GERMANO

A csupaszív szakállas

Akik láthatták a kopaszodó védőt, Germano Luis de Figueiredót futballozni, bizonnyal örökre a szívükbe zárták. Abba a típusba tartozott, amelyet sportszerűnek és lelkesnek szoktak jellemezni a médiában.

1932. december 23-án született a Lisszabonhoz tartozó Alcântarában. A fővárosi Atlético Clube de Portugalban lett belőle igazolt labdarúgó 1951-ben, onnan került a Benficához 1960 nyarán. (Kilenc évadjából hetet az első osztályban töltött.) 1960. szeptember 18-án játszott először Guttmann Béla csapatában, 1:0-ra győztek a Barreirense ellen idegenben. Október 23-án megszerezte első találatát piros-fehérben, a Leixões hálóját sikerült bevennie (4:1).

Hat esztendőn keresztül szolgálta tisztességgel a lisszaboni „sasokat", és nem is akármilyen haton, hisz mindegyikben nyert valamiféle díjat: 1961-ben, 1963-ban, 1964-ben, 1965-ben bajnoki aranyat, 1962-ben és 1964-ben Portugál Kupát. 1963-ban és 1965-ben megszerezték a Taça de Honrát, a lisszaboni klubok számára kiírt serleget. 1961-ben és 1962-ben elhódították a Bajnokcsapatok Európa Kupáját is, megszakítva ezzel a Real Madrid nagy sorozatát, de 1963-ban és 1965-ben szintúgy döntőt vívtak a kontinentális sorozaton. Utóbbi évben a hazai kupadöntőben is szerepeltek, ám ott is „csak" az ezüst jutott nekik.

1961-ben a CF Barcelonát verték meg 3:2-re Bázelben a BEK-trófeáért, 1962-ben a Real Madridot 5:3-ra Amszterdamban. Az egykori Aranycsapat sztárjai igencsak megkeserítették Germano életét, miután Svájcban Kocsis Sándor és Czibor Zoltán jegyezték a katalánok góljait, míg Hollandiában az ördöngös Puskás Ferenc mesterhármast rúgott. Az 1963-as finálében Germano nem jutott szóhoz, 2:1-re győzött az AC Milan a Wembley-ben. Ellenben ott volt az 1965-ös végjátékon, amikor a milánói San Siróban – lényegében saját fellegvárában fogadva a riválisát – az Internazionale legyőzte 1:0-ra a vendégeit.

A 183 centi magas, 70 kilós középhátvéd 1967. január 18-án búcsúzott el a Luz-stadion közönségétől, amely felállva tapsolta. A társak megadták a módját, tiszteletére katasztrofális verést (8:0) mértek a Lusitano Évorára. Ha Germano valamennyi, az SL Benficával vívott tétmeccsét összeadjuk, akkor 131/6-os statisztikát kapunk.

1953. november 29-én debütált a nagyválogatottban, Ausztria ellen 0:0-ra zártak.

1966-ban Portugália jelentette az angliai világbajnokság egyik kellemes meglepetését, hiszen vb-újoncként bronzérmet zsákmányolt. Germano csak a bolgárok ellen 3:1-re megnyert mérkőzésen játszott, Otto Gloria a sportingosokra építette a védelmét, ráadásul Germano megsérült, és soha többé nem került vissza a válogatottba. 1966-ig 24-szer ölthette fel a nemzeti tizenegy piros-zöld szerelését, ebből 17 alkalommal a Benfica képviseletében.

1966-tól egy esztendőn keresztül az SC Salgueiros sikereiért küzdött, utána visszavonult.

Germano Luis de Figueiredo 2004. július 14-én hunyt el Linda-a-Velhában.

A pápa, Sinatra és Ghiggia

Alcides Edgardo Ghiggia Pereyra 1926. december 22-én született Montevideóban. Apja argentin származású volt, anyja uruguayi, „evidens" tehát, hogy a fiukból később olasz válogatott (is) lett… A törékeny, mindössze 169 centis és 62 kilós tinédzser a Sud América nevű klubban kezdte a labdarúgó-pályafutását 1944-ben. Jószerével nagyobb volt a labda nála, viszont ha megkapta, bűvöletes dolgokat művelt vele. 1946-ban átment a nevesebb CA Progresóba, de a piros-sárgák is csak az ugródeszkát jelentették a számára. 1947-ben rövid kitérőt tett a szomszédos Argentínában, ahol néhány találkozó erejéig az Atlantát erősítette, majd leigazolta a Club Atlético Peñarol. Az aranysárga-feketéknél 1953-ig szerepelt, és 169 mérkőzésükön 26 góllal segítette őket. 1949-ben és 1951-ben bajnok lett velük.

Hazájából 1953-ban az „örök városba" vezetett az útja, mert mint tudjuk, minden út Rómába vezet. Rögtön az első bajnokin, 1953. szeptember 13-án gólt rúgott a Genoa 1893-nak (4:0). Összesen 213 fellépésen viselte a „farkasok" szerelését, 19 találatot hozott össze a képviseletükben. Érdekesség, hogy csupán a bajnokikon volt eredményes bordó-sárgában, a nemzetközi kupában és az Olasz Kupában „néma" maradt. Ugyan az 1960–1961-es Vásárvárosok Kupáját elhódították, ám a Birmingham elleni két döntőn em kapott szerepet. Négy találkozón magára ölthette a Milan trikóját, tagja volt a lombard „ördögök" scudettót nyert legénységének. 1962 júniusában hazarepült, hogy a Danubióban folytassa pályafutását.

1950. május 6. és 1952. április 16. között 12-szer jutott szóhoz az uruguayi nemzeti tizenegyben. Négy gólt ért el a válogatottban, és mind a négyet az 1950-es világbajnokságon, ahol a csapata valamennyi meccsén megzörgette egyszer a hálót. A legfontosabb találatát 1950. július 16-án zúdította a brazilok kapujába a Maracanában, jól helyezett lövésével lett világbajnok a Celeste. Oriundóként, az olasz állampolgárságot megkapva, 1957. június 26. és 1959. február 28. között öt alkalommal láthatta őt a közönség a Squadra Azzurrában, melynek dresszében egyszer sikerült kapuba találnia. (Az északíreket keserítette el Belfastban.)

1967-ben, 41 esztendősen vonult vissza a Danubióból. Utána két évet (1972–1974) a Peñarol technikai igazgatójaként dolgozott. 1980-ban két hónapig a „napraforgónak" is hívott gárda vezetőedzője volt.

Híressé vált finom humoráról, filozofikus riposztjairól. Rómába érkezésekor az olasz újságírók alacsony termetét firtatták, mire szellemesen megjegyezte, hogy úgy tudja, Caesar sem nőtt gárdista méretűre. Egy 1995-ös interjújában leszögezte: „Csupán három ember volt képes csöndre inteni a Maracanát: Frank Sinatra, a pápa és én."

A XXI. században többször nyilatkozta, hogy a jelenben él, nem sűrűn gondol a braziloknak rúgott góljára. Felzaklatja az emléke, hisz a nemzeti hősként ünnepelt társai már mind elmentek. Aztán 2015. július 16-án a tengerparti Las Piedras városában ő is örökre lehunyta a szemét. Napra pontosan 65 évvel azután, hogy a lapos bombát bevágta Rióban a jobb sorsra érdemes Barbosa kapujába.

GILMAR DOS SANTOS

Az egyetlen kétszeres világbajnok kapus

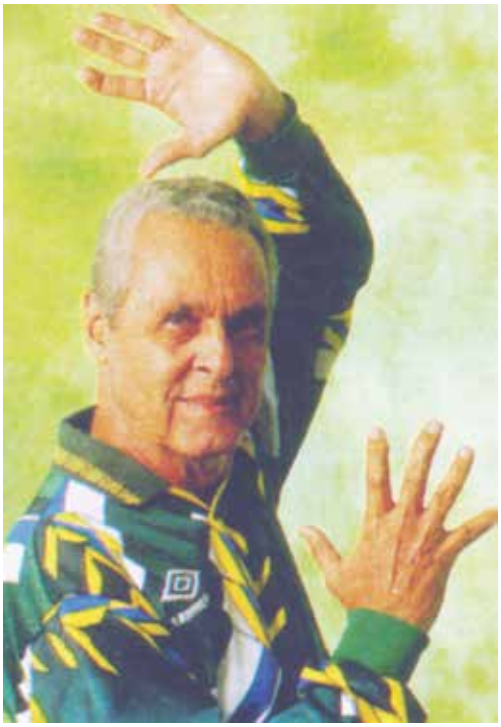
Gilmar dos Santos Neves Santos városában, egy meglehetősen szegény, fehér bőrű családban született 1930. augusztus 22-én. Nevét állítólag a sajátjukból, a Gilbertóból és a Mariából alakították a szülei. Alig tízévesen a Portuarios nevű kiscsapatban kezdett védeni, majd 1945-től 1951-ig a Jabaquara AC hálóját őrizte. A 181 centis, 68 kilós, arányos testfelépítésű, jó mozgású kapust 1951-ben szerződtette a Corinthians. Tíz esztendőt húzott le São Paulo állam egyik legnépszerűbb klubjában, 660 találkozón őrizte a hálóját. Háromszor megnyerte vele az állami bajnokságot (1951, 1952, 1954), kétszer a Rio-São Paulo-tornát (1953, 1954). 1953-ban az AS Romát és a CF Barcelonát megelőzve hazavitték az akkor, főleg a szubkontinensen, nagyon tekintélyes „minivilágkupát" Caracasból.

A Cor kapusaként debütált a válogatottban 1953. március 1-jén. Limában játszottak Dél-Amerika bajnokságáért Bolíviával, Gilmar a szünetben (2:0-s vezetésnél) állt be Castilho helyére. Jóformán be sem melegedhetett, máris büntetőt kapott az ellenfél. A lövést az újonc pazar vetődéssel kitornászta. Idővel egyfajta specialitásává vált a tizenegyesek hárítása. Ezt a tornát, s pályafutása további két kontinensbajnokságát (1957, 1959) is a második helyen zárta a brazil válogatottal.

Az 1954-es, svájci világbajnokságra nem került be a keretbe, Barbosa, Veludo és Castilho még előtte állt a rangsorban. A következő három vébén (1958, 1962, 1966) ellenben sorozatban tizenkét mérkőzésen védett, csak a magyarok elleni, liverpooli 3:1-es vereség után, a portugálokkal szembeni találkozóra kényszerült átadni a helyét Mangának.

A svédországi torna előtt a brazilokat előzőleg nem sokan tartották esélyesnek a világbajnoki címre. Ennek ellenére nyertek, mégpedig első és azóta is egyetlen dél-amerikai csapatként Európában. A tornára visszagondolva sokan emlegetik az ifjú Pelé, a zseniálisan dirigáló Didi vagy éppen a fontos gólokat szerző Vavá nevét, de nagyszerűen működött a védelem is, a vb-újonc kapussal az élen. Gilmar 369 perc után kapott csak gólt, a franciák ellen június

24-én vívott 5:2-es elődöntő 9. percében Just Fontaine, a torna gólkirálya törte meg a sorozatát a stockholmi Råsunda Stadionban.

Az 1962-es Mundialon a brazilok megvédték a címüket, erre korábban csak a harmincas évek olasz válogatottja volt képes, azóta pedig senki sem. Gilmar egy gólt kapott a csoportmérkőzések alatt, a spanyol Adelardótól. A negyeddöntőben és a döntőben az angol és a csehszlovák válogatott egyszer-egyszer, az elődöntőben a chilei kétszer tudta a kapujába juttatni a labdát. Érdekes, hogy mindkét megnyert világbajnoki döntőben gyorsan kapott gólt (Liedholm a harmadik, Masopust a tizenötödik percben állította megoldhatatlan feladat elé), mindkétszer hátrányból kényszerültek fordítani a brazilok. Gilmarnak egyik gól sem volt felróható.

Nagyot 1966-ban sem hibázott, a bolgároktól nem kapott gólt, a magyarok elleni találkozó után kikerült a csapatból, de akár Bene Ferenc nagyszerű szólógóljára, akár Farkas Jánosnak a vb-történelem legszebbjei közé sorolt találatára, akár Mészöly Kálmán büntetőből lőtt góljára gondolunk, nehéz lenne bármelyiket is a nyakába varrni. Az akkor már 36 éves kapus a torna után kegyvesztetté vált, igaz, hosszú szünet után két mérkőzésre még visszatérhetett. 1968-ban ő védett Asunciónban a paraguayiak ellen (0:1), majd 1969. július 12-én a Maracanában, az angolok ellen búcsúzott. Utóbbi különleges mérkőzés volt még egy szempontból: 1961. szeptember 17-én feleségül vette Raquel dos Santost, aki egyébként nem állhatta a futballt, sohasem tekintette meg a férje mérkőzését. Egyszer tett kivételt, Gilmar utolsó válogatott mérkőzésén. A kétszeres világbajnok kapus összesen 94 találkozón védett hazája válogatottjában, a brazilok ezek közül 64 meccset megnyertek, ez jobb mint 75 százalékos győzelmi mutató.

Hasonlóan pazar volt a kapus mérlege a Santos tagjaként is. 1961 végén átigazolt szülővárosa alakulatához. 1962 és 1969 között 311 meccsen védett, ötször lett állami bajnok (1962, 1964, 1965, 1967, 1968), zsinórban négyszer az akkor az országos bajnoki címnek megfelelő Brazil Kupa győztese (1962, 1963, 1964, 1965), háromszor a Rio–São Paulo-torna nyertese (1963, 1964, 1966). Két ízben elhódította csapatával a Copa Libertadorest (1962, 1963) és kétszer a Világkupát (1962, 1963). A Santosban töltött első fél évtizedében szinte nem is hiányzott a csapatból, minden fontos mérkőzésen ő védett.

Harminckilenc éves korában szó szerint örökre elbúcsúzott a futballtól, autókereskedőként kamatoztatta hírnevét. 1998-ban a FIFA a franciaországi vébé előtt megtartott kongresszusán érdemrenddel tüntette ki.

Gilmar dos Santos Nevest 2013. augusztus 8-án keringési panaszokkal egy São Pauló-i kórházba szállították, ahol – a gondos ápolás dacára – augusztus 25-én elhunyt. Szívroham végzett vele.

NÉSTOR GONÇALVES

A kapitányok kapitánya

Néstor Gonçalves Martinicorena Észak-Uruguay Artigas megyéjének egyik apró településén, Cabellosban született 1936. április 27-én. A közeli jelentősebb város, Salto egyesületében (Club Atlético Universitario) kezdett futballozni 1953-ban, a piros-fehérektől csalta el a Peñarol 1957-ben. A 178 centire nőtt, 74 kilós középpályás 1970-ig tartozott az aranysárga-feketék kötelékébe, azaz teljes professzionális pályafutását náluk töltötte. A tizennégy szezonjában 571 klubmérkőzést vívott, 30 fontos titulust gyűjtött össze velük. Még manapság, évtizedekkel a visszavonulása után is nagy tisztelettel, az „El capitán de capitanos" (A kapitányok kapitánya) becenéven emlegetik.

Kilencszer lett uruguayi bajnok (1958, 1959, 1960, 1961, 1962, 1964, 1965, 1967, 1968), ötször ezüstérmes (1957, 1963, 1966, 1969, 1970). Soha nem végzett a Peñarollal másodiknál rosszabbul! Volt három Copa Libertadores-győzelme (1960, 1961, 1966) és három elveszített fináléja (1962, 1965, 1970). Az egyedüli futballista, aki az első számú dél-amerikai klubtorna hat kiírásában is döntőt játszott. A Világkupát kétszer megnyerték (1961, 1966), egyszer viszont elbukták (1960). A dél-amerikai Szuperkupát 1969-ben vitték el a Racing Club Avellaneda, az Estudiantes La Plata és a Santos FC legénysége elől.

Gonçalves a Peñarol hol két, hol hárommérkőzéses Libertadores- és Világkupa-döntőinek összesen huszonkét meccséből mindössze négyet mulasztott. 1961-ben a Palmeiras ellen kettőt, majd 1962-ben a Santos ellen ugyancsak kettőt

A társai által Titónak, a sajtóban gyakorta El Caudillónak, azaz Vezérnek nevezett középpályás 1957 és 1968 között ötvenszer ölthette magára a nemzeti tizenegy trikóját, gólt nem szerzett. Részt vett két világbajnokságon (1962, 1966), ezeken a tornákon az uruk mind a hét találkozóján játszott. Különösen emlékezetes teljesítményt nyújtott az angliai világbajnokságon, a házigazdák elleni nyitó mérkőzésen (0:0). A dél-amerikai bajnokságokon 1957-ben, Peruban szerepelt a legjobban a Celestével, harmadik lett. (1967-ben hiányzott a Montevideóban hazai győzelemmel véget ért tornáról.).

Fénykorában parádés összeggel próbálta Buenos Airesbe csábítani a River Plate, sőt még többet ajánlott érte a Real Madrid. Ám Nestor Gonçalves pályafutása végéig hű maradt a Peñarolhoz. Miután visszavonult, 1973-ban rövid ideig a venezuelai szövetségi kapitányi posztot töltötte be.

2016. december 29-én halt meg a montevideói Sociedad Española szanatóriumban. Krónikus veseelégtelenség végzett vele.

Három gyereke közül az egyikből, az 1967-ben született Jorge Miguel Gonçalves Rojóból is válogatott lett, bajnokságot és Libertadores Kupát nyert a Peñarollal. Légióskodott Mexikóban (Cruz Azul) és Argentínában (Ferrocarril Oeste). 2013-ban ő volt a Peñarol technikai igazgatója.

Nincs még egy ilyen gólkirály Angliában

James Peter Greaves 1940. február 20-án született London Manor Parknak nevezett részében. Híressé lett arról, hogy szinte mindig góllal debütált: gólt lőtt az első bajnokiján éppen a Spursnek, kettőt is az első U23-as válogatott-mérkőzésén a bolgárok ellen, góllal mutatkozott be az A-válogatottban a peruiak ellen, valamint a Milan mezében a Botafogót fogadva, mesterhármassal kezdett a Tottenhamben a Blackpool ellen, a kapuba talált az első kupadöntőjében, a Burnley ellen, s gólt lőtt a West Ham mezében is, a Man City ellen.

A 173 centi magas, 66 kilós versenysúlyú középcsatár 1955-től volt a Chelsea FC igazolt ifjúsági labdarúgója, majd 1957 nyarán professzionális szerződést írt alá. Mindent egybevetve 1957 és 1961 között 169/132-es mutatót produkált a kékekkel, kétszer (1958–1959, 32 góllal, 1960–1961, 41 góllal) gólkirály lett. 1961 júniusában 80 000 font ellenében a Milanhoz igazolt, de csak addig volt kedve hozzá, ameddig az átigazolási pénzt felvette. Utána nehezen viselte Nereo Rocco szigorát. Bár egyáltalán nem játszott rosszul, 12 meccsen 9 gólt lőtt a jóval távozása után, az idény végén bajnoki címet nyerő piros-feketéknél, nnovemberben szinte visszamenekült Londonba. Igaz, már nem a Chelsea-hez, hanem a az olaszországi szerződésből őt 99 999 fontért kiváltó Tottenhamhez. A Spursszel kétszer elhódította az Angol Kupát. 1962-ben a Burnley-t verték meg érte 3:1-re, 1967-ben a Chelsea ellen nyertek 2:1-re Két idényben is (1962–1963, 1966–1967) bajnoki ezüstérmes lett. További négyszer megnyerte a gólkirályi címet (1962–1963, 37 góllal, 1963–1964, 35 góllal, 1964–1965, 29 góllal, 1968–1969, 27 góllal). Az angol élvonal 1888 óta íródó történetében ő az egyetlen, aki hatszor is gólkirály lett, még a hősidők nagyságát, az ötszörös első Steve Bloomert is megelőzte. Főszereplője volt a „sarkantyúsok" KEK-győzelmének. Mind a hét mérkőzésen játszott, hat gólt hozott össze. 1963. május 15-én a rotterdami döntőben kétszer is bevette az Atlético Madrid kapuját (5:1).1962-ben a 7., 1963-ban a 3., 1964-ben a 4., 1968-ban a 10. helyezett lett az Aranylabda-szavazáson.

A válogatottban 1959. május 17. és 1967. május 27. között 57-szer játszott, 44 találatával még mindig negyedik az örökranglistán Wayne Rooney, Bobby Charlton és Gary Lineker mögött. A harmincnál több gólt szerző angol válogatott játékosok közül az ő átlaga (0,777 gól mérkőzésenként) kiemelkedően a legjobb. Részt vett az 1962-es chilei és az 1966-os angliai világbajnokságon, de az utóbbin csak a csoportmérkőzéseken játszhatott, utána megsérült. (A rossznyelvek szerint össze is zördült Alf Ramsey kapitánnyal.)

A Spurs után a West Ham (1970–1971), a Brentwood (1975–1976), a Chelmsford City (1976–1977), a Barnet (1977–1979) és a Woodford Town (1979–1980) együttesében futballozott.

Hosszú éveken keresztül az alkohol rabja volt, *1978. január 29*-én a *Sunday People* című újság az első oldalon hozta a fotóját, ápolatlanul, kialvatlan szemmel mered a kamerába, hogy közölje az olvasókkal: „az ital megöl engem". Már két kórházi elvonókúrán volt túl... Végül sikerült kigyógyulnia, ha irgalmatlanul nehezen is.

HARRY GREGG

A svédországi vébé legjobb kapusa

Henry Gregg 1932. október 27-én született Észak-Írországban, egy Magherafeld nevű kis településen. A fénykorában 183 centi magas, 83 kilós kapus a Linfield tartalékcsapatának számító Windsor Park Swiftsben kezdett védeni, onnan került át a Coleraine FC-be. 1952 és 1957 között már Angliában, a második ligás Doncaster Roversben szerepelt, összesen 94 mérkőzésen. 1957. decemberben a kapusok közt akkor rekordot jelentő 23 500 fontért megvásárolta Manchester United.

Egyike a müncheni repülőgép-katasztrófa túlélőinek. Hősiesen vett részt a mentésben, a veszélyekkel dacolva többször is visszament a roncshoz, segítve a sebesülteket, sérülteket. Jelentéktelen (fizikai) sérüléseket szenvedett, így 13 nappal a tragédia után, 1958. február 19-én már ő védte a Man United hálóját a Sheffield Wednesday elleni kupameccsen. Szerepelt az év május 3-án a Bolton Wanderers elleni kupadöntőben (0:2).

Akkor veszített, de 1963-ban aztán mégiscsak FA-kupa-győztes lett, habár május 25-én, a finálében David Gaskell védett (Manchester United–Leicester City 3:1).

1960 nyaráig vitathatatlanul első számú kapusnak számított a „vörös ördögöknél", a következő szezonban csak 27 meccsen, aztán az 1961–1962-es szezonban 13 bajnoki találkozón szerepelt. Egyre keményebb riválisra lelt David Gaskellben, s egyre gyakrabban fájt a válla. 1964-ig azért ő védett a meccsek többségén, de az 1964–1965-ös bajnokságban egyetlen percet sem töltött a pályán, a győztes alakulatban tartalék volt. Valójában harmadik számú kapus, mivel az akkoriban érkezett Pat Dunne és Gaskell is elé került a sorban.

Matt Busby nagyon kedvelte, mindig bízott a felépülésében. Gregg még szerepelt két összecsapáson a Man United 1966–1967-es bajnokcsapatában is, így, noha az idény nagy részében a Stoke City keretébe tartozott, az angolokkal ellentétben mi bajnoknak tekintjük. Szerzett viszont „vitathatatlanul" két ezüstöt (1958–1959, 1963–1964). 1966 decemberében a Stoke Cityhez igazolt, ott azonban már egyre gyakoribb és fájdalmasabb vállsérülései miatt csupán két meccs jutott neki.

Harry Gregg 1954-ben került be az északír válogatottba, amelyben 1964-ig 25-ször védett. Az 1958-as világbajnokságon csúcsformában parádézott a vb-újonc csapatban, különösen a csehszlovákok elleni első találkozón (1:0) és a címvédő nyugatnémetek ellen (2:2) remekelt. A negyeddöntőben a franciákkal már nem bírt (0:4). A FIFA egy utólagos összeállításában a torna legjobb kapusának jelölte. Olyan kapusokat előzött meg, mint Beara, Gilmar, Svensson, és Jasin.

Edzői pályafutásának állomáshelyei: Shrewsbury Town (1968–1972), Swansea City (1972–1975), Crewe Alexandra (1975–1978), Carlisle United (1986–1987).

A professzor

Johan Gunnar Gren Göteborgban született 1920. október 31-én. Tizenhárom éves korától futballozott a különböző helyi kölyökcsapatokban (Silverkällans IK, BK Strix, Lindholmens BK), majd 1937-ben leigazolta a Gårda BK. A bordó-fehéreknél mutatkozott be 1938. május 1-jén az első ligában a Malmö FF ellen. 1941 augusztusától 1949 júniusáig szerepelt az IFK Göteborgban. Az 1941–1942-es szezonban megnyerték az országos bajnokságot. 1943-tól 1948 végéig Nagy József volt az edzője, 1946-ban ő lett az Év labdarúgója Svédországban, 1947-ben pedig személyében ünnepelték a gólkirályt. 1949-ig 168-szor viselte a fehér-kék csíkos trikót, 79 találatot szerzett. A 180 centis, 77 kilós csatár 1949. szeptember 11-én a Sampdoria ellen mutatkozott be az AC Milanban (3:1). A lombardok 1951-es bajnokcsapatában már villogott a híres Gre–No–Li trió (Gren, Nordahl, Liedholm), a három svéd tüzér a „vörös ördögök" 107 góljából 56-ot vállalt. (Igaz, Gren e tetemes mennyiségből „csupán" kilencet tudhatott a magáénak.) A Milannal begyűjtött még két ezüstöt (1949–1950, 1951–1952) és egy bronzot (1952–1953), ráadásul a társaival 1951-ben elhódította a Latin Kupát is. 1953-ig 133/38-as mutatót ért el Milánóban. 1953-tól 1955-ig a Fiorentinában játszott, az 1953–1954-es küzdelmeket bronzos helyen zárta a toszkán „violákkal". A következő évadban a Genoát erősítette, majd hazatért, és az Örgryte IS Göteborg (1956–1957, 1959), valamint a GAIS Göteborg (1963–1964) sikereiért hajtott. Még 1976-ban is beszállt egyetlen mérkőzés erejéig az IK Oddevoldba!

1940. augusztus 29-én debütált hazája válogatottjában, 3:2-re megverték a finneket. 1948-ban olimpiai aranyérmet szerzett Londonban. A nemzeti tizenegy mind a négy összecsapásán szerepelt, három találatot ért el, egyet a dél-koreaiak, kettőt a 3:1-re megnyert döntőben, a jugoszlávok ellen.

Az olimpiai után egy évvel elment Itáliába profinak, emiatt az akkori svéd szabályok értelmében éveken át nem hívták meg a válogatottba, amelynek így nem lehetett tagja a bronzéremmel zárt 1950-es brazíliai világbajnokságon. Mire a Svéd Labdarúgó-szövetség – tekintettel a hazai rendezésű világbajnokságra – megváltoztatta korábbi reguláját, Gunnar Gren, a Professzor, már újra otthon kergette a labdát. A svédek hat találkozójából ötön szerepelt a hazai rendezésű világbajnokságon, csak a Wales elleni 0:0-t hagyta ki. Egyszer, a nyugatnémetek elleni elődöntőn (3:1) bizonyult eredményesnek. Harmincnyolc évesen világbajnoki ezüstéremmel zárta le válogatottbeli pályafutását, amely alatt 1940 és 1958 között 57 mérkőzésen 32 gólt szerzett. Nem akad más olyan vb-ezüstérmes, aki hat évvel sz éremszerzés előtt a világ egyik legerősebb bajnokságában edzőként (is) tevékenykedett.

Edzői pályafutásának állomáshelyei: AC Milan (1952), Örgryte IS – játékos-edző (1956–1959), IFK Göteborg (1960), Juventus (1961), GAIS – játékos-edző (1963–1964), IFK Värnamo (1965–1966), Redbergslids IK (1967), GAIS (1968–1969), Skogens IF (1970), Fässbergs IF (1973), IK Oddevold – játékos-edző (1976). 1991. november 10-én hunyt el Göteborgban.

HELMUT HALLER

A döntők nagy vesztese

Helmut Haller 1939. július 21-én született Augsburgban. A helyi BC Augsburgban lett igazolt futballista 1948-ban. 1957-től játszott a felnőttek között, akik az 1961–1962-es szezont – miután megnyerték a déli csoport II. osztályát – már az Oberliga Südben töltötték.

A 177 cm magas, 78 kilós versenysúlyú összekötő, később középpályás 1958. szeptember 24-én mutatkozott be az NSZK válogatottjában, 1:1-re végeztek a dánokkal Koppenhágában. Három világbajnokságon szerepelt. Chilében három mérkőzésen lépett pályára, gólt nem ért el. Az angliai tornán ellenben 5/6-os teljesítménnyel zárt, Eusébio mögött a második helyen végzett a gólvadászok versenyében. Svájc ellen kettőt, Uruguay ellen kettőt, a Szovjetunió ellen egyet, Anglia ellen egyet jegyzett. Utóbbi volt a legemlékezetesebb: a Wembley-ben megrendezett vébédöntő 12. percében jobbal, mintegy 14 méterről rúgta Gordon Banks kapujának hosszú sarkába a labdát. Lövésével lett 1:0 a Nationalelf javára. A 4:2-re elveszített finálé a vereség ellenére örök emléke maradt, hazavitte a mérkőzés labdáját. Mexikóban már csupán egy félidő jutott neki. 1970. június 2-án, a Marokkó elleni csoportmeccsen megsérült, s a 46. percben Jürgen Grabowski állt be a helyére. A leóni volt az utolsó fellépése a nemzeti tizenegyben, amelynek képviseletében 33 találkozón 13 gólt ért el. Világbajnoki ezüst- és bronzérmesként búcsúzott.

Helmut Haller az 1966-os vb-döntőben

Még a chilei vébé után elszegődött Olaszországba, akkoriban odahaza ugyanis még nem volt hivatalos profi futball. Első itáliai klubjával, a Bolognával szoros csatában megnyerte az 1963–1964-es bajnokságot. Mivel az Interrel azonos pontszámmal végeztek, rájátszást kellett vívniuk, amelyben aztán 2:1-re győztek. Haller mind a 34 találkozón szerepet kapott, hét góllal segítette a piroskékeket az arany megszerzésében. 1966-ban ezüstérmes, 1967-ben bronzérmes lett velük.

1968-tól 1973-ig szolgálta a Juventust. Kétszer aranyérmet (1971–1972, 1972–1973), egyszer bronzérmet (1969–1970) gyűjtött be velük.

Kiváló futballista volt, de a döntőkkel egyáltalán nem volt szerencséje. 1966-ban elveszítette a nyugatnémet válogatottal a világbajnoki finálét, 1971-ben a Vásárvárosok Kupáját (a Leeds United az idegenben szerzett több góljával tudta hazavinni a serleget), 1973-ban a BEK-et (Belgrádban 1-0-ra győzött az Ajax) bukta el. A jugoszláviai vereség után a Juve elveszítette az Olasz Kupa döntőjét is, a Milan 1-1-et követően, tizenegyesekkel nyert.

Helmut Haller harminchét évesen hazatért, 1976-tól egy évig a BSV Schwenningen, majd az 1978–1979-es idényben az FC Augsburg játékosa volt.

2012. október 11-én hunyt el a szülővárosában. Parkinson-kórban szenvedett, de a halálát szívroham okozta.

KURT HAMRIN

A Fiorentina gólrekordere

Kurt Roland Hamrin 1934. november 19-én született Stockholmban. A svéd főváros északkeleti részén, a solnai kerületben működő Huvudsta IS-nél lett igazolt futballista 1946-ban. Egy év után átkerült a Råsunda IS-hez, onnan pedig 1949-ben az AIK-hoz. Az 1952–1953-as szezonban a fekete-sárgáknál debütált az élvonalban, 1955-ig 62 mérkőzésen 54 gólt szerzett. 1955-ben 22 találattal gólkirály lett.

A 170 centi magas, 70 kilós versenysúlyú szélső 1953. október 8-án bekerült a válogatottba, ahol 1965. szeptember 26-ig 32 találkozón 17-szer talált a hálóba. A negyedik mérkőzésén, 1953. november 15-én, a magyarok ellen szerezte meg az első gólját. Újonc csapattársa, Henry „Putte" Källgren volt az első külföldi, aki a Népstadionban válogatott mérkőzésen gólt szerzett, „Kurre" Hamrin pedig a második. A képességeihez mérten alacsony összválogatottsági szám evidens magyarázata, hogy külföldön játszóként csak az 1958-as világbajnokságra hívta haza a szövetség.

Hamrin 1956-ban Olaszországba ment profinak, a Juventus vette meg. A torinóiakkal nem zárt jó idényt, a kilencedik hely náluk elfogadhatatlan teljesítmény. Hiába szerzett nyolc gólt 23 mérkőzésen, Agnelliék továbbadták. A következő évada már sokkal jobban sikerült: a Padova Calcióban 30/20-as mutatóval és egy bronzéremmel zárt. Felkeltette a bajnoki második Fiorentina érdeklődését. A lila-fehérekkel az első szezonjában ezüstérmes lett. Firenzei tartózkodása idején még egy ezüstöt (1960) és egy bronzot (1962) is gyűjtött. Három Olasz Kupa-döntőt vívott a „violákkal". 1960. szeptember 8-án a Juventus hosszabbítás után 3:2-re megverte őket a San Siróban. (A vesztesek kispadján Czeizler Lajos ült.) 1961. június 11-én elhódították a serleget, 2:0-ra legyőzték érte a Laziót. (A nyertesek kispadján Hidegkuti Nándor ült.) 1966. május 19-én hosszabbításban gyűrték le Rómában a Catanzarót. A 30. percben Hamrin juttatta vezetéshez övéit, a lefújást követően pedig boldogan markolhatta meg csapatkapitányként a patinás trófeát.

Az első ízben kiírt Kupagyőztesek Európa-kupája fődíját is kezébe vehette, jól megdolgozott érte. Jobbszélsőként hat találkozón hat gólt szerzett. Némileg árnyalja az összeképet, hogy a fél tucatból ötöt az FC Luzern ellen ért el (3:0, 6:2). A Dinamo Zagreb elleni elődöntőben nem sikerült megzörgetnie a hálót (3:0, 1:2). A döntő első mérkőzésén, Glasgow-ban 2:0-ra győztek a lila-fehérek, és akkor számos hívük úgy gondolhatta, hogy a visszavágó tisztán formalitás. Ezt így nem mondanánk, ugyanis a Stadio Comunalében a 86. percig 1:1-re álltak a felek, akkor érkezett Hamrin, és a Rangers kapujába juttatta a labdát (2:1).

1966 nyarán begyűjtötték a Közép-európai Kupát is Pisában, és mindössze két mérkőzést kellett nyerniük hozzá. Az elődöntőben a Wiener Sport Clubot verték meg 4:2-re, aztán június 19-én a Jednota Trenčínt 1:0-ra. Ezt a relikviát is Hamrin lendíthette a magasba csapatkapitányként. A Fiorentina játékosaként 289 bajnoki találkozón 150 gólt szerzett, ezzel a gólszámmal második a klub örökranglistáján az argentin Gabriel Omar Batistuta mögött. Ugyanakkor minden sorozatot beleértve 208 gólig jutott, eggyel megelőzi „Batigólt".

Amikor elhagyta a verőfényes Toszkánát, hogy északabbra, Lombardiába költözzön, már „krisztusi korban" volt, mégis kellett a Milannak. Két évig szolgálta a „vörös ördögöket", ebbe a termékeny idősávba belefért egy scudetto (1967–1968), egy KEK-trófea (1967–1968), egy BEK-serleg (1968–1969) és egy bajnoki bronz (1968–1969). A bajnokcsapatnak jobbszélsőként alaptagja volt (23/8). A KEK-ben nyolcszor küldték csatába (a tízből), négy találatot hozott össze. 1968. május 23-án végleg beírta magát az egyesületi históriába, hiszen lényegében neki köszönhették a piros-feketék a sikerüket, az ő két akciójával fektették két vállra a Hamburger SV-t (2:0). (A 4. és a 19. percben járt túl a németek török kapusa, Özcan Arkoç eszén.)

1969. május 28-án érte el klubszinten a pályafutása legnagyobb diadalát, a madridi Santiago Bernabéu Stadionban 4:1-re lehengerelték a következő pár esztendő európai elitgárdáját, az Ajaxot. Ugyan nem talált az amszterdamiak kapujába, ám végig a küzdőtéren volt. Az Estudiantes La Plata elleni két meneten a Világkupáért már nem volt az együttesben, mivel dél felé vette az irányt, az SSC Napolihoz. A világoskék ingesekkel is szert tett egy bronzra (1970–1971).

1971-től 1972-ig újból az AIK Stockholmot erősítette, habár 42 esztendősen leginkább csak a jelenlétével (10/5), utána felhagyott az aktív játékkal. Az összesített statisztikája figyelemre méltó: 472/249. Ez különösen annak tudatában figyelemre méltó, hogy soha nem játszott befejező csatárként.

Az 1958-as világbajnokság június 12-i, svéd–magyar mérkőzésén a Råsunda-stadionban, alig pár száz méterre onnan, ahol felnőtt, kétszer is megadásra kényszerítette Grosics Gyulát. 2:1-re veszítettünk. A negyeddöntőben Lev Jasin sem járt sokkal jobban a Fekete Párducnál, ámbátor Hamrin a szovjetek ellen „csak" egyszer juttatta a gólvonalon túlra a labdát (2:0). Az elődöntőben is eredményesnek bizonyult a címvédő nyugatnémetek ellen (3:1), azonban a brazilok elleni végjátékban a dél-amerikai védők megfogták.

Jellemző a semmit sem csökkenő népszerűségére, hogy az AIK hírhedt ultra- és huligáncsoportja, a Black Army többször is hangosan éltette. Ez azért érdekes, mert a tagjainak legfeljebb a szülei láthatták Hamrint a futballpályákon villogni. A firenzei Curva Fiesole fanatikusai egyik koreográfiájukban emléket állítottak a napjainkban visszavonultan, nyugdíjasként élő legendának.

GERHARD HANAPPI

A bécsi futball és építészet művésze

Gerhard Hanappi 1929. február 16-án született Bécsben. Tizenhárom esztendős és 165 centis volt, amikor a Sport-Club Wacker korosztályos csapata leigazolta. Mivel később sem nőtt óriássá (169 cm, 67 kg), rajta maradt a Gschropp (Kiskölyök) becenév. 1957-től, amikorra befejezte tanulmányait a műszaki egyetemen, a társai tiszteletből Mérnök úrnak szólították, míg családtagjai és barátai számára mindig egyszerűen Gerd volt.

Sokoldalúságára jellemző, hogy gyakran jobbhátvédet játszott, mert gyors volt, és az intelligenciája révén szinte kitalálta az ellenfele gondolatait. A kreativitása miatt elsősorban irányító középpályásként vagy csatárként volt klasszis teljesítményre volt képes.

1948. november 14-én mutatkozott be a nemzeti tizenegyben, Bécsben nyertek a „sógorok" 2:1-re a svédek ellen. Két világbajnokságon csillogtathatta meg nem átlagos tudását, a svájcin bronzérem lett a jutalma, ellenben 1958-ban az osztrákok csak az utolsó helyen végeztek bombaerős csoportjukban, a brazilok, az angolok és a szovjetek mögött. A két tornán Ausztria nyolc mérkőzést vívott, Hanappi mindet végigjátszotta, gólt nem szerzett. 1962. szeptember 16-án búcsúzott a válogatottól, 93 mérkőzése évtizedeken keresztül osztrák rekordot jelentett, Toni Polster 1998-ban, Andy Herzog 2002-ben előzte meg. Mindmáig csak ők ketten állnak Hanappi előtt az örökranglistán. A Mérnök úr 12 gólig jutott a nemzeti tizenegyben.

Az SC Wacker futballistájaként nyert egy osztrák bajnoki címet (1946–1947) és egy Osztrák Kupát (1947), az 1947–1948-as szezont követően pedig ezüstmedál ütötte a markát.

Mivel a Wacker nem adta ki a Rapidnak, egy időre le kellett állnia, viszont az 1950–1951-s bajnoki címből kivette a részét, a tavaszi idényben már pályára léphetett és 11/2-es mutatóval zárt. Számos egyéb sikert ért el a hütteldorfiakkal, még ötször lett bajnok (1951–1952, 1955–1956, 1956–1957, 1959–1960, 1963–1964), kétszer ezüstérmes (1957–1958, 1958–1959). Egyszer elhódították az Osztrák Kupát (1961), kétszer elbukták a finaléját (1959, 1960), azaz zsinórban háromszor kerültek a döntőbe. 1951-ben hazavitték a háború után először kiírt Közép-európai Kupát, ellenben 1956-ban elveszítették a patinás trófeát a Vasas ellen (3:3, 1:1, 2:9). Hanappi mindhárom meccsen játszott a piros-kékek ellen.

1950-ben, 1954-ben és 1955-ben ő lett hazájában az Év labdarúgója, sőt utóbbi esztendőben megkapta az Év sportolója címet is. A valaha élt legjobb Rapid-futballistának tartják. A *France Football* 1961-es Aranylabda-szavazásán 5 ponttal a megosztott 10. helyen végzett. (1956 és 1961 között összesen 12 pontot könyvelt el.)

Buzánszky Jenő 1953 és 1955 között hatszor játszott ellene az Aranycsapat bekkjeként, őt idézzük: „Rafinéria jellemezte. Nem erővel dolgozott, hanem az eszével s az elsőrangú technikájával. Pontos labdákat adott a szélsőknek. Úgy rémlik, egy gólt szerzett ellenünk."

Gerhard Hanappi mindössze 51 évesen, 1980. augusztus 23-án rosszindulatú nyirokcsomódaganat következtében hunyt el egy bécsi klinikán.

Mérnökként ő tervezte a Rapid hütteldorfi arénáját, amelyet 1981 óta a lebontásáig Gerhard-Hanappi-Stadionnak neveztek.

ERNST HAPPEL

Futballistának, edzőnek egyként virtuóz

Ernst Happel játékosként világklasszis volt, remek védelmi kettős alkotott a Rapidban éveken át Max Merkellel, eggyel több mint félszázszor játszott az osztrák válogatottban, világbajnoki harmadik lett 1954-ben Svájcban. De edzőként még ezeken a sikereken is túltett, a holland válogatottal második lett az 1978-as világbajnokságon, ő volt az első edző, aki két különböző klubbal (a Feyenoorddal és a Hamburggal) megnyerte a Bajnokcsapatok Európa-kupáját, s Guttmann Béla után másodikként négy különböző országban is szerzett országos bajnoki címet. A hetvenes-nyolcvanas években ő volt az európai edzői kar „Mourinhója".

Bécsben született 1925. november 29-én. Tizenhárom évesen beállított a Rapid kölyökgárdájához azzal, hogy futballozni szeretne. Megbízható, szorgalmas és technikás fiúnak bizonyult, védőt, általában balbekket játszott.

1942 háborús decemberében, alig 17 évesen bemutatkozott a zöld-fehérek első csapatában, a német bajnoki rendszer egyik csoportjában, Gauliga Ostmarkban. A nagy világégést követően a hütteldorfiak 1946-ban, 1948-ban, 1951-ben, 1952-ben, 1954-ben és 1957-ben nyertek osztrák bajnoki aranyat. 1946-ban dupláztak, elhódították az Osztrák Kupát is. Happel egymást követő négy évben (1948–1951) bekerült a bécsi Sportschau által megválasztott Év csapatába. 1945-től, miután újra az „igazi" osztrák bajnokságban játszott a Rapid, Happel pályafutása alatt egyszer sem végzett harmadikként rosszabbul. Már ez utóbbi is csak kétszeri (1953, 1955) „kisiklást" jelentett. Bármilyen hihetetlen is, a bécsi zöld-fehér alakulat, így maga Happel is sokat tanult az akkoriban a világ legszűkebb elitjébe tartozó braziloktól.

Az egyesület fennállása 50. évfordulójának tiszteletére több túrát is lekötött a grémium, ezek közül a legegzotikusabb az 1950. júniusi brazíliai portya volt. A Rapid csak az utolsó meccsét nyerte meg (Vasco da Gama 0:5, Fluminense 2:3, Corinthians 2:2, Flamengo 1:2, Palmeiras 0:2, São Paulo 4:2), de a játékosok rengeteget profitáltak a dél-amerikaiaktól ellesett fogásokból. Hazatérve alkalmazták a Dél-Amerikában tanultakat, átálltak a négyvédős rendszerre, sokkal támadóbb felfogásban, a posztokhoz kevésbé mereven ragaszkodva vették fel a riválisaikkal a harcot.

Ernst Happel az 1954-es világbajnokságon a svájciak elleni gólzáporos mérkőzésen harcol a labdáért

Hamar meglett mindezek eredménye a nemzetközi porondon is: 1951-ben a Rapid nyerte meg a Zentropa Cup néven futó Közép-európai Kupát, a finálében 3:2-re legyőzve a Wacker Wient. A 90. percben Ernst Happel lőtte a döntő gólt.

A 178 centis, 79 kilós versenysúlyú hátvéd 1947. szeptember 17-én a magyarok ellen játszott először a válogatottban, a mesterhármast szerző Szusza Ferenc

Happel (balra) figyeli, sikerül-e Zemannak hárítania az angolok elleni, 1951-es londoni meccsen

szinte egymaga megverte őket (4:3). Játszott az osztrákok egyetlen meccsén az 1948-as londoni olimpián, augusztus 2-án a White Hart Lane-en 3:0-ra kikaptak a későbbi győztes svédektől és kiestek. Happel két világbajnokságon szerepelt, az 1954-es svájcin harmadik lett a csapatával, az 1958-as svédországin nem jutottak tovább a csoportból.

Happelnak kétségkívül voltak extravagáns dolgai. 1954 nyarán a Zürichbe tartó csapat megállt Innsbruckban, hogy edzőmeccset vívjon egy ottani, alacsonyabb osztályokból verbuvált labdarúgókból álló „vegyessel". A válogatottak már 14:0-ra vezettek, amikor a társai szerint egy török színészre nagyon hasonlító, s ezért utána Aschylnak becézett védő gondolt egy merészet. Miután túlontúl unalmasnak ítélte a találkozót, húsz méterről óriási gólt zúdított Zeman kapujába. Ekkora öngólt nem látott még a világ! Sértődés és harag lett belőle, a kapus sokáig neheztelt rá. Happel ellenben szinte kihagyhatatlan volt a csapatból, csak a világbajnoki címet védő uruguayiak elleni, 3:1-re megnyert bronzmérkőzésen nem lépett pályára. Tulajdonképpen dacból: a bázeli elődöntőben a nyugatnémetektől elszenvedett 6:1-es vereség után a sajtó elsősorban Walter Zemant és Ernst Happelt hibáztatta. Egyes újságírók ezen is túlmentek, azzal vádolták a futballistákat, hogy az ellenfél megvesztegette őket. Az érintettek annyira felháborodtak a támadásokon, hogy lemondták az urguayiak elleni meccset, nem vettek részt a bronzérmesek tiszteletére rendezett kinti ünnepségen sem, sőt a vonatról is leszálltak, mielőtt az bepöfögött volna a bécsi főpályaudvarra. Happel három éven keresztül nem is öltötte magára a válogatott mezét, csak 1957 szeptemberében, a jugoszlávok ellen tért vissza, A svédországi világbajnokságon a brazilok és az angolok ellen játszott. Élete három nagy tornájának mindegyikén összeakadt csapatával a későbbi győztessel, de 1948-ban az olimpián a svédektől, 1954-ben és 1958-ban a vb-ken, a nyugatnémetektől, illetve a braziloktól is súlyos vereséget szenvedtek.

1958. szeptember 14-én, Bécsben, a jugoszlávok ellen szerepelt utoljára válogatottban. Válogatottbeli pályafutása ötödik, s egyben utolsó góljával ugyan vezetést szerzett, de a vendégek végül 4:3-ra nyertek.

A sajátos bécsi dialektusban Wödmastának, Világbajnoknak hívott hátvéd 1954 és 1956 között 42 bajnoki mérkőzésen 9 gólt szerezve a Racing Paris együttesét erősítette a francia élvonalban. 1956-ban visszatért a Rapidhoz. Bő két héttel a 31. születésnapja előtt, november 14-én játszotta élete talán legjobb mérkőzését: a 18. és a 40. perc között klasszikus mesterhármast rúgott a Práterben a Real Madridnak a BEK-ben. A zöld-fehérek 3:1-re megverték a címvédőt. Mégsem jutottak tovább, mert, miután a két csapat 180 perc után 5:5-re állt, a spanyolok a Bernabéuban 2:0-ra megnyerték a harmadik találkozót.

Az ifjú Happel (középen) az egyenruhás Bimbo Bindert csodálja

Ernst Happel 1959 és 1962 között a Rapid szakosztályvezetőjeként dolgozott, regnálása alatt 1960-ban bajnoki címet, 1961-ben Osztrák Kupát szerzett az együttes. Ezt megfejelte azzal, hogy 1961-ben BEK-elődöntőt vívott a Benficával, a későbbi győztessel.

1962-ben kezdődött Ernst Happel rendkívül sikeres edzői pályafutása, amelynek nagy részét külföldön töltötte. Az állomáshelyei: ADO den Haag (1962–1968), San Francisco Golden Gate Gales (1967), Feyenoord (1968–1973), Sevilla FC (1973), FC Bruges (1974–1978), Hollandia, szövetségi kapitány (1978), KRC Harelbeke (1979), Standard Liège (1979–1981), Hamburger SV (1981–1987), FC Swarovski Tirol (1987–1991), Ausztria, szövetségi kapitány (1991–1992).

Legnagyobb sikerei: Holland Kupa-győztes: ADO Den Haag (1968), Feyenoord (1969), holland bajnok – Feyenoord (1969, 1971), BEK-győztes – Feyenoord (1970), Világkupa-győztes – Feyenoord (1970), belga bajnok – FC Bruges (1976, 1977, 1978), Belga Kupa-győztes – FC Bruges (1977), Standard Liège (1979), német bajnok – HSV (1982, 1983), BEK-győztes – HSV (1983), Német Kupa-győztes – HSV (1987), Osztrák Kupa-győztes – FC Swarovski Tirol (1989), osztrák bajnok – FC Swarovski Tirol (1989, 1990).

1978-ban második lett a holland csapattal az argentínai Mundialon. Akkoriban néhány hét leforgása alatt kénytelen volt elviselni, hogy két nagy döntőt is elveszített, szörnyen balszerencsés körülmények között. Előbb a Kű Lajost is soraiban tudó FC Bruges-zsel 1:0-ra elveszítették a londoni BEK-döntőt a Liverpool ellen, majd kikaptak Buenos Airesben, a világbajnoki döntőben is, a hazaiaktól. Pedig június 25-én, a Monumental Stadionban nagyon közel járt az Oranje története legnagyobb sikeréhez: 1-1-es állásnál a 90. percben Rob Rensenbrink a kapufát találta el. Happelnek akadt egy pikáns mérkőzése korábban is a tornán, június 14-én holland–osztrák találkozóra került a sor a középdöntő A csoportjában. Happel nem kímélte a honfitársait, a holland válogatottat irányítva 5-1-re győzött. A bécsi médiában páran „árulónak" titulálták a győztes szövetségi kapitányt, mire a rá jellemző úri kimértséggel válaszolt: „A professzionális edző munkája nem érzelmi kérdés."

Ernst Happel 1992. november 14-én halt meg Innsbruckban. Erős dohányos volt, a tüdőrák vitte el. Halála után a Praterstadion felvette a nevét.

A Craven Cottage kedvence

John Norman Haynes a londoni Kentish városrészben született 1934. október 17-én. Apja mérnöki végzettséggel rendelkező postatiszt volt. A fiú ugyan lelkes Arsenal-drukker lett, mégis a Fulham igazolta le, 15 évesen. Fura okokból más csapatokban is felbukkant: miután a Fulhamnek akkortájban nem volt ifjúsági gárdája, ezért 17 éves kora előtt futballozott a Feltham FC, a Wimbledon FC és a Woodford Town FC korosztályosainál is. 1949-ben és 1950-ben ötször küldték pályára az angol iskolai válogatottban.

1952. december 26-án mutatkozott be a fővárosi fehér-feketék első számú együttesében, 1:1-re végeztek odahaza a Southamptonnal. A 176 centis, 73 kilós belsőcsatár hamar közönségkedvenccé vált a Craven Cottage-on. Tizennyolc esztendőn keresztül játszott a Fulham FC-ben, 594 mérkőzésen 147 góllal segítette.

1954. október 2-án debütált az angol válogatottban, Belfastban nyertek Észak-Írország ellen 2:0-ra a Brit Bajnokságban. Ezt a trófeát 1955-ben, 1957-ben és 1961-ben hódította el a „háromoroszlánosokkal", s négyszer a megosztott első helyen zárt velük (1956, 1958, 1959, 1960).

Az 1954-es világbajnokságon nem számítottak rá, amolyan biztonsági tartalék volt, ellenben abban az évben ötször bevetették a B-válogatottban, nyolcszor az U23-asoknál. Az utóbbiak képviseltében nyolcszor volt eredményes.

Az 1958-as és az 1962-es vébén kint járt. Svédországban négy meccsen négyszer szerepeltették. Egyszer volt eredményes, az osztrákok hálóját sikerült bevennie.

Chilében is négy fellépés jutott neki, ám azon a Mundialon nem talált a kapuba. Huszonhét évesen, csapatkapitányként Viña del Marban búcsúzott el a nemzeti színektől, mégpedig vereséggel: 1962. június 10-én, a negyeddöntőben 3:1-re győztek ellenük a brazilok.

Johnny Haynes a támadósor belsejében érezte igazán jól magát, hol balösszekötőt, hol pedig jobbösszekötőt játszott. Címeres mezben 56 összecsapáson 18-szor vette be a riválisok állásait.

1962 augusztusában mindkét lábát eltörte Blackpoolban egy autóbalesetben. Felépült a sérüléseiből, viszont már sohasem lett a régi. Mozgalom indult, hogy az 1966-os vébére térjen vissza, nem lett belőle semmi.

1961-ben öt találkozóra kölcsönkérte a Toronto, amelyben egy gólt jegyzett. 1970-ben a Durban City FC-ben több lehetőséget kapott (24/9), bajnoki aranyat akasztottak a nyakába Dél-Afrikában, ahol egy ideig golfedzőként is boldogult.

Az 1972–1973-as szezonban háromszor magára húzta az amatőr Wealdstone FC mezét.

Ő volt az első angol labdarúgó, aki heti 100 fontot keresett, miután 1961-ben eltörölték a 20 fontos fizetési sapkát.

Visszavonulása után az üzleti szférában dolgozott. John Norman Haynest 2005. október 17-én, a 71. születésnapján – autóvezetés közben – agyvérzés érte. Másnap elhunyt egy edinburghi kórházban. Szobra a Craven Cottage előtt hirdeti nem halványuló dicsőségét.

JUAN HOHBERG

A csatár, aki túlélte a halált

Juan Eduardo Hohberg Argentínában született, uruguayiként lett válogatott, Peruban hunyt el. 1927. október 8-án jött a világra Córdobában, az Argentinos de Rosarióban kapusként kezdte a pályafutását, ám az edzői hamarosan rájöttek, csatárként még többre viheti. A helyi Centralban futballozott, majd 1945 és 1948 között a Rosario Central gárdáját erősítette. Húszévesen mutatkozott be az első osztályban, 58 mérkőzésen 33 gólt szerzett. 1949-ben országot váltott, édesapját követve Montevideóba költözött. A Club Atlético Peñarolban bő egy évtizedet húzott le, 130 meccsen 95 gólig jutott. Az arany-feketékkel begyűjtött hét bajnoki aranyat (1949, 1951, 1953, 1954, 1958, 1959, 1960) és öt ezüstöt (1950, 1952, 1955, 1956, 1957). Vagyis amíg az uruk első osztályában játszott, csak ebből a két nemesfémből készült medállal gazdagodott.

1951-ben és 1953-ban egyaránt 17-17 találattal lett a liga gólkirálya. Játékos-pályafutása vége felé, 1960-ban megnyerte csapatával a Libertadores-kupát, igaz, mire a társak a döntőben legyűrték az Olimpia Asunciónt (1:0, 1:1), ő már a Racing Montevideo kötelékébe tartozott.

A 178 centi magas, 73 kilós, szőke, hullámos hajú csatár az ötvenes évek elején felvette az uruguayi állampolgárságot. 1954. április 10-én mutatkozott be a Celestében, 1959. május 2-án intett búcsút neki. Nyolc mérkőzésen játszott, mindhárom gólját az 1954-es világbajnokságon jegyezte, mégpedig úgy, hogy csupán az utolsó két mérkőzésen, az elődöntőben és a bronzmeccsen játszott. Június 30-án, Lausanne-ban tíz perc leforgása alatt eltüntette a magyarok előnyét, a 76. és a 86. percben is betalált Grosics kapujába. A második gólja után elájult, másodperceken át élettelenül feküdt, majd a góltól örömittas társai visszapofozták az életbe. A hosszabbításban szerencsére Kocsis Sándor is szerzett két gólt, a magyar válogatott jutott a döntőbe. Hohberg az osztrákok ellen is megzörgette a hálót, ám ott is veszített a Celeste.

1961-ben a kolumbiai Cúcuta Deportivo FC-ben fejezte be a pályafutását. Közben 1958-ban át akart szerződni a lisszaboni Sportinghoz, de az ügylet a portugál munkaügyi szabályok miatt meghiúsult. DC-6-os repülőgépe hazafelé meghibásodott a Rio de Janeiróhoz közeli Ilha Grandénél, az utasok a csodával határos módon úszták meg a repülést. Hohberg már másodszor élte túl a halált.

1962 és 1992 között edzőként hét országban ült kispadon: Cúcuta Deportivo (1962–1963), Atlético Nacional Medellín (1963–1964), Panathinaikosz, Racing Montevideo, Rampla Juniors Montevideo, Uruguay – szövetségi kapitány (1969–1970, 1976–1977), Sport Boys Callao (1972, 1985), San Luis Potosí (1973), Bella Vista Montevideo, Universitario Lima (1974–1975), Atlético Español (1975), Peñarol, Nacional (1976), Alianza Lima (1977–1979), Millonarios (1979), Emelec (1981–1982), Juan Aurich (1982), Deportivo Municipal (1983, 1991–1992), LDU Quito.

Háromszor nyert perui bajnokságot, 1974-ben az Universitarióval, 1977-ben és 1978-ban az Alianzával győzött. Az 1970-es mexikói Mundialon ő vezette a negyedik helyen záró uruguayi nemzeti együttest. Juan Eduardo Hohberg a perui fővárosban hunyt el 1996. április 30-án.

Mesterhármas a vb-döntőben

Geoffrey Charles Hurst 1941. december 8-án született egy Ashton-under-Lyne nevű településen, Lancashire grófságban. Édesanyja ősei között akadtak németek is. Édesapja, Charlie labdarúgó volt, megfordult a Bristol Rovers, az Oldham Athletic és a Rochdale együttesében.

A fiú egyforma szenvedéllyel krikettezett és futballozott, hogy az utóbbi mellett tegye végleg le a garast. 1955-től 1956-ig a Halstead FC, 1956-tól 1957-ig a Chelmsford City FC gárdájában nevelődött. 1957-ben került a West Ham United keretébe, a „kalapácsosoknál" 15 esztendőt húzott le. 1959-ben 6-szor szerepelt az angol ifjúsági válogatottban, 1963-tól 1964-ig 4-szer az U23-ban, utóbbiban egyszer kapuba is talált. A későbbi roppant eredményes csatár a kezdeti időkben mintha be lett volna oltva a góllövés ellen, 1959 és 1962 között 33-szor lépett pályára a Hammers felszerelésében, és egyetlen árva találatra futotta a kapacitásából. Ha valaki 1962 táján azt súgja a fülébe, hogy hamarosan a földkerekség egyetlen játékosa lesz, aki világbajnoki döntőben három gólt szerez, dühödten küldte volna el melegebb éghajlatra…

1964-ben megnyerte az Angol Kupát a piros-kékekkel, és a ligában is 14 „dugóig" jutott. A kupadöntőben fontos találatot szerzett, sikerült az 52. percben 2:2-re egyenlítenie a Preston North End ellen, a 90. percben pedig Boyce bevitte a győztes találatot.

A következő esztendőben a West Ham elhódította a KEK-trófeát is. Hurst mind a 9 meccset végigjátszotta (a TSV 1860 München elleni döntőt is), de nem szerzett gólt. 1966-ban Ligakupa-döntőt buktak a West Bromwich Albion ellenében. Pontosabban kettőt, mert akkor még oda- és visszavágós alapon rendezték finálét (2:1, 1:4). Újból betlizett, egyszer sem köszönt be a birminghamieknek. Ennek dacára 1966. február 23-án az NSZK ellen (1:0) bemutatkozhatott a nagyválogatottban, habár nem sokan bíztak benne. A West Ham Unitedben 500 tétmérkőzésen 242 gólt szerezve zárta a karrierjét, az Upton Parkból távozva a Stoke City (1972–1975), kölcsönben a Cape Town City (1973), a West Bromwich Albion (1975–1976), a Cork Celtic (1976) és a Seattle Sounders (1976) játékosa volt.

A 180 cm magas, 82 kg-s versenysúlyú támadó 1972. április 29-ig 49 mérkőzésen 24 gólt szerzett a „háromoroszlánosok" mezében.

A hazai rendezésű világbajnokság csoportmérkőzésein Alf Ramsey még Jimmy Greavest favorizálta. Hurst a negyeddöntőben játszott először, s ő „fejelte tovább" Argentína ellen a csapatot (1:0). Az elődöntőben nem tudott hálóba találni Portugália ellen (2:1). Aztán július 30-án megtáltosodott a Wembley Stadionban. Az NSZK ellen a 18. percben egyenlítő gólt fejelt, hogy a hosszabbítás 101. és 120. percében egy-egy lövéssel mattolja Hans Tilkowskit (4:2). Hármat világbajnoki döntőben más soha nem szerzett! Az 1968-as Európa-bajnokság bronzmeccsén is jegyzett gólt a szovjetek ellen (2:0), s bekerült a torna álomtizenegyébe is.

Rövid ideig dolgozott edzőként, a Telford Unitedet (1976–1979), a Chelsea-t (1979–1981), végül a Sporting Club Kuwaitot (1982–1984) irányította. II. Erzsébet 1998-ban lovaggá ütötte.

JOSEF HÜGI

A bázeliek Bene Ference

Josef Hügi 1930. január 23-án született Svájc német kantonjában, Riehen városában. A bátyja, Hans a közeli FC Basel csapatában futballozott, követte hát ő is, és 1942-től a piros-kékek kölyökcsapatában tanulta a sportág elemeit. Seppe (így szólították Josefet) egyébként később a bázeli egyetem hallgatója lett.

Az 1948–1949-es idényben kapott először játéklehetőséget a nagyok között az FC Basel irányítóitól, akkor 18 fellépésén 8 találatig jutott. Pályafutása alatt 322 mérkőzésen 251-szer volt eredményes. Holott nem volt kifejezetten centertípus, a 173 centis magasság és a 76 kilónyi testtömeg nem éppen a klasszikus befejezőcsatárok jellegzetessége. Robbanékony volt, könnyedén lefordult az őrzőjéről, és máris méteres előnyhöz jutott vele szemben. Ha tehette, minden helyzetből célba vette a kaput, és nem is eredménytelenül. A stílusa, a játékfilozófiája leginkább Bene Ferencére emlékeztetett, még abban is hasonlított az egykori újpesti csillaghoz, hogy ő is korán megkopaszodott.

Hügi II (jobbra) az olaszok kapuját rohamozza

Nem sokat vándorolt, 1962-ig a Baselt erősítette, nyert vele egy bajnoki aranyat (1952–1953) és két ezüstöt (1948–1949, 1949–1950). Pályafutása végén, 1963-ban, az FC Zürich támadójaként sikerült még egy aranymedállal gazdagodnia.

1963-tól 1964-ig az FC Porrentury piros-fekete, majd 1964–1965-ben az FC Laufen fekete-fehér szerelését hordta. Utána szögre akasztotta a cipőt.

A helvét nemzeti tizenegyben 1951. október 25-én jutott először szóhoz, Luganóban csaptak össze az olaszokkal (2:2). A legemlékezetesebb gólszériáját az 1954-es, hazai rendezésű világbajnokságon produkálta. A svájciak a csoportmérkőzéseken 2:1-re nyertek az olaszok ellen, június 17-én a győztes találatot a Goldfüsschennek – Aranylábúnak – becézett csatár szerezte Lausanne-ban. Az angoloktól Bernben simán kikaptak (0:2), talán azért is, mert ő nem játszott. A továbbjutásért újból össze kellett csapniuk az azzurrókkal. Hügi II remekelt: a 4:1-es berni bravúrjukból két találattal vette ki a részét. A negyeddöntőben óriási meccset vívtak a mumusuknak tartott osztrákokkal. Az első félidő feléig már 3:0-ra vezettek, de az ellenfél magához tért, és a szünetig 5:4-re fordított, végül 7:5-re nyert. Joseph Hügi – aki még mindig a legeredményesebb svájci góllövője a világbajnokságok történetének – három gólja kevés volt az elődöntőbe jutáshoz. Akadt még egy óriási meccse, amelyre felkapták a fejüket szerte Európában: 1960. október 12-én a svájciak 6:2-re megverték az előző világbajnokságon harmadik franciákat. Az ellenállhatatlanul futballozó Hügi II öt gólt rúgott a „kékeknek".

1961. május 28-án búcsúzott el a válogatottól, 34 találkozón szerzett 22 góllal zárt. A búcsú szomorúra sikerült: Stockholmban 4:0-ra kikaptak a svédektől.

Josef Hügi II 1995. április 16-án hunyt el Bázelben.

Bajnok nem volt, „csak” Európa-bajnok

José Angel Iribar Kortajarena 1943. március 1-jén született Zarauzban, Baszkföldön. Cipészmester apjának, Marcelinónak volt egy kis javító műhelye, annak bevételéből tartotta el a családját. Kettejük esetében nem igazolódott a „suszter maradjon a kaptafánál” szólás, mert a fia inkább tanult és sportolt. Édesanyja, Ursula Kortarajena örömére.

José Angel a zarauzi iskolacsapatban kezdett védeni, 16 évesen Guipúzcoa tartomány válogatottjában is szóhoz jutott, miközben kosárlabdázott is. Akadt ifjúságának olyan periódusa, amikor bevallottan közelebb állt a szívéhez a nagyobb labda, aztán végleg letette a garast a futball mellett. Jól döntött, 21 esztendősen Európa-bajnok lett. Az 1961–1962-es szezont a második ligás CD Baskonia gárdájában töltötte, bajnokin nem szerepelt a sárga-feketéknél. 1962-ben egymillió pesetát fizetett érte az Atlético Bilbao, amelynek kapuját 1980-ig 614 bajnoki, Spanyol Kupa- és nemzetközi kupamérkőzésen óvta. Az 1969–1970-ben a Zamora-díjat Iribar érdemelte ki a fantasztikus bravúrjaival.

Kétszer hódította el a piros-fehérekkel a Copa del Generalísimót. 1969. június 15-én, Iribar első fináléjában (120 ezer néző előtt) az Elchét verték meg 1:0-ra Madridban. A második döntőjére szintén a fővárosban került a sor 1973. június 29-én, akkor a Castellónt gyűrték le 2-0-ra.

Az 1976–1977-es UEFA-kupában is a végjátékig masíroztak, előtte kiütötték az Újpesti Dózsát (0-1, 5-0), az FC Baselt (1-1, 3-1), az AC Milant (4-1, 1-3), az FC Barcelonát (2-1, 2-2), az RWD Molenbeeket (1-1, 0-0). Menetelésük során Fortuna többször fogta a kezüket, ám a Juventus elleni döntőben átpártolt az olaszokhoz. Torinóban 1-0-ra nyertek a „zebrák”, a San Mamésben 2-1-re a házigazdák. Utóbbi találkozón Bettega már a 7. percben gólt fejelt az „oroszlánoknak”, s valójában ez döntött, hiába fordítottak a baszkok. A 2-1-es győzelem nem volt elég nekik, egy harmadik gólt pedig hiába lőttek, azt érvénytelenítette az osztrák bíró, Erich Linemayr.

A 184 centis, 80 kilós kapus beceneve El Chopo volt. Lehet Nyárfának vagy Hosszúpuskának is fordítani, alighanem mindkettő a magas termetére utal.

A válogatottban 1964. március 11. és 1976. április 24. között 49-szer szerepelt, meglehetős hatékonysággal, ugyanis mindössze negyvenháromszor vették be a kapuját. 1964-ben Európa-bajnokságot nyert a spanyol válogatottal, részt vett az 1966-os angliai világbajnokságon is. 1975. február 5-én, a skótok elleni valenciai meccsen előzte meg az addigi válogatottsági rekorder kapust, Ricardo Zamorát. Az év december 5-én, 15 nappal Franco halála után Real Sociedad–Atlético Bilbao baszkföldi rangadót rendeztek. A két kapitány, Inaxo Kortabarria és José Angel Iribar a betiltott nemzeti lobogót maguk elé tartva vezette ki a csapatokat az Anoeta-stadion gyepszőnyegére. A hazafias cselekedet láttán a nézők közül több százan felzokogtak.

Iribar a visszavonulását követően edzősködni kezdett. Jobbára a bilbaói ifjúságiakkal foglalkozott, habár az 1986–1987-es ligában ő ült a nagyok kispadján. Irányította a baszk válogatottat is (1999–2000).

VALENTYIN IVANOV

Torpedo-bombázó

Valentyin Kozmics Ivanov Moszkvában született 1934. november 19-én. 1952 és 1966 között a Torpedo Moszkva bombázójaként kétszer nyert bajnoki címet (1960, 1965), egyszer Szovjet Kupát (1960). 286 mérkőzésén 126 találatot könyvelt el. 1955 és 1965 között 59-szer szerepelt a szovjet válogatottban, s a fellépésein 26 gólt szerzett. A Szbornajával részt vett egy olimpián (1956), két világbajnokságon (1962, 1966) és két Nemzetek Európa Kupáján (1960, 1964). 1956-ban olimpiai bajnokságot, 1960-ban Nemzetek Európa Kupáját nyert. 1964-ben a spanyolországi tornán csapatkapitányként ezüstérmet vehetett át. Megkapta az Érdemes bajnok, valamint az Oroszország és a Szovjetunió érdemes trénere kitüntetéseket.

A *Lelo* című újságnak Szergej Kotrikadze, a Dinamo Tbiliszi egykori kapusa a következőket mesélte róla: „A legveszélyesebb és legdörzsöltebb támadónak Valentyin Ivanovot tartom.Olyan pozícióból, ahonnan passzra számított az ember, pontosan és váratlanul tudott lőni. Ha pedig lövést vártál tőle, ő hirtelen adott egy olyan rafinált és pontos passzt, hogy a társának nem okozott gondot a kapuba találni."

Valentyin Ivanov így emlékezett a pályafutására: „Amióta az eszemet tudom, futballoztam. A játék töltötte ki szinte az összes szabadidőmet. A kölyökkorom nem volt könnyű, anyám négy gyermeket nevelt. Élni alig volt elég pénzünk. Két bátyám korán pénzkereső lett, nekem is be kellett állnom a gyárba a hétosztályos iskola befejezését követően. Nekem a szórakozást a meccsre járás jelentette. Én a Dinamónak drukkoltam."

Aztán mégis a Torpedónál találta magát. 1951-ben a 45-ös üzem csapata – hivatalosan Krilja Szovjetovnak nevezték – az ifjúsági bajnokság döntőjében a Szpartak ellen játszott. Georgij Zsarkov, a Torpedo már a búcsúra készülő játékosa figyelt fel rá, s ajánlotta be a klubhoz. Akkoriban Valentyin Ivanov még nem tudott csak a futballból megélni, az autógyárban lakatosként dolgozott. 1953-ban otthagyhatta a munkapadot. Hivatalosan testnevelés-oktató lett. A tehetsége mindenkit meggyőzött, még akkor sem veszítette el a helyét, amikor a katonacsapat feloszlatása után Szolovjev, Szenyjukov, Fjodorov, Anyiszimov, Arhipov és Iljin is átkerült a Torpedóhoz. Maszlov edző nagyon bízott benne, a húszból tizenhét bajnokin játszott újoncszezonjában.

1956-ban már Valentyin Ivanov volt a Torpedo csapatkapitánya. Miután a baszk Augutin Gomez 34 évesen visszavonult, a 21 éves középcsatárt választották meg az utódjának. Aligha bánta meg bárki is.

Visszavonulás után edzőnek állt. A Torpedo Moszkva számított az alapklubjának (1967–1970, 1973–1978, 1980–1981, 1994 – 1996, 1998), de irányította a Raja Casablancát (1992–1993), az FK Aszmaral Moszkvát (1994) és a Torpedo-Metallurg Moszkvát (2003).

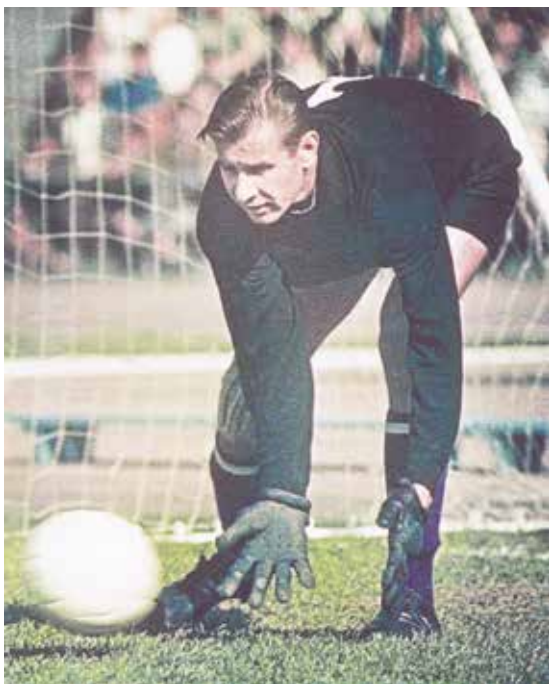
Feleségével, Ligyijával Melbourne-ben ismerkedett meg – 1956-ban, az olimpia napjaiban. Ketten együtt mindenféle éremből vihettek egyet haza, a futballista aranyat, a tornásznő ezüstöt és bronzot. Fiuk, ifjabb Valentyin Ivanov FIFA-játékvezetőként működött.

Az idősebb Valentyin Ivanov 2011. november 8-án hunyt el Moszkvában.

Az egyetlen aranylabdás kapus

Lev Ivanovics Jasin 1929. október 22-én született a Moszkvától kissé keletebbre fekvő Bogorodszkojéban. Az iskola és a tanulás nem hozta lázba, tizennégy évesen abba is hagyta, az ötödik után kimaradt. Vészterhes idők jártak, a német támadás miatt 1941-ben a családot Uljanovszkba költöztették, ahonnan 1943-ban térhetett vissza.

Kellett a munkaerő, így a majdani Fekete Pók beállt az apja mellé lakatosinasnak a tusinói Vörös Október gyárba, ahol a frontra termeltek.

A vérontás befejezése után az üzem csapatában kezdett védeni, nyáron a futballisták, télen a jéghokigárda kapuját őrizte. Nagyon sokáig nem tudott e két sportág között dönteni, ezért hol itt, hol ott szerepelt. Tekintélyes termetével, 189 centis magasságával, 89 kilójával szinte betakarta a hokiketrecet, ráadásul kitűnően korcsolyázott, ami nem hátrány a korongozóknál.

Katonának a Krilja Szovjetovhoz került, ott figyelt fel rá Arkagyij Csernyisov, a Dinamo Moszkva korongozóinak trénere, aki egykoron maga is kitűnő futballista volt. Amikor Jasin 1949 telén levetette az angyalbőrt, a Dinamo Moszkva labdarúgócsapatához került. Ám még akkor is ingázott, 1951, 1952 és 1953 telén a kék-fehérek jégkorongozóinál védett, mert a zöld gyepen gondjai akadtak. A hokistákkal aratott sikereket, jobban is érezte magát náluk. Nagyobb esélye volt utóbbiaknál első számú kapusnak lenni, mivel a futballistáknál Alekszej Homics, a Dinamo 1945-ös brit túráján európai hírnevet szerzett Tigris helye sokáig megingathatatlannak tűnt. Amikor 1950-ben megsérült, az akkor 22 éves Jasin állt a Szpartak elleni derbin a dinamósok gólvonala elé. Nem égett le, a hazai 1:1 nem számított rossz eredménynek. Ám utána elrepültek Tbiliszibe, az ottani „testvércsapathoz". Sokáig nem volt gond, a fővárosiak elhúztak 4:1-re, azonban Jasin bizonytalankodni kezdett, ki is egyenlítettek a grúzok. Szerencséjére a társai az utolsó pillanatokban kicsikarták a győzelmet (5:4), ám a hibái miatt a „vétkes" megbűnhődött: három esztendeig ülhetett a kispadon.

1953-ban Alekszej Homics Minszkbe igazolt, és a vezetőség úgy döntött, előveszi az addig „jegelt" Lev Ivanovicsot. Attól számítva már csak futballozott, több mint másfél évtizeden keresztül ő volt a csapat első számú kapusa.

Ötször nyert bajnokságot (1954, 1955, 1957, 1959, 1963), hatszor ezüstérmet (1950, 1956, 1958, 1962, 1967, 1970), kétszer bronzérmet (1952, 1960). A Szovjet Kupát háromszor

szerezték meg (1953, 1967, 1970), egyszer viszont elbukták a végjátékát (1955). 1953-ban a Zenit Kujbisevet 1:0-ra, 1967-ben a CSZKA Moszkvát 3:0-ra, 1970-ben a Dinamo Tbiliszit 2:1-re verték meg az ólomkristályból készített vázáért, míg 1955-ben a CDSZA Moszkva győzött ellenük 2:1-re. Utóbbi finálében állították ki először és utoljára a pályafutása során. A játékvezetőt Nyikolaj Gavrilovics Latisevnek hívták… (A bíró nevét minden magyar futballrajongó megtanulta 1962. június 10-én, amikor nem adta meg Tichy Lajos szabályos gólját Rancaguában, a csehszlovákok elleni negyeddöntőn, és ez a tévedése a mieink kiesését okozta.)

Sztálin halála után, 1954-ben szervezték újjá az 1952-es helsinki olimpián kudarcot vallott szovjet válogatottat. Jasin 1954. szeptember 8-án védte először a Szbornaja kapuját (Moszkvában 7:0-ra gázolták le a svédeket a hazaiak), majd 1967. október 31-én szerepelt hetvenötödször, s egyben utoljára Pireuszban, a görögök ellen. Nem játszó kerettag volt még az 1970-es világbajnokságon is.

Mivel állandóan fekete mezben röpködött, és hihetetlenül hosszú kezei voltak, amelyekkel fürgén kapkodta el a labdákat, valaki elnevezte Fekete Póknak. Ez rajta is ragadt. 1956-ban olimpiai bajnok lett Melbourne-ben, az egész tornán csupán két gólt engedélyezett az ellenfeleknek. 1958-ban vett részt először a szovjet együttes a világbajnokságon. A negyeddöntőig jutott, mégpedig rendkívül nehéz csoportból, a brazilok mögött, de az angolokat és az osztrákokat búcsúztatva. A legjobb nyolc között aztán a svédek 2:0-ra legyőzték őket.

1960-ban rendezték meg először a kontinentális bajnokságot még Nemzetek Kupája néven. A szovjetek az elődöntőben 3:0-ra nyertek a csehszlovákok, a döntőben 2:1-re (hosszabbításban) a jugoszlávok ellen. Jasin 1960. július 10-én az ausztráliai után újabb aranyérmet vehetett át, Európa-bajnok lett Párizsban.

1962-ben a chilei Mundialon ellenben nem remekelt, a csoportban két találkozón öt gólt kapott (négyet a kolumbiaiaktól, egyet az uruguayiaktól). A negyeddöntőben sem állt a helyzet magaslatán, elnézte Leonel Sánchez és Eladio Alberto Rojas lövését. Előbbi egészen lehetetlen szögből, utóbbi jó harmincról tűzte rá a labdát. A házigazdáktól elszenvedett 2:1-es vereség jelentette számára a délamerikai kaland végét.

Az 1963-as év lett pályafutása legsikeresebb esztendeje. A szovjet bajnokság 27 találkozóján mindössze hatszor kapitulált, október 23-án védhette Londonban a Világválogatott hálóját, az esztendő végén pedig a *France Football* zsűrije neki ítélte az Aranylabdát. (73 pontot kapott, tizenhéttel többet, mint a második helyezett Gianni Rivera.) A magazin díjának 1956-tól íródó történetében 2017-ig ő az egyetlen kapus, aki az élen tudott végezni! 1956 és 1966 között 183 pontot szedett össze e sajátos versengésen.

Az 1966-os angliai vébén a Szbornaja a története legjobb helyezését érte el, negyedik lett. Jasin a csoportmeccseken egy gólt kapott, a negyeddöntőben is egyet (Bene Ferenc talált a hálójába), míg az elődöntőben és a bronzcsatán kettőt-kettőt. Tulajdonképpen ezek közül csak az egyikért volt felelős, Franz Beckenbauer (a későbbi jó barát) lövésénél lepkézett.

1971. május 27-én abúcsúzott el a Dinamótól, átadta a helyét Vlagyimir Pilgujnak. Tiszteletére a Világválogatott lépett pályára a Lenin Stadionban, soraiban Bobby Charltonnal, Gerd Müllerrel, Giacinto Facchettivel, Dragan Dzsajiccsal és Mészöly Kálmánnal.

1984 novemberében rosszul lett Budapesten, trombózist kapott. Hazarepült Moszkvába, ahol kiderült a szomorú valóság, amputálni kell a lábát. Depresszióba esett, még az öngyilkosság gondolata is kerülgette. Hónapok múlva túllépett a válságon, és továbbra is kijárt a mérkőzésekre, ha mankókra támaszkodva is. Minden rosszban van valami jó: legalább több ideje maradt a családjára, a felségére, Valentyinára, aki a moszkvai rádiónál volt rendező, illetve a lányaikra, Jelenára is Irinára. Egykori nagy ellenfelei közül páran felkeresték a moszkvai lakásában, például vendégeskedett nála Pelé és Beckenbauer, valamint a világhírű énekes, Julio Iglesias.

1988-ban az NSZK-ban megrendezett Európa-bajnokság egyik díszvendége lehetett, hamarosan átvehette a FIFA elismerő emlékérmét is.

Magas állami elismerésekben részesült, odahaza megkapta a Lenin-rendet, a Munka Vörös Zászló Érdemrendjét, és természetesen a Szocialista Munka Hőse sem hiányozhatott a zakójáról.

1990. március 21-én gyomorrák következtében meghalt Moszkvában. Népszerűségére mi sem jellemzőbb, hogy még Rio de Janeiróban is állítottak tiszteletére szobrot.

ROBERT JONQUET

A szigorú Bob

Robert Jonquet 1925. május 3-án született Párizsban. Apja fodrász volt, de a gazdasági világválság alatt jószerével tönkrement a vállalkozása. Bobnak becézett fia az „inaséveit" a Le Plessis-Robinson (1937–1941) és az SS Voltaire-Châtenay Malarby (1941–1942) nevű klubokban töltötte. A későbbi kiváló középső védő kapusként kezdte, bár nem nőtt magasra, fénykorában 176 centis és 70 kilós volt. 1942-ben átigazolta a Stade de Reims, amellyel két esztendő múlva professzionális szerződést írt alá. A negyvenes évek végétől a reimsiek voltak a francia labdarúgás zászlóvivői, velük sikeres lehetett. Íme, az éremgyűjteménye. Francia bajnoki arany: 1948–1949, 1952–1953, 1954–1955, 1957–1958, 1959–1960). Bajnoki ezüst: 1946–1947, 1953–1954. Francia Kupa: 1950, 1958. Bajnokcsapatok Európa-kupája-ezüst: 1956, 1959. Latin Kupa: 1953. A Reims középhátvédjeként 502 mérkőzésen 9 gólt szerzett. Játékát a gyorsaság, a határozottság és az elegancia jellemezte, a feladatát igyekezett egyszerű eszközökkel megoldani.

Robert Jonquet (balra) Raymond Kopával

1960 és 1962 között a Racing Club de Strasbourgot erősítette, 55/3-as statisztikával zárt a kék-fehéreknél. (Kicsit meglepő klubváltás volt, mivel a két egyesület fanatikusai nagyon nem kedvelik egymást.)

A szigorúságáról és komolyságáról elhíresült labdarúgó (ritkán mosolygott, még ritkábban nevetett) 1948. április 4-én mutatkozott be a válogatottban. 1960. július 9-ig 58 mérkőzést játszott a kékek mezében, gólt nem szerzett. Két világbajnokságon vehetett részt, 1954-ben csupán a jugoszlávok ellen (0:1) jutott szóhoz. Az 1958-as svédországi tornán ellenben csak a nyugatnémetek elleni bronzmeccsen (6:3) nem állította be Albert Batteux szövetségi kapitány, a braziloktól elszenvedett vereség (2:5) után Maurice Lafont került a csapatba.

A két világbajnokság között játszott a kontinens válogatottjában is: 1955. augusztus 13-án, Belfastban Nagy-Britannia–Európa mérkőzést rendeztek. A Jonquet-val felálló vendégek 4:1-re győztek.

1960-ban Franciaország rendezte meg az első kontinensbajnokság négyes döntőjét. Jonquet csak a csehszlovákok ellen 2:0-ra elveszített, marseille-i bronzmérkőzésen játszott, azzal búcsúzott is egyben a „kékektől".

A Strasbourgnál az utolsó évében már amolyan játékos-edzőként futballozott. 1964-től 1967-ig a Stade de Reims foglalkozásait vezette, majd 1967-től 1974-ig az USM Romilly kispadján ült. A következő állomáshelye a Racing Club d'Épernay Champagne volt (1972–1976), aztán a CO Châlons-sur-Marne felkészítését irányította (1977–1980). Tréneri munkásságát hajdani sikerei színhelyén, Reimsben fejezte be (1980–1981). Szakvezetőként sem hazudtolta meg önmagát, néha kíméletlen kritikával illette a futballistáit és a játékvezetőket, de csak akkor, ha hibáztak. Viszont ha valamiért ő volt a felelős, azt is elismerte.

Robert Jonquet 2008. december 16-án hunyt el Reimsben.

Az egyetlen szemüveges világklasszis

Jef – hivatalosan Armand Joseph – Jurion igazi csodabogara volt az ötvenes-hatvanas évek futballjának. Nem akadt még egy hozzá fogható képességű klasszis, aki szemüvegben játszott a mérkőzéseken. Legjobb évében, az 1962-esben 15 ponttal ötödik lett a France Football Aranylabda-szavazásán, sőt 1963-ban is kapott két, majd 1964-ben egy pontot.

1937. február 24-én született a flamand régióban lévő Ruisbroekban. Kilencen voltak testvérek, öt lány és négy fiúgyermek etetése, nevelése, iskoláztatása nehezítette meg a szülők mindennapjait.

Tizenkét évesen igazolta le a Ruisbroek FC kölyökcsapata. A sárga-zöldektől vitte el az Anderlecht 1954-ben. Brüsszelben lett belőle elismert labdarúgó és megrögzött éremhalmozó. A 168 centis magasságához mindössze 56 kilós fedezetet az ötvenes-hatvanas években Belgium első számú futballklubjává emelkedő lila-fehérekkel kilenc bajnoki címet (1954–1955, 1955–1956, 1958–1959, 1961–1962, 1963–1964, 1964–1965, 1965–1966, 1966–1967, 1967–1968) és egy Belga Kupát (1965) nyert. Tegyünk hozzá ehhez a tisztességes mennyiséghez még három ezüstöt, kettőt a bajnokság végén vehetett át (1956–1957, 1959–1960), egyet az elbukott kupadöntő lefújásakor (1965–1966).

Mindössze 18 évesen és 304 naposan, 1956. december 25-én, a franciák ellen 2:1-re megnyert brüsszeli mérkőzésen bújhatott először a „vörös ördögök" mezébe. Már a következő esztendőben, húszévesen megválasztották Belgiumban az Év játékosának. A válogatottban 1967-ig 64 alkalommal játszott – negyvenegyszer csapatkapitányként –, 9 gólt szerzett. 1967. május 21-én a chorzówi stadionban a lengyelek elleni 3:1-es vereséggel búcsúzott, akkor második volt a belga örökranglistán a 68-szoros válogatott Victor Mees mögött.

Élete gólját a Real Madridnak lőtte 1962. szeptember 26-án, közel 65 ezer néző előtt, Brüsszelben. A két csapat első mérkőzése 3:3-as döntetlent hozott a BEK első fordulójában, a Bernabéuban. A visszavágó 85. percében Jurion forgolódni kezdett a védők gyűrűjében, akik nem vették őt komolyan, hiszen eléggé messze volt még a kapujuktól, ezért csak módjával támadtak rá. Ekkor takarásból, jó 25 méterről, jobbal kapura lőtt, de a labda lepattant az élőfalról. Ballal azonnal ismételt, hogy laposan a rövid sarokba bombázzon (1:0). A kor szokásainak megfelelően fotósok tucatjai rontottak a küzdőtérre, hogy a lehető legközelebbről örökíthessék meg a csodát: az Anderlecht kiejtette a Real Madridot! Ez után a találkozó után kapta Jurion a becenevét: Mister Europe. Abban az esztendőben is megkapta a Belgiumban az év játékosának járó aranycipőt, a Soulier d'Ort. Addig rajta kívül egyetlen futballista érdemelte ki kétszer is e díjat: klubtársa, Paul Van Himst, aki aztán összesen négy elsőséget szerezve mindmáig rekorder.

Jurion a lila-fehérek után az ARA La Gantoise (flamandul Gent) együttesét erősítette (1968–1971), majd már játékos-edzőként a KSC Lokerent szolgálta (1971–1973). Összesen 463 belga bajnokin 79 találatot ért el.

Trénerként az SK Beveren kispadján ült 1974-től 1975-ig.

IVAN KOLEV

Még a Mágusnak is kellett volna

Ivan Petkov Kolev 1930. november 1-jén született Plovdivban. 1947-ben a Szportiszt Szófia együttesében lett igazolt labdarúgó, utána 1949-től egy évig a VVSZ Szófiában futballozott, majd 1950. március 12-én bemutatkozott a CDNA Szófia gárdájában. (A hadsereg alakulatát 1964 óta, kivéve az 1985-től 1989-ig tartó Szredec-korszakot, CSZKA Szófiának hívják.) 1950 második felében visszament a VVSZ Szófiába, de aztán egészen 1967-ig a CDNA-CSZKA csapatát erősítette. Pályája legvégén egy bajnoki szezont (1967–1968) lehúzott az PFK Szlivennél is. Hazája bajnokságában 95-ször volt eredményes, 325 mérkőzésen.

A csíkos mezes Ivan Kolev a középpontban

Tekintélyes az éremkollekciója. A fővárosi „katonákkal" 11-szer nyerte meg a bajnokságot (1952, 1954, 1955, 1956, 1957, 1958, 1958–1959, 1959–1960, 1960–1961, 1961–1962, 1966), négyszer a Bolgár Kupát (1954, 1955, 1961–1962, 1964–1965). Ehhez jön még egy bajnoki (1953) és egy kupaezüst (1966), ő azonban a bronzmedálra lehetett a legbüszkébb, amit 1956-ban vehetett át a melbourne-i olimpián. Abban az esztendőben, illetve még 1962-ben is megkapta az Év labdarúgója címet hazájában. Az első Aranylabda-szavazáson, 1956-ban a megosztott kilencedik helyen zárt a maga négy pontjával. 1960-ig ehhez hozzátett még kilencet, így összesen tizenhárom pontot tudhatott a magáénak.

A 168 cm magas, 66 kiló versenysúlyú támadó 1952. május 18-án debütált a válogatottban, Varsóban győztek 1:0-ra a lengyelek ellen. Az első gólját ellenünk szerezte Budapesten (1952. május 25., 1:1), sőt a következő évben újból bevette a kapunkat (Szófia, 1:1), és akkor úgy gondolhatta, hogy megy ez neki a magyarok ellen. Nos, ha így vélte, tévedett, ugyanis soha többé nem játszott olyan mérkőzésen, amelyen pontot szereztek volna a mieink ellen, csak vereségek következtek a sorban. 1957-ben kettő is (1:4, 1:2), de ezeknél is sokkal fájdalmasabb lehetett a rancaguai 1:6 a chilei Mundialon, s talán még fájóbb a manchesteri 1:3 az angliai vébén. Annál is inkább, mert az 1966. július 20-án az Old Traffordon vívott meccs jelentette a búcsúját a fehér-zöld-piros felszereléstől, amelyet 1952 és 1966 között 75-ször öltheteett magára, és amelyben 25 találatot szerzett. Kolev félelmetes párost alkotott a válogatottban Georgi Aszparuhovval, a Levszki legendájával.

A két világbajnokságon és három olimpiai tornán (1952, 1956, 1960) is játszott.

Helenio Herrera, az FC Internazionale világhírű trénere hajdanán minden követ megmozgatott, hogy a milánói fekete-kékek keretében tudhassa. Bombázta ajánlataival a a Stade de Reims is. Hasztalanul, ugyanis a szocialista Bulgáriából a nyolcvanas évek végéig nem szerződhettek nyugati csapatokhoz a labdarúgók.

Ivan Petkov Kolevet 1999 végén a XX. század hetedik legjobb bolgár futballistájának választották, Gundi Aszparuhov, Hriszto Sztoicskov, Hriszto Bonev, Dimitar Jakimov, Kraszimir Balakov és Nikola Kotkov mögött. 2005. július 1-jén hunyta le örökre a szemét Szófiában.

RAYMOND KOPA

A futball Napóleonja

Noeux-les-Mines egy meglehetősen jelentéktelen bányászváros Észak-Franciaországban, a belga határ közelében. Bár már a római időkben is lakták, még sincsen arrafelé sok látnivaló. Amikor ott jártunk, megnéztünk egy-két templomot, szemre vettük a nem túlzottan réginek tűnő városházát, felkerestük a hatalmas temetőt, ahol az első és második világháború elesett katonái nyugszanak. A település leghíresebb szülötte, Raymond Kopa sincs már az élők között, 2017. március 3-án örökre lehunyta a szemét. Nem a szülővárosában, hanem a sokkal szebb régióban, a Loire mentén fekvő, festői Angers falai között. A helybéli középkori katedrálisban, a Saint-Maurice-ban vettek tőle végső búcsút, s az ottani futballklub, az Angers SCO stadionja vette fel a nevét.

Raymond Kopa 1931. október 13-án született, mindkét ágon lengyel származású családba. (A nagyszülők Krakkóban éltek, onnan vándoroltak a Német Császárságba, a szülei már ott jöttek világra. Ők aztán az I. világháborút követően munkalehetőség reményében áttelepültek Franciaországba.) Édesapja, Franciszek Kopaszewski vájár volt, édesanyja, Helena Włodarczyk háztartásbeli. A kisfiú elemi szegénységben cseperedett fel. Alig múlt 14 esztendős, már mennie kellett a tárnákhoz, hogy segítsen az apjának a fejtéseknél. El lehet képzelni, miféle gyermekkor jutott neki osztályrészül, és akkor még nem beszéltünk a náci megszállás borzalmairól, az 1940-es és 1944-es ütközetek pusztításairól! Sem a Wehrmacht, sem a nyugati szövetségesek nem kímélték a környéket.

Kopával kapcsolatban tehát nem közhely, hogy a futball kínálta számára az egyetlen felemelkedési lehetőséget, a nyomorból való kijutás esélyét. Tízévesen kezdett játszani az Union Sportive Noeux-les-Mines kölyökgárdájában, a sárga-kékektől szerezte őt meg a második ligás Angers 1949-ben.

1953. augusztus 28-án feleségül vette Christiane Bourrigault-t, aki kosárlabdázó volt. Három gyermekük született, két leány (Sophie és Nadine), valamint egy fiú, Denis, aki 1963. február 15-én elhunyt leukémiában. Mindössze négy évet élt. A fia elvesztését Kopa sohasem tudta feldolgozni, és ha lehet, a szörnyű tragédiát követően még zárkózottabb lett. „Le Napoléon du football" (A futball Napóleonja) – írták róla az elragadtatott kortársak, amikor a Real Madridban futballozott. A párhuzam szellemesen találó, hisz tényleg sokban hasonlított a korzikaira (kisebbségi sorból való származás, testméret, zsenialitás, improvizációs készség), azonban van egy szembetűnő különbség kettejük között: Bonaparte duzzadt az önbizalomtól, harsány, kifejezetten extrovertált személyiség volt, ezzel szemben Kopa introvertált, csöndes, önbizalomhiánnyal, olykor

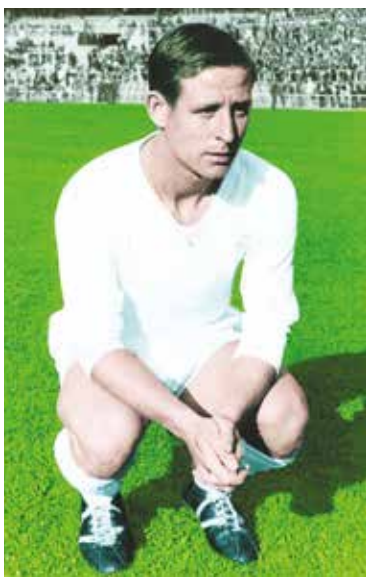
kedélybetegséggel küszködő férfiú volt. Az említett családi dráma ismeretében könnyebb megérteni ennek az okát.

1951-ben a Stade de Reims együtteséhez, a képességeihez inkább méltó alakulathoz írt alá. Első ottani periódusában 1956-ig futballozott ott, 158 meccsén 48 gólt szerzett. Begyűjtött velük két bajnoki aranyérmet (1953, 1955), egy ezüstöt (1954) és egy Latin Kupát (1953). Utóbbiért olyan csapatokat győztek le, mint az AC Milan, a Sporting Clube de Portugal és a Valencia CF.

A 169 centis, 68 kilós támadónál jó helyen volt a labda, s ha a jellegzetes mozgásával, kiismerhetetlen cseleivel közelített a védőhöz, azon bizonnyal pánikérzés lett úrrá. Szinte lehetetlennek tűnő feladat volt Kopát semlegesíteni, amikor jó napot fogott ki. Itt érkeztünk el a gyengéjéhez, ellenfelei szerencséjére nem mindig fogott ki jó napot. Hangulatember volt, néha hetekig nem látták mosolyogni a csapattársak…

1956. június 13-án rendezték meg a Bajnokcsapatok Európa-kupája első döntőjét a Parc des Princes stadionban, ahol a Stade de Reims a Real Madriddal mérkőzött. A „királyiak” nyertek 4:3-ra, és Kopa hamarosan már a legendás fehér szerelésükben száguldozott. Amikor madridista lett belőle, már francia válogatottnak vallhatta magát. 1952. október 5-én debütált a nemzeti tizenegyben, a házigazdáknak sikerült Párizsban 3:1-re megverniük a nyugatnémeteket. (A vendéglátók egyik találatát honfitársunk, Újlaki József jegyezte.)

Amikor beállt a spanyol légióba, odahaza sokan árulónak tartották, a mértékletesebbek meg zsoldosnak. Nem lehetett könnyű helyzetben a Bernabéuban, sztárok sokaságával volt tele az öltöző, a fedezetek és a csatárok a riválisukat látták a jövevényben. Három évadot húzott le az ibériai fővárosban, 79/24-es mutatóval zárta ottani korszakát. Hogy mi minden fért bele ebbe az időhányadba? Két bajnoki aranyérem (1957, 1958), egy ezüst (1959), három BEK-győzelem (1957, 1958, 1959) és egy Latin Kupa (1957).

A BEK-trófeáért 1957. május 30-án a Fiorentinát verték meg 2:0-ra Madridban, 1958. május 28-án az AC Milant 3:2-re (hosszabbításban) Brüsszelben, 1959. június 3-án a Stade de Reimst 2:0-ra Stuttgartban. Kopa mindhárom finálében jobbszélsőt játszott, azonban a hálóba egyiken sem talált. A három nemzetközi sorozat 22 találkozóján láthatták őt a nézők, a fellépésein hat találatot ért el. Hogy mi okból nem fogadta el a Real Madrid szerződéshosszabbító ajánlatát? Állítólag nem jött ki Di Stéfanóval, ám ezt a pletykát mindketten tagadták életük végéig. Kopa így reagált erre a felvetésre: „(…) Alfredóval mindig a legnagyobb barátságban éltünk. Egyébként is túlságosan tiszteltem ahhoz, hogy meg tudjon engem bántani, ráadásul azt is tudtuk, hogy egymásra vagyunk utalva…”

1959-ben tehát hazatért, és újból a Stade de Reims profija lett. Megélt a klub uniformisában dicsőséget és kudarcot is. 1960-ban és 1962-ben francia bajnokságot nyert velük, 1961-ben bronzérmet, 1963-ban ezüstérmet szerzett. 1961-ben ő lett az Év játékosa Franciaországban. Majd fordult a szerencsekerék, ugyanis 1964-ben a Reims kiesett az élvonalból. Kopa a fia halála miatt érzett fájdalmában visszavonult. Utóbb engedett az unszolásoknak, és 1966-ban segített visszajuttatni a gárdát az elitbe. (Kissé talán a sportág is segített neki, ha nem is enyhíteni, de legalább oldani a gyászát.) Még egy évadot eltöltött az első ligában, utána immár végleg elbúcsúzott. A karrierjének összesített mérlege: 541/123.

Szóltunk bemutatkozásáról a „kékek" seregében. 1954-ben és 1958-ban két világbajnokságon vett részt velük. Svájcban nem jutottak túl a csoportkörön, miután a jugoszlávoktól 1:0-ra kikaptak, majd Mexikót legyőzték 3:2-re. Az apró szélső mindkét összecsapáson részt vett, a közép-amerikaiak ellen be is talált a kapuba.

A svédországi torna hozta meg válogatott szinten neki az igazi kiugrást. A Les Bleus mind a hat találkozóját végigjátszotta (érdekes módon a középcsatár posztján), a paraguayiak, a skótok és a nyugatnémetek ellen is szerzett gólt. Bronzérmes lett, bekerült az All-Star tizenegybe is. És ezek, valamint a BEK-serleg, illetve a spanyol bajnoki titulus mellé az esztendő végén megkapta az Aranylabdát is! Az előző években is közel került már hozzá, 1956-ban és 1957-ben harmadikként finiselt. (Aztán 1959-ben második, míg 1960-ban hatodik lett.) 1956 és 1962 között 180 pontot gyűjtött össze!

A francia nemzeti csapattól 1962. november 11-én köszönt el végleg. A Colombes-stadionban a magyarok ünneprontók voltak, Baróti Lajos tanítványai 3:2-re győztek a „gall kakasok" ellen a barátságos 90 percen. Kopa 45-ször került be a válogatottba, s 18 találatot könyvelt el a képviseletében. (Azért mondta le 31 évesen a válogatottságot, hogy minél több időt tudjon tölteni nagybeteg fiával.)

A franciák az 1958-as vb-n, a paraguayiak elleni mérkőzés előtt. Állnak, balról: Kaelbel, Penverne, Jonquet, Marcel, Remetter, Lerond. Elöl: Wisnieski, Fontaine, Kopa, Piantoni, Vincent

1963. október 23-án újból válogatott volt, ha nem is francia, Angliával játszott a Wembley-ben, az úgynevezett Világválogatott (Rest of the World) tagjaként. A 2:1-es vereség nem érdekelte, számára csak az volt a lényeg, hogy ismét együtt rúghatta a labdát egykori klubtársaival, Puskással, Di Stéfanóval és Gentóval. Az albioni találkozás némi gyógyír volt a lelki sebeire. A magyar csillagért tűzbe ment volna, rajongását nem szégyellte megvallani: „Puskás Ferenc – Pelével együtt – számomra minden idők legnagyobb játékosa volt, és ezt nem udvariasságból mondom. Emlékszem, amikor a Reimsszel 1953-ban bajnokok lettünk, az volt a jutalmunk, hogy átmehettünk Londonba, azt a csodálatos hat-hármas mérkőzést megtekinteni. Amikor a Realhoz jött, úgy néztünk rá, mintha az Isten szállt volna le közénk…"

Kopa egy időben kacérkodott az újságírással, azonban nem lett belőle tollforgató. Edző semmiképpen sem szeretett volna lenni, a döntését így indokolta: „A kispadon szinte tehetetlen az ember, nem tudja jelentős mértékben befolyásolni a meccs kimenetelét. Ebbe én valószínűleg beleőrültem volna, főleg, hogy világéletemben utáltam veszíteni. Nem tudtam volna elviselni a játékos–edző függőségi viszonyt. A másik ok ennél jóval prózaibb: nem tudtam volna összeegyeztetni üzletemberi, igazgatói tevékenységemet a futballban való aktív részvétellel."

Ugyan kétségtelenül világhírű labdarúgó volt, akit mindenütt ismertek, mégis roppant bátor vállalkozásnak tűnt elindítania a nevével a sportszergyártó cégét. Hogy miért? Mert az 1960-as és 1970-es évtizedben már kegyetlen harcot vívtak a piaci hegemóniáért a különböző márkák (Le Coq Sportif, Adidas, Puma, Umbro, Admiral, Bukta, Joma, Erima, Arena, Kappa, Fred Perry, Hummel, Kelme, Pony, Asics, Nike.) A vállalkozásának hosszabb távon nem is sikerült állnia a versenyt a tradicionális vagy csak jobban menedzselt vetélytársakkal szemben. Az egyre inkább perifériára szoruló vállalata végül Korzikán telepedett le. Íme, még egy kapocs, amely összekötötte őt a szigetről származó Napóleonnal!

Raymond Kopa az 1990-es évtizedben nyugdíjasként az öregfiúk között kergette a bőrlabdát.

BORA KOSZTICS

A „csillagosok” csillaga

Borivoje Kosztics 1930. június 14-én született Obrenovac városában, amely akkor a Jugoszláv Királysághoz tartozott. Szerb ajkú családban nőtt fel. A Bokinak vagy Borának becézett kölyökjátékos a helyi FK Radnicskiben nevelődött, edzői 1948-tól már a felnőttek között is bevetették. Akkoriban még leggyakrabban jobbfedezetet játszott, de sűrűn merészkedett előre a csatársorba, kihasználva, hogy jól lő, kiismerhetetlenül cselez és remekül fejel. 1951-ben átigazolta a Crvena zvezda. A belgrádi piros-fehéreknél két részletben (1951–1961, 1962–1966) 257 bajnoki mérkőzésén 158 gólt szerzett. 1961-től 1962-ig a Lanerossi Vicenza (szintén piros-fehér csíkos) trikóját viselte, itáliai légiósként hét meccsén kétszer volt eredményes. 1967-ben az Egyesült Államokban, a Saint Louis Stars tagjaként 28 összecsapáson 12 találatot elérve zárta le futballista karrierjét.

A CZ-vel hétszer nyert jugoszláv bajnoki aranyat (1951, 1952–1953, 1955–1956, 1956–1957, 1958–1959, 1959–1960, 1963–1964) és kétszer ezüstöt (1952, 1960–1961), kétszer bronzot (1953–1954, 1964–1965). Háromszor hódította el a Jugoszláv Kupát (1957–1958, 1958–1959, 1963–1964) és egyszer, 1958-ban a Közép-európai Kupát helyettesítő Duna Kupát. A nemzetközi porondon a legnagyobb bravúrja a CZ-vel a második BEK-sorozat elődöntőjébe jutás volt. Csak hajszálon múlt, hogy a belgrádiak nem léptek még egyet előre: a Fiorentina ellen a „Marakanában” 1:0-ra kikaptak, Firenzében pedig gól nélküli döntetlent értek el.

Az atletikus felépítésű, 184 centi magas, 82 kilós belsőcsatár 1956. szeptember 11-én szerepelt először a válogatottban. A melbourne-i ötkarikás játékokra készülő „kékek” egy másik olimpiai résztvevőt, Indonézia csapatát fogadták és győzték le othon, a Partizan-stadionban 4:2-re. Kosztics góllal mutatkozott be. Igaz, akkor még nem került be az ezüstéremmel hazatérő olimpiai válogatottba.

Négy évvel később „bepótolta” a hiányzást. 1960 volt pályafutása legkiválóbb éve. Játszott Marseille-ben, a Nemzetek Európa Kupája (az Európa-bajnokság elődje) döntőjében, ahol a jugoszlávok 2:1-re kikaptak a szovjetektől, s így másodikok lettek.

Szeptemberben ellenben aranyéremmel vigasztalódhatott Rómában, az olimpián. A dánok elleni döntőben (3:1) az egyik gólt ő lőtte. Óriási része volt a sikerben, az olimpiai játékok alatt öt találkozón hatszor talált a kapuba. Az esztendő éremkollekcióját még a hazai bajnokság aranyával is kiegészítette.

A válogatottól tulajdonképpen egy gálamérkőzésen búcsúzott, a jugoszlávok 1964. szeptember 23-án az Európa-válogatottat fogadták Belgrádban, az egy évvel azelőtti, szkopjei földrengés áldozatainak megsegítésére rendezett jótékonysági találkozón. Noha a kontinensválogatott – elsősorban a négy gólt is szerző Eusébio eredményességének köszönhetően – szinte kiütéssel, 7:2-re győzött, Kosztics a 30. percben túljárt Lev Jasin eszén. Pályafutása során összesen harmincháromszor szerepelt a jugoszláv A-válogatottban, 26 gólt ért el. 2011. január 10-én hunyt el Belgrádban.

ÁNGEL LABRUNA

A legcsúnyább Angyal

„Ha Angelito velünk, kicsoda ellenünk?" – formálták át Pál apostol szentenciáját sajátságosan – mintegy önmaguk megnyugtatására – a River Plate fanatikusai jó hét évtizede, amint a meccs kezdete előtt megpillantották melegíteni a kedvencüket. Felszabadult sóhajtásuk azt jelentette, hogy Istennek hála, pályára lép a kis energiabomba, vagyis nagy baj nem történhet a mérkőzésen.

Ángel Amadeo Labruna a Buenos Aires-i Palermo negyed szülötte volt, 1918. szeptember 28-án jött világra. Apját ugyancsak Ángel Labrunának, édesanyját Amalia Cavatortának hívták. Két testvére volt, egy nővére, Nélida Amalia (1916) és egy öccse, Eduardo Fernando (1927).

Az El Feónak (Csúnya) csúfolt Ángelt 13 éves korában leigazolta a Club Atlético River Plate kölyökgárdája. Akkoriban még más sportágakkal is kacérkodott, például a kosárlabdával, ami azért meglepő, mert felnőttként sem volt több 172 centinél, és kilónál. Ugyanakkor az is igaz, hogy príma rugói voltak, ezeknek köszönhetően sok gólt fejelt.

A harmadik szenvedélye a lósport volt. Imádott lovagolni, lovaspólózott is, és haláláig sűrűn látogatta az ügetőt.

1939. június 18-án mutatkozott be a piros-fehér-feketék első sorában, La Platában, az egyik nagy riválisuk, az Estudiantes fellegvárában. A Professzorok (a házigazdák beceneve) nyertek 1:0-ra a legendás Alberto Máximo Zozaya góljával.

Labruna elképesztően hosszú ideig, 28 esztendőn keresztül (1959-ig) szolgálta a Rivert játékosként, ebből húszat az élvonalban töltött, és 515 bajnokin 293 góllal járult hozzá a sikereihez. (Mindkettő rekord a klubtörténetben.) Utolsó találatát az egyesületi színekben 1958. november 12-én szerezte, azon a mérkőzésen egyébként háromszor is betalált a Rosario Central kapujába. Negyvenegy évesen, 1959-ben még mindig 12 bajnokin játszott a „milliomosoknál", igaz, akkor már nem csatárként. Futballistaként kilencszer (1941, 1942, 1945, 1947, 1952, 1953, 1955, 1956, 1957) vehetett át bajnoki aranyat a társaival. 1943-ban 23, 1945-ben 25 góllal ő lett az első liga gólkirálya, s ehhez vegyük hozzá, hogy hét szezonon keresztül senki sem jegyzett nála több találatot a Riverben! A Boca Juniors elleni szuperklasszikusokon rendre jól teljesített, a 35 derbijén 16 gólt lőtt.

Erényei közé a dinamizmus, a kiszámíthatatlanság, az átlagon felüli problémamegoldás, a bátorság tartozott. Ezek a rendkívüli adottságai kivált akkor váltak fontossá, amikor kiütközött a La Máquinaként emlegetett csatárötös (José Manuel Moreno, Juan Carlos Muñoz, Adolfo Pedernera, Ángel Labruna, Félix Loustau) ritka gyermekbetegsége, a kapkodás. Egyébként babonás szerzetként hitt a különböző kabalák mágikus erejében, ráadásul minden fellépése előtt hosszasan imádkozott.

1942. augusztus 25-én kapott először szereplési lehetőséget a válogatottban, a Copa Lipton keretében, Montevideóban, az Uruguay elleni csatán (1:1). 1946-ban és 1955-ben megsze-

rezte az együttessel Dél-Amerika bajnoki címét. Mindent egybevéve 37-szer lépett pályára hazája legjobbjai között. Tizenhét gólja közül négy-négy jutott Uruguaynak és Chilének, kettő-kettő Brazíliának, Bolíviának, Paraguaynak és Portugáliának, egy Írországnak.

A világbajnokságok szempontjából rendkívül balszerencsésen alakult a pályafutása. Már a tizennyolcadik idényét töltötte a River első csapatában, amikor – az ő karrierje alatt először – az argentin válogatott nevezett a világtornára. A negyvenedik évében járt, amikor az Albicelestével elutazott a svédországi világbajnokságra, nem csoda, hogy fiatal társai Öregnek, El Viejónak szólították. Az argentin futballt legalább egy évtizedre meghatározó, az ottani játéknak új irányt szabó nagy kudarcban ő is részes volt, az északírek elleni 3:1-re megnyert, illetve a nyugatnémetek elleni 6:1-re elveszített mecscsen játszott, balösszekötőként. Utóbbival egyben el is búcsúzott a nemzeti tizenegytől.

A következő évben – egy időre – elhagyta a Rivert, de még nem vonult vissza. Előbb a montevideói Rampla Juniorsban (1960, 16/3), aztán a chilei Rangers de Talcában (1960, 5/1), majd hazatérve végül a CA Platensében (1961, 2/0) futballozott.

A visszavonulását követően felcsapott edzőnek. A következő klubboknál fordult meg: CA Platense (1961–1964, 1967), Defensores Belgrano (1965–1967), River Plate (1963 ősze, 1968–1970, 1975–

1981), Argentinos Juniors (1971. január– 1971. június), Rosario Central (1971. július–1972. június), Lanús (1972 ősze), Chacarita Juniors (1973. január–1973. március), Racing Club Avellaneda (1973 ősze), Talleres Córdoba (1974).

A River Plate 1952-es bajnokcsapata az „Angyallal" (balról): Veninini, Soria, Prado, Vernazza, Ferrari, Labruna, Pérez, Fumero, Wálter Gómez, Tesouro, Loustau

Edzőként is a Riverrel volt a legsikeresebb, bár a bajnoki titulust először a Rosario Central legénységével sikerült begyűjtenie: 1971-ben a Nacionalt nyerte meg a „kanárikkal". 1975-ben (18 „aszályos" esztendőt követően) elhódította a „milliomosokkal" a Metropolitano, az egyik akkori argentin bajnoki sorozat trófeáját, aztán abban a szezonban még a Nacional díját is. 1976 júliusában hárommérkőzéses döntőt vívott a River a Cruzeiróval a Copa Libertadoresért (1-4, 2-1, 2-3). A harmadikra Santiago de Chilében került a sor, s már-már úgy tűnt, az sem hoz döntést, ám a 88. percben érkezett Joãozinho, és a találata a brazilok kezére adta a serleget.

A hetvenes évek második felében nem akadt sikeresebb argentin klub a hazai fronton a Rivernél. Az 1975-ös duplázás után így folytatódott a bajnoki címnyerések sora: 1977 (Metropolitano), 1977 (Nacional), 1979 (Metropolitano), 1980 (Nacional).

Ángel Labrunánál senki sem nyert több bajnoki aranyat a klub színeiben: kilencet futballistaként, hatot edzőként. Arra is büszke lehetett, hogy az 1978-as világbajnokság fináléjában négy tanítványa (Ubaldo Matildo Fillol, Daniel Alberto Passarella, Leopoldo Jacinto Luque, Oscar Alberto Ortiz) volt a küzdőtéren.

Labruna 1945. január 16-án vette feleségül a dallamos nevű Guillermina Josefina Ana Carrasquedót. Két fiuk született, Daniel 1950-ben és Omar Raúl 1957-ben. Mindketten futballoztak a Riverben, előbbi 1969. október 26-án, tragikusan fiatalon elhunyt. Öccséből ismert játékos és még ismertebb edző lett, s éppen az édesapja tette be először a River kezdőjébe 1976-ban. Utóbb megfordult a Quilmes, a Platense és a Deportivo Italiano kötelékében is. Trénerként (többek között) a Belgrano Córdoba, az Huracán, a Deportivo Cali, az Audax Italiano, a Colo-Colo, a Nueva Chicago, a Platense kispadján ült.

Ángel Amadeo Labruna 1983. szeptember 19-én halt meg Buenos Airesben. A szanatóriumban egy szívroham bizonyult a végzetének – kilenc nappal a 65. születésnapja előtt.

A River rajongói minden év szeptemberének 28. napján emléknapot tartanak néhai klasszis balösszekötőjük tiszteletére. Az „El Ángel de Rivert", a River Angyalát az *IFFHS* 2004-ben – José Nasazzi, Nílton Santos és Ronaldo társaságában – a XX. század 26. legjobb dél-amerikai labdarúgójaként rangsorolta.

A kukkolás nem az ő műfaja

Az eset 1965. június 6-án történt, nagyjából háromnegyed hat előtt pár perccel. A Népstadion hangosbemondója közölte a csapatok összeállítását, udvariasságból a vendégekével kezdve, és amikor a Manchester United csatára, Denis Law (ejtsd: Ló) nevéhez ért, harsány nevetés szállt fel a szektorokból. Egy borízű hangú ferencvárosi drukker így kiáltott: „Hej, fiúk, ma egy musztángot kell betörjetek!" Mire a világfutballban jártasabb társa hozzátette: „Egy aranylabdás musztángot." Az így megtisztelt skót labdarúgó egyébként remekül futballozott, a meccset mégis a Fradi nyerte meg 1:0-ra.

Denis Law 1940. február 24-én született Aberdeenben, és kezdetben a Provis Streeten lévő iskola csapatában rúgta a labdát, a gólokat és az ellenfeleket. Bár akkoriban még kifejezetten alacsony, 155 centis, 55 kilós, ráadásul egyik szemére kancsalító, ezért szemüveget hordó kölyök volt, mégis féltek tőle az ellenfelek. Gonosz kis koboldként csapott le rájuk, magát sem kímélve osztotta őket. A stílusa még nem volt kiforrott, csípett, mart, harapott, ám valahogy mindig nála maradt a labda, és meg sem állt vele a riválisok kapujáig. Temérdek gólt szerzett, és felnőttként már közepes termete (felnőttként 175 centire nőtt, 69 kilót nyomott) dacára elsőrangúan fejelt. Gyakran elragadta a hév, ha bunyó tört ki a pályán, az nélküle nem folyhatott le. Sűrűn állították ki, és utána rendszerint jött az eltiltás.

Igazi felföldi nacionalistaként élte és éli az életét, aki szinte az anyatejjel szívta magába az angolok gyűlöletét (leginkább a „hülye" minőségjelzőt szokta velük kapcsolatban emlegetni), de soha életében nem játszott skót klubban! Kamaszként különben az Aberdeen FC rajongója volt.

1956 novemberében amatőr-, majd 1957. február 25-én profi szerződést írt alá a későbbi legendás Bill Shankly vezette Huddersfield Town csapatához. Law rendkívül hálás a Liverpoolnál legendává emelkedő menedzsernek, amiért – megtanította golfozni…

Sajátosan csípős humorú, szókimondó ember, aki elárulta, hogy utál futballmérkőzést nézni. Messze nem azonos az élmény, mint amikor játszani kell. Egyszer ezt a pikáns párhuzamot találta mondani: „Úgy vagyok a labdarúgással, ahogyan a nőkkel az ágyban. A kukkolás nem az én műfajom."

A Huddersfield akkoriban másodligás volt, és az ifjú támadó onnan került be a hazája válogatottjába, amelynek szövetség kapitánya Matt Busby volt. 1958. október 18-án Wales fogadta Skóciát a Brit Bajnokságban (mindkét gárda kint volt a svédországi világbajnokságon, sőt a

„sárkányok" tovább is jutottak a csoportjukból, míg a Tartan Army kiesett), így hát Cardiffban a házigazdák voltak az esélyesek. A vendégek fittyet hánytak a papírformára, és 3:0-ra győztek. A vöröses szőke újoncuk szerezte a második góljukat: a 65. percben a 16-os magasságából, futtából, ballal bombázott a hosszú alsóba.

1960 márciusában a Manchester City 55 ezer fontot fizetett érte (ekkora összeg addig nem cserélt gazdát két angol ligaklub között). Megérte az árát: az 1960–1961-es szezonban 44 találkozón 22 találatot szerzett. Szemet vetett rá a Torino, leszurkolta érte a 110 ezer fontot. (Ez is rekord volt.) Az életimádó csatárt is vonzotta az itáliai kaland, azonban csalódnia kellett. Az olaszok ölték a futballt, foggal-körömmel védekeztek, ami nem tetszett neki. Hamarosan konfliktusa támadt a vezetőkkel, akik sakkfigurákként kezelték a futballistákat, ő pedig nem rejtette soha véka alá a véleményét. Miután egy, igaz, a számára szerencsés kimenetelű autóbaleset elszenvedője is lett, még inkább megérlelődött benne a hazatérés vágya. Visszament Manchesterbe, csak nem a Cityhez, hanem a Unitedhoz, ahol Matt Busby volt a főnök. (A „bikák" nem buktak rajta, 116 ezer fontért adták el, ami szintén rekordnak számított. Denis Law 27 meccsen 10 gólt szerzett a gránátvörös mezben.)

Az Old Traffordon rövidesen a The King (A Király) titulust kapta a szurkolóktól, akik tűzbe mentek volna érte. Igaz, az 1962–1963-as bajnokság nem sikerült, alig tudott bent maradni a Man United. Ha valaki, hát Law tett azért, hogy ne essen ki a csapat, az utolsó öt körben ötször volt eredményes (összesen 23-at jegyzett), ráadásul a kupadöntőig vezérelte a „vörös ördögöket". A Wembley-ben sem hazudtolta meg önmagát, a 30. percben fordulásból vágta a labdát a későbbi világbajnok Gordon Banks hálójába. A Man United 3:1-re megverte a Leicester Cityt, és begyűjtötte a müncheni tragédia utáni első számottevő trófeáját.

1963-ban elbukta az FA Charity Shield döntőjét (0:4 az Everton ellen), viszont 1965-ben és 1967-ben a díj egyik győztese az MU lett. Sajátságos módon, tudniillik mindkét fináléban döntetlen született (2:2 a Liverpoollal, 3:3 Tottenhammel), és ilyenkor az volt a gyakorlat, hogy fél évig az egyik, fél évig a másik egyesület székházában őrizték a kupát. (Law a Spurs ellen gólt szerzett.)

A KEK 1963–1964-es mezőnyében a Manchester United a negyeddöntőig jól vette az akadályokat, kiverte a holland Willem II-t és a Tottenhamot is, ám aztán a Sporting CP nagyon elrakta (4:1, 0:5). Law hat gólt szerzett a sorozatban.

Nyilvánvalóan csúcsformában futballozott: az 1964-es Aranylabda-szavazáson Európa legjobbjának választotta a *France Football* zsűrije. Law 61 pontot kapott, a második helyezett Luis

Suárez 43-mal zárt. A Király mindent összeadva negyvenhat gólt szerzett az irgalmatlanul kemény angol mérkőzéseken.

Az 1964–1965-ös bajnokságot aranyéremmel zárta a piros-fehér alakulat, amelyet Law 36/28-as mutatóval segített. A BEK-ben 8-3-as összesítéssel léptek túl a Benficán, azonban az elődöntőben nem bírták el az esélyesség terhét a belgrádi Partizan ellenében (0:2, 1:0).

1966. július 30-án igencsak rossz napja volt. Nem nagyon ment neki a golf, sokat hibázott, és mintha ez nem is lett volna elég, megtudta, hogy Anglia világbajnok lett. Az egyik ismerőse kérdőre vonta, amiért nem követte figyelemmel a tévében a vébédöntőt, mire a temperamentumos skót felcsattant: „Csak nem képzeli, hogy érdekel, mit csinálnak ezek a kretén angolok!" A rá jellemző módon állt bosszút a „háromoroszlánosokon", kilencszer mérkőzött ellenük a skót tizeneggyel, és csupán háromszor veszített.

Az 1966–1967-es első ligát ismét megnyerte a United, Law 36 meccsen 23-szor volt eredményes. A következő idényben már a BEK-ben sem vétette el a lépést a csapat. 1968. május 29-én ambivalens érzések kerítették hatalmába Law-t, egyszerre érzett boldogságot és szomorúságot, miután a sérült térde miatt ki kellett hagynia a végjátékot. Szerencséjére a társak a csapatkapitány nélkül is otthon tartották serleget, mert a hosszabbításan 4:1-re kiütötték a Benficát a Wembley-ben. (A bajnoki ezüstmedál mellé odakerülhetett a BEK-arany.)

A Világkupáért két kegyetlen menetet vívtak az Estudiantes La Plata legénységével. 1968. szeptember 25-én az

argentinok győztek Buenos Airesben 1:0-ra, október 16-án az Old Traffordon 1:1-re végeztek a felek. Law, noha mindkét összecsapást végighajtotta, egyszer sem tudta bevenni a dél-amerikaiak fedezékét.

Utolsó érme az 1968-ban átvett bajnoki ezüst volt, pedig 1973-ig szolgálta a „vörös ördögöket", összesen 404 találkozón 237 gólt szerezve.

Tökéletes dinamika, tökéletes kivitelezés: Denis Law gólt lő a Manchester United híres vörös mezében

Az 1973–1974-es évadot a városi ellenlábas, a Man City kötelékében töltötte, ingyen vihették el a szomszédok. Akkoriban már kevesebbet játszott, egész karrierje során sokat kínlódott a térdével, a pályafutása végén már inkább nagyon sokat.

Különleges naphoz érkezett 1974. április 27-én, egykori kenyéradója, a United fogadta a világoskékeket. Óriási volt a tét: ha győz a City, ellenfele kiesik a legmagasabb osztályból. A 82. percben Colin Bell és Francis Lee akciója közben a búcsúmeccsét játszó csapatkapitányhoz, Denis Law-hoz került a labda, aki nem hibázott. 1-0-ra nyert a City, a United pedig folytathatta a második vonalban. A bajnokit rendbontás miatt nem tudták befejezni, a dühös nézők berontottak a labdatérre, és tüntettek a vezetőség ellen. Az „elkövető" akkor már nem volt a küzdők között, Hansom állt be a helyére. Lehet, ez volt mázlija…

Már régen megbocsátottak neki a Manchester United hívei, azt is elnézték neki, hogy az általuk megvetett Manchester City szerelését is hordta.

Denis Law 1959 és 1961 között 3-szor volt skót U23-as válogatott, egy találatot ért el a színeiben. Sokkal eredményesebb volt az A-válogatottban, 1958 és 1974 között az 55 fellépésén 30-szor örvendeztette meg a Tartan Army fanatikusait. A sors iróniája, hogy egyetlen világbajnokság egyetlen összecsapásán láthatták a kedvencüket a lelkesedésükről és kitartásukról méltán világhírű drukkerek: 1974. június 14-én Skócia 2-0-ra megverte Dortmundban Zaire csapatát. Soha többé nem lépett pályára a nemzeti tizenegyben.

A visszavonulását követően a szőnyegüzletben látott fantáziát. Edzősködni nem akart, mert úgy véli, túlontúl bizonytalan a szakma, minden tréner ki van szolgáltatva a játékosoknak és a vezetőknek. Inkább a médiában bukkant fel, a BBC kommentátori állást ajánlott fel neki, amit nem tudott visszautasítani. Az élet groteszk fintora, hogy ő, aki utál meccseket nézni, szakértőként hivatalból kénytelen volt…

Még 1962 decemberében feleségül vette Aberdeenben gyermekkori szerelmét, Dianát, aki öt gyermekkel ajándékozta meg. Azóta lett öt unokájuk is. A házaspár manapság Manchester közelében él, mindketten imádják a várost. Csak az angolokat nem csípik…

TOM LAWTON

A frontális támadások specialistája

Thomas Lawton 1919. október 6-án született a Boltonhoz közeli Farnworth nevű városkában. Gyermekkorában krikettezett is, aztán végleg kikötött a labdarúgásnál. Az iskolai csapataiban, valamint a Hayes Athletic, illetve a Rossedale United nevű klubokban számolhatatlanul szórta a gólokat, három szezon leforgása alatt közel hatszázat. A Rossedale United (1933–1936) után 1936. október 10-én (négy nappal a 17. születésnapja után) a Burnley-hez került. Székfoglaló gyanánt mesterhármast szerzett a Tottenham ellen. Huszonöt meccsen 16 gólig jutott a Burnley kék-piros-fehér szerelésében, nem meglepő, hogy 1937-ben az Everton 6500 fontot sem sajnált érte. Ott együtt játszhatott a „nagy" Dixie Deannel, meg is nyerték a kék-fehérek az 1938–1939-es bajnokságot. Lawton egymás után kétszer lett gólkirály (1937–1938, 1938–1939), előbb 28, aztán 35 találattal.

1938 és 1948 között 23 meccsén 22 gólt könyvelt el a „háromoroszlánosok" között, 1947-ben egyszer bekerült Nagy-Britannia válogatottjába is, melyben két találattal öregbítette amúgy is jó hírnevét. Egyébként háromszor szerezte meg a brit bajnoki címet (1938–1939, 1946–1947, 1947–1948).

A háború kitörése után, 1940 januárjában bevonult, s mivel válogatott sportoló volt, megúszta a frontszolgálatot. A hadsereg fizikai felkészítést, kiképzést végző hadtestéhez irányították, mint például Stanley Matthewst is. Amikor a Luftwaffe hagyott rá lehetőséget, mérkőzéseket vívtak, Lawton tagja volt Anglia hadseregválogatottjának, sőt vendégjátékosként láthatták őt (többek közt) a Tranmere Rovers, a Crewe Alexandria, az Aldershot mezében is.

A leszerelése után az Everton 11 500 fontért eladta a Chelsea-nek. A fővárosi kékektől 1947-ben a rekordösszegnek számító 20 000 fontért a harmadosztályú Notts Countyhoz ment. A nottinghami fehér-feketékkel 1950-ben megnyerte a déli csoportot, felkerült velük a másodosztályba. (Nem mellékesen 31 találattal a III. liga gólkirálya lett.)

1952-ben a Brentford FC 12 ezer fontot adott a már 33 éves támadóért, aki 1953. januártól a játékos-edzői posztot is betöltötte a gárdában. Meglepő volt, hogy 1953-ban a bajnok Arsenal elvitte. Az „ágyúsok" október 12-én a Charity Shield trófeájáért mérkőztek a Blakckpoollal a Highburyben, és ő egyenlítette ki Mortensen gólját a 45. percben (3:1).

A remek felépítésű, 180 centi magas középcsatárt hazájában a frontális támadások specialistájának tartották. 1955-től 1957-ig a Kettering Town játékos-edzője volt, majd egy esztendeig a Notts Countynál vállalt munkát. Ott nem volt sikeres, kiesett csapatával a II. ligából. A kudarcot követően egy időre elszakadt a sportágtól, de aztán 1963-tól 1964-ig a Kettering Town, 1968-tól 1970-ig a Notts County edzője, pályaedzője, játékosszerző ügynöke, vezetője volt. Mivel profi pályafutása alatt egyetlen csapatánál sem keresett heti 20 fontnál többet, gyakran adódtak anyagi gondjai. Dolgozott jegyárusként, eladóként, 1984-től pedig a Nottingham Evening Post című lapba írt elemző cikkeket. 1996. november 6-án hunyt el Nottinghamben.

LEFTER KÜÇÜKANDONYADIS

A professzorok professzora

Lefter Küçükandonyadis (görög nevén Lefterisz Antoniadisz) az Isztambul melletti szigeten, Büyükadán született 1924. december 22-én görög származású famíliába. Apja halászként dolgozott, nehezen tartotta el népes családját, tíz gyermekét és a feleségét.

Lefter a helyi klubban kezdett futballozni, onnan került át 1941-ben a Taksimspor Beyoğluhoz, amely a hatalmas metropolisz európai negyedében működő, nemzetiségi alakulatnak számított, főként örmények, zsidók és görögök erősítették. A 169 centis, 66 kilós csatár 1943-ig futballozott a sárga-piros színeket viselő gárdában, az isztambuli amatőrliga első osztályában. 1947-ben leigazolta a Fenerbahçe. A sárga-kékeknél töltött első korszakában 135 mérkőzésen 100 gólt szerzett, és ez felkeltette a játékosszerző ügynökök figyelmét. Két esztendőt külföldön töltött, 1951–1952-ben a Fiorentinánál légióskodott (30/2-es mutatóval zárt), majd az 1952–1953-as idényben az OGC Nice támadója volt (12/2).

1953-ban visszaszerződött a Fenerhez, és megkezdte második periódusát a „kanáriknál". 1948-ban, 1957-ben és 1959-ben az isztambuli ligát, 1950-ben a török nemzeti amatőr ligát, 1959-ben, 1961-ben és 1964-ben a török bajnokságot, 1964-ben az Atatürk-kupát nyerte meg a sárga-kékekkel. 1954-ben gólkirály lett. A 480 találkozón elért 323 gólja árulkodik rendkívüli képességeiről. Ezért is övezi emlékét mindmáig szakrális tisztelet a Fenerbahçe rajongóinak körében, az ottani sajtótól pedig megkapta a „professzorok professzora" elismerést. (Mennyit változott a világ: az 1950-es években a klub irányítói egyáltalán nem szerették, a gyűlölt görögöt látták benne.)

Lefter 1964-ben öt meccset vívott az AEK Athén sárga-fekete szerelésében, kétszer volt eredményes az Iraklisz Szaloniki elleni találkozón. (Az AEK Athént az egykori Konstantinápolyból hazatelepített görög diaszpóra tagjai alapították, a címerében látható kétfejű bizánci sas is ezt jelzi.)

1948 és 1963 között 46-szor lépett pályára a török válogatottban, 21 találatot ért el. Kilencszer csapatkapitánya is volt a nemzeti tizenegynek, ami – tekintve a származását – hatalmas elismerésnek és megtiszteltetésnek számított. Részt vett az 1948-as olimpián, valamint az 1954-es világbajnokságon. Londonban a törökök 4:0-ra legyőzték Kínát (Lefter egyszer talált a hálóba), majd 3:1-re kikaptak Jugoszláviától

A svájci tornán három összecsapás jutott a „félholdasoknak", Lefter ezeken két gólt szerzett. A dél-koreaiak (7:0) és a nyugatnémetek (2:7) ellen is bevette a kaput.

A teljes pályafutása alatt 798 mérkőzésen 527 gólt könyvelt el.

Edzőként az állomáshelyei: Egaleo FC (1965), SuperSport United Pretoria (1965–1966), Samsunspor (1966–1967, 1970, 1972), Orduspor (1967–1968), Mersin IY (1968–1969), Boluspor (1969–1970), Sivasspor (1970–1971).

„A török, aki görög volt" 2012. január 13-án halt meg Isztambulban. Szobra 2009 óta áll az isztambuli Şükrü Saracoğlu Stadion előtt.

ABE LENSTRA

A Cruyff előtti korszak legjobb hollandja

Ha valaki megnézi Abe Lenstra fotóit, egy félszegen mosolygó, alacsony, leginkább könyvelőnek kinéző férfiú tekint rá. Fölöttébb nehezen hihető, de igaz: ezt a 171 centis, 69 kilós csatárt tartják Hollandiában az amatőrkorszak legjobbjának.

1920. november 27-én született a frízföldi Heerenveenben. Édesapját Mindert Lenstrának, édesanyját Janke Suierveldnek hívták. A bátyja, Jan (1919–2010) is futballozott a helyi csapatban, ám tudásban meg sem közelítette őt. „Us Abe" (A mi Abénk), ahogyan a Heerenveen-szurkolók becézték, 1936-tól volt a helyi klub igazolt sportolója. Remekül bánt a labdával, s főként hihetetlenül gyors volt, 10,9-et futott száz méteren. 1955-ig erősítette a kék-fehér csíkos inges gárdát. (A mez ötletét a fríz zászló adta, s ezért látható rajta a hét darab, szív alakú, vörös tavirózsaszirom.)

1955-ben átigazolt az SC Enschedébe, ahol félprofi státust kapott. (45 000 guldent fizetett érte új kenyéradója.) 1960-ban átlépett a helyi riválishoz, az Enschedese Boyshoz, ott 1963-ig játszott, mégpedig nem is akárkivel a csatársorban: Helmut Rahn, 1954 nyugatnémet világbajnoka volt a társa. Akad olyan kimutatás, amely szerint Abe Lenstra 730 mérkőzésén 700 gólt jegyzett. (Az Enschede Boysnál 135/89 volt a mutatója.)

A Heerenveen labdarúgójaként nyolcszor nyerte meg az északi első liga aranyát (1942, 1943, 1944, 1946, 1947, 1948, 1949, 1950), a holland országos bajnokságban pedig két ezüstérmet gyűjtött (1947 – VV Heerenveen, 1958 – SC Enschede).

1951-ben és 1952-ben az Év sportolója lett hazájában. 1940. március 21-én debütált a válogatottban Luxemburg ellen, és 1959. április 19-én köszönt el tőle. Búcsúfellépésén 2:2-re végeztek Belgiummal Amszterdamban. A veterán a 73. percben, 0:2-es állásnál, amikor már minden veszni látszott, betalált a szomszédok kapujába. (Ezzel máig ő az Oranje legidősebb gólszerzője.)

1940 és 1959 között 47-szer kapott helyet a németalföldi tizenegyben, a 4260 játékperc alatt 33-szor volt eredményes. Univerzális támadó volt, az egyik aprólékos statisztika arról árulkodik, hogy a csatárkvintett valamennyi posztján bevetették: ötször jobbszélsőként, hétszer jobbösszekötőként, háromszor középcsatárként, huszonötször balösszekötőként, hétszer balszélsőként. (Klubjaiban legszívesebben balszélsőt vagy balösszekötőt játszott.)

Részt vett az 1948-as londoni olimpián, ahol Hollandia két találkozót vívott, előbb 3:1-re legyőzte Írországot, aztán viszont 4:3-ra veszített Nagy-Britanniával szemben.

Fénykorában hívta a Fiorentina, a Huddersfield Town, az Ajax, a Feyenoord, ám ő hűséges maradt a szűkebb pátriájához. 1944. augusztus 22-én feleségül vette Hiltje Wismant, aki két leánygyermeket szült neki. Abe egy nagyobb sörfőzdében volt állásban, ahol megbecsülték, nem kívánt távozni Frízföldről. Amatőrként edzősködött (SOS Hellendoorn, DOS Kampen, DOS' 19 Denekamp, WSV Apeldorn, FC Assen). Állítólag „katasztrofális tréner" volt…

1977-ben agyvérzést kapott, a hátralévő éveit tolószékben élte le. 1985. szeptember 2-án hunyt el a szülővárosában.

NILS LIEDHOLM

Az olasz futball első bárója

Nils Erik Liedholm 1922. október 8-án született a svédországi Valdemarsvikben. 1938-ban a helyi Valdemarsvik IF-ben lett igazolt játékos. 1943-ban átment az IK Sleipnerhez, majd 1946 és 1949 között az IFK Norrköpingben futballozott, amellyel két bajnoki címet (1946–1947, 1947–1948) gyűjtött, egyébként a magyar Czeizler Lajos irányításával. A 185 centi magas, 80 kilós termet angol típusú csatárt sejtet, ám később Olaszországban kapott beceneve (Báró) inkább elegáns játékmódot. Magasfokú intelligencia, elsőrangú technika és kiforrott taktikai érzék jellemezték.

1947. június 15-én bekerült a svéd A-válogatottba is, Koppenhágában 4:1-re kiütötték a dánokat. A vendégek egyik találatáról az újonc gondoskodott. A következő évben megnyerte a gárdával a londoni olimpiát. A tornán mind a négy mérkőzésükön játszott, balszélsőként Dél-Korea ellen kétszer is a hálóba talált. Angliában már tündökölt a később a Milanban világhírűvé váló Gre-No-Li (Gren-Nordahl-Liedhom) trió.

Az otthon még Liddasnak becézett futballista 1949-ben szerződött a piros-feketékhez. 1961-ig 394 mérkőzésen 89 gólt szerzett. Szorgalmasan halmozta a címeket. Négyszer lett velük bajnok (1951, 1955, 1957, 1959), négyszer ezüstérmes (1950, 1952 1956, 1961), háromszor bronzérmes (1953, 1954, 1960). 1951-ben és 1956-ban elhódították a Latin Kupát. 1958. május 28-án BEK-döntőt buktak Brüsszelben, a Real Madrid hosszabbításban verte meg őket 3:2-re. Amíg az „ördögöknél" játszott, egyetlen szezonban (1957–1958) esett meg vele a szégyen, hogy semmiféle bajnoki medálból nem került a nyakába. Akkor a kilencedik helyen zártak, egyébként a skandináviai Báró volt a csapatkapitányuk.

A profi pályafutása miatt csupán 23-szor viselhette a nemzeti tizenegy felszerelését, és abban 12 találatot ért el. Az 1958-as világbajnokságon újra számítottak a szolgálataira. Egy-egy gól lőtt, a csoportkörben Mexikónak, illetve a döntőben Brazíliának. 1958. június 19-én az elveszített világbajnoki döntővel örökre elbúcsúzott a sárga-kék színektől. Az esztendő végén a *France Football* Aranylabda-szavazásán a megosztott 8. helyen zárt a maga 6 pontjával.

Játékos-karrierjéhez méltó, sikerekben gazdag edzői pályafutást tudhatott a magáénak. Nézzük az állomáshelyeit: AC Milan – segédedző (1961–1962), AC Milan (1964–1966, 1977–1979, 1984–1987), Verona (1966–1968, 1992), Monza (1968–1969), Varese (1969–1971), Fiorentina (1971–1973), AS Roma (1973–1977, 1979–1984, 1997). A Milannal és a Romával is nyert egy-egy olasz bajnoki címet (1978–1979, illetve 1982–1983), míg korábban a Varesével a Serie B-ben győzött (1969–1970). A fővárosi „farkasokkal" háromszor vitte el az Olasz Kupát (1980, 1981, 1984). 1975-ben és 1983-ban a svéd mester lett az Év edzője Olaszországban.

1984. május 30-án, a római BEK-döntőben felérhetett volna a kontinentális futball csúcsára. Csapata, az AS Roma azonban 1-1 után tizenegyespárbajban kikapott a Liverpooltól.

Nils Erik Liedholm a piemonti Cuccaro Monferratóban hunyt el 2007. november 5-én.

Bécs angol oroszlánja

Nathaniel Lofthouse Boltonban született 1925. augusztus 27-én. 1939. szeptember 4-én írt alá a Bolton Wanderers amatőrjeihez. 1941. március 22-én két góllal debütált a nagycsapatban, amely az úgynevezett háborús bajnokságban 5:1-re nyert a Bury FC ellen. A nagy vérontás miatt legközelebb majd csak 1946. augusztus 31-én lépett pályára a fehér-sötétkék szerelésben ligameccsen, két gólja ellenére 4:3-ra kikaptak a Chelsea-től.

1950. november 22-én láthatták először a válogatott felszerelésében, az angolok a Highburyben 2:2-re végeztek a jugoszlávokkal. Lofthouse bizonyult a mérkőzés angol hősének: a 30. és a 35. percben is betalált Vladimir Beara hálójába. 1952. május 25-én remek napot fogott ki a Práterben, két góllal járult hozzá az osztrákok elleni 3:2-es győzelemhez. Akkor kapta az elismerő „Bécs oroszlánja" becenevet a sajtótól, mivel még sérülten is szinte az utolsó leheletéig küzdött. Szeptember 24-én öt gólt vágott az angol ligaválogatott–ír ligaválogatott találkozón. Nem volt törő-zúzó, tipikusan brit stílusú center, ahhoz a 176 centije és 75 kilója kevés lett volna.

1953. május 2-án máig sokat emlegetett kupadöntőt vívott a Blackpool FC és a Bolton. Lofthouse már a második percben bevette George Farm kapuját, s a 68. percig 3:1-re vezetett a Wanderers. Akkor azonban Stanley Matthews elkezdte labdákkal tömni a végül mesterhármasig jutó Stan Mortensent, a ráadásban pedig Bill Perry megszerezte a narancssárgák negyedik találatát. A 4:3-ra elbukott finálé dacára Nat Lofthouse-t választották az Év labdarúgójának. Talán azért is, mert az előző idényben 30 találatával ő lett az angol élvonal gólkirálya.

1954 nyarán részt vett a svájci világbajnokságon. A belgák ellen két gólt is jegyzett (4:4), de a házigazdákat nélküle gyűrték le az angolok (2:0). A negyeddöntőben hiába vette be Maspoli hálóját, 4:2-s sikerükkel az uruguayiak jutottak tovább.

1958. május 3-án jószerével egyedül nyerte meg az Angol Kupát a boltoniaknak, miután mindkét góljukat ő rúgta a Manchester United ellen (2:0). A 3. és az 50. percben zörgette meg az északír Harry Gregg hálóját. A második roppant érdekes volt: egyszerűen belökte a kapust labdástul a kapuba, ám Sherlock játékvezető, általános meglepetésre, szabályosnak ítélte az akcióját.

1958. november 26-án, a birminghami Villa Parkban, a Wales elleni mérkőzésen (2:2) elbúcsúzott a nemzeti tizenegytől. Harminchárom meccsen 30 találatot hozott össze a háromoroszlános mezben. Két évvel később, 1960. december 17-én állandóan visszatérő sérülései miatt befejezte a klubfutballt is. A Birmingham City elleni idegenbeli találkozón (2:2) búcsúzott.

A következő évtől a Bolton Wanderers edzői stábjában dolgozott. 1968. december 1-jén kinevezték menedzsernek, a posztot 1971-ig töltötte be. 1978-ban visszatért az egyesületbe, 1986-ban a klub elnöke lett.

Nat Lofthouse 2006-ban a szurkolóktól megkapta a minden idők legjobb boltoni futballistája elismerést. 2011. január 15-én hunyta le örökre a szemét szülővárosában.

OLE MADSEN

A dán Eb-gólrekorder

Ole Eduard Fischer Madsen 1934. december 21-én született Koppenhágában. Első klubja, a Bispebjerg BK 1949-ben igazolta le. A következő esztendőben már a Boldklubben Stefan nevű gárdát erősítette, ahonnan 1957-ben édesgette magához a harmadosztályú Hellerup (Hållrup) IK. 1961-ben feljutottak vele a második vonalba, azonban 1964-ben visszaestek a harmadikba. (Szinte hihetetlen, hogy az 1964-es kontinensbajnokság egyik csatársztárja sohasem játszott a dán első ligában.)

1958 és 1960 között hazája B-válogatottjában három alkalommal jutott szóhoz, de ennyi is elegendő volt számára ahhoz, hogy szerezzen négy találatot. Az 1960-as római olimpia selejtezőin már játszott, de a tornára nem vitték ki. Kárpótolta őt mindenért az 1964-es kontinensbajnokság. A selejtezőket is beleértve 11 gólt szerzett, s ezzel óriási fölénnyel lett az egész sorozat gólkirálya. A második helyezett Bene Ferenc öt, további öt játékos, köztük Tichy Lajos négy gólig jutott. A négyes döntő mindkét meccsén, köztük a magyarok elleni bronzmérkőzésen is játszott, de Spanyolországban már nem szerzett gólt. Ole Madsen volt az első dán labdarúgó, aki az Aranylabda-szavazáson voksot kapott, 1964-ben a megosztott 19. helyen végzett egy ponttal. Pályafutása két talán leglátványosabb gólját 1965. június 20-án az Északi Kupában lőtte (2:1) a riválisa svédek ellen. Az elsőt a kapunak háttal állva, jobb sarokkal húzta be a sárga-kékek kapujába, a másodikat a 16-osról rúgta, ballal. A dánok tizennégy év után nyertek ismét az örök ellenlábas ellen.

Az 1960-as évtizedben a profizmus még nem létezett Dániában, és hiába volt Ole Madsen valóban kiváló labdarúgó, ha nem tudott a sportból megélni. Végül is ez volt az oka, amiért felcsapott profinak. Már 1963-ban csalogatta őt a bergamói Atalanta, de eltörött az orra, és a balesete miatt a kórházba ment, nem légiósnak Olaszországba. 1964-ben CF Barcelona ügynökei szintén megkörnyékezték, ám akkor még megmaradt amatőrnek. Egyébként abban az esztendőben odahaza megkapta az Év játékosa címet.

1965-ben aztán mégis légiósnak állt, első idényében a rotterdami Spartával elhódította a Holland Kupát. 1966. május 26-án az ADO Den Haag ellen ő szerezte a mindent eldöntő gólt a 61. percben (1:0). A Feijenoord stadionjában 24 ezer néző követte figyelemmel a szikrázóan kemény összecsapást, amelyet a világhírű Leo Horn vezetett. Madsen mindent egybevetve a rotterdamiak színeiben 71 találkozón huszonkét gólt lőtt.

1968-ban hazatért, hogy még egy évadot lehúzzon a Hellerup IK kötelékében. Egy súlyos sérülést követően azonban hamarosan be kellett fejeznie a labdarúgást.

Ole Eduard Fischer Madsent 2006. március 26-án Brønshøj városában érte a halál.

A testet öltött elegancia

Van abban valami megejtően patetikus, ha az apából és a fiából is legenda válik a labdarúgás világában. A két Maldini esetében ez nem túlzás. Sokan vitatkoztak és vitatkoznak azon, melyikük volt az elegánsabb labdarúgó. A legtalálóbb válasz az, hogy egyformán mindkettő.

Cesare Maldini 1932. február 5-én született Triesztben. Atyja, Albino padovai matróz volt, édesanyja Szlovéniából származott. Az AC Triestina ifjúsági alakulatában kezdett futballozni 1950-ben, majd 1953. május 24-én bemutatkozott az első ligában. Egy évvel később átigazolt az AC Milanhoz. Remekül időzítette a váltását, ugyanis az 1954–1955-ös bajnokságot megnyerték a piros-feketék. Később még háromszor lett velük bajnok (1956–1957, 1958–1959, 1961–1962), háromszor ezüstérmes (1955–1956, 1960–1961, 1964–1965), háromszor bronzérmes (1959–1960, 1962–1963, 1963–1964). 1956-ban az „ördögökkel" elhódította a Latin Kupát. A lombardiai regnálása alatt csupán két olyan szezonja volt (1957–1958, 1965–1966), amelynek végén nem került valamilyen medál a nyakába.

A legértékesebb érmét 1963. május 22-én vehette át a Wembley Stadionban, a Benficával vívott BEK-döntőt követően, amelyen 2:1-re győztek. Csapatkapitányként emelhette magasba a míves trófeát. Fia, Paolo szinte napra pontosan negyven év múlva, 2003. május 28-án az apja örökébe lépett: a Milan csapatkapitányaként átvehette a Bajnokok Ligája serlegét, igaz, egy másik angol „szentélyben", a manchesteri Old Traffordon.

Az 1963-as különben már a második BEK-döntő volt Cesare Maldini pályafutásában, 1958-ban, a brüsszeli Heyselben azonban a Real Madrid hosszabbításban 3:2-re nyert a Milan ellen.

Cesare Maldini az 1966–1967-es idényt az AC Torinóban töltötte, a 7. helyen fejezte be a bajnokságot és egyben a pályafutását is. Összesen 412 A-ligás meccsén három gólt ért el. (Ebből a rossonerók színeiben 347 bajnokit vívott, mindhárom találatát ezeken szerezte.)

A 182 centisre nőtt, 76 kilós védőt a válogatottban viszonylag későn, 28 évesen, 1960. január 6-án láthatták először a szurkolók, Svájc ellen győztek 3:0-ra az olaszok. 1963. október 13-án játszott utoljára a nemzeti tizenegyben, Moszkvában Európa-bajnoki selejtezőt veszített a gárda a Szovjetunióval szemben (0:2). Meglepően kevés, mindössze 14 szereplés adatott meg neki az azzurrók mezében. Részt vett az 1962-es chilei világbajnokságon, amely nem sikeredett számára fényesre: egy vereség, egy döntetlen, egy győzelem és csoportharmadik hely volt a mérlege. A háromból két találkozón jutott szóhoz (az NSZK és Svájc ellen), azokon viszont nem veszített.

Edzőként nagyon szép, hosszú és sikeres utat járhatott be. Az állomáshelyei: AC Milan, ifjúságiak (1967–1971), AC Milan, másodedző (1971–1972), AC Milan (1972–1974), Foggia (1974–1976), Ternana (1976–1977), Parma (1979–1980), Olaszország válogatottja, másodedző (1980–1986), Olaszország U21 (1986–1996), Olaszország (1996–1998), AC Milan, technikai igazgató (2001), Paraguay (2001–2002). Az AC Milannal KEK-et és Olasz Kupát szerzett (1972–1973). Az U 21-esekkel három ízben lett Európa-bajnok (1992, 1994, 1996).

Cesare Maldini 2016. április 3-án hunyt el Milánóban.

ROGER MARCHE

Az Ardennek vaddisznója

Roger Marche a vadregényes Ardennek Villers-Semeuse nevű falujában született 1924. március 5-én. A kölyökéveit az FC Mohonnais és az AS des Cheminots együtteseiben töltötte. Gyorsaságát és erejét kamatoztatva több regionális versenyt is megnyert 400 méteres sprinterként és súlylökőként. Mindazonáltal nem volt felhőtlen életének az az időszaka, miután a német csapatok 1940 májusában lerohanták a hazáját. Ahogyan nagyon sokan az Ardennekből, ő is elmenekült, Vendée-ba. Ott is futballozott, a bátyjával együtt Bournezeau-ban, a Les Coqs Vendéens nevű csapatban.

Roger Marche (jobbra) Stanley Matthews ellen

1944-ben az Olympique FC Charleville-Mézières kék színeket viselő csapatához igazolt, de még abban az esztendőben szerződtette a Stade de Reims. 1954-ben a fővárosba költözött, hogy 1962-ig a Racing Paris profijaként keresse a kenyerét. A „fények városában" együtt kergette a labdát honfitársunkkal, Újlaki Józseffel. A francia élvonalban 543 találkozón lépett pályára, egyetlen találatot ért el. Kétszer lett francia bajnok (1949, 1953). 1949-ben a Reims megmérkőzött a Racing Club de Paris alakulatával a Bajnokok Trófeájáért (amolyan szuperkupa volt az), előbbiek nyertek 4:3-ra. 1950. május 14-én újból összecsaptak a felek, akkor a Francia Kupáért, és megint az északiak diadalmaskodtak (2:0). 1953-ban elhódította társaival a Latin Kupát. 1947-ben és 1954-ben a Stade de Reims, 1961-ben és 1962-ben a Racing Club de Paris gárdájával végzett az első osztály második helyén.

A 172 centis, 72 kilós védő 1947. március 23-án Párizsban, a Portugália elleni 1:0-s győzelemmel mutatkozott be a válogatottban. Részt vett az 1954-es vb-n is, de vitathatatlanul az 1958-as világbajnokság bronza volt a legértékesebb valamennyi érme közül, legalábbis a visszavonulása után ezt mondta. Svédországban egyetlen csoportmérkőzésen vetették csupán be, és azon is vereséget szenvedtek a jugoszlávoktól (2:3). Marche 1959. december 17-én vívta utolsó találkozóját a „kékek" szerelésében, 4:3-ra megverték a többek között Kubalával, Di Stéfanóval, Gentóval, Suárezzel felálló spanyolokat. Az egyik gólt az alacsony bekk szerezte. A 63. fellépésén szerezte első és utolsó gólját a nemzeti tizenegyben! 1955 és 1983 között ő tartotta a francia válogatottsági rekordot, mígnem Marius Tresor megelőzte.

Már befutott labdarúgóként kapta meg a Le Sanglier des Ardennes (Az Ardennek vaddisznója) becenevet a sajtótól. Nem sértődött meg érte, még büszke is volt rá. (E derék négylábú jellegzetes állata a röghegységnek, nem véletlenül kerülhetett például a Club Sportif Sedan Ardennes címerébe. Bátor, sőt vakmerő, mely igen veszedelmes tud lenni, ha feldühítik.)

Miután felhagyott a hivatásos labdarúgással, visszatért az Ardennekbe, hogy az FC Mohonnais fiataljai között vállaljon játékos-edzői posztot.

Roger Marche 72 évesen, 1997. november 1-jén hunyt el Charleville-Mézières-ben.

A Boca sokoldalú balbekkje

Silvio Marzolini a Buenos Aireshez tartozó Barracasban született 1940. október 4-én. Szülei, Emilia Cernoiá és az Udinéből származó, Argentínában egyébként asztalosként dolgozó Eligio olasz bevándorlók voltak. Hat gyermekük közül Silvio volt a legidősebb.

Az első métereket futballistapalántaként az olaszok egyesületének dresszében (Deportivo Italiano) tette meg, majd a belgranói Club Fecha de Oróban és az Antártida Argentinában futballozott, utóbbival 13 évesen megnyerte a kölyökcsapatok Evita Perón nevét viselő országos bajnokságát. 1955-ben került a Ferro Carril Oestébe, 1959. május 31-én, a Boca Juniors elleni rangadón (1:1) mutatkozhatott be a „vasutasok" első számú alakulatában. Már ez a döntetlen is bravúrnak számított, de aztán szeptember 27-én, a Bombonerában 2:1-re meg is verték a „genovaiakat". A pályafutása csúcsán 183 centis, 80 kilós balhátvéd káprázatos teljesítményt nyújtott.

Nem csoda, hogy 53 bajnokival a háta mögött klubot váltott, 1960-ban már az aranysárga-kékek mezében futballozhatott. Április 3-án, az Estudiantes ellen ugyan 2:1-es vereséggel mutatkozott be – de aztán bőven volt része a jóban is. 1972-es visszavonulásáig 387 mérkőzést vívott, amelyeken tízszer talált a hálóba. A Boca tagjaként ötször lett bajnok (1962, 1964, 1965, 1969 – Nacional, 1970 – Nacional), egyszer kupagyőztes (1969). 1963-ban sikertelen Copa Libertadores-döntőt vívott a Santos FC ellen (2:3, 1:2). (Csak a brazíliai meccsen játszott, de megsérült, lecserélték.)

A válogatottban 1960-tól 1969-ig 28 alkalommal lépett pályára, és egy gólt könyvelt el a képviseletében. Két világbajnokságon szerepelt. Chilében nem sikerült az argentinoknak továbbjutniuk a csoportjukból, harmadikok lettek a magyarok és az angolok mögött. A szőkésbarna védő mindhárom találkozón szerepelt.

1966-ban, Angliában, a csoportkört túlélték, viszont a házigazdák elleni botrányos negyeddöntőben 1:0-s vereséget szenvedtek, többek között azért, mert klubtársát, Rattínt leküldte Kreitlein bíró. Marzolinit beválasztották a torna legjobb tizenegyébe. A 1967-es Dél-Amerika-bajnokságon a második helyen zárt az Albicelestével Uruguayban. 1968. november 6-án így állt fel a világválogatott védelme a brazilok első világbajnoki győzelmének tizedik évfordulóját ünneplő gálamérkőzés első félidejében: Novák Dezső, Albert Seszternyov, Willi Schulz, Silvio Marzolni. Két évvel később az Európa-válogatott ellen játszhatott Buenos Airesben, a Boca Juniors tagjaként, Antonio Rattín búcsúmérkőzésén. Akkoriban a világ legjobb két balhátvédjének egyikeként emlegették, a hozzá hasonlóan támadószellemű Giacinto Facchettivel együtt.

Edzőként az All Boys (1974–1975), a Boca Juniors (1981, 1995), a Banfield (1998–2008) gárdáit irányította. Szakvezetőként a legnagyobb sikerét 1981-ben aratta, megnyerte a Bocával a Metropolitano bajnokságot. Többek között Gatti, Ruggeri, Brindisi, Trobbiani, Gareca és Diego Maradona voltak a győzedelmes társaság pillérei.

Silvio Marzolini belekóstolt a filmezésbe és az újságírásba.

A szurkolók a „genovaiaknál" valaha játszó öt legjobb futballista közt tartják számon.

JOSEF MASOPUST

Bányászgyerekből aranylabdás

Josef Masopust 1931. február 9-én született a Csehszlovák Köztársasághoz tartozó Střimice nevű, szénbányászok lakta faluban. A Cseh-Morva Protektorátusban cseperedett fel, majd a Csehszlovák Szocialista Köztársaságban lett belőle válogatott futballista. A Cseh Köztársaság fővárosában, Prágában hunyta le örökre a szemét 2015. június 29-én.

A bányászcsaládból származó fiú a közeli város, Most ifjúsági csapatában kezdett futballozni a német megszállás és a II. világháború után. A ZSJ Uhlomosttól 1950-ben került át a ZSJ Vodotechna Teplicébe, ahol 1952-ig szerepelt, és szerzett 54 meccsen 10 gólt. Amint bevonultatták katonának, a hadsereg az ő pályafutása alatt többször is nevet váltó (ATK, ÚDA, majd Dukla) klubjába, Prágába került. A bordó-sárgáknál játszott 1968-ig. A „prágai tavasz" egyik engedményeként kiszerződhetett Nyugat-Európába, ámbár amikor kikerült a kis brüsszeli egyesülethez, a Royal Crossing Club de Molenbeekhez, messze túl volt már karrierje zenitjén. Jószerével levezetett Belgiumban. Ha akkor mehetett volna pénzt keresni a „szabad világba", amikor aranylabdás és világbajnoki ezüstérmes lett belőle, azaz 1962-ben, vagyont fizettek volna érte a tehetős nagymenők. Harminchét esztendősen jóval kevesebbet ért. Szokták mondogatni, hogy az aranynak nem árt az idő, ám az aranylabdásoknak, sajnos, sokat…

A Duklával rendkívül termékeny időszakot hagyott maga mögött, nyolcszor nyert bajnokságot (1953, 1956, 1958, 1961, 1962, 1963, 1964, 1966), háromszor Csehszlovák Kupát (1961, 1965, 1966), vagyis kétszer (1961, 1966) sikerült a duplázás is. A valaha nagy presztízsű New York-i nemzetközi torna védői zsinórban ötször a prágaiak voltak: 1961-ben, 1962-ben, 1963-ban, 1964-ben, 1965-ben. Masopust egyéni titulusokat is elkönyvelhetett, 1962-ben ő vehette át a *France Football* Aranylabdáját. Hatvanöt ponttal ért a célba, 12 pontot vert a második helyen végző Eusébióra (Benfica). Korábban kizárólag csatárnak (Matthews, Di Stéfano, Kopa, Suárez, Sivori) ítélték oda ezt a díjat, személyében először jutalmaztak vele fedezetet, nyilvánvalóan a chilei világbajnokságon mutatott teljesítményét, illetve a csehszlovákok ezüstérmét elismerve. Odahaza 1966-ban kapta meg az Év játékosa elismerést. 1963-ban beválogatták a világválogatottba, 1964-ben és 1965-ben az Európa-válogatottba is meghívást kapott.

A 177 centi magas, 75 kilós középpályás 1954. október 24-én debütált az „oroszlánoknak" vagy „lovagoknak" becézett válogatottban, és akár nagyobb összegben is lefogadnánk, hogy szebb bemutatkozást kívánt magának. A Népstadionban, 94 000 néző előtt a korszak legjobb gárdája, az Aranycsapat 4:1-re megverte a csehszlovákokat. Sokkal kedvesebb

emléke, nekünk annál keserűbb az 1956. május 20-i találkozó, amelyen a vendégek 4:2-re győztek Budapesten. Az volt a magyar válogatott első veresége a Népstadionban. „Pluskal és Masopust igen szorgalmasan, főként a védekezésre ügyelve játszott, de mindketten jól időzített előreadásaikkal a támadásokat is hasznosan kezdeményezték" – írta róla és fedezettársáról másnap a *Népsport*.

Masopust a chilei világbajnokságon Pelét próbálja szerelni

Az 1958-as világbajnokságon szóhoz jutott a csehszlovákok mind a négy összecsapásán (gólt nem szerzett). Nem jutottak tovább a csoportból, pedig a címvédő nyugatnémetekkel 2:2-es döntetlent játszottak, az argentinokat pedig, a világbajnokság egyik legnagyobb meglepetését okozva, 6:1-re megverték. Ám ahogyan a magyaroknak a walesiek, nekik az északírek jelentették a végzetet. Az 1960-as Nemzetek Európa Kupáján bronzérmes lett a csehszlovák tizeneggyel Franciaországban. Két találkozót vívtak, mindkettőt Marseille-ben. Július 6-án simán veszítettek a Szovjetunióval szemben (0:3), ellenben három nap múlva legyőzték a házigazdákat 2:0-ra. A Dukla technikás irányítója végigküzdötte a mérkőzéseket.

A két esztendő múlva lebonyolított chilei világbajnokságot még előkelőbb pozícióban zárta a csapatával, mely a végjátékban az aranymedálért játszhatott. Pár nappal előtte, a Rancaguában megrendezett negyeddöntőben 1:0-ra legyőzték a magyarokat, igaz, kellett ehhez a szovjet játékvezető, Latisev tévedése is, aki nem látta meg, hogy Tichy Lajos lövése után a kapuból pattan ki a labda. Masopust végigjátszotta a Mundialt, egyetlen gólját a döntőben rúgta. Az 1962. június 17-i finálé 15. percében vette be Gilmar kapuját. Remek ütemben lépett ki egy mélységi passzra a behátráló brazil védők közül, majd nagyjából nyolc méterről, jobbal, laposan a hálóba rúgta a labdát. A fotókon látható mosolya arról árulkodott, hogy nem volt nála akkor boldogabb ember Santiago de Chilében, sőt talán az egész planétán sem. Aztán a lefújás után a trónusukat megvédő arany-zöldek nevethettek őszintébben a kamerákba, hiszen 3:1-re győztek.

Josef Masopust 1966. május 18-án búcsúzott el a válogatottól, 63 fellépéssel és tíz góllal a háta mögött.

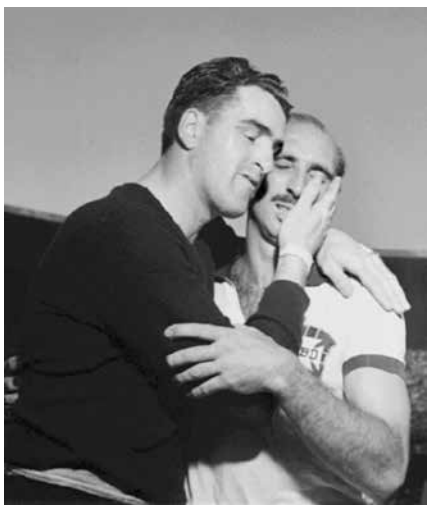
1970-ben fordult a politikai széljárás, kedvezőtlen hatására hazarendelték Brüsszelből a futballvezérek. Abbahagyta a játékot, inkább visszavonult, hogy felcsaphasson edzőnek. A tréneri pályafutásának állomáshelyei: Dukla Praha (1973–1976), Zbrojovka Brno (1976–1980), RSC Hasselt (1981–1984), Csehszlovákia válogatottja (1984–1987), Indonézia olimpiai válogatottja (1988–1991), Zbrojovka Brno (1992–1993), FK Pelikán Děčín (1993–1996).

A leghangosabb sikerét szakvezetőként Brnóban érte el, 1978-ban csehszlovák bajnoki címhez juttatta a fegyvergyár piros-fehér színű alakulatát.

ROQUE MÁSPOLI

Kivédte a brazilok szemét a Maracanában

Roque Gastón Máspoli Arbelvilde kitűnő kapus volt, és szerencsés ember is, hiszen egy világbajnokság utolsó mérkőzésén fogta ki élete formáját, tetejébe a házigazdák otthonában, 200 ezer őrjöngő brazil szurkoló szeme láttára. 1950. július 16-án legalább harminc lövés ment a kapujára, de egy kivételével mindet hárította. Jórészt fenomenális teljesítményének köszönhették honfitársai a 2:1-es győzelmüket és a világbajnoki címüket.

Máspoli 1917. október 12-én született Montevideóban, olasz bevándorlók sarjaként. Apja egy kaszinóban dolgozott krupiéként, és szerette volna, ha fia is hasonló munkakörbe kerül. A tervéből nem lett semmi, Roque 14 éves korában a Bella Vistában kezdett játszani. Eredetileg center volt, de az egyik edzésen a mestere a gólvonal elé állította. Idővel kiderült, ez zseniális húzás volt. A 189 centi magas, 85 kilós kapus még három további fővárosi csapatot szolgált: a Nacionalt (1933–1939), a Liverpoolt (1939–1940) és élete fő klubját, a Peñarolt (1940–1955).

1939-ben a montevideói Liverpool kék-fekete színeiben debütált az élvonalban, de pályafutása legjobb éveit az aranysárga-feketéknél töltötte, hat bajnoki címet gyűjtve (1944, 1945, 1949, 1951, 1953, 1954).

A Celestében 1945. január 24-én mutatkozott be. A dél-amerikai bajnokságban győztek Ecuador ellen 5:1-re, Santiago de Chilében. 1955-ös búcsújáig 38-szor védett az uruguayi válogatottban. Két világbajnokságon adhatott ízelítőt tudásából. Az 1950-es brazíliain összesen négy meccset kellett játszaniuk az uruknak, ebből csak a svédek ellen nem ő védett. A döntőbeli remeklésével egyből világhírűvé lett. 1954-ben Svájcban az uruguayiak mind az öt mérkőzésén ő védett. A csoportban makulátlan mérleggel zárt, sem a csehszlovákok (2:0), sem a skótok (7:0) nem tudták megadásra kényszeríteni. Bizonnyal el sem hitte volna, hogy a maradék két találkozójukon hetet kap majd, pedig ez történt: a magyarok négyet (2:4), az osztrákok hármat (1:3) rámoltak be neki.

Számos helyen megfordult edzőként: CA Peñarol (1955, 1963–1967, 1970–1971, 1976, 1985–1986, 1988, 1992), Elche CF (1968–1970), Ecuador, szövetségi kapitány (1975–1977), Sporting Cristal Lima (1977–1978), Uruguay, szövetségi kapitány (1979–1982), Barcelona SC Guayaquil (1987), Uruguay, szövetségi kapitány (1997). A Peñarolt négy bajnoki címre vezérelte (1964, 1965, 1967, 1986). Megnyerte vele a Copa Libertadorest (1966), valamint a Világkupát is (1966). Az uruguayi válogatott szakvezetőjeként is ért el bravúrt. Első lett Montevideóban az 1930-as vb 50. évfordulója tiszteletére rendezett Mundialitón, a Copa de Orón, amelyen öt korábbi világbajnok (Uruguay, Argentína, Brazília, Olaszország, NSZK), illetve az angolokat helyettesítő, kétszeres döntős Hollandia szerepelt.

Roque Máspoli 2004. február 22-én hunyt el szülővárosában.

A Varázslóból Matuzsálem lett

Stanley Matthews maga volt a megtestesült biológiai csoda. Tizenkilenc és fél múlt 1934. szeptember 29-én, amikor debütált az angol válogatottban. Cardiffban, a Ninian Parkban győztek a vendégek 4:0-ra Wales ellen, a negyedik gólt ő szerezte. Negyvenharmadik évesen, 1957. május 15-én búcsúzott a „háromoroszlánosok" mezétől Koppenhágában, ahol világbajnoki selejtezőn 4:1-re nyertek a házigazdák ellen. A személyében tisztelheti az utókor az angol nemzeti tizenegyben valaha pályára lépett legidősebb labdarúgót.

1915. február 1-jén jött a világra Henley-ben. Atyja, Jack Matthews fodrász volt, aki maga is sportolt, bár az ökölvívással jegyezte el magát, és azt szerette volna, ha fia is ezt a sportágat választja. Másképpen történt. Stan 1929-ben egyetlen meccs erejéig bekerült az angol iskolailabdarúgó-válogatottba, aztán 1930-ban a Stoke City „inasa" lett. Amikor betöltötte a 17. életévét, aláírta a piros-fehéreknél az első profiszerződését, és a következő évben megnyerte velük a második ligát, majd hamarosan debütált a „háromoroszlánosok" között.

1937. december 1-jén háromszor vette be a White Hart Lane-en a korszak egyik legjobb kapusa, František Plánička kapuját (Anglia–Csehszlovákia 5:4). Az első legendássá vált 6:3-as meccsén (a második az Évszázad mérkőzése volt), Berlinben három találatot szerzett a házigazdák ellen. Ő rúgta az első, illetve utolsó gólt a németek hálójába. A találkozót 110 ezren látták. Erről a mérkőzésről írta *Nyáry József* tudósító a Nemzeti Sportban 1938. május 16-án: „Óriási üdvrivalgás fogadja a csapatokat. Az angolokon sötétkék nadrág és fehér ing van, a németeken fehér nadrág és sötétpiros ing. Nagy meglepetés: a himnuszok hallatára az angolok egyszerre kapják fel karjukat! Néznek is a külföldi újságírók."

Stanley Matthews 22-23 évesen már az ország legjobb és egyben legjobban kereső játékosai közé tartozott, olvashatjuk ki a *Nemzeti Sport* 1938. január 28-i lapszámának híréből: „Hét angol játékos éri el a 10 000 fontos értékhatárt (kb. 300 000 pengő) – *Carruthers*, a *Daily Mail* sportrovatvezetője szerint: Drake, Steele, McCulloch, Westwood, Bryan Jones, Bastin és Matthews. Csak csatárnak érdemes lenni. Mind a hét játékos ugyanis – csatár."

A 175 cm magas, 70 kilós, minden hájjal megkent szélső kedvelt taktikai húzásként gyakran helyet cserélt válogatott találkozó közben Frank Broome-mal, s a jobbszélről beljebb húzódott jobbösszekötőbe, mert onnan könnyebben osztogathatott. Habár egész irgalmatlanul hosszú pályafutása alatt támadót játszott, a 886 hivatalos mérkőzésén „csupán" 93 találatot jegyzett. (A válogatottban 54 találkozón 11-szer volt eredményes.) Ennek a viszonylag kevés gólnak az lehet az oka, hogy a játékfilozófiájában nem annyira a befejezésre, sokkal inkább az előkészítésére helyeződött a hangsúly.

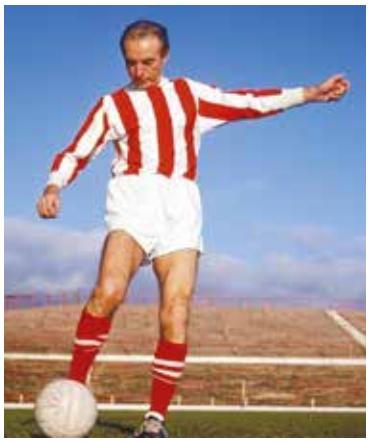
Játszott az Anglia–Kontinensválogatott (3:0) találkozón, Londonban, amelyet az FA fennállása 75. évfordulójára rendeztek. A *Nemzeti Sport* 1938. október 27-i száma is beszámolt egy érdekes jelenetről: „(…) máris Matthews viszi a labdát, s az angol szélső »majmot csinál« a kontinentális védelemből. Nagy nevetés. (…) Elöl Matthews bizonyult a legjobbnak, majd' mindig veszélyes volt."

Ehhez remekül illeszkedik, amit Hidegkuti Nándor mesélt e sorok íróinak 1994-ben, visszaemlékezve az Évszázad mérkőzésére: „Engem »Öregnek« szólítottak a többiek, mert tényleg én voltam az Aranycsapat legidősebb tagja. Amikor megláttam Matthewst, a szikár, inas, agárszerű szélsőt, azt kérdeztem magamtól, hogy mit akarnak az angolok ezzel a nyugdíjassal? Jól néznek ki, ha ő az év legjobb futballistája náluk… Aztán a mérkőzés alatt megváltozott a véleményem róla, már egyáltalán nem tartottam vénembernek. Tudni kell hozzá, hogy a mi korunkban a 28-30 éves csatárt mindenki elkönyvelte veteránnak."

A második nagy világégés alatt Matthews is bevonult. A Királyi Légierőhöz került Blackpoolba, ugyanakkor a frontszolgálatot megúszta, mivel válogatott sportoló volt. A nehéz időkben is futballozott, a Royal Air Force csapata gyakran vívott bemutatómérkőzéseket, hogy másfél-két órára feledtesse a nézőkkel, hogy az esztelen vérontás az erőszak tiszteletét hirdeti, nem a futballét. Néha felbukkant skót klubokban (Airdrieonians, Morton, Rangers), sőt a Dinamo Moszkva háború utáni brit portyája alatt az Arsenal is bevetette a Highburyben.

Játszott 1946. március 9-én, a Bolton Wanderers–Stoke City kupamérkőzésen is, amikor bekövetkezett a 33 ember halálát okozó katasztrófa.

1947-ben összezördült a klubja vezetőivel, és elszerződött a Blackpool FC-be. 1948. április 24-én kupadöntőt bukott a narancssárga-fehérekkel (4:2-re nyert ellenük a Manchester United), viszont megkapta az Év labdarúgója elismerést. (Legközelebb 1963-ban, 48 esztendős korában részesítették a nagy megtiszteltetésben.)

1951. április 28-án elveszítette a Blackpool FC-vel a második kupafináléját is a Wembley-ben a Newcastle United ellen (0:2). Akkor azt hitte, sohasem emelheti magasba a patinás trófeát, ám tévedett. 1953. május 2-án 100 000 néző előtt megverték a Bolton Wanderers, és végre a kezébe vehette a serleget. Nehéz szülés volt, annyi szent! A 68. percben még a „vándorok" vezettek 3:1-re, akkor Stan Mortensen szépített. Két perc volt hátra, amikor Matthews lerázta a bekkjét, beadott, és Mortensen közelről bepréselte az egyenlítő találatot. (A korszak másik csatárfenoménje mesterhármast ért el.) A walesi Benjamin Marvyn Griffiths, a kor egyik legjobb bírója (akit mi, magyarok leginkább onnan ismerünk, hogy lest jelzett az 1954-es vb-döntőben Puskás szabályos „egyenlítő" gólja előtt) hosszabbított, így Matthews újra elindult, az alapvonalról középre adott, Bill Perry pedig behelyezte a győztes találatot (4:3).

A Varázslónak (The Wizard) becézett jobbszélső az 1950-es vébén egy mérkőzésen (a spanyolok elleni 0:1-en), az 1954-es tornán kettőn, a Belgium elleni csoportmeccsen (4:4), illetve az Uruguay elleni negyeddöntőben (2:4) kapott játéklehetőséget. Egyik összecsapáson sem talált a hálóba… Hazája nemzeti tizenegyével kilencszer lett a brit házibajnokság aranyérmese (1935, 1938, 1939, 1947, 1948, 1954, 1955, 1956, 1957).

Az 1955–1956-os bajnokságot ezüstmedállal zárta a Blackpool, jobb gólarányával előzte meg a harmadik Wolverhamptont, ellenben az aranyérmes Manchester United 11 pontot vert rá. Matthews sohasem lehetett bajnok az angol élvonalban, „fájdalomdíj" gyanánt 1956-ban átvette a *France Football* által először kiírt Aranylabdát, három ponttal kapott többet a Real Madrid sztárjánál, Alfredo Di Stéfanónál. (A Matuzsálem még a következő voksoláskor, 42 esztendős korában is kapott három pontot!)

1961 és 1965 között újból a Stoke Cityt szolgálta. Segítségével a The Potters megnyerte az 1962–1963-as második osztályt, és visszakerült az első vonalba. Stanley Matthews 1965-ben, túl az 50. születésnapján, lejátszotta utolsó ligameccsét az elitben, aztán elbúcsúzott a profi futballtól. Akkor II. Erzsébet királynő lovaggá ütötte. Áprilisban a hivatalos búcsúján a Puskással és Kubalával felálló Európa-válogatott lépett pályára a tiszteletére Stoke-ban.

1965 májusában kinevezték a Stoke nagy riválisa, a Port Vale menedzserévé, edzőként 1967-től 1968-ig a csapat kispadján is ült. Később járta a vi-

lágot, mindenhol népszerűsítette az imádott sportágát. Hosszú ideig Máltán, az 1980-as évek második felében a kanadai Hamilton városában lakott, majd felbukkant Ausztráliában, Dél-Afrikában, Nigériában, Ghánában, Ugandában és Tanzániában is. 1975-ben Johannesburgban a fekete srácokból gettócsapatot szervezett, ez volt a híres Stan's Men Soweto. Fütyült ő az apartheid rezsim politikájára! Elvitte a tanítványait Brazíliába, ahol találkozhattak Zicóval, a futball egy másik élő legendájával.

Vajon mi lehetett a titka? Nyilván a sportszerű életmód, a labdarúgás iránti hallatlan alázat, a kötelességtudat. De ezek mellett sok egyéb is: egyfajta mentális univerzumban élt, amelyben a futballt nemcsak fizikai tevékenységnek, hanem szellemi kedvtelésnek fogta fel. A logika éppúgy erőforrásként szolgált a számára, mint a testi energia. Elképesztő tudatossággal teljesített, de a tudatnak azon a szintjén, amelyre egyszerű halandó tán fel sem érhet. Ugyanakkor nem a régi, a viktoriánus korban, hanem abban a pénzhajhász világban, amelyben a sportág már a szórakoztatóipar, a kolosszális üzletág részeként funkcionált. A nézők elvárták a belépőjegyükért, hogy izgalomban, látványban, stílusban, egyszóval felejthetetlen műsorban legyen részük. Viszont a profik gázsija maximált volt, ezért aztán a labdarúgók szakszervezete akcióba lendült, és akkor sikerült eltöröltetnie a bérplafont. Onnantól számítva kezdett Matthews is többet keresni, habár a maiak fizetéséhez képest aprópénzeket.

A sajtó olykor túlzó heroizálása teljesen hidegen hagyta, a mindennapokban megmaradt egyszerű embernek. „Életem a futball, és futballozom, hogy éljek" – fogalmazta meg ars poeticáját a máltai televízióban. És valóban, már olyanráncos volt az arca, mint az alaszkai táj, amelyet gleccserek vájtak barázdásra, de még mindig nagy élvezettel rúgta a labdát.

1989-ben visszaköltözött Stoke-ba, itt élte utolsó éveit második nejével, Mila Winterovával. (Még 1934 nyarán nőül vette Betty Vallance-t, aki a Stoke City edzőjének, Jimmy Vallance-nak volt a lánya. Ebből a házasságából két gyermeke származott, Jean és Stanley Junior.) 1967-ben, a Port Vale csehszlovákiai túráján megismerkedett Milával, a 44 éves tolmácsnővel. ötvenkét évesen elvált, hogy oltárhoz vezethesse új szerelmét. A második felesége 1999. májusban meghalt.

Sir Stanley Matthews 2000. február 23-án (épp csak megünnepelték a 85. születésnapját) hunyt el Stoke-on-Trentben. Távoztával géniuszát veszítette az egyetemes futballtársadalom.

A Varázsló emlékére szobrot állítottak Henley központjában.

Szépségkirálynő volt a „keresztanyja”

Mauro Ramos de Oliveira a Minas Gerais államban fekvő Poços de Caldasban született 1930. augusztus 30-án. Hosszú futballkarrierjét mindössze négy klubban töltötte: SE Sanjoanense (1947–1948), São Paulo FC (1948–1959), Santos FC (1960–1966), Deportivo Toluca FC (1967–1968). Élete fő klubjában 519 mérkőzést vívott, s négyszer hódította el az állami bajnoki címet (1948, 1949, 1953, 1957). A Santosszal ötször szerezte meg ugyenezt (1960, 1961, 1962, 1964, 1965), zsinórban ötször az akkor az országos bajnoki címmel felérő Brazil Kupa-elsőséget (1961, 1962, 1963, 1964, 1965). Háromszor lett a Rio-São Paulo-torna győztese (1963, 1964, 1966), kétszer a Libertadores Kupáé (1962, 1963) és a Világkupáé (1962, 1963). 1968-ban Mexikóban is bajnok lett.

1962-ben lenyűgözően eredményes esztendőt zárt. A Santos FC-vel (amelyben különben 354 hivatalos összecsapáson lépett pályára) megnyerte az állami bajnokság aranyérmét, a Brazil Kupát, a Libertadores Kupát, a Világkupát, s mindezek tetejébe a Chilében világbajnoki aranyat nyerő válogatottnak is a csapatkapitánya lehetett. Amely sorozatban elindult, mindegyikben diadalmaskodott!

A fehér bőrű, 180 centi magas, 76 kilós versenysúlyú védő 1949. április 10-én debütált a válogatottban, São Paulóban 10:1-re taglózták le Bolívia legjobbjait a kontinensbajnokságon. Nem sikerült állandósítani helyét a védelemben, gyakran Wilson jutott szóhoz a posztján, máskor meg Juvenal. Három világbajnokságra (1954, 1958, 1962) nevezték be, ám Svájcban és Svédországban egyetlen percet sem töltött a pályán. Az 1954-es vébén Nílton Santosnak, a négy év múlva Skandináviában lebonyolított tornán pedig Bellininek szavazott bizalmat a szakvezetés középhátvédként. Chilében ellenben Mauro végigjátszotta a Mundialt. A válogatottban 28 hivatalos és két nem hivatalos találkozót tudhatott magáénak, gólt nem sikerült szereznie. Az aranysárga-zöldekkel 1949-ben hazai pályán magasba emelhette a dél-amerikai bajnokság trófeáját, 1963-ban pedig a Copa Rocát. (Ezért a serlegért 1914 és 1976 között ádáz harcot vívott Brazília és Argentína nemzeti tizenegye.)

Érdekes becenevet kapott: egy gyönyörű hölgyről, Martha Rocáról nevezték el. A varázslatos küllemű hölgy 1954-ben Brazília szépségkirálynője lett, és Maurót az eleganciája, könnyedsége, esztétikus mozgása miatt kezdték így szólítani.

1963. április 24-én láthatták őt utoljára a Seleção mezében. Finoman fogalmazva sem sikerült fényesre a búcsúja, mivel Brüsszelben súlyos vereséget szenvedtek a brazilok Belgiumtól (1:5). A legördöngösebb „vörös ördög”, Jacques Stockman három gólt is szerzett. A sajtó, s különösen annak riói része valósággal keresztre feszítette a veterán középhátvédet, főként az ő nyakába varrva a fiaskót.

A visszavonulását követően megpróbálkozott az edzői munkával, 1969 és 1974 között apróbb feladatokat vállalt el a mexikói Club Deportivo Oro, a Club Jalisco, illetve odahaza a Santos FC tréneri stábjában.

Mauro Ramos de Oliveira 2002. szeptember 18-án hunyt el szülővárosában.

SANDRO MAZZOLA

A nagy Valentino még nagyobb fia

Alessandro Mazzola 1942. november 8-án született Torinóban. Apja, Valentino válogatott csatár, a „nagy" Torino ünnepelt csapatkapitánya, ötszörös bajnok, gólkirály volt. Sandro nem múlt még hétéves, amikor 1949. május 4-én a Toro Lisszabonból hazafelé tartó gépe a supergai bazilikának ütközött. A balesetben minden utas életét veszítette, az áldozatok között volt Valentino Mazzola is. Az özvegye (leánykori nevén Emilia Ranaldi) a két fiával hamarosan Milánóba költözött, ahol a srácok 1950-től az Inter kölyökgárdájában futballoztak. A termetre is kisebbik fiú, Ferruccio (1945–2013) sem volt ügyetlen, fénykorában játszott egy meccset az Interben, sokkal többet a Lazióban és a Fiorentinában, ám az értők a bátyjának jósoltak fényesebb jövőt. Úgy tartották, hogy a szőkésbarna hajú, arányos testalkatú (179 cm, 64 kg), villámgyors, technikás csatár talán még a híres atyjánál is többre viszi a futballpályán. Mindenféle ilyen összehasonlítgatás szubjektív, de tény, eredményességben túlnőtt a nagy Valentinón.

1961. június 10-én debütált a fekete-kéknél, és ha létezik katasztrofális kezdet, hát az övé az volt: a Juventus 9:1-es vereséget mért rájuk. Igaz, egy vélt igazságtalanság miatti tiltakozásul az Inter az ifjúsági csapatát küldte pályára. Sandro bizonnyal szívesebben emlékezik az első jelentősebb klubsikerére, 1962. március 5-én a lombardok reménységeinek élén megnyerte a hagyományos viareggiói utánpótlástornát. A végjátékban 2:1-re legyőzték a Fiorentina hasonló korú alakulatát, és ha megnézzük az interisták csatársorát (Petroni, Mazzola, Boninsegna), legfeljebb a szűk gólkülönbségen csodálkozhatunk…

Sandro Mazzola a hetvenes évek közepén, a svájciak ellen

De nem csak ifisták között gyűjtötte az érmeket. Négyszer aranyat (1963, 1965, 1966, 1971), négyszer ezüstöt (1962, 1964, 1967, 1970), egyszer bronzot (1961) vehetett át a Serie A befejezésekor. 1965-ben 17 találattal megosztott gólkirályi címet szerzett. Kétszer hódította el társaival a Bajnokcsapatok Európa-kupáját (1964, 1965) és a Világkupát (1964, 1965). Volt két vesztes döntőjük a BEK-ben (1967, 1972). Az Olasz Kupát, ellentétben édesapjával, egyszer sem nyerte meg. 1965-ben közel járt hozzá, de 1:0-ra elveszítette az Inter a Juventus elleni döntőt.

Mazzola világhírét a nemzetközi kupadöntők alapozták meg. 1964. május 27-én a Real Madrid ellen csatáztak Bécsben. A spanyolok nagyágyúk sorával (Santamaría, Zoco, Pachín, Amancio,

Di Stéfano, Puskás) érkeztek a császárvárosba, míg az olaszok valamivel rutintalanabbnak tűnő legénységgel. Nem számított az életkor és a tapasztalat, hiszen a 22 esztendős Mazzola kétszer is bevette José Vicente kapuját, hozzátéve a magáét a bravúrhoz (3:1). Napra pontosan egy esztendő múlva a San Siro adott otthont a finálénak, amelyet a brazil Jair akciója döntött el a Benfica ellen (1:0).

1964 őszén három mérkőzést játszottak az argentin Independientével a Világkupáért. Szeptember 9-én a „vörös ördögök" nyertek 1:0-ra Buenos Airesben, két hét múlva 2:0-ra az olaszok, részben Mazzola találatának is köszönhetően. A gólerős középpályás a döntő döntőjében, a Santiago Bernabéu Stadionban rendezett harmadik mérkőzésen sérülése miatt nem léphetett pályára.

1965 szeptemberében újra az Independientével kellett megküzdeniük a titulusért. Simábban alakult a párbaj az előző évinél, Mazzola a San Siróban két góllal járult hozzá a 3:0-s diadalhoz. Avellanedában inkább védekezett, a többiekkel együtt. Sikerült kivédekezniük a 90 percet (0:0).

Két megnyert BEK-döntő után kettőt elveszített az Inter. 1967-ben Lisszabonban a Celtic ellen Mazzola megszerezte ugyan a vezetést, de a skótok fordítani tudtak (1:2). 1972-ben még egyértelműbb volt a helyzet: a nagy Ajax két góllal is jobb volt az Internél (2:0).

Sandro Mazzola 1963. május 12-én húzta fel először a Squadra Azzurra trikóját, a San Siróban 3:0-ra győztek Brazília ellen. Ritkaság, de az újonc lőhetett büntetőt. Nem remegett meg a lába. 1974. június 23-ig 70 mérkőzésen szerepelt a nemzeti tizenegyben, 22 gólt szerzett. Részt vett három világbajnokságon (1966, 1970, 1974), közülük a középsőről, a mexikói Mundialról ezüstéremmel térhetett haza. A három tornán az azzurrók mind a 12 találkozóján játéklehetőséget kapott, viszont csupán egy gólt szerzett: 1966. július 13-án a chileiek ellen.

1968-ban Olaszország rendezhette meg az Európa-bajnokság négyes döntőjét. Nápolyban, a szovjetek elleni elődöntőn beállította a kezdőbe Valcareggi szövetségi kapitány. A gólnélküli döntetlen után a hazaiak pénzfeldobással léptek a végjátékba. Medárd napján a hosszabbítás sem hozott döntést a jugoszlávok ellen (1:1), Mazzola a cserepadon rostokolt, ellenben két nap múlva lehetőséget kapott, és nem is maradt el a várt diadal (2:0).

A pályafutását övező legnagyobb dilemma megnehezítette helyzetét a Squadra Azzurrában. Az olasz sajtó, de még a kapitányok, elsősorban Ferruccio Valcareggi is sokat tanakodtak azon, hogyan fér el egymás mellett a pályán a két karmester, Sandro Mazzola és Gianni Rivera. Karrierjük csúcspontján mindketten Európa legszűkebb elitjébe tartoztak, Rivera 1969-ben első, Mazzola 1971-ben második lett az Aranylabda-szavazáson.

A visszavonulása után sokáig televíziós szakértőként dolgozott. Ezzel párhuzamosan tevékenykedett az Inter, a Genoa és a Torino vezetőségében is.

JEF MERMANS

Az Anderlecht gólrekordere

Joseph Mermans 1922. február 16-án született az Antwerpenhez közeli Merksem városában. „Egy igazi barátja volt kissárcként, a labda" – írta róla a *Dictionnaire des Diables Rouges* című könyv. Egy Jeunes Lions, vagyis Ifjú Oroszlánok nevű, baráti társasága alkotta csapatban kezdett játszani. Onnan a Great Oldba akartak átlépni, de oda nem kellettek, mert nem tudtak tagsági díjat fizetni. A Koniklijke Tubantia Borgerhout Voetbal Klubban ellenben szívesen látták őket, 1932-ben. Egy évtizede játszott már ott, amikor tizenkilenc évesen, Luxemburg ellen bemutatkozott a B-válogatottban. Azonnal szerződési ajánlatot kapott a Beerschottól, a kisebbik antwerpeni csapattól, csakhogy a Tubantia nem engedte el.

1941 nyarán már nem tudta visszatartani, Mermans az RSC Anderlechthez került. A brüsszeli lila-fehérek akkor rekordot jelentő 125 ezer belga frankot fizettek érte. Korábban egyetlen fontos trófeát sem tudtak elnyerni, de Mermans érkezésével minden megváltozott. A következő tizenhat évben hét országos bajnoki címet (1946–1947, 1948–1949, 1949–1950, 1950–1951, 1953–1954, 1954–1955, 1955–1956) szereztek vele. Az aranyérmek mellé odatehetett négy ezüstöt is (1943–1944, 1947–1948, 1952–1953, 1956–1957). A 182 centire nőtt, 78 kilós középcsatár kupadöntőt viszont soha nem vívott – aminek részben az is oka, hogy pályafutása alatt csupán háromszor, 1953 és 1956 között írták ki a Coupe de Belgique nevű sorozatot.

1957 nyarán hazatért, hogy 1960 júniusáig a Koniklije Oud-Leerlingen Sint-Eduards Merksem Sporting Clubot (KOLSE Merksem SC) erősítse.

A Bombázóként emlegetett futballista ipari mennyiségben termelte a gólokat. Remekül fejelt, rendre pontosan passzolt. Ha a kaputól 20-22 méterre átvette a labdát, nem sokat teketóriázott, hanem lőtt, mint egy hajóágyú. A különböző szintű bajnokságokban 556 találkozón 445 gólt hozott össze. Az első ligában a 382 fellépésén 339-szer zörgette meg a hálót. Háromszor szerzett gólkirályi címet (1946–1947, 1947–1948, 1949–1950). Mindmáig ő az Anderlecht történetének gólrekordere, 249 bajnoki gólig még a lilák valaha volt leghíresebb játékosa, a tizenhárommal kevesebbel záró Paul Van Himst sem tudott eljutni. A korszak leggazdagabb egyesületei (AC Torino, AS Roma, Real Madrid, Atlético Madrid, Racing de Paris) csalogatták, a római „farkasok" 30 millió lírát és egy vadonatúj Alfa Romeót ígértek neki, ha aláír hozzájuk, míg a Real Madrid 700 000 belga frankot sem sajnált volna érte. Egyiknek sem mondhatott igent, holott akkoriban még nem volt profi futball Belgiumban, így ő sem kereshetett azzal pénzt, amihez legjobban értett. Albert Roosens, az Anderlecht elnöke nem engedte el.

1945. december 15-én húzta először magára hazája nemzeti tizenegyének a mezét, a franciákat verték meg 2:1-re Brüsszelben. 1956. június 3-án a Heysel Stadionban a magyar Aranycsapat 5:4-es legyőzésével búcsúzott. A hagyományos vörös-fekete-sárga szerelésben ötvenhat mérkőzést játszott, harmincat csapatkapitányként, 27-szer volt eredményes. Részt vett az 1954-es vébén. 1996. január 20-án hunyt el a belga Essenhez tartozó Wildertben.

SZLAVA METREVELI

Együtt debütált a Nemzetek Európa Kupájával

A grúz Szlava Kalisztratovics Metreveli 1936. május 30-án született a híres üdülővárosban, Szocsiban. A Trud nevű ifjúsági csapatban kezdett játszani. 1953-ban vált belőle igazolt játékos, akkor már a Szpartak Szocsi keretébe tartozott. 1955-től 1956-ig a Torpedo Gorkijban futballozott, 32-szer lépett pályára a képviseletében, majd 1956 és 1962 között a Torpedo Moszkvát erősítette. A fővárosiaknál 138 mérkőzésen 31-szer talált a kapuba. 1960-ban bajnok és kupagyőztes lett, utóbbi torna döntőjében a Dinamo Tbiliszit győzték le 4:3-ra. Két kupadöntőt viszont elbuktak, 1958-ban a Szpartak Moszkva 1:0-ra, 1961-ben a Sahtyor Sztalino (a későbbi Sahtyor Donyeck) 3:1-re verte meg őket. Metreveli 1957-ben és 1961-ben ezüstérmet vehetett át a fehér-fekete gárda támadójaként a bajnokság végén.

A 172 centire nőtt, 68 kilós csatár a robbanékonyságával, ördöngös cseleivel, hirtelen szárnyváltásaival és elsőrangú technikájával tűnt ki.

1963-ban a Dinamo Tbiliszihez távozott moszkvai klubjából. 1964-ben a kék-fehérekkel elhódította a bajnoki címet, 12 góllal segített az új klubját. Különben érdekesen alakult az említett küzdelemsorozat vége, ugyanis a Dinamo és a Torpedo között pontegyenlőség jött létre (46-46 pont). Ezért az üzbegisztáni Taskentben „rájátszást” rendeztek, amelyet hosszabbításban 4:1-re megnyertek a grúzok.

Metreveli 1971-ig 237 mérkőzést vívott a Dinamo Tbiliszi színeiben, és a fellépésein 52-szer bizonyult eredményesnek. Az egyesület tagjaként 1967-ben és 1971-ben bajnoki bronzmedál jutott neki osztályrészül. 1970-ben bekerültek a Szovjet Kupa fináléjába, ám ott 2:1-es vereséget szenvedtek a Dinamo Moszkvától.

A grúz futballista 1958. szeptember 28. és 1970. május 6. között 48-szor öltötte magára a Szbornaja felszerelését, elkönyvelt benne 10 találatot. (Volt egy nem hivatalos meccse is.) Az olimpiai csapatban négyszer vetették be, és egy gólt ért el.

Egyébként magyar vonatkozása is volt a bemutatkozásának a válogatottban. 1958. szeptember 28-án – az akkor még Nemzetek Európa Kupájának hívott sorozaton – a mieinket fogadták Moszkvában, és az újonc a 20. percben betalált a csepeli Bakó Béla kapujába. A találkozón 3:1-re győztek a házigazdák. (Nemcsak Metreveli, de az új torna is „debütált”, az volt az első kiírás első mérkőzése.) 1960-ban a szovjet válogatott megnyerte a franciaországi négyesdöntőt. Július 10-én Metreveli egyenlítette ki a jugoszlávok előnyét Párizsban, majd a „túlórázásban” Ponyegyelnyik a győztes találatot is bevitte (2:1). Metreveli nem játszott az 1964-es spanyolországi és az 1968-as olaszországi négyes döntőben.

A chilei Mundial egyetlen meccsén kapott bizalmat, 1962. május 31-én, a jugoszlávok elleni 2:0-s győzelemkor Aricában. 1966-ban eggyel többször osztottak rá szerepet, Angliában a chileiek (2:1) és a portugálok (1:2) ellen küldték csatába. Egyik vébéjén sem jött jól ki neki a lépés.

Miután felhagyott a labdarúgással, belekóstolt a tréneri szakmába. Egy évadban (1976–1977) a Dinamo Tbiliszi másodedzőjeként, 1978-tól egy esztendőn keresztül a Gyila Gori vezetőedzőjeként dolgozott. Szlava Kalisztratovics Metreveli 1998. január 7-én halt meg Tbilisziben.

A leggólerősebb Papagáj

Óscar Omar Miguez Antón Montevideóban született 1927. december 5-én. 1945-ben az uruguayi főváros Sud América nevű klubjában tűnt fel, ahol két esztendő alatt 90 mérkőzésen 75 találatot szerzett. 1948-tól 1959-ig a Club Atlético Peñarolban futballozott, a 137/107-es mutatója rendkívüli gólérzékenységéről árulkodik. A bő évtized alatt a csapatával hatszor lett az országos első liga győztese (1949, 1951, 1953, 1954, 1958, 1959) és ötször az ezüstérmese (1950, 1952, 1955, 1956, 1957).

1960-ban rövid időre a perui Sporting Cristalhoz igazolt. Mindössze 18 mérkőzést játszott a limaiaknál, de ez is elegendő volt számára tíz gólhoz. 1961-ben hazatért, kisebb montevideói alakulatokban, előbb a Rampla Juniors FC, majd a Colón FC mezében játszott.

Óscar Miguez élete mindkét világbajnoki tornáján négy gólt szerzett. A skótok kapuját is bevette

Férfias vállalás volt lefognia bármelyik védőnek is a 176 centis, 78 kilós középcsatárt, aki kifejezetten erős testalkatúnak számított. Egyszersmind hidegvérrel és jó százalékban használta ki az ellenfél hibáit. 1948-ban (8 találattal) és 1949-ben (20 találattal) Uruguay gólkirálya lett. (Előbbi idényét nem fejezte be.)

A Cotorra (Papagáj) 1950. április 30-án, Rio de Janeiróban, Paraguay ellen mutatkozott be a válogatottban, amelyben 1959-ig 39 mérkőzésen 27 gólt szerzett. A XX. század harmadik legjobb góllövője volt a Celestében Héctor Scarone és Ángel Romano mögött, ám az ezredforduló óta Luis Suárez, Diego Forlán és Edinson Cavani is megelőzte. Ugyanakkor hatuk közül kiemelkedően Mígueznek a legjobb a gólátlaga!

Két világbajnokságon szerepelt. 1950-ben aranyérmes, 1954-ben negyedik helyezett lett az égszínkék mezben. A brazíliai Mundialon a Bolívia elleni 8:0-val indítottak az uruk, Miguez kétszer „köszönt be" a zöld-fehérek kapujába, és ez a kiütéses győzelem elég is volt nekik ahhoz, hogy a négy közé kerüljenek. A spanyolok (2:2) és a brazilok (2:1) ellen nem szerzett gólt, viszont az olimpiai bajnok svédek kapusát, Kalle Svenssont kétszer is megtréfálta (3:2). Négy összecsapáson négy találat – nem rossz vébételjesítmény! 1954-ben mindkét csoportellenfél hálóját bevette, a csehszlovákoknak eggyel, a skótoknak kettővel „kedveskedett". Az angolok ellen nem bizonyult eredményesnek (4:2), s utána már nem lépett pályára Svájcban. Nem játszott sem a mieink (2:4), sem az osztrákok (1:3) ellen. (Juan Eduardo Hohberget tették be helyette, aki a két találkozón három góllal mondott köszönetet a bizalomért.) Miguez a két tornán elért nyolc góljával a futball vb-k uruguayi gólrekordere, megelőzve Diego Forlánt (6) és a Pedro Cea, Juan Schiaffino, Luis Suárez triót (5-5). Miguez az 1955-ös, Chilében rendezett dél-amerikai bajnokságon a negyedik helyen zárt a válogatottal, ellenben a következő évben rendezett sorozatot Montevideóban megnyerte, mi több, ő lett torna legjobb labdarúgója.

Óscar Omar Miguez Antón szülővárosában hunyt el 2006. augusztus 19-én.

RAJKO MITICS

A Crvena zvezda ikonja

Rajko Mitics 1922. november 19-én született a bolgár határhoz közeli Dolacban. Atyja paraszt volt, aki a jobb megélhetés reményében költözött a családjával Belgrádba, ám évekig egy lerobbant, használaton kívüli vagonban kellett tengődniük. Akkor vált némileg tűrhetőbbé az életük, amikor az apa a zemuni vasutas kolónián kapott egy kisebb házat, és lett állandó munkája is. A kis Rajko Zimonyban kezdett tanulni, és játszott az ottani iskolai gárdában. Már kölyökként is érdekelte a sport, a futball mellett kivált a baseball, szorgalmasan gyűjtötte az újságokat, a híresebb játékosokról nyomtatott kártyalapokat.

Nem messze az otthonuktól terült el a Kosutnjak, amely a szerb királyi család és az arisztokrácia vadasparkjának számított, 1937-ben Mitics a festői erdőben táborozó FK Kosutnjak ifjúsági csapatához került. Hamar felfigyeltek a barna bőrű fiú gólerősségére, ennek volt köszönhető, hogy 1938 májusában elvitte a belgrádi BSZK, amely akkor juniorbajnok volt. 1940-ben bemutatkozott a nagycsapatban, és egy héttel a jugoszláv főváros német bombázása előtt játszotta a klubban az utolsó meccsét.

A 173 centis, 74 kilós csatár 1944 őszén futballozhatott újra rövid ideig egy, főként műszakiakból verbuvált tizenegyet erősített. 1945. március 4-én megalakult a Crvena zvezda, amelynek ő lett az első csapatkapitánya. Tizennégy szezont húzott le a „csillagosoknál", 271 hivatalos mérkőzésen 96 góllal segítette. A karrierje során összesen 524 meccsen 262-szer talált a hálóba.

Ötször nyert a CZ-vel bajnoki címet (1951, 1952–1953, 1955–1956, 1956–1957, 1958–1959), háromszor ezüstérmet (1948–1949, 1950, 1952), kétszer bronzot (1946–1947, 1953–1954). A Jugoszláv Kupát ötször hódította el a társaival (1948, 1949, 1950, 1957–1958, 1958–1959 – az utolsó finálében nem játszott, csak a sorozaton), és becsúszott két vesztes döntő is (1952, 1954). 1958-ban megszerezték a Közép-európai Kupát helyettesítő Duna Kupát. 1957 áprilisában szoros, de elbukott BEK-elődöntőt vívtak a Fiorentinával.

Rajko Mitics 1946. május 9-én góllal tette emlékezetesebbé bemutatkozását a válogatottban, Prágában győztek 2:0-ra a csehszlovákok ellen. Két olimpián (1948, 1952) és két világbajnokságon mutathatta meg a tudását. A londoni és helsinki játékokról ezüstmedállal térhetett haza, de egyik döntőben sem vette be a kaput. A két vb valamennyi, jugoszláv érdekeltségű összecsapásán (5) szerepelt, gólt nem szerzett. 1957. szeptember 29-ig 59-szer öltötte magára a nemzeti tizenegy trikóját, jobbösszekötőként 32-szer volt eredményes.

Szövetségi kapitányként az 1968-as Európa-bajnokságon a döntőig vezérelte a „plávikat".

Rajko Mitics 2008. március 29-én hunyt el Belgrádban. Tiszteletére és emlékére 2014-ben az ő nevét vette fel a Crvena zvezda a köznyelvben csak Marakanának nevezett stadionja.

BOBBY MOORE

Oroszlánszívű Robert

Robert Frederick Chelsea Moore 1941. április 12-én született Barking városában, Essex grófságban. Iskolai csapatokban kezdett futballozni és krikettezni. Tehetséges, technikás játékos volt, csak picit lassú. Edzői megnyugtatták, a gyorsaságát lehet fejleszteni, illetve a jó helyezkedéssel meg lehet oldani a hiányosságából fakadó esetleges problémákat. 1956-ban került a West Ham Unitedhez, 1958. szeptember 8-án mutatkozott be az első ligában a Manchester United ellen. Tizenhat esztendőt töltött a „kalapácsosoknál", 544 bajnokiján védő és védekező középpályás létére elkönyvelt 24 gólt. (Ha valamennyi mérkőzését figyelembe vesszük a klub színeiben, akkor 664/27-es a mutatója.) A valaha élt egyik legtekintélyesebb angol futballista sohasem nyert bajnoki érmet az első osztályban! A kupákban jobban ment neki és a klubjainak. 1964. május 2-án Ron Greenwood menedzser fiai – Boyce 90. percben szerzett találatával – 3:2-re megverték a Wembley-ben a Preston North End együttesét. Bobby Moore az első trófeáját emelhette a magasba a „szentélyben", ráadásként az újságírók őt választották az Év játékosának. Csúcsszinten futballozott, csak a hozzá legközelebb állók tudták, hogy az ideális testalkatú, 178 centire nőtt, 72 kilós sztárnak súlyos egészségügyi problémái voltak. Szerencsére a gondos orvosi ápolásnak köszönhetően legyőzte a hererákot. Bő egy évvel később újabb serleget lendíthetett az égbe a Wembley-ben, megnyerte a West Ham Uniteddel a Kupagyőztesek Európa-kupáját. A sorozat kilenc állomásából héten ott volt, a TSV 1860 München ellen 2:0-ra megnyert döntőben ráadásul a mezőny legjobbjaként tündökölt.

1962. május 20-án debütált a nemzeti tizenegyben, amellyel három világbajnokságon (1962, 1966, 1970) és egy Európa-bajnokságon vett részt. Máig Bobby Moore az angol válogatott valaha volt legfiatalabb csapatkapitánya. Huszonkét évesen, 1963. május 20-án nevezte ki Alf Ramsey szövetségi kapitány. Akadtak ugyan később vitáik, de Ramsey nem vonta meg tőle a bizalmat.

Az 1962-es chilei Mundialon az angolok mind a négy mérkőzésén szerepelt. 1966-ban még inkább elképzelhetetlen volt nélküle a „háromoroszlánosok" gárdája, pedig majdnem lemaradt a hazai rendezésű vébéről. Anyagi természetű vitája támadt egyesülete vezetőségével, s ezért nem írta alá az új szerződését, márpedig az érvényben lévő szabályok értelmében, akinek nem volt kontraktusa a klubjával, az nem játszhatott a válogatottban. A többiek már edzőtáborban voltak és elfoglalták a hotelszobáikat, ám a „captain" még mindig nem volt velük. Végül Ron Greenwood engedett, Bobby Moore pedig ellátta szignójával az okmányokat. Egyébként a küzdőtéren mindig példamutatóan viselkedő sportemberrel az arénákon kívül, a magánéletben elég sok gond adódott. Meglehetősen laza stílusban élte az életét, nem vetette meg a jóféle sört, bár arra hivatkozott, csupán azért issza, hogy a feszültséget valahogy levezesse, és hogy jobban

tudjon tőle aludni. Kérdés mármost, esetenként mennyit akart aludni. Mert ha sokat…

A szabados életmódja dacára a hazai rendezésű vébén remekül teljesített, valamennyi összecsapásból kivette a részét, bekerült a torna válogatottjába. 1966. július 30-án átvehette II. Erzsébet királynőtől az annyira áhított Rimet-kupát. Így vált teljessé a pazar sorozata: három év alatt három trófeát mutathatott fel a Wembley publikumának.

A vébéarany után tulajdonképpen csalódásként élte meg az angol sportközvélemény az 1968-as Európa-bajnokság harmadik helyezését. Olaszországban az első meccsüket elbukták az angolok a jugoszlávok ellen (0:1), ám aztán összekapták magukat, és a harmadik helyért vívott római 90 percben 2:0-ra megverték a szovjeteket.

Két West Ham United-játékos, Bobby Moore és Geoff Hurst 1966 nyarán, a Wembley Stadionban, a Rimet-kupával

Az 1970-es világbajnokság előtt a válogatott dél-amerikai túrán vett részt. Kolumbiában Moore-t megvádolta a rendőrség, hogy a bogotái szállodájában lévő ékszerboltból aranynyakláncot lopott. A játékos továbbutazott Ecuadorba, az újabb mérkőzésre a csapattal, majd Mexikó felé menet a gépük ismét leszállt Bogotában. Miután időközben „friss" szemtanúk jelentkeztek, Moore-t újból lefogták, és négy napig házi őrizetben tartották. Még az akkori angol miniszterelnök, Harold Wilson is lépett az érdekében, nyomást gyakorolt a kolumbiai kormányzatra. Utóbb kiderült, korábban híres énekesek, torreádorok is jártak hasonlóan abban a szállóban, azonban ők fizettek, csak hogy ne keveredjenek gyanúba, s elkerülhessék a botrányt. Moore természetesen ártatlan volt.

A mexikói Mundialon a címvédő a nyolc közé került, ellenben ott az NSZK gigászi csatában térdre kényszerítette (2-3). A legendás 6-os mind a négy mérkőzésen szóhoz jutott. 1970-ben a *France Football* Aranylabda-szavazásán a második helyen zárt 69 ponttal, Gerd Müller nyolc ponttal előzte meg.

1973. november 14-én intett búcsút a válogatottnak, amelyben 108-szor szerepelt (90-szer csapatkapitányként), s amelyet két góllal segített.

1974-ben, súlyos sérülése után megingott a helye a West Hamben is, március 14-én átszerződött London nyugati részébe, a Fulham FC-hez. 1975. május 3-án éppen a West Ham United ellen játszott a Fulham tagjaként az FA-kupa döntőjében – sikertelenül, a régi társak nyertek.

1976 áprilisától augusztusig az Egyesült Államokban kölcsönben a San Antonio Thundert erősítette. 1978-ban vívott pár találkozót a Seattle Sounders és a dán Fremad Herning kötelékében. 1980-tól megpróbálkozott az edzősködéssel az Oxford Citynél, majd a hongkongi Eastern AA (1981–1982) és az angol Southend United (1984–1986) kispadján ült. Közben 1983-ban nyolc meccs erejéig beszállt a Carolina Lightninba.

Idővel szakkommentátorként lehetett itt-ott hallani vagy látni.

Bobby Moore 1994. február 24-én hunyt el Londonban, rákbetegségben.

MAX MORLOCK

Trafikos lett a vb-döntő hőséből

Maximilian Wilhelm Morlock 1925. május 11-én született Nürnbergben. Apja művezetőként kereste a kenyerét, és a fia is szakmát tanult, szerelőként végzett az ipari iskolában. Max alacsony növésű gyermek volt, aki felnőttként sem verdeste az eget a maga 170 centijével, de a súlya (74 kg), a vagánysága és a gyorsasága miatt nehéz volt őt semlegesíteni.

Kezdetben utcai és iskolai kompániákban kergette a rongylabdát, aztán 13 esztendősen az Eintracht Nürnberg kötelékében végre igazolt labdarúgó vált belőle. Hamarosan átment a város leghíresebb klubjába, az 1. FC Nürnbergbe, ahol a teljes további karrierjét eltöltötte. Amikor 1941. november 30-án bemutatkozott a nagycsapatban, alig múlt el 16 éves.

A háború alatt megjárta az orosz frontot, egy páncélos zászlóalj katonájaként Dániában és Pomerániában is szolgált. Duplán volt szerencsés, hisz túlélte a kegyetlen vérontást (Herbert nevű öccse elesett a keleti arcvonalon), és mert Berlin közelében az amerikaiak fogságába került. Már 1945 szeptemberében hazatérhetett és folytathatta a futballt.

A szülővárosa kedvenc együttesével 1948-ban és 1961-ben nyugatnémet bajnoki címet nyert, 1962-ben Német Kupát. (Az augusztus 29-i, hannoveri döntőben a Club nélküle verte meg hosszabbításban 2:1-re a Fortuna Düsseldorfot.)

A délnémet területi bajnokság (Oberliga Süd) aranyát hatszor szerezte meg a társaival (1947, 1948, 1951, 1957, 1961, 1962), és volt négy ezüstérmük is (1946, 1952, 1958, 1963). Összesen 900 meccsen viselte a Club piros-fekete felszerelését, a 472 bajnokiján 294-szer volt eredményes. Búcsúidénye a Bundesliga első szezonja volt, akkor 21/8-as statisztikával zárt. 1961-ben ő lett az Év labdarúgója Nyugat-Németországban.

1950. november 22-én debütált a válogatottban, Stuttgartban – büntetőből rúgott góllal – 1:0-ra legyőzték Svájcot. Az volt az NSZK történetének is az első válogatott mérkőzése. 1958-ig 26-szor szerepelt a Nationalmannschaftban, és jobbszélső létére 21-szer volt eredményes.

Az 1954-es világbajnokság volt pályafutása csúcsa. A magyarok elleni első mérkőzésre június 20-án Sepp Herberger nem tette be a csapatba. Állítólag taktikai okokból. A törökök ellen mindkét találkozón szerzett gólt, az elsőn egyet (4:1), a másodikon hármat (7:2). A jugoszlávok ellen nem talált a kapuba (2:0), az osztrákok elleni elődöntőn egyszer beköszönt Zemannak. 1954. július 4-én, a berni döntőben a magyarok a 9. percre 2:0-ra elhúztak. A 11. percben Zakariásról Morlock elé pattant a labda, aki el tudta rúgni Grosics mellett. Ezzel a szerencsés találattal szépítettek a németek, akik aztán Rahn két góljával világbajnokok lettek. Max Morlocknál csak Kocsis Sándor szerzett több gólt a tornán.

A vb-hős a visszavonulása után egy kisebb üzletet vezetett, ahol cigarettát és egyéb trafikárut, valamint totószelvényeket árult. Soha nem volt gazdag, nem tudott (jól) megélni a német futball első nagy sikeréből.

Max Morlock 1994. szeptember 10-én halt meg Nürnbergben.

Négy góllal debütált a válogatottban

Stanley Harding Mortensen 1921. május 26-án született South Shieldben. (Az egyik nagyapja norvég származású tengerészként került Angliába.) Ötévesen elveszítette az apját, így a családja igen nehéz helyzetbe került. Tizennégy éves korától rendszeresen és igazolással futballozott az iskolai csapatban. 1939-ben – röviddel a háború kitörése előtt – bevonult a légierőhöz, a RAF bombázóihoz vitték. A repülőgépük a skóciai Lossiemouth térségében lezuhant, egyedül ő élte túl a balesetet, de súlyos fejsérüléseket szenvedett. Felépült belőlük, azonban többé nem katonáskodott.

Játszott a hadibajnokságban, sőt angol létére egyszer pályára lépett Wales háborús gárdájában is! 1943. szeptember 25-én eredetileg az angoloknál játszott volna, de mivel a vendégek közül Ivor Verdun Powell megsérült, cseréjük meg nem volt, a „háromoroszlánosok" átengedték a tartalékjukat. Nemhogy a 80 000 néző, még a hazai játékosok közül sem mindenki értette a cserét. Egyébként 1944-ben és 1945-ben háromszor szerepelt a hazája háborús válogatottjában is, és három gólt szerzett.

1941-től 1955-ig a Blackpool FC-ben futballozott, egy ideig Stanley Matthews is a klubtársa volt. Kettejük közös nagy diadala volt az 1953-as FA-kupa megnyerése, amelyet Matthews döntőjeként emlegetnek, de Mortensen lőtt három gólt. Öt évvel korábban is játszhatott a Wembley-ben, a szövetség kupájának fináléjában. Az 1948. április 24-én rendezett kupadöntőt azonban elbukták a Manchester United ellen (2:4), pedig akkor is a kapuba talált.

1942-ben és 1954-ben elhódították Lancashire grófság serlegét. 1943-ban a klubok számára a háborús időkben kiírt trófeát is hazavihették. A bajnokságban az 1950–1951-es szezonban 30-szor talált az ellenfelek hálójába, bőven kivette a részét az ezüstéremből.

1947. május 25-én a válogató bizottság betette az A-válogatottba. Kevés újonc mutatkozott be nála fényesebben: Lisszabonban 10:0-ra nyert Anglia Portugália ellen, s a találatokból négyet Mortensen rúgott.

Részt vett az 1950-es brazíliai Mundialon. Az angolok mindhárom összecsapásukon bevetették, a chileiek ellen sikerült gólt szereznie. Grosics Gyula hálóját is bevette 1953. november 25-én, az Évszázad mérkőzésén. Az volt az utolsó válogatott mérkőzése, szenzációs, 25/23-as mérleggel zárt.

A Blackpool FC-ben 317 meccsen 197 gólig jutott. Játszott még a Bath Cityben (1943–1944 – vendégként, 1958–1959), az Arsenalban (1944–1945, vendégként), a Hull Cityben (1955–1957), a Southportban (1957–1958) és a Lancaster Cityben (1960–1962). 1967-től 1969-ig a Blackpool edzőjeként dolgozott.

Stanley Mortensen 1991. május 22-én hunyt el Blackpoolban.

MIGUEL MUÑOZ

Senki nem nyert több trófeát a Real Madriddal

Miguel Muñoz Mozún 1922. január 19-én született Madridban. Első klubja 1939-ben az AD Ferroviaria volt. Utóbb játszott a CF Girodban (1940), a CF Imperio Madridban (1941–1943), a CD Logroñesben (1943–1944), a Racing Santanderban (1944–1946), a Celta Vigóban (1946–1948) és a Real Madridban (1948–1958). Még a Celta játékosaként debütált 1948. június 20-án a spanyol válogatottban, amelyben 1955. március 17-ig hétszer lépett pályára.

A 165 centis, 70 kilós jobbfedezet a madridi „fehérekkel" aratta a legnagyobb sikereit. Négyszer lett bajnok (1954, 1955, 1957, 1958) és négyszer bronzérmes (1949, 1952, 1953, 1956). A Latin Kupát kétszer hódította el (1955, 1957). 1958-ban a „királyiak" bekerültek a Copa del Generalísimo döntőjébe, ám ott kikaptak a bilbaóiaktól 2:0-ra. (A vesztes összecsapáson Muñoz nem játszott.) Vele háromszor szerezték meg a Bajnokcsapatok Európa-kupáját (1956, 1957, 1958), 1956. június 13-án ő emelhette fel legelőször győztesként a trófeát. Az 1957-es, a Fiorentina elleni döntőben még ugyancsak játszott, egy évvel később, az AC Milan ellen viszont már nem. Az egész sorozatban csupán kétszer szállt be. De ezek még csak a játékosként nyert címei!

Edzőként még inkább csodálatra méltó karrier adatott meg neki. Ült az AD Plus Ultra Madrid (1959–1960), a Real Madrid (1960–1974), a CF Granada (1975–1976), az UD Las Palmas (1977–1979), a Sevilla CF (1979–1982) és a spanyol válogatott (1982–1988) kispadján.

Kétszer vihette haza tanítványaival a BEK serlegét (1960, 1966), kétszer viszont elveszítette velük a döntőt (1962, 1964). 1960-ban a montevideói Peñarol ellenében Világkupa-győztesek lettek (0:0, 5:1), ugyanakkor 1966-ban az uruguayiak vissza tudtak vágni. A Madrid 1971-ben csak megismételt mérkőzésen bukta el a KEK-et Athénban a Chelsea FC ellen.

Kilencszer vezette bajnoki diadalra a Real Madridot (1961, 1962, 1963, 1964, 1965, 1967, 1968, 1969, 1972), egyszer második lett a „fehérekkel" (1966). Háromszor begyűjtötte a Spanyol Kupát (1962, 1970, 1974, igaz, utóbbi fináléjában már nem ő állította össze a gárdát). További kétszer (1961, 1968) eljutottak ugyan a Copa del Generalísimo fináléjába, de veszítettek.

1978. április 19-én a Las Palmas kék-sárgáival elveszítette az akkor már új nevet viselő Copa del Rey fináléját a Barcelona ellen (1-3).

Miguel Muñoz 1969. március és június között került először a Furia Roja élére, habár akkor még csupán „másodállásban", de 1982. szeptembertől már ő volt a nagyfőnök. Az 1984-es Európa-bajnokságon a spanyolok a házigazda franciákkal szemben elveszítették a döntőt (0-2), ám egészen 2008-ig ez volt a legnagyobb, nem hazai pályán elért sikerült az Európa-bajnokságokon. Az 1986-as mexikói Mundialon hetedik lett az együttesével, amely az 1988-as kontinentális tornán csalódást keltett azzal, hogy nem tudott bejutni a négy közé az NSZK-ban. A kiesés után a szövetségi kapitány lemondott és visszavonult.

Miguel Muñoz Mozún – rövid betegség után – 1990. július 16-án hunyt el Madridban.

IGOR NETTO

Ha minden odavész is, a becsület sohasem

1962. június 2-án olyan jelenetre került sor az aricai stadionban, amely napjaink labdarúgásában szinte elképzelhetetlen: Cesare Jonni megadta a szovjet Csiszlenko az uruguayiaknak lőtt gólját, mire a dél-amerikaiak kétségbeesetten tiltakozva körülvették az olasz játékvezetőt. Akkor Igor Netto odalépett a bíróhoz, és közölte vele, hogy a labda az oldalhálón keresztül suhant a hálóba. Tette mindezt a világbajnokság csoportmeccsének második félidejében, 1:1-es állásnál! A Szbornaja végül 2:1-re győzött, ám a második gólját csupán a 89. percben szerezte meg Ivanov. Igor Alekszandrovics Netto teljességgel magáévá tette a sokat szenvedett Sztarosztyin fivérek mottóját: „Ha minden odavész is, a becsület sohasem."

Igor Netto 1930. január 9-én született Moszkvában, észt származású családba. Gyermekként a környékbeli kölykökkel futballozott, télen pedig korcsolyázott és jégkorongozott. A Szpartak Moszkva iskolájában tűnt fel, ahonnan 1949-ben felkerült a nagycsapathoz. Közben párhuzamosan hokizott, az 1948–1949-es, majd az 1950–1951-es szezonban 22 mérkőzésen is jégre lépett az ország legnépszerűbb korongcsapatában. (Sőt, az 1966-os visszavonulását követően egy darabig hokiedzőként dolgozott.)

A 179 centis, 71 kilós fedezet 1966-ig erősítette a piros-fehéreket, ötször nyert velük bajnoki címet (1952, 1953, 1956, 1958, 1962), négyszer Szovjet Kupát (1950, 1958, 1963, 1965). Ezekhez jött a három bajnoki ezüstje (1954, 1955, 1963), a három bronza (1949, 1957, 1961), illetve a két elbukott kupadöntő után átvett ezüstmedálja (1952, 1957).

A hosszú nyaka és fejformája, furán sziszegő hangja miatt Libának hívott futballista 1949 és 1966 között 368 találkozón 36-szor talált a kapukba a Szpartak képviseletében. 1952 és 1965 között 54-szer öltötte magára a nemzeti tizenegy mezét, amelyben négyszer volt eredményes. Két olimpián (1952, 1956) vett részt, Melbourne-ben felállhatott a dobogó legmagasabb fokára. (Indonézia ellen feliratkozott a gólszerzők listájára.) Az 1958-as világbajnokságon csak a brazilok ellen (0:2) jutott szóhoz, ellenben 1962-ben, Chilében mind a négy szovjet érdekeltségű összecsapást végighajtotta.

1960. július 10-én csapatkapitányként ő emelhette a magasba az először kiírt Nemzetek Európa Kupájának a serlegét Párizsban. Az elődöntőben (3:0 Csehszlovákia ellen) és a fináléban (2:1 hosszabbításban Jugoszlávia ellen) is játszott.

A búcsúja után ugyan egy évadon át a jégkorongozókat gardírozta, utánuk viszont az Omonia Nicosia (1967), a Sinnyik Jaroszlavl (1968), az iráni válogatott (1969–1971), a Szpartak Moszkva (1973–1975), a Panioniosz Athén (1976–1977) és a Nyeftcsi Baku (1979) kispadján ült.

Érdemei elismeréseként 1957-ben Lenin-renddel tüntették ki. 1960. január 9-én feleségül vette Olga Jakovleva színésznőt. Házasságuk 1987-ben válással végződött, amikor az egykori futballistánál Alzheimer-kórt diagnosztizáltak az orvosai.

Igor Alekszandrovics Netto 1999. március 30-án hunyt el Moszkvában.

JEAN NICOLAY

Az aranycipős kapus

Jean Nicolay a vallon régióhoz tartozó Bressoux városkában született 1937. december 27-én. 1955-ben kezdett védeni a közeli Liège első számú kedvencénél, a Standardnál. (A két bátyja, Adolphe és Toussaint is játszott a piros-fehéreknél. Utóbbi kapusként tagja volt az 1954-es kupagyőztes és 1958-as bajnok formációjuknak.) Öccsük 1956. április 18-án védett először az első csapatban – akkor a brüsszeli Daring Clubbal mérkőztek –, ám csupán 1958-tól számított biztos kezdőnek. Éppen Touissant-t, a bátyját szorította ki a gárdából. A csapat edzője dr. Kalocsay Géza volt.

1969-ig számítva Jean Nicolay összesen 501 meccsen őrizte a Standard hálóját, ebből 278 volt a bajnoki. Számos diadalt aratott, 1958-ban, 1961-ben, 1963-ban és 1969-ben megnyerte velük az élvonal aranyérmét, 1966-ban és 1967-ben pedig a Belga Kupát. 1963-ban az első osztály legjobb játékosának járó, a *Het Laatste Nieuws* című újság által felajánlott Aranycipőt is megkapta.

A Bajnokcsapatok Európa-kupája 1961–1962-es kiírásában a Standard bejutott a legjobb négy közé. Kiütötte a sorozatból a Fredrikstad FK-t (2:1, 2:0), a Haka Valkeakoskent (5:1, 2:0), a glasgow-i Rangerst (4:1, 0:2), aztán a Real Madrid már túlontúl erősnek bizonyult a számára (0:4, 0:2).

1966–1967-ben megismételték a nagy menetelést, a KEK-ben. Elbúcsúztatták a Valur Reykjavíkot (1:1, 8:1), az Apollón Limaszolt (5:1, 1:0), a Chemie Leipziget (1:2, 1:0), a Győri Vasas ETO-t (1:2, 2:0), azonban a későbbi kupagyőztes Bayern München felébresztette őket a csodás álmukból (0:2, 1:3). Mind a tíz selejtezőn Jean Nicolay nevével kezdődött a Standard összeállítása.

Jean Nicolay 1959. május 24-én, Ausztria ellen 2:0-s vereséggel debütált a belgaválogatottban, a Heyselben. A következő tíz évben 39-szer védte a „vörös ördögök” kapuját, akkor vette át a posztját klubtársa, Christian Piot.

1969-ben – tehetséges ifjú riválisa miatt – elszerződött a Standardtól a másodosztályú Daring Clubhoz, majd onnan 1971-ben a Royal Tilleur FC-hez igazolt. 1973-ban vonult vissza. Utána számos csapatnál (Winterslag FC, Standard Liège, FC Metz, KV Mechelen, RFC Seraing) megfordult kapusedzőként. Dolgozott a svájci válogatott mellett. Idővel visszatért a Standardhoz, és 2008-tól egészen a haláláig ő vezette az egyesület kapusiskoláját.

Jean Nicolay 2014. augusztus 18-án gyógyíthatatlan rákbetegségben hunyt el Liège-ben.

Enciklopédia

Nílton dos Santos 1925. május 16-án született Rio de Janeiróban. Nem a hagyományos brazil futballista-élettörténet az övé, egyrészt középosztálybeli családban nevelkedett, másrészt jóval iskolázottabb és műveltebb volt csapattársainál. Tiszti pályára ment, miközben az Ilha do Governador sziget Flecheiras nevű amatőrcsapatában szórta a gólokat. A 184 centi magas, 80 kilós ifjú eredetileg középcsatárt, esetenként balszélsőt játszott. Irtózatos erejű bombáitól rettegtek a kapusok. Gyors volt, kellőképpen technikás, kellően agresszív, de sohasem pokrócdurva. Általában tudott uralkodni a feltörő indulatain.

Az egyik elöljárója, Severiano tábornok „tehetett" arról, hogy végül nem avatták katonatisztté. Beajánlotta ugyanis profinak a Botafogóhoz. Nílton Santos 1948-tól viselte a klub fekete-fehér csíkos mezét, négyszer lett vele állami bajnok (1948, 1957, 1961, 1962), kétszer ezüstérmes (1958, 1959), négyszer bronzérmes (1951, 1953, 1956, 1960). Kétszer (1962-ben és 1964-ben) elhódították a Rio–São Paulo-torna trófeáját is.

A válogatottban 1949. április 17-én mutatkozott be, majd 1962. június 17-én, a világbajnoki döntőben játszott utoljára. Összesen 75 mérkőzésen szerepelt a Seleção tizenegyében, háromszor talált a hálóba.

A világ valaha volt egyik legkiválóbb balhátvédje valószínűleg nem tudta volna fejből felsorolni valamennyi titulusát: kétszeres világbajnok (1958, 1962), világbajnoki ezüstérmes (1950), a dél-amerikai bajnokság győztese (1949), ezüstérmese (1953, 1957, 1959), Oswaldo Cruz-kupa-győztes (1950, 1955, 1956, 1958, 1961, 1962), Rio Branco-kupa-győztes (1952), Pánamerikai Játékok-győztes (1952), Atlanti-kupa-győztes (1956, 1960), Bernardo O'Higgins-kupa-győztes (1955, 1959, 1961).

Világbajnokok: Djalma Santos, Gilmar és Nílton Santos

Négy világbajnokságra nevezték be, de a hazai rendezésű Mundialon Flávio Costa egyszer sem küldte a pályára. Mellőzésének oka sokáig téma volt Brazíliában, sokan vélték úgy, hogy vele nem kaptak volna ki az uruguayiak ellen. Nílton Santos élete végéig hajtogatta, hogy azért nem került be a csapatba, mert ragaszkodott a modernebb, könnyebb, csőrös orrú, a lábfej formájához jobban idomuló cipőjéhez, míg Flávio Costa a védőket csak a régivágású, „bakancsos orrú", nehezebb csukában tudta elképzelni. A szövetségi kapitány szava döntött, s a makacs bekk nem kapott játéklehetőséget.

1954-ben a brazilok mindhárom találkozóján bevetették, a mieink elleni negyeddöntőt azonban nem játszhatta végig, mi-

vel az angol Arthur Ellis a 65. percben Bozsikkal együtt öltözőbe parancsolta. A korabeli *Népsport* így tálalta összecsapásukat: „A 26. percben Tóth M. szögletet harcol ki. A szögletrúgás után Bozsikhoz kerül a labda, N. Santos támadja a magyar fedezetet, és teljes erőből belerúg a magyar játékosba. Bozsik felemeli az öklét, de nem üti meg a brazil játékost, Ellis játékvezető azonban mindkettőjüket kiállítja."

Az 1958-as világbajnokság összes, brazil érdekeltségű találkozóján Nílton Santos is a küzdők között volt, az egyik csoportmeccsen sikerült az osztrákok hálóját megzörgetnie. Parádés teljesítményt nyújtott végig, amelynek jutalmaként bekerült a torna álomtizenegyébe is.

Chilében sem hiányzott a nemzeti tizenegy egyetlen összecsapásáról sem, s bár gólt nem ért el, másodszor is világbajnok lett. Harminchét évesen nyerte el másodszor is a futballvilág legértékesebb díját!

Az 1962-es esztendő egyébként is a csúcsot jelentette a karrierjében, a vébéaranya mellé odatehette a Rio–São Paulo-torna aranyát (előtte kétszer is a második helyen zárt a Botafogóval), plusz a carioca bajnokságét.

Érdemei között szokás megemlíteni, hogy Garrincha egyik fő támogatója volt. Az ő javaslatára szerződtette Gentil Cardoso edző a görbelábú szélsőt a Botába, majd 1958-ban Zagallóval együtt szinte bekövetelték a csapatba Svédországban. (Állítólag amikor a különben züllött életmódot folytató Garrincha, aki a legritkább esetben sem ivott vizet, meglátta a mentorát a közelben felbukkanni, azonnal kért egy pohár csapvizet, hogy bizonyítsa „ártatlanságát")

1998-ban 250 újságíró szavazata alapján bekerült az Évszázad tizenegyébe, amely így festett: Jasin – Carlos Alberto, Beckenbauer, B. Moore, Nílton Santos – Di Stéfano, Cruyff, Platini – Garrincha, Maradona, Pelé.

Nílton Santos nem csupán játékosként volt sikeres: 1971-ben az első hivatalos országos bajnokság döntőjébe jutott Botafogónak ő volt a sportigazgatója. Utána egy ideig televíziós kommentátorként dolgozott, aztán gyermekeket oktatott a sportág rejtelmeire. Nála senki sem lehetett volna alkalmasabb erre a feladatra, hiszen aktív korában a társai Enciklopédiának becézték.

Élete alkonyán Alzheimer-kórban szenvedett, de 2013. november 27-én a tüdőgyulladás vitte sírba. Rio de Janeiróban hunyt el. A Botafogo a saját halottjának tekintette, és gondoskodott a temetéséről. Szobra a Rio ded Janeiro északi részében lévő, 2015 óta elnevezett stadion előterében áll.

Gólvágó Bölény a jégvilágból

Gunnar Nordahl 1921. október 19-én jött a világra egy Hörnefors nevű piciny faluban, körülbelül 300 km-re az északi sarkkörtől. Mind az öt Nordahl fivér játszott a helyi klubban (Hörnefors IF), közülük messze ő, a 180 centire nőtt, 95 kilós izomkolosszus vitte a legtöbbre, bár két testvére is légióskodott Olaszországban: az idősebb, Bertil (1917–1998) az Atalantában, a fiatalabb, Knut (1920–1984) az AS Romában. Mindhárman eljutottak a nagyválogatottságig, sőt 1948-ban olimpiai bajnokok lettek Londonban. 1947-ben Gunnar, 1948-ban Bertil, 1949-ben pedig Knut vehette át odahaza az Aranylabdát (Guldbollen).

1936 és 1940 között ontotta a gólokat az 1908-ban alapított Hörnefors IF piros-fehér szerelésében, akkor aztán egy magyar edző, Vampetits István (a Vasas, a DVSC, a Bocskai, a Szeged hajdani sztárja) a Degerfors IF-be csalta, ahol – Bertillel együtt – 1941-ben ezüstérmet szerzett az országos bajnokságban.

1942. június 28-án Svédország 3:0-ra legyőzte Dániát Koppenhágában, az újonc Gunnar Nordahl egy gólt lőtt. Szeptember 20-án feltűnést keltő eredmény született Berlinben, miután a sárga-kékek, 90 000 döbbent néző előtt, 3:2-re megverték a III. Birodalom válogatottját. Ugyan a középcsatár nem szerzett gólt, viszont kitűnően dirigálta a vedégek támadóötösét. Akkor már a legjobb svéd csatárnak számított, 1943-ban 16 találattal lett gólkirály. Abban a háborús esztendőben kétszer is megütköztek az északiak a magyarokkal. Szeptember 12-én a mieink nyertek 3:2-re Stockholmban, a házigazdák mindkét találatáról Gunnar Nordahl gondoskodott. November 7-én, az Üllői úton, a II. világháború alatti utolsó válogatott mérkőzésünkön ellenben rettentő nagy verést mértek ránk a 7:2-re diadalmaskodó svédek. A találkozó lefújása után Gunnar higgadtan nyilatkozott a magyar újságíróknak: „Úgy érzem, jól játszottam, és talán megmutattam, hogyan kell egy áttörő középcsatárnak játszania" – olvasható a *Nemzeti Sport 1943. november 8.-i* számában. Tényleg megmutatta, hiszen kétszer is bevette Tóth György hálóját. A szaklap el volt tőle ájulva: „Nordahlban a középcsatár eszményképét ismertük meg. Villámgyors, sokat mozgott, hol a jobb szélen, hol pedig a bal szélen száguldozott. A harmadik gólnál valósággal állva hagyta a magyar védelmet." Tegyük mindehhez hozzá, hogy a tankszerű centert pompás fejjáték, dinamikusság, az átlagosnál sokkal fejlettebb problémamegoldó képesség, valamint pusztító hatású bombák jellemezték.

Gunnar Nordahl igazi angol típusú center volt

1944-ben átigazolt az IFK Norrköpingbe. A kék-fehérekkel egymás után négyszer (1945, 1946, 1947,

1948) lett hazája bajnoka, háromszor gólkirálya (1945, 1946, 1948), egyszer kupagyőztese (1945), és egyszer az Év játékosa (1947).

Az 1948-as londoni olimpián szenzációs formában futballozott, az elődöntő kivételével valamennyi mérkőzésen bevette a kaput, hét találattal megszerezte a torna gólkirályi címét. Nem zárt rossz esztendőt 1948-ban, az olimpiai bajnoki, a svéd bajnoki, az olimpiai gólkirályi és a svéd gólkirályi titulusok őt illették. S ki ne hagyjuk a sorból a bónuszt: ősszel az AC Milan szerződtette! A Juventusnak volt elővételi joga rá, ám Gianni Agnelli, az akkori klubelnök úgy döntött, átengedi a robusztus támadót a vetélytársnak. Nem biztos, hogy később nem bánta meg a nagyvonalúságát.

Gre-No-Li, azaz Gren, Nordahl és Liedholm

Nordahl azzal, hogy elment pénzt keresni a Serie A-ba, az akkori svéd szokások értelmében többször már nem lehetett válogatott. Így is félelmetes mutatóval zárt a nemzeti tizenegyben: 33/43! Az 1950-es brazíliai Mundialon sem vehetett már részt, ahol nélküle a négyes kördöntőbe került és ott bronzérmet harcolt ki a gárda. Ki a megmondhatója, vele mire jutott volna? (A bátyjai közül Knut három találkozón kapott szerepet Dél-Amerikában, neki jutott a medálból.)

Gunnar Nordahl a lombardiai piros-feketéknél nyolc esztendőt húzott le, kétszer szerzett velük olasz bajnoki aranyat (1951, 1955), háromszor ezüstöt (1950, 1952, 1956) és háromszor bronzot (1949, 1953, 1954). Ötször lett olasz gólkirály (1950, 1951, 1953, 1954, 1955). Kétszer a magasba emelhette a Latin Kupát (1951, 1956). Bisonénak, Bölénynek becézték. Amíg a rossonerókat szolgálta, egyetlen évben sem maradt érem nélkül. Az „ördögöket" vezérlő, három svéd muskétás alkotta agytröszt, a híres Gre-No-Li (Gren, Nordahl, Liedholm) sokszor elkápráztatta játékával az itáliai futball szerelmeseit.

1956 és 1958 között az AS Romában légióskodott, majd onnan tért haza. Az olaszországi összemérlege káprázatos: 291 meccsen 210 találat.

Levezetésképpen 1959 és 1961 között a svéd területi bajnokságban menetelő Karlstads BIK játékos-edzője volt. Miután negyvenévesen felhagyott a játékkal, igyekezett edzőként hasznosítani a sportágban szerzett tapasztalatait. A tréneri pályafutásának állomáshelyei: Degerrfors IF (1961–1964), IFK Norrköping (1967–1970), IF Saab (1971–1973), IK Sleipner (1974), Östers IF (1975–1976), AIK Stockholm (1977–1978), IFK Norrköping (1979–1980). Kiemelendő, hogy csak hazájában vállalt edzői munkát.

1969. június 23-án érte el a legnagyobb sikerét, akkor a tanítványai megnyerték a Svéd Kupát (IFK Norrköping–AIK Stockholm 1:0).

Gunnar Nordahl 1995. szeptember 15-én hunyt el a Szardínia északnyugati részén fekvő Algheróban.

LADISLAV NOVÁK

Az ezüstnemzedék csapatkapitánya

Ladislav Novák, akárcsak Masopust, Pluskal vagy Popluhár, a hajdani csehszlovák „ezüstnemzedék” tagja volt. Így nevezték hazájukban az 1962-es világbajnoki döntős csapatuk labdarúgóit. 1931. december 5-én született egy Louny nevű városkában, amely Prágától északnyugatra fekszik.

Mikor elmúlt tízéves, leigazolta a település klubja, az FK Louny. A kék-fehérektől került 1950-ben a Vodotechna Teplicéhez, ahol egy szezont töltött. Az útja onnan 1952-ben a fővárosba vezetett, s mint oly sok kortársa, ő is a néphadsereg együttesében kötött ki. (A klubot ATK-nak, ÚDA-nak és Dukla Prahának nevezték az évek során.) A 175 centi magas, 72 kilós balhátvéd nyolc aranyérmet szerzett a bordó-sárgákkal (1953, 1956, 1957–1958, 1960–1961, 1961–1962, 1962–1963, 1963–1964, 1965–1966), három Csehszlovák Kupát (1961, 1965, 1966) nyert. Igaz, az 1966-os finálében nem lépett pályára.

Tegyünk e mennyiséghez képzeletben négy ezüstérmet, amelyekből kettőt a bajnokság (1955, 1958–1959), egyet Csehszlovák Kupa-döntő után vehetett át. Vélhetően egy negyedik ezüstre, az 1962-es chilei Mundialról hazavitt medálra volt a legbüszkébb.

A válogatottban összesen 75-ször szerepelt, ebből 71 alkalommal csapatkapitányként. 1952. szeptember 14-én láthatták őt először címeres mezben, 2:2-re végeztek a lengyelekkel. Utoljára 1966. május 18-án ölthette magára hazája tizenegyének felszerelését, vereséggel búcsúzott a szovjetek ellen (1:3). Egyetlen gólt sikerült elérnie a legjobbak között, 1957. október 27-én az NDK kapuját vette be.

Részt vett három világ- (1954, 1958, 1962) és egy kontinensbajnokságon (1960). A Franciaországban lebonyolított tornán a harmadik helyen zárt a csapata, miután 3:0-ra kikapott Szovjetuniótól Marseille-ben, ám utána – ugyancsak a déli kikötőváros stadionjában – 2:0-ra megverte a házigazdákat.

Ladislav Novák 1966 és 1968 között a LIAZ Jablonec együttesét erősítette, aztán szögre akasztotta a futballcipőjét, hogy edzőként dolgozzon tovább. Futballistaként nem szerződhetett nyugati klubokhoz, de edzőként már kapott rá engedélyt. Állomáshelyei: LIAZ Jablonec (1968–1970 és 1972–1974), KSC Lokeren (1974–1977), Royal Antwerp FC (1977–1979), K Beerschot AC (1979–1980), Dukla Praha (1980–1985), KSK Beveren (1986–1988), RWD Molenbeek (1991–1992). A Duklával volt igazán sikeres, megnyerte vele az 1981–1982-es bajnokságot, 1981-ben, 1983-ban, valamint 1985-ben elhódította a Cseh Kupát, majd a Csehszlovák Kupát is. (Utóbbiért a mindenkori Szlovák Kupa nyertesével kellett megmérkőzni a Cseh Kupa győztesének.) 1971-től 1972-ig a felvidéki magyarral, Kacsányi Lászlóval párt alkotva gardírozta hazája válogatottját.

Ladislav Novák 2011. március 21-én halt meg az Ostředek nevű aprócska faluban. Mindössze tizenhat nappal azután, hogy legendás védőtársa, Jan Popluhár is az öröklétbe költözött…

ERNST OCWIRK

A császárvárosi Dominátor

Ernst Ocwirk 1926. március 7-én született Bécsben, ott kezdett el futballozni 11 évesen, mégpedig az FC Wolfrum Stadlau csapatában, amelyből aztán hamarosan a Floridsdorfer AC lett. 1947-ben a reményteli fedezetet kinézte magának Pepi, azaz Josef Smistik, az egykori Wundermannschaft tagja, és azon volt, hogy szeretett klubjába, a Rapidba csalja. A riválisAustria azonban gyorsabb volt nála, és lecsapott a társai közül nemcsak tudásával, hanem testmagasságával is kiemelkedő (183 centi magas, 82 kilós) jobbfedezetre. Annyit fizettek érte a lilák, hogy abból a FAC vezetősége renováltatni tudta az öltözőt és a lelátót.

Ocwirk 1947-től 1956-ig 213 mérkőzésen 30 gólt szerzett a „violák" mezében. A bajnokságot háromszor (1949, 1950, 1953), az Osztrák Kupát kétszer (1948, 1949) szerezték meg. 1951-ben ő lett az Év sportolója Ausztriában.

1956-ban a genovai Sampdoria szerződtette. Az olasz első osztályban 1961-ig 154 meccsen 31 találatig jutott. Elsősorban nem a befejezés, hanem az előkészítés, illetve a védekezésbe való besegítés, a védelem tehermentesítése volt a Dominátorként emlegetett futballista feladata.

1961-ben hazatért az Austriához, s nyert újabb két bajnoki aranyat (1962, 1963) és egy Osztrák Kupát (1962).

Hazája válogatottjában 1945. augusztus 19-én mutatkozott be, az Üllői úton Magyarország 2:0-ra megverte a „sógorokat". Történelmi találkozó volt, az első a sorban, amelyet nemzeti tizenegyük (és tizenegyünk) a II. világháború után megvívott. Ocwirk játszott a másnapi, újabb mérkőzésen is, amelyet 5:2-re nyertünk meg, részben az újonc Puskás Ferenc góljának is köszönhetően. Az ötvenes évek első számú osztrák fedezete összesen 62 válogatott meccséből (6 gól) tizenkettőt a magyarok ellen játszott. Jellemző a két ország futballjának akkori erőkülönbségére, hogy csupán kétszer nyert. 1962. január 5-én intett búcsút a fehér-fekete szerelésnek, Kairóban vívtak az osztrákok barátságos előkészületi mérkőzést Egyiptommal (0:1).

A nagy tornák közül részt vett az 1948-as londoni olimpián, de már az első meccsükön 3:0-s vereséget szenvedtek a svédektől. Jobban sikerült nekik az 1954-es világbajnokság. A harmadik helyen végeztek, Ocwirk mind az öt meccsükön játszott, s a negyeddöntőben a svájciak, valamint a bronzmérkőzésen az uruguayiak ellen a kapuba találva válogatottbeli összgóltermésének az egyharmadát szerezte.

Játékával a svájci vb-n csak megerősítette, amit Európa minden futballszakértője tudott már: a kontinens legkiválóbb játékosai közé tartozik. 1953. október 21-én Anglia az Európa-válogatottat fogadva ünnepelte az FA fennállása 90. évfordulóját. A Wembley Stadionban 4:4-re végeztek a felek, a vendégek csapatkapitánya Ernst Ocwirk volt.

Miután befejezte pályafutását, 1962-től 1965-ig a Sampdoriát vezette, majd az Austria Wien edzőjeként két bajnoki címet (1969, 1970) és egy Osztrák Kupát (1967) nyert. Az 1970–1971-es szezonban az 1. FC Kölnt a Német Kupa döntőjéig kormányozta.

Ernst Ocwirk 1980. január 23-án hunyt el Klein-Pöchlarnban szklerózis multiplexbe.

MEKTIN OKTAY

A Cim Bom Bom bombázója

Metin Oktay az izmiri körzethez tartozó Karşiyakában, egy sokgyermekes munkáscsaládbanó született 1936. február 2-án. Mint megannyi török kölyök, ő is utcacsapatokban kezdett futballozni. 1952-ben leigazolta a Damlacikspor, ahonnan 1953-ban átkerült egy másik kis egyesületbe, a Yün Mensucathoz. 1954-ben behívták az U18-as válogatottba, amellyel a Nyugat-Németországban rendezett FIFA-tornán a 4. helyen végzett. Négy mérkőzésen 3 gólt szerzett, s ez elégnek is bizonyult ahhoz, hogy az Izmirspor Külübü lecsapjon rá. Egy esztendőn keresztül hordta a kék-fehérek felszerelését, 18 fellépésén 17 találatot hozott össze az izmiri ligában. Felfigyeltek tehetségére a Galatasaray SK-nál, 1955-ben le is szerződtették. A 19 éves fiatalember kapott az aláírásáért egy Chevrolet típusú autót. Nem sok ilyen márka száguldozott akkortájban az egykori Konstantinápoly útjain…

Metin Oktay a pályafutásának két hosszabb periódusát töltötte a sárga-pirosaknál (1955–1961, 1962–1969), csupán egyetlen idényre lett hűtlen hozzájuk, ugyanis az 1961–1962-es – nem igazán jól sikerült – szezonját az SSC Palermo kötelekében tudta le. 12/3-as mutatóval zárt a szicíliaiaknál. Az itáliai epizódot követően visszatért a Boszporusz mellé, hogy a Galatával két bajnoki címet (1962–1963, 1968–1969), valamint zsinórban négy Török Kupát nyerjen (1962–1963, 1963–1964, 1964–1965, 1965–1966). Begyűjtött velük két bajnoki ezüstérmet is (1960–1961, 1965–1966). 1969-ben elvesztette csapatával a kupadöntőt.

A 177 centis, 73 kilós középcsatár elképesztően eredményes volt a kapuk előtt, az 1954-től íródó karrierje során 437 hivatalos találkozón 372 gólt szerzett. A gólkirályi címei: izmiri liga (1954–1955), isztambuli liga (1955–1956, 1956–1957, 1957–1958, 1958–1959), török első osztály (1959–1960, 1960–1961, 1962–1963, 1964–1965, 1968–1969). Kis túlzással élve: akár a bajnokság nyitányakor átadhatták volna neki a díjat a szövetség illetékesei, annyira nem volt ezen a téren riválisa.

1955. december 18-án góllal debütált a nagyválogatottban, Portugáliát verték meg 3:1-re Isztambulban. 1969. május 30-ig 36-szor láthatták őt rajongói a félholdasok mezében (hét alkalommal csapatkapitányként), s 19 gólt könyvelt el. Nemzedéke bálványa lett a jó megjelenésű, az élet örömeit élvezni tudó férfiú, aki nem mindig tartotta szeme előtt az iszlám szigorú erkölcsi előírásait.

Magyarországon 1963. szeptember 11-én tanulták meg a nevét, elsősorban a ferencvárosi drukkerek. Az FTC, általános elképedésre, 4:0-ra kikapott Isztambulban, a Bajnokcsapatok Európa-kupája első fordulójában a Galatasaraytól. Oktay kétszer is bevette Aczél László hálóját. A Fradi a visszavágón Albert Flórián találataival ugyan győzött 2:0-ra az Üllői úton, ám vaskos meglepetésre a Cim Bom Bomnak becézett sárga-pirosak jutottak tovább.

Metin Oktay végzetét a gyors autó okozta. 1991. szeptember 13-án egy isztambuli közlekedési balesetben veszítette életét.

JOAQUÍN PEIRÓ

A Városi Vadászkopó

Joaquín Peiró Lucas Madridban született 1936. január 29-én. Tizenhat esztendősen kezdte a futballt az Agrupación Deportiva Ferroviaria nevű klubban, ahová az iskolai csapatból igazolt. A következő esztendőben, 1953-ban elvitte az Atlético Madrid, amelynek ifjúsági együttesében kapott szerepet. 1954-ben a második ligás Club Real Murciához került, ahol a felnőtt alakulat egyik erősségévé vált. Ugrásszerű fejlődését látva senki sem csodálkozhatott azon, hogy a „matracosok" vezetői 1955-ben visszarendelték. A 173 centire nőtt, 68 kg súlyú balösszekötőt a pengés megoldások jellemezték. Rafinériája miatt ragadt rá a Városi Vadászkopó becenév. Később, amikor már Olaszországban légisóskodott, az ottani rajongók egyszerűen csak Rablónak hívták, oly szemtelen könnyedséggel orozta el a védők elől a labdákat.

1955 és 1962 között három titulust gyűjtött a madridi piros-fehér csíkosakkal: KEK-győztes (1962), Spanyol Kupa-győztes (1960, 1961). A spanyol bajnokság ezüstérmese (1957–1958, 1960–1961, 1962–1963), Spanyol Kupa-döntős (1956) lett.

A válogatottban 1956. június 3. és 1966. július 15. között tizenkétszer jutott szóhoz, ötször volt eredményes. Szerepelt az 1962-es chilei és az 1966-os angliai világbajnokságon.

Az 1960-as évtizedben a legtöbb pénz az olasz futballban volt, a spanyol sztárok közül többen is oda szerződtek. Peiró 1962 szeptemberében látta el kézjegyével az AC Torino tulajdonosai által eléje helyezett papírokat. A gránátvörösökkel két Olasz Kupa-döntőt is elbukott. 1963-ban az Atalanta verte meg őket 3:1-re (Domenghini mesterhármasával), egy évre rá az AS Roma 1:0-ra. (Novemberben, az utóbbi összecsapás idején ő már az Intert erősítette.)

Kétségkívül a milánói Internél töltött időszaka volt a legsikeresebb, habár csupán 1964 és 1966 között hordta a legendás fekete-kék csíkos szerelést. Megnyerte benne kétszer az olasz bajnokság aranyát, egyszer a Bajnokcsapatok Európa-kupáját, valamint kétszer a Világkupát (1964, 1965). A remek szériába becsúszott egy, a Juventus ellen elveszített Olasz Kupa-döntő is 1965-ben. Peiró 1965. május 27-én lett BEK-győztes, az Inter otthonának számító San Siróban a brazil Jair találatával 1:0-ra legyőzték a Benficát. Peiró nem elsősorban a finálében, hanem a Rangers elleni negyed- és a Liverpool elleni elődöntő milánói 90 percében játszott jól, a kettőn együtt három gólt szerzett. A Világkupának nevezett díjért 1964-ben és 1965-ben is az avellanedai Independiente „vörös ördögeivel" csaptak össze, és mindkétszer diadalmaskodtak fölöttük.

Peiró 1966-tól 1970-ig az AS Roma sárga-bordó mezét viselte, és 1969-ben végre az Olasz Kupát is felemelhette. 103 ligameccsen 21 találattal örvendeztette meg a „farkasok" híveit.

Visszavonulását követően edzőnek állt, állomáshelyei: Atlético Madrileño (1980–1985), Granada CF (1987–1988), Unió Esportiva Figueres (1988–1989), Atlético de Madrid (1989–1990), CR Murcia (1991–1992), CD Badajoz (1997–1998), Málaga CF (1998–2003), CR Murcia (2003–2004).

A futball királya

Édson Arantes do Nascimento 1940. október 23-án született egy Três Corações nevű faluban, Minas Gerais államban. Atyját João Ramos do Nascimentónak, édesanyját Céleste Arantesnek hívták. (Egy családfakutatás valószínűsítette, hogy az őseiket a mai Ghána területéről hurcoltak át rabszolgaként a szubkontinensre.)

João Ramos Dodinho művésznéven futballozott, a Három Szív nevet viselő település csapatának legjobbja volt, ám a fia születése előtt fél évvel, 1940. március 9-én a São Cristovão elleni 90 percben elszenvedett sérülése megakadályozta abban, hogy leszerződjön a régió első számú klubjához, a Belo Horizonte-i Atlético Mineiróhoz.

A kezdetben Dicónak becézett gyermek négyéves volt, amikor a família Bauruba költözött, ahol São Paulo állam egyik legforgalmasabb kikötője működik, Dodinhót – a fájós térde dacára – az ottani Club Lusitana szerződtette.

A kisfiú figyelte a mérkőzéseket, szinte itta magába az édesapja mozdulatait, megpróbálta utánozni őket, és egy idő után már maga is végre tudta hajtani az ellesett cseleket az utca porában. Tizenharmadik évében járt, amikor a családfő óhajára az akkor már a Bauru Atlético Clube nevet viselő egyesület leigazolta. Pelé a kék-fehér-feketék ifigárdájával megnyerte a városi bajnokságot, ott figyeltek fel rá. Edzője, az 1934-es vébén a brazil válogatottban szereplő Waldemar de Brito beajánlotta a Santos FC-hez. A kisfiú inkább a riói Vasco da Gamához szeretett volna kerülni, míg az apja legnépszerűbb klubhoz, a Flamengóhoz irányította volna. A mama, dona Celeste döntött, a Bauruhoz legközelebb eső városba engedte el a fiát, az pedig Santos.

Pelé 1956. augusztus 8-tól számított a Santos FC futballistájának. Szeptember 7-én játszotta az első mérkőzését, 7:1-re diadalmaskodtak a Santo Andréba való (tehát nem a „nagy") Corinthians FC ellen. A még nem egészen 16 esztendős újonc góllal debütált. Akkoriban fedezetet játszott, inkább az előkészítésből, semmint a befejezésből vette ki a részét, ugyanis a középcsatár poszton Jair da Rosa Pinto pozíciója megingathatatlannak tűnt. A Jajának becézett Jair, az 1950-es vébéezüstérmes válogatott veteránja azonban egyre inkább hátérbe szorult a szikrázóan tehetséges Pelé mögött, 1960-ban el is

igazolt a São Paulo FC-be. Az új csillag ellenben már 1957-ben São Paulo állam gólkirálya lett, ezt a címet aztán zsinórban kilencszer is megszerezte. 1958-ban a Santosszal megnyerte az állami bajnokságot.

Addigra már válogatott futballista volt: 1957. július 7-én, mindössze 34 felnőtt bajnokival a háta mögött bedobták a mély vízbe. A brazilok a Maracanában fogadták Argentínát, és az egyáltalán nem lámpalázas debütáns, a klubtársa, Del Vecchio cseréjeként beszállva gólt szerzett. Más lapra tartozik, hogy a találkozót az Albiceleste nyerte meg 2:1-re. Három nap múlva São Paulóban vívták a visszavágót, a Seleção valóban vissza is vágott, az egyik találatát újra Pelé jegyezte. Ezzel a 2:0-s sikerükkel a brazilok elhódították a Copa Rocát. (A serlegért e két nemzeti tizenegy csapott össze 1914-től 1976-ig. Nem túl gyakran, összesen tizenegyszer írták ki a díjat.)

Pelé 1957-ben (mindent figyelembe véve) 66 gólig jutott, a szövetségi kapitány, Vicente Feola egyszerűen nem hagyhatta őt ki a vb-keretből. Néhány akadékoskodó fennen hangoztatta, hogy éretlen még, nem való a legnagyobb nemzetközi futballseregszemlére. Úgy tűnt, az égiek sem akarják, hogy szerepeljen a svédországi tornán, mert megsérült a térde. (Akkoriban az édesanyja sűrűn emlegette, hogy a családfő egy hasonló sérülés miatt nem mehetett el profinak az Atlético Mineiróhoz.) Kétséges volt, mikorra épül fel. Végül elutazott a tornára, de az első két csoportmeccsen (az osztrákok elleni 3:0-s győzelmen, valamint az angolok elleni 0:0-n) nem tudott pályára lépni. Feola akkor talán jobban bízott még a tapasztaltabb futballistáiban. Ám a futball-világbajnokságok történetének első gól nélküli mérkőzése után az „öregek" meggyőzték a szövetségi kapitányt, állítsa be a csapatba Garrinchát és Pelét. Június 15-én a szovjetek ellen már így festett a támadóötös: Garrincha, Didi, Vavá, Pelé, Zagallo. A futballhistória egyik legjobb csatárkvintettje volt ez, amelyhez csak nagyon kevés volt fogható. Talán az Aranycsapaté (Budai II, Kocsis, Hidegkuti, Puskás, Czibor), talán a Real Madridé (Kopa, Rial, Di Stéfano, Puskás, Gento). A szovjetek elleni két találatról Vavá gondoskodott, viszont a következő összecsapást, a walesiek elleni negyeddöntőt Pelé nyerte meg (1:0). Egy előrestukkolt labdát jellegzetes tartással mellre vett. Hagyta, hogy a megszelídített labda a jobb lábára essen, de ne a földre, akkor jobbal csinált egy „esernyőt", ráfordult, és egy pattanás után jobbal, mintegy tíz méterről, laposan a hosszúba lőtt.

Az elődöntőben a franciáknak három gólt is lőtt, majd következhetett a finálé! 1958. június 29-én a házigaz-

dák ellen léptek gyepszőnyegre a brazilok. Rosszul kezdődött számukra a mérkőzés: Liedholm a svédeknek szerzett vezetést. Ám Pelé átadásából Vavá hamarosan kiegyenlített, sőt, még az első félidőben újabb gólt szerzett. Pelé az 55. percben szinte lemásolta a walesiek ellen rúgott átemelős varázslatát, 17 és fél évesen gólt szerzett a világbajnoki döntőben. Sőt: gólokat: az utolsó percekben magasabbra ugrott a kiválóan fejelő hazai védőknél, majd a hosszúba bólintott (5:2). „A meccs előtt úgy reszkettem, akár a falevél" – ismerte be később. A lefújás után zokogásban tört ki, Gilmar vállaira borulva itatta az egereket. Volt abban a kissrácokra jellemző, megejtő őszinteségből, ahogy nem próbálta leplezni meghatottságát és boldogságát. Világbajnok lett – pedig még nem is volt nagykorú.

Akad egy trófea a sok között, amit a Fekete Gyöngyszemnek nem sikerült megkaparintania, ez pedig a Dél-Amerika bajnokának járó. 1959 tavaszán Argentína adott otthont a szubkontinens legrangosabb tornájának, Pelé nyolc találatával gólkirály lett, Brazília veretlen maradt, mégsem tudta megelőzni a házigazdát. A futball királya soha többet nem vett részt kontinensbajnokságon.

Az új évtized nyitányán megindult utána a játékosszerző ügynökök hajtóvadászata, a legmárkásabb európai nagymenők impresszáriói kecsegtették jobbnál jobb ajánlataikkal, a szurkolók majd' széttépték féktelen rajongásukban, a magánélet intimitására semmi esélye sem volt. A korábban félanalfabéta ifjú filmet forgatott, különféle fogyasztási cikkeket reklámozott (cigarettát és alkoholt elvből sohasem), részt vett a Santos fárasztó utazásokkal járó portyáin (egy fellépéséért 10-15 ezer dollárt számolt el a klub), és állnia kellett vitézül a sarat. Tűrte Pelé, tűrte, ameddig tűrhette a hajszát, egyszer aztán kifakadt: „Néha azt sem tudom, hol vagyok. Már lassan félek kimenni az utcára. Egyetlen lépést sem tudok nyugodtan megtenni. Ha valahol otthagyom az autómat, mire visszatérek, csődület veszi körül, nem tudok elindulni. A templomban még imádkozni sem hagynak nyugodtan. Ha nagy ritkán elutazom valahova, kétnaponta szállást kell változtatnom, hogy békém legyen. Mindennap kapok házassági ajánlatot, s állandóan kérésekkel bombáznak, hogy legyek az újszülöttjük keresztapja." Bonyolította a helyzetét, hogy egyre gyakrabban fájt a térde, de nem maradt idő a gyógyítására, ugyanis a Santos FC nélküle sokkal kevesebb gázsit vehetett fel a túrákon. Mindenki őt akarta a pályán látni. Volt is mit csodálnia a nagyérdeműnek, ámulva nézhette, ahogy

a csatár cseleinek sodró ritmusa egyszerre csak bonyolult tánccá alakul át. Mozdulata maga volt a muzsika – az olyasfajta zene, amelynek lüktető dallamát a mérkőzésekre menet az autóbuszon, majd az öltözőkben a társaival hallgatta. Energiákat merítettek az afrikai eredetű candombe dobok pattogó hangjainak vad örvényléséből, amiként a sámánok teszik az ősi, természeti vallások rituáléinak gyakorlása közben. Sokszor énekeltek is a meccsek előtt, mégpedig olyasféle dalokat, amelyekből sugárzott az erő. Még varázslójuk is volt, hogy a szellemvilág segítségét kérje a győzelemhez, miközben titokzatos szertartásokat végez a gyúrópadok mellett. Pelé rengeteg gólt lőtt, hogy aztán néhány után térdre rogyva, keresztet vetve mondjon köszönetet Jézusának. Furcsa eklektika? Kétségtelenül az, ellenben a néhai paulista újságíró, *Edgard José Martins* megmagyarázta: „Végül is a gólöröm kiváltotta elragadtatás a futballistát közelebb viszi Krisztushoz, mint bármi más ezen a szomorú világon."

Az 1960-as évtized elején a Santos egyik diadalát a másik után aratta. 1962-ben Pelé, bár hat büszke címet gyűjtött, São Paulo állam bajnoka és gólkirálya, a Brazil Kupa (Taça Brasil) győztese, a Libertadores Kupa és a Világkupa nyertese, valamint világbajnok lett, mégis peches szezont zárt, hiszen a chilei vébén megsérült. Május 30-án, a nyitó meccsen, Mexikó ellen játszott, gólt is szerzett Viña del Marban, aztán három nap múlva, a csehszlovákok elleni csoportrangadón elszakadt az izma, és a továbbiakban nem tudott a csapata szolgálatára lenni. Szerencséjére a bajtársak nélküle is megvédték világbajnoki trónusukat.

A Copa Libertadores hárommenetes döntőjéből csupán az utolsón, mondhatni, hogy a döntők döntőjén, volt képes futballozni. Furán alakultak az eredmények. Augusztus 28-án Coutinho duplájával 2:1-re legyőzték a Peñarolt Montevideóban. Akkor a drukkereik egy része úgy érezte, hátra lehet dőlni, markukban a kupa. Nagyot tévedtek, ugyanis szeptember 2-án a Vila Belmirónan visszavágtak az uruk (2:3). A hónap utolsó napján a Buenos Aires-i Monumentalban rendezték a harmadik mérkőzést, ahol végre szerepelhetett a közben felgyógyult világsztár is. Szerzett két gólt, s a vezérüket visszakapó fehér mezesek magabiztosan legyűrték a hírneves magyar tréner, Guttmann Béla legénységét (3:0).

A Világkupáért a friss BEK-győztes Benficával, Guttmann mester előző együttesével játszottak, de még simábban gyűrték le a portugálokat, mint az uruguayiakkal tették (3:2, 5:2). A nagyobb gólkülönbségű diadalt Lisszabonban aratták, ahol Pelé mesterhármast szerzett. A két meccsen ötször járt túl a „sasok" legendás kapusa, Costa Pereira eszén.

Még mindig 1962-ben, a Brazil Kupa elődöntőjében, az América ellen kiállították. Az első mérkőzést 5:1-re megnyerték (Pelé mesterhármast ért el), a visszavágón azonban az América győzött 1:0-ra. Pelé szerint a bíró csalt, ezért egyszerűen lökdösni kezdte. A harmadik találkozón a társak nélküle is 6:1-re lemosták az ellenfelet. A döntőben pedig ugyanezt tették a legveszélyesebb ellenlábasuknak vélt Botafogóval, holott 1963. április 2-án a Maracanában rendezték meg a finálét. A rióiak az összes nagyágyújukat bevetették (Manga, Nílton Santos,

Garrincha, Quarentinha, Amarildo, Zagallo, Jairzinho), de ez sem számított, miután nem tudták semlegesíteni Pelét, aki az ötből kettőt vállalt (5:0).

Az 1963-as esztendőben a Santos folytatta a masírozását, igaz, az állami bajnokságot elvesztette (megelőzte a Palmeiras, sőt még a São Paulo FC is), ellenben szert tett a Brazil Kupára, a Libertadores Kupára, a Világkupára, plusz megnyerte a Rio-São Paulo-tornát is. Tehát az a nem hétköznapi helyzet állt elő, hogy a szűkebb pátriájában nem ő volt az úr, ám mindenhol másutt igen. Esetleg a vezérkar felállíthatott valamiféle fontossági sorrendet?

Szeptember 3-án, a Copa Libertadores fináléjában a Boca Juniors várt rájuk. Rio de Janiróban, iszonyatosan nagy csatában 3:2-re nyertek a „fehérek", de Pelé nem tudta gyarapítani a góljai számát. Szeptember 11-én a Bombonerában az argentinok szerezték meg a vezetést, Coutinho az 50. percben egyenlített, majd a 82. percben a Király eldöntötte az ütközetet (2:1).

A Világkupáért az AC Milan által feladott rejtvényt kellett megoldaniuk. Október 3-án, egy óra játék után a San Siróban 0:3-ra álltak a „halak", utána Pelé kétszer megvillant, hiába gyötörte a kullancsként rátapadó Giovanni Trapattoni, azonban a lefújáskor 4:2-t mutatott az eredményjelző tábla az „ördögök" javára. November 14-én ugyanez az eredmény született, csak akkor a brazilok győztek (4:2). Növelte sikerük értékét, hogy az izomsérülése miatt hiányzó Király nélkül érték el a Maracanában, ahol 48 óra múlva a harmadik összecsapást is játszották (1:0). (Ezen a találkozón sem játszott.)

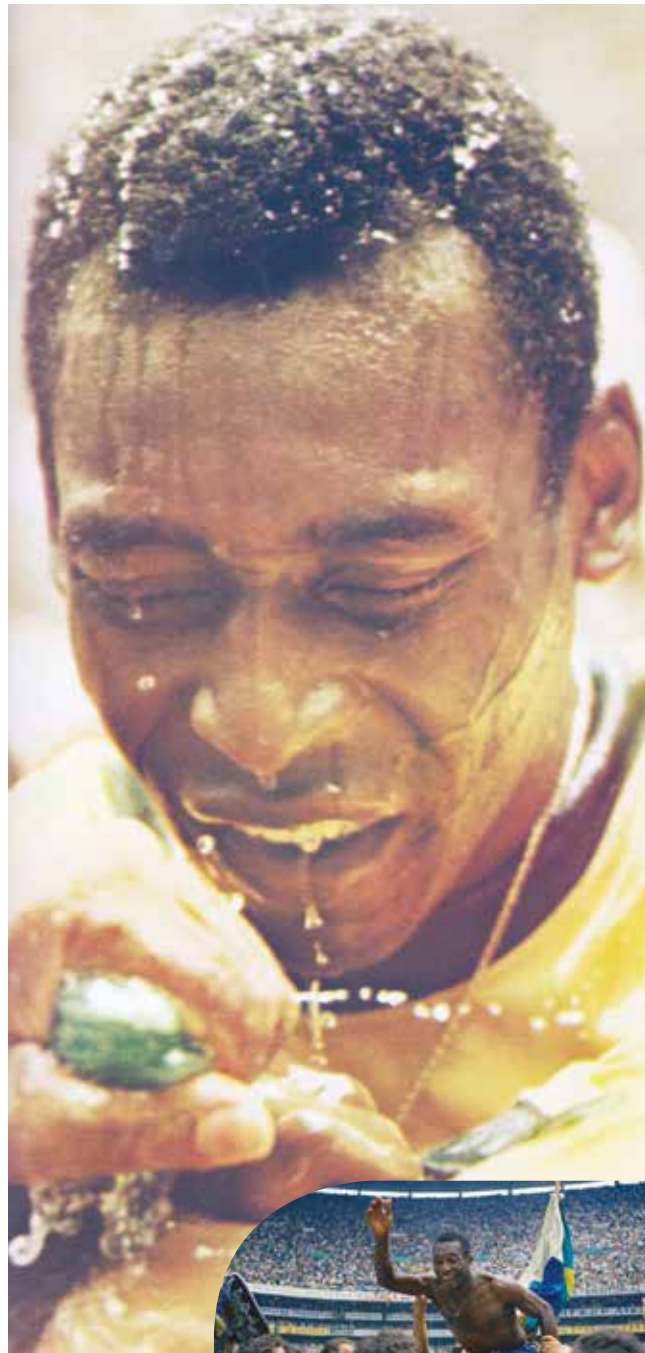
1964 nyarán a brazilok megrendezték a Nemzetek Kupáját (Taça das Nações), amelyre Angliát, Portugáliát és Argentínát hívták meg. Június 3-án São Paulóban esett egymásnak a házigazda és az argentin tizenegy, a vendégek simán nyertek

3:0-ra, Pelét pedig a svájci játékvezető, Gottfried Dienst kiállította. Az eset előzménye az volt, hogy a csatár megelégelte az őt faragó José Augustín Mesiano durvaságait és ököllel megütötte. A sértettnek eltörött az orra.

1966-ban az volt a kérdés, meg tudja-e másodszor is védeni Brazília a világbajnoki elsőségét.

Pelét Angliában kísértette a múlt. Július 12-én már a 15. percben megadásra kényszerítette a bolgárok kapusát a Goodison Parkban, ám utána megsérült, és a magyarok, valamint a portugálok ellen nem tudott játszani. Nélküle mindkét mérkőzésüket 3:1-re elbukták a brazilok, történetük során először (és eddig, azaz 2018-ig utoljára) nem jutottak túl a csoportkörön.

Az 1970-es Mundialra viszont jól felkészülten, kipihenten, remek erőállapotban érkezett. Az lett az egyetlen a négy világtornája közül, amelyet zavartalanul végigjátszhatott, nem hátráltatta semmiféle sérülés. A Seleção mind a hat találkozóját megnyerte, a Király négyszer volt eredményes, egyszer-egyszer a csehszlovákok és az olaszok, kétszer a románok ellen. Tizenkét esztendő után megint szerzett gólt vébédöntőben, amelyen a Squadra Azzurrának esélye sem volt az aranyéremre. Pelé harmincévesen harmadjára is világbajnok lett, más itt, a csúcson hagyta volna abba, ő a folytatás mellett döntött. Pedig szinte már mindent elért: 1969. november 19-én, a Vasco da Gama elleni találkozón büntetőből már az ezredik gólját

is belőtte. Utána féktelen népünnepély kezdődött a Maracanában, százak rohantak a gyepre, még a rivális riói szurkolók is őt éltették.

A hetvenes évek elején elsősorban a Santosra koncentrált. A válogatottságtól 1971. július 8-án, a jugoszlávok elleni 2-2-vel visszavonult. Hivatalosan 92 mérkőzést vívott a brazil mezben, nem hivatalosan 114-et, s a fellépésein összesen 95 találatot ért el. Bő három év múlva eljött az újabb búcsú ideje. 1974. október 2-án a Santos a Ponte Pretát fogadta (0-0), Pelé futkározott néhány percet a gyepen, aztán a könnyeit törölgetve az öltözőbe vonult. Akkor kijelentette, elég volt, többé nem akar futballozni, fáj a térde. A Santosban több mint másfél évtized alatt 1114 meccsen 1091 gólt jegyzett.

Eredeti szándékával ellentétben csupán hét hónapot hagyott ki. 1975 májusában engedett az amerikaiak csábításának, s elszegődött a New York Cosmoshoz. Nem aprópénzért tette, a két és féléves szerződéséért cserébe felvehetett nettó ötmillió dollárt, kapott egy magánrepülőgépet (kisgyermekként úgyis gyakorta fantáziált arról, hogy ha felnő, pilóta lesz), illetve egy pompás jachtot. A nagyvonalú elképzelés az volt, hogy Pelé és más világsztárok missziót teljesítve hozzájárulnak az európai futball, a soccer meghonosításához a jenkik földjén, hogy az NASL nézettsége megközelítse a hagyományos ottani sportokét, az amerikai futballét, a jégkorongét, a kosárlabdáét, a baseballét. A Királyt néhány valódi nagymenő követte a zöld-sárga-fehérekhez, mint például Franz Beckenbauer, Giorgio Chinaglia, Carlos Alberto, Johan Neeskens. Más együttesekben még láthatták az érdeklődők Johan Cruyffot, George Bestet, Eusébiót vagy Gerd Müllert. Habár a legtöbbjük tényleg segíteni akart, a soccer mégis megbukott, a nézők nem voltak vevők a számukra unalmas, eseménytelen sportágra. Ugyan a Cosmos 1977-ben megnyerte az NASL aranyérmét, de a liga (meg a klub is) 1984-re tönkrement. Pelé ezt már nem várta meg, ismételten felcsapott színésznek, szerepet vállalt az 1981-ben Magyarországon

Pelé a Cosmos mezében. Mögötte Giorgio Chinaglia és Tony Field

is forgatott *Menekülés a győzelembe* című filmben.

1990 októberében, az 50. születésnapja tiszteletére rendezett gálán újra felhúzta a futballcsukát, a brazilok mérkőztek a világválogatottal. 1994-ben kinevezték hazájában sportminiszterré.

Az egykori tanulatlan utcagyerekből szellemes, nyelveket beszélő, könyveket író, szeretetre méltó világpolgár lett. Idézünk egyik interjújából: „Édson Arantes do Nascimento meghal majd egyszer, sorsa olyan, mint bármelyik emberé. De Pelé örökké élni fog." Amikor arról faggatták, lesz-e még hozzá fogható futballistája a földkerekségnek, így felelt: „Ó, nem, soha már. Belőlem csak egy van, és több nem is lesz. Annál is inkább, mivel a drága szüleim sajnos már nem élnek…"

A fia, Edinho, aki egy időben a Santos kapusa volt, rossz útra tévedt, drogkereskedelemért és pénzmosásért előbb 33, majd 13 év börtönt kapott. Jelenleg is ül.

Aki valamilyen szinten foglalkozik a sportággal, egyszer óhatatlanul felteszi magában a kérdést: ki volt a bolygónk valaha élt legjobb labdarúgója? Di Stéfano, Puskás, Beckenbauer, George Best, Zico, Cruyff, Maradona, Messi, Cristiano Ronaldo vagy Pelé? Minden ilyen rangsor szubjektív, de nem árt figyelembe venni azt, hogy a felsoroltak közül egyetlen nyert háromszor világbajnoki aranyat: Pelé. És ezért ő a Király!

Klubcsapatban elért sikerei: São Paulo állam bajnoka (1958, 1960, 1961, 1962, 1964, 1965, 1967, 1968, 1969, 1973 – Santos FC), São Paulo állam ezüstérmese (1957, 1959 – Santos FC), São Paulo állam bronzérmese (1963, 1966, 1972, 1974 – Santos FC), a Rio-São Paulo-torna nyertese (1959, 1963, 1964, 1966, 1967 – Santos FC), Brazil Kupa-győztes (1961, 1962, 1963, 1964, 1965 – Santos FC), Libertadores Kupa-győztes (1962, 1963 – Santos FC), Világkupa-győztes (1962, 1963 – Santos FC), Recopa-győztes (1968 – Santos FC), az NASL bajnoka (1977 – New York Cosmos)

A válogatottban elért sikerei: világbajnok (1958, 1962, 1970), Copa Roca-győztes (1957, 1963), a dél-amerikai bajnokság ezüstérmese (1959), Taça de Prata-győztes (1968)

Egyéni sikerei: São Paulo állam gólkirálya (1957, 1958, 1959, 1960, 1961, 1962, 1963, 1964, 1965, 1969, 1973), a dél-amerikai bajnokság gólkirálya (1959), az NASL legértékesebb játékosa (1976 – New York Cosmos), az Évszázad játékosa – a FIFA szakmai szavazásán (2000), tiszteletbeli aranylabdás (2014).

JESÚS PEREDA

Csak két magyar lőtt annyi gólt, mint ő

Jesús María Pereda Ruiz de Temiño 1938. június 15-én született Medina de Pomarban, nem messzire Burgos városától. Iskolásként a tartományi U16-os válogatottban rúgta a labdát, mellette az Alcázar CD-ben 1953-ig, illetve a Balmaseda FC-ben 1953-tól 1955-ig. 1955-ben a bilbaói SD Indautxu együtteséhez ment, két esztendeig tartozott a kötelékébe. 1957-ben a Real Madridba igazolt, ám a „királyiaknál" összesen két bajnoki mérkőzésre kapott bizonyítási lehetőséget, azokon szerzett egy gólt. A Real Zaragoza hálóját vette be. Abban az évadban bajnok és BEK-győztes lett a „fehérekkel". A Bajnokcsapatok Európa-kupájában egyszer lépett pályára, s jegyzett két gólt. Nem akármilyen a mérlege: három meccsen négyszer volt eredményes a Real Madridban! Mégis kölcsönadták a következő szezonban (1958–1959) a második ligás Real Valladolidnak, ahol 27 fellépésén 10 találatig jutott. Ez elég volt ahhoz, hogy felébressze a Sevilla FC érdeklődését. 1959 és 1961 között az andalúziaiaknál futballozott, az első idényében 11-szer talált kapuba. Végül 56/13-as mutatót hozott össze.

Chus Pereda 1960. május 15-én Anglia ellen mutatkozott be a spanyol válogatottban, majd 1968. október 27-én búcsúzott el tőle Jugoszlávia ellen. Összesen 15-ször lehetett tagja a Furia Rojának, hat találattal örvendeztette meg a szurkolóit. Az 1962-es chiei, illetve az 1966-os angliai világbajnokságon nem jutott szóhoz, ellenben az 1964-es kontinensbajnokság spanyol rendezésű négyes döntőjében igen. Sőt mi több, a házigazdák mindkét 2:1-re megnyert találkozóján (a magyarok és a szovjetek ellen) ő szerezte meg a vezetést! Végül Bene Ferenc és Novák Dezső társaságában a négyes döntő társgólkirályaként végzett.

A 170 centis, 70 kilós, technikailag kivételesen jól képzett belsőcsatár gyakorta hangoztatta, hogy „jó dolog védekezni, viszont még jobb, ha nálad van a labda". Tökéletesen és mindig lábhoz passzolt, hogy a társainak könnyebb legyen lekezelni az átadását.

1961 és 1969 között a CF Barcelonát erősítette. Megnyerte a Vásárvárosok Kupáját 1966-ban, bár a Zaragoza elleni kétfelvonásos döntő egyikén sem vetették be (0:1, 4:2). Elhódította a Barçával kétszer is a Copa del Generalísimót. 1963. június 23-án gólt szerzett a Zaragoza elleni barcelonai finálében (3:1), szokása szerint az elsőt jegyezte.

1968. július 11-én még nagyobb bravúrt hajtottak végre a katalánok, hisz a Bernabeu poklában verték meg a serlegért 1:0-ra a Real Madridot. (Peredát balösszekötőben küldték csatába.)

1969-től 1970-ig a CE Sabadell, 1970 és 1972 között az RCD Mallorca gárdáját erősítette.

1973-tól 1975-ig a katalán ifiválogatott mellett dolgozott. 1975-től 1992-ig a különféle spanyol korosztályi válogatottak (U16, U17, U18, U19, U20, U21) kispadján ült. (Nem ebben a sorrendben.) 1995-től egy évig a Xerez CD, majd 1998-ban a kasztíliai és leóni tartományi válogatott felkészítéséért felelt.

Jesús María Pereda 2017. szeptember 17-én hunyt el Barcelonában, rákbetegségben. Az ő nevét viseli az Alcázar Club Deportivo stadionja.

MARTIN PETERS

Bajnok nem lett, világbajnok igen

Martin Stanford Peters 1943. november 8-án született a Nagy-London területén lévő Plaistowban. A West Ham United együttesében nevelkedett, 1959-től tartozott a „kalapácsosok" (The Hammers) kötelékébe. 1962. április 20-án mutatkozott be az első csapatban, 4:1-re legyőzték a Cardiff Cityt a saját pályájukon, a Boleyn Groundon. 1962. szeptember 8-án megszerezte az első gólját a piros-kékeknél, 6:1-re nyertek Manchesterben, a City ellen.

A West Ham az 1963–1964-es idényben megnyerte az FA-kupát, de Peters nem játszott a döntőben. Ellenben egyik főszereplője volt a következő idénybeli KEK-menetelésnek. Először a KAA Gent gárdájával csaptak össze (1:0, 1:1). Idegenben győzték le a belgákat, ám hogy izgalmas lett a visszavágó, arról Peters is tehetett, öngólt vétett. A Sparta Praha következett (2:0, 1:2), majd a Lausanne-Sports (2:1, 4:3). Londonban betalált a svájciak hálójába (4:3). Az elődöntőben a Real Zaragoza ellen igencsak megizzadtak (2:1, 1:1), viszont a döntőben, a Wembley-ben könnyebb dolguk volt. 1965. május 19-én a TSV 1860 München ellen Alan Sealey duplájával 2:0-ra győztek. (Martin Peters minden találkozón játszott.)

1966-ban elbukta a WHU a West Bromwich Albion ellenében a Ligakupát (2:1, 1:4). Peters mindkét mérkőzésen a pályán volt, a vesztes visszavágón ő talált a birminghamiek hálójába.

1966. május 4-én debütált a nagyválogatottban, nem sokkal a hazai rendezésű világbajnokság nyitánya előtt (Anglia–Jugoszlávia 2:0). Aztán az Uruguay elleni, első csoportmeccsre nem került a kezdőbe (0:0), viszont utána mind az öt találkozón bizalmat szavazott neki Alf Ramsey. 1966. július 30-án Peters nagyon közel járt ahhoz, hogy ő döntse el a világbajnoki cím sorsát, a 78. percben egy felpattanó labdát kapásból a németek hálójába vágott. Csupán néhány másodpercet kellett volna kibírniuk a házigazdáknak, de a még nála is fiatalabb Wolfgang Weber a lefújás előtt kiegyenlített. A ráadásban Peters klubtársa, Geoff Hurst két villanásával négy esztendőre Angliában marasztalta a Rimet-kupát. Martin Peters tagja volt az 1968-ban az Európa-bajnokságon bronzérmes, majd 1970-ben a mexikói Mundialon a nyolc közé jutó „háromoroszlános" alakulatnak. 1974-ig 67-szer játszott a nemzeti tizenegyben és elkönyvelt 20 találatot.

1970-ben átigazolt a riválisTottenhamhez. A „sarkantyúsokkal" 1971-ben és 1973-ban megszerezte a Ligakupát, 1972-ben és 1974-ben UEFA-kupa-döntőt vívott velük. 1972-ben elhódították a serleget a Wolverhampton Wanderers elől (2-1, 1-1), 1974-ben ellenben a Feyenoord lecsapott a trófeára (2-2, 0-2). (Peters mind a négy finálében szóhoz jutott.)

1975-ig tartozott az észak-londoniakhoz, utána a Norwich Cityt (1975–1980), a Sheffield Unitedot (1980–1981), végül az amatőr Gorlestont (1982–1983) erősítette.

1981-ben rövid ideig a Sheffield United edzőjeként dolgozott, mérsékelt sikerrel.

2016-ban Alzheimer-kórt állapítottak meg nála, azóta állandó orvosi felügyelet alatt kell élnie Shenfieldben.

ROGER PIANTONI

Olaszos elegancia, francia mezben

Roger Piantoni olasz emigráns szülők gyermekeként egy kis észak-franciaországi településen, Étainban született 1931. december 26-án. Az US Piennes nevű klub igazolta le először, ahol 1950-ig futballozott, majd átkerült az FC Nancyhoz. A fehér-pirosakat 1957-ig szolgálta, és 329 mérkőzésükön 92 találattal járult hozzá a sikereikhez. 1950. augusztus 27-én debütált, újonc létére duplázott az RC Lens ellen. Az első profi szezonjában 28 meccsen 28-szor talált a hálóba, gólkirályi címet nyert. 1953-ban a Francia Kupa döntőjéig menetelt a Nancyval, de május 31-én Párizsban a Lille OSC 2:1-re győzött.

A 174 centis és 65 kilós Piantoni 1957-ben szerződött a Stade de Reimshez. A Nancy akkor pénzügyi gondokkal küszködött, kiesett az első ligából. Így kénytelen-kelletlen eladta a sztárját, aki aztán 1964-ig rúgta a labdát és a gólokat a kor legsikeresebb francia csapatánál, 198/145-ös mutatóig jutva. 1958-ban, 1960-ban és 1962-ben bajnoki aranyat, 1963-ban ezüstérmet gyűjtött be. 1961-ben megint gólkirály lett, újfent 28 találattal. 1958-ban különben a dupla is összejött a francia kirakatcsapatnak, miután május 18-án Párizsban 3:1-re megverte a serlegért a Nîmes Olympique „krokodiljait". 1959. június 3-án a BEK-ben döntőt vívott a Real Madriddal, Stuttgartban a spanyolok nyertek 2:0-ra. (Feltűnő, hogy a máskülönben igen veszélyes támadó egyszer sem tudta bevenni a kaput, holott három finálé ja is volt.)

Közben 1961-ben szenzációt keltett, hogy a River Plate bombázta az ajánlatával, azonban nem lett az üzletből semmi.

1964 és 1966 között az OGC Nice „sasmadarait" erősítette, és másodosztályú bajnoki címig vezérelte a piros-feketéket. 1965-ben sikerült tehát visszajutniuk az első osztályba, sőt a következő évadban bent is maradtak.

Ha a válogatottságait is beszámítjuk, imponáló a mérlege: 522 mérkőzésén 274 találatot hozott össze. 1952. november 16-án szerepelt először a nemzeti tizenegyben. Az írekkel Dublinban 1:1-re végeztek a „kékek", s a tűzkeresztségen áteső csatár egyenlített ki a 67. percben. Az 1958-as vébén Fontaine-nel és Kopával ő képezte a franciák legfőbb ütőerejét, bronzéremmel utazhattak haza. 1961. szeptember 28-án a finnek ellen, a chilei Mundial repülőjegyéért vívott, 5:1-re megnyert mérkőzésen búcsúzott a Les Bleus alakulatától, a tőle megszokott módon, góllal. (A 37 válogatott meccsén 20 találatot ért el.)

1967 és 1971 között játékos-edzője volt a Carpentras nevű klubnak. Később a labdarúgószövetségben tevékenykedett, valamint az Antenne 2 nevű csatornán vállalt szakértői szerepet. Az AS Nancy-Lorraine pályáján az egyik tribünt róla nevezték el.

ARMANDO PICCHI

A nagy Inter kapitánya

Armando Picchi 1935. június 20-án született Livornóban. A San Frediano nevet viselő kiscsapatban kezdett futballozni. 1949 és 1954 között az US Livornóban 99 mérkőzésen 5 gólt szerzett. 1954-től számított hivatásos labdarúgónak. 1959-től egy szezont a ferrarai SPAL kék-fehér csíkosainál töltött, 27/1-es mutatóval zárt náluk.

1960-ban 24 millió líráért szerződtette a milánói FC Internazionale, az évtized kultikus gárdája. Picchi közepes termetű (171 centis, 71 kilós) volt a csapattársai között, ennek ellenére középső védőként, söprögetőként mozgott a legotthonosabban, ott vált belőle korának klasszisa. Eredetileg jobbhátvédet játszott, ám aztán Helenio Herrera rá építette új védekezési rendszerét. Hétemlékezetes idényt húzott le a lombardoknál. Az első évada (1960–1961) sikerült a legkevésbé, akkor „csupán" bronzérem került a nyakába. Utána háromszor lett olasz bajnok (1962–1963, 1964–1965, 1965–1966), háromszor ezüstérmes (1961–1962, 1963–1964, 1966–1967). Volt egy vesztes Olasz Kupa-döntője is (1964–1965). Egymás után kétszer hódította el az Interrel a Bajnokcsapatok Európa-kupáját (1963–1964, 1964–1965), illetve a Világkupát (1964, 1965). 1967-ben BEK-döntőt buktak Lisszabonban, a Celtickel szemben. 1960 és 1967 között 205 találkozón viselte a fekete-kékek trikóját, egyetlen gólt szerzett. A „nagy Interként" (Grande Inter) emlegetett legénység kapitánya volt.

1964. november 12-én, a finnek ellen 6:1-re megnyert genovai vb-selejtezőn mutatkozott be hazája válogatottjában. Az angliai torna előtt Edmondo Fabbri szövetségi kapitány túl visszafogottnak ítélte a játékstílusát, ezért mellőzte. Az olasz szempontból botrányosra sikeredett világbajnokságot követően Fabbrit menesztette a szövetség, az új nagyfőnök, Ferruccio Valcareggi pedig visszahívta a „száműzöttet" a nemzeti tizenegybe. A következő nagy sorozat, a kontinensbajnokság végéig azonban már nem tartott ki a bizalom, Picchi 1968. április 6-án szerepelt utoljára a Squadra Azzurra kötelékében. Éppen a 3:2-re elvesztett, szófiai negyeddöntőnek esett áldozatául, noha a társai 2:0-ra megnyerték a visszavágót, ő többet nem került be a csapatba. A Squadra Azzurra nem egészen két hónap múlva nélküle nyerte meg az Európa-bajnokságot. Picchinek nem volt szerencséje a válogatottban, mindössze 12 fellépés jutott neki.

1967-től 1969-ig a Varese Calciót szolgálta, majd a visszavonulását követően trénernek állt. Az utolsó bajnoki évét már lényegében játékos-edzőként töltötte a Varesében, az 1969–1970-es idényben a Livorno, a következőben a Juventus kispadján ült.

Megdöbbentően fiatalon, 1971. május 25-én hunyt el. Egy rosszindulatú daganat következtében Sanremóból ragadta el a halál.

Az Olasz Labdarúgó-szövetség 1971. júniusban vándordíjat alapított az emlékére (Trofeo Nazionale di Lega Armando Picchi), amelyet minden bajnokság végén a legjobbnak ítélt védő vehet át.

A jól megtermett Ananászocska

Svatopluk Pluskal 1930. október 28-án született a csehszlovákiai Zlínben. Tizenkét esztendős korában az SK Baťa Zlín igazolta le, ebben az alakulatban nevelődött.

1951-ben – a kommunisták által már Gottwaldovra „átkeresztelt" település Svít nevű csapatából – Prágába került, a központi katonaklub (akkor ATK volt a neve, ebből lett az ÚDA Praha, majd a Dukla Praha) igazolta le.

A jól megtermett, 182 centis és 79 kilós morva fedezetet eleinte a csatársorba állították edzői, mert remekül fejelt, kiváló tempóérzéke volt, a gyorsasága és a robbanékonysága is megfelelt. (Eléggé fura becenévre hallgatott, a társai Ananaseknek szólították, ami magyarra leginkább Ananászocskaként fordítható.) Később nagyszerű fedezet lett belőle.

Első bajnoki címét még az ÚDA Praha védőjeként szerezte 1953-ban, a további hetet, a névváltoztatás után, már a Dukla oszlopaként (1956, 1957–1958, 1960–1961, 1961–1962, 1962–1963, 1963–1964, 1964–1965). A bordó-sárgákkal háromszor lehetett kupagyőztes is (1961, 1965, 1966). Ezüstérmekből is volt néhány a kollekciójában, 1955-ben és az 1958–1959-es szezonban másodikok lettek a bajnokságban, míg 1962-ben elbukták a Csehszlovák Kupa döntőjét.

1952. május 11-én lépett először pályára a nagyválogatottban. Bukarestben vívtak barátságos találkozót a románokkal (1:3), és az újonc szerezte a becsületgólt a 83. percben, miután a 65. percben beállt Ladislav Reček helyére. Többször sem volt eredményes a nemzeti tizenegyben, holott 1965. április 25-ig további 55 alkalommal viselhette a felszerelését, hétszer csapatkapitányként.

Zsinórban három világbajnokságon vehetett részt (1954, 1958, 1962), számára minden szempontból legutolsó, a chilei volt a legsikeresebb, hiszen a csapat mind az öt találkozóján szóhoz jutott, és vébéezüsttel térhetett haza. Masopusttal ketten a fedezetsorban rengeteget tettek a csehszlovákok szerencsés, de egyszersmind elismerésre méltó szereplése érdekében. 1960-ban harmadik lett a csehszlovák válogatott tagjaként az első Nemzetek Európa Kupája (a későbbi Európa-bajnokság) négyes döntőjében. Akkoriban a kontinens legjobb fedezetei között emlegették. 1963. október 23-án tagja volt a világválogatottnak, amelyik az FA centenáriumára rendezett mérkőzésen 2:1-re kikapott az angoloktól a Wembley-ben. 1964. szeptember 23-án a kontinens válogatottjában is helyet kapott. A szkopjei földrengés károsultjainak megsegítésére rendezett gálamérkőzésen, Belgrádban 7:2-re nyert csapatával a jugoszlávok ellen. 1965-ben még egyszer szerepelt az Európa-válogatottban, Sir Stanley Matthews búcsúmérkőzésén.

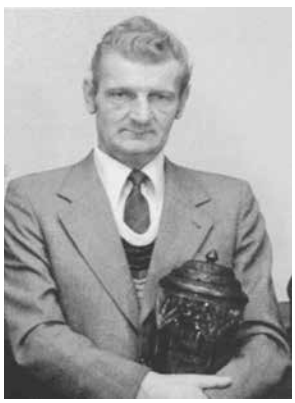
Edzőként a Bohemians Praha (1969–1970), a ciprusi Enoszisz Paralimni (1971–1978 és 1983–1985, az 1974-es és az 1975-ös kupadöntőt is elveszítették) és a TJ Škoda Plzeň (1978–1980) kispadján ült. Utóbbival 1980-ban kiesett az első ligából.

Svatopluk Pluskal 2005. május 29-én hunyt el Ústi nad Labem városában.

ERNST POHL

A lengyel futball első klasszisa

Ernst Pohl (lengyelesen Ernest Polnak írják) 1932. november 3-án született Ruda Śląska városában, egy sziléziai német családba. A II. világháború után a helyi klubban, a Slaviában kezdett futballozni. Gépészeti technikumot végzett. 1953-ban bevonult, és katonaként először az Orzeł Łódź (akkori nevén GWKS Łódź) együttesében, majd 1954-től a hadsereg központi alakulatában, a Legiában rúgta a labdát. A Varsóban töltött első idényében gólkirály lett 13 találattal, igaz, a büszke címen osztoznia kellett Henryk Kempnyvel, a Polonia Bytom támadójával. (Egy év múlva együtt játszottak már a Legiában.)

A Nochal (Nagyorrú) gúnynévre hallgató csatár 1955-ben és 1956-ban elhódította a bajnoki címet és a Lengyel Kupát is. Szerzett egy gólt az 1955-ös finálében a Lechia Gdańsk ellen (5:0), ellenben a következő végjátékban nem talált a kapuba.

A leszerelését követően visszatért a sziléziai vajdaságba, és a bányavidék egyik kedvencéhez, a KS Górnik Zabrzéhoz igazolt. Vele a soraiban szárnyalt a piros-kék-fehér csapat, 1957-ben, 1959-ben, 1961-ben, aztán az 1962–1963-as, az 1964–1965-ös, az 1965–1966-os, az 1966–1967-es évadban bajnokságot nyert. 1965-ben sikerült a duplázás, mert begyűjtötte a Lengyel Kupát is. Pohl tekintélyes medálgyűjteményéhez tartozik még a három ezüst: 1962-ben a bajnokság végén, 1957-ben és 1962-ben az elbukott kupadöntő után vehette át őket. (1962-ben a KS Górnik igencsak peches időszakot zárt.)

1959-ben 21 találattal (újból megosztozva a koronán, mégpedig Jan Liberdával, a Polonia Bytom csatárával), 1961-ben 24 találattal nyerte el a gólkirályi címet. 1964-ben ő lett az Év labdarúgója hazájában. Az 1965-ös kupadöntőben 17 perc leforgása alatt mesterhármast hozott össze a KS Czarni Żagań ellen (4:0). Az 1960-as évtized második felére rendkívül erős gárda kovácsolódott a tapasztalt center köré, amelyben ő képviselte a rutint, Hubert Kostka kapus, Zygfryd Szołtysik, Jerzy Musiałek és Włodimierz Lubański viszont a feltörekvő ifjúságot.

Pohl 1968-tól 1970-ig az Egyesült Államokban futballozott, az ottani lengyel diaszpórák gárdáit (Polonia Greenpoint New York, Vistula Garfield) szolgálta. 1970-ben hazatért, és a Górnik edzői stábjában vállalt különböző feladatokat.

A 173 centis, 70 kilós középcsatár 1955. május 29-én debütált a válogatottban, amelynek 1965. november 1-ig negyvenkilencszer lehetett a tagja, egyszer csapatkapitányként. A „fehér sasok” képviseletében 40-szer volt eredményes. Részt vett velük az 1960-as római olimpián, ahol ötször vette be a tunéziaiak hálóját (6:1). A további két meccsükön, Argentína és Dánia ellen nem talált a kapuba. El is bukták mind a két selejtezőt, így nem jutottak tovább a csoportjukból.

A szocialista rendszer összeomlását követően, 1990-ben az NSZK-ba települt, csatlakozva a feleségéhez és két lányához. 1995. szeptember 12-én hunyt el a Baden-Württemberg tartományban lévő Hausachban. 2005-ben a Klub Sportowy Górnik Zabrze stadionját róla nevezték el, aki gólt lőtt, egyebek mellett Jasinnak, Ramalletsnek, Schrojfnak, Brownnak és Grosicsnak is.

A csendes Don szülötte

Viktor Vlagyimirovics Ponyegyelnyik 1937. május 22-én született a Don melletti Rosztovban. Sem első edzője, Ivan Grebenyjuk, sem a legigényesebb rosztovi drukkerek hada, de még a két szülője se gondolta volna róla, hogy az ötvenes-hatvanas évek fordulóján a szovjet válogatott első számú középcsatára lesz. Azt sem, hogy majdan 29 mérkőzésen 21 gólt jegyez a Szbornajában. Azt meg kiváltképpen nem, hogy egyszer majd győztes gólt lő a kontinensbajnokság döntőjében.

A rosztovi Burevesztnyikben kezdett játszani, majd 1956-ban a helyi Torpedóban szerzett öt meccsen három gólt. Még abban az esztendőben átlépett a Rosztszelmasba, ahol két és fél szezont játszott (1956–1958, 58/32). 1959-ben a rosztovi katonaiskola az előző ősszel még újonc csapatában (SZKA Rosztov) folytatta a pályafutását. Vitya, azaz Viktor Ponyegyelnyik, aki gyorsan a szurkolók bálványává vált, hat év alatt 156 mérkőzésen 54 gólt szerzett. 1961-ben egy időre felvezényelték a CSZKA-hoz, de bajnoki meccset nem játszott.

1958-ban meghívták a Szovjetunió válogatottjába. Nagy szó volt ez, hiszen a szovjet futball történetében addig nem volt példa arra, hogy egy kis klubból beválogassanak valakit. Az újoncnak olimpiai bajnokok között kellett helyet szereznie magának – Lev Jasinnal, Nyikita Szimonjannal, Igor Nettóval, Anatolij Iljinnel, Anatolij Iszajevvel, Szergej Szalnyikovval, Valentyin Ivanovval lett hirtelen csapattárs. Jasin visszaemlékezéseiben az áll, hogy Ponyegyelnyik szerényen, tartózkodóan, viselkedett, nagy odafigyeléssel végezte a gyakorlatokat. Ő maga úgy nyilatkozott, hogy vele és a többi fiatallal, Meszhivel, Metrevelivel, Guszarovval, sokkal többet foglalkozott Gavriil Kacsalin mester, mint a tapasztalt labdarúgókkal. Nyikolaj Sztarosztyin ezt írta Viktor Ponyegyelnyik játékára emlékezve: „Nagy munkát végzett, minden energiáját az ellenfél kapujának támadására fordította. A legrövidebb utat választotta – a játéktér közepén át."

Ponyegyelnyik 1960 után még két világversenyen vett részt, az 1962-es chilei vébén és az 1964-es spanyoloroszági Nemzetek Európa Kupáján. A Mundialon négy találkozón kétszer volt eredményes. 1964-ben az elődöntőben bevette a dánok kapuját (3:0), ám a finálében nem szerzett gólt, a spanyolok nyertek 2:1-re, így nem sikerült a szovjetek címvédése.

Mindössze 29 esztendős volt, amikor abbahagyta a futballt. Az utolsó két évében jelentősen gyarapodott a súlya, lelassult. Ráadásul 1965-ben vakbélműtéten esett át, a kihagyás alatt elveszítette a helyét a válogatottban. Az 1966-os világbajnokság előtt felvetődött, hogy visszatérhetne a keretbe, de a vezetők végül úgy ítélték meg, hogy már nem képes a régi szinten futballozni. „Idő előtt befejezte a játékot egy súlyos betegség miatt" – ez áll a *100 év orosz futballja* című enciklopédiában.

Viktor Ponyegyelnyik felesége, Alina Alekszejevna közgazdász volt. A házasságukból három gyermek született: Viktória, Anasztaszija és Valentyin, aki a hadsereg alezredese.

JÁN POPLUHÁR

A XX. század legjobb szlovák futballistája

Ján Popluhár a Pozsonyhoz közeli Cseklészen (szlovákul Bernolákovo) született 1935. szeptember 12-én. 1954-től 1955-ig a Slovan Bratislavában, 1955-től három esztendeig a Rudá Hvězda Brno csapatában futballozott. 1958-tól 1969-ig újból a pozsonyi kékeket szolgálta, s bár bajnoki címet nem tudott velük szerezni, de begyűjtött öt ezüstérmet és egy bronzérmet. Ezek is szépen csillogtak, a Csehszlovák Kupa aranymedálja még szebben. A patinás serlegért négyszer döntőzött, és a finálék lefújása után háromszor magasba is lendíthette (1962, 1963, 1968). Tett ő mást is a Slovanért, a 306 első ligás mérkőzésén 23-szor vette be az ellenfelek hálóját.

1968-ban (talán a prágai tavasz következményeként) Franciaországba szerződhetett, az Olympique Lyon profija lett. 1970-ben visszatért hazájába, hogy két szezont lehúzzon a Zbrojovka Brno vörös mezében. A fegyvergyáriaktól Ausztriába került, 1972-től két éven keresztül a bécsi amatőr SK Slovan-Olympia, majd 1979-ig a Wiener SK felszerelését viselte. A Bimbónak becézett középső védő az osztrák klubokban játékos-edzői feladatkört töltött be. 1979-ben vonult vissza.

1958. június 11. és 1967. november 22. között hatvankétszer ölthette magára a csehszlovák válogatott szerelését, egy találatot sikerült elérnie, az ellenben különleges volt: 1966. június 15-én, a brazilok elleni barátságos 90 percen talált a hálóba. Az összecsapás a Maracanában 2:2-re végződött.

Az 1960-as Európa-bajnokság (akkor még Nemzetek Európa Kupájának hívták) mindkét csehszlovák érdekeltségű találkozóján játszott. Július 6-án nagyon kikaptak a későbbi győztes Szovjetuniótól Marseilleben (0:3). Három nap múlva javítottak a házigazdák ellen, a déli kikötőváros stadionjában 2:0-ra megverték a franciákat, s az első kontinensbajnokságról bronzéremmel távozhattak.

Két világbajnokságon szerepelt, az 1958-as svédországin (a tornán debütált a válogatottban), illetve az 1962-es chilein. Utóbbi lett számára az igazán emlékezetes, hiszen meg sem állt csapata a döntőig. A sorozat valamennyi találkozóján játszott, így az 1962. június 10-én ellenünk 1:0-ra megnyert rancaguai negyeddöntőn is.

A santiagói finálében, június 17-én Masopust góljával 120 másodpercig vezettek a brazilok ellen, aztán egyértelmű fölénybe kerültek a dél-amerikaiak, és megérdemelten hódították el 1958 után másodszor a Rimet-kupát.

Ján Popluhár és általában a csehszlovák futball tekintélyét nagyon megnövelte a chilei ezüst. 1963. október 23-án kezdőként játszott a Wembley Stadionban, ahol Anglia 2:1-re legyőzte a világválogatottat az FA fennállása századik évfordulójára megrendezett gálameccsen.

A gyérülő hajú középhátvédet 1965-ben megválasztották hazájában az Év futballistájának. 2000-ben őt találták a XX. század legjobb szlovák labdarúgója címére méltónak.

2011. március 6-án hunyta le örökre a szemét Cseklészen.

HELMUT RAHN

A Főnök és a megvilágosodás

Helmut Rahn 1929. augusztus 26-án született Essen-Katernbergben, egyszerű bányászcsaládba. 1938 és 1946 között az SV Altenessen 1912 kölyök- és ifjúsági csapatában futballozott, már amikor a háború alatt a szövetséges légierő éppen nem bombázta a Ruhr-vidéket, a III. Birodalom nehéziparának a szívét. A kék-fehérektől 1946-ban az SC Oelde 09-hez igazolt, ahol 1950-ig játszott, és akadt olyan idénye, amelyikben 52 találatot „termelt". A következő állomáshelye a Sportfreunden Katernbergnél volt, az 1950–1951-es szezonban a zöld-fehérek felszerelésében 30 fellépésén hétszer volt eredményes. 1951-ben piros-fehérbe öltözködött, a Rot-Weiss Essen csalogatta magához. 1959-ig szolgálta szülővárosa kedvenc klubját, színeiben 201 mérkőzésén 88 gólt könyvelt el.

1953. május 1-jén Düsseldorf adott otthont a DFB Kupa-döntőnek. Az esseniek az Alemannia Aachen sárga-feketéit gyűrték le 2:1-re. A győztesek második gólját Helmut Rahn jegyezte. Abban az esztendőben a Racing Club Avellaneda 150 000 márkát ajánlott érte, ám nem akart Dél-Amerikába menni profinak, maradt az NSZK-ban, amatőrnek. Ha elment volna, aligha nyer világbajnokságot. Sőt, nélküle aligha győztek volna a németek Bernben.

1955. június 26-án bajnoki finálét rendeztek Hannoverben, ahol az RWE nagy küzdelemben 4:3-ra legyűrte az 1. FC Kaiserslautern legénységét. A Főnök (Der Boss) végig ott volt a pályán, de nem talált be a „vörös ördögök" kapujába. 1958-ban a *France Football* Aranylabda-szavazásán a második helyen zárt 40 ponttal, a harmadik helyezett Just Fontaine-re 17 pontot vert. Rahn 1959-ben is begyűjtött 11 pontot, és azzal a 9. helyre ért oda.

1959-től egy éven keresztül az 1. FC Kölnben szerepelt, 29/11-es mutatóval intett búcsút a „kecskéseknek". 1960. június 25-én másodszor lehetett volna a szövetségi köztársaság bajnoka, nem így történt, mert azon a nyári napon a Hamburger SV 3:2-re nyert a rajnaiak ellen Frankfurtban. Maradt az ezüstérem, illetve a megnyugtató érzés, hogy 1950 és 1960 között 260 Oberliga-meccsen 106 gólig jutott.

A 178 centis, 76 kilós szélsőcsatár 1960 nyarán külföldre szerződött, a szomszédos Hollandiában az SC Enschede (a Twente jogelődje) lett az új kenyéradója. 1963-ig erősítette a fehér-feketéket, s 69 találkozójukon 39 góllal segítette a haladásukat.

Az induló Bundesliga egyik alapítója, a duisburgi Meidericher hívta haza, a

„zebrákkal" a második helyre futott be. Ha az 1. FC Kölnhöz tért volna vissza, aranyérmes lett volna belőle…

1964 végéig láthatták őt az első osztályban, aztán visszavonult. Az MSV-nál 19-szer vetették be, hétszer zörgette meg a hálót.

Ami a válogatottat illeti, 1951. január 11-én győzelemmel debütált a soraiban, Isztambulban sikerült Morlock két villanásával 2:0-ra nyerni. Az utolsó mérkőzését 1960. április 27-én Portugália ellen vívta, az is győzelemmel végződött (2:1). Negyven meccse volt a Nationalelfben (1957 és 1959 között nyolcszor csapatkapitányként), és összesen 21-szer talált hálóba.

Két világbajnokságon szerepelt. A svájci vébén már a mieink elleni első összecsapáson is betalált (3:8), de sokkal fájdalmasabb volt a mi szempontunkból, hogy Bernben, 1954. július 4-én duplázni tudott (3:2). Csatlakozott azon illusztris csoporthoz, amelynek tagjai 1938 és 2002 között egyetlen világbajnoki döntőben legalább két gólt szereztek. Mindössze kilencen vannak: Colaussi, Piola, Rahn, Vavá, Pelé, Hurst, Kempes, Zidane, Ronaldo. (Hurst, egyedüliként, triplázott.)

1994-ben Hidegkuti Nándor mesélte e sorok íróinak: „Többször is beszélgettem vele az évek folyamán. Egy időben elég gyakran találkozott a két csapat, hogy emlékezzen a berni csatára. Egyszer pohárral a kezében odafordult hozzám, és ezt mondta: »Amikor belőttétek a Wankdorfban a második gólotokat, az olyan volt, mint amikor egy szállodai szobában hirtelen lekapcsolják a villanyt, és minden sötétségbe borul. De csupán néhány másodpercig tartott ez az áramszünet. Utána viszont felkattintották a kapcsolót, világosság áradt szét a helyiségben, és szerencsére az elménkben is. Megvilágosodtunk, s már pontosan tudtuk, hogy mit kell tennünk.« Hát, sajnálatos, hogy amikor náluk fény gyulladt, valami gonosz kobold a mi villanyunkat kapcsolta le…"

Az 1958-as svédországi világbajnokságon a nyugatnémetek nem tudták megvédeni a trónusukat, azonban erről legkevésbé sem Rahn tehetett, hisz a hat mérkőzésén hatszor küldte a labdát az ellenfelek kapujába. Az argentinoknak kétszer „köszönt be", és csak a svédek elleni elődöntőben mondott csütörtököt. Odahaza nagy csalódásként élték meg a negyedik helyüket, a „berni csoda" után újabb dicsőségre áhítozott a drukkersereg.

Rahn a visszavonulását követően – egy Achilles-ín-operáció kényszerítette rá – 1965 elejétől az autókereskedésében dolgozott. Értett az üzlethez, jól keresett vele, ahogy mondani szokás, amihez hozzányúlt, az arannyá változott, viszont már akkor is sokkal szívesebben kertészkedett volna.

Még 1953-ban megnősült, a hitvesét Gerti Sellernek hívták. A házasságukból két fiú született, Uwe és Klaus. Az öregedő egykori klasszis az elhatalmasodó betegsége miatt egyre inkább kerülte a nyilvánosságot. Teljességgel a hobbijának élt, a virágokkal való bíbelődés volt a kedvenc foglalatossága. 2003. augusztus 14-én hunyt el Essenben.

A szobra a néhai Georg-Melches- Stadion előtt állt. A régi pályát lebontották, az emlékművet átköltöztették az RW Essen új fellegvárába.

A Maracana macskája

Antoni Ramallets i Simón Barcelonában született 1924. július 1-jén. 1941-től egy esztendőn keresztül a CE Europa, majd 1942 és 1944 között a CD San Fernandino kapuját védte. Utána Palma de Mallorca szigetére sodorta a sors, ahol az RCD Mallorca gólvonala előtt röpködött. Szó szerint, ugyanis nagyon szeretett a levegőben úszva hárítani. A „robinzonád" számított az egyik specialitásának. 1946-tól 1947-ig a Vallodolid csapatát erősítette, aztán hazatért Katalóniába, hogy álmai klubjában, a CF Barcelonában profiskodjon. 1961-ben hagyott fel az aktív játékkal.

A 182 centis, 82 kilós kapus a Barçával hatszor nyert spanyol bajnoki címet (1948, 1949, 1952, 1953, 1959, 1960), ötször lett kupagyőztes (1951, 1952, 1953, 1957, 1959). Akkor még Copa del Generalísimónak nevezték a sorozatot. Az egykori Vásárvárosok Kupája első két kiírását (1955–1958, 1958–1960) is sikerült megnyerniük. A kilencvenes évek elejéig ő volt a Barcelona legtöbb címet szerző játékosa, mígnem Guillermo Amor megdöntötte a csúcsát. 1961-ben BEK-döntőben szerepelt, de – noha a klub három magyarja, Kocsis Sándor, Kubala László és Czibor Zoltán remekül játszott – csapatával vereséget szenvedett a berni Wankdorf Stadionban a Benficától. Mi tagadás, rajta ment el a meccs.

Pedig kiváló kapus volt. Kétszer vehette át az 1958-ban alapított Zamora-díjat (1959, 1960), amely minden bajnoki szezon után a legjobb teljesítményt nyújtó kapust illeti Spanyolországban. Korábbi teljesítményei alapján még további háromszor (1952, 1956, 1957) megillette volna.

Csúcsformában védett az 1950-es brazíliai Mundialon is! Június 29-én a spanyolok 2:0-ra megverték a chileieket, és akkor kapta az egyik elragadtatott riportertől az El Gato de Maracanã (vagyis a Maracanã macskája) becenevet. A korabeli filmfelvételeken jól lehet látni, ahogy újonc létére önveszélyesen dobja magát az ellenfelek lábára. A fekete kapusszerelésében egy-egy halálmegvető vetődése vagy kifutása közben tényleg úgy festett, mint az áldozatára ugró macska.

1961. május 18-ig 35-ször kezdődött a nevével a nemzeti tizenegy összeállítása, három alkalommal ő lehetett a Furia Roja csapatkapitánya. A búcsút Madridban a walesiek elleni 1:1-jelentette.

Az 1961-es BEK-döntő után vonult vissza, 1962-ben a Barcelona a Hamburger SV-t hívta meg a tiszteletére rendezett búcsúmérkőzésre. Ramallets még abban az évben edzői munkát vállalt. Tréneri pályafutását első és második ligás alakulatoknál töltötte le: Real Valladolid (1962–1963), Real Zaragoza CD (1963–1964), Real Valladolid (1965–1966), CD Logroñes (1966–1967), Hércules Alicante (1967–1968), Elche Ilicitano (1968).

A Zaragoza 1964. július 5-én 2:1-re megverte a kupadöntőben az Atlético Madridot, ráadásul a Santiago Bernabéu-stadionban. Abban az idényben sikerült elhódítaniuk a fehér-kékeknek a Vásárvárosok Kupáját is. A mester mindkét sikerből kivette a részét.

Antoni Ramallets 2013. július 30-án, 90. életévében hunyt el a Barcelonához közel eső Vilafranca del Penedès egyik klinikáján.

ANTONIO RATTÍN

A bűnbakból lett honatya

Antonio Ubaldo Rattín 1937. május 16-án született Tigrében, Buenos Aires tartományban. A szülei (Teresa és Bartolomé) olasz emigránsok voltak, atyja Trentóból származott. A családban gondosan ápolták az itáliai hagyományokat. Ennek szellemében a kisfiút Toninak szólították, 1948-tól hét esztendőn keresztül a Santa Magdalena nevű egyesületben pallérozódott, majd 1955-ben a Boca Juniorshoz került. (Megkereste a Tigre és a Chacarita Juniors is.) A pályafutása legszebb éveiben 190 cm magas, 80 kg-os dalia soha többet nem igazolt máshova.

Először az aranysárga-kékek ötödik ligás tartalékcsapatában futballozott, ahol jobbára az ifjú tehetségeknek adtak bizonyítási lehetőséget, onnan emelték át a vezetők a legjobbak keretébe. A sokra hivatott, védekező felfogású fedezet 1956. szeptember 9-én mutatkozott be a legmagasabb osztályban. Nem akármilyen körülmények között, ugyanis idegenben kellett szuperderbit vívniuk az ősi ellenlábasukkal, a River Plate-tel. A tűzkeresztségén nem vallott szégyent, noha az ördöngös Labrunát kellett semlegesítenie (korát tekintve az apja lehetett volna az ellenfele), és a „genovaiak" sem távoztak üres kézzel, Osvaldo Juan Zubeldía és Santiago Vernazza góljaival 2:1-re nyertek.

Rattín 1956 és 1970 között 382 hivatalos mérkőzésen szerepelt a Bocában, védekező középpályásként is 28-szor volt eredményes. (A bajnoki mutatója 352/26 volt.) A 15 szezonjából mindössze három akad (1958, 1959, 1963), amelyben nem ért el gólt. Négyszer szerzett bajnoki aranyérmet (1962, 1964, 1965, 1969), egyszer Argentin Kupát (1969). Utóbbi finaléjában az Atlantával mérkőztek meg (3:1 és 0:1).

1963 szeptemberében a Pelé vezérelte Santos FC mindkétszer megverte őket (2:3 és 1:2) a Copa Libertadores döntőjében.

Rattín 1959 és 1969 között 32-szer lépett pályára a válogatottban, különös módon a harmadánál is többször, hatszor-hatszor két alakulat, Chile és Paraguay ellen. Az európaiak közül e sajátságos lista vezetői az angolok, akikkel háromszor meccselt. (A források megemlítenek egy találkozót a brazilokkal, amelyen debütált volna, ám ezt az összecsapást egyik fél sem tekinti hivatalosnak. A teljesség kedvéért: 1956. december 5-én a vendégek 2:1-re nyertek a Maracanában, de Rattín nem volt közöttük.)

Két világbajnokságon szerepelt az Albiceleste kék-fehér csíkos mezében, 1962-ben Chilében (1/0) és 1966-ban Angliában (4/0). Utóbbi tornán ő volt a csapatkapitány. A nemzeti tizeneggyel kétszer végzett a dél-amerikai bajnokság második helyén, 1959-ben Ecuadorban és 1967-ben Uruguayban.

A játékfilozófiájának lényege nem tűnik bonyolultnak: igyekezett az ellenfeleit hibázásra kényszeríteni, míg a maga hibáit minimálisra csökkenteni. Azt vallotta, a hatékonyság kulcsa a középpálya dinamizmusában rejlik, mert ez a döntő szegmense a védekezés, illetve a támadás sikerességének.

1964 májusának végén, júniusának elején São Paulo és Rio de Janeiro adott otthont a Taça das Nações névre keresztelt tornának. A házigazdák mellett Argentína, Anglia, valamint Portugália vett részt rajta. Az Albiceleste mindhárom mérkőzését megnyerve, gólt sem kapva hódította el a trófeát. Az angolokat brutális belemenésekkel tarkított 90 percen gyűrték le 1:0-ra,

és lehetett sejteni, ennek az ütközetnek lehet még következménye. Nos, hamarosan lett is.

1966-ban Anglia fogadta a világbajnokság tizenhatos mezőnyét. Az argentinok simán jutottak tovább a csoportjukból (2:1 Spanyolország, 0:0 az NSZK, 2:0 Svájc ellen), a negyeddöntőben azonban a házigazdák kerültek az útjukba. A két nemzet viszonya eléggé feszült volt, sok jót tehát nem ígért a londoni csata. Július 23-án természetesen megtelt a Wembley, és a 90 ezer néző zöme fülsiketítő morajlással nyugtázta a 35. percben a nyugatnémet játékvezető döntését, Rudolf Kreitlein ugyanis félreérhetetlen mozdulattal adta mindenki tudtára, hogy az öltözőbe parancsolta a dél-amerikaiak kapitányát. Rattín állítólag folyton reklamált, majd látva a bíró ingerült gesztusát, tolmácsot kért, mivel nem értett németül vagy angolul. Később odahaza nyilatkozott. Már akkor tanújelét adta a politikusi hajlamainak, ahogy a hazafias szellemű riposztjaiban megpróbálta a mundér becsületén esett foltot eltüntetni. Érzékelte, hogy bűnbakká vált, hogy sokan okolják a „háromoroszlánosok" 1:0-s sikeréért. „Rattínnak tudnia illett volna, hogy nem kakasviadalon van" – ostorozta a vétkest az argentin sajtó egy része. Mások felmentették, áldozatnak, sőt egy összeesküvés ártatlan elszenvedőjének beállítván.

Antonio Rattín az 1966-os angliai világbajnokságon a spanyol Francisco Gentóval cserél zászlót

Rattín az 1970-es bajnokságban már alig-alig játszott, csupán ötször rakták be a Bocába. A Banfield elleni találkozón intett végleg búcsút az őt felállva tapsoló és éljenző publikumnak. Tiszteletére klubja búcsúmérkőzésre hívta meg Dél-Amerika válogatottját. 1970 decemberében a Bombonerában a Boca Juniors elleni 1:1-es találkozón mások mellett az uruguayi Ladislao Mazurkiewicz, Pablo Forlán és Roberto Matosas, a brazil Manga, illetve a honfitársak közül Oscar Mas, Luis Artime és Roberto Perfumo is pályára lépett.

Akkoriban már a klub koordinátoraként és az ifjúságiak edzőjeként dolgozott. 1976-ban és 1977 első felében az Estudiantes de Rio Cuarto, 1977 második felében és 1979-ben a La Plata-i Gimnasia y Esgrima szakvezetőjeként tevékenykedett. 1980-ban 12 meccs erejéig a Boca Juniorst irányíthatta.

1960. december 10-én nőül vette Maria Elena Gallettit, aki 1963-ban ikreket (Mirna Elizabeth, Mariel Gabriela) hozott a világra.

2001-ben megválasztották országgyűlési képviselőnek. 2005-ig ült a parlamentben, mégpedig a jobboldali Partido Unidad Federalista frakciójában. Hazájában a személyében tisztelik az első profi futballistát, akiből a visszavonulását követően honatya lett.

HÉCTOR RIAL

Di Stéfano ajánlotta be

A dallamos nevű José Héctor Rial Laguia Pergaminóban, a Buenos Aires és Rosario között fekvő városban született 1928. október 14-én. Szülei ereiben spanyol vér csörgedezett.

A fővárosi Club Almagro együtteséből indult el a játékos-pályafutása 1944-ben. Egy esztendő múlva átigazolt a kék-feketéktől a San Lorenzóba, az almagrói „szenteknél" debütált az élvonalban. (1947. szeptember 21-én az Independiente Avellaneda ellen nyertek 4:0-ra.)

Az argentin labdarúgósztrájk alatt Kolumbiába szerződött, s egy szezont lehúzott a bogotái piros-fehéreknél (Club Independiente Santa Fé), majd 1952 és 1954 között a Nacional Montevideót szolgálta. Nem választott rosszul, 1952-ben uruguayi bajnok lett vele.

A 176 centis, 78 kilós belsőcsatárt 1954-ben a Real Madrid, még pontosabban Alfredo Di Stéfano csábította Európába. Június 14-én láthatták őt először a klub fehér szerelésében. 1961-ig futballozott a „királyiaknál", nyert velük négy bajnoki címet (1955, 1957, 1958, 1961), valamint zsinórban öt Bajnokcsapatok Európa-kupáját (1956, 1957, 1958, 1959, 1960). Az 1960-as BEK-finálében már nem jutott szóhoz, mint ahogy a Peñarollal vívott két Világkupa-döntőn (0:0, 5:1) sem.

Ellenben az El Pibe (A kölyök – úgy tartják, hogy Di Stéfano ragasztotta rá) a többi négy BEK-finálén ott volt a „fehérek" között, sőt az elsőn, a Stade Reims ellenin kétszer is betalált a franciák hálójába (4:3). A harmadikon, a Milan elleni 1958-as brüsszeli mérkőzésen is szerzett egy gólt.

Aranymedáljai mellé a vitrinjébe pakolhatta az ezüstjeit: 1959, 1960 (a bajnokság végén vehette át), 1958, 1960 (az elbukott Spanyol Kupa-döntők után kapta).

1955. március 17. és 1958. április 13. között ötször bekerült a spanyol válogatottba, egy gólt könyvelhetett el. 1955. május 18-án az angolok ellen volt eredményes (1:1) a Bernabéu-stadionban.

1961-ben Chilébe szegődött légiósnak, és öt hónapig az Unión Española de Santiago gárdájában játszott. 1962-ben visszatért Európába, hogy egy évadot eltöltsön a barcelonai RCD Español, egyet pedig az Olympique Marseille soraiban.

A visszavonulása után jószerével azonnal csatlakozott a világjáró trénerek népes táborához, öt országban ült a kispadon vagy osztogatott jó pénzért tanácsokat. Állomáshelyei: RCD Mallorca (1965–1966), Pontevedra CF (1966–1969), Real Zaragoza (1969–1970), UD Las Palmas (1970–1971), spanyol ifjúsági szövetségi kapitány (1971–1972), Chivas Guadalajara, sportigazgató (1974), Deportivo La Coruña (1976–1977), spanyol olimpiai válogatott szövetségi kapitány (1977–1978), Estudiantes La Plata (1979–1980), Elche CF (1980–1981). Ezenközben egy darabig volt szaúdi és salvadori szövetségi kapitány, valamint a Pontevedra CF sportigazgatója. Az 1966-os és az 1974-es világbajnokságon az argentin válogatott mellett látott el szaktanácsadói feladatkört.

José Héctor Rial Laguiát 1991. február 24-én Madridban érte a halál.

GIANNI RIVERA

A XX. század legjobb olasz játékosa

Giovanni Rivera 1943. augusztus 18-án született az Alessandriához közeli, festői szépségű Vale San Bartolomeóban. Kiegyensúlyozott gyermekkor jutott neki osztályrészül. Az édesanya (leánykori nevén Edera Arobba) otthon nevelte a két fiát, az apa, Teresio a vasútnál dolgozott. Gianni és az öt évvel fiatalabb Mauro óriási lelkesedéssel futballoztak. Amikor az idősebb tízéves lett, a San Giovanni Don Bosco nevű egyházi iskola együtteséhez, az ASD Don Boscóba került, ahol 1953-tól 1956-ig kergette a labdát. A sárga-zöldek utáni következő állomáshelye az US Alessandria lett. A szürke-feketéknél először az ifjúságiak között kapott helyet, majd 1959. június 2-án debütált az első osztályban, méghozzá az Inter ellen (1:1). Nem volt még tizenhat esztendős… 1960-ig pallérozódott a piemontiak seregében, 26 mérkőzésen küldték pályára, azokon hat gólt szerzett.

1960-ban elvitte őt az AC Milan, még abban az évben szóhoz jutott a római olimpiai tornán.

A 176 centi magas, 69 kilós támadó, illetve később irányító, támadó középpályás 1979-ig erősítette a lombardokat, valamennyi sorozatot figyelembe véve 658-szor öltötte fel a szerelésüket, 164 találat fűződött a nevéhez. Háromszor lett velük bajnok (1961–1962, 1967–1968, 1978–1979), ötször ezüstérmes (1960–1961, 1964–1965, 1970–1971, 1971–1972, 1972–1973), négyszer bronzérmes (1962–1963, 1963–1964, 1968–1969, 1975–1976). Amíg ő a piros-feketéket szolgálta, az 1976–1977-es bajnokság jelentette a mélypontot, akkor a tizedik helyen zártak.

Rengeteget köszönhetett mesterének, Nereo Roccónak. Kapcsolatukról így vallott: „Úgy gondolok vissza akkori önmagamra, mint akinek két apa jutott. Az egyik természetesen az imádott Teresio, a másik pedig Nereo Rocco, akit a labdarúgás adott nekem. 1960-ban, az olimpiai csapatban ismertem meg, ő és Gipo Viani vezették a válogatottat. Aztán pályafutásom valamennyi csodálatos pillanatánál ő asszisztált.”

Az Olasz Kupa döntőjében 1967. június 14-én Rómában 1:0-ra megverték a Padovát, a gólt Amarildo rúgta. Egy év múlva négyes döntőt rendeztek a díjért, akkor a Torino lett a győztes, a Milan előtt. 1971-ben megint e fura formában bonyolították le a szériát. Június 27-én különös párbaj szemtanúja lehetett a genovai stadion publikuma. Nagydöntőt vívott a Torino és a Milan, amelyen a hosszabbítás sem hozott gólt. Ekkor következtek a büntetők, viszont nem abban a formában, ahogyan manapság. Rivera lőtte a csapata mind az öt 11-esét és kétszer hibázott. Utána a „bikák” részéről Angelo Cereser kezdett, ám kihagyta. Akkor a 77. percben csereként beküldött Sergio Maddè – aki egyébként 1965 és 1967 között az „ördögök” futballistája volt – átvette a végrehajtó szerepét. Higgadtan rúgott, egyszer sem rontott, így a trófeát a gránátvörösök vihették haza.

1972. július 5-én a milanisták Rómában 2-0-ra legyőzték a Napolit a relikviáért. 1973. július 1-jén megint az Örök Városban meccseltek, és a Juventus ellen 1-1-re végeztek, a büntetőknél azonban egyszer sem vétettek (5-3). Az 1972–1973-as bajnokság gólkirálya ezen a mérkőzésen nem lépett pályára, ahogyan az 1975-ös bukott végjátékban sem. (Utóbbin a Fiorentina 3-2-re megverte az északiakat.) 1977. július 3-án milánói derbit bonyolítottak le kupadöntő gyanánt a San Siróban, Rivera és társai 2-0-ra nyertek az Inter ellen, azaz Rivera három nyertes finálében játszott, a hálóba egyiken sem sikerült betalálnia.

Rivera és Anquilletti a BEK-serleggel, 1969-ben

Számos nemzetközi sorozaton vezette diadalra a rossonerók alakulatát. 1963. május 22-én először hódította el a Bajnokcsapatok Európa-kupáját itáliai gárda, az AC Milan 2:1-re legyőzte Londonban a Benficát.

A Világkupáért a planéta akkor talán legerősebb futballklubjával, a Santos FC-vel feszültek egymásnak. 1963. október 16-án Milánóban 4:2-re megverték a dél-amerikaiakat, akik november 14-én visszavágtak Rio de Janeiróban (2:4). A két nap múlva rendezett harmadik mérkőzést a brazilok nyerték 1:0-ra. Rivera mindhárom mérkőzésen játszott, az előkészítésben jeleskedett.

1968. május 23-án a Kupagyőztesek Európa-kupájában 2:0-ra győztek a Hamburger SV ellen.

1969. május 28-án Madrid adott otthont a BEK-döntőnek, és a lombardok káprázatos teljesítménnyel ütötték ki az Ajaxot (4:1). Október 8-án folytatódott a parádéjuk, a Világkupáért 3:0-ra elverték az Estudiantes La Plata piros-fehér mezeseit. Két hét múlva sikerült 1:2-vel megúszni a Buenos Aires-i túrájukat, igaz, a kupa mellett zúzódásokkal és egyéb sérülésekkel is tértek haza. Rivera lőtte a góljukat, ez volt különben az egyetlen találata, amelyet a nemzetközi kupadöntőkben jegyzett.

1973. május 26-án a KEK-ért 1-0-ra legyőzték a Leeds United legénységét, Szalonikiben Chiarugi volt eredményes a 3. percben. 1974. május 8-án Rotterdamban nem tudták megvédeni a címüket, 2-0-ra kikaptak az 1. FC Magdeburgtól. Az volt az utolsó nemzetközi kupafináléja.

A válogatottnál szép sikereknek lehetett részese. 1962. május 13-án érkezett el a nap számára, amikor kifuthatott a zöld gyepre a Squadra Azzurra tagjaként. Az más lapra tartozik, hogy Brüsszelben a belgák 3:1-es sikerének tapsolhatott a szurkolósereg. December másodikán szerezte első találatát, aztán rögtön a másodikat is, hisz kétszer vette be a törökök kapuját Bolognában. 1974. június 19-én, a nyugat-németországi vébén láthatták őt utoljára az azzurrók trikójában, 1-1-re végeztek Argentínával Stuttgartban. A válogatottban 60 mérkőzésen 14-szer talált a kapuba.

1968-ban Európa-bajnoki címet nyert. A hazai rendezésű torna első találkozóján, a szovjetek ellen csapata 0:0-ra végzett Nápolyban, majd a kor szokásai szerint pénzfeldobás döntött – a javukra. A jugoszlávok elleni döntőben (mint utóbb kiderült: első döntőben) Ferruccio Valcareggi a sokkal „munkásabb" klubtársat, Giovanni Lodettit választotta helyette. A 120 perces 1:1 utáni újrázáson a kapitány másodszor is váltott, akkor Sandro Mazzola került a csapatba.

Gianni Rivera 1969-ben kapta meg a legnagyobb egyéni elismerését, a *France Football* Aranylabda-szavazásán az első helyre futott be. Nyolcvanhárom pontot kapott, míg a második helyezett honfitárs, Luigi Riva 79-et. (1963-ban, a Milan első BEK-sikere után, húszévesen már „dobogós" volt, 56 ponttal lett második Lev Jasin mögött) Egyébiránt 1962 és 1973 között 214 pontot gyűjtött össze e versengésen. 1967-ben és 1975-ben meghívták a világválogatottba, 1971-ben pedig az Európa-válogatottba.

Négy világbajnokságon (1962, 1966, 1970, 1974) vett részt. Chilében egy, Angliában két mérkőzés jutott neki. Mindkét tornán csődöt mondott a csapata, nem élte túl a csoportkört. 1970-ben ellenben döntőt vívott Mexikóban, igaz, a Golden Boy, az Aranyifjú epizódszerepekre kényszerült, Ferruccio Valcareggi szövetségi kapitány Sandro Mazzolát favorizálta a posztján. Rivera cseréként beszállva vágott két gólt, az egyiket a Mexikó elleni negyeddöntőben, a másikat a nyugatnémetek elleni elődöntőben. Utóbbi volt a fontosabb, mert a 111. percben (3-3-nál) érte el – a döntőbe juttatva vele az együttesét. 1970. június 21-én, a brazilok elleni finálé 84. percében küldték be, amikor már végleg elszálltak az olasz remények.

Az 1974-es NSZK-beli sorozaton csak a Haiti elleni csoportmeccset játszhatta végig, habár beköszönt Henri Françillon, a karibi kapus „portájára" (3-1). Az argentinok ellen a 66. percben szállhatott be (1-1), az lett a hattyúdala a címeres mezben. A harmadik csoportmérkőzés után pedig az egész társulat búcsút inthetett a vébének, mert nem jutott tovább.

A jó megjelenésű, a frizurájára mindig kínosan ügyelő világfit sokan támadták életvitele miatt, el is nevezték Aranyifjúnak. Bolondult a luxusautókért, a méregdrága öltönyökért, karórákért, nyakláncokért, karkötőkért, s tán ezeknél is jobban a csinos hölgyekért. Ugyanakkor a kritikák sohasem kezdték ki kétségtelen tekintélyét. Miután abbahagyta a futballt, volt olasz, illetve Európa-parlamenti képviselő is.

1980-ban, a totóbotrány kirobbanása után, amikor a Milant a Serie B-be száműzték vezekelni, rövid időre alelnökként kormányozta a léket kapott hajót, majd átadta a parancsnoki hidat Gaetano Morazzoninak. Silvio Berlusconi színre lépésével lazultak a kapcsolatok közte s az egyesület között.

Első gyermeke, Nicole 1977-ben házasságon kívül született, Elisabetta nevű partnerétől. 1987. június 28-án nősült meg, feleségül vette Laura Marconit, aki két gyermekkel ajándékozta meg, Chantallal és az ifjabb Giannival.

Gianni Riverát 1998 decemberében megválasztották a XX. század legjobb olasz játékosának.

PEDRO ROCHA

A jól fésült Hóhér

Pedro Virgilio Rocha Franchetti Uruguay egyik északnyugati településén, Saltóban született 1943. december 3-án. A felmenői (Ángela és Eutropio) olasz származásúak voltak, fiuk uruguayiként született, később felvette a brazil állampolgárságot is.

A lakóhelyének csapatában kezdett futballozni, 17 évesen tagja lett a városi válogatottnak. 1959-ben leigazolta a Peñarol, amellyel aztán címek garmadáját gyűjtötte össze. Hétszer volt bajnok (1960, 1961, 1962, 1964, 1965, 1967, 1968), háromszor a Copa Libertadores nyertese (1960, 1961, 1966). Kétszer elhódították a Világkupát (1961, 1966), és 1969-ben a Szuperkupát (a Recopa elődjét) is. 1963-ban 18 góllal lett gólkirály, és ehhez elég volt neki 18 bajnoki.

Ragadványnevét, a Verdugót (Hóhér) 1965-ben kapta az aranysárga-feketék szurkolóitól, miután kíméletlen ítélet-végrehajtónak bizonyult a Nacional elleni superclásicón. Amúgy aligha olyannak képzelünk egy hóhért, amilyen ő volt: elegáns, örökkön jól fésült, aki még akkor is gondosan ügyelt a frizurájára, amikor – engedve a beatkorszak divatjának – kissé hosszabbra növesztette a haját. Arisztokratikus lazaság, hiperintelligencia jellemezte a játékát, bár a kívülálló számára úgy tűnt, hogy inkább cselekszik ösztönösen, semmint tudatosan.

A 181 centi magas és 78 kilós csatár 1961. november 29-én Montevideóban, az Európa-bajnok Szovjetunióval játszott barátságos meccsen (1:2) debütált a nagyválogatottban. Legjobb eredményét 1967-ben, Dél-Amerika bajnokságának megnyerésével érte el. 1970-ben ugyan a negyedik helyen zárt a mexikói vébén, de ott csak az Izrael elleni, pueblai mérkőzésen vetették be. Zsinórban négy világbajnokságon volt alkalma megmutatni tudását (1962, 1966, 1970, 1974), tíz mérkőzésen lépett pályára, de csupán egyszer, 1966. július 15-én Londonban, a franciák ellen talált a hálóba (2:1). 1974. június 23-án a világbajnokságon, Düsseldorfban, a svédek ellen 3-0-ra elveszített mérkőzésen búcsúzott. A nem hivatalos találkozókat is figyelembe véve 76 mérkőzést vívott a legendás világoskék mezben, 41-szer volt eredményes. A hivatalos válogatott 90 perceinek mutatói: 53/17.

1970-ben São Paulóba szerződött, a családja is ott települt le. 1977-ig erősítette a „tricolornak" becézett gárdát, híressé vált arról (is), hogy a ligarendszerű brazil országos bajnokság kiírása után első külföldiként szerezte meg 1972-ben a gólkirályi címet, 17 találattal. 1971-ben és 1975-ben állami, 1977-ben brazil bajnok volt velük. Tőlük kapta az El Maestro becenevet. További klubjai: Coritiba (1978 – bajnokságot nyert Paranában), Palmeiras (1979), Bangu (1979), Deportivo Neza (1979–1980), Monterrey (1980), al-Nasszr (1980).

1981 és 2000 között (hézagokkal) seregnyi klubnál edzősködött: Inter Limeira (1981), Taubaté (1981), Botafogo SP (1985, 1987), Coritiba (1987), Guarani (1987), Mogi Mirim (1988), Portuguesa (1988), Sporting CP (1988–1989), Internacional Porto Alegre (1996), Kioto Purple Sanga (1997), Ponte Preta (1998), Ituano (1999), Caldense (2000), XV de Piracicaba (2000).

Pedro Vergilio Rocha 2013. december 2-án hunyt el São Paulóban. Másnap töltötte volna be a hetvenet…

Di Stéfano is felnézett rá

Néstor Raúl Rossi mindkét szülője, apja, Segundo, illetve édesanyja, Josefa Elola is itáliai felmenőkkel bírt. Fiuk 1925. május 10-én született Buenos Aires Parque Partidos nevű negyedében. Két testvére volt, Omar Guillermo és Susana Aída.

A család legidősebb gyermeke 1939-ben kezdte labdarúgó pályafutását a CA Béccar nevű kiscsapatban, ahonnan még abban az évben átment a negyedik ligás CA Acassuso ifjúsági alakulatába. 1940-től 1942-ig a Platensében játszott, 1942-ben igazolta le a River Plate. 1945. június 24-én debütált az akkor az ország legjobbjainak számító „milliomosoknál", sikerült idegenben egy klasszikust megnyerni: Racing Club–River Plate 0:2. A fehér-pirosaknál két részletben futballozott (1945–1949 és 1955–1958), nyert velük öt bajnoki címet (1945, 1947, 1955, 1956, 1957). 152 mérkőzésen 8 gólt szerzett.

1949 és 1954 között a kolumbiai „kalózligában" kereste a pénzt, a bogotái Millonarios szerződtette. A kék-fehérekkel négyszer lett bajnok (1949, 1951, 1952, 1953), egyszer ezüstérmes (1950). 1953-ban megnyerte az ottani kupát is. Társaival 1952. március 13-án 4:2-re legyőzték a Real Madridot – a spanyol fővárosban!

A Pipónak becézett, támadó szellemű, remek szervezői készséggel megáldott, kiváló erőnlétű labdarúgó a klasszikus centerhalf posztját töltötte be. Középfedezetként leginkább azt a feladatot kapta, hogy az ellenfél védelmébe való állandó behatolásaival támogassa a csatárok áttörési kísérleteit. Mikor meglódult a 185 centis, 85 kilós alkatával, igencsak nehezen lehetett feltartóztatni. Már a puszta megjelenése érzelmi reakciót, rajongást vagy gyűlöletet váltott ki a nézőkből (a saját szurkolóiból, de az ellenfelekéből is). Utóbbit főként a Boca híveiből, akik közül sokan még akkor sem bocsátottak meg neki, amikor a „genovaiak" trénere lett.

1947. december 28-án mutatkozott be a válogatottban, amellyel kétszer elhódította a délamerikai bajnokság trófeáját (1947, 1957). Részt vett az 1958-as világbajnokságon, mindhárom svédországi meccsükön szerephez jutott. Összesen 26-szor öltötte magára a nemzeti tizenegy szerelését.

1959-től 1961-ig az Huracánt szolgálta. (A kerületben, ahol felcseperedett, mindenki ezért az egyesületért szorított, természetesen kisgyermekként ő is.) A „fehérek" képviseletében 54 fellépésén egyszer talált a hálóba.

Tengersok gárda kispadján ücsörögött: Huracán (1959–1961), River Plate (1961–1962), Racing Avellaneda (1963–1964), Boca Juniors (1965–1966), Millonarios Bogotá (1967), Huracán (1968), Granada (1969–1970), Cerro Porteño (1972), Atlanta (1973), River Plate (1974), Deportivo Cali (1976), Ferrocarril Oeste (1977), All Boys (1979), Huracán (1980–1981), Atlanta (1982). Négy országban, Argentínában, Kolumbiában, Paraguayban és Spanyolországban dolgozott edzőként.

Néstor Raúl Rossi 2007. június 13-án Buenos Airesben hunyt el.

LEONEL SÁNCHEZ

Chile világbajnoki társgólkirálya

Leonel Guillermo Sánchez Lineros 1936. április 25-én született Santiago de Chilében. A Club Universidad de Chile kölyökcsapatában vált igazolt játékossá 1949-ben, onnan került fel 1953-ban a Kék Balett becenévre hallgató klub felnőtt keretébe. Az ország egyik kedvenc alakulatában 1969-ig futballozott, és 368 mérkőzésen 159 gólt szerzett a színeiben. Utána egy szezont eltöltött az anyaegyesületének hívei által rendkívüli módon gyűlölt Colo-Colóban, 31/2-es mutatóval zárt a fehér-feketéknél. Egy évadot lehúzott a CD Palestino (1971) együttesében, majd rövid ideig még játszott a CD Ferroviarios (1972–1973) gárdájában, aztán búcsút mondott a zöld gyepnek. Az összesített mérlege 469 ligameccsen 211 találat volt.

Az „oroszlánokkal" hat bajnoki címet szerzett (1959, 1962, 1964, 1965, 1967, 1969), az „indiánokkal" egyet (1970).

1953. szeptember 13-án debütált hazája élvonalában, azon a napon a „La U" 1:1-re végzett az Evertonnal. No, nem a liverpoolival, hanem a Viña del Marba valóval.

Két esztendővel később, 1955. szeptember 18-án a válogatottban is bemutatkozott, a Bernardo O'Higgins-kupáért játszottak Brazíliával a Maracanában (1:1). 1968. augusztus 28-ig 85-ször szerepelt a nemzeti tizenegyben, és a fellépésein 24-szer zörgette meg az ellenfelek hálóját.

Az 1956-os kontinensbajnokságon két találattal segítette a piros-kékeket, Montevideóban végül ezüstmedál került a chilei legénység nyakába.

1961. december 9-én megtanulhatták a nevét Magyarországon is, miután az Estadio Nacionalban, a második félidőben 12 perc alatt rúgott kettőt a szünetben Grosics helyére beküldött újonc, Szetmihályi Antal kapujába. Az 1:5-ös santiagói katasztrófa hatására szervezte át Baróti Lajos a védelmet, amely aztán két világbajnokságon sikeresen működött.

Az 1962-es, hazai rendezésű világbajnokságon Leonel Sánchez négyszer volt eredményes, ez egy híján a csapat góltermésének a fele. Nem túlzás hát állítani, hogy a hátán cipelte a társulatot a bronzéremig. A balszélről befelé cselező, erősen lövő támadó holtversenyben a Mundial gólkirálya lett. Emlékezeteset nyújtott az olaszok elleni csoportselejtezőben (2:0), és nemcsak labdarúgásban, hanem egy másik sportágban is. Mario David úgy fejbe rúgta a 174 centire nőtt, 69 kilós balszélsőt, hogy az is csoda volt, hogy a sértett az incidens utána folytatni tudta a játékot. Akkor még nem torolta meg a sérelmeit, ám később, amikor az egyébként argentin, tehát dél-amerikai Humberto Maschio összerugdalta őt, felpattant a földről, hogy egy erőteljes bal csapottal kiüsse az agresszort. Fura módon megúszta a kiállítást.

A nyolcvanegyet már betöltő öregúrnak még ma is töretlen az önbizalma. Az őt faggató riportereknek például kijelentette, magát tartja az Universidad legnagyobb ikonjának, sőt a valaha élt egyik legjobb chilei támadót is a személyében tisztelhetik a drukkerek.

JOSÉ SANTAMARÍA

Don Pepe

José Emilio Santamaría Iglesias 1929. július 31-én született Montevideóban. Hosszú pályafutása során mindössze két klubot szolgált. 1945-ben kezdett játszani a Club Nacional de Football ifjúsági garnitúrájában, 1950-ben debütált a nagycsapatban. 1957-ig négyszer nyerte meg az uruguayi bajnokságot (1950, 1952, 1955, 1956), míg háromszor a második helyen végzett (1949, 1951, 1953).

1952. április 6. és 1957. április 1. között húsz mérkőzést játszott hazája nemzeti tizenegyében. A címvédő Celestével negyedik lett az 1954-es világbajnokságon. A 179 centis, 74 kilós bekk Svájcban az „uruk" minden találkozóján pályára lépett, így szerepelt az előzetesen az „igazi világbajnoki döntőnek" minősített, a magyarok ellen hosszabbításban 4:2-re elveszített lausanne-i mérkőzésen is. 1956-ban első, 1957-ben negyedik helyen zárt az égszínkék mezesekkel a Dél-Amerika-bajnokságon.

1957-től 1966-ig, a visszavonulásáig szolgálta a „fehéreket". Négyszer hódította el a társaival a Bajnokcsapatok Európa-kupáját (1958, 1959, 1960, 1966), és volt két bukott döntőjük is (1962, 1964). Öt finálében vetették be: az 1958-ason, az 1959-esen, az 1960-ason, az 1962-esen és az 1964-esen. Csupán a hatodikon, az 1966-oson nem kapott bizalmat Miguel Muñoztól. A négy BEK-serleg mellé odatehetett egy Spanyol Kupát (Copa del Generalísimo). 1962. július 8-án ismerős terepen, a Santiago Bernabéu gyepszőnyegén (90 000 ezer hívük előtt) 2:1-re megverték a Sevillát. Viszont az 1958-as, 1960-as és 1961-es kupadöntőt elveszítették. Hat bajnoki aranyat futballozott össze társaival (1957–1958, 1960–1961, 1961–1962, 1962–1963, 1963–1964, 1964–1965), ehhez jött még a három ezüstmedál (1958–1959, 1959–1960, 1965–1966).

1960-ban megnyerte a Real Madriddal a Világkupa első kiírását, éppen pályafutása első felének legnagyobb riválisa, a Peñarol ellen. A montevideói 0:0 után 5:1-re győztek a Bernabéuban rendezett visszavágón.

Santamaría már 1958-ban megkapta a spanyol állampolgárságot, sőt október 15-én már fel is öltötte a Furia Roja szerelését, 1962. június 3-ig összesen 16-szor játszott benne. Ahogyan a Celestében, úgy a spanyol csapatban sem szerzett gólt, ellenben ugyanúgy eljutott vele is világbajnokságra. Kudarc lett a vége, a világklasszisokkal felálló spanyol legénység a brazilok és a csehszlovákok mögött harmadik helyen végezve nem jutott tovább a csoportjából Chilében.

Don Pepe a *France Football* 1961-es Aranylabda-szavazásán a megosztott tizedik helyen zárt 5 ponttal. Visszavonulása után csatlakozott az edzők seregéhez. 1968 és 1971 között a spanyol olimpiai válogatottat, majd 1972-től 1977-ig a barcelonai RCD Espanolt irányította. 1978-tól két esztendőn keresztül ő felelt a spanyol ifjúsági válogatottnál folyó munkáért. Az 1982-es, hazai rendezésű Mundial előtt a leváltott Kubala Lászlótól átvette a nagyválogatott vezetését, ám mivel az általa gardírozott társaság csupán a 12. helyet szerezte meg, a torna után menesztették. Később már nem ült le sehol a kispadra, hanem megpróbálkozott az újságírással: mikor felkérték, a *Don Balon* című lapban publikált elemzéseket.

HANS SCHÄFER

Inkább maradt volna fodrász!

Hans – hivatalosan Johann – Schäfer 1927. október 29-én született Köln Zollstock nevű városrészében. Tanoncként apja fodrászműhelyében kezdte elsajátítani a a szakma fortélyait. Mielőtt élete klubjába, az 1. FC Kölnbe igazolt volna, megfordult a DJK Rheinland Zollstocknál. 1936-tól 1947-ig a Rot-Weiss Zollstockban, majd 1947-től egy évig a VfR Volkmarsen-Kassel együttesében izmosodott.

A II. világháború őt és a famíliáját sem kerülte el. 2010-ben egy asztaltársaságban ülve elkomorodva súgta a mellette ülő Buzánszky Jenő fülébe: „Adolf Hitler azt kérte a német emberektől, hogy csak tíz évet adjanak neki, és nem ismernek rá az országukra. Ha mást nem is, ezt az egy ígéretét a Führer betartotta…" A vérontás idején a szinte még gyerek Schäfer a Luftwaffe egyik alakulata mellé vezényelve úgynevezett Flakhelfer volt. (A légvédelmi szolgálatban segítő középiskolásokat nevezték így.)

1948-tól 1965-ig a kölnieket erősítette, és a színeikben összesen 711 mérkőzésen 501-szer volt eredményes. Az utolsó két szezonja már a Bundesliga-időszakra esett, még túl a 36. születésnapján is 39/20-as mutatót ért el a szövetségi ligában.

Hans Schäfer az 1. FC Köln 1964-es bajnoki címét ünnepli

1952. november 9-én bemutatkozott a nyugatnémet válogatottban, két góllal nyitott Augsburgban Svájc ellen (5:1). 1962. június 10-ig 39-szer szerepelt a Nationalelfben, a fellépésein 15-ször talált a hálóba. Pályafutása három világbajnokságán tizenötször küldték pályára (Svájcban, Svédországban, Chilében), s csupán 1962-ben nem tudta gyarapítani a találatai számát. Az 1954-es tornán négyszer, az 1958-ason háromszor talált a kapuba.

A 174 centis, 71 kilós balszélső nagyon agresszív stílusban futballozott, nem kímélte magát, sem az ellenfeleket. Például a berni egyenlítő góljuk előtti másodpercekben lenyomta a felugró Grosics Gyulát úgy, hogy a vállára támaszkodott. Tudta jól, hogy a kapus nem sze-

ret ütközni, ugyanis szinte irtózik a fizikai kontaktustól. Sepp Herberger, a szövetségi kapitányuk a taktikai értekezleten felhívta erre a „fóbiára" a játékosai figyelmét. Az angol William Ling megadta a találatot, hiszen az ő hazájában nem szokás az ilyesmiket lefújni. Schäfer vitathatatlanul jó futballista volt, mégis fura, hogy egy szabálytalansággal írta be a nevét a futballtörténelmünkbe.

A német *Kicker* magazin *1954. júliusban* közölte a világbajnokság posztonkénti rangsorát. A balszélsők között Hans Schäfer a második helyen végzett Czibor Zoltán mögött.

1954. április 17-én az 1. FC Köln kupadöntőt veszített a VfB Stuttgart ellen (0:1) Ludwigshafenben. 1962-ben megnyerte a német bajnoki címet, a finálében 4:0-ra megverte az 1. FC Nürnberget, majd az 1963-ban induló Bundesliga első bajnoka is lett. Hans Schäfer 1200 márkát kapott a diadalért. A két aranya mellett volt három bajnoki ezüstje (1960, 1963, 1965) is. 1953-ban és 1954-ben az Oberliga West gólkirálya lett.

A visszavonulását követően három évadon keresztül a másodedzője, később sokáig a szaktanácsadója volt az 1. FC Kölnnek. Arra a kérdésre, mit szeret a legjobban, őszintén azt felelte, hogy élvezni az életet. A hobbija a labdarúgás maradt, de szeretett teniszezni is. A keresményét befektette, az egyik kölni benzintöltő állomás résztulajdonosa volt. Foglalkozott irodai bútorok, valamint ajándéktárgyak forgalmazásával, sőt belekóstolt a reklámszakmába is.

Fanyar humorú embernek ismerték, aki olykor az átlagtól merőben eltérő, másokat rendszerint meghökkentő álláspontot képviselt. Kerülte a rivaldafényt, jobban érezte magát a családja körében. Ritkán, akkor sem szívesen adott interjút vagy autogramot. Sohasem tagadta, mennyire zavarta és bosszantotta, ahogyan az újságírók tömjénezik Fritz Waltert. Mintha a csapatkapitány egyedül nyerte volna meg a világbajnokságot. Szerinte nem minősíthető meglepetésnek a Wankdorfban kiharcolt vébéaranyuk: „Nem volt csoda, és mi nem vagyunk hősök. Egyszerűen jó futballisták voltunk, akik jól tudtak együttműködni. Benne volt a tudásunk és a szerencse is" – mondta.

Schäfer a 85. születésnapján azt emlegette, hogy reméli, megéli a 105. évét, és akkor egy korsó habzó Kölsch sörrel a kezében valamelyik hangulatos éjszakai bárból átszenderülhet az öröklétbe... Sajnos ez nem adatott meg neki. Két és fél héttel a 90. születésnapja után, 2017. november 7-én, Kölnben elhunyt. Az 1954-es világbajnoki döntő szereplői közül immár egyedül Horst Eckel mesélhet a régi időkről.

JUAN SCHIAFFINO

A legprímább uruguayi

Juan Alberto Schiaffino 1925. július 28-án született Montevideo Barrio Sur nevű negyedében. A szülei igyekeztek a két fiuk (Raúl Antonio és Juan Alberto) számára mindent megadni, amire csak a szerény jövedelmükből futotta. Az apa, Raúl Gilberto Schiaffino a Jockey Club alkalmazottjaként dolgozott. Az édesanya, María Eusebia egyébként paraguayi származású volt.

A két kissrác az El Tigre nevű kölyökcsapatban pallérozódott, és hogy nem voltak tehetségtelenek, azt a későbbi karrierjük bizonyítja. Toto, az idősebb 1945-ben 21 találattal gólkirály, valamint az Év játékosa lett a Peñarolból. Kilencszer a nagyválogatottban is lehetőséget kapott.

Pepe pályafutása érdekesen alakult, bár 1943-ban ő is a Peñarolhoz került, ám úgy debütálhatott a Celestében, hogy előtte egyetlen első ligás találkozón sem szerepelt. 1945. december 12-én az uruk Argentínát fogadták Montevideóban, ő a fivére, Toto, valamint Walter Gómez között futballozott. A találkozó 1:1-re végződött, a vendéglátók gólját az újonc szerezte, s épp a bátyja passzát értékesítette. (Ma már nem tekintik hivatalosnak ezt a meccset.)

A 180 centis, 69 kilós balösszekötő a fővárosi aranysárga-feketékkel négy bajnoki címet (1949, 1951, 1953, 1954), valamint öt bajnoki ezüstöt (1946, 1947, 1948, 1950, 1952) gyűjtött be. Sohasem feledte, menynyit köszönhetett magyar edzőjének, Hirsch Imrének.

Az 1950-es Mundialnak a rendező brazilok voltak az esélyesei, ennek megfelelően teljesítettek – egészen a döntővé váló utolsó 90 percükig. Uruguay az egyetlen csoportmeccsén, Schiaffino két góljának is köszönhetően, jól kitömte a bolíviaiakat (8:0), és azzal be is került a négybe. Ugyan Pepe a négy közötti körmérkőzéseken „csak" egyszer volt eredményes, viszont az az egy a lehető legjobbkor jött. Július 16-án a 66. percig a Seleção vezetett 1:0-ra a Maracanában, akkor ellenben Schiaffino remek tempóban érkezett Ghiggia passzára, és megelőzve a rá kilépő védőt, jobbal, élesen, egyből a kapuba vágta a labdát (1:1). A 79. percben a Celeste Ghiggia lövésével kiharcolta a világbajnoki címet is.

1995 júliusában, a montevideói Copa América idején egyik szerzőnknek adott interjújában beszélt a mérkőzéssel kapcsolatos emlékeiről: „Az az igazság, hogy bárhogy is próbáltunk utána visszaemlékezni egyes momentumokra, nehezen tudtuk felidézni azokat, egyszerűen stresszben játszottunk. Utólag hallottuk, hogy a brazil játékosok közül néhányan elájultak az öltözőben az idegkimerültségtől. Nem csodálom, azt hiszem, mi is közel álltunk ehhez. Arra határozottan emlékszem, hogy a szünetben Andrade odavont magához, megfogta égszínkék mezemet, s annál fogva rázott, hogy majdnem kiestem a trikómból. »Pepe, gólt fogsz lőni. Gólt kell lőnöd!« Látja, így történt."

A Celeste a címvédés reményében érkezett az 1954-es világbajnokságra. Az elődöntőig hibátlanul menetelt (Csehszlovákia ellen 2:0, Skócia ellen 7:0, Anglia ellen 4:2), Schiaffino az első és a harmadik mérkőzésen is szerzett gólt. A negyediken, a magyarok ellen nem, Hohberg két gólja ellenére ki is kaptak hosszabbításban 4:2-re. Aligha az akkorra már az AC Milanhoz elígérkezett balösszekötőn múlt: a *Népsport* másnapi beszámolója szerint „Andrade és Schiaffino volt az uruguayiak két legjobbja".

Az uruk fáradtan és csalódottan álltak ki a bronzcsatára, el is buktak az egyébként szintén csalódott osztrákokkal szemben (1:3). Schiaffino a július 3-án megrendezett zürichi találkozón játszott utoljára a válogatottjukban, hivatalosan 21/8-as mutatóval zárva a szereplését. (Nem hivatalosan pedig 23/9-essel.)

Az év szeptemberében 52 millió líráért csatlakozott az AC Milanhoz, ahol a zseniális Guttmann Béla mester kezei alá került. „Nagyapám Olaszországból jött Uruguayba, így aztán nem okozott gondot, hogy úgy éljek, mint az olaszok" – mondta jó négy évtizeddel később, Montevideóban. Szinte azonnal megkapta az olasz állampolgárságot, meglepően hamar, már 1954. december 5-én bemutatkozott a Squadra Azzurrában. Különös véletlen, hogy megint Argentína ellen esett át a tűzkeresztségen, mint egy hét híján kilenc évvel korábban. A „római randevút" az olaszok nyerték meg 2:0-ra. A nagy sietség ellenére 1958. január 15-ig mindössze négyszer öltötte magára a Squadra Azzurra kék mezét, gólt nem szerzett.

A lombard „ördögöknél" ellenben számos diadalban volt része, háromszor megnyerte velük a Serie A-t (1954–1955, 1956–1957, 1958–1959), egyszer ezüstérmet (1955–1956), egyszer

bronzot (1959–1960) szerzett. 1956-ban elhódították a Latin Kupát. A Benficát 4:2-re, az Atlético Bilbaót 3:1-re győzték le a serlegért. Az uruguayiból lett olasz a 180 perc alatt háromszor volt eredményes.

Schiaffino a 1956-os Aranylabda-szavazáson a megosztott tizenharmadik helyen zárt két ponttal, egy év múlva holtversenyben tizenkettedik lett, négy ponttal. Persze, túl volt már a legpazarabb korszakán.

Az 1958-as BEK-döntőben a piros-feketék hosszabbításra kényszerítették a legerősebb európai gárdát, a Real Madridot (2:3). A brüsszeli finálé első gólját Pepe Schiaffino lőtte az 59. percben. Az egész sorozaton ötig jutott, ezzel ő volt a házi gólkirály.

Schiaffino az egyik legnépszerűbb játékosa volt az ötvenes évek Milanjának

1960-tól 1962-ig az AS Romát szolgálta, VVK-győztes lett, noha a birminghami döntőben nem jutott szóhoz. 1962 nyarán elbúcsúzott a klubtól és a futballtól is.

1975-ben rövid ideig betöltötte az uruguayi szövetségi kapitányi posztot, 1976-ban pedig hivatalt vállalt a Peñarolnál, sőt a Celeste melletti menedzseri szerepkört is ellátta.

Nagyon jó véleménnyel volt a magyarokról. Az ötvenes évek legjobb három csapata között tartotta számon az Aranycsapatunkat, ahogy egyik szerzőnknek emlékezett Montevideóban: „A magyarok 1954-es csapata mindenképpen a legjobbak közé kívánkozik, mint ahogy nagyon tetszett a Reál Madrid gárdája is, amely az ötvenes évek második felében sorozatban ötször nyerte el a Bajnokcsapatok Európa-kupáját. S azt hiszem, nem veszi dicsekvésnek, ha megemlítem, Uruguay válogatottja is nagyszerű erőkből állt az ötvenes évek első felében. Puskás nevét szerte a világon áhítattal emlegetik még ma is, és én legalább olyan nagyra tartottam az ötös számú játékosukat, ha jól ejtem a nevét, Bozsikot, akivel később Budapesten személyesen is beszéltem, sőt, játszottam ellene a Milanban, amikor a Honvéddal Olaszországban járt. Hozzá hasonló stratégát nemigen láttam a futball világában. Nagyon sajnáltam, hogy nem szerződhetett a Milanhoz. Ami Budapestet illeti, 1958-ban és 1959-ben is jártam az önök fővárosában, s mondhatom, egészen kivételesen szép emlékeket őrzök róla. A feleségemmel, akivel ott jártam, gyakran emlegetjük, 1958 Budapestje nekem a második Párizs volt.”

A minden idők legnagyobb uruguayi labdarúgójának tartott Juan Alberto Schiaffino 2002. november 13-án, hetvenhét éves korában hunyta le örökre a szemét.

KARL-HEINZ SCHNELLINGER

A szőke Volkswagen

Karl-Heinz Schnellinger 1939. március 31-én született Dürenben. 1949-ben kezdett futballozni a helyi SG Düren 99 kölyökcsapatában. Fokozatosan haladt feljebb a szamárlétrán, az 1957–1958-as idényben már a felnőttek között játszott a Nyugati csoport II. osztályában menetelő gárdában, 21 meccsen hatszor volt eredményes.

1957 áprilisában négyszer játszott az országos ifjúsági válogatottban az UEFA által szervezett tornán, Madridban. Még abban az esztendőben helyet kapott az amatőrökből álló nemzeti tizenegyben is, aztán 1958. április 2-án bemutatkozhatott a nagyok között. (Barátságos mérkőzésen 3:2-re veszített a Nationalelf Prágában.)

A svédországi világbajnokságon két mérkőzésen, az elsőn, Csehszlovákia ellen (2:2), illetve az utolsón, Franciaország ellen (3:6) játszhatott. Be kellett érnie a negyedik hellyel.

A Volkswagennek becézett, hallatlanul kemény és gyors védő a vébé után klubot váltott, a piros-fekete szerelést a kölniek piros-fehérére cserélte. 1958. november 2-án debütált a „kecskéseknél”, a korábbi magyar válogatott, Szabó Péter csapatában. 1963-ig erősítette a rajnai alakulatot, a legnagyobb sikerét 1962. május 12-én érte el, megnyerve a bajnoki döntőt. Berlinben, 82 ezer néző előtt az 1. FC Köln 4:0-ra kiütötte az 1. FC Nürnberget.

Az 1962-es chilei Mundialon pompás teljesítményt nyújtott. Sepp Herberger legénysége a nehéz csoportjában az első helyen zárt, megelőzte Chilét, Olaszországot és Svájcot, ám a negyeddöntőben 1:0-ra veszített Jugoszláviával szemben. Schnellinger mind a négy összecsapást végigjátszotta, sőt, a torna után beválogatták a FIFA All Star-tizenegyébe.

Abban az esztendőben ő lett az Év labdarúgója az NSZK-ban, a *France Football* Aranylabda-szavazásán pedig csupán a cseh Josef Masopust került elébe. A Dukla vb-ezüstérmes fedezete hatvanöt pontot kapott, míg a német hátvéd ötvenhármat.

Schnellinger 1963. október 23-án a világválogatottat erősítette a Wembley-ben, az angol FA megalakulása 100. évfordulójára rendezett gálameccsen. A „háromoroszlánosok” 2:1-re nyertek.

Idő kérdése volt pusztán, mikor megy el pénzt keresni Olaszországba. Közel 1,2 millió márkáért aláírt az FC Mantovához. Két éven át a Kölnnél gyengébb csapatokban játszott. Az 1963–1964-es Serie A-ban a 12. helyen kötött ki a Mantovával. A következő évadot az AS Roma kötelékében a kilencedik helyen zárta. A „farka-

sokkal" legalább megnyerte az Olasz Kupát: 1964. szeptember 6-án 0:0-ra végeztek a Torinóval Rómában, november 1-jén ellenben idegenben 1:0-ra nyertek.

1965-ben végre képességeihez méltó klubba, az AC Milanba került. A piros-feketék 1,6 millió márkát fizettek érte. 1968-ban bajnok, 1971-ben, 1972-ben és 1973-ban ezüstérmes, míg 1969-ben bronzérmes lett. 1967-ben, 1972-ben és 1973-ban kupagyőztesként ünnepelhették a csapatot. A megnyert finálék sorrendben: 1:0 a Padova ellen, 2-0 a Napoli ellen, 1-1 (büntetőkkel 5-2) a Juventus ellen, mindegyik Rómában. Schnellinger valamennyi döntőn játszott, a Juve ellen ő rúgta be az első tizenegyest a „szétlövésben".

A nemzetközi kupákban az 1968-as és az 1969-es év volt a csúcs klubkarrierjében, három serleget gyűjtött be. Előbb a KEK-et, miután 1968. május 23-án 2:0-ra legyőzték Rotterdamban a Hamburger SV-t. (Az akkor éppen balhátvédet játszó védő a sorozat mind a 10 meccsén szerepelt.) A következő esztendőben egy még tekintélyesebb trófeát hódítottak el, a bajnokcsapatokét. Május 28-án nem kegyelmeztek a feltörekvő és ambiciózus futballistákból álló Ajaxnak Madridban (4:1). A siker feljogosította őket arra, hogy kiálljanak a Világkupáért a Copa Libertadores nyertese, az Estudiantes ellen. Október 8-án 3:0-ra győztek a San Siróban, majd az október 22-i visszavágón, noha a mérkőzést pankrációvá változtatták az argentinok és nyertek 2:1-re, maradt a Milan előnyéből.

Karl-Heinz Schnellingernek a társai megnyertek még egy KEK-döntőt. 1973. május 16-án Szalonikiben 1-0-ra győztek a Leeds United ellen. A német védő nem lépett pályára Görögországban, azonban a selejtezőkön hétszer játszott.

Az 1966-os vébén egészen a Wembley Stadionig masírozott a Nationalelf, ahol csak hosszabbításban veszített 4:2-re az angolok ellen. Schnellinger a németek mind a hat mérkőzésén játszott a tornán. Négy évvel később, a mexikói Mundialon csak az első, a marokkóiak elleni mérkőzést mulasztotta. Nagy pillanata az elődöntő 90. percében következett el: előrecsúszva szerzett góljával mentette döntetlenre az olaszok elleni csatát. Az volt az egyetlen gólja a nyugatnémet válogatottban! A hosszabbítást ellenben a Squadra Azzurra nyerte meg.

Karl-Heinz Schnellinger 1971-ben játszott utoljára, negyvenhetedik alkalommal a Nationalelfben. 1974 nyarán hazaköltözött Olaszországból, a következő szezont az újonc Tennis Borussiában töltötte. A lila-fehérek nem tudtak benn maradni a Bundesligában, Schnellinger pedig a második osztályban már nem akart játszani, visszavonult.

Egy ideig az üzleti szférában tevékenykedett. Napjainkban Milánó környékén él.

A mi Uwénk

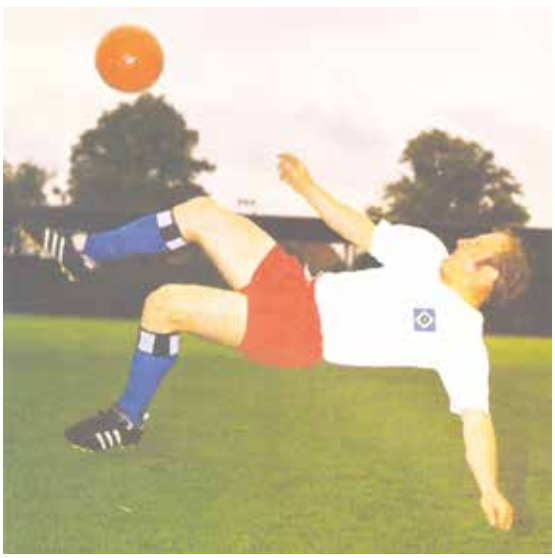
A Seeler famíliában természetesnek számított a futballhoz és a Hamburger Sport Vereinhez való kötődés. A családfő, Erwin (1910–1997) közel két évtizedig volt a klub balszélsője, és a két fia, Dieter (1931–1979), valamint az öt évvel fiatalabb Uwe is ebben a csapatban futott be nagy karriert. Kétségtelenül az ifjabbik vitte többre, habár a bátyja is remek labdarúgó volt.

Uwe Seeler 1936. november 5-én született Hamburgban, és már 1946-ban az egyesület kölyökgárdájának a tagja volt. Akik látták őt játszani, megesküdtek rá, hogy többre viszi az atyjánál, holott Erwinért is rajongott a publikum. Piknikus alkatú lévén, állandó súlyproblémákkal küzdött, felnőttként sem nőtt 169 centinél magasabbra, a versenysúlya pedig 75-76 kiló körül alakult. (Ezért aztán egyszerűen Der Dicke, vagyis A Dagi lett a csúfneve.) Pedig prímán fejelt, remek rugói voltak. Elképesztő, egyben jellemző adat, hogy 1961 és 1971 között 64-szer sérült meg, mert rúgták-vágták-faragták a védők. Akadt köztük olyan súlyos eset, mint az 1965-ös Achilles-ín-szakadása, ám abból is felépült, egy évvel később már világbajnoki ezüstérmet szerzett. Egyszerűen elnyűhetetlennek bizonyult.

1953-ban és 1954-ben az ifjúsági válogatott 10 mérkőzésén 15-ször talált a hálóba. Jelentős érdemei voltak abban, hogy az U18-as garnitúra ezüstérmes lett Spanyolország mögött 1954-ben a Nyugat-Németországban rendezett FIFA-tornán.

Sepp Herberger szövetségi kapitány már 1954. október 16-án, Hannoverben, a franciák elleni vereséget hozó (1:3) mérkőzésen betette az ifjú titánt a világbajnokok közé. Seeler Bernhard Termath helyére szállt be. Kezdetben nem volt szerencséje a válogatottal, amikor bekerült (az angolok, az olaszok, a hollandok ellen), mindig veszítettek. Négy meccs – négy kudarc. Szerencséjére Sepp Herberger lényegesen jobban értett annál a futballhoz, hogy a rossz eredménysor miatt mellőzze. Biztos volt abban, hogy Uwe Seeler, ha nem is a jelen, de mindenképpen a jövő embere. Seeler a franciák elleni bronzmérkőzés kivételével végigjátszotta már az 1958-as svédországi vébét, az argentinok és az északírek elleni csoportmeccseken gólt is szerzett.

Ő volt az első nyugatnémet játékos (Karl-Heinz Schnellingerrel holtversenyben), aki négy világbajnokságon is pályára lépett. Azóta is csak Lothar Matthäus

szárnyalta túl, s Miroslav Klose érte utol őket. Seeler 1958 után ott volt 1962-ben, ezüstérmet nyert 1966-ban, bronzot pedig 1970-ben. Chilében négy mérkőzésen két gólt, Angliában hat mérkőzésen két gólt, Mexikóban hat mérkőzésen három gólt szerzett. Mindhárom tornán szerepet kapott a nyugatnémetek összes találkozóján. Góljai közül meccsdöntő volt a spanyoloknak Birminghamben rúgott, ha az nincsen, a Nationalelf már a negyeddöntőben összeakad a házigazdával. Mexikóban aztán játszott az angolok ellen, akik már 2:0-ra vezettek a negyeddöntőben. Franz Beckenbauer szépítő találata után Uwe Seeler – Schnellinger beívelése után – a kapunak háttal állva fejelte 12 méterről a labdát Peter Bonetti kapujába. Élete egyik legbravúrosabb gólja volt. A hosszabbításban aztán Gerd Müller „cigánykerekezése" továbbjuttatta a németeket. Seeler huszonegy világbajnoki mérkőzésénél csupán Matthäus (25), Klose (24) és Paolo Maldini (23) játszott többet, holtversenyben áll az örökranglista negyedik helyén Diego Maradonával és a lengyel Władysław Żmudával.

1970. szeptember 9-én, Nürnbergben a magyarok elleni 3-1-es győzelemmel búcsúzott el a válogatottól, hetvenkét fellépésén 43 gólt hozott össze, s negyvenszer viselhette a csapatkapitányi karszalagot. Bene Ferenc és Mészöly Kálmán kétszer is „elbúcsúzott" tőle, mert a nürnbergi mérkőzés után szerepeltek Hamburgban az Európa-válogatottban is, amely – Uwe Seeler hivatalos búcsúmérkőzésén – 1972. május 1-jén 7-3-ra nyert a HSV ellen. Seeler egyénként korábban maga is háromszor játszott a FIFA-, s ugyanennyiszer az UEFA-válogatottban.

Az 1963-ig a területi bajnokságokon alapuló nyugatnémet bajnoki rendszerben Seeler az északi csoportban ontotta a gólokat, 1954 és 1963 között csak egyetlen szezonban, az 1957–1958-asban nem jutott el harmincig. Ennek különben prózai oka volt: élete egyetlen kiállítása után eltiltották. Négyszer lett az Oberliga gólkirálya (1956, 1959, 1960, 1961). So-

rozatban kilencszer (1955–1963) megnyerte az Oberliga Nord bajnokságát, jogot szerezve az országos döntőben való indulásra.

A Bundesliga megalapítása előtt egyszeres bajnok és egyszeres kupagyőztes lett. 1956 augusztusában, noha Seeler a mérkőzés elején gólt szerzett, csapata elveszítette a Karlsruhe elleni kupadöntőt. A középcsatár hét évvel később mégis a DFB-kupa győztese lett. 1963. augusztus 14-én mesterhármast ért el Hannoverben, a Borussia Dortmund elleni finálében (3:0).

1960-ban – két elveszített bajnoki döntő után (1957, 1958) – a hamburgiak megnyerték az országos bajnokságot, elsősorban Uwe Seelernek köszönhetően, akit az NSZK-ban megválasztották az Év labdarúgójának. Tetejébe a *France Football* Aranylabda-szavazásán a harmadik helyen végzett. A következő esztendőben a hatodik helyen, 1963-ban a hetedik, 1970-ben a tizedik helyen zárt. 1963 után az Év játékosa díjat még kétszer kapta meg otthon, 1964-ben és 1970-ben.

A Bundesliga első szezonjában (1963–1964) gólkirályi koronát szerzett. Pályafutása során a hatodiknál soha nem végzett előkelőbb helyen a csapatával a szövetségi ligában. Ellenben az 1966–1967-es kupasorozatban bejutottak a DFB-kupa döntőjébe. Ugyan ott kikaptak a Bayerntől 4:0-ra, a bajorok bajnoki sikere, duplázása miatt mégis elindulhattak a Kupagyőztesek Európa-kupájában. Az hozta Uwe Seeler klubpályafutásának legnagyobb nemzetközi sikerét, még nagyobbat, mint az 1960–1961-es BEK-menetelés, amelyben a berni Young Boys (5:0, 3:3), majd a Burnley FC (1:3, 4:1) kiejtése után csak a döntő kapujában, a Barcelona állította meg őket (2:2, 0:1).

A KEK 1967–1968-as idényében a HSV a döntőbe jutott, ő lett a sorozat gólkirálya. Uwe Seeler, akit a hamburgi rajongók egyszerűen csak Uns Uweként, a Mi Uwénkként emlegettek, jóval a hazai pályafutása befejezése után, 1978. április 24-én, a 42. évében járva, egyetlen ír ligameccsen pályára lépett a Cork Celtic FC szerelésében. Megtette a magáét, két gólt is szerzett, de csapata 6-2-re kikapott a Shamrock Roverstől.

Utána visszatért Hamburgba, szinte mindig közel állt a klubhoz, de 1995-től 1998-ig elnökeként is tevékenykedett. Egy időben különböző üzleti vállalkozásokat vezetett, 2003-ban könyvet jelentetett meg az életéről *Köszönöm, futball!* címen.

Manapság Norderstedtben éli a nyugdíjasok békés hétköznapjait. 1959 februárjában feleségül vette szerelmét, Ilkát, a házasságukból egy leánygyermek született, Frauke.

JOAN SEGARRA

A nagy kapitány

Joan Segarra Iracheta Katalónia fővárosában, Barcelonában született 1927. november 15-én. Első klubja a Penya Buenos Aires volt Sansencben, majd az Atlètic Club Sant Pol tagja volt, már a negyvenes években. 1946 és 1950 között, négy éven keresztül a CF Villafranca együttesében szerepelt, általában a középpálya vagy a védelem tengelyében. 1950 nyarán került a CF Barcelonához, akkor már a szlovák Ferdinand Daučik, Kubala László sógora irányította a csapatot. Rögtön a Blaugrana védelmének közepére állították a 175 centis és 73 kilós újoncot. A társai által Juanitónak szólított védő 1950. szeptember 24-én, a bajnokság harmadik fordulójában már részese volt a Real Madrid elleni, fölényes és híres 7:2-es diadalnak.

1951. június 17-én bemutatkozott a válogatottban, amelynek mezét 1962. május 31-ig 25 alkalommal viselhette, tizennégyszer csapatkapitányként. 1955 nyarától a Barçában is betöltötte ezt posztot. A kék-vörösök berkeiben máig szokás El Gran Capitánként emlegetni.

A nemzeti tizeneggyel egyetlen világbajnokságon vehetett részt, ráadásul az is örökre fájó emlék maradt a számára. 1962. május 31-én Viña del Marban (12 700 néző előtt) Csehszlovákia 1:0-ra nyert ellenük a csoportmérkőzések nyitányán. Ezen a találkozón még játéklehetőséget kapott a 35. évében járó veterán, a másik kettőn már nem. Sőt, többé nem lehetett válogatott.

Szerencséjére azért a hangos sikerek is megadattak neki. Négyszer lett bajnok a Barçával (1951–1952, 1952–1953, 1958–1959, 1959–1960), ötször ezüstérmes (1953–1954, 1954–1955, 1955–1956, 1961–1962, 1963–1964). Hatszor (1951, 1952, 1953, 1957, 1959, 1963) emelhette magasba a Spanyol Kupát (Copa del Generalísimo), és volt egy vesztes kupadöntője is 1954-ben. Háromszor sikerült társaival a duplázás (1952, 1953, 1959), amit arrafelé is nagy becsben tartanak.

A Vásárvárosok Kupája első két kiírását a CF Barcelona fejezte be győztesen (1955–1958, 1958–1960), ellenben az 1961–1962-es sorozat döntőjét az FC Valenciával szemben elbukta. Egy évvel korábban elveszítette a berni BEK-döntőt is (2:3 a Benficával), azonban Segarra ott nem játszott.

1964. április 25-én Sevillában mérkőztek a Betisszel, s a középhátvéd bevette a zöld-fehérek kapuját. A találat azt jelentette, hogy góllal tette ki a pontot pályafutása végére, amelynek során a 299 bajnoki mérkőzésen 17 találatot ért el. Minden találkozót beleszámolva 404 meccsen viselte a klub mezét, s ezzel tizenkettedik az egyesület örökrangsorában Xavi Hernandez, Andrés Iniesta, Lionel Messi, Carles Puyol, Migueli, Victor Valdés, Sergi Busquets, Carles Rexach, Guillermo Amor, Gerard Piqué és Andoni Zubizarreta mögött.

1972-től 1980-ig alacsonyabb osztályú csapatoknál edzősködött: CF Villafranca, UE Figueres, Sporting Mahonés, FC Barcelona B. Az 1980–1981-es évadban a Barça első keretének szakvezetői stábjában töltött be pozíciót.

Joan Segarra 2008. szeptember 3-án halt meg Taradellben.

DRAGOSZLAV SEKULARAC

Seki, a szerb világvándor

Dragoszlav Sekularac 1937. november 8-án Stipben, a Jugoszláv Királyságban született, de Tito marsall „saját gyártmányú kommunizmusában" nőtt fel. Apja montenegrói szerb volt, édesanyja macedón. A család első gyermekként jött a világra. A szülei nem győzték dugdosni előle a süteményeket meg a csokoládét, bármennyit megevett volna. Utálta az iskolát, ha nem a labdát rúgta, akkor órákig ült a villamoson. E két dolog jelentette kölyökként számára a szórakozást a háború gyötörte Belgrádban.

Élete álma teljesült, amikor 1955. március 6-án Milovan Csirics edző beállította az imádott Zvezda első csapatába. (Korábban többször is elküldték az ifiből, túlsúlyosnak ítélték.) Ha nem tudott volna nagyon futballozni a 168 centis, ám 84 kilós jobbösszekötő, szóba sem állnak vele a szakemberek. A CZ támadójaként ötször vehetett át bajnoki aranyat (1955–1956, 1956–1957, 1958–1959, 1959–1960, 1963–1964), egyszer ezüstöt (1960–1961), egyszer bronzot (1964–1965). A Jugoszláv Kupát háromszor nyerte meg (1957–1958, 1958–1959, 1963–1964), igaz, hogy eléggé rendhagyó módon. Miért? 1958. november 29-én a Velezs Mosztar ellen nem játszott (4:0), 1959. május 23-án a Partizan ellen (3:1) viszont igen. Annak a mérkőzésnek az volt a pikantériája, hogy a JNA stadionban, a fekete-fehér csíkosak otthonában rendezték meg. Az 1964. május 24-én megtartott végjátékban, a Dinamo Zagreb elleni összecsapáson (3:0) sem volt a pályán, ugyanakkor tagja volt a KK-t helyettesítő Duna Kupát 1958-ban elhódító alakulatnak.

Sekularac 1966-ig összesen 185 meccset játszott a Crvena zvezdában, ebből 154 volt a bajnoki, 20 a kupa, 11 a nemzetközi, s ezeken 34 gólt ért el.

1954-től 1956-ig tíz találkozón képviselte hazáját az U20-as és U21-es válogatottban, kétszer talált a hálóba. A nagyválogatottban 1956 és 1966 között 46-szor láthatták, hatszor volt eredményes. 1956-ban olimpiai ezüstérmes, 1960-ban Európa-bajnoki ezüstérmes lett. Ott volt a melbourne-i finálén (0:1 a szovjetek ellen), aztán négy év múlva a párizsin is, ahol kísértette a múlt (1:2 a szovjetek ellen). A legjobb formában talán a chilei Mundialon futballozott, a ahol negyedikként végeztek.

1966-ban kezdetét vették a vándorévei, évtizedeken keresztül járta a futballvilágot. Légiós pályafutásának állomásai: Karlsruher SC (1966–1967), St. Louis Stars (1967), Independiente Santa Fé (1969–1971), Atlético Bucaramagna (1972), Millonarios Bogotá (1973), América Cali (1974), Paris FC (1975), Serbian White Eagles Hamilton, játékos-edző (1975). 1968-ban a belgrádi OFK-ban játszott. Edzői pályafutásának állomáshelyei: Guatemala, szövetségi kapitány (1984–1985), Footscray JUST Melbourne (1986–1987), Crvena zvezda (1989–1990), América Mexico City (1990–1991), al-Naszr, Rijád (1992), Heidelberg United (1993), CA Marbella (1994–1995), Daewoo Royals, Puszan (1996), Obilics Beograd (1998–2000), Serbian White Eagles (2006). A legnagyobb sikerét trénerként az 1989–1990-es évadban érte el, amikor duplázott a Zvezdával.

Dragoszlav Sekularac 2007-ben végleg hazatelepült, a szerb fővárosban él.

ALBERT SESZTYERNYOV

Minden idők legjobb szovjet védője

Albert Alekszejevics Sesztyernyov Moszkvában született 1941. július 20-án. A Lokomotiv Moszkva Jaroszlavszkban működő futballiskolájában (JAZSD) nevelődött. 1959-ben átigazolt a vasutasoktól a CSZKA Moszkvába, ahol 1972-ig futballozott, és a 278 fellépésén egy találatot ért el. Alig múlt 21 éves, amikor a hadsereg gárdájának csapatkapitánya lett. 1970-ben bajnoki címet, 1969-ben ezüstérmet, 1964-ben és 1965-ben bronzot szerzett a piros-kékekkel. 1967-ben veszítettek a „katonák" a Dinamo Moszkva elleni kupadöntőben (0:3).

A középső védő a Szovjetunió legjobb labdarúgója lett 1970-ben (a *Futbol* című hetilap szavazása alapján), míg 1966-ban, 1968-ban és 1969-ben a harmadik helyen zárt.

Hazája válogatottjában 1961 és 1971 között 90 hivatalos, egy nem hivatalos, az olimpiai válogatottban kilenc mérkőzést vívott. 62 alkalommal viselte a Szbornaja csapatkapitányi karszalagját. A nemzeti tizenegy képviseletében nem szerzett gólt.

A vörös mezesek az 1964-es Nemzetek Európa Kupája elődöntőjében 3:0-ra legyőzték a dánokat, s bekerültek a fináléba, viszont június 21-én a madridi végjátékot elbukták a spanyolokkal szemben (1:2). Sesztyernyov mindkét összecsapáson játszott.

A következő kontinensbajnokságon szerencsétlen szerepet szánt neki a sors. 1968. június 5-én 0:0-ra végződött az Olaszország–Szovjetunió elődöntő Nápolyban, Kurt Tschenscher, a nyugatnémet játékvezető a korszak szokása szerint fémpénzt szedett elő a zsebéből, majd megkérte a két csapatkapitányt, Giacinto Facchettit és Sesztyernyovot, hogy válasszanak. Fej vagy írás? Pechére az orosz hátvédnek jutott a lehetőség, hogy rámutasson az érme egyik oldalára. Megtette, aztán a feldobás az azzurróknak kedvezett, akik később meg is szerezték az aranyérmet. Egyébként a torna történetében először és utoljára dőlt el így a továbbjutás.

A 183 centis, 82 kilós hátvéd két világbajnokságon vett részt. 1966-ban öt találkozón lépett pályára Angliában, csak a bronzmeccsen, a portugálok ellen hiányzott. 1970-ben a szovjet csapat mind a négy összecsapását végigjátszotta.

Jellemző a kivételes képességeire, hogy a *France Football* Aranylabda-voksolásán négyszer is kapott pontokat, pályafutása csúcspontján, 1968 és 1971 között. Sorrendben 11., 10., 14., végül 22. helyezett lett. 1968. november 6-án Brazíliában magára ölthette a világválogatott szerelését – többek között Novák Dezső, Albert Flórián, Szűcs Lajos és Farkas János társaságában. A Maracanában 110 000 néző előtt a házigazdák győztek 2:1-re.

Sesztyernyov a visszavonulása után háromszor a CSZKA Moszkva másodedzőjeként (1974-ben, 1981-ben, 1982-ben), egyszer pedig a vezetőedzőjeként (1982–1983) dolgozott.

A magánélete nem alakult jól. Először a világhírű orosz jégtáncosnőt, Tatjána Zsukot vette feleségül, de ez a házassága válással végződött. 1974-ben ismét megnősült, ám önpusztító életmódjával nem tudott felhagyni. Továbbra is italozott, gyakran gyötörte depresszió, s ez kihatott a mindennapokra. Albert Alekszejevics Sesztyernyov 1994. november 5-én Moszkvában, májzsugorodás következtében hunyt el.

ANTÓNIO SIMÕES

Speedy Gonzalesnek a Wembley volt a végzete

António Simões da Costa 1943. december 14-én született a Lisszabonhoz közeli Corroiosban. Az Almada FC-ben vált igazolt játékossá 1957-ben. Két év után elvitte a Benfica, ahol kiteljesedhetett a játéka. A 173 centis, 68 kilós balszélső Guttmann Béla első ottani edzői korszakában debütált a nagycsapatban, 1961. november 26-án Caldasban győztek 5:3-ra. Abban az évben az U19-es válogatottal megnyerte az UEFA-tornát.

1975. május 11-én játszotta utolsó bajnokiját a fővárosi piros-fehéreknél, 3-1-re legyőzték az UFC Tomart az Estádio da Luzban. Simões 449 hivatalos mérkőzést vívott a „sasok" között, és azokon 72 találatot ért el. Begyűjtött tíz bajnoki aranyérmet (1963, 1964, 1965, 1967, 1968, 1969, 1971, 1972, 1973, 1975), öt Portugál Kupát (1962, 1964, 1969, 1970, 1972). Tagja volt az 1961–1962-es BEK-győztes alakulatnak, pályára lépett 1962. május 2-án Amszterdamban, ahol a Real Madrid ellen nyertek 5:3-ra. Volt még négy vesztes kupadöntője is: 1965-ben elbukta társaival a hazai serleget, 1963-ban, 1965-ben és 1968-ban pedig a BEK-trófeát. A Wembley-ben két végjátékot elrontottak (1963-ban a Milannal, 1968-ban a Manchester Uniteddal szemben), míg 1965-ben a San Siróban verte meg őket az Inter. Simões mind a négyen játszott, gólt egyiken sem tudott szerezni.

1962. május 6-án mutatkozott be a nemzeti tizenegyben, São Paulóban 2:1-re kikaptak a chilei vébére készülődő braziloktól. 1973. október 13-án Bulgária ellen láthatták őt utoljára a piros-zöld szerelésben. 2-2-re végeztek, s bár ő betalált az ellenfél hálójába, Portugália mégsem jutott ki az 1974-es világbajnokságra. Negyvenhat meccsen szerepelt, három gólt szerzett. A legfontosabb közülük az volt, amelyiket 1966. július 19-én a Goodison Parkban fejelte világbajnoki címvédő braziloknak. Eusébio a bal szélen cselezett, hirtelen betört a 16-oson belülre, középre ívelt, Manga kapus belebokszolt a labdába, amely pontosan Simões homlokára szállt, akinek nem volt megoldhatatlan feladat néhány méterről a dél-amerikaiak hálójába bólintania (1:0). A mérkőzést 3:1-re megnyerték a portugálok, kiejtve az előttük a magyaroktól is vereséget szenvedő brazilokat. A világbajnokságon hat mérkőzésen is pályára lépő balszélső rendületlenül menetelt társaival előre, egészen addig, ameddig a Wembley-ben nem kellett játszaniuk. Ott az elődöntőben kiestek az angolokkal szemben (1:2).

Játékos-pályafutásának további állomáshelyei: Boston Minutemen (1975–1976), Estoril Praia (1975–1976), San José Earthquakes (1976–1977), UFC Tomar (1977–1978), New Jersey Americans (1978), Dallas Tornado (1979), Detroit Lightning – teremcsapat (1979–1980), Chicago Horizon – teremcsapat (1980–1981), Kansas City Comets – teremcsapat (1981–1982).

Trénerként a következő együtteseknél ügyködött: Phoenix Inferno (1982–1984), Las Vegas Americans, pályaedző (1984–1985), Austin Sockadillos (1987–1991), União Madeira (2003–2004), Lusitânia (2004–2005), portugál olimpiai keret (2008–2010), Irán, pályaedző (2011–2014), Irán B (2012–2014).

A szurkolók a fürgesége, alacsony termete, nagy fülei miatt rajzfilmfigurák nevét ragasztották rá – Speedy Gonzales, Astérix, majd az Egyesült Államokban Miki egér.

OMAR SIVORI

Az aranylabdás vagabund

Enrique Omar Sivori mindkét ágon olasz származású szülők gyermekeként jött a világra 1935. október 2-án San Nicolás de los Arroyosban. (A város Buenos Aires tartományban fekszik, körülbelül 200 km-re a fővárostól, északnyugatra.) Anyja, Carolina ősei Abruzzóból, apjáé, Giulióé Liguriából vándoroltak ki.

A helybéli Club Teatro Municipalban nevelkedett, 1944-től játszott a kölyökgárdában, s ebből az egyesületből került 1952-ben a River Plate-hez. 1954. április 4-én góllal debütált a „milliomosok" első csapatában a Lanús ellen (5:2). (A további négyet az uruguayi Walter Gómez helyezte a barna-fehérek kapujába.) Az El Cabezónnak, Nagyfejűnek becézett, szikrázóan tehetséges csatár 1957-ig futballozott a fehér-pirosaknál, és 63 mérkőzésen 28-szor volt eredményes, 1955-ben, 1956-ban és 1957-ben bajnokságot nyert velük. Renato Cesarini, az edzője látott fantáziát benne, tudta, hogy a fiú napról napra jobb lesz, a rutinos társaitól (Ángel Labruna, Néstor Rossi, Félix Loustau, Santiago Vernazza) rengeteg fortélyt elleshet.

Sivori, akinek törékeny alakja, lezser stílusa, finoman kivitelezett cselei a korosabb drukkerekben Guillermo Stábile emlékét idézték fel, 1956. január 22-én, Montevideóban, a dél-amerikai bajnokságon játszott, Peru elleni mérkőzésen húzta először magára a válogatott kék-fehér csíkos trikóját. Az egyik találatot az egyáltalán nem lámpalázas újonc szerezte. Az Albiceleste csak a harmadik helyen végzett Uruguayban, ám a következő tornát, 1957 tavaszán már megnyerte. Limában Sivori három találattal vette ki a részét a trófea elhódításából, nem mellékesen pedig ő lett a sorozat legjobb futballistája. Dél-Amerika fejet hajtott a rosszarcú angyalok, a Corbatta, Maschio, Angelillo, Sivori, Cruz támadóötös előtt. Valószínűleg maga Sivori sem gondolta volna, hogy 1957. április 6-án, Peru ellen játszott utoljára a hazája nemzeti tizenegyében, akkori 19/9-es mutatója már nem változik.

A belsőhármas minden tagja hamarosan Európába költözött. 1957 nyarán Gianni Agnelli, a Juventus dúsgazdag elnöke, 190 millió lírát fizetett ki Sivoriért a Rivernek, ami abban az időben világrekordnak számított. Az összegből átépítették a River stadionját…

Szeptember 8-án mutatkozott be a „zebrák" közönségének. A szurkolók hamar megkedvelték. Mindenki láthatta, aki konyított csöppet a sportághoz, hogy a boszorkányosan ügyes, kis dél-amerikai megszolgálja az árát: 1957–1958-ban, 1959–1960-ban, 1960–1961-ben bajnok lett a Juvéval, míg az 1962–1963-as ligában ezüstérmes. Tetejébe 1960-ban megszerezte a Serie A gólkirályi címét is. A három aranyérmes csapatban elért mutatói sokat elárulnak a rendkívüli képességeiről: 32/22, 31/28, 27/25. Becenevükhöz (Trio Magico) híven „mágikus triót" alkotott két remek társával, John Charlesszal és Giampiero Bonipertivel.

Nehezen illeszkedett be az európai életbe, gyakran gyötörte honvágy. Önfejűnek, kezelhetetlennek tartották, gyakran okozott gondot viselkedésével a Juventus vezetőinek. Agnelliék aztán 1959-ben kinevezték sportigazgatónak az előtte már egy éve Észak-Olaszországban, Pordenonéban élő Renato Cesarinit, az egyedüli embert, akit Sivori a futball világában feltétel

nélkül tisztelt, sőt Mesternek szólított. Miután Cesarini a csapat élére került, Sivori kevesebbszer hordott napszemüveget (hogy leplezze szeme alatti, az átmulatott éjszakáról árulkodó, ráncokat), s szinte alig-alig jelent meg pizsamában vagy szmokingban a tréningen.

1959. szeptember 13-án a milánói San Siróban vívta az első itáliai kupadöntőjét (Juventus–Internazionale 4:1). Ő szerezte a fehér-feketék harmadik gólját a 63. percben. Alig egy esztendővel később újabb finálét vívtak a serlegért Rómában, legyőzték érte a másik nagy ellenlábasukat, a Fiorentinát (3:2). Az nem Sivori döntője volt, rosszul futballozott, ráadásul a 60. percben kiállította Raoul Righi játékvezető. Szerencséjére a többiek emberhátrányban is megnyerték az Olasz Kupát.

A bevált gyakorlatnak megfelelően a labdarúgó-szövetség illetékesei Sivorinak is szereztek olasz állampolgárságot, hogy szerepelhessen a Squadra Azzurrában. 1961. április 25-én trükközött először az égszínkék mezben, az olaszok Bolognában 3:2-re legyőzték Észak-Írországot. Az argentin után az olasz válogatottban is góllal debütált.

Pályafutása során a legtöbb bajnoki gólt, hatot, 1961. június 10-én, a Juventus–Internazionale mérkőzésen (9:1) szerezte. Más kérdés, hogy a fekete-kékek, egy vitás ügy miatt tiltakozva, az ifjúsági csapatukkal álltak ki.

1961 decemberében elnyerte a *France Football* szerkesztősége által felajánlott Aranylabdát. Negyvenhat pontot kapva, jelentős fölénnyel végzett az élen, Luis Suárez (CF Barcelona, 40) és Johnny Haynes (Fulham, 22) előtt. Képességeit ismerve meglepő, hogy soha máskor nem került még csak az első tízbe sem.

1962-ben Chilében az olaszok az oriundókra, a honosított dél-amerikai játékosokra építették a válogatottjukat. A közvélemény érmet várt a Mazza–Ferrari edzőpáros együttesétől. Ehhez képest a csoportjából sem lépett tovább… Sivori az első meccsen játszott (0:0 az NSZK ellen), aztán a házigazdák ellen nem kapott lehetőséget (0:2), és hiába került vissza a kezdőbe Svájc ellen (3:0), annak a mérkőzésnek már nem volt tétje, addigra eldőlt, hogy kiesnek az olaszok. 1962. június 7-én, Santiago de Chilében játszott utoljára a Squadra Azzurrában, amelynek képviseletében kilenc mérkőzésen nyolc gólt szerzett. Nagyon hamar lemondtak róla az olaszok, de nem így az argentinok, akik az 1966-os angliai vébé előtt minden követ megmozgattak azért, hogy vissza tudják őt honosítani, ám a FIFA nemet mondott valamennyi próbálkozásukra.

Sivori 1963-ban megszerezte a Juventusszal Alpok Kupát. Június 29-én az Atalanta ellen vívták a döntőt (3:2), a győztes találatot ő helyezte a bergamóiak kapujába a 74. percben.

1965. augusztus 29-én a Juventus 1:0-ra nyert a kupadöntőben az Inter ellen. Addigra a korábbi találkozókon azért szerepet kapó Sivori már elment az SSC Napolihoz. Első idényében az 1965–1966-os Alpok Kupa elhódításához segítette új klubját. Abban a szezonban bronzérmesek lettek az első osztályban, míg az 1967–1968-os évadjukat ezüstmedállal zárták.

Sivori az 1968–1969-as bajnokság elejéig játszott a nápolyiaknál. Jó emlékeket és 63/12-es mutatót hagyott maga mögött. Hazarepült Argentínába, ahol edzőként próbált boldogulni. A tréneri pályafutásának állomáshelyei: CA Rosario Central (1969–1970), Estudiantes La Plata (1971–1972), Argentína ifjúsági válogatottja, Argentína, szövetségi kapitány (1972–1973), River Plate, Velez Sarsfield, Racing Avellaneda (1978–1979), Racing Córdoba. Rá jellemző módon a szövetségi kapitányi posztról azért mondott le, mert az argentin szövetség nem fizette ki a nyugatnémetek ellen idegenben diadalmas válogatott tagjainak a megígért prémiumot. (1973. február 14-én 3-2-re nyert csapata Münchenben a kor legeredményesebb válogatottja ellen.)

Az 1980-as évtized legelején Sivori végleg elhagyta a kispadot, ideje jelentősebb részét újból Olaszországban töltötte. Második hazájában kommentátori szerepet vállalt. Többször is éles hangon bírálta a futballistautódait, nem tetszettek neki a modern labdarúgásban uralkodó állapotok.

A népszerűsége Diego Armando Maradona színre lépésével sem csökkent Nápolyban, sőt még napjainkban is ő a nápolyi ultrák egyik bálványa. A Blue Lions veteránjai azt is „megbocsátották” neki, hogy korábban az oly gyűlölt Juventust szolgálta.

Utolsó éveit Argentínában töltötte. 2004-ben Pelé a FIFA felkérésére összeállított egy százas listát az akkor még élő játékosokról, és a tízes argentin kontingensbe őt is beválasztotta.

Enrique Omar Sivori 2005. február 17-én hunyt el San Nicolás de los Arroyosban, ahonnan hajdanán elindult meghódítani a futballvilágot. Nem végzett félmunkát.

Sivori a képen szelíd és „veszélytelen”. Ha pályára lépett, megváltozott

JOSIP SKOBLAR

A dalmát sasmadár

Josip Skoblar 1941. március 12-én született a Zárához közeli Privlakán. Az NK Zadarban lett igazolt futballista 1957-ben, onnan került az OFK Beograd csapatába 1959-ben. A „romantikusoknak" becézett kék-fehérekkel 1962-ben és 1966-ban is kupagyőztes lett. 1961. május 7-én bemutatkozott a jugoszláv válogatottban, egy félidőt játszott ellenünk a Partizan-stadionban. Hatvanezer drukker előtt nyertünk 4:2-re, az újoncot a szünetben Matus váltotta, aki aztán gólt is lőtt Grosicsnak. Skoblar hat évvel később, 1967. október 7-én lépett utoljára pályára a válogatottban, amelyben 32-szer játszott és 11 gólt szerzett. Egyetlen világbajnokságon szerepelt, a chilein. Az 1962-es Mundial negyedik helyén záró „plávik" hat meccséből ötön szerepet kapott, balszélsőként. Az uruguayiak hálójába be is talált.

1966-ban a Bundesligába szerződött, a Hannover 96 megkeresésére mondott igent. Az alsó-szászországi alakulat kölcsönadta az Olympique Marseille-nek, ahol két periódusban is futballozott. Először az 1966–1967-es szezonban, akkor 15 fellépésén 13-szor volt eredményes. Utána visszament Hannoverbe, 1970-ig 57/30-as mutatót produkált.

1970-től 1975-ig újból az OM kék-fehér szerelését viselte, kétszer szerzett francia bajnoki aranyat (1970–1971, 1971–1972), egyszer Francia Kupát (1972). Zsinórban háromszor lett gólkirály az ottani első osztályában (1970–1973). A Stade Vélodrome fanatikusai hálából és tiszteletből a „Monsieur Goal"-nak becézték. Az 1970–1971-es idény végén a vén kontinens legeredményesebb támadójának bizonyult 44 találattal. Aranycipő lett bravúros teljesítményének jutalma. 1974 végéig játszott az OM-ben, majd hazaszerződött. Utolsó állomáshelye labdarúgóként az NK Rijeka volt (1975–1977).

Nem neveznénk robusztus alkatúnak. A 177 cm magas, 74 kg-os csatár elképesztő módon fel tudott gyorsulni, iszonyatos erejű bombákat eresztett meg, az ellenfelek hibájából adódó helyzeteit jó százalékban értékesítette. Úgy csapott le a bizonytalankodó védőkre, ahogyan az adriai sziklás partokon vadászó sasmadár szokott a magasból a prédáját támadva.

Edzőként igazi vándornak bizonyult, kalandozásait nehéz követni a futballtérképen: NK Rijeka (1983–1986), Hajduk Split (1986–1987), Hamburger SV (1987–1988), Čelik Zenica (1988), Dinamo Zagreb (1988–1989), Valladolid (1989), Hajduk Split (1990–1991), NK Zagreb (1994), Nîmes Olympique, NK Rijeka (1995–1996), NK Zadar (1998), Libanon válogatottja (2000), Olympique de Marseille (2001). A Hajduk Splittel kétszer elhódította a Jugoszláv Kupát (1987, 1991).

LENNART SKOGLUND

Öntörvényű zseni

Karl Lennart Skoglund 1929. december 24-én született Stockholm Östermalm kerületében. A szüleivel és két testvérével egy meglehetősen szűk lakásban élt. Aprócska fiú volt, felnőttként sem nőtt magasra a maga 170 centijével és 69 kilójával. Ellenben fürge volt, nehezen lehetett utolérni. Nem csupán a futball érdekelte, kipróbált más csapatsportágakat: a jéglabdát, a jégkorongot, ifistaként a svéd elithez tartozó IK Göta kézilabdázója is volt. Ám amikor az időjárás engedte, nem dobta vagy ütötte, hanem a szabadban rúgta a labdát.

1943-tól egy esztendeig az IK Stjärnar, majd 1944-ben a Sport-Ham, aztán még abban az évben a Hammarby IF ifjúsági labdarúgója volt. 1946 és 1949 között játszott a fővárosi zöld-fehérek első csapatában, balszélsőként 57 mérkőzésén 21 gólt szerzett. 1949 októberében a pénzügyi gondokkal küszködő HIF eladta a Nackának becézett csatárt a nagy riválisa AIK Solnának. A fekete-sárgákkal a következő szezonban elhódította a Svéd Kupát. (Július 23-án 3:2-re legyőzték a Helsingborgs IF-t a Råsunda Stadionban.)

Skoglund 1950. május 8-án bemutatkozott a válogatottban, amely 4:1-re megverte a hollandokat. A brazíliai világbajnokságon a bronzérmes sárgakékek valamennyi mérkőzésén játszott, kivéve az utolsón, a spanyolok ellenit. Rögtön a torna után a milánói Interhez igazolt, miután klubja, az AIK (mindössze öt meccset vívott a soraiban) inkább az olaszoknak adta el, mint az ugyancsak jelentkező São Paulo FC-nek. Ez a klubváltás a magyarázata, hogy Skoglund nyolc éven keresztül nem jutott szóhoz a válogatottban.

A hazai rendezésű, 1958-as világbajnokságon ellenben a svédek összes meccsén játszott, az NSZK elleni elődöntőben még gólt is szerzett. Két vébé – két érem! Mindazonáltal 1950 és 1964 között csupán 11-szer öltötte magára a nemzeti tizenegy felszerelését, amelynek képviseletében egyetlen találatra futotta az erejéből!

Kilenc éven át szerepelt az Interben, egy ideig Nyers István klubtársaként. 1959-ig 241 mérkőzésen 55-ször volt eredményes. Kétszer megnyerte a bajnokságot (1952–1953, 1953–1954), egyszer második (1950–1951), háromszor harmadik (1951–1952, 1955–1956, 1958–1959) lett velük. Neki nem kellett magyarázni a taktikát, mindent megoldott, ösztönösen. 1959 és 1962 között a Sampdoriában (78/15), majd egy évadot a Palermónál (6/0) játszott. 1964-től megint a Hammarbyban villogott (56/7), végül 1968-ban Bagarmossen Kärrtorp BK-ban vezetett le.

Skoglundnak élete nagy részében meggyűlt a baja az alkohollal. Az egykori legendás játékos, Francesco Morini mesélte róla, hogy a meccsek előtt elrejtett egy kis üveget a szögletzászlónál, aztán cipőfűzést mímelve abból iszogatott. A gyönyörű modellel, Nuccia Zirellivel kötött házassága főleg a tivornyák miatt ért véget. Korai halálában is szerepet játszott az ital és a bohém életmód. 1975. július 8-án Stockholmban hunyt el.

ANGELO SORMANI

A legangyalibb „ördög”

Angelo Benedicto Sormani 1939. július 3-án született a brazíliai Jaú városában, São Paulo államban. A Santos FC korosztályos csapatában kezdte a labdarúgást, majd 1958-tól 1961-ig már a Pelé által kormányozott nagycsapatban is játszott esetenként.

1961-ben a Mantova szerződtette, egyik ajánlója éppen a klub edzője, az 1962 és 1966 között aztán a válogatottat irányító Edmondo Fabbri volt, aki a Santos európai túráján látta őt játszani. Észak-Olaszországból kivándorolt két nagyanyja származására tekintettel gyorsan honosították, a chilei világbajnokságon 1962. június 7-én, Svájc ellen (3:0) mutatkozott be a Squadra Azzurrában. 1963. november 13-ig hétszer játszott olasz színekben, két gólt szerzett.

Mantovában Fehér Pelének kezdték becézni, a 64 mérkőzésen elért 29 gólja több mint jó teljesítménynek számított egy középcsapatban. Első idényében 16 gólt szerzett a Serie A-ban, ennél csupán José Altafini és Aurélio Milani ért el többet. A következő idényben, amikor már Hidegkuti Nándor irányította a gárdát, ismét Sormani lett a házi gólkirály, 13 találattal.

1963-ban egy esztendőre az AS Romához szerződött, nyert egy Olasz Kupát. Utána egy szezont a Sampdoriában töltött, majd 1965-től 1970-ig az AC Milan szolgálatában állt. Pályafutása legsikeresebb periódusában 1967-ben Olasz Kupát, 1968-ban KEK-et és bajnoki címet, 1969-ben BEK-et és Világkupát, valamint bajnoki bronzérmet nyert a piros-feketékkel. Karrierje csúcsát az 1965–1966-os bajnoki idényben érte el: 21 góljánál csak az ugyancsak brazil Luis Vinicio ért el többet. Sormani első neve, Angelo angyalt jelent, ő volt a legangyalibb az „ördögök” között.

A 182 centi magas, 78 kilós támadó leginkább a középcsatár, esetleg a jobbösszekötő posztján érezte jól magát. Nála jó helyen volt a labda, s bár sok látványos kunsztot elő tudott adni vele, mégsem futballozott öncélúan.

1969. május 28-án a piros-feketék megsemmisítő vereséget mértek a következő évtized egyik elitalakulatára, az Ajaxra. A madridi BEK-döntőben csapata harmadik gólját Sormani vágta a hollandok kapujába: ballal, futtából, nagyjából 20 méterről kilőtte a hosszú sarkot. Október 8-án, az Estudiantes La Plata elleni Világkupa-finálék első felvonásán kétszer volt eredményes a San Siróban (3:0), s a botrányokkal telített visszavágón is játszott Buenos Airesben (1:2).

1970 és 1972 között az SSC Napoli, 1972-től 1973-ig a Fiorentina, 1973 és 1976 között a Vicenza Lanerossi együttesét erősítette. 1971-ben a nápolyi legénységgel bronzérmet szerzett a Serie A-ban, ellenben 1975-ben kiesett az élvonalból a Lanerossival. 1961 és 1976 között Itáliában – az összes tétmeccsét beszámítva – 465/133-as mutatót hozott össze.

A visszavonulását követően megpróbálta edzőként kamatoztatni tenger sok tapasztalatát, 1980-ban a Napolinál kezdett. Az AS Romát (megszakításokkal) három alkalommal is irányította (1985–1987, 1987, 1987–1988), majd a Cataniát vezette (1990–1991). A legnagyobb sikerét a fővárosi klub kispadján ülve érte el, 1986-ban elhódította vele az Olasz Kupát a Sampdoria ellen.

ALBERTO SPENCER

A Libertadores Kupa gólkirálya

Utazzunk most vissza a képzeletbeli időgépen 1964. május hatodikáig! Londonban vagyunk, éppen tetőzik a Beatles-mánia, a vadabb irányzat hívei pedig a Rolling Stones koncertnek álcázott bulijain rázzák egyre hosszabbra növesztett sörényüket. A tinédzserek a modok vagy a rockerek divatja szerint öltözködnek, attól függően, hogy melyik hóbortos irányzattal szimpatizálnak inkább. A média tele a vietnámi háború véres történéseivel, Che Guevara forradalmi exportjának afrikai fejleményeivel, a kínai atomfegyverkezés kataklizmáját vizionáló jajkiáltással, és akkor felbukkan a Wembley Stadion zöld gyepén egy ördöngös dél-amerikai csatár – ereiben európai, afrikai meg kecsua indián őseinek vérével –, és ötvözi a játékában a mexikói mariachi bandák harsogó, életigenlő ritmusait, valamint a beatzene lázadó romantikájának akkordjait. Visszhangos sikert aratott a londoni produkciójával, ám mert világbajnokságokon egyszer sem szerepelt, nem ismerik eléggé a nevét a vén kontinensen. Holott egyszer fölöttébb közel járt az álmai megvalósulásához, eljuthatott volna Ecuadorral az angliai tornára, csak hát Limában kiállították. 1965. október 12-én, a mindent eldöntő harmadik meccsen pofon vágta a chilei Humberto Carlos Cruzt, amiért a játékvezető azonnal az öltözőbe vezényelte. A botrányos jelenetekkel tarkított 90 percet végül a chileiek 2:1-re megnyerték, s így ők repülhettek a világbajnokságra.

Alberto Pedro Spencer Herrera a Santa Elena tartományban lévő Ancónban született 1937. december 6-án. Apja a barbadosi angol kolóniáról származott, onnan ment Ecuadorba, hogy az olajkitermelésben dolgozzon. (Vannak források, amelyek jamaicainak vélik.) A pénz nem vetette fel sem őt, sem a családját. Alberto nevű fia a brit olajmunkások által alapított helyi csapatban, a Club Andes de Ancónban kezdett futballozni. A 16 esztendős tehetséget 1953. január 1-től szerződtette a guayaquili Club Deportivo Everest. 1955. június 29-én debütált a piros-kékek első csapatában, 3:1-re győztek az Emelec ellen. A Ciclón Rojónak, Vörös Ciklonnak becézett együttes támadójaként 90 mérkőzésen 101-szer talált a hálóba, és 1959-ben megnyerte a gárdával a bajnokságot.

A montevideói CA Peñarolnak szerte Dél-Amerikában tevékenykednek a megfigyelői, akiknek az a reszortjuk, hogy csiszolatlan gyémántokra bukkanjanak. Spencer is a közvetítésükkel kötött ki az uruguayi fővárosban 1959 végén. 1970-ig játszott az aranysárga-feketéknél, s a kimutatások szerint 529 fellépésén 326-szor vette be a riválisok kapuját. Az első ligát hétszer nyerték meg: 1960-ban, 1961-ben, 1962-ben, 1964-ben, 1965-ben, 1967-ben, 1968-ban. Hat Copa Libertadores-döntőt vívott velük, ebből három volt a győztes (1960, 1961, 1966), három az elbukott (1962, 1965, 1970). A Világkupát kétszer hódították el (1961, 1966), ellenben 1960-ban a legelső kiírását elbukták. Négyszer volt gólkirály az első osztályban: 1961-ben (18 találattal), 1962-ben (17 találattal), 1967-ben (11 találattal) és 1968-ban (8 találattal).

Az 1960-as Libertadores Kupának szintén Spencer lett a legjobb gólvágója, hétszer talált a hálóba. Tulajdonképpen neki köszönhette a Peñarol a trófeát, miután az Olimpia Asunci-

ón elleni első döntő egyetlen gólját ő jegyezte (1:0), a visszavágó Paraguayban pedig 1:1-re végződött. A következő kiírást a Palmeiras ellen hasonlóan zárták: 1:0 Montevideóban (gólszerző: Spencer a 89. percben), 1:1 São Paulóban.

1962-ben három találkozót vívtak Pelé Santosával. Az elsőt odahaza elveszítették (1:2), pedig az ecuadori goleador betalált a kapuba, a másodikat idegenben 3:2-re megnyerték (Brazíliában kettőt jegyzett Spencer), ellenben a harmadikat Buenos Airesben igencsak elrontották (0:3). 1965-ben is három mérkőzést küzdött végig Peñarol a trófeáért a döntőben, ám az avellanedai Independiente ellen (0:1, 3:1, 1:4) Spencer nem szerzett gólt. 1966-ban újfent háromszor kellett megbirkózniuk a River Plate legénységével. Az első mecscsen Spencer nem játszott, nélküle hozták az összecsapást a társak 2:0-ra. A visszavágón 3:2-re győztek az argentin „milliomosok", a vendégek egyik találatát Spencer érte el. A harmadik összecsapáson, hosszabbításban 4:2-re diadalmaskodtak az uruk Santiago de Chilében. Az ancóni bombázó egyszer a 90 perc alatt, egyszer pedig a ráadásban is eredményesnek bizonyult. 1970-ben az Estudiantes védelmét a 180 perc leforgása alatt egyszer sem tudták feltörni (0:1, 0:0).

Alberto Spencer mindmáig a Copa Libertadores valaha volt leggólerősebb játékosa a 87/54-es mutatójával.

Nem áll rosszul a Világkupa örökranglistáján sem. 1960-ban a Peñarol a hazai 0:0 után a Bernabéu Stadionban 5:1-re kikapott a Real Madridtól, a becsületgólt Spencer lőtte. Egy évvel később három mérkőzést játszottak az aranysárga-feketék a portugál Benficával. A lisszaboni 0:1 után Montevideóban 5:0-ra nyertek, Spencer két góllal járult a sikerhez. A harmadik mérkőzést a két gólt is szerző José Francisco Sasia vezérletével 2:1-re nyerték az uruguayiak a Centenario Stadionban. Ahogyan a válogatott jobbösszekötő, úgy eldöntött Spencer is egy Világkupa-döntőt a Peñarolnak. 1966-ban újra a „királyi klub" volt az ellenfél, az uruguayiak mind a két meccsen 2:0-ra győztek. A négy gólból Spencer szerzett hármat. Egyedül Pelé szerzett még nála is (eggyel…) több gólt Világkupa-döntőkben.

Alberto Spencer 1971. február 28-tól 1973-ig ismét Ecuadorban futballozott, a guayaquili Barcelona Sporting Clubot erősítette. A nagy ellenlábas, a Sport Club Emelec ellen debütált, mégpedig a Libertadores Kupában, meg is nyerték a derbit 1:0-ra. A Barcelona SC-ben 37/19-es statisztikát hozott össze, 1971-ben bajnok lett.

Két válogatottban is szóhoz jutott, az ecuadoriban 1959 és 1972 között 11 meccsén 4 gólt termelt, míg az uruguayi nemzeti tizenegyben 1964 és 1967 között öt találkozón egyszer sikerült hálóba juttatnia a labdát, de az híressé vált: 1964. május 6-án, az Anglia–Uruguay barátságos mérkőzésen (2:1) szerezte. Pedig sohasem kapta meg az uruguayi

állampolgárságot! Ő volt az első ecuadori labdarúgó, aki gólt ért el a legendás Wembley Stadionban.

Spencerre a drukkerek a Cabeza Mágica, Varázsfej becenevet ragasztották. A 180 centi magas, 78 kilós támadó kitűnően fejelt, szinte a fizika törvényeit meghazudtolóan magasra tudott felugrani, és különben is ragyogó volt a tempóérzéke.

Az 1973-as visszavonulása után a családjával ismét Montevideóba költözködött. Hamar ráunt a tétlenkedésre, nagyon hiányzott már neki a futball világa, ezért felcsapott edzőnek. Három országban, Ecuadorban, Uruguayban és Paraguayban vállalt munkát. Volt a CD Universidad Católica Quito, az SC Emelec Guayaquil, a Liga Deportiva Universitaria Portoviejo, a Técnico Universitario, a CS Huracán Buceo Montevideo, a Liverpool FC Montevideo és a Club Guaraní Asunción szakvezetője is.

Luis Osvaldo Hurtado Larrea államelnök az Ecuadori Köztársaság uruguayi konzuljává nevezte ki 1982-ben.

Hazájában megválasztották a XX. század legjobb labdarúgójának. Az *IFFHS* 2004-es szavazása szerint minden idők legjobb húsz dél-amerikai futballistája között a helye. Nagy megtiszteltetés érte 2006-ban, hisz bekerült a Conmebol a különböző országok közötti egyensúlyra kínosan ügyelő All Stars együttesébe, amely így fest: José Luis Chilavert – José Nasazzi, Elías Figueroa, Héctor Chumpitaz – Obdulio Varela – Carlos Valderrama, Marco Etcheverry, Diego Armando Maradona – Alfredo Di Stéfano, Pelé, Alberto Spencer. A Dél-amerikai Labdarúgószövetség tíz tagországából csak Venezuelának nincs benne játékosa. Mindenesetre újra konstatálhatjuk: Alberto Spencer a valaha volt legkiválóbb ecuadori futballista.

Nem akárki, hanem Pelé „őfelsége” vállalkozott arra, hogy jellemzést adjon az általa nagyon tisztelt csatárról: „Aki jobban fejelt nálam, az Spencer volt. Én is jó voltam ebben a műfajban, ám ő egyszerűen hihetetlen volt.”

Alberto Spencer 2006. szeptember 14-én szívrohamot kapott, repülőgépen szállították Montevideóból az Ohio állambeli Cleveland egyik klinikájára, ahol október 10-én megműtötték. Bár átmenetileg jobban lett, és az orvosok reménykedtek a teljes felgyógyulásában, november 3-án örökre lehunyta a szemét. A rengeteg rajongóján kívül chilei felesége, Maria Teresa, három gyermeke, Alberto, Walter és Jacqueline, illetve az unokái gyászolták.

Tiszteletére és emlékére a guayaquili Estadio Modelo felvette a nevét.

Az egyetlen spanyol aranylabdás

Luis Suárez Miramontes 1935. május 2-án született La Coruñában. A Real Club Deportivo Fabrilban kezdett futballozni 1947-ben, amely a „nagy" Deportivo fiókcsapatának számított, ahová aztán a tehetséges belsőcsatár 1952-ben átkerült. Az 1953–1954-es első ligában 17-szer lépett pályára a Depor kék-fehér szerelésében, háromszor volt eredményes. A Barcelona elleni teljesítménye annyira elnyerte a katalán klub vezetőinek tetszését, hogy szerződtették. A 175 centis, 72 kilós Luisito hamar beilleszkedett a Barça támadósorába, sőt számos sikerben volt része: 1959-ben és 1960-ban bajnoki arany, 1955-ben és 1956-ban ezüst, 1957-ben és 1958-ban bronz került vitrinjébe. Az első kupadöntőjét 1954. június 20-án elbukta a Barçával, a madridi Chamartínban a Valencia simán győzött 3:0-ra. Az 1957-es finálét a Barcelona 1:0-ra megnyerte a helyi riválisa, az RCD Español ellen, azonban Suárez nem játszott. 1959. június 21-én ellenben ott volt a Santiago Bernabéu-stadion gyepszőnyegén, amikor a Blaugrana 4:1-re kiütötte a Kalmár Jenő által irányított Granadát a Copa del Generalísimónak nevezett sorozat fináléjában. A Vásárvárosok Kupáját kétszer hódította el a katalán csapat, az első szériát még városi válogatott néven 1958-ban, a másodikat már CF Barcelonaként 1960-ban.

A Kubala, Kocsis, Evaristo, Suárez, Czibor ötöst is felvonultató, Helenio Herrera által irányított Barcelona játékosai közül az ötvenes-hatvanas évek

fordulóján az európai sajtó már nem Kubalát vagy az Aranycsapat két legendás csatárát, nem a brazil Evaristót, hanem az egyetlen született spanyolt, Suárezt ünnepelte leggyakrabban.

A balösszekötő, miután 1959-ben már negyedik helyezett lett, 1960-ban megnyerte a *France Football* aranylabdáját. Tizenhét ponttal megelőzte Puskás Ferencet. 1961-ben és 1964-ben a második, 1965-ben a harmadik helyen végzett az ankéton. Kétségbevonhatatlan, hogy abban a korszakban Európa legszűkebb elitjébe tartozott. Mindmáig ő az egyetlen spanyol születésű, akinek odaítélték a díjat.

Utolsó nagy fellépése a Barcelona színében az 1961. május 31-i, berni BEK-döntő volt, amelyet – noha Kocsis és Czibor is szerzett egy-egy gólt – 3:2-re elveszítettek a Benfica ellen. Ez volt Suárez első BEK-döntője, amelyet még három követett, de azokat már az Internazionale fekete-kék csíkos mezében vívta. Az olasz klubban, 1968-ig ugyancsak Helenio Herrera játékosaként, még több sikerben volt része. Háromszor vehette át a Serie A aranyát (1963, 1965, 1966), négyszer az ezüstjét (1962, 1964, 1967, 1970), egyszer a bronzát (1961). Kétszer vihette haza a társaival a Bajnokcsapatok Európa-kupáját (1964, 1965) és a Világkupát (1964, 1965). Volt egy vesztes BEK- (1967) és Olasz Kupa-döntőjük (1965). 1970-ig 256 találkozón 42-szer volt eredményes a fekete-kékeknél. Kulcsfigurája volt a csapat játékának, a korábbi balösszekötőből, aki már a Barcelonában is többször húzódott vissza a fedezetsorba, a Grande Interben hátravont irányító, a játék szervezője lett. Kiválóan kamatoztatta technikai képzettségét, intelligenciáját, irányítókészségét. A Barcelonában töltött utolsó öt idényéből négyben is tíz gólnál többet szerzett a bajnokságban (az ötödikben hosszú kihagyásra kényszerült), s még ugyanezt a mennyiséget produkálta az első itáliai idényében is. Ám ahogy átalakult a játéka, úgy szerzett egyre kevesebb gólt, s úgy készített elő egyre többet. 1965 nyarától már egy bajnoki szezonját sem zárta öt gólnál többel, miközben világszínvonalon futballozott.

1970-től 1973-ig a Sampdoria profijaként kereste a kenyerét (63/9). Az első két szezonját még szinte végigjátszotta, aztán a harmadikban már csak nyolc meccset tudott vállalni.

Luis Suárez a spanyol válogatottban 1957. január 30-án debütált, 5:1-re kiütötték a hollandokat. Az 1966-os világbajnokság utolsó spanyol érdekeltségű mérkőzésén játszott 31. alkalommal a csapatban, majd 1972. április 12-én, Szalonikiben, a görögök elleni barátságos mérkőzésre visszatért. Tizennégy találatot ért el, érdekes, hogy mindegyiket még a barcelonai korszakában. Két világbajnokságon lehetett ott (1962, 1966), egyiken sem élte túl a csapata a csoportkört. Chilében és Angliában is két-két mérkőzésen szerepelt.

A Furia Roja mezében a legnagyobb diadalát a hazai rendezésű Nemzetek Európa Kupáján aratta, mindkét mérkőzésen (a magyarok elleni elődöntőben és a szovjetek elleni döntőben is) játszott. Az 1964-es négyes döntő talán legjobb futballistája volt.

1970-ben szerepelhetett az Európa-válogatottban.

A visszavonulását követően edzősködni kezdett. A tréneri pályafutásának állomáshelyei: Genoa 1893 (1973–1974), Internazionale (1974–1975, 1992, 1995), Cagliari (1975), SPAL Ferrara (1977), Como (1977–1978), Deportivo La Coruña (1978–1979), Spanyolország, másodedző (1979–1980), Spanyolország U21 (1980–1988), Spanyolország, szövetségi kapitány (1988–1991), Albacete (1994).

1986-ban Európa-bajnokságot nyert a spanyol U21-esekkel. Az 1990-es olaszországi vébén ő vezette a hazája nagyválogatottját.

Thor istenség Kősziklája

Ole Thorbjørn Svenssen 1924. április 22-én született a Sandefjordhoz tartozó Kamfjordban. A sportrajongó család a rádióján hallgatta az 1936-os berlini olimpiáról a közvetítéseket, a futballelődöntőt, amelyben a későbbi nyertes olaszok csupán hosszabbításban tudták legyőzni 2:1-re a norvégokat, majd a bronzmeccset, amelyet viszont az északiak nyertek meg 3:2-re a lengyelek ellen.

A később Klippennek (Kőszikla) becézett fiú tizenkét évesen, a riporter szenvedélyes szózuhatagainak hatására döntötte el, hogy a sok sportág közül, amivel addig megpróbálkozott (sífutás, síugrás, gyorskorcsolyázás, jéglabdázás, labdarúgás) utóbbit kívánja úszni. Így is történt, bár a sízéshez és korcsolyázáshoz sohasem lett teljesen hűtlen. A 190 centire nőtt, 86 kilós középhátvéd klubszinten 1945 és 1966 között kizárólag a Sandefjord BK-t erősítette, noha sok sikerélményben nem lehetett vele része. A bő két évtized alatt nyert a sárga-feketékkel három ezüstérmet: 1956-ban a bajnokságban, 1957-ben és 1959-ben az elbukott kupadöntőben. (1957-ben a Fredrikstad FK verte meg őket a serlegért 4:0-ra, két esztendő múlva a Viking Stavanger 3:1-re.) A klubjában 22 szezon alatt 237 bajnokin szerepelt. 1965-ben egy Achilles-ín-szakadás miatt hagyott fel a labdarúgással. Mindvégig szigorúan amatőralapon futballozott.

1947. június 11-én szerepelt először Norvégia válogatottjában, 3:1-re legyőzték a lengyeleket. Svenssen a 12. válogatottsága alkalmával (1948. december 24-én Egyiptomban 1:1) megkapta a csapatkapitányi tisztet, és azt 93 meccsen keresztül, egészen a nemzeti tizenegytől való búcsújáig viselte.

Kétszer játszott a magyarok ellen. 1955. május 8-án Sebes Gusztáv szövetségi kapitány öt újoncát, Danka Imrét, Hegyi Sándort, Csernai Pált, Tichy Lajost és Szimcsák Istvánt is pályára küldte Oslóban, de a mieink így is alapos verést mértek a norvégokra (5:0). Az öt gólból Palotás Péter kettőt, Puskás Ferenc, Kocsis Sándor és Tichy Lajos egyet-egyet szerzett.

Thorbjørn Svenssen vezényelte a norvég védelmet 1957. június 12-én, amikor meglepetésre 2:1-re megnyerték a világbajnoki selejtezőt a magyarok ellen Oslóban. A budapesti visszavágóról hiányzott – ki is kaptak 5:0-ra a Népstadionban.

1961. szeptember 17-én öltötte magára századik alkalommal a norvég együttes piros mezét, ezt a válogatottsági számot a világfutballban addig csak az angol Billy Wright érte el. 1962. május 16-án 2:1-re megverték a hollandokat, Svenssennek az volt a 104., s egyben utolsó válogatottsága. Per Ravn Omdal, a Norvég Labdarúgó-szövetség korábbi elnöke és az UEFA egykori alelnöke úgy vélte, Svenssen az 1950-es évek Európájának egyik legjobb középső védője volt.

A visszavonulását követően volt edzője a Sandefjord Ballklubbnak, valamint az U21-es és a juniorválogatottnak. 1950-ben feleségül vette a napra pontosan egy évvel idősebb Borgny Eriksent. A fiuk, az 1951-ben született Torgny Svenssen tagja volt 1978-ban a bajnoki aranyérmet szerző IK Start Kristiansandnak. Ole Thorbjørn Svenssen 2011. január 8-án agyvérzés következtében hunyt el Sandefjordban.

KARL-OSKAR SVENSSON

A vébédöntős lánglovag

Karl-Oskar Svensson 1925. november 11-én született Svédország Västerlöv nevű településén, amely Uppsala közelében fekszik. A Kullavägens BK-ban kezdett védeni 1940-ben, onnan 1943-ban a Hälsinborgs IF-hez igazolt. A déli piros-kékeknél lett igazán sikeres és híres sportoló, bő másfél évtizeden keresztül őrizte a kapujukat. 1959 és 1961 között a Gunnarstorps IF játékosa volt, majd egy szezon erejéig (1961. júniustól 1962. októberig) visszament a HIF-hez, hogy utána végleg búcsút mondjon a gólvonalnak. A szó szoros értelmében nem volt profi futballista, hisz miközben sportolt, edzésekre járt, bajnoki és válogatott mérkőzésekre utazott, mindvégig tűzoltóként teljesített szolgálatot Helsingborgban. Ezért sem igazolt el nevesebb gárdába. A HIF-fel sohasem nyert svéd bajnoki címet, „csak" két ezüstöt (1948–1949, 1953–1954) és három bronzot (1949–1950, 1951–1952, 1956–1957).

1944. június 4-én láthatta őt a közönség az első élvonalbeli mérkőzésén. Utóbb 349 meccsen szerepelt az ottani első ligában, s ez rekord Svédországban. Őriz egy másik csúcsot is, bár nyilvánvalóan összefügg a magas mérkőzésszámával: ő kapta a legtöbb gólt (575) a legmagasabb osztályban. Kapott ő mást is: aranyérmet, ezüstérmet és két bronzérmet a különféle világversenyeken, 1952-ben pedig Aranylabdát – mint az Év játékosa – a szülőhazájában.

Mai szemmel nem számítana valódi kapusalkatnak, a 178 centis magassággal és a 76 kilóval nehezen érvényesülne a modern futballban. Ám rendkívül gyors és határozott volt, izmai mintha gumiból lettek volna, bámulatos reflexeiről legendákat mesélnek. A tréningeken sohasem lazított, az öltözőben olykor a bajtársias szellem ápolójaként kért szót.

1949. május 13-án debütált a nagyválogatottban, a stockholmi Råsunda Stadionban a vendéglátók 3:1-re győztek a sztárokat felvonultató angolok ellen. (Alig egy évvel korábban nem játszó tartalékja volt az aranyérmes csapatnak a londoni olimpián.)

Az 1950-es vébén a svédek mind az öt találkozóján védett, olyan nagyszerűen, hogy elnevezték Rio Kallénak. Pompásan teljesítettek, legyőzték az olaszokat (3:2), a spanyolokat (3:1), ikszeltek a későbbi világbajnok uruguayiakkal (2:2), a paraguayiakkal (2:2), csupán a házigazdák ellen mondtak csődöt (1:7). A derék lánglovag egy életre megjegyezte Ademir nevét, mert a Seleção centere négyet vágott neki. Brazíliában egy szemellenzős sapkával védekezett a szemébe tűző nap ellen. Ez aztán annyira „hozzánőtt", hogy a róla készült szobron is így látható.

Az 1952-es helsinki olimpián a mieink tömték ki irgalmatlanul a hálóját (6:0). Talán a bronzérem megvigasztalta. 1955. május 17-én hétszer vettük be a kapuját Stockholmban (3:7), de 1958. június 15-i világbajnoki csoportmeccsen a Råsunda Stadionban ők nyertek 2:1-re.

Rio Kallénak a brazilok ellen két héttel később elveszített világbajnoki döntő jelentette a búcsút a svéd válogatottól.

2000. június 15-én hunyt el Helsingborgban.

HORST SZYMANIAK

A nagy bemondások embere

Horst Szymaniak 1934. augusztus 29-én született az észak-rajnai Oer-Erkenschwickben, egy szegény bányász családjába. Maga is vájárként kezdett dolgozni, és a tárnákban végzett nehéz fizikai munkáktól igencsak megerősödött.

Kevéske szabadidejében az SpVgg Erkenschwickben futballozott, 1943-tól 1955-ig volt a vörös-feketék labdarúgója. 1953. május 17-én, az 1. FC Saarbrücken elleni barátságos összecsapáson debütált a felnőttek közt. Ösztönösen játszott, elsőrangú technikájának, nagyszerűen meglőtt labdáinak, hatalmas szívének köszönhetően a középpálya nélkülözhetetlen harcosának bizonyult. 1955 és 1959 között a Wuppertaler SV, 1959 és 1961 között a Karlsruher SC együttesében rúgta a labdát, utóbbival megnyerte az Oberliga Südöt 1960-ban. Sőt, 1960. október 5-én kupadöntőt vívott a KSC-vel a Borussia Mönchengladbach ellenében. A serleget végül a vesztfáliai „csikók" vehették át, mert 3:2-re győztek Düsseldorfban.

1956 és 1966 között Szymaniak kétszer volt B-válogatott, illetve 43-szor nagyválogatott. Utóbbi képviseletében két világbajnokságon vett részt (1958 – Svédország, 1962 – Chile), és mindkettőn elkönyvelt egy-egy gólt. „A fedezetpár a csapat ideggóca" – hajtogatta gyakran.

1958. június 28-án, a vébé bronzmeccsének szünetében, amikor a franciák már 3:1-re vezettek, dühödten kifakadt az öltözőben: „Előttem nincs csatársor, mögöttem nincs védelem!" Hiába perlekedett, a „kékek" nyertek 6:3-ra, a címvédőnek pedig be kellett érnie a negyedik hellyel. Szymaniak, aki Göteborgban bevette a franciák hálóját, a torna álomcsapatába került.

Legjobb éve, 1958 végén az első tíz közé került a *France Football* Aranylabda-szavazásán. 1957 és 1961 között folyamatosan kapott szavazatokat, összességében 29 pontot szedett össze.

A Schimminek becézett, 177 centis, 76 kilós balfedezet pályafutásának legszebb éveiben még nem volt profi futball az NSZK-ban, akkortájban egy benzinkutat bérelt, s annak jövedelméből próbált megélni. Aztán házat vásárolt, ám a teljes vételárat már az olaszok fizették ki, mivel 1961 és 1965 között Itáliában légiósködott. Állomáshelyei: Catania Calcio (1961–1963), Internazionale (1963–1964), FC Varese (1964–1965). Az Interrel 1964-ben BEK-et nyert, noha a bécsi döntőben (3:1 a Real Madrid ellen) nem játszott. Az 1963–1964-es Serie A-ban ezüstérmet szerzett a fekete-kékkel, igaz, összesen hatszor játszott. Hazatérve egy idényt eltöltött a Tasmania Berlinben (1965–1966), majd nagyjából felet a svájci FC Bielben (1966). 1967-ben az Egyesült Államokban, közelebbről a Chicago Spursben népszerűsítette az európai labdarúgást. Az USA-ban leginkább a liberó posztját töltötte be.

A fiatal Franz Beckenbauer és a feltörekvő Bayern München produkcióitól nem volt elragadtatva. Fanyalogva legyintett: „Mi vagyunk a valódi hősök, ezek az ifjak hozzánk mérten csupán műanyagok."

1968-tól 1973-ig a német SV 21 Steinheim, SV Ennigloh 09, TBV Lemgo, TuRa Melle amatőr gárdájánál dolgozott edzőként.

Hosszú betegség után, 2009. október 9-én az Osnabrück melletti Mellében hunyt el.

EDUARD SZTRELCOV

Csak a félelemtől félt

Eduard Anatoljevics Sztrelcov 1937. július 21-én született a Moszkva keleti részén található Perovóban. Apja felderítő tiszt volt a Vörös Hadseregben, a nácik legyőzése után az új és jobb élet reményében Kijevben maradt. Eduard Sztrelcovot az édesanyja, Szofija Frolovna nevelte. Egy gépgyárban volt tanonc, de amikor csak tehette, inkább az üzemi csapatban futballozott (1950–1953). Noha a Szpartakért lelkesedett, mégis a Torpedóhoz került. Szinte még gyerekemberként bemutatkozhatott az első csapatban, méghozzá góllal: a Dinamo Tbiliszi elleni találata, még a 17. születésnapja előtt, a szovjet első liga történetének legfiatalabb gólszerzőjévé avatta. A következő szezonban már gólkirályi címet szerzett – 22 mérkőzésen 15-ször vette be a kaput –, elsősorban neki köszönhette az autógyári csapat, hogy a negyedik helyen kötött ki. Nem volt abban semmi meglepő, hogy kiskorúként már az A-válogatottban is helyet kapott: 1955. június 26-án Stockholmban 6:0-ra győztek a szovjetek, az egyáltalán nem elfogódott újonc három találatának is köszönhetően. A Szbornajával játszott következő meccsén, Indiának is három gólt lőtt, aztán a magyar Aranycsapat védelme ugyan megállította, de a franciáknak is vágott egyet. 1956 elején négy válogatott mérkőzés után hét gólnál tartott. A 182 cm magas, 80 kg versenysúlyú támadó képességeit a *Szovjetszkij Szpor*t újságírója egyszer az AK-47-es fegyveréhez hasonlította. Úgy lőtt, oly kegyetlenül erősen és pontosan, mint a Mihail Tyimofejevics Kalasnyikov tervezte automata géppisztoly.

Az esztendő végén rendezték meg Melbourne-ben az olimpiai játékokat. Sztrelcov rettentően peches volt, a döntőig vezető úton a Szbornaja valamennyi találkozóján (4) a pályán volt, a nyugatnémetek és a bolgárok ellen be is talált a kapuba. Ha úgy vesszük, mindkét meccsen neki köszönhették a szovjetek a továbbjutásukat, ám december 8-án a sérülése miatt nem tudott játszani a jugoszlávok elleni győztes finálében (1:0) – ezért az akkori szokásoknak megfelelően az aranymedálból sem kapott. Olimpiai bajnok volt, aranyérem nélkül… Néhány nappal később, a *France Football* első Aranylabda-szavazásán 19 évesen, „még csak" két pontot kapott,

egy esztendő múlva már tizenkettőt. 1957-ben ezüstérmes lett a Torpedóval az első osztályban, és ebben nem csekély érdemei voltak a gólerős csatárnak. Mindenki várta, hogy az 1958-as világbajnokságon elkápráztatja majd a nézőket, hiszen addig 21 válogatott fellépésén 18 találatig jutott. A szeszélyes sors azonban másféle forgatókönyvet, sokkal könyörtelenebbet írt a számára. 1958 márciusában megvádolták azzal, hogy ittasan megerőszakolt egy lányt, majd

12 év kényszermunkára ítélték. Az életmódja valóban nem volt makulátlan, ám abban az országban, amelyikben ő élt, a kicsapongás teljesen megszokott, mondhatni hétköznapi jelenségnek számított. Az már kevésbé, hogy a Nyugatot járva úgy is akart kinézni, mint ottani futballista kollégái. Az ötvenes években Angliában menő Teddy Boy stílusért bolondult – a lányok meg érte. Pechjére beleszeretett Szvetlana Furceva, a szovjet Politbüro első nőtagjának, az inkább hírhedt, mint híres Jekatyerina Furcevának a 16 éves lánya is. 1957 elején, a melbourne-i bajnokokat köszöntő bálon Furceva azt mondta neki, vegye el a lányát. Sztrelcov nem volt már teljesen józan, azt vágta vissza: „Van már nekem menyasszonyom, soha nem fogom elvenni a lányát". Ez a szolidabb változat. Mások szerint azt is mondta a Nyikita Hruscsov bizalmasai közé tartozó, rettegett politikusnőnek, hogy „Inkább felkötöm magam", meg hogy „Soha nem vennék el egy ilyen majmot". Sztrelcovnak akkoriban már tényleg volt titokban menyasszonya, Alla Gyemenko, akivel 1957. február 25-én össze is házasodtak. Akkoriban többfrontos hadjárat is indult ellene. A labdarúgó-szövetség „csak" azért kritizálta, mert a szezon előtti felkészülési időszakban tartotta az esküvőjét. A Kommunista Párt funkcionáriusai a „belügy" figyelmét hívták fel arra, hogy fennáll a veszélye annak, hogy Sztrelcov, aki a Torpedo svédországi és franciaországi túráján több klub érdeklődését is felkeltette, disszidálni készül. Informátorok tudni vélték, hogy a csatárcsillag kijelentette, mindig rosszul érzi magát, amikor Nyugatról vissza kell térnie a Szovjetunióba. Miután Odesszában 1957 áprilisában kiállították, a *Szovjetszkij Szpor*t cikket írt „Ő nem egy hős" címmel, majd „olvasói levelek" születtek arról, hogy Sztrelcov a „nyugati imperializmus gonoszságának mintaképe". 1958 májusában, egy héttel az angolok elleni felkészülési mérkőzés után a futballista meghívást kapott egy magasrangú katonatiszt, Eduard Karahanov partijára. A válogatott akkor már a Taraszovkán, a Moszkvához közeli edzőtáborban készült, de május 25-re a játékosok véletlenül éppen szabadnapot kaptak. Bár ezeken a napokon is délután fél ötkor kellett jelentkezniük a Dinamo Stadionban, ettől Sztrelcov, valamint két társa, Borisz Tatusin és Mihail Ogonykov nagyvonalúan eltekintett. Inkább elmentek a partira. Ott találkoztak életükben először a szintén vendégségben lévő 20 éves lánnyal, Marina Lebegyevával. Reggelre visszatértek a katonatiszt dácsájából az edzőtáborba – de néhány órával később mindhármukat letartóztatták Lebegyeva megerőszakolásának vádjával. A bizonyítékok meglehetősen gyenge lábakon álltak, de ez akkor nem zavarta azokat, akik bosszút forraltak Sztrelcov ellen. Az akkori szövetségi kapitány, Gavriil Kacsalin nem sokkal Sztrelcov halála előtt azt mondta, az instrukciók nagyon magas helyről, Hruscsov környezetéből érkeztek, talán Furcevától. Tartottak később egy formális tárgyalást, amelyen a csapattársak közül csak Tatusin és Ogonykov vett részt, őket is elítélték, de rövidebb időre. Ők

három év múlva térhettek vissza klubjukba, a Szpartakba. Sztrelcov beismerte a tettét a bíróságon, mert elhitették vele, hogy ha bevallja, mégis kiviszik a svédországi világbajnokságra. Elég naiv volt... Végül tizenkét évet kapott.

Ritkán beszélt a lágeréveiről, azonban az egyik barátjának bevallotta, hogy csak a félelemtől félt. Rettegett attól, hogy esetleg gyávának látják a fegyenctársak, holott mindegyik abban a politikailag aberrált környezetben nőtt fel. (A hruscsovi rendszer semmivel sem volt demokratikusabb a sztálininál! Más volt, bizonyos értelemben manipulatívabb, mert ügyes demagógiával és retorikával el tudta hitetni magáról, hogy leszámol az előző rezsim torzulásaival. Azokkal jórészt valóban leszámolt, ám helyettük létrehozta a saját diktatúrája torzulásait.) Fizikailag ugyan megtörte a gránitbányában lehúzott ötévnyi kényszermunka, de lelkileg sohasem, mert tudta, hogy ártatlan.

1963 februárban a hatalom amnesztiában részesítette. Még nem játszhatott, a ZIL-gyárban dolgozott technikusi minőségben. 1965-ben, hét év után visszatérhetett a Torpedóba. Pályafutásából kiesett a húszéves és huszonhétéves kora közötti szakasz. Közben a szovjet válogatott elért ugyan egy nagy sikert, megnyerte az első kontinensbajnokságot, de ki tudja, még mi mindent nyert volna, ha nem sínylődik ártatlanul egy kényszermunkahelyen az a csatár, akit hajdanán Fehér Pelének neveztek el. Rehabilitálták, visszaadták a kitüntetéseit. A Szbornajában is játszhatott, 1966 és 1968 között még 17 mérkőzésen hét gólt ért el. (Összesen 38/25-ös volt a mutatója címeres mezben.) Utolsó mérkőzését éppen ellenünk vívta 1968. május 4-én, Európa-bajnoki selejtezőn 2:0-ra nyertünk ellenük a Népstadionban.

Eduard Sztrelcov 1965-ben megszerezte az első (egyben utolsó) bajnoki címét a Torpedóval (12 találattal segítette ebben), 1968-ban bronzérmes helyen zárt a gárda. 1966-ban a Dinamo Kijev ellenében elbukta a kupadöntőt (0:2), de 1968-ban a míves, ólomkristályból készült vázáért 1:0-ra megverte csapatával a Pahtakor Taskentet. 1967-ben és 1968-ban is az Év labdarúgójának választották a Szovjetunióban.

1970-ig erősítette a fővárosiakat, a jellegzetes, fekete T betűs trikójukat 237-szer húzta magára, szerzett benne 105 találatot. Mivel volt edzői papírja, 1970-től egészen a fiatalon bekövetkezett haláláig a Torpedo korosztályos együtteseiben nevelte az ifjúságot. 1990. július 22-én hunyt el Moszkvában, a tüdőrák vitte a sírba 53 évesen. (Az orvosok szerint a bányában a szörnyű körülmények között eltöltött időszak, a rengeteg belélegzett kőpor nagyban hozzájárult a későbbi végzetes betegség kifejlődéséhez.) Napjainkban a mártírsorsú egykori kitűnőség nevét őrzi az autógyáriak stadionja, szobra a létesítmény főkapujánál áll.

A Man United „európai” csatára

Az élet olykor iszonyatos dolgokat művel. Thomas Taylor alig múlt el 26 éves (1932. január 29-én született egy Smithies nevű településen, Yorkshire megyében, hatgyermekes családba), amikor repülőgép-szerencsétlenség áldozata lett 1958. február 6-án Münchenben.

A jókötésű fiú 1945-ben a Smithies United Juniorsban kezdett futballozni, onnan vette át a második vonalbeli Barnsley FC. A piros-fehéreknél tizenhét évesen már profi szerződést kapott, de csak a következő évben mutatkozhatott be a ligában. 1950 és 1953 között 44 meccsen 26 gólt hozott össze, ám közben le kellett tudnia a kötelező katonai szolgálatát. 1953 márciusában a legendás Matt Busby 29 999 fontot fizetett érte, azért éppen annyit, mert nem akart terhet rakni azzal a fiatal csatár vállára, hogy harmincezer fontot ad érte. Manapság néhány játékos naponta többet keres a Premier League-ben…

Tommy Taylorral nem csináltak rossz üzletet a „vörös ördögök”, tragikus haláláig 166 mérkőzésen 112 gólt szerzett. Az 1952–1953-as szezon hátralévő részében 11 mérkőzésen hét gólt lőtt, aztán a következő idényekben 35/22-es (1953–1954), 30/20-as (1954–1955), 33/25-ös (1955–1956), majd 32/22-es (1956–1957) mutatót produkált. Az 1957–1958-as évadban 25 mérkőzésen 16 gólnál tartott. S még ennél is több gól szerepel a neve mellett, ha az FA-kupában és a Bajnokcsapatok Európa-kupájában játszott mérkőzéseit is beleszámítjuk. Azokkal együtt 189 mérkőzésen 128 gól volt a mérlege. Azon kevés angol csatárok egyike volt, akik azonnal sikeres ektudtak lenni a nemzetközi kupameccseken is. Elképesztő formában futballozott „Európában”: tizenegy mérkőzésen 18 gólt lőtt vagy fejelt. Akadt két, még a többinél is emlékezetesebb meccse, az Anderlecht elleni 1956-os 10:0 és az Atlético Bilbao elleni 3:0, egyaránt a Maine Roadon.

A 183 centire nőtt, 80 kilós középcsatárt nem volt egyszerű feladat feltartóztatniuk a bekkeknek, kivált akkor, ha elég területe nyílt a felgyorsuláshoz, s a levegőben is rengeteg párharcot megnyert.

Az MU oszlopaként kétszer volt angol bajnok (1955–1956, 1956–1957), egyszer pedig kupadöntős. 1957. május 4-én veszítettek a Wembley Stadionban az Aston Villa ellenében (1:2). Nem Tommy Tayloron múlt a siker, hisz ő stukkolta a szépítő találatot: magasra felugorva ívelt fejest küldött a hosszúba. Túl későn, a 88. percben, egyenlíteni már nem volt idő.

Mindössze huszonegy évesen bemutatkozhatott az angol válogatottban, 1953. május 17-én Buenos Airesben ő szerezte a becsületgólt a nagy rivális argentinok ellen. 1957. november 27-ig 19 mérkőzésen 17 gólt ért el a „háromoroszlános” mezben. Kétszer volt B-válogatott, szóhoz jutott a ligaválogatottban is. Részt vett az 1954-es svájci világbajnokságon, de sok vizet nem zavart. Két mérkőzésen játszott, ám sem Belgium, sem Svájc ellen nem talált a hálóba. Ugyanakkor a válogatottal egymás után négyszer megnyerte Nagy-Britannia bajnokságát (1954, 1955, 1956, 1957).

A légtér korlátlan ura

José Augusto Costa Sénica Torres olyan mozdulatsorral lett híres, amely látszatra roppant egyszerűnek tűnik: a csatár behatol az ellenfél védelmébe, felívelik a fejére a labdát, és azt visszabólintja az érkező csapattársa elé, aki aztán kapásból kapura bombázza. Persze, volt alkalom, hogy meglepte a riválisokat, akik úgy gondolták, kiismerték már a variációt, mert fogta magát, és nem visszafelé vagy oldalra, hanem első szándékból kapura fejelt. Sok gól született a váratlan húzásából.

Torres 1938. szeptember 8-án született Torres Navasban. A helyi Clube Desportivo de Torres Navasban ontotta a gólokat, 1959-ig 105-öt szerzett. Ez, valamint a jegenyéket idéző termete (191 cm, 85 kg) nem volt rossz ajánlólevél a Benficához, amelynek hírneves edzője, Otto Gloria éppen egy angol típusú centert keresett a csatársorba, aki be tud segíteni a védelemnek is, ha az ellenfél szögletet ível. Gloriát hamarosan Guttmann Béla váltotta a kispadon, ő dobta be a támadót a portugál élvonal mély vizébe. 1959. október 25-én a „sasok" 2:1-re legyőzték a Luzban a Covilhát, és az első találatukat az újonc érte el. Csak 1962 őszén állandósította a helyét a csapatban, pedig addig is félelmetes mutatókat produkált, a bajnokságban 6/6, az országos kupában 10/22! 1959-től 1971-ig 259 mérkőzésen szerepelt a Benficában, és 226-szor vette be a kaput. (Az adatok valamennyi találkozójára vonatkoznak, a bajnoki mutatója 173/147 volt.)

Rengeteg csodaszép sikerben volt része a piros-fehéreknél. Kilencszer nyerte meg velük a bajnokságot (1959–1960, 1960–1961, 1962–1963, 1963–1964, 1964–1965, 1966–1967, 1967–1968, 1968–1969, 1970–1971), négyszer a Portugál Kupát (1961–1962, 1963–1964, 1968–1969, 1969–1970). Az 1962–1963-as szezonban 26 találattal portugál gólkirály volt, az 1964–1965-ös BEK-ben pedig a klubtársával, Eusébióval lettek 9-9 góllal a legjobbak. Az 1961-es (3:2 a Barcelona ellen) és az 1962-es (5:3 a Real Madrid ellen) finálében nem játszott, ellenben valamennyi vesztes döntőben (1963, London, 1965, Milánó, 1968 London) ott volt.

1963. január 23-án mutatkozott be a portugál válogatottban, vereséggel, 1:0-ra nyert ellenük Bulgária. 1973. október 13-án utoljára öltötte magára a címeres trikót, megint a bolgárokkal csaptak össze, a 2:2 azt jelentette, hogy nem jutottak ki a nyugat-németországi vébére. Ellenben játszott, sőt a portugálok minden mérkőzésén pályára lépett 1966 nyarán az angliai világbajnokságon, a hat meccsükből háromon, a magyarok, a bolgárok és a szovjetek ellen gólt is szerzett. Utóbbi különösen látványos találat volt: kapásból zúdította a labdát Jasin hálójába 1:1-nél, az a lövés eredményezte a bronzérmüket.

Torres 1971-től 1975-ig a Vitória Setúbal, 1975-től 1980-ig az Estoril Praia labdarúgója volt.

Edzői pályafutásának színhelyei: Vitória Setúbal (1975), Estoril (1979–1981), Estrela Amadora (1981–1982), Varzim (1982–1984), Portugália, szövetségi kapitány (1984–1986), Boavista (1987), Portimonense (1988–1989, 1994–1995), Desportivo Beja (1996).

A visszavonulását követően a hobbijának, a galambászatnak élt. Alzheimer-kór okozta a halálát 2010. szeptember 3-án Lisszabonban.

GIOVANNI TRAPATTONI

A futballkirály nem rúgott labdába mellette

Giovanni Luciano Giuseppe Trapattoni 1939. március 17-én született Cusano Milaninóban. Édesapja kétkezi munkás volt, akit korán elveszített. A helyi klubban kezdett játszani, edzői általában a középfedezet posztjára állították. Mozgékony, sokat futó, jól passzoló és szerelni is tudó futballpalánta volt. 1957-ben leigazolta az AC Milan. A piros-feketéknél 1971-ig futballozott, 274 mérkőzésükön háromszor talált a hálóba. Lehúzott még egy idényt a Varese Calcióban (10/0), majd 1972-ben szögre akasztotta a futballcsukáját, hogy beálljon az edzők népes táborába.

A 175 centis, 73 kilós versenysúlyú fedezet 1960. január 24-én mutatkozott be az „ördögöknél" a Serie A-ban, 3:0-ra nyertek Ferrarában az ottani SPAL ellen. Rengeteg sikerben volt része: kétszer megszerezték az olasz bajnokság aranyát (1962, 1968), háromszor az ezüstjét (1961, 1965, 1971) és négyszer a bronzát (1960, 1963, 1964, 1969). 1967. június 14-én elhódították az Olasz Kupát, Amarildo góljával 1:0-ra legyőzték érte a Padovát Rómában.

A nemzetközi tornákon is szakítottak a babérokból. 1963-ban és 1969-ben a Bajnokcsapatok Európa-kupáját, 1968-ban a Kupagyőztesek Európa-kupáját, 1969-ben a Világkupát nyerte meg a Milannal. 1963-ban a Santos ellen veszítettek a Világkupa-döntőben. Az európai kupafinálék egymeccsesek voltak, a Világkupáért mindkétszer három meccset kellett játszani – Trapattoni a kilenc mérkőzésből csak a legutolsóról, a Buenos Airesben megrendezettről hiányzott.

A római olimpia egykori szereplőjét az olasz válogatottban 1960. december 10-én láthatták először, Nápolyban meglepetésre 2:1-re győztek az osztrákok. 1964. december 5-én húzta utoljára fel a Squadra Azzurra trikóját, Bolognában 3:1-re megverték a dánokat a házigazdák. Összesen tizenhét mérkőzésen egy találatot ért el. (1963. június 9-én az ő góljával sikerült 1:0-ra győznie Bécsben a vendégeknek.) Benevezték a chilei világbajnokságra, a selejtezőn játszott is Tel Avivban, viszont a Mundialon nem kapott lehetőséget.

Játékos-pályafutása során – az eredménysora mellett – elsősorban arról lett híres, hogy minden más európai játékosnál jobban volt képes őrizni Pelét. 1963. május 12-én az olaszok 3:0-ra megverték Milánóban a regnáló világbajnokot, a Fekete Gyöngyszemet lecserélték… Trapattoni, amikor évtizedekkel később kérdezték az emlékeiről, tanúbizonyságot tett úriember mivoltáról a válasszal: „Szép emlék, de az az igazság, hogy Pelé félig sérülten játszott. Jó játékos voltam, de Pelé egyszerűen külön kategóriát jelentett. Mintha más planétáról jött volna közénk."

Azon kevés hajdani trófeahalmozó futballisták közé tartozik, akik edzőként legalább ugyanannyit (sőt…) nyertek. Az egyedüli, aki játékosként és edzőként is megnyerte a Bajnokcsapatok Európa-kupáját, a Kupagyőztesek Európa-kupáját és a Világkupát is. Mindezek mellett volt edzőként UEFA-kupa-győztes és az európai Szuperkupa-győztese is. Utóbbit játékosként

nem nyerhette el, mert akkoriban még nem írták ki, így egyedül a VVK, illetve az UEFA-kupa hiányzik a kollekciójából. Ugyanakkor rajta kívül csak Udo Lattek nyerte meg edzőként a BEK-et, a KEK-et és az UEFA-kupát, de ő sem egyazon klubbal. Trap összesen tíz országos bajnoki címet szerzett Olaszországban, Portugáliában, Ausztriában és az NSZK-ban, rajta kívül négy, a futball szempontjából magasan jegyzett országban csak Guttmann Béla, José Mourinho, Tomislav Ivić, Carlo Ancelotti és Ernst Happel nyert.

Vegyük sorba az állomáshelyeit: AC Milan, ifjúsági és másodedző (1972–1974), AC Milan, vezetőedző (1974, 1975–1976), Juventus (1976–1986, 1991–1994), Internazionale (1986–1991), Bayern München (1994–1995, 1996–1998), Cagliari (1995–1996), Fiorentina (1998–2000), Olaszország, szövetségi kapitány (2000–2004), Benfica (2004–2005), VfB Stuttgart (2005–2006), Red Bull Salzburg (2006–2008), Írország, szövetségi kapitány (2008–2013), Vatikán, szövetségi kapitány (2010).

Íme, a dicsőséglistája: olasz bajnoki cím (1977, 1978, 1981, 1982, 1984, 1986 – Juventus, 1989 – Internazionale), Olasz Kupa (1979, 1983 – Juventus), Bajnokcsapatok Európa-kupája (1985 – Juventus), Világkupa vagy Toyota-kupa (1985 – Juventus), Kupagyőztesek Európa-kupája (1984 – Juventus), UEFA-kupa (1977, 1993 – Juventus, 1991 – Internazionale), Európai Szuperkupa (1984 – Juventus), Olasz Szuperkupa (1989 – Internazionale), német bajnoki cím (1997 – Bayern München), Német Kupa (1998 – Bayern München), Német Ligakupa (1997 – Bayern München), portugál bajnoki cím (2005 – Benfica), osztrák bajnoki cím (2007 – Red Bull Salzburg), Nemzetek Kupája (2011 – Írország).

Az ezüstérmei: Bajnokcsapatok Európa-kupája (1983 – Juventus). Olasz bajnokság (1980, 1983, 1992, 1994 – Juventus). Német bajnokság (1998 – Bayern München). Osztrák bajnokság (2008 – Red Bull Salzburg). Olasz Kupa (1992 – Juventus, 1999 – Fiorentina). Portugál Kupa (2005 – Benfica). A bronzérmei: olasz bajnokság (1979 – Juventus, 1987, 1990, 1991 – Internazionale, 1999 – Fiorentina).

A legendás Nereo Rocco legjobb tanítványaként 2002-ben a világbajnokságon, 2004-ben az Európa-bajnokságon vezette a hazája válogatottját. Emlékezetes csalásnak esett áldozatul a gárdája az ázsiai vébén, ahol a nyolcaddöntőben az ecuadori bíró, Byron Moreno gátlástalanul megverette Dél-Koreával az olaszokat. 2009 novemberében újabb játékvezetői sérelem érte, de akkor már az ír legénységgel: a franciák elleni világbajnoki pótselejtező hosszabbításában Thierry Henry egyértelműen kézzel vette le a labdát, majd passzolt a társához, William Gallas pedig gólt szerzett, kijuttatva a „kékeket” Dél-Afrikába.

2012-ben ellenben elvitte az íreket a kontinenstornára, de ott pont nélkül utolsók lettek a csoportjukban.

Feleségével, Paolával és gyermekeikkel (egy lányuk és egy fiuk van) mélyen vallásosak, ezért vállalta el a Vatikán válogatottjának (a miniállam nem tagja a FIFA-nak, sem az UEFA-nak) felkészítését egy rendőrökből verbuvált csapat ellen 2010 őszén.

Sohasem fogjuk feledni, amit Giovanni Trapattoni mondott 1985. május 29-én éjjel, a véres Heysel-dráma után Brüsszelben, a könnyeit törölgetve: „A végzet az emberekben lakozik”…

BERT TRAUTMANN

A hajdani Hitlerjunge kézfogása II. Erzsébettel

Bernhardt Carl Trautmann egyedi életpályát futott be. 1923. október 22-én született Bremen-Wallében. Gyermekkorában kézilabdázott, játszotta az úgynevezett Völkerballt (egy régi, német kiütős csapatjáték neve), illetve középpályásként rúgta a labdát a TuRa Bremen kölyökgárdájában. Mint a legtöbb korabeli ifjú, ő is Hitlerjunge lett, miután belépett a Hitlerjugendbe, a III. Birodalomban működő egyetlen legális ifjúsági szervezetbe.

A II. világháború kirobbanáskor részt vett a Lengyelország elleni támadásban, aztán évekig altiszti rangban teljesített szolgálatot a páncélosoknál a keleti fronton. Ott volt Szmolenszk elfoglalásánál is. Egy váratlan ötlettől vezérelve jelentkezett a Luftwafféba, amikor az soraiba elitkatonákat toborzott, majd már légideszantosként a repülők egyik speciális alakulatához osztották be, őrmesteri rendfokozatban.

1945 februárjában brit fogságba esett. Megjárt néhány fogolytábort, a vérontás végének híre Aston-in-Makerfield mellett érte. Nem tért visszsza Németországba, inkább maradt Angliában, s egy darabig különböző alkalmi munkákból élt. A jól megtermett (189 cm, 94 kg) fiatalember mindig is sportolt, ennek köszönhetően 1948-ban leigazolta kapusnak az amatőr St. Town Helens AFC. A következő évben tőlük szerezte meg a Manchester City. Óriási felháborodást váltott ki a „náci pribék" átvétele, húszezren tüntettek ellene. Nos, azok, akik tiltakoztak, hamarosan megbékültek vele, sőt ünnepelték a robinzonádjai miatt.

Az égszínkékek 1955-ben és 1956-ban is FA-kupa-döntőt vívtak. Az elsőt elveszítették a Newcastle United ellenében (1:3). A másodikon, 1956. május 5-én, a Birmingham City ellen (3:1) sem ők voltak az esélyesebbek, de Trautmann a Wembley-ben parádézott, egészen addig, amíg nem ütközött az egyik birminghami csatárral. A nézők megdöbbenésére a földön maradt, ám utána kis segítséggel talpra tudott állni, és jelezte, hogy folytatja a játékot. Védett még pár hatalmasat, bátran ütközött, félelmet nem ismerve úszott a levegőben, igaz, az akcióit követően szédelgett és állandóan tapogatta a nyakát. A lefújás után derült ki, hogy az egyik nyakcsigolyája eltörött. Mégis megérte a szenvedés és a kockázat, mert csapata elhódította a kupát. A hajdani Hitlerjugend-tag és Luftwaffe-ejtőernyős, majd hadifogoly kezet rázhatott II. Erzsébet királynővel. Abban az évben, nyilvánvalóan bravúrjai elismeréseként megkapta az angol újságírók szavazatai alapján az Év labdarúgója-díjat. 1964-ig 508 találkozón posztolt a Man City gólvonalán, utána két meccs erejéig a Wellington Townt erősítette. (A fellépéseiért kapott 100 fontot…)

Edzői pályafutásának állomáshelyei: Stockport County (1965–1966), Preussen Münsters (1967–1968), FC Opel Rüsselsheim (1968–1969). A német szövetség megbízásából a kapusokat oktató „missziós" tevékenységet látott el Burmában (1972–1974), Libériában (1978–1980) és Pakisztánban (1980–1983). Dolgozott Tanzániában és Észak-Jemenben is.

Berndhardt Trautmann, aki Angliában már a Bert első nevet viselte, élete alkonyán, a Valenciától északra fekvő La Llosa nevű településen lakott, ahol 2013. július 19-én szívroham következtében elhunyt.

TONI TUREK

A Ruhr-vidéki „futballisten”

Anton Turek 1919. január 18-án született Duisburgban, apja a Krupp-féle acélművekben dolgozott. 1929-ben a Duisburger SC 1900 nevű klubban kezdett komolyabban védeni, ahol 1936-ig játszott, közben „másodállásban” a városi válogatott hálóját is őrizte 1934-ben.

1936-tól 1941-ig a TuS Duisburg 48/99 nevű együttest szolgálta. 1939-ben kitört a II. világháború, szinte azonnal őt is behívták a Wehrmachthoz, a Lengyelország elleni hadjárat alatt egy motorkerékpáros egységnél teljesített szolgálatot. Később meg kellett járnia a francia, az olasz, illetve a szovjet front poklát is.

1941 és 1943 között a TSG Ulm 1846, 1943 és 1946 között újfent a TuS Duisburg 48/99, 1946-tól egy évig az Eintracht Frankfurt, 1947-től 1950-ig megint a TSG Ulm 1846, 1950-től 1956-ig a Fortuna Düsseldorf (133 alkalommal viselte a felszerelését az Oberliga Westben), 1956-tól egy évig a Borussia Mönchengladbach gólvonalán röpködött.

A 181 centis, 80 kilós, szinte mindenki által Toninak szólított kapus 1943-ban nősült meg, a Wilhelminével kötött házasságából 1946-ban egy kislány (Ute), 1950-ben pedig egy fiú (Hans-Jürgen) született. A közös családi kirándulásokon a gyerekek hamar megtanulták, hogy az édesapjuk lelkes környezetvédőként mennyire rajong a természetért.

1950. november 22-én, az NSZK első hivatalos válogatott mérkőzésén, Svájc ellen, a stuttgarti Neckar-stadionban mutatkozott be a Nationalelfben. Az 1954-es svájci világbajnokság valamennyi, a németeket érintő találkozóján védett, kivéve a mieink elleni első, 8:3-as magyar diadallal végződő csoportmeccset. 1954. július 4-én ellenben ő posztolt Herberger csapatának kapujában, a berni döntőben. A második magyar gól előtt iszonyatosan nagyot hibázott: egy már megfogott labdát kiejtett Czibor Zoltán elé, aki a kapuba lőtt.

Mást összetört volna a hiba és az eredmény alakulása, nem így Tureket meg a társait. Sohasem feledhetjük Buzánszky Jenő szavait: „Bárcsak vezettek volna ők már a 9. percben 2:0-ra, mert akkor biztosan megverjük őket!” Az igazsághoz az is hozzátartozik, hogy a mérkőzés során a nyugatnémet kapus bravúrt bravúrra halmozott. Aligha véletlenül mondta Herbert Zimmermann, az elragadtatott német rádióriporter, hogy Turek egy „futballisten”. 1954. október 16-án kezdődött utoljára a kapus nevével a válogatott összeállítása, azon a szombaton a franciák megtréfálták a világbajnokokat Hannoverben (1:3). 1950 és 1954 között összesen húsz szerepelt címeres mezben.

A visszavonulását követően testnevelő tanárként egy ulmi fiúiskolában tanított, majd utóbb a düsseldorfi közlekedési vállalat alkalmazottja lett. Amatőr alakulatok kispadján ült (TSV Urdenbach, Ratingen 04, VfR Büttgen), sok siker nem kísérte edzői tényked ését.

Toni Turek 1984. május 11-én hunyt el a Düsseldorf melletti Neussban.

TURGAY ŞEREN

Berlin Párduca

Turgay Şeren 1932. május 15-én született Keciorenben, Ankara közelében, értelmiségi családba. Atyja tanár volt, a modernizáló Kemal Atatürk feltétlen támogatója. Turgayt tizenöt évesen felvették a Galata sportiskolájába, 1947-től ott tanult, mellette védte a korosztályosok kapuját. Később nyelvészetből diplomázott az egyetemen.

Noha már az 1946–1947-es, az 1947–1948-as és az 1948–1949-es idényben is védett egy-egy mérkőzésen a Galatsarayban, „igazi" bemutatkozását az 1949. október 30-i, a Vefa SK elleni 1:0-s győzelem jelentette. Attól kezdve a hatvanas évek közepéig csak sérülés miatt hiányzott a sárga-pirosak tizenegyéből. Rengeteg sikerben volt része: az isztambuli profi liga bajnoka (1948–1949, 1954–1955, 1955–1956, 1957–1958). A Szuperliga (azaz az országos első osztály) győztese (1961–1962, 1962–1963, 1968–1969), ezüstérmese (1959, 1960–1961, 1965–1966). A Török Kupa nyertese (1963, 1964, 1965, 1966). A Török Kupa finalistája (1969). A Török Szuperkupa nyertese (1966, 1969). Mindent figyelembe véve 631 hivatalos találkozón védte a Cim Bom Bom kapuját.

1967. június 2-án a Galatasaray búcsúmérkőzést szervezett a tiszteletére, amelyen mások mellett Lev Jasin is szerepelt, részvételével jelezve, milyen sokra tartja török kollégáját.

Turgay 1950 és 1952 között ötször őrizte a török utánpótlás-válogatott hálóját. 1950. május 28-án állították be először a nagyválogatottba, amelyben 1966-ig 52-szer láthatták, ebből 35-ször csapatkapitányként. 1966-ban a népszerű lap, a *Milliyet* neki ítélte az Év sportolója címet hazájában. Ha valamit felróhattak neki a kritikusai, az az volt, hogy nem szeretett kommunikálni a védőivel, nem szívesen – és főként nem nagy hangerővel – irányított.

Részt vett a svájci világbajnokságon. A *Kicker* magazin *1954. júliusi* számában közzétette, hogy a szerkesztőség posztonként kiket látott a legjobbaknak. A kapusok között a 185 centire nőtt, 77 kilós Turgay Şeren zárt az első helyen. Azért érdekes a német újságírók álláspontja, mert a tornán csupán két meccsen védett, az NSZK-tól négyet kapott (1:4), míg a dél-koreaiak nem tudták megadásra kényszeríteni (7:0). (A nyugatnémetek elleni rájátszáson, a 2:7-en nem ő, hanem Sükrü állt a gólvonaluk előtt.) Ezek ismeretében el lehet képzelni, micsoda produkciót nyújthatott, ha ő került a ranglista élére! Persze, az erkölcsi sikerének is megtalálni a racionális magyarázatát: 1951. június 17-én Nyugat-Berlinben (90 000 néző előtt) mérkőztek a németek és a törökök, s a meccset nagy meglepetésre a vendégek nyerték meg 2:1-re. Turgay kivédte a házigazdák szemét, s azon melegében megkapta a sajtótól a Berlin Párduca becenevet.

A visszavonulását követően a következő klubok kispadján ült: Mersin Idman Yurdu (1968–1969), Vefa SK (1969–1970), Samsunspor (1970–1971), Galatasaray (1979–1980).

Belekóstolt a filmezésbe is, aztán egy időben a *Milliyet* sportrovatát vezette.

Turgay 2016. július 7-én hunyt el Isztambulban.

OBDULIO VARELA

A Fekete Nagyfőnök

El Negro Jefe, azaz A Fekete Nagyfőnök – így emlegetik Uruguayban Obdulio Jacinto Varela Muiñost. Tény, hogy nagyfőnök volt, s azt sem érdemes vitatni, hogy minden tekintetben vezéregyéniség is, akire hallgattak, sőt felnéztek a társak, szintúgy a vezetők.

A későbbi zseniális futballista 1917. szeptember 20-án született Montevideóban. Ősei között akadtak galíciai spanyolok, görögök, szicíliaiak és afrikaiak. Édesanyja (Juana Varela) családnevét használta, vér szerinti apját nem ismerte.

1930-ban a Pascual Somma nevű kölyökcsapatban kezdett játszani. A névadójuk akkor hunyt el, mégpedig megdöbbentően fiatalon, 34 évesen. Nem akárki volt ő: az 1924-es párizsi olimpiát megnyerő válogatott keretének a tagja, a dél-amerikai bajnokság négyszeres győztese, a Nacional Montevideo sztárja. Varela 1933-ban átment a Deportivo Juventushoz, és 1936. augusztus 30-án, az Intrépido Belgrano ellen be is dobták a mély vízbe. A Deporban 1937. februárig rúgta a labdát, akkor lecsapott rá a Montevideo Wanderers profi alakulata. 1938. március 12-én küldték először pályára új együttesében, a városi riválisLiverpool elleni barátságos 90 percen. Aztán augusztus 7-én hazája első osztályában is bemutatkozott, mégpedig a Peñarol ellen. Gyakran így álltak fel a 2:1-re győztes, s végül a bajnokság negyedik helyén záró fehér-fekete csíkosak: Juan Bautista Besuzzo – Arturo Seoane, Agenor Muniz – Juan Peláez, Obdulio Varela (Ameigenda), Luis Denis – Pedro Vigorito, Alfredo García, Roberto Fager, Aguiar, Andres Amarillo. Az újonc középfedezet csak a következő szezonban szilárdította meg a helyét a kezdőben, de akkor már válogatott is volt! 1939. január 29-én lépett először pályára a nemzeti tizenegyben, Limában, a Dél-Amerika-bajnokságon. Sikeres volt a premierje, a Celeste 3:2-re nyert Chile ellen.

1942 januárjában és februárjában Montevideóban bonyolították le a kontinensbajnoki tornát, amelynek végén a házigazdák lendíthették a magasba a trófeát. A százszázalékos teljesítménnyel taroló Celeste és az egész torna legjobbja Obdulio Varela lett, aki 1943-ban elhagyta a Wandererst, hogy a Club Atlético Peñarolban folytassa pályafutását. Április 17-én mutatkozott be bajnoki mérkőzésen az aranysárga-fekete mezben, 4:0-ra kiütötték a Sud Américát. Jól döntött a klubváltással, mert 1944-ben megszerezte pályafutása első országos bajnoki címét. Utóbb még öt aranyérmet vehetett át az egykori vasutasklub tagjaként (1945, 1949, 1951, 1953, 1954).

1948-ban a profi játékosok sztrájkjának egyik szervezője Obdulio Varela volt. A Boca Juniors a zavarosban halászva megpróbálta Buenos Airesbe csalogatni, és ő látszólag hajlott is arra, hogy Argentínába költözzön. Csábítói arra számítottak, hogy fél majd a felelősségre vonástól, az esetleges eltiltástól, ezért olcsón megszerezhetik. Ám Varela csak a Peñarol grémiumát akarta „ijesztgetni”, amely tényleg elő akarta venni a zendülésben betöltött szerepe miatt. Az ügyletből nem lett semmi, Varela ugyanis visszakozott, és a következő, kissé nehezen értelmezhető szöveggel adta a Boca tulajdonosainak tudtára a döntését: „Vagyok, aki vagyok, élek, ahogy élek, de ha zavarja magukat, akkor nem. Ám ha jókedvemben találnak, akkor lehet, hogy azt mondom, játszani fogok maguknál. Köszönöm, uraim, jól szórakoztam. Üdvözlet.”

Varela egyébként a sztrájk hónapjaiban kőművesként dolgozott. Akkor már nős volt, felesége, Catalina Kepper egy Uruguayba kivándorolt magyar tőzsdeügynök lánya volt.

A 178 centi magas, 80 kilós, csupa szív, óriási tapasztalattal felvértezett, remek stratégának tartott centerhalf inkább a védekezésben, semmint a támadásokban jeleskedett. Magától értetődő könnyedséggel szerelt, rendkívül pontosan passzolt. Tetejébe egyfajta tűzoltó volt a csapataiban, tudniillik mindig a legválságosabb ponton bukkant fel, ahol már égett a ház. Szilárdan állt a vártán, nem ijedt meg az ördögtől sem, és abban a korszakban a posztján merőben újnak számító gondolkodásmódot képviselt.

Oroszlánrészt vállalt az 1950-es világbajnoki cím megszerzéséből. Kiválóan futballozott az uruguayiak mind a négy mérkőzésén. Bolíviát szinte leradírozták a gyepszőnyegről (8:0), ellenben a spanyolokkal (2:2), és az olimpiai bajnok svédekkel (3:2) is megszenvedtek. A Furia Roja a 73. percig vezetett 2:1-re a dél-amerikaiak ellen, akkor egyenlített ki Varela. A skandinávok kétszer is előnybe kerültek (0:1, 1:2), azonban az uruknak sikerült megfordítaniuk az állást.

Obdulio Varela (jobbra) José Santamaríával

A Celeste július 16-án tette fel a koronát addigi szereplésére, több mint 200 ezer, iszonyatos hangulatot teremtő néző előtt! Amikor játékostársai közül néhányan meglátták a zsúfolt Maracanát, elsápadtak, reszketni kezdett a lábuk. Varela igazi csapatkapitányhoz méltó módon viselkedett, lelket öntött a csüggedőkbe. „A brazilok tizenegyen lesznek, és mi is" – szögezte le. Friaça vezető találata után sem szállt inába a bátorsága, űzte és hajtotta a társait, jobbnál jobb labdákat küldött előre. A lefújás után pedig merész tekintettel átvette a remegő FIFA-elnöktől az 1800 gramm súlyú színarany serleget. Jules Rimet így emlékezett vissza a ceremóniára: „(…) Sem himnusz, sem díszbeszéd, csak őrjöngő emberek, s közöttük én rémülten álltam kezemben a kupával. Féltem. Nagyon féltem! Aztán odarohantam az uruguayi csapat kapitányához, és minden szó nélkül a kezébe nyomtam a serleget. És menekültem!" Varela bekerült a Mundial álomtizenegyébe.

1954-ben Uruguay a trónja megvédésére készült Svájcban. A két csoportmeccsén gólt sem kapott (2:0 Csehszlovákia, 7:0 Skócia ellen), a negyeddöntőben 4:2-re megverte Angliát. 1954. június 26-án Varela gólt szerzett, azonban megsérült a bázeli ütközetben, ezért a magyarok ellen hiányzott. Így sem volt egyszerű a továbbjutás a mieink számára, csupán hosszabbításban sikerült 4:2-re győzni. Varela a bronzcsatán sem tudott játszani, győztek is az osztrákok 3:1-re. Akár úgy is fogalmazhatunk: Uruguay, az 1950-es veretlen világbajnok 1954-ben is rendületlenül menetelt előre. Egészen addig, ameddig Obdulio Varela játszani tudott. Nélküle a Celeste kétszer is kikapott. A Fekete Nagyfőnök veretlenül zárta világbajnoki pályafutását.

A svájci negyeddöntőben, a „háromoroszlánosok" ellen játszott utoljára, ötvenharmadszor a válogatott mezében. A Peñarolban 1955. június 19-én a riói América ellen tapsolhatták meg utoljára alakításait.

Obdulio Varela 1996. augusztus 2-án hunyt el Montevideóban.

VAVÁ

Két egymást követő vébédöntőn szerzett gólt

Edvaldo Izídio Neto 1934. november 12-én született Recifében. A Pernambucanóba való América FC neveltje volt, náluk sajátította el az alapokat. 1948-ban átigazolt az Íbis Sport Clubba, majd a következő idényt már a Sport Club Recifében kezdte. Az „Észak oroszlánjainak" is nevezett, rendkívül népszerű piros-feketékkel 1949-ben megnyerte az állami bajnokságot. 1952-ben a riói Vasco da Gama együtteséhez került. Az akkoriban már Vavának becézett csatár nem volt még 18 esztendős, amikor részt vehetett a helsinki olimpián. Finnországban három mérkőzésen egy gólt jegyzett – 1952. július 16-án Turkuban a 86. percben vette be a hollandok hálóját az 5:1-re megnyert mérkőzésen.

A Vasco mezében rendkívül hatékonynak bizonyult, 1952 és 1958 között 191 találatot könyvelhetett el. A fehér-feketékkel háromszor megnyerte a riói bajnokságot (1952, 1956, 1958). 1957-ben elhozták Párizsból a tekintélyes klubtorna trófeáját, egy évre rá elhódították a hagyományos Rio-São Paulo-vetélkedés serlegét.

Szinte születésnapi ajándéknak kapta az első válogatottságát, persze nem érdemtelenül, nagyon is rászolgált. 1955. november 13-án, Rio de Janeiróban 3:0-ra nyertek Paraguay ellen. Nem játszhatta végig a Taça Oswaldo Cruz-díjért lebonyolított összecsapást, tetejébe a Maracanában a helyére beküldött Zizinho két góllal járult hozzá a sikerhez. Vavá, aki az akkori fogalmak szerint balösszekötőt játszott, évekre kikerült a nemzeti tizenegyből, csak az 1958-as világbajnokság előtt kapott újból bizalmat. A brazilok nagy szerencséjére! Két góllal járult hozzá az általuk oly nagyon várt és remélt világbajnoki elsőséghez a svédek elleni döntőben. Persze addig sem tétlenkedett. Az osztrákok elleni könnyű győzelem (3:0), majd az angolok elleni döntetlen (0:0) után Feola felforgatta kicsit a csapatot, de Vavát meghagyta a középcsatár poszton. Jól tette, mert a két vb-újonc, Garrincha és Pelé által kiszolgált center két góljával eldöntötte a szovjetek elleni mérkőzést, egyszersmind bejuttatta csapatát a negyeddöntőbe. A walesiek ellen Pelé döntött, ám a franciákkal vívott elődöntőben újra Vavá gyors gólja juttatta előnybe a brazilokat, már a második percben. Just Fontaine, majd Didi egy-egy gólja után 2:1-re vezettek a félidőben, aztán következett Pelé 45 perces varázslata, amivel történetük során először idegen földön bejutottak a világbajnoki döntőbe. (Sőt, általában először, hiszen 1950-ben a körmérkőzéses rendszer miatt nem volt hivatalos döntő.) A finálében a svédek szereztek előnyt, de Vavá fordított, vezérletével ebben a szünetben is 2:1-re vezettek a brazilok – s aztán éppen úgy kitömték Pelé góljaival a svédeket a második játékrészben, mint

Vavá a Manchete címlapján

a franciákat. Vavá négy évvel később, Chilében, a csoportmérkőzések alatt nem szerzett gólt. Ám aztán lőtt egyet a negyeddöntőben az angoloknak, kettőt az elődöntőben a chileieknek, s egyet a finálében a csehszlovákoknak. Négy találatával – Albert Flóriánnal, Valentyin Ivanovval, Garrinchával, Leonel Sánchezzel és Drazsen Jerkovicccsal holtversenyben – a Mundial gólkirálya lett. A labdarúgás történetében mindössze négy klasszis szerzett két világbajnoki döntőben is gólt, Pelé (1958, 1970), Paul Breitner (1974, 1982), Zinedine Zidane (1998, 2006) és Vavá (1958, 1962), ám csupán utóbbi mondhatta el magáról, hogy két egymást követő finálében is eredményes tudott lenni.

Hátul Didi, Zito, Altaír, elöl Pelé és Vavá

Az arany-zöldeknek 1964. június 3-án intett búcsút. Nem állíthatjuk, hogy a pályafutásához méltó módon, miután az örök riválisArgentína igencsak nagy verést mért a házigazdákra São Paulóban (0:3).

A 174 centire nőtt, 74 kg súlyú futballista a *Placar* című szaklap statisztikája szerint 23-szor lehetett tagja hivatalos mérkőzésen a válogatottnak, amelynek képviseletében 14 gólt szerzett.

Az első világbajnoki aranyérmét követően Európába szerződött, az Atlético Madrid ajánlatára bólintott rá. A „matracosokkal” 1960-ban és 1961-ben begyűjtötte a Spanyol Kupát (akkor még Copa del Generalísimónak hívták), illetve a bajnoki ezüstöt (1960–1961). Igaz, egyik kupadöntőben sem játszott. Társai nélküle verték meg mindkétszer a városi vetélytársukat, a Real Madridot, 1960-ban 3:1-re, 1961-ben 3:2-re. Az Atlétiben 1958 és 1961 között 71/31-es mutatót hozott össze.

1961-ben visszatért hazájába, de nem Recifébe vagy Rióba vezetett az útja, hanem São Paulóba. 1964-ig az SE Palmeirast szolgálta. 1963-ban paulista bajnok lett. A zöld-fehéreknél 142 mérkőzésen 71 találatot ért el. Olyan kitűnőségekkel futballozhatott együtt, mint Djalma Santos, Ademir da Guia, Julinho Botelho, Valdemar Carabina, Djalma Dias vagy Zequinha. 1964-től 1967-ig Mexikóban (CF América, Toros Neza), aztán az Egyesült Államokban (San Diego Toros) kereste a kenyerét. A kaliforniaiakkal 1968-ban megnyerte az NASL (North American Soccer League) egyik csoportját (Pacific Divison). Bekerültek a nagydöntőbe, ahol aztán nem bírtak az Atlanta Chiefs legénységével (0:0, 0:3). A „bikák” trikójában a 28 fellépésén 5 gólt szerzett. 1969-ben a riói AA Portuguesa szerelésében lépett utoljára brazil bajnokin pályára.

A visszavonulását követően egy darabig Andalúziában edzősködött, 1971-től 1975-ig a Córdoba CF, 1977-től 1978-ig a Granada CF kispadján ült. 1981-ben ő volt Ausztráliában, a FIFA U20-asok számára kiírt világbajnokságán a brazil juniorok szövetségi trénere. A kezei alatt pallérozódott – többek között – Mauro Galvão, Julio César, Nelsinho, Geovani és Josimar, akikből később nagyválogatottak lettek. 1982-ben, a spanyolországi vébé idején Telê Santana szövetségi kapitány egyik segítője volt. 1984-től 1985-ig az arab világban dolgozott, az olajüzleten számunkra már-már elképzelhetetlen módon meggazdagodó al-Rajan SC csábította Katarba.

2002 legelején szívproblémákkal szállították a Rio de Janeiro külterületén, Tijucában működő, São Victor nevet viselő klinikára, ahol január 19-én örökre lehunyta a szemét.

VALERIJ VORONYIN

A baleset a lelkét is összetörte

Valerij Ivanovics Voronyin 1939. július 17-én született Moszkvában. A Kaucsuk (egy moszkvai üzem) gyermekcsapatában kezdett futballozni, játszott a moszkvai Torpedo ifjúsági alakulatában, majd átment a moszkvai központi futballiskolába. A 181 centis, 80 kilós fedezet 1958 és 1969 között a fővárosi autógyári klubban 219 mérkőzést vívott, 26 gólt szerzett. Kétszer (1960-ban és 1965-ben) lett a Szovjetunió bajnoka. 1964-ben és 1965-ben őt választották meg a Szovjetunióban az Év játékosának. 1960 és 1968 között 66-szor lépett pályára a Szbornajában, öt gólt ért el. 1964-ben két mérkőzésen szerepelt az Európa-válogatottban, előbb Koppenhágában Észak-Európa, majd Szkopjében Jugoszlávia csapata ellen. Utóbbin Mészöly Kálmánnal és a cseh Svatopluk Pluskallal alkotta a fedezetsort. Két világbajnokság (1962, 1966) résztvevője lehetett, Angliában a torna legjobb fedezetei között emlegették, de még jobban futballozott Chilében. Bármilyen hihetetlen, de ő az egyetlen szovjet futballista, akit beválasztottak egy világbajnokság All-Star-csapatába. 1964-ben ezüstérmet szerzett Spanyolországban, az Európa-bajnokság elődjén. Abban az évben a franciák odaítélték neki és Lev Jasinnak az akkori legnagyobb futballkitüntetésüket, az Oscart. Kétszer, 1964-ben és 1965-ben is az első tízben volt a *France Football* Aranylabda-szavazásán, előbb tizedikként, majd nyolcadikként zárt. 1968-ban a magyarok elleni két Európa-bajnoki negyeddöntőben még játszott, az olaszországi négyes döntőre már nem tudott elutazni.

Valentyin Ivanov és Valerij Voronyin

Leonyid Rjepin így írt róla a *Komszomolszkaja Pravda* 1992. július 12-i számában: „A nehéz percekben izzó ponttá változott a saját kapuja előtt, mint valami villám, és megfoghatatlan mozgással elcsente a labdát a támadó lába elől. Vagy hirtelen betört az ellenfél büntetőterületére, és magára húzva a védelmet ravasz gólpasszt adott a csatárnak. De leginkább a pálya közepén nyújtott játékával káprázтatott el, ahogy kecses macskamozdulattal átvéve a labdát, felemelte fejét, és szempillantás alatt felmérte a játéktéren helyet változtatott alakok helyzetét. Ő maga is elegáns volt. Néha, nézve őt, amiként a labdával bánt, azt lehetett gondolni, valamiféle rituális táncot lejt.”

Huszonkilenc éves koráig szinte töretlen volt a pályafutása, ám akkor tönkrement az élete. Hazafelé tartott a Volgájával. Talán elbóbiskolt a volánnál, mások azt rebesgették, hogy ivott is előtte, de a teszt nem mutatott alkoholt a vérében. Valószínűleg kimerült volt, és kihagyott a figyelme. Az autó

hirtelen áttért a másik sávba és frontálisan karambolozott. Ha az ülése jól lett volna rögzítve, azonnal szörnyethal. A műszaki hiba megmentette az életét: Voronyin az ülésével együtt kirepült az ajtón. A kormány belefúródott a kocsi tetejébe, az autó összepréselődött.

Lev Jasin és Voronyin a franciáktól kapott Oscarral

Valentyin Ivanov, klubja, a Torpedo vezetőedzője, a korábbi játékostárs másnap felkereste a kórházban. Majdnem elájult a látványtól, pedig a legrosszabbra számított. Tudta, hogy Voronyinnak több bordája eltört, s csak a csodával határos módon sikerült visszahozni a klinikai halálból. „Nem ismertem meg – idézte Ivanovot Leonyid Rjepin. – A szemei nyitva voltak, csak ebből tudtam, hogy eszméleténél van. Csövön keresztül lélegeztették, nem tudott szólni egy szót sem. Megismert, de csak egy szörnyű hörgés jött ki belőle."

Sokan gondolták úgy azokban a napokban, hogy Voronyin nem éli túl a balesetet, ám napról napra javult az állapota. Fizikailag. A lelkében azonban valami eltört. Teljesen más emberré változott. Miután felépült, elkezdett edzeni, lőtt is pár gólt, de mindenki láthatta, hogy ez már nem a régi Voronyin. 1969. október 26-án, a Zarja ellen játszotta utolsó mérkőzését. Egyre gyakrabban ivott. A felesége nem bírta ki vele, elváltak. A futballista, akit a hatvanas évek közepén Európa bármelyik nagycsapata szívesen látott volna a soraiban, ronccsá vált. Magányában újra és újra ivott. Nem játszott, de klubja, a Torpedo továbbra is fizetett neki…

Leonyid Rjepin később – amikor már a glasznoszty és a peresztrojka idejét éltük – kinyomozta, mitől borulhatott ki Valerij Voronyin, mielőtt a végzetes autóútra indult 1968-ban. Kiderült, hogy aznap Mihail Jakusin szövetségi kapitány felsőbb utasításra kitette a válogatott keretéből. Akkoriban egyre több sportoló, köztük néhány futballista is bírálta a szovjet vezetést a jogsértéseket, igazságtalanságokat észlelve. A legfelsőbb sport- (és talán politikai) vezetőség a labdarúgó-válogatott csapatkapitányának a megleckéztetésével akart példát statuálni.

Voronyinnak véget ért a futballkarrierje, az űrt már nem tudta kitölteni. Néha fel-felbukkant az edzéseken. Állt, csöndben nézte, hogyan edzenek a társai a labdával. Csak találgatni lehet, mikre gondolhatott.

Soha, senki sem látta többé boldognak. Bő másfél évtizeddel később, 1984. május 19-én felkereste néhány kaukázusi a Luzsnyiki Stadionban. Jurij Sztyepanyenko, a Torpedo futballszakosztályának korábbi főnöke meglehetősen ijesztőnek találta őket, ezért meg is kérdezte egykori játékosát: „Valera, ismered ezeket?" Voronyin határozott igenlő választ adott. Elment velük. Másnap hajnali öt óra körül találtak rá Valerij Voronyin holttestére, betört fejjel feküdt a bokrok alatt Moszkva Varsói sugárútján. A boncolás csak nagyon kevés alkoholt mutatott ki a vérében, a belső szervei pedig kifejezetten tiszták voltak.

A temetésére rengetegen mentek ki, egykori játékostársak, vezetők, s temérdek szurkoló.

FRITZ WALTER

Herberger embere

Friedrich Walter 1920. október 31-én született Kaiserslauternben. A kisebb helyi klubban, az FV Kaiserslauternben lett igazolt játékos 1928-ban, a következő esztendőben már élete csapatában, az 1. FCK-ban játszott. Testvérei, Ottmar és Ludwig is futballoztak, nem is akárhogyan, hisz Ottmarból is világbajnok lett 1954-ben.

Fritz legszívesebben balösszekötőt játszott, és a XX. századi történelem úgy alakította az életét, hogy kénytelen volt két részletben szolgálni a „vörös ördögöket", illetve a válogatottat. Előbbi klubot először 1929 és 1943, majd 1945 és 1959 között erősítette, míg a nemzeti tizenegyben az első periódusát 1940. július 14-én kezdte meg és 1942. november 22-én zárta le. Pontosabban: zárta le a II. világháború. A fürge, szupertechnikás belsőcsatár (172 centisre nőtt, a versenysúlya pedig 74 kiló körül alakult) Frankfurtban debütált a Nationalelfben, azonnal szerzett három gólt a románok ellen (9:3).

„Walter volt a legmozgékonyabb ebben az igazán mozgékony sorban. Elöl, hátul, mindenütt ott volt, ahol egy összekötőnek lenni kell. Érvényesülését elősegítette az, hogy az egyébként kitűnően játszó Nagymarosi sokszor a másik oldalra kalandozott" – írta róla a *Nemzeti Sport* az 1942. május 3-i, Üllői úti mérkőzés másnapján. Két gólt rúgott a Ferencváros pályáján, ahol 5:3-ra nyertek a németek.

A húszéves Fritz Walter a magyaroknak lőtt gólja után, 1941-ben

Átmenetileg Pozsonyban volt utoljára válogatott, ott játszotta a 21. meccsét a III. Birodalom színeiben. A politika szeszélye folytán a szlovákok ellen az osztrák származású Karl Deckerrel és a szilézia lengyellel, Ernest Wilimowskival alkotta a támadósor belsőhármasát. (Tizenkétezer néző előtt 5:2-re győztek a vendégek.)

Annak ellenére, hogy az ország legjobb futballistái közé tartozott, mégiscsak kikerült a frontra. Még a *Nemzeti Sport* is beszámolt arról 1943. március 25-én, hogy Fritz Walter sebesültként éppen kórházban fekszik. Fellelhetők adatok, amelyek szerint abban az esztendőben két nevesincs alakulatban (TSG Diedenhofen, TSG Saargemünd) is szerepelt. A következő évben ugyan gólt rúgott, de a magyar bakák 5:1-re elverték őket az Üllői úton. „A német katonacsapat csatársorának erőssége Walter, a Kaiserslautern csatára, aki a legutóbb Budapesten játszó német válogatott csapatnak is tagja volt" – tájékoztatta olvasóit a *Nemzeti Sport* 1944. április 17-én.

Jóval a háború befejezése után jelent meg a *11 rote Jäger* című könyv a neve alatt. Ő is a Hermann Graf őrnagy szervezte, Vörös Vadászoknak nevezett ejtőernyős egységben teljesített szolgálatot. Máramarosnál szovjet fogságba esett, nagy szerencsével megúszta, hogy a Szov-

jetunióba vigyék, és ott végleg elnyelje valamelyik fogolytábor pokoli torka. A legelterjedtebb történet szerint egy magyar őr állítólag felismerte, és tudta róla, hogy válogatott futballista, látta őt játszani 1942 májusában az Üllői úton. Megesett rajta a szíve, s segített neki hamis papírokat szerezni. Azokban az állt, hogy tulajdonképpen osztrák származású, s ezért aztán nem vitték el a Gulagra. A történet kerek, túlságosan is. Még az is lehet, hogy igaz. Csak hát motoszkálni kezd a történészi agyban a kétely: ugyan miért jelentett volna mentességet a deportálás alól a máramarosi lágerben a dokumentum, amely azt bizonyította, hogy az illető nem német, hanem osztrák? Hiszen mindenkit – nőt, férfit, öreget, fiatalt – kíméletlenül elhajtottak robotra, aki csak élt és mozgott!

Pályafutása egyik leghíresebb gólja: 1956. október 6-án 120 000 néző előtt, Lipcsében, az egyik első „német–német csúcsderbin", a Wismut Karl-Marx-Stadt ellen lőtte, sarokkal

Fritz Walter túlélte a kataklizmát (bár soha többé nem ült repülőgépre), és hamarosan megint azt csinálta, amihez a legjobban értett: rúgta a bőrlabdát. 1948-ban játszottak újból Németországban bajnoki mérkőzéseket, a Lautern bejutott a döntőbe, és csupán a végjátékban vérzett el a Nürnberg ellenében (1:2). Augusztus 8-án 75 000 néző figyelte a kölni tusát.

Abban az évben ő volt a csapat játékos-edzője, mi több, ősszel párhuzamosan a VfB Kaiserslautern felkészítését is magára vállalta.

1949-ben a Kickers Offenbach legyőzésével harmadik lett az „ördögök" csapata, viszont 1950-ben csak a legjobb nyolcig jutott. A következő szezonban minden hívét kárpótolta: június 30-án Berlinben (85 000 drukker előtt) Ottmar Walter két találatával 2:1-re verte a Preussen Münstert. Szűk két év múlva, 1953. június 21-én az 1. FCK újból Berlinben mérkőzött, ismét óriási, nyolcvanezres publikum előtt, és lehengerelte a VfB Stuttgart legénységét (5:1). Fritz Walter jegyezte az összecsapás első találatát a 37. percben. (Abban a remek idényében a gólkirályi címet is megszerezte.) Mindkét bajnokcsapatnak tagjai voltak a Walter fivérek, aztán Werner Kohlmeyer, Werner Liebrich és Horst Eckel. Valamennyien világbajnokok lettek 1954-ben, Bernben.

Fritz Walter 1940. július 14-től 1958. június 24-ig a 61 válogatott mérkőzésén 33 gólt könyvelt el. Pedig 1942 és 1950 között nem létezett válogatott! Harmincnégy évesen lett belőle világbajnok. Harmincnyolc esztendősen világbajnoki negyedik hellyel utazhatott haza Svédországból. Abban a korban, amikor egy harmincéves összekötőt általában már vénnek tartottak!

A svájci világbajnokságon a nyugatnémetek mind a hat összecsapásán szerepelt, így a magyarok elleni, 8:3-ra elveszített találkozón is. A törökök elleni második selejtezőjükön Sükrü kapujába talált, sőt az osztrákok elleni elődöntőn duplázni tudott. A döntő után bekerült a FIFA All-Star-csapatába.

A *Kicker* magazin *1954. júliusban* közzétette a szerkesztősége posztonkénti rangsorát. Az összekötők között a megosztott első helyet Puskás Ferenc és Kocsis Sándor kapta, míg a megosztott második helyen Fritz Walter és Juan Schiaffino zárt.

Idézzük a szemtanút, az ellenfelet, a barátot, *Buzánszky Jenőt*: „(…) A derék Fritz kebelét nem vetette szét a megistenülés vágya, egyszerűen »csak« világbajnok akart lenni. Ez nem tűnt egykönnyen kivitelezhető tervnek ellenünk, mégis megcsinálta. Évtizedekkel később elmondta nekem, hogy egyáltalán nem féltek, mert nem is maradt idejük a félelemre. És ez igaz is, valóban nem citeráztak. Úgy gondolom, ha még tízszer játszunk ellenük, tízszer verjük meg őket, 1954. július 4-én mégis ők nyertek. Tény, hogy nagyon erős volt bennük a kurázsi, a versenyszellem. Beszélték, tán valami serkentőszert használtak, Pervitint vagy micsodát, amit a háborúban a katonáiknak is adagoltak, de engem ezek a pletykák sohasem érdekeltek. Hogy megérdemelték-e a sikert? Édes istenem, hát nem mindegy már?”

Fritz Walter 1956. november 21-én hivatalosan elbúcsúzott a nemzeti együttestől. Nem sikeredett túlontúl szépre a frankfurti találkozó, Svájc 3:1-re megverte a vendéglátóit. Ám itt mégsem ért véget a karrierje, Sepp Herberger, a ravasz róka váratlanul rávette, hogy térjen vissza a csapatába. A veterán összekötő hagyta magát rábeszélni, és 1958. március 19-én megint felöltötte a Nationalmannschaft szerelését. (Frankfurtban 2:0-ra legyőzték a spanyolokat.) Elutazott az 1958-as vébére, ahol öt találkozón kapott játéklehetőséget. (A hatodikat, a franciák elleni balsikerű bronzmeccset már kihagyta. Azon a mérkőzésen Rahn, Szymaniak, Erhardt, Schäfer és Stolenwerk mellett a tartalékok játszottak.) Így 1958. június 24-én vonult véglegesen vissza a válogatottól, a göteborgi elődöntőben a svédektől elszenvedett 3:1-es vereség jelentette a hattyúdalát.

1959-ben az 1. FCK-tól is elköszönt. 1960-ban rövid ideig edzősködött a VfL Neustadt/Coburgnál, majd egy idény erejéig leült Lautern kispadjára.

Az 1962-es chilei vébé előtt Sepp Herberger újból megkörnyékezte az ajánlatával. Fritz Walter, aki akkor már a *Kicker* magazin tudósítója volt, be is szállt egy tréningmeccsre. Aztán inkább belátta, hogy 42 évesen nem térhet újból vissza.

Hat esztendőn keresztül irányította az SV 1919 Alsenborn amatőrjeit, a kék-fehéreknél fejezte be a tréneri pályafutását 1968-ban. Nem volt ínyére ez a munka, viszont nem is volt rászorulva. Jól fektette be a labdarúgással keresett pénzét. Különben meg néhány nagy cég üzleti lehetőséget látott benne, kamatoztatva a minden képzeletet felülmúló népszerűségét, a hírnevét, s a reklámtevékenység is bőven hozott a konyhájára.

1985-ben, a hatvanötödik születésnapja tiszteletére róla nevezték el a Kaiserslautern stadionját. Ő volt az első német futballista, aki ilyen elismerésben részesült.

2000. október 31-én a sportág hajdani nagyjai köszöntették a nyolcvanadik születésnapja alkalmából. Megjelent az ünnepségen (többek között) Buzánszky Jenő, Grosics Gyula, Hidegkuti Nándor, Uwe Seeler és Franz Beckenbauer is. 2002. június 17-én Enkenbach-Alsenbornban hunyt el.

Repülő Tulipán

Servaas Wilkes 1923. október 13-án született Rotterdamban. Kissrácként nem a profi futballkarrierről álmodozott, hanem arról, hogy felnőtté válva átveszi apjától és nagybátyjától jól menő, bútorszállítással és költöztetéssel foglalkozó cégüket, a Wilkes en Zoonent. Tényleg volt idő, amikor Faas a testvérével, Leennel ebben az üzletágban dolgozott, miközben azért futballozott is, 1933-tól egy évig a HION nevű alakulatban, aztán 1934 és 1949 között a Xerxesben.

A hosszú, 180 centinél is magasabb futballista 1941. április 11-én bemutatkozott az ókori perzsa királyról elnevezett egyesület első csapatában. A fivére védett, míg elöl Faas rohamozta a goudai CVV de Jodan Boys kapuját (6:0). A kék-fehérektől lett válogatott 1946. március 10-én. Azon a tavaszi napon Luxemburgban győzött az Oranje, a csöppet sem elfogódott újonc balszélső az 5. és a 30. perc között mesterhármasig jutott. A végén is rúgott még egyet, így 6:2-vel utazhattak haza a vendégek a nagyhercegségből. Soha rosszabb kezdést! 1961-ig 38 mecscsén 35 gólt szerzett a narancsmezesek képviseletében. (Ezzel a találatmennyiséggel – Ruud van Nistelrooyjal együtt – még mindig az 5. helyen áll az ottani öröklistán.)

A londoni olimpián két mérkőzésen három gól lőtt. Az íreket 3:1-re megverték, Nagy-Britanniától ellenben 4:3-as vereséget szenvedtek. A hollandok nagyon csalódottak voltak, lényegesen jobb szereplésre számítottak. Olyan játékosaik voltak, mint Abe Lenstra, Kees Rijvers, Bram Appel – és Faas Wilkes. Ugyanakkor legjobbjukra felfigyeltek az olaszok.

1949 és 1953 között Itáliában profiskodott, először az Internazionale szerződtette, 60 000 guldenért. Ő lett a lombardok első németalföldi légiósa. Jó csapatba került, különösen Nyers Istvánnal és a svéd Nacka Skoglunddal értette jól meg magát.

1951-ben ezüstérmes, 1950-ben és 1952-ben bronzérmes lett a fekete-kékekkel. 1951-ben 23 találattal – a dán Karl Aage Hansennel (Juventus) holtversenyben – harmadik lett a góllövőlistán. Milánóban anekdoták születtek arról, hogy a „Repülő Tulipán” (Il Tulipano Volante) mindenkit kicselezett, aki csak szembejött vele, sőt még a partjelzőt is, azonban könnyelmű volt, rengeteg labdát eladott, ezért aztán Alfredo Foni 1952 nyarán átengedte őt a Torinónak. Az Intertől 95/47-es statisztikával köszönt el. A „bikáknál” 12 meccsen kapott lehetőséget, egyszer talált a hálóba. 1953-ban országot és klubot váltott, a Valencia CF-hez írt alá. A spanyoloknál szintén nyakába akasztottak egy bronzot (1953–1954).

1955 és 1958 között a VVV Venlo, utána egy esztendeig a Levante gárdáját szolgálta, utóbbinak segített visszajutni a spanyol élvonalba. 1959 és 1962 között a Fortuna ’54 Sittard, 1962 és 1964 között a Xerxes Rotterdam futballistája volt. Amikor visszavonult, tisztességes mérleget hagyott maga mögött: pályafutása 454 találkozóján 221-szer járt túl a kapusok eszén.

Faas Wilkes 2006. augusztus 15-én hunyt el Rotterdamban.

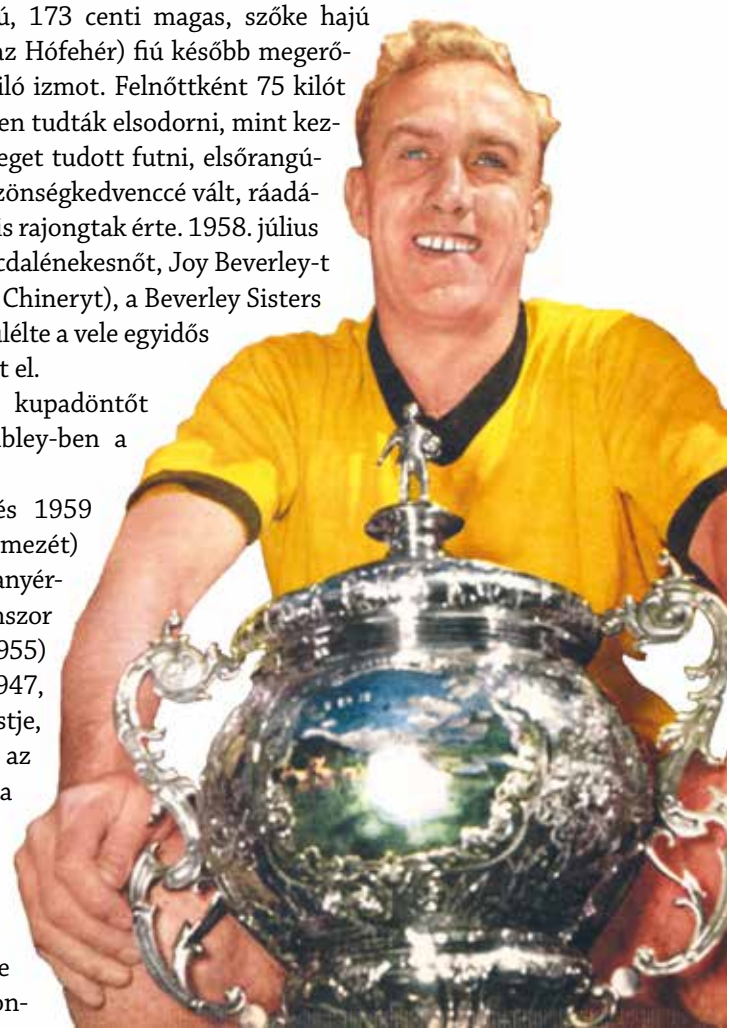
BILLY WRIGHT

Az első százszoros válogatott

William Ambrose Wright 1924. február 6-án született az Ironbridge nevű kis településen. A tízeves tehetséget a legendás Franck Buckley őrnagy igazolta le a Wolverhampton Wanderershez. Tizennégy évesen már szóhoz jutott a tartalékgárdában a Walsall Wood ellen, egy esztendő múlva pedig a nagycsapatban is láthatták a Notts County ellen (2:1). Egyébként az 1938–1939-es szezonban a „farkasok" a második helyen végeztek a bajnokságban az Everton mögött.

A II. világháború alatt vendégjátékosként néhányszor az Aldershotban és a Leicester Cityben is szerepelt. (Előbbi városban működött a hadsereg egyik kiképzőbázisa, Wright ott szolgált, és olykor pályára lépett a helyi klubban.) Mint a legtöbb hivatásos labdarúgót (1941. februárban írta alá a profi szerződését), őt sem vitték ki a frontra, tehát éles harci helyzetbe sem kerülhetett. A nagy vérontás alatt a Wolves együttesével nagyjából 100 bemutatómeccsen vett részt.

A kezdetben törékeny alkatú, 173 centi magas, szőke hajú (innen a beceneve, a Snowy, azaz Hófehér) fiú később megerősödött, felszedett magára pár kiló izmot. Felnőttként 75 kilót nyomott, s akkor már nehezebben tudták elsodorni, mint kezdőként. Lendületes volt, rengeteget tudott futni, elsőrangúan szerelt és passzolt. Valódi közönségkedvenccé vált, ráadásul a csinos külleme miatt a nők is rajongtak érte. 1958. július 28-án feleségül vette a híres táncdalénekesnőt, Joy Beverley-t (eredeti nevén Joycelin Victoria Chineryt), a Beverley Sisters nevű sztártrió tagját, aki jóval túlélte a vele egyidős férjét, 2015. augusztusban hunyt el.

1949. április 30-án győztes kupadöntőt vívott a „farkasokkal" a Wembley-ben a Leicester City ellen (3:1).
A Wolverhamptonnal (1939 és 1959 között 541 találkozón viselte a mezét) háromszor lett az első osztály aranyérmese (1953, 1958, 1959), háromszor az ezüstérmese (1939, 1950, 1955) és háromszor a bronzérmese (1947, 1953, 1956). Volt még egy ezüstje, 1958. október 6-án elveszítette az FA Charity Shield trófeáját (1:4 a Bolton Wanderers ellenében). Magyar szempontból a legemlékezetesebb klubmérkőzését 1954. december 13-án vívta, a Wolverhampton 3:2-re legyőzte Bp. Honvédot a Molineux Stadion-

ban. A *The Times* áradozott: „A sár a mi szövetségesünk volt. Az első félidőben csak a Honvéd futballozott igazán élvezetesen, ebben a periódusban ragyogó tudását, sőt művészetét csillogtatta." Stan Cullis, a „farkasok" menedzsere majdnem kiugrott a bőréből a sikerük után: „Semmi kétség, a miénk a legjobb európai klub." *Gabriel Hanot*, a *L'Equipe* című, nagyon tekintélyes francia sportnapilap főszerkesztője azt írta erre az újságjában, hogy az állítás csak akkor lenne igaz, ha visszavágót rendeznének, s ha azon az angol csapat Budapesten sem kapna ki. Puskás Ferenc pár héttel később kijelentette a *Képes Sport 1955. február 8-i* számában: „Az angol Wright játéka tetszett nekem a legjobban. Mindent tud, amit egy tökéletes fedezetnek tudnia kell. Gyors, kemény, jól szerel és a támadások elindításából is (...) kiveszi a részét." A két világklasszis kölcsönösen nagyon tisztelte egymást.

Wright 1946. szeptember 28-án mutatkozott be a válogatottban, mégpedig príma eredménnyel, Észak-Írországot sikerült 7:2-re legyőzni. 1948-ban már ő volt a „háromoroszlánosok" csapatkapitánya.

Három világbajnokságon játszhatott. 1950-ben az angolok gyengén teljesítettek a brazíliai Mundialon, a három találkozójukból kettőt (az Egyesült Államok és Spanyolország ellen) elbuktak, Chilét ugyan megverték 2:0-ra, de nem jutottak a négyes döntőbe. Vereséget szenvedtek a magyaroktól is 1953. november 25-én a londoni 3:6-on, illetve az 1954. május 23-án megtartott „visszavágón", a budapesti 1:7-en. „A magyaroktól nem volt szégyen kikapni. Megvallom, el sem tudtam képzelni, hogy ilyen jó lehetnek" – beszélt őszinte elismeréssel a hangján az Évszázad mérkőzését követően. A visszavonulása előtt nyilatkozott a kettős kudarcról a *Képes Sport 1959. január 27-i* számában: „Két vágyam van mindössze. Az egyik: megérni a századik válogatottságomat. A másik: elmenni Budapestre, a Népstadionba, és visszafizetni a 6:3-ért meg a 7:1-ért." Az első teljesült, 105-szörös válogatott lett belőle, a világon első futballistaként lépte át a százas álomhatárt. A második sohasem...

A budapesti vereség jelentette rossz előjel ellenére az 1954-es svájci vébén jobban szerepeltek az angolok, mint a négy évvel korábbin. Megnyerték a csoportjukat (elég volt hozzá a belgák elleni 4:4, illetve a hazaiak elleni 2:0), ám a negyeddöntőben vereséget szenvedtek a címvédő Uruguaytól (2:4). Wright azt a három összecsapást is végigküzdötte. A *Kicker* magazin *1954. júliusban* közzétette, hogy a szerkesztősége a világbajnokságon kiket látott a legjobbaknak a különféle posztokon. Billy Wright a középhátvédek-középfedezetek között az első helyen végzett, megelőzte a jugoszláv Horvatot.

Az 1958-as svédországi vb csoportmérkőzései során Anglia pótvizsgázni kényszerült, mivel azonos pontszámmal zárt a szovjetekkel. Nem jutott tovább, mert a rájátszást elbukta (0:1). Billy Wright ezen a tornán is végigjátszotta csapata összes meccsét, 1959 augusztusában úgy vonult vissza, hogy addig Anglia minden labdarúgó-világbajnoki mérkőzésének szereplője volt.

A későbbiekben 1989-ig sikeres televíziós szakértőként, valamint a következő évtől a Wolverhampton igazgatótanácsának tagjaként tevékenykedett. 1960-ban Anglia ifjúsági válogatottját készítette fel. 1962-től 1966-ig az Arsenal kispadján ült.

Billy Wright 1994. szeptember 3-án hunyt el Londonban. A halálát hasnyálmirigyrák okozta.

MÁRIO ZAGALLO

Hangyácskából Öreg Farkas lett

Mário Jorge Lobo Zagallo 1931. augusztus 9-én született Atalaiában, Brazília Alagoas államában. Eredeti családneve Zakkour volt. Apai ágon az ősei libanoni keresztények voltak, akik Zahle városából vándoroltak Dél-Amerikába.

1948-tól az America FC együttesében futballozott, a legtöbbször balszélsőt játszott. Hosszú játékoskarrierje során csupán három klubot erősített (America, Flamengo, Botafogo), és mindhárom Rio de Janeiróba való. Ellenben edzőként a vándorok típusához tartozott, hazája mellett több arab országban is dolgozott.

1949. június 26-án megnyerte a Torneo Iníciót az Americával, a Bangut verték meg érte a döntőben. A szorgalma miatt a Formiguinha (Hangyácska) becenévvel illetett, 167 cm magas, 61 kg-os támadó 1950-ben igazolt át a Flamengóhoz. Később kezdték csak Lobónak (Farkas) hívni a játékstílusa miatt, még később, amikor megőszült, itt-ott ki is kopott a haja, a beceneve a Velho Lobóra (Öreg Farkas) módosult.

A piros-feketékkel egy halom serleget hódított el 1958-ig, ezek közül a legfontosabb a három állami bajnoki cím volt (Campeonato Carioca). 1953-ban, 1954-ben és 1955-ben nem volt a Flánál erősebb csapat Rióban, míg 1952-ben ezüst, 1956-ban és 1957-ben bronz jutott neki. A Torneio Iníciót 1951-ben és 1952-ben, a Taça Brasilt 1957-ben fejezte be győztesen.

Zagallo 1958-tól a Botafogo labdarúgója volt, s az 1965-ig, a visszavonulásáig felhalmozott díjai közül mi a két állami aranyát (1961, 1962), a két ezüstjét (1958, 1959) és a három bronzát (1960, 1964, 1965) soroljuk előre. Mellettük kiemelést érdemel, hogy kétszer lett a gárda a Rio–São Paulo-torna győztese (1962, 1964) és háromszor a Torneio Inícióé (1961, 1962, 1963). 1963-ban megnyerte az egykor nagyon népszerű és tekintélyes párizsi tornát, a Racing de Paris, az Anderlecht és az Újpesti Dózsa elől orozva el a trófeát.

Nem holmi levitézlett brigád volt ám a Bota, hanem méltó ellenfele a Santos FC-nek! Még akkor sem túlzunk, ha azt írjuk, hogy a planéta exkluzív klubelitjéhez tartozott. Igaz, állításunknak némiképp ellentmond, hogy 1962-ben Pelé és társai a Taça Brasil hárommenetes döntőjében (4:3, 1:3, 5:0) tönkreverték a fekete-fehér csíkosakat. Tetejébe az 5:0-s „söprést” Rióban érték el. A következő esztendőben a Botafogo az Alianza Lima és a Millonarios Bogotá előtt megnyerte a csoportját a Copa Libertadoresben, majd az elődöntőben biztató 1:1-et harcolt ki São Paulóban. 1963. augusztus 28-án eljött a visszavágó, amelyen a Santos FC 4:0-ra kiütötte a trónkövetelőt a Maracanában.

Félelmetes volt a Botafogo támadószekciója, az öt tagjából (Garrincha, Didi, Quarentinha, Amarildo, Zagallo) négy világbajnok, három (Didi, Zagallo, Garrincha) kétszeres világbajnok volt. Quarentinha (Waldir Cardoso Lebrêgo) a kakukktojás, ő nem birtokolta a büszke címet, pedig egyáltalán nem volt tucatjátékos: 1958 és 1966 között 13-szor szerepelt a válogatottban, és a fellépésein 14 gólt termelt.

Mindenképpen érdekes és figyelemre méltó vonatkozás, hogy az 1958-as (Didi, Garrincha, Vavá, Pelé, Zagallo) és az 1962-es (Didi, Zagallo, Garrincha, Vavá, Amarildo) világbajnok csatárkvintettből egyedül Zagallo nem légióskodott, sohasem szolgált külföldi alakulatot.

A néhai *Edgard José Martins*, brazil újságíró kollégánk, aki sokszor szinte testközelből figyelhette meg a játékost mérkőzés közben, arról számolt be, hogy bár Zagallo látszatra nyugodt, fegyelmezett természetű volt, azonban a fizikai vagy verbális provokációkat nehezen tűrte. Egy idő után, ha kihozták a sodrából, többet hibázott a megszokottnál. Ilyenkor nem törlesztett, nem csapott vissza, inkább reklamált agresszoránál vagy a játékvezetőnél. Hevesen gesztikulált, közben teljesen elvörösödött, felfújta magát, ahogyan a mérges kis japánkakasoknál megfigyelhető.

Zagallo 1958. május 4-én debütált a válogatottban. Rióban mérkőztek a brazilok a hagyományos Oswaldo Cruz-kupáért Paraguay ellen, 5:1-re nyertek, és az újonc kétszer is bevette a vendégek hálóját. Hatásos belépő volt a balszélső részéről, mindenki várta a góldús folytatást, ám az elmaradt. 1964. június 7-ig 36-szor húzta magára a nemzeti tizenegy szerelését, amelynek képviseletében mindössze ötször küldte kapuba a labdát. Annál több gólt rúgtak vagy fejeltek a társai a remek átadásaiból. (Egyébként a Taça Oswaldo Cruzt 1958-ban, 1961-ben és 1962-ben is elnyerte.)

Két világbajnokságon vehetett részt a Seleção legénységével, és mindkettőről aranyéremmel a nyakában repülhetett haza. Az 1958-as bravúr több szempontból is történelminek minősül: először nyerte meg Brazília a vébét, és először bizonyult Európában a legjobbnak dél-amerikai társulat. A svédországi tornán az arany-zöldek mind a hat fellépésén szóhoz jutott. Egyetlen találatot ért el, azt viszont a legjobbkor: a döntőben. Okos gól volt: két hazai védő orra elől pofozta tovább jobbal a labdát, majd átvette a bal lábára, hogy az eléje vetődő Kalle Svensson mellett laposan berúgja a kapuba (4:1).

1962-ben lemásolta a skandináviai teljesítményét, a brazilok mind a hat találkozóján a küzdők között volt. Egyetlen találatot könyvelhetett el, igaz, nem a döntőben, hanem Mexikó ellen (2:0). Chilében futballistaként másodszor lett világbajnok. Hab volt a tortáján, hogy bekerült a sorozat All-Star tizenegyébe is.

(A „hiányzó” ötödik gólját Portugália ellen érte el 1962. május 6-án, amikor São Paulóban 2:1-re nyertek.)

Zagallo 1966-tól számítva edzősködött. A tréneri pályafutásának állomáshelyei: Botafogo

Rio (1966–1970, 1975, 1978, 1986–1987), Brazília – szövetségi kapitány (1967–1968, 1970–1974, 1994–1998), Brazília – tanácsadó (1991–1994, 2003–2006), Brazília – szakfelügyelő (2002), Fluminense, Rio (1971–1972), Flamengo, Rio (1972–1974, 1984–1985, 2000–2001), Kuvait – szövetségi kapitány (1976–1978), al-Hilal Rijád (1979), Vasco da Gama, Rio (1980–1981, 1990–1991), Szaúd-Arábia – szövetségi kapitány (1981–1984), Bangu, Rio (1988–1989), Egyesült Arab Emírségek – szövetségi kapitány (1989–1990), Portuguesa, São Paulo (1999), Libanon – szaktanácsadó (2011–).

Legendás ötös: Garrincha, Didi, Pelé, Vavá, Zagallo

A Rimet-kupa végleges elhódítása tekinthető a legnagyobb edzői diadalának. Az 1970-es mexikói világbajnokságon a tanítványai valamennyi mérkőzésüket megnyerték, azzal – az eredeti kiírás értlemében – végleg birtokba vehették a serleget. Elsőként az őszülő generális mondhatta el magáról, hogy futballistaként és szövetségi kapitányként is a földkerekség legjobbja tudott lenni. Végül is mind az öt brazil világbajnoki címhez volt valamilyen köze: kétszer labdarúgóként (1958, 1962), egyszer szövetségi kapitányként (1970), kétszer a válogatottat felkészítő stáb tagjaként (1994, 2002) tette hozzá a magáét.

Az Öreg Farkas vezérletével 1995-ben a második helyen zártak a „kanárik" a Copa Américán, ellenben 1997. júliusban hazavitték a serleget Bolíviából. 1997. decemberben a Konföderációs Kupát szintúgy hazaröptették Szaúd-Arábiából. A Concacaf Arany Kupán 1996-ban ezüstérem, 1998-ban bronzérem ütötte az arany-zöld mezesek markát. Az 1998-as vesztes párizsi vébéfináléjuk alatt is Zagallo ült (vagy inkább feszengett) a kispadjukon. Ki ne emlékezne a kezdés előtti hercehurcára Ronaldo körül? A titokzatos betegségére, majd a Nike-cég rezidensének az öltözőben – kegyetlenül üzleti alapokon – rendezett hisztije utáni váratlan „felgyógyulására"? A lefújás utáni pillanatokban meglátszott a szakember gondoktól barázdált arcán, hogy akinek annyi aranyat osztott a sors keze, mint neki, annak az ezüst igencsak csalfán csillog…

Szakvezetői tevékenysége klubszinten is eredményesnek mondható. A Botafogóval 1967-ben és 1968-ban a riói állami bajnokság élén végzett, 1968-ban megszerezte a Taça Brasilt. 1971-ben a Fluminensével, 1972-ben és 2001-ben a Flamengóval nyerte meg az állami bajnokságot. 1979-ben az al-Hilallal Szaúd-Arábia, 1984-ben az olajország válogatottjával Ázsia bajnoka lett.

Mário Jorge Lobo Zagallo az egyetemes futballtörténet kimagasló alakja. Az egyetlen a világon, aki játékosként, szövetségi kapitányként vagy akár a stáb tagjaként öt világbajnoki cím kivívásában is tevékeny szerepet játszott.

TELMO ZARRA

A San Mamés elnyűhetetlen oroszlánja

Telmo Zarraonaindía Montoya a Vizcaya tartományhoz tartozó Erandióban, pontosabban annak Asúa nevű vasútállomásán született 1921. január 20-án, ahol atyja, Pedro Telmo volt az állomásfőnök. Népes családban nőtt fel, kilenc testvére volt. Nehéz időszakot élt át az ország, egyik kormányválság követte a másikat, a nemzetiségek forrongtak, több jogot, autonómiát követeltek, s mivel a fiú öntudatos baszk família sarja volt, hasonlóképpen gondolkodott a politikáról. Amikor futballozni kezdett az FC Asúában (1935–1936), épp kitörni készült a polgárháború. Egyébként a két bátyja is rúgta a labdát az Arenas de Guecho (baszkul: Getxo) nevű alakulatban, aminek az édesanyjuk, Tomasa Montoya egyáltalán nem örült.

A futballpályákon csak Zarrának nevezett ifjú csatár 1937-től egy esztendeig a Pitaberexe FC-ben izmosodott (spanyolosan Pitoveresének írják). 1938-tól 1940-ig már az előbb a regionális, utóbb a második ligában szereplő Sociedad Deportiva Erandia Clubban bontogatta szárnyait. A kék-fehéreknél az 1939–1940-es szezonban 20 meccsen 12 gólt jegyzett. Az SDEC-től 1940-ben átigazolt gyermekkori kedvencéhez, az Atlético Bilbaóhoz. Nehéz körülményeket talált ott. A polgárháborúban (1936–1939) Baszkföld jelentős veszteségeket szenvedett, kijutott a szörnyűségekből az első számú futballklubnak is, amely rengeteg jó játékosát veszítette el. Így különösen megörültek a 180 centi magas, fénykorában 72 kilós, ifjú csatár érkezésének. 1940. június 23-án debütált az együttesben, amely Santanderben vívott jótékonysági mérkőzést. 1940-től 1955-ig erősítette az Atléticót, 277 bajnokit vívott a színeiben és azokon 251-szer volt eredményes. (Ezzel mindmáig klubrekorder.) És ha ehhez hozzászámítjuk a kupasorozatokat, még lenyűgözőbb a mutatója: 354/336. A válogatottbeli szerepléseivel együtt pályafutása összmutatója 433/387! Nem csoda, hogy milyen hamar kiérdemelte a szurkolóktól a „San Mames oroszlánja" titulust. (Az Atlético otthona az 1913-ban épített, 2013-ra újjávarázsolt Estadio de San Mamés, a klub kabalaállata pedig az oroszlán.)

A bilbaóiakkal egyszer nyert bajnoki címet (1942–1943), háromszor zárt a második helyen (1940–1941, 1946–1947, 1951–1952). A Copa del Generalísimót ötször hódították el (1943, 1944, 1945, 1950, 1955). Három finálét (1942, 1949, 1953) elveszítettek, de érdemes figyelni az évszámokra: 1942 és 1955 között tizennégy döntőből nyolcban szerepeltek.

Zarra a többségükben gólt is szerzett. 1942. június 21-én a Barcelona ellen egyet (3:4), 1943. június 20-án a Real Madrid ellen, a hosszabbításban ugyancsak egyet (1:0, abban az idényben duplázott a bajnoki címet is nyerő Atlético Bilbao). 1944. június 25-én a Valencia is kapott tőle egyet (2:0), sőt szinte ugyanez volt a helyzet 1945. június 24-én, azzal a különbséggel, hogy a piros-fehérek akkor 3:2-re nyertek. 1950. május 28-án 1:1-re végződött a madridi

Atlético Bilbao–Real Valladolid összecsapás rendes játékideje. A baszkok találatáról természetesen Zarra gondoskodott. A hosszabbításban még inkább nekidurálta magát, mesterhármast vágott a lilák hálójába (4:1). Mindmáig ő a spanyol országos kupasorozat történetének gólkirálya, 81 találatával.

A bajnokságban is hasonló hatékonysággal termelte a gólokat. Hatszor érdemelte ki a legjobb góllövőnek járó díjat, amelyet 1952 nyara óta Pichichi-díjnak neveznek: 1945-ben (19), 1946-ban (24), 1947-ben (34), 1950-ben (25), 1951-ben (38), 1953-ban (24). Gólkirályi címeinek száma rekord Spanyolországban. Az 1951-ben elért 38 találata is sokáig a maximumot jelentette, 1990-ben érte el ugyanezt a mennyiséget Hugo Sanchez, ám amíg Zarrának harminc bajnoki kellett hozzá, addig a mexikói fogorvosnak harmincöt. (Az aktuális csúcstartó Cristiano Ronaldo, a 2014–2015-ös évadban összehozott 48 góljával.) Telmo Zarra a spanyol élvonalban szerzett 251 gólja évtizedeken át ugyancsak rekord volt, az utóbbi években Lionel Messi és Cristiano Ronaldo is megelőzte. Így is ő a spanyol élvonal valaha volt leggólerősebb spanyol játékosa.

A válogatottban 1945. március 11-én Lisszabonban, a Portugália elleni barátságos mérkőzésen mutatkozott be (2:2). 1951. június 17-ig húsz mérkőzésen húsz gólt szerzett. Legjobb napján, 1951. február 18-án a svájciak képtelen voltak semlegesíteni, négyszer zörgette meg a hálójukat (6:3).

Részt vett az 1950-es Mundialon. Brazíliában jócskán kivette a részét a remeklésből, a negyedik helyezésből. A spanyolok megnyerték a csoportjukat Anglia, Chile és az Egyesült Államok előtt, s az akkor már 29 éves középcsatár mindhárom riválisa kapujába betalált egyszer-egyszer. Az angolok elleni győzelmet (1:0) jószerével neki köszönhették. A négyes döntőben már csupán a svédek kapusának, Kalle Svenssonnak köszönt be, ám így is négy góllal zárhatta a dél-amerikai útját.

Zarra levezetésképpen – teljességgel amatőr alapon – a másodosztályú Sociedad Deportivo Indautxu (1955–1956) és a Barakaldo CF (1956–1957) együtteseiben futballozott. 1957 után már csupán az öregfiúk között lődözte a gólokat.

Így láttatta stílusát és személyiségét egy andalúziai szemtanú: „Jellemző volt rá a napóleoni stratégia két alapkövetelménye, a nagy tűzerő és az állandó mozgás. Át volt hatva töretlen harci szellemmel, amely bámulatos áttörési készséggel párosult. Mint a többi kisebbségi sorban felnevelődött, ő is vallotta, hogy vagy teljes erőből és odaadással cselekszik, vagy sehogy. A védelmet sakkban tartó, elnyűhetetlen és ravasz ragadozó volt."

Magánemberként családi vállalkozásokat működtetett, sportszerek forgalmazásával foglalkozott. Idővel belekóstolt a vendéglátásba is, egy apróbb éttermet vezetett.

Telmo Zarraonaindía Montoya 2006. február 23-án hunyt el Bilbaóban. A halálát szívroham okozta. 2006-ban a *Marca* című sportlap díjat alapított a tiszteletére: a Trofeo Zarrát minden évben az első és második osztály legeredményesebb, spanyol származású „goleadora" veheti át.

BRANKO ZEBEC

A zágrábi villám

Branislav Zebec 1929. május 17-én született Zágrábban, a Jugoszláv Királyságban, horvát szülők gyermekeként. 1943 és 1945 között az akkor átmenetileg független ország fővárosának különféle klubjaiban (HŠK Građanski, NK Poštar, NK Lokomotiva, NK Milicionar) pallérozódott, majd 1945-től hat idényt az NK Borac Zagrebben töltött. Hallatlanul gyors volt, futballcipőben 11 másodperc alatt futotta a százat. Eleinte leginkább balszélsőt vagy balösszekötőt játszott.

A 176 centis, 75 kilós, Brankónak becézett csatár 1951 és 1959 között a belgrádi FK Partizant erősítette, három kupadöntőt vívott a mezében, és mindegyiket győztesként fejezte be. 1952. november 29-én a Partizan 6:0-ra elgázolta a Crvena zvezdát, a diadalhoz két találattal járult hozzá. 1954. november 29-én megint kiütötték a „csillagosokat" (4:1), de akkor nem vette be a kaput. 1957. május 26-án 5:3-ra győztek a Radnički Beograd ellen, a meccs utolsó gólját ő rúgta.

Bajnoki aranyat nem gyűjtött be a csapatával, ellenben zsákmányolt vele négy ezüstöt (1953–1954, 1955–1956, 1957–1958, 1958–1959) és egy bronzot (1952–1953). Zebec 1959 és 1961 között a Crvena zvezdában is futballozott. Az aranyérmes szezonban (1959–1960) hét meccsen két gólt, az ezüstérmes idényben (1960–1961) húsz találkozón szintén kettőt szerzett. A Jugoszláv Kupában az 1959 és 1961 közötti három fellépésére egy találat esett.

A jugoszláv válogatottban 1951. június 24-től 1961. június 4-ig 65 mérkőzésen 17 gólt szerzett. Az 1952-es olimpián hét találattal lett gólkirály, viszont 1952. augusztus 2-án, a végjátékban nem tudott túljárni Grosics Gyula eszén. 2:0-ra győztek a magyarok, a pláviknak maradt az ezüstmedál. Két világbajnokságon vett részt, 1954-ben Svájcban 3/1-es, 1958-ban Svédországban – csapatkapitányként és középhátvédként – 4/0-s mutatóval zárt.

Az 1960-as Nemzetek Európa Kupájának elődöntőjében, a franciák ellen a küzdőtéren volt (5:4), azonban a szovjetek elleni finálét (1:2) kihagyta. Párizsban is ezüst került a nyakába.

1961-től 1965-ig az Alemannia Aachen labdarúgója volt. 1965. május 22-én kupadöntőt buktak a Borussia Dortmund ellen (0:2), nélküle.

A visszavonulását követően a kispadot választotta. Edzői pályafutásának állomáshelyei: NK Dinamo Zagreb (1965–1967, 1984), Bayern München (1968–1970), VfB Stuttgart (1970–1972), Hajduk Split (1972–1973), Eintracht Braunschweig (1974–1978), Hamburger SV (1978–1980), Borussia Dortmund (1981–1982), Eintracht Frankfurt (1982–1983). Sikerei: Vásárvárosok Kupája-győztes (1966–1967, NK Dinamo Zagreb). Német bajnok (1968–1969, Bayern München, 1978–1979, Hamburger SV). Jugoszláv Kupa-győztes (1972–1973, Hajduk Split). Német Kupa-győztes (1968–1969, Bayern München). BEK-döntős (1979–1980, HSV). Jugoszláv bajnoki ezüstérmes (1965–1966, 1966–1967, NK Dinamo Zagreb). Jugoszláv Kupadöntős (1965–1966, NK Dinamo Zagreb). Bundesliga-ezüstérmes (1979–1980, HSV). Bundesliga-bronzérmes (1976–1977, Eintracht Braunschweig).

Az utolsó éveiben sok gondja volt az alkohollal. Önpusztító életmódja összefüggött viszonylag korai halálával. Branko Zebec 1988. szeptember 26-án hunyt el szülővárosában.

ZITO

Nem tanár lett, hanem kétszeres világbajnok

José Ely de Miranda Roseirában, São Paulo államban született 1932. augusztus 8-án. Az EC Taubaté ifjúsági csapatában kezdett futballozni 1948-ban. Gyermekként arról ábrándozott, hogy tanár lesz belőle, ha felnő, aztán profi labdarúgó lett.

Egyik beceneve a Gerente (Direktor) volt, ami utalt elegáns megjelenésére, intelligenciájára, beszédmodorára, valamint arra is, hogy a többiek elismerték és respektálták. Az átlag brazil futballistánál jóval műveltebb volt.

A labdarúgóként a Zito nevet választó fedezetet 1952 júliusában átigazolta a Santos FC. Megkereste ugyan a Palmeiras is, ám ő inkább a Vila Belmirót akarta otthonául. Nem döntött rosszul, 16 idényt töltött a fehér-feketéknél, 1967. november 7-ig 727 mérkőzést játszott, 57 gólt szerzett. Kilencszer hódította el velük az állami bajnokság (Campeonato Paulista) aranyát (1955, 1956, 1958, 1960, 1961, 1962, 1964, 1965, 1967), egymás után ötször az akkor az országos bajnokságnak tekintett Brazil Kupát (Taça Brasil), (1961, 1962, 1963, 1964, 1965). Négyszer nyerték meg a Rio–São Paulo-tornát (1959, 1963, 1964, 1966). Volt két ezüstje (1957, 1959) és három bronza (1954, 1963, 1966) is. A nemzetközi porondon két Libertadores Kupát (1962–1963) és két Világkupát (1962, 1963) nyert.

Zito 1955. november 27-én Paraguay ellen (2:2) a szülővárosában mutatkozott be a válogatottban. Hosszú ideig nem hívták be újra, legközelebb csak 1957. március 28-án Limában, a Dél-Amerika-bajnokságon játszhatott. Akkor is Roberto helyett állt be. Nem hozott szerencsét, 3:2-re győzött Uruguay. Peruban a Seleção ezüstérmet szerzett. Még egy ezüstérme van a kontinensbajnokságokról: 1959-ben Argentínából vihette haza. Az első gólját 1957. június 16-án jegyezte a válogatottban, São Paulóban 3:0-ra legyőzték Portugáliát. (Hivatalosan 46-szor, nem hivatalosan 52-szer szerepelt a nemzeti tizenegyben, három gólt szerzett.)

A svédországi világbajnokságon, az első két csoportmeccsen Dino Sani játszott a jobbfedezet posztján. Zito, Garrinchával és Pelével együtt a szovjetek ellen mutatkozott be a tornán. Ahogyan két ifjú társa, ő is bejátszotta magát a csapatba, 1958. június 29-én világbajnok lett Stockholmban. A chilei Mundialon a brazilok valamennyi találkozóját végigküzdötte, sőt, a lehető legjobbkor, a döntőben szerzett gólt. 1962. június 17-én a 68. percig 1:1-re állt a finálé Santiago de Chilében. Akkor egy balról érkező labda átszállt Schrojf, a bizonytalankodó csehszlovák kapus fölött, és a jó tempóban felugró középpályás közelről a hálóba bólintotta. Brazíliáé maradt a világbajnoki cím. Zito az 1966-os angliai vébén is kerettag volt, Vicente Feola azonban egyetlen percre sem adott neki játéklehetőséget.

1978 és 1982 között a Santos FC elnökhelyetteseként tevékenykedett, 1983-tól 1987-ig a futballszakosztály igazgatója volt. A XXI. század elején olyan tehetségek felfedezésében és támogatásában játszott fontos szerepet, mint Robinho, Diego, Neymar vagy Gabriel.

Zito Alzheimer-kórban szenvedett, 2015. június 14-én egy agyvérzés következtében hunyt el Santosban.

A brazil futball Leonardo da Vincije

„A harmincas évektől kezdődően elindul a labdarúgás demokratizálódása. A Flamengo, amelynek játékosai többségükben mulattok és feketék, egyre népszerűbb. Három egymást követő évben – 1942-ben, 1943-ban és 1944-ben – is győzelmet arat a riói városi bajnokságon, és az a kép alakul ki róla, hogy egy nyitott, pozitív, fajilag kevert egyesület. Leônidas helyére a fiatal mulatt Zizinho kerül, aki 1950-ig, a Banguba való átigazolásáig marad az egyesületnél" – írta *Leite Lopes A brazil futball* című könyvében.

A chilei kapus, Livingstone és Zizinho

Zizinhót valójában Thomas Soares da Silvának hívták, 1921. szeptember 14-én született Rio de Jaineiro egyik külvárosában, São Gonçalóban. Az édesapja és annak barátai által alapított Esporte Clube Cariocában kezdett futballozni 1936-ban. 1939-ben pár hónapos kitérőt tett a Byron nevű alakulatnál, majd Flávio Costa edző hívásának engedve még abban az esztendőben a Flamengóhoz igazolt. A fenti idézetből kiderül, mennyire eredményes volt a „házassága" a piros-feketékkel, akiknél 1949-ig rúgta a labdát. Csupán egyetlen adalék a 169 centis, 63 kilós belsőcsatár képességeiről: 1939-ben 24 találkozón 67-szer talált a hálóba. Akkortájban kapta egyik elismerő becenevét: Leonardo da Vinci dos gramados (A gyep Leonardo da Vincije). Máskor meg, ugyancsak a képességei előtt tisztelegve, Mestre Zizának (Ziza mesternek) nevezték.

1942. január 18-án Montevideóban, a dél-amerikai bajnokságon Peru ellen (2:1) mutatkozott be a nagyválogatottban. Azon a tornán a harmadik helyen végeztek a brazilok, 1949-ben ellenben, Rio de Janeiróban, elhódították a díjat. Zizinho – hosszú pályafutása alatt – 1945-ben, 1946-ban, 1953-ban és 1957-ben is ezüstérmes lett ezen a sorozaton, ám bizonnyal egyik vereség sem fájt annyira neki, mint az 1950. július 16-i. Az Uruguay elleni vesztes világbajnoki mérkőzés után is ezüstöt vihetett haza, pedig Ademir mellett a brazilok legjobbja volt a Mundialon.

1950 és 1957 között a Bangut erősítette, 1951-ben megnyerte a Rio–São Paulo-tornát.

1957 októberében kölcsönjátékosként Guttmann Béla legénységébe, a São Paulo FC-hez ment, a „tricolorral" hamarosan állami bajnoki címet szerzett. (Vele nem kaptak ki a piros-fehér-feketék.) A következő esztendőben szakított a paulistákkal, nem vállalta a szereplést az 1958-as svédországi vébén, hanem visszavonult. 1957. április 3-án viselte utoljára az arany-zöld mezt, Limában 3:0-ra veszítettek az argentinokkal szemben. Nem játszotta végig a találkozót, Dino Sani állt be a helyére. A varázslatos technikájú jobbösszekötő összesen 53-szor szerepelt a nemzeti tizenegyben, 30 gólt ért el a tagjaként.

Játékos-edzőként először az Uberabánál (1959–1960), majd a chilei Audax Italianónál (1961–1962) dolgozott. Túl a negyvenen be-beszállt a tanítványai közé. Ült a Bangu (1960, 1965–1966), a Vasco da Gama (1967, 1972) és a brazil utánpótlás-válogatott (1975–1976) kispadján is. A reménységekkel 1975-ben megnyerte a Pánamerikai Játékokat.

Zizinho 2002. február 8-án halt meg Niteróiban. Ő volt Pelé példaképe. Ezt nyilatkozta róla: „Ha csak tehettem, lestem a játékát. Igyekeztem mindent úgy csinálni, ahogy tőle láttam."

Felhasznált irodalom

Dénes Tamás–Sándor Mihály–B. Bába Éva 2013: Amatőrök és álamatőrök (1897–1926), Debrecen
Dénes Tamás–Sándor Mihály–B. Bába Éva 2014: Profikorszak vb-ezüsttel (1926–1944), Debrecen
Dénes Tamás–Sándor Mihály–B. Bába Éva 2015: Aranykor (1945–1966), Debrecen
Dénes Tamás–Sándor Mihály–B. Bába Éva 2015: Szocialista profizmus (1966–1986), Debrecen
Dénes Tamás–Sándor Mihály–B. Bába Éva 2015: A futball elhúzódó rendszerváltozása (1986–2015), Debrecen
Dénes Tamás–Sándor Mihály–B. Bába Éva 2018: A futball bölcsője és a háborúk pokla (1863–1944), Debrecen

25 Jahre UEFA 1979, Bern
Barreaud, Marc1998: Dictionnaire des Footballeurs Étrangers de Championnat Professionel Français (1932–1997), Párizs
Beccantini, Roberto (szerk.) 1990: Dizionario del Calcio, Milánó
Bender, Tom–Kühne-Hellmessen, Ulrich 2003: Verrückte Bundesliga, Augsburg
Bender, Tom–Kühne-Hellmessen, Ulrich 2003: Verrückter Europacup, Augsburg
Bender, Tom–Kühne-Hellmessen, Ulrich 2003: Verrückte Nationalelf, Augsburg
Bloomfield, Steve 2010: Africa United, Edinburgh
Bouchard, Jean–Philippe–Constant Alain, 2005: Un siècle de football, Párizs
Burns, Jimmy 1999: Barça, A People's Passion, London
Calley, Roy 1992: Blackpool. A Complete Record, Derby
Campomar, Andreas 2014: Golazo!, New York
Delaunay, Pierre–De Ryswick, Jacques–Cornu, Jean–Vermand, Dominique, 1992: 100 ans de football en France, Párizs
Farah Neo, José Jorge–Kussarev, Rodolfo jr. 2000: Almanaque do Futebol Paulista, São Paulo
Feuerherm, Klaus–Fricker, Daniel–Ortlepp, Christian–Plaza, Sandra 2006: Verrückte WM, Zürich
Foot, John 2006: Calcio, a History of Italian Football, London
France Football 2006: 50 ans de Ballon d'Or
Glanvill, Rick 2005: Chelsea FC, The Official Biography, London
Glanville, Brian, 1993: The Story of the World Cup, London
Goldblatt, David 2006: The Ball is Round, London
Goldblatt, David 2014: Futebol Nation, London
Goodwin, Bob 1993: Spurs. A Complete Record, Derby
Gorbunov, Alekszandr–Jurij Lukasin 1988: 50 csempionatov SZSZSZR pa futbolu, Moszkva
Grüne, Hardy 2006: Fussball WM Enzyklopäie 1930–2006, Kassel
Grüne, Hardy–Schulze-Marmeling, Dietrich 2015: Das goldene Buch des deutschen Fussballs, Göttingen
Hałys, Józef 1986: Polska Piłka Nożna, Krakkó
Hesse–Lichtenberg, Ulrich 2002: tor! The Story of German Football, London
Hill, Tim 2003: A Photographic History of English Football, Bath
Hill, Tim 2004: The Encyclopedia of World Football, Chester
Hill, Tim 2009: The Illustrated History of English Football, Croxley Green
100 Jahre, Deutsche Länderspiele (Kicker), 2008, Nürnberg
Hogg, Tony–McDonald, Tony 1995: West Ham United Who's Who, London
Hunt, Chris 2008: A futball képes enciklopédiája, Budapest
Jankowski, Bernd–Pistorius, Harald–Prüss Jens, 2005: Fußball im Norden, Bréma
Jelínek, Radovan–Jenšik, Miloslav 2005: Atlas českého fotbalu od roku 1890, Prága
Jockenhöfer, Rafael–Grengel, Ralf 2001: 100 Jahre, FC Bayern München, München
Jung, Beat (szerk), 2007: Die Nati, Die Geschichte der Schweizer Fussball–Nationalmannschaft, Göttingen
Korček, František – Kšiňan, Jozef – Márz, Igor 1986: Futbal encyklopédia, Pozsony
Kuhn, Helmut 1994: Fußball in den USA, Bréma
LaBlanc, Michael L.–Henshaw, Richard 1994: The World Encyclopedia of Soccer, London
La Roca, Luigi–Tosi, Enrico 2000: Almanacco Illustratto del Milan, Vicenza
Lamming, Douglas 1987: A Scottish Soccer Internationalists' Who's Who, Beverley

Lamming, Douglas 1989: Who's Who of Liverpool, 1892–1989, Derby
Lanfranchi, Pierre–Taylor, Matthew 2001: Moving eith the Ball, Oxford-New York
Leatherdale, Clive 1994: England: The Quest for the World Cup, Haywards Heath
Leatherdale, Clive 1994: Ireland: The Quest for the World Cup, Haywards Heath
Leatherdale, Clive 1994: Scotland: The Quest for the World Cup, Haywards Heath
Leinemann, Jürgen 2004: Sepp Herberger. Ein Leben, eine Legende, München
Linden, Peter–Klöbl, Peter 1999: Rapid, 100 Stars in Grün–Weiß, Bécs
Lopes, Leite, 2002: A brazil futball (Megjelent: Replika, 2002, 47–48. szám, fordította: Németh Orsolya)
Maier Sepp–Pfaff, Jean-Marie 1984: Das Torwartbuch, Hamburg
Marschik, Matthias 2001: Wiener Austria, Die Ersten 90 Jahre, Bécs
Matthews, Tony 1989: Aston Villa Who's Who, 1874–1989, Cradley Heath
MacBride, Eugene–O'Connor, Martin–Sheridan, Martin 1994: An Alphabet of the Celts, Leicester
Mendonça, João 2004: Almanaque do Benfica, Lisszabon
Michel, Rudi 1995: Fritz Walter, Die Legende des deutschen Fußballs, Stuttgart
Misur Tamás 2005: Nagy olasz futballkönyv, Budapest
Moñino, Ladislao Javier–López–Gómez Borja 2007: 30 ligas blancos, Madrid
Morrison, Ian–Shury, Alan 1990: Manchester United. A Complete Record, Derby
Murphy, Jim 2014: The 10 Football Matches That Changed the World, London
Murray, Bill 1998: The World's Game: A History of Soccer, Chicago
Nawrat, Chris–Hutchings, Steve 1994: The Sunday Times Illustrated History of Football, London
Ollier, Fred 1990: Arsenal, a Complete Record, Derby
Pereira do Mello, Mauro Ivan (szerk.) 1981: São Paulo FC, 1935–1980, São Paulo
Pondělík, Josef 1986: Století fotbalu. Prága
Ramón i Però, Jaume 1990: Història del F. C. Barcelona, Barcelona
Redelings, Ben 2012: 50 Jahre Bundesliga
Rohr, Bernd – Simon Günter 1986: Lexikon Fussball, Lipcse
Ross, Ian–Smailes, Gordon, 1993: Everton, a Complete Record, Derby
Rudi, Werner–Golz Wolfgang–Wittke, Wilfried–Breuckmann, Manni 2009: 100 Jahre, BVB 09 Borussia Dortmund, Köln
Schidrowitz, Leo 1951: Geschichte des Fussballsportes in Österreich, Bécs
Schulze-Marmeling, Dietrich–Dahlkamp, Hubert 2008: Die Geschichte der Fußball Europameisterschaft, Göttingen
Schwind, Karl Heinz 1994: Geschichten aus einem Fussball Jahrhundert, Bécs
Siedenhans, Michel–Stenger, Harald 2008: Unsere Jungs, 100 Jahre deutsche Länderspiele, Frankfurt
Spaan, Henk 1998: De Top 100, Amszterdam
Smith, Rory 2016: Mister (The Men Who Taught the World How to Beat England at Their Own Game), London
Szoszkin, Alekszandr (szerk.), 1972: Vszjo o futbole, Moszkva
Tauber, Fritz 2009: Deutsche Fußballnationalspieler, Kassel
Tuchtfeldt, Christian 2007: Die Rekord-Bayern, Hamburg
Vaněk, Karel (szerk) 1984: Malá encyklopedie fotbalu, Prága
Verkamman Matty–Vermeer, Evert 1994: Om 't Spel en de Knikkers, Amszterdam
Vermeer, Evert 1995: 95 jaar Ajax, 190–1995, Amszterdam
Versi, Anver 1986: Le Football en Afrique, London
Walter, Fritz 2004: 3:2, München
Wilson, Jonathan 2008: Inverting The Pyramid, London

Egyéb írott vagy képi források, illetve fellelhetőségük

Dénes András–Dénes Tamás (Budapest)
és Sándor János–Sándor Mihály (Debrecen)
magánarchívuma
Labdarúgás, Népsport, Nemzeti Sport,
Képes Sport, Képes Nemzeti Sport,
6:3 Futballmagazin, A Színes Sport,
Miroir du Football, La Gazzetta dello Sport, Guerin
Sportivo, Kicker, Don Balon,
Onze-Mondial, France Football,
IFFHS Fussball-Weltzeitschrift, Libero Internationals,
Placar (100 anos de futebol no Brasil) Libro del Futbol,
El Libro de los Mundiales

Magánarchívum

Bács Zoltán dr. magánarchívuma. Debrecen
Komáromi Gábor magánarchívuma. Debrecen
Komlóssy Imre magánarchívuma. Debrecen
Lakat T. Károly magánarchívuma, Budapest
Parente, Walter Horácio magánarchívuma,
Buenos Aires
Rochy Zoltán magánarchívuma, Budapest
Szilágyi Tibor magánarchívuma, Mikepércs
Török Péter magánarchívuma. Budapest

A, Á
B, C
CS, D
DZ, DZS
E, É
F, G
GY, H
I, Í
J, K
L, LY
M, N
NY, O
Ó, Ö
Ő, P
Q, R
S, SZ
T, TY
U, Ú
Ü, Ű
V, W
X, Y
Z, ZS

Tartalom

Előszó – A futball élt, mert élni akart 5

1945–1946

Az újrakezdés nehézségei 8
Igazi polonaise 12
A német futball a háború után 16
A Dinamo Moszkva brit túrája 17
A River Plate és a La Máquina 22
Az első milliomos 22
Túcho vezérletével 25
Nagy botrány egy lábtörés után 26
Bajnokok, kupagyőztesek 27

1946–1947

Közel egymillió szurkoló figyelte az angol bajnoki rajtot 28
Az angol kapitány, aki soha nem állíthatta össze a csapatát 33
Az albán futball legnagyobb sikere 37
A Liverpool és a félelmetes hajrá 38
Az ötletek embere 38
A britek önmagukat ünnepelték 41
Bajnokok, kupagyőztesek 42

1947–1948

A vitéz elvtársak kiváló matematikusok voltak 43
Rióba szállt a kondorkeselyű 51
A Vasco és a Győzelem gyorsvonata 52
A brazil Sebes Gusztáv 54
Di Stéfano legnagyobb sikere az argentin válogatottal 56
Bajnokok, kupagyőztesek 58

1948–1949

„Kanadaiak” nyerték a nyugatnémet bajnokságot 59
A Barcelona lett az első győztes 65
A dél-amerikai futballsztrájkok 66
A Grande Torino és a supergai tragédia 68
Az ismeretlen angol 68
A svédek diadalmenete 72
A magyar futball sikere is volt a svédek olimpiai elsősége 72
Északi sztárok Itália kék ege alatt 74
A történelem majdnem megelőzte önmagát 76
Bajnokok, kupagyőztesek 77

1949–1950

Világklasszisok a kalózligában 78
A kelet-európai futball szovjet típusú átszervezése 86
A bécsi Austria és Michl Schwarz visszatérése 90
A Hungária bajnoka 91
Döntés 236 perc után 94
Tizenegy uruguayi gyászba borította a Maracanát 95
Bajnokok, kupagyőztesek 103

1950–1951

Kubalával és Daučikkal megtáltosodott a Barcelona 104
A százezer márkás csatársor 106
Török bajnokcsapat Cipruson 114
A Kaiserslautern és a gyerekkori barátok 115
Sepp Herberger tanítványa 115
Hanappi nem kegyelmezett korábbi klubjának 118
A Milan első nemzetközi kupagyőzelme 119
A Palmeiras a világ ura 119

Bajnokok, kupagyőztesek 121
1951–1952
Az angol futball első dél-amerikai csillaga 122
A hadnagyok csapatának aranykorszaka 131
Mini klubvilágbajnokság Venezuelában a Reallal és Di Stéfanóval 132
César: Jöttem, láttam, győztem 133
A Barcelona és az öt kupa 134
Kubala sógora, a kupák hőse 134
Bajnokok, kupagyőztesek 138
1952–1953
Oxigénterápia jelentette a sikerreceptet 139
A jugoszlávok csak a magyar védelemmel nem bírtak 147
Sztálin feloszlatta a válogatottat és a katonacsapatot 149
Stade de Reims: pezsgő és futball 153
A XX. század legjobb francia klubedzője 153
A tragikus sorsú Méano utolsó diadala 157
Paraguay legnagyobb sikere 158
Bajnokok, kupagyőztesek 159
1953–1954
Az Internek alig lehetett gólt lőni 160
Megalakult az Európai Labdarúgó-szövetség 167
Harc a Szőke Nyílért 168
A Wolves aranyos „farkasai” 170
Az ötletek embere 170
Kubala két gólja a Wembley-ben 173
Egy ország önbecsülése 174
Olyan fontos volt, mint a kancellár 180
Bajnokok, kupagyőztesek 185
1954–1955
Kiskacsák nyerték meg az angol bajnokságot 186
Pusztító szökőár után született meg a holland profi futball 195
A Real Madrid teljesítette Don Santiago álmát 197
Sikertréner – futballista múlt nélkül 197
Real Madrid–Stade de Reims, első felvonás 200
Micheli lőtte a döntő gólt 200
Bajnokok, kupagyőztesek 201
1955–1956
Busby „hazai alapanyagból” dolgozott 202
Schiaffino vezérletével nyert a Milan 210
Vukas mesterhármast lőtt a briteknek 211
Uruguay: ötből öt 211
A Bajnokcsapatok Európa-kupájának születése 212
A Real Madrid nyerte az első kiírást 214
A River Plate és a La Maquinita 216
Minella, maxi sikerekkel 216
Bajnokok, kupagyőztesek 219
1956–1957
i Stéfano és Suárez közös bemutatkozása 220
Kontinensbajnokság Ázsiában és Afrikában 227
A Real Madrid győzelme volt a zárszó 228
Fiatal „vörös ördögök” 229
A Busby-bébik „apukája” 230
Real Madrid: hazai siker 232
A futball Charlie Chaplinje 234
A rosszarcú angyalok diadalmenete 235
A szovjet futball első aranya 236
Bajnokok, kupagyőztesek 237

1957–1958
A Juve sokat költött és sokat nyert ... 238
„És Algéria élni fog, Légy tanúnk! Légy tanúnk! Légy tanúnk!" ... 247
A Dinamónak alig lehetett gólt lőni ... 249
A szovjetek rekordere ... 250
Tartsd magasra a zászlót! ... 252
A Szőke Nyíl Európa legjobbja ... 254
Gento a hosszabbításban döntött ... 254
Barcelona vagy CF Barcelona? ... 256
Először nyert dél-amerikai csapat Európában ... 258
Az első világbajnok brazil kapitány ... 258
Bajnokok, kupagyőztesek ... 267
1958–1959
Kína bajnoki címhez segítette az AC Milant ... 268
Santiago Bernabéu lovag ... 276
A Barça elfoglalta a spanyol trónt ... 278
Herrera és a legjobb győzelmi mutató ... 278
Titkos-győzelem Kairóban ... 281
Már az első percben eldőlt ... 282
Az első francia győztes ... 285
Pelé tündökölt, de a brazilok nem tudták megelőzni az argentinokat ... 286
Bajnokok, kupagyőztesek ... 287
1959–1960
A Burnley komolyan vette az aranyszabályt ... 288
A Real Madridnál lehetett a legjobban keresni ... 297
A Real Madrid és a dicsőséges tavaszi menetelés ... 299
Az ötletek embere ... 299
A hőskor legjobb döntője ... 302
Az első kétszeres győztes ... 304
A Barcelona kiemelkedett a mezőnyből ... 304
Egy ecuadori volt a legjobb uruguayi ... 306
Az uruk voltak a legkevésbé gyengék ... 307
A Szovjetunió legnagyobb futballsikere ... 308
A legsikeresebb szovjet kapitány ... 310
Bajnokok, kupagyőztesek ... 315
1960–1961
A Tottenham Hotspur lett a XX. század első angol duplázója ... 316
Véget ért az angol futballisták rabszolgasága ... 327
A Peñarol, Dél-Amerika ura ... 329
Az arany-feketék Scaronéja ... 329
Új név a serlegen: SL Benfica ... 332
Nincs igazság a földön: Suárez nyert ... 334
Virult a viola ... 334
Római siker – argentinokkal ... 336
A Peñarol megvédte elsőségét ... 337
Minden a Centenarióban kezdődött ... 338
Fölényes dél-koreai diadal ... 339
A jugoszlávok Rómában jeget törtek ... 340
Bajnokok, kupagyőztesek ... 341
1961–1962
Ramsey csodát tett az Ipswich Town csapatával ... 342
Caffé Herrera ... 344
Totókupa: egy üzletember edző nagy ötlete ... 352
A „sasok" repültek a legmagasabbra ... 353
Guttmann Béla átka még ma is hat ... 353
Eusébióból egy félidő alatt világklasszis lett ... 357
Volt élet Madridban a Bernabéun kívül is ... 359

Kocsis Sándor egymaga kevés volt 361
Pelé Santosa megfosztotta a triplázástól a montevideói Peñarolt 362
Pedig Guttmann még Eusébiót is bevetette 364
Sivori, a labdarúgás művésze 365
Félig olasz fiúk segítették az etiópokat 366
Európa után Dél-Amerikában is a világ legjobbja lett Brazília válogatottja 367
Bajnokok, kupagyőztesek 377
1962–1963
Spanyolországban lezárták a sorompókat 378
A Bundesliga születése 387
A Santos, egy másik bolygó futballja 389
Az ismeretlen csodatévő 389
Altafini nagy napján a Milan megállította a Benficát 392
A zsoké fia akár vissza is vonulhatott volna 393
Jutalom a vb-ezüstért 395
Alejandro Scopelli ritka bravúrja 396
Sanfilippo egyedül nem bírt a Santosszal 397
Bolívia legnagyobb futballsikere 398
Minden a Centenarióban kezdődött 399
Bajnokok, kupagyőztesek 401
1963–1964
Óriási sikert hozott a Bundesliga első idénye 402
A futballtörténelem legszörnyűbb tragédiája 411
Herrera és a Grande Inter 413
A Mágus 413
A Milan után következett az Inter 417
A Sporting rögös útja 419
Marcelino csodálatos négy napja 420
Az első argentin győztes 422
Aki a virágot szereti... ? 423
Az egyetlen győztes kapus 424
Ünnep a Wembley-ben 425
Ghána lett a kontinens legjobbja 426
Yosef csillagai 427
A spanyol válogatott egyetlen nagy 20. századi sikere 427
Bajnokok, kupagyőztesek 435
1964–1965
Az újonc Leeds United a két szék között a pad alá esett 436
Afrika kupája 444
Independiente: kezeket fel! 445
A vörösök vöröse 445
Frango – mormolta a középhátvéd a kapusnak 448
Lesújtottak a kalapácsos emberek 450
A Fradival senki sem bírt 452
Giúdice nem volt hálás tanítvány 453
Nincs igazság a földön: nem Suárez nyert 455
Corso nagyon fontos góljai 455
Kétszer két magyar 457
Erős volt a keleti blokk 458
Bajnokok, kupagyőztesek 459
1965–1966
Egyszeri csoda: argentin irányította a brazil válogatottat 460
A harmadikutas jugoszláv futball 469
Yé-yé 471
Csak öt percet rontott el a Partizan 474
Az első német győztes 476
Barça-siker a spanyol házidöntőben 477

Peñarol: hét, öt, három 479
Megvédte elsőségét az Inter 480
Eusébio megelőzte az intereseket 481
Fekete csillagok 482
A vb-történelem legvitatottabb gólja döntött 483
145 mérkőzés a „háromoroszlánosokkal” 483
Bajnokok, kupagyőztesek 493

Tribünök „árnyéka” 494

Nagyállú szórta a gólokat *(Ademir)* 505
Egy sármos luzitán Angolából *(José Águas)* 506
Egy aranyifjú Walesből *(Ivor Allchurch)* 507
A brazil–olasz, aki lelőtte a sasokat *(José Altafini)* 508
Varázsló a Real Madrid csatársorából *(Amancio Amaro)* 510
Tökéletesen pótolta Pelét *(Amarildo)* 511
Az Alpok Károly hercege *(Charles Antenen)* 513
A bolgár futball örök kedvence *(Georgi Aszparuhov)* 514
A portugálok Garrinchája *(José Augusto)* 515
A kis vörös motor *(Alan Ball)* 516
A XX. század legszebb védésével tündökölt *(Gordon Banks)* 517
Eusébio brazil felfedezője *(José Bauer)* 519
A protestáns mókamester *(Jim Baxter)* 520
A jugoszlávok Jasinja *(Vladimir Beara)* 521
Harmincévesen szobrot kapott *(Hideraldo Bellini)* 522
A futball marokkói istene *(Larbi Ben Barek)* 523
Két vb-ezüst – két sportágban (*Orvar Bergmark)* 524
Az anyjától örökölte a tehetségét *(Danny Blanchflower)* 525
A partizánok brigadérosa *(Stjepan Bobek)* 526
Az orosz futball Saljapinja (*Vszevolod Bobrov)* 527
Signore Juventus *(Giampiero Boniperti)* 530
Egy szkipetár a calcióban *(Loro Boriçi)* 531
A valaha élt legjobb újvidéki labdarúgó *(Vujadin Boskov)* 532
Öt világbajnokságon védett *(Antonio Carbajal)* 534
A Messi előtti korszak Barça-gólkirálya *(César Rodriguez)* 535
A jó János király *(John Charles)* 536
Gentlemannek született *(Bobby Charlton)* 538
A legjobban fejelő Zsiráf *(Jack Charlton)* 541
A Szent Szörnyeteg *(Mário Coluna)* 543
Villámember a pampákról *(Nestor Combin)* 544
Mario, a varázsló *(Mario Corso)* 545
A Peñarol és a Nacional hívei egyaránt imádták *(Luis Cubilla)* 546
Megutáltatta Beckenbauerrel a fokhagymát *(Zlatko Čajkovski)* 548
Ragyogott, mint a Nap *(Luis del Sol)* 549
A „királyiak” királya *(Alfredo di Stéfano)* 550
A brazilnak született Etióp Herceg *(Didi)* 558
A „babaarcú szerecsendió” *(Djalma Santos)* 561
Az első keletnémet futballsztár *(Roland Ducke)* 563
A „vörös ördögök” legendája *(Duncan Edwards)* 564
A Fekete Párduc *(Eusébio)* 566
A világbajnoki címébe került a Barça-szerződés *(Evaristo de Macedo)* 573
Fifo, a világválogatott chilei *(Luis Eyzaguirre)* 575
Forradalmasította a balhátvédek játékát *(Giacinto Facchetti)* 576
A lovaggá ütött vízvezeték-szerelő *(Tom Finney)* 578
Mesék a’ la Fontaine *(Just Fontaine)* 579
Egy elfeledett zseni *(Milan Galics)* 581
A Kismadár a halálba repült *(Garrincha)* 582

Az egyetlen hatszoros BEK-győztes *(Francisco Gento)* 586
A csupaszív szakállas *(Germano)* 588
A pápa, Sinatra és Ghiggia *(Alcides Ghiggia)* 589
Az egyetlen kétszeres világbajnok kapus *(Gilmar dos Santos)* 590
A kapitányok kapitánya (*Néstor Gonçalves)* 592
Nincs még egy ilyen gólkirály Angliában *(Jimmy Greaves)* 593
A svédországi vébé legjobb kapusa *(Harry Gregg)* 594
A professzor *(Gunnar Gren)* 595
A döntők nagy vesztese *(Helmut Haller)* 596
A Fiorentina gólrekordere *(Kurt Hamrin)* 597
A bécsi futball és építészet művésze *(Gerhard Hanappi)* 599
Futballistának, edzőnek egyként virtuóz *(Ernst Happel)* 600
A Craven Cottage kedvence *(John Haynes)* 603
A csatár, aki túlélte a halált *(Juan Hohberg)* 604
Mesterhármas a vb-döntőben (*Geoff Hurst)* 605
A bázeliek Bene Ference *(Josef Hügi)* 606
Bajnok nem volt, „csak" Európa-bajnok *(José Angel Iribar)* 607
Torpedo-bombázó *(Valentyin Ivanov)* 608
Az egyetlen aranylabdás kapus *(Lev Jasin)* 609
A szigorú Bob *(Robert Jonquet)* 612
Az egyetlen szemüveges világklasszis *(Jef Jurion)* 613
Még a Mágusnak is kellett volna *(Ivan Kolev)* 614
A futball Napóleonja *(Raymond Kopa)* 615
A „csillagosok" csillaga *(Bora Kosztics)* 619
A legcsúnyább angyal *(Ángel Labruna)* 620
A kukkolás nem az ő műfaja *(Denis Law)* 623
A frontális támadások specialistája *(Tom Lawton)* 627
A professzorok professzora *(Lefter Küçükandonyadis)* 628
A Cruyff előtti korszak legjobb hollandja *(Abe Lenstra)* 629
Az olasz futball első bárója *(Nils Liedholm)* 630
Bécs angol oroszlánja *(Nat Lofthouse)* 631
A dán Eb-gólrekorder *(Ole Madsen)* 632
A testet öltött elegancia *(Cesare Maldini)* 633
Az Ardennek vaddisznója *(Roger Marche)* 634
A Boca sokoldalú balbekkje *(Silvio Marzolini)* 635
Bányászgyerekből aranylabdás *(Josef Masopust)* 636
Kivédte a brazilok szemét a Maracanában *(Roque Máspoli)* 638
A Varázslóból Matuzsálem lett *(Stanley Matthews)* 639
Szépségkirálynő volt a „keresztanyja" (*Mauro Ramos)* 643
A nagy Valentino még nagyobb fia *(Sandro Mazzola)* 644
Az Anderlecht gólrekordere *(Jef Mermans)* 646
Együtt debütált a Nemzetek Európa Kupájával *(Szlava Metreveli)* 647
A leggólerősebb Papagáj *(Óscar Omar Miguez)* 648
A Crvena zvezda ikonja *(Rajko Mitics)* 649
Oroszlánszívű Robert *(Bobby Moore)* 650
Trafikos lett a vb-döntő hőséből *(Max Morlock)* 652
Négy góllal debütált a válogatottban *(Stan Mortensen)* 653
Senki nem nyert több trófeát a Real Madriddal *(Miguel Muñoz)* 654
Ha minden odavész is, a becsület sohasem *(Igor Netto)* 655
Az aranycipős kapus *(Jean Nicolay)* 656
Enciklopédia *(Nílton Santos)* 657
Gólvágó Bölény a jégvilágból *(Gunnar Nordahl)* 659
Az ezüstnemzedék csapatkapitánya *(Ladislav Novák)* 661
A császárvárosi Dominátor *(Ernst Ocwirk)* 662
A Cim Bom Bom bombázója *(Mektin Oktay)* 663
A Városi Vadászkopó *(Joaquín Peiró)* 664
A futball királya *(Pelé)* 665

Csak két magyar lőtt annyi gólt, mint ő *(Jesús Pereda)* 673
Bajnok nem lett, világbajnok igen *(Martin Peters)* 674
Olaszos elegancia, francia mezben *(Roger Piantoni)* 675
A nagy Inter kapitánya *(Armando Picchi)* 676
A jól megtermett Ananászocska *(Svatopluk Pluskal)* 677
A lengyel futball első klasszisa *(Ernst Pohl)* 678
A csendes Don szülötte *(Viktor Ponyegyelnyik)* 679
A XX. század legjobb szlovák futballistája *(Ján Popluhár)* 680
A Főnök és a megvilágosodás *(Helmut Rahn)* 681
A Maracana macskája *(Antoni Ramallets)* 683
A bűnbakból lett honatya (*Antonio Rattín)* 684
Di Stéfano ajánlotta be *(Héctor Rial)* 686
A XX. század legjobb olasz játékosa *(Gianni Rivera)* 687
A jól fésült Hóhér *(Pedro Rocha)* 690
Di Stéfano is felnézett rá *(Néstor Rossi)* 691
Chile világbajnoki társgólkirálya *(Leonel Sánchez)* 692
Don Pepe *(José Santamaría)* 693
Inkább maradt volna fodrász! *(Hans Schäfer)* 694
A legprímább uruguayi *(Juan Schiaffino)* 696
A szőke Volkswagen *(Karl-Heinz Schnellinger)* 699
A mi Uwénk *(Uwe Seeler)* 701
A nagy kapitány *(Joan Segarra)* 704
Seki, a szerb világvándor *(Dragoszlav Sekularac)* 705
Minden idők legjobb szovjet védője *(Albert Sesztyernyov)* 706
Speedy Gonzalesnek a Wembley volt a végzete (*António Simões)* 707
Az aranylabdás vagabund *(Omar Sivori)* 708
A dalmát sasmadár *(Josip Skoblar)* 711
Öntörvényű zseni *(Lennart Skoglund)* 712
A legangyalibb „ördög" *(Angelo Sormani)* 713
A Libertadores Kupa gólkirálya *(Alberto Spencer)* 714
Az egyetlen spanyol aranylabdás *(Luis Suárez)* 717
Thor istenség Kősziklája *(Thorbjørn Svenssen)* 719
A vébédöntős lánglovag *(Karl-Oskar Svensson)* 720
A nagy bemondások embere *(Horst Szymaniak)* 721
Csak a félelemtől félt *(Eduard Sztrelcov)* 722
A Man United „európai" csatára *(Tommy Taylor)* 725
A légtér korlátlan ura *(José Torres)* 726
A futballkirály nem rúgott labdába mellette *(Giovanni Trapattoni)* 727
A hajdani Hitlerjunge kézfogása II. Erzsébettel *(Bert Trautmann)* 729
A Ruhr-vidéki „futballisten" *(Toni Turek)* 730
Berlin Párduca *(Turgay Şeren)* 731
A Fekete Nagyfőnök *(Obdulio Varela)* 732
Két egymást követő vébédöntőn szerzett gólt *(Vavá)* 734
A baleset a lelkét is összetörte *(Valerij Voronyin)* 736
Herberger embere *(Fritz Walter)* 738
Repülő Tulipán *(Faas Wilkes)* 741
Az első százszoros válogatott *(Billy Wright)* 742
Hangyácskából Öreg Farkas lett *(Mário Zagallo)* 744
A San Mamés elnyűhetetlen oroszlánja *(Telmo Zarra)* 747
A zágrábi villám *(Branko Zebec)* 749
Nem tanár lett, hanem kétszeres világbajnok *(Zito)* 750
A brazil futball Leonardo da Vincije *(Zizinho)* 751

Felhasznált irodalom 752

S.F.C.
M
C.de F.B.
C F V G
18 29/5 97
ARP
BORUSSIA
BVB
09
DORTMUND
MANCHESTER UNITED
FOOTBALL CLUB
ÚDA
PRAHA
ЦАВ
ACM
1899
PEÑAROL
STADE
DE REIMS
ФК ЦРВЕНА ЗВЕЗДА